

PRILOG 1

Strategija razvoja grada Splita do 2030. godine

Cjelovita analiza stanja

1	DRUŠTVO	6
1.1.	DEMOGRAFIJA	6
1.1.1.	<i>Prostorni razmještaj stanovništva</i>	8
1.1.2.	<i>Prirodno kretanje stanovništva.....</i>	12
1.1.3.	<i>Dobno-spolna struktura stanovništva.....</i>	16
1.1.4.	<i>Obrazovna struktura stanovništva.....</i>	21
1.1.5.	<i>Migracijska obilježja stanovništva.....</i>	24
1.1.6.	<i>Nacionalne manjine i ostale nacionalne skupine.....</i>	31
1.1.7.	<i>Religijski sastav stanovništva</i>	32
1.1.8.	<i>Mjere demografskog razvoja na lokalnoj razini.....</i>	33
1.1.9.	<i>Popis literature</i>	35
1.1.10.	<i>PRILOZI</i>	37
1.2.	SOCIJALNA SKRB.....	82
1.2.1.	<i>Okvir za pristupanje području</i>	82
1.2.2.	<i>Pružatelji usluga socijalne skrbi u Splitu.....</i>	84
1.2.3.	<i>Korisnici usluga socijalne skrbi i kategorije građana u riziku od socijalne isključenosti u gradu Splitu.....</i>	85
1.2.4.	<i>Analiza stanja na osnovu provedene fokus grupe.....</i>	91
1.2.5.	<i>Literatura</i>	96
1.3.	ZDRAVSTVO	98
1.3.1.	<i>Odabrani pokazatelji zdravstvenog stanja populacije.....</i>	99
1.3.2.	<i>Organizacija zdravstvene zaštite i uloga Grada Splita u razvoju zdravstvene infrastrukture 105</i>	
1.3.3.	<i>Analiza rada zdravstvenih službi u sustavu zdravstva</i>	115
1.3.4.	<i>Funkcioniranje zdravstvene skrbi na području grada Splita u uvjetima pandemije bolesti COVID 19.....</i>	160
1.3.5.	<i>Literatura</i>	164
1.4.	SPORT	169
1.4.1.	<i>Relevantna zakonska regulativa</i>	169
1.4.2.	<i>Strategije i programi u sportu.....</i>	170
1.4.3.	<i>Sportska udruženja i njihove članice</i>	170
1.4.4.	<i>Sport u sustavu obrazovanja.....</i>	172
1.4.5.	<i>Financiranje sporta</i>	182
1.4.6.	<i>Sport u brojkama (sportovi, sportaši, sportska infrastruktura).....</i>	189
1.4.7.	<i>Sport osoba s invaliditetom grada Splita.....</i>	208
1.4.8.	<i>Treneri i drugi stručni kadrovi u sportu.....</i>	214
1.4.9.	<i>Fizička aktivnost stanovništva grada Splita.....</i>	219
1.4.10.	<i>Popis literature</i>	220
1.4.11.	<i>PRILOG – ANKETA COVID-19; Tjelesni aktivitet i faktori utjecaja</i>	221
1.5.	KULTURA.....	228
1.5.1.	<i>Ishodište.....</i>	228
1.5.2.	<i>Aktualni izazovi.....</i>	230
1.5.3.	<i>Upravljanje kulturom i kulturnim dobrima grada Splita</i>	233
1.5.4.	<i>Financijska analiza</i>	234
1.5.5.	<i>Analiza kulturne produkcije u gradu Splitu</i>	242
1.5.6.	<i>Anketa o posljedicama COVID-19 epidemije u kulturi.....</i>	253
1.6.	STANDARD STANOVANJA	257
1.6.1.	<i>Uvod.....</i>	257
1.6.2.	<i>Stanje stambenog fonda.....</i>	257
1.6.3.	<i>Analiza postojećeg stambenog fonda.....</i>	264
1.6.4.	<i>Analiza tržišnih kretanja.....</i>	279
1.6.5.	<i>Specifične kategorije stanovnika i njihove potrebe stanovanja</i>	318

1.6.6.	<i>Utjecaj COVID-19 epidemije na stanovanje u gradu Splitu</i>	327
1.6.7.	<i>Literatura</i>	342
1.6.8.	<i>Popis grafova</i>	345
1.6.9.	<i>Popis slika</i>	347
1.6.10.	<i>Popis tablica</i>	348
1.6.11.	<i>Prilozi</i>	349
1.7.	OBRAZOVANJE	378
1.7.1.	<i>Rani i predškolski odgoj i obrazovanje</i>	378
1.7.2.	<i>Osnovno školstvo</i>	390
1.7.3.	<i>Srednje škole</i>	401
1.7.4.	<i>Visokoškolsko obrazovanje</i>	422
1.8.	URBANA SIGURNOST I KRITIČNE INFRASTRUKTURE	449
1.8.1.	<i>Uvod</i>	449
1.8.2.	<i>Analiza stanja primjene zakona o kritičnim infrastrukturama</i>	459
1.8.3.	<i>Literatura</i>	498
2	GOSPODARSTVO	499
2.1.	OPĆA GOSPODARSKA KRETANJA	499
2.2.	TRŽIŠTE RADA	502
2.2.1.	<i>Uvod</i>	502
2.2.2.	<i>Ekonomska aktivnost – kontingent zaposlenih</i>	502
2.2.3.	<i>Dohodak</i>	515
2.2.4.	<i>Nezaposlenost</i>	530
2.2.5.	<i>Osvrt na utjecaj EPIDEMIJE COVID-19 na tržište rada u gradu Splitu</i>	554
2.3.	POSLOVNO OKRUŽENJE	575
2.3.1.	<i>Analiza ukupne gospodarske aktivnosti u gradu Splitu</i>	577
2.3.2.	<i>Struktura poslovnih subjekata u gradu Splitu</i>	580
2.3.3.	<i>Analiza obveznika poreza na dobit po djelatnostima</i>	590
2.3.4.	<i>Analiza obveznika poreza na dohodak po djelatnostima</i>	620
2.3.5.	<i>Dodatni osvrti na gospodarsku aktivnost u gradu Splitu</i>	630
2.4.	ANALIZA SADAŠNJIH KLJUČNIH DJELATNOSTI	653
2.4.1.	<i>Opći osvrt</i>	653
2.5.	POPIS TABLICA	693
2.6.	POPIS GRAFIČKIH PRIKAZA	695
2.7.	PRILOG	700
2.8.	FOKUS GRUPE – POSLOVNO OKRUŽENJE (DODATNA OBRAZLOŽENJA I ANALIZA REZULTATA)	711
2.9.	BIBIOGRAFIJA	715
3	URBANO OKRUŽENJE	718
3.1.	KVALITETA URBANOG OKOLIŠA, IZLOŽENOST EKOLOŠKIM RIZICIMA I KLIMATSKIM OPASNOSTIMA	718
3.1.1.	<i>Onečišćenje zraka</i>	718
3.1.2.	<i>Onečišćenje bukom</i>	735
3.1.3.	<i>Svjetlosno onečišćenje</i>	744
3.1.4.	<i>Onečišćenje vode</i>	748
3.1.5.	<i>Onečišćenje tla</i>	756
3.1.6.	<i>Zelene površine</i>	763
3.1.7.	<i>Zaštićena područja i prirodna baština u sastavu urbanih područja I bioraznolikost</i>	783
3.1.8.	<i>Gospodarenje otpadom</i>	797
3.1.9.	<i>Mapiranje izloženosti prirodnim rizicima i klimatskim opasnostima</i>	804
3.1.10.	<i>Brownfield područja</i>	837
3.1.11.	<i>Primarna infrastruktura</i>	855
3.1.12.	<i>Javni sustav grijanja, pokrivenost i njegove karakteristike</i>	864

3.1.13.	<i>Infrastruktura za distribuciju plina.....</i>	867
3.1.14.	<i>Infrastruktura za proizvodnju i distribuciju električne energije</i>	868
3.2.	INFRASTRUKTURA ZA MOBILNOST I INTERNETSKU POVEZANOST	882
3.2.1.	<i>Duljina, gustoća i kvaliteta cestovne mreže</i>	882
3.2.2.	<i>Podaci o nesrećama i sigurnosti na cestama</i>	904
3.2.3.	<i>Duljina, svojstva i kvaliteta željezničke mreže.....</i>	911
3.2.4.	<i>Podaci o vremenu putovanja do najbližih gradova</i>	919
3.2.5.	<i>Zračne luke – lokacije i količine prometa</i>	922
3.2.6.	<i>Pomorske luke – lokacije i količine prometa</i>	928
3.2.7.	<i>Područja dostupnosti širokopojasnog pristupa internetu</i>	944
3.2.8.	<i>Kućanstva s pristupom internet/širokopojasnom internetu.....</i>	946
3.2.9.	<i>Učestalost pristupa internetu</i>	949
3.3.	URBANI PRIJEVOZ	953
3.3.1.	<i>Oblici gradskog prijevoza koji postoji u gradskom središtu urbanog područja te na cijelom urbanom području.....</i>	953
3.3.2.	<i>Željeznički prijevoz putnika</i>	960
3.3.3.	<i>Pomorski prijevoz putnika.....</i>	960
3.3.4.	<i>Osvrt na navike putovanja u tijeku pandemije virusa COVID – 19</i>	960
3.3.5.	<i>Pregled pružatelja usluga u gradskom središtu urbanog područja te na cijelom urbanom području 962</i>	
3.3.6.	<i>Podaci o pokrivenosti prometnim mrežama i trendovima razvoja prometnih mreža</i>	964
3.3.7.	<i>Kvantitativni i kvalitativni podaci vezani za vozni park jedinica lokalne samouprave u urbanom području.....</i>	980
3.3.8.	<i>Intermodalna infrastruktura u urbanom području.....</i>	981
3.3.9.	<i>DOSTUPNOST PROMETNOG SUSTAVA ZA OSOBE S INVALIDITETOM</i>	983
3.4.	POPIS TABLICA	985
3.5.	POPIS GRAFIČKIH PRIKAZA.....	987
3.6.	LITERATURA	993
4	INSTITUCIONALNI OKVIR.....	1008
4.1.	ORGANIZACIJSKA STRUKTURA I UPRAVLJANJE PROCESIMA.....	1008
4.1.1.	<i>Organizacijska struktura.....</i>	1008
4.1.2.	<i>Obuhvat Grada Splita.....</i>	1008
4.1.3.	<i>Temeljne funkcije Grada Splita.....</i>	1013
4.1.4.	<i>Ustrojstvo Gradske uprave Grada Splita</i>	1014
4.1.5.	<i>Gradske tvrtke i javne ustanove.....</i>	1032
4.1.6.	<i>Administrativni kapaciteti.....</i>	1039
4.1.7.	<i>Poslovni procesi, interna kontrola i rizici.....</i>	1057
4.2.	FINANCIJSKA ANALIZA.....	1064
4.2.1.	<i>Analiza javnih prihoda grada Splita.....</i>	1066
4.2.2.	<i>Analiza javnih rashoda grada Splita</i>	1076
4.2.3.	<i>Fiskalni kapacitet.....</i>	1080
4.2.4.	<i>Utjecaj pandemije koronavirusa na gradski proračun.....</i>	1085
4.3.	PROSTORNO PLANSKA DOKUMENTACIJA I STATUS GRADSKE IMOVINE	1089
4.3.1.	<i>Prostorno planska dokumentacija.....</i>	1089
4.3.2.	<i>Status gradske imovine</i>	1096
4.4.	SURADNJA GRADA SPLITA S JEDINICAMA LOKALNE I REGIONALNE SAMOUPRAVE TE PREKOGRANIČNA SURADNJA 1098	
4.4.1.	<i>Suradnja Grada Splita sa ostalim dijelovima Splitsko-dalmatinske županije</i>	1098
4.4.2.	<i>Suradnja Grada Splita sa susjednim županijama</i>	1099
4.4.3.	<i>Prekogranična suradnja Grada Splita.....</i>	1099
4.4.4.	<i>Ostali oblici suradnje Grada Splita</i>	1102

4.5.	POPIS LITERATURE.....	1105
4.6.	DODATAK	1107

1 DRUŠTVO

U sklopu cjelokupne Strategije razvoja grada Splita do 2030. godine, analiza društva obuhvaća analizu različitih aspekata: demografiju, socijalnu skrb, zdravstvo, sport, kulturu, standard stanovanja, obrazovanje i urbanu sigurnost i kritične infrastrukture.

Analizom društva s različitih aspekata željelo se obuhvatiti cjelokupnu složenost područja društva, kao i ukazati na njihovu međusobnu povezanost. Tijekom analize vršene su usporedbe podataka grada Splita s drugim sredinama, ali je naglasak stavljen na posebnosti grada Splita u svim dimenzijama društva.

1.1. DEMOGRAFIJA

Analiza demografskih kretanja na području grada Splita radi se za potrebe izrade strategije ukupnog razvoja. Analiza se radi u okvirima negativnih demografskih trendova, ne samo na području Grada, nego i na području Splitsko-dalmatinske županije (SDŽ), Dalmacije, kao i Republike Hrvatske (RH). Ti negativni trendovi ogledaju se u opadajućim stopama fertiliteta, negativnom prirodnom kretanju, odljevu stanovništva kroz emigraciju te procesu demografskog starenja stanovništva kao posebno zabrinjavajućom odrednicom, koja će dodatno ubrzati prethodno navedene pokazatelje slijedom kauzalnosti demografskih procesa.

Pri tome, demografski procesi nisu zatvoreni mehanizam. Oni su posljedica cjelokupnog društvenog razvoja, prvenstveno gospodarskog. S druge strane, stanovništvo određenog prostora je ujedno i njegova temeljna razvojna odrednica.

Demografska budućnost nije toliko neizvjesna, koliko je opterećena negativnim trendovima s nejasnim okvirom za njihovim ublaživanjem i njihovu promjenu. Predviđa se da će u 2051. godini ukupan broj stanovnika u SDŽ pasti na 86 posto u odnosu na 2011. godinu (Akrap, 2015). Takva kretanja zahtijevat će prilagođavanje svih javnih politika poput zdravstvene, mirovinske, obrazovne, socijalne i dr. novim demografskim okvirima.

Ova analiza napravljena je na temelju dostupnih podataka dostavljenih od Državnog zavoda za statistiku (DZS). Korišteni su popisi stanovništva 2001. i 2011. godine, s obzirom da je jedino u okviru tih podataka analizu moguće spustiti na razinu mjesne samouprave. Analiza migracijskih kretanja izrađena je na temelju podataka za razdoblje od 2011. do 2017. godine, ali na razini naselja na području grada Splita, odnosno na razini jedinice lokalne samouprave. Sva demografska kretanja usporedit će se s gradom Zagrebom, Rijekom, Zadrom i Dubrovnikom te SDŽ i RH.

Demografski okviri prikazat će se kroz ukupno kretanje stanovništva, njegov prostorni razmještaj, kao i prirodno kretanje. Za razumijevanje procesa demografskog starenja prikazat će se dobno-spolna struktura. Obrazovna struktura prikazat će nasljeđe prethodnih demografskih kretanja, kao i potencijale za budući razvoj, koji će uvelike ovisiti i o migracijskim kretanjima. Prikazat će se jesu li nacionalni i religijski sastav presudni za razvoj, a na koncu će se analizirati demografske mjere koje Grad Split provodi na lokalnoj razini, a koje su inkorporirane u svakodnevne administrativne procedure.

Ukupno kretanje stanovništva

Prvi opći popis stanovništva proveden je 1857. godine kada je grad Split imao 12.417 stanovnika. Turbulentno razdoblje druge sredine devetnaestog, a posebno dvadesetog stoljeća, nije previše ostavilo posljedice na demografski razvoj grada Splita. U tom razdoblju broj stanovnika se povećao za više od 14 puta, što govori o važnosti grada Splita za cjelokupno područje Dalmacije. Usporedbe radi, u istom razdoblju, stanovništvo SDŽ se skoro utrostručilo, a RH udvostručilo.

U odnosu na prvi popis, ukupni demografski porast iznosi 165.685, što je u prosjeku 1.076 stanovnika godišnje. U istom razdoblju stanovništvo SDŽ raste za 1.887 stanovnika, dok RH raste za 13.658 stanovnika godišnje.

U razdoblju od 154 godine, stanovništvo grada Splita bilježi konstantan rast, sve do 2001., kada ostvaruje pad od 6 posto u odnosu na 1991. godinu, kao i u 2011. u odnosu na 2001. Prema posljednjem popisu 2011. godine, u gradu Splitu živi 178.102, od čega najviše u samom naselju Split (167.121).

Tablica 1. Kretanje broja stanovnika grada Splita, SDŽ i RH od 1857. do 2011. godine

Popis	Grad Split		Splitsko-dalmatinska županija		Republika Hrvatska		Udio ST u SDŽ	Udio ST u RH
	Broj stanovnika	Indeks 1857=100	Broj stanovnika	Indeks 1857=100	Broj stanovnika	Indeks 1857=100		
1857.	12.417	100	164.242	100	2.181.499	100	7,6%	0,6%
1869.	14.587	117	182.405	111	2.398.292	110	8,0%	0,6%
1880.	16.883	136	195.741	119	2.506.228	115	8,6%	0,7%
1890.	18.438	148	222.030	135	2.854.558	131	8,3%	0,6%
1900.	21.925	177	249.867	152	3.161.456	145	8,8%	0,7%
1910.	25.103	202	268.187	163	3.460.584	159	9,4%	0,7%
1921.	29.155	235	274.522	167	3.443.375	158	10,6%	0,8%
1931.	40.029	322	292.321	178	3.785.455	174	13,7%	1,1%
1948.	54.187	436	296.840	181	3.779.858	173	18,3%	1,4%
1953.	64.874	522	314.933	192	3.936.022	180	20,6%	1,6%
1961.	85.374	688	339.686	207	4.159.696	191	25,1%	2,1%
1971.	129.203	1041	389.277	237	4.426.221	203	33,2%	2,9%
1981.	176.303	1420	436.680	266	4.601.469	211	40,4%	3,8%
1991.	200.459	1614	474.019	289	4.784.265	219	42,3%	4,2%
2001.	188.694	1520	463.676	282	4.437.460	203	40,7%	4,3%
2011.	178.102	1434	454.798	277	4.284.889	196	39,2%	4,2%

Izvor: Naselja i stanovništvo Republike hrvatske 1857.-2001., DZS, Zagreb, 2005., Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2011.

Demografski razvoj grada Splita, promatrano stopama rasta, može se podijeliti u tri razdoblja. Prvo razdoblje odnosi se na popise od 1857. do 1921. godine. U tom razdoblju prosječna stopa rasta iznosila je 15 posto, s rasponom od 9 do 19 posto. Drugo razdoblje odnosi se na turbulentno razdoblje dvadesetog stoljeća, od 1921. do 1991. godine, u kojem prosječna stopa demografskog rasta iznosi 35

posto. Unatoč turbulencijama, u tom razdoblju broj stanovnika je povećan za 6 puta, a samo u 1953. godini, u odnosu na 1948. godinu stopa rasta iznosi ispodprosječnih 20 posto. Ovo razdoblje je ujedno i najpropulzivnije razdoblje demografske ekspanzije grada Splita, koje se posebno ocrtava u stopi rasta od 51 posto u 1971. u odnosu na 1961. godinu. Treba navesti da su ukupna društvena kretanja već 1961. godine Split postavila ispred Rijeke, čime postaje najnaseljeniji grad na obali (Klempić, 2004.) To je rezultat ukupnih demografskih kretanja tog perioda, u kojem se s jedne strane demografski punilo priobalje, a s druge strane crpilo demografsku rezervu zaobalja, s dugoročnim posljedicama na cjelokupni gospodarski i društveni razvoj. U ovom razdoblju ukupan broj stanovnika porastao je za 147.148 stanovnika, što čini 82 posto ukupnog broja današnje populacije grada Splita. Posljednje razdoblje, od 1991. do 2011. godine bilježi stagnaciju i rast stanovništva od tek 1 posto, s uzastopnim padom od 6 posto između tri posljednja popisa. Razlog pada treba tražiti u turbulenciji tranzicijskog razdoblja u kojem grad Split, zajedno sa svojim širim okruženjem, još uvijek traži nadomjestak velikim industrijskim transplantatima koja su krasila drugo razdoblje demografskog razvoja.

Analizirajući kretanja ukupnog stanovništva između dva posljednja popisa s usporedivim gradovima, a to su Zagreb kao glavni i najnaseljeniji grad u RH, zatim Rijeka, Zadar kao gradovi na Jadranskoj obali koji poput Splita imaju nasljeđe litoralizacijskih procesa, može se utvrditi da samo Zadar i Zagreb bilježe povećanje ukupnog broja stanovništva, dok Rijeka i Dubrovnik imaju pad ukupnog broja stanovništva (Vidi prilog Tablica P.1.1.1.). U padu prednjači Rijeka, koja bilježi stopu pada od preko 10 posto, s tim da je Dubrovnik i u 2001. godini u odnosu na 1991. godinu ostvario pad od preko 15 posto.

Demografski razvoj unutar administrativnog područja Grada Splita razvijao se u smjeru povećanja udjela naselja Split u odnosu na ostala naselja. Prvim popisom udio ostalih naselja iznosi je skoro 17 posto, a u 2011. godini taj se udio smanjio na približno 6 posto. Takvo stanje posljedica je prosječnih stopa rasta od 22 posto za Split te 13 posto za ostala naselja. Kao što je već navedeno, najsnažnija demografska ekspanzija naselja Split zabilježena je od 1953. do 1981., a u ostalim naseljima se demografski rast bilježi s vremenskim odmakom, pa je razdoblje demografske ekspanzije ostalih naselja grada Splita evidentirana od 1981. do 2001.. To je razdoblje suburbanizacije grada Splita, koje je obilježeno velikim rastom u broju stanovništva od 59 posto u 1991. godini, ponajviše u naseljima Kamen (123 posto u 1991. godini) i Stobreč (140 posto u 1981. i 118 posto u 1991. godini).

Razlozi za takav demografski razvoj su razni te ih je teško zasebno izdvojiti, s obzirom da se radi o složenom procesu kojeg se treba analizirati s različitih aspekata. Ipak, demografska suburbanizacija grada Splita posljedica je velikog porasta stanovništva na cjelokupnom području grada Splita, nedostatka životnog prostora u naselju Split i nižih troškova stanovanja u ostalim naseljima grada Splita, a što je posljedica nedovoljne pozornosti usmjerene na prostorno planiranje. Takav demografski razvoj u prostoru ima svoju prekretnicu 2011. godine, kada stopa pada u ostalim naseljima grada Splita iznosi čak 19 posto. Ipak, proces suburbanizacije grada Splita nije zaustavljen, već je samo nadišao administrativne granice grada Splita, pa se manifestira u susjednim jedinicama lokalne samouprave (gradovi Solin i Kaštela, općina Podstrana, Klis, Dugopolje).

Ukupna kretanja stanovništva trebaju poslužiti kao svojevrstan orijentir, s obzirom da je korištena različita metodologija u popisu 2001. i 2011. (oba koriste načelo uobičajenog mjesta stanovanja, ali razlika u namjeri odsutnosti/prisutnosti se nije prikupljala u Popisu 2001.), a posebno u prijašnjim popisima gdje je korišteno načelo stalnoga stanovništva¹.

1.1.1. Prostorni razmještaj stanovništva

Gradu Splitu danas pripada 8 naselja, to su: Donje Sitno, Gornje Sitno, Kamen, Slatine, Split, Srinjine, Stobreč i Žrnovnica. Naselje Split je podijeljeno na 27 gradskih kotara: Bačvice, Blatine-Škrape, Bol, Brda,

¹ Metodološka objašnjenja Popisa stanovništva iz 2001.,

<https://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/censusmetod.htm> (03.11.2019.). Detaljnije pojašnjenje u Živić, Turk i Pokos, 2014.

Grad, Gripe, Kman, Kocunar, Lokve, Lovret, Lučac-Manuš, Mejaši, Meje, Mertojak, Neslanovac, Plokite, Pujanke, Ravne njive, Sirobuja, Split 3, Sućidar, Šine, Špinut, Trstenik, Varoš, Visoka i Žnjan.

Sukladno izračunu, površina grada Splita iznosi 79,92 km², od čega najviše otpada na naselje Split (23,49 km²). Svojom površinom, grad Split čini 2 posto Splitsko-dalmatinske županije, odnosno tek 0,1 posto RH.

Tablica 2. Gustoća stanovništva po naseljima i mjesnoj samoupravi grada Splita 2001. i 2011. godine

Naselja i kotari	Površina u km ²	Stanovništvo		Gustoća naseljenosti	
		2001.	2011.	2001.	2011.
Donje Sitno	4,74	314	313	66,24	66,03
Gornje Sitno	14,25	346	392	24,28	27,51
Kamen	2,67	2.184	1.769	817,98	662,55
Slatine	10,61	995	1.106	93,78	104,24
Srinjine	11,62	1.354	1.201	116,52	103,36
Stobreč	1,02	2.765	2.978	2.710,78	2.919,61
Žrnovnica	11,52	2.524	3.222	219,10	279,69
Split	23,49	178.212	167.121	7.586,72	7.114,56
Bačvice	1,19	7.728	7.005	6.494,12	5.886,55
Blatine-Škrabe	0,23	6.756	5.669	29.373,91	24.647,83
Bol	0,52	11.619	10.078	22.344,23	19.380,77
Brda	1,68	6.280	5.924	3.738,10	3.526,19
Grad	0,42	7.623	5.925	18.150,00	14.107,14
Gripe	0,32	6.787	5.736	21.209,38	17.925,00
Kman	0,33	5.947	5.286	18.021,21	16.018,18
Kocunar	0,17	4.456	3.949	26.211,76	23.229,41
Lokve	0,21	7.203	5.995	34.300,00	28.547,62
Lovret	1,62	9.332	10.567	5.760,49	6.522,84
Lučac-Manuš	0,36	6.900	5.707	19.166,67	15.852,78
Mejaši	3,61	5.355	6.895	1.483,38	1.909,97
Meje	1,50	4.222	3.921	2.814,67	2.614,00

Naselja i kotari	Površina u km ²	Stanovništvo		Gustoća naseljenosti	
		2001.	2011.	2001.	2011.
Mertojak	0,40	7.793	7.079	19.482,50	17.697,50
Neslanovac	0,97	3.712	3.656	3.826,80	3.769,07
Plokite	0,24	6.591	5.969	27.462,50	24.870,83
Pujanke	0,40	9.527	8.598	23.817,50	21.495,00
Ravne njive	0,39	5.776	5.043	14.810,26	12.930,77
Sirobuja	0,68	2.313	2.688	3.401,47	3.952,94
Split-3	0,95	10.423	9.201	10.971,58	9.685,26
Sučidar	1,21	11.035	10.225	9.119,83	8.450,41
Šine	0,56	1.143	1.782	2.041,07	3.182,14
Špinut	0,47	8.793	7.522	18.708,51	16.004,26
Trstenik	0,67	7.047	7.235	10.517,91	10.798,51
Varoš	2,22	5.766	4.984	2.597,30	2.245,05
Visoka	0,51	4.874	5.087	9.556,86	9.974,51
Žnjan	1,66	3.211	5.395	1.934,34	3.250,00
Grad Split	79,92	188.694	178.102	2.361,04	2.228,50
SDŽ	4.540	463.676	454.798	102,13	100,18
RH	56.578	4.437.460	4.284.889	78,43	75,73

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2002.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2012.; Vlastita obrada

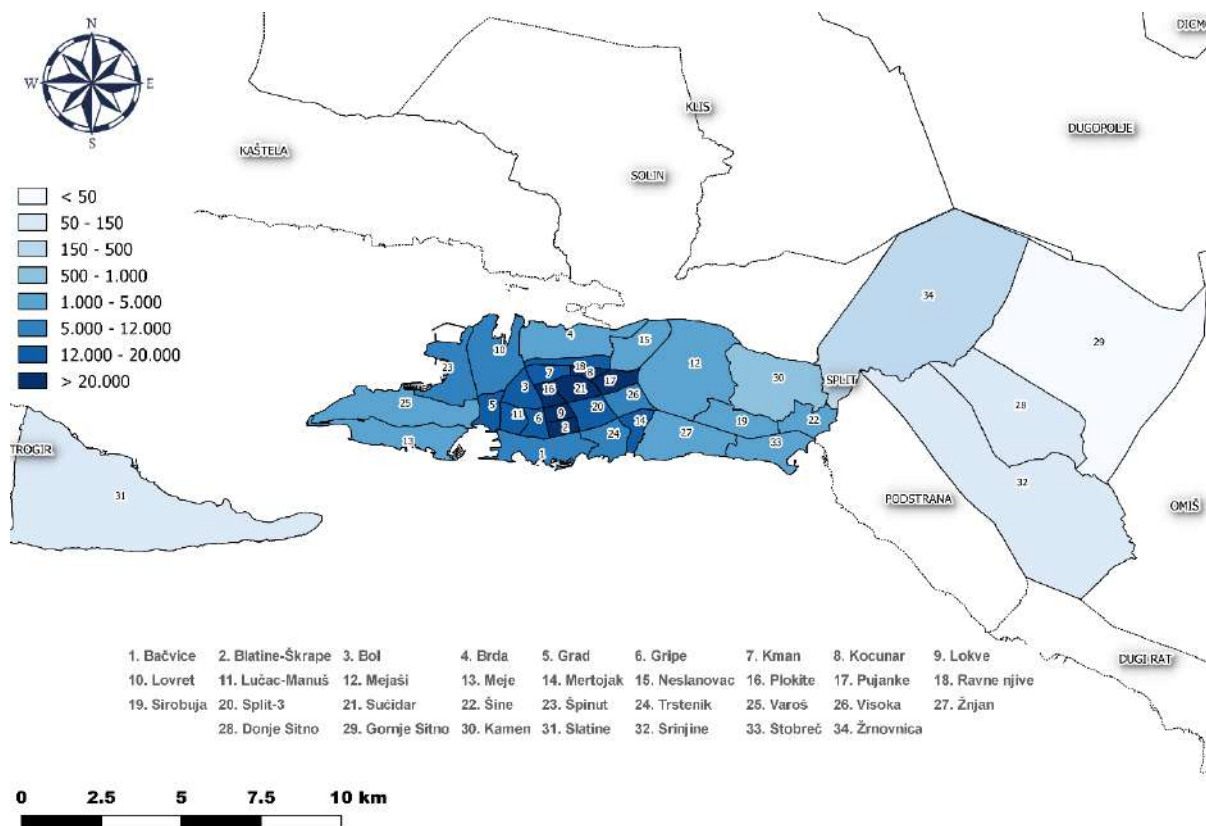
U 2011. godini prosječna gustoća naseljenosti grada Splita iznosi 2.228,50 st./km², što je više od 22 puta od prosjeka SDŽ te skoro 30 puta veća od prosjeka RH. Promatrano u odnosu na grad Zagreb, prosječna gustoća naseljenosti grada Splita je veća za 1,8 puta. Takav omjer stavlja grad Split u sam vrh po pitanju gustoće naseljenosti na području RH. Od usporedivih gradova jedino Rijeka ima znatno veću gustoću naseljenosti (4237 st./km²), dok Zadar (391,5 st./km²) i Dubrovnik (297,28 st./km²) imaju manju gustoću naseljenosti.

Iako je gustoća naseljenosti grada Splita znatno veća od prosjeka, kako županijskog, tako i nacionalnog, treba naznačiti kako se taj prosjek smanjio u odnosu na 2001. godinu za skoro 133 stanovnika.

U prostornom smislu, jasna je distinkcija između naselja Split te ostalih naselja. Split ima prosječnu gustoću naseljenosti od 7.115 st./km², a zatim slijedi Stobreč s 2.920 st./km². Razlika postaje još

izraženija ukoliko se usporedi gustoća naseljenosti između Gornjeg Sitnog (27,51 st./km²) i gradskog kotara Lokve (28.547,62 st./km²) koji je u 2011. godini bio najnaseljenija cjelina na području grada Splita.

Slika 1. Gustoća naseljenosti po naseljima i mjesnoj samoupravi grada Splita u 2011. godini

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2002.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2012.; Vlastita obrada

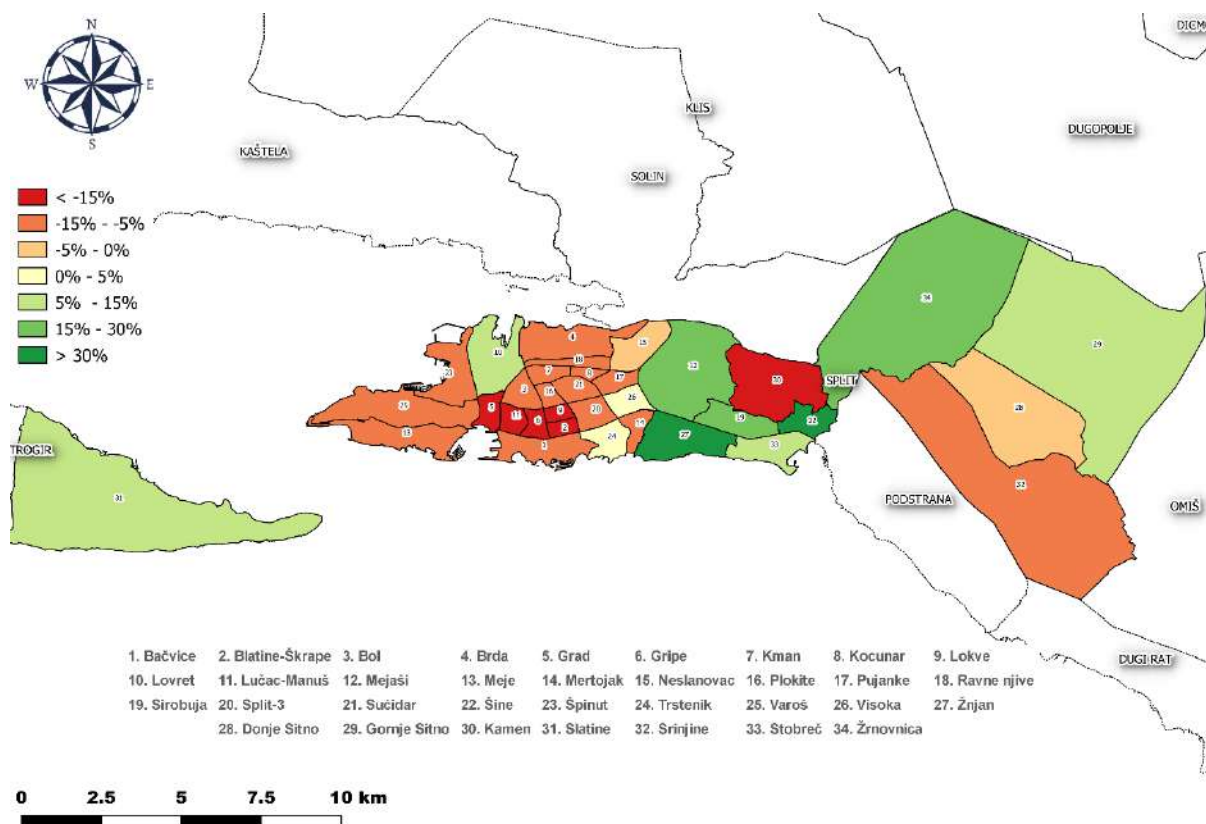
Najveća gustoća naseljenosti zabilježena je u središnjem dijelu Splita, dok je najslabija gustoća izražena u istočnim naseljima grada Splita, kao i u naselju Srinjine. Središnji dio, kojeg čine kotari Plokite, Lokve, Blatine, Sućidar, Kocunar i Pujanke, ima gustoću naseljenosti veću od 20.000 st./km². Naseljenost od 12.000 do 20.000 st./km² bilježe kotari Grad, Lučac-Manuš, Bol, Gripe, Split-3, Mertojak, Kman, i Ravne njive, čime se stvaraju dva kruga intenzivnog demografskog pritiska na životnu sredinu i različite infrastrukturne sustave. Velike neujednačenosti gustoće naseljenosti, ne samo unutar grada Splita, nego i na cjelokupnom području SDŽ nastaju kao posljedica velike imigracije na područje grada, a time i naselja Splita. Naseljsku strukturu RH sredinom dvadesetog stoljeća obilježavala je disperzna naseljenost, a kao takva nije mogla poduprijeti ubrzani industrijski razvoj koji je zahtijevao određenu razinu koncentracije stanovništva (Nejašmić, 2000.). Premošćivanje tog jaza riješilo se programiranom kolektivnom izgradnjom šezdesetih i sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća (Klempić, 2004.), čime se u tom prostoru razmještaju stanovništva zaobišlo male i srednje gradove, što je dodatno naglasilo urbano-ruralnu podvojenost prostora SDŽ i šire (Nejašmić, 2000.).

Promjena gustoće naseljenosti jedan je od načina kako pratiti demografska kretanja unutar određenog područja. Od ukupno 8 naselja, pola ih je zabilježilo porast gustoće naseljenosti, Stobreč i Žrnovnica značajnije, a ostala 4 naselja, uključujući Split ostvarila su pad gustoće naseljenosti.

Kako je već navedeno, u 2001. godini, 8 gradskih kotara je imalo gustoću naseljenosti veću od 20.000 st./km², a u 2011. godini 6 naselja. Uspoređujući promjenu gustoće naseljenosti, kao postotne promjene u odnosu na broj stanovnika u 2001. godini, evidentno je smanjenje na velikom području grada Splita.

Smanjenje gustoće preko 20 posto zabilježeno je kotaru Grad, dok je smanjenje u rasponu od 10 posto do 20 posto imalo 13 kotara. To su kotarevi koji se nalaze na zapadnom i središnjem dijelu grada.

Slika 2. Promjena gustoće naseljenosti po naseljima i mjesnoj samoupravi grada Splita u razdoblju od 2001. do 2011. godine

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2002.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2012.; Vlastita obrada

Povećanje gustoće naseljenosti od preko 20 posto zabilježeno je u kotaru Mejaši, Žnjan i Šine te naselju Žrnovnica. To su procesi koji su već u razdoblju između dva popisa nagovještavali značajniju suburbanizaciju grada Splita. Povećanje gustoće naseljenosti od 10 posto do 20 posto zabilježeno je u kotaru Lovret i Sirobuja te naselju Slatine.

Iz navedenih podataka može se zaključiti kako je još uvijek velik i značajan demografski pritisak na središnje područje grada i naselja Split, koji se postupno, ali evidentno pomiče prema istočnim dijelovima samog grada, ali i općina i gradova kojima je grad Split okružen i s kojima živi u aglomeracijskim procesima i tokovima.

Iako bi ovakvo kretanje gustoće naseljenosti moglo davati naznake ujednačenog razvoja centra i periferije, bez ulaganja u urbanu opremljenost periferije ono to neće biti. Ovakva promjena kratkoročno nalaže novo planiranje migracijskih tokova na dnevnoj razini te različita infrastrukturna ulaganja u srednjem i dugom roku.

1.1.2. Prirodno kretanje stanovništva

Prirodno kretanje stanovništva, kao jedan od elemenata demografskih promjena, u svojoj osnovi razmatra kretanje broja rođenih i broja umrlih na određenom području. Na razini grada Splita, analiza seže u razdoblje od 2001. do 2017. godine, dok se na razini naselja analiza provela od 2011. godine do 2017. godine.

Kretanje broja rođenih kroz prikazano razdoblje ima jasan trend smanjenja, tako da je u 2017. godini, broj rođenih iznosio tek malo više od 80 posto broja rođenih u 2011. godini. S druge strane, broj umrlih porastao je za skoro 20 posto u istom razdoblju, te se po prvi puta od 1970. godine (više o tome u Šterc i Jurić, n.d.) ostvario negativni prirast stanovništva te time najavio bitno drugačije razdoblje nego je to bilo kroz drugu polovinu dvadesetog stoljeća. Ukupan broj rođenih u prikazanom razdoblju iznosio je 29.013, dok je broj umrlih iznosio 30.470, čime se ostvarilo negativno prirodno kretanje od 1.457 stanovnika.

Tablica 3. Prirodno kretanje stanovništva grada Splita u razdoblju od 2001. do 2017. godine

Godina	Broj rođenih	Broj umrlih	Prirodno kretanje stanovništva	Rođeni 2001.=100	Umrli 2001.=100
2001	1.817	1.676	141	100	100
2002	1.802	1.679	123	99,17	100,18
2003	1.759	1.728	31	96,81	103,1
2004	1.814	1.636	178	99,83	97,61
2005	1.864	1.719	145	102,59	102,57
2006	1.729	1.675	54	95,16	99,94
2007	1.730	1.758	-28	95,21	104,89
2008	1.746	1.843	-97	96,09	109,96
2009	1.825	1.791	34	100,44	106,86
2010	1.858	1.798	60	102,26	107,28
2011	1.697	1.802	-105	93,4	107,52
2012	1.739	1.777	-38	95,71	106,03
2013	1.557	1.784	-227	85,69	106,44
2014	1.557	1.839	-282	85,69	109,73
2015	1.545	2.035	-490	85,03	121,42
2016	1.512	1.929	-417	83,21	115,1
2017	1.462	2.001	-539	80,46	119,39

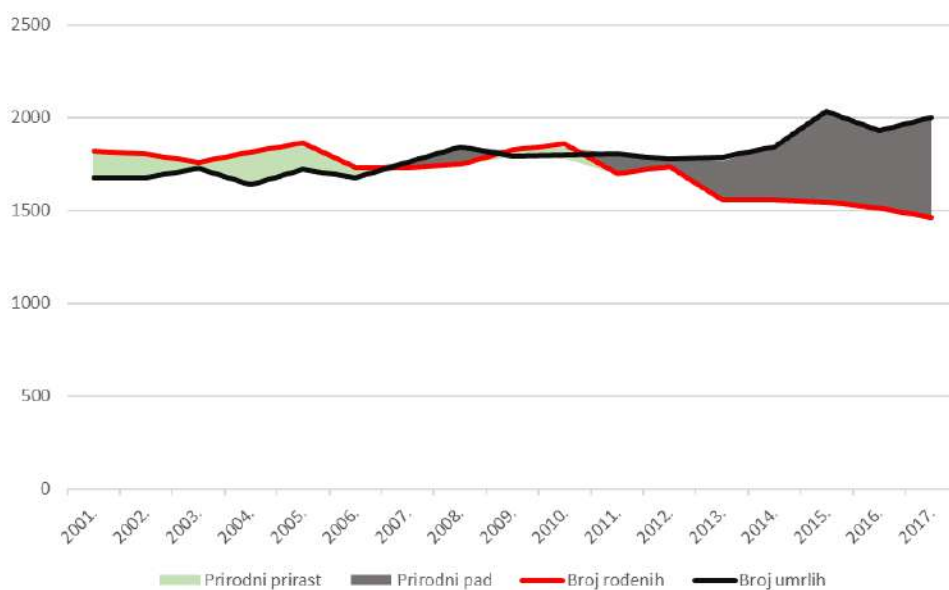
Izvor: Statistički izvještaj o rođenju (2011.-2017.), Statistički izvještaj o smrti (2011.-2017.), Državni zavod za statistiku, DZS, Zagreb, 2012.-2018.; Šterc i Jurić, n.d.; Vlastita obrada

Evidentno je kako je razlika u prirodnom kretanju stanovništva nastupila u razdoblju od 2007. do 2010. godine, te se od tada kreće negativnim trendom, povećavajući raspon između broja rođenih i umrlih.

Uspoređujući ukupan pad stanovništva od 2011. do 2017. godine, od ukupno 6.343 stanovnika, s prirodnim kretanjem stanovništva, može se zaključiti kako ono u prosjeku čini 33 posto ukupnog smanjenja populacije, što je u apsolutnim iznosima smanjenje za 2.105 stanovnika. Treba navesti kako se kroz kratki period od 7 godina, taj udio povećao s 5 posto u 2011. godini na 50 posto u 2017. godini.

Jedan od načina praćenja broja rođenih na području grada Splita je evidencija broja podnesenih/odobrenih zahtjeva za naknadom za novorođeno dijete. Evidencija se vodi od 2013. godine, a u 2018. godini obrađeno je 1.393 zahtjeva. Međutim, ne postoji evidencija podnesenih/odobrenih zahtjeva na razini mjesne samouprave.

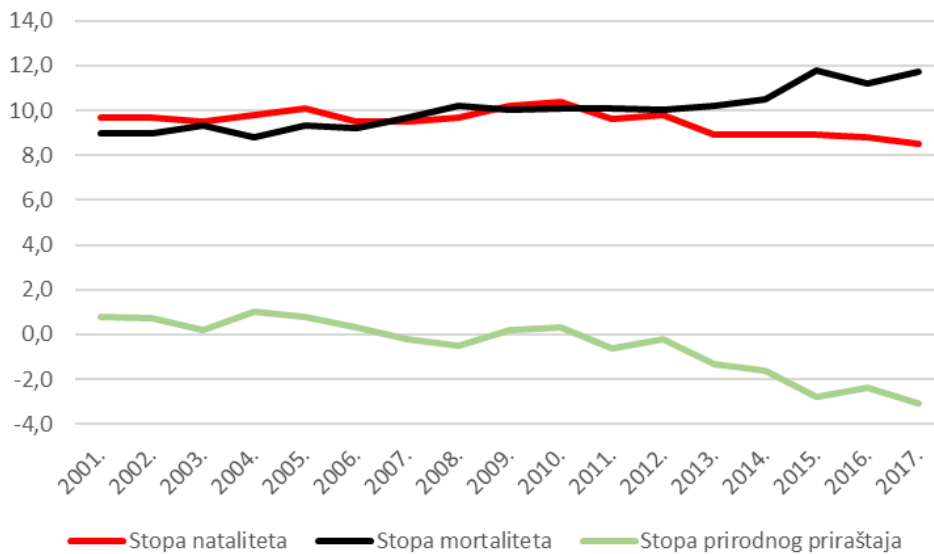
Grafikon 1. Prirodno kretanje stanovništva grada Splita u razdoblju od 2001. do 2017. godine

Izvor: Statistički izvještaj o rođenju (2011.-2017.), Statistički izvještaj o smrti (2011.-2017.), Državni zavod za statistiku, DZS, Zagreb, 2012.-2018.; Šterc i Jurić, n.d.; Vlastita obrada

U narednom razdoblju, uzimajući u obzir smanjenje rodnosti s jedne strane i broj smrtnosti s druge strane, može se očekivati povećanje apsolutnog broja prirodnog pada. Takvi trendovi, u tako kratkom roku, upozoravaju na negativne trendove u kretanju fertilnog kontingenta, kao i na poremećaje koji se ocrtavaju u dobnom sastavu stanovništva.

Grafikon 2. Stope prirodnog kretanja stanovništva grada Splita u razdoblju od 2001. do 2017. godine

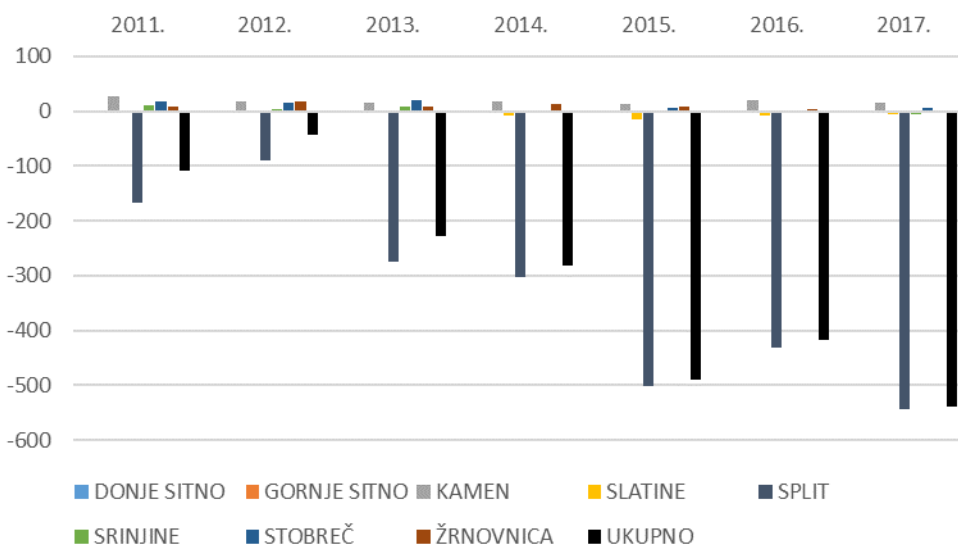

Izvor: Statistički izvještaj o rođenju (2011.-2017.), Statistički izvještaj o smrti (2011.-2017.), Državni zavod za statistiku, DZS, Zagreb, 2012.-2018.; Šterc i Jurić, n.d.; Vlastita obrada

Na prethodno izneseni zaključak upućuju i stope prirodnog kretanja. Naime, stopa nataliteta je u negativnom trendu te u 2016. godini pada ispod prosjeka RH. Obje stope nataliteta klasificiraju se kao niske stope nataliteta. Stopa mortaliteta iznosi 11,7 u 2017. godini, ali je još uvijek ispod prosjeka RH (13,0). Posljedica kretanja navedenih stopa je negativna stopa prirodnog priraštaja (-3,1), ali je još uvijek iznad prosjeka RH (-4,1).

Promatrajući prirodno kretanje stanovništva na razini pojedinog naselja, treba navesti kako Donje sitno, Gornje sitno, Slatine i Split bilježe prirodan pad stanovništva, dok je u naseljima Kamen, Srinjine, Stobreč i Žrnovnica ostvaren prirodan prirast stanovništva.

Grafikon 3. Prirodno kretanje stanovništva u naseljima grada Splita u razdoblju od 2011. do 2017. godine

Izvor: Statistički izvještaj o rođenju (2011.-2017.), Statistički izvještaj o smrti (2011.-2017.), Državni zavod za statistiku, DZS, Zagreb, 2012.-2018.; Vlastita obrada

Razumljivo je kako ukupno prirodno kretanje određuje naselje Split. U razdoblju od 2011. do 2017. godine od ukupnog broja rođenih Split čini 92 posto, dok od ukupnog broja umrlih u istom razdoblju čini 95 posto. Međutim, u usporedbi s brojem stanovnika u 2011. godini, značajniji relativni prirast je

ostvaren u naselju Kamen (više od 7 posto), što je više nego indikativan pokazatelj suburbanizacije kako grada, tako i samog naselja Splita.

Gledajući u širem vremenskom kontekstu, povećane stope fertiliteta grada Splita posljedica su velikih imigracijskih tokova tijekom dvadesetog stoljeća, koji se usporili osamdesetih, a zaustavili tek 2001. godine. Usporavanjem imigracije, usporavao je i prirodni prirast. Dodatno, ti tokovi su bili na relaciji selo-grad, a već prvi naraštaji deagrariziranog stanovništva prihvatio je stavove nove životne sredine, a to je podrazumijevalo i manji broj djece (Akrap, 2015.). U 2011. godini, od ukupnog broja žena koje su rodile (70 posto) na području grada Splita, njih 53 posto rodilo je 2 djece, a 25 posto samo jedno dijete. Žene koje su rodile troje ili više djece čine 22 posto žena koje su rodile djecu. U prosjeku, to čini 1,43 dijete po ženi starijoj od 15 godina. Tek Zagreb (1,26) i Rijeka (1,27) imali su lošije prosjeke. Učinci demografske inercije, uz emigraciju mlađeg stanovništva s područja grada Splita (između dva popisa – vidi Sliku 4), smanjilo je kohorte fertilnog stanovništva, a što će se odraziti na dodatno povećanje jaza između broja rođenih i broja umrlih.

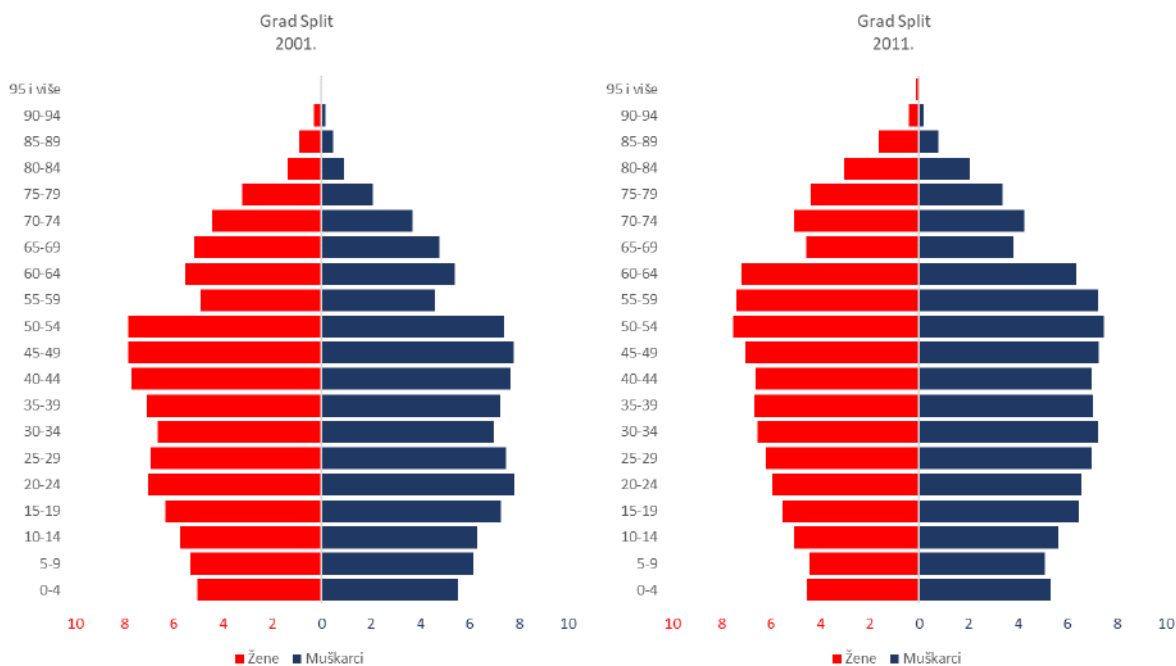
Rezultat kretanja prethodno spomenutih silnica može se jasno prikazati na primjeru grada Rijeke, koja je u promatranom razdoblju zabilježila prirodni pad od 10.169 stanovnika, ne bilježeći niti jednu godinu pozitivnog prirasta u promatranom razdoblju (vidi prilog Grafikon P.1.3.1.). Grad Zagreb je u istom razdoblju zabilježio prirodni pad od 7.583 stanovnika, ali zbog velikog migracijskog pritiska ukupan broj stanovnika raste. S druge pak strane, grad Zadar u cjelokupnom razdoblju bilježi pozitivan prirodni prirast, a grad Dubrovnik karakterizira volatilitnost prirodnog kretanja stanovništva, s podjednakim stopama nataliteta i mortaliteta.

1.1.3. Dobno-spolna struktura stanovništva

Dobna struktura određenog stanovništva jedna je od odrednica demografske vitalnosti određenog područja. Na temelju dobno-spolnog sastava se „vidi prošlost, čita sadašnjost i nazire budućnost kretanja stanovništva“ (Friganović, 1990., str 111.). U ovoj analizi demografski sastav prikazat će se prema petogodišnjim dobnim skupinama, ali i prema funkcionalnim kontingentima, što će se obraditi i na razini gradskih kotara i mjesnih odbora, tj. naselja. Petogodišnje skupine prikazane su populacijskom piramidom. Dobna struktura stanovništva prikazat će se i pomoću uobičajena tri pokazatelja demografskog kretanja; prosječnom starosti, indeksom starenja i koeficijentom starosti.

Analiza ukazuje na velike promjene između dva popisna razdoblja, koji se prvenstveno odnose na ubrzan proces starenja stanovništva. Ako su podaci iz 2001. godine stvarali dilemu i davali nadu kako je populacijska piramida grada Splita stacionirana, umjesto kontraktivna, popis iz 2011. godine otklonio je svaku sumnju da se radi o kontraktivnom obliku populacijske piramide. Po definiciji, takva populacijska piramida govori o starom stanovništvu na određenom području. Dakle, osnovica piramide se sužava, a udio populacije zrele, i posebno stare dobi, porasla je u odnosu na 2001. godinu. Takvo demografsko kretanje zabilježeno i na području Splitsko-dalmatinske županije, ali i na nacionalnoj razini. Kontraktivni oblik populacijske piramide zabilježen je i u svim ostalim usporedivim gradovima, a posebno zabrinjavajući je slučaju grada Rijeke (vidi Prilog Grafikon P.1.4.3. Populacijska piramida grada Zagreba, Rijeke, Zadra i Dubrovnika 2001. i 2011.).

Grafikon 4. Populacijska piramida grada Splita u 2001. i 2011. godini

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2002.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2012.; Vlastita obrada

Kontraktivnu populacijsku piramidu karakterizira depopulacija, niske stope nataliteta i mortaliteta, uz negativno prirodno kretanje stanovništva (što je sve u skladu s poglavljima Ukupno kretanje stanovništva i Prirodno kretanje stanovništva). Takva populacijska kretanja upućuju na nestanak fertilnih dobnih skupina te kao takva dovode u pitanje demografsku razvojnu politiku utemeljenu na domicilnom stanovništvu.

Analizirajući populacijsku piramidu prema naseljima mogu se uočiti različiti demografski procesi. Očiti primjer ubrzanog demografskog starenja prikazuje piramida otočnog naselja Slatine. Iako je već u 2001. godini u Slatinama zabilježen kontraktivni tip piramide, u 2011. godini taj se proces dodatno ubrzao te je zabilježeno dodatno sužavanje baze piramide, i širenje samog njenog vrha. Treba navesti kako je ukupna populacija ovog naselja porasla u 2011. godini, što na temelju dobne strukture upućuje kako se radi o starom stanovništvu (65+), odnosno o umirovljeničkoj populaciji.

S druge pak strane, ekspanzivni tip demografske strukture zabilježen je jedino u naselju Kamen, a stacionirani oblik, tj. oblik kojeg karakterizira značajni udio zrelog stanovništva nalazi se u naseljima Srinjine, Stobreč i Žrnovnica. Stacionirani tip populacijske piramide ukazuje na podjednake udjele dobnih skupina, što rezultira niskim ili nultim prirodnim prirastom (Wertheimer-Baletić A., 1999).

U naseljima Donje Sitno i Gornje Sitno teško je specificirati karakterističan oblik populacijske piramide, što je uvjetovano dinamičnim kretanje dobnih skupina, koje nastaje kao posljedica male demografske osnove (vidi Prilog Grafikon P.1.4.1. Populacijska piramida na razini naselja grada Splita 2001. i 2011.).

Populacijske piramide koje prikazuju demografsku dinamiku na razini kotara i mjesnih odbora, tj. naselja, iz 2014. godine, prikazuju (vidi Prilog Grafikon P.1.4.2. Populacijska piramida na razini kotara grada Splita u 2014. godini) izrazitu kontrakciju stanovništva u svim područjima mjesne samouprave. Tek nešto veće udjele (do 10 posto) najmlađih dobnih skupina imaju kotari Žnjan, Sirobuja i Šine te Mejaši i Neslanovac.² Ti kotari ujedno ostvaruju manje udjele starije populacije u odnosu na ukupno područje grada Splita.

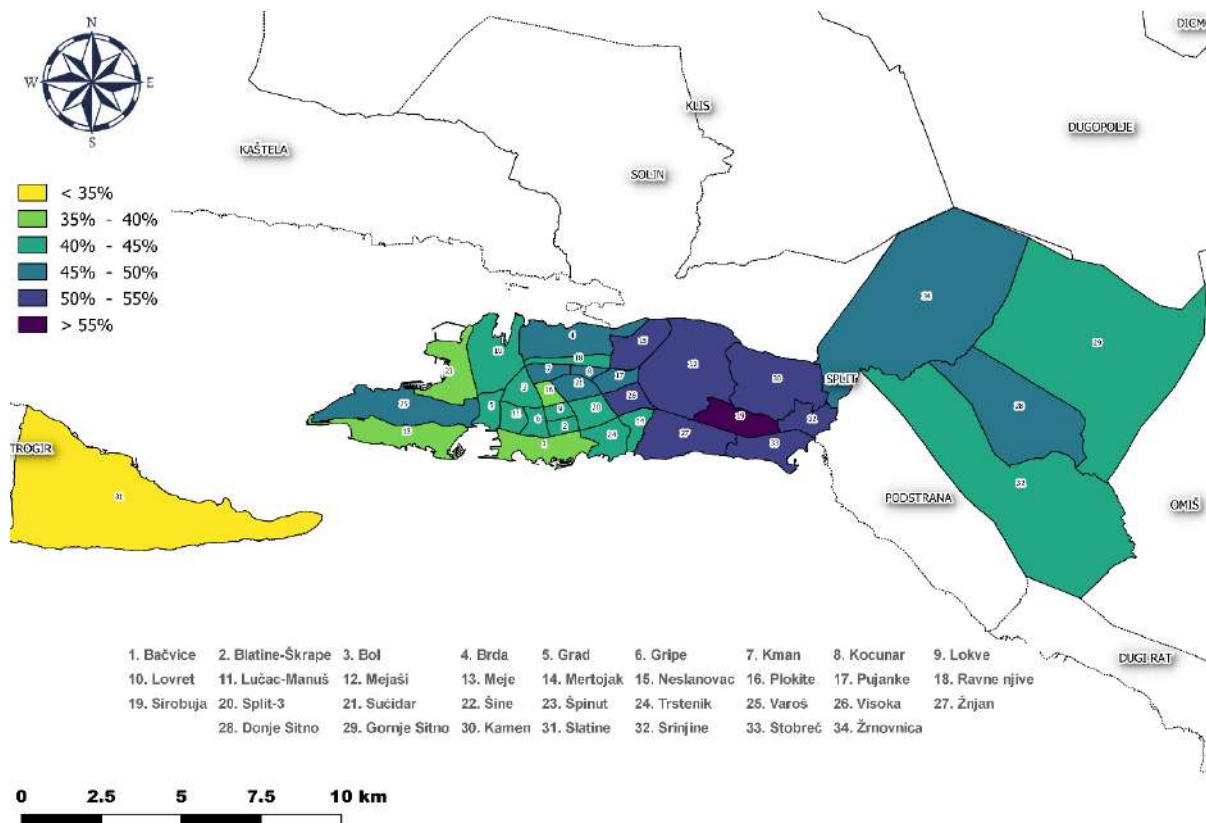
² Treba navesti kako su navedene jedinice mjesne samouprave skupno prikazane te se podaci ne mogu detaljnije razlučiti.

1.1.3.1. Analiza bioreprodukcijskog potencijala

U daljnjoj analizi, prikazat će se dobno-spolni funkcionalni kontingenti kako bi se na području grada Splita sagledao bioreprodukcijski potencijal. U smislu bioreprodukcijskog potencijala grada Splita treba navesti da analiza obuhvaća kretanje žena u fertilnoj dobi (15-49, odnosno od 20-29). Analiza će se usmjeriti na kretanje kontingenata u prostoru.

U međupopisnom razdoblju ukupan broj žena u fertilnom razdoblju smanjen je za 6.975 žena, od čega iz dobne skupine od 20 do 29 za 2.303. To je smanjilo udjel žena u fertilnom razdoblju s 49,6 posto u 2001. godini na 44,6 posto u 2011. godini, što će u budućnosti dodatno usložiti dinamiku prirodnog kretanja stanovništva grada Splita.

Slika 3. Udio žena u fertilnom dobu na području grada Splita u 2011. godini

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2002.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2012.; Vlastita obrada

Iz navedenog prikaza evidentno je kako će se dinamičnija reprodukcija stanovništva očekivati u istočnim predjelima grada Splita.

Nepovoljno kretanje bioreprodukcijskog potencijala ogleda se i u smanjenju, kako broja, tako i udjela ženskog stanovništva u predfertilnom kontingentu (0-14) te će kao takav daljnje narušiti bioreprodukcijski potencijal grada Splita.

1.1.3.2. Analiza kretanja demografske dobi

Analiza kretanja demografske dobi učinjena je pomoću tri pokazatelja, prosječna starost, indeks starenja i koeficijent starosti.

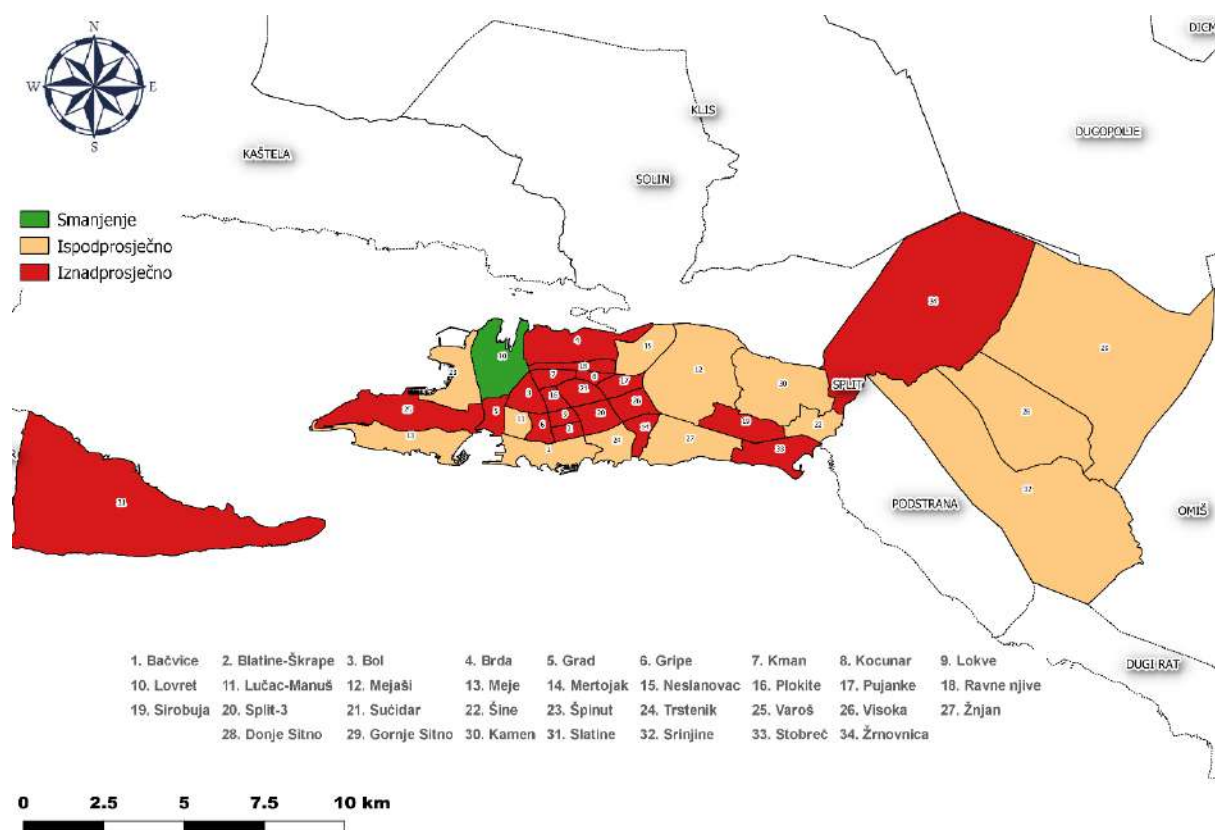
Prosječna starost označuje srednje godine života ukupnog stanovništva određenog područja, a izračunava se kao aritmetička sredina starosti stanovništva. Smatra se (Živić, 2003) kako je granična

vrijednost 30, tj. ona koja naznačuje razliku između mlade i stare populacije. Indeks starenja jest postotni udio osoba starih 60 i više godina u odnosu na broj osoba starih 0 – 19 godina. Indeks veći od 40 posto kazuje da je stanovništvo određenog područja zašlo u proces starenja (DZS, 2011). Koeficijent starosti jest postotni udio osoba starih 60 i više godina u ukupnom stanovništvu. Osnovni je pokazatelj razine starenja, a kad prijeđe vrijednost 12 posto, smatra se da je stanovništvo određenog područja zašlo u proces starenja (DZS, 2011).

Prosječna starost u Hrvatskoj, prema popisu stanovništva 2011. godine, iznosila je 41,7 godina. Prosječna starost stanovništva grada Splita identična je toj vrijednosti. Tek Zadar (40,8) i Zagreb (41,6) imaju nižu vrijednost, a grad Split odudara i od SDŽ (40,8).

Kao što je navedeno, s ovim brojkama stanovništvo grada Splita klasificirano je kao staro, a u prilog ne idu ni međupopisna kretanja. Naime, prosječna starost je od 2001. do 2011. godine posrala za 3,2, a tek gradski kotar Lovret ostvario je smanjenje prosječne starosti za 0,2.

Slika 4. Promjena prosječne starosti na području grada Splita između 2001. i 2011. godine

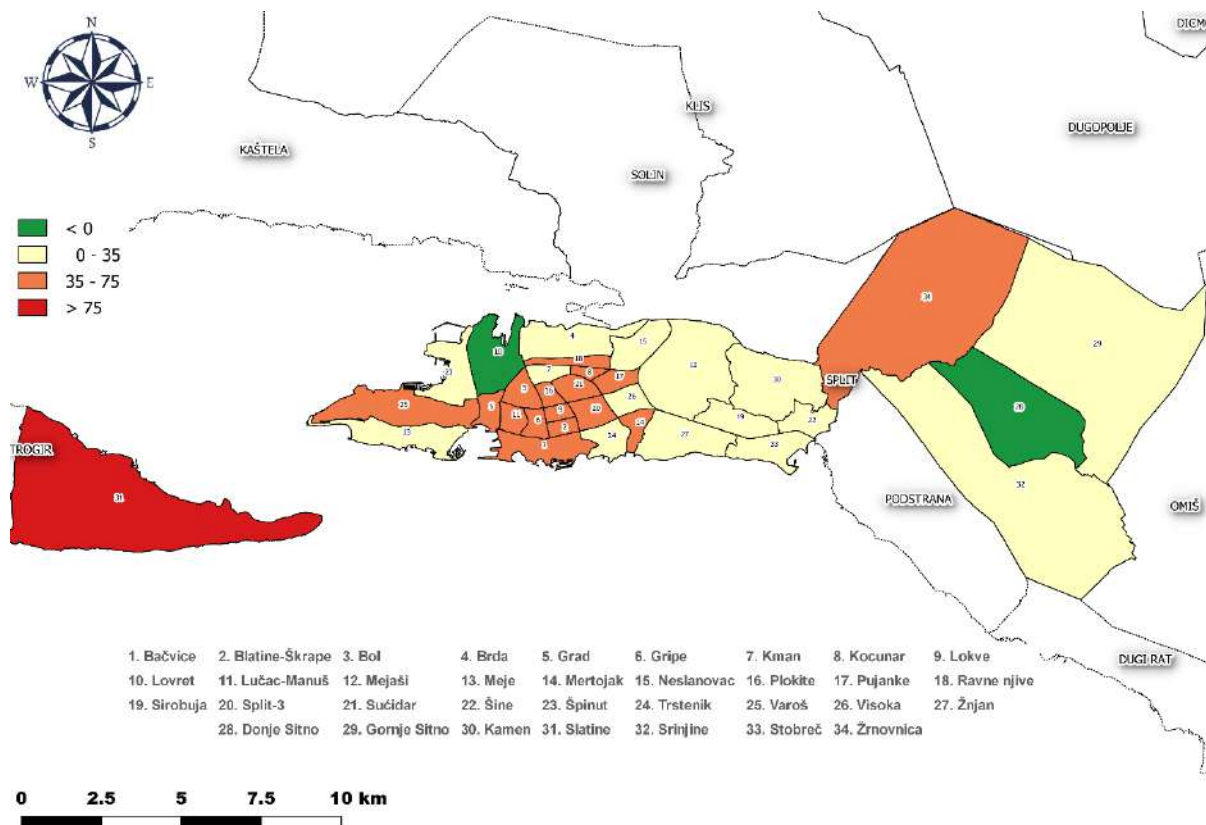

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2002.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2012.; Vlastita obrada

Najveći porast prosječne starosti ostvaren je u naselju Slatine (za 6,0), a od 27 gradskih kotara, 17 kotara je ostvarilo povećanje prosječne starosti veće od 3,2, što ukazuje na iznadprosječnu brzinu starenja.

Analiza indeksa starenja ukazuje nam kako je na području grada Splita udio populacije starije od 60 godina viši za 13 od stanovništva do 19 godina. Razlog tome se treba tražiti u povećanju očekivanog trajanja života, ali i u smanjenju brojnosti mlađe populacije, kao posljedice smanjenja broja rođenih (vidi poglavlje Prirodno kretanje stanovništva te dobno-spolnu piramidu s početka poglavlja).

Slika 5. Promjena indeksa starenja na području grada Splita između 2001. i 2011. godine

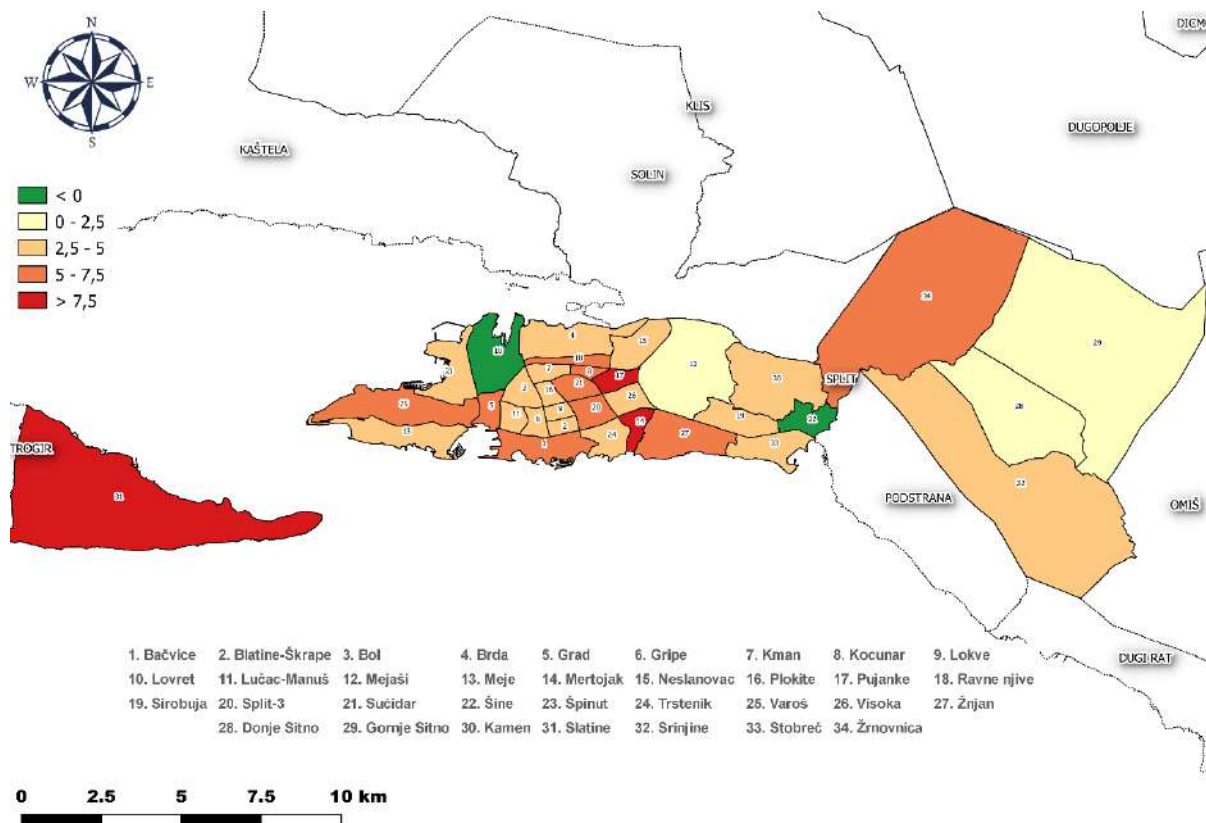

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2002.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2012.; Vlastita obrada

Treba navesti kako podaci iz 2011. godine po prvi puta bilježe veći udio stare populacije od mlade. U 2001. godini ovaj pokazatelj iznosio je 81,2, a u međupopisnom razdoblju povećao se za 32,2. Od usporedivih gradova svi bilježe koeficijente veće od 100, a manji koeficijent od grada Splita bilježe grad Zadar te SDŽ, što također potvrđuje ubrzano demografsko starenje grada Splita u odnosu na svoju neposrednu i usporedivu okolinu. Sukladno klasifikaciji prema indeksu starenja, stanovništvo grada Splita spada u izrazito duboku starost (Nejašmić, 2005.)

Kao i prethodna dva pokazatelja demografske dobi, i koeficijent starenja ima isti smjer i magnitudu kretanja. Za grad Split iznosi 23,7 te ima identičnu usporedbu s ostalim područjima kao i indeks starenja. To znači kako je između posljednja dva popisa zabilježen rast koeficijenta starosti za 4,3 jedinice, koeficijent je niži u odnosu na nacionalni prosjek i u usporedbi s gradovima Rijekom i Dubrovnikom, na približno istoj je razini s gradom Zagrebom, ali je viši nego Zadar i županijski prosjek.

Slika 6. Promjena koeficijenta starenja na području grada Splita između 2001. i 2011. godine

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2002.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2012.; Vlastita obrada

Uzimajući u obzir smanjenje ukupnog broja populacije, kao i produženje očekivanog životnog vijeka, ovakva kretanja su očekivana, s tendencijom nastavka u istom smjeru i jačem intenzitetu, u slučaju normalnog razvoja, a to znači bez jačanja migracije ili nekih drugih vanjskih čimbenika. Uzroci ovakvim kretanjima mogu se potražiti u različitim čimbenicima koji su definirali demografsku sliku u prošlosti. Tu se prije svega misli na smanjenje nataliteta, i to već od generacije tzv. „baby boomera“, zatim snažna industrijalizacija koja je dovela do deagrarizacije i premještanja težišta bioreprodukcije sa sela u grad (Nejašmić, 2005.), smanjenje gospodarskog potencijala grada Splita, što je smanjilo njegovu migracijsku atraktivnost te ostali dugoročni učinci koji su svojom inercijom usmjerili demografska kretanja prema depopulaciji i ubrzanom starenju.

Demografsko starenje ima različite implikacije. U smislu demografskih kretanja ono će ubrzati proces demografske kontrakcije i pogoršati odnos dobni skupina stanovništva, tj. funkcionalnih kontingenata. Socijalne implikacije odrazit će se kroz povećani broj osoba kojima treba različit oblik skrbi (zdravstvena, socijalna, palijativna i dr.), a gospodarske posljedice su prvenstveno vezane za nedostatak i starenje radne snage, ali može i promijeniti strukturu potrošnje (povećana potrošnja lijekova, zdravstvenih usluga i dr.).

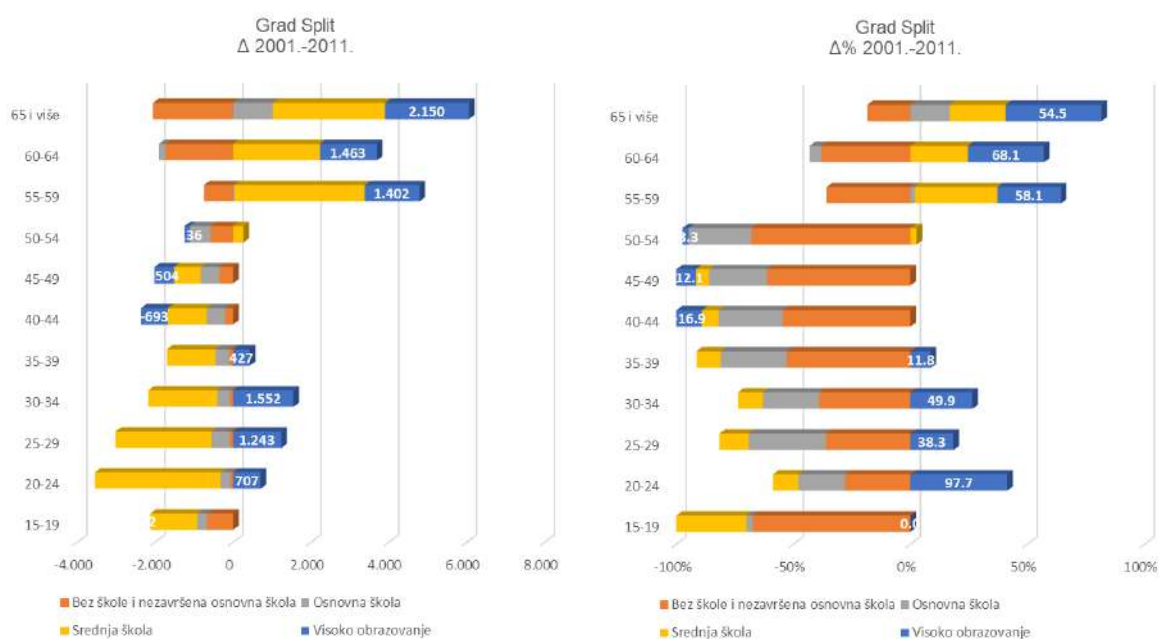
1.1.4. Obrazovna struktura stanovništva

Jedan od osnovnih preduvjeta za gospodarski, pa i općenit društveni razvoj, predstavlja kvalitetan radni kadar, a njega je najlakše prikazati obrazovnom strukturom. Stoga, analiza obrazovne strukture stanovnika određenog područja prikazuje gospodarsku razvijenost određenog područja, ali daje i odgovore na njegovu moguću razvojnu perspektivu.

Na području grada Splita najveći udio u stanovništvu starijem od 15 godina čine srednjoškolski obrazovani, a slijede zatim visokoškolski obrazovani. Osobe bez škole, kao i osobe s osnovnoškolskim

obrazovanjem smanjuju svoj udio u ukupnoj populaciji, što je posljedica opće obrazovanosti stanovništva.

Grafikon 5. Promjena sastava obrazovne strukture grada Splita prema dobnim skupinama (2001.-2011.)

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2002.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2012.; Vlastita obrada

U 2011. godini grad Split (25,85 posto) bilježi veći udio visokoškolski obrazovane populacije u odnosu na državni prosjek (16,39 posto), kao i u odnosu na SDŽ (18,0 posto). U usporedbi sa Zagrebom (29,0) postotak je nešto niži, ali još uvijek značajno iznad nacionalne razine, što ne iznenađuje s obzirom da je grad Split jedan od sveučilišnih centara RH.

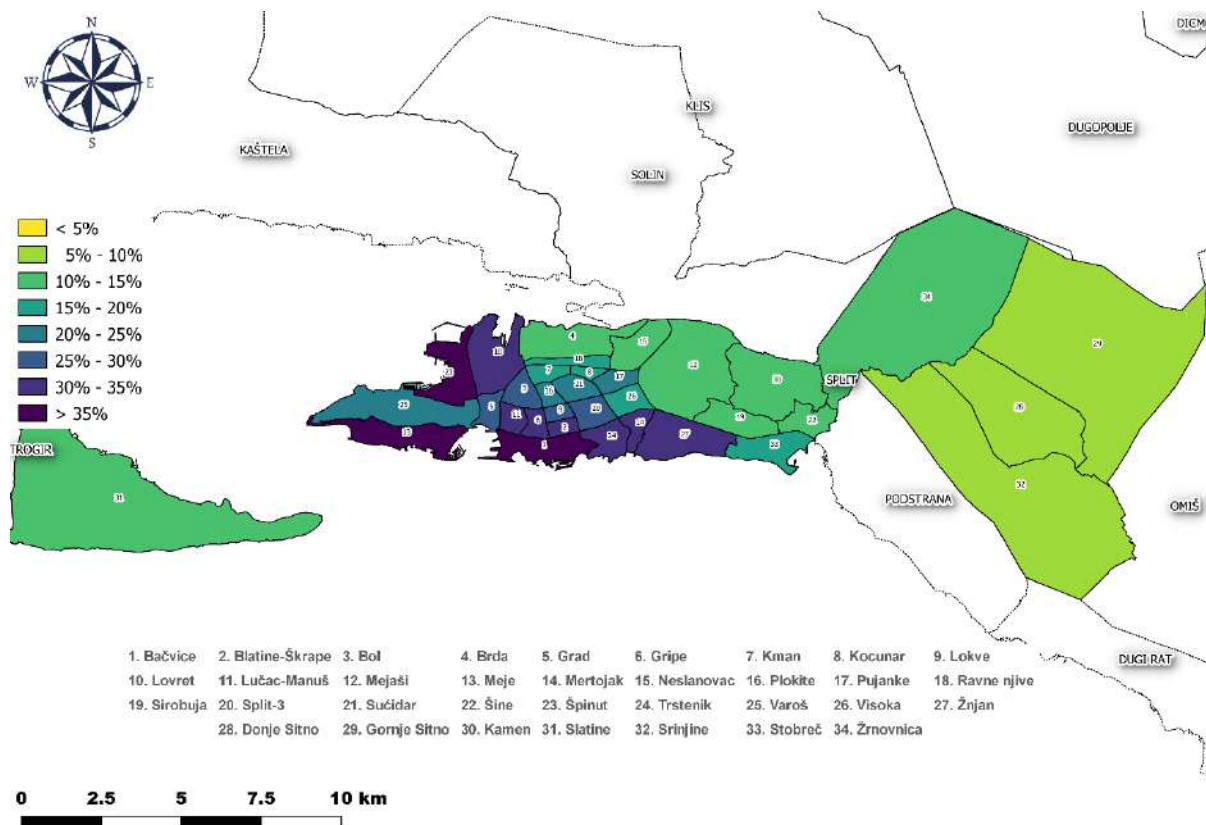
Pozitivni trend je povećanje udjela visokoobrazovanih u međupopisnom razdoblju (za 5,66 posto), i to ponajviše u mlađim dobnim skupinama (Grafikon 5). To je posljedica povećanja broja samih visokoobrazovanih među mlađom populacijom, ali i posljedica smanjenja broja osoba s osnovnoškolskim obrazovanjem (i bez škole) za 5,16 posto, jer se uglavnom radi o najstarijim dobnim skupinama.

Srednjoškolsko obrazovanje uglavnom je zadovoljavalo potrebe gospodarske strukture prethodnih razdoblja, ali promjenom razvojne paradigme nakon 1991. godine potrebe gospodarstva se mijenjaju, što rezultira većom potražnjom za visokoškolski obrazovanim kadrom, pa je stoga dinamika porasta visokoškolski obrazovane populacije i najizraženiji.

Povećanje svih oblika obrazovnih skupina u starijoj populaciji posljedica je starenja stanovništva, a demografske promjene ostavile su iste ili vrlo slične posljedice na obrazovnu strukturu svih usporedivih gradova (vidi Prilog Grafikon P.1.5.1. Promjena sastava obrazovne strukture grada Zagreba, Rijeke, Zadra i Dubrovnika prema dobnim skupinama 2001.-2011.).

Analizirajući udjele visokoškolski obrazovane populacije unutar područja grada Splita može se uočiti razlika između sjeveroistočnog i jugozapadnog dijela grada, koji u pravilu bilježi više udjele visokoškolski obrazovanog stanovništva.

Slika 7. Udio visokoškolski obrazovanog stanovništva na području grada Splita prema GK/MO u 2011. godini

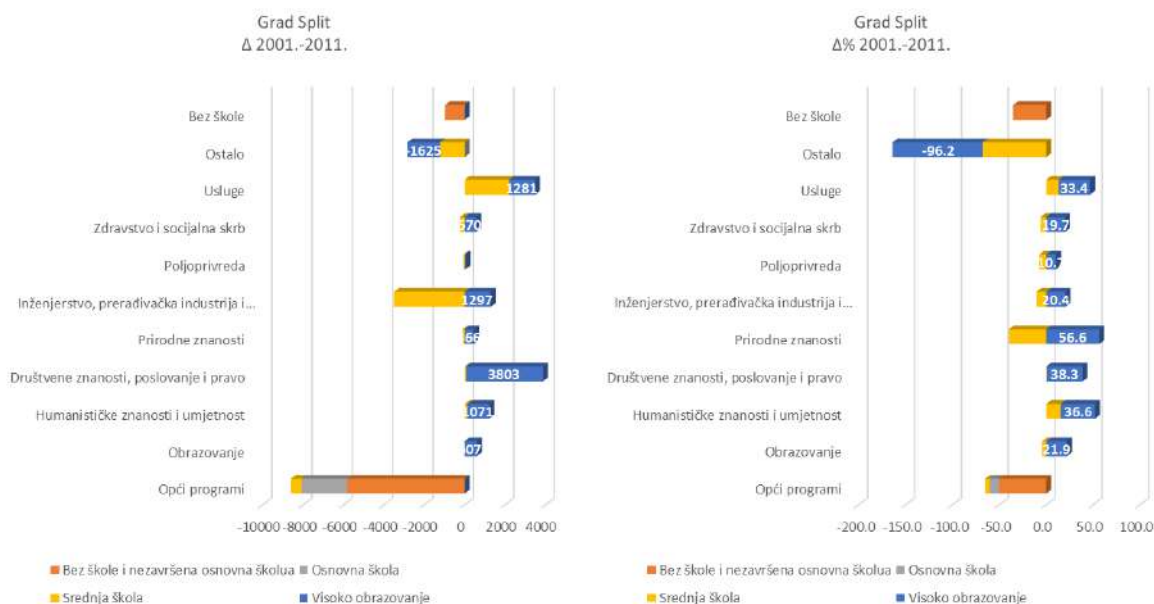

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2002.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2012.; Vlastita obrada

Takva slika očitava se i kroz analizu udjela visokoškolski obrazovane populacije unutar GK/MO u odnosu na cjelokupni grad, ali i odnosu visokoškolski obrazovanog stanovništva unutar pojedinog GK/MO. Razlog takvog prostornog razmještaja prvenstveno treba tražiti u etapnosti izgradnje grada Splita i velikog doseljavanja u drugom dijelu dvadesetog stoljeća, kao posljedice ubrzane industrijalizacije.

Analizirajući stanovništvo grada Splita prema područjima obrazovanja dobije se slika kako su gospodarska kretanja od 1991. godine djelovala na obrazovni sastav stanovništva. Kao i po dobnim skupinama, povećan je broj visokoobrazovanog stanovništva, a smanjen je broj svih ostalih kategorija.

Grafikon 6. Promjena sastava obrazovne strukture grada Splita prema područjima obrazovanja (2001.-2011.)

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2002.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2012.; Vlastita obrada

Velika promjena u gospodarskoj strukturi, u kojoj prednjače tercijarne djelatnosti, a smanjuju se djelatnosti sekundarnog i primarnog sektora, ostavila je traga i na stanovništvo grada Splita. U međupopisnom razdoblju, dakle od 2001. do 2011. godine zabilježen je pad stanovništva sa završenom srednjom školom za skoro 3.100 osoba, najviše u području Inženjerstva, prerađivačke industrije i građevinarstva. Istodobno, broj visokoškolski obrazovanog stanovništva raste za više od 7.500, najviše u društvenim znanostima, poslovanju i pravu (3.803) te području Inženjerstva, prerađivačke industrije i građevinarstva (1.297) i području usluga (1.281).

Kao i prema dobnim skupinama, iste ili vrlo slične promjene ostvarene su i u sastavu obrazovne strukture grada Zagreba, Rijeke, Zadra i Dubrovnika. Ipak, grad Zagreb i Rijeka bilježe rast visokoobrazovanih u sektoru Inženjerstva, prerađivačke industrije i građevinarstva u apsolutnim pokazateljima, dok grad Zadar bilježi rast i visokoobrazovanih i srednjoškolski obrazovanih u istom sektoru (vidi Prilog Grafikon P.1.5.2. Promjena sastava obrazovne strukture grada Zagreba, Rijeke, Zadra i Dubrovnika prema područjima obrazovanja 2001.-2011.).

Područje Inženjerstva, prerađivačke industrije i građevinarstva dobar je primjer tranzicije gospodarstva. Razlog tome je s jedne strane nedostatak radnih mjesta kojima bi srednjoškolska razina obrazovanja bila zadovoljavajuća, pa se dio mlade populacije odlučuje nastaviti školovanje i time odgađa ulazak na tržište rada. S druge strane, otvaranje gospodarstva jačoj konkurenciji nalaže potrebu za kvalitetnijim i produktivnijim kadrom, što također vodi ka većem ulasku mlade populacije u visokoškolsko obrazovanje.

Veliko smanjenje populacije bez škole ili samo s osnovnom školom trend je povećanja opće obrazovanosti, te prirodnog nestanka starijih generacija koji su imali završeno samo osnovnoškolsko obrazovanje.

1.1.5. Migracijska obilježja stanovništva

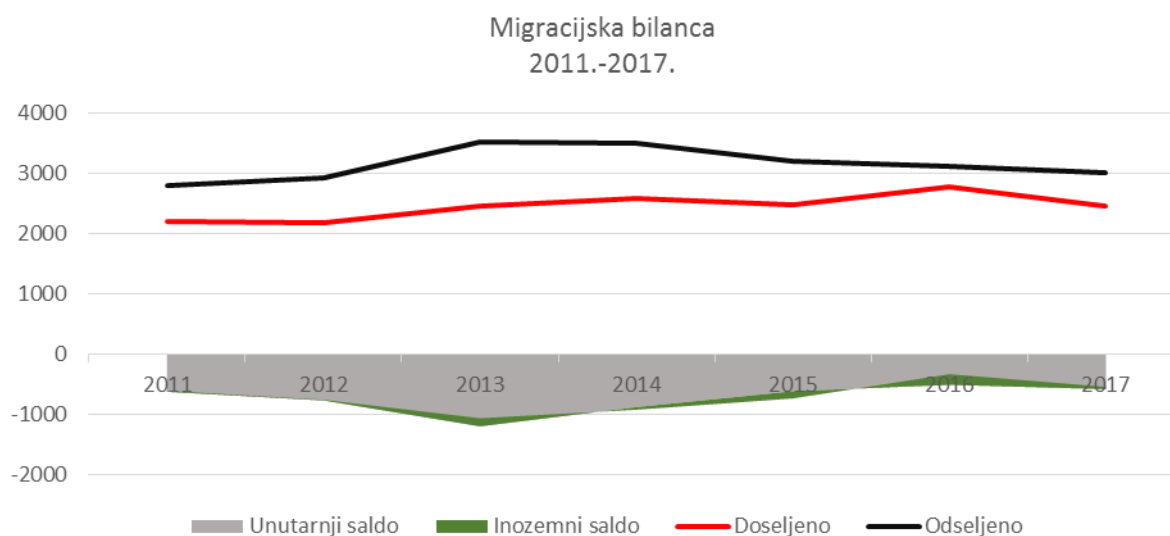
Analiza migracijskih obilježja stanovništva određenog područja predstavlja u suštini analizu njegove prostorne pokretljivosti. Prostorna pokretljivost razmatra se u vremenu i prostoru, a može biti privremena, trajna, na velike ili male udaljenosti, preko ili unutar administrativnih granica itd. Ova analiza osvrnut će se na dva aspekta migracije, i to: aspekt starosne strukture migranata, kao i aspekt prostorne

pokretljivosti migranata, s naseljem kao najnižom administrativnom razinom, u razdoblju od 2011. do 2017. godine.

U navedenom razdoblju grad Split ostvario je negativni migracijski saldo od 4.954 stanovnika, od čega su muškarci 59 posto, a žene 41 posto.

U cjelokupnom promatranom razdoblju broj odseljenih (22.086), nadmašivao je broj doseljenih (17.132), a u nijednoj godini nije ostvaren pozitivan saldo migracijskog kretanja. Analizirajući odnos unutarnjih i inozemnih migracijskih kretanja može se navesti kako je omjer 79-21 u pogledu broja doseljenih te 85-15 u pogledu broja odseljenih.

Grafikon 7.: Migracijska bilanca grada Splita u razdoblju od 2011. do 2017. godine

Izvor: Teritorijalni registar 31.12. (2011.-2017.), DZS, Zagreb; Vlastita obrada

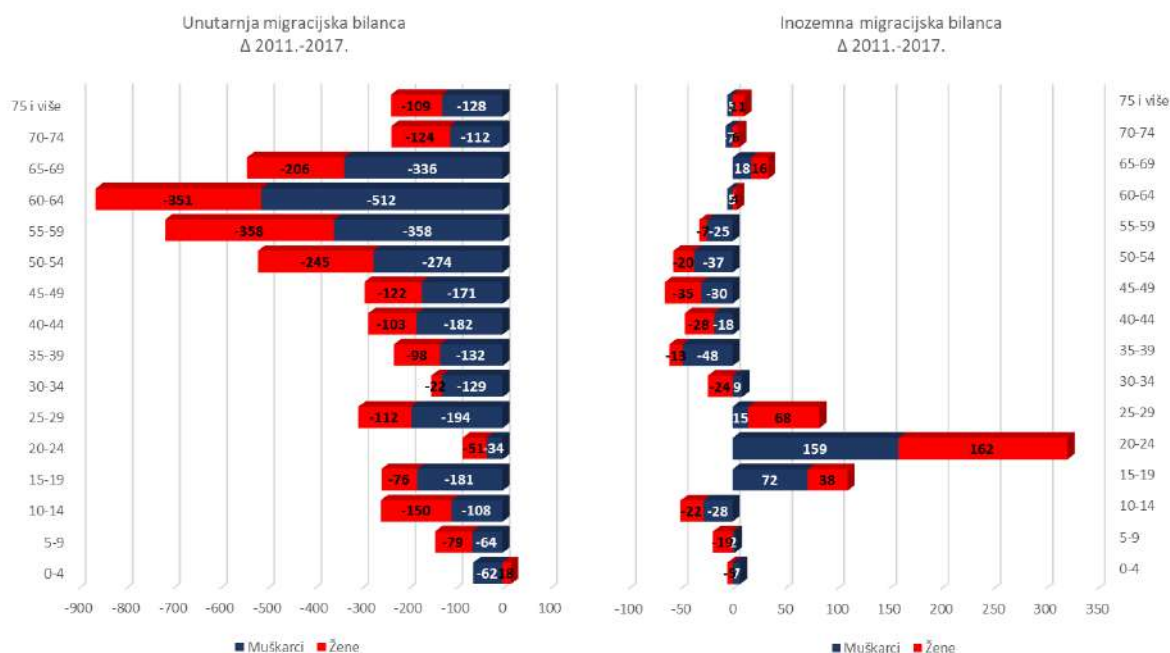
Po pitanju migracijskih kretanja, izabrani gradovi za usporedbu bilježe heterogenost. Grad Zagreb, u cjelokupnom razdoblju ostvaruje pozitivni saldo unutarnjih migracijskih kretanja, dok od 2014. godine bilježi negativan saldo inozemne bilance. Takvo kretanje se može uglavnom pripisati ulasku RH u EU, s obzirom da se inozemni saldo do 2013. godine kretao oko nule. Grad Rijeka u cjelokupnom razdoblju bilježi negativna salda obje bilance, s povećanjem udjela inozemne bilance (vidi Prilog Grafikon P.1.6.1. Migracijska bilanca grada Zagreba, Rijeke, Zadra i Dubrovnika u razdoblju od 2011. do 2017. godine). S druge pak strane, grad Dubrovnik bilježi pozitivni unutarnji migracijski saldo, dok je inozemni saldo od 2015. godine neznatno u minusu. Grad Zadar karakterizira volatilitnost migracijskih kretanja koji se kreću oko nule.

Dobna analiza doseljenih i odseljenih ukazuje nam da je najdinamičnije kretanje u dobnim skupinama od 20 do 39 godina, koji čine 49 posto svih doseljenih i 40 posto svih odseljenih. U smislu spolne strukture, zanimljivost ove dobne skupine je udio ženske populacije od 57 posto doseljenih i 55 posto odseljenih, što ide u prilog tvrdnji da se radi o povećanoj mobilnosti žena uslijed tradicijski uvjetovane migracije na male udaljenosti³.

Prethodno navedena dobna skupina činit će osnovu budućeg ekonomskog i općenitog razvoja na srednji i dugi rok na području grada Splita.

Grafikon 7. Unutarnja i inozemna migracijska bilanca grada Splita po dobnim skupinama u razdoblju od 2011. do 2017. godine

³ Tradicijski uvjetovana migracija predstavlja promjenu mjesta prebivališta kao posljedica sklapanja braka.

Izvor: Teritorijalni registar 31.12. (2011.-2017.), DZS, Zagreb; Vlastita obrada

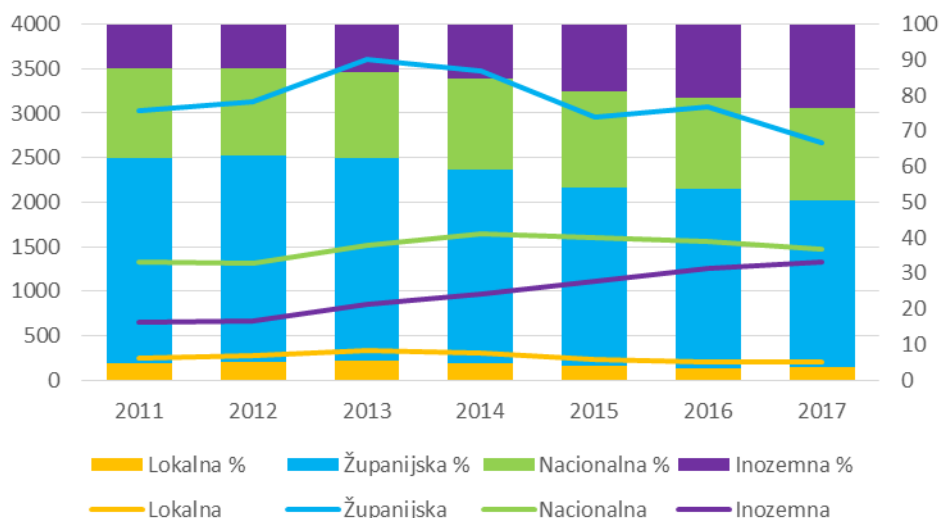
Iako je ostvaren demografski gubitak u skoro svim dobnim skupinama (osim u skupini 20-24), ipak je značajna razlika demografskog gubitka između mlađih i starijih dobnih skupina. Najveći demografski gubitak, kako apsolutno, tako i relativno kroz promatrano razdoblje, ostvarile su dobne skupine od 55 do 69, odnosno skupine koje izlaze iz radnog kontingenta, što ukazuje na veću prostornu mobilnost s umirovljeničkom dobi. Gubitak muškaraca u ovim dobnim skupinama iznosi nešto manje od 10 posto, a žena do 5 posto. S druge pak strane, gubitak u dobnim skupinama od 20 do 39 godina kreće se do 4 posto, a u dobnoj skupini 20-24 ostvaren je demografski rast, čemu najviše pridonosi saldo inozemne migracijske bilance. To je posljedica činjenice da je grad Split sveučilišni centar, a pozitivna migracijska bilanca uvjetovana je ostvarenju studentskih prava.

U dobnoj skupini 20-29, svi gradovi za usporedbu ostvarili su pozitivan saldo unutarnje migracijske bilance, pri čemu dominira grad Zagreb promatrano u apsolutnim brojkama. Dobna skupina 20-39 dominira ukupnim migracijskim kretanjima grada Zagreba, kao i Zadra te Dubrovnika. Grad Rijeka bilježi veću prostornu pokretljivost zrelih dobnih skupina, odnosno od 30-75 i više, te se u smislu prostorne pokretljivosti može usporediti s gradom Splitom. Nasuprot tome, grad Dubrovnik bilježi neznatnu prostornu pokretljivost starijih dobnih skupina (vidi Prilog Grafikon P.1.6.2. Unutarnja i inozemna migracijska bilanca grada Zagreba, Rijeke, Zadra i Dubrovnika po dobnim skupinama u razdoblju od 2011. do 2017. godine).

Prostorna pokretljivost stanovništva analizirana je na temelju prelazaka administrativnih granica. Takva pokretljivost može biti između naselja iste jedinice lokalne samouprave (JLS), u okvirima iste županije, u okvirima nacionalnih granica te u slučaju migracije u i iz inozemstva.

Grafikon 8. Prostorna pokretljivost stanovništva grada Splita u razdoblju od 2011. do 2017. godine

Prostorna pokretljivost stanovništva 2011.-2017.

Izvor: Teritorijalni registar 31.12. (2011.-2017.), DZS, Zagreb; Vlastita obrada

U promatranom razdoblju u grad Split i iz grada Splita migriralo je 41.012 osoba, što je na godišnjoj razini približno 3 do 4 posto ukupne populacije. U prosjeku, kroz promatrano razdoblje, skoro 80 posto ukupnih migracijskih kretanja grada Splita odnosi se na županijsku ili nacionalnu pokretljivost stanovništva. Ipak, zabilježen je povećan trend migracijskih kretanja s inozemstvom, koji je u 2011. godini činio udio od 12 posto, a u 2017. godini se skoro udvostručio na 23 posto. Lokalna pokretljivost, tj. migracije unutar samog grada Splita čine približno 5 posto ukupnih migratornih kretanja, s tendencijom pada.

Preklapajući podatke o demoagrafskim gubitcima te podatke o izdanim propusnicama⁴ može se pobliže implicirati odredište županijske i nacionalne pokretljivost stanovništva. Za kretanje između gradova i općina vrijedio sustav izdavanja propusnica, za čije je izdavanje za potrebe vitalnih obiteljskih razloga bio zadužen nadležni stožer civilne. Od ukupnog broja izdanih propusnica 95 posto propusnica se tražilo zbog vitalnih obiteljskih razloga⁵, a od tog broja, 85 posto se odnosilo na Imotsku i Sinjsku krajinu, Kaštelansku zagoru te područja Šibensko-kninske županije (ŠKŽ) i u manjoj mjeri Dubrovačko-neretvanske županije (DNŽ).

U gradu Zagrebu dominira nacionalna pokretljivost⁶ (63,8 posto) s tendencijom laganog pada, koju nadomještaju migracijska kretanja s inozemstvom. Isti trend migracijskih kretanja s inozemstvom ostvarila je Rijeka. Međutim, veliki dio (skoro 50 posto) migracijskih kretanja otpada na županijsku pokretljivost, čime je također slična gradu Splitu. Grad Zadar ima izrazito slabu lokalnu prostornu

⁴ Stožer civilne zaštite RH je 23. ožujka 2020. godine donio Odluku o zabrani napuštanja mjesta prebivališta i stalnog boravka, što je značilo zabranu napuštanja mjesta prebivališta za sve građane (osim definiranih iznimki).

Odluka o zabrani napuštanja mjesta prebivališta i stalnog boravka u Republici Hrvatskoj (23.03.2020.); Odluka o izmjeni i dopuni Odluke o mjerama ograničavanja društvenih okupljanja, rada u trgovini, uslužnih djelatnosti i održavanja sportskih i kulturnih događanja (18. travnja 2020.); <https://civilna-zastita.gov.hr/odluke-stozera-civilne-zastite-rh-za-spreccavanje-sirenja-zaraze-koronavirusom/2304> (11.12.2020.)

⁵ Briga o djeci – spajanje obitelji, briga i skrb oko članova obitelji i rodbine koji su nemoćni i u izrazito visokim godinama starosti, skrb o članovima obitelji nakon poroda ili bolničkog liječenja, poljoprivredni radovi na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, hranjenje stoke.

Treba navesti kako su od 01. travnja 2020. godine uvedene e-propusnice za čije je

⁶ Grad Zagreb ima status županije te se ne može prikazati županijska prostorna pokretljivost stanovništva.

pokretljivost (ispod 5 posto), ali bilježi blagi trend povećanja inozemnih migracija. Grad Dubrovnik bilježi podjednaku prostornu pokretljivost u svim smjerovima (vidi Prilog Grafikon P.1.6.3. Prostorna pokretljivost stanovništva grada Zagreba, Rijeke, Zadra i Dubrovnika u razdoblju od 2011. do 2017. godine).

U okviru utvrđivanja učinaka pandemije uzrokovane COVID-19 bolesti, provedena je anketa⁷ o kvaliteti stanovanja, u kojoj je obrađeno i pitanje o namjeri mijenjanja mjesta stanovanja građana grada Splita. Na uzorku od 1.077 ispitanika izražena je velika želja za promjenom mjesta stanovanja. Odnosno, 401 ispitanik, tj. njih 37 posto istaknuo je želju za promjenom mjesta stanovanja. Od toga, 53 posto, odnosno 211 ispitanika izrazilo je želju za napuštanjem grada Splita.

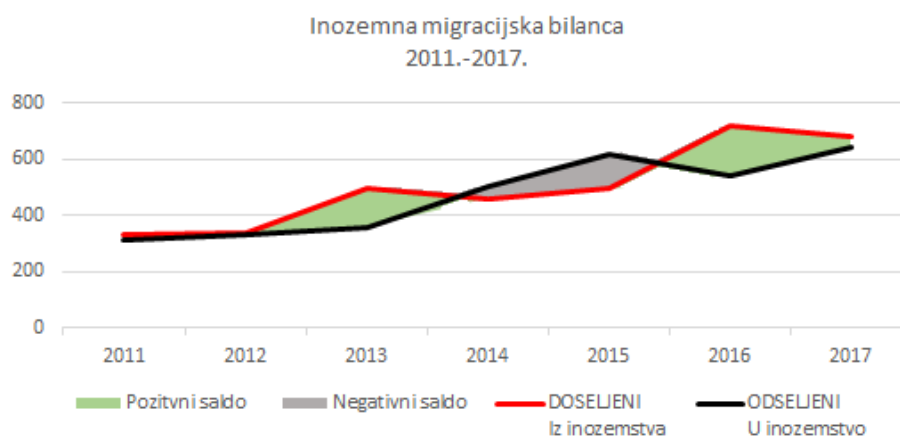
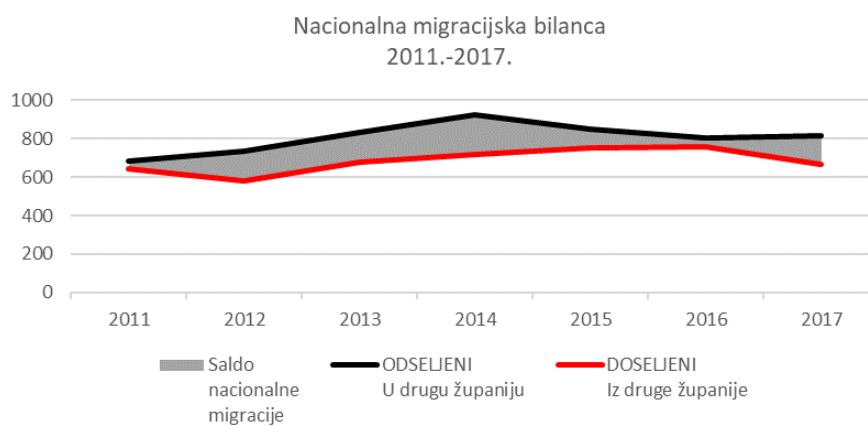
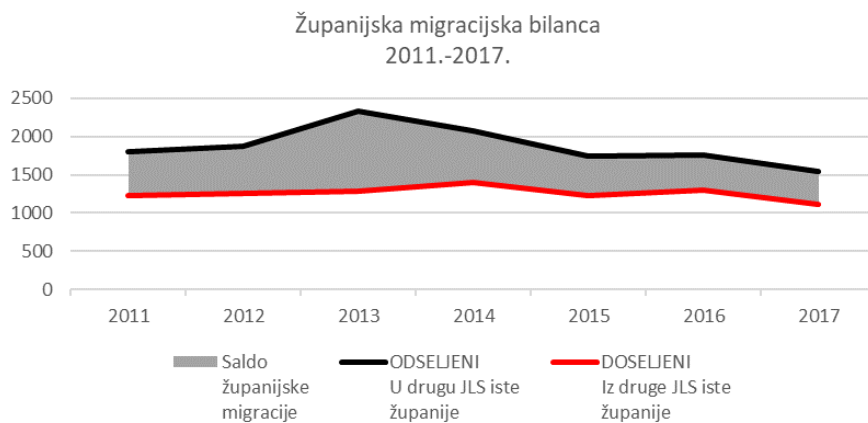
Ne može se utvrditi jasan prostorni obrazac ispitanika koji žele napustiti grad Split, ali treba navesti da je najveći broj ispitanika s područja gradskih kotara Varoš i Sućidar. Treba navesti kako članovi obitelji s 4 i više članova čine preko 50 posto ispitanika koji žele napustiti grad Split. Uz ovaj podatak treba navesti kako 44 posto navedenih ispitanika pripadaju dobnoj skupini od 31-40 godina života.

Analizirajući odnos doseljenog i odseljenog stanovništva treba navesti kako grad Split bilježi negativni županijski i nacionalni migracijski saldo, dok inozemni migracijski saldo bilježi volatilnost u promatranom razdoblju.

Na razini naselja grada, u promatranom razdoblju Stobreč i Split su ostvarili negativnu migracijsku bilancu, dok su sva ostala naselja ostvarila pozitivnu bilancu migracija (Slika 8). Pri čemu, Split je ostvario pad stanovništva za 5.109 osoba, što čini preko 90 posto apsolutnih migracijskih kretanja na području grada Splita, a najviše (80 posto) prema JLS iste županije, dakle u prostornim kretanjima županijskog karaktera. S velikom sigurnošću se može utvrditi kako se radi o kretanju u okvirima Urbane Aglomeracije Split, s obzirom da 4 JLS u neposrednom okruženju grada Splita u istom razdoblju bilježe 10.805 osoba doseljenih iz iste županije.

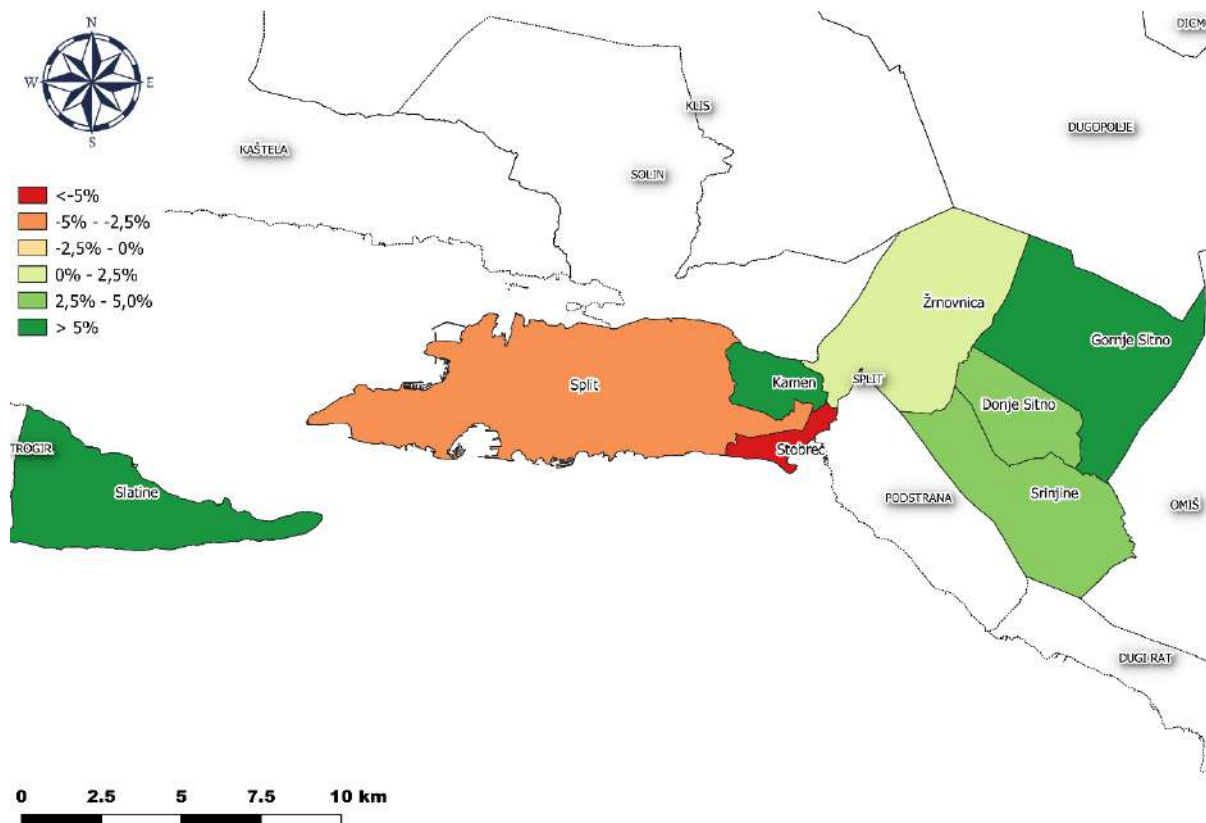
Grafikon 9. Migracijske bilance grada Splita prema smjeru kretanja stanovništva u razdoblju od 2011. do 2017. godine

⁷ Anketu je provela izv.prof.dr.sc. Ana Rimac Smiljanić s Ekonomskog fakulteta u Splitu sa suradnicima. Zaključno s 04. studenog 2020. godine, u anketi je sudjelovalo 1.077 ispitanika.

Izvor: Teritorijalni registar 31.12. (2011.-2017.), DZS, Zagreb; Vlastita obrada

Slika 8. Migracijski saldo po naseljima grada Splita u razdoblju od 2011. do 2017. godine

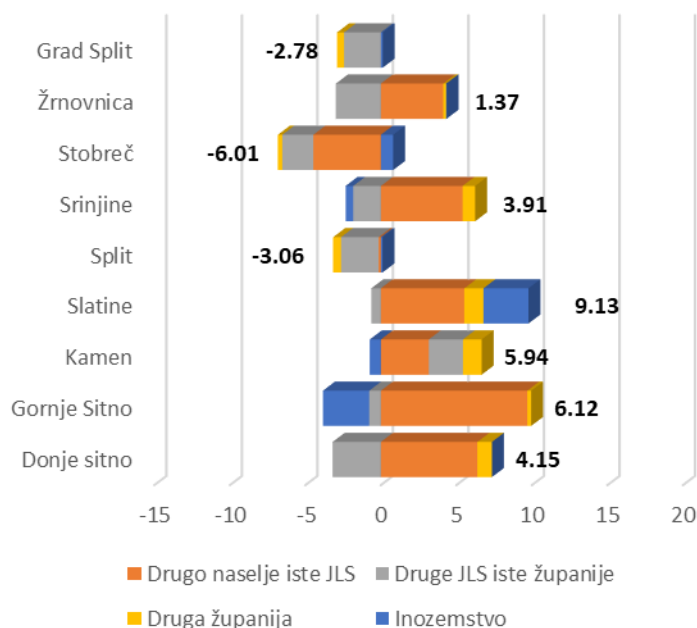

Izvor: Teritorijalni registar 31.12. (2011.-2017.), DZS, Zagreb; Vlastita obrada

Iz priloženog grafičkog prikaza (Grafikon 10) može se vidjeti kako je, izuzev Splita, u većini naselja dominantna lokalna migracija, odnosno migracija unutar grada Splita. To znači kako je u zadanim vremenskim okvirima u ostalim naseljima ostvarena rezidencijalna, tj. lokalna pokretljivost, a koja u apsolutnim brojkama ne utječe previše na ukupnu demografsku sliku. Ova vrsta prostorne pokretljivosti može biti uzorkovana istim odrednicama kao i migracije naselja Split, ali se zbog niskog intenziteta smatraju rezidualnim.

Grafikon 10. Migracijske bilance naselja grada Splita prema smjeru kretanja stanovništva (u %) u razdoblju od 2011. do 2017. godine u odnosu na popis 2001. godine

Migracijska bilanca prema naseljima
 $\Delta\%$ 2011.-2017.

Izvor: Teritorijalni registar 31.12. (2011.-2017.), DZS, Zagreb; Vlastita obrada

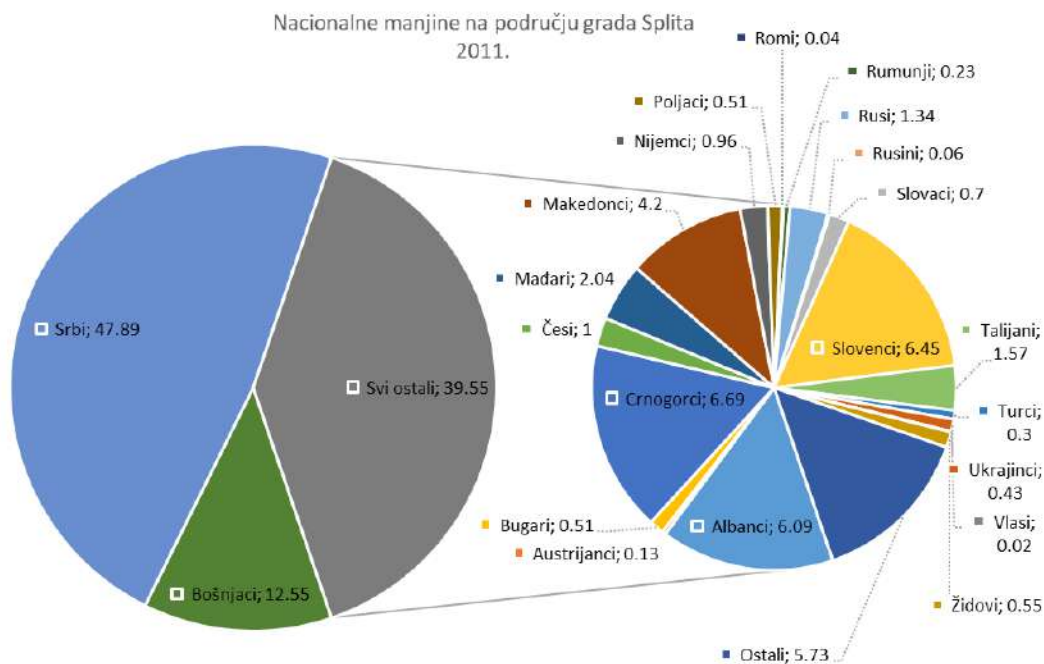
Iz priloženih podataka o migracijskim kretanjima grada Splita može se ustvrditi kako će i buduća demografska kretanja značajno određivati migracije. Naime, na području grada Splita u promatranom je razdoblju prirodno kretanje stanovništva dovelo do pada stanovništva za 2.098 osoba, a migracije za 4.954. Izvjesno je da su migracije postala ključna komponenta kretanja ukupnog broja stanovnika, ne samo u gradu Splitu, nego i u RH, pa i u Europi. Razlog takvom kretanju prvenstveno treba tražiti u visini troškova života, napose troška stanovanja, koji su u gradu, a posebno naselju Split, znatno viši nego u susjednim JLS i prigradskim naseljima. Problematika troškova stanovanja bit obrađena u sklopu poglavlja Standard stanovanja.

1.1.6. Nacionalne manjine i ostale nacionalne skupine

Prema popisu iz 2011. godine na području grada Splita živjelo je 5.289 pripadnika nacionalnih manjina, što čini približno 3 posto ukupnog stanovništva. Najveći udio nacionalnih manjina bilježi Rijeka (14,44 posto), zatim Dubrovnik (8,24 posto), dok se udio nacionalnih manjina u Zadru i Zagrebu kreće na približno 5 posto).

U odnosu na 2001. godinu ukupan broj pripadnika nacionalnih manjina i ostalih nacionalnih skupina se smanjio za 800 osoba, što predstavlja smanjenje od 13 posto. Trend smanjenja udjela nacionalnih manjina ostvarili su svi usporedivi gradovi, a najviše u Dubrovniku (13,42 posto) i Zadru (13,14 posto), koje slijede Rijeka (7,8 posto) i na koncu Zagreb (2,03 posto).

Grafikon 11. Nacionalne manjine na području grada Splita prema udjelima u ukupnom broju deklariranih nacionalnih manjina i ostalih nacionalnih skupina u 2011. godini

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2002.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2012.; Vlastita obrada

Prema popisu iz 2011. godine, na području grada Splita žive sljedeće nacionalne manjine i ostale nacionalne skupine: Albanci, Austrijanci, Bošnjaci, Bugari, Crnogorci, Česi, Mađari, Makedonci, Nijemci, Poljaci, Romi, Rumunji, Rusi, Rusini, Slovaci, Slovenci, Srbi, Talijani, Turci, Ukrajinci, Vlasi, Židovi i svi ostali.

Najbrojnija nacionalna manjina u gradu Splitu su Srbi, zatim slijede Bošnjaci te potom Crnogorci, Slovenci i Albanci. Od prethodno nabrojanih nacionalnih manjina jedino su Bošnjaci povećali brojnost u odnosu na 2001. godinu, i to za 45 posto.

Treba navesti da su i u drugim gradovima zabilježeni slični udjeli među nacionalnim manjinama (vidi Prilog Grafikon P.1.7.1. Nacionalne manjine na području grada Zagreba, Rijeke, Zadra i Dubrovnika prema udjelima u ukupnom broju deklariranih nacionalnih manjina i ostalih nacionalnih skupina u 2011. godini).

Generalno, na području grada Splita živi 96 posto Hrvata, što znači kako se radio o nacionalno homogenom stanovništvu, odnosno kako nacionalni sastav nije presudan čimbenik demografskih kretanja.

Razvoj kulturnog i nacionalnog identiteta nacionalnih manjina na području grada Splita omogućen je kroz Vijeća nacionalnih manjina, što je definirano zakonima, Statutom grada Splita i odlukama Gradskog vijeća Grada Splita.

Analizu na razini naselja ili pak gradskih kotara nije moguće provesti zbog zaštite osobnih podataka, odnosno zaštite frekvencija pojavnog oblika manjeg od 10.

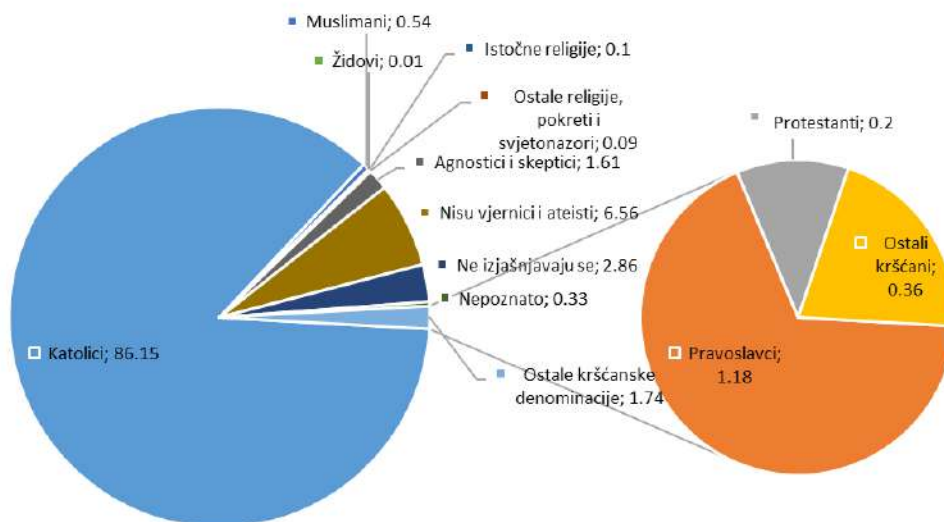
1.1.7. Religijski sastav stanovništva

Popisom 2011. godine utvrđeno je kako na području grada Splita živi 157.857 osoba koji se smatraju vjernicima, što čini skoro 89 posto ukupnog stanovništva.

Od tog broja, preko 99 posto čine kršćani, odnosno 97 posto katolici i 1,3 posto pravoslavci.

Grafikon 12. Religijski sastav stanovništva na području grada Splita u 2011. godini

Religijski sastav stanovništva na području grada Splita 2011.

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2002.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2012.; Vlastita obrada

Značajan udio stanovništva čine agnostici i skeptici, osobe koje nisu vjernici i ateisti, preko 8 posto, a dio stanovnika se ne izjašnjava (približno 3 posto).

Kao i nacionalna struktura, religijski sastav stanovništva nije presudan čimbenik demografskih kretanja.

Slična religijska kretanja zabilježena su i u drugim gradovima (vidi Prilog Grafikon P.1.8.1. Religijski sastav stanovništva na području grada Zagreba, Rijeke, Zadra i Dubrovnika u 2011. godini).

1.1.8. Mjere demografskog razvoja na lokalnoj razini

Mjerama demografskog rasta i razvoja, koje krajem 2019. godine još uvijek nisu jasno definirane na nacionalnoj razini, nastoji se intervenirati u problem kontinuiranog pada broja stanovnika, kao i u problem demografskog starenja. U javnom prostoru mnogo se vremena troši na navedene teme, ali rasprava se uglavnom svodi na detektiranje problema, postavljenje maglovitih kontura protumjera, bez njihove jasne operacionalizacije, bez jasne nadležnosti te bez vremenskog horizonta implementacije i konačnog učinka.

Poteškoće u demografskom razvoju nisu nastale preko noći. To su poteškoće koje su već 60-ih godina dvadesetog stoljeća pokazivale naznake problema s kojima se susrećemo danas. Iako su u prethodnom razdoblju donesena tri nacionalna programa⁸ kojima su se nastojali ublažiti i preokrenuti trendovi demografskih kretanja, nedostatak društvenog suglasja po pitanju dugoročnih demografskih politika rezultirali su marginalizacijom spomenutih dokumenata (Akrap, 2012).

⁸ Nacionalni program demografskog razvitka (1996), Nacionalna obiteljska politika (2003) i Nacionalna populacijska politika (2006).

Ohrabrujuća je činjenica da demografski trendovi više nisu na margini društvenih zbivanja, nego su prvorazredna društvena tema⁹, u kojoj protumjere negativnih trendova svoj vrhunac iščekuju u Nacionalnoj demografskoj strategiji revitalizacije Republike Hrvatske.

Ukoliko strategijom ne bude drugačije definirano, djelokrug rada JLS, pa tako i Grada Splita definiran je Zakonom o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi¹⁰, i to člankom 19.a, a u kontekstu demografskih mjera posebno se ističu briga o djeci, socijalna skrb te odgoj i obrazovanje. Ovi poslovi su definirani i Statutom Grada Splita te se raznim odlukama operacionaliziraju, a sredstva za njihovo izvršavanje osiguravaju se u proračunu.

Naknada novorođenoj djeci, kao jedna od pronatalitetnih mjera Grada Splita definirana je Odlukom naknadi novorođenoj djeci Grada Splita¹¹. Pravo na ovu naknadu ima svako novorođeno dijete koje je rođeno u Gradu Splitu, ukoliko jedan roditelj ima prebivalište na području Grada Splita u trajanju od najmanje 3 (tri) godine do dana podnošenja zahtjeva. Iznosi za koje se ostvaruje pravo su:

- za prvo novorođeno dijete u obitelj 2.000 kn,
- za drugo novorođeno dijete u obitelj 4.000 kn,
- za treće i svako daljnje novorođeno dijete u obitelji 55.000 kn (iznos se isplaćuje tijekom deset godina, dakle godišnje 5.500 kn).

Ostale pronatalitetne mjere koji bi bile vezane uz trudnoću i majčinstvo, kao npr. naknada za roditelja odgajatelja ne postoje.

Sufinanciranje cijene programa jaslica i dječjih vrtića, kao mjera demografske revitalizacije definirana je Pravilnikom o načinu i uvjetima sufinanciranja programa dječjih vrtića u vlasništvu fizičkih osoba, udruga i vjerskih zajednica na području grada Splita¹² i Odlukom o utvrđivanju mjerila za sudjelovanje roditelja u cijeni programa dječjih vrtića i jaslica Grada Splita¹³. Ovom odlukom definirani su iznosi koji roditelji plaćaju u ovisnosti o vrsti i trajanju programa dječjih vrtića i jaslica. Ovom Odlukom roditelji financiraju 17 do 24 posto ekonomske cijene programa jaslica i dječjih vrtića. Treba posebno naglasiti da su za treće, i svako sljedeće dijete, roditelji oslobođeni od plaćanja jaslica i dječjih vrtića.¹⁴

Sufinanciranje školskih udžbenika, kao mjera kojom se olakšava skrb o djeci, Grad Split nije uredio sustavno. Naime, u školskoj 2019./2020. godini nabavku udžbenika osigurava Ministarstvo znanosti i obrazovanja, a u prethodne dvije školske godine udžbenici su se financirali Zaključkom o sufinanciranju nabave školskih udžbenika. U 2017./2018. visina sredstava za financiranje iznosila je 500 kn, dok je u 2018./2019. visina sredstava iznosila za učenike 1., 2., i 3. razreda osnovne škole 600 kn, za učenike 4. razreda 650 kn, za učenike 5. i 6. razreda 1.050 kn, a za učenike 7. i 8. razreda osnovne škole izdvaja se iznos od 1.200 kuna.¹⁵

Za financiranje produženog boravka trenutno je u izradi Odluka o organizaciji programa produženog boravka u osnovnim školama kojima je osnivač Grad Split. Tom se odlukom na sustavan način rješava problem cjelodnevnog boravka. Predviđeno je da roditelji učenika upisanih u program produženog

⁹ Predsjednica RH objavila je Prijedlog mjera populacijske politike u lipnju 2018. godine.

¹⁰ NN 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09, 36/09, 150/11, 144/12, 19/13, 137/15, 123/17, 98/19,

¹¹ Odluka o socijalnoj skrbi; Službeni glasnik Grada Splita, 2/19, 19/19. U 2020. godini naknada novorođenoj djeci izdvojena u Odluku o naknadi novorođenoj djeci Grada Splita (38/20).

¹² Službeni glasnik Grada Splita, 4/14

¹³ Službeni glasnik Grada Splita, 49/14

¹⁴ Od dana 01. lipnja 2020. godine došlo do izjednačavanja cijena gradskih i privatnih jaslica i dječjih vrtića. Službeni glasnik Grada Splita, 25/20.

¹⁵ U školskoj 2019./2020. godini MZO je sufinanciralo nabavu udžbenika za učenike OŠ, a Grad Split je u iznosu od 5.000.000 kuna sufinancirao nabavku radnih bilježnica i drugog obrazovnog materijala.

boravka financiraju u iznosu od 250 kn po učeniku. Za drugo dijete upisano u produženi boravak iznos se umanjuje za 20 posto, a za svako sljedeće dijete za 30 posto pod uvjetom da su sva djeca upisana u program produženog boravka u školi, te da su članovi istog obiteljskog domaćinstva.

Ostale mjere koje se odnose na djecu i mlade¹⁶, a koje proizlaze iz Odluke o socijalnoj skrbi, također mogu imati namjenu demografske pronatalitetne politike. Većina tih mjera ostvaruje se na temelju dohodovnog cenzusa, što znači da se mjere ne ostvaruju horizontalno za sve, nego prava na te mjere ostvaruju one obitelji koje primaju dječji doplatak¹⁷.

Mjere demografskog razvoja u gradu Zagrebu, Rijeci, Zadru i Dubrovniku nalaze se u prilogu (Tablica P.1.9.1. Mjere demografskog razvoja na lokalnoj razini (Zagreb, Rijeka, Zadar, Dubrovnik).

1.1.9. Popis literature

Akrap, A. (2015). Demografski slom Hrvatske: Hrvatska do 2051., Bogoslovska smotra, 85 (3), str. 855-868

Friganović, M. (1990). Demogeografija: stanovništvo svijeta, Zagreb, Školska knjiga.

Klempić, S. (2004). Utjecaj imigracije na strukture stanovništva Splita, Migracijske i etničke teme, 20 (1), str. 79-110

Nejašmić, I. (2005). Demogeografija: stanovništvo u prostornim odnosima i procesima, Zagreb, Školska knjiga

Nejašmić, I., Toskić, A. (2000). Razmještaj stanovništva u Republici Hrvatskoj - dio općih demografskih i društveno-gospodarskih procesa, Geoadria, 5 (1), str. 93-104

Nejašmić, I., Toskić, A. (2013). Starenje stanovništva u Hrvatskoj—sadašnje stanje i perspektive, Hrvatski geografski glasnik, 75.(1), str. 89-110

Odluka o socijalnoj skrbi, Službeni glasnik Grada Splita, 2/19, Split

Odluka o utvrđivanju mjerila za sudjelovanje roditelja u cijeni programa dječjih vrtića i jaslica Grada Splita, Službeni glasnik Grada Splita, 4/14, Split

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine (2013). Državni zavod za statistiku, Zagreb

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001 (2003). Državni zavod za statistiku, Zagreb

Pravilnik o načinu i uvjetima sufinanciranja programa dječjih vrtića u vlasništvu fizičkih osoba, udruga i vjerskih zajednica na području Grada Splita, Službeni glasnik Grada Splita, 4/14, Split

Predsjednica RH (2018), Prijedlog mjera populacijske politike - prinos predsjednice Republike Hrvatske javnoj raspravi (pristupljeno 04.11.2019. <http://predsjednica.hr/files/Prijedlog%20mjera%20populacijske%20politike%20-%20prinos%20Predsjednice%20Republike%20Hrvatske%20javnoj%20raspravi.pdf>)

Prijedlog Odluke o organizaciji programa produženog boravka u osnovnim školama kojima je osnivač Grad Split (pristupljeno 03.11.2019. <http://www.split.hr/lgs.axd?t=16&id=27450>)

Statistički izvještaj o rođenju 2011.-2017. (2012-2018). Državni zavod za statistiku, Zagreb

¹⁶ Besplatne marende učenika u osnovnim školama, Sufinanciranje prehrane učenika u cjelodnevnom boravku u osnovnim školama, Potpore učenicima srednjih škola i studentima iz socijalno ugroženih obitelji, Besplatni prijevoz za učenike i studente iz obitelji s troje i više djece, Besplatni prijevoz za djecu s teškoćama u razvoju

¹⁷ Pravo na doplatak za djecu ostvaruje se ako prosječni dohodak po članu kućanstva u prethodnoj kalendarskoj godini ne prelazi 2.328,20 kune mjesečno (70 posto proračunske osnovice). Proračunska osnovica za 2018. godinu iznosi 3326 kuna, stoga dohodovni cenzus iznosi 2.328,20 kn.

Statistički izvještaj o smrti 2011.-2017. (2012-2018). Državni zavod za statistiku, Zagreb

Šterc, S., Jurić, A. (n.d.). Demografski razvoj grada Split, s. l., s. n.

Šterc, S., Komušanac, M. (2012). Neizvjesna demografska budućnost Hrvatske – Izumiranje i supstitucija stanovništva ili populacijska revitalizacija...?, Društvena istraživanja : časopis za opća društvena pitanja, 21 (3-117), str. 693-713

Teritorijalni registar 31.12. 2011.-2017. (2012-2018). Državni zavod za statistiku, Zagreb

Wertheimer-Baletić, A. (1999). Stanovništvo i razvoj, Zagreb, Mate

Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, Narodne novine, 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09, 36/09, 150/11, 144/12, 19/13, 137/15, 123/17, 98/19, Zagreb

Živić D. (2003). Demografske odrednice i posljedice starenja stanovništva Hrvatske, Revija za socijalnu politiku, 10 (3), str. 307-319

Živić, D., Turk, I., Pokos, N. (2014). Regionalni aspekti depopulacije Hrvatske (1991. – 2011.), Mostariensia : časopis za društvene i humanističke znanosti, 18 (1-2), str. 231-251

1.1.10. PRILOZI

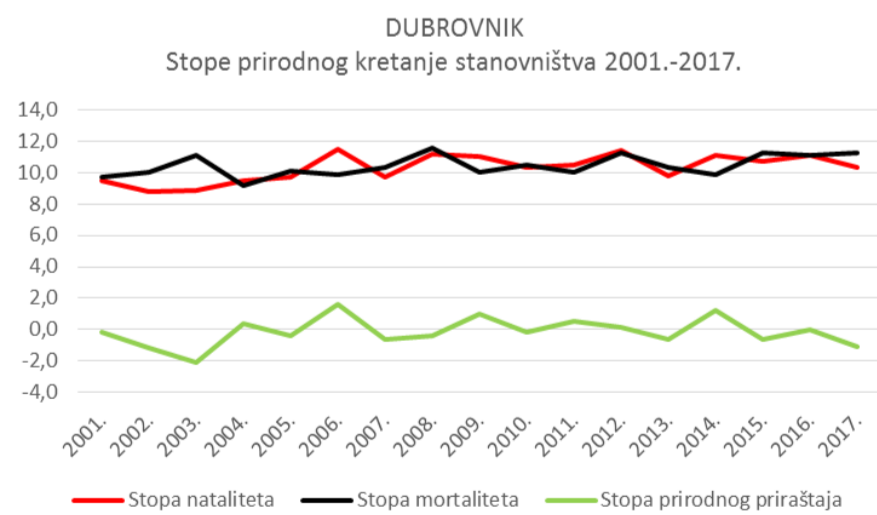
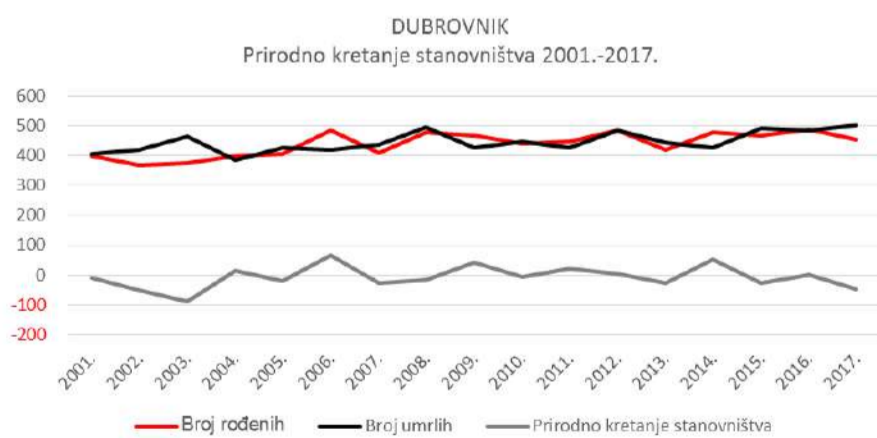
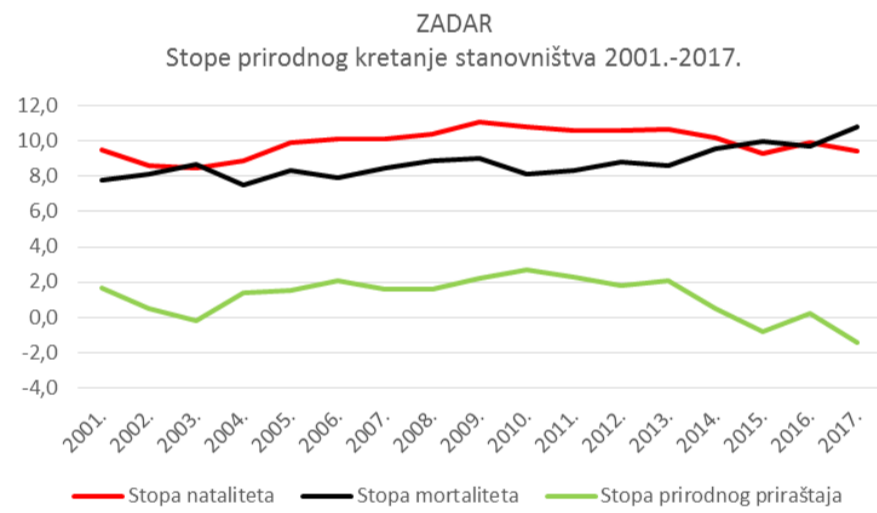
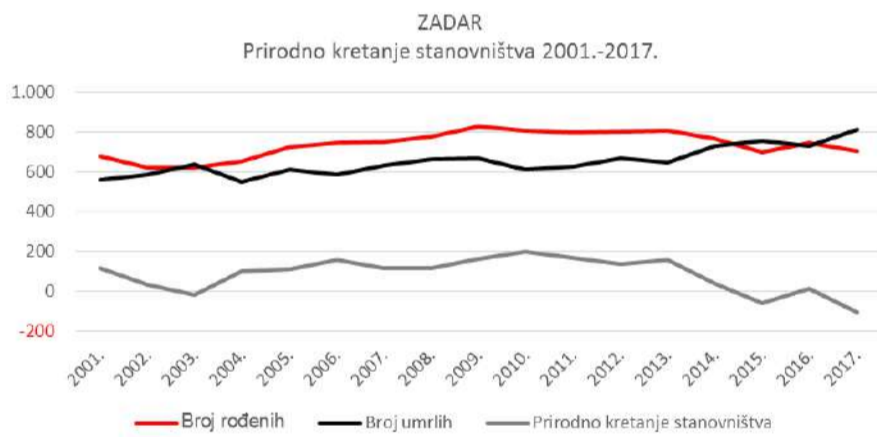
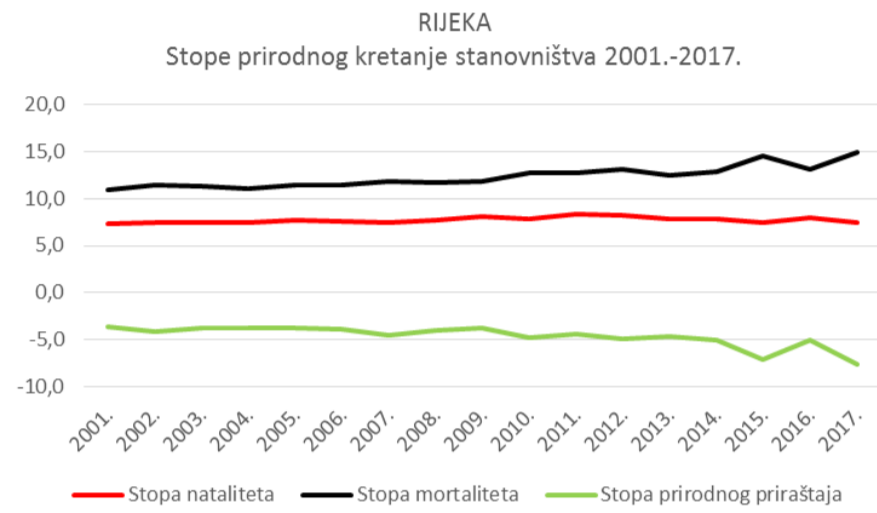
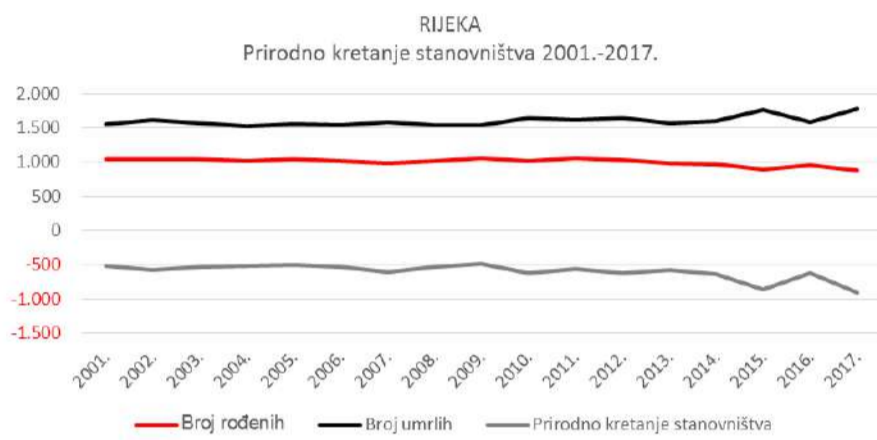
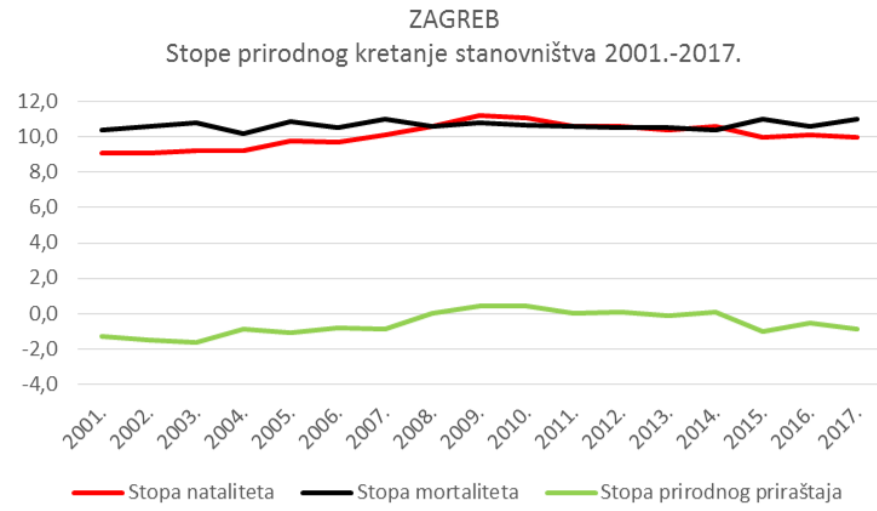
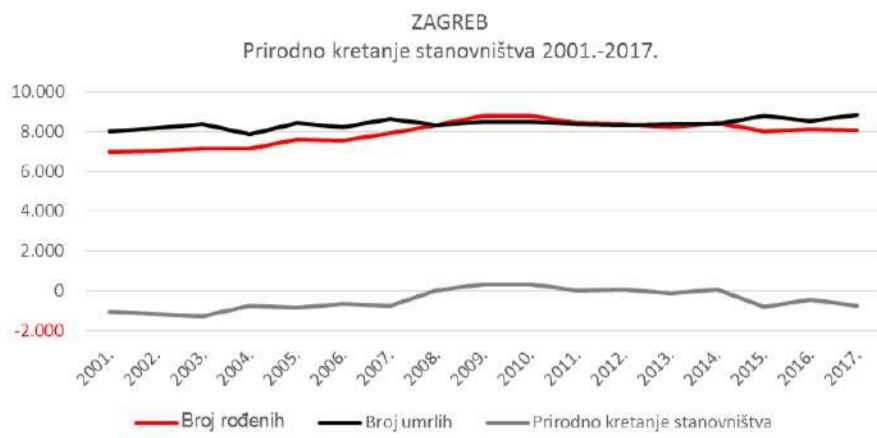
Tablica P.1.1.1. Ukupno kretanje stanovništva na području grada Zagreba, Rijeke, Zadra i Dubrovnika od popisa stanovništva 1857. do popisa stanovništva 2011. godine

Popis	Zagreb		Rijeka		Zadar		Dubrovnik	
	Broj stanovnika	Indeks 1857=100	Broj stanovnika	Indeks 1857=100	Broj stanovnika	Indeks 1857=100	Broj stanovnika	Indeks 1857=100
1857.	48.266	100	18.597	100	15.190	100	14.445	100
1869.	54.761	113	23.880	128	16.775	110	13.398	93
1880.	67.188	139	27.904	150	19.778	118	15.666	108
1890.	82.848	172	38.959	209	21.933	111	15.329	106
1900.	111.565	231	51.419	276	24.778	113	17.384	120
1910.	136.351	282	66.042	355	27.426	111	18.396	127
1921.	167.765	348	61.157	329	26.241	96	16.719	116
1931.	258.024	535	72.111	388	26.882	102	20.420	141
1948.	356.529	739	67.088	361	23.610	88	21.778	151
1953.	393.919	816	73.718	396	25.465	108	24.296	168
1961.	478.076	991	98.759	531	33.464	131	27.793	192

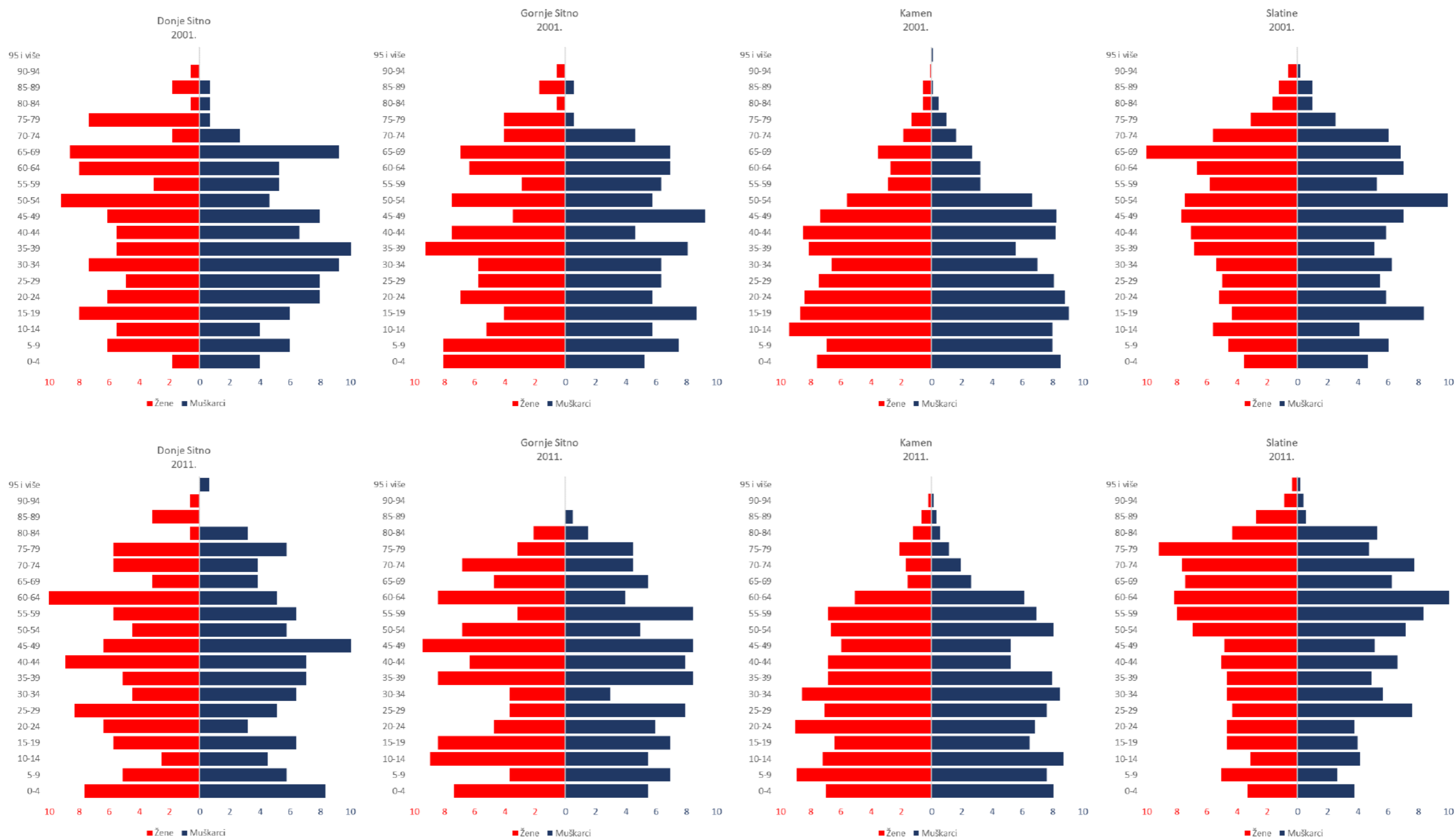
1971.	629.896	1305	129.173	695	50.520	151	35.628	247
1981.	723.065	1498	158.226	851	67.154	133	46.025	319
1991.	777.826	1612	165.904	892	80.355	120	51.597	357
2001.	779.145	1614	144.043	775	72.718	90	43.770	303
2011.	790.017	1637	128.624	692	75.062	103	42.615	295

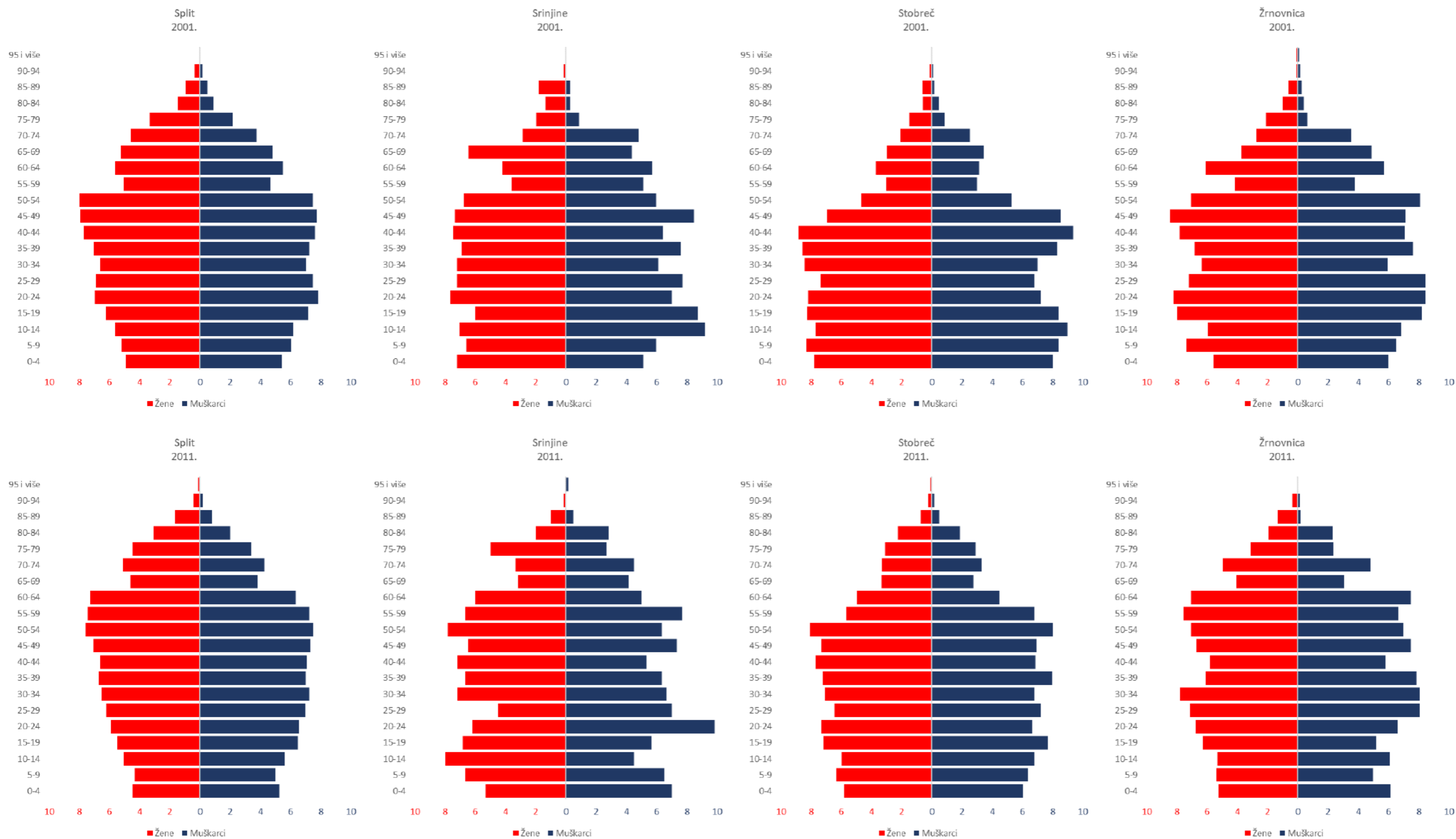
Izvor: Naselja i stanovništvo Republike hrvatske 1857.-2001., DZS, Zagreb, 2005., Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2011.

Grafikon P.1.3.1. Prirodno kretanje stanovništva i stope prirodnog kretanja stanovništva grada Zagreba, Rijeke, Zadra i Dubrovnika u razdoblju od 2001. do 2017. godine

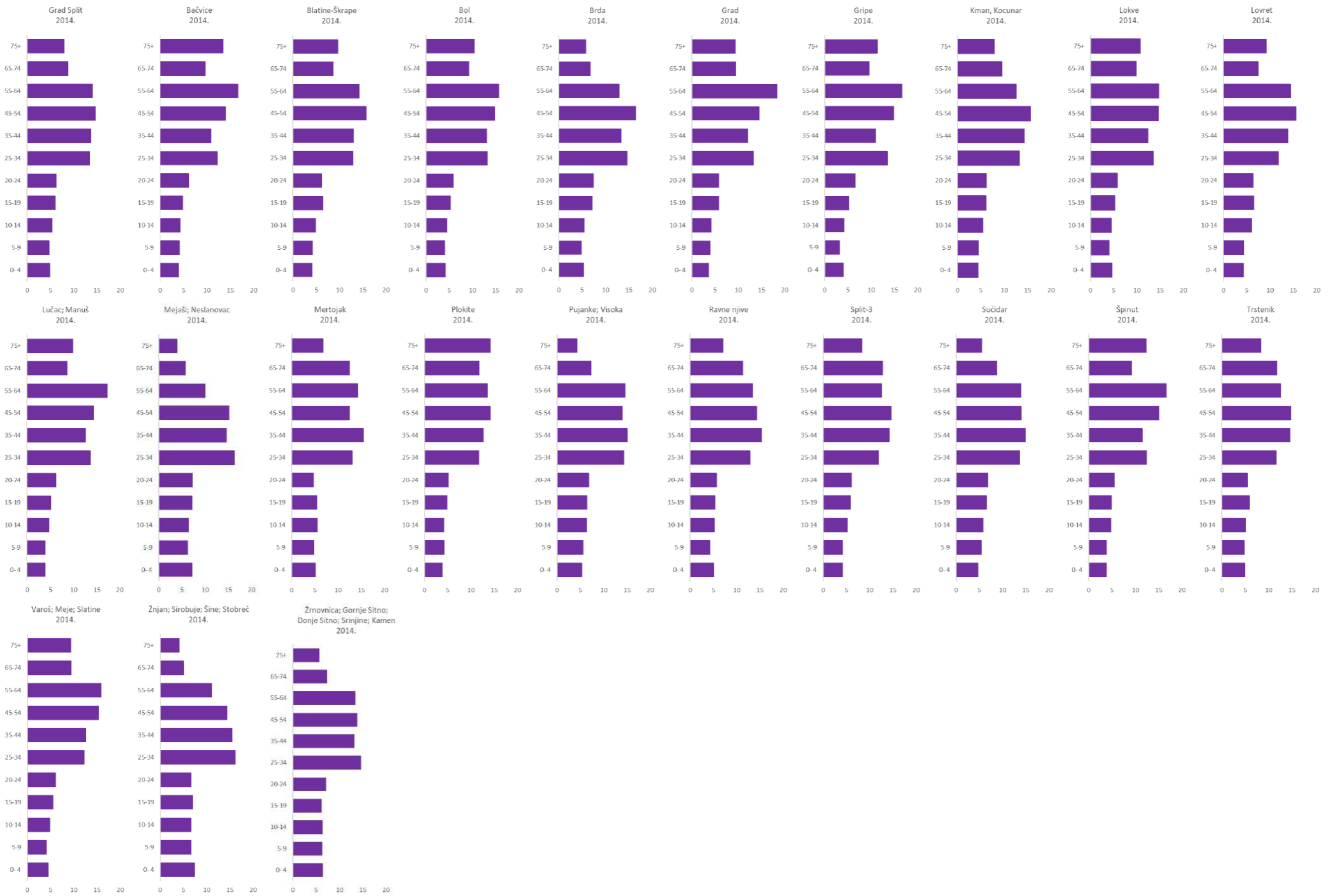
Grafikon P.1.4.1. Populacijska piramida na razini naselja grada Splita 2001. i 2011.

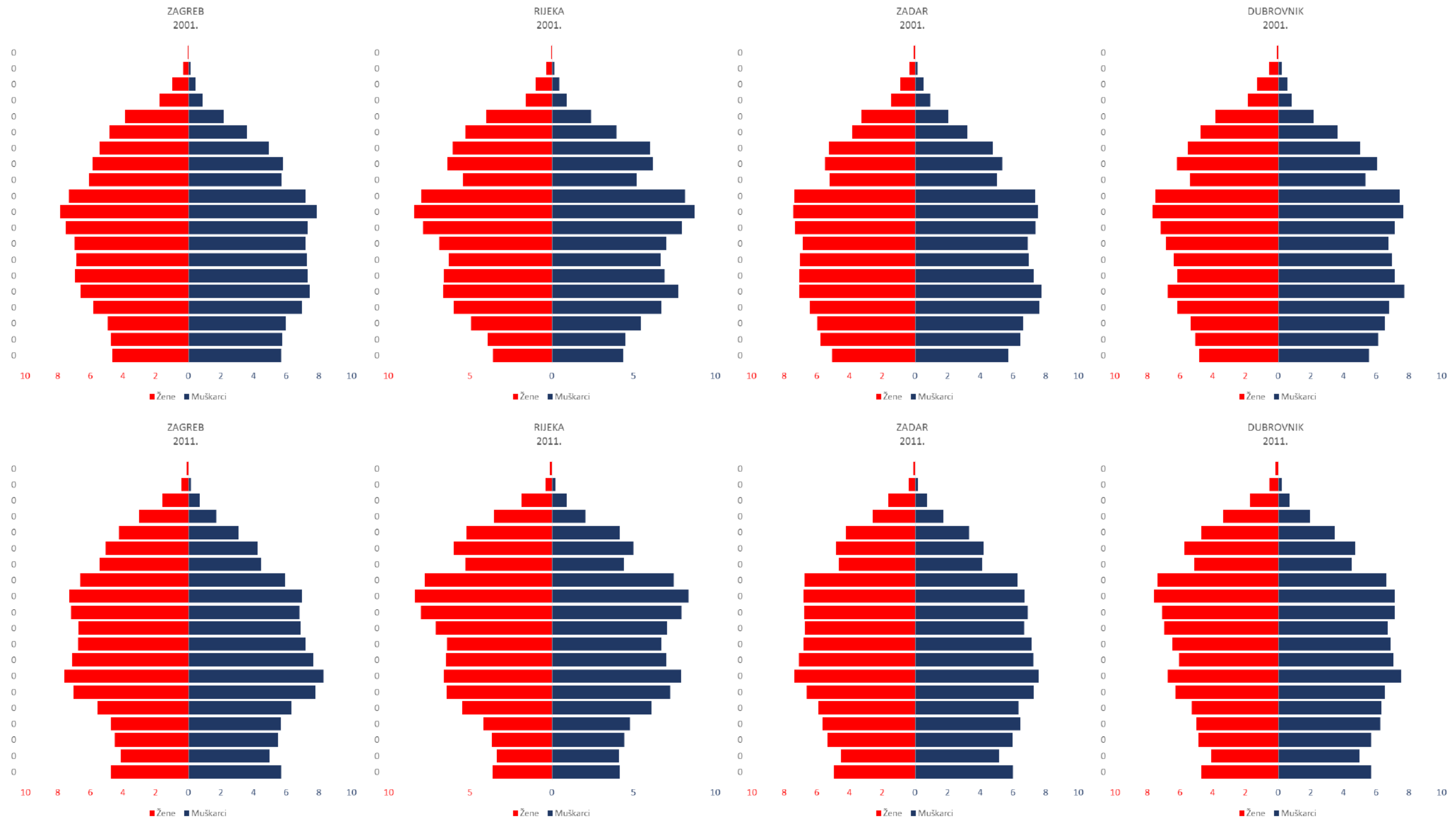

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2002.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2012.; Vlastita obrada

Grafikon P.1.4.2. Populacijska piramida na razini kotara grada Splita u 2014. godini

Grafikon P.1.4.3. Populacijska piramida grada Zagreba, Rijeke, Zadra i Dubrovnika 2001. i 2011.

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2002.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2012.; Vlastita obrada

Tablica P.1.4.4. Kontingenti stanovništva prema mjesnoj samoupravi grada Splita u 2011. godini

Naziv mjesnog odbora/gradskog kotara	Spol	Ukupno	0-6 godina	0-14 godina	0-17 godina	0-19 godina	Žene u fertilnoj dobi		Radno sposobno stanovništvo (15 - 64 godine)	60 i više godina	65 i više godina	75 i više godina	Prosječna starost	Indeks starenja	Koeficijent starosti
							Svega (15 - 49 godina)	Od toga 20-29 godina							
Grad	sv.	5.925	303	689	887	1.031			4.122	1.637	1.114	554	44,5	158,8	27,6
	m	2.711	155	354	451	531			1.941	646	416	170	42,1	121,7	23,8
	ž	3.214	148	335	436	500	1.322	385	2.181	991	698	384	46,5	198,2	30,8
Bačvice	sv.	7.005	390	863	1.063	1.202			4.527	2.184	1.615	944	46,0	181,7	31,2
	m	3.276	202	450	549	629			2.190	902	636	323	43,6	143,4	27,5
	ž	3.729	188	413	514	573	1.426	422	2.337	1.282	979	621	48,1	223,7	34,4
Gripe	sv.	5.736	304	650	817	946			3.885	1.665	1.201	652	45,1	176,0	29,0
	m	2.614	154	323	400	471			1.851	660	440	219	42,9	140,1	25,2
	ž	3.122	150	327	417	475	1.279	377	2.034	1.005	761	433	46,9	211,6	32,2
Kman	sv.	5.286	322	757	958	1.103			3.567	1.236	962	452	41,9	112,1	23,4
	m	2.470	158	368	464	534			1.732	481	370	180	40,6	90,1	19,5
	ž	2.816	164	389	494	569	1.281	360	1.835	755	592	272	43,0	132,7	26,8
Kocunar	sv.	3.949	246	578	706	796			2.726	882	645	275	41,4	110,8	22,3
	m	1.914	126	281	338	388			1.358	380	275	123	40,5	97,9	19,9
	ž	2.035	120	297	368	408	943	245	1.368	502	370	152	42,3	123,0	24,7
Blatine-Škrape	sv.	5.669	325	749	980	1.117			3.887	1.394	1.033	545	42,9	124,8	24,6
	m	2.710	163	376	500	567			1.891	598	443	236	41,6	105,5	22,1
	ž	2.959	162	373	480	550	1.330	347	1.996	796	590	309	44,1	144,7	26,9
Lokve	sv.	5.995	368	782	971	1.099			3.980	1.645	1.233	643	44,0	149,7	27,4
	m	2.803	191	412	514	589			1.924	651	467	235	41,3	110,5	23,2
	ž	3.192	177	370	457	510	1.316	386	2.056	994	766	408	46,3	194,9	31,1
Lovret	sv.	10.567	632	1.559	1.972	2.248			7.252	2.467	1.756	967	42,0	109,7	23,3
	m	4.913	320	775	989	1.126			3.499	955	639	322	39,9	84,8	19,4

Naziv mjesnog odbora/gradskog kotara	Spol	Ukupno	0-6 godina	0-14 godina	0-17 godina	0-19 godina	Žene u fertilnoj dobi		Radno sposobno stanovništvo (15 - 64 godine)	60 i više godina	65 i više godina	75 i više godina	Prosječna starost	Indeks starenja	Koeffcijent starosti
							Svega (15 - 49 godina)	Od toga 20-29 godina							
	ž	5.654	312	784	983	1.122	2.482	646	3.753	1.512	1.117	645	43,9	134,8	26,7
Lučac-Manuš	sv.	5.707	310	708	879	1.000			3.945	1.523	1.054	561	44,1	152,3	26,7
	m	2.722	154	378	467	536			1.932	634	412	190	41,6	118,3	23,3
	ž	2.985	156	330	412	464	1.225	348	2.013	889	642	371	46,4	191,6	29,8
Mejaši	sv.	6.895	712	1.401	1.710	1.908			4.951	809	543	235	34,8	42,4	11,7
	m	3.417	358	707	866	972			2.474	368	236	86	34,3	37,9	10,8
	ž	3.478	354	694	844	936	1.890	605	2.477	441	307	149	35,2	47,1	12,7
Meje	sv.	3.921	246	559	678	755			2.521	1.159	841	455	44,7	153,5	29,6
	m	1.874	137	287	356	398			1.243	488	344	172	42,6	122,6	26,0
	ž	2.047	109	272	322	357	794	198	1.278	671	497	283	46,6	188,0	32,8
Bol	sv.	10.078	567	1.264	1.581	1.795			6.832	2.700	1.982	1.050	44,2	150,4	26,8
	m	4.720	297	651	818	934			3.293	1.091	776	402	42,1	116,8	23,1
	ž	5.358	270	613	763	861	2.235	644	3.539	1.609	1.206	648	45,9	186,9	30,0
Mertojak	sv.	7.079	517	1.089	1.318	1.473			4.627	1.961	1.363	478	42,3	133,1	27,7
	m	3.431	255	547	672	761			2.239	861	645	216	40,9	113,1	25,1
	ž	3.648	262	542	646	712	1.533	333	2.388	1.100	718	262	43,7	154,5	30,2
Neslanovac	sv.	3.656	317	695	856	945			2.486	632	475	179	37,6	66,9	17,3
	m	1.757	180	366	437	487			1.191	263	200	72	36,4	54,0	15,0
	ž	1.899	137	329	419	458	969	248	1.295	369	275	107	38,8	80,6	19,4
Brda	sv.	5.924	427	923	1.176	1.344			4.263	1.068	738	341	39,2	79,5	18,0
	m	2.844	221	468	585	675			2.099	424	277	119	37,7	62,8	14,9
	ž	3.080	206	455	591	669	1.524	430	2.164	644	461	222	40,5	96,3	20,9
Plokite	sv.	5.969	330	726	898	1.017			3.700	1.936	1.543	843	46,4	190,4	32,4
	m	2.673	149	353	447	516			1.787	709	533	281	43,4	137,4	26,5

Naziv mjesnog odbora/gradskog kotara	Spol	Ukupno	0-6 godina	0-14 godina	0-17 godina	0-19 godina	Žene u fertilnoj dobi		Radno sposobno stanovništvo (15 - 64 godine)	60 i više godina	65 i više godina	75 i više godina	Prosječna starost	Indeks starenja	Koeffcijent starosti
							Svega (15 - 49 godina)	Od toga 20-29 godina							
	ž	3.296	181	373	451	501	1.254	329	1.913	1.227	1.010	562	48,8	244,9	37,2
Pujanke	sv.	8.598	622	1.404	1.704	1.900			6.103	1.855	1.091	356	39,8	97,6	21,6
	m	4.138	332	726	871	971			2.909	841	503	140	38,4	86,6	20,3
	ž	4.460	290	678	833	929	2.072	515	3.194	1.014	588	216	41,0	109,1	22,7
Ravne njive	sv.	5.043	341	733	902	1.003			3.384	1.291	926	354	42,2	128,7	25,6
	m	2.330	177	383	450	503			1.587	499	360	127	40,2	99,2	21,4
	ž	2.713	164	350	452	500	1.188	294	1.797	792	566	227	44,0	158,4	29,2
Sirobuja	sv.	2.688	248	543	658	744			1.976	268	169	82	34,3	36,0	10,0
	m	1.325	122	258	312	355			990	131	77	32	34,5	36,9	9,9
	ž	1.363	126	285	346	389	756	230	986	137	92	50	34,2	35,2	10,1
Split-3	sv.	9.201	536	1.242	1.572	1.789			6.008	2.571	1.951	773	43,3	143,7	27,9
	m	4.390	298	653	824	957			2.915	1.065	822	340	41,2	111,3	24,3
	ž	4.811	238	589	748	832	2.083	512	3.093	1.506	1.129	433	45,3	181,0	31,3
Sućidar	sv.	10.225	711	1.622	2.019	2.292			7.147	2.211	1.456	560	39,9	96,5	21,6
	m	4.879	353	784	984	1.134			3.444	957	651	235	38,9	84,4	19,6
	ž	5.346	358	838	1.035	1.158	2.513	705	3.703	1.254	805	325	40,8	108,3	23,5
Šine	sv.	1.782	179	407	491	541			1.165	273	210	100	35,2	50,5	15,3
	m	874	93	214	258	280			575	117	85	49	34,2	41,8	13,4
	ž	908	86	193	233	261	471	133	590	156	125	51	36,1	59,8	17,2
Špinut	sv.	7.522	386	924	1.145	1.295			4.971	2.207	1.627	932	45,5	170,4	29,3
	m	3.415	197	466	578	649			2.362	847	587	305	43,2	130,5	24,8
	ž	4.107	189	458	567	646	1.572	469	2.609	1.360	1.040	627	47,5	210,5	33,1
Trstenik	sv.	7.235	502	1.071	1.332	1.502			4.702	1.910	1.462	610	42,7	127,2	26,4
	m	3.391	257	553	693	767			2.221	795	617	268	41,2	103,7	23,4

Naziv mjesnog odbora/gradskog kotara	Spol	Ukupno	0-6 godina	0-14 godina	0-17 godina	0-19 godina	Žene u fertilnoj dobi		Radno sposobno stanovništvo (15 - 64 godine)	60 i više godina	65 i više godina	75 i više godina	Prosječna starost	Indeks starenja	Koeffcijent starosti
							Svega (15 - 49 godina)	Od toga 20-29 godina							
	ž	3.844	245	518	639	735	1.703	409	2.481	1.115	845	342	44,0	151,7	29,0
Varoš	sv.	4.984	289	663	846	971			3.593	1.089	728	323	41,8	112,2	21,8
	m	2.358	151	345	430	490			1.733	453	280	107	40,1	92,4	19,2
	ž	2.626	138	318	416	481	1.214	330	1.860	636	448	216	43,4	132,2	24,2
Visoka	sv.	5.087	407	952	1.168	1.336			3.647	708	488	228	36,5	53,0	13,9
	m	2.471	206	467	572	656			1.786	325	218	89	36,1	49,5	13,2
	ž	2.616	201	485	596	680	1.372	407	1.861	383	270	139	36,9	56,3	14,6
Žnjan	sv.	5.395	611	1.127	1.334	1.463			3.851	746	417	161	35,5	51,0	13,8
	m	2.665	315	596	710	778			1.892	352	177	49	34,5	45,2	13,2
	ž	2.730	296	531	624	685	1.407	345	1.959	394	240	112	36,5	57,5	14,4
Donje Sitno	sv.	313	36	53	64	72			203	81	57	31	41,5	112,5	25,9
	m	156	18	29	36	39			100	35	27	15	40,5	89,7	22,4
	ž	157	18	24	28	33	71	23	103	46	30	16	42,4	139,4	29,3
Gornje Sitno	sv.	392	32	74	96	104			253	89	65	23	39,4	85,6	22,7
	m	202	18	36	47	50			133	41	33	13	39,4	82,0	20,3
	ž	190	14	38	49	54	85	16	120	48	32	10	39,6	88,9	25,3
Kamen	sv.	1.769	191	420	486	534			1.223	225	126	57	34,1	42,1	12,7
	m	881	97	215	246	272			607	113	59	19	34,0	41,5	12,8
	ž	888	94	205	240	262	451	143	616	112	67	38	34,3	42,7	12,6
Slatine	sv.	1.106	52	122	147	170			663	427	321	160	48,9	251,2	38,6
	m	529	25	56	66	77			340	192	133	59	47,9	249,4	36,3
	ž	577	27	66	81	93	190	52	323	235	188	101	49,8	252,7	40,7
Srinjine	sv.	1.201	104	228	276	303			796	243	177	86	38,8	80,2	20,2
	m	600	58	108	133	142			403	119	89	37	38,5	83,8	19,8

Naziv mjesnog odbora/gradskog kotara	Spol	Ukupno	0-6 godina	0-14 godina	0-17 godina	0-19 godina	Žene u fertilnoj dobi		Radno sposobno stanovništvo (15 - 64 godine)	60 i više godina	65 i više godina	75 i više godina	Prosječna starost	Indeks starenja	Koeffcijent starosti
							Svega (15 - 49 godina)	Od toga 20-29 godina							
	ž	601	46	120	143	161	270	64	393	124	88	49	39,2	77,0	20,6
Stobreč	sv.	2.978	251	555	680	776			2.059	504	364	175	37,7	64,9	16,9
	m	1.457	128	280	344	392			1.011	231	166	78	37,2	58,9	15,9
	ž	1.521	123	275	336	384	764	209	1.048	273	198	97	38,2	71,1	17,9
Žrnovnica	sv.	3.222	259	533	641	718			2.227	696	462	190	39,8	96,9	21,6
	m	1.567	133	269	318	350			1.097	318	201	78	39,1	90,9	20,3
	ž	1.655	126	264	323	368	771	230	1.130	378	261	112	40,6	102,7	22,8

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2012.

Tablica P.1.4.5. Kontingenti stanovništva prema mjesnoj samoupravi grada Splita u 2001. godini

Naziv mjesnog odbora/gradskog kotara	Spol	Ukupno	0-6 godina	0-14 godina	0-17 godina	0-19 godina	Žene u fertilnoj dobi		Radno sposobno stanovništvo (15 - 64 godine)	60 i više godina	65 i više godina	75 i više godina	Nepoznato	Prosječna starost	Indeks starenja	Koeficijent starosti
							Svega (15 - 49 godina)	Svega (15 - 49 godina)								
Bačvice	sv.	7.728	448	1.101	1.393	1.611	-	-	4.953	1.989	1.625	872	49	42,8	123,5	25,9
	m	3.578	234	573	709	825	-	-	2.403	747	578	292	24	40,1	90,5	21,0
	ž	4.150	214	528	684	786	1.861	480	2.550	1.242	1.047	580	25	45,1	158,0	30,1
Blatine-Škrape	sv.	6.756	509	1.183	1.478	1.659	-	-	4.538	1.377	1.023	326	12	38,6	83,0	20,4
	m	3.321	272	611	762	857	-	-	2.203	655	504	182	3	37,9	76,4	19,7
	ž	3.435	237	572	716	802	1.725	438	2.335	722	519	144	9	39,3	90,0	21,1
Bol	sv.	11.619	748	1.732	2.191	2.519	-	-	7.825	2.663	2.036	723	26	40,7	105,7	23,0
	m	5.501	389	912	1.149	1.311	-	-	3.758	1.100	820	268	11	38,8	83,9	20,0
	ž	6.118	359	820	1.042	1.208	2.950	796	4.067	1.563	1.216	455	15	42,4	129,4	25,6
Brda	sv.	6.280	548	1.263	1.562	1.767	-	-	4.343	931	644	188	30	35,4	52,7	14,9
	m	3.094	289	659	814	920	-	-	2.162	399	258	57	15	34,2	43,4	13,0
	ž	3.186	259	604	748	847	1.727	430	2.181	532	386	131	15	36,5	62,8	16,8
Grad	sv.	7.623	472	1.122	1.427	1.649	-	-	5.224	1.599	1.228	568	49	40,5	97,0	21,1
	m	3.498	223	558	687	786	-	-	2.512	585	404	145	24	38,2	74,4	16,8
	ž	4.125	249	564	740	863	1.971	537	2.712	1.014	824	423	25	42,5	117,5	24,7
Gripe	sv.	6.787	405	962	1.247	1.425	-	-	4.525	1.645	1.261	488	39	41,6	115,4	24,4
	m	3.178	196	486	621	721	-	-	2.170	677	502	175	20	39,9	93,9	21,4
	ž	3.609	209	476	626	704	1.678	429	2.355	968	759	313	19	43,2	137,5	27,0
Kman	sv.	5.947	493	1.067	1.288	1.456	-	-	4.065	1.180	794	197	21	37,9	81,0	19,9
	m	2.834	239	519	629	709	-	-	1.942	535	366	61	7	37,1	75,5	18,9
	ž	3.113	254	548	659	747	1.541	400	2.123	645	428	136	14	38,7	86,3	20,8
Kocunar	sv.	4.456	378	828	1.000	1.112	-	-	3.171	707	444	103	13	36,5	63,6	15,9
	m	2.166	173	394	486	542	-	-	1.552	332	217	37	3	36,2	61,3	15,3
	ž	2.290	205	434	514	570	1.189	338	1.619	375	227	66	10	36,8	65,8	16,4
Lokve	sv.	7.203	494	1.152	1.431	1.622	-	-	4.779	1.670	1.242	388	30	40,3	103,0	23,3

Naziv mjesnog odbora/gradskog kotara	Spol	Ukupno	0-6 godina	0-14 godina	0-17 godina	0-19 godina	Žene u fertilnoj dobi		Radno sposobno stanovništvo (15 - 64 godine)	60 i više godina	65 i više godina	75 i više godina	Nepoznato	Prosječna starost	Indeks starenja	Koeficijent starosti
							Svega (15 - 49 godina)	Svega (15 - 49 godina)								
	m	3.450	270	617	760	862	-	-	2.292	710	528	150	13	38,5	82,4	20,7
	ž	3.753	224	535	671	760	1.779	461	2.487	960	714	238	17	41,9	126,3	25,7
Lovret	sv.	9.332	544	1.279	1.635	1.880	-	-	6.155	2.316	1.856	763	42	42,2	123,2	24,9
	m	4.320	283	643	827	944	-	-	2.940	910	719	273	18	40,2	96,4	21,2
	ž	5.012	261	636	808	936	2.298	614	3.215	1.406	1.137	490	24	44,0	150,2	28,2
Lučac-Manuš	sv.	6.900	449	1.029	1.282	1.483	-	-	4.608	1.532	1.223	596	40	40,9	103,3	22,3
	m	3.242	230	529	666	778	-	-	2.254	585	437	192	22	38,4	75,2	18,2
	ž	3.658	219	500	616	705	1.735	479	2.354	947	786	404	18	43,2	134,3	26,0
Mejaši	sv.	5.355	572	1.300	1.576	1.743	-	-	3.636	526	354	97	65	32,0	30,2	9,9
	m	2.670	288	644	785	863	-	-	1.845	245	151	26	30	31,8	28,4	9,3
	ž	2.685	284	656	791	880	1.498	408	1.791	281	203	71	35	32,2	31,9	10,6
Meje	sv.	4.222	273	625	780	883	-	-	2.714	1.117	871	381	12	42,4	126,5	26,5
	m	2.009	144	333	409	464	-	-	1.292	487	378	161	6	41,0	105,0	24,3
	ž	2.213	129	292	371	419	987	289	1.422	630	493	220	6	43,8	150,4	28,5
Mertojak	sv.	7.793	545	1.154	1.417	1.590	-	-	5.807	1.381	813	186	19	38,6	86,9	17,8
	m	3.823	273	605	756	846	-	-	2.819	669	383	72	16	37,5	79,1	17,6
	ž	3.970	272	549	661	744	1.963	700	2.988	712	430	114	3	39,6	95,7	17,9
Neslanovac	sv.	3.712	369	791	944	1.049	-	-	2.606	529	304	77	11	34,5	50,4	14,3
	m	1.815	175	370	450	502	-	-	1.289	261	151	35	5	34,7	52,0	14,4
	ž	1.897	194	421	494	547	1.025	288	1.317	268	153	42	6	34,3	49,0	14,2
Plokite	sv.	6.591	408	938	1.151	1.302	-	-	4.321	1.830	1.315	416	17	42,4	140,6	27,8
	m	3.056	201	469	581	648	-	-	2.039	759	540	120	8	40,4	117,1	24,9
	ž	3.535	207	469	570	654	1.539	401	2.282	1.071	775	296	9	44,2	163,8	30,4
Pujanke	sv.	9.527	771	1.636	1.969	2.297	-	-	7.271	1.044	603	113	17	35,4	45,5	11,0
	m	4.692	390	833	1.012	1.189	-	-	3.587	508	268	34	4	34,9	42,7	10,8

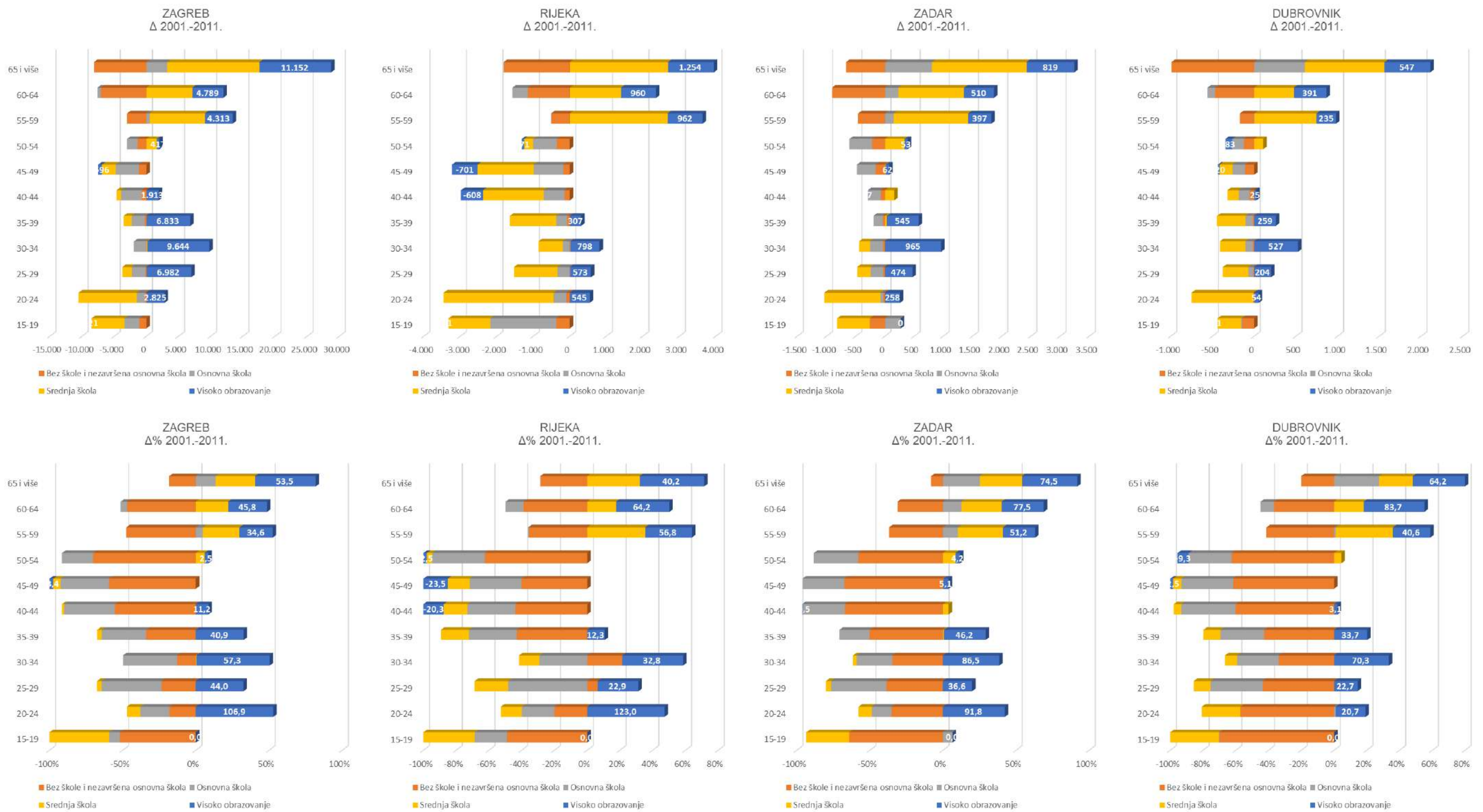
Naziv mjesnog odbora/gradskog kotara	Spol	Ukupno	0-6 godina	0-14 godina	0-17 godina	0-19 godina	Žene u fertilnoj dobi		Radno sposobno stanovništvo (15 - 64 godine)	60 i više godina	65 i više godina	75 i više godina	Nepoznato	Prosječna starost	Indeks starenja	Koeficijent starosti
							Svega (15 - 49 godina)	Svega (15 - 49 godina)								
	ž	4.835	381	803	957	1.108	2.717	904	3.684	536	335	79	13	35,9	48,4	11,1
Ravne njive	sv.	5.776	453	951	1.153	1.288	-	-	4.151	1.082	657	139	17	38,2	84,0	18,8
	m	2.771	224	445	549	625	-	-	2.049	493	268	41	9	37,0	78,9	17,8
	ž	3.005	229	506	604	663	1.428	405	2.102	589	389	98	8	39,2	88,8	19,7
Sirobuja	sv.	2.313	254	614	759	841	-	-	1.595	142	97	34	7	29,8	16,9	6,2
	m	1.155	115	307	381	429	-	-	805	61	41	12	2	30,0	14,2	5,3
	ž	1.158	139	307	378	412	702	195	790	81	56	22	5	29,6	19,7	7,0
Split-3	sv.	10.423	761	1.696	2.041	2.286	-	-	7.315	2.189	1.394	377	18	39,3	95,8	21,0
	m	5.016	377	872	1.062	1.188	-	-	3.502	1.024	636	148	6	38,1	86,2	20,4
	ž	5.407	384	824	979	1.098	2.575	764	3.813	1.165	758	229	12	40,4	106,1	21,6
Sućidar	sv.	11.035	943	2.013	2.493	2.794	-	-	7.986	1.600	997	230	39	36,2	57,3	14,6
	m	5.385	458	1.029	1.269	1.423	-	-	3.897	761	445	75	14	35,5	53,5	14,2
	ž	5.650	485	984	1.224	1.371	2.982	911	4.089	839	552	155	25	36,8	61,2	14,9
Šine	sv.	1.143	148	284	338	363	-	-	734	177	122	30	3	33,5	48,8	15,5
	m	554	76	145	171	179	-	-	347	81	62	8	0	32,9	45,3	14,6
	ž	589	72	139	167	184	299	95	387	96	60	22	3	34,0	52,2	16,4
Špinut	sv.	8.793	506	1.136	1.485	1.717	-	-	5.712	2.338	1.900	767	45	43,1	136,2	26,7
	m	4.073	268	571	746	859	-	-	2.724	958	755	333	23	41,3	111,5	23,7
	ž	4.720	238	565	739	858	2.131	565	2.988	1.380	1.145	434	22	44,7	160,8	29,4
Trstenik	sv.	7.047	518	1.133	1.381	1.537	-	-	4.870	1.551	1.013	275	31	39,7	100,9	22,1
	m	3.373	273	571	684	779	-	-	2.289	747	495	125	18	39,0	95,9	22,3
	ž	3.674	245	562	697	758	1.735	488	2.581	804	518	150	13	40,4	106,1	22,0
Varoš	sv.	5.766	402	1.012	1.257	1.437	-	-	4.038	939	694	295	22	37,8	65,3	16,3
	m	2.668	193	504	637	737	-	-	1.913	341	242	77	9	35,9	46,3	12,8
	ž	3.098	209	508	620	700	1.612	446	2.125	598	452	218	13	39,4	85,4	19,4

Naziv mjesnog odbora/gradskog kotara	Spol	Ukupno	0-6 godina	0-14 godina	0-17 godina	0-19 godina	Žene u fertilnoj dobi		Radno sposobno stanovništvo (15 - 64 godine)	60 i više godina	65 i više godina	75 i više godina	Nepoznato	Prosječna starost	Indeks starenja	Koeficijent starosti
							Svega (15 - 49 godina)	Svega (15 - 49 godina)								
Visoka	sv.	4.874	571	1.221	1.477	1.627	-	-	3.286	523	350	86	17	31,8	32,1	10,8
	m	2.382	259	584	720	799	-	-	1.631	250	161	34	6	32,0	31,3	10,5
	ž	2.492	312	637	757	828	1.409	367	1.655	273	189	52	11	31,7	33,0	11,0
Žnjan	sv.	3.211	342	722	876	978	-	-	2.342	240	138	39	9	32,3	24,5	7,5
	m	1.617	195	396	487	526	-	-	1.159	117	56	9	6	31,5	22,2	7,3
	ž	1.594	147	326	389	452	948	300	1.183	123	82	30	3	33,1	27,2	7,7
Donje Sitno	sv.	314	14	43	58	65	-	-	212	76	55	20	4	40,7	116,9	24,5
	m	151	8	21	29	30	-	-	108	29	21	3	1	38,3	96,7	19,3
	ž	163	6	22	29	35	71	18	104	47	34	17	3	43,0	134,3	29,4
Gornje Sitno	sv.	346	40	69	79	91	-	-	221	76	53	14	3	38,1	83,5	22,2
	m	173	19	32	37	47	-	-	118	34	22	2	1	37,6	72,3	19,8
	ž	173	21	37	42	44	74	22	103	42	31	12	2	38,6	95,5	24,6
Kamen	sv.	2.184	244	529	645	723	-	-	1.469	216	151	45	35	31,9	29,9	10,1
	m	1.113	130	273	339	374	-	-	758	102	66	18	16	31,4	27,3	9,3
	ž	1.071	114	256	306	349	591	170	711	114	85	27	19	32,3	32,7	10,8
Slatine	sv.	995	64	142	181	206	-	-	635	274	206	56	12	42,9	133,0	27,9
	m	513	39	76	101	119	-	-	339	126	90	24	8	41,2	105,9	25,0
	ž	482	25	66	80	87	200	49	296	148	116	32	4	44,7	170,1	31,0
Srinjine	sv.	1.354	117	278	334	378	-	-	901	237	170	45	5	36,4	62,7	17,6
	m	686	57	139	175	199	-	-	472	112	73	10	2	35,8	56,3	16,4
	ž	668	60	139	159	179	332	99	429	125	97	35	3	37,0	69,8	18,8
Stobreč	sv.	2.765	287	635	756	849	-	-	1.872	357	250	73	8	33,8	42,0	12,9
	m	1.360	148	328	390	434	-	-	911	172	118	26	3	33,5	39,6	12,7
	ž	1.405	139	307	366	415	784	209	961	185	132	47	5	34,1	44,6	13,2
Žrnovnica	sv.	2.524	211	482	599	686	-	-	1.773	406	257	69	12	36,0	59,2	16,2

Naziv mjesnog odbora/gradskog kotara	Spol	Ukupno	0-6 godina	0-14 godina	0-17 godina	0-19 godina	Žene u fertilnoj dobi		Radno sposobno stanovništvo (15 - 64 godine)	60 i više godina	65 i više godina	75 i više godina	Nepoznato	Prosječna starost	Indeks starenja	Koefficient starosti
							Svega (15 - 49 godina)	Svega (15 - 49 godina)								
	m	1.247	101	241	301	343	-	-	877	195	124	19	5	35,5	56,9	15,7
	ž	1.277	110	241	298	343	675	197	896	211	133	50	7	36,4	61,5	16,6

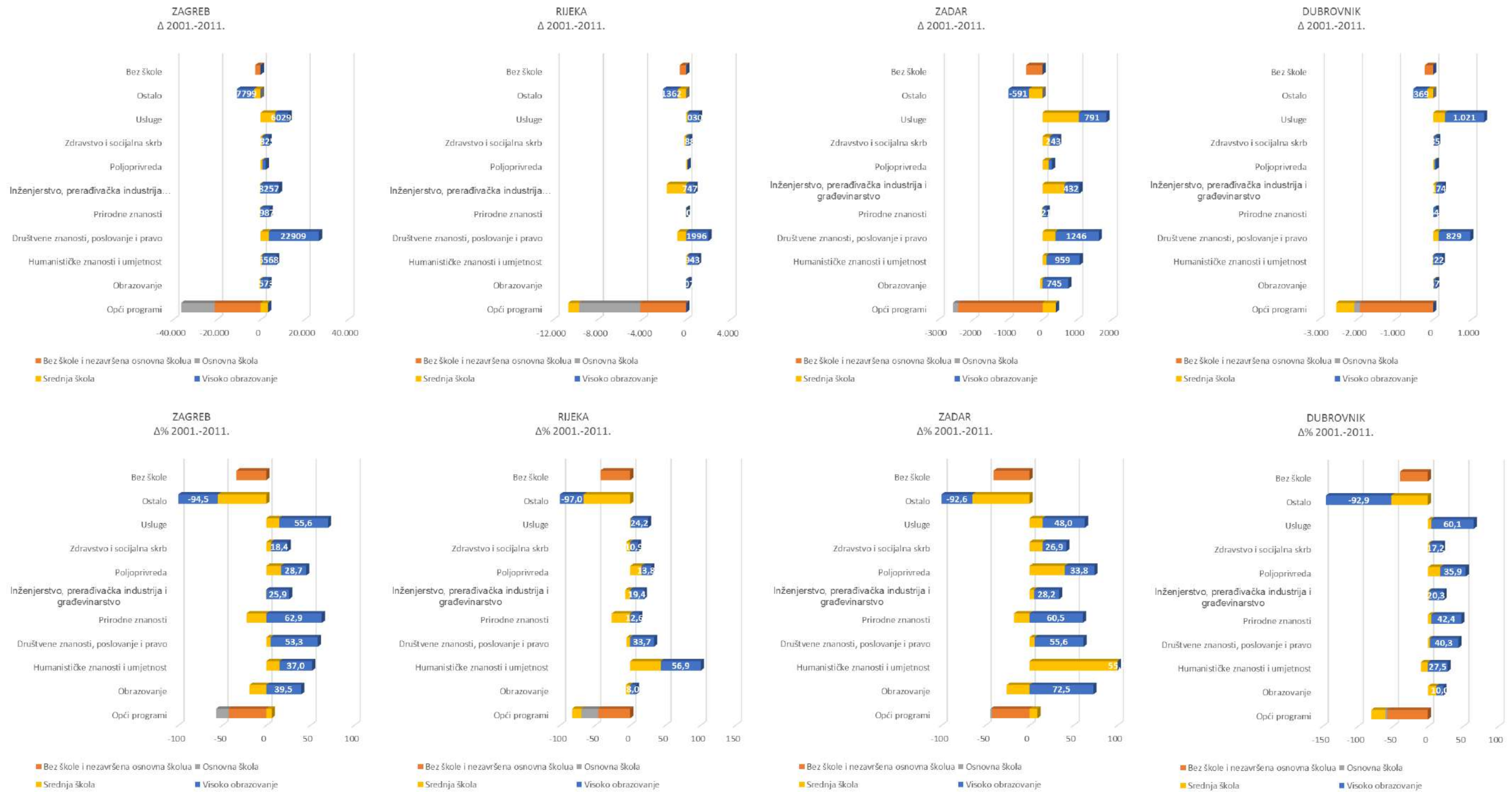
Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2002.

Grafikon P.1.5.1. Promjena sastava obrazovne strukture grada Zagreba, Rijeke, Zadra i Dubrovnika prema dobnim skupinama 2001.-2011.

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2002.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2012.; Vlastita obrada

Grafikon P.1.5.2. Promjena sastava obrazovne strukture grada Zagreba, Rijeke, Zadra i Dubrovnika prema područjima obrazovanja 2001.-2011.

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2002.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2012.; Vlastita obrada

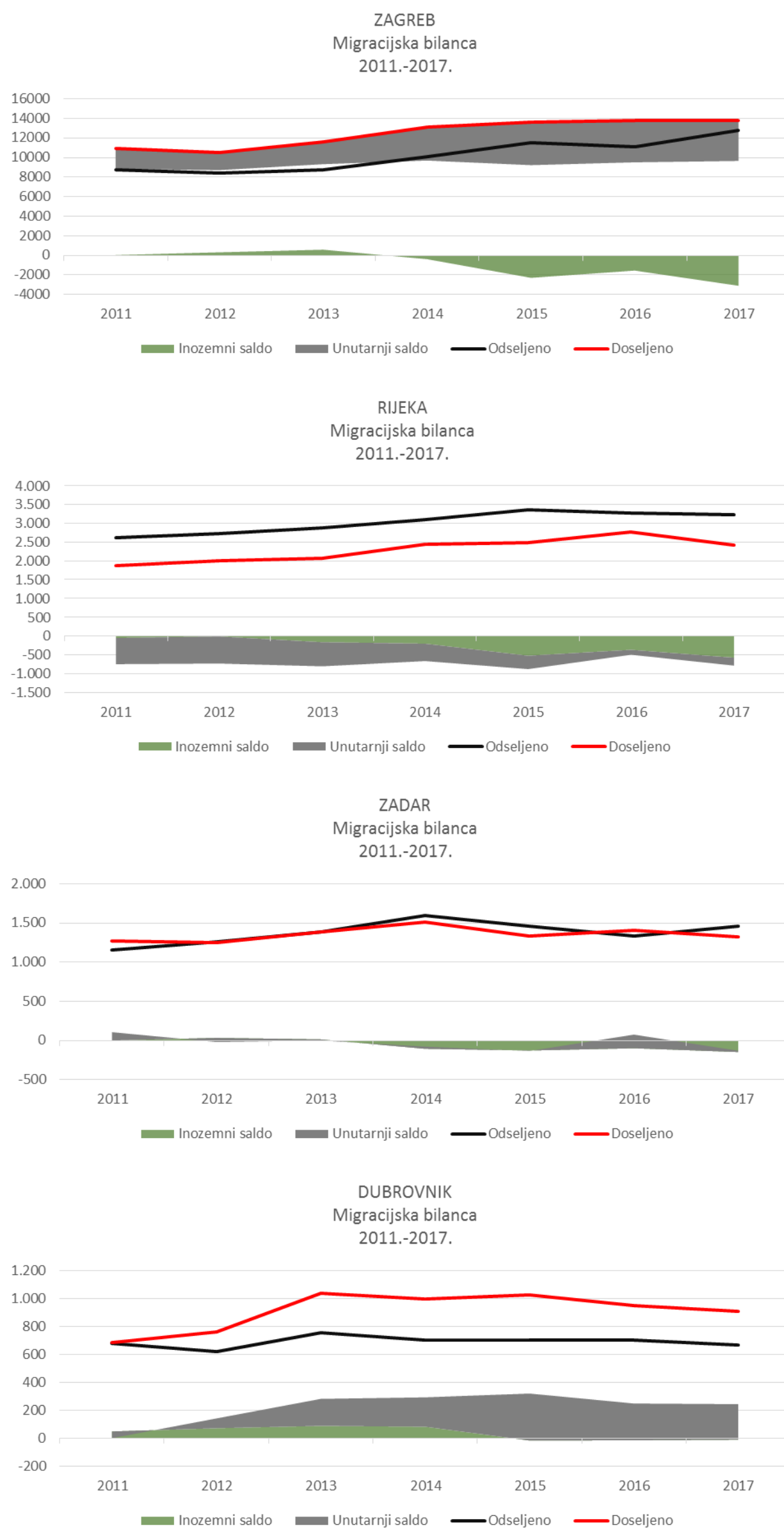
Tablica P.1.5.3. Obrazovna struktura prema mjesnoj samoupravi grada Splita u 2001. i 2011. godini

Naziv mjesnog odbora/gradskog kotara	2011.						2001.					
	Ukupno	Bez škole i nezavršena osnovna škola	Osnovna škola	Srednja škola	Visoko obrazovanje	Nepoznato	Ukupno	Bez škole i nezavršena osnovna škola	Osnovna škola	Srednja škola	Visoko obrazovanje	Nepoznato
Donje Sitno	260	11	65	170	14	0	271	84	27	153	7	0
Gornje Sitno	318	18	86	198	16	0	277	69	49	154	4	1
Kamen	1349	90	240	828	191	0	1655	151	485	869	116	34
Slatine	984	136	151	542	119	36	853	193	141	431	83	5
Srinjine	973	65	235	601	66	6	1076	208	198	615	47	8
Stobreč	2423	155	455	1413	398	2	2130	317	367	1201	235	10
Žrnovnica	2689	103	514	1706	359	7	2042	444	183	1240	168	7
Split	142441	6943	18680	78686	37986	146	148268	12826	21244	82577	30957	664
Bačvice	6142	171	726	3049	2192	4	6627	563	811	3381	1826	46
Blatine-Škrape	4920	184	626	2570	1536	4	5573	292	816	3047	1414	4
Bol	8814	398	1001	4767	2644	4	9887	822	1249	5454	2317	45
Brda	5001	406	837	3045	708	5	5017	718	864	2926	481	28
Grad	5236	210	668	2785	1568	5	6501	449	1059	3465	1498	30
Gripe	5086	144	587	2726	1628	1	5825	404	857	3084	1451	29
Kman	4529	370	704	2625	830	0	4880	560	778	2792	733	17
Kocunar	3371	237	502	2027	604	1	3628	491	414	2205	507	11
Lokve	5213	303	567	2810	1532	1	6051	558	821	3227	1416	29
Lovret	9008	327	1113	4784	2779	5	8053	710	1045	4336	1924	38
Lučac-Manuš	4999	148	625	2647	1578	1	5871	583	700	3199	1369	20
Mejaši	5494	346	918	3479	748	3	4055	666	648	2415	267	59
Meje	3362	84	347	1557	1374	0	3597	192	465	1729	1196	15
Mertojak	5990	245	719	3217	1804	5	6639	499	766	3774	1583	17
Neslanovac	2961	307	475	1812	363	4	2921	391	537	1727	253	13

Plokite	5243	439	644	2928	1220	12	5653	532	899	3197	1007	18
Pujanke	7194	441	905	4263	1585	0	7891	525	1146	4874	1330	16
Ravne njive	4310	346	659	2554	748	3	4825	497	807	2932	571	18
Sirobuja	2145	137	347	1383	276	2	1699	129	377	1074	118	1
Split-3	7959	335	944	4294	2382	4	8727	656	1029	4845	2171	26
Sučidar	8603	537	1096	5052	1910	8	9022	840	1241	5307	1602	32
Šine	1375	99	255	818	202	1	859	73	198	500	78	10
Špinut	6598	135	775	3186	2501	1	7657	346	1106	3692	2455	58
Trstenik	6164	176	722	3194	2071	1	5914	357	702	3151	1672	32
Varoš	4321	154	735	2467	964	1	4754	430	893	2660	749	22
Visoka	4135	171	751	2448	763	2	3653	379	718	2140	398	18
Žnjan	4268	93	432	2199	1476	68	2489	164	298	1444	571	12
GRAD SPLIT	151437	7521	20426	84144	39149	197	156572	14292	22694	87240	31617	729
Splitsko-dalmatinska županija	380366	33603	64293	213443	68450	577	378091	60484	67137	196955	51020	2495
Republika Hrvatska	3632461	345959	773489	1911815	595233	5965	3682826	685711	801168	1733198	438034	24715

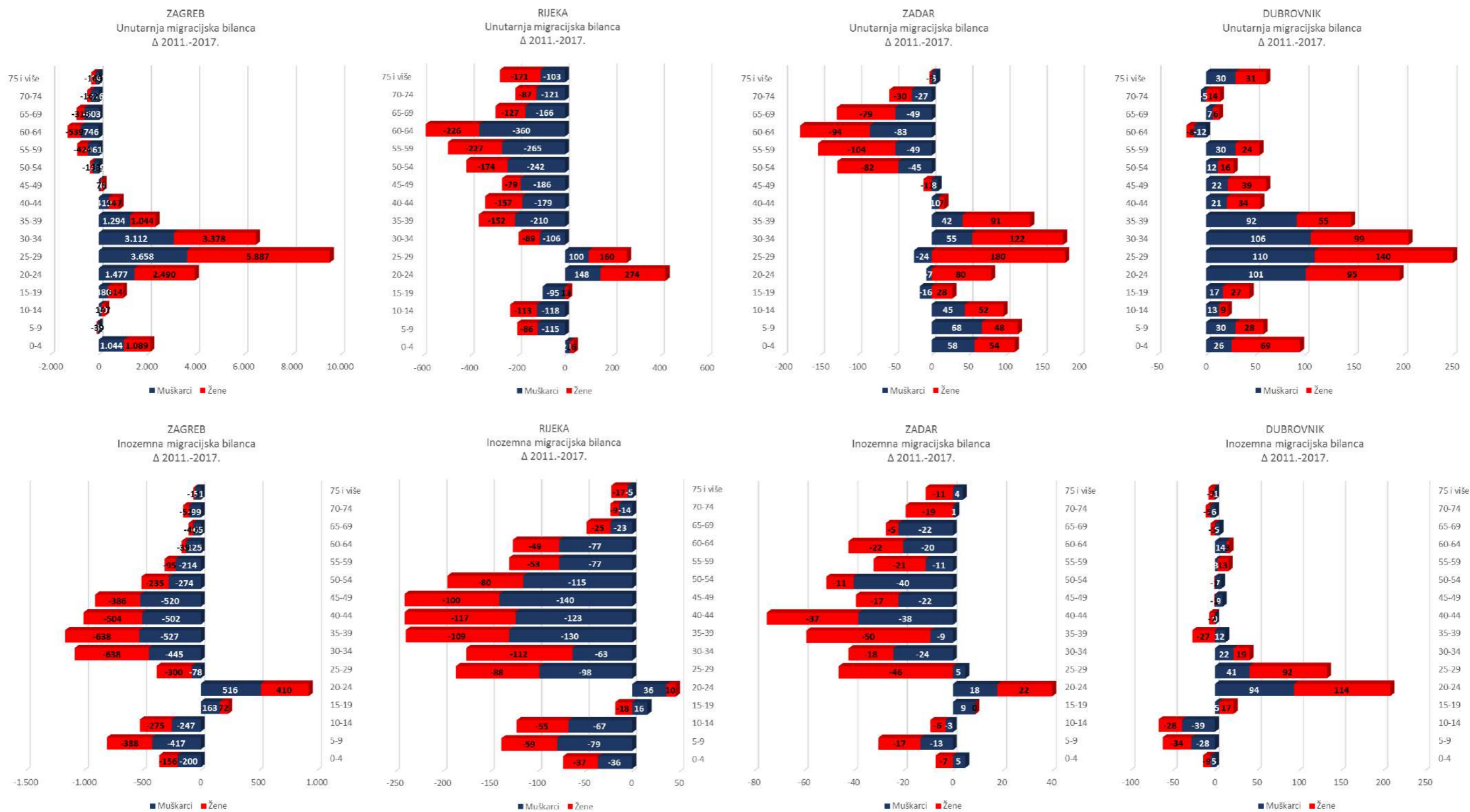
Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2002.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2012.; Vlastita obrada

Grafikon P.1.6.1. Migracijska bilanca grada Zagreba, Rijeke, Zadra i Dubrovnika u razdoblju od 2011. do 2017. godine

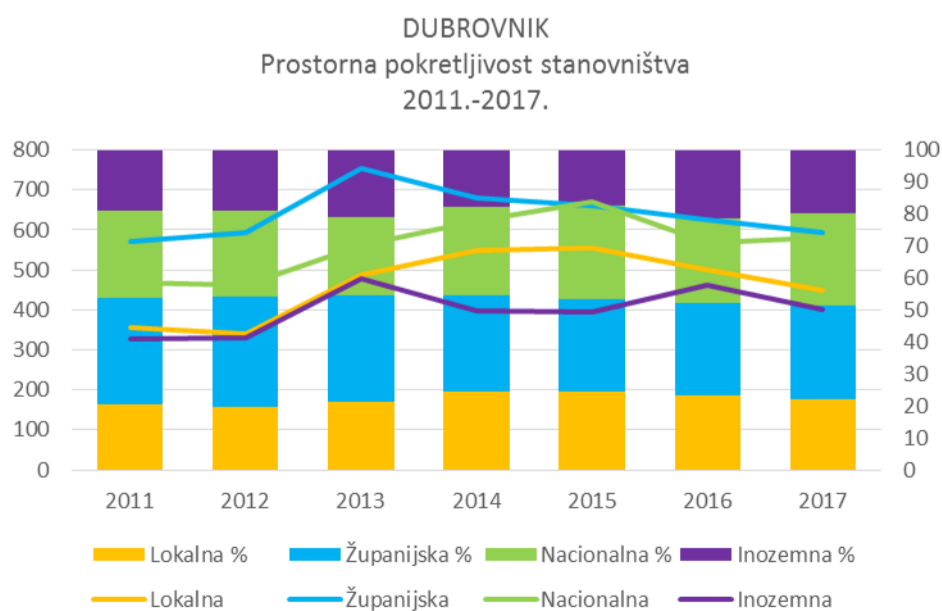
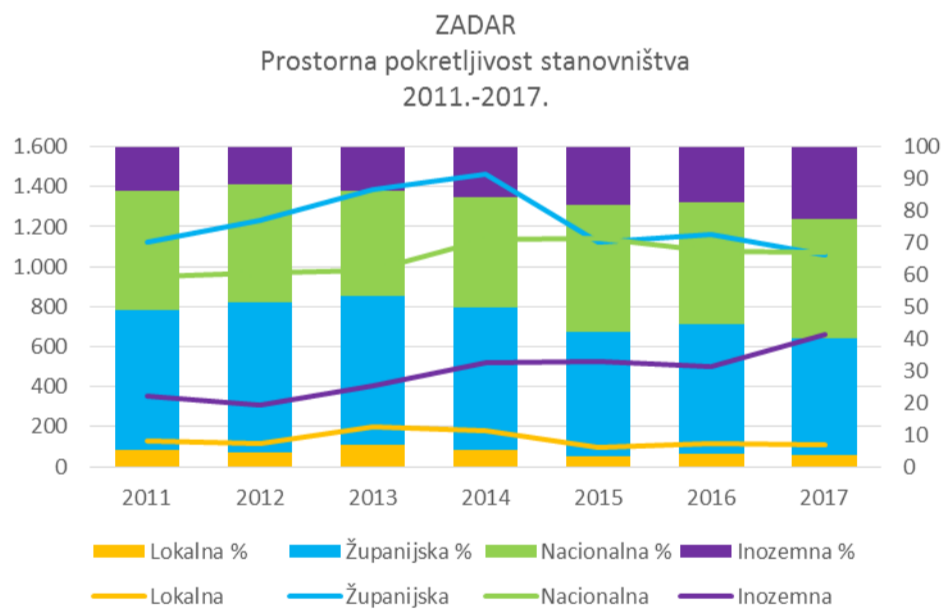
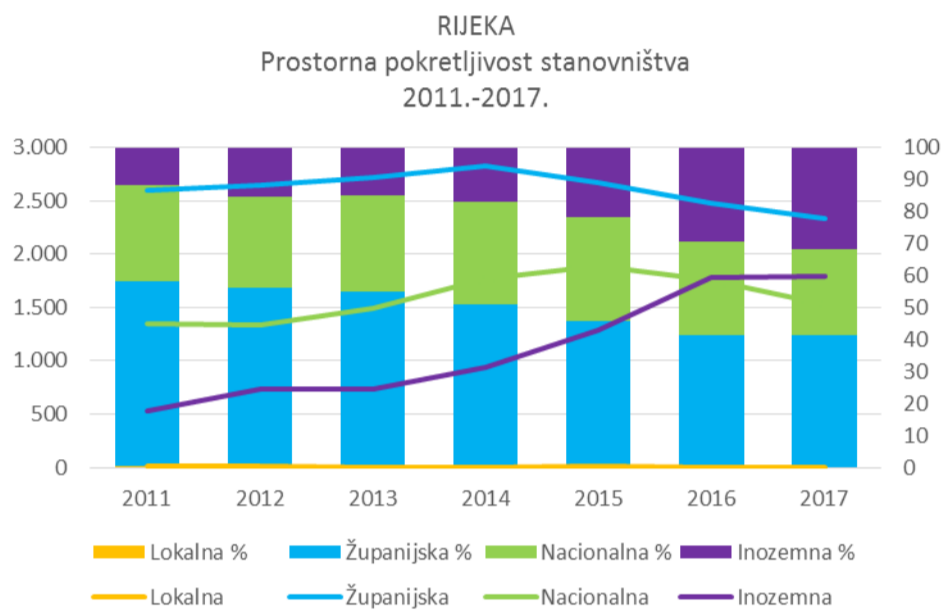
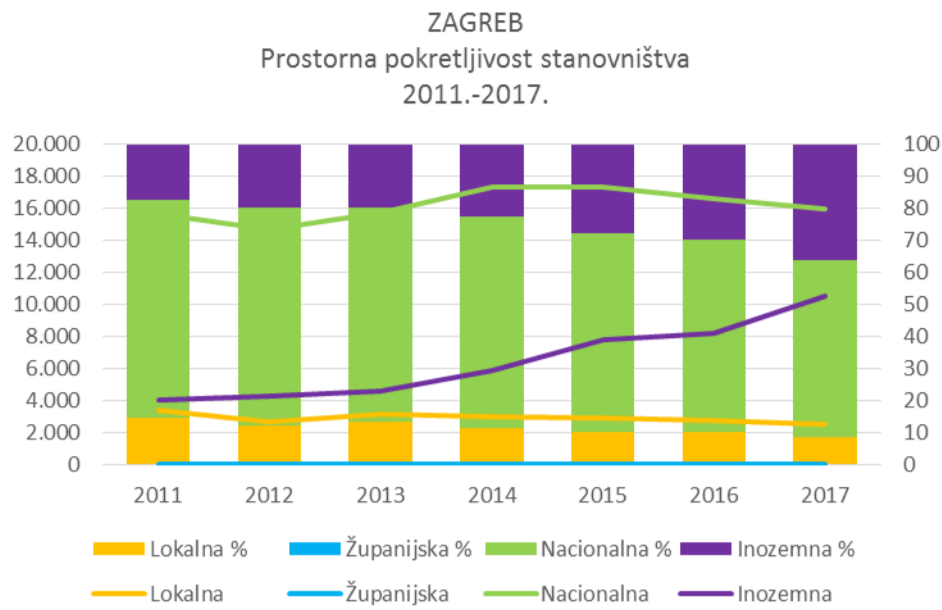
Izvor: Teritorijalni registar 31.12. (2011.-2017.), DZS, Zagreb; Vlastita obrada

Grafikon P.1.6.2. Unutarnja i inozemna migracijska bilanca grada Zagreba, Rijeke, Zadra i Dubrovnika po dobnim skupinama u razdoblju od 2011. do 2017. godine

Izvor: Teritorijalni registar 31.12. (2011.-2017.), DZS, Zagreb; Vlastita obrada

Grafikon P.1.6.3. Prostorna pokretljivost stanovništva grada Zagreba, Rijeke, Zadra i Dubrovnika u razdoblju od 2011. do 2017. godine

Izvor: Teritorijalni registar 31.12. (2011.-2017.), DZS, Zagreb; Vlastita obrada

Tablica P.1.6.4. Migracije stanovništva grada Splita prema smjeru kretanja u razdoblju od 2011. do 2017. godine

Godina	Naselje	Doseљeno stanovništvo					Odseljeno stanovništvo				
		Ukupno	Iz drugog naselja iste JLS	Iz druge JLS iste županije	Iz druge županije	Iz inozemstva	Ukupno	U drugo naselje iste JLS	U drugu JLS iste županije	U drugu županiju	U inozemstvo
2011	Donje Sitno	6	2	1	3	0	2	1	1	0	0
	Gornje Sitno	3	3	0	0	0	5	1	3	0	1
	Kamen	58	37	13	6	2	23	10	8	4	1
	Slatine	37	21	6	5	5	20	5	10	4	1
	Split	2.172	82	1.169	606	315	2.831	151	1.719	663	298
	Srinjine	20	8	4	8	0	15	12	2	0	1
	Stobreč	63	33	18	5	7	81	34	39	4	4
	Žrnovnica	81	59	12	8	2	71	31	25	6	9
	GRAD SPLIT	2.440	245	1.223	641	331	3.048	245	1.807	681	315
	Splitsko-dalmatinska	9.636	1.362	5.167	1.881	1.226	9.604	1.362	5.167	1.826	1.249
2012	Donje Sitno	6	6	0	0	0	3	1	2	0	0
	Gornje Sitno	11	8	2	1	0	1	0	1	0	0
	Kamen	67	32	15	13	7	46	33	11	1	1
	Slatine	37	14	14	6	3	38	13	17	1	7
	Split	2.152	122	1.175	546	309	2.919	138	1.775	700	306
	Srinjine	19	17	2	0	0	11	5	4	0	2
	Stobreč	78	25	36	7	10	121	57	31	23	10
	Žrnovnica	83	50	13	8	12	70	27	30	9	4
	GRAD SPLIT	2.453	274	1.257	581	341	3.209	274	1.871	734	330
	Splitsko-dalmatinska	9.499	1.269	5.181	1.799	1.250	9.668	1.269	5.181	1.915	1.303
2013	Donje Sitno	4	3	1	0	0	8	5	3	0	0
	Gornje Sitno	20	17	2	0	1	10	8	2	0	0

Godina	Naselje	Doseljeno stanovništvo					Odseljeno stanovništvo				
		Ukupno	Iz drugog naselja iste JLS	Iz druge JLS iste županije	Iz druge županije	Iz inozemstva	Ukupno	U drugo naselje iste JLS	U drugu JLS iste županije	U drugu županiju	U inozemstvo
	Kamen	59	22	22	5	10	39	15	13	2	9
	Slatine	62	31	6	9	16	30	15	6	4	5
	Split	2.405	131	1.194	641	439	3.517	183	2.219	799	316
	Srinjine	34	26	4	3	1	25	7	16	0	2
	Stobreč	100	43	32	5	20	132	75	28	13	16
	Žrnovnica	107	62	22	16	7	92	27	42	12	11
	GRAD SPLIT	2.791	335	1.283	679	494	3.853	335	2.329	830	359
	Splitsko-dalmatinska	11.748	1.725	6.098	2.160	1.765	11.292	1.725	6.098	2.110	1.359
2014	Donje Sitno	6	3	0	2	1	8	3	5	0	0
	Gornje Sitno	13	9	1	2	1	7	2	5	0	0
	Kamen	89	37	33	8	11	51	21	18	4	8
	Slatine	52	23	14	6	9	33	15	11	3	4
	Split	2.535	144	1.294	682	415	3.463	140	1.950	897	476
	Srinjine	20	17	2	0	1	12	6	4	1	1
	Stobreč	87	22	39	12	14	162	83	53	16	10
	Žrnovnica	83	45	22	7	9	71	30	31	4	6
	GRAD SPLIT	2.885	300	1.405	719	461	3.807	300	2.077	925	505
	Splitsko-dalmatinska	11.229	1.425	6.008	2.118	1.678	11.712	1.425	6.008	2.331	1.948
2015	Donje Sitno	5	3	2	0	0	2	0	1	1	0
	Gornje Sitno	10	6	2	2	0	10	4	0	1	5
	Kamen	46	20	12	9	5	64	24	13	11	16
	Slatine	36	14	6	3	13	22	8	1	5	8

Godina	Naselje	Doseљeno stanovništvo					Odseljeno stanovništvo				
		Ukupno	Iz drugog naselja iste JLS	Iz druge JLS iste ęupanije	Iz druge ęupanije	Iz inozemstva	Ukupno	U drugo naselje iste JLS	U drugu JLS iste ęupanije	U drugu ęupaniju	U inozemstvo
	Split	2.428	104	1.153	714	457	3.143	119	1.652	810	562
	Srinjine	25	15	7	3	0	7	1	5	0	1
	Stobreč	85	31	21	18	15	126	59	44	8	15
	ęrnovnica	69	40	19	5	5	64	18	25	12	9
	GRAD SPLIT	2.704	233	1.222	754	495	3.438	233	1.741	848	616
	Splitsko-dalmatinska	9.974	1.127	4.864	2.155	1.828	10.320	1.127	4.864	2.174	2.155
2016	Donje Sitno	9	9	0	0	0	6	0	2	3	1
	Gornje Sitno	8	5	3	0	0	2	2	0	0	0
	Kamen	50	24	11	8	7	53	15	14	9	15
	Slatine	34	13	5	5	11	33	6	17	5	5
	Split	2.683	85	1.217	713	668	3.012	103	1.642	769	498
	Srinjine	16	8	5	3	0	23	6	12	5	0
	Stobreč	97	21	38	18	20	94	31	42	9	12
	ęrnovnica	81	32	25	11	13	85	34	35	5	11
	GRAD SPLIT	2.978	197	1.304	758	719	3.308	197	1.764	805	542
	Splitsko-dalmatinska	10.066	1.100	5.072	1.935	1.959	10.894	1.100	5.072	2.105	2.617
2017	Donje Sitno	7	5	0	2	0	1	1	0	0	0
	Gornje Sitno	8	8	0	0	0	14	1	2	3	8
	Kamen	55	21	22	6	6	43	19	11	2	11
	Slatine	41	16	9	5	11	22	9	5	3	5
	Split	2.386	64	1.054	629	639	2.985	138	1.466	779	602
	Srinjine	25	18	4	3	0	19	7	7	4	1

Godina	Naselje	Doseљeno stanovništvo					Odselјeno stanovništvo				
		Ukupno	Iz drugog naselja iste JLS	Iz druge JLS iste ęupanije	Iz druge ęupanije	Iz inozemstva	Ukupno	U drugo naselje iste JLS	U drugu JLS iste ęupanije	U drugu ęupaniju	U inozemstvo
	Stobreč	96	50	16	14	16	69	19	24	15	11
	ęrnovnica	57	28	12	6	11	64	16	33	7	8
	GRAD SPLIT	2.675	210	1.117	665	683	3.217	210	1.548	813	646
	Splitsko-dalmatinska	9.176	1.021	4.400	1.771	1.984	10.450	1.021	4.400	2.037	2.992

Izvor: Teritorijalni registar 31.12. (2011.-2017.), DZS, Zagreb; Vlastita obrada

Tablica P.1.6.5. Doseљeno stanovništvo u grad Splita prema spolu i starosti u razdoblju od 2011. do 2017. godine

UNUTARNJA	2011			2012			2013			2014			2015			2016			2017		
Spol	svega	muškarci	žene	svega	muškarci	žene	svega	muškarci	žene	svega	muškarci	žene	svega	muškarci	žene	svega	muškarci	žene	svega	muškarci	žene
Ukupno	1864	825	1039	1838	815	1023	1962	904	1058	2124	919	1205	1976	899	1077	2062	941	1121	1782	821	961
0-4	153	73	80	168	85	83	134	75	59	163	77	86	135	67	68	155	89	66	131	67	64
5-9	105	55	50	95	44	51	119	55	64	106	51	55	123	67	56	132	62	70	105	59	46
10-14	73	39	34	59	29	30	73	37	36	83	43	40	82	46	36	76	36	40	57	30	27
15-19	88	43	45	92	37	55	106	50	56	104	42	62	102	51	51	83	36	47	61	25	36
20-24	154	45	109	179	56	123	166	56	110	160	50	110	169	79	90	209	87	122	157	52	105
25-29	316	110	206	276	88	188	301	120	181	312	92	220	310	97	213	320	98	222	295	96	199
30-34	272	105	167	221	82	139	266	126	140	290	113	177	292	123	169	311	138	173	234	107	127
35-39	167	92	75	177	96	81	190	98	92	220	118	102	204	100	104	212	102	110	189	90	99
40-44	121	65	56	137	76	61	152	78	74	143	70	73	140	69	71	161	86	75	141	80	61
45-49	87	44	43	93	50	43	107	52	55	120	77	43	116	57	59	99	54	45	93	46	47
50-54	71	38	33	79	42	37	79	40	39	80	46	34	74	34	40	76	35	41	83	48	35
55-59	53	28	25	67	37	30	55	27	28	79	35	44	56	28	28	55	27	28	54	29	25
60-64	82	35	47	68	29	39	69	32	37	72	31	41	63	27	36	53	35	18	45	24	21
65-69	45	21	24	57	29	28	53	19	34	54	25	29	39	19	20	48	20	28	61	27	34
70-74	40	21	19	32	16	16	37	16	21	35	17	18	25	15	10	31	14	17	34	17	17
75 i više	37	11	26	38	19	19	55	23	32	103	32	71	46	20	26	41	22	19	42	24	18
VANJSKA	2011			2012			2013			2014			2015			2016			2017		
Spol	svega	muškarci	žene	svega	muškarci	žene	svega	muškarci	žene	svega	muškarci	žene	svega	muškarci	žene	svega	muškarci	žene	svega	muškarci	žene
Ukupno	331	176	155	341	167	174	494	230	264	461	244	217	495	276	219	719	424	295	683	421	262
0-4	6	2	4	7	3	4	10	4	6	14	11	3	9	6	3	15	11	4	13	8	5
5-9	23	16	7	11	6	5	12	7	5	14	7	7	9	6	3	14	7	7	18	11	7
10-14	10	3	7	5	3	2	4	2	2	9	3	6	16	9	7	9	6	3	9	2	7
15-19	24	13	11	20	12	8	51	29	22	42	26	16	30	17	13	45	19	26	56	29	27

20-24	52	28	24	55	26	29	98	44	54	92	48	44	85	46	39	112	60	52	119	72	47
25-29	52	23	29	65	30	35	62	22	40	81	37	44	81	44	37	96	49	47	95	54	41
30-34	40	23	17	34	14	20	57	23	34	36	21	15	42	21	21	108	68	40	93	62	31
35-39	33	17	16	33	13	20	36	15	21	32	17	15	39	23	16	68	43	25	51	36	15
40-44	18	12	6	22	11	11	44	23	21	25	12	13	43	25	18	61	42	19	47	34	13
45-49	21	13	8	21	15	6	27	17	10	32	22	10	23	14	9	58	43	15	41	31	10
50-54	11	7	4	20	10	10	20	11	9	16	8	8	27	13	14	42	31	11	43	29	14
55-59	10	4	6	10	6	4	20	5	15	16	7	9	23	15	8	25	15	10	30	20	10
60-64	12	6	6	16	5	11	16	7	9	16	7	9	21	13	8	27	12	15	24	16	8
65-69	11	6	5	10	6	4	14	10	4	19	9	10	22	11	11	20	9	11	18	9	9
70-74	5	2	3	8	4	4	14	6	8	5	5	0	9	6	3	11	6	5	17	7	10
75 i više	3	1	2	4	3	1	9	5	4	12	4	8	16	7	9	8	3	5	9	1	8
UKUPNA	2011			2012			2013			2014			2015			2016			2017		
Spol	svoga	muškarci	žene	svoga	muškarci	žene	svoga	muškarci	žene	svoga	muškarci	žene	svoga	muškarci	žene	svoga	muškarci	žene	svoga	muškarci	žene
Ukupno	2.195	1.001	1.194	2.179	982	1.197	2.456	1.134	1.322	2.585	1.163	1.422	2.471	1.175	1.296	2.781	1.365	1.416	2.465	1.242	1.223
0-4	159	75	84	175	88	87	144	79	65	177	88	89	144	73	71	170	100	70	144	75	69
5-9	128	71	57	106	50	56	131	62	69	120	58	62	132	73	59	146	69	77	123	70	53
10-14	83	42	41	64	32	32	77	39	38	92	46	46	98	55	43	85	42	43	66	32	34
15-19	112	56	56	112	49	63	157	79	78	146	68	78	132	68	64	128	55	73	117	54	63
20-24	206	73	133	234	82	152	264	100	164	252	98	154	254	125	129	321	147	174	276	124	152
25-29	368	133	235	341	118	223	363	142	221	393	129	264	391	141	250	416	147	269	390	150	240
30-34	312	128	184	255	96	159	323	149	174	326	134	192	334	144	190	419	206	213	327	169	158
35-39	200	109	91	210	109	101	226	113	113	252	135	117	243	123	120	280	145	135	240	126	114
40-44	139	77	62	159	87	72	196	101	95	168	82	86	183	94	89	222	128	94	188	114	74
45-49	108	57	51	114	65	49	134	69	65	152	99	53	139	71	68	157	97	60	134	77	57
50-54	82	45	37	99	52	47	99	51	48	96	54	42	101	47	54	118	66	52	126	77	49
55-59	63	32	31	77	43	34	75	32	43	95	42	53	79	43	36	80	42	38	84	49	35

60-64	94	41	53	84	34	50	85	39	46	88	38	50	84	40	44	80	47	33	69	40	29
65-69	56	27	29	67	35	32	67	29	38	73	34	39	61	30	31	68	29	39	79	36	43
70-74	45	23	22	40	20	20	51	22	29	40	22	18	34	21	13	42	20	22	51	24	27
75 i više	40	12	28	42	22	20	64	28	36	115	36	79	62	27	35	49	25	24	51	25	26

Izvor: Teritorijalni registar 31.12. (2011.-2017.), DZS, Zagreb; Vlastita obrada

Tablica P.1.6.6. Odseljeno stanovništvo u grad Splita prema spolu i starosti u razdoblju od 2011. do 2017. godine

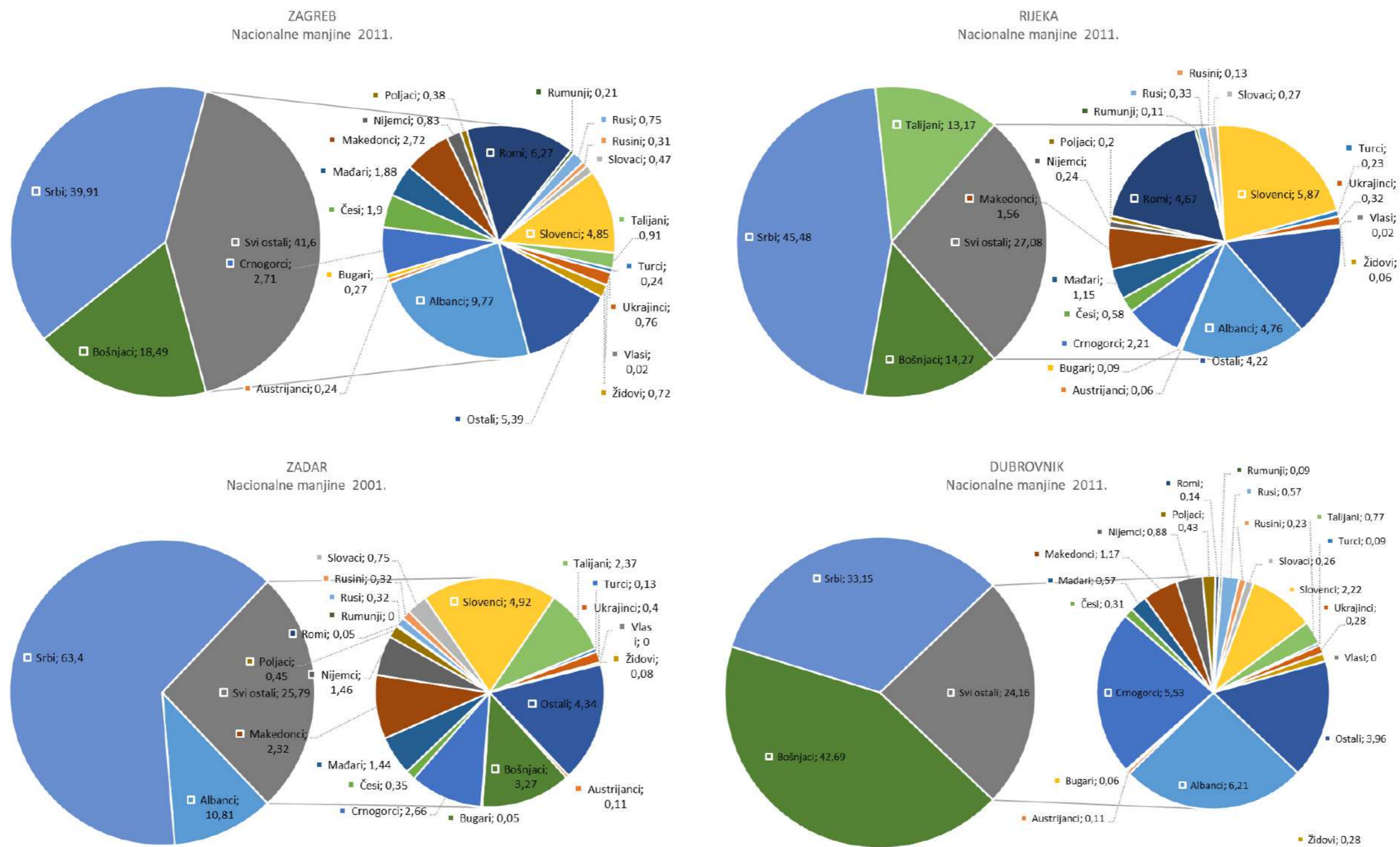
UNUTARNJA	2011			2012			2013			2014			2015			2016			2017		
Spol	svega	muškarci	žene	svega	muškarci	žene	svega	muškarci	žene	svega	muškarci	žene	svega	muškarci	žene	svega	muškarci	žene	svega	muškarci	žene
Ukupno	2.488	1.210	1.278	2.605	1.266	1.339	3.159	1.589	1.570	3.002	1.482	1.520	2.589	1.194	1.395	2.569	1.230	1.339	2.361	1.130	1.231
0-4	130	70	60	155	85	70	172	89	83	168	107	61	154	84	70	173	89	84	131	71	60
5-9	136	65	71	111	58	53	119	65	54	140	66	74	142	66	76	155	70	85	125	67	58
10-14	104	47	57	91	45	46	139	63	76	134	70	64	98	50	48	116	55	61	79	38	41
15-19	124	66	58	134	70	64	160	89	71	156	77	79	124	65	59	114	55	59	81	43	38
20-24	176	68	108	187	57	130	223	79	144	154	59	95	180	61	119	180	72	108	179	63	116
25-29	365	147	218	358	123	235	348	126	222	386	146	240	318	95	223	333	124	209	328	134	194
30-34	267	125	142	263	118	145	281	135	146	317	149	168	303	147	156	327	136	191	279	113	166
35-39	217	110	107	209	106	103	258	150	108	253	134	119	220	91	129	238	125	113	194	112	82
40-44	170	100	70	168	95	73	206	129	77	210	110	100	183	93	90	196	104	92	147	75	72
45-49	130	69	61	136	79	57	167	100	67	183	97	86	134	67	67	133	83	50	125	56	69
50-54	130	59	71	155	82	73	188	93	95	189	113	76	129	60	69	108	61	47	162	89	73
55-59	139	74	65	170	75	95	228	118	110	187	88	99	159	92	67	110	51	59	142	71	71
60-64	179	100	79	201	112	89	250	145	105	201	109	92	184	92	92	151	86	65	149	81	68
65-69	90	49	41	108	68	40	191	100	91	159	87	72	126	72	54	111	60	51	114	60	54
70-74	61	26	35	89	52	37	104	52	52	72	33	39	44	17	27	56	28	28	44	20	24
75 i više	70	35	35	70	41	29	125	56	69	93	37	56	91	42	49	68	31	37	82	37	45
VANJSKA	2011			2012			2013			2014			2015			2016			2017		
Spol	svega	muškarci	žene	svega	muškarci	žene	svega	muškarci	žene	svega	muškarci	žene	svega	muškarci	žene	svega	muškarci	žene	svega	muškarci	žene
Ukupno	315	197	118	330	178	152	359	190	169	505	282	223	616	336	280	542	309	233	646	367	279
0-4	1	1	0	1	1	0	6	3	3	6	3	3	24	13	11	15	9	6	19	8	11
5-9	2	1	1	9	6	3	17	7	10	12	6	6	25	14	11	27	13	14	26	11	15
10-14	11	8	3	3	1	2	18	10	8	13	6	7	26	10	16	18	11	7	23	10	13
15-19	12	6	6	11	4	7	22	9	13	20	8	12	39	16	23	21	10	11	33	20	13

20-24	19	11	8	30	17	13	28	18	10	49	27	22	47	26	21	53	29	24	66	37	29
25-29	33	20	13	51	25	26	38	22	16	62	31	31	65	37	28	86	48	38	114	61	53
30-34	25	17	8	35	17	18	34	16	18	72	36	36	71	33	38	89	49	40	99	55	44
35-39	46	28	18	39	23	16	30	14	16	54	36	18	66	39	27	52	33	19	66	39	27
40-44	48	31	17	29	16	13	24	13	11	49	31	18	63	34	29	41	20	21	52	32	20
45-49	25	21	4	24	14	10	32	17	15	41	29	12	56	33	23	48	32	16	62	39	23
50-54	25	15	10	27	18	9	25	16	9	40	21	19	55	35	20	29	17	12	35	24	11
55-59	16	11	5	21	12	9	21	12	9	32	18	14	32	19	13	19	11	8	25	14	11
60-64	20	7	13	13	7	6	18	9	9	26	13	13	24	12	12	23	17	6	9	6	3
65-69	17	9	8	9	3	6	18	9	9	10	7	3	12	7	5	7	4	3	7	3	4
70-74	6	5	1	16	8	8	18	12	6	11	6	5	7	4	3	6	4	2	6	4	2
75 i više	9	6	3	12	6	6	10	3	7	8	4	4	4	4	0	8	2	6	4	4	0
UKUPNA	2011			2012			2013			2014			2015			2016			2017		
Spol	svoga	muškarci	žene	svoga	muškarci	žene	svoga	muškarci	žene	svoga	muškarci	žene	svoga	muškarci	žene	svoga	muškarci	žene	svoga	muškarci	žene
Ukupno	2.803	1.407	1.396	2.935	1.444	1.491	3.518	1.779	1.739	3.507	1.764	1.743	3.205	1.530	1.675	3.111	1.539	1.572	3.007	1.497	1.510
0-4	131	71	60	156	86	70	178	92	86	174	110	64	178	97	81	188	98	90	150	79	71
5-9	138	66	72	120	64	56	136	72	64	152	72	80	167	80	87	182	83	99	151	78	73
10-14	115	55	60	94	46	48	157	73	84	147	76	71	124	60	64	134	66	68	102	48	54
15-19	136	72	64	145	74	71	182	98	84	176	85	91	163	81	82	135	65	70	114	63	51
20-24	195	79	116	217	74	143	251	97	154	203	86	117	227	87	140	233	101	132	245	100	145
25-29	398	167	231	409	148	261	386	148	238	448	177	271	383	132	251	419	172	247	442	195	247
30-34	292	142	150	298	135	163	315	151	164	389	185	204	374	180	194	416	185	231	378	168	210
35-39	263	138	125	248	129	119	288	164	124	307	170	137	286	130	156	290	158	132	260	151	109
40-44	218	131	87	197	111	86	230	142	88	259	141	118	246	127	119	237	124	113	199	107	92
45-49	155	90	65	160	93	67	199	117	82	224	126	98	190	100	90	181	115	66	187	95	92
50-54	155	74	81	182	100	82	213	109	104	229	134	95	184	95	89	137	78	59	197	113	84
55-59	155	85	70	191	87	104	249	130	119	219	106	113	191	111	80	129	62	67	167	85	82

60-64	199	107	92	214	119	95	268	154	114	227	122	105	208	104	104	174	103	71	158	87	71
65-69	107	58	49	117	71	46	209	109	100	169	94	75	138	79	59	118	64	54	121	63	58
70-74	67	31	36	105	60	45	122	64	58	83	39	44	51	21	30	62	32	30	50	24	26
75 i više	79	41	38	82	47	35	135	59	76	101	41	60	95	46	49	76	33	43	86	41	45

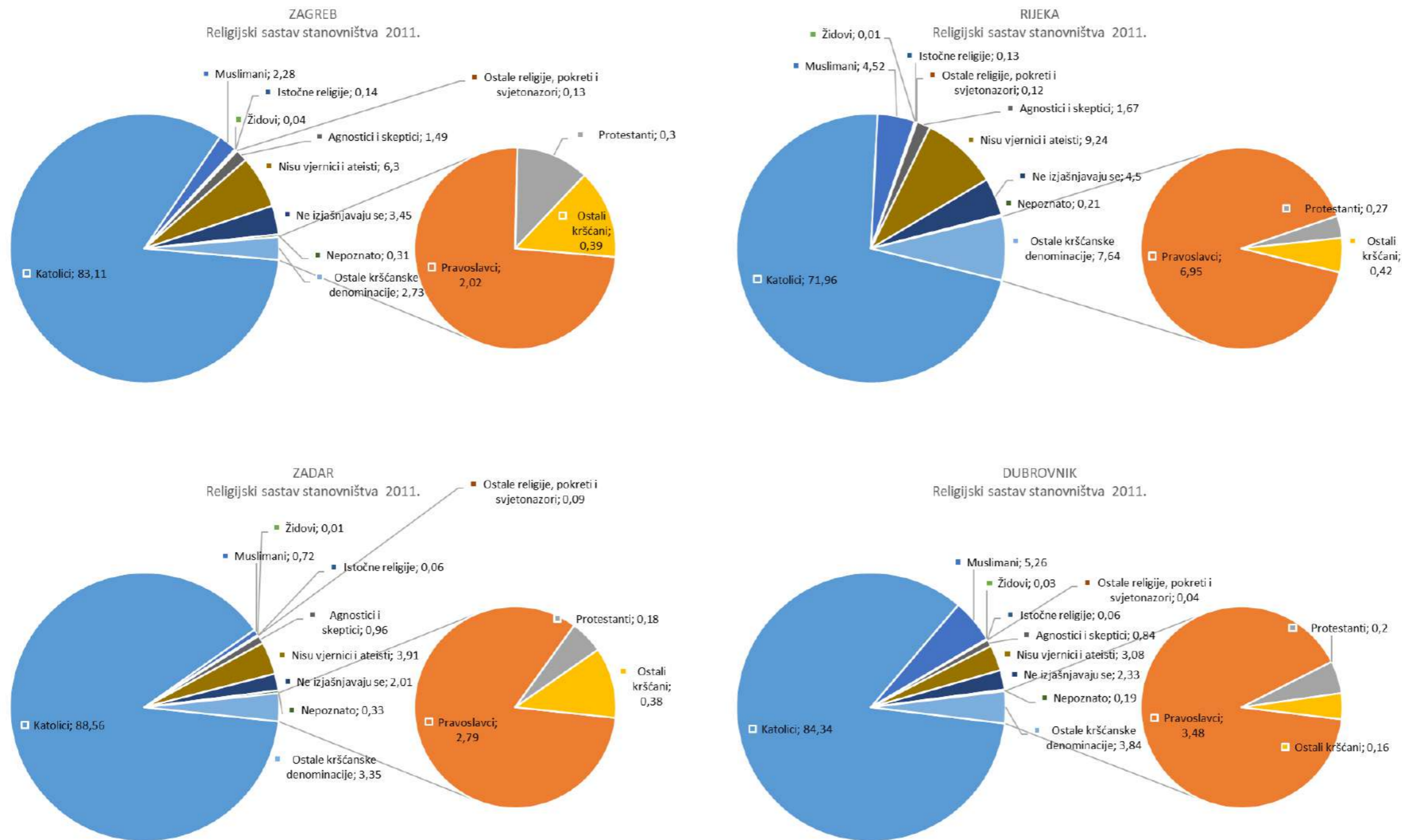
Izvor: Teritorijalni registar 31.12. (2011.-2017.), DZS, Zagreb; Vlastita obrada

Grafikon P.1.7.1. Nacionalne manjine na području grada Zagreba, Rijeke, Zadra i Dubrovnika prema udjelima u ukupnom broju deklariranih nacionalnih manjina i ostalih nacionalnih skupina u 2011. godini

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2012.; Vlastita obrada

Grafikon P.1.8.1. Religijski sastav stanovništva na području grada Zagreba, Rijeke, Zadra i Dubrovnika u 2011. godini

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb, 2012.; Vlastita obrada

Tablica P.1.9.1. Mjere demografskog razvoja na lokalnoj razini (Zagreb, Rijeka, Zadar, Dubrovnik)

Mjera	ZAGREB	RIJEKA	ZADAR	DUBROVNIK
Potpora za rođenje djeteta	1.800,00 kn za prvo dijete (dva obroka tijekom jedne godine), 3.600,00 kn za drugo dijete (četiri obroka tijekom dvije godine), 54.000,00 kn za treće i svako sljedeće dijete (jednaki obroci tijekom 6 godina) - za oba roditelja s prebivalištem u Gradu Zagrebu, ili ako je drugi roditelj stranac s privremenim ili stalnim boravkom u Gradu Zagrebu u vrijeme podnošenja zahtjeva i dalje neprekidno do isplate novčane pomoći u cijelosti	1.500,00 kn za prvo dijete, 2.000,00 kn za drugo dijete, 3.000,00 kn za treće i svako sljedeće dijete	2.000,00 kn za prvo dijete, 3.000,00 kn za drugo dijete, 4.000,00 kn za treće i svako sljedeće dijete	1.500,00 kn za prvo dijete, 2.500,0 kn za drugo, 4.000,00 kn za treće, a za svako sljedeće dijete iznos se povećava za 1.500,00 kn. Roditelji koji žive u povijesnoj gradskoj jezgri, na elafitskim otocima i na području Gornjih sela imaju 10.000,00 kn
Druge potpore vezane uz trudnoću, novorođenčad i majčinstvo	Grad osigurava pomoć u mliječnoj hrani za 48 korisnika.	Socijalno ugroženim obiteljima dodjeljuje se dodatno poklon-bon za opremu novorođenčeta u iznosu od 2.000,00 kn (visina potpore određuje se svake godine zaključkom gradonačelnika). Poklon-bon može dobiti novorođenče iz kućanstva koje je korisnik zajamčene minimalne naknade pri Centru za socijalnu skrb Rijeka ili novorođenče iz kućanstva čiji su prosječni mjesečni prihodi u zadnja tri mjeseca niži od cenzusa prihoda koje je utvrdio Grad Rijeka za pojedini broj članova kućanstva (cenzus za tročlano kućanstvo 3.900,00 kn, četveročlano kućanstvo 5.000,00 kn, brojnija kućanstva + 700,00 kn za svakoga dodatnog člana) ili iz jednoroditeljskog kućanstva (kućanstvo u kojem žive isključivo dijete/djeca i jedan roditelj koji se sam brine o njima) čiji su prosječni mjesečni prihodi u zadnja tri mjeseca niži od cenzusa prihoda koje je utvrdio Grad Rijeka za pojedini broj članova takvog kućanstva (cenzus za dvočlano kućanstvo 3.480,00 kn, tročlano kućanstvo 4680 kn, četveročlano kućanstvo 6.000,00 kn, brojnija kućanstva + 840,00 kn za svakoga dodatnog člana), te novorođenče – dijete hrvatskoga ratnoga vojnog invalida iz Domovinskog rata ili civilnog invalida iz Domovinskog rata.		
Sufinanciranje troškova u području zdravstva	Grad financira Savjetovalište za dojenje na 5 lokacija u domovima zdravlja u Gradu Zagrebu, Savjetovalište za poticanje pravilnog rasta i razvoja ("Baby handling") na tri lokacije u domovima zdravlja Grada Zagreba, otvorena je i nastavlja s radom Ambulanta za laktaciju pri KB "Sveti Duh", Grad Zagreb svake godine održava i uvodi nove klupe za dojenje, kao i stolove za prematanje, osiguravaju se sredstva za Trudničke tečajeve na 13 lokacija u Gradu, Savjetovalište za reproduktivno zdravlje mladih nalazi se na lokaciji Nastavnog zavoda za	Grad kontinuirano sufinancira zdravstvene projekte/programe ustanova i udruga vezane uz trudnoću, novorođenčad i majčinstvo: Savjetovalište za dojenje Doma zdravlja Primorsko-goranske županije u iznosu od 300.000,00 kn; Tečaj za trudnice Doma zdravlja Primorsko-goranske županije u iznosu od 10.000,00 kn; Grupe za potporu dojenja Doma zdravlja Primorsko-goranske županije u iznosu od 10.000,00 kn; Centri za mlade – savjetovališta otvorenih vrata, Nastavnog zavoda za javno zdravstvo PGŽ u iznosu od 50.000,00 kn; Tečaj	Program rane intervencija za djecu u prve tri godine života. Program pomoćnika u nastavi za djecu s teškoćama u razvoju (sredstva iz Proračuna Grada i EU fondova). Savjetovalište za poticanje rasta i razvoja zdravog djeteta (Udruga "Izvor"-20.000,00 kn). Klupe i stolice za presvlačenje i dojenje. Tečajevi za trudnice.	

	javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar" i besplatan je za korisnike, izdaju se i dijele građanima informativni letci o uslugama za djecu i obitelj i Priručnik za dojenje, provodi se Program "Probir na spolno prenosive bakterije Mycoplasma genitalium i Chlamydia trachomatis u studentskoj populaciji Grada Zagreba".	pripreme trudnica za porod Kliničkog bolničkog centra Rijeka u iznosu od 56.000,00 kn; Plivanje i fitness za bebe i djecu Društva športske rekreacije Patak u iznosu od 10.000,00 kn.		
Sufinanciranje vrtića	Na području Grada djeluje 131 dječji vrtić u koje je raspoređeno oko 40.000 djece, oko 10% proračuna Grada namijenjeno je financiranju djelatnosti ranog i predškolskog odgoja. Grad je osnivač 60 dječjih vrtića, a sufinancira program i za djecu u privatnim i vjerskim dječjim vrtićima (oko 5.000 djece). Sukladno Odluci o načinu ostvarivanja prednosti pri upisu djece i mjerilima za naplatu usluga dječjih vrtića Grada Zagreba od roditelja - korisnika usluga od 1. siječnja 2013. iznos sudjelovanja u ekonomskoj cijeni redovitog 10-satnog programa za djecu roditelja/skrbnika s prebivalištem u Gradu Zagrebu određuje se prema prihodovnom cenzusu. Taj iznos ovisi o prosječnom mjesečnom prihodu po članu zajedničkog kućanstva ostvarenom u prethodnoj godini umanjenom za iznos poreza i prireza, iznos plaćen za rate stambenog kredita za nekretninu kojom se rješava stambeno pitanje obitelji i iznos plaćen za slobodno ugovorenu najamninu za potrebe stanovanja obitelji u stambenom prostoru najmodavca. Iznosi plaćanja za roditelje/skrbnike su 150,00 kn, 300,00 kn, 450,00 kn ili 600,00 kn mjesečno. Uz navedene kategorije roditelji/skrbnici ostvaruju pravo na olakšice s osnove broja djece u obitelji - korisnika redovitog programa, samohranosti, invalidnosti i prava obitelji na zajamčenu minimalnu naknadu u sustavu socijalne skrbi. Za socijalno ugrožene obitelji, kao i za djecu s teškoćama u razvoju postoje još dodatne olakšice u određivanju cijene programa za roditelje pa se cijena dodatno umanjuje ili se roditelje oslobađa od plaćanja. Program predškole je besplatan za svu djecu roditelja/skrbnika s prebivalištem u Gradu u godini prije polaska u osnovnu školu, a dvije godine za djecu pripadnike romske nacionalne manjine, djecu pripadnike drugih nacionalnih manjina (odnosno djecu kojima hrvatski jezik nije materinski jezik) i djecu s teškoćama u razvoju s najmanje 250 sati programa. Grad Zagreb primjenjuje jedan poseban model koji omogućuje da svaki vrtić ima stručno razvojni tim stručnjaka koji zajedno s odgojiteljima realizira program razvoja djeteta. Stvoreni su uvjeti za interdisciplinarnu stručnu	Roditelji sudjeluju u cijeni vrtića ovisno o dohotku po članu kućanstva. Za drugo dijete u vrtiću iznos se smanjuje za 30% za treće 60% a za četvrto i sljedeće dijete 100%. Grad Rijeka podmiruje troškove usluge boravka u jaslicama/vrtićima za djecu izloženu siromaštvu i socijalnoj isključenosti uglavnom u cijelosti, osim za djecu čiji roditelj ostvaruje pravo na dječji doplat, za koju se ova usluga djelomično (trenutno 30%, iznos pomoći određuje se svake godine zaključkom gradonačelnika Grada Rijeke) podmiruje. Pomoć može ostvariti dijete – polaznik jaslica/vrtića koje ostvaruje pravo na osobnu invalidninu ili doplat za pomoć i njegu ili na socijalnu uslugu rana intervencija pri Centru za socijalnu skrb Rijeka, dijete iz kućanstva koje je korisnik zajamčene minimalne naknade pri Centru za socijalnu skrb Rijeka ili iz kućanstva čiji su prosječni mjesečni prihodi u zadnja tri mjeseca niži od cenzusa prihoda koje je utvrdio Grad Rijeka za pojedini broj članova kućanstva (cenzus za tročlano kućanstvo 3.900,00 kn, četveročlano kućanstvo 5.000,00 kn, brojnija kućanstva + 700,00 kn za svakoga dodatnog člana), dijete iz jednoroditeljskog kućanstva (kućanstvo u kojem žive isključivo dijete/djeca i jedan roditelj koji se sam brine o njima) čiji su prosječni mjesečni prihodi u zadnja tri mjeseca niži od cenzusa prihoda koje je utvrdio Grad Rijeka za pojedini broj članova takvog kućanstva (cenzus za dvočlano kućanstvo 3.480,00 kn, tročlano kućanstvo 4.680,00 kn, četveročlano kućanstvo 6.000,00 kn, brojnija kućanstva + 840,00 kn za svakoga dodatnog člana), dijete hrvatskoga ratnoga vojnog invalida iz Domovinskog rata ili dijete civilnog invalida iz Domovinskog rata, udomljeno dijete te dijete čiji roditelj ostvaruje pravo na dječji doplat.	Puna upisna cijena u svim vrtićima iznosi 600,00 kn. Sukladno Odluci o socijalnoj skrbi djeca iz obitelji s četvero i više djece kao i djeca iz socijalno ugroženih obitelji (korisnici zajamčene minimalne naknade) u cjelosti su oslobođena plaćanja boravka u vrtićima. Obitelji iz kojih u isto vrijeme više djece boravi u vrtiću jedno plaća 600,00 kn, drugo 300,00 kn, a treće i svako sljedeće dijete oslobođeno je u cijelosti. Obitelji s preporukom Vrtića ili Rješenjem Centra za socijalnu skrb zbog ozbiljnih problema u funkcioniranju obitelji (bolest, nasilje, zlostavljanje i sl.) plaćaju boravak djeteta 300,00 kn, te sva djeca za koju roditelji ostvaruju pravo na doplat za djecu, cijena boravka se umanjuje za 100,00 kn mjesečno.	Za primarni jaslički i vrtićki desetosatni program subvencija je od 250,00 kn do 550,00 kn (ovisno o mjesečnim primanjima obitelji), za kraći vrtićki popodneveni trosatni program 250,00 kn, za kraći vrtićki primarni petosatni program (Gromača, Šipan i Lopud) 150,00 kn. Za djecu HRVI s utvrđenim stupnjem trajne invalidnosti od 50% do 80% - 10%, za djecu s teškoćama u razvoju 30%, za djecu korisnike ZMN-a 70%, za djecu samohranih roditelja 10%, za drugo dijete u vrtiću 50%, za treće dijete 100%, roditelje s 4 ili više djece za dijete koje pohađa vrtić 30%.

	podršku svakom djetetu te se uspješno realizira i inkluzija djece s teškoćama (gotovo 8.000 djece integrirano je u redovni ili posebne programe). U dječjim vrtićima Grada Zagreba nudi se, uz redovni deset satni program preko 370 vrsta posebnih, specijaliziranih poludnevni i kraćih programa. Individualizirani programi za djecu s posebnim potrebama, za djecu nacionalnih manjina, za djecu azilanata, posebni projekti na unaprjeđivanju zdravlja djeteta, zaštite djeteta i obitelji, višednevni boravak u prirodi, programi kulture i dr.			
Način organizacije upisa u vrtić i rada vrtića	Upis djece u programe ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja gradskih dječjih vrtića za pedagošku godinu provodi se tijekom svibnja mjeseca u skladu s Odlukom o načinu ostvarivanja prednosti pri upisu djece i mjerilima za naplatu usluga dječjih vrtića Grada Zagreba od roditelja - korisnika usluga i pravilnicima dječjih vrtića o upisu djece i ostvarivanju prava i obveza korisnika usluga. Djeca se mogu upisivati u programe i tijekom cijele pedagoške godine u dječje vrtiće koji imaju slobodna mjesta. Gradski ured za obrazovanje izvještava o slobodnim mjestima u dječjim vrtićima na mrežnim stranicama Grada Zagreba (www.zagreb.hr), početkom svakog mjeseca.	Dječji vrtić Rijeka upise provodi sukladno Odluci o upisu djece i o mjerilima upisa u Dječji vrtić Rijeka koja je donesena sukladno Statutu Dječjeg vrtića Rijeka i sadrži: vrste programa odgoja i obrazovanja, uvjete upisa (za dosadašnje korisnike usluga i za novoprijavljene), način ostvarivanja prednosti pri upisu, način provođenja upisa te rokove za prijavu djece predškolske dobi u Dječji vrtić Rijeka za svaku pedagošku godinu. Osim toga, Odluka sadrži i popis dokumentacije za upis koju roditelji prilažu prilikom upisa, kao i način ostvarivanja prednosti pri upisu, a koja se ostvaruje sukladno Odluci o načinu ostvarivanja prednosti pri upisu djece u Dječji vrtić Rijeka ("Službene novine Primorsko-goranske županije" broj 14/13). U gradu Rijeci upisi se provode i u 8 dječja vrtića drugih osnivača. Upisi se provode tijekom cijele godine, a grad Rijeka sufinancira roditelje koji imaju prebivalište na području grada Rijeke.	Grad je osnivač 3 vrtićke ustanove (DV Radost, DV Sunce i DV Latica) s 18 područnih objekata, a sufinancira i rad 22 vrtića drugih osnivača (privatni vrtići). U sve vrtiće upisano je 3.060 djece. Upisi u vrtiće provode se na temelju Odluke o načinu ostvarivanja prednosti pri upisu djece u DV Grada Zadra, koju donosi Gradonačelnik.	Grad je u okviru natječaja Europskog socijalnog fonda dobio sredstva za projekt "Grad ZA djecu - poboljšanje usluga i uvjeta za djecu u sustavu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na području Grada Dubrovnika" koji se, između ostalog, odnosi na produljenje rada vrtića do 21:00 sat te na rad vrtića subotom. S produljenim radom Dječji vrtići Dubrovnik započinju 1. travnja 2019. Što se tiče dječjih vrtića na rubnim gradskim područjima i otocima, Grad kontinuirano otvara nove vrtićke skupine na svim gradskim područjima uvijek nastojeći prilagoditi radno vrijeme vrtića potrebama roditelja. Kupnjom posebne aplikacije roditeljima je omogućen online upis u Dječje vrtiće Dubrovnik.
Sufinanciranje školskih udžbenika	U školskoj godini 2018./2019. udžbenici su besplatni za sve učenike osnovnih škola i srednjih škola Grada Zagreba te za učenike osnovnih i srednjih škola izvan Grada Zagreba koji imaju prebivalište u Gradu Zagrebu.	Grad polaznicima osnovnih škola koji su izloženi siromaštvu ili socijalnoj isključenosti dodjeljuje jednokratni poklon-bon u iznosu od 250,00 do 1.000,00 kn (iznos pomoći određuje se svake godine zaključkom gradonačelnika Grada Rijeke) za nabavu dijela novih školskih knjiga, te za njih organizira razmjenu korištenih školskih knjiga. Vrijednost poklon-bona ovisi o razredu koji dijete pohađa i uvjetu Socijalnog programa Grada Rijeke koji kućanstvo ili dijete zadovoljava. Pomoć može dobiti dijete koje ostvaruje pravo na osobnu invalidninu ili doplatak za pomoć i njegu pri Centru za socijalnu skrb Rijeka, dijete iz kućanstva koje je korisnik zajamčene minimalne naknade pri Centru za socijalnu skrb Rijeka ili iz kućanstva čiji su prosječni mjesečni prihodi u zadnja tri mjeseca niži od cenzusa prihoda koje je utvrdio Grad Rijeka za pojedini broj članova kućanstva uvećan za 75%, dijete iz jednoroditeljskog kućanstva (kućanstvo u kojem žive isključivo dijete/djeca i jedan roditelj koji se sam	Pravo na besplatne udžbenike imaju djeca koja ostvaruju pravo na doplatak za djecu. Ovo pravo koristi 1.042 djece.	Svi učenici osnovnih škola kojima je osnivač Grad imaju pravo na besplatne udžbenike. Učenicima srednjih škola refundira se nabavka udžbenika u iznosu do 1.000,00 kn.

		brine o njima) čiji su prosječni mjesečni prihodi u zadnja tri mjeseca niži od cenzusa prihoda koje je utvrdio Grad Rijeka za pojedini broj članova takvog kućanstva uvećan za 75%, te udomljeno dijete.		
Sufinanciranje školske prehrane	Sukladno Programu javnih potreba Grad Zagreb sufinancira u osnovnim školama prehranu za oko 44.300 učenika.	Grad Rijeka za učenike od 1. do 8. razreda osnovne škole i Centra za odgoj i obrazovanje Rijeka koji su izloženi siromaštvu ili socijalnoj isključenosti u cijelosti podmiruje troškove organizirane marende u osnovnim školama, a za polaznike produženog boravka ili cjelodnevne nastave u osnovnim školama (učenici od 1. do 4. razreda) i troškove ručka i užine. Pomoć može dobiti dijete koje ostvaruje pravo na osobnu invalidninu ili doplatak za pomoć i njegu pri Centru za socijalnu skrb Rijeka, dijete iz kućanstva koje je korisnik zajamčene minimalne naknade pri Centru za socijalnu skrb Rijeka ili iz kućanstva čiji su prosječni mjesečni prihodi u zadnja tri mjeseca niži od cenzusa prihoda koje je utvrdio Grad Rijeka za pojedini broj članova kućanstva (cenzus za tročlano kućanstvo 3.900,00 kn, četveročlano kućanstvo 5.000,00 kn, brojnija kućanstva + 700,00 kn za svakoga dodatnog člana), dijete iz jednoroditeljskog kućanstva (kućanstvo u kojem žive isključivo dijete/djeca i jedan roditelj koji se sam brine o njima) čiji su prosječni mjesečni prihodi u zadnja tri mjeseca niži od cenzusa prihoda koje je utvrdio Grad Rijeka za pojedini broj članova takvog kućanstva (cenzus za dvočlano kućanstvo 3.480,00 kn, tročlano kućanstvo 4680 kn, četveročlano kućanstvo 6.000,00 kn, brojnija kućanstva + 840,00 kn za svakoga dodatnog člana), dijete hrvatskoga ratnoga vojnog invalida iz Domovinskog rata, dijete civilnog invalida iz Domovinskog rata te udomljeno dijete.	Pravo na besplatne obroke u školama imaju djeca iz socijalno ugroženih obitelji i djeca s invaliditetom ili s ozbiljnim zdravstvenim problemima. Ovo pravo koristi 1.105 učenika koji pohađaju jednu od osnovnih škola kojima je osnivač Grad Zadar osim OŠ Voštarnica koja to pravo ostvaruju preko Ministarstva znanosti i obrazovanja.	
Sufinanciranje prijevoza učenika	Grad Zagreb osigurava besplatnu pokaznu kartu ZET-a učenicima i studentima s prebivalištem u Gradu Zagrebu čiji su ukupni mjesečni prihodi po članu kućanstva jednaki ili manji od 2.000,00 kn. Sufinanciranje međumjesnog javnog prijevoza učenika - sukladno Odluci o kriterijima i načinu financiranja troškova javnog prijevoza redovitih učenika srednjih škola za školsku godinu 2018./2019. koju je donijela Vlada Republike Hrvatske te uputama Ministarstva znanosti i obrazovanja o načinu provođenja navedene odluke, u Proračunu Republike Hrvatske osiguravaju se financijska sredstva za troškove javnog prijevoza redovitih učenika osnovnih i srednjih škola.	Grad redovitim učenicima srednje škole/studentima omogućuje besplatan prijevoz na linijama na kojima uslugu prijevoza pruža KD Autotrolej. Broj odobrene zone prijevoza (1.- 4. zona) ovisi o adresi škole ili fakulteta koji učenik/student pohađa. Cijenu godišnje pokazne karte za redovitog učenika/studenta Grad podmiruje komunalnom društvu Autotrolej. Pomoć može dobiti redoviti učenik srednje škole/student iz kućanstva koje je korisnik zajamčene minimalne naknade ili iz kućanstva čiji su prosječni mjesečni prihodi u zadnja 3 mjeseca niži od cenzusa prihoda koje je utvrdio Grad za pojedini broj članova kućanstva (cenzus za 2-člano kućanstvo 2.900,00 kn, 3-člano kućanstvo 3.900,00 kn, 4-člano kućanstvo 5.000,00 kn, brojnija kućanstva + 700,00 kn za svakoga dodatnog člana). Dio učenika može ostvariti pravo na besplatan	Učenici osnovnih škola imaju pravo na besplatan pokaz sukladno čl. 69. i 143. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi.	Grad subvencionira cijenu autobusne karte u iznosu od 50% od cijene karte, odnosno najviše do maksimalnog iznosa od 250,00 kn za povratnu ili 125,00 kn za jednosmjernu kartu. Maksimalan broj subvencija autobusne karte tijekom jedne akademske/školske godine koje Grad isplaćuje jesu 4 povratne karte, odnosno 8 jednosmjernih karata po korisniku. Pravo na subvenciju imaju studenti koji studiraju izvan mjesta prebivališta i učenici srednjih škola koji se ne mogu obrazovati za zanimanja koja nisu u programu srednjih škola na području Grada, s prebivalištem na području Grada. Pravo ne mogu koristiti studenti/učenici koji putuju organizirano (studijska putovanja i slično) ili im se naknada ili dio naknade za putovanje plaća iz neke druge osnove ili se naknađuje iz proračunskih sredstava bilo kojeg tijela javne vlasti.

		prijevoz na svim linijama javnoga gradskog prijevoza od 1. do 4. zone jer za njih Grad u potpunosti podmiruje troškove komunalnom društvu Autotrolej koji pruža uslugu prijevoza. to su učenici koji imaju tjelesno, mentalno, intelektualno, osjetilno oštećenje ili poremećaj iz autističnog spektra i uz to imaju teži ili teški invaliditet – oštećenje funkcionalnih sposobnosti ili imaju status stradalnika rata.		
Sufinanciranje smještaja u učeničke domove	630,00 kn doznačuje se iz decentraliziranih sredstava.			
Stipendije	Grad Zagreb dodjeljuje sljedeće stipendije: - stipendije za izvrsnost - stipendije za učenike srednjih škola nagrađene na međunarodnim natjecanjima - stipendije za učenike koji se obrazuju za deficitarna zanimanja za potrebe obrtništva - stipendije za učenike i studente pripadnike romske nacionalne manjine - stipendije za učenike i studente slabijeg socijalnog statusa - stipendije za učenike i studente s invaliditetom.	Grad kontinuirano osigurava sredstva za dodjelu ukupno 150 stipendija za učenike srednjih škola i studente u 3 kategorije: darovitost, deficitarnost te socijalni kriterij. Za učenike i studente koji se školuju na području Rijeke, Grad Rijeka izdvaja 850,00 kn mjesečno za stipendije prema kriteriju darovitosti (9 mjeseci godišnje) te isto toliko prema socijalnom kriteriju (12 mjeseci godišnje), dok za studente koji se obrazuju izvan Rijeke, prema kriteriju darovitosti i deficitarnosti, mjesečno se izdvaja 1.100,00 kn (9 mjeseci godišnje). Grad od 2010. godine stipendira i vukovarske studente, u okviru akcije „Solidarnost za Vukovar“. Na taj način omogućuje im lakši nastavak akademskog obrazovanja, a svake godine osigurana su sredstva za 10 studenata i to 800,00 kn po studentu, 10 mjeseci godišnje.	Svake godine Grad odobrava 100 novih stipendija na temelju kriterija izvrsnosti. Od toga 15 stipendija za učenike srednjih škola, 40 stipendija za studente prve godine i 45 stipendija za studente viših godina. Dodatno se dodjeljuje svake godine još 15 stipendija za studente iz obitelji slabijeg imovinskog stanja sredstvima iz donacija OTP banke. Visina pojedinačnih stipendija ovisi od toga radi li se o srednjoškolcu, studentu koji studira u Zadru ili izvan Zadra, o činjenici radi li se o studiju za deficitarna zanimanja itd.	Grad je raspisao natječe za školsku godinu 2018./2019. i to: natječaj za učenike i studente koji su sami stradalnici ili su djeca stradalnika iz Domovinskog rata; natječaj za nadarene studnete: 12 stipendija u području prirodnih, tehničkih i biotehničkih znanosti te području biomedicine i zdravstva, 8 stipendija u području društvenih i humanističkih znanosti i 2 stipendije u umjetničkom području; natječaj za učenike i studente u deficitarnim zanimanjima: 5 stipendija za učenike i 11 za studente; natječaj za učenike i studente iz obitelji slabijeg imovnog stanja: 6 stipendija za učenike i 10 za studente te natječaj za studente s invaliditetom. Temeljem raspisanih natječaja pravo na stipendiju ostvarila su ukupno 11 učenika i 44 studenata.
Drugi načini poticanja studiranja		Sveučilište u Rijeci u suradnji s Gradom i drugim partnerima omogućuje studentima povoljne kamate na studentski kredit i mogućnost korištenja počeka otplate i do godine dana nakon završetka studija. Grad tradicionalno svake godine pruža organizacijsku i financijsku podršku manifestaciji Sajam stipendija i visokog obrazovanja u Rijeci, koji se održava u organizaciji Instituta za razvoj obrazovanja, a koji je namijenjen svim zainteresiranim za stipendije i druge oblike financijske potpore. Grad je do sada, ustupanjem nekretnina, oslobađanjem od plaćanja komunalne naknade i izgradnjom cestovne i ostale infrastrukture, u područje sveučilišnog Kampusu na Trsatu uložio oko 133,2 milijuna kn. Grad tijekom cijelog visokoškolskog (fakultetskog) obrazovanja jedanput godišnje dodjeljuje studentima izloženima siromaštvu i/ili socijalnoj isključenosti novčanu pomoć u vrijednosti od 1.000,00 kn (iznos pomoći određuje se svake godine zaključkom gradonačelnika. Pomoć može dobiti redoviti student		Grad već 8 godina provodi projekt kreditiranja školovanja koji se provodi u suradnji sa Zagrebačkom bankom. Kredit se može odobriti za plaćanje školarine i/ili plaćanje troškova života za vrijeme studija. Iznosi koji se mogu odobriti za studente koji studiraju u Dubrovniku kreću se od 70 do 150 €, u RH od 70 do 350 €, a za studente u inozemstvu od 70 do 550 € mjesečno. Najveći mogući iznos koji se može odobriti jednom kandidatu je 20.000,00 €.

		<p>iz kućanstva koje je korisnik zajamčene minimalne naknade, student koji ostvaruje pravo na osobnu invalidninu ili doplatak za pomoć i njegu pri Centru za socijalnu skrb Rijeka ili student sa statusom djeteta smrtno stradaloga, zatočenog ili nestaloga hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata. Grad sufinancira dio cijene javnog prijevoza redovitih studenata Sveučilišta u Rijeci koji imaju upisanu tekuću akademsku godinu te prebivalište ili boravište na području Grada. Subvecija iznosi 60% cijene mjesečne karte, s tim da Sveučilište u subvenciji sudjeluje u visini od 27%, a gradovi i općine u visini od 33% cijene mjesečne pokazne karte.</p>		
<p>Druge potpore vezane uz školovanje</p>	<p>Grad i u školskoj godini 2018./2019. nastavlja s nabavom školskih odora besplatnih za učenike od I. do VIII. razreda osnovnih škola Grada Zagreba. U školskoj godini 2018./2019. u Programu sudjeluje 13.088 učenika iz 47 škola. Grad sufinancira program Škole u prirodi, program poduke plivanja te natjecanja i smotre. Osigurana su sredstva i za izvannastavne aktivnosti. U 2019. nastaviti će se s financiranjem, dijelom ili u cijelosti: programa međugradske i međunarodne suradnje (financiranje, odnosno sufinanciranje projekata međugradske i međunarodne suradnje odgojno-obrazovnih te drugih ustanova koje se bave odgojno-obrazovnom djelatnošću u zemlji i inozemstvu; odnosi se na projekte učeničke razmjene i prekogranične suradnje zagrebačkih škola sa školama iz zemlje i inozemstva, projekte sudjelovanja učenika i njihovih mentora na različitim smotrama, kongresima, konferencijama, sajmovima, susretima, ljetnim školama, festivalima, turnirima, znanstvenim i stručnim skupovima, skupštinama i dr.; programa nacionalnih manjina; potpore programima/projektima škola; sufinanciranja tiskanja školskih listova; obilježavanja obljetnica djelovanja osnovnih škola; poduke učenika osnovnih škola iz prve pomoći; smotra dječjeg stvaralaštva; manifestacija, konferencija, tribina i sličnih programa. U školskoj godini 2018./2019. program produženog boravka organizira 600 učitelja razredne nastave za potrebe 13.848 učenika, raspoređenih u 600 odgojno-obrazovnih skupina produženog boravka u 113 osnovnih škola, što je povećanje za 283 učenika i 30 odgojno-obrazovnih skupina u odnosu na školsku godinu 2017./2018., odnosno povećanje za 41 osnovnu školu, 9.391 učenika i 422 odgojno-obrazovne skupine u odnosu na školsku godinu 1996./1997., kada je Grad preuzeo od Ministarstva znanosti i obrazovanja financiranje ovog programa.</p>	<p>Grad osigurava sredstva za financiranje rada učitelja/ica koji izvode program produženog boravka i cjelodnevnog odgojno-obrazovnog rada. Roditelji koji imaju prebivališta na području Grada sudjeluju u dijelu troškova programa produženog boravka ovisno o dohotku po članu kućanstva (plaćaju 100,00 kn, 180,00 kn ili 320,00 kn, a roditelji koji nemaju prebivalište na području Grada plaćaju 450,00 kn mjesečno). Besplatno je za korisnike socijalnog programa te one koji primaju doplatak za djecu kao i za učenike prvih razreda osnovnih škola. Financijska sredstva Grad osigurava i za provođenje izvannastavnih aktivnosti Građanski odgoj i obrazovanje, Školica zdrave prehrane te Moja Rijeka. Grad osigurava i dio sredstava za provedbu programa Individualno i grupno savjetovanje studenata Sveučilišta u Rijeci s ciljem što bolje socijalizacije i postizanja akademskih uspjeha studenata.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - izvanškolske i izvannastavne aktivnosti 400.000,00 kn - drugi izvanstandardni programi 410.000,00 kn - produženi boravak 2.277.000,00 kn - sufinanciranje nabave školskih udžbenika 1.000.000,00 kn - projekti prehrane u školi 1.500.000,00 kn - pomoćnici u nastavi 3.200.500,00 kn - učenje stranih jezika od 1. razreda 296.000,00 kn - potpora stručnim službama osnovnih škola - logoped 110.200,00 kn - predškola Olib 16.800,00 kn 	

	Grad već treću godinu za redom sufinancira rad jednog učitelja u jednoj odgojno-obrazovnoj skupini za 24 učenika OŠ Velika Mlaka kojoj je osnivač Zagrebačka županija.			
Mjere za stambeno zbrinjavanje	U okviru Zagrebačkog modela stanogradnje izgrađeno je 1.800 stanova. Kod dodjele stanova, kao jedan od kriterija, uzima se broj članova kućanstva tj. djece, te brojnije obitelji dobivaju veći broj bodova.	Grad provodi izgradnju stanova modelom društveno poticanje stanogradnje (POS) te su u naselju Martinkovac odnosno Srdoči, planirana su 2 projekta radnih naziva POS Martinkovac I faza i POS Martinkovac II faza. Projekti su u fazi pripreme.	Grad Zadar je dodijelio 223 socijalna stana za koje korisnici plaćaju samo zaštićenu najamninu. Jedan od kriterija za dodjelu bio je broj maloljetne djece, odnosno djece na redovnom školovanju. Također je isti kriterij bio ugrađen i u Natječaj za dodjelu stanova iz programa poticane stanogradnje a 363 obitelji je na taj način riješilo stambeno pitanje.	
Ostalo	<p>Grad osigurava sredstva za status roditelja odgojitelja.</p> <p>Grad financira ljetovanje djece hrvatskih branitelja osnovnoškolskog uzrasta iz obitelji slabijeg socijalno-ekonomskog statusa, prigodne priredbe s podjelom poklon paketa povodom Uskrsa i Svetog Nikole, Pilot projekt „Dan za radost“ (za djecu hrvatskih branitelja slabijeg socijalno-ekonomskog statusa osnovnoškolskog uzrasta posjet Krašogradu i izlete u Dom Crvenog križa) te Savjetovalište za supruge i djecu hrvatskih branitelja liječenih od PTSP-a, besplatno ljetovanje za djecu iz obitelji slabijeg imovinsko-socijalnog statusa, Program rehabilitacijsko-rekreacijskog ljetovanja za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom.</p> <p>Grad daje novčanu pomoć osobama kojima je priznato pravo na status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja te osobama kojima je priznato pravo na doplatak za pomoć i njegu i osobnu invalidninu.</p> <p>Grad osigurava pomoć u obiteljskim paketima koji sadrže namirnice, sredstva za čišćenje i održavanje osobne higijene za korisnike zajamčene minimalne naknade s troje i više djece te za jednoroditeljske obitelji s jednim ili više maloljetne djece ako je korisnik zajamčene minimalne naknade. U području umjetničkog i kulturnog stvaralaštva Grad Zagreb osigurava dostupnost navedenih sadržaja financiranjem članarine u Knjižnicama grada Zagreba djeci i učenicima do navršene 15-te godine života, besplatnim radionicama, manifestacijama, izložbama, predstavama, koncertima, festivalima i dr.</p> <p>Grad podržava niz programa mladih, a ostvaruju se većinom putem Javnog natječaja i Javnog poziva za udruge mladih i udruge za mlade. Programi obuhvaćaju nekoliko važnih područja u životu mladih ljudi: aktivno sudjelovanje mladih u zajednici, politička participacija mladih, poticanje razvoja aktivnosti organiziranog provođenja slobodnog</p>			

	<p>vremena mladih, obrazovanje i razvoj cjeloživotnih kompetencija, zapošljavanje i poduzetništvo mladih, stambeno osamostaljivanje mladih, socijalni rizici i podrška, zaštita prava te sigurnost mladih, te mladi i zdravlje. Također se podržavaju i prate raznoliki programi Izviđačkih udruga te subvencionira i program Mažoretkinja grada Zagreba. Grad putem Školskog sportskog saveza organizira školska natjecanja tijekom školske godine, kao i program "Odmorko" kroz koji se djeca bave sportskom rekreacijom tijekom školskih praznika, a dijelom i tijekom školske godine. Aktivnosti obuhvaćaju poduke u raznim sportovima, rekreativno bavljenje plivanjem u zagrebačkim bazenima, organizirani turniri u raznim sportovima. Zagrebački športski savez osoba s invaliditetom i Zagrebački športski savez gluhih organiziraju Univerzalnu školu za djecu s invaliditetom i Univerzalnu školu za djecu s oštećenjem sluha.</p>			
--	---	--	--	--

Izvor: Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku; <https://mdomsp.gov.hr/istaknute-teme/demografija/demografske-mjere-na-lokalnoj-i-zupanijskoj-razini/10177> (pristup 05.02.2020.)

1.2. SOCIJALNA SKRB

1.2.1. Okvir za pristupanje području

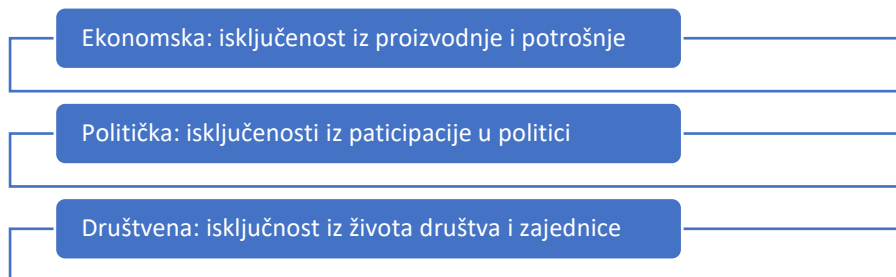
Socijalna isključenost razmjerno je novi koncept u društvenim znanostima koja se, za razliku od standardnog tumačenja siromaštva, usredotočuje na nepovoljan odnos (a ne stanje) pojedinca spram društvene okoline. Drugim riječima, SI govori o nesudjelovanju u društvenim aktivnostima, nedostatku društvenih veza i moći, te dezintegriranosti koja marginalizira i prikraćuje (Barnes, prema Štulhofer i Matković, 2006).

Pojmovi siromaštva i socijalne isključenosti međusobno su povezani, premda nisu uvjetovani. Siromaštvo se smatra najčešćim uzrokom socijalne isključenosti, koja se povezuje s nezaposlenosti, nejednakosti, diskriminacijom, te se u tom smislu dovodi u konekst ostvarenja ljudskih prava

Znanstvena i pravna platforma za pristupanje ovoj inicijalnoj analizi prvenstveno se temelji na Giddensovoj teoriji socijalne isključenosti (2007) te Zakonu o socijalnoj skrbi Republike Hrvatske.

Socijalna isključenost odnosi se na načine na koje pojedinci mogu postati odvojeni od punog sudjelovanja u širem društvu. Kako bi živjeli punim i aktivnim životom pojedinci trebaju biti u mogućnosti prehraniti se, odjenuti se i stanovati, ali i ostvariti pristup nužnim dobrima, odnosno uslugama kao što je javni prijevoz, telefon, osiguranje ili banka. Kako bi neka zajednica ili društvo bili socijalno integrirani važno je da njegovi pripadnici imaju zajedničke institucije, kao što su škole, ambulante i javni prijevoz. Te zajedničke institucije stvaraju osjećaj društvene solidarnosti unutar stanovništva. Društvena isključenost može preuzeti niz oblika, pa se može pojaviti u izoliranim seoskim zajednicama, odvojenim od mnogih usluga i mogućnosti, ili u gradskim četvrtima s visokom stopom kriminala i lošim stanovima. Isključenost se može shvatiti ekonomski, politički i socijalno (Giddens, 2007:323-331).

Isključenost može biti ekonomska, politička i društvena:

Skupine kod kojih postoji povećani rizik od socijalne isključenosti:

1. Isključenost s obzirom na ekonomski status: siromašni, nezaposleni (posebno dugotrajno nezaposlene osobe), beskućnici, kućanica, povratnici, raseljene osobe i migranti.
2. Isključenost s obzirom na obiteljsku strukturu: jednočlana kućanstva, jednoroditeljske obitelji, djeca bez roditeljske skrbi, parovi s troje ili više djece.
3. Isključenost s obzirom na identifikaciju: nacionalne/etničke/rasne/vjerske manjine, seksualne manjine, osobe s alternativnim stilom života
4. Isključenost s obzirom na dob: mlade osobe između 15 i 30 godina, starije osobe (65 i više) i umirovljenici
5. Isključenost s obzirom na počinjenje zločina: zatvorenici, bivši zatvorenici, maloljetni delinkventi, žrtve zločina
6. Isključenost s obzirom na obrazovanje: osobe s nižim stupnjevima obrazovanja

7. Isključenost s obzirom na zdravstveno stanje: osobe s posebnim potrebama, osobe s mentalnim bolestima, osobe zaražene HIV/AIDS-om, osobe s problemima ovisnosti, osobe oboljele od genetskih i kroničnih bolesti

8. Isključenost s obzirom na invaliditet: osobe s tjelesnim i senzoričkim invaliditetom, osobe s mentalnim/intelektualnim teškoćama

Matković i Štulhofer (2006) socijalnu isključenost razumijevaju kao razmjerno trajnu, višestruko uvjetovanu i višedimenzionalnu depriviranost (prikradenost) pojedinca. Društveno isključene osobe ne sudjeluju u raspodjeli društvenih dobara koja su kombinacija institucionalnih (mogućnost školovanja, pristup zdravstvenim i socijalnim uslugama), kulturnih (oblikovanje identiteta, konzumiranje kulturnih proizvoda), socioekonomskih (zaposlenost, kupovna moć) i interpersonalnih resursa (razmjena emocija). Drugo što navedeni autori navode jest da nesudjelovanje u navedenim aktivnostima nije privremeno, već ima obilježja trajnog stanja (izlaz iz nepovoljne situacije nije lako dostupan). U konačnici, nesudjelovanje u raspodjeli društvenih dobara nije nužno posljedica osobnih nedostataka isključenih, njihove lijenosti, nesposobnosti ili drugih mana. Isključenost je najčešće uzrokovana strukturalnim čimbenicima ili, preciznije, institucionaliziranim nejednakostima poput nejednakih obrazovnih mogućnosti.

Temeljni zakon koji propisuje prava i usluge u području socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj jest Zakon o socijalnoj skrbi (NN, 130/17, dalje u tekstu Zakon). Između ostalog, ovim Zakonom se uređuje djelatnost socijalne skrbi, načela, ali i prava i socijalne usluge, korisnici, sadržaj i način obavljanja djelatnosti, što predstavlja temelj ove Analize. Temeljem članka 3. Zakona, socijalna skrb se definira kao organizirana djelatnost od javnog interesa za Republiku Hrvatsku čiji je cilj pružanje pomoći socijalno ugroženim osobama, kao i osobama u nepovoljnim osobnim ili obiteljskim okolnostima, koja uključuju prevenciju, promicanje promjena, pomoć u zadovoljavanju osnovnih životnih potreba i podrška podjednicu, obitelji i skupinama, u svrhu unaprjeđenja kvalitete života i osnaživanja korisnika u samostalnom zadovoljavanju osnovnih životnih potreba te njihovog aktivnog uključivanja u društvo.

Zakon je definirao u definiranju korisnika socijalne skrbi (čl.21), a to su (u skraćenoj verziji): samac i kućanstvo koji nemaju dovoljno sredstava za podmirenje osnovnih životnih potreba, dijete bez roditelja ili odgovarajuće roditeljske skrbi, mlađa punoljetna osoba, dijete žrtva obiteljskog, vršnjačkog ili drugog nasilja, dijete žrtva trgovanja ljudima, dijete s teškoćama, dijete ili mlađa punoljetna osoba s problemima u ponašanju, trudnica ili roditelj s djetetom do godine dana života bez obiteljske podrške i odgovarajućih uvjeta za život, obitelj kojoj je zbog poremećenih odnosa ili drugih nepovoljnih okolnosti potrebna stručna pomoć ili druga podrška, odrasla osoba s invaliditetom, odrasla osoba žrtva obiteljskog ili drugog nasilja te žrtva trgovanja ljudima, osoba koja zbog starosti ili nemoći ne može samostalno skrbiti o osnovnim životnim potrebama, osoba ovisna o alkoholu, drogama, kockanju i drugim ovisnostima i beskućnik.

Prava u sustavu socijalne skrbi koje Zakon propisuje jesu (čl.25): zajamčena minimalna naknada, naknada za troškove stanovanja, pravo na troškove ogrjeva, naknada za osobne potrebe korisnika smještaja, jednokratne naknade, naknade u vezi s obrazovanjem, osobna invalidnina, doplatak za pomoć i njegu, status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja, naknada do zaposlenja, socijalne usluge te naknada za ugroženog kupca energenta. Osim prava, Zakon je propisao i socijalne usluge koje obuhvaćaju aktivnosti, mjere i programe namijenjene sprječavanju, prepoznavanju i rješavanju problema i poteškoća pojedinaca i obitelji te poboljšanju kvalitete njihovog života u zajednici. Sukladno članku 74. Zakona, one su: prva socijalna usluga (formiranje, prepoznavanje i početna procjena potreba), savjetovanje i pomaganje, pomoć u kući, psihosocijalna podrška, rana intervencija, pomoć pri uključivanju u programe odgoja i redovitog obrazovanja (integracija), boravak, smještaj, obiteljska medijacija i organizirano stanovanje.

Temelj ove analize predstavlja i članak 6. Zakona kojim se definiraju pružatelji u obavljanju djelatnosti socijalne skrbi i to su: jedinice lokalne i područne samouprave, udruge, vjerske zajednice, druge pravne osobe, obrtnici i druge fizičke osobe.

1.2.2. Pružatelji usluga socijalne skrbi u Splitu

U gradu Splitu, sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi, djelatnost socijalnih usluga osiguravaju institucije kojima je osnivač Republika Hrvatska (određena Ministarstva), institucije kojima je osnivač Grad Split, organizacije kojima je osnivač vjerska zajednica te organizacije civilnoga društva.

Prema raspoloživim podacima institucije kojima je osnivač država, a pružaju socijalne usluge na području grada Splita jesu: Centar za socijalnu skrb Split, Dječji dom „Maestral“ Split, Centar za pružanje usluga u zajednici Split, Centar za odgoj i obrazovnja Juraj Bonači, Centar za odgoj i obrazovanje Slava Raškaj i Centar za rehabilitaciju Samaritanac.

Institucije kojima je osnivač Grad Split, a bave se socijalnom djelatnošću jesu: DES- ustanova za ustanova za zapošljavanje, rad i profesionalnu rehabilitaciju osoba s invaliditetom i Centar za autizam Split koja je ujedno školska ustanova. Grad Split svoje socijalni program temelji na Programu javnih potreba socijalne skrbi, zdravstvene zaštite i demografije Grada Splita za 2019. godinu s projekcijama za 2020. i 2021. godinu. Program utvrđuje oblike, opseg i način zadovoljavanja potreba na području socijalne skrbi, zdravstvene zaštite građana i demografske politike Grada Splita za 2019. godinu s projekcijama za 2020. i 2021. godinu. Ciljevi programa su: sprečavanje isključenosti socijalno ugroženih građana kroz osiguranje pristupa socijalnim uslugama, jačanje izvaninstitucionalne skrbi putem pružanja socijalnih usluga, suradnja s civilnim inicijativama na lokalnoj razini, razvoj i jačanje međugeneracijske solidarnosti, demografski napredak i provođenje mjera demografske politike, poticanje građana na uključivanje u preventivne zdravstvene programe i aktivnosti, promicanje zdravog načina življenja, osiguravanje uvjeta za zaštitu, očuvanje i poboljšanje zdravlja stanovništva, organiziranje i osiguravanje zdravstvene zaštite, te provođenje programa i projekata ustanova, organizacija, udruga, te drugih pravnih i fizičkih osoba čija je djelatnost socijalno-humanitarnog i/ili zdravstvenog karaktera.

U okviru Socijalne skrbi i zdravstvene zaštite obuhvaćeno je sedam programskih aktivnosti: Zaštita djece i mladih, Promicanje zdravlja i sprečavanje bolesti, Suradnja s Crvenim križem – Gradsko društvo Split, Zaštita osoba starije životne dobi, Sufinanciranje Ustanove DES, Prijevoz osoba s invaliditetom i Potpore osobama s invaliditetom

Županija Splitsko- dalmatinska osnivač je Poliklinike za rehabilitaciju osoba sa smetnjama u razvoju. U dijelu skrbi o starijima i nemoćnim osobama Županija je osnivač i Doma za starije i nemoćne osobe Split.

Vjerska organizacija Caritas Splitsko-makarske nadbiskupije, također provodi niz socijalnih usluga. Organiziraju rad Skloništa za žene i djecu žrtve obiteljskog nasilja, ali i niz drugih programa usmjerenih kategoriji socijalno isključenih građana.

Na području grada Splita djeluje i velik broj organizacija civilnoga društva koje neposredno pružaju usluge socijalne skrbi, ali i velik broj onih koji doprinose smanjenju socijalne isključenosti kroz različite aktivnosti i programe. Udruga MoSt, u suradnji s Gradom Splitom izradila je i Socijalno zdravstvenu mapu grada Splita s popisom pružatelja usluga, oblicima socijalnih usluge te adresama.

Iz dobivene dokumentacije o aktivnim udrugama u gradu Splitu raspoložemo podacima kako su od 2013. godine registrirane 42 udruge koje se bave kulturnim djelatnostima, 3 udruge koje spadaju u kategoriju vjerskih, 5 nacionalnih manjina i 29 braniteljskih udruga. Koliko pojedine od njih doprinose socijalnom uključivanju ostaje otvoreno pitanje, na koje bi se eventualno moglo odgovoriti uvidom u njihove statute. Osim navedene otežavajuće okolnosti, problem predstavlja činjenica kako je riječ o registriranim udrugama, za koje se ne zna jesu li i koliko aktivne, kao i postoje li više. Kao ključnu manjkavost za potrebe ovakve analize ističemo činjenicu kako se ne zna broj organizacija civilnoga društva koje specifično pružaju usluge i/ili aktivnosti koje po svojim djelatnostima spadaju u socijalnu skrb.

1.2.3. Korisnici usluga socijalne skrbi i kategorije građana u riziku od socijalne isključenosti u gradu Splitu

1.2.3.1. Isključenost s obzirom na ekonomski status

Prema raspoloživim podacima koje je za potrebe ove analize dostavilo nadležno Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, u 2017. godini Zajamčenu minimalnu naknadu u Splitu je primilo 4.487 osoba (od čega 1.550 korisnika samaca i kućanstva te 3.137 osoba samaca i članova kućanstava). Navedena pomoć osigurava se kroz nadležni Centar za socijalnu skrb Split. U odnosu na ranije brojke iz 2013. godine (3.977 korisnika) govorimo o značajnom porastu koji posebno vidljiv 2014. i 2015. godine. Detaljan prikaz brojki primatelja Zajamčene minimalne naknade od 2013.- 2017. godine nalazi se u Tablici 1.

Tablica 1. Primatelji Zajamčene minimalne naknade u Splitu od 2013.-2017. godine

Zajamčena minimalna naknada	31.12.2013.	31.12.2014.	31.12.2015.	31.12.2016.	31.12.2017.
Broj korisnika (samaca i kućanstva)	1.322	1.458	1.612	1.611	1.550
Broj osoba (samaca i članova kućanstva)	2.655	3.057	3.239	3.139	3.137
UKUPNO	3.977	4.515	4.851	4.750	4.687

Prema podacima Centra za socijalnu skrb Split, za 2018. godinu broj primatelja zajamčene minimalne naknade iznosio je 1.446 te za 2019. godinu 1.333. S obzirom na to da je početak 2020. godine obilježio početak pandemije Covid-19, Centar za socijalnu skrb Split, tijekom toga perioda uočio je povećan broj upita i zahtjeva za jednokratnom novčanom pomoći i zajamčenom minimalnom naknadom.

Pomoć osobama koje su u riziku od socijalne isključenosti s obzirom na ekonomski status pruža i Grad Split temeljem Odluke o socijalnoj skrbi. Prema njihovim podacima 370 građana koristi pomoć Prehrane za socijalno ugrožene građane, tijekom 2018 (do. 30 studenog 2018. godine) odobreno je 39 zahtjeva Jednokratne novčane pomoći, 825 je korisnika Naknade za troškove stanovanja (najamnina, komunalna naknada, električna energija, plin, voda i sl.), 1.100 korisnika je uputilo zahtjev Gradu za pomoć troškova Ogrjeva. . U 2019. godini Grad Split nudio je sljedeće oblike socijalnih usluga: palijativni mobilni timovi, pomoć u kući, prijevoz osoba s invaliditetom, projekt „Zaželi sretniju starost“, Centar za beskućnike, prehrana za socijalno ugrožene građane – pučka kuhinja. Prema podacima, u gradu Splitu mjesečno je oko 1000 korisnika spomenutih usluga. Tijekom pandemije Covid-19 većina je korisnika tražila pojačano distanciranje i oprez pri pružanju usluge dok je sasvim mali dio korisnika tražio pojačanu pažnju uz neprimjerene izjave i ponašanje. Ujedno, veći se dio korisnika pridržavao propisanih epidemioloških mjera, dok je mali dio bio potpuno revoltiran stanjem i mjerama.

U ovu kategoriju socijalno isključenih spadaju i beskućnici. U Splitu djeluje Prenočište za beskućnike čiji rad organizira udruga MoSt. Tijekom 2018. godine u prenočištu su bile smještene 52 osobe (42 muškarca i 8 žena) te su njihovi kapaciteti kontinuirano i već dulji niz godina popunjeni. Osim samog prenočišta u aktivnostima poludnevnog boravka za beskućnike sudjelovalo je 122 korisnika. Grad Split temeljem Odluke o socijalnoj skrbi unutar programske aktivnosti Zaštita beskućnika subvencionira ove programe za beskućnike.

Uz navedeno Grad Split je tijekom 2018. godine odobrio i pomoć Pogrebnih troškova za umrle i to za 60 korisnika.

Indikator socijalne isključenosti zasigurno predstavlja i broj korisnika pučke kuhinje koju u Splitu organizira ustanova DES. Prema raspoloživim podacima u Tablici 2. prikazat će se broj korisnika pučke kuhinje od 2013.- 2017. godine.

Tablica 2. Broj korisnika pučke kuhinje od 2013.-2017.

Godina	Broj korisnika	Ukupan broj obroka u godini	Prosječan broj obroka po mjesecu
2013	0	0	0,00
2014	401	9.831	819,25
2015	590	139.148	11.595,67
2016	532	132.942	11.078,50
2017	518	123.696	10.308,00

U odnosu na nezaposlenost, u 2017. godini u Splitu je bilo prijavljeno 12.545 nezaposlene osobe, od čega su 7.201 žene. U Tablici 3. nalazi se prikaz ukupnog broja nezaposlenih osoba od 2013.- 2017. godine te je razvidno da u tom razdoblju dolazi do pada nezaposlenosti u Splitu.

Tablica 3. Broj nezaposlenih osoba u Splitu od 2013.-2017. godine

	2013	2014	2015	2016	2017
Broj nezaposlenih	17.950	17.402	16.092	14.255	12.545

Prema podacima, u 2018. godini u gradu Splitu bilo je prijavljeno 10.435 nezaposlenih osoba, a u 2019. godini 8.417. Stoga, zabilježeno je 19,3% manje nezaposlenih u 2019. godini u odnosu na 2018., te čak 53,2% manje nezaposlenih u odnosu na 2014. godinu. Podaci Zavoda za zapošljavanje Split za 2020. godinu (zaključno s rujnom) koju je obilježila pandemija bolesti Covid-19, za područje Splitsko-dalmatinske županije pokazuju drastičnu promjenu u potražnji za radnom snagom, te drastičnu promjenu u ponudi iste.

1.2.3.2. Isključenost s obzirom na obiteljsku strukturu

U kategoriju osoba od rizika od isključenosti zasigurno spadaju i djeca i mladi bez odgovarajuće roditeljske skrbi te djeca i mladi s problemima u ponašanju koji se nalaze na insitucionalnoj skrbi. Na području grada Splita ovom kategorijom korisnika bave se uglavnom institucije čiji je osnivač Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku i to: Dječji dom „Maestral“ Split i Centar za pružanje usluga u zajednici Split.

U ovakvom obliku skrbi tijekom 2017. godine na smještaju je bilo 126 djece i mladih u institucijama te 90 djece i mladih u udomiteljskim obiteljima. U Tablici 4. dat će se prikaz ovih brojki kroz vremensko razdoblje od 2013.-2017. godine.

Tablica 4. Prikaz djece na smještaju u alternativnu skrb od 2013.-2017.

Oblik smještaja	31.12.2013.	31.12.2014.	31.12.2015.	31.12.2016.	31.12.2017.
Dom za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi/ centar za pružanje usluga u zajednici	110	115	109	84	96
Dom za djecu i mladež s poremećajima u ponašanju	30	29	36	27	30
Smještaj u udomiteljsku obitelj	112	90	84	82	90

U ovu kategoriju spadaju i samohrani roditelji te roditelji njegovatelji ili oni koji imaju status njegovatelja. Podaci kojima raspolažemo odnose se na brojke samohranih roditelja ali samo onih koji su primatelji Zajamčene minimalne naknade tako da su brojke tih korisnika zasigurno veće. Detaljniji prikaz razvidan je u Tablici 5.

Tablica 5. Broj samohranih roditelja, roditelja njegovatelja i sa statusom njegovatelja od 2013.-2017.

	31.12.2013.	31.12.2014.	31.12.2015.	31.12.2016.	31.12.2017.
Samohrani roditelji (primatelji ZMN)	98	113	159	260	259
Status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja	133	137	167	177	196

I broj osoba koje su u postupcima razvoda značajno raste. Iako su se mijenjali zakonski oblici u slučajevima razvoda, razvidno je iz Izvješća Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (2019) kako je 2013. godine broj pokrenutih postupaka posredovanja iznosio 229, 2014. godine 245, a 2015. godine 286 postupaka posredovanja. Prema istom Izvješću, nakon uvođenja mjere obveznog savjetovanja uslijed razvoda, 2015. godine bilježi se 18 takvih postupaka, dok već sljedeće godine taj broj iznosi 328, a 2017. godine 412 slučajeva obveznog savjetovanja.

1.2.3.3. Isključenost s obzirom na identifikaciju

U odnosu na vjerske manjine, prema popisu stanovništva iz 2011. godine, u Splitu se 2.104 građana izjašnjava kao pravoslavci, 356 kao protestanti, 644 kao druge kršćanske denominacije, 959 muslimanske, 22 židova i 174 stanovnika se izjasnilo da pripadaju istočnjačkim religijama.

1.2.3.4. Isključenost s obzirom na dob

U ovu kategoriju spadaju starije osobe (65 i više), umirovljenici i mlade osobe između 15 i 30 godina (Giddens, 2007).

Vezano za skrb za starije osobe na području Splita djeluju: Dom za starije i nemoćne osobe Split, Dom za starije i nemoćne Lovret, a njihov osnivač je Županija Splitsko-dalmatinska. Iz dostavljenih podataka vidljivo je kako Dom za starije i nemoćne osobe Split funkcionira na dva objekta: Objekt u Vukovarskoj 79 koji ima smještajni kapacitet od 390 kreveta te Objekt Zenta sa smještajnim kapacitetom od 360 kreveta. Dakle, za starije i nemoćne osobe grad Split nudi ukupno 750 kreveta. Ako sagledamo broj zahtjeva za smještajem u ovim jedinicama u razdoblju od 01.01.2016. godine do 31.12.2018. godine, riječ je o 1530 zahtjeva za objekt Zenta te 544 zahtjeva za objekt Vukovarska, što ukupno čini 2074 zahtjeva te značajno prelazi kapacitet istih. Osim navedenog Doma, Županija je osnivač i Dom za starije i nemoćne osobe Lovret. Podaci značajno ukazuju na nedostatak smještajnih kapaciteta za starije i nemoćne osobe.

I Grad Split u okviru Socijalne skrbi i zdravstvene zaštite u području Zaštita osoba starije životne dobi daje potpore u vidu naknade umirovljenicima putem kartice „Moj zlatni Split“, ali i kroz podršku različitim projektima koje provode organizacije civilnoga društva, a usmjerene su podizanju kvalitete života građana 3. dobi. Uz to u tijeku je provedba projekta „Zaželi sretniju starost“ koji se financira iz Europskog socijalnog fonda koji ima za cilj pomoći osobama starije životne dobi u svakodnevnim poslovima, pomoć u socijalnoj integraciji i posredovanju u ostvarivanju različitih prava. Trenutno je ovim projektom obuhvaćeno 229 korisnika, a dodatna vrijednost ovog projekta jest da je kroz njega zaposleno 50 žena u dobi od 50 i više godine. Osim toga, prema dostavljenim informacijama, Grad Split planira i otvaranje dnevnog boravka za ovu kategoriju građana.

U odnosu na mlade, budući da se nalaze u specifičnom prijelaznom razdoblju kada više nisu socijalno zaštićeni kao djeca, a još ne uživaju sve mogućnosti i pogodnosti dostupne odraslima, predstavljaju jednu od najranjivijih skupina, te zahtijevaju poseban odnos društva prema njihovim interesima, potrebama i životnim perspektivama (Lokalni plan provedbe Agende 2030 za održivi razvoj). Na snazi je Gradski program za mlade grada Splita za razdoblje od 2017. do 2020. godine s predloženim prioritetima, mjerama, aktivnostima te njihovim nositeljima i rokovima. U sklopu istraživanja provedenog za potrebe izrade Gradskog programa za mlade istaknuti su problemi velikog broja nezaposlenih i podzaposlenih mladih s visokim obrazovanjem, pasivnost značajnog broja mladih (naročito studentske populacije), nedostatak središnjeg mjesta, ureda ili centra za mlade koji bi služio za informiranje, savjetovanje, održavanje različitih radionica i druženje mladih te nedostatak povjerenja prema gradskoj upravi i birokraciji. U prevenciji socijalne isključenosti posebnu pažnju zahtijeva činjenica kako mladi u Splitu imaju negativnu percepciju kvalitete slobodnog vremena, a ona može biti ključna u prevenciji različitih oblika neprihvatljivih ponašanja, kao i u socijalnoj uključenosti mladih.

1.2.3.5. Isključenost s obzirom na počinjenje zločina

O ovoj kategoriji raspoložemo s podacima kako je u gradu Splitu u 2018. godini počinjeno je 16 kaznenih djela nasilja u obitelji – čl. 179 A KZ-a te 440 prekršaja po čl. 4. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji. Ako

sagledamo 2017. godinu riječ je o padu ovakvih kaznenih djela budući da ih tada zabilježeno 24, kao i 478 prekršaja po čl. 4. Detaljan prikaz od 2013.- 2017. godine prema podacima koje nam je dostavio MUP nalaze se u Tablici 6.

Tablica 6. Prikaz kaznenih djela nasilja u obitelji i Prekršaja po čl.4 Zakona o zaštiti nasilja u obitelji

	Kazneno djelo nasilja u obitelji- čl. 179 A KZ-a	Prekršaj po čl. 4. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji
2013.	-	589
2014.	-	540
2015.	4	637
2016.	14	510
2017.	24	478

U prvih sedam mjeseci 2020. godine na području PU splitsko-dalmatinske zabilježena su 142 kaznena djela nasilja u obitelji (čl.179 A KZ-a), što je 89% više u odnosu na isto razdoblje prošle godine kada je zabilježeno 77 k.d. Broj prekršaja iz čl.4. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji u 2020. u gradu Splitu je na razini prošlogodišnje brojke od 200 prekršaja, ali se zamjećuje znatni porast kaznenih djela nasilja u obitelji čime se ukazuje na njegovu težinu i ozbiljnost. Tako se u sedam mjeseci 2020.godine u gradu Splitu bilježi 49 k.d. nasilja u obitelji što je više nego dvostruko povećanje u odnosu na sedam mjesec u 2019. godini kad je zabilježeno 19 k.d. Uzimajući u obzir i „tamnu brojku“ koja višestruko povećava stvarni broj slučajeva jasno je da je za takve socijalne skupine nužno osigurati adekvatnu pomoć i podršku.

Važno je naglasiti da velik dio poslova državnih institucija ili ustanova socijalne skrbi u području pružanja socijalnih usluga žrtvama obiteljskog nasilja preuzimaju i provode udruge civilnog društva, pa tako i na području grada Splita (od skloništa za žrtve obiteljskog nasilja, do savjetovališta i provedbe tretmanskog rada sa nasilnicima). Stoga je važno istaknuti i probleme s kojima se udruge civilnog društva kontinuirano suočavaju. Takve udruge su većinom licencirani pružatelji socijalnih usluga, prepoznati i priznati kao dionici sustava socijalne skrbi i sustava podrške žrtvama i svjedocima u RH, no problem financijske održivosti, odnosno nedostatka sredstava je otežavajući faktor osiguravanju kontinuiteta u pružanju socijalnih usluga u lokalnoj zajednici, kao i ekipiranosti stručnim kadrovima ili volonterima.

Na području PU Splitsko-dalmatinske u 2018. godine počinjeno je ukupno 4092 kaznena djela, 2 ubojstva te 20 pokušaja ubojstava. Teške tjelesne ozljede počinjene su nad 73 osobe. Bilježi se 2069 slučajeva imovinskog kriminaliteta, 61 slučaj razbojništva, 704 provalne krađe, 21 krađa automobila.

Bilježi se i 188 kaznenih djela zlouporabe droga te 1975 slučajeva zapljene droga. Bilježi se i 1062 slučaja gospodarskog kriminaliteta. Prometnih prekršaja je bilo 83534, sa 32 poginula u prometnim nesrećama, 361 teško ozlijeđen te 1294 lakše ozlijeđenih u prometnim nesrećama. Počinilo se 2249 prekršaja protiv javnog reda i mira, 49 samoubojstava kao i 76 pokušaja samoubojstava.

Tablica 7: Rasprostranjenost kriminaliteta od 2013. do 2017. godine:

Policajska uprava	2013	2014	2015	2016	2017
Splitsko-dalmatinska	5.535	4.536	4.742	4.674	4.958

Prema Izvješću koji nam je dostavio Upravni odjel za socijalnu skrb, zdravstvenu zaštitu i demografiju, Grad Split financira „sigurnu kuću“ za žene i djecu žrtve nasilja, usluge psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja te financiranje udurga koje se bave ovom problematikom.

S obzirom na primljene kaznene predmete u 2016. i 2017. godini, podaci DORHA-a ukazuju na pad raznih kaznenih predmeta u 2017. godini s obzirom na prethodnu. Konkretno, za područje grada Splita, Državno odvjetništvo u 2017. godini zaprimilo je 2.565 slučaja što je ipak manje nego u 2016. godini, kada ih je bilo 2.683 prijavljenih.

S obzirom na to da je smanjen priliv novih predmeta, očekivano je došlo i do smanjenja ukupnog broja predmeta u radu. Za područje grada Splita, u 2016. godini bilo je 3.706 predmeta u radu, dok je naredne godine broj istih smanjen na 3.153 predmeta.

Tablica 8: Pregled primljenih parničnih predmeta pred trgovačkim sudom za grad Split od 2013. do 2017. godine:

Županijsko državno odvjetništvo	2013	2014	2015	2016	2017
Split	69	55	106	43	49

1.2.3.6. *Isključenost s obzirom na invaliditet*

Grad Split (uz Županiju Splitsko-dalmatinsku) osnivač je DES-a, ustanove za zapošljavanje osoba s invaliditetom, sa 65% udjela. U Tablici 6. prikazn je broj zaposlenih od 2013.-2017. godine s izdvojenim brojem zaposlenih osoba s invaliditetom

Tablica 9. Ukupan broj zaposlenih i zaposlenih OSI od 2013.-2017. godine

Godina	Ukupno zaposlenih	Od toga osoba s invaliditetom
2013	219	124
2014	212	117
2015	216	120
2016	216	122
2017	211	120

Prema podacima koje je ustupio Upravni odjel za socijalnu skrb, zdravstvenu zaštitu i demografiju (2019.) Grad Split organizira prijevoz osoba s 80% i većim invaliditetom na donjim ekstremitetima i sanitetski prijevoz, prijevoz djece s teškoćama u razvoju koja pohađaju nastavu u Centru za odgoj i obrazovanje „Slava Raškaj“ Split (28 korisnika) i Centru za odgoj i obrazovanje „Juraj Bonači“ Split (24 korisnika). Osim navedenog, prema Programu javnih potreba socijalne skrbi, zdravstvene zaštite i

demografije Grada Splita za 2019. godine s projekcijama za 2020. i 2021. godinu potpore osobama s invaliditetom uključuju niz aktivnosti kao što su financiranje dežurstva i pomoći na plaži Bene, sufinancira se rad kuhara u ustanovi Samaritanac, te poseban natječaj za financiranje udruga u ovom području. Za 2019. planirane su stipendije mladim studentima s invaliditetom. Isplata naknade korisnicima osobne invalidnine Centra za socijalnu skrb u visini od 150 kuna mjesečno.

Prema podacima Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (2019) u domovima za djecu s teškoćama u razvoju 2017. godine nalazi se 41 dijete što predstavlja značajan pomak u deinstitucionalizaciji u odnosu na protekle godine. U Tablici 7. Nalazi se broj djece u domovima za djecu s teškoćama u razvoju od 2013.-2017. godine.

Tablica 10. Broj djece u domovima za djecu s teškoćama u razvoju od 2013.-2017. godine

Godina	31.12.2013.	31.12.2014.	31.12.2015.	31.12.2016.	31.12.2017.
Broj djece	136	162	36	44	41

1.2.4. Analiza stanja na osnovu provedene fokus grupe

Fokus grupa održana je 20. studenoga 2019. godine s temom Predočenje trenutnog stanja i prijedlozi za poboljšanja. Razgovor sa sugovornicima (24 predstavnika ustanova/organizacija/udruga koje su odabrane kao pružatelji usluga socijalne skrbi) trajao je dva sata i petnaest minuta uz audio snimanje. Sugovornici su prethodno upoznati s temom te informirani o audio snimanju.

Tablica 11. Akteri, njihova procjena trenutnog stanja, potrebe i prijedlozi za poboljšanja

Institucija /organizacija	Procjena stanja	Potrebe i prijedlozi za poboljšanja
Centar za pružanje usluga u zajednici Split	Zadovoljstvo postignutim u pogledu pružanja institucijske i izvaninstitucijske skrbi	Veća uključenost korisnika u lokalnu zajednicu Unaprjeđenje suradnje sa školama Potreba za učeničkim stipendijama Uređenje smještajnih kapaciteta i sustava općenito za prihvatanje migranata i djece bez pratnje
Caritas	Porast nasilja u obitelji Intenzivan rad s korisnicima Problem smještajnih i prostornih kapaciteta	Potrebe za smještajnim kapacitetima /prostorom Unaprijediti rad s mladima s problemima u ponašanju

		Financiranje	u dijelu izvršenja posebnih obveza
MUP (Odjel prevencije)		Posebno istaknut problem „tamnih brojki“ i interes za zaštitu žrtava KD i prekršaja	Pojačan rad na prevenciji (edukacije djece, građana, škola, ustanova...) Pojačan partnerski rad na prevenciji (planski projekti i edukacija djece, građana, stručnih službi, ustanova i drugih ključnih dionika) Senzibilizacija javnosti na temu osobne odgovornosti za sigurnost i prijavu događanja policiji.
Grad Split (Odjel za socijalnu skrb, zdravstvenu zaštitu i demografiju)		Socijalno zbrinjavanje građana u datim mogućnostima	Potrebe za dodatnim financijskim sredstvima Jasnije definiranje uloga i podjela poslova među ključnim dionicima u socijalnoj skrbi Istražiti, procijeniti, analizirati aktualne socijalne probleme grada Pokrenuti rane intervencije
Zavod za javno zdravstvo		Porast rizičnih ponašanja i problema mentalnog zdravlja Deficit prostornih mogućnosti Anksioznost, depresivnost, suicidalnost djece i mladih Konzumiranje alkohola i droga Problem dječje psihijatrije (nema odjela u Splitu) Nedostatak komunikacije među profesionalcima koji se bave ovom problematikom	Smanjiti vrijeme čekanja, hitne intervencije prema djeci, mladima, obiteljima Potrebe za adekvatnim prostorom i kadrovima Unaprijediti rad sa žrtvama nasilja Što manje bolničkog rada, a što više intervencija u zajednici Povećati broj dječjih psihijatara Aktivirati mobilne timove i terapeute u obiteljima Rad na integraciji zdravlja i socijale

	Centar za autizam	Izrada programa, rehabilitacija i skrb Problem registracije (pripadaju odgojno obrazovnom, a ne socijalnom sustavu) Problem odraslih osoba s teškoćama Deficit ranih intervencija	Potreba prevencije Mobilni timovi Rana intervencija Stambene zajednice Osnivanje posebnih skupina pri školama
	Udruga za autizam	Nedostatak pravnog okvira Problem prostora, kadrova Nedostatak podrške zajednice i Grada Dugo čekanje na preglede i intervencije	Izrada pravnog okvira Potrebe za prostorom Potreba kadrovima i njihovo usavršavanje Povezivanje dionika Uspostavljanje programa rehabilitacije i obrazovanja Uključiti roditelje
	Crveni križ	Široki spektar programa zaštite i skrbi	Razvijanje strategije Preciziranje nadležnosti Bolja povezanost svih aktera
	Udruga Domine	Ograničeni smještajni kapaciteti Problem financiranja Istaknut primjer dobre prakse 80-100 novih žena svake godine	Potrebe za smještajnim kapacitetima Uključivanje u gradsko financiranje Kontinuirani (mjesečni) susreti ključnih dionika koji se bave nasiljem
	Liga za prevenciju ovisnosti	Probacija Pružanje postpenalne pomoći (koja započinje već u zatvoru) Obrazovni programi u zatvoru Prevencija rizičnih ponašanja i socijalne isključenosti	Potrebe za smještajem i skrbi za obitelj /djece osoba u zatvorima Kontinuirana komunikacija ključnih dionika

		Razvoj preventivnih programa Projektno financiranje Potrebe za prostorom	
	Udruga MI	Izrada programa potpore građanima, poticanje suradnje, solidarnosti i uključivanja	Potrebe koordiniranog djelovanja Skrb za starije osobe, programi socijalizacije Razvoj volonterstva Potrebe financiranja
	Dječji dom Maestral	Prepunjeni smještajni kapaciteti Žurni smještaji Dugo ostajanje u ustanovi	Zapošljavanje logopeda, socijalnih pedagoga i psihijatara Potreba za sustavom pomoći obiteljima Potreba za mobilnim timovima Veći broj udomitelja Osnivanje poliklinike za mentalno zdravlje djece Osnivanje odjela dječje psihijatrije
	CISOK centar Split	Motivacijski program za nezaposlene Poseban fokus na dugotrajno nezaposlene Ostajanje u evidenciji ZZZ zbog određenih prava	
	Udruga Mentor	Nemogućnost pružanja kontinuiranih usluga zbog problema s financiranjem	Veća uključenost i rad s roditeljima
	Centar „Juraj Bonači“	Programi rane intervencije Prekapacitiranost smještajnih jedinica	Potreba za stručnim kadrom Potreba za studijem (Edukacijsko-

			rehabilitacijski fakultet) u Splitu Suradnja i mogućnost zapošljavanja osoba s intelektualnim teškoćama
	Centar za odgoj i obrazovanje „Slava Raškaj“	Dobra suradnja s gradom i županijom Povećanje broja korisnika Ograničeni prostor	Potreba za većim smještajnim kapacitetima Prostor za rad s onima iznad 21 godinu starosti
	Ustanova DES	Postojanje sportskih aktivnosti Mogućnost rada osoba s invaliditetom u „kartonaži“ Neusklađenost obrazovanja s tržištem rada Problemi odraslih OSI kad ostanu sami, bez roditeljske podrške	Organiziranje aktivnosti slobodnog vremena za OSI Potreba za novim smjerovima i novim radnim mjestima
	Udruga Help	Programi prevencije i resocijalizacije ovisnika	Potreba za volonterima
	Udruga Most	Dobra suradnja s gradom i županijom Dobra komunikacija s mladim volonterima. Neinformiranost građana o svojim pravima	Potreba za digitalizacijom različitih usluga
	Centar za socijalnu skrb	CZSS kontinuirano surađuje sa svim ključnim dionicima Postoji puno resursa, organizacija ali nisu povezane, koordinirane	Potreba osnivanja poliklinike za zaštitu djece radi po uzoru na Zagreb Jačanje i osnaživanje organizacija civilnoga društva za područja koja ustanove ne pokrivaju Podizanje smještajnih kapaciteta za stare i nemoćne Osnivanje mobilnih timova, intervencije i podrška u kući

Općinski prekršajni sud u Splitu	Dobra suradnja s Centrom za socijalnu skrb Problemu u izvršavanju posebnih obveza	Potreba za mrežom savjetovališta za obitelj Neophodnost rane detekcije problema u ponašanju i ponude adekvatnih tretmana Potreba za žurnim postupcima u svrhu sprječavanja recidiva
Poliklinika za rehabilitaciju osoba sa smetnjama u razvoju Split	Problem nedostatka stručnih kadrova za rad s djecom i mladima Neadekvatni uvjeti u kojem se pružaju intervencije	Potreba za liječnicima u svrhu vještačenja s malom djecom Kontinuirana pomoć žrtvama

U pogledu rezultata koje je polučila metoda fokus grupe ostvaren je uvid u djelovanje, stanje i potrebe dionika, što će omogućiti izradu smjernica i mjera za poboljšanja. Znatan dio aktivnosti i programa provode i obnašaju udruge koje ostvaruju dobru suradnju s nositeljima socijalne skrbi. Međutim, potrebna je intenzivnija suradnja i koordinacija svih dionika u sustavu socijalne skrbi. Napose, nalaže se potreba umreženosti dionika kako bi se racionaliziralo pružanje usluga. Problemi koji se najčešće pojavljuju u načelu su konkretni, s temeljem u materijalnim potencijalima, a općenito se odnose na nedostatak sredstava, smještajnih kapaciteta, neadekvatnost ili nedostatak prostora, nedostatnu ekipiranost stručnim kadrovima ili volonterima.

1.2.5. Literatura

Gradski program za mlade grada Splita za razdoblje od 2017. godine do 2020. godine. (2016). Grad Split.

DES (2019). Izvješće poslano za potrebe analize strategije razvoja grada Splita do 2030.

Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2015). Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2014.

Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2016). Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2015.

Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2017). Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2016.

Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2018). Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2016.

Gidens (2007). Sociologija. Prema 4. engleskom izdanju. Zagreb, Nakladni zavod Globus.

Hrvatski Zavod za zapošljavanje – Regionalni ured Split (2020). Tržište rada i ljudski potencijali u Splitsko-dalmatinskoj županiji tijekom 2019. godine (Godišnje izvješće HZZ RU Split).

Lokalni plan provedbe agende 2030 za održivi razvoj (2019). Grad Split

Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (2019). Posebno izvješće za potrebe izrade Strategije razvoja grada Splita do 2030. godine.

Ministarstvo unutarnjih poslova (2019). Posebno izvješće za potrebe izrade Strategije razvoja grada Splita do 2030. godine.

Program javnih potreba socijalne skrbi, zdravstvene zaštite i demografije Grada Splita za 2019. godine s projekcijama za 2020. i 2021. godinu. Grad Split. 19. prosinca 2018. godine.

Republika Hrvatska. Državno odvjetništvo Republike Hrvatske. Izvješće DORHa za 2017. godinu. Zagreb

Republika Hrvatska. Državno odvjetništvo Republike Hrvatske. Izvješće DORHa za 2016. godinu. Zagreb

Republika Hrvatska. Državno odvjetništvo Republike Hrvatske. Izvješće DORHa za 2015. godinu. Zagreb

Republika Hrvatska. Državno odvjetništvo Republike Hrvatske. Izvješće DORHa za 2014. godinu. Zagreb

Republika Hrvatska. Državno odvjetništvo Republike Hrvatske. Izvješće DORHa za 2013. godinu. Zagreb

Štulhofer, A. Matković, T. (2006) Istraživanja socijalne isključenosti – empirijska analiza socijalne isključenosti, U: N. Starc, L. Ofak i Šelo Šabić, S. /ur./ Siromaštvo, nezaposlenost i socijalna isključenost. Zagreb: UNDP.

Udruga MOST. Godišnje izvješće o radu za 2018. godinu.

Zakon o socijalnoj skrbi. Narodne novine, NN 157/13, 152/14, 99/15, 62/16, 16/17, 130/17, 98/19.

1.3. ZDRAVSTVO

Na početku ovog poglavlja, prije detaljne analize funkcioniranja zdravstvene infrastrukture na području grada Splita¹⁸, u uvodnom dijelu definira se pojam zdravstvene infrastrukture te se ističe njena uloga u gospodarskom i društvenom razvoju. Na važnost učinkovitog funkcioniranja zdravstvene infrastrukture potrebno se podsjećati tijekom čitanja poglavlja kako bi svi dionici, unutar i izvan zdravstvenog sustava, promišljali o svojim ulogama u cilju poticanja i osnaživanja snaga i prilika, odnosno prevencije ili umanjivanja utjecaja slabosti i prijetnji s kojima se suočava zdravstvena infrastruktura na području grada Splita.

Prema Pašaliću (2003) zdravstvena infrastruktura, kao dio izvangospodarstvene infrastrukture, znači ekonomsku, tehničku i institucionalnu podlogu razvijenog (složenog) gospodarskog sustava. Pozivajući se na Freya (1972), Pašalić (2003) zdravstvenu infrastrukturu dijeli na infrastrukturu u užem i infrastrukturu u širem smislu. Prva podrazumijeva materijalni kapital u djelatnostima zdravstva, dok druga podrazumijeva infrastrukturna područja (djelatnosti, grane, sektore i podsektore) koji pružaju infrastrukturne usluge, u koje osim materijalnih ulaze i ostali proizvodni inputi da bi se ostvarili zdravstveni učinci. Yescombe (2010) zdravstvenu infrastrukturu opisuje kao objekte neophodne za funkcioniranje gospodarstva i društva. Infrastruktura znači sredstvo kojim se podržava nacionalna i međunarodna gospodarska i društvena aktivnost. Nasuprot gospodarskih djelatnosti, za razvoj svake zemlje od iznimnog su značenja djelatnosti koje u pravilu nemaju obilježja gospodarskih djelatnosti. Karakter donošenja odluka, mehanizam tržišta te stupanj i oblik državne intervencije drugačije su prisutni u sustavu infrastrukturnih djelatnosti. Kao opći ulazni faktori, infrastrukturne djelatnosti pretpostavka su skladnog gospodarskog razvitka zemlje.

Tijekom proteklih desetljeća zdravstveni sustav razvijenih, ali i zemalja u razvoju, suočen je s različitim izazovima uslijed ekonomskog rasta i razvoja koji donose pritisak za sve većim obimom što kvalitetnijih zdravstvenih usluga. U opisanim uvjetima zdravstveni sustavi traže načine kako odgovoriti na povećanu potražnju za zdravstvenim uslugama, nastalu uslijed procesa starenja stanovništva, povećane upotrebe medicinske tehnologije, asimetrije informacija između pacijenata i pružatelja zdravstvene usluge, stila življenja itd. (Družić, Smolić, Penava 2009), dok se istodobno suočavaju s otporom protiv povećanja troškova. Vode se otvorene, žustre rasprave o održivosti, pravednosti i djelotvornosti ovih sustava (Zhong 2010). Promjene s kojima se zdravstveni sustav suočava trebale bi se bazirati na većoj solidarnosti u pružanju sredstava za ostvarivanje zdravstvenih prava uvedenih reformom, kao i većoj pravednosti u njihovoj distribuciji, jednakosti u ostvarivanju prava za sve korisnike, osiguranju boljeg pristupa, transparentnom i dosljednom sustavu, kraćim listama čekanja za zdravstvene tretmane, boljoj kvaliteti i djelotvornosti zdravstvenih sustava, aktivnijoj ulozi pacijenata te boljem nadzoru. Uz sve to promjene moraju biti fiskalno održive na dugi rok. (Setnikar Cankar, Petkovšek 2010)

Nakon analize odabranih pokazatelja zdravstvenog stanja populacije, u drugom je poglavlju prikazana mreža zdravstvenih i ljekarničkih ustanova u gradu Splitu, te je, s obzirom da je ova analiza dio analize stanja za potrebe izrade Strategije grada Splita, analizirana uloga Grada Splita u razvoju zdravstvene infrastrukture. U trećem dijelu ove analize, detaljno se analizira dostupnost i korištenje zdravstvene infrastrukture po razinama zdravstvene zaštite, dok su horizontalna pitanja, kao npr. palijativna skrb, integrirana kroz vertikalnu analizu unutar pripadajućih razina zdravstvene zaštite. Dodatno, u četvrtom

¹⁸Prema Smjernicama za izradu Strategije razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje (Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, 2015), za cjelovitu analizu stanja definirane su prostorne cjeline za usporedbu analiziranih podataka kao i vremenski period za koji se podaci analiziraju. Tako se podaci korišteni u analizi stanja uspoređuju s prosjekom Europske unije (EU), Republike Hrvatske (RH), Splitsko-dalmatinske županije (SDŽ), Zagrebom, Rijekom, Zadrom i Dubrovnikom. Pritom, određeni podaci koji su korišteni u analizi stanja zdravstvene infrastrukture nisu dostupni za sve navedene prostorne jedinice ili nisu relevantni za određenu analizu, što će biti argumentirano kroz tekst. Nadalje, vremenski period koji je definiran za cjelokupnu analizu stanja odnosi se na period 2013.-2018. Kao i u slučaju prostorne usporedbe, isključivo zbog dostupnosti podataka, određeni dijelovi analize promatraju drugačiji vremenski period.

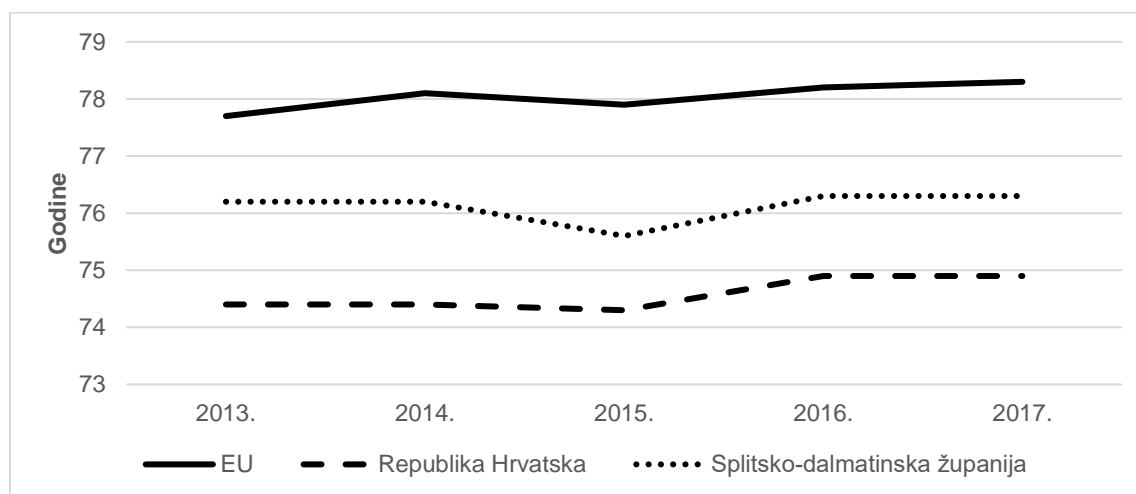
se poglavlju zasebno analizira funkcioniranje zdravstvene skrbi na području grada Splita u uvjetima pandemije bolesti COVID 19.

1.3.1. Odabrani pokazatelji zdravstvenog stanja populacije

1.3.1.1. Očekivano trajanje života pri rođenju

Prema definiciji Svjetske zdravstvene organizacije (2020) očekivano trajanje života pri rođenju je prosječni broj godina koje bi novorođenče moglo očekivati da će proživjeti ako prođe kroz život izloženo spolno-dobnim stopama smrtnosti koje su prevladavale u vrijeme njegovog ili njezinog rođenja, u određenoj godini, u danoj zemlji, teritoriju ili zemljopisnom području.

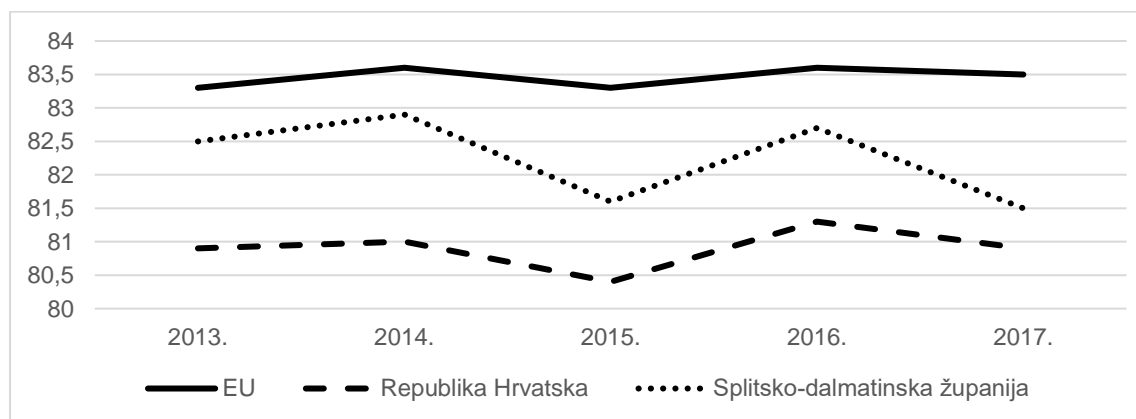
U razdoblju od 2013. do 2017. godine u Splitsko-dalmatinskoj županiji se očekivano trajanje života pri rođenju za muškarce povećalo za 0,1 godinu, a za žene se smanjilo za 0,7 godina. Očekivano trajanje života pri rođenju u Splitsko-dalmatinskoj županiji u 2017. godini za muškarce je iznosilo 76,3 godina, što je za 1,4 godinu više nego u Republici Hrvatskoj u 2017. godini te za 2 godine manje nego u Europskoj uniji (Grafikon 1).

Grafikon 1. Očekivano trajanje života pri rođenju za muškarce od 2013. do 2017. godine

Izvor: Izrada autora prema podacima Državnog zavoda za statistiku RH (DZS) (2013-2017, u: Nastavni zavod za javno zdravstvo (NZJZ) Splitsko-dalmatinske županije (2019)) i Eurostata (2019)

U 2017. godini očekivano trajanje života u Splitsko-dalmatinskoj županiji pri rođenju za žene iznosilo je 81,5 godina, što je za 0,6 godina više nego u Republici Hrvatskoj te za 2 godine manje nego u Europskoj uniji (Grafikon 2).

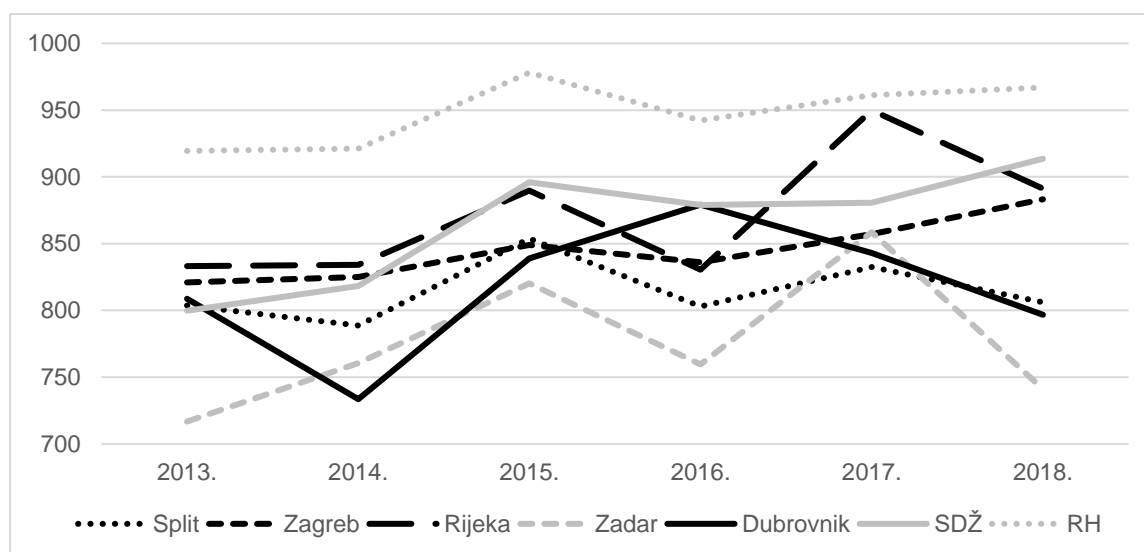

Grafikon 2. Očekivano trajanje života pri rođenju za žene od 2013. do 2017. godine

Izvor: Izrada autora prema podacima DZS-a (2013-2017, u: NZJZ Splitsko-dalmatinske županije (2019)) i Eurostata (2020)

1.3.1.2. Smrtnost

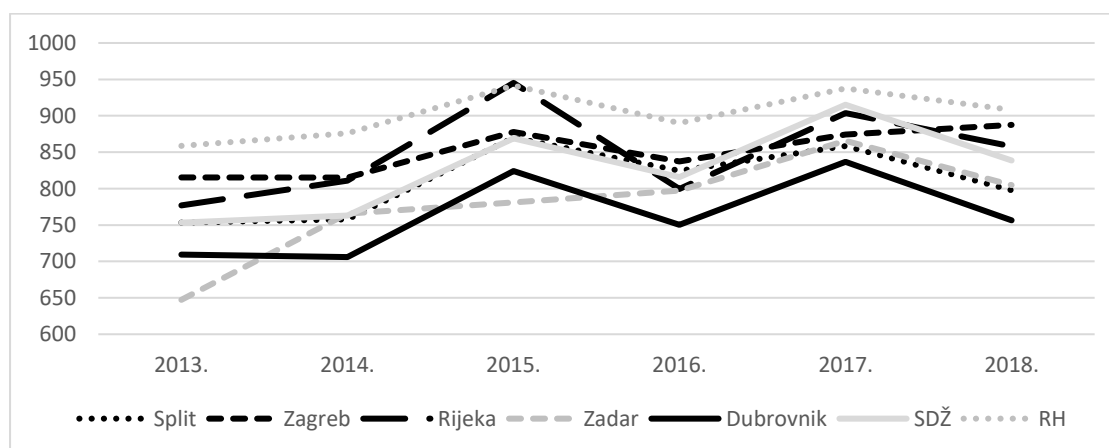
Usporedbom standardizirane stope smrtnosti kod muškaraca na razini Republike Hrvatske, Splitsko-dalmatinske županije te ostalih odabranih gradova, uočava se kako u 2018. godini Zadar ima najnižu vrijednost standardizirane stope smrtnosti na 100.000 stanovnika, dok je Split na trećem mjestu. U gradu Splitu vidljivo je povećanje vrijednosti s 803,04/100.000 na 832,5/100.000 u 2017. godini u odnosu na 2016. godinu, te smanjenje na 806,14/100.000 u 2018. godini. Kod žena, u istom promatranom uzorku, standardizirane stope smrtnosti pokazuju da je Split u 2017. godini imao drugu najmanju vrijednost (858,48/100.000), a u 2018. godini se uočava smanjenje na 797,59/100.000 (Grafikoni 3 i 4).

Grafikon 3. Standardizirana stopa smrtnosti na 100.000 stanovnika (muškarci) od 2013. do 2018. godine

Napomena: Broj stanovnika preuzet je iz Popisa stanovništva 2011.

Izvor: Izrada autora prema podacima DZS-a (2020)

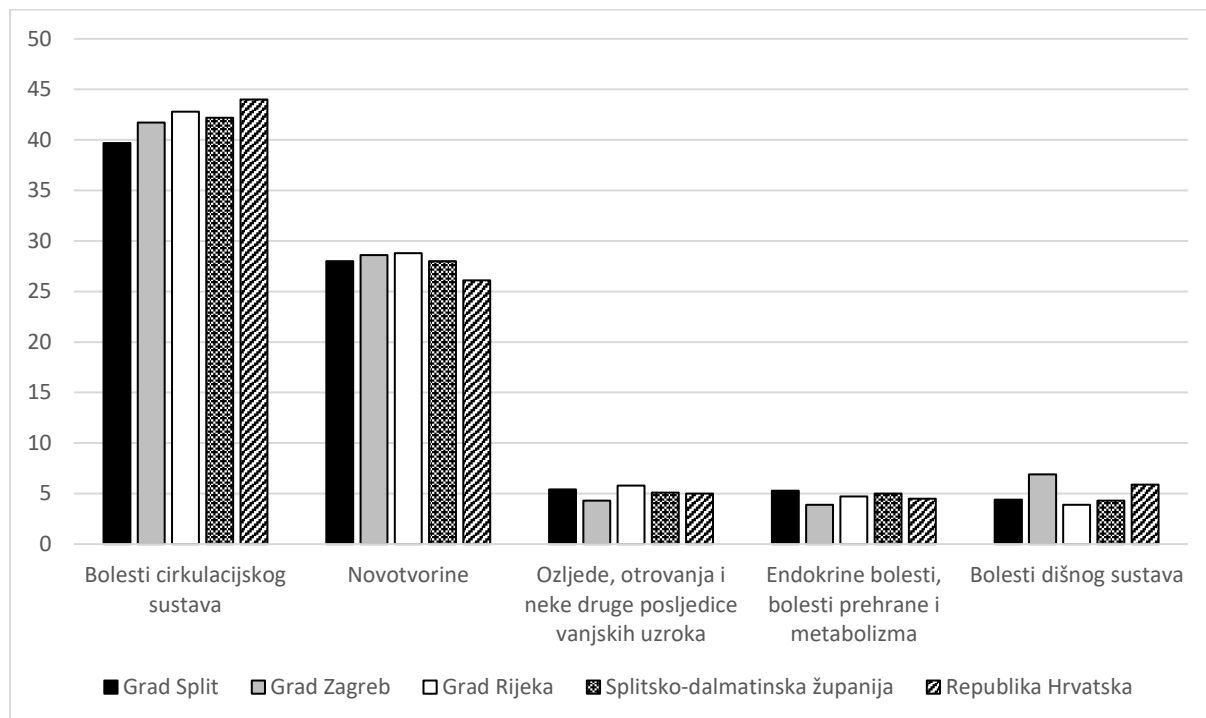
Grafikon 4. Standardizirana stopa smrtnosti na 100.000 stanovnika (žene) od 2013. do 2018. godine

Napomena: Broj stanovnika preuzet je iz Popisa stanovništva 2011.

Izvor: Izrada autora prema podacima DZS-a (2020)

1.3.1.3. Vodeći uzroci smrti prema skupinama bolesti

Grafikonom 5 prikazan je ukupan udjel prvih pet uzroka smrti prema skupinama bolesti u 2017. godini. Vodeći uzrok smrti su bolesti cirkulacijskog sustava koje najmanji udio imaju u gradu Splitu (39,7%). Drugi najčešći uzrok smrtnosti su novotvorine i u promatranom razdoblju najveći udio ima grad Rijeka (28,8%), a zatim Zagreb (28,6%) i Split i Splitsko-dalmatinska županija (28%). Najmanji udio umrlih od novotvorina vidljiv je na razini Republike Hrvatske (26,1%). Ostali najčešći uzroci smrti su ozljede, otrovanja i neke druge posljedice vanjskih uzroka, zatim endokrine bolesti (grad Split ima najveći udio – 5,3%) i bolesti dišnog sustava.

Grafikon 5. Udio pet najčešćih uzroka smrti u gradovima Split, Zagreb i Rijeka, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Republici Hrvatskoj u 2017. godini

Izvor: Izrada autora prema podacima NZJZ-a Splitsko-dalmatinske županije (2018, 2019b), NZJZ-a „Dr. Andrija Štampar“ (2018), NZJZ-a Primorsko-goranske županije (2018) i Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo (HZJZ) (2018a)

1.3.1.4. Vodeći uzroci smrti prema pojedinim dijagnozama

U promatranom razdoblju, od 2013. do 2017. godine, vodeći uzroci smrti u gradovima Split i Zagreb te Republici Hrvatskoj su ishemijske bolesti srca, cerebrovaskularne bolesti i zloćudna novotvorina dušnika, dušnice i pluća dok ostale dijagnoze mijenjaju rang ili se među prvih deset uzroka smrti pojavljuju druge bolesti.

Ostale srčane bolesti postale su četvrte (2013. bile u osme). Dijabetes melitus postao je sedmi (2013. bio je deveti), ostali duševni poremećaji i poremećaji ponašanja su deveti (2013. bili su peti), dok raka prostate više nema među prvih deset uzroka smrti u gradu Splitu u 2017. godini (Tablica 1 i 2).

Tablica 1. Deset najčešćih uzroka smrti u gradu Splitu u2013. godini (ukupno)

RANG	MKB-10 ŠIFRA	DIJAGNOZA	BROJ	%
1.	I20-I25	Ishemijske bolesti srca	329	18,44
2.	I60-I69	Cerebrovaskularne bolesti	243	13,62
3.	C33-C34	Zloćudna novotvorina dušnika (traheje), dušnice (bronha) i pluća	120	6,73
4.	S00-T98	Ozljede, otrovanja i neke druge posljedice vanjskih uzroka	111	6,22
5.	F01-F09, F20-F99	Ostali duševni poremećaji i poremećaji ponašanja	90	5,04
6.	C18-C21	Zloćudna novotvorina debelog crijeva, završnoga debelog crijeva, čmara i analnog kanala	83	4,65
7.	C*	Druge zloćudne novotvorine	77	4,32
8.	I26-I51	Ostale srčane bolesti	77	4,32
9.	E10-E14	Dijabetes melitus	71	3,98
10.	C61	Zloćudna novotvorina kestenjače (prostata)	40	2,24
Ukupno 10 uzoraka			1.241	69,56
Ukupno umrli			1.784	

Izvor: Izrada autora prema podacima NZJZ-a Splitsko-dalmatinske županije (2019b)

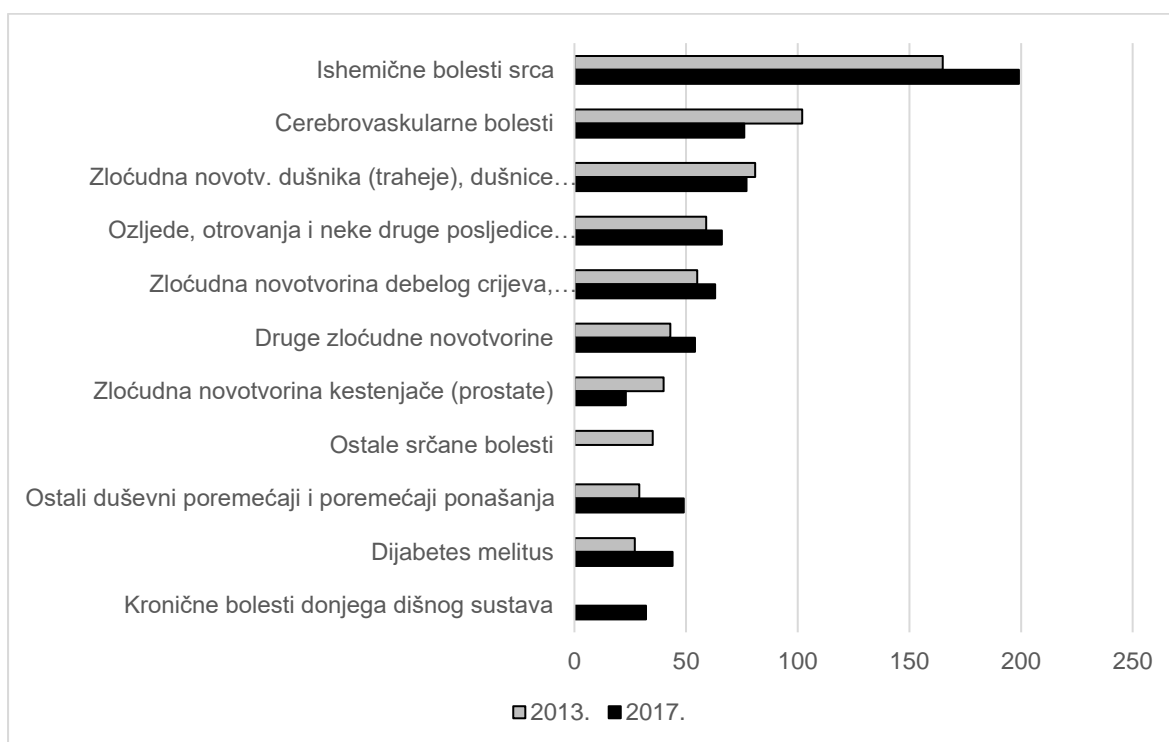
Tablica 2. Deset najčešćih uzroka smrti u gradu Splitu u 2017. godini (ukupno)

RANG	MKB-10 ŠIFRA	DIJAGNOZA	BROJ	%
1.	I20-I25	Ishemijske bolesti srca	431	21,54
2.	I60-I69	Cerebrovaskularne bolesti	189	9,45
3.	C33-C34	Zloćudna novotvorina dušnika (traheje), dušnice (bronha) i pluća	120	6,00
4.	S00-T98	Ostale srčane bolesti	116	5,8
5.	F01-F09, F20-F99	Ozljede, otrovanja i neke druge posljedice vanjskih uzroka	109	5,45
6.	C18-C21	Zloćudna novotvorina debelog crijeva, završnoga debelog crijeva, čmara i analnog kanala	108	5,4

7.	C*	Dijabetes melitus	105	5,25
8.	I26-I51	Druge zloćudne novotvorine	93	4,65
9.	E10-E14	Ostali duševni poremećaji i poremećaji ponašanja	54	2,7
10.	C61	Simptomi, znakovi i abnormalni klinički i laboratorijski nalazi nesvrstani drugamo	53	2,65
Ukupno 10 uzoraka			1.378	68,87
Ukupno umrli			2.001	

Izvor: Izrada autora prema podacima NZJZ-a Splitsko-dalmatinske županije (2019b)

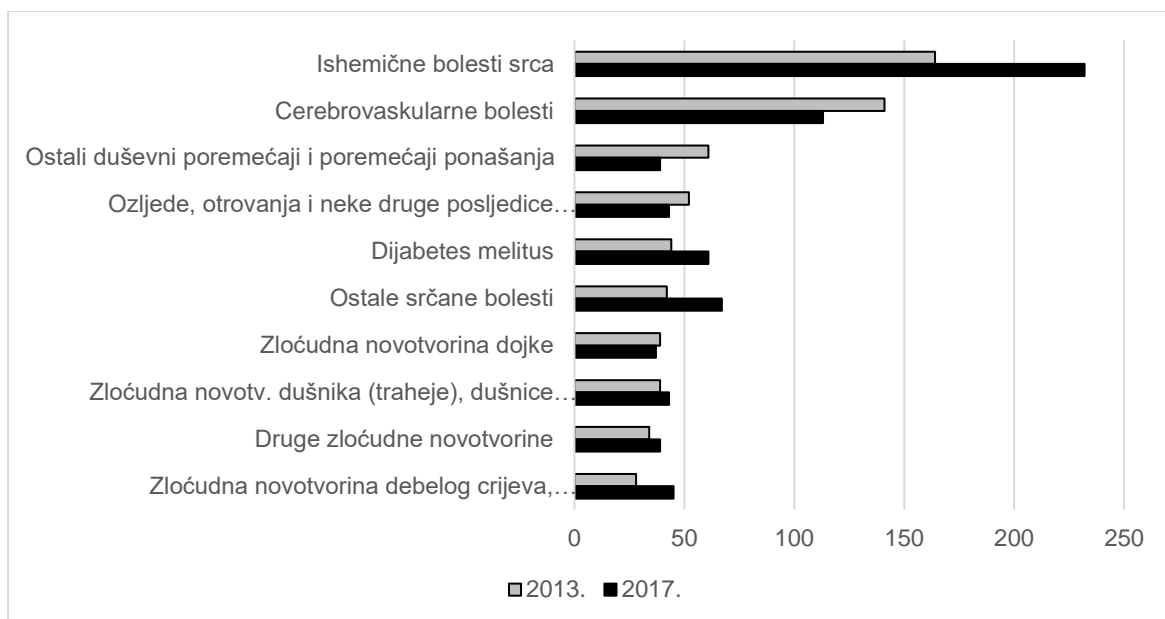
Prvi uzrok smrti prema pojedinim dijagnozama kod muškaraca nije se mijenjao u promatranom razdoblju, a tek u 2017. godini je rak dušnika, bronha i pluća došao na drugo mjesto, dok su prethodnih godina na drugom mjestu bile cerebrovaskularne bolesti. Promjena smrtnosti kod muškaraca odnosi se na pojavu kroničnih bolesti donjeg dišnog sustava među deset najčešćih uzroka smrti umjesto ostalih duševnih poremećaja i poremećaja ponašanja (Grafikon 6).

Grafikon 6. Deset vodećih uzroka smrti u gradu Splitu u 2013. i 2017. godini (muškarci)

Izvor: Izrada autora prema podacima NZJZ-a Splitsko-dalmatinske županije (2019b)

Kod žena se prva dva uzroka smrti prema pojedinim dijagnozama nisu mijenjala u promatranom razdoblju, a to su ishemijske bolesti srca i cerebrovaskularne bolesti. Drugih promjena, osim promjena ranga bolesti nije bilo, a rak dojke se, kao najčešća maligna bolest žena, u 2017. godini nalazi na posljednjem mjestu, dok je u 2013. godini bio na sedmom mjestu (Grafikon 7).

Grafikon 7. Deset vodećih uzroka smrti u gradu Splitu u 2013. i 2017. godini (žene)

Izvor: Izrada autora prema podacima NZJZ-a Splitsko-dalmatinske županije (2019b)

U gradu Zagrebu hipertenzivne bolesti su od 2013. do 2017. godine promijenile rang s četvrtog na šesto mjesto, a zloćudna novotvorina debelog crijeva se s petog mjesta premjestila na četvrto u 2017. godini. Značajan skok u rangu zabilježen je kod bolesti dijabetes melitus, koji je u 2013. godini bio na devetom mjestu, a u 2017. godini na petom mjestu.

Na razini Republike Hrvatske na četvrtom je mjestu u 2017. godini dijabetes, dok je u 2013. godini bio na osmom mjestu. Zloćudna novotvorina dojke u 2017. godini više nije bila među deset vodećih uzroka smrti, a hipertenzivne su bolesti promijenile rang s petog na deseto mjesto u 2017. godini.

1.3.1.5. Gerontološko-javnozdravstveni pokazatelji

NZJZ Splitsko-dalmatinske županije, unutar publikacija Odjela/Centra za gerontologiju objavio je publikaciju „Gerontološko-javnozdravstveni pokazatelji u Splitsko-dalmatinskoj županiji, 2017“ autorice Vučice, čiji su najznačajniji rezultati analize navedeni u nastavku. Prema procjeni stanovništva iz 2017. godine (DZS, 2019) u Splitsko-dalmatinskoj županiji je ukupno bilo 448.812 stanovnika, od čega su 87.082 stanovnika starija od 65 godina. Udio muškaraca starije životne dobi (8,12%, 36.459) u ukupnom broju stanovnika Splitsko-dalmatinske županije manji je od udjela žena starije životne dobi (11,28%, 50.623). Udio muškaraca starijih od 65 godina u ukupnoj muškoj populaciji Splitsko-dalmatinske županije u 2017. godini iznosio je 16,68%, dok je udio žena starije dobi iznosio 21,99% ukupne ženske populacije u Splitsko-dalmatinskoj županiji.

U ordinacijama opće/obiteljske medicine ukupno je u Splitsko-dalmatinskoj županiji utvrđeno 336.798 bolesti i stanja za osobe starije od 65 godina. Pri tome se najčešće utvrđene bolesti i stanja odnose na bolesti cirkulacijskog sustava (17,6% ukupnog broja utvrđenih stanja i bolesti), zatim na bolesti mišićno-koštanog sustava i vezivnog tkiva (11,6% ukupnog broja utvrđenih stanja i bolesti) te bolesti dišnog sustava (8,75% ukupnog broja utvrđenih stanja i bolesti). (Vučica, 2019)

U 2017. godini je u Splitsko-dalmatinskoj županiji hospitalizirano 16.738 (8.119 žena i 8.619 muškaraca) osoba starije životne dobi, a u prosjeku je po jednom boravku dužina liječenja trajala 8,8 dana. Glavni razlozi hospitalizacije osoba starije životne dobi bile su bolesti cirkulacijskog sustava (22,31%), novotvorine (19,7%) i bolesti probavnog sustava (10,56%). Najčešći uzrok hospitalizacije kod muškaraca starije životne dobi bila je zloćudna novotvorina debelog crijeva, a kod žena starije životne dobi prijelom bedrene kosti. (Vučica, 2019) U istoj su godini u Gradu Zagrebu najčešći uzrok hospitalizacije bile

novotvorine (22,14%), nakon čega su uslijedile bolesti cirkulacijskog sustava (20,19%) i bolesti oka i očnog sustava (11,1%) (NZJZ „Dr. Andrija Štampar“, 2018).

U Splitsko-dalmatinskoj županiji su u 2017. godini umrle ukupno 4.383 osobe starije od 65 godina, od čega 1.988 muškaraca i 2.395 žena. Kod oba spola najčešći uzrok smrti bile su bolesti cirkulacijskog sustava od čijih je posljedica umrlo 785 muškaraca i 214 žena. Od posljedica novotvorina umrla su 664 muškarca i 439 žena, što novotvorine čini drugim najčešćim uzrokom smrti kod osoba starije životne dobi. Na trećem su mjestu kod muškaraca bolesti dišnog sustava i od posljedica te bolesti umrlo je 119 osoba, dok su od posljedica endokrinih bolesti, bolesti prehrane i metabolizma umrle 152 žene. (Vučica, 2019.)

1.3.2. Organizacija zdravstvene zaštite i uloga Grada Splita u razvoju zdravstvene infrastrukture

1.3.2.1. Mreža zdravstvenih i ljekarničkih ustanova u gradu Splitu

1.3.2.1.1. Zdravstvene ustanove u gradu Splitu

Prema Zakonu o zdravstvenoj zaštiti (NN 100/2018) zdravstvena djelatnost, kao djelatnost od interesa za Republiku Hrvatsku, obavlja se kao javna služba na primarnoj¹⁹, sekundarnoj²⁰ i tercijarnoj razini²¹ te

¹⁹ Zdravstvena zaštita na primarnoj razini obuhvaća: praćenje zdravstvenog stanja stanovnika i predlaganje mjera za zaštitu i unaprjeđenje zdravlja stanovnika, sprječavanje bolesti i otkrivanje bolesti, dijagnostiku, liječenje, zdravstvenu njegu i rehabilitaciju, preventivnu i specifičnu preventivnu zdravstvenu zaštitu djece i mladeži, osobito u osnovnim i srednjim školama te visokim učilištima na svom području, zdravstvenu zaštitu osoba starijih od 65 godina, zdravstvenu zaštitu hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, zdravstvenu zaštitu žena, zdravstvenu zaštitu osoba s invaliditetom, preventivnu zdravstvenu zaštitu rizičnih skupina i ostalih stanovnika u skladu s programima preventivne zdravstvene zaštite i organiziranjem obveznih preventivnih pregleda, savjetovanje, zdravstveno prosvječivanje i promicanje zdravlja radi njegova očuvanja i unaprjeđenja, higijensko-epidemiološku zaštitu, sanitarnu zaštitu, sprječavanje, otkrivanje i liječenje bolesti zubi i usta s rehabilitacijom, zdravstvenu rehabilitaciju djece i mladeži s poremećajima u tjelesnom i mentalnom razvoju, radnu terapiju, patronažne posjete, zdravstvenu njegu u kući, medicinu rada / medicinu rada i sporta, hitnu medicinu, palijativnu skrb, zaštitu mentalnoga zdravlja, izvanbolničko liječenje mentalnih bolesti i poremećaja, uključujući ovisnosti, opskrbu lijekovima, medicinskim proizvodima i magistralnim/galenskim pripravcima, sanitetski prijevoz, telemedicinu te zdravstvenu ekologiju. Pruža se kroz djelatnosti: obiteljske (opće) medicine, zdravstvene zaštite predškolske djece, školske i adolescente medicine u vidu preventivno-odgojnih i specifičnih mjera za zdravstvenu zaštitu školske djece i studenata, javnog zdravstva, zdravstvene zaštite žena, dentalne zdravstvene zaštite, dentalnih laboratorija, higijensko-epidemiološke zdravstvene zaštite, medicine rada / medicine rada i sporta, zaštite mentalnoga zdravlja, izvanbolničkog liječenja mentalnih bolesti i poremećaja, uključujući ovisnosti, logopedije, patronažne zdravstvene zaštite, zdravstvene njege u kući, primaljske skrbi, fizikalne terapije, radne terapije, hitne medicine, sanitetskog prijevoza, palijativne skrbi, ljekarništva, radiološke dijagnostike, laboratorijske dijagnostike, telemedicine, zdravstvene ekologije te sanitarnog inženjerstva. (NN 100/2018)

²⁰ Zdravstvena djelatnost na sekundarnoj razini obuhvaća specijalističko-konzilijarnu i bolničku djelatnost. Iznimno, djelatnosti medicine rada / medicine rada i sporta, logopedije, fizikalne terapije i palijativne skrbi mogu se obavljati i na sekundarnoj razini. Specijalističko-konzilijarna djelatnost u odnosu na zdravstvenu djelatnost na primarnoj razini obuhvaća složenije mjere i postupke u pogledu prevencije, dijagnosticiranja te liječenja bolesti i ozljeda, provođenja ambulantne rehabilitacije i medicinske rehabilitacije u kući korisnika odnosno korisnika u ustanovama za socijalnu skrb te zdravstvene njege. Specijalističko-konzilijarna djelatnost može se obavljati u dnevnoj bolnici i domu zdravlja, uz osiguranu laboratorijsku i drugu dijagnostičku djelatnost. Bolnička djelatnost obuhvaća dijagnosticiranje, liječenje i medicinsku rehabilitaciju, zdravstvenu njegu te boravak i prehranu bolesnika i druge djelatnosti koje su u funkciji obavljanja osnovne djelatnosti zdravstvenih ustanova. (NN 100/2018)

²¹ Zdravstvena djelatnost na tercijarnoj razini uz obavljanje zdravstvene djelatnosti iz članka 32. Zakona o zdravstvenoj zaštiti (NN 100/2018) obuhvaća i pružanje najsloženijih oblika zdravstvene zaštite iz specijalističko-konzilijarnih i bolničkih djelatnosti, znanstveni rad, izvođenje nastave na temelju ugovora za potrebe nastavnih ustanova zdravstvenog usmjerenja te druge djelatnosti koje su u funkciji obavljanja osnovne djelatnosti.

razini zdravstvenih zavoda²². Sve navede razine međusobno su povezane te surađuju s ciljem pružanja zdravstvene skrbi građanima na području grada Splita.

Pritom se ustanove razlikuju po vlasništvu. U državnom vlasništvu su klinički bolnički centri, kliničke bolnice i državni zdravstveni zavodi, dok su u vlasništvu županija opće i specijalne bolnice, domovi zdravlja, poliklinike, ljekarne, ustanove za hitnu medicinsku pomoć, za zdravstvenu njegu u kući te županijski zavodi za javno zdravstvo (HZJZ, 2018). Zastupljenost javnih zdravstvenih ustanova na području grada Splita te odabranih prostornih jedinica prikazana je u Tablici 3. Uz analizu broja javnih zdravstvenih ustanova u nastavku su navedene neke od okolnosti unutar kojih one obavljaju svoju djelatnost na području grada Splita, istaknute od strane ključnih dionika koji djeluju unutar sustava zdravstvene zaštite, a tijekom rasprave održane u sklopu fokus grupe „Zdravstvena infrastruktura“²³. Već samim pregledom zastupljenosti pojedinih kategorija zdravstvenih ustanova po gradovima, koji su metodologijom izrade ove Strategije definirani kao gradovi adekvatni za usporedbu, uočava se specifičnost grada Splita, zbog koje s djelomičnom rezervom treba promatrati navedene gradove kao adekvatne za usporedbu. Naime, u gradu Splitu Klinički bolnički centar Split (KBC Split) djeluje i kao opća bolnica, dok joj kao KBC-u gravitira stanovništvo sa šireg područja izvan grada Splita. Ako se uspoređuje s gradom Zagrebom koji također ima veće gravitacijsko područje od samih teritorijalnih granica grada, ono što predstavlja ograničenje za razvoj zdravstvene infrastrukture u gradu Splitu, s aspekta onog što može učiniti lokalna zajednica, su ograničene ovlasti Grada Splita nad ustanovama koje nisu u njenom vlasništvu. Tu su ovlasti za područje grada Zagreba veće, jer je Grad Zagreb po ovlastima izjednačen s jedinicom područne (regionalne) samouprave, što znači da samostalno organizira rad ustanova kojima je osnivač (između ostalog odnosi se na domove zdravlja, Nastavni zavod za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“, Nastavni zavod za hitnu medicinu itd.). Nadalje, gradovi Zadar i Dubrovnik, gradovi su s općom bolnicom na sekundarnoj razini zdravstvene zaštite.

Tablica 3. Javne zdravstvene ustanove koje djeluju na području gradova Split, Zagreb, Rijeka, Zadar, Rijeka i Dubrovnik te u Splitsko-dalmatinskoj županiji i Republici Hrvatskoj

	Split	Zagreb	Rijeka	Zadar	Dubrovnik	SDŽ	RH
Klinički bolnički centar	1	2	1	-	-	1	5
Opća bolnica	-	-	-	1	1	-	20
Specijalna bolnica	-	5	-	-	-	1	24
Dom zdravlja	1	5	1	1	1	1	49

Zdravstvena djelatnost na tercijarnoj razini obuhvaća djelatnost klinika, kliničkih bolnica i kliničkih bolničkih centara. Na tercijarnoj razini može se obavljati i djelatnost palijativne skrbi. Iznimno nastava se može obavljati i na primarnoj i na sekundarnoj razini zdravstvene djelatnosti te na razini zdravstvenih zavoda. (NN 100/2018)

²²Djelatnost zdravstvenih zavoda dio je zdravstvene djelatnosti koja se obavlja na primarnoj, sekundarnoj i tercijarnoj razini zdravstvene djelatnosti, a obuhvaća javnozdravstvenu djelatnost, djelatnost transfuzijske medicine, djelatnost medicine rada / medicine rada i sporta, djelatnost toksikologije i antidopinga, djelatnost hitne medicine te djelatnost telemedicine. Zdravstveni zavodi su državni zdravstveni zavodi, zavodi za javno zdravstvo jedinica područne (regionalne) samouprave odnosno Grada Zagreba i zavodi za hitnu medicinu jedinica područne (regionalne) samouprave odnosno Grada Zagreba. (NN 100/2018)

²³ Detaljna analiza dostupnosti i korištenja zdravstvenih usluga, po razinama zdravstvene zaštite, zasebno se analizira i uspoređuje u sljedećem poglavlju.

Zavod za javno zdravstvo	1	1	1	1	1	1	21
Zavod za hitnu medicinu	1	1	1	1	1	1	21
Poliklinika	2	7	-	-	-	-	11

Izvor: Izrada autora prema podacima Ministarstva zdravstva (2020)

Primarnu razinu zdravstvene zaštite, između ostalog, organizira i provodi Dom zdravlja Splitsko-dalmatinske županije (DZ SDŽ). Naime, unutar DZ SDŽ-a djeluju Odjeli opće medicine, dentalne medicine, radiologije te specijalističko-konzilijarne zdravstvene zaštite (SKZZ). Stoga DZ SDŽ pruža i određene usluge koje spadaju u djelatnost sekundarne zdravstvene zaštite (RTG dijagnostika, interna medicina, oftalmologija, psihijatrija, fizikalna medicina i rehabilitacija) (DZ SDŽ, 2019a). Tijekom rasprave održane u sklopu fokus grupe „Zdravstvena infrastruktura“ naglašeno je kako je DZ SDŽ najvažnija zdravstvena ustanova u gradu Splitu, naglašavajući važnost prevencije kao i ulogu „čuvara ulaza“ – ulogu koju u zdravstvenom sustavu ima primarna zdravstvena zaštita. Nadalje, istaknuo se problem naplaćivanja najma prostora koji su u vlasništvu Grada Splita, a koje se po tržišnoj cijeni iznajmljuju DZ SDŽ-u, za pružanje zdravstvenih usluga iz njegova djelokruga. Tijekom rasprave naglašena je i neravnomjerna dostupnost usluga u sklopu primarne zdravstvene zaštite po gradskim kotarima. Problem dostupnosti zdravstvenih usluga odnosi se na rubne dijelove grada, a trendovi kretanja stanovništva navedeni jaz mogli bi dodatno produbiti. Navedeno je mišljenje dionika uključenih u sustav zdravstvene zaštite na području grada Splita te je potrebno naglasiti kako nije dostupna statistika o pružanju zdravstvenih usluga koja u sebi sadržava prostornu komponentu. Važnost obrade ovakve vrste podataka, odnosno analiziranje prostorne komponente, naglašava se i u Smjernicama za izradu Strategije razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje (Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, 2015), što navodi na zaključak kako ovakvu vrstu analitičke podloge treba osigurati u budućnosti. Nadalje, raspravljajući o pristupu dežurnoj ambulanti na Mertojaku, naglašen je problem prometa u mirovanju.

Stomatološka poliklinika Split i Poliklinika za rehabilitaciju osoba sa smetnjama u razvoju Split, dvije su poliklinike čiji je osnivač Splitsko-dalmatinska županija, a koje sudjeluju u pružanju SKZZ-a na području grada Splita.

Na tercijarnoj razini zdravstvenu zaštitu stanovnicima grada Splita, ali i ostalim stanovnicima koji gravitiraju Splitu (prvenstveno se odnosi na stanovnike priobalnih dalmatinskih županija kao i stanovnike Bosne i Hercegovine), pruža KBC Split, čiji je osnivač Republika Hrvatska. KBC Split najveći je poslovni subjekt na ovim prostorima, s gotovo 4.000 zaposlenika. Nadalje, promatrajući njegov prostorni položaj, nameće mu se uloga strateške institucije. Kao njegova najveća snaga ističu se educirani zaposlenici, dok se slabosti odnose na nedostatak materijalnih (prostora i opreme) i ljudskih kapaciteta. Naglašeno je kako KBC razvija strateške projekte razvoja zdravstva koji bi trebali biti integrirani u okvir razvoja zdravstvenog sustava Grada Splita i Splitsko-dalmatinske županije.

Raspravljajući o izazovima s kojima se suočavaju zdravstvene ustanove na području grada Splita, tijekom održane fokus grupe „Zdravstvena infrastruktura“, istaknuo se izazov učinkovitog zadovoljenja povećane potražnje za zdravstvenim uslugama, na svim razinama zdravstvene zaštite, a uslijed povećanog broja turista koji tijekom turističke sezone borave ili gravitiraju Splitu u potrazi za zdravstvenom skrbi. Čule su se različite ideje odgovora na navedenu potražnju, bez postignutog konsenzusa. Prema preporukama OECD-a (OECD, 2007) o osiguravanju alternativnih izvora financiranja za razvoj nove i održavanje postojeće infrastrukture, raspravljalo se o osiguravanju dodatnih financijskih sredstava za zdravstvenu infrastrukturu izdvajanjem određenog postotka novca od turističkih pristojbi,

ističući važnost razmatranja i ostalih izvora financiranja. Svakako ostaje otvoreno pitanje pronalaženja adekvatnog načina funkcioniranja zdravstvenog sustava tijekom trajanja turističke sezone.

Od Zavoda na području grada Splita djeluje Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije (NZJZ Splitsko-dalmatinske županije) te Zavod za hitnu medicinu Splitsko-dalmatinske županije (ZHM Splitsko-dalmatinske županije). Osim navedenih ustanova na području grada Splita djeluje i regionalni ured Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (HZZO).

Uz ustanove koje su u javnom vlasništvu, primarnu zdravstvenu zaštitu provode i privatni zdravstveni djelatnici, odnosno privatne poliklinike i bolnice na sekundarnoj razini zdravstvene zaštite. Broj aktivnih privatnih poslovnih subjekata koji posluju unutar djelatnosti zdravstvene zaštite na području grada Splita i ostalih odabranih prostornih jedinica, u 2014. i 2018. godini prikazan je u Tablicama 4. i 5. Unutar kategorije ostalih djelatnosti zdravstvene zaštite prevladavaju ustanove za zdravstvenu njegu i rehabilitaciju u kući. Uočava se trend rasta broja privatnih zdravstvenih ustanova unutar svih kategorija djelatnosti zdravstvene zaštite, kako u Splitu tako i u ostalim promatranim prostornim jedinicama.

Tablica 4. Broj privatnih zdravstvenih ustanova prema djelatnosti koje djeluju u gradovima Split, Zagreb, Rijeka, Zadar i Dubrovnik te u Splitsko-dalmatinskoj županiji i Republici Hrvatskoj u 2014. godini

	Split	Zagreb	Rijeka	Zadar	Dubrovnik	SDŽ	RH
Q86.10 Djelatnosti bolnica	0	2	1	0	0	1	8
Q86.21 Djelatnosti opće medicinske prakse	0	0	1	0	0	1	9
Q86.22 Djelatnosti specijalističke medicinske prakse	40	199	26	15	7	47	425
Q86.23 Djelatnosti stomatološke prakse	11	89	19	9	3	13	191
Q86.90 Ostale djelatnosti zdravstvene zaštite	11	47	7	5	3	21	213
Q86	62	337	54	29	13	83	846

Izvor: HGK - Digitalna komora, 2020.

Tablica 5. Broj privatnih zdravstvenih ustanova prema djelatnosti koje djeluju u gradovima Split, Zagreb, Rijeka, Zadar i Dubrovnik te u Splitsko-dalmatinskoj županiji i Republici Hrvatskoj u 2018. godini

	Split	Zagreb	Rijeka	Zadar	Dubrovnik	SDŽ	RH
Q86.10 Djelatnosti bolnica	0	3	1	0	0	1	9
Q86.21 Djelatnosti opće medicinske prakse	0	1	1	1	0	1	13
Q86.22 Djelatnosti specijalističke medicinske prakse	55	250	30	20	8	64	533
Q86.23 Djelatnosti stomatološke prakse	15	119	28	11	3	19	262
Q86.90 Ostale djelatnosti zdravstvene zaštite	14	75	10	9	3	27	287
Q86	84	448	70	41	14	112	1104

Izvor: HGK – Digitalna komora, 2020.

Ključni dionici zdravstvenog sustava koji djeluju na području grada Splita, naglašavaju potrebu zajedničkog djelovanja svih razina javne vlasti i svih zdravstvenih ustanova u cilju osiguravanja kvalitetne zdravstvene zaštite na području grada Splita. Naime, iako je ova analiza stanja napravljena za potrebe izrade Strategije razvoja grada Splita do 2030. godine, odnosno s ciljem usmjeravanja budućeg rada Grada Splita, većina zdravstvenih ustanova na području grada u vlasništvu je Splitsko-dalmatinske županije ili Republike Hrvatske (KBC Split). Ipak, projektima koji su u djelokrugu Grada Splita, a kojima se npr. radi na prevenciji, brizi za starije i nemoćne i sl. smanjuju se pritisci prema zdravstvenom sustavu. Naglašava se važnost horizontalne i vertikalne integracije, unutar i izvan zdravstvenog sustava, kao i multidisciplinarni pristup s ciljem prvenstveno sprječavanja, a onda i liječenja bolesti. Ohrabruje njihova želja za razumijevanjem uloge, odnosno želja i mogućnosti za djelovanje različitih sudionika u zdravstvenom sustavu, kao i konstruktivna rasprava s ciljem pronalaženja rješenja za izazove s kojima se suočavaju.

1.3.2.1.2. Ljekarnička djelatnost

Prema Zakonu o zdravstvenoj djelatnosti (NN 100/2018) ljekarnička djelatnost je dio zdravstvene djelatnosti koja se obavlja na primarnoj, sekundarnoj i tercijarnoj razini zdravstvene zaštite, a obuhvaća opskrbu stanovništva lijekovima i medicinskim proizvodima te magistralnim/galenskim pripravcima kao i ljekarničku skrb u skladu s posebnim zakonom kojim se uređuje ljekarništvo te se obavlja samo u sklopu mreže javne zdravstvene službe. Razvoj ljekarničke mreže važan je zbog osiguravanja kvalitete i dostupnosti lijekova.

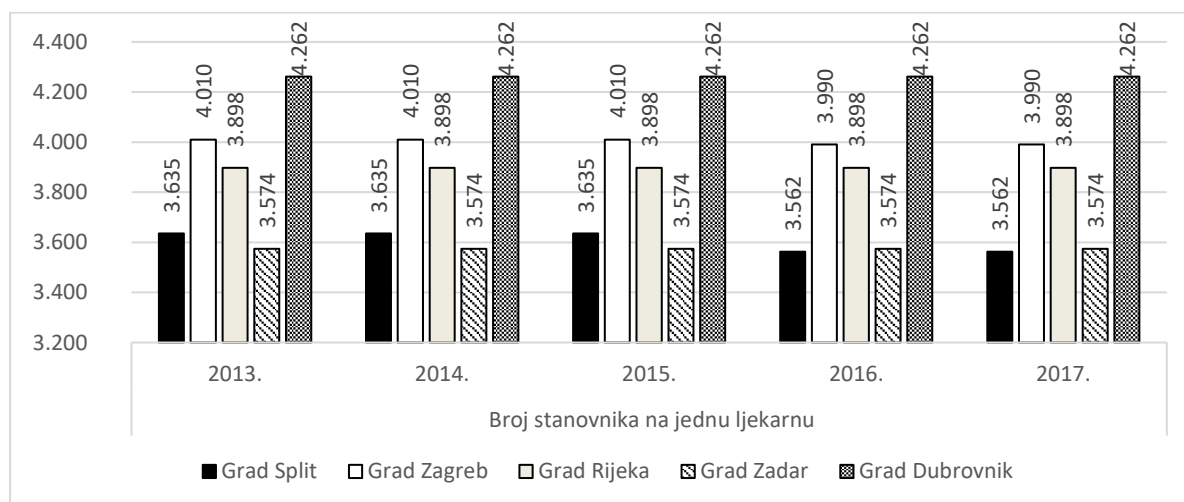
U gradu Splitu su u 2017. godini djelovale 3 privatne ljekarne, 11 zdravstvenih ustanova za ljekarničku djelatnost, 15 ljekarni kao jedinica ljekarničke ustanove u županijskom vlasništvu i 32 ljekarničke jedinice (Tablica 6).

Tablica 6. Broj privatnih ljekarni, zdravstvenih ustanova za ljekarničku djelatnost, ljekarničkih jedinica i ljekarni u zakupu u gradovima Split, Zagreb, Rijeka, Zadar i Dubrovnik od 2013. do 2017. godine

Grad	Ljekarne																			
	Privatne ljekarne					Zdravstvene ustanove za ljekarničku djelatnost					Ljekarničke jedinice					Zakup				
	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Grad Split	4	4	4	3	3	12	12	11	11	11	45	45	45	47	47	0	0	0	0	0
Grad Zagreb	24	23	21	21	20	28	28	29	30	29	150	152	155	157	159	23	22	21	20	19
Grad Rijeka	4	3	3	3	1	4	5	5	5	5	22	23	23	23	25	7	7	7	7	7
Grad Zadar	4	4	3	2	2	4	4	5	4	4	17	17	18	19	19	0	0	0	0	0
Grad Dubrovnik	1	1	1	0	0	2	2	2	3	3	8	8	8	9	9	1	1	1	1	1

Izvor: HZZO (2020)

U gradu Splitu, u 2017. godini na jednu ljekarnu u prosjeku dolazi 3.562 stanovnika, u gradu Zagrebu u istoj godini na jednu ljekarnu dolazi 3.990 stanovnika, u gradu Rijeci 3.898 stanovnika, u gradu Zadru 3.574 stanovnika, a u gradu Dubrovniku 4.262 stanovnika. Stanje je u posljednje dvije godine promatranog razdoblja bilo najpovoljnije u gradu Splitu. Najnepovoljnije stanje u promatranom razdoblju bilo je u gradu Dubrovniku (Grafikon 8).

Grafikon 8: Broj stanovnika po ljekarni u gradovima Split, Zagreb i Zadar od 2013. do 2017. godine

Napomena: Broj stanovnika preuzet je iz Popisa stanovništva 2011.

Izvor: HZZO (2020)

Bolničko ljekarništvo u gradu Splitu, kao specifičan sadržaj djeluje organizirano na dvije lokacije (Križine i Firule) unutar KBC-a Split.

Uloga Grada Splita u funkcioniranju zdravstvene infrastrukture na području grada

S ciljem analiziranja uloge Grada Splita, odnosno participiranja lokalne razine u financiranju zdravstvene infrastrukture na području grada Splita, sljedeća tablica prikazuje izdvojene rashode za zdravstvenu zaštitu Upravnog odjela za socijalnu skrb, zdravstvenu zaštitu i demografiju Grada Splita. Iako se proračun Grada Splita detaljno analizira u zasebnom poglavlju ove Strategije razvoja grada Splita do 2030. godine, na održanoj fokus grupi, stekao se dojam kako različiti subjekti koji sudjeluju u pružanju zdravstvene zaštite na području grada Splita nemaju dovoljno informacija o tome koje su ovlasti Grada Splita, odnosno njegove mogućnosti i ograničenja definirane zakonodavnim okvirom. Naime, uloga Grada u funkcioniranju zdravstvene infrastrukture na području grada je definirana najvećim dijelom Zakonom o zdravstvenoj zaštiti (NN 100/2018). Upravni odjel za socijalnu skrb, zdravstvenu zaštitu i demografiju Grada Splita „... obavlja upravne, stručne i druge poslove vezane za socijalno zbrinjavanje građana, skrbi o lokalnim potrebama zdravstvene zaštite stanovništva, predlaže mjere za poboljšanje lokalnih mjera socijalne i zdravstvene zaštite stanovništva, prati socijalna i demografska kretanja i pojave, predlaže organiziranje odgojno-zdravstvenih mjera, izrađuje stručne studije i surađuje s drugim tijelima u cilju unapređenja stanja.“ (Grad Split, 2019a).

Tablica 7. Izdvojeni rashodi Upravnog odjela za socijalnu skrb i zdravstvenu zaštitu Grada Splita (2013., 2016.-2018.)

Vrsta rashoda	Godina			
	2013.	2016.	2017.	2018.
Unapređenje zdravlja i djece mladih	841.646,00 kn	900.746,84 kn	750.930,40 kn	871.778,22 kn
PROMICANJE ZDRAVLJA, SPRJEČ. BOLESTI I RIZIČ OBBL. PONAŠ.	877.039,00 kn	1.623.866,94 kn	1.115.743,65 kn	2.159.856,19 kn
Promicanje zdravlja i potpora projektima str. usavrš.	237.492,00 kn	145.089,25 kn	85.000,00 kn	114.998,00 kn
Psihosocijalni tretman osoba s poteškoćama duševnog zdravlja	47.000,00 kn	-	-	-
Suzbijanje ovisnosti o alkoholu i kockanju	238.234,00 kn	-	-	270.000,00 kn

Psihosocijalni tretman ovisnika i konzum. Sredstava ovisnosti	167.813,00 kn	-	-	-
Primarna, sekundarna i tercijarna prevencija bolesti i ovisnosti	132.500,00 kn	-	-	-
Sprečavanje i suzbijanje posljedica djelovanja vanjskih uzroka	54.000,00 kn	-	-	-
Palijativna skrb	0,00 kn	529.110,00 kn	563.932,18 kn	1.341.713,59 kn
Suzbijanje bolesti ovisnosti	0,00 kn	560.491,78 kn	263.382,00 kn	140.000,00 kn
Sprečavanje i suzbijanje kroničnih i masovnih nezaraznih bolesti	0,00 kn	323.175,91 kn	137.329,47 kn	190.330,50 kn
Sprečavanje i suzbijanje akutnih bolesti	-	66.000,00 kn	66.100,00 kn	102.814,10 kn

Izvor: Grad Split (2014, 2017, 2018 i 2019b)

Kako je istaknuto na fokus grupi „Zdravstvena infrastruktura“, uslijed promjena u načinu života, sve dužem životnom vijeku, ali i sve većem broju pacijenata koji istodobno boluju od različitih bolesti, raste važnost razvoja dostupne i kvalitetne palijativne skrbi. Prema definiciji Europskog društva za palijativnu skrb i Svjetske zdravstvene organizacije „...palijativna skrb je pristup koji poboljšava kvalitetu života bolesnika i njihovih obitelji suočenih s problemima uslijed smrtonosnih bolesti, putem sprječavanja i ublažavanja patnje pomoću rane identifikacije i bespriekorne prosudbe te liječenja boli i drugih problema – fizičkih, psihosocijalnih i duhovnih. Palijativna skrb je interdisciplinarna u svom pristupu, te svojim djelokrugom obuhvaća pacijenta, obitelj i zajednicu. Palijativna skrb nudi najosnovniji koncept zaštite – zbrinjavanje pacijentovih potreba gdje god da se za njega skrbi, bilo kod kuće ili u ustanovi.“ (Ministarstvo zdravlja, 2017a) Kako navode Marasović Šušnjara i dr. (2015) dostupnost palijativne skrbi neizostavni je dio suvremenih zdravstvenih sustava. Navedeni autori u svom radu, analizirajući javnozdravstvenu procjenu potreba za palijativnom skrbi u Splitsko-dalmatinskoj županiji ističu potrebu za palijativnom skrbi na području županije. Nadalje, ističući kako su umrle osobe oba spola bile potrebite palijativne skrbi te analizirajući dobno standardiziranu stopu iskazanu na 1.000 stanovnika potrebitih palijativne skrbi, u 2012. godini, u odnosu na prosjek Splitsko-dalmatinske županije (5,8/1.000), veću smrtnost imali su stanovnici grada Splita (5,14/1.000). U istoj godini, palijativna skrb na području grada Splita bila je potrebita u ustanovi za smještaj (8% muškaraca te 15% žena kojima je trebala palijativna skrb umrlo je u ustanovi), kod kuće (oko 44% muškaraca i 40% žena kojima je trebala palijativna skrb umrlo je u svojim kućama) te u bolnicama (oko 48% muškaraca te 45% žena kojima je trebala palijativna

skrb umrlo je u bolnicama). Pritom je prosječno trajanje hospitalizacija umrlih potrebitih palijativne skrbi u KBC Split tijekom 2012. godine iznosilo 13,94 dana (ukupan broj dana iznosi 9.590), dok je prosjek za pacijente s područja ispostave Županijskog doma zdravlja Split iznosilo 13,77 dana (ukupno 4.945 dana). Navedene rezultate prvog provedenog istraživanja na području županije, potrebno je dodatno istražiti medicinsko-sociološkim istraživanjima kako bi se dobio detaljan uvid u trenutno stanje, a na temelju njega i definirati i provoditi mjere s ciljem osiguravanja kvalitetne i dostupne palijativne skrbi za stanovnike grada Splita (Šušnjara Marasović i dr., 2015)

Analizirajući palijativnu skrb kroz dvije dimenzije, oblik skrbi koji se pruža (akutna, produžena i kućna palijativna skrb) te razini na kojoj se ta skrb pruža (palijativni pristup, specijalistička podrška općoj palijativnoj skrbi te specijalistička palijativna skrb)²⁴, u nastavku su prikazane dostupne informacije o pružanju usluga palijativne skrbi na području grada Splita, a koje se odnose na angažman Grada Splita te volonterske udruge, dok će u sljedećim poglavljima ostali oblici i razine biti obrađeni unutar analize zdravstvene njege u kući bolesnika i patronažne zdravstvene zaštite kao i bolničke zdravstvene zaštite.

Pročelnica Upravnog odjela za socijalnu skrb, zdravstvenu zaštitu i demografiju na održanoj fokus grupi, između ostalog je istaknula da su ciljevi odjela u sljedećih 10 godina razvoj palijativne skrbi (kroz razvoj usluge, mobilne palijativne timove te doprinos u izgradnji hospicija) kao i briga za starije osobe. U gradu Splitu su u 2017. godini usluge palijativne skrbi koristile 22 osobe. Pritom je pruženo devet prvih pregleda, 46 puta kontrolni pregled, 320 puta je korištena usluga zdravstvene njege i 173 puta usluga fizikalne terapije. U 2018. neznatno se povećao broj korisnika, kao i usluga prvog i kontrolnog pregleda te zdravstvene njege u kući, dok se neznatno smanjio broj pruženih usluga fizikalne terapije (Tablica 8)²⁵.

Tablica 8. Korištenje usluga mobilnih palijativnih timova u djelatnosti palijativne skrbi u gradu Splitu u 2017. i 2018. godini

Naziv usluge	2017.	2018.
Korisnici	22	24
Prvi pregled	9	10
Kontrolni pregled	46	47
Zdravstvena njega	320	359
Fizikalna terapija	173	166

Izvor: Grad Split (2019c)

Konačno, prema Bijeloj knjizi o standardima i normativima za hospicijsku i palijativnu skrb u Europi – preporuke europskog udruženja za palijativnu skrb (Ministarstvo zdravlja, 2013) uloga volontera i udruga (uz bolnički i tim mobilnih stručnjaka) izražena je na razini specijalističke podrške općoj

²⁴Stupnjeviti sustav službi palijativne skrbi prema izvoru „Bijela knjiga o standardima i normativima za hospicijsku i palijativnu skrb u Europi – Preporuke Europskog udruženja za palijativnu skrb” (Ministarstvo zdravstva, 2013)

²⁵ Podatke o mobilnim palijativnim timovima ustupila nam je pročelnica Upravnog odjela za socijalnu skrb, zdravstvenu zaštitu i demografiju. Ona je radno mjesto preuzela u rujnu 2018. godine te ističe kako na temelju Analize stanja odjela za reviziju ne postoji niz dokumenata na osnovu kojih bi nam mogla ustupiti detaljnije podatke.

palijativnoj skrbi za sve oblike skrbi (akutnu, produženu i kućnu palijativnu skrb)²⁶. Na području grada Splita djeluje dobrovoljna, samostalna i neprofitna Udruga za palijativnu skrb Split (UPS). Njena je misija pomoć bolesnicima koji boluju od kroničnih progresivnih bolesti, kod kojih su se iscrpile sve mogućnosti klasične medicine i koji su u sadašnjim uvjetima prepušteni sebi i svojim obiteljima. Svoju misiju ostvaruju kroz palijativni tim, savjetovališta, edukacije, posudionicu pomagala, okupacije aktivnosti i niz projekata (projekt „Prihvatanje gubitka i proces žalovanja“ - Psihosocijalna potpora oboljelima od malignih bolesti i obiteljima oboljelih, čiju provedbu je omogućilo Ministarstvo zdravlja uz Institucionalnu potporu Grada Splita i partnersku potporu udruge Domine Split (2015/2016) te tri projekta u 2017. godini: 1. „Izvaninstitucionalna skrb o starijim osobama“, financiran sredstvima Splitsko-dalmatinske županije, 2. „Kronični-palijativni bolesnik i njegova obitelj“, financiran od Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku i 3. „Zadovoljavanje potreba palijativnom bolesniku i njegovoj obitelji pružanjem podrški“, financiran sredstvima Grada Splita). Udruga financijsku i institucionalnu podršku u svom radu dobiva od Grada Splita (poslovni prostor), prima financijsku pomoć od Splitsko-dalmatinske županije te od nadležnog ministarstva (financiranje dijela projektnih aktivnosti). (Udruga za palijativnu skrb Split, 2020) Konačno, prema OECD-u (2019) palijativna skrb na području cijele RH je poboljšana, kroz unaprjeđenje kapaciteta palijativne skrbi, poboljšanjem integracije i koordinacije, ne i zahvaljujući razvoju novih struktura.

Analizirajući moguća buduća ulaganja, pročelnica Upravnog odjela za socijalnu skrb, zdravstvenu zaštitu i demografiju, na fokus grupi održanoj tijekom provođenja analize stanja, naglasila je da je grad Split uvršten u mrežu zdravih gradova²⁷ kao i da su ciljevi navedenog Upravnog odjela za sljedećih 10 godina podupiranje razvoja mentalnog zdravlja, podupiranje ranog razvoja djece, razvoj palijativne skrbi te briga za starije osobe. Istaknula je dobru volju da Grad Split sudjeluje u sufinanciranju projekata za razvoj zdravstvene infrastrukture. Prema Prilogu D: Smjernicama za ulaganja financirana sredstvima iz kohezijske politike za razdoblje 2021.-2027. za Hrvatsku (Europska komisija, 2019) utvrđene su visokoprioritetne potrebe za ulaganjima u cilju povećanja istraživačkih i inovacijskih kapaciteta i primjene naprednih tehnologija. Prema navedenom dokumentu zdravstveni ishodi i dalje su nedovoljni, dok je zdravstveni sustav neučinkovit, stoga su utvrđene visokoprioritetne potrebe za ulaganjima u cilju poboljšanja dostupnosti, učinkovitosti i stabilnosti pružanja usluga zdravstvene i dugotrajne skrbi (navedeno između ostalog uključuje: razvoj infrastrukturnih kapaciteta za dugoročnu skrb i razvoj programa za promicanje zdravlja i prevenciju bolesti). U prilog ulaganju u prevenciju bolesti, u navedenom izvješću (Europska komisija, 2019) se navodi kako su pušenje i konzumacija alkohola u zemlji iznad prosjeka Europske unije, što utječe na smrtnost od kardiovaskularnih i kancerogenih bolesti. Prikazano daje jasna usmjerenja koja će područja Europska komisija smatrati prihvatljiva za sufinanciranje, a u kojima onda i Grad Split može razmišljati o svojoj ulozi u ostatku sufinanciranja.

Zaključno, razmišljajući o ulozi Grada Splita u razvoju zdravstvene infrastrukture, bilo bi neispravno i manjkavo zadržati se samo na prikazanoj analizi. Uvažavajući sva, već spomenuta, zakonodavna ograničenja pri izradi proračuna, odnosno mogućnosti financiranja zdravstvene infrastrukture na lokalnoj razini, fokus se može i treba pomaknuti prema analiziranju dodatnih mogućnosti participacije Grada u razvoju zdravstvene infrastrukture. Naime, Grad može i treba, kao i do sada, biti podrška razvoju zdravstvene infrastrukture i kroz ostale djelokruge rada, koji nisu nužno u opisu rada Upravnog odjela za socijalnu skrb, zdravstvenu zaštitu i demografiju. To, na primjer, uključuje izmjene prostornog plana u cilju prenamjene prostora te osiguravanja dodatnog zemljišta za razvoj zdravstvene infrastrukture,

²⁶ Iako se udruge čiji djelokrug, između ostalog, obuhvaća i zdravstvenu zaštitu, unutar ove Strategije obrađuju u poglavlju Socijalne skrbi, zbog navedene važnosti udruge u razvoju palijativne skrbi, ovdje je ukratko analiziran rad Udruge za palijativnu skrb Split.

²⁷ Više o projektu Svjetske zdravstvene organizacije „Zdravi gradovi“ može se pročitati na web stranici <http://www.zdravi-gradovi.com.hr/home/o-mrezi/projekt-svjetske-zdravstvene-organizacije.aspx>

Grad može sudjelovati u rješavanju pitanja prometa u mirovanju, samostalno ili kroz javno-privatno partnerstvo, može pridonijeti dostupnosti kroz razvoj javnog gradskog prijevoza, može ustupiti ili po povlaštenim cijenama najma iznajmiti prostore u svom vlasništvu za različite svrhe ovisno o potrebama zdravstvenog sustava, a sve s ciljem poboljšanja dostupnosti i kvalitete zdravstvene skrbi, kao i zajednički sa zdravstvenom ustanovom osnovati dječji vrtić, ako se tako nešto pokaže učinkovito (poboljšava nenadničke aspekte posla zdravstvenim djelatnicima te ustanove u kojoj se nalazi vrtić). Nadalje, poboljšanje zdravstvenih ishoda pojedinih kategorija stanovnika na području grada Splita, na primjer, branitelja, ostvaruje se i kroz Odsjek za suradnju s braniteljima i braniteljskim udrugama koji svojim djelovanjem može podržati učinkovitije provođenje Nacionalnog programa psihosocijalne i zdravstvene pomoći sudionicima i stradalnicima Domovinskog rata, Drugog svjetskog rata i povratnicima iz mirovnih misija (Ministarstvo branitelja, 2014) kao i provođenje programa, projekata i aktivnosti iz djelokruga Ministarstva hrvatskih branitelja kojima se podiže kvaliteta življenja i zdravlja navedene populacije. Ujedno, poticaje razvoja zdravstvene infrastrukture može se postići i uključivanjem Turističke zajednice grada Splita u navedeni razvoj, kroz članstvo u klaster zdravstvenog turizma itd.

Promatrajući zdravstvenu infrastrukturu kao dio javnog kapitala neproizvodne infrastrukture koji posredno sudjeluje u gospodarskoj aktivnosti kroz očuvanje, sigurnost i uvećanje sposobnosti ljudskog kapitala, neupitna je važnost premještanja fokusa nositelja ekonomske politike na lokalnoj razini s ograničenih mogućnosti direktnog financiranja unutar ovlasti Upravnog odjela za socijalnu skrb, zdravstvenu zaštitu i demografiju prema različitim mogućnostima podrške razvoju zdravstvene infrastrukture kroz obnašanje poslova unutar svog sveobuhvatnog samoupravnog djelokruga u korist svojih građana.

1.3.3. Analiza rada zdravstvenih službi u sustavu zdravstva

Analiza rada zdravstvenih službi u sustavu zdravstva analizirat će dostupnost i korištenje zdravstvene infrastrukture po pojedinim razinama zdravstvene zaštite, odnosno specifičnim dijelovima zdravstvenog sustava.

Uvodno, potrebno je naglasiti poteškoće s kojima su se istraživači susreli tijekom rada na navedenoj analizi, a koje pak utječu na obim i kvalitetu analize. Poteškoće se odnose na ograničenu dostupnost baza podataka koje su slabo sredene, nepouzdana ili ih uopće nema, a koje su neophodne za izradu sustavnih analiza zdravstvenog sustava (pritom treba pohvaliti otvorenost za suradnju većine dionika u sustavu, ali i dalje ostaje naveden problem s bazama podataka)²⁸. One su preduvjet kvalitetnih analiza stanja na kojima bi se trebale temeljiti preporuke za djelovanje nositelja ekonomskih politika, a s ciljem unaprjeđenja zdravstvene infrastrukture. Stoga je rješavanje navedenog ograničenja, nužan prvi korak prema poboljšanju učinkovitosti zdravstvene infrastrukture.

Konkretna ograničenja vezana uz dostupne podatke detaljnije će biti navedena unutar svakog podpoglavlja. Ipak, ovoj analizi je zajedničko da ne uključuje privatne zdravstvene djelatnike koji ne posluju unutar mreže javne zdravstvene službe. Analiziranje uloge i utjecaja uključivanja privatnog sektora na dostupnost i kvalitetu pružanja zdravstvenih usluga od iznimnog je značaja, stoga još jednom apeliramo na promjene koje će rezultirati ažuriranim i pouzdanim bazama podataka. Naime, odluke o alokaciji resursa za pružanje zdravstvenih usluga i njihovoj distribuciji mogu se djelomično prepustiti tržištu ili se mogu u potpunosti planirati na razini javnog sektora (država ima zadatak prikupiti resurse od stanovništva, alocirati ih za pružanje zdravstvenih usluga i distribuirati usluge pojedincima). Kako navode McPake i Normand (2008) rasprava o najboljem načinu za donošenje odluka u zdravstvenom sustavu podijelila je svijet tijekom 20. stoljeća. Različite zemlje zauzele su različite stavove o ovom pitanju, ali i razvile široku „lepezu“ različitih mikseva državnog planiranja i tržišta (javnog i privatnog) u

²⁸ S istim problemima suočeni su i drugi istraživači tijekom analiziranja zdravstvenog sustava RH. Tako Vehovec (2014, str. 16) ističe kako je za istraživače iz područja ekonomije „zdravstveni sustav najzatvoreniji od svih sektora, ne računajući vojnu industriju“. Nadalje, analizirajući strukturu financiranja zdravstva u RH u periodu 1995.-2011., kod udjela proračuna i plaćanja „iz džepa“ Mihaljek (2014) ističe diskrepanciju između podataka DZS-a i WHO-a.

cilju postizanja boljeg izbora raspodjele resursa i zdravstvenih usluga. U situaciji kada s jedne strane, uslijed rasta životnog standarda, raste pritisak za sve većim obimom što kvalitetnijih zdravstvenih usluga, dok s druge strane raste pritisak da zdravstveni sustav troši manje javnog novca, uključivanje privatnog sektora jedno je od potencijalnih rješenja prevladavanja navedenog jaza (Kordić, 2013). Ipak, i dalje u zdravstvenom sustavu prevladava javni sektor, odnosno javno financiranje. Problem funkcioniranja zdravstvenog sustava tada je vezan uz ograničene proračunske izvore sredstava, s tim povezane poteškoće mukotrpnog usuglašavanja i izbora prioriteta namjena između brojnih zahtjeva interesnih skupina, povećan fiskalni pritisak i redistributivna priroda sustava, problem nadzora nad namjenskom i racionalnom upotrebom sredstava itd. (Leko 2011). Pritom Skupnjak (2006) naglašava važnost fokusiranja na multisektorski, partnerski intervencionizam, jer on jedini jamči uspješnost. Nedovoljno iskorišten potencijal partnerstva svih dionika u sustavu karakteristika je današnjeg funkcioniranja zdravstvenog sustava. Navedeno je pak dijelom posljedica nepovjerenja i nerazumijevanja među partnerima, koji iako imaju svoje ciljeve koji djeluju sasvim suprotni, mogu funkcionirati zajedno, pritom ostvarujući individualne ciljeve, ali istodobno doprinoseći povećanju obima, dostupnosti i kvalitete zdravstvenih usluga. Preduvjet razumijevanja različitih partnera i djelovanja u istom smjeru za potrebe poboljšanja ishoda zdravstvenog sustava, je transparentno djelovanje svih dionika. Nadalje, kako bi država na pravilan način regulirala uloge različitih sudionika koji djeluju unutar zdravstvenog sustava također treba imati podatke na temelju kojih se vrše analize i donose odluke, čiji se rezultati ponovno prate na temelju podataka. Bez kvalitetne analize stanja koja se pak temelji na transparentnim, kvalitetnim i pouzdanim dostupnim podacima, bilo koje mjere koje se donose u cilju poboljšanja učinkovitosti zdravstvenog sustava zapravo su igra pokušaja i pogrešaka. Transparentnost u poslovanju preduvjet je da se, ako netko od njih do sada nije, različiti dionici počnu promatrati kao partneri koji uz dostizanje svojih ciljeva istodobno mogu djelovati u cilju postizanja zajedničkog cilja, a taj je poboljšanje zdravstvenog statusa stanovništva.

1.3.3.1. *Primarna zdravstvena zaštita*

Zdravstvena zaštita na primarnoj razini u ovom poglavlju opisana je kroz djelatnost opće/obiteljske medicine, zdravstvene zaštite predškolske djece, zdravstvene zaštite žena, zdravstvene njege u kući bolesnika, patronažne zdravstvene zaštite te stomatološke zdravstvene zaštite. Zbog dostupnosti javno objavljenih podataka analiza je provedena samo za 2017. godinu.²⁹ Iako u nastavku analizirani podaci sadrže javne pružatelje kao i privatne koji posluju unutar mreže javne zdravstvene zaštite, ističemo već navedeni nedostatak informacija o radu privatnih zdravstvenih djelatnika koji ne posluju na ugovor s HZZO-om, a koji, na primjer između ostalog, onemogućava cjelovitu analizu te u budućnosti raspravu o opravdanosti i učincima odluke nositelja zdravstvene politike da upravo primarnu zdravstvenu zaštitu, koja ima presudnu ulogu vratara, prepusti privatnom sektoru. Naime, rashodi za lijekove i druge medicinske proizvode propisane izvanbolničkim pacijentima u RH znatno su iznad prosjeka Europske unije (25 % naspram 19 % ukupnih rashoda za zdravstvo), a ističe se i relativno velik broj pacijenata koji se upućuju u bolnice (Europska komisija, 2019). Na iste zaključke upućuje i OECD (2019) koji ističe fragmentiranost primarne skrbi, koja je po svemu sudeći nedovoljno iskorištena u usporedbi s

²⁹ Iako su dionici na održanoj fokus grupi „Zdravstvena infrastruktura“ sugerirali da podatke nužne za obradu zatražimo od HZZO-a, HZZO nam je ustupio samo podatke vezane uz dostupnost, ali ne i uz korištenje zdravstvene infrastrukture, pritom se pozivajući na Zakon o zdravstvenoj zaštiti (NN 100/2018) koji navodi kako je Hrvatski zavod za javno zdravstvo (HZJZ) ovlašteno tijelo za obavljanje službene zdravstvene statistike. Kako bi analiziranje dostupnosti zdravstvene infrastrukture bez istodobnog analiziranja korištenja infrastrukture bilo manjkavo, odlučeno je analizirati samo 2017. godinu za koju postoje javno objavljeni podaci unutar Zdravstveno statističkih ljetopisa. Naime, na održanoj fokus grupi dionici su upozorili na manjkavost interno dostavljenih podataka NZJZ Splitsko-dalmatinske županije. Napominjemo, da i unutar javno objavljenih podataka o dostupnosti zdravstvene zaštite postoje manje razlike u podacima koje objavljuje HZZO i NZJZ Splitsko-dalmatinske županije. Pritom se podaci dobiveni od NZJZ-a Splitsko-dalmatinske županije temelje na Izvješćima zaprimljenima od ustanova čiji se rad prikazuje, što upućuje na potencijalni izvor neusklađenosti, kao i problem nepostojanja posljedica koje bi zdravstvene ustanove snosile za krivo/manjkavo ili nikakvo izvještavanje.

bolničkom i izvanbolničkom skrbi. Ipak, problem propusnosti potrebno je analizirati kroz više kutova gledišta. Oni se odnose na upravljanje zdravstvenim sustavom, odnos privatnih i javnih pružatelja usluga, odnosno postojanje moralnog hazarda uslijed asimetrije informacija između korisnika i pružatelja usluga, rast troškova veledrogerijama itd.

1.3.3.1.1. Opća/obiteljska medicina³⁰

U djelatnosti opće/ obiteljske medicine, u gradu Splitu je u 2017. godini radilo 97 timova s punim radnim vremenom. U gradu Splitu je bilo 47 specijalista opće/obiteljske medicine i 5 specijalista školske medicine. Drugi zdravstveni djelatnici većinom su bili srednje stručne spreme, njih 94, a 3 ih je bilo više stručne spreme. U skrbi timova opće/obiteljske medicine u gradu Splitu zabilježen je broj od 171.476 osiguranika u 2017. godini, od kojih je 134.627 i koristilo zdravstvenu zaštitu (79% od ukupnog broja osiguranika u gradu Splitu). (Tablica 9)

Prosječan broj osiguranika po timu obiteljske medicine u gradu Splitu u 2017. godini iznosio je 1.768, a prosječan broj korisnika po timu obiteljske medicine 1.388. Prosječan broj osoba po timu obiteljske medicine u gradu Splitu u 2017. godini jednak je prosječnom broju osoba po timu obiteljske medicine u Republici Hrvatskoj, a za 7,48% veći od prosječnog broja osoba po timu obiteljske medicine u gradu Zagrebu, te za 5,36% veći od prosječnog broja osoba po timu obiteljske medicine u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Prosječan broj korisnika po timu obiteljske medicine u gradu Splitu u 2017. godini manji je za 1,66% od prosječnog broja korisnika po timu obiteljske medicine u gradu Zagrebu. S druge je pak strane prosječan broj korisnika po timu obiteljske medicine u gradu Splitu u 2017. godini veći za 5,31% u odnosu na prosječan broj korisnika po timu obiteljske medicine u Splitsko-dalmatinskoj županiji, i za 0,73% veći u odnosu na prosječan broj korisnika po timu obiteljske medicine u Republici Hrvatskoj.

Tablica 9. Broj timova, zdravstvenih djelatnika i osiguranika u djelatnosti opće/ obiteljske medicine u gradovima Split, Zagreb i Zadar, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Republici Hrvatskoj u 2017. godini*

Grad/ Županija/ Država	Broj timova		Zdravstveni djelatnici			Osiguranici	
	Puno radno vrijeme	Djelomično radno vrijeme	Liječnici		VŠS, SSS, NSS	Ukupni broj	Od toga korisnici zdravstvene zaštite
			Dr. med.	Specijalisti			
Grad Split	97	0	45	52	97	171.476	134.627
Grad Zagreb	429	45	243	231	429	779.543	668.611
Grad Zadar	43	0	43	17	43	/	/

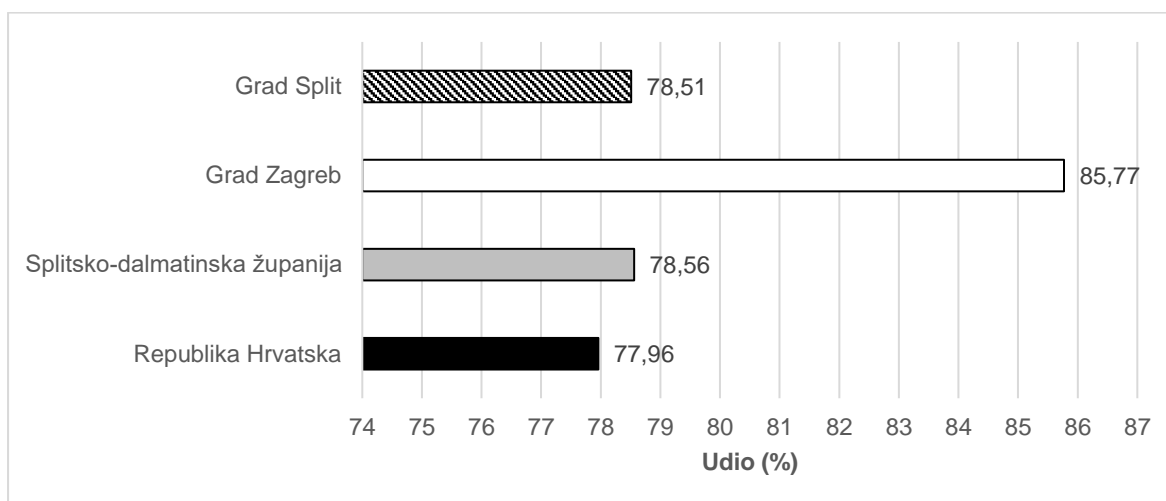
³⁰ Podaci za opću/obiteljski medicinu u Statističkim ljetopisima Splitsko-dalmatinske županije i Primorsko-goranske županije te onom Zavoda za javno zdravstvo, nisu odvojeni na podatke koji prikazuju pružatelje unutar mreže javne zdravstvene zaštite i izvan nje (a koji se odnose na tzv. „čiste“ privatnike). Nadalje, podaci u Statističkom ljetopisu grada Zagreba i Zadarske županije, odvojeno se prikazuju za prethodno navedene kategorije. Zbog navedenog, a uspoređujući npr. broj timova u gradu Splitu kojeg navodi HZZO (98) s onim kojeg navodi Ljetopis (97) ili za RH kojeg navodi HZZO (2.345) s onim kojeg navodi HZJZ (2.323) zauzet je stav kako će se, u nemogućnosti dokazivanja da se analiziraju potpuno usporedive baze (zbog na prethodnim stranicama već navedenih problema), usporedba vršiti između ukupnih podataka koji su prikazani za gradove Split i Rijeku, SDŽ i RH te podataka koji se odnose na pružanje zdravstvene zaštite unutar mreže javne zdravstvene zaštite za gradove Zadar i Zagreb. Stava smo kako je ovakav pristup najbolji moguć u danim okolnostima, a kako je u ovoj djelatnosti i manji udio onih koji posluju izvan mreže javne zdravstvene zaštite, smatramo kako su dobiveni rezultati relevantni.

Splitsko-dalmatinska županija	242	0	128	114	242	405.970	318.923
Republika Hrvatska	2.313	10	1.071	1.185 ³¹	2.315	4.106.950	3.201.954

* Za analizirani obuhvat upućuje se pročitati fusnotu br. 13.

Izvor: Izrada autora prema podacima NZJZ-a Splitsko-dalmatinske županije(2018), NZJZ-a „Dr. Andrija Štampar“ (2018), NZJZ-a Zadarske županije(2018) i HZJZ-a(2018a)

U gradu Splitu, u djelatnosti opće medicine, u 2017. godini, zdravstvenu zaštitu koristilo je oko 78,5% osiguranika, ili za 9,3% manje nego u gradu Zagrebu, za 0,13% manje nego u Splitsko-dalmatinskoj županiji, i za 0,64% više nego u Republici Hrvatskoj (Grafikon 9).

Grafikon 9. Udio korisnika u ukupnom broju osiguranika u djelatnosti obiteljske medicine u Splitu i Zagrebu, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Republici Hrvatskoj u 2017. godini*

* Za analizirani obuhvat upućuje se pročitati fusnotu br. 13.

Izvor: Izrada autora prema podacima NZJZ-a Splitsko-dalmatinske županije (2018), NZJZ-a „Dr. Andrija Štampar“ (2018) i HZJZ-a (2018a)

Prema podacima navedenim u Tablici 10. u gradu Splitu ukupno je zabilježeno 10.705 posjeta u kući, što čini 0,6% ukupnog broja posjeta liječniku obiteljske medicine. Jednak postotak odnosi se i na grad Zagreb i Zadar, a u Rijeci, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Republici Hrvatskoj je udio posjeta u kući u ukupnom broju posjeta veći za 33,3%.

U gradu Splitu je u kućnim posjetama pregledana 10.051 osoba, odnosno tek 1,8% od ukupnog broja pregleda. Jedino grad Zadar ima manji postotak od Splita, a iznosi 1,6%. U gradu Zagrebu su u kući pacijenta pregledane 40.564 osobe (2% ukupnog broja pregleda, za 11,1% više nego u gradu Splitu), u Rijeci 9.625 osoba (2,4% ukupnog broja pregleda, za 33,3% više nego u gradu Splitu), u Splitsko-dalmatinskoj županiji 30.695 osoba (2,2% ukupnog broja pregleda, za 22,2% više nego u gradu Splitu) i u Republici Hrvatskoj 302.019 osoba (2,3% ukupnog broja pregleda, za 27,8% više nego u gradu Splitu).

³¹ Zbroj specijalista opće medicine, školske medicine i ostalih specijalista.

U prosjeku je u gradu Splitu, u djelatnosti opće/obiteljske medicine u 2017. godini, svaka osoba posjetila liječnika obiteljske medicine deset puta godišnje. U gradu Zagrebu, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Republici Hrvatskoj taj prosjek iznosi devet puta godišnje (za 11,1% manje nego u gradu Splitu).

Prosječno je svaka osoba u gradu Splitu, gradu Zagrebu, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Republici Hrvatskoj pregledana tri puta godišnje.

Tablica 10: Broj posjeta, pregleda i upućivanja na specijalistički pregled u djelatnosti opće/ obiteljske medicine u gradovima Split, Zagreb, Rijeka i Zadar, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Republici Hrvatskoj u 2017. godini*

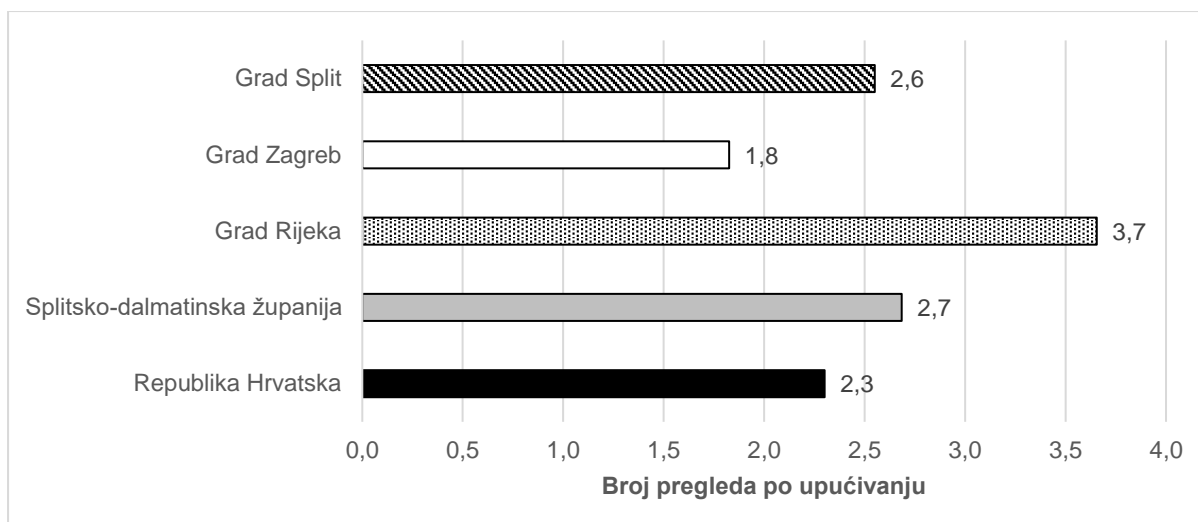
Grad/ Županija/ Država	Posjeti			Pregledi			Upućivanja na specijalističk i pregled
	U ordinaciji	U kući	Ukupno	U ordinaciji	U kući	Ukupno	
Grad Split	1.644.805	10.705	1.655.510	550.636	10.051	560.687	219.827
Grad Zagreb	6.832.533	42.177	6.874.710	1.975.551	40.564	2.016.115	1.104.214
Grad Rijeka	1.408.225	10.971	1.419.196	399.047	9.625	408.672	111.799
Grad Zadar	733.242	4.653	737.895	266.484	4.377	270.861	/
Splitsko- dalmatinska županija	3.791.988	32.497	3.824.485	1.342.327	30.695	1.373.022	511.469
Republika Hrvatska	37.324.96 0	319.27 6	37.644.23 6	12.671.75 8	302.01 9	12.973.77 7	5.638.298

* Za analizirani obuhvat upućuje se pročitati fusnotu br. 13.

Izvor: Izrada autora prema podacima NZJZ-a Splitsko-dalmatinske županije (2018), NZJZ-a „Dr. Andrija Štampar“ (2018), NZJZ-a Primorsko-goranske županije (2018), NZJZ-a Zadarske županije (2018) i HZJZ-a (2018a)

U 2017. godini u gradu Splitu je zabilježeno 219.827 upućivanja na specijalistički pregled.

U djelatnosti opće/obiteljske medicine u gradu Splitu jedno upućivanje specijalisti dolazi na 2,6 pregleda, dok ta brojka za Splitsko-dalmatinsku županiju iznosi 2,7, ili za 3,8% manje nego u gradu Splitu. U gradu Rijeci jedno upućivanje specijalisti dolazi na 3,7 pregleda, što je za 42,3% rjeđe u odnosu na grad Split. Na razini Republike Hrvatske jedno upućivanje specijalisti dolazi na 2,3 pregleda, što je za 13,6% češće u odnosu na grad Split u 2017. godini, a u gradu Zagrebu je broj pregleda po upućivanju češće za 44,4%, i iznosi 1,8. (Grafikon 10)

Grafikon 10. Broj pregleda na jedno upućivanje za specijalističko-konzilijarni pregled u djelatnosti opće/obiteljske medicine u gradovima Split, Zagreb i Rijeka, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Republici Hrvatskoj u 2017. godini*

* Za analizirani obuhvat upućuje se pročitati fusnotu br. 13.

Izvor: Izrada autora prema podacima NZJZ-a Splitsko-dalmatinske županije (2018), NZJZ-a „Dr. Andrija Štampar“ (2018), NZJZ-a Primorsko-goranske županije (2018) i HZJZ-a (2018a)

Redoslijed prvih četiriju skupina bolesti i stanja utvrđenih u djelatnosti opće/obiteljske medicine nije se značajno mijenjao u promatranom razdoblju, a također se ni udjeli u ukupnom broju utvrđenih stanja nisu značajnije mijenjali (Tablica 11).

Čimbenici s utjecajem na zdravstveni status i kontakt s zdravstvenim ustanovama najčešća su utvrđena stanja u djelatnosti opće medicine u gradu Splitu, s udjelima od 9,2% do 10,8% (u 2017. godini 44.345 ili 10,6% od ukupnog broja utvrđenih bolesti i stanja). Bolesti dišnog sustava su druge najčešće utvrđene bolesti ili stanja u gradu Splitu, s udjelom koji se kreće od 8,2% do 10,6% (u 2017. godini 42.948 ili 10,2% od ukupnog broja utvrđenih bolesti i stanja). Bolesti cirkulacijskog sustava i bolesti mišićno koštanog sustava i vezivnog tkiva mijenjaju rang ovisno o promatranom godini. Udio bolesti cirkulacijskog sustava kreće se od 7,5% do 8,7% (u 2017. godini 33.506, ili 8% ukupnog broja utvrđenih bolesti i stanja). Udio bolesti mišićno koštanog sustava i vezivnog tkiva kreće se od 7,6% do 8,2% (u 2017. godini 32.575, ili 7,8%). (Tablica 11)

Tablica 11. Redoslijed i udio prve četiri skupine bolesti i stanja utvrđenih u djelatnosti opće/ obiteljske medicine u gradu Splitu od 2013. do 2017. godine

Godina	Rang			
	1.	2.	3.	4.
2013.	Čimbenici s utjecajem na zdravstveni status i kontakt s zdravstvenim ustanovama 10,4%	Bolesti dišnog sustava 10,3%	Bolesti cirkulacijskog sustava 8,7%	Bolesti mišićno koštanog sustava i vezivnog tkiva 7,6%

2014.	Čimbenici s utjecajem na zdravstveni status i kontakt s zdravstvenim ustanovama 10,4%	Bolesti dišnog sustava 10,3%	Bolesti cirkulacijskog sustava 8,7%	Bolesti mišićno koštanog sustava i vezivnog tkiva 7,6%
2015.	Bolesti dišnog sustava 11,5%	Čimbenici s utjecajem na zdravstveni status i kontakt s zdravstvenim ustanovama 9,2%	Bolesti mišićno koštanog sustava i vezivnog tkiva 8,2%	Bolesti cirkulacijskog sustava 7,5%
2016.	Čimbenici s utjecajem na zdravstveni status i kontakt s zdravstvenim ustanovama 10,8%	Bolesti dišnog sustava 10,6%	Bolesti mišićno koštanog sustava i vezivnog tkiva 8,6%	Bolesti cirkulacijskog sustava 8,4%
2017.	Čimbenici s utjecajem na zdravstveni status i kontakt s zdravstvenim ustanovama 10,6%	Bolesti dišnog sustava 10,2%	Bolesti cirkulacijskog sustava 8%	Bolesti mišićno koštanog sustava i vezivnog tkiva 7,8%

Izvor: Izrada autora prema podacima NZJZ-a Splitsko-dalmatinske županije (2019c)

1.3.3.1.2. Zdravstvena zaštita predškolske djece³²

U djelatnosti zdravstvene zaštite predškolske djece, u gradu Splitu je u 2017. godini radilo 13 timova i 13 specijalista zdravstvene zaštite predškolske djece. Drugi zdravstveni djelatnici većinom su bili srednje stručne spreme, njih 12, a jedan je bio više stručne spreme. Ukupno je u 2017. godini bilo osigurano 20.112 djece, a 88,3% djece je koristilo zdravstvenu zaštitu. (Tablica 12)

U djelatnosti zdravstvene zaštite predškolske djece u gradu Splitu prosječan broj osiguranika po timu iznosio je 1.547, što je za 7,8% više od prosjeka u Republici Hrvatskoj (1.435 osiguranika po timu) i za 7,1% manje od prosjeka u gradu Zagrebu (1.445 osiguranika po timu). Splitsko-dalmatinska županija imala je najveći prosjek, 1.617 osiguranika po timu zdravstvene zaštite predškolske djece.

³² Podaci za zdravstvenu zaštitu predškolske djece u Statističkim ljetopisima Splitsko-dalmatinske županije i Primorsko-goranske županije te onom Zavoda za javno zdravstvo, nisu odvojeni na podatke koji prikazuju pružatelje unutar mreže javne zdravstvene zaštite i izvan nje (a koji se odnose na tzv. „čiste“ privatnike). Nadalje, podaci u Statističkom ljetopisu grada Zagreba i Zadarske županije, odvojeno se prikazuju za prethodno navedene kategorije. Zbog navedenog, a uspoređujući npr. broj timova u gradu Splitu kojeg navodi HZZO (14) s onim kojeg navodi Ljetopis (13) ili za RH kojeg navodi HZZO (284) s brojem ordinacija kojeg navodi HZJZ (280 s punim radnim vremenom i 1 s djelomičnim radnim vremenom) zauzet je stav kako će se, u nemogućnosti dokazivanja da se analiziraju potpuno usporedive baze (zbog na prethodnim stranicama već navedenih problema), usporedba vršiti između ukupnih podataka koji su prikazani za gradove Split i Rijeku, SDŽ i RH te podataka koji se odnose na pružanje zdravstvene zaštite unutar mreže javne zdravstvene zaštite za gradove Zadar i Zagreb. Stava smo kako je ovakav pristup najbolji moguć u danim okolnostima, a kako je u ovoj djelatnosti i manji udio onih koji posluju izvan mreže javne zdravstvene zaštite, smatramo kako su dobiveni rezultati relevantni.

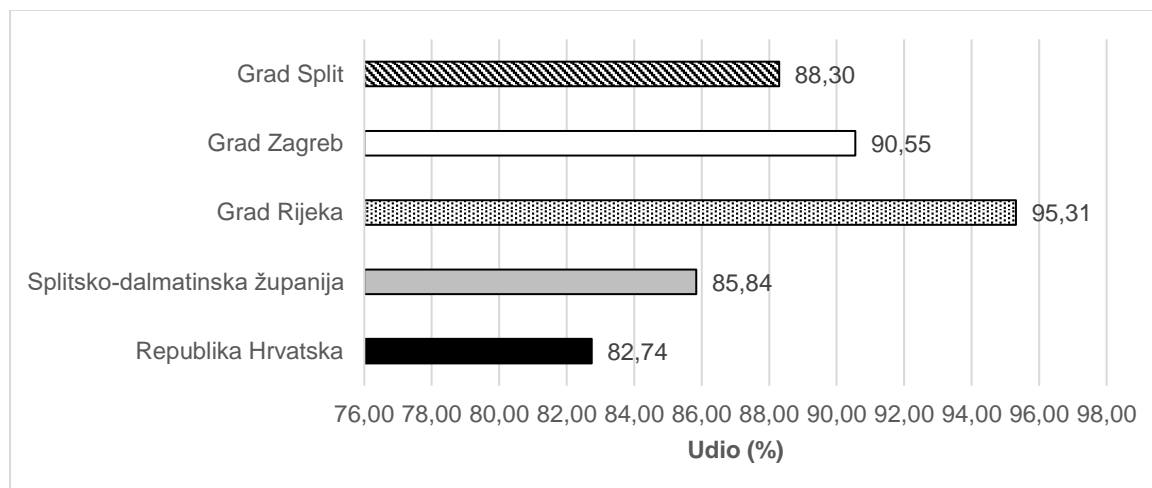
Tablica 12. Broj timova, zdravstvenih djelatnika i osiguranika u djelatnosti zdravstvene zaštite predškolske djece u gradovima Split, Zagreb i Rijeka, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Republici Hrvatskoj u 2017. godini*

Grad/ Država	Županija/	Broj timova	Zdravstveni djelatnici			Osiguranici	
			Puno radno vrijeme	Specijalist - pedijatar	VŠS, NSS	SSS,	Ukupni broj
Grad Split		13	13	13		20.112	17.758
Grad Zagreb		57	57	57		82.376	74.593
Grad Rijeka		/	/	/		9.066	8.641
Splitsko-dalmatinska županija		31	31	31		50.134	43.034
Republika Hrvatska		281	279	280		403.312	333.700

* Za analizirani obuhvat upućuje se pročitati fusnotu br. 15.

Izvor: Izrada autora prema podacima NZJZ-a Splitsko-dalmatinske županije (2018), NZJZ-a „Dr. Andrija Štampar“ (2018), NZJZ-a Primorsko-goranske županije (2018) i HZJZ-a (2018a)

U gradu Splitu, u djelatnosti zdravstvene zaštite predškolske djece, u 2017. godini, zdravstvenu zaštitu koristilo je oko 88,3% ukupnog broja osiguranika. U Splitsko-dalmatinskoj županiji zdravstvenu zaštitu koristilo je za 2,9% manje osiguranika, a u Republici Hrvatskoj za 6,8% manje u odnosu grad Split. U gradu Zagrebu postotak je bio veći i iznosio je 90,55%, za 2,5% više nego u gradu Splitu, a u gradu Rijeci je iznosio čak 95,31%. (Grafikon 11)

Grafikon 11. Udio korisnika u ukupnom broju osiguranika u djelatnosti zdravstvene zaštite predškolske djece u gradovima Split, Zagreb i Rijeka, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Republici Hrvatskoj u 2017. godini*

* Za analizirani obuhvat upućuje se pročitati fusnotu br. 15.

Izvor: Izrada autora prema podacima NZJZ-a Splitsko-dalmatinske županije (2018), NZJZ-a „Dr. Andrija Štampar“ (2018), NZJZ-a Primorsko-goranske županije (2018) i HZJZ-a (2018a)

Ukupan broj posjeta u ordinacijama u 2017. godini u gradu Splitu iznosio je 134.909, pri čemu je ukupno bilo 75.863 pregleda. Udio pregleda liječnika u odnosu na broj posjeta u gradu Splitu iznosio je 56%. U 2017. godini u gradu Splitu je zabilježeno 21.369 upućivanja na specijalistički pregled, što čini 16% ukupnog broja posjeta. (Tablica 13)

Broj pregleda u ordinaciji po djetetu u skrbi zdravstvene zaštite predškolske djece u gradu Splitu iznosio je 3,8, i veći je od broja pregleda po djetetu u skrbi u Republici Hrvatskoj i Splitsko-dalmatinskoj županiji, gdje ta brojka iznosi 3,5, a u gradu Zagrebu 3,1.

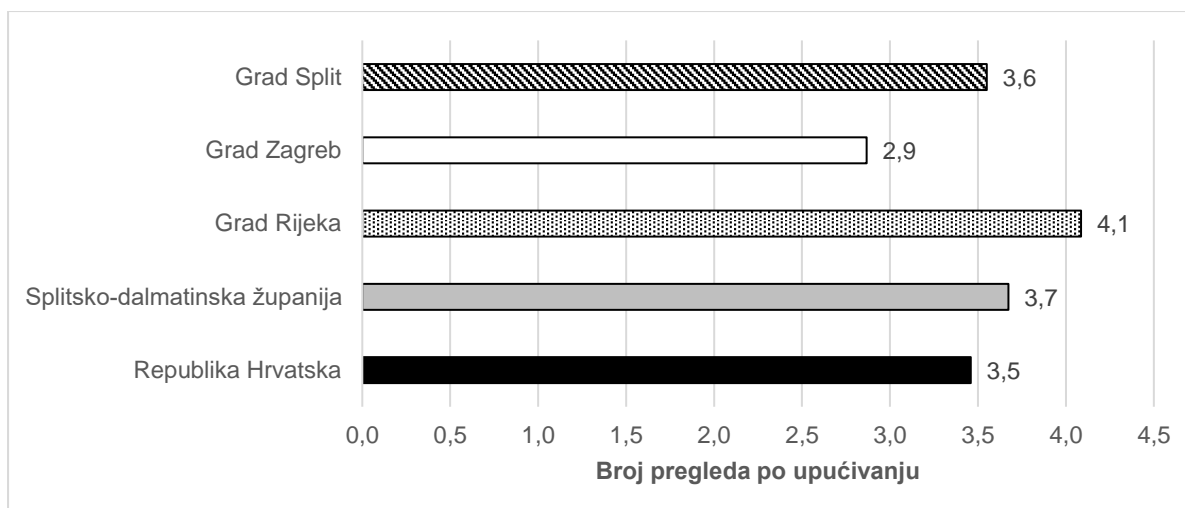
Tablica 13. Broj posjeta i pregleda u ordinaciji, te broj upućivanja na specijalistički pregled u djelatnosti zdravstvene zaštite predškolske djece u gradovima Split, Zagreb, Rijeka i Zadar, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Republici Hrvatskoj u 2017. godini*

Grad/ Država	Županija/	Posjeti	Pregledi	Upućivanja na specijalistički pregled
Grad Split		134.909	75.863	21.369
Grad Zagreb		478.373	252.545	87.081
Grad Rijeka		73.061	38.297	9.375
Grad Zadar		59.083	37.379	/
Splitsko-dalmatinska županija		313.912	177.192	48.239
Republika Hrvatska		2.489.583	1.419.225	410.282

* Za analizirani obuhvat upućuje se pročitati fusnotu br. 15.

Izvor: Izrada autora prema podacima NZJZ-a Splitsko-dalmatinske županije (2018), NZJZ-a „Dr. Andrija Štampar“ (2018), NZJZ-a Primorsko-goranske županije (2018), NZJZ-a Zadarske županije i HZJZ-a (2018a)

U djelatnosti zdravstvene zaštite djece u gradu Splitu u 2017. godini jedno upućivanje specijalisti dolazilo je na 3,6 pregleda. U gradu Zagrebu su pacijenti najčešće upućivani na specijalističke preglede (2,9 pregleda po upućivanju), dok su u Rijeci pacijenti najrjeđe upućivani (4,1 pregleda po upućivanju). Broj upućivanja po pregledu češći je u Splitsko-dalmatinskoj županiji za 2,8%, a u Republici Hrvatskoj rjeđi za 2,9% u odnosu na grad Split. (Grafikon 12)

Grafikon 12. Broj pregleda na jedno upućivanje za specijalističko-konzilijarni pregled u djelatnosti zdravstvene zaštite predškolske djece u gradovima Split, Zagreb i Rijeka, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Republici Hrvatskoj u 2017. godini*

* Za analizirani obuhvat upućuje se pročitati fusnotu br. 15.

Izvor: Izrada autora prema podacima NZJZ-a Splitsko-dalmatinske županije (2018), NZJZ-a „Dr. Andrija Štampar“ (2018), NZJZ-a Primorsko-goranske županije (2018) i HZJZ-a (2018a)

U djelatnosti zdravstvene zaštite predškolske djece u gradu Splitu u 2017. godini zabilježeno je 18.530 sistematskih, kontrolnih i ciljanih pregleda djece u dobi do šest godina, od čega 9.595 pregleda djece dojenačke dobi i 8.935 pregleda djece u dobi od 1 do 6 godina (Tablica 14).

Udio preventivnih pregleda u ukupnim pregledima u djelatnosti zdravstvene zaštite predškolske djece za grad Split iznosio je 24,4%, a taj je postotak veći u gradu Zagrebu, gdje iznosi 28,0%, i u gradu Rijeci gdje iznosi 29,7%. Na razini Splitsko-dalmatinske županije udio preventivnih pregleda u ukupnim pregledima iznosio je 21,9%, a u Republici Hrvatskoj iznosio je 21,7%.

Tablica 14. Broj sistematskih, ciljanih i kontrolnih pregleda dojenčadi i djece u dobi od 1 do 6 godina u djelatnosti zdravstvene zaštite predškolske djece u gradovima Split, Zagreb i Rijeka, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Republici Hrvatskoj u 2017. godini*

Grad/Županija/Država	Sistematski, ciljani i kontrolni pregledi		
	Dojenčad	Predškolska djeca	Ukupno
Grad Split	9.595	8.935	18.530
Grad Zagreb	36.891	33.831	70.722
Grad Rijeka	5.901	5.479	11.380
Splitsko-dalmatinska županija	19.885	18.959	38.844
Republika Hrvatska	153.418	154.176	307.594

* Za analizirani obuhvat upućuje se pročitati fusnotu br. 15.

Izvor: Izrada autora prema podacima NZJZ-a Splitsko-dalmatinske županije (2018), NZJZ-a „Dr. Andrija Štampar“ (2018), NZJZ-a Primorsko-goranske županije (2018) i HZJZ-a (2018a)

Tablicom 15 prikazan je redoslijed i udio prvih pet skupina bolesti i stanja utvrđenih u djelatnosti zdravstvene zaštite predškolske djece. U promatranom razdoblju vodeće utvrđene skupine bolesti i stanja su akutne bolesti dišnog sustava, s udjelima od 26,1% do 31,9% (u 2017. godini 17.459, ili 28,8% od ukupnog broja utvrđenih bolesti i stanja). Među ostalim vodećim utvrđenim bolestima i stanjima su čimbenici s utjecajem na zdravstveni status i kontakt s zdravstvenim ustanovama, s udjelima od 8,9% do 14,7%, zatim bolesti kože i potkožnog tkiva, s udjelima od 6,9% do 7,5%. Zatim slijede bolesti uha i mastoidnih procesa te određene infekcijske i parazitne bolesti.

Tablica 15. Redoslijed i udio prvih pet skupina bolesti i stanja utvrđenih u djelatnosti zdravstvene zaštite dojenčadi i predškolske djece u gradu Splitu od 2013. do 2017. godine

Godina	Rang				
	1.	2.	3.	4.	5.
2013.	Bolesti dišnog sustava 31,9%	Čimbenici s utjecajem na zdravstveni status i kontakt s zdravstvenim ustanovama 11,2%	Bolesti kože i potkožnog tkiva 7,2%	Bolesti uha i mastoidnih procesa 5,3%	Određene infekcijske i parazitne bolesti 4,3%
2014.	Bolesti dišnog sustava 31,9%	Čimbenici s utjecajem na zdravstveni status i kontakt s zdravstvenim ustanovama 11,2%	Bolesti kože i potkožnog tkiva 7,2%	Bolesti uha i mastoidnih procesa 5,3%	Određene infekcijske i parazitne bolesti 4,3%
2015.	Bolesti dišnog sustava 26,1%	Čimbenici s utjecajem na zdravstveni status i kontakt s zdravstvenim ustanovama 14,7%	Bolesti kože i potkožnog tkiva 6,9%	Određene infekcijske i parazitne bolesti 5,4%	Bolesti uha i mastoidnih procesa 4,9%
2016.	Bolesti dišnog sustava 26,7%	Čimbenici s utjecajem na zdravstveni status i kontakt s zdravstvenim	Bolesti kože i potkožnog tkiva 7,3%	Bolesti uha i mastoidnih procesa 5,7%	Određene infekcijske i parazitne bolesti 5%

		ustanovama 10,8%			
2017.	Bolesti dišnog sustava 28,8%	Čimbenici s utjecajem na zdravstveni status i kontakt s zdravstvenim ustanovama 8,9%	Bolesti kože i potkožnog tkiva 7,5%	Bolesti uha i mastoidnih procesa 5,5%	Određene infektivne i parazitarne bolesti 4,8%

Izvor: Izrada autora prema podacima NZJZ Splitsko-dalmatinske županije (2019d)

1.3.3.1.3. Zdravstvena zaštita žena³³

U gradu Splitu je u djelatnosti zdravstvene zaštite žena u 2017. godini radilo 14 timova i 14 specijalista ginekologa. Ostalih zdravstvenih djelatnika bilo je također 14, od čega 13 srednje stručne spreme i jedan zdravstveni djelatnik više stručne spreme. Broj žena u skrbi u gradu Splitu iznosio je 85.347, od čega je 28.499 žena i koristilo zdravstvenu zaštitu. (Tablica 16)

Prosječan broj žena u skrbi po timu zdravstvene zaštite žena u gradu Splitu iznosio je 6.096, što je za 16,6% manje od prosjeka grada Zagreba i za 2,6% manje od prosjeka Republike Hrvatske. Najbolji prosjek ima Splitsko-dalmatinska županija, prosječno 5.493 žene po timu zdravstvene zaštite.

Tablica 16. Broj timova u zdravstvenim ustanovama i ordinacijama u djelatnosti zdravstvene zaštite žena u gradovima Split, Zagreb, Rijeka i Zadar, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Republici Hrvatskoj u 2017. godini – zdravstvene ustanove i ordinacije s ugovorom s HZZO-om

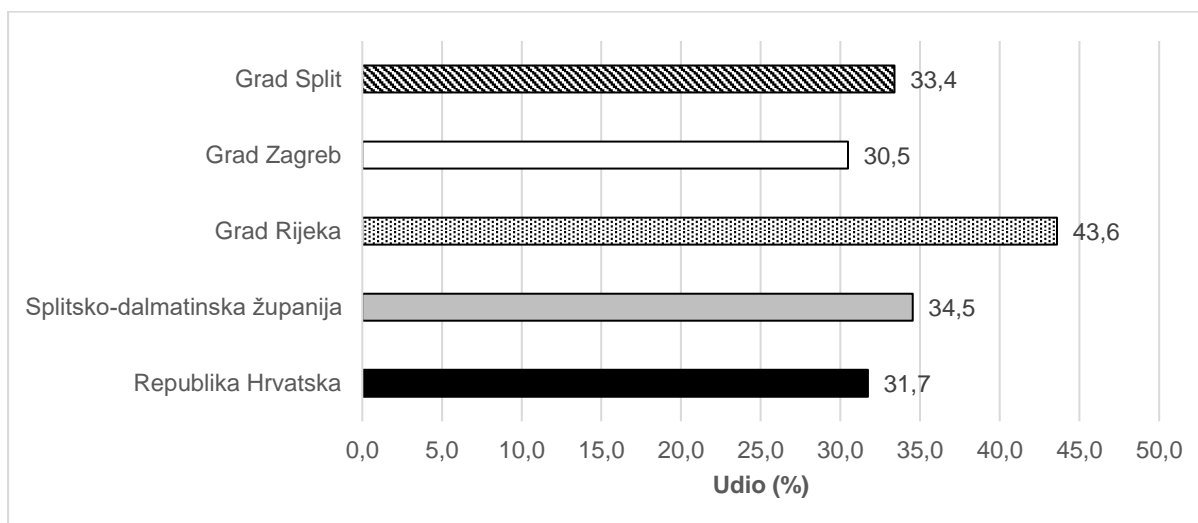
Grad/ Država	Broj timova		Zdravstveni djelatnici		Osiguranici	
	Puno radno vrijeme	Djelomično radno vrijeme	Specijalisti ginekolozi	VŠS, SSS, NSS	Ukupni broj	Od toga korisnici zdravstvene zaštite
Grad Split	14	0	14	14	85.347	28.499
Grad Zagreb	47	1	47	58	341.228	103.986
Grad Rijeka	/	/	/	/	77.095	33.604
Grad Zadar	/	/	7	7	/	/

³³ Podaci za zdravstvenu zaštitu žena u svim su korištenim izvorima podataka odvojeno prikazani za pružatelje unutar mreže javne zdravstvene zaštite i izvan nje (a koji se odnose na tzv. „čiste“ privatnike). Ipak u ovom poglavlju, analizirani su podaci samo za pružatelje koji posluju unutar mreže javne zdravstvene zaštite. Naime, prema Statističkom ljetopisu Splitsko-dalmatinske županije u Splitu zdravstvenu zaštitu žena pruža samo jedan tim, kojeg čini jedan liječnik, a koji posluje bez ugovora s HZZO-om. Stava smo kako ovaj podatak ne odgovara stvarnoj situaciji, stoga smo segment poslovanja bez ugovora bili primorani izostaviti iz analize, jer ne možemo stajati iza analiza podataka za koje smatramo da ne odgovaraju stvarnoj situaciji.

Splitsko-dalmatinska županija	31	1	29	31	175.785	60.709
Republika Hrvatska	257	20	246	265	1.732.358	549.589

Izvor: Izrada autora prema podacima NZJZ-a Splitsko-dalmatinske županije (2018), NZJZ-a „Dr. Andrija Štampar“ (2018), NZJZ-a Primorsko-goranske županije (2018), NZJZ-a Zadarske županije (2018) i HZJZ-a (2018a)

Najveći udio korisnika u ukupnom broju osiguranika zabilježen je u Rijeci (43,6%), i veći je od udjela u gradu Splitu za 30,5%. Najmanji udio zabilježen je u gradu Zagrebu (30,5%), potom na razini Republike Hrvatske (31,7%). Zatim slijedi grad Split (33,4%) i Splitsko-dalmatinska županija (34,5%) (Grafikon 13).

Grafikon 13. Udio korisnika u ukupnom broju osiguranika u djelatnosti zdravstvene zaštite žena u gradovima Split, Zagreb i Rijeka, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Republici Hrvatskoj u 2017. godini – zdravstvene ustanove i ordinacije s ugovorom s HZZO-om

Izvor: Izrada autora prema podacima NZJZ-a Splitsko-dalmatinske županije (2018), NZJZ-a „Dr. Andrija Štampar“ (2018), NZJZ-a Primorsko-goranske županije (2018) i HZJZ-a (2018a)

Od ukupnog broja utvrđenih patoloških stanja u trudnoći, u gradu Splitu je u 43,2% slučajeva patološko stanje utvrđeno u prva tri mjeseca trudnoće, što je ujedno i najmanji postotak. Najveći udio patoloških stanja utvrđenih u prva tri mjeseca zabilježen je u Rijeci, i iznosio je 66,4%. Udio patoloških stanja utvrđenih u prva tri mjeseca trudnoće u gradu Zagrebu iznosio je 47,6% (za 10,2% više nego u gradu Splitu), a u Zadru je iznosio 57,8% (za 33,8% više nego u gradu Splitu). Udio utvrđenih patoloških stanja u prva tri mjeseca u ukupnom broju utvrđenih patoloških stanja u Splitsko-dalmatinskoj županiji iznosi 49,8%, odnosno 15,3% više nego u gradu Splitu. Patološka stanja u prva tri mjeseca, na razini Republike Hrvatske, događaju se u 51,8% slučajeva, ili za 19,9% više nego u gradu Splitu. (Tablica 17) Navedeni podaci ukazuju na postojanje problema na području grada Splita, odnosno važnost daljnjeg ispitivanja uzorka problema, kako bi se na njega/njih u budućnosti moglo utjecati s konačnim ciljem ublažavanja problema. Naime, prema mišljenju članova Kluba trudnica i roditelja Split, moguće je da je su ovakve vrijednosti posljedica nedovoljnog broja utvrđenih patoloških stanja ili nedovoljnog broja posjeta ginekološkim ordinacijama u prva tri mjeseca trudnoće. Nadalje, uzrok je moguće tražiti u nedovoljnoj osviještenosti trudnica o potrebi pravovremenih pregleda ili problemu nedostupnosti ili nedostatnosti usluga.

Tablica 17. Broj patoloških stanja u trudnoći u djelatnosti zdravstvene zaštite žena u gradovima Split, Zagreb, Rijeka i Zadar, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Republici Hrvatskoj u 2017. godini – zdravstvene ustanove i ordinacije s ugovorom s HZZO-om

Grad / Županija / Država	Patološka stanja u trudnoći (po mjesecima)		
	≤ 3	4 - 6	≥ 7
Grad Split	593	499	280
Grad Zagreb	4.798	3.600	1.688
Grad Rijeka	839	335	89
Grad Zadar	693	412	93
Splitsko-dalmatinska županija	1.426	908	530
Republika Hrvatska	13.135	7.391	4.843

Izvor: Izrada autora prema podacima NZJZ-a Splitsko-dalmatinske županije (2018), NZJZ-a „Dr. Andrija Štampar“ (2018), NZJZ-a Primorsko-goranske županije (2018), NZJZ-a Zadarske županije (2018) i HZJZ-a (2018a)

U 2017. godini je u gradu Splitu zabilježeno 3.024 posjeta zbog planiranja obitelji, a najčešća propisivana kontracepcijska sredstva odnosila su se na oralne kontraceptive (1.798 ili 89,4%), koje je koristilo 4,3% žena fertile dobi³⁴, i intrauterine uloške (206 ili 10,2%), koje je koristilo 0,5% žena fertile dobi. U gradu Zagrebu oralne kontraceptive koristilo je 8,1% žena fertile dobi, a najveći postotak korištenja oralnih kontraceptiva kod žena fertile dobi bilježi se u Rijeci i iznosi 8,3%. Intrauterina kontracepcijska sredstva najmanje su korištena u gradu Zadru, gdje je 0,4% žena fertile dobi koristilo ovu vrstu kontracepcije. (Tablica 18)

³⁴ Broj žena fertile dobi odnosi se na podatak iz Popisa stanovništva 2011. godine.

Tablica 18. Propisana kontracepcijska sredstva u djelatnosti zdravstvene zaštite u gradovima Split, Zagreb, Rijeka i Zadar, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Republici Hrvatskoj u 2017. godini – zdravstvene ustanove i ordinacije s ugovorom s HZZO-om

Grad / Županija / Država	Propisana kontracepcijska sredstva		
	Oralna	Intrauterina	Ukupno
Grad Split	1.798	206	2.011
Grad Zagreb	15.515	3.585	20.551
Grad Rijeka	2.398	405	3.674
Grad Zadar	972	80	1.057
Splitsko-dalmatinska županija	4.617	550	5.458
Republika Hrvatska	70.789	14.647	91.721

Izvor: Izrada autora prema podacima NZJZ-a Splitsko-dalmatinske županije (2018), NZJZ-a „Dr. Andrija Štampar“ (2018), NZJZ-a Primorsko-goranske županije (2018), NZJZ-a Zadarske županije (2018) i HZJZ-a (2018a)

Tijekom 2017. godine, u gradu Splitu je zabilježeno ukupno 87.639 posjeta i 32.127 pregleda u ginekološkim ordinacijama.

U 2017. godini je u gradu Splitu obavljeno 23.462 sistematskih, kontrolnih i ciljanih pregleda u djelatnosti zdravstvene zaštite žena (561,9/1.000 žena fertile dobi), a najveći se postotak odnosi na sistematske ginekološke preglede (70,8%). U gradu Splitu je obavljeno i 265 pregleda dojki, od kojih je 16% bilo s patološkim nalazom, te je uzeto 18.291 uzoraka za PAPA test, od kojih je 15,4% bilo s patološkim nalazom.

U gradu Zagrebu je na 1.000 žena fertile dobi obavljeno 556,3 preventivnih pregleda, odnosno 1% manje nego u gradu Splitu. U gradu Zadru je obavljeno 10.494 preventivnih pregleda u djelatnosti zdravstvene zaštite žena u 2017. godini, odnosno 576,8 na 1.000 žena fertile dobi, što je za 2,7% više nego u gradu Splitu. U Splitsko-dalmatinskoj županiji je ukupan broj preventivnih pregleda u 2017. godini bio 45.666, odnosno 439 na 1.000 žena fertile dobi, što je za 28% manje nego u gradu Splitu, a u Republici Hrvatskoj 483,8 na 1.000 žena fertile dobi, što je za 16,1% manje nego u gradu Splitu. U gradu Rijeci je najveći broj preventivnih pregleda na 1.000 žena fertile dobi i iznosi 1.140,1.

Tablica 19. Broj posjeta, pregleda i preventivnih pregleda u djelatnosti zdravstvene zaštite žena u gradovima Split, Zagreb, Rijeka i Zadar, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Republici Hrvatskoj u 2017. godini – zdravstvene ustanove i ordinacije s ugovorom s HZZO-om

Grad/ Županija/ Država	Posjeti	Pregledi	Preventivni pregledi			
			Sistematski	Kontrolni	Ciljani	Ukupno
Grad Split	87.639	32.127	16.608	716	6.138	23.462
Grad Zagreb	350.153	202.843	54.239	3.641	48.366	106.732

Grad Rijeka	71.954	41.810	18.232	463	14.268	32.963
Grad Zadar	60.934	34.348	7.267	1.727	1.500	10.494
Splitsko-dalmatinska županija	182.623	59.783	30.310	1.012	14.344	45.666
Republika Hrvatska	1.796.845	932.771	280.273	25.584	164.885	470.742

Izvor: Izrada autora prema podacima NZJZ-a Splitsko-dalmatinske županije (2018), NZJZ-a „Dr. Andrija Štampar“ (2018), NZJZ-a Primorsko-goranske županije (2018), NZJZ-a Zadarske županije (2018) i HZJZ-a (2018a)

1.3.3.1.4. Zdravstvena njega u kući bolesnika

Zdravstvenu njegu u kući provode registrirane i ovlaštene ustanove za njegu, po uputama doktora medicine, pri čemu je utvrđeni standardni broj osiguranih osoba za provođenje zdravstvene njege u kući 3.500 osiguranika po jednoj medicinskoj sestri. (HZJZ, 2018a)

U djelatnosti zdravstvene njege u kući u gradu Splitu u 2017. godini radilo je troje viših medicinskih sestara/tehničara, jedna prvostupnica/prvostupnik fizioterapije te 16 medicinskih sestara/tehničara SSS (Tablica 20). Podsjećamo, kod analiziranja privatnih subjekata u zdravstvu (Tablice 4 i 5), unutar kategorije ostalih djelatnosti zdravstvene zaštite prevladavaju ustanove za zdravstvenu njegu i rehabilitaciju u kući.

Tablica 20. Broj zdravstvenih djelatnika u djelatnosti zdravstvene njege u kući bolesnika u gradu Splitu, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Republici Hrvatskoj u 2017. godini

Grad/ Država	Zdravstveni djelatnici			
	Medicinska sestra/ tehničar VŠS	Medicinska sestra/ tehničar SSS	Prvostupnik fizioterapije	Fizioterapeutski tehničar
Grad Split	3	16	1	0
Splitsko-dalmatinska županija	14	35	9	0
Republika Hrvatska	142	771	165	131

Izvor: Izrada autora prema podacima NZJZ-a Splitsko-dalmatinske županije (2018 i 2019e) i HZJZ-a (2018a)

Zdravstvenu njegu u kući u gradu Splitu koristilo je 1.746 osoba. Najveći broj korisnika s obzirom na funkcionalnu sposobnost, u 2017. godini u gradu Splitu bile su teško pokretne osobe (Tablica 21), odnosno 53,3% od ukupnog broja korisnika.

Tablica 21. Broj korisnika zdravstvene njege u kući prema funkcionalnim sposobnostima u gradu Splitu i Republici Hrvatskoj u 2017. godini

Grad/ Država	Funkcionalna sposobnost
--------------	-------------------------

	Nepokretnih	Teško pokretnih	Umirućih	Ostalo
Grad Split	705	930	101	10
Republika Hrvatska	35.825	26.862	4.369	18.397

Izvor: Izrada autora prema podacima NZJZ-a Splitsko-dalmatinske županije (2019e) i HZJZ-a (2018a)

Prema podacima o broju korisnika u 2017. godini, jedan zdravstveni djelatnik u djelatnosti zdravstvene njege u kući dolazi prosječno na oko 87 korisnika, dok na razini Republike Hrvatske ta brojka iznosi oko 71, što je za 22,5% manje nego u gradu Splitu. Navedene brojke treba promatrati i u kontekstu prednosti izvaninstitucionalnog pružanja usluga, gdje se ističe kako je za određene zdravstvene usluge njega u kući ugodnija za korisnike, a jeftinija od institucionalnog pružanja usluge. Njegovom u kući postiže se integriran pristup zdravlju i bolesti, s ciljem postizanja optimalne razine zdravlja uz učinkovitu upotrebu oskudnih društvenih resursa (Pažur, M. i Vinter Repalust, N. 2010). Na nedovoljno razvijenu kućnu njegu u RH ukazuje se i u Pregledu stanja zdravlja i zdravstvene zaštite u RH u 2019. godini (OECD, 2019).

1.3.3.1.5. Patronažna zdravstvena zaštita

Patronažnu zaštitu provode više medicinske sestre patronažnog smjera, a sukladno Pravilniku o standardima i normativima prava na zdravstvenu zaštitu iz osnovnog zdravstvenog osiguranja (NN 126/11) jedna patronažna sestra dolazi na 5.100 stanovnika na području nadležnog doma zdravlja/organizacijske jedinice županijskog doma zdravlja. (HZJZ, 2018a)

U gradu Splitu patronažnu zdravstvenu zaštitu u 2017. godini obavljalo je 36 timova i 37 patronažnih medicinskih sestara, prvostupnica sestrinstva.

Najveći broj posjeta odnosi se na posjete kroničnim bolesnicima. U 2017. godini patronažne medicinske sestre posjetile su ukupno 27.504 kronična bolesnika, ili 49,2% ukupnog broja posjeta u 2017. godini na području grada Splita, a zatim 16.793 novorođena djeteta (30,03%). (Tablica 22)

Tablica 22. Broj patronažnih posjeta po skupinama u djelatnosti patronažne zdravstvene zaštite u Splitu i Zagrebu, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Republici Hrvatskoj u 2017. godini

Grad/ županija/ država	Broj posjeta po skupinama											
	Trudni ca	Babinj ača	Ostale žene	Novo- rođen če	Doje nče	Malo dijete	Ostala djeca	Kroničn i bolesni ci	Socijal. prilike	Hig. prilike	Ostale posjete	Ukupn o
Grad Split	198	5.998	666	16.793	2.688	611	196	27.504	3	1	1.268	55.926
Grad Zagreb	2.055	42.528	9.135	34.951	15.836	3.310	3.215	100.919	472	282	7.975	220.678
Splitsko- dalmatinska županija	704	16.603	2.146	29.426	6.507	1.017	857	55.798	32	6	3.764	116.860
Republika Hrvatska	13.344	166.522	45.343	170.936	71.199	16.359	14.289	796.323	4.343	2.558	58.099	1.359.315

Izvor: Izrada autora prema podacima DZ SDŽ-a (2019b), NZJZ-a „Dr. Andrija Štampar“ (2018), NZJZ-a Splitsko-dalmatinske županije (2018) i HZJZ-a (2018a)

1.3.3.1.6. Stomatološka zdravstvena zaštita³⁵

U djelatnosti stomatološke zdravstvene zaštite, u gradu Splitu su u 2017. godini radila 94 tima i 89 doktora dentalne medicine. Od ukupnog broja doktora dentalne medicine bilo je 5 specijalista. Od ukupnog broja ostalih zdravstvenih djelatnika (tehničari i asistenti), u 2017. godini, 91 ih je bilo srednje stručne spreme, a dvoje više stručne spreme. (Tablica 23)

Prosječan broj osiguranika po timu stomatološke zdravstvene zaštite u gradu Splitu iznosio je 1.911, dok je u gradu Zagrebu bilo 5,6% više osiguranika po timu. U Splitsko-dalmatinskoj županiji bilo je 1.987 osiguranika, a na razini Republike Hrvatske 2.066 osiguranika po timu stomatološke zdravstvene zaštite.

Tablica 23. Broj timova, zdravstvenih djelatnika i osiguranika u djelatnosti stomatološke zdravstvene zaštite u gradovima Split, Zagreb, Rijeka i Zadar, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Republici Hrvatskoj u 2017. godini – zdravstvene ustanove i ordinacije s ugovorom s HZZO-om

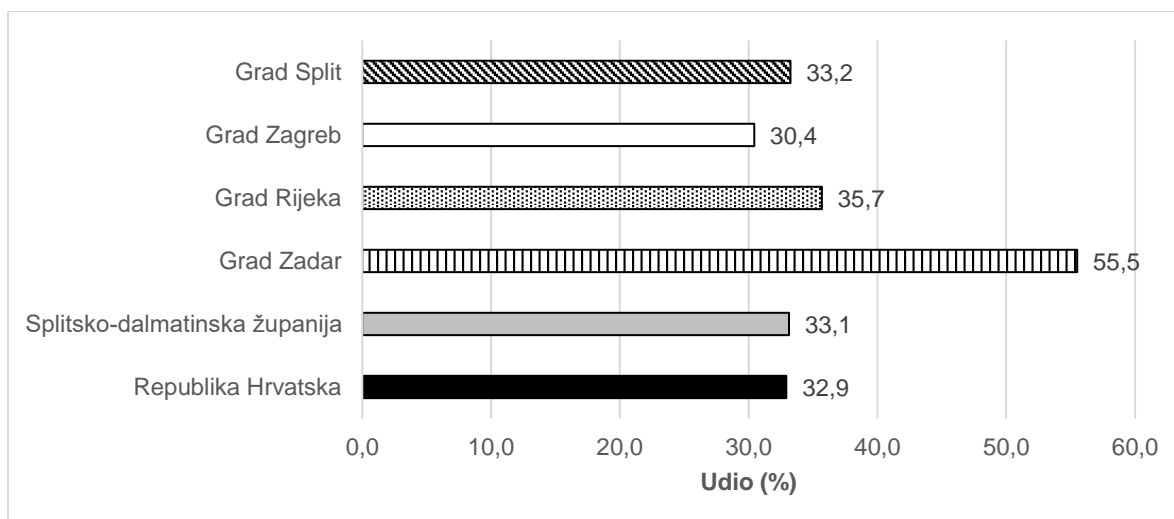
Grad/ Županija/ Država	Broj timova		Zdravstveni djelatnici			Osiguranici	
	Puno radno vrijeme	Djelomično radno vrijeme	Stomatolozi		VŠS, SSS, NSS	Ukupni broj	Od toga korisnici zdravstvene zaštite
			Dr. stom.	Specijalisti			
Grad Split	94	0	89	5	93	179.633	59.719
Grad Zagreb	374	8	375	7	375	771.115	234.690
Grad Rijeka	/	/	/	/	/	203.349	72.564
Grad Zadar	/	/	75	9	48	92.986	51.613
Splitsko-dalmatinska županija	207	0	200	7	207	411.344	136.290
Republika Hrvatska	2.036	10	1.968	79	2.022	4.227.049	1.391.680

Izvor: Izrada autora prema podacima NZJZ-a Splitsko-dalmatinske županije (2018), NZJZ-a „Dr. Andrija Štampar“ (2018), NZJZ-a Primorsko-goranske županije (2018), NZJZ-a Zadarske županije (2018) i HZJZ-a (2018a)

U djelatnosti stomatološke zdravstvene zaštite u 2017. godini bilo je 179.633 osiguranika, odnosno 59.719 korisnika stomatološke zdravstvene zaštite, ili 33,2% ukupnog broja osiguranika u gradu Splitu (Tablica 23).

Iz Grafikona 14 uočava se kako je postotak korisnika u ukupnom broju osiguranika u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti najveći u gradu Zadru i iznosi 55,5%. U odnosu na grad Split, u Zadru je udio korisnika veći za 67,2%, dok je na razini grada Zagreba, Splitsko-dalmatinske županije i Republike Hrvatske postotak manji za 9,2%, 0,3% i za 0,9%. Od ukupnog broja osiguranika u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u gradu Rijeci 35,7% osiguranika istu i koristi.

³⁵ Isto kao i fusnota br. 16.

Grafikon 14. Udio korisnika u ukupnom broju osiguranika u djelatnosti stomatološke zdravstvene zaštite u gradovima Split, Zagreb, Rijeka i Zadar, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Republici Hrvatskoj u 2017. godini – zdravstvene ustanove i ordinacije s ugovorom s HZZO-om

Izvor: Izrada autora prema podacima NZJZ-a Splitsko-dalmatinske županije (2018), NZJZ-a „Dr. Andrija Štampar“ (2018), NZJZ-a Primorsko-goranske županije (2018), NZJZ-a Zadarske županije (2018) i HZJZ-a (2018a)

U 2017. godini ukupno je bilo 193.067 posjeta u ordinacijama stomatološke zdravstvene zaštite u gradu Splitu, te ukupno 208.033 stomatoloških radova. Od ukupnog broja obavljenih radova 53% se odnosilo na plombiranje zubi, 38% na liječenje mekih tkiva, 7% na vađenje zubi i 3% na protetske radove. Broj sistematskih pregleda u djelatnosti stomatološke zdravstvene zaštite u 2017. godini iznosio je 39.130. (Tablica 24)

U gradu Splitu je, kao i drugim promatranim gradovima, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Republici Hrvatskoj, prosječno svaka osoba u skrbi posjetila stomatologa jednom tijekom 2017. godine, dok su osobe koje su se koristile zdravstvenom zaštitom prosječno tri puta posjetile stomatologa.

Tablica 24. Broj posjeta u ordinacijama u djelatnosti stomatološke zdravstvene zaštite u gradovima Split, Zagreb, Rijeka i Zadar, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Republici Hrvatskoj u 2017. godini – zdravstvene ustanove i ordinacije s ugovorom s HZZO-om

Grad/ Država	Županija/	Posjeti	Sistematski pregledi	Obavljeni radovi			
				Plombirani zubi	Izvađeni zubi	Protetski radovi	Liječenje mekih tkiva
Grad Split		193.067	39.130	110.062	13.990	5.337	78.644
Grad Zagreb		713.318	189.008	363.460	51.076	20.668	274.710
Grad Rijeka		202.252	35.346	85.918	18.729	13.288	59.251
Grad Zadar		131.723	30.958	72.338	13.269	/	/
Splitsko-dalmatinska županija		456.778	95.682	254.273	38.638	12.899	155.975

Republika Hrvatska	4.266.273	1.009.149	2.219.970	461.622	140.300	1.471.804
--------------------	-----------	-----------	-----------	---------	---------	-----------

Izvor: Izrada autora prema podacima NZJZ-a Splitsko-dalmatinske županije (2018), NZJZ-a „Dr. Andrija Štampar“ (2018), NZJZ-a Primorsko-goranske županije (2018), NZJZ-a Zadarske županije (2018) i HZJZ-a (2018a)

U promatranom razdoblju, u djelatnosti stomatološke zdravstvene zaštite, redoslijed prvih pet utvrđenih bolesti i stanja nije se mijenjao, a od 2015. godine akutni i kronični periodontitis i periodontoza postao je peta najčešća utvrđena bolest. Zubni karijes je na prvom mjestu s kretanjem udjela od 45,6% do 48,4%. Bolesti pulpe i periapikalnih tkiva na drugom su mjestu u promatranom razdoblju s udjelima od 24,5% u 2017. godini do 29,5% u 2014. godini. Na trećem mjestu su ostale bolesti čvrstog zubnog tkiva, s udjelom od 9,2% u ukupnom broju utvrđenih bolesti i stanja u 2017. godini. Ostali poremećaji zubi i potpornih struktura su na četvrtom mjestu po učestalosti utvrđivanja s udjelima koji se kreću od 6,7% do 7,3% u 2017. godini. Akutni i kronični periodontitis i periodontoza uglavnom su na petom mjestu s udjelom od 2,5% do 2,9%. (Tablica 25)

Tablica 25. Redoslijed i udio prvih pet utvrđenih bolesti ili stanja u djelatnosti zdravstvene zaštite i liječenja usta i zubi u gradu Splitu od 2013. do 2017. godine

Godina	Rang				
	1.	2.	3.	4.	5.
2013.	Zubni karijes 46,9%	Bolesti pulpe i periapikalnih tkiva 28,6%	Ostale bolesti čvrstog zubnog tkiva 7,7%	Ostali poremećaji zubi i potpornih struktura 6,7%	Akutni i kronični gingivitis 2,7%
2014.	Zubni karijes 46%	Bolesti pulpe i periapikalnih tkiva 29,5%	Ostale bolesti čvrstog zubnog tkiva 8,8%	Ostali poremećaji zubi i potpornih struktura 6,8%	Akutni i kronični gingivitis 3%
2015.	Zubni karijes 45,6%	Bolesti pulpe i periapikalnih tkiva 28,7%	Ostale bolesti čvrstog zubnog tkiva 9,8%	Ostali poremećaji zubi i potpornih struktura 7%	Akutni i kronični periodontitis i periodontoza 2,9%
2016.	Zubni karijes 47,6%	Bolesti pulpe i periapikalnih tkiva 26,6%	Ostale bolesti čvrstog zubnog tkiva 10,2%	Ostali poremećaji zubi i potpornih struktura 6,9%	Akutni i kronični periodontitis i periodontoza 2,9%

2017.	Zubni karijes 48,4%	Bolesti pulpe i periapikalnih tkiva 24,5%	Ostale bolesti čvrstog zubnog tkiva 9,2%	Ostali poremećaji zubi i potpornih struktura 7,3%	Akutni i kronični periodontitis i periodontoza 2,5%
-------	------------------------	--	---	--	---

Izvor: Izrada autora prema podacima NZJZ Splitsko-dalmatinske županije (2019f)

1.3.3.2. Hitna medicinska služba³⁶

U Republici Hrvatskoj djelatnost hitne medicine organizirana je tijekom 24h kao javna služba po modelu cjelovitog sustava izvanbolničke i bolničke hitne medicine te je njezin rad uređen Pravilnikom o uvjetima, organizaciji i načinu obavljanja hitne medicine (NN 71/2016). (HZJZ, 2018a)

U 2017. godini u gradu Splitu, u okviru izvanbolničke hitne medicinske pomoći, koja je u Republici Hrvatskoj organizirana po jedinstvenom modelu kroz Županijske zavode za hitnu medicinu, djelovalo je 15 timova hitne medicinske pomoći, 14 liječnika i 20 specijalista hitne medicinske pomoći. Od ostalih zdravstvenih djelatnika u gradu Splitu je djelovalo 48 medicinskih sestara/ tehničara, 16 prvostupnika sestrinstva i 36 vozača. U gradu Splitu je u 2017. godini bilo 36 vozila. (Tablica 26)

U prosjeku je u gradu Splitu jedan tim hitne medicinske pomoći skrbio za 9.941 osobu. U gradu Zagrebu jedan tim hitne medicinske pomoći skrbio je u prosjeku za 8.019 osoba, a u gradu Zadru za 8.080 osoba. Prosjek grada Splita veći je od prosjeka Splitsko-dalmatinske županije za 117,7%, odnosno za 112,1% od prosjeka Republike Hrvatske.

Tablica 26. Broj timova, procijenjeni broj stanovnika za koje se osigurava hitna medicinska skrb, broj zdravstvenih djelatnika, te broj vozila u djelatnosti hitne medicinske službe u gradovima Split, Zagreb i Zadar, Splitsko-dalmatinskoj županiji i Republici Hrvatskoj u 2017. godini

Grad/ Županija/ Država	Broj timova		Broj osoba za koje se osigurava HMP	Zdravstveni djelatnici			Vozila
	T1	T2		Liječnici		Ostali VSS, VŠŠ i SSS- vozači	
				Dr. med.	Specijalisti HMP		
Grad Split	15	5	198.825	14	20	100	36*
Grad Zagreb	84	41	1.002.404	58	25	288	98
Grad Zadar	10	0	80.800	10	0	22	/

³⁶ Za potrebe analize izvanbolničke hitne medicinske pomoći važno je istaknuti nepodudaranje podataka koji su za Splitsko-dalmatinsku županiju javno objavljeni u Zdravstveno-statističkom ljetopisu Splitsko-dalmatinske županije za 2017., a koji su prikazani prema zbirnom izvješću za djelatnost hitne medicinske pomoći koje na godišnjoj razini šalje Zavod za hitnu medicinu Splitsko-dalmatinske županije (NZJZ, 2018), Hrvatskom zdravstveno-statističkom ljetopisu za 2017. godinu (HZJZ, 2018a) i podataka koje nam je ustupio ravnatelj Zavoda za hitnu medicinu Splitsko-dalmatinske županije. Stoga su u narednim tablicama za analizirane gradove i Splitsko-dalmatinsku županiju navedeni podaci županijskih NZJZ (jer se samo u njima mogu pronaći podaci na razini gradova), dok je podatak za razinu RH preuzet od HZJZ-a. Ipak, u napomenama, u tablicama su navedene sve uočene razlike u podacima.

Splitsko-dalmatinska županija	80	25	479.428	55**	36***	365****	111*****
Republika Hrvatska	709	205	4.284.889	687	101	2.279	441

*Na održanoj fokus grupi „Zdravstvena infrastruktura“, ravnatelj Zavoda za hitnu medicinu Splitsko-dalmatinske županije iznio je podatak kako se, uključujući potrebna vozila u rezervi za izvanredne događaje i kvarove, u Ispostavi Split svaki dan nalazi 20 vozila za hitnu medicinu i sanitetski prijevoz.

**100 (HZJZ, 2018a)

***13 (HZJZ, 2018a)

****257 (HZJZ; 2018a)

*****54 (HZJZ, 2018a)

Izvor: Izrada autora prema podacima NZJZ-a Splitsko-dalmatinske županije (2018), NZJZ-a „Dr. Andrija Štampar“ (2018), NZJZ-a Zadarske županije (2018) i HZJZ-a (2018a)

U 2017. godini u gradu Splitu broj intervencija u ordinacijama iznosio je 28.191, a broj intervencija u kući iznosio je 9.427. Sanitetski prijevoz čine više od polovine aktivnosti hitne medicine u gradu Splitu, kao i u gradu Zagrebu (Tablica 27).

Tablica 27. Broj intervencija u djelatnosti hitne medicine u gradovima Split, Zagreb i Zadar, Splitsko – dalmatinskoj županiji i Republici Hrvatskoj u 2017. godini

Grad/ Županija/ Država	Broj intervencija			
	U ordinaciji	U kući pacijenta	Na terenu	Sanitetski prijevoz
Grad Split	28.191*	9.427	5.743	28.336
Grad Zagreb	9.846	49.950	14.920	129.521
Grad Zadar**	8.337	4.937	2.435	/
Splitsko-dalmatinska županija	96.942***	20.608****	13.535*****	64.659
Republika Hrvatska	448.537	229.515	118.836	/

*Na održanoj fokus grupi „Zdravstvena infrastruktura“, ravnatelj Zavoda za hitnu medicinu Splitsko-dalmatinske županije iznio je podatak kako se godišnje u ambulanti Ispostave Split ZHM SDŽ obradi oko 80.000 pacijenata.

**Ist i Veli Iž prikazani su pod Zadar.

***96.969 (HZJZ, 2018a)

****20.670 (HZJZ, 2018a)

***** 13.644 (HZJZ 2018a)

Izvor: Izrada autora prema podacima NZJZ-a Splitsko-dalmatinske županije (2018), NZJZ-a „Dr. Andrija Štampar“ (2018), NZJZ-a Zadarske županije (2018) i HZJZ-a (2018a)

Raspravljajući o izazovima s kojima se u pružanju djelatnosti hitne medicinske pomoći susreću, na fokus grupi „Zdravstvena infrastruktura“ naglašen je problem nefinanciranja i nepriznavanja ambulantnog rada u Zavodu. Nadalje, problem je i preopterećenost doktora u timovima (istovremeno ih radi troje u timu T1 HM na terenu i u ambulanti). Konačno, naglašeno je kako je od strane ravnateljstva Zavoda za hitnu medicinu Splitsko-dalmatinske županije inicirana rasprava o djelomičnom razmještanju lokacija timova hitne medicinske pomoći prema istočnim dijelovima grada prateći trendove prostornog kretanja stanovnika te zapadnom dijelu grada, tijekom ljetnih mjeseci.

Hitni bolnički prijemi u gradu Splitu nalaze se na dvjema lokacijama, na Firulama i Križinama, pri čemu se na obje lokacije nalazi hitni bolnički prijem Klinike za unutarnje bolesti i Klinike za bolesti srca. Na Križinama su hitni bolnički prijem Klinike za zarazne bolesti, a na Firulama Klinike za neurologiju, Klinike za plućne bolesti, Klinike za psihijatriju, Klinike za dječje bolesti, Klinike za očne bolesti i Klinike za ženske bolesti. (KBC Split, 2020a) Ovakav sustav je vrlo neprikladan za bolesnike, jer bolesnici obilaze hitne prijeme, umjesto da svi specijalisti dolaze bolesniku. Zbog toga se naglašava potreba potpune adaptacije i opremanja postojećih prostora hitnih prijema unutar KBC Split. Postojeće stanje s nepotpunim i nedovoljnim sadržajima, lošim građevinskim stanjem, zastarjelom opremom i instalacijama, čini jedan od najvećih problema funkcioniranja KBC Split, a posebno u turističkoj sezoni, kada je priljev pacijenata značajno povećan. (KBC Split, 2020b) Nastavno na navedeno, otvara se pitanje analiziranja opcija formiranja učinkovitog objedinjenog hitnog bolničkog prijema (OHBP). Pritom njegovo učinkovito poslovanje podrazumijeva prostorno povezane sve sadržaje za zbrinjavanje akutnih bolesnika, uklopljene u postojeću bolničku infrastrukturu te naposljetku, povezanost sa Županijskom ustanovom za hitnu medicinu. Funkcionalno povezana hitna prijebolnička i bolnička skrb s interventnom kardiologijom i centrom za ozljede čini jedinstveni sustav skrbi o životno ugroženom bolesniku u Hrvatskoj. (KBC Split, 2019) Kao odgovor na navedenu situaciju KBC Split je u sklopu Pripreme strateških projekata KBC-a Split³⁷ osigurao financiranje izrade studije izvodljivosti i projektno-tehničke dokumentacije Centra za akutnu medicinu s OHBP-om. (KBC Split, 2021)

KBC Split operator je važnog interventnog helidroma u Hrvatskoj, o kojem ovisi zbrinjavanje životno ugroženih bolesnika iz najvećeg dijela primorske Hrvatske. Za navedeni helidrom, Hrvatska agencija za civilno zrakoplovstvo (CCAA) utvrdila je nesukladnosti postojećeg stanja helidroma s propisima te kako bi izbjegli njegovo zatvaranje traži se njegova hitna rekonstrukcija. (KBC, 2019)

1.3.3.3. *Specijalističko-konzilijarna zdravstvena zaštita*

Kao što je već spomenuto u poglavlju o mreži zdravstvenih ustanova u gradu Splitu, usluge SKZZ-a na području grada Splita pružaju se u samostalnim specijalističkim ordinacijama koje posluju na ugovor i bez ugovora s HZZO-om, specijalističkim ordinacijama unutar poliklinika u javnom (Stomatološka poliklinika Split i Poliklinika za rehabilitaciju osoba sa smetnjama u razvoju Split) i privatnom vlasništvu, unutar DZ SDŽ-a te u KBC-u Split. Zbog dostupnosti podataka, u nastavku se analizira samo SKZZ koja se pruža unutar KBC-a Split³⁸. Opravdanje za ovakav uzorak daje nam OECD (2019) koji navodi kako se

³⁷ Program i kodni broj projekta: Operativni program „Konkurentnost i kohezija 2014.-2020.“, KK.10.1.3.06.0001. Razdoblje provedbe Projekta ukupne vrijednosti 20.590.000 kn (pritom je EU potpora 17.500.000,00kn) definirano je od 01.10.2019. do 16.11.2022. (KBC Split, 2021.)

³⁸ KBC Split podatke o SKZZ ustupio nam je za vremensko razdoblje 2015.-2019. (KBC Split, 2020c)

specijalizirane izvanbolničke usluge, kao što su konzilijarni pregledi kod specijalista za sekundarnu skrb, uglavnom pružaju u odjelima bolnica za izvanbolničko liječenje. Oni se od 2009. od HZZO-a naplaćuju na osnovi sustava dijagnostičko-terapijskih skupina (DTS), a cilj je smanjiti troškove i povećati učinkovitost. Ipak, ograničenje analize ne čini samo nepostojanje uvida u ukupan broj obavljenih specijalističko-konzilijarnih pregleda, već i njihova distribucija po djelatnostima i ustanovama koje posluju s i bez ugovora s HZZO-om. Postojanje ove vrste podataka omogućilo bi sveobuhvatniju analizu SKZZ-a te uloge privatnih subjekata u osiguravanju dostupnih i kvalitetnih specijalističkih pregleda uz istodobno smanjivanje pritiska na javnu zdravstvenu infrastrukturu.

Broj slučajeva, u okviru SKZZ-a u KBC-u Split, je od 2015. do 2019. godine rastao, a najveći broj slučajeva bilježi se na Zavodu za medicinsko laboratorijsku dijagnostiku (10,5% ukupnog broja slučajeva u 2019. godini), Kliničkom zavodu za dijagnostičku i intervencijsku radiologiju (8,3% od ukupnog broja slučajeva u 2019. godini) te na Kliničkom zavodu za nuklearnu medicinu (8,2% od ukupnog broja slučajeva u 2019. godini). U Tablici 28 prikazan je broj slučajeva u KBC-u Split prema klinikama, zavodima i odjelima.

Tablica 28. Kretanje broja slučajeva kroz SKZZ unutar KBC-a Split od 2015. do 2019. godine.

Klinike/zavodi/odjeli	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Klinika za unutarnje bolesti	66.088	52.476	47.648	43.937	44.268
Zavod za hitni internistički prijem			3.193	10.104	15.775
Klinika za bolesti srca i krvnih žila	13.767	30.341	29.078	29.314	32.722
Klinika za nuklearnu medicinu	85.355	87.805	88.109	92.246	96.170
Hemodijaliza	20.775	20.888	19.587	17.915	17.598
Klinika za dječje bolesti	44.292	43.161	43.580	43.373	40.156
Klinika za kožne i spolne bolesti	37.634	35.056	36.691	34.992	32.662
Klinika za neurologiju	37.757	39.231	37.916	35.353	35.887
Klinika za psihijatriju	60.324	58.870	57.373	59.383	59.819
Klinika za plućne bolesti	26.659	26.865	26.435	25.399	26.124
Klinika za infektologiju	10.518	9.004	8.570	9.276	9.386
Klinika za kirurgiju	83.181	83.093	83.888	82.780	84.228
Klinika za kardiokirurgiju	1.279	1.447	1.129	1.114	1.240
Zavod za neurokirurgiju	9.714	11.022	11.711	11.518	12.240
Zavod za dječju kirurgiju	16.632	22.438	23.041	22.517	23.810
Zavod za ortopediju i traumatologiju	24.327	25.690	24.942	25.166	24.940
Zavod za urologiju	26.836	27.955	27.078	27.941	28.598

Klinika za ženske bolesti i porode	16.979	18.313	18.995	21.770	25.259
Klinika za očne bolesti	78.378	80.107	78.136	75.161	75.388
Klinika za bolesti ORL s kirurgijom glave i vrata	51.490	52.451	52.569	54.820	54.768
Odjel za MFK	9.294	10.433	10.534	11.401	14.329
Klinika za onkologiju i radioterapiju	34.798	43.840	43.428	42.190	41.575
Klinika za anesteziologiju, reanimatologiju i intenzivno liječenje	16.033	16.165	16.309	16.280	16.515
Klinički zavod za dijagnostičku i intervencijsku radiologiju	91.193	94.334	98.618	96.757	97.549
Klinički zavod za mikrobiologiju i parazitologiju	12.873	13.281	14.395	16.345	18.288
Zavod za medicinsku laboratorijsku dijagnostiku	86.938	95.676	104.135	112.388	123.632
Odjel za transfuziju krvi	21.709	25.664	26.824	27.500	28.778
Klinički zavod za patologiju, sudsku medicinu i citologiju	46.851	41.079	42.940	43.476	45.317
Zavod za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju s reumatol.	48.483	53.225	50.241	48.993	50.764
UKUPNO	1.080.157	1.119.910	1.127.093	1.139.409	1.177.785

Izvor: KBC Split (2020b)

U 2019. godini obavljeno je ukupno 3.404.077 dijagnostičko terapijskih postupaka (DTP), za 9,1% više nego u 2018. godini. Najveći broj dijagnostičko terapijskih postupaka kroz SKZZ u 2019. godini ostvaren je na Zavodu za medicinsku laboratorijsku dijagnostiku (1.535.063 DTP, 45,1% od ukupnog broja dijagnostičko terapijskih postupaka). Zatim slijedi Klinički zavod za nuklearnu medicinu (293.104, 8,6% od ukupnog broja dijagnostičko terapijskih postupaka) i Zavod za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju s reumatologijom (240.178, 7,1% od ukupnog broja dijagnostičko terapijskih postupaka). U Tablici 29 prikazano je kretanje broja DTP kroz SKZZ, dok je grafički prikaz za 2019. godinu vidljiv u Grafikonu 15.

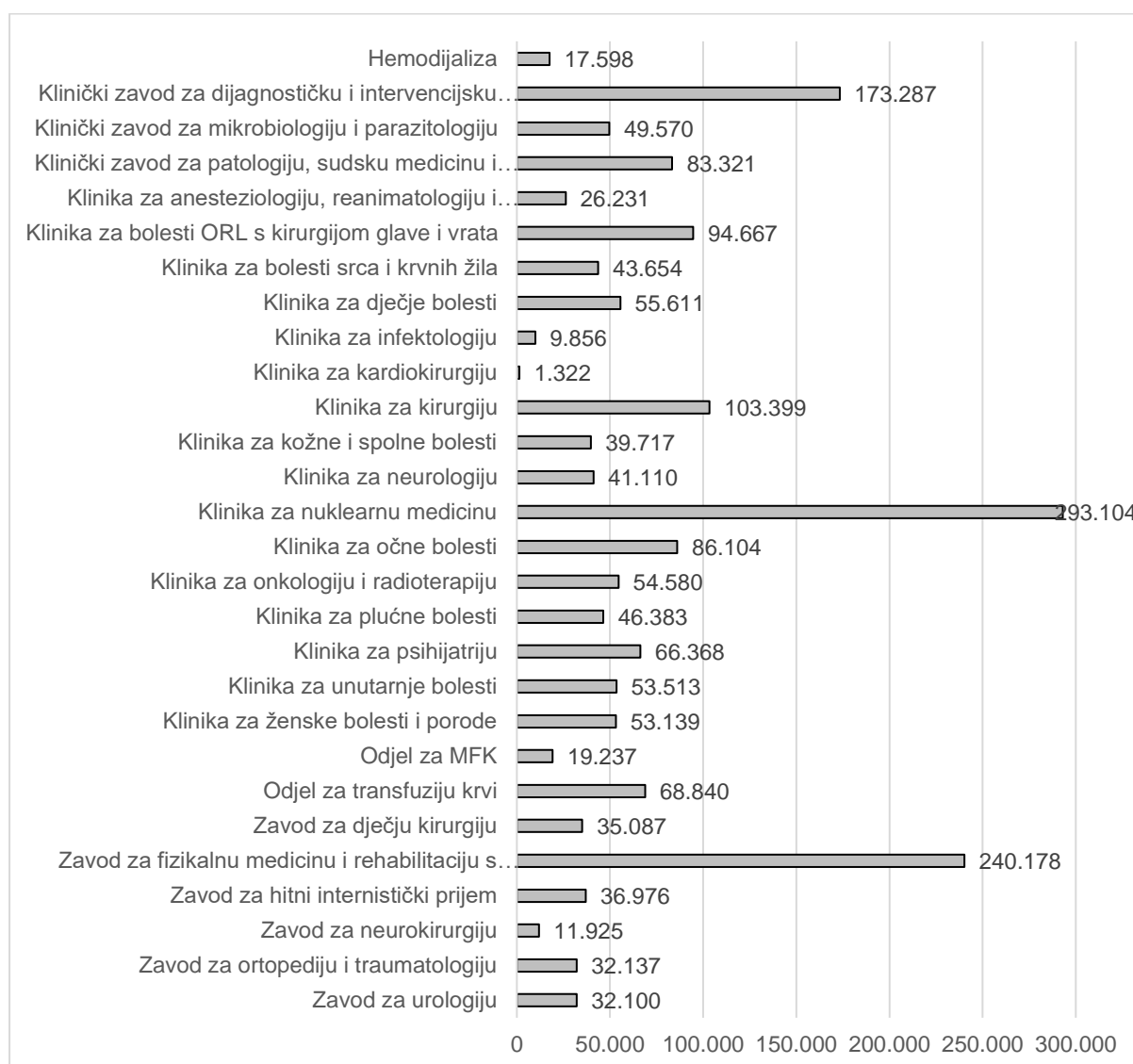
Tablica 29. Kretanje broja dijagnostičko terapijskih postupaka kroz SKZZ unutar KBC-a Split od 2015. do 2019. godine

Klinike/zavodi/odjeli	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Klinika za unutarnje bolesti	133.995	168.193	109.217	60.503	53.513
Zavod za hitni internistički prijem	0	0	15.289	56.579	36.976

Klinika za bolesti srca i krvnih žila	23.035	40.007	38.168	37.325	43.654
Klinika za nuklearnu medicinu	283.981	277.783	281.617	285.782	293.104
Hemodijaliza	20.775	20.888	19.587	17.915	17.598
Klinika za dječje bolesti	65.686	69.959	65.070	62.902	55.611
Klinika za kožne i spolne bolesti	45.288	44.012	46.348	41.366	39.717
Klinika za neurologiju	41.466	43.947	43.678	40.578	41.110
Klinika za psihijatriju	66.877	63.295	64.017	63.878	66.368
Klinika za plućne bolesti	42.042	45.796	51.683	51.703	46.383
Klinika za infektologiju	12.109	11.880	11.652	11.488	9.856
Klinika za kirurgiju	107.950	100.131	99.896	100.362	103.399
Klinika za kardiokirurgiju	1.884	2.124	1.645	1.527	1.322
Zavod za neurokirurgiju	9.891	11.140	11.831	11.165	11.925
Zavod za dječju kirurgiju	25.182	31.419	34.791	33.497	35.087
Zavod za ortopediju i traumatologiju	33.155	35.176	33.215	31.237	32.137
Zavod za urologiju	32.812	37.242	32.754	33.912	32.100
Klinika za ženske bolesti i porode	34.089	39.962	48.640	50.555	53.139
Klinika za očne bolesti	101.030	94.313	88.478	84.469	86.104
Klinika za bolesti ORL s kirurgijom glave i vrata	85.632	99.841	93.877	95.950	94.667
Odjel za MFK	16.864	12.923	13.135	13.731	19.237
Klinika za onkologiju i radioterapiju	99.105	86.301	68.126	63.308	54.580
Klinika za anesteziologiju, reanimatologiju i intenzivno liječenje	28.494	27.870	30.206	25.350	26.231
Klinički zavod za dijagnostičku i intervencijsku radiologiju	183.067	155.968	165.268	158.779	173.287
Klinički zavod za mikrobiologiju i parazitologiju	39.407	40.077	44.663	43.633	49.570

Zavod za medicinsku laboratorijsku dijagnostiku	1.066.260	1.147.860	1.277.628	1.276.010	1.535.063
Odjel za transfuziju krvi	96.109	64.961	66.183	64.495	68.840
Klinički zavod za patologiju, sudsku medicinu i citologiju	93.308	74.442	79.117	74.663	83.321
Zavod za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju s reumatol.	350.574	238.666	236.084	227.275	240.178
UKUPNO	3.140.067	3.086.176	3.171.863	3.119.937	3.404.077

Izvor: KBC Split (2020b)

Grafikon 15. Distribucija dijagnostičko terapijskih postupaka kroz SKZZ unutar KBC-a Split u 2019. godini

Izvor: KBC Split (2020b)

1.3.3.4. Stacionarna bolnička zaštita

Podaci o radu stacionarnih zdravstvenih ustanova na području grada Splita, za razdoblje od 2013. do 2018. godine, obuhvaćaju analizu dvije bolnice. Naime, kao što je u pregledu mreže zdravstvenih ustanova prethodno u tekstu već utvrđeno, do 2015. godine stacionarnu zdravstvenu zaštitu pruža samo KBC Split. Ipak, u 2013. i 2014. godini djelovala je jedna specijalna bolnica za kirurške, urološke i ortopedske bolesti (Salus St).

Nadalje, brojke prikazane u nastavku potrebno je promatrati u kontekstu opisanom u Pregledu stanja zdravlja i zdravstvene zaštite u RH za 2019. godinu (OECD, 2019) Prema navedenom Pregledu, zdravstveni se sustav u RH još uvijek oslanja na bolničku skrb. Naime, s 5,5 kreveta na 1.000 stanovnika u 2017. godini Hrvatska ima još prostora za pružanje usluga izvan bolnica (EU prosjek iznosi 5 kreveta na 1.000 stanovnika). U odnosu na druge države članice EU-a, Hrvatska ima velik broj kreveta u rehabilitacijskim bolnicama i bolnicama za dugotrajnu skrb. Postoje i poteškoće s otpuštanjem pacijenata s akutne na dugotrajnu skrb ili kućnu njegu, koje, kako je već prethodno u tekstu naglašeno, još nisu dovoljno razvijene. Prosječna duljina boravka u bolnici, iako se posljednjih godina nastavila smanjivati te je 2017. iznosila 8,4 dana, i dalje je iznad prosjeka EU-a od 7,9 dana. Nadalje, navedeni izvor ukazuje na postojanje velikog prostora za poboljšanje kvalitete bolničke skrbi.

Ukupan broj postelja u stacionarnoj zdravstvenoj zaštiti na 1.000 stanovnika smanjio se u 2018. godini na 7,89 s 8,50 u 2013. godini. Najveći broj kreveta na 1.000 stanovnika, za akutno liječenje, u 2018. godini imali su interna medicina, opća kirurgija, ginekologija i opstetricija, pedijatrija i psihijatrija. (Tablica 30)

Tablica 30. Broj postelja na 1.000 stanovnika po specijalnostima u gradu Splitu od 2013. do 2018. godine

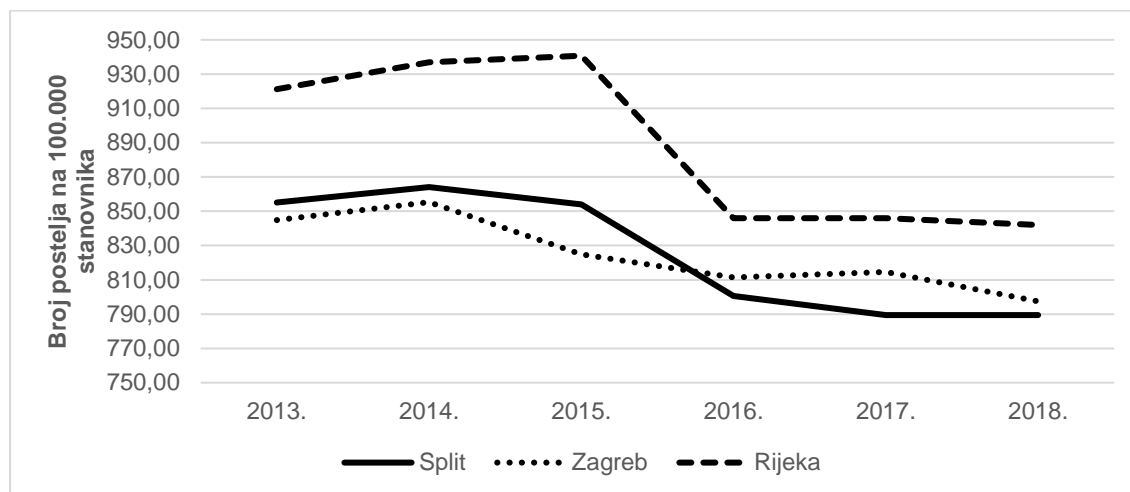
Djelatnost	Broj postelja/1.000 stanovnika					
	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Interna medicina	1,97	2,06	2,06	1,93	1,93	1,93
Infektologija	0,22	0,22	0,22	0,21	0,21	0,21
Onkologija i radioterapija	0,24	0,24	0,24	0,25	0,25	0,25
Dermatologija i venerologija	0,12	0,12	0,12	0,09	0,09	0,09
Fizikalna medicina i rehabilitacija	0,39	0,39	0,39	0,31	0,24	0,24
Neurologija	0,42	0,42	0,42	0,40	0,40	0,40
Psihijatrija (akutna)	0,55	0,55	0,55	0,46	0,46	0,46
Pedijatrija	0,75	0,75	0,75	0,71	0,71	0,71
Opća kirurgija	1,39	1,39	1,29	1,33	1,29	1,29
Dječja kirurgija	0,20	0,20	0,20	0,17	0,17	0,17

Neurokirurgija	0,23	0,23	0,23	0,24	0,24	0,24
Maksilofacijalna kirurgija	0,00	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06
Urologija	0,18	0,18	0,18	0,17	0,17	0,17
Ortopedija i traumatologija	0,25	0,25	0,25	0,21	0,21	0,21
Otorinolaringologija	0,34	0,28	0,28	0,23	0,23	0,23
Oftalmologija i optometrija	0,28	0,28	0,28	0,21	0,21	0,21
Ginekologija i opstetricija	0,89	0,89	0,89	0,90	0,90	0,90
Anesteziologija, reanimatologija	0,13	0,13	0,13	0,13	0,13	0,13
Liječenje akutnih bolesnika	8,50	8,59	8,54	8,01	7,89	7,89
Dugotrajno liječenje	-	-	-	-	-	-
Kronične duševne bolesti	0	0	0	0	0	0
Fiz. med. i rehabilitacija u spec. bolnicama i lječilištima	-	-	-	-	-	-
Kronične dječje bolesti	-	-	-	-	-	-
Kronične plućne bolesti	-	-	-	-	-	-
Palijativna skrb	0	0	0	0	0	0
Liječenje kroničnih bolesnika	0	0	0	0	0	0
Ukupno	8,55	8,64	8,54	8,01	7,89	7,89

Napomena: Stanovništvo se odnosi na popis iz 2011. godine, prema kojem je u gradu Splitu ukupno 178.102 stanovnika.

Izvor: Izrada autora prema podacima iz HZJZ-a (2014a, 2015b, 2016b, 2017b, 2018a, 2019a)

Prema podacima prikazanim u Grafikonu 16, uočava se trend smanjenja broja postelja u klinikama, kliničkim bolnicama, kliničkim bolničkim centrima i specijalnim bolnicama, kako u Splitu, tako i u Zagrebu i Rijeci. Također, primjećuje se kako je, u usporedbi sa Splitom i Zagrebom, u Rijeci najveći broj postelja na 100.000 stanovnika. U Splitu je u zadnje tri godine promatranog razdoblja najmanji broj postelja na 100.000 stanovnika.

Grafikon 16. Broj postelja u klinikama, kliničkim bolnicama, kliničkim bolničkim centrima i specijalnim bolnicama na 100.000 stanovnika od 2013. do 2018. godine

Napomena: Broj stanovnika preuzet je iz Popisa stanovništva 2011.

Izvor: Izrada autora prema podacima iz HZJZ-a (2014a, 2015b, 2016b, 2017b, 2018a, 2019a)

Unutar analize stacionarne zdravstvene djelatnosti, u nastavku će se analizirati KBC Split te će se vršiti usporedba s KBC-ovima u Zagrebu i Rijeci.

KBC Split, kao najveća zdravstvena ustanova od Trsta do Atene, odnosno južno od grada Zagreba, strateški je važna zdravstvena ustanova na području Republike Hrvatske. Analizirajući prostorne kapacitete danas jedinog pružatelja stacionarne bolničke zaštite potrebno je naglasiti kako Klinički bolnički centar Split trenutno djeluje na tri lokacije: Firule (bolnica na Firulama izgrađena je 1975. godine), Križine (bolnica na Križinama, Vojna bolnica, izgrađena je 1965. godine) i Splitske toplice (datiraju od 1910. godine)³⁹, ima podružnicu u Zagvozdu, te raspolaže kapacitetom od 205 ambulantnih ustanova, 24 operacijske dvorane, 2 MR-a, 4 CT-a, 4 RTG-a, 1 CT-S, 2 LINAC-a, 3 Cathlaba i 1 NIR. Značajan dio opreme i uređaja je zastario, a osim toga puno opreme nedostaje u usporedbi s drugim zdravstvenim ustanovama iste razine u Hrvatskoj. Potrebna je sveobuhvatna obnova interijera u svrhu poboljšanja modernih standarda za obradu. Analizirajući period 2015.-2019. KBC Split posluje u minusu, uz iznimku 2017. godine kada je kao izravan utjecaj veće financijske sanacije ostvaren višak prihoda. Prema Izvješću za Hrvatsku 2019 (Europska komisija, 2019), pretpostavlja se da će sustav i dalje akumulirati nedospjela dugovanja sve dok pragovi za rashode ne budu odgovarali vrstama i broju usluga koje se pružaju u bolnici. Nedostatak financijskih sredstava za infrastrukturne radove za posljedicu može imati smanjenu kvalitetu zdravstvenih usluga. Nadalje, reforme usmjerene na poboljšanje učinkovitosti zdravstvenog sustava, kako bi s ograničenim resursima postigao maksimalne zdravstvene učinke, polučile su tek neznatan napredak. Osim toga, KBC Split smješten je u centru grada, ali nema uređen prometni pristup niti primjereno rješenje za promet u mirovanju. Navedeno

³⁹ Zgradu toplica štiti Ministarstvo kulture Republike Hrvatske što ograničava slobodu građevinskih radova i prilagođavanje prostora suvremenim potrebama. Naime, analizirajući ovaj resurs u kontekstu pružanja zdravstvenih usluga za domaće stanovništvo ili za turiste uočava se potreba za infrastrukturnim ulaganjima (KBC Split, 2019)

onemogućava jednostavan pristup zdravstvenim uslugama, a navedeno dodatno ugrožava i pristup hitnim prijemima. (KBC Split, 2019)

Broj bolničkih postelja se u promatranom razdoblju u KBC-u Split smanjio za oko 8%, odnosno s 1.521 u 2014. godini na 1.406 u 2018. godini. Najveći pad broja bolničkih postelja bilježi se u djelatnosti fizikalne medicine i rehabilitacije (64,3%), gdje je 2014. godine bilo 69 bolničkih postelja, a 2018. godine 27 postelja. Osim toga, značajniji pad broja postelja vidljiv je i u djelatnostima oftalmologije (35,1%) i psihijatrije (19,5%). U 2018. godini ostvareno je ukupno 368.583 dana bolničkog liječenja na stacionarnim odjelima u KBC- u Split, a u prosjeku je ostvareno 7,23 dana liječenja po jednom boravku (u 2014. godini je liječenje po jednom boravku trajalo u prosjeku 7,76 dana), dok su se pacijenti najduže zadržavali u djelatnosti psihijatrije, gdje je u prosjeku boravak trajao 15,8 dana, a najkraće u djelatnosti onkologije i radioterapije, gdje su se pacijenti u prosjeku zadržavali 2,92 dana. U specijalnoj bolnici se prosječan broj dana liječenja po boravku smanjio s 1,2 na 1 dan. U odnosu na 2017. godinu ukupno prosječno trajanje boravka se u 2018. godini smanjilo za 9,8%, ili za 0,19 dana. Ukupna prosječna stopa popunjenosti u KBC-u Split u 2018. godini iznosila je 71,82%. Prema djelatnostima, najveća prosječna stopa popunjenosti bila je u djelatnosti fizikalne medicine i rehabilitacije (95,54%), a zatim u djelatnostima interne medicine (85,18%) i psihijatrije (81,90%). (Tablica 31)

Tablica 31. Broj postelja, prosječno trajanje boravka u bolnici, prosječna stopa popunjenosti postelja po djelatnostima u KBC-u Split od 2014. do 2018. godine

Naziv djelatnosti	2014.			2015.			2016.			2017.			2018.		
	Br. post. (akutne djel.)	Pros. trajanje boravka u bolnici	Pros. stopa popunjenosti postelja (%)	Br. post. (akutne djel.)	Pros. trajanje boravka u bolnici	Pros. stopa popunjenosti postelja (%)	Br. post. (akutne djel.)	Pros. trajanje boravka u bolnici	Pros. stopa popunjenosti postelja (%)	Br. post. (akutne djel.)	Pros. trajanje boravka u bolnici	Pros. stopa popunjenosti postelja (%)	Br. post. (akutne djel.)	Pros. trajanje boravka u bolnici	Pros. stopa popunjenosti postelja (%)
Interna	367	9,16	88,96	367	8,49	84,64	343	8,43	91,28	343	8,44	90,44	343	8,31	85,18
Infektologija	40	8,30	68,43	40	8,78	67,31	38	9,48	68,11	38	9,26	70,19	38	8,58	75,28
Onkologija i radioterapija	42	4,64	73,06	42	4,41	77,26	44	3,71	75,47	44	3,50	68,04	44	2,92	48,03
Dermatologija	22	11,68	53,54	22	10,16	46,70	16	11,28	70,86	16	11,53	59,23	16	11,73	56,85
Fiz. med. i rehabilitacija	69	13,31	47,82	69	10,62	50,24	55	10,37	72,28	42	10,28	93,78	42	9,76	95,54
Neurologija	74	9,17	78,01	74	8,03	74,17	72	8,64	78,83	72	8,94	79,21	72	8,99	79,95
Psihijatrija	98	17,45	82,10	98	16,48	75,14	82	16,72	84,45	82	16,68	82,22	82	15,80	81,90

Pedijatrija	134	9,13	84,26	134	8,47	77,57	127	9,04	74,48	127	9,35	75,41	127	9,96	72,63
Kirurgija	230	7,19	76,15	230	6,70	69,07	237	6,83	64,93	230	6,59	64,70	230	6,59	62,38
Dječja kirurgija	35	4,48	65,57	35	4,30	62,01	30	4,27	66,93	30	4,07	63,02	30	3,74	57,79
Neurokirurgija	41	9,01	73,15	41	8,36	63,39	42	7,45	58,73	42	7,30	61,08	42	8,08	62,98
Maxilofacijalna kirurgija	10	8,57	78,93	10	8,28	74,44	11	6,31	58,43	11	7,56	64,76	11	6,23	61,42
Urologija	32	5,63	78,14	32	5,04	69,57	30	5,19	78,46	30	5,34	78,02	30	4,82	70,52
Ortopedija	45	7,17	54,06	45	6,48	44,32	37	7,84	57,26	37	8,65	60,67	37	7,33	53,74
ORL	50	5,64	44,25	50	5,76	45,78	41	5,50	54,76	41	5,95	58,90	41	5,77	55,53
Oftalmologija	50	3,64	54,30	50	4,34	47,16	37	4,24	53,59	37	4,34	53,93	37	3,95	48,31
Ginekologija	159	5,58	65,57	159	5,17	60,23	161	5,49	65,74	161	5,78	68,48	161	5,31	68,00
Anesteziologija	23	6,70	74,01	23	6,98	76,02	23	7,49	77,52	23	7,82	73,96	23	7,63	71,85
Ukupno	1.521	7,76	74,71	1.521	7,31	69,91	1.426	7,36	74,31	1.406	7,42	74,94	1.406	7,23	71,82

Izvor: Izrada autora prema podacima HZJZ-a (2015a, 2016a, 2017a, 2018b, 2019b)

U KBC-u Split je u 2018. godini registrirano 50.964 bolesnika koji su bolnici ostvarili ukupno 368.583 (za 10,8% manje nego u 2013. godini) dana liječenja. Prosječna dužina boravka u KBC-u Split iznosila je 7,23 dana (za 5,5% manje nego u 2013. godini), što je najduža prosječna dužina liječenja ako se uzme u obzir podatak da je u KBC-u Rijeka prosječna dužina liječenja bila 5,51 dana (6,36 dana u 2013. godini), a u KBC-u Zagreb 5,88 dana (6,3 u 2013. godini). S druge je pak strane u KBC-u Split broj pacijenata po krevetu najmanji u 2018. godini i iznosi 36,25 (35,56 u 2013. godini), dok je najveći u KBC-u „Sestre milosrdnice, gdje iznosi 48,25 pacijenata po krevetu. Najveći broj pacijenata po krevetu je u 2013. godini bio u KBC-u Zagreb i iznosio je 42,67. Oba zagrebačka KBC-a i u 2013. i u 2018. godini imaju kraći interval obrtaja od KBC-a Split, gdje on u 2018. godini iznosi 2,84 dana, a u 2013. godini 2,63. Najveći interval obrtaja je u 2018. godini bio u Rijeci i iznosio je 2,94 dana (2,91 dana u 2013. godini). Godišnja iskorištenost postelja u prosjeku je u 2018. godini za KBC Split iznosila 71,82%, dok je najveća prosječna godišnja iskorištenost postelja bila u KBC-u „Sestre milosrdnice“ i iznosila je 83,94%. (Tablica 32)

Tablica 32. Stacionarna djelatnost u kliničkim bolničkim centrima u Splitu, Zagrebu i Rijeci u 2013. i 2018. godini

Godina	Stacionarna ustanova	Dani bolničkog liječenja	Ispisani bolesnici	Godišnja zauzetost postelja	Prosječna dužina liječenja	Udio (%) iskorištenosti postelja	Broj pacijenata po krevetu	Interval obrtaja
2013.	KBC Split	408.351	53.520	271	7,63	74,34	35,56	2,63
	KBC Zagreb	547.302	86.374	270	6,3	74,08	42,67	2,25
	KBC Sestre milosrdnice	394.465	52.138	321	7,6	87,94	42,42	1,00
	KBC Rijeka	318.630	50.068	250	6,36	68,63	39,36	2,91
2018.	KBC Split	368.583	50.964	262	7,23	71,82	36,25	2,84
	KBC Zagreb	491.004	83.575	274	5,88	75,01	46,56	1,96
	KBC Sestre milosrdnice	356.671	56.164	306,42	6,35	83,94	48,25	1,21
	KBC Rijeka	278.596	50.532	238	5,51	65,24	43,19	2,94

Izvor: Izrada autora prema podacima HZJZ-a (2014b i 2019b) i NZJZ-a „Dr. Andrija štampar“ (2014, 2019)

U 2018. godini je u KBC-u Split na jednog liječnika bilo 2,33 kreveta, dok je taj broj u 2013. godini iznosio 3,20. Najveći broj postelja na jednog liječnika u 2018. godini bio je na odjelu opće kirurgije, gdje je bilo 3,71 kreveta na jednog doktora medicine, a najmanji na odjelu anesteziologije i reanimatologije (0,34). U KBC-u Zagreb je u 2018. godini bilo 2,21 kreveta po jednom doktoru medicine, a najveći je broj kreveta po jednom liječniku na odjelu ginekologije i opstetricije (5,43). U KBC-u Sestre milosrdnice je 2,08 doktora medicine na jednog liječnika u 2018. godini (2,66 u 2013. godini), a tu je također na odjelu

ginekologije i opstetricije najveći omjer broja liječnika i postelja (3,85). U KBC-u Rijeka je broj postelja na jednog liječnika u 2018. godini 2,53 (3,12 u 2013. godini). (Tablica 33)

Tablica 33. Broj postelja po jednom odjelnom doktoru medicine prema vrsti specijalnosti u kliničkim bolničkim centrima u 2013. i 2018. godini

Djelatnost	Godina							
	2013.				2018.			
	KBC Split	KBC Zagreb	KBC Sestre milosrdnice	KBC Rijeka	KBC Split	KBC Zagreb	KBC Sestre milosrdnice	KBC Rijeka
Interna medicina	3,25	3,04	3,00	3,51	2,13	2,27	2,20	2,95
Infektologija	4,00		-	3,57	2,92	-	-	2,38
Onkologija i radioterapija	3,00	1,77	3,03	2,86	2,10	1,44	2,28	2,11
Dermatologija i venerologija	2,20	8,57	2,07	2,22	1,23	1,89	1,75	1,43
Fizikalna medicina i rehabilitacija	4,31	6,50	3,00	4,56	2,63	2,67	2,15	3,90
Neurologija	3,08	2,64	2,41	3,65	2,57	1,85	2,48	2,23
Psijatrija (akutna)	4,67	2,27	2,11	3,50	2,56	1,52	2,05	2,79
Pedijatrija	4,19	3,69	2,86	3,76	3,34	2,85	1,41	2,09
Opća kirurgija	3,83	2,45	5,20	3,92	3,71	2,11	3,33	3,52
Dječja kirurgija	3,89	7,50	-	-	2,73	-	-	1,80
Neurokirurgija	4,56	0,00	1,65	3,67	3,50	2,64	1,83	3,75
Maksilofacijalna kirurgija	-	0,00	2,64	4,00	1,22	3,70	-	3,60

Urologija	2,67	3,46	-	2,36	2,31	3,70	2,00	2,08
Ortopedija i traumatologija	4,50	5,45	-	0,00	3,70	2,25	-	0,00
Otorinolaringologija	3,33	3,72	2,20	1,89	1,86	2,13	2,54	2,67
Oftalmologija i optometrija	2,17	3,21	3,52	2,00	1,37	5,43	1,91	1,44
Ginekologija i opstetricija	4,30	6,25	0,56	4,21	3,29	0,64	3,85	4,75
Anesteziologija, reanimatologija	0,40	0,28	-	0,50	0,34	-	0,43	0,46
Liječenje akutnih bolesnika	3,20	2,86	2,66	3,12	2,33	2,21	2,08	2,53

Izvor: Izrada autora prema podacima HZJZ-a (2014a, 2019a)

1.3.3.4.1. Dnevne bolnice, jednodnevna kirurgija i bolnička hemodijaliza⁴⁰

Broj slučajeva kroz dnevne bolnice unutar KBC-a Split u 2019. godini iznosio je 90.101, što je za 0,6% manje nego u 2018. godini, odnosno za 20,3% više nego u 2017. godini. Najveći broj slučajeva u promatranom razdoblju imala je Klinika za unutarnje bolesti, u 2019. godini 30.303 slučaja (33,6% od ukupnog broja slučajeva). (Tablica 34)

Tablica 34. Kretanje broja slučajeva kroz dnevne bolnice od 2015. do 2019. godine u gradu Splitu

Klinike/zavodi/odjeli	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Klinika za unutarnje bolesti	18.737	23.122	24.123	27.928	30.303
Klinika za bolesti srca i krvnih žila	-	-	328	1.010	1.274
Klinika za dječje bolesti	6.707	8.454	7.873	8.893	8.037
Klinika za kožne i spolne bolesti	-	-	1.088	3.062	2.269
Klinika za neurologiju	1.109	915	1.128	3.734	3.964
Klinika za psihijatriju	7.400	8.628	7.912	8.054	7.716
Klinika za plućne bolesti	2.424	3.104	3.722	4.085	5.437
Klinika za infektologiju	4.789	5.367	5.850	5.759	6.565
Klinika za kirurgiju	3.542	3.420	3.272	4.244	3.862
Zavod za neurokirurgiju	239	520	629	653	825
Zavod za dječju kirurgiju	7.346	1.019	1.141	1.204	970
Zavod za ortopediju i traumatologiju	-	-	33	228	180
Zavod za urologiju	1.343	1.603	1.754	1.702	1.577
Klinika za ženske bolesti i porode	4.059	4.901	5.278	5.647	2.553
Klinika za očne bolesti	3.331	3.419	3.643	3.266	3.278
Klinika za bolesti ORL s kirurgijom glave i vrata	2.221	1.885	1.938	2.145	1.943
Odjel za MFK	-	150	144	77	105
Klinika za onkologiju i radioterapiju	5.604	3.114	3.926	7.466	7.439

⁴⁰ Podatke o dnevnim bolnicama i jednodnevnoj kirurgiji, KBC Split nam je ustupio za razdoblje 2015.-2019. (KBC Split 2020c i 2020d), dok je usporedba poslovanja s ostalim KBC-ovima, korištenjem javno objavljenih podataka u Zdravstveno-statističkim ljetopisima (HZJZ, 2014-2018b) napravljena za razdoblje definirano metodološkim okvirom ove Strategije (2013.-2018.), jer u trenutku pisanja analize stanja, podaci za 2019. još nisu bili objavljeni.

Klinika za anesteziologiju, reanimatologiju i intenzivno liječenje	-	85	100	105	209
Zavod za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju s reumatol.	934	1.279	1.002	1.413	1.595
UKUPNO	69.785	70.985	74.884	90.675	90.101

Izvor: KBC Split (2020c)

Kako je prikazano u Tablici 35, ukupan broj dijagnostičko terapijskih postupaka koji je obavljen u sklopu dnevnih bolnica unutar KBC-a Split u 2019. godini iznosio je 155.866, što je za 32,1% manje u odnosu na 2018. godinu, i za 16,3% manje u odnosu na 2017. godinu. U 2019. godini najveći je broj DTP-ova zabilježen na Klinici za unutarnje bolesti KBC-a Split (39.949, 25,6% ukupnog broja DTP-ova), zatim na Klinici za onkologiju i radioterapiju (21.259, 13,6% ukupnog broja DTP-ova te na Klinici za psihijatriju (20.224, 13% ukupnog broja DTP-ova).

Tablica 35. Kretanje broja dijagnostičko terapijskih postupaka kroz dnevne bolnice od 2015. do 2019. godine u gradu Splitu

Klinike/zavodi/odjeli	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Klinika za unutarnje bolesti	35.063	46.345	43.433	47.829	39.949
Klinika za bolesti srca i krvnih žila	-	-	829	2.774	3.115
Klinika za dječje bolesti	13.726	20.800	22.099	25.698	14.184
Klinika za kožne i spolne bolesti	-	-	1.227	2.612	1.810
Klinika za neurologiju	2.814	2.728	3.902	6.203	4.385
Klinika za psihijatriju	15.391	20.601	23.501	22.034	20.224
Klinika za plućne bolesti	12.585	16.769	15.563	18.246	11.497
Klinika za infektologiju	10.844	17.627	21.817	14.486	12.411
Klinika za kirurgiju	5.674	7.603	7.760	14.738	5.649
Zavod za neurokirurgiju	422	714	960	1.096	1.063
Zavod za dječju kirurgiju	9.494	2.084	2.624	2.871	1.634
Zavod za ortopediju i traumatologiju	-	5	63	228	223
Zavod za urologiju	3.838	4.550	4.338	4.435	3.901
Klinika za ženske bolesti i porode	8.279	9.455	10.033	10.580	4.178
Klinika za očne bolesti	5.834	6.744	6.072	4.172	4.205

Klinika za bolesti ORL s kirurgijom glave i vrata	2.742	2.547	2.779	2.588	2.328
Odjel za MFK	-	247	241	84	131
Klinika za onkologiju i radioterapiju	17.032	10.834	12.229	22.932	21.259
Klinika za anesteziologiju, reanimatologiju i intenzivno liječenje	-	323	470	833	2.038
Zavod za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju s reumatol.	812	1.322	1.331	1.471	1.682
UKUPNO	144.550	171.298	181.271	205.910	155.866

Izvor: KBC Split (2020c)

U 2019. godini u KBC-u Split bila su 6.442 slučaja jednodnevne kirurgije, od čega 2.238 slučajeva na Klinici za očne bolesti. Broj slučajeva jednodnevne kirurgije se u 2019. godini, u odnosu na 2018. godinu, povećao za 5,5%, dok se broj slučajeva jednodnevne kirurgije na Klinici za očne bolesti smanjio za 7,8%. (Tablica 36)

Tablica 36. Broj slučajeva jednodnevne kirurgije u razdoblju od 2015. do 2019. godine u gradu Splitu

Klinike/zavodi/odjeli	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Klinika za kirurgiju	656	1.009	869	1.342	1.534
Zavod za dječju kirurgiju	19	58	67	94	148
Zavod za ortopediju i traumatologiju	216	383	427	369	365
Zavod za urologiju	133	140	122	151	165
Klinika za ženske bolesti i porode	1.011	1.066	842	821	1.053
Klinika za očne bolesti	2.054	2.067	2.314	2.413	2.238
Klinika za bolesti ORL s kirurgijom glave i vrata	791	776	770	767	812
Odjel za MKF	-	1	-	147	127
Ukupno	4.880	5.500	5.411	6.104	6.442

Izvor: KBC Split (2020d)

U 2018. godini, u dnevnim bolnicama, jednodnevnoj kirurgiji i bolničkim hemodijalizama u KBC-u Split registrirano je 108.590 ispisanih bolesnika koji su u bolnici boravili 108.590 dana (17,79% ukupnog broja dana liječenja). U zagrebačkim KBC-ovima ukupno je u 2018. godini registriran 113.461 ispisan bolesnik i ukupno su u bolnicama boravili 294.702 dana, odnosno 48,3% ukupnog broja dana bolničkog liječenja u svim KBC-ovima u Hrvatskoj, dok je u KBC-u Rijeka zabilježeno 106.868 dana bolničkog liječenja. Broj ispisanih bolesnika, kao i broj dana bolničkog liječenja se u svim prikazanim KBC-ovima u promatranom

razdoblju povećao. (Tablica 37) Analizirajući ove podatke uočava se potreba osiguranja mogućnosti za povećanje ambulantnog liječenja te liječenja u dnevnim bolnicama, što posljedično znači i osiguravanje adekvatnih prostornih kapaciteta, koji bi bili odvojeni, ali i povezani s postojećim kapacitetima KBC-a Split, te kao takvi omogućili učinkovito pružanje navedenih zdravstvenih usluga. KBC Split već je prepoznao ovu potrebu te se izrada studije izvodljivosti i projektno-tehničke dokumentacije Centra za specijalističko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu, koji bi prema planu udvostručio mogućnost ambulantnog liječenja i liječenja u dnevnim bolnicama, financira u sklopu projekta Priprema strateških projekata Kliničkog bolničkog centra Split (KBC Split, 2021).

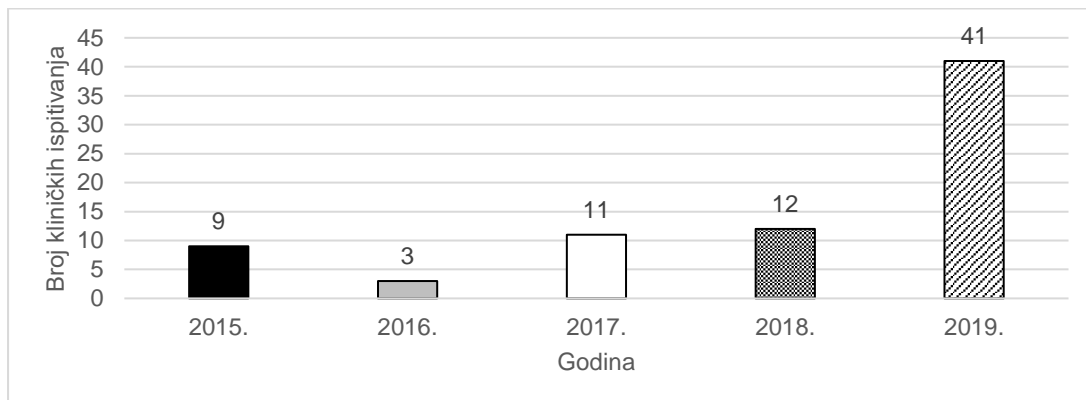
Tablica 37. Ispisani bolesnici i broj dana bolničkog liječenja u dnevnim bolnicama, jednodnevnoj kirurgiji i bolničkim hemodijalizama u kliničkim bolničkim centrima po specijalnostima od 2013. do 2018. godine

KBC	Broj ispisanih bolesnika						Broj dana bolničkog liječenja					
	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
KBC Split	72.606	78.582	90.560	91.873	94.471	108.590	72.606	78.582	90.560	91.873	94.471	108.590
KBC Zagreb	34.285	44.011	55.676	78.109	87.493	97.455	110.965	118.067	134.293	169.794	173.947	183.418
KBC Sestre milosrdnice	17.153	23.339	33.027	35.352	35.206	51.402	42.823	48.811	56.950	65.306	33.065	111.284
KBC Rijeka	10.987	8.117	16.339	15.572	18.483	22.058	59.457	57.845	88.181	99.727	94.927	106.868
Republika Hrvatska	151.125	173.886	228.702	271.710	247.712	300.019	333.236	358.817	421.121	490.945	466.563	610.161

Izvor: Izrada autora prema podacima HZJZ-a (2014a, 2015b, 2016b, 2017b, 2018a)

1.3.3.4.2. Istraživački medicinski centar Split (IMCS)

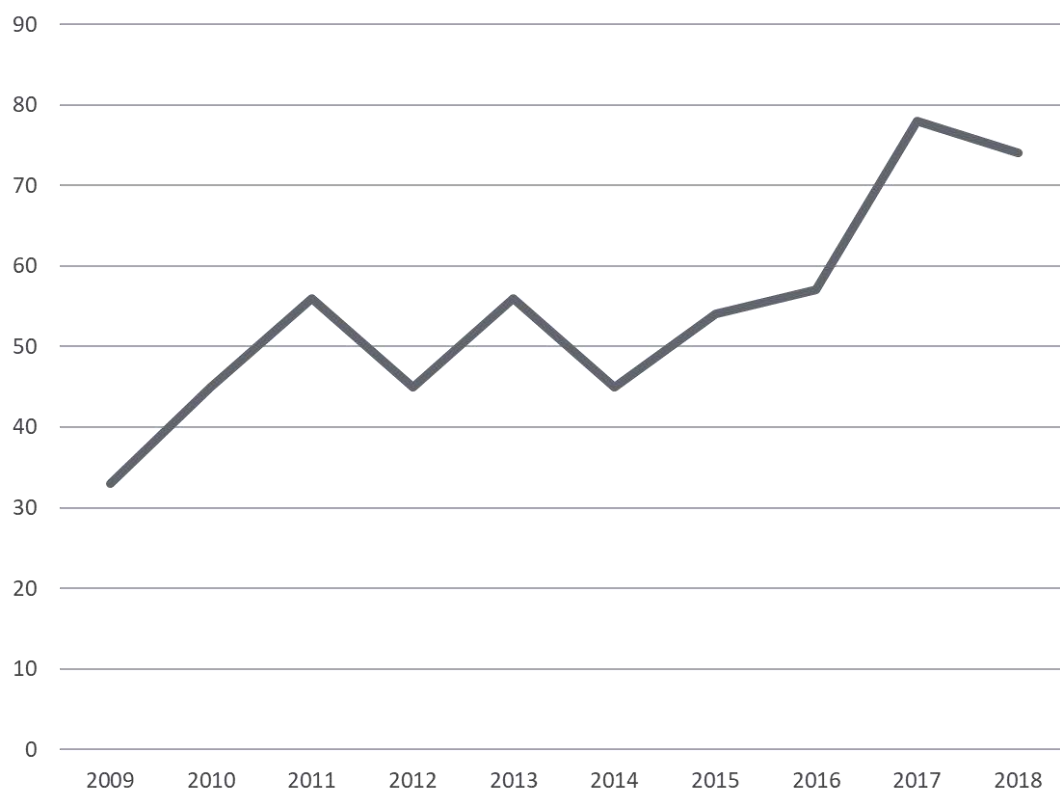
U KBC-u Split istraživačka se djelatnost ogleda prema broju kliničkih ispitivanja, broju publikacija i broju istraživačkih projekata. Prema Grafikonu 17, broj kliničkih ispitivanja se, izuzev 2016. godine, u promatranom razdoblju znatno povećao. Najveći rast zabilježen je u 2019. godini, kada je ukupno provedeno 41 kliničko ispitivanje, dok je godinu ranije obavljeno 12 kliničkih ispitivanja.

Grafikon 17. Broj kliničkih ispitivanja u KBC-u Split od 2015. do 2019. godine

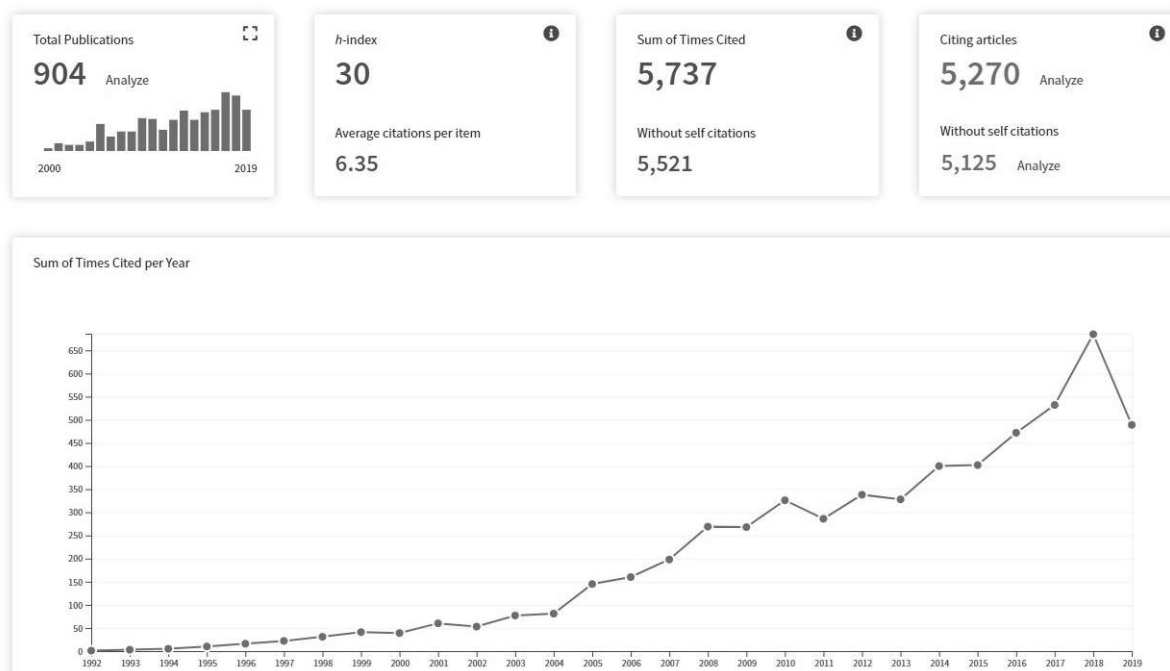
Izvor: KBC Split (2020e)

Broj publikacija djelatnika KBC-a Split od 2014. godine pokazuje trend rasta, i doseže vrhunac u 2017. godini, kada je broj publikacija bio veći od 75. U 2014. godini ta je brojka bila blizu 45 publikacija (Grafikon 18). Kvaliteta objavljenih publikacija vidljiva je iz Grafikona 19.

Grafikon 18. Broj publikacija u KBC-u Split od 2009. do 2018. godine

Izvor: KBC Split (2020e)

Grafikon 19. Ukupan godišnji broj citiranja objavljenih publikacija djelatnika KBC-a Split od 1992. do 2019. godine

Izvor: KBC Split (2020e)

Prema podacima Ministarstva zdravstva (Ministarstvo zdravstva, 2017b) u KBC-u Split djeluju dva referentna centra, Referentni centar Ministarstva zdravstva za evocirane potencijale, Klinika za neurologiju (izvršena verifikacija rješenjem KLASE:UP/I-510-01/15-01/17, URBROJ:534-04-1-2/7-16-15 od 19. veljače 2016.) te za sistemsku sklerozu, Zavod za reumatologiju i kliničku imunologiju (KLASA:UP/I-510-01/14-01/26, URBROJ:534-04-1-2/7-15-23 od 06. listopada 2015). Podaci navedeni u Grafikonima 17-19 ukazuju na potrebu poticanja daljnje izvrsnosti, odnosno ulaganja u dostizanja mjerila za osnivanje dodatnih Referentnih centara Ministarstva zdravstva unutar KBC-a Split, kao i centara izvrsnosti te otvaraju prostor za raspravu o postojanju Sveučilišne bolnice.

Dodatno, na održanoj fokus grupi „Zdravstvena infrastruktura“ predstavnici KBC-a Split, kao i dekan Medicinskog fakulteta te predstavnik Sveučilišnog odjela zdravstvenih studija, istaknuli su važnost osiguranja ulaganja u simulacijske centre. Naime, potonji su nužni u kvalitetnoj edukaciji, posebice u razvoju kliničkih vještina.

Treba težiti neposrednoj suradnji znanstvenika, mladih liječnika i studenata, povezivanju znanstveno-istraživačkog i kliničkog rada te brzom prijenos novih znanstvenih otkrića, što je moguće osigurati povećanjem kapaciteta za istraživanje, razvoj i inovacije, koji će poboljšati kvalitetu, opseg i relevantnost istraživačkih aktivnosti u području biomedicine i zdravstva. Na taj način, stvara se nova znanstvena, društvena i ekonomska vrijednost. Naposljetku, navedeno ima pozitivne učinke za ostanak vrhunskih obrazovanih mladih ljudi u Hrvatskoj, za značajnu međunarodnu suradnju te stvaranje povoljnog okruženja za izvrsnost u području biomedicine. Navedeno dodatno dobiva na značenju uslijed iskazane zabrinutosti zbog mogućeg iseljavanja zdravstvenih stručnjaka nakon pristupanja zemlje EU-u 2013. te niskih plaća (OECD, 2019) lako prema OECD-u (2019) Hrvatska ta pitanja nastoji riješiti poticanjem mladih na studij medicine te povećanjima plaća, kao i donošenjem Strateškog plana razvoja ljudskih resursa u zdravstvu za 2015.–2020., dosad je postignut tek ograničen uspjeh.

Važnost prethodno spomenutih investicija ističe se i u Izvješću za Hrvatsku 2019. (Europska komisija, 2019). Naime prema Izvješću, hrvatsko gospodarstvo ocijenjeno je kao nedovoljno inovativno, a poboljšanje inovacijskih rezultata slabo napreduje. Naglašava se potreba razvoja kapaciteta sveučilišta i istraživačkih ustanova, kako bi povećale tržišnu relevantnost svojih istraživačkih projekata, uspostavile

kritičnu masu istraživanja i privukle talente u područja strategije pametne specijalizacije kao i važnost poticanja suradnje sveučilišta i ostalih dionika u sustavu kako bi se omogućio prijenos tehnologije i komercijalizacija istraživačkih rezultata. Važnost integracije i multidisciplinarni pristup već su prepoznati od strane ravnatelja Meštrovića, a realizacije prethodno spomenutih projekata i entuzijazam vodstva bolnice treba dalje poticati. Naime, projekt Istraživački medicinski centar Split (IMCS), prijavljen je u sklopu Poziva na dostavu projektnih prijedloga „Priprema IRI infrastrukturnih projekata“ KK.01.1.1.09., koji je u fazi odabira prijave⁴¹. Trenutno se provodi postupak povećanja alokacije Poziva od strane Ministarstva znanosti i obrazovanja i Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije. Do kraja veljače 2021. očekuje se odluka o financiranju, odnosno dodjeli bespovratnih sredstava projektnom prijedlogu. (KBC Split, 2021)

Konačno, u zaključku Izvješća za Hrvatsku 2019. (Europska komisija, 2019) navodi se kako je zdravstveni sustav neučinkovit, dok su zdravstveni ishodi i dalje nedovoljni. Istaknuta je nužnost daljnjeg razvoja zdravstvene infrastrukture, s ciljem restrukturiranja bolničke skrbi, jačanja amulantnih usluga, uklanjanja manjkavosti infrastrukture i nedostatka radne snage, razvijanja potpore primjeni standarda kvalitete u zdravstvu te daljnje uvođenje usluga e-zdravstva i bolja primjena digitalnih rješenja, primjerice telemedicine. Da je KBC Split dovoljno snažan da bude pokretač i nositelj velikih infrastrukturnih projekata, između ostalog, svjedoči i činjenica da je KBC Split odlukom Ministarstva zdravstva RH određen za područno središte za transfuzijsku medicinu⁴². (KBC Split, 2019)

1.3.4. Funkcioniranje zdravstvene skrbi na području grada Splita u uvjetima pandemije bolesti COVID 19

Zastoj zbog pandemije bolesti COVID 19, uzrokovane koronavirusom (službenog naziva SARS-CoV-2) nesumnjivo je pogodio zdravstveni sustav. S ciljem analiziranja stanja zdravstvenog sustava na području grada Splita, uslijed pandemije uzrokovane koronavirusom, provedeni su intervjui s ključnim dionicima zdravstvenog sustava na području grada, a njihovi odgovori, dobiveni tijekom listopada, studenog i prosinca 2020. godine, analizirani su u nastavku.

Ispitivanjem su obuhvaćene osobe zaposlene u Gradu Splitu i Splitsko-dalmatinskoj županiji, čiji djelokrug obuhvaća i zdravstvenu zaštitu na području grada, zatim ravnatelji ili njihovi zamjenici iz ključnih ustanova na području grada kao što su NZJZ Splitsko-dalmatinske županije, KBC Split i DZ Splitsko-dalmatinske županije, stručnjaci pri Hrvatskom liječničkom zboru te znanstveno-nastavno osoblje s Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Splitu, odnosno liječnici zaposleni u zdravstvenim ustanovama koje djeluju na području grada Splita.

Svi ispitanici ocjenjuju kako je bolest Covid 19 izuzetno opasna prijetnja za ukupni zdravstveni status stanovnika grada Splita (pri tome ga opasnijom prijetnjom doživljavaju ispitanici koji su ujedno i zdravstveni djelatnici). Ocjenjujući pritom mjere koje su na početku izbijanja pandemije poduzimali Vlada RH, resorna ministarstva i nacionalni stožer civilne zaštite s ciljem reagiranja na pandemiju uzorkovanu koronavirusom, suglasni su kako su mjere bile korisne. Dodatno, dio ispitanika naglašava kako su to bile najbolje moguće mjere u tom trenutku, s obzirom na dostupne informacije odnosno poznavanje virusa. Iako i trenutne mjere koje poduzimaju prethodno spomenuti subjekti ocjenjuju korisnima, unatoč razumijevanju da se pokušava održati ravnoteža između suzbijanja pandemije i ekonomske održivosti, dio ispitanika mišljenja je kako mjere nisu dostatne, odnosno da su preblage,

⁴¹ Informacije o Projektu IMCS odnose se na stanje na dan 26.01.2021.

⁴² Provedba projekta Regionalni transfuzijski centar KBC Split, KK.06.2.2.10.0001, na dan 26.01.2021. u fazi je okončanja postupaka javne nabave za izvođenje radova i usluge stručnog nadzora. Za otvoreni postupak javne nabave velike vrijednosti Građevinski radovi na izgradnji Regionalnog transfuzijskog centra KBC Split dana 11.01.2021. donesena je odluka o odabiru. Za otvoreni postupak javne nabave male vrijednosti Usluga stručnog nadzora građenja te usluga koordinatora II zaštite na radu dana 30.12.2020. donesena je odluka o odabiru. Slijedi ishodenje potrebnih suglasnosti Ministarstva zdravstva i Ministarstva financija te potpisivanje ugovora s odabranim ponuditeljima. (KBC Split, 2021)

dok dio ispitanika smatra kako bi se radi njihove učinkovitosti trebalo sankcionirati one koji ih se ne pridržavaju⁴³. Nadalje, dio ispitanika naglašava probleme nekonzistentnosti i netransparentnosti u radu analiziranih subjekata, koji su u konačnici doveli do gubitka povjerenja od strane javnosti, što dijelom za posljedicu ima dio stanovništva koji se ne pridržava mjera. Analizirajući adekvatnost djelovanja Stožera Splitsko-dalmatinske županije na početku izbijanja pandemije, kao i trenutno, ispitanici njegovo djelovanje ocjenjuju vrlo dobrim. Iako pozitivno gledaju na decentraliziran pristup upravljanju, dio ispitanika smatra kako bi Stožer Splitsko-dalmatinske županije, iako ažuran u djelovanju, trebao djelovati više proaktivno. Dobrim ocjenjuju i djelovanje područnog ureda civilne zaštite Split.

Dodatno, dio ispitanika ističe kako su sve strukture vezane uz zaštitu i prevenciju epidemije, od početka pandemije aktivno uključene u sve aktivnosti. Raspravljajući o koordiniranim akcijama, ističe se dobra suradnja svih dionika na području grada Splita, između Grada Splita, Županije Splitsko-dalmatinske, NZJZ-a Splitsko-dalmatinske županije, Županijskog doma zdravlja, KBC-a, kao i između različitih razina zdravstvene zaštite. Tako je Županija reagirala prenamjenom financijskih sredstava za opremanje ustanova u svom vlasništvu s opremom, temeljem ugovora o djelu osigurala je dodatno zapošljavanje u NZJZ-u Splitsko-dalmatinske županije, ustanovi koja je već pri pojavi prvog potvrđenog slučaja u svijetu, osim nabavkom opreme reagirala i preraspodjelom kadrova. Epidemiološka služba se našla u nezavidnom položaju jer po svojim kapacitetima nije niti mogla biti spremna za ovakvu pandemiju. U danim uvjetima uložili su dostatan napor za funkcioniranje u izvanrednim okolnostima, ali sve veći priljev bolesnika stvara nove organizacijske probleme. Ova pandemija istakla je značaj epidemiološke službe kao i potrebu za veću prisutnost ove struke.

Osim sastanaka i kontinuiranog praćenja situacije, raspravljanja o mjerama pokušavajući balansirati između ekonomskih aktivnosti i očuvanja zdravlja, Grad Split je zdravstveni sustav pomagao financijski, ali i materijalno, kroz, na primjer, u jednom periodu ustupanja prostora za smještaj ljudi u samoizolaciji.

Analizirajući funkcioniranje zdravstvene zaštite po njenim razinama, dobio se uvid u različitu pripremljenost pojedinih razina zdravstvene zaštite na području grada Splita, da funkcioniraju u uvjetima pandemije bolesti Covid 19. Pritom je bitno naglasiti kako većina ispitanika smatra da je odgovor svih razina zdravstvene zaštite na području grada Splita bio najbolji moguć, s obzirom na trenutne mogućnosti, odnosno trenutna obilježja zdravstvenog sustava (s obzirom na njegove snage, slabosti, ali i prilike i prijetnje s kojima je okružen). Ipak, je li on mogao biti bolje pripremljen? Uvažavajući činjenicu da nitko nije mogao planirati situaciju vezanu uz izbijanje pandemije, jačanje njegovih snaga i iskorištavanje prilika, kao i upravljanje njegovim slabostima kako bi se iste minimizirale, te svjesnost o vanjskim prijetnjama, koje također negativno utječu na funkcioniranje zdravstvenog sustava, sve navedeno dovodi do jačanja zdravstvenog sustava, koji kao takav može bolje odgovoriti na iznenadne šokove. Ovdje je riječ o rezilijentnosti zdravstvenog sustava. Rezilijentnost zdravstvenog sustava odnosi se na sposobnost zdravstvenog sustava da se uspješno prilagodi okruženju koje se mijenja, iznenadnim šokovima ili kriznim situacijama. Navedeno uključuje pravovremenu reakciju na sve kratkoročne i dugoročne izazove i prijetnje u svom okruženju, ali se odnosi i na brzinu oporavka od mogućih poremećaja koji ugrožavaju njegovu funkcionalnost, što posljedično ugrožava skladan gospodarski i društveni razvoj. (Ćosić, 2017) Pritom je cilj osigurati održiv zdravstveni sustav, koji konstantno zadržava pokazatelje kvalitete na definiranoj, poželjnoj razini. Iz navedenog se može zaključiti kako su obilježja rezilijentnog sustava proaktivno, prediktivno upravljanje, što ne znači nužnost predviđanja svih mogućih šokova, jer to nije niti moguće, ali jačanje svojih karakteristika, kako bi trenutni odgovor na kriznu situaciju bio što učinkovitiji. Također, znači i učenje iz trenutnih kriznih situacija, kako bi odgovor na buduće šokove bio što bolji. U tom kontekstu ispitanici ističu nekoliko rješenja raspravljenih u nastavku, kao ona koja mogu pomoći postizanju bolje prilagodljivosti, odnosno povećanju rezilijentnosti. Svjesni oskudnosti resursa (radne snage i financijskih sredstava) koji stoje na raspolaganju za zadovoljenje sve

⁴³ Naime u trenutku provođenja najvećeg djela intervjua, još nije izmijenjen Zakon o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti (NN, 134/2020), koji je stupio na snagu 05.12.2020.

većeg broja zdravstvenih potreba ističe se nužnost poboljšanja organizacije, odnosno djelotvornosti, ali i učinkovitosti, uz osnaživanje kapaciteta pružanja zdravstvene zaštite.

Detaljnije, pripremljenost primarne zdravstvene zaštite ispitanici su ocijenili dobrom, što je ujedno i najlošija ocjena za jednu razinu zdravstvene zaštite. Analizirajući rad primarne zdravstvene zaštite ističe se da su preporuke za njen rad na početku pandemije bile beskontaktna konzultacije s pacijentima, nekoliko mjeseci radio je samo tzv. „hladni pogon“, bez dijagnostike uz dodatan problem nedostatka zaštitne opreme. Nakon tog perioda, oprema postaje dostupna te je preporučeni kontakt s pacijentom do 10 minuta, a unutar Županijskog doma zdravlja nadoknađena je odgođena dijagnostika. Ipak, uočava se pad broja pacijenata te propuštanje dolazaka na preglede u zakazanim terminima, vjerojatno zbog straha od moguće zaraze. Postoje oprečni stavovi među ispitanicima, gdje se s jedne strane smatra kako su liječnički timovi trebali biti osobno angažiraniji u pripremi i nabavci opreme s obzirom na razmjere pandemije koja se događala u svijetu. Prema njima, trebali su biti aktivniji u neposrednim pregledima pacijenata pod sumnjom Covid. Određeni ispitanici stava su kako su, cijeneći rad i opterećenost primarne zdravstvene zaštite, liječnici trebali organizirati preglede takvih pacijenata na kraju radnog vremena ili putem Covid ambulanti raspoređenih na više punktova. Pritom, treba istaknuti kako se uključenosti djelatnika iz primarne zdravstvene zaštite u praćenju kontakata pokazala od velike pomoći. S druge strane, ispitanici ističu kako se problem nesrazmjera epidemiologa i broja oboljelih, a posljedično i nemogućnost učinkovitog praćenja kontakata, preljeva na primarnu zdravstvenu zaštitu, što nije rješenje probleme, već samo prebacivanje odgovornosti. Sve navedeno, kao i postojanje oprečnih mišljenja među ispitanicima odražava najveći problem s kojim je suočena primarna zdravstvena zaštita, a to je pitanje nadležnosti! Potrebno je istaknuti kako osim već prethodno iznesenog stava kako treba povećati djelotvornost i učinkovitost pružanja zdravstvenih usluga (npr. tako da medicinske sestre rade trijažu), podkapacitiranost sustava, kao i okruženje koje definira njihovo djelovanje također utječe na rezultate njihova rada. Tako bi na primjer, učinkovitosti njihovog rada doprinijela veća primjena telemedicine. Međutim, njena primjena definirana je zakonodavnim okvirom, koji trenutno u Republici Hrvatskoj onemogućava njeno maksimalno iskorištavanje kroz primjenu primjera dobre prakse koji su razvijeni u drugim zemljama. Raspravljajući o zdravstvenim djelatnicima, kao ključnim resursima zdravstvenog sustava, ističe se nekoliko zaključaka. Prvo, analizirajući mjere sigurnosti koje su poduzete od strane zdravstvenih djelatnika tijekom pandemije treba istaknuti kako se u kontaktu s pacijentima poduzimaju sve adekvatne mjere sigurnosti i moguć prijenos zaraze sveden je na minimum (problem vezan uz dostupnost zaštitne opreme bio je izražen na proljeće 2020., ali tada je postojala preporuka o telefonskim konzultacijama s liječnicima na primarnoj razini zdravstvene zaštite, dok je većina specijalističko-konzilijarne zdravstvene zaštite tada bila odgođena). Ipak, dio sugovornika ističe kako je potrebno povećati mjere opreza u međusobnim kontaktima kolega koji se tijekom dana, u pauzama, potpuno ne pridržavaju pojedinih epidemioloških mjera. Međutim, ispitanici također ističu kako zdravstveni djelatnici nisu zadovoljni. Na razini primarne zdravstvene zaštite uočava se problem nedostatka transparentnog, jasnog i ponavljajućeg djelovanja stožera civilne zaštite i resornih ministarstava, što dijelom utječe na situaciju u kojoj se zdravstveni djelatnici svakodnevno suočavaju s fizičkim i verbalnim prijetnjama od strane pacijenata. Naime, iako su se od nedavno počele primjenjivati elektronske uputnice i pacijenti s pravom traže elektronsko naručivanje za npr. kontrolni pregled kod specijaliste, koji se treba obaviti za četiri tjedna, kod elektronskog naručivanja, doktor obiteljske medicine nerijetko dobiva 1. slobodan termin za dvije godine⁴⁴. Nadalje, predstavnici Nacionalnog stožera civilne zaštite u medijima su isticali važnost cijepljena protiv gripe u uvjetima pandemije uzrokovane bolešću Covid 19, a ordinacijama obiteljske medicine na početku programa cijepljena poslana su nedostatke količine cjepiva. Na sve ove neusklađenosti, pacijenti reaguju prema svom

⁴⁴ Isto u svojoj publikaciji ističe OECD (2019), koji naglašava kako rješenja e-zdravstva nisu dovoljno razvijena, iako su znatno poboljšana. Pritom elektronički recepti čine 80 % receptata u ljekarnama dok su elektroničke uputnice i zdravstveni kartoni još u razvojnoj fazi. Ističu kako će se planiranim ulaganjima u domove zdravlja poboljšati kapaciteti za daljnji razvoj usluga e-zdravstva.

kontakta iz zdravstvenog sustava, a to su liječnici na primarnoj razini zdravstvene zaštite. Dodatno, većina pružatelja primarne zdravstvene zaštite odnosi se na privatnike koji imaju ugovor s HZZO-om i njima je problem osigurati zamjenu u svom radu.

Svi ispitanici pripremljenost izvanbolničke hitne medicinske pomoći da funkcionira u uvjetima pandemije ocjenjuju najboljom mogućom. Trenutno sve funkcionira, znamo više o virusu nego na početku epidemije, nivo opreme je učinkovitiji, a zbog više znanja, manji je strah od nepoznatog te je medicinskom osoblju lakše raditi. Ispitanici vrlo dobrom ocjenjuju pripremljenost hitnih bolničkih prijema unutar KBC-a. Problem prevelikog broja ulaza, zbog nepostojanja OHBP, sada je dodatno izražen. Pokušavaju kontrolirati ulaz u bolnički sustav putem testiranja, a kada to hitnost ne dozvoljava, pacijentu se pruža sva potrebna liječnika pomoć dok ga se pri tome tretira kao da je Covid pozitivan.

Nešto lošijom ocjenom, u odnosu na hitnu zdravstvenu zaštitu, ocjenjuju pripremljenost specijalističko-konzilijarne zdravstvene zaštite. Njeni kapaciteti nisu dovoljni, što je problem koji je postojao i prije izbijanja pandemije. Protočnost sustava nije dobra, jer je tijekom zbog sigurnosnih mjera u uvjetima pandemije dodatno otežan.

Vrlo dobrom ocjenjuju pripremljenost bolničke zdravstvene zaštite na području grada Splita, koju prema stavovima dijela ispitanika, od najbolje moguće reakcije dijeli činjenica kako zbog opterećenosti sustava ne može u svakom trenutku izvršno odgovoriti na zdravstvene zahtjeve. Ipak, potrebno je naglasiti da je KBC Split jako brzo reagirao na izazove pandemije te njegovu prednost čini postojanje dvije bolnice na dvije različite lokacije. Bolničke službe su se u više navrata reorganizirale kako bi se prilagodile potrebama pandemije. Organizacijski nedostaci postoje već godinama, dijelom uslijed nedovoljno definiranih odnosa. Posljedice oskudnost u zdravstvenom kadru i uređajima KBC-a Split u uvjetima pandemije dodatno se ističu. KBC Split je podkapacitiran u odnosu na zdravstvene radnike. To nije dobro ne samo za pacijente već i za zaposlenike jer nema pozitivnog natjecateljskog duha koji vodi napretku. Stoga ispitanici naglašavaju kako se i nakon što pandemija prođe, treba zajednički potruditi za bolje uvjete, odnosno pogodniju organizaciju zdravstvene skrbi, koju građani Splita zaslužuju. Raspravljajući o zdravstvenim djelatnicima, kao ključnim resursima zdravstvenog sustava, čije značenje dodatno dolazi do izražaja u ovakvim uvjetima, kada se sva ograničenja, odnosno opterećenost sustava, nadoknađuje izuzetnim naporima i entuzijazmom pojedinaca, potrebno je istaknuti sigurnosne mjere, ali i pitanje zadovoljstva zdravstvenih djelatnika. S aspekta sigurnosti, vrijedi isto što je utvrđeno i za primarnu razinu zdravstvene zaštite. U kontaktu s pacijentima poduzimaju se sve adekvatne mjere sigurnosti i moguć prijenos zaraze sveden je na minimum. Međutim traži se odgovornije ponašanje u međusobnim kontaktima kolega koji se tijekom dana, u potpunosti ne pridržavaju pojedinih epidemioloških mjera. Određeno nezadovoljstvo od strane zaposlenika postoji i kod bolničke zdravstvene zaštite. Ističe se potreba osiguravanja psihološke pomoći zdravstvenim djelatnicima koji rade u uvjetima pandemije, koja je ocjenjena nedovoljnom u 1. mjesecima pandemije.

Ocjenjujući jačinu utjecaja pandemije bolesti Covid 19, ispitanici su suglasni kako će odgođena zdravstvena skrb uzrokovana ograničenim pristupom zdravstvenim uslugama, odnosno činjenicom da pacijenti zbog straha od koronavirusa, odgađaju preventivne preglede ili ne dolaze na redovne kontrole kronoloških bolesti tijekom pandemije bolesti Covid 19, imati iznimno značajan utjecaj u budućnosti. U ovom je trenutku najteža situacija za kronične bolesnike koji teže dolaze do kontrolnih pretraga i specijalističke službe te je vjerojatno povećan rizik detekcije malignih bolesti, ali i problem neotkrivenih ostalih bolesti nije zanemariv. Pandemija, odnosno mjere koje su dovele i do karantene te smanjeni socijalni kontakti, imat će ozbiljne posljedice i na mentalno zdravlje što će također iznimno značajno utjecati na buduće funkcioniranje zdravstvene skrbi na području grada Splita.

Provođenje epidemioloških mjera i povećan broj oboljelih od Covid 19 značajno su opteretili funkcioniranje zdravstvene skrbi na početku izbijanja pandemije, dok trenutno provođenje mjera i velik broj oboljelih od Covid 19 iznimno značajno opterećuje funkcioniranje zdravstvene skrbi na području grada Splita. Pritom su u analizu uzeti ne samo povećan priljev Covid bolesnika (visok porast broja oboljelih opteretio je posebno već prethodno podkapacitirani bolnički sustav te će trebati dosta ulaganja i podrške za daljnje kvalitetno funkcioniranje bolnice), već i kompleksnije pružanje zdravstvene

skrbi zbog povećanih sigurnosnih uvjeta. Ipak, postoje i stajališta kako je na početku izbijanja pandemije utjecaj bolesti Covid 19 bio izraženiji, odnosno iznimno je značajno utjecao na funkcioniranje zdravstvenog sustava, dok je taj utjecaj danas neznatno manji zbog više znanja o virusu te pružanja zdravstvenih usluga na svim razinama, dok je na početku radio samo „hladni pogon“. Koliko će biti jačina utjecaja Covid 19 na funkcioniranje zdravstvene skrbi na području grada Splita u budućnosti, u sljedećih 18 do 24 mjeseca, ovisi o cjepivu⁴⁵. Unatoč tome, dio ispitanika stava je kako će utjecaj i u budućnosti biti i značajan. Dio ispitanika naglašava kako je izgledno da ćemo u budućnosti živjeti drugačije.

S obzirom na sve izneseno, ono što svi naglašavaju, a što bez velikih financijskih ulaganja i organizacijskih napora možemo učiniti odmah, je pridržavanjem uputa o ponašanju, odnosno odgovornim ponašanjem, smanjiti pritisak na zdravstveni sustav. Kada se pojavi bolest poput Covida 19 to nije samo problem zdravstvenih radnika već cijele zajednice. Međutim, većina građana je distancirana, gotovo nemarna, kao da ih to ne dira do trenutka dok se sami ne razbole. Ljudi nisu svjesni ni neizravnih šteta. U ovom trenutku ne zna se kolika je dugotrajna šteta virusa. Također, povećanjem oboljelih od bolesti Covid 19, moguće je da se zbog pritiska na zdravstveni sustav, onemogućiti učinkovito funkcioniranje ostalih zdravstvenih usluga. Još uvijek je izražen negativan društveni pritisak na one koji se pridržavaju mjera i odgovorno ponašaju.

1.3.5. Literatura

Ćosić, K. i dr. (2017). Nacionalna sigurnost i društvena rezilijentnost, u: Lipozenčić, J. i dr. (urs.) (2017). Moderne tehnologije: etika korištenja i pravne regulacije, Zagreb: Akademija medicinskih znanosti Hrvatske, 42-46

Dom zdravlja Splitsko-dalmatinske županije (2019a). Odjeli doma zdravlja, DZ SDŽ, Split, (online), dostupno na: <https://dz-sdz.hr/> (pristupljeno 10. prosinca 2019.)

Dom zdravlja Splitsko-dalmatinske županije (2019b). Patronažna zdravstvena zaštita, interni podaci, DZ SDŽ, Split.

Družić, I., Smolić, Š i Penava, M. (2009). Health care spending in Croatia and selected EU countries – a panel unit root analysis, Business strategies and technological innovations for sustainable development: Creating global prosperity for humanity, 369-375.

Državni zavod za statistiku (2013). Očekivano trajanje života pri rođenju, DZS, preuzeto u: Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije (2019a). Očekivano trajanje života pri rođenju, interni dokument, NZJZ Splitsko-dalmatinske županije, Split.

Državni zavod za statistiku (2014). Očekivano trajanje života pri rođenju, DZS, preuzeto u: Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije (2019a). Očekivano trajanje života pri rođenju, interni dokument, NZJZ Splitsko-dalmatinske županije, Split.

Državni zavod za statistiku (2015). Očekivano trajanje života pri rođenju, DZS, preuzeto u: Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije (2019a). Očekivano trajanje života pri rođenju, interni dokument, NZJZ Splitsko-dalmatinske županije, Split.

Državni zavod za statistiku (2016). Očekivano trajanje života pr rođenju, DZS, preuzeto u: Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije (2019a). Očekivano trajanje života pri rođenju, interni dokument, NZJZ Splitsko-dalmatinske županije, Split.

Državni zavod za statistiku (2017). Očekivano trajanje života pri rođenju, DZS, preuzeto u: Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije (2019a). Očekivano trajanje života pri rođenju, interni dokument, NZJZ Splitsko-dalmatinske županije, Split.

⁴⁵ Naime u trenutku provođenja najvećeg djela intervjua, još nisu bila odobrena cjepiva, ali sagledavajući trenutno dostupne informacije, navedeno se može preformulirati u učinkovitost programa cijepljenja stanovništva.

Državni zavod za statistiku (2019). Stanovništvo, DZS, (online), dostupno na: https://www.dzs.hr/PXWeb/Menu.aspx?px_db=Stanovni%u0161tvo&px_language=hr (pristupljeno 15. prosinca 2019.)

Europska komisija (2019). Radni dokument službi Komisije, Izvješće za Hrvatsku 2019. s detaljnim preispitivanjem o sprječavanju i uklanjanju makroekonomskih neravnoteža, EK, (online), dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019SC1010&from=EN> (pristupljeno 10. prosinca 2019)

EUROSTAT (2019). Life expectancy at birth by sex, (online), dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/product?code=sdg_03_10 (pristupljeno 15. prosinca 2019.)

Grad Split (2014). Proračun Grada Splita, Plan rashoda po razdjelima, glavama, programima, podprogramima i projektima-aktivnostima za razdoblje od 2015. do 2017.godine, (online), dostupno na: https://www.split.hr/DesktopModules/Bring2mind/DMX/API/Entries/Download?language=hr-HR&Command=Core_Download&EntryId=5251&PortalId=0(pristupljeno 18. siječnja 2020.)

Grad Split (2017.) Proračun Grada Splita, Realizacija plana rashoda po programskoj klasifikaciji za razdoblje od 01.01.2016. do 31.12.2016., (online), dostupno na: https://www.split.hr/DesktopModules/Bring2mind/DMX/API/Entries/Download?language=hr-HR&Command=Core_Download&EntryId=5208&PortalId=0(pristupljeno 18. siječnja 2020.)

Grad Split (2018). Proračun Grada Splita, Realizacija plana rashoda po programskoj klasifikaciji za razdoblje od 01.01.2017. do 31.12.2017.,(online), dostupno na: https://www.split.hr/DesktopModules/Bring2mind/DMX/API/Entries/Download?language=hr-HR&Command=Core_Download&EntryId=5125&PortalId=0(pristupljeno 18. siječnja 2020.)

Grad Split (2019a). Upravni odjel za socijalnu skrb zdravstvenu zaštitu i demografiju, (online), dostupno na: <https://www.split.hr/gradska-uprava/upravna-tijela/upravni-odjel-za-socijalnu-skrb-zdravstvenu-zastitu-i-demografiju> (pristupljeno 10 prosinca 2019.)

Grad Split (2019b). Proračun Grada Splita, Realizacija plana rashoda po programskoj klasifikaciji za razdoblje od 01.01.2018. do 31.12.2018., (online), dostupno na: https://www.split.hr/DesktopModules/Bring2mind/DMX/API/Entries/Download?language=hr-HR&Command=Core_Download&EntryId=5075&PortalId=0 (pristupljeno 18. siječnja 2020)

Grad Split (2019c). Palijativna skrb, Upravni odjel za socijalnu skrb, zdravstvenu zaštitu i demografiju grada Splita, interni dokument, Grad Split, Split.

HGK –digitalna komora (2020). Popis privatnih zdravstvenih ustanova, HGK – digitalna komora, (online), dostupno na: digitalnakomora.hr (pristupljeno 10. veljače 2020.)

Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2014a). Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2013. godinu, HZJZ, Zagreb.

Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2014b). Rad bolnica u Hrvatskoj 2013. godine, HZJZ, Služba za javno zdravstvo, Zagreb.

Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2015a). Rad bolnica u Hrvatskoj 2014. godine, HZJZ, Služba za javno zdravstvo, Zagreb.

Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2015b). Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2014. godinu, HZJZ, Zagreb.

Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2016a). Rad bolnica u Hrvatskoj 2015. godine, HZJZ, Služba za javno zdravstvo, Zagreb.

Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2016b). Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2015. godinu, HZJZ, Zagreb.

- Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2017a). Rad bolnica u Hrvatskoj 2016. godine, HZJZ, Služba za javno zdravstvo, Zagreb.
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2017b). Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2016. godinu, HZJZ, Zagreb.
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2018a). Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2017. godinu, HZJZ, Zagreb.
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2018b). Rad bolnica u Hrvatskoj 2017. godine, HZJZ, Služba za javno zdravstvo, Zagreb.
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2019a). Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2018. godinu, HZJZ, Zagreb.
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2019b). Rad bolnica u Hrvatskoj 2018. godine, HZJZ, Služba za javno zdravstvo, Zagreb.
- Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje (2020). Popis ugovorenih ljekarni, interni podaci, HZZO, Zagreb.
- Klinički bolnički centar Split (2019). Infrastruktura KBC-a Split, interni dokument, KBC, Split.
- Klinički bolnički centar Split (2020a). Hitna medicinska služba, interni podaci, KBC, Split.
- Klinički bolnički centar Split (2020b). Broj slučajeva i dijagnostičko terapijskih postupaka kroz specijalističko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu, interni podaci, KBC, Split.
- Klinički bolnički centar Split (2020c). Broj slučajeva i dijagnostičko terapijskih postupaka kroz dnevne bolnice, interni podaci, KBC, Split.
- Klinički bolnički centar Split (2020d). Broj slučajeva jednodnevne kirurgije, interni podaci, KBC, Split.
- Klinički bolnički centar Split (2020e). Istraživačka djelatnost, interni podaci, KBC, Split.
- Klinički bolnički centar Split (2021). Strateški projekti (stanje na dan 26.01.2021.), interni podaci, KBC, Split.
- Kordić, L. (2013). [Influence of socioeconomic and demographic environment on private health care providers](#), Croatian Operational Research Review (CRORR), Vol. 4, 120-130.
- Leko, V. (2011). Financiranje posebnih namjena u kojima je sadržaj javni interes, U: Stojanović, A., Leko, V., 2011. Modeli financiranja namjena koje sadrže javni interes, Grafit-gabriel d.o.o., Zagreb.
- Marasović Šušnjara, I. i dr. (2015). Javnozdravstvena procjena potreba za palijativnom skrbi u Splitsko-dalmatinskoj županiji, Acta Medica Croatica, 69, 421-430.
- McPake, B. i Normand, C. (2008). Health Economics, an international perspective, second edition, Routledge, London, New York.
- Mihaljek, D. (2014). Kako financirati zdravstvo u doba krize, u Vehovec, M. (2014). O zdravstvu iz ekonomske perspektive, Ekonomski institut, Zagreb.
- Ministarstvo branitelja RH (2014). Nacionalni program psihosocijalne i zdravstvene pomoći sudionicima i stradalnicima Domovinskog rata, Drugog svjetskog rata te povratnicima iz mirovnih misija, Zagreb.
- Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije (2015). Smjernicama za izradu Strategije razvoja urbanih područja, praćenje njihove provedbe i vrednovanje, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova europske Unije, Zagreb.
- Ministarstvo zdravlja (2013). Strateški plan razvoja palijativne skrbi u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2014.-2016., MIZ, Zagreb.

Ministarstvo zdravstva (2017a). Nacionalni program razvoja palijativne skrbi u Republici Hrvatskoj 2017. – 2020., MIZ, Zagreb.

Ministarstvo zdravstva (2017b). Referentni centri ministarstva zdravstva, MIZ, (online), dostupno na: <https://zdravlje.gov.hr/kontakti/kontakti-zdravstvenih-ustanova/1478> (preuzeto 10 prosinca 2019)

Ministarstvo zdravstva Republike Hrvatske (2020). Javne zdravstvene ustanove, MIZ, (online), dostupno na: <https://zdravlje.gov.hr/> (preuzeto 24. siječnja 2020)

Nastavni zavod za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“ (2014). Zdravstveno-statistički ljetopis Grada Zagreba za 2013., NZJZ Dr. Andrija Štampar, Zagreb.

Nastavni zavod za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“ (2018). Zdravstveno-statistički ljetopis Grada Zagreba za 2017., NZJZ Dr. Andrija Štampar, Zagreb.

Nastavni zavod za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“ (2019). Zdravstveno-statistički ljetopis Grada Zagreba za 2018., NZJZ Dr. Andrija Štampar, Zagreb.

Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije (2018). Zdravstveno-statistički ljetopis Splitsko-dalmatinske županije za 2017., NZJZ Splitsko-dalmatinske županije, Split.

Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije (2018). Zdravstveno-statistički ljetopis Splitsko-dalmatinske županije za 2017., NZJZ Primorsko-goranske županije, Rijeka.

Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije (2019b). Uzroci smrti u gradu Splitu, interni podaci, NZJZ Splitsko-dalmatinske županije, Split.

Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije (2019c). Skupine bolesti i stanja u djelatnosti opće/obiteljske medicine u gradu Splitu, interni podaci, NZJZ Splitsko-dalmatinske županije, Split.

Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije (2019d). Skupine bolesti i stanja u djelatnosti zdravstvene zaštite predškolske djece u gradu Splitu, interni podaci, NZJZ Splitsko-dalmatinske županije, Split.

Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije (2019e). Zdravstvena njega u kući, interni podaci, NZJZ Splitsko-dalmatinske županije, Split.

Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije (2019f). Skupine bolesti i stanja u djelatnosti stomatološke zdravstvene zaštite u gradu Splitu, interni podaci, NZJZ, Split.

Narodne novine (2018). Zakonu o zdravstvenoj zaštiti, NN br. 100/2018.

Narodne novine (2020). Zakon o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti, NN br. 134/2020

OECD/European Observatory on Health Systems and Policies (2019). Hrvatska: pregled stanja zdravlja i zdravstvene zaštite 2019., State of Health in the EU, OECD Publishing, Paris/ European Observatory on Health Systems and Policies, Brussels.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2007) Infrastructure to 2030, Volume 2., OECD Publishing.

Pašalić, Ž. (2003). Tržišna valorizacija gospodarske infrastrukture, u Družić, I. (2003). Hrvatski gospodarski razvoj, Politička kultura, Zagreb, 427-460.

Pažur, M. i Vinter Repalust, N. (2010). Zdravstvena njega u kući na selu i u gradu, u: Rumboldt, M. i Petric, D. (urs.), (2010). Zbornik XVII kongres obiteljske medicine, Liječnik kao lijek, Plućne bolesti u PZZ, Hrvatska udružba obiteljske medicine, 199-206.

Setnikar Cankar, S. i Petkovšek, V. (2010). Healthcare in Slovenia: Changes and analysis 1990-2009, Proceedings of the 18th NISPAcee Annual Conference, Public Administration in Times of Crisis, Poland.

Skupnjak, B. (2006). Od profesionalne dijagnostike do partnerskog intervencionizma, Hrvatski časopis za javno zdravstvo, Vol. 2, Br. 6.

Svjetska zdravstvena organizacija, Life expectancy at birth (years); (online) dostupno na: <https://www.who.int/data/gho/indicator-metadata-registry/imr-details/65> (preuzeto 3. studenog 2020.)

Udruga za palijativnu skrb Split (2020). O udruzi za palijativnu skrb, UPS; (online) dostupno na: www.palijativaslit.com (preuzeto 20. veljače 2020)

Vehovec, M. (2014). O zdravstvu iz ekonomske perspektive, Ekonomski institut, Zagreb.

Vučica, I. i Mijaković, M. (2019). Gerontološko-javnozdravstveni pokazatelji u Splitsko-dalmatinskoj županiji 2017., NZJZ Splitsko-dalmatinske županije, Split.

Yescombe, E. R. (2010). Javno-privatna partnerstva, Načela politike i financiranja, Mate d.o.o., Zagreb.

Zhong, H. (2010). The impact of decentralization of health care administration on equity in health and health care in Canada, International Journal of Health Care Financing and Economy, 10, 219–237.

1.4. SPORT

„Neosporno je da su naša krovna športska udruženja, kao i nacionalni sportski savezi, sportski klubovi i lokalne sportske zajednice svojim dosadašnjim radom postigle zapažene rezultate sukladno mjerilima svakog pojedinog sporta, ali potencijala za „više i bolje“ u sportu zaista imamo“ (Središnji državni ured za šport, 2019).

Sport je u Splitu iznimno važan segment društvenog života, ali segment o kome se vrlo rijetko strateški i cjelovito promišlja. Do sada je na olimpijadama sudjelovalo 230 sportaša iz Splita u 18 olimpijskih sportova. Sveukupno na velikim natjecanjima (OI-SP-EP) u ženskoj i muškoj konkurenciji za Split su njegove sportašice i sportaši osvojili ukupno 516 medalja u velikom broju različitih sportova. Iako je sport djelatnost od posebnog interesa za Split, veliko je pitanje u kojoj su mjeri ostvareni preduvjeti za ostvarivanje vrhunskih sportskih rezultata kakve ostvaruju splitski sportaši?

1.4.1. Relevantna zakonska regulativa

Relevantna zakonska regulativa sporta u Republici Hrvatskoj, temelji se na Zakonu o sportu (NN 71/06...77/20), koji je fundamentalni pravni akt kojim se propisuje i regulira sustav sporta. Zakonska regulativa sustava sporta, sačinjena je i od podzakonskih aktova, te niza drugih propisa koji su doneseni na osnovi Zakona o sportu. Svi navedeni podzakonski aktovi i propisi, među kojima je važno naglasiti Zakon o udrugama, izravno i/ili neizravno uređuje sustav sporta. Sam Zakon o sportu, prvi put je sastavljen i usvojen 2006. godine, te je u međuvremenu osam puta mijenjan, prepravljani i dopunjavani, s nizom javnih rasprava, savjetovanja, primjedbi i korekcija ali nije u potpunosti rješio specifičnu problematiku sustava sporta u Republici Hrvatskoj. Usklađivanje Zakona o sportu s ostalim zakonskim i podzakonskim aktima, neophodno je za kvalitetno funkcioniranje sustava sporta. Kao jedan primjer navedenoj tvrdnji je već navedeni Zakon o udrugama koji je donesen 2014. godine, prema kojem su s aspekta financiranja, klubovi koji su ustrojeni kao udruge građana imale lakšu poziciju, za razliku od sportskih klubova, sportskih dioničkih društava i slično. Izmjenama i dopunama Zakona o sportu iz 2015. godine, uz veliko zanimanje javnosti, propisano je identično financijsko poslovanje za sve pravne osobe usportu i za sve oblike udruživanja određene Zakonom, što je dovelo do bolje regulacije i kontrole financiranja sporta. Novi Zakon o sportu na snazi je od 18. travnja 2020. godine, i njim se uređuju: sustav sporta i sportske djelatnosti, stručni poslovi u sportu, sportska natjecanja, financiranje sporta, nadzor i ostala pitanja vezano za sport. Zakon o sportu prepoznaje bitnu ulogu sustava sporta za društvo, gdje se navodi „Sportske djelatnosti su djelatnosti od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku“.

Novim zakonom o sportu sukladno provedenoj procjeni učinaka namjerava se provesti kategorizacija i vrednovanje sportova, urediti rad sportskih udruga, kao i sustav kontrole te posljedice neispunjavanja obveza od strane sportskih udruga, podignuti razinu učinkovitosti krovnih sportskih udruženja jasnijim definiranjem javnih potreba u sportu i određivanjem kriterija ograničenja za troškove administracije i upravljanja, koje se financiraju javnim sredstvima. Nadalje, namjerava se uspostaviti učinkovitiji nadzor nad korištenjem proračunskih sredstava za financiranje sporta, uskladiti potrebnu stručnu spremu, odnosno, stupanj obrazovanja prema vrsti i složenosti poslova u sportu te njihovo prilagođavanje stvarnim kadrovskim potrebama, ujednačiti i objediniti sve subjekte i podatke u sportu u jedinstvenu evidenciju, urediti pitanje sportskih građevina i mreže sportskih građevina, urediti sustav financiranja velikih međunarodnih sportskih natjecanja u Republici Hrvatskoj utemeljen na jasnim kriterijima, urediti stvarne potrebe za liječnicima propisane specijalnosti, kao i liječničke preglede, propisati sportske stipendije za vrhunske sportaše I. kategorije na državnoj razini, definirati radnopravni status profesionalnih sportaša i trenera uključujući i pitanja povezana s dual karijerom sportaša, omogućiti obavljanje sportskih djelatnosti putem obrta, definirati posljedice osude i kaznenog djela te zapreke i ograničenja za članstvo u tijelima sportskih udruga za natjecanje, sportskih saveza i sportskih dioničkih društava (preuzeto iz "Nacionalnog programa športa 2019-2026", 2019).

1.4.2. Strategije i programi u sportu

Uređeni sustav sporta podrazumijeva razrađen koncept planiranja i kontrole sportskog procesa, što se positiže kroz jednoobrazne programe regulirane nizom dokumenata koji se nazivaju razvojni plan, nacionalni programi i nacionalne strategije. Ti dokumenti moraju biti cjeloviti i obuhvatiti, ne samo sport, nego i školski sport, sveučilišni sport, sportsku rekreaciju, sport osoba s invaliditetom. Također, takvi dokumenti moraju uključivati plan izgradnje, te održavanja sportskih objekata, model financiranja, i u konačnici edukaciju kadrova koji će provoditi navedene programe. Jedan od prvih strateških dokumenata donesen je 2000. godine, Prijedlog strategije razvoja sporta Republike Hrvatske, koji vrši analizu stanja, navodi viziju budućnosti, koncepciju i strategiju hrvatskog sporta. Hrvatski olimpijski odbor (HOO), 2014. godine donosi Nacionalni program sporta 2014.-2020. kao strateški dokument, te 2015. godine objavljuje Strateški plan HOO 2015.-2022. Ovi strateški dokumenti su usmjereni prema analizi i razvoju vrhunskog sporta, te je postavljen temelj za stvaranje uvjeta za postizanje vrhunskih rezultata, unaprijeđenje prepoznatljivosti hrvatskog sporta na međunarodnoj razini, te ostali ciljevi za razvoj hrvatskog sporta, kao što su, izgradnja i održavanje sportske infrastrukture, poticanje programa lokalnog sporta, povećanje zstupljenosti žena u sport, osiguravanje izvora financiranja i slično. Izrađene su i strategije razvoja sporta na nižim razinama, među kojima, strategije razvoja pojedinih nacionalnih saveza, zatim strategije razvoja sporta gradova i županija, sveučilišne strategije sporta te dugoročni planovi sportskih klubova.

Međutim, na vrhu piramide trebao bi stajati nacionalni strateški dokument koji je osnova za izradu strateških dokumenata niže razine. Na sjednici Hrvatskog sabora, 12. srpnja 2019. godine donesen je krovni strateški dokument, Nacionalni program športa 2019.-2026. koji kroz 6 općih i 19 posebnih ciljeva želi „omogućiti smanjivanje nedostataka u hrvatskom športu te iskorištavanje pruženih prilika“. Nacionalni program športa 2019.-2026. navodi šest općih ciljeva – „osigurati preduvjete za razvoj športa, unaprijediti zdravstveno usmjereno tjelesno vježbanje i povećati promocijske vrijednosti športa, unaprijediti skrb o športasima, uspostaviti sustavan i racionalan pristup upravljanja održivom športskom infrastrukturom, unaprijediti skrb o stručnim kadrovima te unaprijediti sustav upravljanja u športu“. Nacionalni program športa 2019. - 2026. zapravo je prvi nacionalni razvojni dokument, te važno polazište promišljanja, planiranja i daljnjeg razvoja hrvatskog sporta, kako kroz aspekt vrhunskog sporta, tako i zdravstveno usmjerenog tjelesnog vježbanja u cilju poboljšanja zdravlja nacije. Također, ovaj dokument je krovni dokument i polazište za izradu svih strateških sportskih dokumenata niže razine, pa tako i uporište izrade strategije sporta grada Splita.

Podloga za izradu strategije splitskog sporta za period 2016.-2024. je izrađena od strane Splitskog saveza sportova 2015.godine, stoga nije mogla biti usklađena s Nacionalnim programom sporta jer u tom trenutku Nacionalni program sporta nije ni postojao. Međutim, taj dokument vrijedan je za splitski sport jer u njemu imamo izraženu dinamiku razvoja splitskog sporta do 2014.godine.

1.4.3. Sportska udruženja i njihove članice

1.4.3.1. Krovna sportska udruženja

Jasna je razlika ta da Zakon o sportu ne prepoznaje termin “krovna udruženja”, ali zbog načina raspodjele financijskih resursa postoji nekakva hijerarhija među nevladinim udruženjima. Zakonom (članak 61.) se definira uloga nevladinih udruženja, konkretno HOO, a drugim člancima je definiran način iskazivanja javnih potreba u sportu koje ta udruženja podnose tijelu državne uprave nadležne za sport. Također, zakon prepoznaje druge oblike udruženja poput akademskog sportskog saveza i drugih dolje nabrojanih. U predstojećoj tablici, navode se krovna udruženja i njihove članice.

Krovna sportska udruženja i njihove članice (preuzeto iz Nacionalnog programa športa, 2019)

KROVNA UDRUŽENJA	ČLANICE
Hrvatski olimpijski odbor	44 nacionalna saveza olimpijskih športova
	41 nacionalni savez neolimpijskih športova
	20 županijskih športskih zajednica i Sportski savez Grada Zagreba
	10 ostalih udruga i ustanova
Hrvatski paraolimpijski odbor	14 nacionalnih športskih saveza
	11 županijskih športskih saveza
	10 gradskih športskih saveza osoba s invaliditetom
Hrvatski sportski savez gluhih	14 punopravnih športskih saveza (3 nacionalna športska saveza i 11 gradskih i županijskih športskih saveza)
	6 pridruženih športskih udruga
Hrvatski akademski sportski savez	19 športskih udruga visokih učilišta
Hrvatski školski sportski savez	20 županijskih školskih športskih saveza Školski sportski savez Grada Zagreba

1.4.3.2. Krovna udruženja na regionalnom i lokalnom području

Krovna sportska udruženja su vrh piramide sustava sporta, a svaka krovna organizacija razvija i formira svoj sportski sustav i zasebne hijerarhijske modele djelovanja. Razna udruženja, savezi, zborovi, klubovi, državni uredi u županijama i upravni odjeli nadležni sport u gradovima sačinjavaju piramidu sustava sporta. Zajednički su odgovorni za omogućavanje uvjeta za razvoj i održivost sporta, i to od najviše, nacionalne razine, pa sve do lokalne razine, i obrnuto.

Možda, najbolji primjer hijerarhijskog djelovanja unutar sustava sporta su sportski klubovi, koji su kao temeljna ustrojbeni jedinica hrvatskog sporta, udruženi u lokalne i/ili nacionalne sportske saveze te u lokalne sportske zajednice i kao takve čine osnovu piramide sustava sporta. Sportski klubovi su najčešće registrirani kao udruge građana ili sportska dionička društva, a mogu biti profesionalna ili amaterska. Profesionalnim sportskim klubovima smatraju se klubovi koji imaju sklopljene ugovore o profesionalnom igranju s više od 50% registriranih sportaša u seniorskoj kategoriji ili ako ispunjavaju uvjete sukladne odgovarajućem nacionalnom sportskom savezu.

1.4.4. Sport u sustavu obrazovanja

U sustavu obrazovanja Republike Hrvatske različiti vidovi sportske aktivnosti se provode kroz obveznu nastavu tjelesne i zdravstvene kulture u osnovnoj školi, srednjoj školi i prve dvije godine visokoškolskog obrazovanja. Osim obveznih oblika tjelesne aktivnosti, postoje i neobvezni kao što su sveučilišni sport i razni organizirani oblici sportskih natjecanja za djecu školske dobi.

1.4.4.1. Predškolski odgoj i obrazovanje

Temelj za cjelokupni razvoj djeteta stvara od najranije životne dobi pa je više nego potrebno provoditi svakodnevno tjelesno vježbanje. Sukladno preporukama Vijeća EU-a i Europskog parlamenta iz 2006. godine, razvoj motoričkih sposobnosti u najranijoj dobi smatra se jednim od ključnih točaka, no usprkos tome u predškolskom odgoju i obrazovanju se u većini ne angažiraju kineziolozi kao stručni djelatnici u redovitom programu.

Osobe koje ispunjavaju uvjete za učitelja tjelesne i zdravstvene kulture u osnovnoj školi, odgojitelji predškolske dobi te nastavnici predškolskog odgoja (sukladno Pravilniku o vrsti stručne spreme stručnih djelatnika te vrsti i stupnju stručne spreme ostalih djelatnika u dječjem vrtiću; „Narodne novine“, br. 133/97.) mogu provoditi posebne, kraće sportske programe u dječjim vrtićima. To, međutim, nije obvezno i ni na koji način dostatno za pravilan motorički razvoj djeteta.

U gradu Splitu se provodi tzv. „Vrtićka olimpijada“, program koji se odnosi na djecu vrtićke dobi koja se kroz vrtiće bavi tjelesnom aktivnošću te su apsolutne vrijednosti uključenosti u taj program po godinama izražene u narednoj tablici. Nedostatnost podataka ostalog tjelesnog aktiviteta djece predškolske dobi, dakle izvan programa „vrtićka olimpijada“ onemogućava komplatnu analizu stanja tjelesnog aktiviteta splitskih predškolaca, te će se u daljnjoj analizi raspravljati na temelju gore navedenog sportskog programa.

1.4.4.2. Tjelesna i zdravstvena kultura u osnovnoj i srednjoj školi

Što se tiče područja tjelesne i zdravstvene kulture (u daljnjem tekstu: TZK) u osnovnim i srednjim školama provodi se kroz obveznu nastavu TZK te izvannastavnih programa kroz rad školskih sportskih društava.

Nastava TZK provodi se u fondu od 70 školskih sati (53 sata) godišnje od 4. do 8. razreda osnovne škole te u srednjim školama, odnosno u fondu od 105 školskih sati (79 sati godišnje) godišnje za učenike od 1. do 3. razreda osnovnih škola. Temeljem izvješća Eurydicea „Tjelesna i zdravstvena kultura i šport u europskim školama“ iz 2013. godine, s navedenim brojem sati nastave TZK, pogotovo od 5. razreda osnovne škole pa do kraja srednje škole, nažalost, nalazimo se u donjem europskom razredu. Neke zemlje, poput Francuske (108 sati godišnje), Austrije (102 sata godišnje) ili Poljske (96 sati godišnje) imaju gotovo duplo više obveznih sati nastave TZK u svom obrazovnom sustavu (Nacionalni program športa, 2019).

Jedan od većih problema koji se često spominje u sportu kada ga promatramo kroz sustav obrazovanja je nastava TZK od 1. do 4. razreda osnovne škole koju predaju učitelji razredne nastave a ne magistri kineziologije.

Uključenost djece u sport kroz sustav obrazovanja u gradu Splitu

UZRAST	M	Ž	UKUPNO
2014/15			
OSNOVNA ŠKOLA	2372	1675	4047
SREDNJA ŠKOLA	1661	1002	2663
VRTIĆKA OLIMPIJADA	240	240	480
2015/16			
OSNOVNA ŠKOLA	1658	1352	3010
SREDNJA ŠKOLA	1407	753	2160
VRTIĆKA OLIMPIJADA	0	0	0
2016/17			
OSNOVNA ŠKOLA	1766	1318	3084
SREDNJA ŠKOLA	1499	868	2367
VRTIĆKA OLIMPIJADA	240	240	480
2017/18			
OSNOVNA ŠKOLA	1417	953	2370
SREDNJA ŠKOLA	1247	673	1920
VRTIĆKA OLIMPIJADA	230	192	422
2018/19			
OSNOVNA ŠKOLA	1932	1382	3314
SREDNJA ŠKOLA	1268	707	1975
VRTIĆKA OLIMPIJADA	220	200	420

Izvor: Glasnici- bilteni Saveza školskih sportskih društava grada Splita od 2014-2019

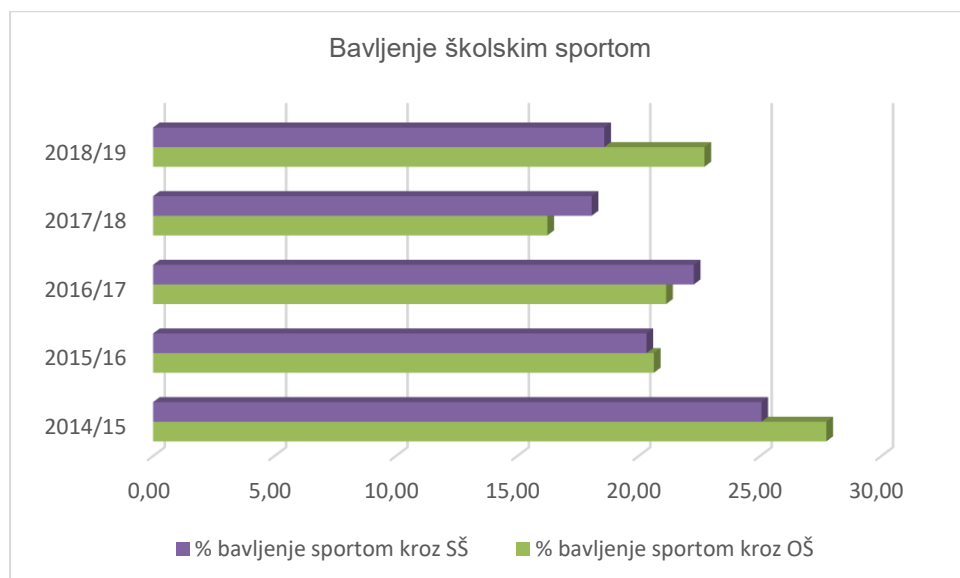
Stavljajući u odnos broj djece koja se bave sportom u školama i ukupan broj školske djece u Splitu možemo zaključiti da su od 16-27% djece uključene u sport kroz osnovne i srednje škole.

Najveći postotak vidljiv je školske godine 2014/15 kada je postotak udjela djece koja se bavi u školi sportom iznosio 27% u osnovnim školama odnosno 25% u srednjim školama. Narednih godina postotak

udjela bavljenja školskim sportom je opao. Pregledavajući detaljnije tablice po sportskim aktivnostima i programima koje su se izvodile svih godina vidljivo je da je pad rezultata nastao zbog opadanja ponuđenog broja sportskih aktivnosti te posljednje dvije godine se nisu održale Marjanske štafete.

Rano je još za prognozirati koliko će i kako epidemiološka situacija utjecati na ovogodišnji postotak uključenost djece u sport kroz sustav obrazovanja u gradu Splitu ali je, sudeći po dosadašnjem trendu i objektivnim razlozima, za očekivati da će doći do pada.

	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19
% bavljenje sportom kroz OŠ	27,73	20,63	21,13	16,24	22,71
% bavljenje sportom kroz SŠ	25,06	20,33	22,27	18,07	18,58

Razmatrajući sportski aktivitet djece školske dobi van organiziranog sustava tjelesnog i zdravstvenog odgoja u gradu Splitu, jako je važno naglasiti Sportske igre mladih kao najveće amatersko sportsko natjecanje osnovnoškolaca i srednjoškolaca. To je natjecanje koje je kroz 24 godine održavanja okupilo preko milijun i pol osnovnoškolske i srednjoškolske djece iz Hrvatske, ali i inozemstva. Natjecanje je organizirano u svim regijama RH, ali i u inozemstvu, tako da su podaci uključenosti djece iz grada Splita nedostupni. Osim kroz aspekt promicanja sportskog i zdravog načina življenja, te poticanje multikulturalizma, tolerancije te uvažavanja različitosti zbog međunarodnog karaktera igara, značaj ove manifestacije se očrtava u činjenici da se završno natjecanje već 24 godine održava upravo u Splitu. Dakle, Split kao sportski grad je u centru promicanja kvalitetnih društvenih i sportskih vrijednosti djece koja su u senzibilnoj životnoj dobi.

1.4.4.3. Sveučilišni (akademski) sport

Sukladno Zakonu o sportu studentske športske udruge koje djeluju pri jednom visokom učilištu udružuju se u studentski sportski savez koji uspostavlja i vodi sustav sportskih natjecanja u sklopu visokih učilišta. Studentski sportski savezi visokih učilišta s područja Republike Hrvatske, radi usklađivanja aktivnosti svojih članica, organizacije natjecanja i skrbi o statusu studenata sportaša, udružuju se u HASS-u sa statusom nacionalnog sportskog saveza. HASS-u broji dvadeset članica i organizira sportske i rekreativne aktivnosti za studente visokih učilišta. Aktivnosti HASS-a usmjerene su u razvoj studentskog sporta u suradnji sa svojim članovima na temelju što većeg broja studenata sportaša, organizacije nacionalnih i međunarodnih sportskih natjecanja, edukacije, volonterizma te ostvarenju vrhunskih sportskih rezultata na međunarodnim natjecanjima, primarno na Univerzijadi, a zatim na svjetskim i europskim sveučilišnim prvenstvima.

Prema analizi stanja Nacionalnog programa športa 2019.'2026. u organizaciji HASS-a sportski programi koji se održavaju svake godine navedeni su: UniSport Finals (više od 1.000 sportaša), UniSport prvenstvo (više od 2.000 studenata), Studentski dani sporta (u više od 6 gradova s više od 3.000 studenata), Međunarodna regata Sv. Duje (Split, više od 500 sudionika). Također, veliki naglasak stavlja se i na međunarodne aktivnosti. HASS je član Europske sveučilišne sportske asocijacije (EUSA) također i Svjetske sveučilišne sportske federacije (FISU) (preuzeto iz Nacionalnog programa sporta 2019-2026, 2019).

U visokoškolskom obrazovanju nastava TZK je obvezna na većem broju visokih učilišta za studente prve i druge godine studija u fondu od 30 sati u semestru. Na pojedinim visokim učilištima u nastavnom programu uvedeni su izborni predmeti (športovi) za studente viših godina studija. Problem je što obvezna nastava TZK na većini fakulteta nije vrednovana ECTS bodovima i provodi se izvan satnice što stvara problem studentima jer nemaju dodatni motiv za uključivanjem u ovaj vid organiziranog tjelesnog vježbanja te stvara problem i stručnom kadru koji tu nastavu provodi.

Sudionici nacionalnih sveučilišnih sportskih prvenstava u prethodnih 7 akademskih godina po gradovima

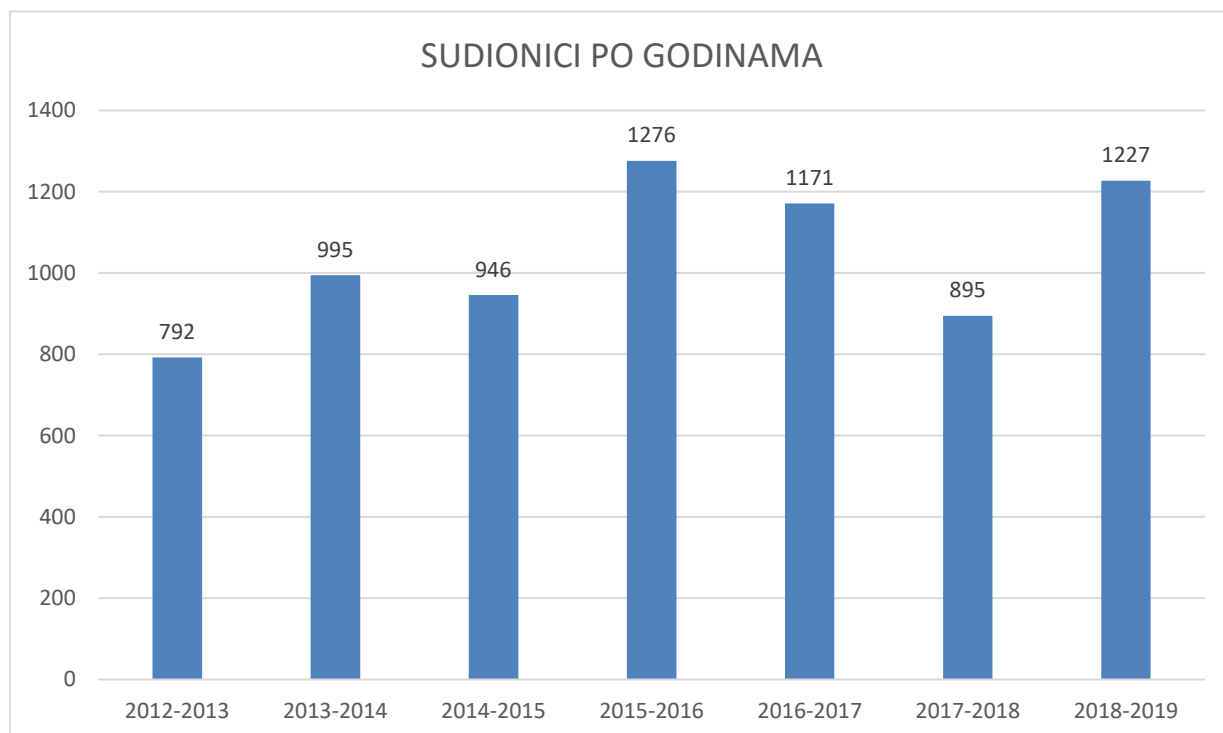
Sportovi	Spol	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019
Zagreb	Muški	206	310	291	445	373	339	402
	Žene	98	130	182	192	179	86	179
	UKUPNO	304	440	473	637	552	425	581
Split	Muški	78	117	93	141	146	101	138
	Žene	70	76	82	90	96	64	92
	UKUPNO	148	193	175	231	242	165	230
Rijeka	Muški	107	119	93	105	132	94	151
	Žene	73	93	89	102	99	57	47
	UKUPNO	180	212	182	207	231	151	198
Zadar	Muški	45	77	42	69	86	69	93
	Žene	38	48	32	64	25	46	81
	UKUPNO	83	125	74	133	111	115	174

Dubrovnik

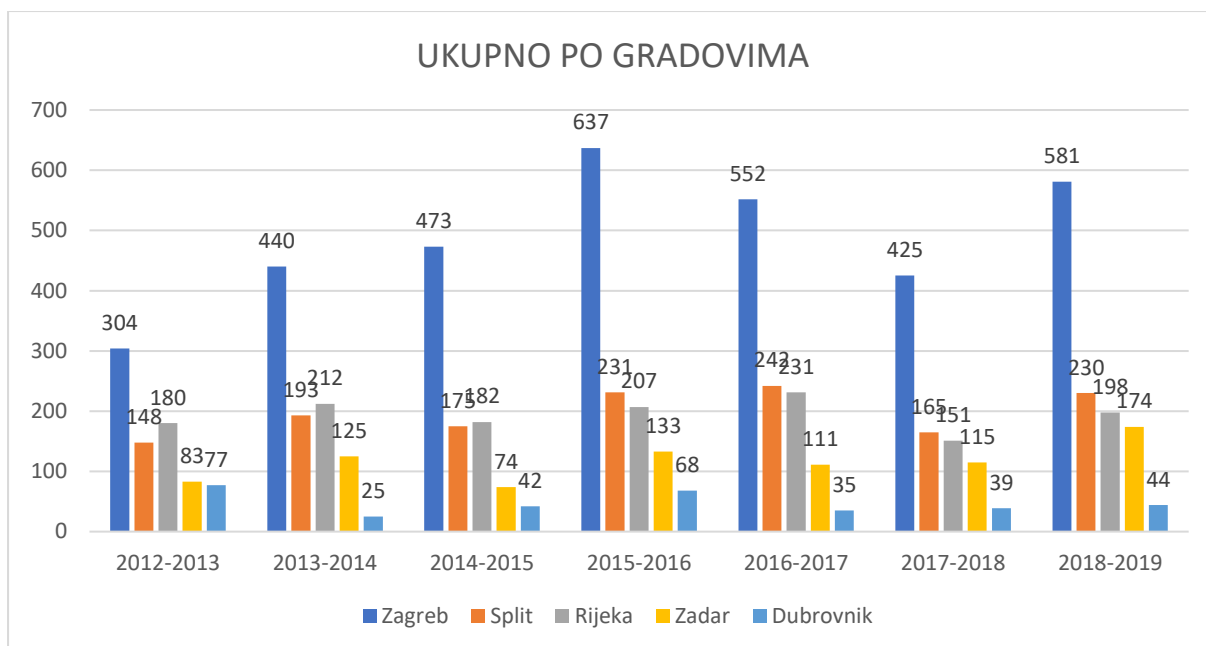
Muški	57	21	38	64	35	39	40
Žene	20	4	4	4	0	0	4
UKUPNO	77	25	42	68	35	39	44

Gledajući broj studenata po gradovima, može se zaključiti da je taj odnos proporcionalan ukupnom broju studenata u pojedinim gradovima, pa tako Zagreb prednjači s brojem aktivnih sudionika, Split i Rijeka imaju približno sličan broj, a nakon toga slijede Zadar odnosno Dubrovnik. Treba istaknuti da u Zagrebu osim Sveučilišta u Zagrebu postoje još 3 visoko školske ustanove koje aktivno sudjeluju u nacionalnom sustavu sveučilišnog sporta – VERN, Zagrebačka škola za ekonomiju i marketing (ZŠEM) i Tehničko veleučilište Zagreb (TVZ).

Ukupni sudionici nacionalnih sveučilišnih sportskih prvenstava u prethodnih 7 akademskih godina

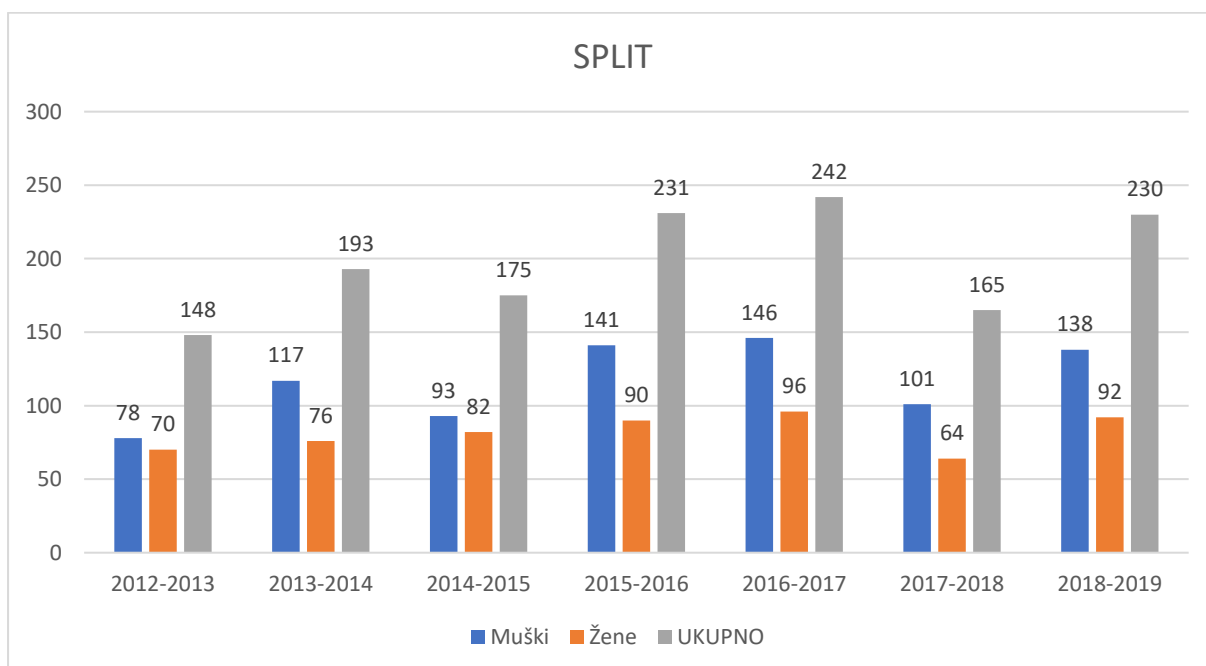

Sudionici nacionalnih sveučilišnih sportskih prvenstava u prethodnih 7 akademskih godina po gradovima

U Republici Hrvatskoj je u prethodnom desetljeću došlo do ekspanzije sveučilišnog sporta. Na nacionalnoj razini Hrvatski akademski sportski savez tijekom akademske godine organizira natjecanja u 18 sportova koja se tretiraju kao službena sveučilišna državna prvenstva. Trend porasta sudionika je vidljiv iz tablica i grafova (podaci za 2017/2018 nisu kompletni), a podaci prikupljeni iz interne baze podataka Hrvatskog akademskog sportskog saveza, govore da je u prošloj akademskoj godini ukupno sudjelovalo 1227 studenata što je otprilike 60% više nego u akademskoj godini 2012/2013.

Studenti Sveučilišta u Splitu – sudionici nacionalnih akademskih sportskih natjecanja

Iz grafa je vidljiv trend porasta broja sudionika iz Splita na sveučilišnim natjecanjima (17/18 nepotpuni podaci). Muškarci sudjeluju u natjecanjima više od žena što se poklapa s generalnim trendovima u sportu gdje se ulažu napori prema spolnoj jednakosti. U akademskom sportu omjer žena/muškaraca

znatno je bolji, nego li je to slučaj u sportu generalno, a ističu se akademske godine 2012/13 i 2014/15 gdje je broj žena skoro dosegao broj muškaraca na natjecanjima.

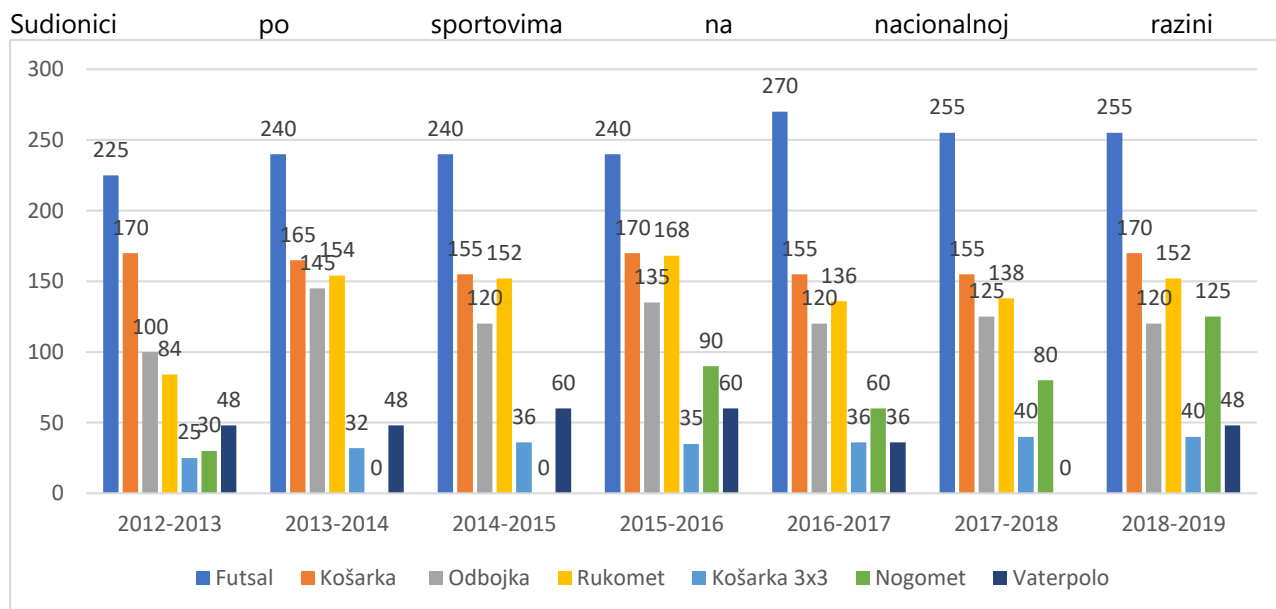
Sudionici sveučilišnih natjecanja po sportovima na razini RH

<i>Sportovi</i>	<i>Spol</i>	<i>2012-2013</i>	<i>2013-2014</i>	<i>2014-2015</i>	<i>2015-2016</i>	<i>2016-2017</i>	<i>2017-2018</i>	<i>2018-2019</i>
<i>Futsal</i>	Muški	180	180	180	180	210	210	210
	Žene	45	60	60	60	60	45	45
	UKUPNO	225	240	240	240	270	255	255
<i>Košarka</i>	Muški	110	105	110	110	95	110	125
	Žene	60	60	45	60	60	45	45
	UKUPNO	170	165	155	170	155	155	170
<i>Odbojka</i>	Muški	0	45	45	45	45	45	30
	Žene	100	100	75	90	75	80	90
	UKUPNO	100	145	120	135	120	125	120
<i>Šah</i>	Muški	0	16	20	24	20	16	16
	Žene	0	6	6	15	12	9	16
	UKUPNO	0	22	26	39	32	25	32
<i>Odbojka na pijesku</i>	Muški	0	15	18	15	15	18	18
	Žene	0	12	15	12	15	18	18
	UKUPNO	0	27	33	27	30	36	36
<i>Tenis</i>	Muški	25	25	25	20	30	20	35
	Žene	12	12	20	8	12	16	16
	UKUPNO	37	37	45	28	42	36	51
<i>Rukomet</i>	Muški	42	112	96	112	80	96	96
	Žene	42	42	56	56	56	42	56
	UKUPNO	84	154	152	168	136	138	152
<i>Košarka 3x3</i>	Muški	16	20	24	20	24	24	24
	Žene	9	12	12	15	12	16	16
	UKUPNO	25	32	36	35	36	40	40
<i>Vaterpolo</i>	Muški	48	48	60	60	36	0	48
	UKUPNO	48	48	60	60	36	0	48

<i>Nogomet</i>	Muški	30	0	0	60	60	80	80
	Žene	0	0	0	30	0	0	45
	UKUPNO	30	0	0	90	60	80	125
<i>Stolni tenis</i>	Muški	0	12	24	28	20	20	20
	Žene	0	16	20	24	16	16	16
	UKUPNO	0	28	44	52	36	36	36
<i>Badminton</i>	Muški	0	9	15	9	6	0	0
	Žene	0	0	12	9	6	0	0
	UKUPNO	0	9	27	18	12	0	0
<i>Kros</i>	Muški	0	3	0	9	10	0	0
	Žene	0	2	0	4	7	0	0
	UKUPNO	0	5	0	13	17	0	0
<i>Judo</i>	Muški	14	15	33	19	27	0	12
	Žene	8	7	9	20	16	0	17
	UKUPNO	22	22	42	39	43	0	29
<i>Plivanje</i>	Muški	14	24	27	40	36	0	37
	Žene	12	22	20	25	31	0	36
	UKUPNO	26	46	47	65	67	0	73
<i>Taekwando</i>	Muški	14	0	12	8	0	0	0
	Žene	11	0	7	10	0	0	0
	UKUPNO	25	0	19	18	0	0	0
<i>Karate</i>	Muški	0	0	17	15	13	0	12
	Žene	0	0	19	14	21	0	21
	UKUPNO	0	0	36	29	34	0	33
<i>Atletika</i>	Muški	0	0	16	0	0	0	0
	Žene	0	0	13	0	0	0	0
	UKUPNO	0	0	29	0	0	0	0

Državna sveučilišna prvenstva se održavaju u 18 sportova u muškoj i ženskoj konkurenciji. Neka natjecanja se organiziraju tijekom cijele godine u ligaškom ili kup formatu, dok su natjecanja u individualnim sportovima uglavnom jednom godišnje. Najmasovnije natjecanje je futsal liga u kojem je u prethodnoj godini ukupno sudjelovalo 255 studenata, a slijede ostali momčadski sportovi poput

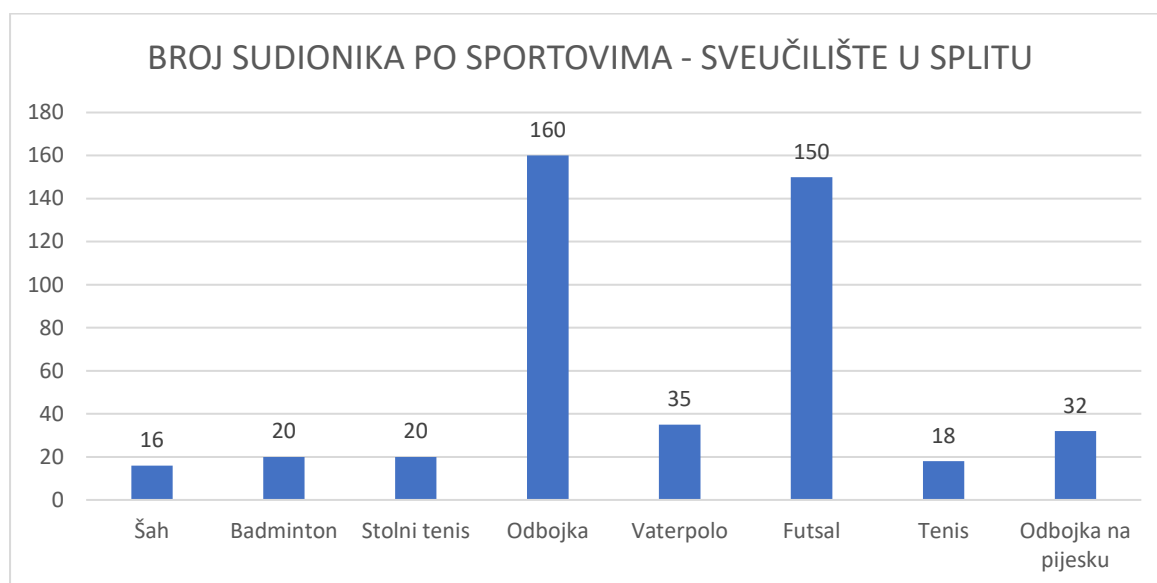
košarke (170 studenata), rukometa (152) odbojke (120) i nogometa (125). Osim u odbojki, u svim ostalim sportovima je veći broj muških sudionika u odnosu na žene. Vaterpolo se pokazao kao isključivo „muški” sport što nije za čuditi, jer ženski vaterpolo u Hrvatskoj nije toliko popularan i ne broji toliko aktivnih sportašica, kao što je to slučaj s vaterpolom kojeg igraju muškarci.

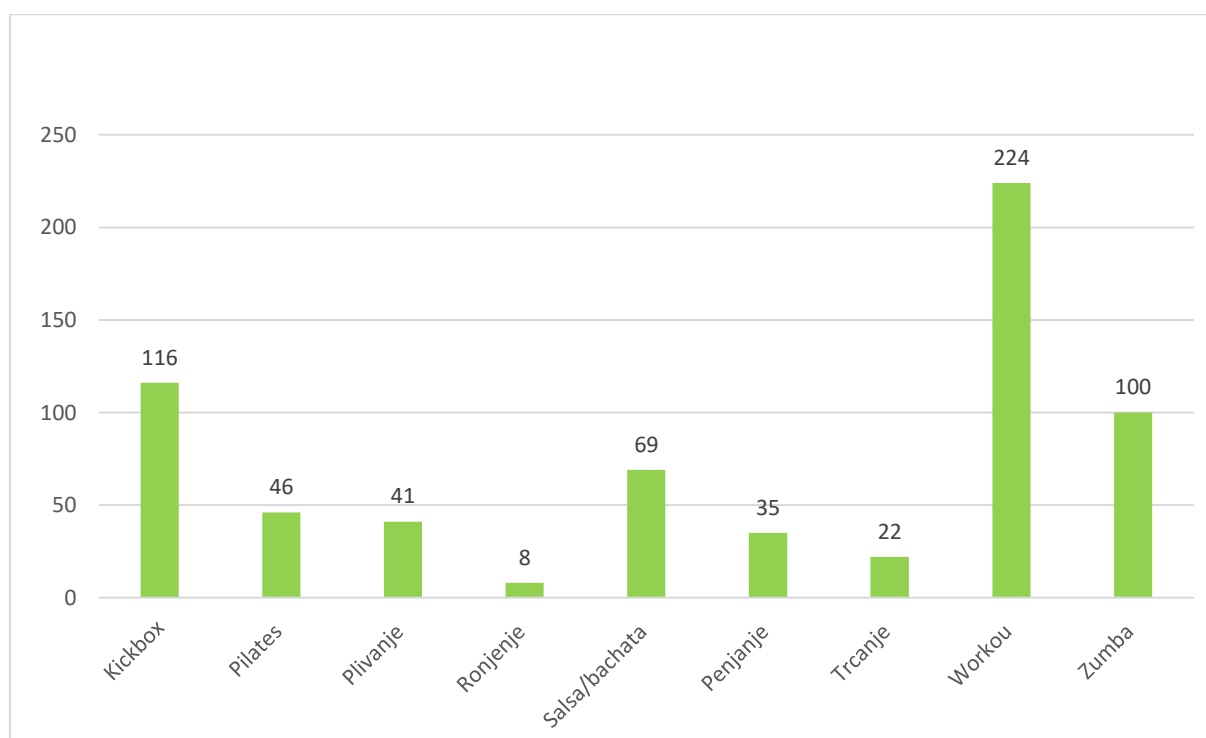
Broj sudionika po sportovima ukazuje na dominaciju kolektivnih sportova gdje među se sedam najmasovnijih sportova pojavljuju dvije košarke i dva nogometa. Dominacija kolektivnih sportova po broju sudionika je logična, zapravo bi individualne sportove trebalo gledati odvojeno od kolektivnih po ovom kriteriju, jer je tamo moguće nastupiti na natjecanju sa samo jednim sudionikom.

Pored nacionalnih prvenstava, sveučilišta u Hrvatskoj, odnosno lokalni sveučilišni sportski savezi, organiziraju međufakultetska sportska natjecanja. U donjem grafu su podaci za aktualnu akademsku godinu za Sveučilište u Splitu, koji su nepotpuni zbog pandemije covid-19, stoga su u grafovima ispod, prikazani podaci od prijašnjih akademskih godina, točnije akademske godine 2017/18 te 2018/19. Također, pored natjecanja, organiziraju se brojni rekreativni oblici vježbanja koji su besplatno ponuđeni svim studentima. S obzirom kako nema podataka za ostale gradove, graf prikazuje samo strukturu studenata po različitim programima za Sveučilište u Splitu. Vidljivo je kako su futsal i odbojka najpopularniji sportovi na splitskom sveučilištu, što je u korepodenciji s nalazima na državnoj razini. Također, u Splitu, isto kao i na nacionalnoj razini dominiraju kolektivni sportovi u odnosu na individualne.

Sudionici akademskih sportskih natjecanja u akademskoj godini 2019/2020 na Sveučilištu u Splitu

Sudionici rekreativnih sportskih programa u akademskoj godini 2019/2020 na Sveučilištu u Splitu

Kod populacije studenata, grupni fitness programi su se pokazali kao najzanimljiviji rekreativni programi. Kako su podaci nepotpuni zbog pandemije virusa Covid-19, ne može se zauzeti generalno mišljenje, ali gore prikazani podaci ukazuju na nedostatnu aktivnost studenata kroz rekreativne sportske programe zahvaljujući online i outdoor programima koji su se prema preporukama mogli održati.

1.4.5. *Financiranje sporta*

1.4.5.1. *Financijska izdvajanja državnog proračuna*

(preuzeto iz Nacionalnog programa sporta 2019.-2026.)

Zakon o sportu propisuje da su športske djelatnosti od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku pa je tako financiranje športa od nacionalne važnosti. Financiranjem športa stvaraju se preduvjeti za razvoj športa od najmlađe dobi, preko rekreativnog do vrhunskog i profesionalnog športa. Sustav financiranja športa u Republici Hrvatskoj reguliran je člankom 74. Zakona o sportu.

Izdvajanje za sport iz Državnog proračuna RH (MZOS/SDUŠ)

GODINA	DRŽAVNI PRORAČUN RH	IZDVAJANJE ZA SPORT	%
2012.	132.413.411.201,99	190.416.549,66	0,14
2013.	144.667.691.943,00	163.442.322,17	0,11
2014.	154.679.107.815,32	214.059.254,11	0,14
2015.	145.909.137.374,99	206.690.752,58	0,14
2016.	138.836.599.540,26	222.214.618,47	0,16
2017.	163.925.950.625,30	261.110.765,00	0,16

Programi javnih potreba u športu sukladno članku 75. Zakona o sportu, na državnoj razini obuhvaćaju: financiranje krovnih športskih udruženja, državne nagrade za vrhunska športska postignuća, Državnu nagradu za šport „Franjo Bučar“, koja se dodjeljuje za iznimna postignuća i doprinos od osobite važnosti za razvoj športa u Republici Hrvatskoj, trajne novčane mjesečne naknade, športske građevine, preventivne programe, preoblikovanje športskih klubova - udruga za natjecanje, Informacijski sustav u športu, izvaninstitucionalne športske programe, poticanje međunarodne športske suradnje i djelovanje Nacionalnog vijeća za sport.

U javne izvore financiranja športa, kao što je već rečeno, uključeni su prihodi od igara na sreću. Ti prihodi čine prihode državnog proračuna Republike Hrvatske. Svake godine Vlada Republike Hrvatske donosi Uredbu o kriterijima za utvrđivanje korisnika i način raspodjele dijela prihoda od igara na sreću. Kriteriji za raspodjelu utvrđuju se sukladno nacionalnim strategijama i programima zadovoljavanja javnih potreba u odgovarajućim djelatnostima te sukladno programima za poticanje razvoja civilnog društva, a iskazuju se postotnim udjelom pojedinih programskih aktivnosti u ukupnom dijelu prihoda od igara na sreću, pri čemu je jedan dio uvijek namijenjen promicanju razvoja športa. Odlukom čelnika središnjeg tijela državne uprave nadležnog za poslove športa navedena sredstva za promicanje i razvoj športa raspoređuju se za javne potrebe u športu na pet krovnih športskih udruženja, koja ostvaruju program javnih potreba u športu na nacionalnoj razini.

Valja naglasiti da udio izdvajanja za organizacije koje promiču razvoj športa u promatranom razdoblju bilježi negativan trend, odnosno kretao se od 35,00 % 2012. godine do 32,95 % u 2016. godini. Napominjemo da je u razdoblju od 2013. do 2015. postotak izdvajanja iznosio 30,96 %. Ustrojavanjem Središnjeg državnog ureda za šport te njegovom aktivnom ulogom pri donošenju Uredbe o kriterijima

za utvrđivanje korisnika i načina raspodjele dijela prihoda od igara na sreću za 2017. i 2018. godinu, udio izdvajanja za organizacije koje promiču razvoj športa povećan je za 2,05 %, odnosno ponovo vraćen na 35,00 %, koliko je iznosio u 2012. godini. Zahvaljujući porastu prihoda od igara na sreću, apsolutni iznos iz ovoga izvora stalno raste.

Gledajući strukturu financiranja prethodno navedenih javnih potreba u športu na državnoj razini može se zaključiti da se najveći dio financijskih sredstava odnosi na financiranje javnih potreba u športu koje provode krovna športska udruženja.

Javne potrebe u sportu za krovna sportska udruženja od 2012. do 2017.

	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
HOO	114.973.938,23	100.364.354,00	98.183.230,00	107.565.046,00	121.312.770,00	122.218.919,00
HPO	9.236.492,00	9.510.656,00	9.860.474,00	10.383.817,00	13.950.019,00	14.483.392,00
HSSG	2.162.438,07	2.136.204,00	1.998.207,00	2.103.207,00	2.014.988,00	4.330.350,00
HŠSS	8.659.699,88	9.404.787,74	9.986.499,26	9.387.904,00	9.697.250,00	12.365.000,00
HASS	1.037.839,19	2.885.899,00	4.059.291,00	5.028.631,00	6.138.544,11	2.798.350,00

Izvor: Državni proračun, Ministarstvo financija

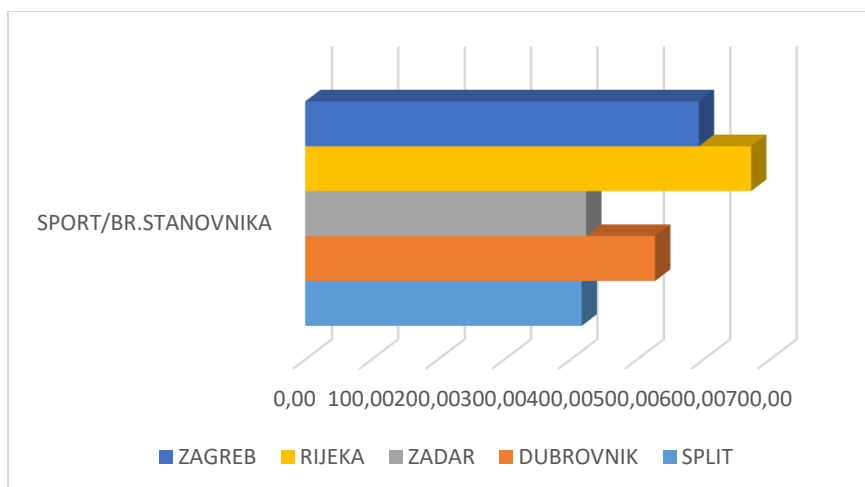
1.4.5.2. *Financiranje sporta u gradu Splitu i usporedivim jedinicama lokalnih samouprava*

Program javnih potreba na lokalnoj razini predlaže športska zajednica, a usvaja ih JLP(R)S. Programi koji se odnose na aktivnosti djece i mladeži, nadležnim tijelima za poslove športa u JLP(R)S-u predlažu školski športski savezi i športske zajednice. Za ostvarivanje programa JLP(R)S osigurava financijska sredstva u svom proračunu. Sredstva za izvršenje programa zadovoljavanja javnih potreba JLP(R)S prenosi na račun športske zajednice odgovarajuće jedinice (Nacionalni program sporta, 2019).

Grafički smo prikazali financijsko izdvajanje za sport po broju stanovnika za gradove Zagreb, Zadar, Rijeka, Dubrovnik i Split za 2018. godinu. Iz grafa vidimo da se po glavi stanovnika izdvaja za sport najviše u gradu Rijeci a zatim u Zagrebu. Ono što je bitno naglasiti je činjenica da se najmanje sredstava za sport po stanovniku izdvaja upravo u Splitu. Taj podatak zabrinjava jer smo u prethodnim poglavljima ustanovili da Split primjerice nosi u prosjeku 35% olimpijskih medalja od ukupno osvojenih u RH. Ovaj zaključak potrebno je uzeti s rezervom jer postoji mogućnost da su splitski olimpijci koristili infrastrukturu u drugim gradovima a te podatke nemamo.

Pretpostavka bi bila da, a u skladu s dobivenim rezultatima, Split za sport izvaja po stanovniku u odnosu na druge gradove znatno više sredstava što nije slučaj.

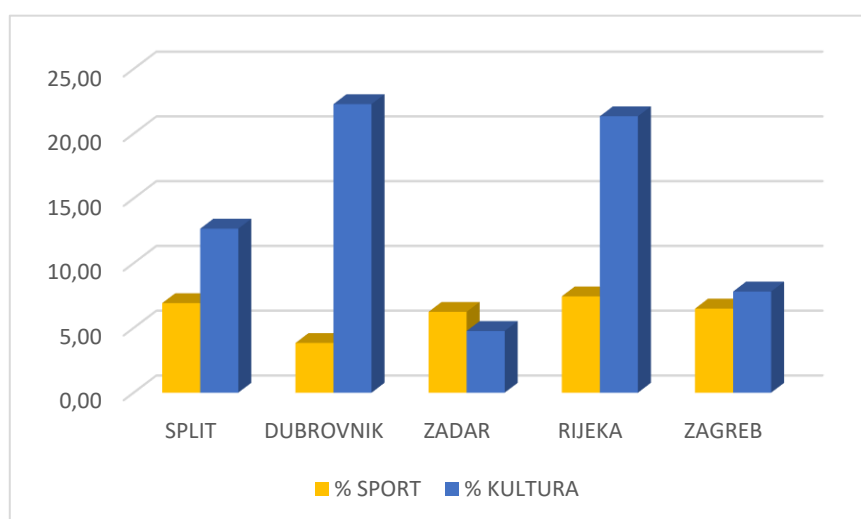
Izdvajanje za sport po broju stanovnika u 2018.godini

Kako bi pokušali šire sagledati financijsko izdvajanje po gradovima za sport napravili smo usporedbu s izdvajanjem za neki drugi sektor, pa smo u odnos stavili i izdvajanje za kulturu u 2018. godini.

U narednom grafu je vidljivo kako Rijeka uz činjenicu što najviše izdvaja za sport, uz Dubrovnik vrlo visok postotak sredstava izdvaja i za kulturu. Split se nalazi na trećem mjestu kada gledamo navedene gradove. Zagreb izdvaja približno jednako za kulturu i za sport dok Split izdvaja duplo više za kulturu u odnosu na sport. Činjenica je da svi gradovi osim Zadra izvajaju više za kulturu nego za sport, pa bi se i o tim odnosima moglo dodatno raspravljati.

Izdvajanja za sport i kulturu u 2018. godini

Sredstava gradskog proračuna za sport prikazana su kroz naredne tablice (podatci su prikupljeni sa službene web stranice gradske uprave; proračun, službeni glasnik grada Splita).

Udio ukupnih izdvajanja za sport iz proračuna Grada Splita u razdoblju od 2013. do 2019. godine kretao se između 6,56% i 10,99% ukupnih godišnjih rashoda proračuna. U tablici su prikazana sredstva programa javnih potreba u športu grada Splita realizirana po pojedinim programskim aktivnostima, dok su grafički u postotnom obliku prikazana za period od 2013 do 2019 godine. Također je grafički prikazana raspodijela sredstava po pojedinim programskim aktivnostima u postotcima za 2019 godinu.

PRORAČUN GRADA SPLITA				
Godina	Br. stanovnika	Ukupni proračun	Sport u proračunu	Sport u ukupnom proračunu
2013.	175.537,00	782.514.576,00	68.850.000,00	8,80%
2014.	174.333,00	791.815.887,00	87.030.000,00	10,99%
2015.	173.109,00	759.448.189,00	52.185.000,00	6,87%
2016.	172.362,00	835.568.590,00	54.840.000,00	6,56%
2017.	171.281,00	807.379.070,00	55.340.000,00	6,85%
2018.		979.893.988,00	64.950.000,00	6,63%
2019.		1.041.979.525,00	89.762.015,00	8,61%

PRORAČUN ZA SPORT GRADA SPLITA								
God.	Sport u proračunu	Program Splitskog saveza športova	Pokroviteljski potpore klubovima i udrugama	Tekuće održavanje objekata	Stipendije nagrade sportašima	Javna ustanove športski objekti	Program kapitalnih ulaganja	Zaklada za sportsku izvrsnost
2013.	68.850.000,00	22.080.000,00	15.500.000,00	700.000	570.000,00	19.300.000	10.700.000	/
2014.	87.030.000,00	15.190.000,00	50.170.000,00	600.000	570.000,00	17.800.000	2.400.000	300.000
2015.	52.185.000,00	21.740.000,00	8.970.000,00	725.000,00	320.000,00	18.250.000,00	2.060.000,00	120.000

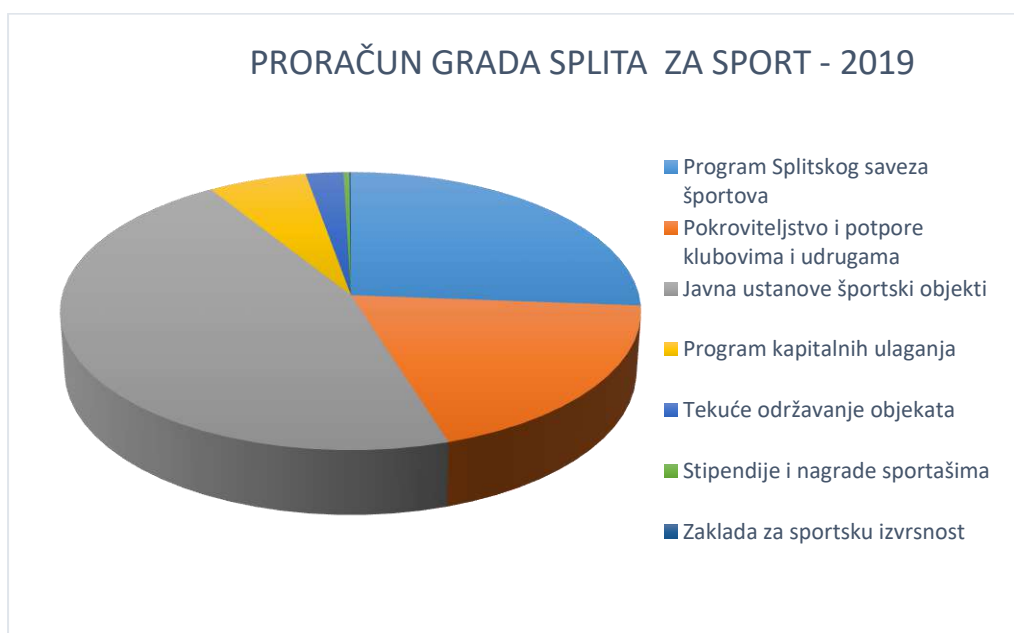
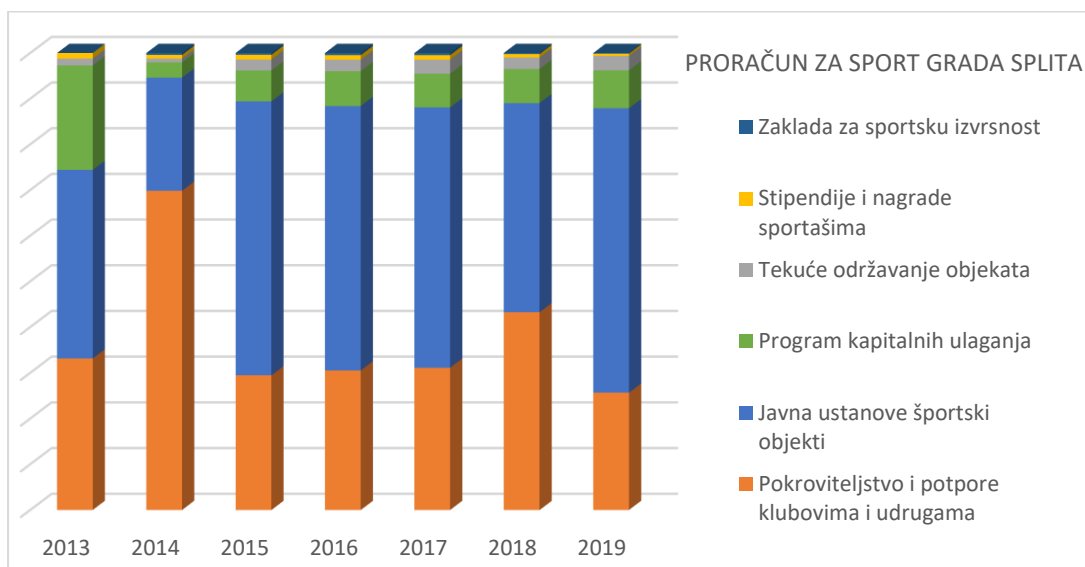
2016	54.840.000,00	22.870.000,00	9.750.000,00	800.000,00	320.000,00	18.500,00	2.440.000	150.000
2017	55.340.000,00	22.870.000,00	10.100.000,00	1.000.000,00	320.000,00	18.500,00	2.400.000	150.000
2018	64.950.000,00	22.770.000,00	18.250.000,00	1.060.000,00	320.000,00	19.300,00	3.150.000,00	100.000
2019	89.762.015,00	23.501.400,00	17.000.000,00	2.100.000,00	320.000,00	41.240,615,00	5.500.000,00	100.000

Programom javnih potreba u sportu se utvrđuju aktivnosti, poslovi i djelatnosti od značenja u sportu za Grad Split. Programom se stvaraju uvjeti za zadovoljavanje redovite aktivnosti sportaša i nastupi sportskih udruga na natjecanjima, troškovi službenih natjecanja ekipnih sportova, programi klubova pojedinačnog vrhunskog sporta, programi sportskih škola djece i mladeži, izvannastavne aktivnosti djece i učenika, sportsko-rekreacijske aktivnosti građana, sportske i sportsko-rekreacijske aktivnosti invalidnih osoba, sportsko-rekreacijske aktivnosti studenata, stipendiranje vrhunskih sportaša, programi aktualnih vrhunskih sportaša i ekipa programi mladih perspektivnih sportaša, sufinanciranje stručnog rada (treneri), nagrade sportašima osvajačima medalja na OI, SP, EP, potpore klubovima u većinskom vlasništvu Grada Splita, programi korištenja objekata kojima upravlja Javna ustanova "Športski objekti", program proslave obljetnice sportskih udruga grada, programi nastupa sportaša i sportskih udruga na značajnijim međunarodnim natjecanjima, programi namijenjeni praćenju značajnih gradskih sportskih priredbi u 2014.godini, organizacija velikih natjecanja, osposobljavanje stručnih kadrova, nabavka sportske opreme i rekvizita sportskim udrugama, stvaranje uvjeta za rad Kuće slave splitskog sporta i Udruge za osnivanje Muzeja sporta-Split, sportsko izdavaštvo, izgradnja i investicijsko i tekuće održavanje sportsko rekreacijskih centara u GK i MO, investicijsko i tekuće održavanje objekata Javne ustanove "Športski objekti", rješavanje imovinsko pravnog statusa sportskih, održavanje i sanacija ostalih sportskih objekata na području Grada, gradski prijevoz sportaša, osnivanje zaklade za sportsku izvrsnost.

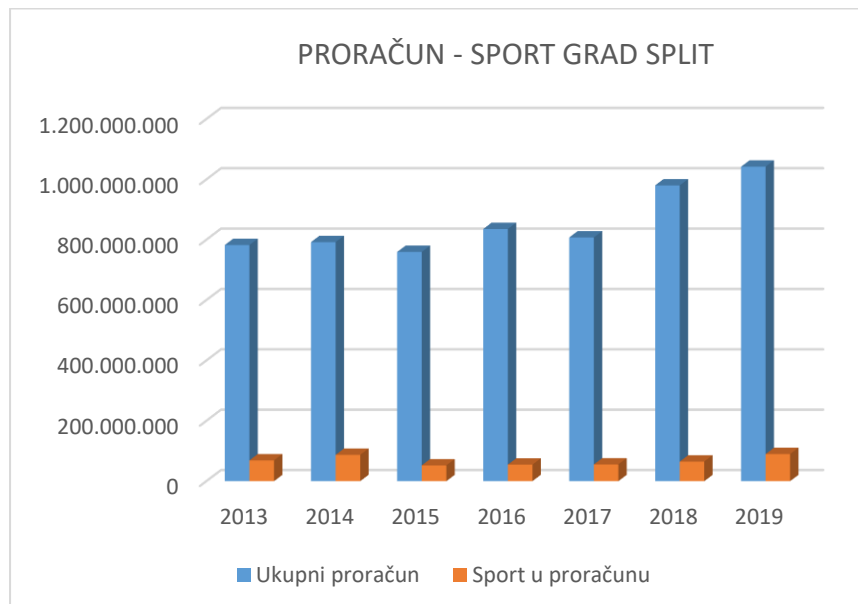
Svrha Programa je putem programskih ciljeva usmjeravati razvoj sporta u Gradu Splitu. Zadovoljavanje javnih potreba čine sljedeće aktivnosti:

- poticanje i promicanje sporta u Gradu Splitu,
- ulaganje u razvoj sporta djece i mladeži, kao i provođenje dijela programa tjelesne i zdravstvene kulture učenika i studenata,
- poticanje uključivanja u sport i sportsku rekreaciju većeg broja građana,
- poticanje programa sportskih aktivnosti osoba s invaliditetom,
- osiguranje i očuvanje, putem poticajnih financijskih sredstava, postojeće vrhunske kvalitete sporta – vrhunskih sportaša i stručnih osoba, posebno onih pojedinaca i kolektiva koji doprinose promidžbi Grada Splita na nacionalnoj i međunarodnoj razini,
- investicijsko održavanje sportskih objekata u sastavu Javne ustanove,
- investicijsko održavanje ostalih sportskih objekata,
- nabava nove i održavanje postojeće sportske opreme.

Program javnih potreba u sportu Grada Splita sfinancijskim planom iskazuje se po programskim aktivnostima: program Splitskog saveza športova, pokroviteljstvo i potpore klubovima i udrugama, zaklada za sportsku izvrsnost, javna ustanove športski objekti, program kapitalnih ulaganja, tekuće održavanje objekata, stipendije i nagrade sportašima.

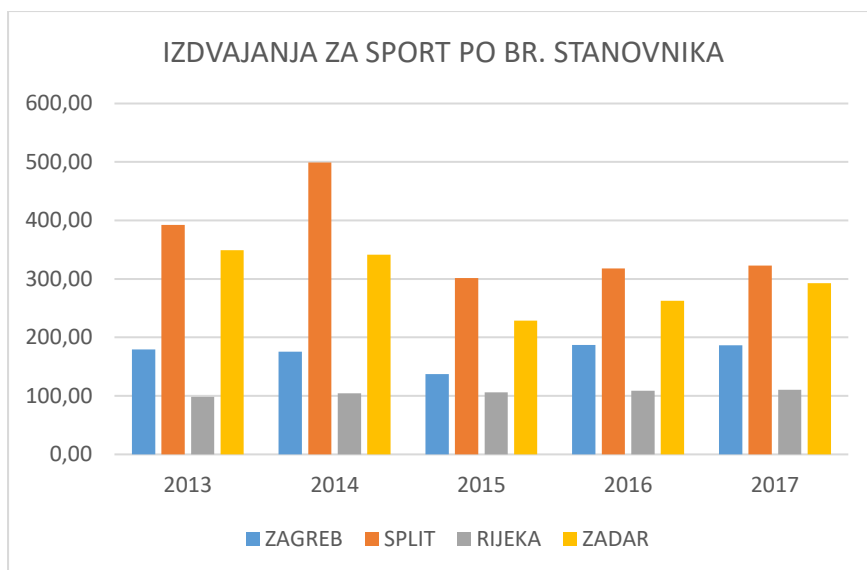

Detaljnijom analizom zanimljivo je napomenuti da se ukupan proračun grada Splita od 2013 do danas povećavao pa se od tadašnjih 782.514.576,00kn iznos popeo do sadašnjih 1.041.979.525,00kn. I iznos izdvajanja za sport se povećavao ali ne tim tempom pa možemo zaključiti da povećanje ukupnog iznosa proračuna nije znatno utjecao na visinu proračuna za sport. Isto je prikazano u narednom grafu.

Kako bi preciznije sagledali financijska izdavanja za sport u Gradu Splitu, pokušali smo kroz grafički prikaz usporediti kretanje financijskih izdavanja za sport u odnosu na ukupni proračun sa Zagrebom, Rijekom i Zadrom za period od 2013. do 2019. godine. Iz grafa je vidljivo da Zagreb kao najveći grad ima i najveći proračun, a slijedi ga Rijeka, pa Split. Najveća izdavanja za sport također ima Zagreba, a slijedi ga Split, pa Zadar (podatci su prikupljeni sa službenih stranica grada Splita, Zagreba, Zadra i Rijeke).

Grafički smo prikazali financijsko izdvajanje za sport po broju stanovnika za gradove Zagreb, Zadar, Rijeku i Split za period od 2013. do 2017. godine. Iz grafa vidimo da se po glavi stanovnika za sport najviše izdvaja u gradu Splitu.

1.4.6. Sport u brojkama (sportovi, sportaši, sportska infrastruktura)

1.4.6.1. Sportska infrastruktura na području grada Splita

Jedna od najvažnijih pretpostavki za za realizaciju sportskih aktivnosti su sportske građevine. Zakon o sportu sportske građevine definiraju kao uređene i opremljene površine/gr građevine na/u kojima se održavaju i provode sportske aktivnosti i djelatnosti. Nažalost razvoj sportske infrastrukture nije adekvatan razvoju hrvatskog sporta. Naime, hrvatski sportaši od samostalnosti bilježe velik broj zapaženih rezultata, dok ulaganja u infrastrukturu nisu ni približno adekvatno tim uspjesima i razvoju. Još davne 1991. donesen je Pravilnik o prostornim standardima, normativima te urbanističko-tehničkim uvjetima za planiranje mreže športskih objekata („Narodne novine“, br. 38/91.), koji je trenutno važeći. Razvidno je kako je neophodno izraditi i sonijeti novi. Osim navedenog, zastarjelost sportske infrastrukture, najviše se očitava kroz problematiku pristupa sportaša s invaliditetom, kojima pristup nije adekvatan, osim kod novijih sportskih građevina. Adaptacije su napravljene u pojedinim objektima, ali još uvijek ima dosta neadekvatni sportskih prostora, kako na školskoj razini, tako i na klupskoj.

U Splitu se po prvi puta u povijesti postojanja, osobama s invaliditetom osigurao nesmetan pristup unutar športskog centra Gripe, kao i sportskim borilištima športskog centra Parka mladeži te svim sadržajima tih objekata. Športski savez invalida grada Splita, u partnerstvu s Gradom Splitom i Javnom ustanovom športski objekti Split, osmislio je i prijavio projekt „Paraolimpijska škola za mlade osobe s invaliditetom“ na poziv Europskog socijalnog fonda. Projektom je obuhvaćena nabava sportske opreme i rekvizita te osiguravanje sredstava za stručni rad za uključivanje osoba s invaliditetom u sport s ciljem socijalne inkluzije. Projekt je predvidio i infrastrukturne aktivnosti, čijom bi se realizacijom uklonile fizičke barijere i omogućilo osobama s invaliditetom nesmetano korištenje sportskih objekata na ŠC Gripe i ŠC Park mladeži. Aplicirajući na Javni poziv Europskog socijalnog fonda 'Uključivanje djece i mladih u riziku od socijalne isključenosti te osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju u zajednicu kroz šport', u ožujku 2019. godine sklopljen je ugovor za sufinanciranje projekta 'Paraolimpijska škola za mlade osobe s invaliditetom' u vrijednosti od 1.489.805 kuna. Projekt je prihvaćen te su odobrena sredstva od strane Europske unije iz Europskog socijalnog fonda.

Teško je reći je li postojeća infrastruktura dostatna kapacitetima, opremom, rekvizitima jer je temeljni preduvjet kvalitetnoj analizi temeljito prikupljanje podataka o sportskim građevinama te definiranje

kriterija i normative na razini države. Time bi mogli kvalitetno uspoređivati podatke s drugim gradovima. Za potrebe ove analize prezentirali smo objekte koji se koriste za provedbu sportsko- rekreativnih sadržaja popisanih od Splitskog saveza sportova 2015. godine.

Pregled objekata koji se u gradu Splitu koriste za provedbu sportsko-rekreativnih aktivnosti.

Javni sportski objekti		
Sportski centar	objekt	Broj udruga korisnika
ŠC „Gripe“	Velika dvorana	8
	Mala dvorana	10
	Zasebni prostor	2
Stare Gripe	Karate dvorana 1	6
	Karate dvorana 2	4
	Boks dvorana	1
	Dvorana za kick-boxing	4
	Dvorana za stolni tenis	1
	Streljana	1
	Dvorana za dizanje utega	1
	Boćalište	3
	Judo dvorana	2
	Košarkaška dvorana	1
ŠRC „BAČVICE“ – TT „FIRULE“	Teniski tereni	2
ŠC „STOBREČ“	Streljana	3
ŠC „PARK MLADEŽI“	Stadion	3
ŠC „BAZENI POLJUD“	50 m bazen	11
	33 m bazen	9
	8 m bazen	4
	Mala dvorana hrvačka	5
	Velika dvorana	6
	Judo dvorana	7

	Gimnastička dvorana	2
	Kuglana	7
	Boks dvorana	1
	Dvorana za mačevanje	1
	Trim kabinet	svi klubovi
Stadion poljud		7
Stari plac – Ragbi igralište		2
Spaladium arena	Velika dvorana	-
	Mala dvorana	-
NOGOMETNO IGRALIŠTE „LAVČEVIĆ“		1
NOGOMETNO IGRALIŠTE „POLJIČANIN“ - SRINJINE		1
NOGOMETNO IGRALIŠTE „PRIMORAC“ - STOBREČ		1
NOGOMETNO IGRALIŠTE „MOSOR“ - ŽRNOVNICA		1
BAZEN ŠD „JADRAN“		1
BAZEN ŠD „POŠK“		1
ŠRC „BENE“		-
TENIS CENTAR STOBREČ		1
ŠPORTSKE LUČICE „ZENTA“, „POLJUD“, „MORNAR“, „LUBIN“, „MARJAN“, „SPLIT“, „ŠPINUT“, „JADRAN“, „STOBREČ“, „SLATINE“		10
DOM I LUGARNICA HPD „MOSOR“		-
Skloništa adaptirana za sportske aktivnosti		
Broj skloništa		Broj udruga korisnika
5		8
Nogometna igrališta		
5		6
Vanjski bazeni		
4		8
Golf igrališta		

1	1
Biljarske sale	
4	4
Prostorije za šah i društvene igre	
5	5
Teniska igrališta u različitim vlasništvima	
23	3
Objekti u koncesiji za veslanje	
2	2
Objekti u koncesiji za jedrenje	
5	5
Najam privatnih prostora za sportsko-rekreativne sadržaje	
7	9

Osim u navedenim javnim i privatnim objektima, sportska i rekreativna aktivnost građana provodi se i na terenima koji su pod lokalnom kotarskom samoupravom. Vidljivo je da je većina sportskih klubova smještena u sportskim objektima na Gripama i na Poljudu, u ostalim gradskim kotarevima uglavnom se nalaze adaptirani sportski objekti.

Red.br.	Kotar	Sportski Sadržaj
1.	GK BAČVICE	Malonogometno igralište
		Košarkaško igralište
		Dva teniska terena (beton)
		Dva teniska terena (zemlja)
		Teniski zid - dvostrani
2.	GK BLATINE-ŠKRAPE	Malonogometno igralište
		Dva košarkaška igrališta
		Bočalište
		Dječje igralište
		Asfaltna površina bez sadržaja

3.	GK BRDA	OTVORENI
		Malonogometno igralište (umjetna trava)
		Košarkaško igralište
		Basket igralište
		Tri bočališta
		Dva teniska terena (umjetna podloga)
		Igrališta (odbojka, male branke, teniski zid)
		Street workout poligon
		Dječje igralište
		Kombinirano igralište mali nogomet + 2 koša
		ZATVORENI
		Plesna dvorana
		Dvorana za aerobic
		4.
5.	GK KMAN	Malonogometno igralište
		Basket igralište
	GK KOCUNAR	Igralište za male branke
		Basket igralište
		Dva bočališta
		Dječje igralište
7.	GK LOKVE	Dva bočališta
		Dječje igralište
8.	GK LUČAC	Malonogometno igralište
		Košarkaško igralište
		Dva bočališta
9.	GK MEJAŠI	Kavez za mali nogomet (umjetna trava)
		Tri bočališta
		Dječje igralište
10.	GK MEJE	Četiri bočališta
11.	GK MERTOJAK	Malonogometno igralište

		Košarkaško igralište
		Četiri bočališta
		Dječje igralište
12.	GK NESLANOVAC	Kavez za mali nogomet (umjetna trava)
13.	BK PUJANKE	Malonogometno igralište
		Kombinirano igralište mali nogomet + 2 koša
		Tri košarkaška igrališta
		Sedam bočališta
		Četiri dječja igrališta
14.	GK RAVNE NJIVE	Malonogometno igralište
		Dva kombinirana igrališta mali nogomet + 4 koša
		Dječje igralište
15.	GK SIROBUJA	Kombinirano igralište mali nogomet + 1 koš
		Dva bočališta
16.	GK SPLIT 3	Dva malonogometna igrališta
		Dva košarkaška igrališta
		Dva bočališta
		Kombinirano igralište male branke + 1 koš
		Igralište za male branke
		Dječje igralište
17.	GK ŠPINUT	Malonogometno igralište (umjetna trava)
		Odbojkaško igralište
		Četiri bočališta
		Dječje igralište
		Skate centar
18.	GK TRSTENIK	Malonogometno igralište
		Dva kombinirana igrališta mali nogomet + 3 koša
		Dva bočališta
19.	GK VAROŠ	Malonogometno igralište
		Igralište za male branke (umjetna trava)

		Dva bočališta
		Košarkaško igralište
20.	GK VISOKA	Dva malonogometna igrališta (jedno umj. trava)
		Košarkaško igralište
		Bočalište
21.	GK ŽNJAN	Kombinirano igralište male branke + 2 koša
		Bočalište

Mjesni odbori

1.	MO SLATINE	OTVORENI
		Malonogometno igralište
		Bočalište
		Dječje igralište
		ZATVORENI
		Dvorana
2.	MO KAMEN	Malonogometno igralište
		Košarkaško igralište
		Bočalište
		Dječje igralište
3.	MO ŽRNOVNICA	2 Malonogometna igrališta
		2 bočališta
		2 dječja igrališta
4.	MO STOBREČ	Malonogometno igralište + 1 koš
		Dva bočališta
		Dječje igralište
5.	MO SITNO DONJE	Malonogometno igralište
		Kombinirano igralište mali nogomet + 2 koša
		Dječje igralište
6.	MO SITNO GORNJE	Malonogometno igralište
		Dva bočališta
7.	MO SRINJINE	Malonogometno igralište

		Četiri boćališta
--	--	------------------

Kotarevi i odbori bez sportske infrastrukture: GK BOL, GK GRAD, GK LOVRET, GK PLOKITE, GK SUĆIDAR, GK ŠINE.

Zbirni prikaz otvorenih sportskih objekata pri gk/mo:

Vrsta objekta	Komada
Malonogometna igrališta	21

Kavezi za mali nogomet	3
Košarkaška igrališta + basket igrališta	24
Kombinirana igrališta – m. nogomet – košarka	10
Odbojkaška igrališta – asfalt	2
Teniska igrališta – zemlja	4
Teniska igrališta – umjetna podloga	4
Teniski zid	2
Boćališta, staza	20
Dječja igrališta – ljuđačke, tobogani,...	50
Street workout centri	4

Zbirni prikaz zatvorenih sportskih objekata pri gk/mo:

Vrsta objekta	Komada
Dvorane za aerobik	3
Kombinirana dvorana – odbojka, basket,...	1

Dio sportsko-rekreativne aktivnosti građana odvija se i u školskim ili sveučilišnim sportskim dvoranama.

Škola	Broj škola	Broj dvorana	%
Osnovna škola	27	20	74,07%
Srednja škola	30	6	20,00%
Fakulteti	18	2	11,11%

Iz prikazanih tablica može se zaključiti kako gradski kotarevi raspolažu zavidnim brojem objekata koji omogućavaju bavljenje raznim sportsko-rekreacijskim aktivnostima

Također, može se uočiti da sportski sadržaji nisu ravnomjerno raspoređeni po kotarima, gdje prednjači GK Brda s 11 otvorenih i zatvorenih sportskih sadržaja dok 4 gradska kotara nemaju nijedan sportski sadržaj. Gradske kotareve Gripe i Poljud treba drugačije promatrati jer nedostatak kotarskih sportskih sadržaja zamjenjuju najveći gradski sportski sadržaji i objekti. Kod sportskih sadržaja raspoređenih po splitskim kotarevima dominiraju boćališta, nogometna i košarkaška igrališta. Ako se tome dodaju dječja

igrališta možemo reći da svi ostali sadržaji zajedno predstavljaju ispod 10% ukupnih sportskih objekata unutar gradskih kotareva. Upitno je međutim stanje u kojem se objekti trenutno nalaze pa samim time i njihova funkcionalnost. Nedavna ulaganja u određene objekte na otvorenom učinila su ih uporabljivima ili bar uporabljivijima. Aktivnosti vezane uz natjecateljski sport rijetko se i gotovo nikada ne održavaju na ovim objektima pa se da zaključiti kako objekti ove vrste imaju važnu ulogu u bavljenju rekreativnim aktivnostima stanovnika kotara i Grada općenito. Oni objekti koje sportaši i rekreativci nerijetko eksploatiraju u zadnje vrijeme su dvorane i igrališta u sklopu odgojno-obrazovnih ustanova. Da se primijetiti kako osnovne škole u velikom postotku posjeduju vlastitu dvoranu što nije slučaj sa srednjim školama i fakultetima, pa samim time mogu i više toga ponuditi građanima. Također, važno je navesti kako institucija zadužena za školovanje „sportskog“ kadra, Kineziološki fakultet u Splitu, nema adekvatne infrastrukturne uvjete. Popis sportske i rekreativne infrastrukture koja nedostaje gradu Splitu koja bi omogućila kvalitetan razvoj sporta te bolji, zdraviji i aktivniji način života građana je dug. Napomenuti ćemo samo neke, dvorane za tenis i atletiku koje Split uopće nema, te samo jedna dvorana za gimnastiku. Nadalje, biciklističke staze gotovo da ne postoje, a šetnice i trim staze su limitirane. Nadasve, nedostatak sportsko/rekreativne infrastrukture je očit, kako u sportskom smislu, tako i u rekreativnom.

1.4.6.2. Broj klubova, sportaša, medalje

1.4.6.2.1. Sportovi

Jedna od bitnih značajki splitskog sporta je njegova naglašena raznovrsnost i disperzivnost. Gotovo da nema sportske discipline koja nije zastupljena u Splitu, makar i simbolično.

Popis sportova u gradu Splitu: aikido, akrobatski rnr, atletika, automobilizam, badminton, baseball, biciklizam, biljar, boks, boćanje, body building, boks, bridge, daljinsko plivanje, dizanje utega, ju-jitsu, gimnastika, golf, hokej na ledu, hrvanje, jedrenje, judo, kajak, karate, kendo, kick-boxing, konjički sport, košarka, koturaljkanje, kriket, kuglanje, mačevanje, motociklizam, nogomet, odbojka, plivanje, ragbi, ronilaštvo, rukomet, sanjkanje, savate, sinkronizirano plivanje, skijanje, skokovi u vodu, sportsko penjanje, sportski ples, sportski ribolov na moru, stolni tenis, streličarstvo, streljaštvo, šah, taekwondo, tajlandski boks, tenis, triatlon, twirling, vaterpolo, veslanje, zrakoplovstvo.

U Splitu se upražnjava 59 registriranih sportskih aktivnosti.

1.4.6.2.2. Sportske udruge

Sportske aktivnosti realiziraju se u okviru registriranih udruga za sportsku aktivnost. Također, sportske aktivnosti se realiziraju i u privatnim tvrtkama, samostalnim djelatnostima, te u okviru sportskih dioničkih društava.

Pregled broja sportskih udruga članica Splitskog saveza sportova, po sportovima u gradu Splitu.

OLIMPIJSKI SPORTOVI

Br.	Sport	Broj klubova
1.	Atletika	3
2.	Badminton	1
3.	Biciklizam	3

4.	Bob	1
5.	Boks	7
6.	Daljinsko plivanje	2
7.	Dizanje utega	1
8.	Gimnastika	3
9.	Golf	2
10.	Hokej na ledu	1
11.	Hrvanje	2
12.	Jedrenje	6
13.	Judo	5
14.	Kajak	1
15.	Konjički sport	1
16.	Košarka	7
17.	Mačevanje	1
18.	Nogomet	20
19.	Odbojka	7
20.	Plivanje	4
21.	Ragbi	2
22.	Rukomet	6
23.	Sanjkanje	1
24.	Sinkronizirano plivanje	1
25.	Skijanje	2
26.	Skokovi u vodu	1
27.	Stolni tenis	2
28.	Streličarstvo	1
29.	Streljaštvo	2
30.	Taekwondo	8
31.	Tenis	5

32.	Triatlon	2
33.	Vaterpolo	4
34.	Veslanje	3

Možemo vidjeti da je od olimpijskih sportova u Splitu najviše nogometnih klubova, općenito po broju sportskih udruga dominiraju kolektivni sportovi, slijede borilački sportovi pa sportovi vezani uz vodu. Bez obzira na značaj imamo mali broj gimnastičkih (3), atletskih (3), i klubova za dizanje utega (1). Možemo pretpostaviti da je uzrok tome potrebna oprema i infrastruktura da bi se više takvih klubova osnovalo. Zanimljivo je da s druge strane, bez obzira što Split nema potrebnu infrastrukturu, ima sportove poput hokeja na ledu i boba.

NEOLIMPIJSKI SPORTOVI

Br.	Sport	Broj klubova
1.	Aikido	5
2.	Akrobatski R n R	2
3.	Automobilizam	3
4.	Baseball	1
5.	Biljar	4
6.	Boćanje	3
7.	Body Building	1
8.	Bridge	1
9.	Ju-Jitsu	1
10.	Kendo	1
11.	Karate	6
12.	Kick-boxing	13
13.	Koturaljkanje	1
14.	Kriket	1
15.	Kuglanje	10
16.	Motociklizam	1
17.	Ronilaštvo	6
18.	Sportsko penjanje	6
19.	Savate	1

20.	Šah	6
21.	Sportski ples	4
22.	Sportski ribolov na moru	11
23.	Tajlandski boks	3
24.	Twirling	2
25.	Zrakoplovstvo	3

Među udrugama neolimpijskih sportova veliki je broj borilačkih sportova a među sportovima ističu se kuglanje i sportski ribolov na moru sa velikim brojem udruga (kuglanje 10 i ribolov 11).

Zbirni prikaz broja sportskih udruga u Splitu

Vrsta sporta	Klub
Olimpijski	118
Neolimpijski	96
Ukupno	214

Iz priloženih tablica uočavamo da je ponuda sportskih aktivnosti u Splitu široka i da građani mogu birati iz široke palete sportsko-rekreacijskih sadržaja. Gledajući podjelu olimpijski/neolimpijski sport može se reći da je broj registriranih udruga u obje kategorije podjednak. Iako je brojčana prednost ipak na strani olimpijskih sportova, što je i očekivano, jednako tako interesantno je da se kod neolimpijskih sportova dvoznamenkasti broj udruga koje su registrirane za jedan sport javlja čak tri puta (kick-boxing, kuglanje, sportski ribolov na moru), dok je kod olimpijskih sportova to slučaj samo s nogometom.

1.4.6.2.3. Sportaši

Prema podacima SSŠ iz 2015.godine splitski sport brojao je 14.558 sportaša što je 25,32% od ukupnog broja građana u kineziološki najangažiranijim dobnim skupinama

Neregistrirani sportaši	Do uzrasta ml. kadeta	5.483	7.318
	Kadeti	700	
	Juniori	650	

	Seniori	485		
Registrirani sportaši	Do uzrasta ml. kadeta	2.740	7.240	14.558
	Kadeti	1.300		
	Juniori	1.500		
	Seniori	1.700		

Iz tablice je vidljivo kako je prijelaz iz mlađih dobnih kategorija u kadete najproblematičniji period i u toj se fazi sportskog odrastanja bilježi najveći pad broja sportski aktivne djece (neregistrirani – pad 82,3%; registrirani – pad 52,5%). Iako je kadeski uzrast uže vremensko razdoblje od prethodnog, smatramo kako je ovo alarmantan podatak, jer zapravo pravi efekti treninga i pravo opterećenje treninga započinje u dobi kadeta, a vidljivo je da je tada najveće osipanje mladih sportaša. Na taj način, djeca ostaju prepuštena isključivo tjelesnoj aktivnosti kroz školski sustav, a to se u prethodnim poglavljima pokazalo kao nedostatno. Također, vidljivo je kako je znatno veći pad kod neregistriranih sportaša, nego kod registriranih, što se može objasniti činjenicom kako pojedini sportovi nemaju mlađe natjecateljske uzrasne kategorije, te pojedini neregistrirani „postaju“ registrirani sportaši. Međutim, bez obzira na to, indikativan je tako velik postotak opadanja neregistriranih sportaša u toj fazi odrastanja. Nadalje, podaci ukazuju kako se broj neregistriranih sportaša smanjuje prema starijim dobnim kategorijama a kod registriranih raste. Dakle, broj neregistriranih sportaša konstantno opada, dok broj registriranih opada kod prelaska u uzrast kadeta, a onda ponovno raste. Jedan od razloga možda leži u činjenici kako pojedini sportovi i klubovi unutar istih, dovode juniore, a pogotovo seniore iz drugih gradova, te se možda stoga povećava broj registriranih sportaša. Opadanje broja kod neregistriranih sportaša je zabrinjavajuće, i ostavlja djecu u najranjivijoj dobi bez adekvatnog fizičkog aktiviteta. Razloge ovoj pojavi bi zasigurno trebalo istražiti, ali pretpostavka autora je kako uslijed povećanja zahtjeva treninga, te eventualnog prelaska u natjecateljske grupe, pojedina djeca i roditelji ne mogu pratiti zahtjevnosti sporta, te odustaju.

Pregled sportaša po sportovima:

	Pojedinačni		Momčadski	
	Olimpijski	Neolimpijski	Olimpijski	Neolimpijski
	6.343	3.046	4.969	200
Ukupno	9.389		5.169	
Sveukupno	14.558			

Iako je prethodno navedeno kako je građanima ponuđen i veliki broj neolimpijskih sportova, vidljivo je kako se građani grada Splita znatno više opredjeljuju za olimpijske sportove, pogotovo kada su u pitanju momčadski sportovi. Objašnjenje leži u činjenici da su infrastrukturno olimpijski sportovi bolje pokriveni,

ali i u činjenici da su znatno popularniji te je upis djece u olimpijske sportove roditeljima pristupačniji i prihvatljiviji.

Pregled sportaša po spolu:

	Pojedinačni			Momčadski		
	Registrirani	Neregistrirani	Ukupno	Registrirani	Neregistrirani	Ukupno
Muškarci	2.587	2.671	5.258	2.502	1.491	3.993
Žene	1.630	2.501	4.131	522	654	1.176
Ukupno	4.217	5.172	9.389	3.024	2.145	5.169
Sveukupno	14.558					

Evidentan je nesrazmjer spolne strukture u korist sportaša muškaraca, koji je najveći kod registriranih sportaša u momčadskim sportovima, a najmanji kod neregistriranih u pojedinačnim sportovima. Također, ukupno gledano manji je udio žena u momčadskim sportovima nego li je to slučaj s pojedinačnim, što se može objasniti činjenicom da se, nažalost, osim odbojke, svi sportovi u Splitu razmatraju kao muški.

Broj sportaša prema sportskoj kategorizaciji po gradovima od 2013-2018.godine (prema dostavljenim podacima HOO, 2020)

Kategorija		I	II	III	IV	V	VI	I-III	IV-VI	UKUPNO
2013	DUBROVNIK	9	6	9	19	17	22	24	58	82
	RIJEKA	43	40	107	118	67	102	190	287	477
	SPLIT	66	73	275	107	133	221	414	161	875
	ZADAR	13	7	30	32	9	43	50	84	134
	ZAGREB	306	257	1052	896	829	836	1615	2561	4176
2014	DUBROVNIK	7	6	7	10	12	19	20	41	61
	RIJEKA	44	37	147	124	65	115	228	304	532
	SPLIT	71	77	230	118	169	191	378	478	856

	ZADAR	12	18	25	26	18	31	55	75	130
	ZAGREB	31 7	298	1144	958	779	793	1759	2530	4289
2015	DUBROVNIK	6	6	8	11	11	10	20	32	52
	RIJEKA	40	30	162	142	53	86	232	281	513
	SPLIT	79	62	194	179	159	158	335	496	831
	ZADAR	14	21	24	20	22	14	59	56	115
	ZAGREB	31 6	292	1179	856	854	783	1787	2493	4280
2016	DUBROVNIK	11	5	5	16	8	6	21	30	51
	RIJEKA	37	22	150	108	38	43	209	189	398
	SPLIT	71	69	189	186	94	132	329	412	741
	ZADAR	14	17	16	24	21	12	47	57	104
	ZAGREB	31 5	241	1104	747	622	590	1660	1959	3619
2017	DUBROVNIK	6	6	4	9	2	4	16	15	31
	RIJEKA	24	21	145	104	31	30	190	165	355
	SPLIT	67	55	188	134	57	105	310	296	606
	ZADAR	8	4	9	36	16	16	21	68	89
	ZAGREB	25 6	159	1048	615	261	418	1463	1295	2758
2018	DUBROVNIK	5	6	7	11	2	5	18	18	36
	RIJEKA	21	14	147	88	30	43	182	161	343
	SPLIT	58	61	175	146	69	135	294	350	644
	ZADAR	8	4	18	43	20	29	30	92	122

	ZAGREB	230	186	1019	579	224	446	1435	1249	2684
2019	DUBROVNIK	5	3	10	19	4	3	18	26	44
	RIJEKA	14	17	129	77	34	49	160	160	320
	SPLIT	47	52	227	140	72	136	326	348	674
	ZADAR	6	5	21	39	25	23	32	87	119
	ZAGREB	183	184	1059	582	2422	469	1426	1293	2719
2020	DUBROVNIK	5	3	6	8	3	1	14	12	26
	RIJEKA	7	17	56	46	19	25	80	90	170
	SPLIT	35	45	147	59	34	64	227	157	384
	ZADAR	5	5	10	21	6	7	20	34	54
	ZAGREB	128	156	626	290	123	255	910	668	1578

U prethodnoj tablici, prikazan je broj sportaša u pojedinoj sportskoj kategoriji u Dubrovniku, Rijeci, Splitu, Zadru i Zagrebu od 2013.-2020. godine.

Zagreb ima najveći broj kategoriziranih sportaša, dok Dubrovnik ima najmanji broj kategoriziranih sportaša. Najviše kategoriziranih sportaša je bilo u Zagrebu 2015. godine, dok je najmanji broj kategoriziranih sportaša imao Dubrovnik prema stanju iz 2020. godine. Broj kategoriziranih sportaša u svim gradovima je u opadanju, gdje najveće opadanje bilježi grad Zagreb. U analiziranom periodu, Split također bilježi pad kategoriziranih sportaša, kako ukupno tako i po kategorijama. Ono što je zanimljivo da tijekom analiziranog perioda, kategorizirani sportaši grada Zagreba i Splita čine 0,4% populacije svojih gradova, dok Rijeka 0,3%, Zadar 0,14%, Dubrovnik 0,11% populacije svojih gradova (popis stanovništva RH 2011). Vidljivo je kako veličina grada utječe na uspjeh sportaša što možemo povezati s ulaganjima u sport u velikim gradovima, pogotovo s infrastrukturne strane. Smatramo kako ovaj podatak još jednom potvrđuje kako je Split sportski grad, jer na znatno lošiju infrastrukturu, prema broju stanovnika, Split ima jednak broj kategoriziranih sportaša.

Podaci su prikupljeni od Hrvatskog olimpijskog odbora, ured za programe nacionalnih športskih saveza, Zagreb.

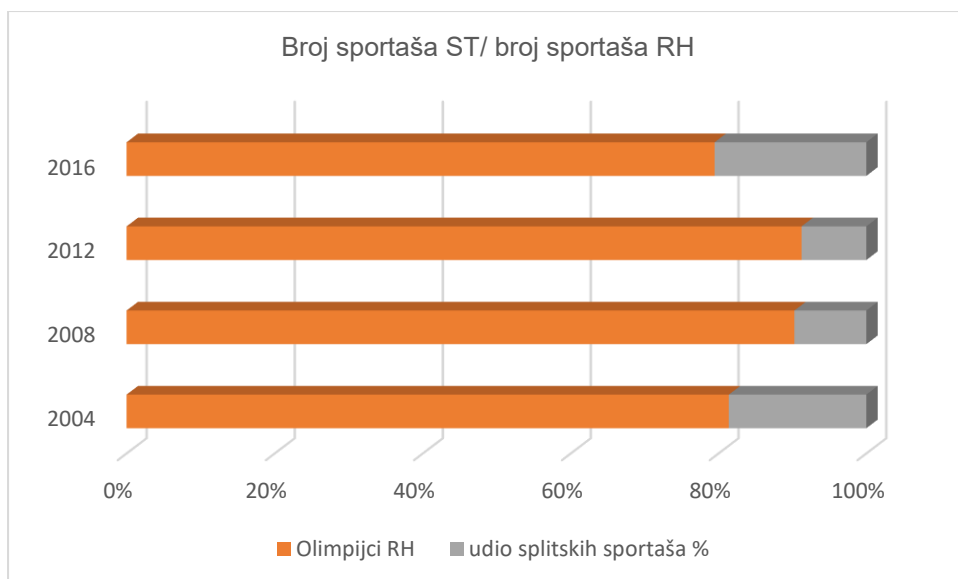
1.4.6.3. Rezultati splitskih sportaša

U narednoj tablici vidljivi su rezultati ukupnog broja sportaša koji su nastupili na OI od 2004. do 2016. godine. Također su pobrojane medalje koje su osvojene na OI u tom razdoblju kao i broj medalja koje su pripale splitskim sportašima.

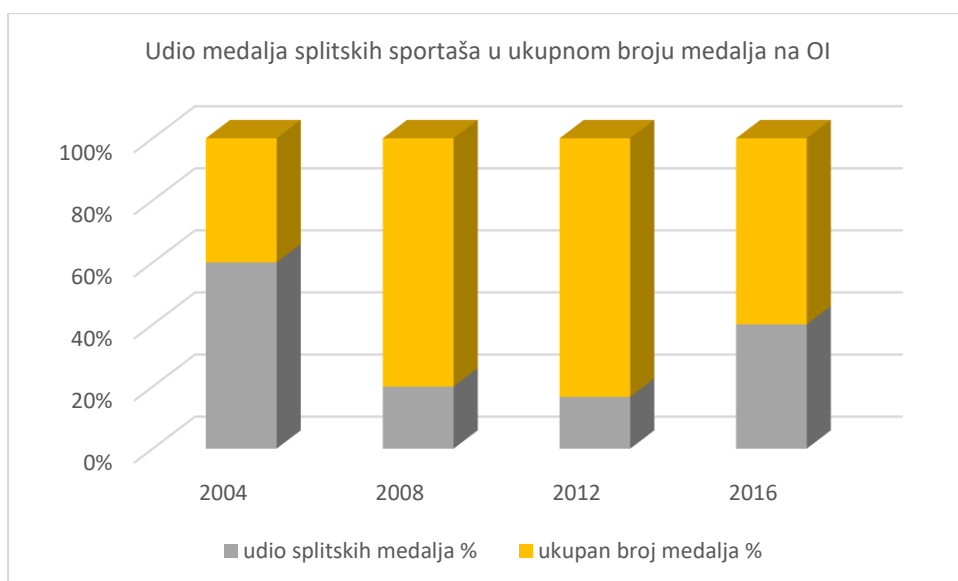
1.4.6.3.1. Rezultati splitskih sportaša na četiri posljednje olimpijade

Godina	Atena			Peking			London			Rio		
	2004			2008			2012			2016		
Broj sportaša HR/ST	81/15			101 /11			107/11			88/20		
Medalja	Z	S	B	Z	S	B	Z	S	B	Z	S	B
Medalje Hrvatska	1	2	2		2	3	3	1	2	5	3	2
Medalje Split		1	2			1			1		3	1

	2004	2008	2012	2016	UKUPNO
splitski olimpijci	15	11	11	20	57
olimpijci RH	81	101	107	88	377
udio splitskih sportaša %	18,52	10,89	10,28	22,73	15,12
medalje RH	5	5	6	10	26
medalje ST	3	1	1	4	9
udio splitskih medalja %	60	20	16,67	40	34,62

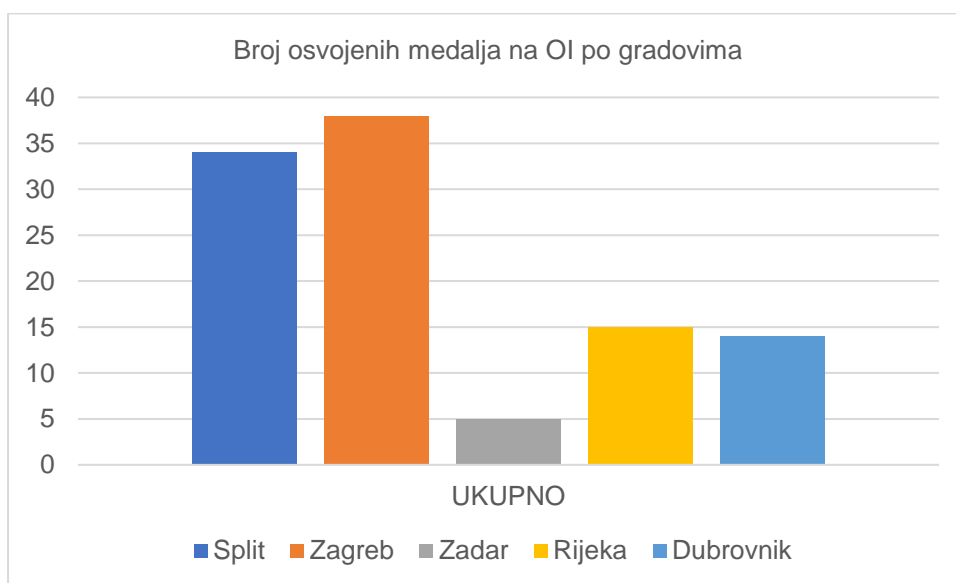
Splitsko stanovništvo čini 4,16% od ukupnog broja stanovnika RH. Međutim, broj splitskih sportaša sudionika OI čini u prosjeku 15% od ukupnog broja sudionika predstavnika RH na Olimpijskim igrama. Evidentno je da prema navedenim podacima u ukupnom broju osvojenih OI medalja najveći broj imaju Splitsani.

Također je i evidentan znatno povoljniji odnos broja osvojenih medalja splitskih sportaša u odnosu na ukupni broj osvojenih medalja Hrvata na OI. Primjerice, 2004.godine na OI u Ateni od ukupno 5 medalja čak 3 su iz Splita što znači da je na tim Olimpijskim igrama 60% osvojenih medalja iz Splita. Ako promatramo osvojene medalje sa posljednje četiri olimpijade (od 2004-2016), splitski olimpijci su osvojili ukupno u prosjeku 35% medalja, što je više od trećine medalja ukupno osvojenih za RH.

U narednoj tablici vidljiv je broj olimpijskih medalja od osamostaljenja Republike Hrvatske do danas prikazan po gradovima.

Olimpijada	Split	Zagreb	Zadar	Rijeka	Dubrovnik
1992	6	5	2	0	0
1996	4	8	0	6	2
2000	5	4	1	0	0
2004	8	5	0	2	0
2008	1	1	0	1	0
2012	6	8	1	4	7
2016	4	8	1	2	5
UKUPNO	34	38	5	15	14

Prethodne tablice još jednom potvrđuju kako je grad Split zaista najsportskiji grad u Hrvatskoj. Međutim, kako smo u prethodnim poglavljima vidjeli, financiranje i ostvarivanje infrastrukturne osnove je postavljeno prema veličini grada, dok je uspješnost znatno na strani grada Splita.

1.4.7. Sport osoba s invaliditetom grada Splita

POPIS SPORTOVA I KLUBOVA	UKUPNO	MUŠKI	ŽENE
1. Atletski sportski klub „ASK“ Split	17	12	5

2. Atletski sportski klub za osobe s invaliditetom „POSKOK“ Split	19	15	4
3. Boćarski klub cerebralne paralize „SVETI DUJE“ Split	28	19	9
4. Košarkaški klub invalida „SPLIT“ Split	11	11	0
5. Plivački klub „CIPAL“ Split	72	52	20
6. Odbojkaški klub invalida „SPLIT“ Split	23	20	3
7. Stolnoteniski klub „NEC“ Split	19	16	3
8. Taekwondo klub „GALEB“ Split	27	19	8
9. Sportska rekreacija Saveza	47	38	9
10. Sport slijepih i slabovidnih osoba	18	14	4
11. Sport osoba s intelektualnim teškoćama	30	21	9
UKUPNO	311	237	74

I u slučaju osoba s invaliditetom, muškarci dominantno čine strukturu sportaša. U svim sportskim klubovima i sportskim aktivnostima prisustvo žena prati ukupni postotak žena s invaliditetom uključenih u sport. Plivanje kao sportska aktivnost s kojom se osobe s invaliditetom susreću u fazi terapije najviše je zastupljen po broju sportaša s invaliditetom.

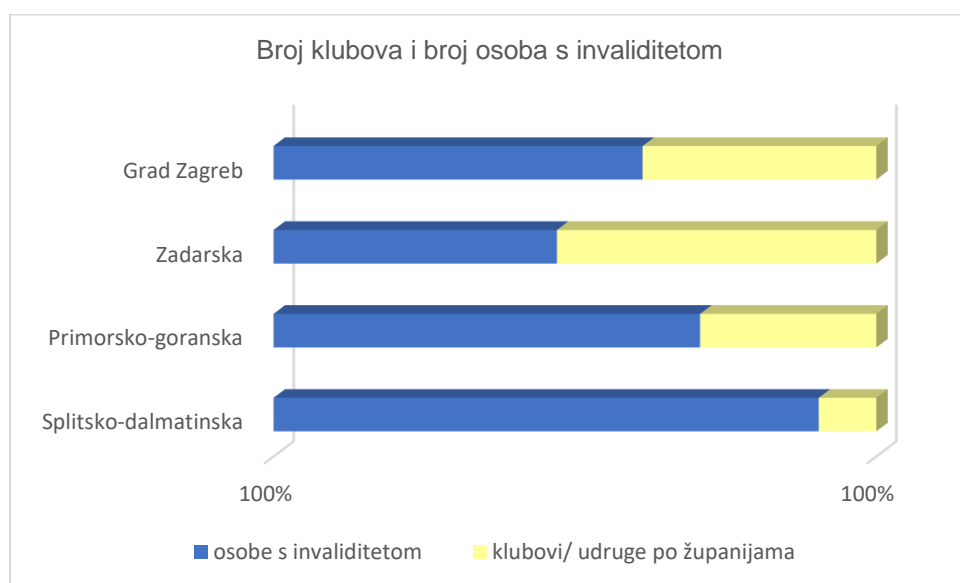
1.4.7.1. Sportski klubovi osoba s invaliditetom po gradovima

Na području grada Dubrovnika ne djeluju posebni sportski klubovi osoba s invaliditetom već se bavljenje sportom i sportskom rekreacijom provodi u već postojećim sportskim klubovima, kao i pri udrugama koje skrbe o osobama s invaliditetom na tom području. Iz tog razloga Dubrovnik nismo uzimali u obzir kod komparacije rezultata.

	osobe s invaliditetom	klubovi/ udruge po GRADOVIMA
Splitsko-dalmatinska	51009	11
Dubrovačko-neretvanska	8295	0
Primorsko-goranska	20140	14
Zadarska	14285	16
Grad Zagreb	86274	70

U odnosu na broj osoba s invaliditetom po županijama koje gravitiraju gradovima Splitu, Rijeci, Zadru i Zagrebu vidljivo je da je u Splitu daleko najlošija situacija po broju klubova koji egzistiraju na tom području. Primjerice Zadarska županija koja broji 14285 osoba s invaliditetom ima 16 klubova za osobe s invaliditetom (0,11%) dok Splitsko - dalmatinska županija sa 51009 osoba s invaliditetom broji svega 11 sportskih klubova za tu populaciju (0,02%).

Za pravilnu interpretaciju podataka bilo bi potrebno imati i udruge koji kroz postojeće programe osoba bez invaliditeta provode aktivnosti osoba s invaliditetom, broj sportskih klubova koje se uz osobe bez invaliditeta bave i osobama s invaliditetom, te broj osoba s invaliditetom koje se bave sportom u odnosu na ukupan broj osoba s invaliditetom, po gradovima.

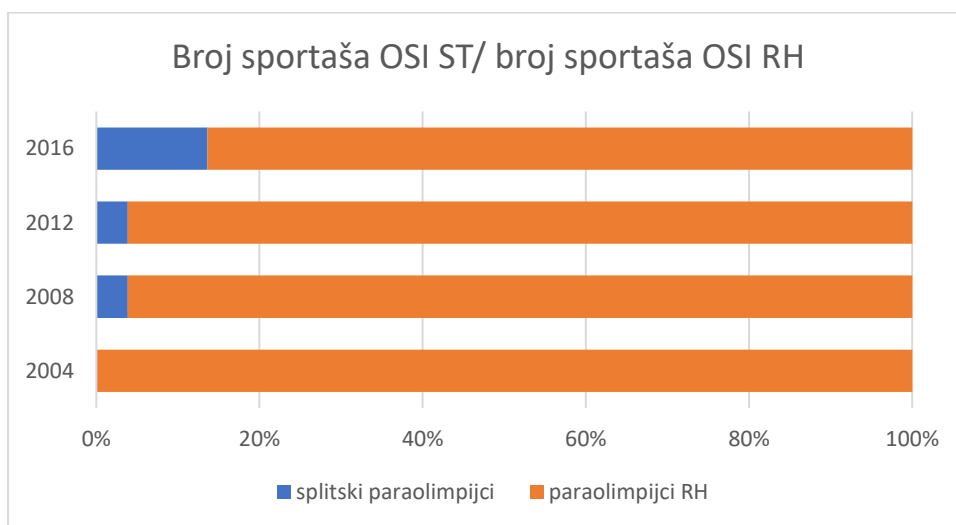

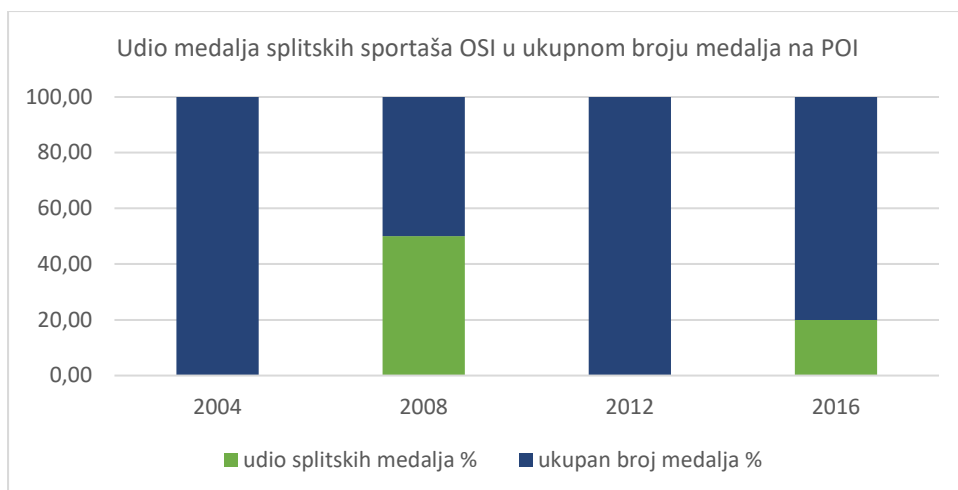
1.4.7.2. *Uspjesi splitskih i hrvatskih sportaša s invaliditetom na paraolimpijskim igrama*

U ovom dijelu analizirati će se nastupi i uspjesi hrvatskih i splitskih paraolimpijaca koji su nastupili na POI od 2004. do 2016. godine. Također su pobrojane medalje koje su osvojene na POI u tom razdoblju kao i broj medalja koje su pripale splitskim sportašima s invaliditetom.

Grad domaćin	ATENA			PEKING			LONDON			RIO		
Godina	2004			2008			2012			2016		
Broj sportaša Hrvatska	17			25			25			19		
Broj sportaša Split	0			1			1			3		
Medalja	Z	S	B	Z	S	B	Z	S	B	Z	S	B
Medalje Hrvatska			4	3	1			2	3	2	2	1
Medalje Split				2							1	

Udio predstavnika splitskih sportaša s invaliditetom na prethodnim paraolimpijskim igrama ukazuju kako se sa svakim igrama broj predstavnika iz grada Splita povećava. Kroz analizirani period, paraolimpijci iz Splita čine gotovo 6% ukupnog broja sportaša iz Hrvatske, a najviše u 2016. – 15,87%.

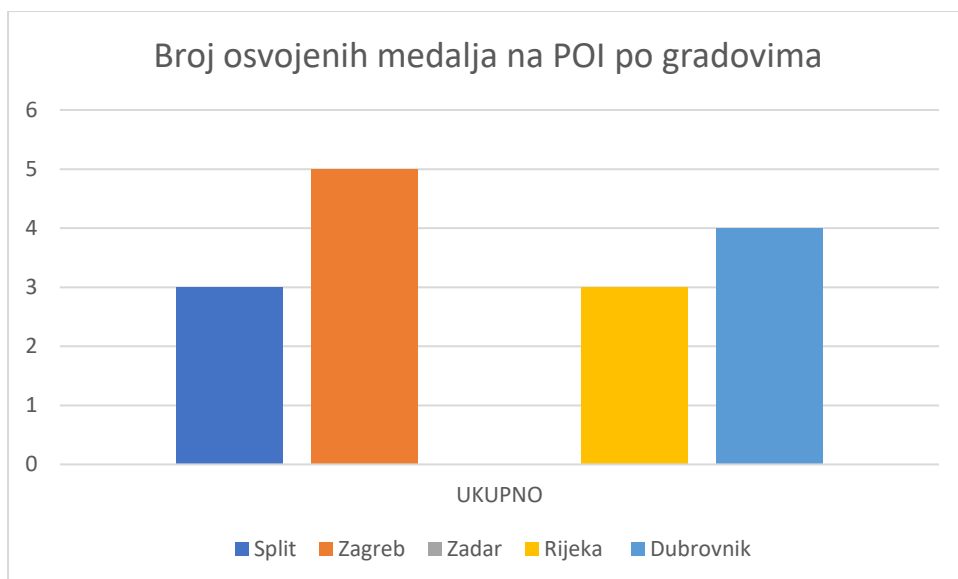

Splitski sportaši s invaliditetom kroz povijest osvojili su 3 POI medalje. U Pekingu od 4 osvojene medalje, 2 medalje su iz Splita, što znači da je na tim Paraolimpijskim igrama 50% osvojenih medalja iz Splita. Ako promatramo osvojene medalje sa posljednje četiri paraolimpijade (od 2004. do 2016.), splitski paraolimpijci su osvojili ukupno u prosjeku 16.67% medalja, što je malo manje od petine medalja ukupno osvojenih za RH.

U narednoj tablici vidljiv je broj paraolimpijskih medalja od osamostaljenja Republike Hrvatske do danas prikazan po gradovima.

POI/Grad	Split	Zagreb	Zadar	Rijeka	Dubrovnik
1992	0	0	0	1	0
1996	0	0	0	0	0
2000	0	0	0	0	0
2004	0	0	0	0	3
2008	2	1	0	0	0
2012	0	2	0	1	1
2016	1	2	0	1	0
UKUPNO	3	5	0	3	4

Prethodna tablica pokazuje kako splitski sportaši sa invaliditetom uspješno kroz povijest osvajali medalje za RH na najvećem natjecanju sportaša s invaliditetom. Međutim, kako je spomenuto, prijavom i provođenjem EU projekt Športski savez invalida grada Splita u partnerstvu sa gradom Splitom i Javnom ustanovom športski objekti Split u 2019. godini osigurali su pristupačnost korištenja športskog sadržaja ŠC Gripe i Parka mladeži splitskim sportašima s invaliditetom.

Iako podaci ukazuju kako broj predstavnika ne znači nužno i veći broj medalja, mišljenja smo kako je puno važnije imati veći broj predstavnika, što će biti posljedica veće uključenosti osoba s invaliditetom u sport, što će zasigurno dovesti do boljeg zdravstvenog stanja osoba s invaliditetom grada Splita.

1.4.7.3. Treneri sportaša s invaliditetom

Pregled trenera koji djeluju u sportu osoba s invaliditetom unutar članica Športskog saveza invalida grada Splita u odnosu na status angažmana, prikazan je idućoj tablici

	Zaposleni	Honorarni	Volonteri	Ukupno
ATLETIKA	2		1	3
BOĆANJE	1			1
KOŠARKA U KOLICIMA			1	1
PLIVANJE	3	2		5
SJEDEĆA ODBOJKA			1	1
STOLNI TENIS	1	1		2
PARA TAEKWONDO	2	1		3
REKREACIJA			1	1

SPORT SLIJEPIH I SLABOVIDNIH		1	1	1
SPORT OSOBA S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA	1			1
UKUPNO	10	5	5	20

Iz tablice je vidljivo da je jednak broj zaposlenih trenera, kao i trenera koji su u statusu volontera i honorarno angažirani. Pregledom zaposlenih trenera dolazi se do podatka da je od 10 zaposlenih trenera njih 8 zaposleno preko EU i RH projekata. Podatak dovodi do zaključka da Športski savez invalida grada Splita i njegove članice moraju aplicirati na EU i RH natječaje ukoliko žele zadržati zaposlene stručne kadrove u sportu osoba s invaliditetom i kontinuitet provede sportskih treninga, što u konačnici dovodi do nesigurnosti uspješnosti stvaranja vrhunskih sportskih rezultata, kao i uključivanja osoba s invaliditetom u šport.

1.4.8. Treneri i drugi stručni kadrovi u sportu

(podaci preuzeti iz Podloge za izradu strategije splitskog sporta i odnose se na 2015. godinu)

Pregled trenera u odnosu na status u pojedinačnim sportovima

Naziv sporta	Treneri u sportu				
	Zaposleni	Honorarni	Volonteri	Ostalo	Ukupno
AIKIDO	0	0	0	0	0
AKROBATSKI ROCK 'N' ROLL	1	0	1	0	2
ATLETIKA	3	8	3	1	15
AUTOMOTOBILIZAM	0	0	3	0	3
BADMINTON	1	0	0	0	1
BICIKLIZAM	0	0	7	0	7
BILJAR	0	0	4	0	4
BOB	0	0	1	0	1
BOĆANJE	0	1	5	0	6
BODY BUILDING	0	0	0	0	0
BOKS	1	6	9	0	16
BRIDGE	0	0	1	0	1
DALJINSKO PLIVANJE	1	1	4	1	7

DIZANJE UTEGA	1	0	0	0	1
GIMNASTIKA	4	13	2	1	20
GOLF	0	0	1	0	1
HRVANJE	0	0	4	0	4
JEDRENJE	9	5	0	0	14
JU-JITSU	0	0	0	0	0
JUDO	6	5	9	0	20
KAJAK	0	0	3	0	3
KARATE	2	0	9	0	11
KENDO	0	0	0	0	0
KICK-BOXING	1	1	10	15	27
KONJIČKI SPORT	0	0	0	0	0
KOTURALJKANJE	0	4	0	0	4
KUGLANJE	0	0	16	0	16
MAČEVANJE	1	1	1	0	3
MOTOCIKLOZAM	0	0	0	0	0
PLIVANJE	15	3	7	1	26
RONILAŠTVO	0	2	1	0	3
SANJKANJE	0	0	0	0	0
SAVATE	0	0	0	8	8
SINKRONIZIRANO PLIVANJE	1	0	3	0	4
SKIJANJE	0	0	0	8	8
SKOKOVI U VODU	0	0	3	0	3
SPORTSKI PLES	6	3	0	0	9
SPORTSKI RIBOLOV NA MORU	0	0	11	0	11
SPORTSKO PENJANJE	0	1	8	0	9
STOLNI TENIS	1	2	3	0	6
STRELIČARSTVO	0	0	0	0	0

STRELJASTVO	0	0	5	0	5
ŠAH	1	2	4	0	7
TAEKWONDO	8	9	17	1	35
TAJLANDSKI BOKS	0	0	4	11	15
TENIS	13	0	1	0	14
TRIATLON	1	0	0	0	1
TWIRLING	1	0	2	0	3
VESLANJE	3	1	0	0	4
ZRAKOPLOVSTVO	0	0	5	0	5
UKUPNO	81	68	167	47	363

Iz tablice je vidljivo da je 2015 godine najveći broj trenera angažiranih u Splitskim klubovima bio u statusu volonter (47%). Od ukupnog broja trenera (363) svega 22,3% trenera ima status zaposleni. Ono što je zanimljivo je činjenica kako pojedini sportovi ne broje veliki broj klubova, a bilježe među najviše trenera (atletika, plivanje, gimnastika). Kako se radi o bazičnim sportovima, interes djece i roditelja ne čudi, međutim mali broj klubova govori o nedostatnoj infrastrukturi u naveenim sportovima. Najveći broj trenera je angažiran u borilačkim sportovima, ali za razliku od prethodno navedenih sportova, ovi sportovi mogu koristiti manje dvorane i prostore unutar gradskih kotara koji nisu optimalni, ali su vjerojatno dostatni.

Pregled trenera u odnosu na status u momčadskim sportovima

Naziv sporta	Treneri u sportu				
	Zaposleni	Honorarni	Volonteri	Ostalo	Ukupno
BASEBALL	1	0	3	0	4
HOKEJ NA LEDU	0	0	0	0	0
KOŠARKA	4	7	6	0	17
KRIKET	0	0	1	0	1
NOGOMET	13	33	23	0	69
ODBOJKA	3	2	12	1	18
RAGBI	4	0	1	2	7
RUKOMET	3	16	6	1	26
VATERPOLO	19	3	4	0	26

UKUPNO	47	61	56	4	168
--------	----	----	----	---	-----

Za razliku od pojedinačnih sportova u momčadskim sportovima treneri volonteri nisu najbrojnija skupina s udjelom od 33%. Ovdje dominiraju treneri koji imaju status honorarca, a od ukupnog broja trenera zaposlenih je 28%. Očekivano, nogomet je najbroniji i po pitanju trenerskog osoblja.

Zbirni pregled trenera u odnosu na status

	Zaposleni	Honorarni	Volonteri	Ostalo	Ukupno
Pojedinačni	81	68	167	47	363
Momčadski	47	61	56	4	168
Ukupno	128	129	223	51	531

Evidentno prevladavaju treneri u volonterskom statusu ili bez statusa u odnosu na profesionalne ili honorarne trenere i to pogotovo u pojedinačnim sportovima. Veći je broj trenera u pojedinačnim sportovima, a razlog vjerojatno leži u činjenici da u momčadskim sportovima zbog specifičnosti samog sporta, jedan trener radi s većim brojem djece.

Školska sprema i stručna kvalifikacija trenera

	dr. sc.	VSS	VŠS	Licenca	Stručno osposobljen	Nema	Nije prijavljena	Ukupno
Pojedinačni	4	129	45	104	43	28	10	363
Momčadski	3	54	30	63	6	12	0	168
Ukupno	7	183	75	167	49	40	10	531

Razvidno je i zabrinjavajuće da samo 31% trenera u splitskom sportu posjeduje stručnu kvalifikaciju (licencu) za obavljanje stručnih poslova u sportu.

U Nacionalnom programu sporta (2019) prezentirani su rezultati koji dopuštaju zaključak da trenerski poziv u sustavu hrvatskog sporta nije u povoljnom položaju te pokazuje da iako potreba za trenerskom strukom raste, broj trenera u sustavu se ne povećava, već je u laganom opadanju. Jedan od razloga smanjenja broja trenera zasigurno leži u nepovoljnom radon-pravnom statusu trenera, u tome što većini trenera to nije primarno zanimanje te što sportske udruge nisu kroz porezna rješenja stimulirane da ih zapošljavaju, do činjenice kako im je osposobljavanje nedostupno, kako radi nepostojanja programa za određene sportove tako i radi financijske neisplativosti.

Pregled splitskih trenera sufinanciranih od strane Hrvatskog olimpijskog odbora:

Trenerska kategorija	Broj trenera
vrhunski trener	4
vrnsni trener	3
kvalitetni trener	4
trener mlađih dobnih skupina	2
trener razvoja sporta	1
ukupno	12

Kvaliteta sportskih uspjeha i kvalitetnog rada, koja se manifestira kroz rezultate splitskih sportaša vidljiva je i u ovoj kategoriji. Prema odluci HOO o listi trenera, vidljiva je visoka zastupljenost vrhunskih, vrsnih i kvalitetnih trenera iz Splita, koji u postotku 36% (vrhunski), 25% (vrsni), te 21% (kvalitetni) predstavljaju ukupan broj trenera.

1.4.8.1. *Edukacija stručnih kadrova u sportu u gradu Splitu*

Edukacija stručnih kadrova u sportu u gradu Splitu prema čl. 9. Zakona o sportu (NN 71/06, 150/08, 124/10, 124/11, 86/12, 94/13, 85/15, 19/16, 98/19, 47/20, 77/20) provodi se dominantno kroz programe Kineziološkog fakulteta u Splitu, koji kroz svoje programe sveučilišnog i stručnog studija daje potrebna znanja i vještine budućim trenerima, nastavnicima i voditeljima rekreativnih programa. Kineziološki fakultet u Splitu kroz svoja četiri studija obrazuje oko 750 studenata i studentica ali tu brojku treba uzeti s dozom opreza jer od svih studenata tek je 254 studenata prijavljeno u gradu Splitu. Kroz segment edukacije, magistri kineziologije kroz obrazovne ustanove prenose osnovna znanja djeci i adolescentima, s ciljem uključivanja u sport, ali i stvaranja navika redovitog bavljenja tjelesnom aktivnošću. Nadalje, edukacija trenera i trenerskog osoblja važna je misija Kineziološkog fakulteta, te znanstveno-stručna suradnja sa sportom, što i dovodi do vrhunskih rezultata. Međutim, osim navedenog, Fakultet obrazuje i stručne kadrove potrebne u rekreaciji i kineziterapiji. Nadalje, kroz programe cjeloživotnog obrazovanja, te programe osposobljavanja odraslih Fakultet organizira proces učenja odraslih namijenjenih ostvarivanju prava na slobodan razvoj osobnosti, osposobljavanja za zapošljivost (stjecanje kvalifikacija za prvo zanimanje, prekvalifikacije, stjecanje i produblivanje stručnog znanja, vještina i sposobnosti) i osposobljavanje za aktivno građanstvo. Pored Kineziološkog fakulteta, slične edukacije cjeloživotnog obrazovanja provode se kroz različita Učilišta. Treba napomenuti kako su navedeni programi osposobljavanja predviđeni za osvajače medalja sa najvišim natjecanjima te za pravne osobe, registrirane za obavljanje sportskih djelatnosti, koje nemaju mogućnosti zaposliti osobu koja ispunjava uvjete za obavljanje stručnih poslova a obavljanje poslova ne trpi odgodu.

Kako je već navedeno, potreba za stručnim kadrovima u sportu raste i segment edukacije sportskih trenera izuzetno je važan faktor. Također, jedan od važnijih zadataka u sportu bi bilo značajnije poticanje i sufinanciranje osposobljavanja stručnog kadra u sportu jer dosadašnjih 30 000, 00 kuna iz 2019. godine, prema programu javnih potreba u športu Grada Splita, ne zadovoljava potrebe grada. Nadalje, u narednom poglavlju će se raspravljati o fizičkoj aktivnosti građana, gdje se pokazuje potreba za educiranim kadrom u polju rekreativnih aktivnosti, a pogotovo adekvatan kadar u zdravstveno usmjerenom vježbanju, stoga je važno voditi računa o educiranosti kadra u tim aktivnostima, znajući da se upravo kroz taj segment tjelesnog aktiviteta, direktno utječe na zdravstveni status i zadovoljstvo građana.

1.4.9. Fizička aktivnost stanovništva grada Splita

Vrhunski sport i sport općenito izvrsna je podloga za promociju zdravog načina življenja. Svako društvo bi trebalo ulagati u sport upravo u cilju popularizacije aktivnog načina življenja što za posljedicu ima poboljšanje zdravstvenog statusa stanovništva, te samim tim i kvalitete življenja. Tjelesna neaktivnost, direktan je uzrok preko 3 milijuna smrti godišnje. Također, tjelesna neaktivnost za posljedicu ima razvoj niza bolesti, poput dijabetesa, raznih srčanožilnih bolesti, te povećava mogućnost rčanog i moždanog udara. Nedovoljna aktivnost za posljedicu ima povišenje srčanog tlaka što može imati kobne posljedice. Prethodno navedeno ukazuje kako je cijena nedovoljne tjelesne aktivnosti golema. Kada analiziramo aktivitet stanovništva grada Splita koje nije uključeno u sport, nažalost podaci su oskudni. Točnije, nakon 2014. nije rađena analiza fizičkog aktiviteta grada Splita. Stoga, za potrebe analize stanja, koristiti ćemo osnovne podatke te studije te ćemo ih ovdje prezentirati. Kako se radi o relativno zastarjelim podacima, smatramo kako bi za adekvatnu analizu stanja bilo potrebno provesti istraživanje o fizičkoj aktivnosti građana. Podaci i brojke koje slijede, preuzete su iz „Podloga za izradu strategije splitskog sporta za period 2016.-2024.“.

Prema rezultatima istraživanja 65% odraslih osoba u Republici Hrvatskoj vrlo rijetko ili nikada ne vježba, što je lošiji rezultat od europskog prosjeka (59%), a posebno zabrinjava i visok udio nedovoljno aktivne djece i adolescenata.

2014	Redovito 4 do 7 puta tjedno	Povremeno 1 do 3 puta tjedno	Rijetko	Nikad	Ne zna
EU	8,0%	33,0%	17,0%	42,0%	0,0%
Split	9,0%	26,0%	36,0%	29,0%	0,0%

Zanimljivo je vidjeti podatke o mjestu/lokalitetu vježbanja iz navedene anaize gdje je vidljivo da građani Splita najviše vole vježbati u vani i u kući. Mišljenje autora je kako se to promijenilo popularizacijom fitnes centara i takvog načina vježbanja, ali za potvrdu potrebno je provesti istraživanje na nvedenu temu.

2014	Park	Kuća	Na putu	Fitnes centar	Posao	Sportski klub	Sportski centar	Obrazovna ustanova	Drugo
EU	40,0%	36,0%	25,0%	15,0%	13,0%	13,0%	8,0%	5,0%	4,0%
Split	30,0%	44,0%	23,0%	9,0%	10,0%	8,0%	7,0%	3,0%	4,0%

2014	Sportski klub	Fitness centar	Kulturno društvo	Drugo	Nije član
EU	12,0%	11,0%	3,0%	1,0%	73,0%
Split	10,0%	7,0%	3,0%	1,0%	79,0%

Kao najvažniji razlog bavljenja tjelesnom aktivnošću građani navode radi zdravlja (60%), što je vrlo slično s EU ispitanicima. Najučestalije navedeni razlozi zbog kojih se ne vježba navode se, „nemam vremena“ (43%), te „nemam motivacije“ (22%), što i građani EU također navode kao razloge nevjebanja. Ono što je još zanimljivo iz gore navedenog istraživanja je, da je broj građana uključenih u rekreativno vježbanje gotovo 10 puta veći od građana uključenih u sport, što dodatno naglašava važnost kvalitetne ponude rekreativnih sadržaja građanima.

1.4.10. Popis literature

Nacionalni program športa 2019.- 2026.

Podloga za izradu strategije splitskog sporta za period 2016.-2024.

Strategija razvoja Urbane aglomeracije Rijeka za razdoblje 2016.-2020.godine

Strategija razvoja sporta i sportske infrastrukture u gradu Dubrovniku 2018.-20128.

Program javnih potreba u sportu grada Zagreba za 2018. i 2019. godinu

Program javnih potreba u športu Grada Splita za 2019. godinu

Strategija razvoja pametnog Grada Dubrovnika, 2015.

Strategija razvoja Urbane aglomeracije Split, 2016.

Europska zdravstvena anketa u Hrvatskoj 2014.-2015.- Osnovni pokazatelji. Hrvatski zavod za javno zdravstvo, 2016.

Strategija sporta na Sveučilištu u Zagrebu

Sveučilište u Splitu, Strategija 2015-2020.

Savez školskih sportskih društava Grada Splita. Glasnik 2014-2019

<https://sdus.gov.hr/UserDocImages//dokumenti/Pregled%20postignuca//%C5%A0to%20smo%20napravili%20od%202016.godine.pdf>

<https://www.zagreb.hr/proracun/113894>

<https://www.split.hr/gradska-uprava/proracun>

<https://www.split.hr/gradska-uprava/sluzbeni-glasnik>

<https://www.rijeka.hr/gradska-uprava/proracun/proracun-kroz-godine/>

<https://www.grad-zadar.hr/proracun-2020-1135/>

https://www.hoo.hr/images/dokumenti/razvojni_programi/2020/lista-trenera-2020-odluka.pdf

1.4.11. PRILOG – ANKETA COVID-19; Tjelesni aktivitet i faktori utjecaja

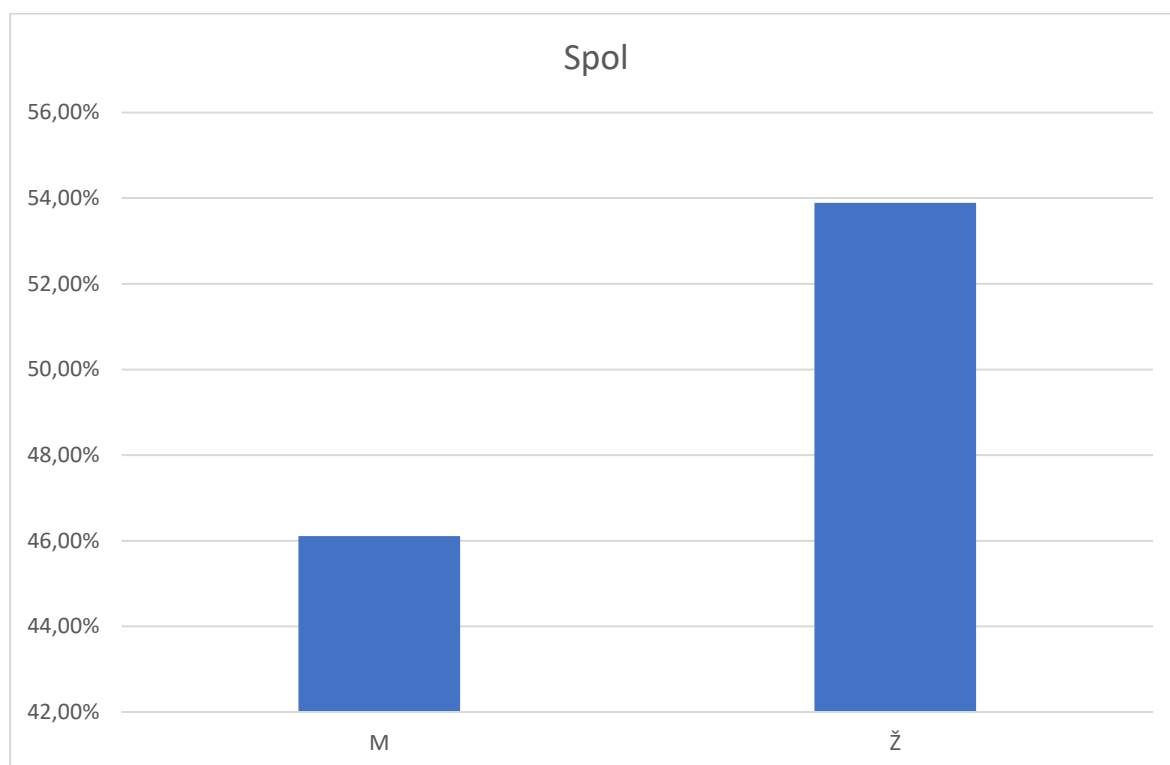
Osnovna škola – Grafički prikaz rezultata

Tablica 1. Postotci i frekvencije riješenosti upitnika po Osnovni školama u Splitu

OSNOVNA ŠKOLA	%	n
Osnovna škola BRDA	8.67%	47
Osnovna škola MANUŠ	36.16%	196
Osnovna škola MERTOJAK	18.08%	98
Osnovna škola PLOKITE	13.10%	71
Osnovna škola PUJANKE	19.93%	108
Osnovna škola SRINJINE	2.21%	12
UKUPNO		542

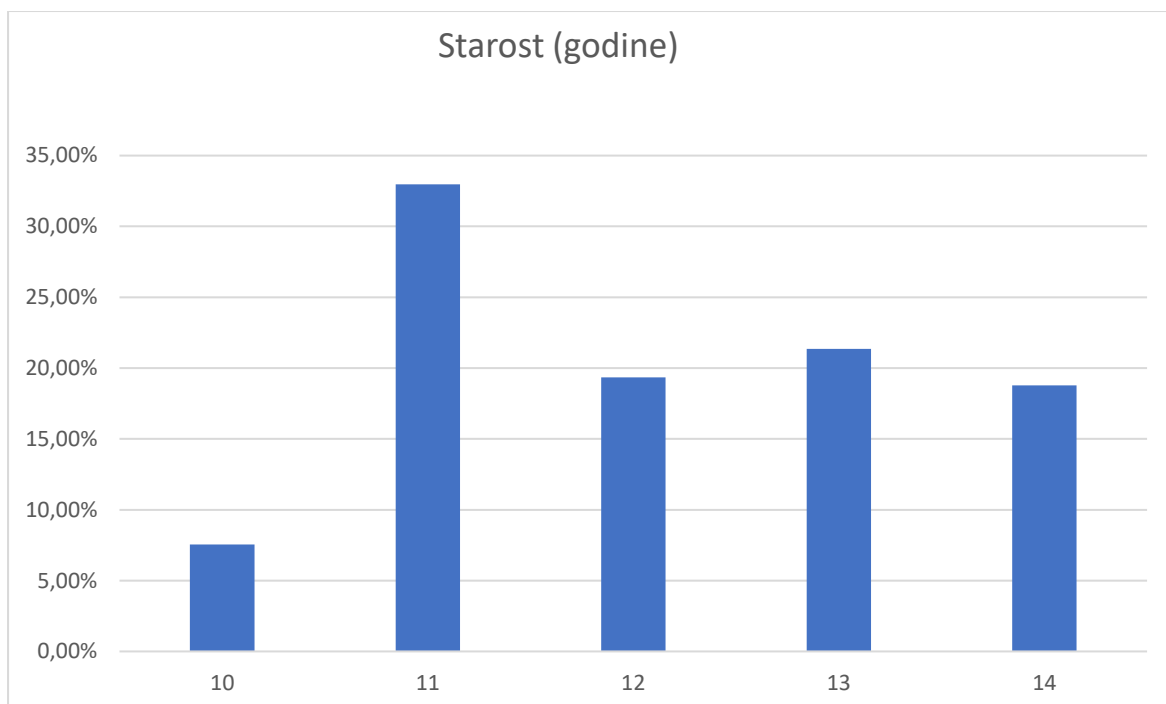
Iz tablice 1. Vidljivo je da najveći postotak učenika koji su ispunili anketu pohađa Osnovnu školu Manuš, a slijede je Osnovna škola Pujanke i Osnovna škola Mertojak

Graf 1. – Prikaz riješenosti upitnika u Osnovnim školama u Splitu po spolu

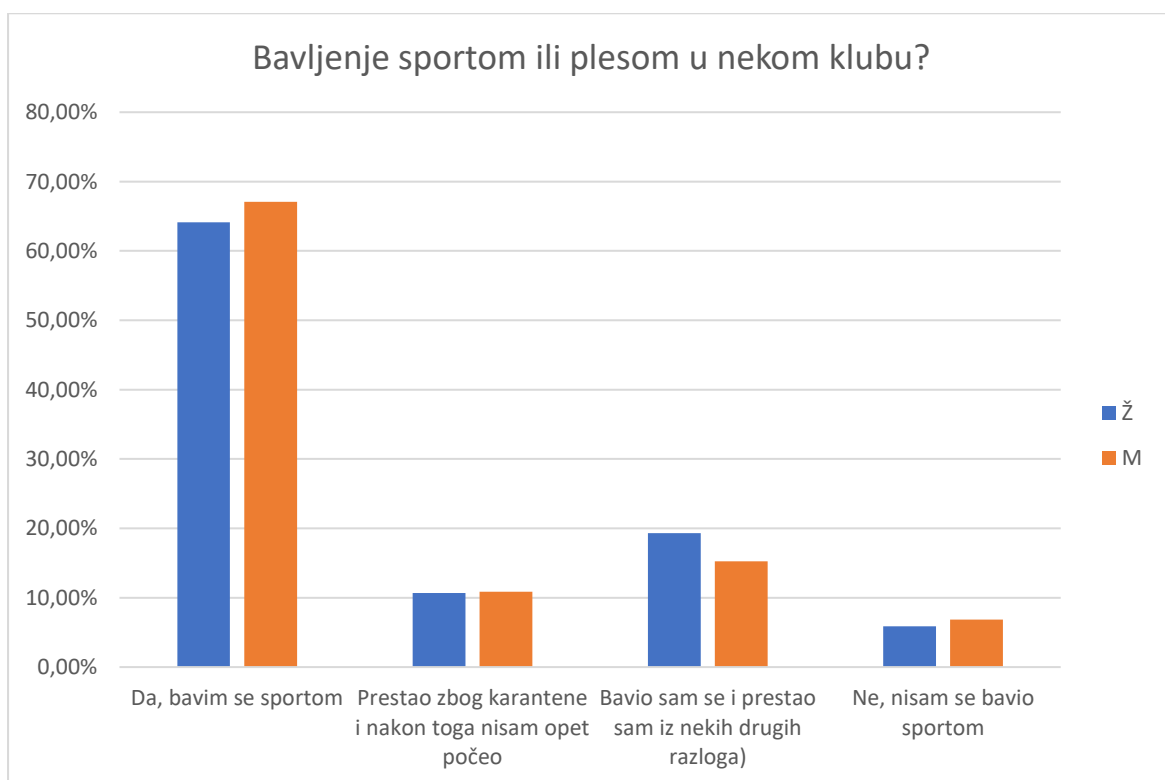
Iz grafa 1. Možemo vidjeti da je postotak riješenosti značajno veći u slučaju djevojčica.

Graf 2. – Prikaz postotka frekvencija riješenosti upitnika u Osnovnim školama u Splitu po dobi

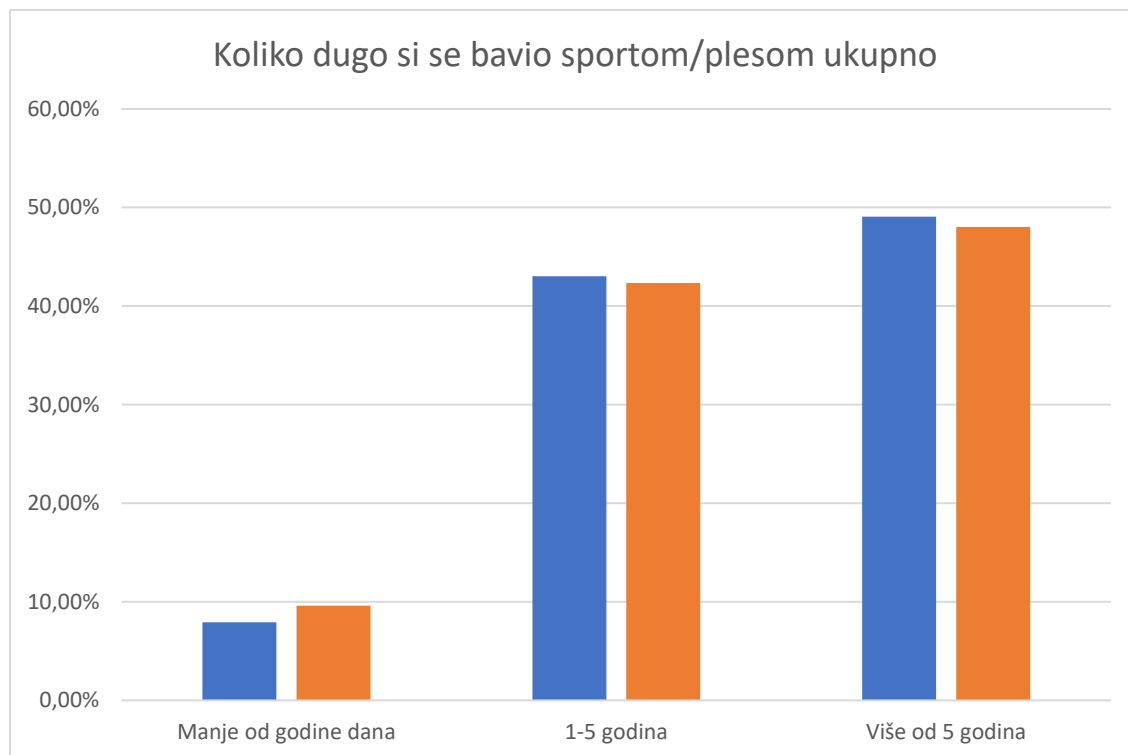
Iz grafa 2. Vidljivo je da je anketu ispunilo najviše učenika od 11 godina, zatim učenika od 13 i 14 godina.

Graf 3. – Prikaz postotka bavljenja sportom ili plesom pri nekom sportskom klubu na uzorku učenika Osnovnih škola u Splitu odvojeno po spolu

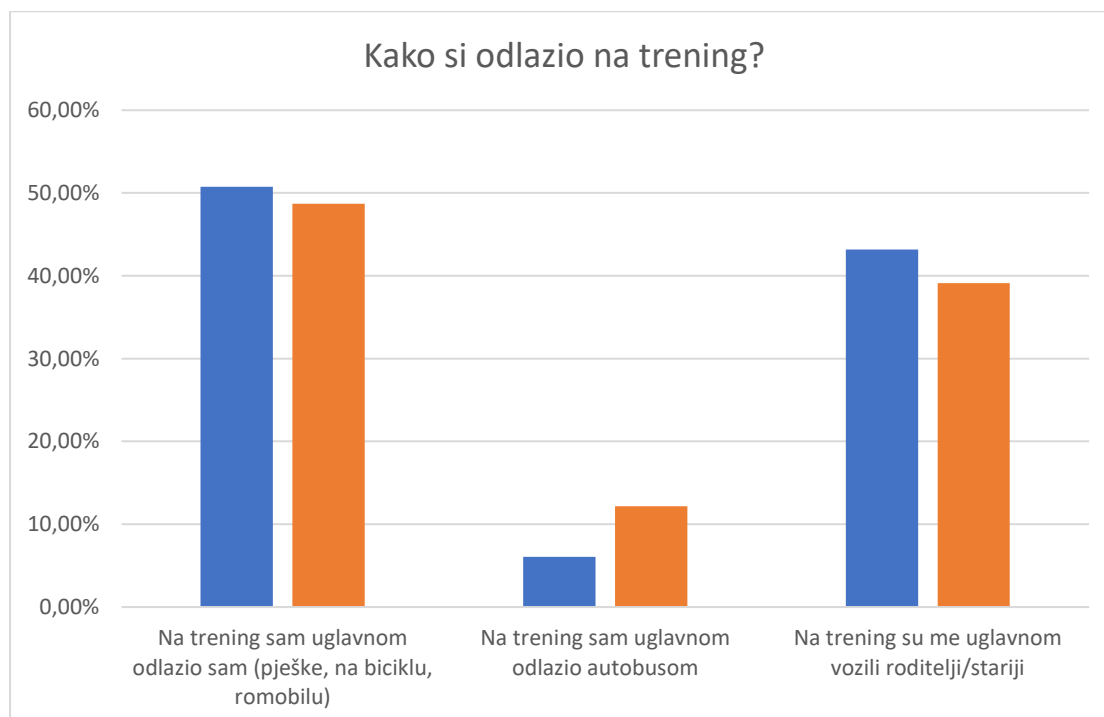
Iz grafa 3. Možemo zaključiti da se neznatno veći postotak dječaka bavi sportom, dok je nešto veći postotak djevojčica koje su se prestale baviti sportom.

Graf 4. – Prikaz godina uključenosti u sport ili ples na uzorku učenika Osnovnih škola u Splitu odvojeno po spolu

Iz grafa 4. Vidimo da nema značajnih razlika u dužini bavljenja sportom po spolu.

Graf 5. – Prikaz načina transporta do mjesta održavanja trening na uzorku učenika Osnovnih škola u Splitu odvojeno po spolu

Iz grafa 5. Možemo uočiti da su djevojčice neznatno učestalije koristile aktivni transport do mjesta treninga, te su ih učestalije na treninge vozili roditelji/stariji.

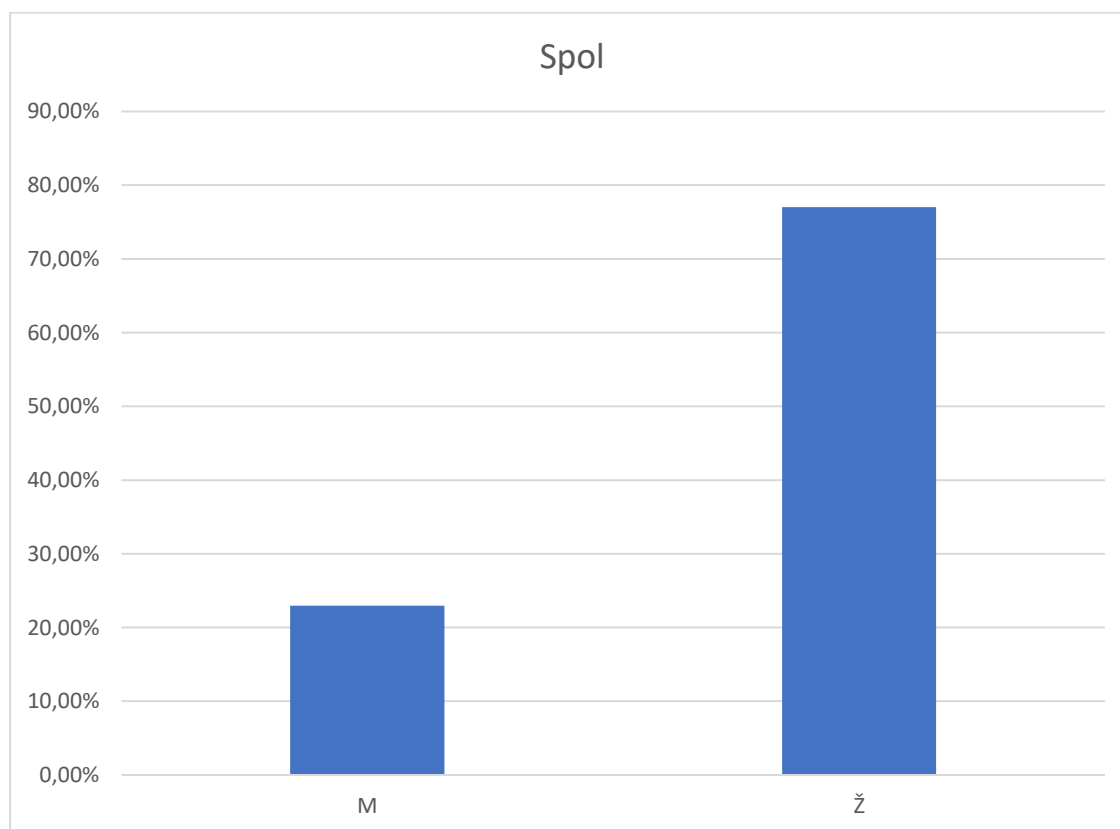
Srednja škola – Grafički prikaz rezultata

Tablica 1. Postotci i frekvencije riješenosti upitnika po Srednjim školama u Splitu

SREDNJA ŠKOLA	%	n
V. GIMNAZIJA "VLADIMIR NAZOR" SPLIT	4.07%	19
ZDRAVSTVENA ŠKOLA SPLIT	83.30%	389
NADBISKUPIJSKA KLASIČNA GIMNAZIJA "DON FRANE BULIĆ" SPLIT	11.13%	52
UKUPNO		467

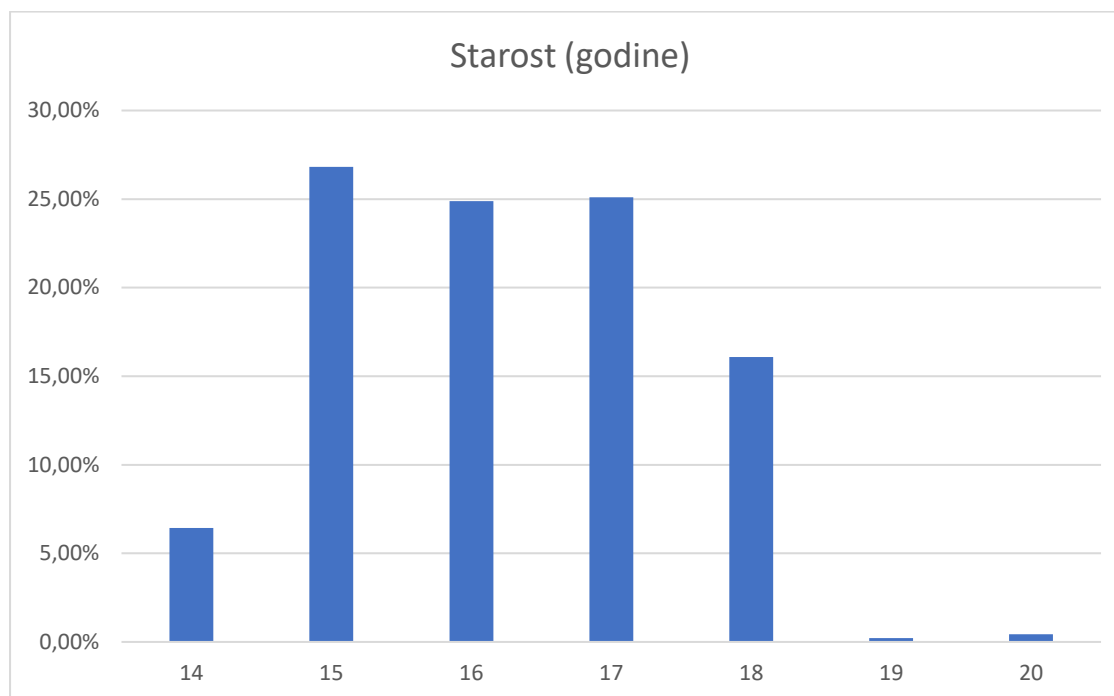
Iz tablice 1. Vidljivo je da najveći postotak učenika koji su ispunili anketu pohađa Zdravstvenu školu Split, a slijedi je Nadbiskupijska Klasična Gimnazija "Don Frane Bulić" Split.

Graf 1. – Prikaz riješenosti upitnika u Srednjim školama u Splitu po spolu

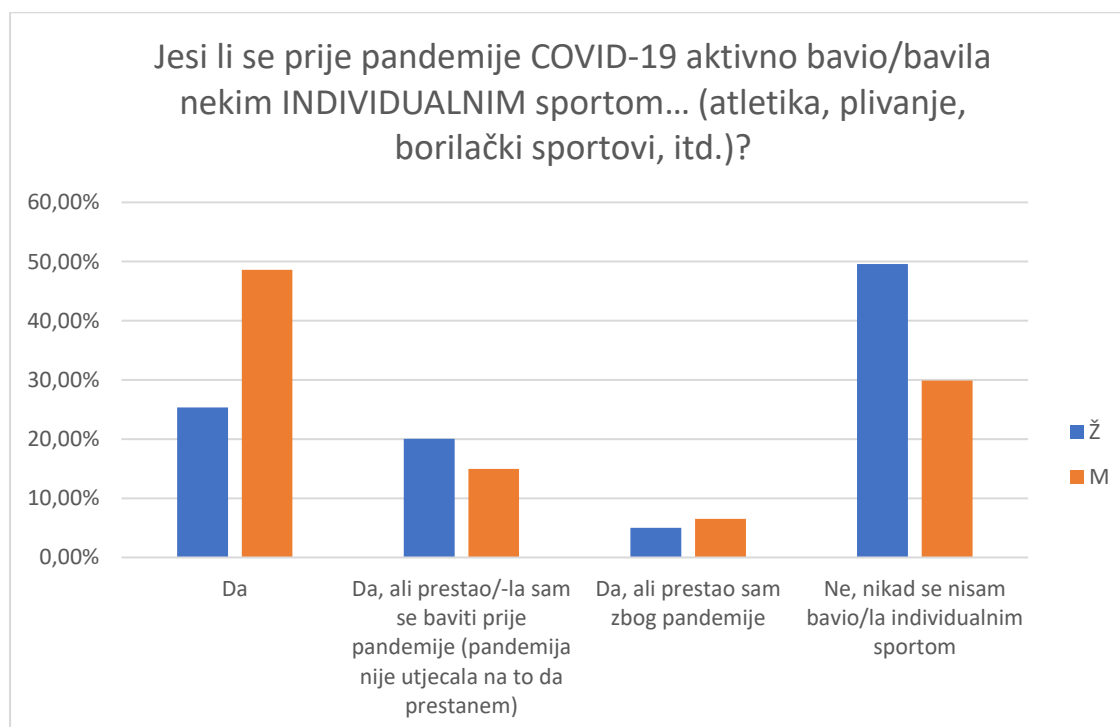
Iz grafa 1. Možemo vidjeti da je postotak riješenosti značajno veći u slučaju učenica.

Graf 2. – Prikaz postotka frekvencija riješenosti upitnika u Srednjim školama u Splitu po dobi

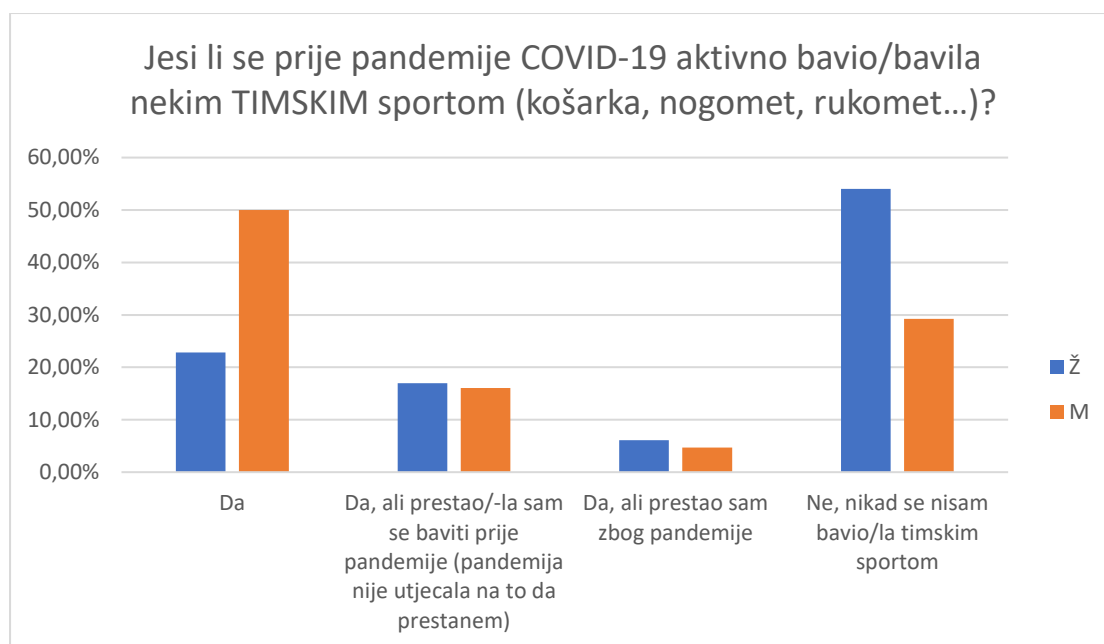
Iz grafa 2. Vidljivo je da je anketu ispunilo najviše učenika od 15 godina, zatim učenika od 17 i 16 godina.

Graf 3. – Prikaz postotka bavljenja individualnim sportom prije pandemije COVID-19 na uzorku učenika Srednjih škola u Splitu odvojeno po spolu

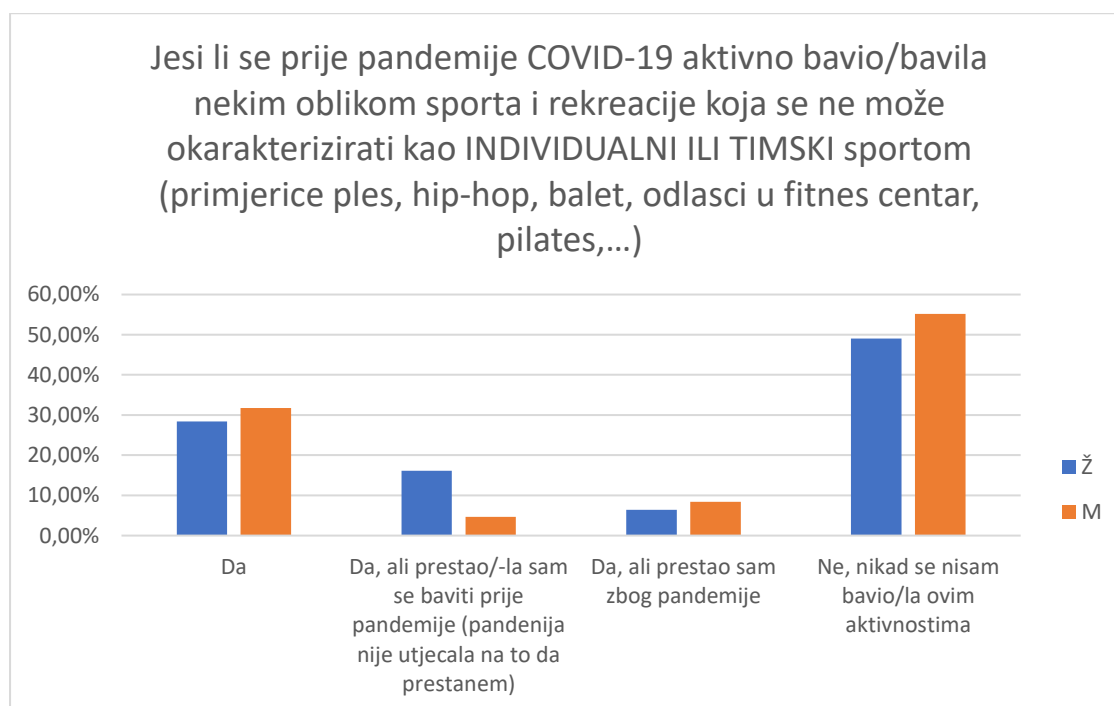
Iz grafa 3. Možemo zaključiti da se veći postotak muških učenika bavio individualnim sportom prije pandemije, dok je značajno veći postotak učenica koje se nisu bavile individualnim sportom.

Graf 4. – Prikaz postotka bavljenja timskim sportom pri nekom sportskom klubu prije pandemije COVID-19 na uzorku učenika Srednjih škola u Splitu odvojeno po spolu

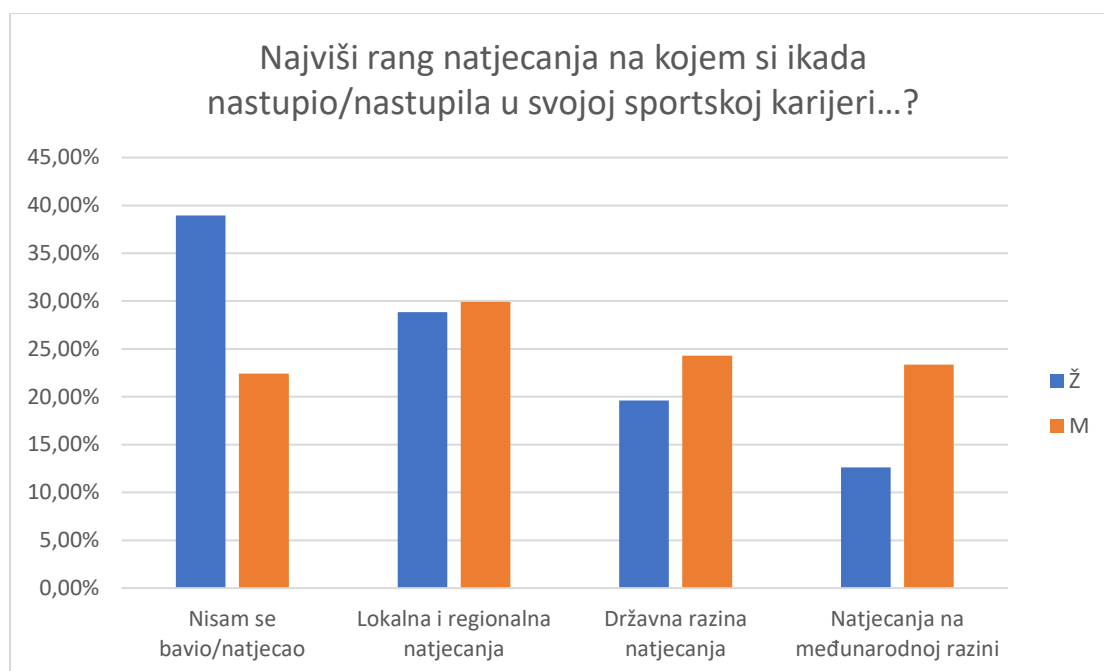
Iz grafa 4. Možemo zaključiti da se već postotak muških učenika bavio timskim sportom prije pandemije, dok je značajno veći postotak učenica koje se nisu bavile timskim sportom.

Graf 5. – Prikaz postotka bavljenja nekim oblikom sporta i rekreacije koja se ne može okarakterizirati kao INDIVIDUALNI ILI TIMSKI sportom (primjerice ples, hip-hop, balet, odlasci u fitness centar, pilates,...) prije pandemije COVID-19 na uzorku učenika Srednjih škola u Splitu odvojeno po spolu

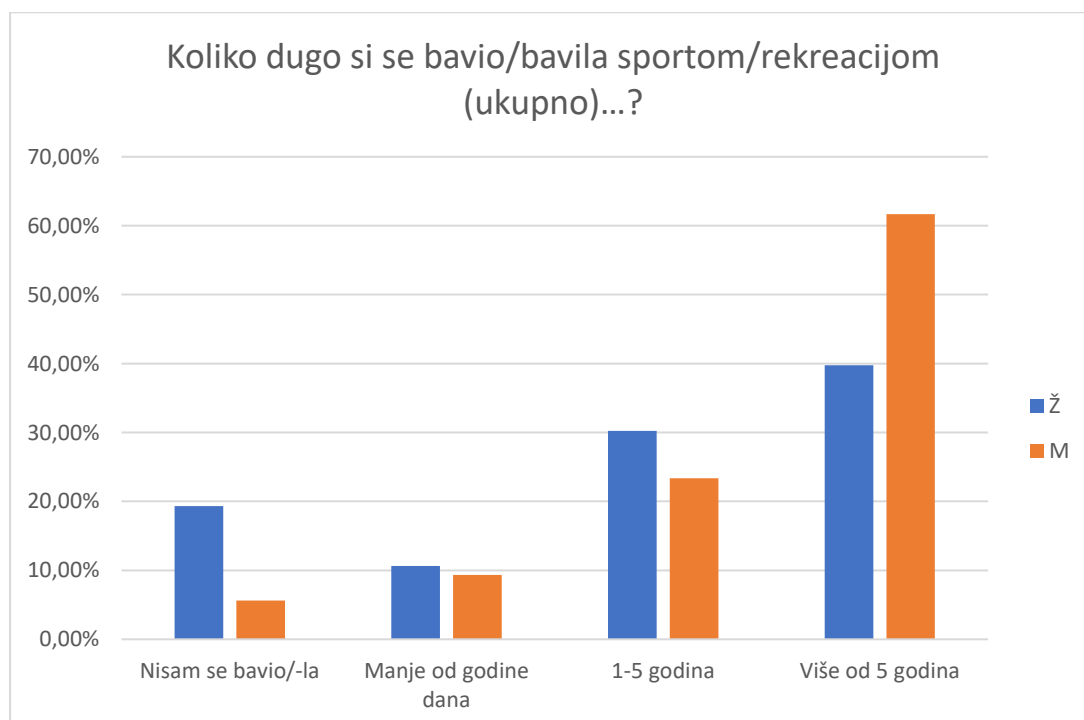
Iz grafa 5. Možemo zaključiti da se nešto veći postotak učenica prestao baviti nekim oblikom sporta i rekreacije koja se ne može okarakterizirati kao INDIVIDUALNI ILI TIMSKI sportom (primjerice ples, hip-hop, balet, odlasci u fitness centar, pilates,...) prije pandemije.

Graf 6. – Prikaz najvišeg ranga sportskog natjecanja na kojem su sudjelovali učenici Srednjih škola u Splitu odvojeno po spolu

Iz grafa 6. Možemo zaključiti da je značajno veći postotak učenica koje se nisu natjecale u sportu, dok je značajno veći postotak muških učenika koji su se natjecali na sportskim natjecanjima međunarodne razine.

Graf 7. – Prikaz godina uključenosti u sport ili rekreaciju na uzorku učenika Srednjih škola u Splitu odvojeno po spolu

Iz grafa 7. Vidimo da se značajno veći postotak učenica nije bavio sportom, te da se daleko veći postotak učenika bavio sportom više od 5 godina.

1.5. Kultura

1.5.1. Ishodište

Pozicija kulture unutar Strategije razvoja grada Splita 2020.-2030. svakako je ona koja usmjerava razvoj cjelokupnog kulturnog djelovanja - projekata, infrastrukture, institucija, udruga, pojedinaca i cjelokupne zajednice, a sve s krajnjim ciljem ostvarivanja značajnog doprinosa ukupnom razvoju grada Splita kao mjesta ugodnog i sadržajnog življenja.

Grad Split ima dugu i bogatu tradiciju kulturnog djelovanja izravno ugrađenu u temelje identiteta grada. Tijekom stoljeća povijesti, kulturne su silnice grada izraslog na geografskom središtu istočnojadranske obale umnogome bile određene širim okolnostima te silnicama vremena i prostora. Tako se mora istaknuti kako su Split i Dalmacija smještene na kulturološkom razmeđu Istoka i Zapada, jednako kao između Mediterana i kontinentalne Europe. Uz to, grad Split je i mjesto rubnog dodira najšire promatrane slavenske kulture s mediteranskim svijetom. Danas je Split s niza aspekata (kao administrativno, ekonomsko, prometno, političko, znanstveno obrazovno, kulturološko, metropolitansko, i zdravstveno) središte Dalmacije, ali i šireg geografskog prostora te mu gravitiraju područja susjednih županija, kao i prostori susjedne Bosne i Hercegovine.

Split svoje početke duguje okolnosti blizine antičke metropole Salone i odluci cara Dioklecijana da u pogodnoj uvali s južne strane poluotoka izgradi svoju monumentalnu rezidenciju. Palača je bila dijelom zapadnoga rimskoga carstva sve do smrti posljednjeg legitimnog rimskoga cara Julija Nepota. Nakon migracija stanovništva na kraju antičkog razdoblja i naseljavanja Palače, u vremenu kada nekadašnji antički gradovi postaju temelj srednjovjekovnih Jadranskih komuna, unutar nekadašnje rezidencije razvio se srednjovjekovni grad. Kao jedna od urbanih sredina na Jadranu gdje se antički život nastavio u srednji vijek pod vlašću Bizanta, Split je kulturnim strujanjima izravno sudjelovao u procesu formiranja kulture hrvatskog srednjovjekovlja, posve osobite po kulturnim i umjetničkim karakteristikama u odnosu na neke druge europske gradove u kojima je antička civilizacija gotovo u potpunosti zamrla. Prema predaji, prvi je splitski nadbiskup Ivan Ravenjanin pretvorio carev mauzolej u crkvu, u koju je iz Salone prenio relikvije salonitanskih mučenika Dujma i Anastazija, koji su postali njegovi sveci zaštitnici. Iz tog najranijeg vremena sačuvan je Splitski evangelijar, najstarija rukopisna knjiga u Hrvatskoj. U 10. stoljeću održani su u Splitu crkveni sabori, na kojima je potvrđena odluka o crkvenom preostroju Dalmacije i Hrvatske. Tom prilikom, splitski nadbiskup je uzvišen na status metropolita. Od ujedinjenja Hrvatske i Dalmacije u 11. st. pa sve do 13. st. Split se borio za primat sa Zadrom, centrom romanske Dalmacije, što je i postigao u okviru nove srednjovjekovne države pod krunom Arpadovića. Srednjovjekovna splitska komuna već je u 13. stoljeću imala statut i društvo podijeljeno na plemstvo i slobodne pučane, unutar kojeg su značajno djelovale bratovštine i cehovi. U srednjovjekovnom su Splitu djelovali značajni srednjovjekovni umjetnici poput Andrije Buvine i Jurja Matejeva Dalmatinca, a Toma Arhiđakon je u 13. stoljeću ostvario djelo od neprocjenjive važnosti za lokalnu historiografiju koje ujedno nadilazi lokalni značaj, *Historia Salonitana*. Grad je bio pod utjecajima preko jadranskih kulturnih kretanja od humanizma do baroka te pod velikim političkim, gospodarskim, društvenim i kulturnim utjecajem Venecije koja je njime upravljala od 1420. godine do kraja 18. stoljeća. U teškim vremenima Osmanskih osvajanja Split je čuvao uspomenu na Hrvatsku, koja više nije bila politički ni geografski pojam, u djelovanju humanista, u krugu intelektualaca koji su sačuvali sjećanje na povijest naroda iskomadana interesima velikih političkih sila. Najznačajniji među njima bio je Marko Marulić Splitski (1450.-1524.) koji je slavu stekao, ne toliko po svom antikvarizmu i humanizmu, povjesničarskim i arheološkim istraživanjima, već kao otac hrvatske književnosti. Njegov ep *Judita* postao je prvom knjigom koja je ispisana splitskom čakavštinom i taj datum uzimamo za rođendan hrvatskog književnog jezika. Sakupljački interes za antičke salonitanske spomenike koji je dijelio s plemićem Dminom Papalićem smatra se začetkom muzejske djelatnosti u gradu. Unatoč stalnoj egzistencijalnoj ugroženosti, u Splitu je na prijelazu 15. u 16. stoljeće djelovao utjecajan humanistički krug erudita i umjetnika povezanih s drugim europskim središtima. Osobito se ističu umjetnici poput Jurja Dalmatinca (poč. 15. stoljeća – 1473./1475), Andrije Alešija (1425.-1505.), i Blaža Jurjeva (1412.-1448.). Zbog stalnih prijetnji osmanskih

osvajača, grad je za vrijeme Kandijskog rata (1645.-1669.) opasan baroknim fortifikacijama koje su trajno utjecale na definiranje urbanizma povijesne jezgre. Glazbeno djelovanje u vremenu baroka na razmeđu 16. u 17. stoljeće obilježio je Ivan Lukačić (1575.-1648.). U istom periodu djelovao je i splitski nadbiskup i znanstvenik Markantun de Dominis (1560.-1624.), koji je ostvario značajan znanstveni doprinos na polju fizike. Početkom 18. stoljeća u Splitu je otvoreno i Nadbiskupsko sjemenište, čime je grad dobio prvu javnu gimnaziju. Unutar Sjemeništa osnovana je i prva javna knjižnica u Splitu te je pokrenuta tiskara koju su mletačke vlasti veoma brzo ugasile. U sklopu Sjemeništa priređivale su se i kazališne priredbe u kojima su uz klerike sudjelovali i svjetovnjaci. Uz to, sredinom istog stoljeća potvrđeno je i djelovanje javnog gradskog kazališta koje je vodilo gradsko plemstvo. U gradu je djelovala i literarna Ilirska akademija, a upravo će taj Ilirizam, začet u renesansnim djelima splitskog intelektualnog kruga, potaknuti prvi hrvatski preporodni pokret upravo u Splitu početkom 18. st. Tu su zacrtani ciljevi Iliraca koji su stoljeće kasnije, u sjevernoj Hrvatskoj, ostvarili Ilirci Ljudevita Gaja. U same temelje te ideje svoja su djela ugradili Splitski Jerolim Kavanjin (1641.-1714.), Ivan Petar Marchi (1663.-1733.), Ardelio Della Bella (1655.-1737.), Stjepan Cosmi (1629.-1707.) i drugi značajni intelektualci Splita tog doba. Tijekom druge polovice 18. stoljeća snažan utjecaj europskog fiziokratskog pokreta našao je odjeka među dalmatinskom intelektualnom elitom, pa tako i u Splitu. Nositelji tog pokreta udruživali su se u takozvana društva, od kojih je kod nas prvo osnovano upravo u Splitu pod nazivom Ekonomsko društvo ili Akademija već 1767. godine. Jedan od istaknutijih članova bio je erudit i polihistor Julije Bajamonti (1744.-1800.). Nakon pada Mletačke republike 1797. godine aktivno je zagovarao sjedinjenje Dalmacije sa sjevernom Hrvatskom, odnosno njezino pripojenje Austrijskoj carevini. Split je u burnim previranjima s početka 19. stoljeća kratkotrajno potpao pod austrijsku vlast (tzv. Prva austrijska uprava), da bi potom postao dijelom francuskih, Ilirskih provincija. U konačnici, nakon sloma Napoleonove vladavine, zajedno s Dalmacijom 1815. godine na Bačkom kongresu pripao je Austriji. Split, kojeg je mimoišao i plovni put prema Otrantu, stagnirao je, preobrazivši se iz kulturnog centra Hrvatske u zaboravljenu provinciju, što će se promijeniti tek koncem 19. st., kada će grad dolaskom željeznice u okrilju Habsburške monarhije ponovno oživjeti. Ipak, već u prvim godinama Druge austrijske uprave, točnije 1820. godine, u Splitu je osnovan Arheološki muzej koji djeluje i danas, što ga čini najstarijom ustanovom tog tipa u ovom dijelu Europe. Među ravnateljima Muzeja bio je svećenik i arheolog don Frane Bulić (1846.-1934.), istaknuta figura europske arheologije svog vremena. Značajan trag na uspostavi i razvoju konzervatorske struke ostavio je, prvenstveno svojim djelovanjem u Splitu, Vicko Andrić (1793.-1866.), koji je 1854. godine postao konzervatorom za splitski i zadarski okrug. U Splitu je rođen znameniti austrijski kompozitor 19. stoljeća, Franz von Suppe (1819.-1895.). U duhu nacionalnog prosvjetiteljstva, 1862. je godine osnovana Narodna Slavjanska čitaonica čije je djelovanje najuže vezano uz Narodnu stranku. Dva desetljeća nakon toga, Narodna je stranka po prvi puta uspostavila hrvatsku vlast u gradu i uvela korištenje hrvatskog jezika u upravi grada. Tijekom 19. i 20. stoljeća u gradu je živio i djelovao publicist i književnik Marko Uvodić (1877.-1955.), a Josip Hatze (1879.-1959.), Jakov Gotovac (1895.-1982.), Ivo Tijardović (1895.-1976.) i Boris Papandopulo (1906.-1991.) značajni su skladatelji i dirigenti 20. stoljeća. U Splitu se školovao i kasnije boravio i djelovao hrvatski kipar svjetskog glasa Ivan Meštrović (1883.-1962.), dok je na polju likovnih umjetnosti vrijedno spomenuti i slikarski opus Emanuela Vidovića (1870.-1953.). Razvoj filmske umjetnosti u Splitu potaknut je radom Josipa Bepa Karamana (1864. - 1921.), koji je 1907. otvorio i vodio prvo stalno kino u Splitu. U kinu Karaman 1911. godine osnovan je Fotoklub Split, a članovi Fotokluba, među kojima je i istaknuti povjesničar umjetnosti Duško Kečkemet (1921. – 2020.), kasnije osnivaju i Kino klub Split. U Kino klubu su djelovali neki od naših najznačajnijih filmskih stvaraoca, poput Ivana Martinca (1938. – 2005.), Andrije Pivčevića (1945. – 2019.), Lordana Zafranovića (1944 -), fotografa Ante Verzottija (1942. -), a oformljena je regionalno utjecajna Splitska škola filma danas u čijem okviru je Tatjana Dunja Ivanišević (1942.-2014.) snimila film 1968. koji se danas prepoznaje kao prvi feministički film na našim prostorima. Izniman doprinos filmskoj umjetnosti grada dao je i kao samostalni autor Aleksandar Stasenko (1933. – 1990.).

Grad je značajan rast i razvoj, pogotovo na području urbanizma, doživio u drugoj polovici 20. stoljeća, kada se izvode istaknuti i nagrađeni projekti stanogradnje unutar novih gradskih četvrti u okviru urbanističkog rješenja Split 3 (autori Vladimir Mušič, Marjan Bežan i Nives Starc) te značajna djela arhitekture u sklopu infrastrukture za Mediteranske igre 1979. godine. Među arhitektima se u tom

razdoblju ističu Vuko Bombardelli (1917.-1996.), Frano Gotovac (1928.-1991.) i Dinko Kovačić (1938.-). U Splitu je 1976. godine otvorena zgrada Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika, jedne od institucija od nacionalnog značaja koja svoj fond temelji upravo na bogatoj ostavštini rane hrvatske države, izgrađena prema projektu arhitekta Mladena Kauzlarića. To je vrijeme prvih umjetničkih intervencija u javne prostore, gdje svakako treba istaknuti Crveni peristol. I u visokom modernizmu i u suvremeno doba u Splitu stalno ili povremeno djeluje niz umjetnika relevantnih u hrvatskom i europskom kontekstu, poput Vaska Lipovca (1931.-2006.) i Borisa Bućana (1947.-). Splitski umjetnik Gorki Žuvela (1946.-2017.), jedan od protagonista Nove umjetničke prakse, kao profesor na UMAS-u obrazovao je nove generacije slikara, jednako kao i kipari Kuzma Kovačić (1952. -) i Kažimir Hraste (1954. -), a naročito je zanimljiva recentna splitska scena novomedijske umjetnosti, dok se Udruga Kvart referira na kontekst Trstenika u Splitu 3 samoiniciranim site-specific instalacijama i akcijama u javnom prostoru. Stvaralaštvo novijeg vremena obilježila su i djela skladatelja i glazbenika Ljube Stipišića Delmate (1938.-2011.), Zdenka Runjića (1942.-2004.), Olivera Dragojevića (1947.-2018.), glumaca Borisa Dvornika (1939.-2008.) i Zdravke Krstulović (1940.-2003.) te publicista Miljenka Smoje (1923.-1995.).

Pored svega navedenog, baštinu Splita svakako sačinjavaju i važna mjesta u kategoriji nematerijalne baštine koja odražavaju dugotrajnu vjersku i pučku tradiciju, poput procesije i fešte na dan zaštitnika grada Sv. Dujma te Splitskog krnjevala. Neka aktualna mjesta u svakodnevnom životu Splita kao mediteranskog grada važna su kao pokazatelji još uvijek živog duha mjesta te ih svakako treba notirati, poput običaja druženja uz kavu i promenade na Rivi, večernjeg druženja na Matejuški, proslava vezanih uz nastupe nogometnog kluba Hajduk i igranja picigina na gradskim plažama Bačvice i Firule, zaštićenog kao nematerijalna kulturna baština Republike Hrvatske.

Prema podacima dostavljenim od strane Ministarstva kulture i medija, Konzervatorskog odjela u Splitu na području grada Splita među nepokretnim kulturnim dobrima registrirano je 6 arheoloških lokaliteta, 8 kulturno-povijesnih cjelina, 1 kulturni krajolik i 133 pojedinačna nepokretna dobra, dok je pokretnih i nematerijalnih kulturnih dobara registrirano 88.

1.5.2. Aktualni izazovi

Graditeljska baština Splita je, prvenstveno uslijed iznimne vrijednosti očuvane monumentalne arhitekture palače cara Dioklecijana, a nadalje uslijed slojevitosti svih povijesnih faza koje su slijedile, zarana postala predmetom humanističkih izučavanja koja su definirala povijesnu jezgru kao prostor iznimne kulturne i civilizacijske vrijednosti. Formalna potvrda te činjenice donesena je 1979. godine uvrštavanjem gradske jezgre, obuhvaćene mletačkim kaštelom i baroknim bastionima, na Popis svjetske baštine UNESCO. U osnovi je te potvrde svijest o kontinuitetu života unutar povijesne jezgre, ključnom čimbeniku očuvanja graditeljske baštine i oblikovanja novih slojeva grada koji se, kao živo tijelo, neprekidno mijenja. Kroz dugu povijest istraživanja gradske povijesne jezgre i općih humanističkih kretanja oblikovan je narativ kojim se Split danas predstavlja svijetu.

Danas je Split dobro prepoznat u globalnim turističkim kretanjima. Tijekom cca osam mjeseci turističke sezone sa svijetom je dobro povezan avionskim vezama i tako određite brojnih posjetitelja. Ipak, posljednjih godina Split je postao poprište invazivnih promjena koje donosi masovni turizam. Stoga se sve više govori o potrebi „borbe za grad“⁴⁶, za očuvanje dostojanstvenog i primjerenog okruženja životu kojeg povijesni centar grada ubrzano gubi. Time Split staje uz bok velikim europskim kulturnim centrima i većim središtima sa sličnim problemima u, većinom još uvijek spontanom pokušaju osnaživanja lokalnog narativa za borbu protiv stihijske promjene. Ipak, vidljivo je iz tog procesa kako se lokalni narativ oblikuje prvenstveno kao reakcija na vanjske čimbenike, dok uglavnom izostaje onaj sadržajno zahtjevniji proces stalnog preispitivanja vlastitog identiteta i, posljedično, artikuliranja elemenata istog

⁴⁶ Kao ogledni primjer takvog djelovanja u praksi svakako se može istaknuti aktivnost Duška Kečkemeta, djelomično sabrana i objavljena 2002. godine u zborniku njegovih polemičkih novinskih tekstova upravo pod navedenim nazivom.

u duhu vremena.⁴⁷ Osobitost aktualnog trenutka jest i činjenica da su se, kroz intenzivne turističke procese, kao nezaobilazni i važni komunikatori elemenata kulturnog identiteta grada nametnuli turistički vodiči. U situaciji gdje je zakonski propisano tek temeljno strukovno obrazovanje, a daljnje usavršavanje ovisi o osobnim preferencijama, jasno je kako cjelokupan narativ o gradu u tom sektoru počiva na neformalnom obrazovanju i vještini pojedinca. Očito je tako da je splitski kulturni identitet, promatran kroz djelovanje institucija i individualaca, trenutno skup većinom kvalitetnih, ali nekoherentnih, tek djelomično podudarnih narativa. Na taj se način građanima propušta omogućiti prostore i projekte koji osnažuju memoriju, javne diskurse i kritičko mišljenje i tako doprinijeti osjećaju osnaženog identiteta u vremenu u kojem se lokalni identiteti na globalnoj razini ubrzano obezvrjeđuju i brišu, a posjetiteljima grada zaokruženi dojam o ukupnosti svih elemenata koji čine Split gradom, a ne tek kulisom neprocjenjive kulturne vrijednosti. Iako je u velikoj mjeri zadan kulturnim odrednicama prema kojima je danas prepoznat na globalnoj razini, prezentirani profil grada promoviran u javnom prostoru ne odražava ukupnost svih kulturnih i društvenih kretanja u Splitu. Stoga je nužno uspostaviti i graditi konsenzualni narativ koji će objediniti ključne aspekte kulturnog profila Splita kao grada bogate prošlosti, ali i grada okrenutog budućnosti. Od iznimne je važnosti da artikulacija takvog profila bude jednako usmjerena na svih, kako na građane tako i na posjetitelje grada. Na taj način definirani narativ i kulturni diskurs kroz umjetničke i kulturne intervencije treba približiti najširim krugovima društva, kako bi se kroz argumentiranu polemiku postigao daljnji efekt koji generira jasno definirana slika grada.

Povijesna jezgra i pripadajuće kontaktne zone, Marjan, Gripe i Spinut, prostor su najveće koncentracije kulturnih ustanova i događanja. U usporedbi s njom, urbanistički planirani i izgrađeni dijelovi grada iz 70-ih i 80-ih godina prošlog stoljeća kulturno su gotovo u potpunosti zapostavljeni, dok je situacija još gora u nabujalim rubnim gradskim naseljima, gdje gotovo u potpunosti izostaju osnovne karakteristike svega što podrazumijeva naziv urban. U tom konfliktu nastaje podijeljenost gradskog prostora i njegovih stanovnika koja se, između ostalog, manifestira i na kulturnom planu. Građani su tako primorani svoje potrebe za takvim sadržajima zadovoljavati gotovo isključivo izvan prostora u kojima obitavaju, što degradira vrijednost velikog broja gradskih četvrti i, promatrajući kulturu stanovanja, većinu ih svodi na razinu „spavaonica“.

U javnom se prostoru uspješnost rada pojedinih kulturnih institucija često predstavlja kroz broj posjetitelja što, u osnovi, može biti indikator kvalitete njihova djelovanja. S druge strane, u gradu u kojem dramatičnu većinu ukupnih posjeta kulturnim sadržajima u muzejima i galerijama čine turisti, lokacija na kojoj se nalaze te ustanove (najuži centar, na ruti turističkih obilazaka) na ukupan broj posjeta često utječe značajnije od kvalitete njihova postava ili programa. Pojedine muzejsko-galerijske ustanove imaju riješeno pitanje smještaja, tj. imaju muzejsku zgradu i organizirane prostore, smješteni su u samom centru ili su na ruti turističkih obilazaka s muzejom, dok su drugi, poput Prirodoslovnog muzeja sušta suprotnost svemu tome. Pored navedenog, komercijalizacija kulture te uže vezivanje kulturne ponude uz potražnju turističkog sektora, kao posljedica stanja u programiranju i dostupnosti financijskih sredstava, nužno dovodi do svojevrsne jednoobraznosti koja na koncu uništava izvornost i atraktivnost lokalne kulture. S druge strane, turistički procesi potaknuli su zapažene primjere obnove graditeljske baštine u povijesnoj jezgri i čitav niz manjih zahvata kojima su obnavljani pojedinačni, privatni objekti od strane novih vlasnika. Ipak, izostala su odlučna rješenja usmjerena očuvanju života u tom prostoru, upravo prepoznatog od strane UNESCO kao neodvojivog dijela onoga što splitsku povijesnu jezgru čini jedinstvenom. Posljedice su dramatične i dobro vidljive u gentrifikaciji i gotovo potpunoj komercijalizaciji prostora splitske gradske jezgre. Stoga je jedan od imperativa u budućnosti daljnje osnaživanje svijesti o posljedicama takvih promjena te izmjena stava u planiranju i lokalnoj regulativi

⁴⁷ Tragovi takvog, šireg društvenog procesa vidljivi su u nastojanju velikog broja građana i značajnog dijela stručne javnosti za obnovom Monumentalne fontane, formaliziranom u vidu raspisa natječaja od strane Grada Splita 2020. godine za idejno rješenje projekta njene faksimilne obnove. Radi se o projektu koji, izuzev samog stručnog dijela vezanog uz projekt njene obnove, ima potencijal potaknuti javnu raspravu na tragu preispitivanja veze današnjeg s počecima građanskog Splita i oblikovanja kapitalnog prostora grada u skladu s vizijom njegove budućnosti.

ulaganja u kulturu, čiji rezultati moraju dosezati mnogo dalje od konzervatorskih zahvata i obnova te stvaranja resursa koji će biti atraktivni posjetiteljima grada i regije.

Globalna i lokalna privredna kretanja su u posljednjih dva desetljeća nametnule iznimno naglašenu sezonalnost, čemu se kulturna produkcija u Splitu tek dijelom uspjeva othrvati. Takve okolnosti na globalnom nivou dovode do jednoobraznog percipiranja kulture gotovo isključivo kao resursa u službi turističke privrede, što se posebno očituje pri planiranju ulaganja i razvojnih programa. Upravo to je paradigma koja neminovno dovodi do zatiranja svih posebnosti koje kulturu čine živom. Stoga je jedna od ključnih polazišnih točaka planiranja razvoja kulture grada Splita njeno jasno određenje kao živog, responzivnog organizma u službi svih građana i posjetitelja grada. Kulturna produkcija i kulturni sadržaji moraju značajno doprinosti poboljšanju uvjeta života u povijesnoj jezgri, gradskim i prigradskim naseljima. Neophodno je kontinuirano, planski iznalaziti načine kako kulturu dovesti na sva ta mjesta i to tijekom cijele godine. Živa kultura, osim u namjenskim, može biti prisutna i u javnim prostorima na otvorenom kako bi lakše pronašla put do uključenja društvenih skupina koje, same po sebi, ne sudjeluju u kreiranju i uživanju kulturnih sadržaja. Živa kultura je u svojoj osnovi demokratska. Tradicionalna kulturna produkcija grada Splita pokazuje indikatore usmjerenosti k užim krugovima korisnika, što nužno dovodi do separacije na „kulture elite“, „turiste“ i „ostale“. Na taj se način propušta iskoristiti značajan kohezijski potencijal „kulture za svih“, gdje kvalitetno iskomunicirane poruke i vrijednosti postižu dalekosežne učinke na društvo u cjelini. Aspekt inkluzije i socijalizacije svih društvenih skupina je jedan od najznačajnijih učinaka koje kultura generira te mu, stoga, treba posvetiti osobitu pažnju. Imperativ je, stoga, u kulturne projekte uključiti što raznovrsnije društvene skupine, školsku djecu, studente i, pogotovo, osobe treće životne dobi, osobe s posebnim potrebama, ratne veterane, etničke manjine, LGBTIQ osobe te različite marginalizirane skupine građana. Prilikom anketiranja dionika u kulturi istaknuto je kako pojedini aspekti postojeće zakonske regulative predstavljaju ograničavajući čimbenik uključivanju osoba treće životne dobi u rad na projektima institucija u kulturi.

Kulturni potencijali grada Splita leže u institucionaliziranom djelovanju kroz mrežu javno financiranih kulturnih ustanova, djelovanju Sveučilišta u Splitu, ali i u programski financiranoj nezavisnoj kulturnoj sceni. Gradske institucije u kulturi, one kojima je osnivač Grad Split, kao i one kojima je osnivač Republika Hrvatska, predstavljaju temelj na kojem danas počiva kulturna produkcija te se u njih kanalizira dramatična većina novca iz različitih proračunskih izvora. S druge strane, veliki broj udruga civilnog društva s djelovanjem u području kulture ostvaruje projekte i programe koji, u odnosu na forme koje dominiraju u institucijskoj produkciji, splitskoj kulturi donose dodanu vrijednost i impuls novog i drugačijeg. Potencijal za razvoj kulture na široko postavljenoj platformi predstavlja djelovanje niza srednjoškolskih obrazovnih institucija, među kojima neke imaju izravnu orijentaciju k obrazovanju i stvaralaštvu u kulturi, dok kod većine postoji mogućnost integracije u prilagođene programe u kulturi kroz prostor koji se otvara primjenom obrazovnog kurikula. Svakako, kao potencijal u kulturi Split treba promatrati i činjenicu da se u njegovoj neposrednoj okolici nalaze lokaliteti vrijedne prirodne i kulturne baštine ali i dionici u kulturi koji, s obzirom na relativno male udaljenosti, imaju potencijal biti integrirani u splitsku kulturnu produkciju. Iskazana otvorenost i povezanost domaćih umjetnika sa kolegama izvan države također predstavlja neiskorišteni potencijal. Uz određena ulaganja u internacionalizaciju manifestacija iz područja umjetnosti i kulture podigla bi se kvaliteta kulturne produkcije i otvorila mogućnost profiliranja Splita kao grada u kojem međunarodni umjetnici rado prezentiraju svoje radove i produciraju nove (povremeno boravište putem rezidencijalnih programa).

Sveučilište u Splitu na svojim sastavnicama iz koje djeluju u području humanističkih znanosti (FF, UMAS, KBF) stvara (školuje) stručnjake iz mnoštva područja unutar kulture i umjetnosti te predstavlja pokretač stvaranja novih i očuvanja potvrđenih vrijednosti iz područja kulture i umjetnosti. Iako je Split grad drugog najvećeg sveučilišta u Hrvatskoj, s dvadesetak tisuća studenata, još uvijek nije u potpunosti iskoristio golemi kreativni potencijal sadržan u toj činjenici. Izuzev studenata UMAS, koji tijekom studija djeluju kroz programe umjetničkih područja u kojima se obrazuju i studenata FFST, koji kroz različite suradnje i programe stručne prakse povremeno sudjeluju u splitskoj kulturnoj produkciji, studentska je populacija u kulturnim programima prisutna uglavnom na osobnoj, razini zainteresiranih pojedinaca. Jedna od točaka takvog okupljanja i kreativnog stvaralaštva su programi koji se ostvaruju pri udrugama

i inicijativama najšire povezanim uz prostor Multimedijalnog kulturnog centra. S obzirom na višedesetljetne infrastrukturne probleme vezane uz prostor Doma mladih i, gotovo isključivo programsko financiranje, jasno je kako kultura mladih i za mlade treba snažniju potporu. Jedan bi od imperativa razvoja grada, svakako i kulture, stoga trebala biti i transformacija Splita iz grada Sveučilišta u sveučilišni grad, čemu kultura može doprinijeti na više razina.

Kako se radi o jednom od ključnih problema koji utječe na sve aspekte života i rada u Splitu, i u kulturi se postupno vide posljedice iseljavanja mladih školovanih umjetnika i stručnjaka uzrokovane nemogućnošću djelovanja u svom području (nedostatak infrastrukture potrebne za djelovanje u području umjetnosti i kulture).

1.5.3. Upravljanje kulturom i kulturnim dobrima grada Splita

Upravljanje kulturom i kulturnim dobrima grada Splita institucionalno se provodi i usmjerava putem djelovanja tijela Ministarstva kulture i medija RH i gradske uprave grada Splita.

Ministarstvo kulture kroz svoju Upravu za zaštitu kulturne baštine – Konzervatorski odjel u Splitu provodi procese utvrđivanja uvjeta za korištenje i namjene kulturnih dobara, kontrolira upravljanje kulturnim dobrima sukladno važećim propisima, utvrđuje posebne uvjeta građenja i obnove u postupku zaštite kulturnih dobara, obavlja inspekcijske poslove u području zaštite kulturnih dobara te druge poslove sukladno djelokrugu rada Uprave. Konzervatorski odjel Ministarstva kulture i medija u Splitu ima značajnu ulogu u procesima koji se odnose na zaštitu i upravljanje povijesnom jezgrom Splita.

Unutar gradske uprave Grada Splita aktivnosti upravljanja kulturom i kulturnim dobrima provode se kroz djelatnost dvaju upravnih tijela i odsjeka, nižih ustrojbenih jedinica. Pod Uredom grada poslovima iz djelokruga planiranja i koordinacije obnove i revitalizacije splitske povijesne jezgre rukovodi Odsjek za staru gradsku jezgru i baštinu. Služba za društvene djelatnosti, Odsjek za kulturu Grada Splita upravlja gradskom kulturom tako što prati redovan rad gradskih ustanova u kulturi i ostvarivanje programske djelatnosti, kontrolira izvršenje proračuna u dijelu koji se odnosi na plaće i materijalne rashode, realizaciju programskih aktivnosti ustanova, neprofitnih organizacija i pojedinaca. Kako stoji na službenim mrežnim stranicama Grada, Odsjek za kulturu redovito prati događanja iz oblasti kulture i umjetnosti, priprema akte, izrađuje stručne podloge za rješavanje i objašnjavanje određenih pojava u okviru područja rada te u svakodnevnim kontaktima daje stručna mišljenja, sukladno pozitivnim pravnim propisima, koji se tiču rada svih čimbenika u kulturi. S obzirom na nadležnosti, djelokrug rada i količinu proračunskih sredstava koje raspoređuje krajnjim korisnicima, Odsjek za kulturu je ključna instanca u kulturi grada Splita.

U vlasništvu Grada Splita su reprezentativni prostori povijesne vrijednosti u gradskoj jezgri, poput Gradske vijećnice, ali i prostori s velikim potencijalom za integriranu prezentaciju splitske kulturne produkcije, poput nekretnina na Poljani kraljice Jelene 1. Grad Split je vlasnik Doma mladih i niza drugih manjih nekretnina na administrativnom području grada koje se jednim dijelom koriste i u kulturi. Ipak, najveći dio nekretnina koje se nalaze unutar povijesne jezgre i zaštićenih objekata spomeničke baštine u vlasništvu su drugih pojedinaca i/ili pravnih osoba, što nerijetko usporava ili potpuno onemogućava investicije u obnovu spomeničke baštine. Naročito je veliku prepreku predstavljao neriješeni pravni status supstrukcija (podruma) Dioklecijanove palače koji je, do konačnog pozitivnog razrješenja 2018. godine, sprječavao značajnije investicije u obnovu.

Strateško planiranje u području kulture grada Splita u posljednjih pet godina nominalno počiva na dva dokumenta, Strategiji kulturnog razvitka grada Splita 2015.-2025. (iz 2015. godine) i Strategiji razvoja urbane aglomeracije Split za razdoblje do kraja 2020. godine (iz 2017. godine). Prvi dokument opsežno analizira stanje u kulturi i predviđa smjernice srednjoročnog razvoja kulture i kulturnih djelatnosti u Splitu. Strategija razvoja UAS kulturi pristupa kroz razmatranje temelja kulturnog identiteta UAS te kulturnih resursa kao potencijala razvoja turizma. Značajno je spomenuti i postojanje dokumenta Nacrt prijedloga plana upravljanja povijesnim kompleksom Splita s Dioklecijanovom palačom (iz 2015. godine)

koji nikada nije usvojen, tj. formaliziran odlukom Gradskog vijeća Splita. Iako formalno nevažeći, ovaj dokument, izrađen u suglasju s dokumentom višeg reda, Strategijom kulturnog razvitka grada Splita 2015.-2025, donosi opsežne i indikativne analize procesa u kulturi i drugih društvenih procesa u neposrednom međudjelovanju s kulturom. Pored toga, uvažava i donesenu ocjenu kandidature Grada Splita na natječaju za Europsku prijestolnicu kulture 2020, koja je izrađivana usporedo s izradom Strategije kulturnog razvitka grada Splita 2015.-2025.

Od iznimnog je značaja za analizu stanja razvoja kulture Grada Splita primijetiti kako u kulturnim politikama koje su provođene od strane Odsjeka za kulturu Grada Splita nije primjetno značajnije postupanje u skladu sa strateškim ciljevima definiranih Strategijom kulturnog razvitka grada Splita 2015.-2025. Na podacima koji su predstavljeni u sljedećim poglavljima vidljivo je kako je u godini nakon donošenja strategije (2016.) značajno povećano izdvajanje za kulturu (Dijagram 1.), no većina sredstava tada je usmjerena institucijama (Tablica 8., Graf 1), a financiranje projektnih aktivnosti institucija po prvi je puta premašilo financiranje projekata nezavisne scene. Pošto su omjeri koji su tada postavljeni do danas uglavnom zadržani, može se zaključiti kako je 2016. bila prijelomna godina u kojoj je propušteno izmijeniti ustaljene prakse unutar kulturnih politika u skladu s donesenim ciljevima i mjerama iz Strategije kulturnog razvitka grada Splita 2015.-2025.

Na županijskoj razini postoji Plan razvoja kulturnog turizma Splitsko-dalmatinske županije - Strategija razvoja iz 2009., dok je, prema dostupnim podacima, Županijska razvojna strategija Splitsko-dalmatinske županije za razdoblje do 2020. ostala na razini nacрта, tj. nije usvojena. Plan razvoja kulturnog turizma SDŽ bavi se kulturnom baštinom isključivo kao resursom u turizmu te u skladu s tim predviđa mjere i ciljeve. Prema podacima iz dostupnog nacрта Županijske razvojne strategije kulturi u tom dokumentu nije pridodana osobita pozornost pa se tek taksativno navode značajna kulturna dobra, većinom lokaliteti i naglašava njihovo značenje za ukupni razvoj privrede i društva.

Prema podacima dostavljenim od strane Odsjeka za kulturu Grada Splita i podacima dostupnim na mrežnim stranicama ustanova u kulturi grada Splita, šest ustanova u kulturi nema važeći strateški plan, u četiri ustanove strateški plan istječe zaključno s 2019. godinom, dok tri ustanove imaju strateške planove važeće do 2020., 2022. i 2023. Može se zaključiti kako je neophodno napraviti pomak u strateškom planiranju na razini ustanova, gdje će se nužno uvažiti smjernice koje će donijeti Strategija razvoja grada Splita 2020.-2030. (u izradi).

Vrijedi napomenuti i kako su u Republici Hrvatskoj diplomski i poslijediplomski programi visokoškolske edukacije usmjereni upravljanju u kulturi rijetkost.

1.5.4. Financijska analiza

Prilikom izračuna koji su dalje prezentirani u analizi korištene su službene statistike na razini Republike Hrvatske (Statistički godišnjak), službeni proračunski podaci koji su za potrebe izrade Strategije dostavljeni od strane nadležnih tijela lokalnih vlasti Splita, Zagreba, Rijeke, Zadra i Dubrovnika, Županije Splitsko-dalmatinske, Ministarstva kulture i medija RH te podaci dostupni u izvješćima pojedinih ustanova u kulturi, dostupnih na njihovim mrežnim stranicama.

Za potrebe službene statističke obrade na razini Republike Hrvatske iznos koji se odvaja za potrebe kulture prikazan je u Tablici 1. Vidljivo je kako udio za kulturu stagnira i kreće se između 1,24-1,28 posto ukupnog proračuna, s izuzetkom 2016. godine kada je zabilježen najveći postotak od 1,41 posto.

Tablica 4. Proračun RH i izdvajanje za kulturu ('000 kn)

RH (u tisućama kuna)	2013	2014	2015	2016	2017
Ukupna javna proračunska razina	169.951.588	178.949.685	169.025.596	167.228.611	193.771.405
Izdvajanje za kulturu	2.142.763	2.223.793	2.164.697	2.354.034	2.467.003
Udio u proračunu	1,26%	1,24%	1,28%	1,41%	1,27%

Izvor: Statistički ljetopis Republike Hrvatske (2014-2018.)

Unutar ukupnog iznosa izdvajanja za kulturu na razini RH, sredstva su raspoređena na način prikazan u Tablici 2. Uočljivo je kako se unutar ukupnog iznosa koji se izdvaja za kulturu unutar Republike Hrvatske većim dijelom sredstava (koji varira po godinama od 59,68 - 65,06 posto) upravlja na lokalnoj, županijskoj i gradskoj razini, dok manjim dijelom upravlja Ministarstvo kulture.

Tablica 2. Struktura ukupnih izdvajanja za kulturu u RH ('000 kn)

	2013	2014	2015	2016	2017
Izdvajanje za kulturu	2.142.763	2.223.793	2.164.697	2.354.034	2.467.003
Državna razina (Ministarstvo kulture RH)	813.291	776.956	763.525	913.229	994.733
Lokalna razina (žup+gradovi)	1.329.472	1.446.837	1.401.172	1.440.805	1.472.270
Udio sredstava na lokalnoj razini	62,04%	65,06%	64,73%	61,21%	59,68%

Izvor: Statistički ljetopis Republike Hrvatske (2014-2018.)

Podaci, nadalje, pokazuju kako se prosječno izdvajanje za kulturu unutar lokalnih, gradskih i županijskih proračuna na razini Republike Hrvatske s manjim odstupanjima kreće oko 5 posto. U proračunima općina, gradova i Splitsko-dalmatinske županije, promatrano ukupno, to izdvajanje nešto više varira, ovisno o proračunskoj godini, no ukupno je na približnoj razini kao i prosjek unutar RH (Tablica 3).

Tablica 3. Ukupna izdvajanja za kulturu na razini Splitsko-dalmatinske županije ('000 kn)

	2013	2014	2015	2016	2017
Proračuni unutar SDŽ (zajedno)	2.217.794	2.237.284	2.153.415	2.317.461	4.364.839
Izdvajanja za kulturu unutar SDŽ	126.991	140.564	146.000	138.284	139.313

Udio proračuna za kulturu	5,73%	6,28%	6,78%	5,97%	3,19%
Udio u proračunu za kulturu na lokalnoj razini - RH prosjek	5,77%	5,96%	6,05%	5,07	4,93

Izvor: Statistički ljetopis Republike Hrvatske (2014-2018.)

Najveći udio u ukupnom iznosu proračunskog novca potrošenog za potrebe u kulturi unutar Splitsko-dalmatinske županije otpada na troškove za kulturu unutar grada Splita, što je vidljivo iz Tablice 4. Zamjetno je kako se u 2016. i 2017. godini gotovo tri četvrtine proračunskog novca u kulturi unutar teritorija SDŽ potrošilo unutar grada Splita. Nadalje, ukoliko promotrimo podatke o udjelu za kulturu na razini lokalnih proračuna unutar SDŽ bez grada Splita, pokazuje se kako je postotak izdvajanja za kulturu 2016. i 2017. godine u dramatičnom padu, te u 2017. godini iznosi tek 1,05 posto, što dodatno potvrđuje ulogu kulture grada Splita kao ključnog čimbenika na razini Županije Splitsko-dalmatinske te ukazuje na ovisnost ukupne kulturne produkcije šireg područja o onoj grada Splita.

Tablica 4. Izdvajanje za kulturu grada Splita u odnosu na ostatak SDŽ

	2013	2014	2015	2016	2017
Ukupno kultura unutar SDŽ (HRK)	126.991.000,00	140.564.000,00	146.000.000,00	138.284.000,00	139.313.000,00
Ukupno kultura Split (HRK)	80.977.884,75	87.802.536,12	81.629.669,90	105.240.496,27	102.382.744,02
Ukupno kultura SDŽ (bez Splita) (HRK)	46.013.115,25	52.761.463,88	64.370.330,10	33.043.503,73	36.930.255,98
Kultura u proračunima unutar SDŽ (bez Splita)	3,21%	3,58%	4,46%	2,16%	1,05%

Izvor: Statistički ljetopis Republike Hrvatske (2014-2018.); Izvještaji o izvršenju proračuna Grada Splita (Realizacija plana rashoda po razdjelima, glavama, programima, podprogramima i projektima-aktivnostima za razdoblje od 01.01.2013 do 31.12.2013; Realizacija plana rashoda po programskoj klasifikaciji 2014, 2015, 2016, 2017, 2018.)

U proračunu grada Splita (Tablica 5) izdvajanja za kulturu usmjeravaju se kroz djelatnost Odsjeka za kulturu te Odsjeka za staru gradsku jezgru. Kako djelatnost Odsjeka za kulturu obuhvaća sve aspekte kulturnog djelovanja, dok je djelatnost Odsjeka za staru gradsku jezgru primarno usmjerena obnovi i očuvanju spomeničke baštine gradske jezgre te ima znatno manji udio u ukupnom proračunu za kulturu, trendove u financiranju kulture u analizi koja slijedi prvenstveno pratimo kroz proračun Odsjeka za kulturu.

Tablica 5. Grad Split - proračun i izdvajanja za kulturu

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Realizirana izvršenja proračuna (HRK)	782.664.441,00	762.494.119,00	708.606.225,00	788.506.616,00	840.386.835,00	928.821.916,14
Ukupni proračun za kulturu (HRK)	80.977.884,75	87.802.536,12	81.629.669,90	105.240.496,27	102.382.744,02	114.142.339,63
Udio kultura/ukupni proračun	10,35%	11,52%	11,52%	13,35%	12,18%	12,29%

Izvor: Izvještaji o izvršenju proračuna Grada Splita (Realizacija plana rashoda po razdjelima, glavama, programima, podprogramima i projektima-aktivnostima za razdoblje od 01.01.2013 do 31.12.2013; Realizacija plana rashoda po programskoj klasifikaciji 2014, 2015, 2016, 2017, 2018.)

Kada se promotri udio financiranja kulture grada Splita u ukupnoj vrijednosti proračuna primjetno je kako je donekle usporediv s onim grada Rijeke (do 2018. godine), dok su odgovarajuće vrijednosti za gradove Zadar, Dubrovnik i Zagreb dosta niže, a od 2016. godine više nego dvostruko niže (Tablica 6).

Tablica 6. Udio izdvajanja za kulturu u proračunu po godinama

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Split	10,35%	11,52%	11,52%	13,35%	12,18%
Rijeka	10,50%	12,90%	13,05%	13,88%	21,39%
Zagreb	6,71%	6,77%	4,85%	5,21%	4,95%
Zadar	5,16%	4,31%	5,37%	6,55%	5,69%
Dubrovnik	Nije dostavljeno	Nije dostavljeno	Nije dostavljeno	5,49%	5,41%

Izvor: Izvještaji o izvršenju proračuna Grada Splita (Realizacija plana rashoda po razdjelima, glavama, programima, podprogramima i projektima-aktivnostima za razdoblje od 01.01.2013 do 31.12.2013; Realizacija plana rashoda po programskoj klasifikaciji 2014, 2015, 2016, 2017, 2018.); Program javnih potreba u kulturi Grada Dubrovnika (2013-2018.); Plan raspodjele sredstava za programe javnih potreba u kulturi grada Rijeke (2013-2018.); Program javnih potreba u kulturi grada Zadra (2013-2018.); Program javnih potreba u kulturi grada Zagreba (2013-2018.).

Tablica 7. Proračunska izdvajanja za kulturu po godinama (u HRK)⁴⁸

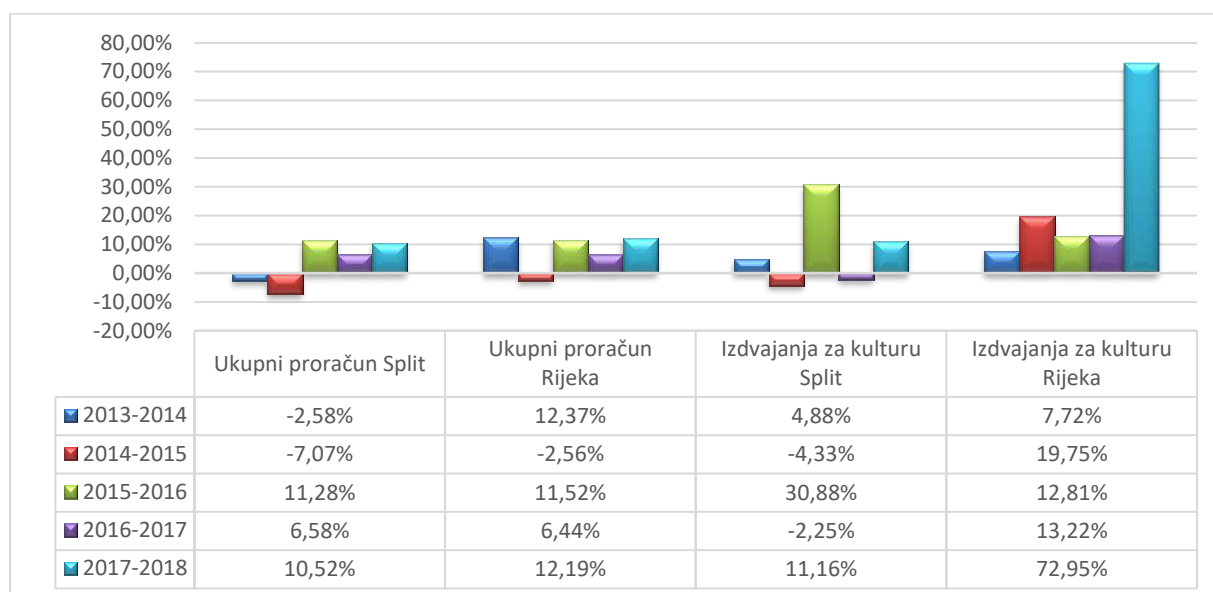
	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Dubrovnik	Nije dostavljeno	Nije dostavljeno	Nije dostavljeno	24.836.500,00	32.944.900,00
Zadar	19.921.527,23	16.731.968,64	21.963.506,87	25.622.786,66	24.530.443,09
Rijeka	86.040.900,00	103.029.940,00	116.227.700,00	131.593.025,00	227.589.393,00
Zagreb	460.504.900,00	430.463.000,00	395.773.000,00	456.670.000,00	472.092.000,00
Split	87.802.536,12	81.629.669,90	105.240.496,27	102.382.744,02	114.142.339,63

Izvor: Izvještaji o izvršenju proračuna Grada Splita (Realizacija plana rashoda po razdjelima, glavama, programima, podprogramima i projektima-aktivnostima za razdoblje od 01.01.2013 do 31.12.2013; Realizacija plana rashoda po programskoj klasifikaciji 2014, 2015, 2016, 2017, 2018.); Program javnih potreba u kulturi Grada Dubrovnika (2013-2018.); Plan raspodjele sredstava za programe javnih potreba u kulturi grada Rijeke (2013-2018.); Program javnih potreba u kulturi grada Zadra (2013-2018.); Program javnih potreba u kulturi grada Zagreba (2013-2018.);

Ukupni proračuni Splita i Rijeke su značajno rasli u 2016. godini i od tada rastu sličnim trendom (Dijagram 1). S druge strane, financiranje kulture u dva grada pokazuje drugačije trendove. Financiranje kulture u slučaju Splita oscilira iz godine u godinu. Zamjetno je kako se 2016. godine dogodio veliki porast u financiranju kulture (30,88 posto), da bi već slijedeće godine uslijedio pad, dok izdvajanja za kulturu Rijeke progresivno rastu iz godine u godinu te ne pokazuju oscilacije kao u slučaju Splita. Nadalje, porast financiranja kulture (19,75 posto) u Rijeci 2015. godine koincidira s pripremom kandidature za Europsku prijestolnicu kulture 2020. U slučaju Splita, u toj je godini zabilježen negativni trend financiranja kulture (-4,33 posto), dok je spomenuti veliki porast iz 2016. zakasnio, barem po pitanju pripreme projekata i ulaganja u svrhu kandidature za Europsku prijestolnicu kulture 2020. Iako je za donošenje konkretnijih zaključaka o razlozima zbog kojih aplikacija Splita za Europsku prijestolnicu kulture 2020. nije bila uspješna, usporedba trendova financiranja kulture s onima uspješne, riječke kandidature ukazuje na jedan od mogućih razloga takvog ishoda. Dramatičan rast izdvajanja za kulturu Rijeke u 2018. godini (72,95 posto) direktno je vezan uz provođenje pripremnih aktivnosti za kulturnu 2020. godinu. Kako u ukupnom povećanju gradskog proračuna u toj godini izdvajanja za kulturu zauzimaju 83,08 posto, može se zaključiti da je u riječkom slučaju stabilno planiranje i financiranje kroz godine rezultiralo multiplikacijskim efektom po pitanju ulaganja u kulturnu infrastrukturu i programe.

⁴⁸ Podaci uzeti u razmatranje odudaraju od standardnog raspona godina (2013-2017.) jer nisu pribavljeni podaci za druge gradove. Analizama se pokazalo kako raspon koji uključuje 2018. godinu bolje odražava tendove koji su relevantni za analizu područja kultura.

Dijagram 1. Rast/pad proračuna i stavki za kulturu Splita i Rijeke 2013-2018.

Izvor: Izvještaji o izvršenju proračuna Grada Splita (Realizacija plana rashoda po razdjelima, glavama, programima, podprogramima i projektima-aktivnostima za razdoblje od 01.01.2013 do 31.12.2013; Realizacija plana rashoda po programskoj klasifikaciji 2014, 2015, 2016, 2017, 2018.); Program javnih potreba u kulturi Grada Dubrovnika (2013-2018.); Plan raspodjele sredstava za programe javnih potreba u kulturi grada Rijeke (2013-2018.); Program javnih potreba u kulturi grada Zadra (2013-2018.); Program javnih potreba u kulturi grada Zagreba (2013-2018.);

Ovi podaci pokazuju kako je, u usporedbi s odabranim gradovima u Republici Hrvatskoj (Zagreb, Rijeka, Zadar, Dubrovnik; Tablica 6), ukupno financiranje kulture u odnosu na proračunska sredstva u gradu Splitu na zadovoljavajućoj razini, no oscilacije po pitanju iznosa godišnjeg financiranja predstavljaju problem koji onemogućava stabilno provođenje razvojnih programa i projekata, kao proračunske stavke koja je najviše ovisna o stabilnom financiranju.

Struktura troškova unutar proračuna za kulturu grada Splita pokazuje kako daleko najveći udio u troškovima na godišnjoj razini predstavlja financiranje redovne djelatnosti ustanova u kulturi (Tablice 8 i 9), a kreće se između 91,70 posto i 84,26 posto.

Tablica 8. Proračun grada Splita i izdvajanja za kulturu po stavkama

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Realizirana izvršenja proračuna (HRK)	782.664.441,00	762.494.119,00	708.606.225,00	788.506.616,00	840.386.835,00	928.821.916,14
Odsjek za kulturu	78.678.674,34	82.515.001,84	78.943.844,04	103.322.504,64	100.994.381,35	112.267.911,05
redovna djelatnost ustanova u kulturi	71.634.111,11	75.662.687,75	72.115.566,06	91.544.123,90	90.411.472,99	94.608.735,43

projekti ustanova u kulturi	2.931.377,49	2.605.621,34	2.865.207,51	6.415.945,80	6.324.118,77	5.622.758,35
projekti udruga, neprofitnih organizacija i pojedinaca	3.275.057,31	3.333.736,75	3.582.081,80	4.143.228,13	3.249.448,72	3.975.552,57
investicije i ulaganja u kulturi	838.128,43	912.956,00	380.988,67	1.219.206,81	1.009.340,87	8.060.864,70

Izvor: Izvještaji o izvršenju proračuna Grada Splita (Realizacija plana rashoda po razdjelima, glavama, programima, podprogramima i projektima-aktivnostima za razdoblje od 01.01.2013 do 31.12.2013; Realizacija plana rashoda po programskoj klasifikaciji 2014, 2015, 2016, 2017, 2018.).

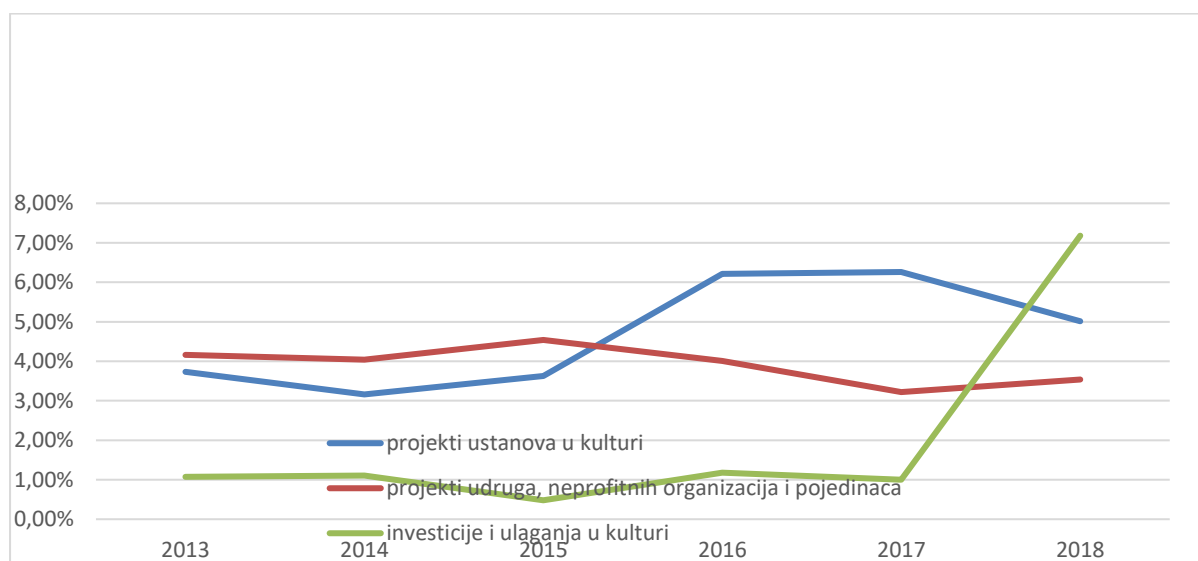
Tablica 9. Udjeli stavki za kulturu u ukupnom proračunu grada Splita

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
redovna djelatnost ustanova u kulturi	91,05%	91,70%	91,35%	88,60%	89,52%	84,26%
projekti ustanova u kulturi	3,73%	3,16%	3,63%	6,21%	6,26%	5,01%
projekti udruga, neprofitnih organizacija i pojedinaca	4,16%	4,04%	4,54%	4,01%	3,22%	3,54%
investicije i ulaganja u kulturi	1,07%	1,11%	0,48%	1,18%	1,00%	7,18%

Izvor: Izvještaji o izvršenju proračuna Grada Splita (Realizacija plana rashoda po razdjelima, glavama, programima, podprogramima i projektima-aktivnostima za razdoblje od 01.01.2013 do 31.12.2013; Realizacija plana rashoda po programskoj klasifikaciji 2014, 2015, 2016, 2017, 2018.).

U 2016. godini, u kojoj je izdvajanje za gradski Odsjek za kulturu najviše naraslo (porast od 30,88 posto ili 24.378.660,60 kn) daleko je najveći udio u tome imalo povećanje izdataka za redovnu djelatnost ustanova u kulturi (porast od 26,94 posto ili 19.428.557,84 kn). Također, u toj su godini zamjetno rasli izdaci za projekte ustanova u kulturi (Splitsko ljeto i Marulićevi dani, porast od 123,93 posto ili 3.550.738,29 kn), investicije i ulaganja u kulturi (porast od 220,01 posto ili 838.218,14 kn), dok je najmanje naraslo ulaganje u projekte udruga, neprofitnih organizacija i pojedinaca (porast od 15,67 posto ili 561.146,33 kn).

Graf 1 Kretanje udjela stavki projekata i investicija u proračunu Odsjeka za kulturu

Izvor: Izvještaji o izvršenju proračuna Grada Splita (Realizacija plana rashoda po razdjelima, glavama, programima, podprogramima i projektima-aktivnostima za razdoblje od 01.01.2013 do 31.12.2013; Realizacija plana rashoda po programskoj klasifikaciji 2014, 2015, 2016, 2017, 2018.).

Promatrajući graf kretanja udjela triju navedenih, slabije zastupljenih stavki u proračunu Odsjeka za kulturu primjetno je kako se u proračunu za 2016. godinu dogodio porast nakon kojeg izdvajanja za programe institucija u kulturi redovito premašuju ona za programe udruga, neprofitnih organizacija i pojedinaca. Značajan porast udjela za investicije i ulaganja u 2018. godini posljedica je većeg ulaganja u dovršenje Koncertne dvorane (4.717.153,56 kn).

Ukupan broj zaposlenih u ustanovama u kulturi kojima je osnivač grad Split na dan 31.12.2018. bio je 546. Struktura po ustanovama prikazana je u Tablici 10. Više od polovice ukupnog broja zaposlenih radi u Hrvatskom narodnom kazalištu. Veliki broj zaposlenika radi u Javnoj ustanovi Park šuma Marjan, koja se prema svojoj osnovnoj djelatnosti ipak ne može svrstati u kulturu prema užem smislu, pa ovaj broj ne uzimamo u potpuno razmatranje. Gradska knjižnica Marka Marulića ima razmjerno veliki broj zaposlenih, no radi se o ustanovi čije ispostave djeluju na više lokacija. Od muzejsko-galerijskih ustanova najveći broj zaposlenih ima Muzej grada Splita, no tu treba primijetiti kako ta ustanova upravlja velikim brojem kulturnih dobara na više lokacija (Galerija Emanuel Vidović, Podrumi Dioklecijanove palače, Mletačka kula, Jugoistočna kula Dioklecijanove palače, Srednjovjekovni obrambeni zid nad sjevernim zidom Dioklecijanove palače). Najmanji broj zaposlenika, pored nedavno osnovanog Muzeja Domovinskog rata u Splitu, ima Multimedijalni kulturni centar, iako provodi veliki broj programa u suradnji s izvaninstitucionalnim dionicima u kulturi.

Tablica 10. Broj zaposlenih po ustanovama na dan 31.12.2018.

Ustanova	Broj zaposlenih
Hrvatsko narodno kazalište	289
Gradska knjižnica Marka Marulića	63
Javnoj ustanovi Park šuma Marjan	59

Muzej grada Splita	29
Gradsko kazalište lutaka Split	28
Gradsko kazalište mladih Split	21
Prirodoslovni muzej Split	20
Etnografski muzej Split	16
Galerija umjetnina	13
Hrvatski pomorski muzej Split	12
Centar za kulturu i obrazovanje Zlatna vrata	10
Multimedijalni kulturni centar	6
Muzej Domovinskog rata u Splitu	1
Ukupno	546

Izvor: Dokument Ustanove osnivač Split (podatke dostavio Odsjek za kulturu Grada Splita)

Iz svega navedenog je razvidno kako se, prema dostupnim podacima iz zadnjih šest godina, povećanje proračunskog izdatka za kulturu grada Splita većinom usmjerava prema financiranju redovne djelatnosti ustanova u kulturi i njihovih projekata, a u najmanjoj mjeri prema programima i projektima izvaninstitucijskih korisnika. Trend koji je zamjetan u porastu udjela od 2016. godine nadalje pokazuje tendenciju zadržavanja takve podjele, što dugoročno neizbježno dovodi do stagnacije i smanjenja aktivnosti koje, prema svojoj definiciji, nužno stvaraju nove proizvode i vrijednosti u kulturi. Pri analizi kriterija dodjele i alokacije sredstava po natječajima za kulturnu djelatnost Grada Splita utvrđeno je kako ne postoji jasan model prema kojem se garantira nastavak financiranja uspješnih projekata, ali ni kriteriji vrednovanja uspješnosti po kojima bi se prijavljeni mogli voditi. Prilikom mapiranja problema rada od strane udruga je istaknuto kako, pored potrebe za većim financijskim alokacijama za programe Grada Splita, postoje problemi poput koeficijenta komunalne naknade za prostore koji se koriste u kulturne svrhe, a koji je viši od onog za poslovne prostore.

Pored navedenih, značajni su kulturni čimbenici grada Splita i ustanove kojima je osnivač Republika Hrvatska i koje se stoga financiraju iz državnog proračuna, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, Arheološki muzej Split, Muzeji Ivana Meštrovića i Državni arhiv u Splitu (koji ne ostvaruje kulturnu produkciju u užem smislu, no nerijetko je važan čimbenik u procesima istraživanja i pripreme novih kulturnih proizvoda). Te su institucije, s obzirom na izvor sredstava, neovisne o prikazanim trendovima u financiranju kulture grada Splita i zaokretima u provođenju određenih kulturnih politika Grada Splita kao Osnivača pa je njihovu integraciju u tom smislu u kulturnim politikama Splita potrebno planirati pravovremenim usuglašavanjem na kvalitativnoj, sadržajnoj razini.

1.5.5. Analiza kulturne produkcije u gradu Splitu

Iako se kvalitativna analiza kulturne produkcije u gradu Splitu nikako ne može svesti na analizu posjećenosti sadržaja u kulturi, svakako su takvi podaci donekle indikativni. Podaci o posjetu muzejsko-galerijskih ustanova grada Splita preuzeti su iz izvještaja Muzejsko-dokumentacijskog centra te izvještaja o radu samih ustanova. Mora se naglasiti kako podaci često nisu konzistentno prikazani unutar pojedinih izvještaja, razlikuju se podaci kod MDC i samih ustanova, a ponekad uopće nisu dostupni pa niže

prezentirani zaključci predstavljaju samo dio analiza koje bi bilo moguće provesti s bolje strukturiranim podacima.

1.5.5.1. Muzejsko-galerijska djelatnost

U gradu Splitu djeluje osam muzejsko-galerijskih ustanova. Grad Split financira djelovanje Muzeja grada Splita (MGS), Galerije umjetnina Split (GALUM), Etnografskog muzeja Split (EMS), Prirodoslovnog muzeja Split (PMS) i Hrvatskog pomorskog muzeja Split (HPMS), dok se rad Muzeja Ivana Meštrovića (MIM), Arheološkog muzeja Split (AMS) i Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika (MHAS) većinom financira iz sredstava Ministarstva kulture i medija. Sve muzejsko-galerijske ustanove izlažu građu unutar stalnog postava (izuzev MHAS), organiziraju tematske izložbe i druge kulturne događaje (gostujuće izložbe, predavanja, koncerte, prezentacije). Prema dostupnim službenim podacima prosječna starost stalnog postava je gotovo 19 godina (MHAS nema stalni postav), što ukazuje na veliki problem neusklađenosti sa suvremenim standardima muzejske prezentacije i adekvatnim korištenjem multimedijских pomagala kod većine muzejsko-galerijskih institucija u gradu Splitu. Kod muzejsko-galerijskih institucija su vidljive velike razlike u korištenju medijskog prostora koji omogućavaju suvremene tehnologije. Većina institucija s korisnicima komunicira putem klasičnog oglašavanja (tiskani mediji, radio, televizija), gotovo svi koriste mogućnosti koje pružaju društvene mreže (najčešće Facebook) no vidljive su velike razlike u kvaliteti i sadržaju mrežnih stranica. Uočava se kako većina institucija koje drže do kvalitete mrežnih stranica (što nije uvijek slučaj) taj prostor koriste prvenstveno u svrhu informiranja o postavu, izložbama i događanjima, dok još uvijek nisu primjetni značajniji pomoci prema osmišljavanju i korištenju mrežnih stranica ustanova kao mjesta izravne komunikacije s korisnicima i ponude sadržaja po principu on-line muzeja, gdje posjet takvom sadržaju korisnicima omogućava doživljaj posjeta jednoj dimenziji djelovanja muzeja pa se kao takav i evidentira kao posjet muzeju/galeriji.

Ukupan broj posjeta svim muzejsko-galerijskim sadržajima i programima u osam navedenih institucija tijekom promatranog razdoblja (2014. - 2018.) vidi se u Tablici 11. Vidljivo je kako posjet kulturnim sadržajima institucija u kulturi u gradu Splitu predstavlja blizu desetine ukupnih posjeta istim sadržajima u Republici Hrvatskoj.

Tablica 11. Posjetitelji u muzejsko-galerijskim ustanovama

	2014	2015	2016	2017	2018
Ukupan posjet - Split	406.785	463.569	450.777	486.562	473.468
Ukupan posjet - RH	4.771.230	4.823.286	4.939.211	4.662.111	5.446.881
Udio u posjetu Split/RH	8,53%	9,61%	9,13%	10,44%	8,69%

Izvor: Izvještaji o radu muzejsko-galerijskih ustanova grada Splita (2014-2018.); Posjećenost hrvatskih muzeja (2013-2018.), Muzejski dokumentacijski centar

Bitno je istaknuti kako najveći udio u ukupnom broju posjeta vidljivih u gornjoj tablici zauzima posjet Podrumima Dioklecijanove palače, kojima upravlja MGS te se taj broj bilježi kao dio ukupnog broja posjeta toga muzeja. Posjet muzejskim postavima i kulturnim događajima muzejsko-galerijskih institucija bez tog broja prikazan je u Tablici 12.

Prema općim pokazateljima i turističkim kretanjima, posjet Katedrali Uznesenja BDM, riznici Katedrale te Krstionici Sv. Ivana, kojima upravlja Splitsko-makarska nadbiskupija, predstavlja jedan od najznačajnijih udjela u ukupnom posjetu kulturnim sadržajima u gradu Splitu, no prilikom izrade ovog

dokumenta nismo imali podatke o godišnjem posjetu u predmetnom razdoblju, što bi se u narednom periodu moglo promijeniti.⁴⁹

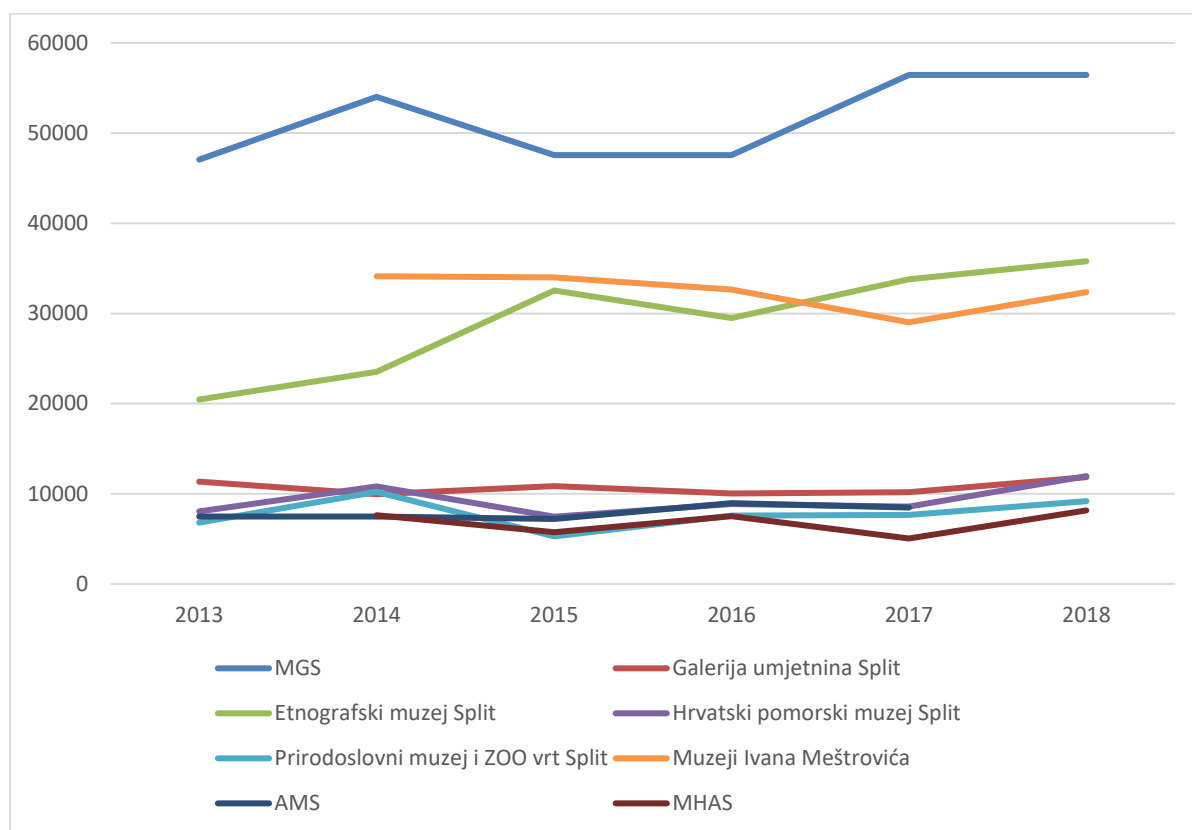
Tablica 12. Broj posjetitelja izložbama i programima muzejsko-galerijskih ustanova u Splitu

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
MGS	47.056	54.034	47.558	47.558	56.448	56.448
Galerija umjetnina Split	11.336	9.946	10.847	10.032	10.184	11.838
Etnografski muzej Split	20.449	23.529	32.536	29.503	33.771	35.781
Hrvatski pomorski muzej Split	8.036	10.795	7.457	8.843	8.585	11.953
Prirodoslovni muzej Split	6.789	10.205	5.274	7.594	7.669	9.164
Muzeji Ivana Meštrovića		34.120	33.999	32.648	29.016	32.361
AMS	7.484	7.484	7.205	8.960	8.455	
MHAS		7.608	5.752	7.518	5.040	8.151
ukupno		157.721	150.628	152.656	159.168	165.696

Izvor: Izvještaji o radu muzejsko-galerijskih ustanova grada Splita (2013-2018.).

⁴⁹ Građa riznice splitske Katedrale, do 2020. godine smještena unutar kompleksa Katedrale, a danas izložena u recentno uređenom prostoru palače Skočibušić - Lukaris na Peristilu, predstavlja zbirku iznimne kulturne i povijesne vrijednosti. Tim prostorom odnedavno upravlja najmlađa splitska muzejska ustanova, Riznica splitske katedrale, osnovana od Splitsko-makarske nadbiskupije. Pored izlaganja sakralnog blaga ta ustanova u svojoj djelatnosti ima i upravljanje spomenicima u vlasništvu Nadbiskupije, katedralom, krstionicom i drugim crkvama u centru grada, poput Gospe od Zvonika ili kriptu sv. Lucije. Već u prvoj godini otvaranja zabilježila je značajan posjet (prema podacima dostavljenim od strane Konzervatorskog ureda u Splitu, epidemijom opterećene 2020. godine zabilježila je oko 40.000 posjetitelja).

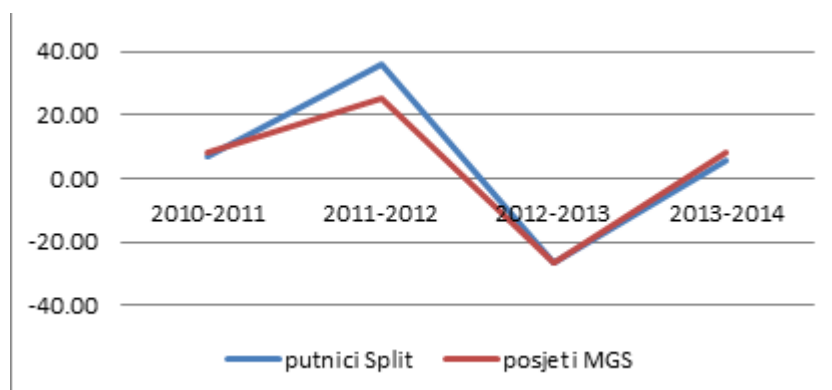
Graf 2. Kretanje broja posjetitelja muzejsko-galerijskih ustanova u Splitu

Izvor: Izvještaji o radu muzejsko-galerijskih ustanova grada Splita (2014-2018.).

Iz dostupnih podataka je vidljivo kako u promatranom razdoblju 2013. - 2017. godine ne postoji nekakav opći trend u broju posjeta. EMS, uz manji pad 2016. godine, jedini bilježi kontinuirani rast broja posjetitelja u promatranom razdoblju te je njegov posjet u 2018. godini bio 75 posto veći nego u 2013. godini. GALUM, HPMS i PMS u 2017. i 2018. bilježe uzlazni trend posjeta. Najveći broj posjeta redovito bilježe MGS, EMS i MIM, no treba naglasiti kako su te ustanove, za razliku od drugih navedenih (izuzev AMS), uključene u ustaljene turističke paket aranžmane destinacijskih menadžment tvrtki koje rade u Splitu. Posjet tim ustanovama je uključen u obilazak glavne turističke atrakcije, Dioklecijanove palače pa tako veliki udio ukupnog posjeta čine posjetitelji koji nisu nužno motivirani kulturnim sadržajem koji nudi pojedina ustanova. Stoga možemo primijetiti kako ustanove s najvećim posjetom u gradu Splitu bitno ovise o eventualnim promjenama u turističkim kretanjima. Kao prikaz posljedica mogućih negativnih kretanja, donosimo prikaz (Graf 3) trenda kretanja broja posjetitelja MGS i posjetitelja grada Splita na kružnim (cruising) putovanjima (prema evidenciji Lučke uprave Split) za godine kada je taj broj značajno pao zbog vanjskih čimbenika koji su utjecali na broj putnika.

Graf 3 Trend broja posjetitelja MGS/broja putnika na kružnim putovanjima u Splitu

Izvor: Izvještaji o radu Muzeja grada Splita (2010-2014); Statistička analiza turističkog prometa (2010-2014.), Turistička zajednica Splitsko-dalmatinske županije

Najstabilniji trend posjete bilježi GALUM, a u 2018. godini ga je HPMS pretekao u ukupnom broju posjeta. Kod MGS nije bio dostupan podatak o posjećenosti muzejskih programa u 2018. godini, no značajan pad od 10 posto u ukupnom broju posjeta (zajedno sa Podrumima Dioklecijanove palače) ukazuje na mogući negativan trend u toj godini.

Samo su neke od ustanova u svojim izvještajima detaljnije prezentirale strukturu posjetitelja pa je to jedan od elemenata gdje nije moguće provesti detaljnu analizu iz koje bi se, zasigurno, mogli dobiti korisni podaci o muzejsko-galerijskoj publici i planirati načini daljnjeg djelovanja. Jedan dio tih podataka, onaj o broju posjetitelja koji su prisustvovali programima muzejske edukacije, ipak je donekle dostupan kod ustanova gdje su se ti programi provodili (Tablica 13). Na mjestima gdje podaci nedostaju radi se o godinama kada isti nisu dostavljeni (nisu dostupni godišnji izvještaji u arhivi Muzejsko-dokumentacijskog centra) ili, pak, podaci o ukupnom broju posjetitelja nisu strukturirani na način da su čitljivi podaci o posjetiteljima edukacijskih programa.

Tablica 13. Broj posjetitelja - učesnika programa muzejske pedagogije

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
EMS	2880	5348		4310	2422	
HPMS	426		73	439	1828	2093
MGS	3775	2960	2500	2849	3124	2489
MIM		760		172	305	846
PMS	1698	1760	1665	2201	2958	2960
MHAS		733	892	1223		1233

Izvor: Izvještaji o radu muzejsko-galerijskih ustanova grada Splita (2014-2018.).

Kod ustanova gdje se provode muzejsko-pedagoške aktivnosti udio polaznika edukacijskih radionica u ukupnom broju posjetitelja bio je (u godinama za koje su dostupni podaci):

3 posto u Muzejima Ivana Meštrovića (2018),

5-6 posto u Muzeju grada Splita,
9-16 posto u Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika,
7-20 posto u Etnografskom muzeju Split,
17-20 posto u Hrvatskom pomorskom muzeju Split i
20-30 posto u Prirodoslovnom muzeju Split.

Uzevši u obzir navedena saznanja, može se zaključiti kako, ukupno gledajući, aktivnosti muzejske pedagogije u muzejsko-galerijskim ustanovama grada Splita ostvaruju značajne rezultate te tako predstavljaju jedan od razvojnih potencijala muzejske djelatnosti.

Pored radionica muzejske pedagogije, značajan pokazatelj edukativne dimenzije rada muzejsko-galerijskih ustanova jesu i projekti koje ostvaruju u suradnji s odgojno-obrazovnim i visokoškolskim ustanovama. Tako se već neko vrijeme u okviru djelatnosti MGS, MiM, AMS, EMS, GALUM, HPMS i Ustanove u kulturi Galerija Kula provode projekti formalizirane stručne prakse koju pohađaju studenti Umjetničke akademije u Splitu i Filozofskog fakulteta u Splitu. MGS na novim projektima usko surađuje i s Turističko - ugostiteljskom školom u Splitu, I. jezičnom gimnazijom, V. gimnazijom Vladimir Nazor, Školom za grafiku, dizajn i održivi razvoj i Osnovnom školom Spinut. PMS je nastavna baza Prirodoslovno-matematičkog fakulteta u Splitu, u trenutku pisanja Analize u tijeku je formalizacija postojeće suradnje sa Sveučilištem u Splitu, a ima i potpisane ugovore o suradnji sa Školom likovnih umjetnosti Split, Srednjom školom Braća Radić Kaštel Štafilić – Nehaj te Udrugom za inkluziju "Lastavice", Split. Potvrđena uspješnost navedenih suradnji i činjenica da se njima stvara dodana vrijednost u obrazovnom procesu jasno ukazuje na veliki potencijal implementacije kulturnih sadržaja i aktivnosti u obrazovne kurikule na svim razinama.

Problem koji otežava rad pojedinih muzejsko-galerijskih ustanova jest struktura zaposlenika koja ne pokriva sve potrebe muzejsko-galerijske djelatnosti u pojedinim ustanovama. Osobit nedostatak predstavlja manjak zaposlenih muzejskih pedagoga. Tek se posljednjih godina pomalo shvaća koliko je važno na svim razinama ulagati u odgoj budućih posjetitelja te provoditi projekte razvoja publike. Otegotna okolnost u radu pojedinih institucija su infrastrukturni problemi, a na prvom mjestu neadekvatno uređenje prostora na korištenju, problemi s vlasništvom te smještaj muzejskih čuvaonica (depoa) i restauratorskih radionica. Pri tome su zamjetne velike razlike u aktualnim infrastrukturnim potrebama ustanova, gdje neke djeluju u prostorima koji su djelomično (Hrvatski pomorski muzej Split) ili, pak, u potpunosti neadekvatni (Prirodoslovni muzej Split) za potrebe muzejskog rada. Uvjeti rada svakako utječu na ranije navedene parametre o posjećenosti muzejsko-galerijskih institucija. Kao potencijalni odgovor i rješenje višegodišnjeg traženja gradskih (MGS, EMS, GALUM, HPMS) ali i državnih (AMS) muzejsko-galerijskih ustanova smještenih u gradskoj jezgri i neposrednoj blizini za osiguravanjem adekvatno opremljene čuvaonice i prostora za restauratorsko-preparatorske radionice u javnom je prostoru najavljivana realizacija unutar bivše vojarnje Dračevac, no prostor je nedavno ustupljen trećoj strani pa se čini kako do realizacije neće doći. Trenutno ne postoji artikulirani plan rješavanja ovog problema izuzev odrednice unutar važeće Strategije kulturnog razvitka grada Splita 2015.-2025., gdje se predlaže opremanje središnje čuvaonice u jednom od objekata bivše vojne ili industrijske namjene u vlasništvu Grada ili RH. Pojedine ustanove izvan strogog centra grada (MHAS i MiM) imaju i problem s parkirnim i zaustavnim mjestima za turističke autobuse, što im, uz udaljenost od središta grada i glavnih turističkih tokova, bitno otežava posjet tijekom turističke sezone.

U komunikaciji s dionicima je evidentiran i problem nedostatka ozbiljnije financijske potpore za suradnje sa stranim partnerima u realizaciji značajnijih galerijsko-izložbenih projekata koji bi poboljšali vidljivost Splita na međunarodnoj razini.

1.5.5.2. Likovna djelatnost

Najznačajniji vaninstitucionalni dionik kulture grada Splita u području likovne djelatnosti je Hrvatska udruga likovnih umjetnika (HULU). Ova regionalna strukovna udruga okuplja umjetnike koji djeluju na području splitsko-dalmatinske županije, a okuplja umjetnike iz cijele Hrvatske, svih medija likovnog izražavanja od slikarstva, grafike i kiparstva do multimedijalne umjetnosti. HULU organizira i provodi umjetničke projekte svojih članova i renomiranih inozemnih umjetnika te logistički pomaže u realizaciji projekata mladih umjetnika i studenata Umjetničke akademije u Splitu. HULU upravlja izložbenim prostorom Salon Galić, a redovito za svoje projekte koristi i prostore Podruma Dioklecijanove palače, Stare gradske vijećnice i druge prostore. HULU ostvaruje zapaženu i veoma živu kulturnu produkciju među kojom se ističe Splitski salon (Tablica 14). Izložbena djelatnost Multimedijalnog kulturnog centra Split odvija se kroz program Galerije MKC koji je otvoren svim vizualnim izričajima suvremene umjetničke prakse s naglaskom na istraživačke strategije i suvremena medijska iskustva, kao i uporabu novih tehnologija (internetski projekti, video i audio instalacije, prostorne intervencije...). Osim samostalnih i skupnih izložbi recentnih radova domaćih i inozemnih umjetnika pozornost se posvećuje i prezentaciji važnih supkulturnih događanja i različitih vidova popularne kulture kao i pokretanju angažiranih umjetničkih akcija.

Tablica 14. Broj izložbi u organizaciji HULU, Galerije Kula i Multimedijalnog kulturnog centra

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
HULU	30	28	13	31	33	26
Galerija Kula	4	6	7	8	7	7
MKC	6	6	6	8	7	8

Izvor: <http://www.galerija-kula.hr/> (pristup 12.11.2019.); <http://hulu-split.hr/> (pristup 12.11.2019.); Multimedijalni kulturni centar.

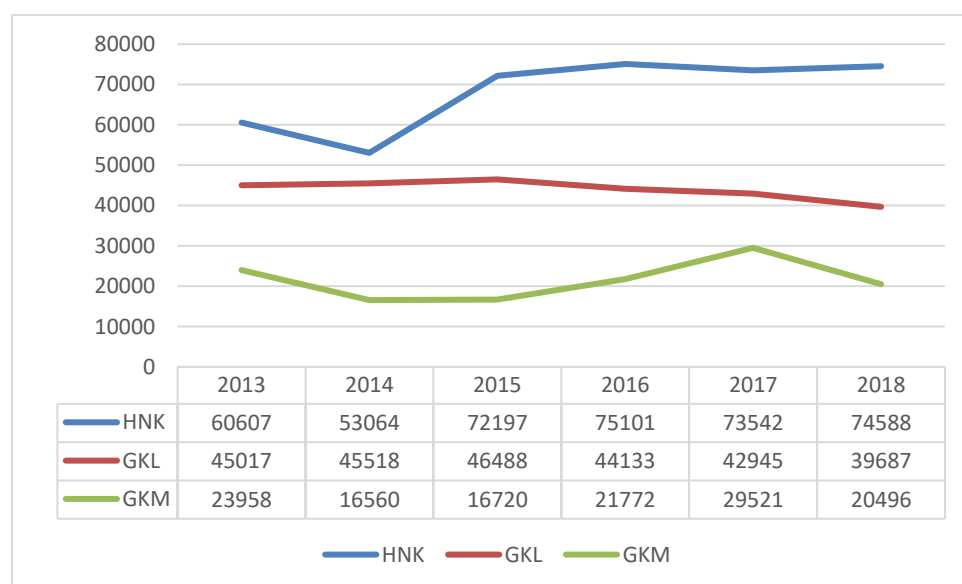
HULU je do 2014. godine upravljala Podrumima Dioklecijanove palače gdje je, pored redovne izložbene djelatnosti, u ime grada Splita upravljala naplatom ulaznica te je u to ime zadržavala dio prihoda iz kojega se financirala. Od 2016. godine HULU ostvaruje prihode iz programskih sredstava za kulturu te je najveći korisnik toga proračunskog odjeljka. Pored HULU, značajnija izložbena djelatnost se ostvaruje i u organizaciji Ustanove u kulturi Galerija Kula, međunarodno priznatog Međunarodnog grafičkog bijenala Splitgraphic, Foto-kluba Split, Platforme Doma mladih (udruge Mavena, QueerANarchive, Platforma 9.81, Galerija Kluba Kocka - ex. Galerija Praktika) i Multimedijalnog kulturnog centra. Pored navedenih, u izložbenoj aktivnosti mogu se spomenuti i Galerija Škola i Galerija Studio 21.

Dionici likovne djelatnosti u kulturi kao probleme većinom ističu nedostatnost financiranja programa i neadekvatnost prostora unutar kojih djeluju, nedovoljnog broja ateljea, specijaliziranih radionica, prostora za stvaralaštvo i sl. Zamjetan je nedostatak radnih prostora povoljne, subvencionirane najamnine od strane grada Splita za mlade umjetnike i stručnjake. Tržišna cijena prostora za rad je zbog nekontroliranog turističkog rasta u gradu postala nedostižna za mlade umjetnike na početku karijere. Također, dionici predlažu značajniju zastupljenost izložbene djelatnosti u programu Splitskog ljeta, kao najveće kulturne manifestacije.

1.5.5.3. Kazališna i glazbeno-scenska djelatnost

Nositelj kvalitete unutar dramske i glazbeno-scenske djelatnosti jest Hrvatsko narodno kazalište. HNK je najveći proračunski korisnik u kulturi grada Splita i ustanova s najvećim brojem zaposlenih. Glavni je organizator festivala, Splitskog ljeta i Marulićevih dana. Splitsko ljeto je najznačajnija kulturna manifestacija u gradu i vodeći program po pitanju vidljivosti glazbeno-scenske djelatnosti. Program, pored izvedbi matičnih, redovito sadrži gostovanja domaćih i inozemnih ansambala, a uključuje i događaje iz domene likovnih umjetnosti s gostovanjima renomiranih domaćih i stranih autora. Tijekom Splitskog ljeta odabrani se gradski javni prostori transformiraju u otvorene pozornice, a program se izvodi i u prostorima drugih kulturnih dionika te u sredinama izvan Splita, poput Sitna Gornjeg, Gata, Vrljike i Makarske. Stoga Splitsko ljeto svojim kohezijskim djelovanjem predstavlja dobar putokaz u smjeru uključivanja više kulturnih subjekata u ostvarivanje zajedničkog programa te postavljanja kulturnih sadržaja u prostorima i sredinama gdje nisu uobičajeni. Festival dramsko-scenskog izričaja kompetitivnog karaktera Marulićevi dani značajan je na nacionalnoj razini, a uključuje gostovanja domaćih i stranih dramskih ansambala s tekstovima hrvatskih autora.

Graf 4 Posjećenost programa gradskih ustanova u području kazališne i glazbeno-scenske djelatnosti

Izvor: Izvješća o izvršenju Programa javnih potreba u kulturi Grada Splita s izvješćima o radu ustanova u kulturi (2013-2018.)

Od gradskih ustanova u području glazbeno-scenske djelatnosti djeluju i Gradsko kazalište lutaka Split i Gradsko kazalište mladih. Gradsko kazalište lutaka Split je najstarije profesionalno lutkarsko kazalište u Hrvatskoj, utemeljeno 1945. Organizator je festivala hrvatske drame za djecu Mali Marulić. Posljednjih godina u suradnji s drugim dionicima u kulturi realizira programe unutar i izvan ustanove ("Lutke na Marjanu" 2017. godine, u suradnji s Park šumom Marjan), "Malena mjesta srca moga" (gostovanja u manjim mjestima uz financijsku potporu Splitsko-dalmatinske Županije) te reviju "Ljetno kazalište za djecu", gdje se dio programa održava u suradnji s Hrvatskim pomorskim muzejom i Galerijom umjetnina. Uz to, Gradsko kazalište lutaka osmislilo je projekt „Teatar u tvojoj ulici“ koji je, između ostalog, bio usmjeren i dovođenju sadržaja u gradske kotareve van strogog centra, no nije zaživio uslijed izostanka podrške gradskih kotareva. Gradsko kazalište mladih održava redovite programe Dramskog studija za djecu i Dramskog studija za mladež, kroz koje priliku za obrazovanjem i usmjeravanjem u dramsko stvaralaštvo dobivaju osnovnoškolska i srednjoškolska djeca i mladi. Izvedbe profesionalnih produkcija kazališnih predstava za najmlađu publiku, preko one osnovnoškolske i srednjoškolske do odrasle publike pruža alternativne naslove i suvremenu kazališnu produkciju svim generacijama. Tijekom procesa izrade analize stanja u kulturi, predstavnici Gradskog kazališta mladih u korelaciju su doveli

mala proračunska izdvajanja s ograničenim mogućnostima ostvarivanja prethodno utvrđenih programskih odrednica.

Iz podataka o ukupnoj posjećenosti kulturnih događanja u organizaciji triju gradskih ustanova u području kazališne i glazbeno-scenske djelatnosti (Graf 4), vidljivo je kako HNK, nakon rasta broja gledatelja u 2015. godini, održava relativno ujednačen broj gledatelja u razdoblju 2015.-2018., što je podatak koji koincidira s promjenom intendanta te kazališne kuće krajem 2014. godine. Prema podacima dostupnim u dostavljenim Izvješćima o radu ustanova u kulturi (2013.-2018.), HNK u razdoblju od 2015.-2018. godine ispunjava propisana kvantitativna programska očekivanja donesena na osnovu Odluke o kriterijima i standardima za rad Hrvatskog narodnog kazališta Split. Posjećenost izvedbi Gradskog kazališta lutaka Split od 2015. godine pokazuje blagi trend opadanja, dok je posjećenost izvedbi Gradskog kazališta mladih, nakon rasta 2014.-2017. značajno pala u 2018. godini što koincidira sa smanjenim brojem izvedbi uslijed odgođenih datuma premijera prema kraju kalendarske godine.

Kao problemi u obavljanju djelatnosti prepoznati su od strane triju navedenih institucija prvenstveno infrastrukturni problemi (manjak prostora za probe, dislociranost ili nepostojanje scenografskih radionica kao veliko opterećuje za godišnji budžet institucija). Od strane predstavnika HNK je nepostojanje druge scene za potrebe pokusa i izvedbi prepoznato kao ključan problem koji ograničava povećanje godišnjeg broj izvedbi. Pored navedenog, od strane predstavnika GKL problem s prometnom dostupnosti, s obzirom publiku dječjeg uzrasta i smještaj kazališta unutar gradske jezgre, prepoznat je kao otegotna okolnost u radu ustanove. Osim toga, značajan su problem i vlasnički odnosi unutar samog objekta Hrvatskog narodnog kazališta koji gotovo potpuno onemogućavaju sudjelovanje na natječajima za financiranje iz proračuna EU. Tijekom izrade ove Strategije riješen je dio navedenog problema, no još je uvijek potrebno urediti zemljišno-knjižne odnose kako bi se moglo napraviti značajniji pomak u privlačenju sredstava za veće investicije.

Rad jedne od ustanova u čijoj se organizaciji (i suorganizaciji) izvode i programi kazališne i glazbeno-scenske djelatnosti, Multimedijalnog kulturnog centra (MKC), temelji se na ideji otvorene institucije. Njezine su djelatnosti organizacija, produkcija i promicanje kulturnih programa na polju likovnih, glazbenih i scenskih umjetnosti, filma i videa. Uz produciranje svog programa, ustanova omogućava rad predstavnicima nezavisne kulture, surađuje s kulturnim i obrazovnim ustanovama (MMSU Rijeka, SC Zagreb, UMAS, FF Split...), udrugama (Slobodne veze, Kazimir, Platforma 9.81, Siva zona, Kontejner...) i kreativnim pojedincima (kroz suorganizaciju programa) s naglaskom na suvremenoj medijskoj i interdisciplinarnoj umjetnosti. Zgrada Doma mladih, u kojoj je smješten i kojom upravlja Multimedijalni kulturni centar, jedan je od posljednjih projekata modernističkog urbanizma u Splitu koji još uvijek nije dovršen. Mnogi od korisnika prostora Doma mladih čine zagovaračku Platformu Doma mladih (PDM) koja je započela s radom 2015. godine djelujući kao formalna udruga, odnosno savez udruga za nezavisnu kulturnu scenu i sektor mladih, aktivno surađujući s MKC na razvoju modela društveno-kulturnog centra čiji program uključuje umjetničke, edukacijske i istraživačke programe i prezentacije namijenjene zajednici te subverzivne i kritičke istraživačke prakse.

Nezavisna kazališna scena razvijala se, prvotno kroz Eksperimentalnu scenu HNK-a 60-ih i 70-ih, krajem 80-ih kroz teatar Epicentar i od 1994. kroz rad Fraktal Falus Teatra, koji nije vezan samo uz kazališne projekte u užem smislu, već se bavi aktivističkim praksama kroz teatar. Njihovom predstavom Olovni vojnici i projektom „Art Squat“ u (tada) derutnom i napuštenom Domu mladih, postavljeni su temelji aktualne nezavisne scene.

Od 2008. godine u Splitu djeluje Kazalište Playdrama koje ostvaruje veoma zapaženu dramsku aktivnosti i produkciju koja, pored premijerne djelatnosti profesionalnih ansambala, djeluje inkluzivno i otvara prostor amaterskom djelovanju građana svih uzrasta kroz program Glumački studio.

Kao primjer novije vaninstitucionalne inicijative, u ovom slučaju usmjerene revitalizaciji i realizirane unutar zapuštenog prostora nekadašnjeg kamenoloma Perun, zanimljivo je spomenuti i izvedbu tim povodom oformljene amaterske kazališne skupine sastavljene od članova udruga "Žrvanj" iz Žrnovnice i "Artorius" iz Podstrane, koja je u javnosti 2019. godine izazvala veliki interes.

Vaninstitucionalnu glazbeno-scensku djelatnost ostvaruju udruge i organizacije u području glazbene djelatnosti: Glazbena mladež Split, višestruko međunarodno nagrađeni Gradski zbor Brodosplit, Kulturno-umjetničko društva Filip Dević i Jedinstvo, Glazbeno umjetnička udruga Artemis (osnovana 2009. godine od strane profesora Glazbenog odjela Umjetničke akademije Sveučilišta u Splitu), Gradsko mandolinsko društvo Sanctus Domnio, Komorni orkestar Splitski virtuozi (jedini komorni orkestar s kontinuiranom koncertnom djelatnošću u Splitu), Ansambl S/UMAS (Udruga Summarum), Splitski gudački kvartet, Glazbeno društvo „Stjepan Radić“ Žrnovnica. Glazbena mladež Split, pored rada na koncertnoj djelatnosti, razvoju publike i promociji mladih glazbenika usmjerena je na pedagošku aktivnost i rad s mladima na području glazbeno - scenske djelatnosti. Na tom području djeluje i Glazbena udruga Musica (Odgoj s glazbom) pa su tako aktivni i u programima razvoja mlade publike na prostoru splitske okolice, ali i u pedagoškim aktivnostima usmjerenim djeci i mladima s poteškoćama u razvoju. Većina nabrojanih glazbenih udruga okupljena je u Platformi glazbenih inicijativa Split, pokrenutoj s ciljevima sukrecije glazbenog i kulturnog života Grada, razvoja publike i koncertne djelatnost u gradu Splitu i okolici. Prema dostavljenim podacima, u 2018. godini su dionici Platforme glazbenih inicijativa zajedno održali 370 koncerta i raznih glazbenih događanja s 2.460 sudionika i 31.800 posjetitelja. Neke od članica Platforme doma mladih bave se glazbeno-scenskom djelatnošću (KUU Uzgon, Room 100 (Pozitivna sila), Cirkus Kolektiv, Style Force). Članica PDM je i KLFM – radio u zajednici, čiji članovi sudjeluju u stvaranju community radia, kulturnih i glazbenih programa kroz organiziranje glazbeno-scenskih događanja.

Od manifestacija i festivala ističu se: Festival MAG i Mag-sezona u organizaciji udruge Mladi akademski glazbenici Split, Piano Loop Festival, SING (in) Split i Camerata Vocale Split koje organizira udruga Schola cantorum Split, međunarodni festival Dani Bacha u Splitu (pokrenut 2012. g. od profesora Glazbenog odjela UMAS-a), Dani klasične gitare i Splitski gitaristički kvartet udruge splitskih gitarista – GitaraSt, Dani flaute koje vodi Umjetnička organizacija Aleph, Međunarodni zbarski festival CRO PATRIA, Ciklus koncerata mo. Vinko Lesić (jedina cijelosezonska strukturirana koncertna aktivnost u Splitu) te program Ljetne čari klasične glazbe. Dokaz kvalitete okupljene unutar Platforme glazbenih inicijativa Split činjenica je kako je pet festivala u organizaciji članica platforme nagrađeno za kvalitetu prestižnom EFFE etiketom „Remarkable Art Festival of Europe 2019.-2020“.

Dovršanjem i stavljanjem u funkciju Koncertne dvorane u zgradi obnovljenog Hrvatskog doma u prosincu 2020. splitska glazbena scena dobila je prikladan i kvalitetan novi prostor za djelovanje. Za tu je potrebu osnovana Javna ustanova u kulturi Hrvatski dom Split, koja će ujedno upravljati i Višenamjenskom dvoranom na Trgu Hrvatske bratske zajednice. Stavljanjem u potpunu funkciju i tog prostora kazališna i glazbeno-scenska djelatnost grada Splita ostvaruje značajno infrastrukturno poboljšanje koje ima potencijal dovesti do ukupnog unapređenja rezultata koje dionici postižu unutar te kulturne djelatnosti.

Pored navedenog, u privatnoj produkciji se tijekom ljetnih mjeseci organizira festival urbane glazbe Revija urbane kulture – EVO RUKE! i Split Blues Festival, čime se kulturna ponuda grada obogaćuje glazbenim sadržajima na otvorenom.

1.5.5.4. Knjižnična i izdavačka djelatnost

Najznačajnije ustanove u ovom području su Gradska knjižnica Marka Marulića (GKMM) i Sveučilišna knjižnica koje svojom bogatim fundusom knjižničnu djelatnost podižu na višu razinu da bi u zadnjem periodu svoju djelatnost proširili i na predstavljanje likovnih i glazbenih umjetnika, osobito u Sveučilišnoj galeriji Vasko Lipovac koja ima status žiriranog izlagačkog prostora.

Gradska knjižnica Marka Marulića ostvaruje značajne rezultate na području promicanju kulture knjige i organizaciji različitih kulturnih događanja. Broj članova (iznad 23 000), posudbi knjižne građe (oko 400 000), organiziranih kulturnih događanja za djecu (1287 u 2018.) i odrasle (590 u 2018.), pa čak i ulaza na različite mrežne sadržaje GKMM (oko 5 milijuna u godini dana, što je kategorija koja je se u inozemstvu redovito valorizira kao indikator vidljivosti rada ustanova u kulturi, što kod nas još uvijek nije slučaj) pokazuju kvalitetne rezultate. S obzirom na izuzetno brojne aktivnosti GKMM koje obuhvaćaju

digitalizaciju, izdavaštvo, edukativne radionice za djecu i odrasle, razna kulturna događanja, tribine, okrugle stolove, promocije, predavanja i izložbe, može se reći kako ova ustanova predstavlja jednog od ključnih dionika kulture u gradu Splitu, ali i u Županiji. Brojnost odjela (10) smještenih u različitim dijelovima grada omogućava disperziju događanja, što GKMM, prema dostupnim podacima, kvalitetno koristi.

Pored spomenutih ustanova, na polju knjižnične djelatnosti valja spomenuti i knjižnice splitskih ustanova u kulturi i institucija koje djeluju u kulturi, poput onih Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika, Muzeja grada Splita i Filozofskog fakulteta u Splitu. Među njima se knjižničnom i arhivskom građom ističu knjižnice Arheološkog muzeja u Splitu, Konzervatorskog odjela u Splitu i Bogoslovno-katoličkog fakulteta u Splitu.

Po pitanju izdavaštva nositelj kvalitete jest Književni krug Split koji, osim svojih dvadesetak naslova godišnje, izdaje i dva časopisa, *Mogućnosti* i *Čakavske riči* te godišnjak *Colloquia Maruliana*, a u suradnji s Konzervatorskim odjelom u Splitu izdaje znanstveni časopis *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*. Književni krug Split djeluje i kao glavni organizator kulturne manifestacije *Tjedan knjige mediteranske tematike* (*Knjiga Mediterana*), *Dana hvarskoga kazališta* i, kroz djelovanje „*Marulianum*” – instituta za proučavanje književne baštine M. Marulića, festivala *Marulićevi dani*. Nezaobilazne su i visokoobrazovne ustanove humanističke profilacije, pogotovo Filozofski fakultet u Splitu (FFST) koji ostvaruje zapaženu izdavačku djelatnost u području humanističkih znanosti, a izdaje i znanstveni časopis *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu*. FFST izdaje i časopise studenata *The Split Mind*, *Pleter* i *Humanist*, gdje mladi autori nalaze prostor za djelovanje. Pored navedenih, u Splitu izlaze znanstveni časopisi *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku* (izdavač Arheološki muzej u Splitu), *Ethnologica Dalmatica* (izdavač Etnografski muzej Split), *Starohrvatska prosvjeta* (izdavač Muzej hrvatskih arheoloških spomenika) te časopis za popularizaciju i promociju kulturne baštine *Kulturna baština* (izdavač Društvo prijatelja kulturne baštine). Od svojeg je osnutka 2010. godine do danas svojom istraživačkom i izdavačkom djelatnošću, ali i organizacijom tematskih predavanja i skupova značajnim dionikom u kulturi Splita postao Centar Cvito Fisković Instituta za povijest umjetnosti iz Zagreba. Zavod za umjetnički rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Splitu izdaje časopis „*ADRIAS*”. Smješten u Palači Milesi, vrijednom izlagačkom i prostoru općenito kulturnog predznaka u samom središtu grada, Zavod je čest organizator i suorganizator, s drugim dionicima u kulturi Splita, simpozija, predavanja i izložbi.

Udruga Kurs sa svojim rezidencijalnim programom osigurava stipendije za autore i prevoditelje te smještaj u gradu Splitu, što znatno povećava vidljivost grada na književnoj karti Europe.

Udruga Bookvica provodi književni program Bookvica u klubu Quasimodo od 2009. godine, što ga čini najdugovječnijom redovitom književnom manifestacijom u Splitu. U proteklih deset godina održano je 170 Bookvica, na kojima je nastupilo više od 200 autora.

U organizaciji udruge Pričigin od 2006. godine se održava Festival pričanja priča Pričigin, jedna od posjećenijih kulturnih manifestacija u gradu Splitu i festival osobitog profila. Posljednjih godina se dodatno profilirao uvođenjem programa Dječji pričigin.

1.5.5.5. *Filmska i multimedijalna djelatnost*

Po pitanju distribucije gradska ustanova Centar za kulturu i obrazovanje Zlatna vrata (CKOZV) sa svojim probranim izborom recentnih filmskih naslova i kinotečnim programom filmskih klasika pozitivno utječe na formiranje educirane i kompetentne publike. Na godišnjoj razini u Kinu Zlatna vrata održe se projekcije preko dvije stotine filmova (266 u 2018. godini) s posjetom od desetak tisuća gledatelja, gdje unutar programa dominiraju art naslovi. CKOZV upravlja prostorom Ljetnog kina Bačvice, gdje samostalno organizira projekcije, ali i ostvaruje kinoprikazivačku i festivalsku suradnju s Festivalom mediteranskog filma Split. Ovo je najposjećeniji filmski događaj u Splitu s projekcijama u kinoteci Zlatna vrata i u Ljetnom kinu Bačvice. Program Kino Mediteran, pokrenut od strane organizatora Festivala mediteranskog filma Split, ima za cilj revitalizaciju kina u manjim dalmatinskim sredinama, kojeg održavanjem programa u ljetnim mjesecima uspješno ispunjava. Važno je spomenuti Split film festival

– Mediteranski festival novog filma, koji prikazuje art filmove u nekoliko izrazito profiliranih programa koji se također realiziraju uz suradnju CKOZV.

Udruga Kino klub Split djeluje kroz cjelogodišnji edukativni program predavanja i radionica, produkcije i koprodukcije filmova (Škola Kino kluba Split) Udruga producira više desetaka kratkometražnih filmova godišnje i sustavno prezentira vlastitu arhivu prikupljenu u gotovo 70 godina djelovanja. Filmovi iz perioda 1960.-ih do 1980.-ih godina danas spadaju u nacionalnu i svjetsku baštinu alternativnog filma. Udruga Kazimir se u posljednje vrijeme profilirala kroz vrlo poduzetne produkcijske aktivnosti sa značajnim prilivom financijskih sredstava iz Hrvatskog audiovizualnog centra (HAVC) i drugih izvora. Uz udrugu Kazimir, aktivno djeluju i doprinose sceni i organizacije Odjel za vizije i Kreativna agencija, a značajan akter je i Prime render studio koji se bavi animacijom i proveo je niz međunarodno priznatih projekata. Važnu ulogu u razvoju scene novomedijskih umjetnosti u Splitu ima Odsjek vizualnih komunikacija Umjetničke akademije u Splitu, osnovan 1997. kao prvi umjetnički visokoškolski program u Hrvatskoj namijenjen edukaciji u novim medijima.

Pored navedenog, važno je primijetiti kako značajnija filmska produkcija u Splitu gotovo da i ne postoji, pa je prije 2018. godine i profesionalne produkcije filma „Tereza 37“ zadnji film snimljen u Splitu 2003. godine (Ta divna splitska noć).

Od tada se u Republici Hrvatskoj realiziralo snimanje više stotina filmova i audiovizualnih djela (kratkometražnih i srednjemetražnih), a na prostoru Splita i neposredne okolice realizirano je nekoliko velikih stranih produkcija, prvenstveno zbog atraktivnosti povijesnih i prirodnih lokacija. U Hrvatskoj trenutno ne postoji veći filmski studio, a u gradu Splitu niti ured kojem bi zadaća bila privlačenje stranih i poticanje domaćih produkcija. S obzirom na atraktivnost kulturne i prirodne baštine Splita i Dalmacije, donedavni matchmaking ugovor grada Splita s Hrvatskim audio-vizualnim centrom i nisko proporcionalno ulaganje u područje Filma i multimedije od strane Grada Splita, ovdje postoji veliki prostor za napredak.

Multimedijalna scena redovito je promovirana kroz djelatnost ustanova Multimedijalnog kulturnog centra Split (MKC) i Galerije umjetnina, Hrvatske udruge likovnih umjetnika (HULU), kao temeljne strukovne udruge likovnih umjetnika te kroz aktivnost i inicijative brojnih udruga. U MKC su trenutno u funkciji galerijski prostor, Beton kino, Amfiteatar i niz manjih prostora među kojima je i klub Kocka, kojim upravlja Koalicija udruga mladih. Svoj program na područjima vizualne, glazbene i filmske kulture i izvedbenih umjetnosti MKC ostvaruje uz sudjelovanje više udruga, Platforme doma mladih (PDM), Centra za društvene inovacije CEDRA, Koalicije udruga mladih i Festivala mediteranskog filma Split te Umjetničke akademije. Unutar tih područja naglasak je na istraživačkom, kreativnom i eksperimentalnom djelovanju dionika nezavisne kulturne scene. Neki se članovi PDM primarno bave filmom i multimedijском djelatnošću (Kino klub kroz redovnu djelatnost, queerAnarchive, Mavena kroz pojedinačne programske aktivnosti). PDM u trenutku pisanja ove analize stanja provodi projekt Gradimo dom zajedno, financiran od strane Europskog socijalnog fonda na kojem su partneri Grad Split, MKC, CEDRA, Koalicija udruga mladih i FMFS. Cilj je projekta osnažiti kapacitete dionika kulture grada Splita u području sudioničkog upravljanja, unaprijediti postojeći model upravljanja Domom mladih te promovirati Split i Dom kao žarište kulturne i umjetničke emancipacije kroz veću uključenost lokalne zajednice. Može se zaključiti kako Platforma doma mladih trenutno predstavlja istaknuti primjer sinergijskog djelovanja na neuralgičnim točkama najšire zamišljene splitske kulturne i društvene scene.

1.5.6. Anketa o posljedicama COVID-19 epidemije u kulturi

Tijekom procesa izrade analize stanja u kulturi grada Splita u sklopu izrade Strategije razvoja grada Splita do 2030. godine, u proljeće 2020. godine provedena je obustava velikog broja djelatnosti i događanja uslijed epidemije COVID-19, među ostalima i onih u kulturi. Nastavno na okolnosti koje su u velikoj mjeri utjecale na rad ustanova i udruga u kulturi, u sklopu analize stanja provedena je anketa s ciljem utvrđivanja podataka o posljedicama COVID-19 epidemije. Anketa je provedena mrežnim upitnikom upućenim na email adrese predstavnika ustanova i udruga u kulturi grada Splita, a ispunili su ga predstavnici 12 ustanova i 12 udruga. Dionici su se bili pozvani, ispred ustanove/udruge/fizičke ili

pravne osobe koju predstavljaju, u odgovorima referirati na dosadašnja iskustva, a pogotovo na razdoblje ograničene djelatnosti (tzv. lockdown). Rezultati ankete su pokazali kako su posljedice epidemije jako utjecale na rad dionika u kulturi te da će se posljedice epidemije pored kratkoročnog, vjerojatno osjećati i tijekom srednjoročnog razdoblja koje slijedi. Uporedo s navedenom anketom, zasebna je anketa upućena na Odsjek za kulturu Grada Splita s ciljem dobivanja usporednih podataka.

1.5.6.1. Rad s publikom

Dionici su, očekivano, zabilježili pad posjećenosti svojih kulturnih programa i sadržaja. U razdoblju nakon ponovnog otvaranja sadržaja u kulturi za javnost pad posjećenosti u odnosu na isto razdoblje 2019. godine je kod ustanova u prosjeku varirao između 60-70%, dok je kod događaja u organizaciji udruga u kulturi bio jednak, no s nešto većim varijacijama između anketiranih udruga. Po pitanju strukture posjetitelja dionici su se izjasnili kako su, kod većine anketiranih, u razdoblju prije epidemije strani posjetitelji činili razmjerno mali udio ukupnog broja posjetitelja. Sukladno tome, većina dionika (udruga i ustanova relativno podjednako) se izjasnila kako udio stranih posjetitelja u publici, s obzirom na neizvjesnost razvoja epidemiološke situacije i mogućnosti putovanja, ne smatra opterećenjem za planiranje budućih aktivnosti.

Tijekom ograničenja rada velika je većina anketiranih udruga i ustanova (83.3%, jednako u obje kategorije) radila na novim oblicima rada s publikom, pri čemu su najčešće koristili mogućnost komuniciranja s publikom uz pomoć web stranice i/ili korištenjem društvenih mreža. Od anketiranih dionika, četvrtina (6) nije mjerila porast posjeta mrežnim sadržajima u tom razdoblju, dok je kod onih koji su to radili porast iznosio približno 50%.

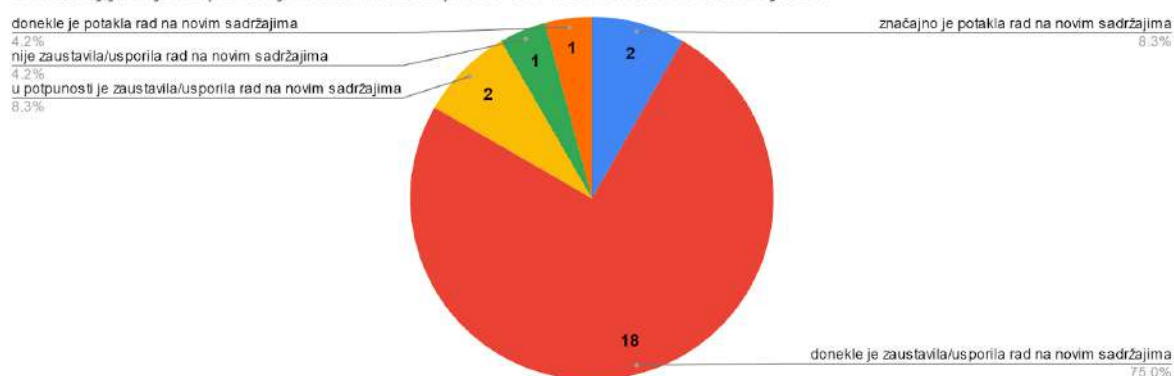
Manji ili veći broj novih sadržaja/proizvoda u kulturi prilagođenih ograničenim mogućnostima rada tijekom obustave rada s publikom razvilo je 10 dionika (41.7%), dok su se svi ostali izjasnili kako su u istom razdoblju pokrenuli rad na takvim sadržajima. Istovremeno su se gotovo svi dionici (22 od 24) izjasnili kako su u tom razdoblju održali neki događaj potpuno u mrežnom okruženju, pri čemu ih je pola održalo tri ili više takvih događaja. Svoju je sposobnost prilagodbe korištenju elektronskih sadržaja za djelatnost kulturne produkcije u najširem smislu zadovoljavajućom, dobrom ili vrlo dobrom ocijenilo 83.3% dionika, dok je manji broj dionika (4) ocijenilo kako im je potrebna velika prilagodba. 11 dionika (45.8%) drži kako im je potrebna velika ili umjerena prilagodba kako bi svoju djelatnost na polju kulturne produkcije modificirali s obzirom na novonastale uvjete (izuzevši financijske) i dugotrajnije posljedice na način komunikacije u kulturi, a jednak ih broj smatra kako ta prilagodba treba biti mala ili veoma mala.

1.5.6.2. Planiranje rada i poslovanja

Epidemija je jako utjecala i na planiranje budućih aktivnosti kod 79.1% dionika pa isti planiraju značajne (3 dionika) ili umjerene izmjene (16 dionika) u načinu redovnog poslovanja nakon prestanka epidemije. Kod velikog je broja dionika (83.3%) epidemija donekle ili u potpunosti zaustavila rad na novim sadržajima, a posljedično se kod njih 79.1% dogodila i izmjena kratkoročnih i srednjoročnih planova.

Dijagram 2. Posljedice epidemije na rad na novim sadržajima u kulturi.

U kolikoj je mjeri epidemija zaustavila/usporila vaš rad na novim sadržajima?

Izvor: Anketa o posljedicama COVID-19 epidemije provedena u sklopu analize stanja u kulturi

Nešto više od dvije trećine anketiranih dionika (17 dionika ili 70.8%) se izjasnilo kako je epidemija negativno utjecala i na aktivnosti koje ne uključuju komunikaciju s posjetiteljima, tako da je u tom segmentu zabilježen pad produktivnosti koja je, prema odgovorima u anketi, relativno ili bitno smanjena. Zanimljivo je pri tome istaknuti i kako se po istom pitanju 4 (16.7%) dionika izjasnilo da su zabilježili porast produktivnosti.

Osam dionika je svoju opću sposobnost i mogućnosti prilagodbe vlastite djelatnosti radu od kuće (s obzirom na organizaciju rada, interne akte ali i sposobnost prilagodbe unutar kolektiva) ocijenilo slabom, sedam zadovoljavajućom, a devet dionika dobrom, vrlo dobrom ili potpunom. Pri tome je potrebu izmjene internih akata u svrhu prilagodbe poslovanja 11 dionika ocijenilo umjerenom ili velikom. Neke od dionika pri planiranju izmjena u načinu provođenja aktivnosti koje nisu vezane uz posjetitelje jako (2) ili umjerenom (8) ograničavaju i aktualne zakonske odredbe.

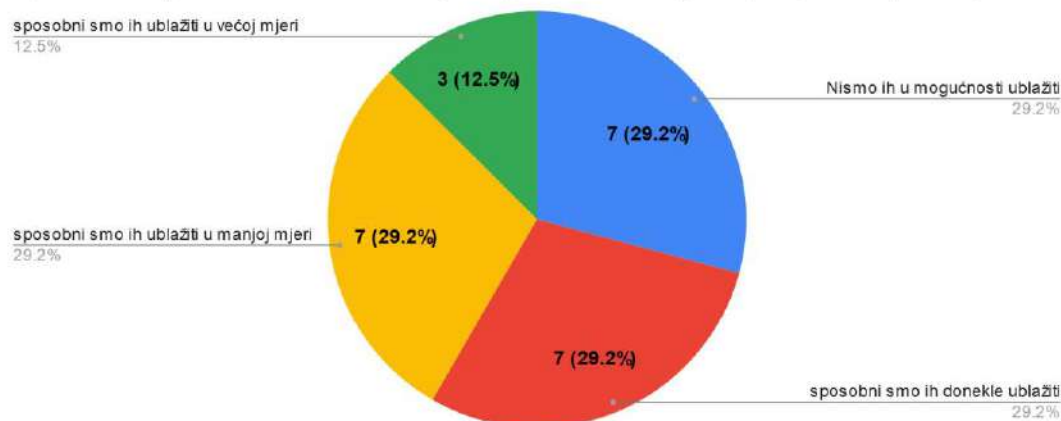
Polovica anketiranih ustanova u kulturi ima okvirno predviđene mjere/protokole u svojim važećim strateškim dokumentima usmjerene nošenju s posljedicama nepredvidivih događaja, dok njih 10 (od 12) smatra kako bi njihovi strateški dokumenti ubuduće trebali sadržavati takve mjere.

1.5.6.3. Financijske posljedice

Svi su dionici u većoj ili manjoj mjeri osjetili i financijske posljedice epidemije, gdje se 29.2% dionika (4 udruge i 3 ustanove) izjasnilo kako ih nije u mogućnosti privremeno amortizirati.

Dijagram 2. Sposobnost amortizacije financijskih posljedica u kulturi.

Sposobnost privremene amortizacije negativnih financijskih posljedice epidemije

Izvor: Anketa o posljedicama COVID-19 epidemije provedena u sklopu analize stanja u kulturi

Značajan udio dionika (6 udruga i 5 ustanova), 45.8%, smatra kako bi produljenjem epidemije u 2021. godini njihova djelatnost bila jako ugrožena. Državnu financijsku potporu za očuvanje radnih mjesta koristile su samo dvije udruge.

1.5.6.4. *Grad Split*

Grad Split nije donio mjere u vidu programa financijske potpore dionicima u kulturi. Nekakav vid organizacijske ili savjetodavne potpore od strane Grada dobile su tri ustanove i jedna udruga, dok su se ostali dionici izjasnili kako od strane Grada nisu dobili nikakvu potporu. Iz Odsjeka za kulturu izjasnili su se kako su provedene konzultacije s proračunskim korisnicima i potom donesene odluke kojima je ostvaren cilj zadržavanja razine iznosa za plaće, dok se iznos za druge troškove smanjio. Prema dostavljenim podacima iz Odsjeka za kulturu, na razini ukupnog financiranja društvene djelatnosti Grada Splita raspoloživi iznos je rebalansom umanjen za 4.8%, dok je unutar toga raspoloživi iznos Odsjeka za kulturu (ukupni iznos za financiranje kulturne djelatnosti) smanjen za 9.9%.

S druge strane, ukupnu potporu od strane Grada Splita dionicima u kulturi po pitanju ublažavanja posljedica epidemije slabom je ocijenilo 16 dionika, dok je dobrom ili zadovoljavajućom ocijenilo 8 dionika. Grad Split je, po izbivanju epidemije, odluku o dodjeli sredstava po godišnjem natječaju za programe u kulturi izvanproračunskih korisnika prilagodio donijevši novu odluku kojom su linearno smanjena inicijalno dodijeljena sredstva (za cca 23%). Odsjek za kulturu proveo je konzultacije prije donošenja navedene odluke i smanjenja dodijeljenih sredstava, gdje su se pojedini dionici izjasnili kako neće moći provesti najavljene programe.

Dionici su u okviru ove ankete bili upitani izjasniti se o takvom načinu prilagodbe, gdje se, među onima koji su se natjecali (21 dionik) za dodjelu sredstava, njih 8 izjasnilo (a među njima 5 udruga) kako model smanjenja smatra lošim, dok su ostali (13) tom modelu dali prolaznu ili višu relativnu ocjenu.

Anketa upućena Odsjeku za kulturu Grada Splita sadržavala je i upit o tome treba li Odsjek biti inicijator iznalaženja zajedničkog odgovora na posljedice epidemije u kulturi te je li Odsjek (kao dio Službe za društvene djelatnosti) adekvatno pozicioniran i kapacitiran planirati i provoditi sveobuhvatnije organizacijske i financijske mjere prilagodbe kulturne produkcije posljedicama epidemije u gradu Splitu, no odgovor na ova pitanja bio je prilično neodređen.

1.6. Standard stanovanja

1.6.1. Uvod

Analiza stanovanja grada Splita polazi od pretpostavke da je stanovanje osnovna ljudska potreba te da time priuštivost stanovanja čini jednu od temeljnih pretpostavki poželjnosti života u nekom gradu odnosno području. S obzirom da je osnova gospodarskog razvoja nekog grada ljudski kapital, na dostupnost i kvalitetu stanovanja te priuštivost možemo gledati kao jednu od osnovnih determinanti razvoja grada u budućnosti. U tom pogledu priuštivost stanovanja gledamo kao „sposobnost da se kupe usluge stanovanja (bilo u vidu unajmljivanja ili kupnje nekretnine), a da ta kupnja ne uzrokuje financijske poteškoće kupcu“ Vizek (2009., 286.). Prema tome, cijene i najam stambenih nekretnina, razina dohotka, trošak financiranja i relativni troškovi ostalih dobara i usluga koje stanovnik konzumira utječe na razinu priuštivosti stanovanja.

Stoga, je osnovni cilj analize stanja stanovanja Grada Splita bilo utvrditi kvalitetu i priuštivost postojećeg stambenog fonda i prateće infrastrukture. Pri tome su se analizirala demografska kretanja lokalnog stanovništva te dolasci i noćenja „privremenog stanovništva“, tj. turista. Na slobodnom tržištu, životne potrebe kućanstva za stanovanjem, određene njihovom financijskom snagom, čine osnovnu determinantu potražnje za nekretninama. Mogućnost zarade od najma nekretnina, bilo kroz dugoročan najam ili najam turistima, čini dodatnu potražnju za nekretninama na području grada koja ovisi i o mogućnostima prinosa drugih alternativnih ulaganja. Moguća nova ponuda stambenih nekretnina je prvenstveno određena prostorno – planskom dokumentacijom. U ovisnosti između svih troškova izgradnje i mogućih prodajnih cijena stvara se nova ponuda nekretnina s kojom se mijenja standard stambenih nekretnina, ali i tržišna cijena. Analizom navedenih čimbenika smo identificirali glavne odrednice tržišnih cijena stambenih nekretnina u Gradu Splitu.

Dodatno, stanovanje pojedinih specifičnih kategorija se ne smije prepustiti samo slobodnom tržištu. Stoga se je napose izvršila analiza mogućnosti i potrebe stanovanja specifičnih kategorija i to: starije populacije, beskućnika, mladih nakon napuštanja doma za nezbrinutu djecu, žrtava nasilja te studentske populacije.

1.6.2. Stanje stambenog fonda

Analizu stambenog fonda u referentnom razdoblju 2013.-2017. nije bilo moguće provesti zbog nepostojanja dostupnih podataka za to razdoblje. Stambeni fond grada Splita ovdje se analizira prema podacima Državnog zavoda za statistiku koji se odnose na Popise stanovništva 2001. i 2011. godine te podatke Grada Splita o broju izdanih dozvola za građenje i uporabnih dozvola za novoizgrađene stambene objekte za razdoblje 2012.-2018. Za izradu cjelovitije analize stambenog fonda, međutim, niz podataka bilo je nepotpuno, dostupno samo za razinu grada, a ne i za razinu pojedinih gradskih kotara, dok su mnogi relevantni podaci bili potpuno nedostupni npr. podaci o starosti postojećeg stambenog fonda, podaci o stambenim tipologijama unutar postojećeg stambenog fonda i podaci o vertikalnoj pristupačnosti stanova. Također, s obzirom i da se dostupni podaci najvećim dijelom oslanjaju na Popis stanovništva 2011. godine, uzimajući u obzir da je Grad Split u nakon 2011. godine do danas prošao i prolazi niz urbanih promjena koji imaju izravan utjecaj na postojeći stambeni fond (u prvom redu, snažan rast turističke posjećenosti) dijelove analize koji se oslanjaju isključivo na te podatke treba gledati okvirno.

1.6.2.1. Broj stanova unutar postojećeg stambenog fonda

Prema rezultatima Popisa stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine u gradu Splitu bilo je ukupno 76,568 stanova, što je povećanje od 16 % u odnosu na stanje prema Popisu iz 2001. Nasuprot tome, Popisi pokazuju da se u 2011. godini u odnosu na 2001. broj stanovnika smanjio za 6%, a broj kućanstava porastao za 3,8%. Takva statistika približava se statistici na razini Hrvatske u kojoj je između

2001. i 2011. došlo do smanjivanja broja stanovnika za 4%, te istovremeno do porasta broja kućanstava od 3%.

Odnos broja kućanstava i broja stanova u 2011. godini iznosio je 1:1.28, što je statistički najbližije s gradom Dubrovnikom u kojem taj odnos iznosi 1:1.29. (Tablica 2.1.)

Tablica 2.1. Ukupni broj stanova, stanovnika i kućanstava; usporedba 2001. i 2011.

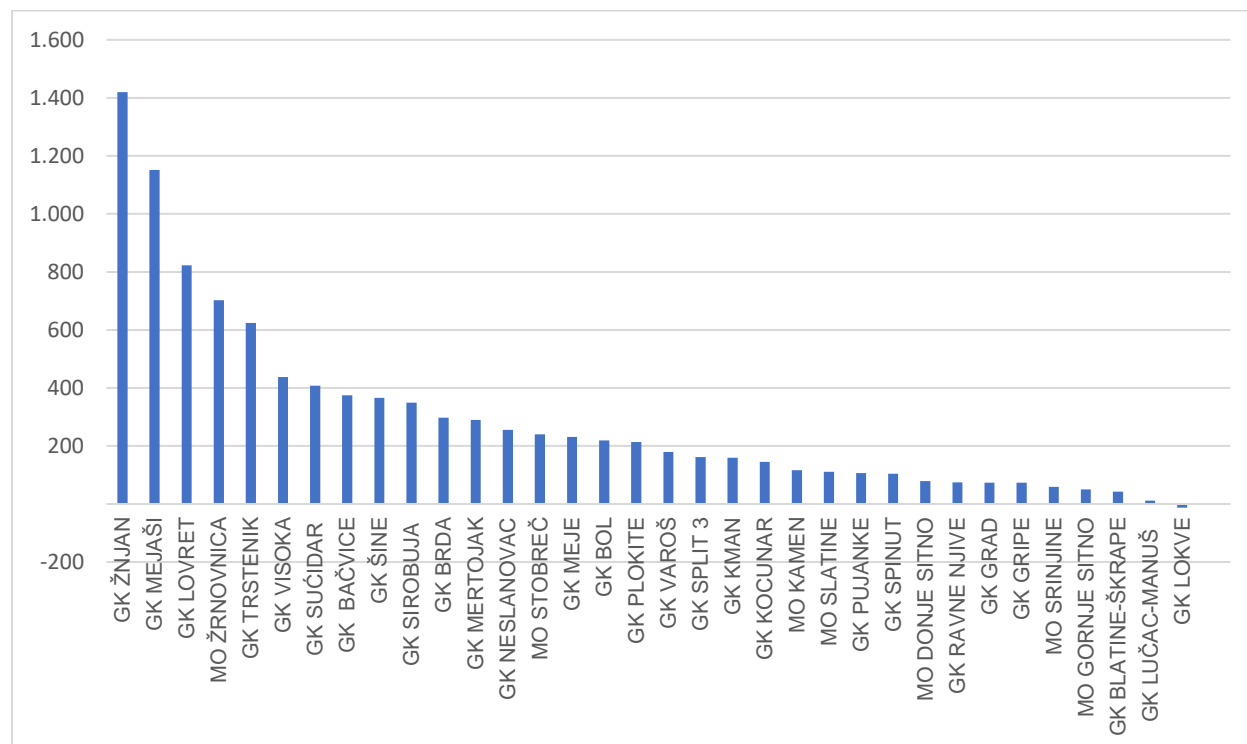
		Popis 2001.	Popis 2011.	Razlika 2001.- 2011.	
Split	Stanovi – ukupno	65,804	76,568	10,764	16%
	Broj stanovnika	188,694	178,102	-10,592	-6%
	Broj kućanstava	60,700	63,007	2,307	3,8%
	Odnos broja kućanstava i ukupnog broja stanova	1: 1.08	1 : 1.28	NP	NP
Hrvatska	Stanovi – ukupno	1.877.126	2.246,910	369,784	20%
	Broj stanovnika	4.437,460	4.2463,13	-191,147	-4%
	Broj kućanstava	1.477,377	1.519,038	41,661	3%
	Odnos broja kućanstava i ukupnog broja stanova	1: 1.27	1: 1.48	NP	NP

Špilsko-dalmatinska županija	Stanovi – ukupno	190,429	254,629	64,200	34%
	Broj stanovnika	463,676	451,555	-12,121	-3%
	Broj kućanstava	NP	154,528	NP	NP
	Odnos broja kućanstava i ukupnog broja stanova	NP	1.65	NP	NP
Zagreb	Stanovi – ukupno	312,902	384,333	71,431	22%
	Broj stanovnika	779,145	680,127	-99,018	-13%
	Broj kućanstava	275,464	271,880	-3,584	-1%
	Odnos broja kućanstava i ukupnog broja stanova	1: 1.14	1: 1.41	NP	NP
Zadar	Stanovi – ukupno	31,122	41,003	9,881	32%
	Broj stanovnika	72,718	74,443	1,725	2%
	Broj kućanstava	23,960	27,461	3,501	15%
	Odnos broja kućanstava i ukupnog broja stanova	1.30	1.49	NP	NP
Dubrovnik	Stanovi – ukupno	16,989	19,869	2,880	17%
	Broj stanovnika	43,770	42,158	-1,612	-4%
	Broj kućanstava	14,709	15,345	636	4%
	Odnos broja kućanstava i ukupnog broja stanova	1: 1.16	1: 1.29	NP	NP
Rijeka	Stanovi – ukupno	58,307	62,708	4,401	8%
	Broj stanovnika	144,043	127,645	-16,398	-11%
	Broj kućanstava	53,406	52,890	-516	-1%
	Odnos broja kućanstava i ukupnog broja stanova	1.09	1.19	NP	MP

Izvor: DZS (2001.), DZS (2011.)

U razdoblju 2001.-2011. naselja u kojima dolazi do najvećeg porasta broja stanova (više od 500) namijenjenih za stalno stanovanje su GK Žnjan (1,420), GK Mejaši (1,151), GK Lovret (823), MO Žrnovnica (702) i GK Trstenik (624). Relativno povećanje broja stanova u odnosu na postojeći broj najintenzivnije je u GK Žnjan (126 %), GK Šine (113%), MO Žrnovnica (96%), MO Sitno Donje (79 %) te GK Sirobuja (54%). Zanimarivi relativni porast imali su GK Lokve, GK Lučac-Manuš i GK Blatine-Škrape . (Graf 2.1.)

Graf 2.1. Rast broja stanova namijenjenih za stalno stanovanje 2001.- 2011. po kotarima

Izvor: DZS (2019.)

Podaci o broju novoizgrađenih stanova nakon 2011. iznose se iz dva izvora: podaci DZS o broju izgrađenih stanova po godinama te podaci od Grada Splita o broju stanova prema izdanim uporabnim dozvolama za novoizgrađene objekte. S obzirom na nesklad između dva izvora, paralelno se prikazuju i jedni i drugi podaci. (Tablica 2.2.)

Tablica 2.2. Broj izgrađenih stanova u naselju Split 2011.- 2017.

	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Broj izgrađenih stanova (DZS)	271	220	456	185	323	215	197

Izvor: DZS (2013.), DZS (2014.), DZS (2015.), DZS (2016.), DZS (2017.), DZS (2018.), DZS (2019.)

Prema podacima DZS izgrađeno je 1867 stanova. U prosjeku se u razdoblju 2011.-2017. godine gradilo godišnje 266 novih stanova.

Tablica 2.3. Usporedba prirasta novoizgrađenih stanova postojećem stambenom fondu (Split, Zagreb, Zadar, Dubrovnik, Rijeka)

		Split	Zagreb	Zadar	Dubrovnik	Rijeka
	Ukupan broj stanova 2011.	76,568	384,333	41,003	19,869	62,708
novoizgrađeni stanovi	2012.	220	2,729	245	42	205
	2013.	456	1,227	109	177	323
	2014.	185	638	119	180	135
	2015.	323	1,798	210	117	118
	2016.	215	1,065	366	165	68
	2017.	197	1,672	294	130	82
	2012.-2017.	1,596	9,129	1,343	811	931
	Ukupan broj stanova početkom 2018.	78,164	393,462	42,346	20,680	63,639
	Prirast	2%	2%	3%	4%	1%

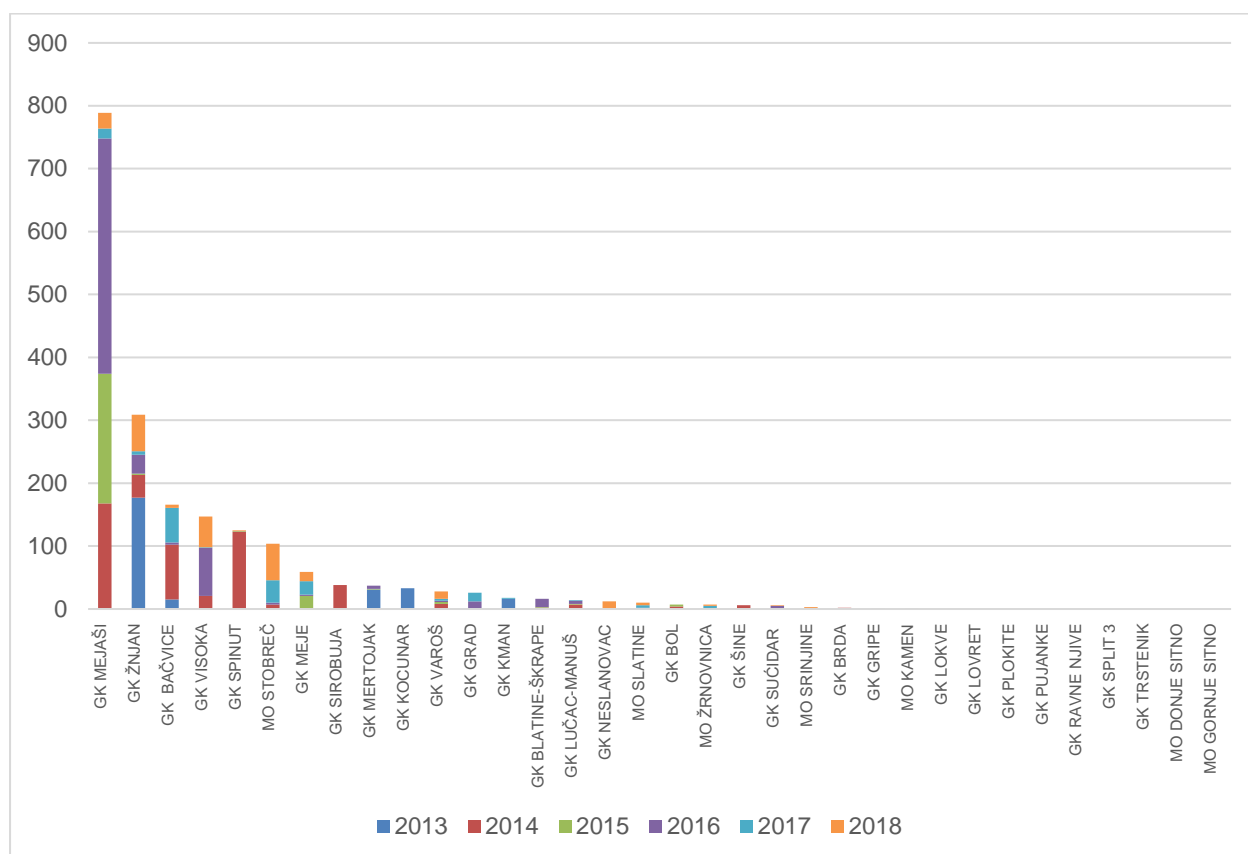
Izvor: DZS (2013.), DZS (2014.), DZS (2015.), DZS (2016.), DZS (2017.), DZS (2018.), DZS (2019.)

Prema podacima o broju izdanih uporabnih dozvola od Grada Splita za novoizgrađene stambene objekte, najveći broj novih stanova u razdoblju 2013.-2018. izgrađen je u naseljima Split (1839 stanova) i Stobreč (104). Zanemarivi broj stanova (manje od 10) izgrađeno je MO Žrnovnica, MO Srinjine, MO Kamen, a u naseljima MO Donje Sitno, MO Gornje Sitno nije izdana nijedna uporabna dozvola.⁵⁰

U naselju Split najveći broj novoizgrađenih stanova u razdoblju 2013.-2018. godine nalazi se u gradskim kotarima Mejaši (789), Žnjan (309), Bačvice (166), Visoka (147), Spinut (125), Stobreč (104), a zanemarivi broj stanova (manje od 10) izgrađeno je u kotarima Bol, Šine, Sućidar, Brda, Gripe, a u kotarima Lokve, Plokite, Pujanke, Ravne Njive, Split 3 i Trstenik nije bilo nikakve nove stambene izgradnje. (Graf 2.1, Slika 2.1) Za prikaz podataka o broju novoizgrađenih stanova po pojedinim gradskim kotarima prema izdanim uporabnim dozvolama vidi Prilog 1.

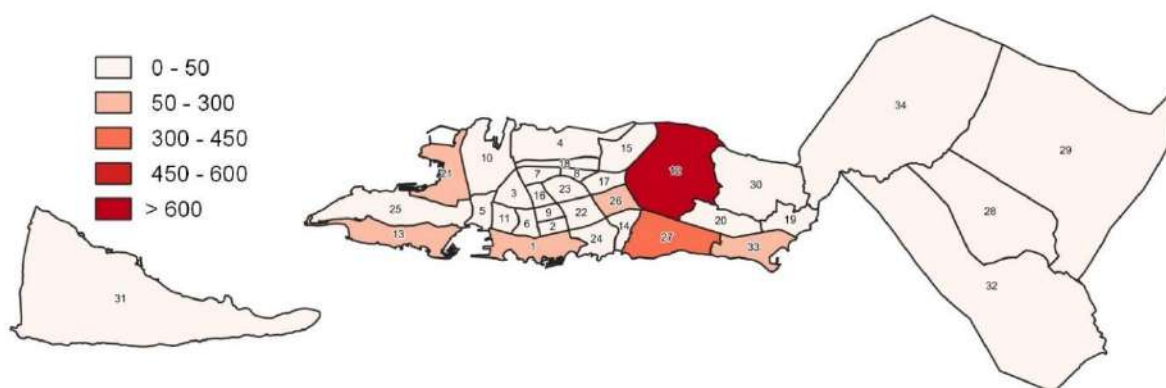
⁵⁰ Može se stoga zaključiti ili da u tim naseljima nije bilo novoizgrađenih stanova u promatranom razdoblju ili da investitori nisu tražili uporabne dozvole što je česta praksa kod izgradnje obiteljskih zgrada.

Graf 2.2. Broj izgrađenih stanova po kotarima 2013.-2018.

Izvor: Grad Split, podaci o izdanim uporabnim dozvolama (2019.)

Slika 2.1. Broj novoizgrađenih stanova 2013.- 2018. po naseljima i mjesnoj samoupravi grada Splita

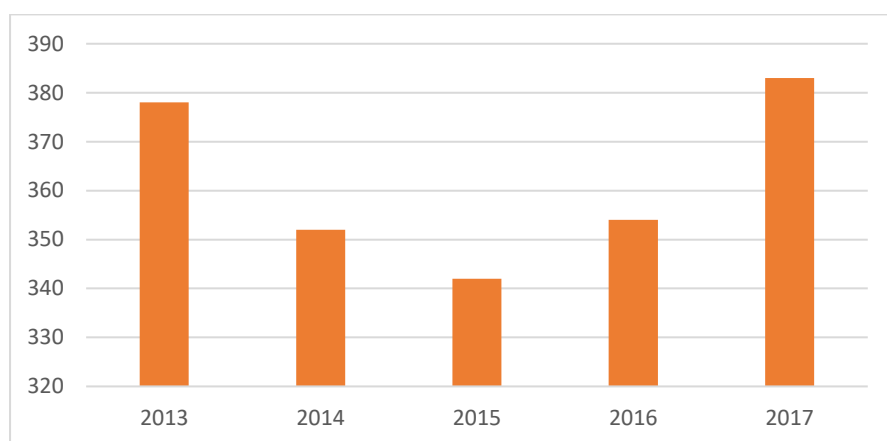
1 Bačvice 2 Blatine-Škrape 3 Bol 4 Brda 5 Grad 6 Gripe 7 Kman 8 Kocunar 9 Lokve 10 Lovret 11 Lučac-Manuš 12 Mejaši 13 Meje 14 Mertojak 15 Neslanovac 16 Plokite 17 Pujanke 18 Ravne Njive 19 Šine 20 Sirobuja 21 Spinut 22 Split 3 23 Sućidar 24 Trstenik 25 Varoš 26 Visoka 27 Žnjan 28 Donje Sitno 29 Gornje Sitno 30 Kamen 31 Slatine 32 Srinjine 33 Stobreč 34 Žrnovnica

Izvor: Grad Split, podaci o izdanim uporabnim dozvolama (2019.)

Od ukupno 789 stanova koliko je 2013.-2018. izgrađeno u naselju Mejaši 571 stan izgrađen je u sklopu programa POS na lokaciji Kila investitora APN.⁵¹ Stambena izgradnja na Kili u sklopu programa POS u razdoblju 2013.-2018. jedina je investicija unutar modela društveno poticane stanogradnje; sve ostale investicije u stanogradnju bile su od strane privatnog investitora i isključivo tržišno usmjerene. U sklopu programa POS u pripremi je izgradnja dodatnih 58 stanova u naselju Sirobuja.⁵²

Prema podacima dostavljenim od Grada Splita u razdoblju od u razdoblju od 1.7.2018. do 30.6.2019. izdano je odobrenje za građenje za stambene zgrade s ukupno 716 stanova što je značajno povećanje (87 %) u odnosu na 2017. godinu kada su izdana odobrenja za građenje stambenih zgrada s ukupno 383 stana, pa se može očekivati i povećanje broja izgrađenih stanova u narednom razdoblju.⁵³

Graf 2.3. Broj stanova prema izdanim odobrenjima za građenje 2013.-2017.

Izvor: DZS (2015.), DZS (2016.), DZS (2017.), DZS (2018.), DZS (2019.)

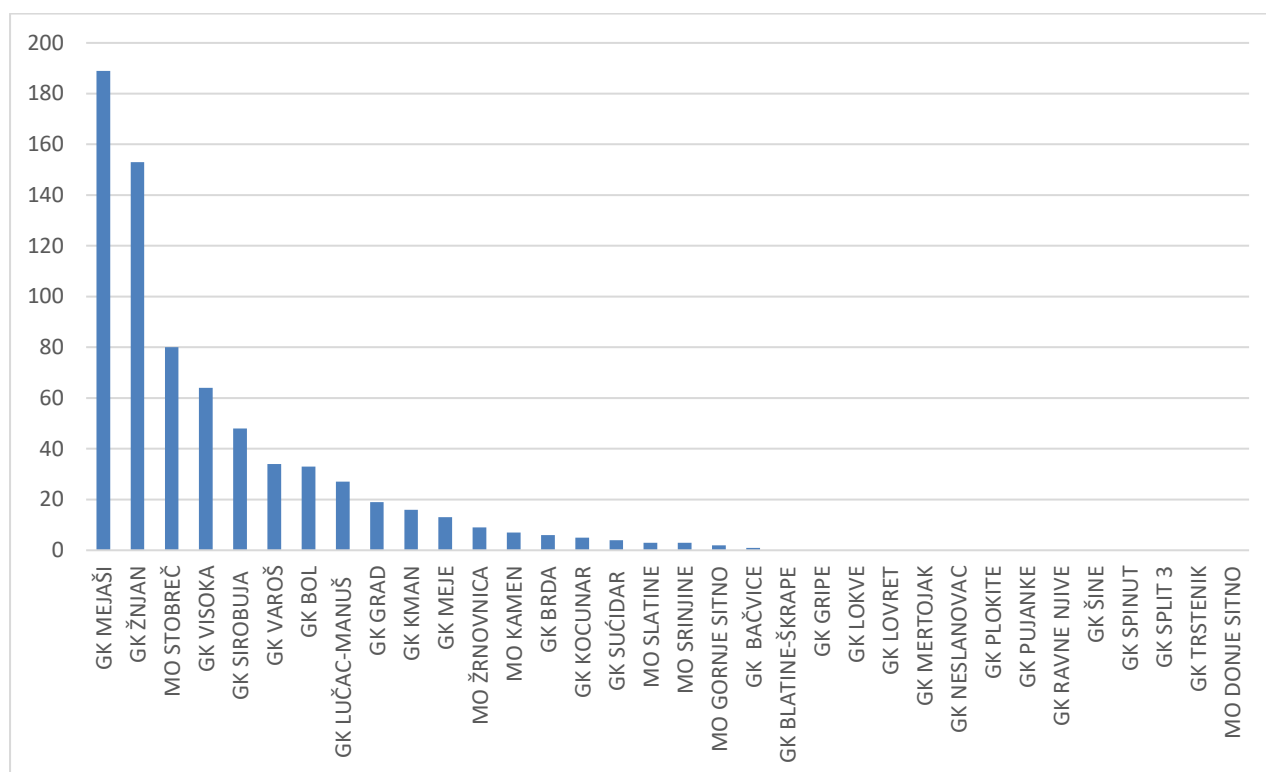
Prema izdanim odobrenjima za građenje koje je Grad Split izdao u razdoblju od 1.7.2018. do 30.6.2019., a koja osim novoizgrađenih objekata uključuje i rekonstrukciju postojećih, najveća ulaganja u stanogradnju može se očekivati u gradskim kotarevimakotarima Mejaši (189 stanova), Žnjan (153 stana), mjesnom odboru Žrnovnica (80 stanova) te u gradskim kotarima Visoka (64 stanova) i Sirobuja (48 stanova). Niti jedno odobrenje za građenja nije izdano za izgradnju stambenih zgrada u GK Blatine-Škrape, GK Gripe, GK Lokve, GK Lovret, GK Mertojak, GK Neslanovac, GK Plokite, GK Pujanke, GK Ravne Njive, GK Šine, GK Spinut, GK Split 3, GK Trstenik, MO Donje Sitno. (Graf 2.2.)

⁵¹ <http://apn.hr/pos/split-kila-1> (pristupljeno 5. prosinca 2019.).

⁵² <http://apn.hr/pos/split-sirobuja> [pristupljeno 5. prosinca 2019.).

⁵³ Podatke o mogućem broju novih ili rekonstruiranih stanova prema odobrenjima za građenje koje je Grad Split izdao u navedenom razdoblju treba gledati okvirno jer za neke zgrade nije precizno naveden broj stanova pa je tu uzeta minimalna vrijednost 1.

Graf 2.4. Broj stanova prema izdanim odobrenjima za građenje 1.7.2018.-30.6.2019. po kotarima

Izvor: Grad Split (2019.)

1.6.3. Analiza postojećeg stambenog fonda

1.6.3.1. Stanovi prema načinu korištenja

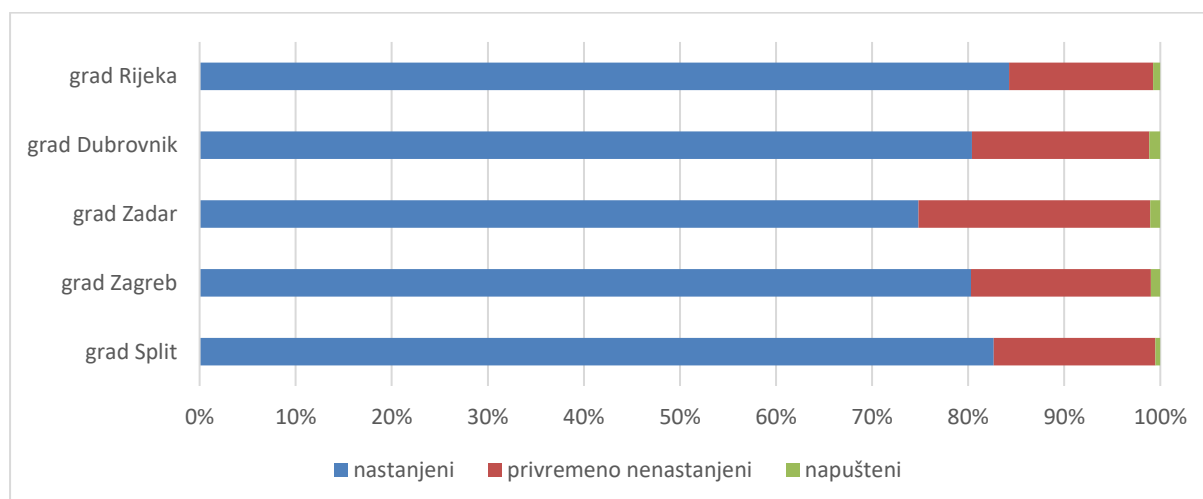
Od ukupno 76,568 stanova koliko ih se navodi u rezultatima Popisa stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine u Splitu, broj stanova namijenjen za stalno stanovanje (nastanjeni, privremeno nenastanjeni i napušteni stanovi) iznosio je 74,608 i bio je veći za 13,3% u odnosu na 2001. godinu kada je taj broj iznosio 64,672. U ukupnom fondu stanova 2011. godine 80,5% stanova bili su stalno naseljeni, što znači da je 19,5 % stanova bilo privremeno nenastanjeno, napušteno, namijenjeno za povremeno korištenje te djelatnost (turistički najam i ostalo). Broj stanova za povremeno stanovanje (stanovi za odmor i rekreaciju, stanovi koji se koriste za sezonske radove u poljoprivredi) prema popisu iz 2011. godine iznosi 716 i veći je za 34 %, a broj stanova u kojima se isključivo obavljala djelatnost i koji su bili namijenjeni iznajmljivanju turistima iznosi 1,229 i povećao se za 112 % u odnosu na popis iz 2001. godine. (Tablica 2.4.) Odnos broja stanovnika 2011. godine (178,102) prema ukupnom broju stanova u stambenom fondu iznosi 2,32:1, dok odnos broja stanovnika na broj stalno naseljenih stanova iznosi 2,88:1. Prosječna veličina kućanstva prema popisu stanovništva te godine u Splitu je iznosila 2.64 člana.

Tablica 2.4. Stanovi prema načinu korištenja

	Popis 2001.	Popis 2011.	Porast 2011.-2001. (%)
Stanovi – ukupno	65,804	76,568	16 %
Stanovi za stalno stanovanje - ukupno	64,672	74,608	15%
Stanovi za stalno stanovanje / Nastanjeni stanovi	58,376	61,662	6%
Stanovi za stalno stanovanje / Privremeno nenastanjeni stanovi	6,095	12,557	106%
Stanovi za stalno stanovanje / Napušteni stanovi	201	389	94%
Stanovi za povremeno korištenje / Stanovi za odmor i rekreaciju	534	716	34 %
Stanovi u kojima se samo obavljala djelatnost / Stanovi za iznajmljivanje i turizma	580	594	112 %
Stanovi u kojima se samo obavljala djelatnost/ Stanovi za obavljanje ostalih djelatnosti		635	

Izvor: DZS (2001.), DZS (2011.)

Graf 2.5. Stanovi prema načinu korištenja, usporedba s drugim gradovima, 2011.

DZS (2011.)

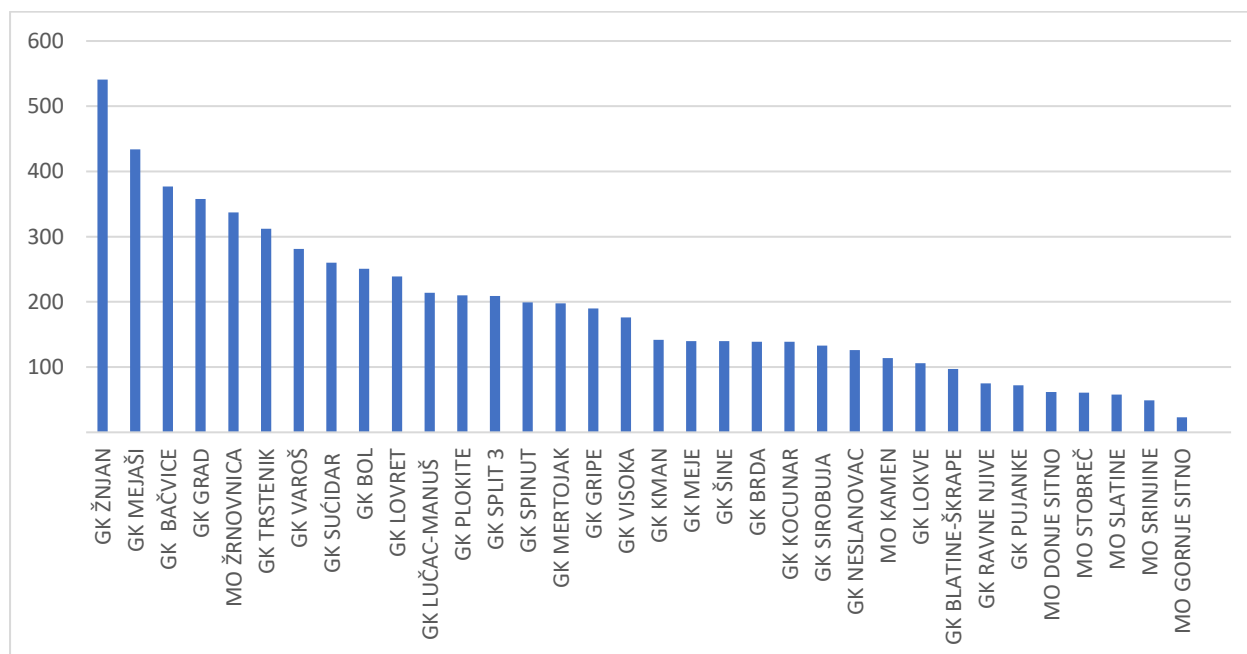
Usporedba broja stalno nastanjenih stanova i broja privremeno nenastanjenih stanova prema podacima iz popisa 2001. i 2011. DZS pokazuje rast broja privremeno nenastanjenih stanova. Vidi Graf 2.6. i Prilog 2. Stanovi za stalno stanovanje, 2001. i 2011.

Evidentno je da je da u razdoblju 2001. -2011. dolazi do povećanja privremeno nenaseljenih stanova u svim gradskim naseljima. U apsolutnom broju privremeno nenaseljenih stanova (više od 600) u 2011. godini prednjače GK Žnjan (763), GK Grad (717), GK Bačvice (676), GK Varoš (652), GK Mejaši (631), GK Bol (610), GK Lovret (608). U naseljima u kojima u razdoblju 2001.-2011. došlo do najvećeg povećanja broja stanova namijenjenih za stalno stanovanje (GK Žnjan, GK Mejaši, GK Lovret, MO Žrnovnica, GK Trstenik – vidi Graf 2.1.) došlo je istovremeno i do najvećeg povećanja broja stalno nastanjenih stanova, ali i ujedno do najvećeg broja privremeno nenastanjenih stanova, po čemu se može zaključiti da je jedan dio novoizgrađenih stanova ostao u kategoriji privremeno nenaseljenih stanova.

Podatci dobiveni od Turističke zajednice grada Splita i digitalne platforme eVizitor navode da je 2018. godine 6570 objekata u domaćinstvu bilo namijenjeno za turistički najam, 2019. godine taj je broj narastao na 7119, što je u odnosu na broj stanova koji je 2011. godine bio namijenjen iznajmljivanju turistima (594) relativni porast čak 1098%. Iako ovaj podatak treba uzeti okvirno jer je osim stanova i određeni broj poslovnih objekata također bio prenamijenjen u stanove za iznajmljivanje turistima, pretpostavka je da je veliki dio stanova iz kategorije privremeno nenastanjenih stanova iz 2011. godine prešao u kategoriju stanova za iznajmljivanje turistima.

Prema podacima HEP-a o potrošnji struje u stambenim jedinicama prema izvješću Obračunska mjerna mjesta po visini potrošnje 0 – 200 kWh u 2019. godini 4857 mjerila struje na području grada Splita se ne koriste, i to po sljedećim zonama: ZONA 1 (Marjan, Spinut, Meje, Zvončac, Get): 935, ZONA 2 (Gripe, Bol, Lučac): 747, ZONA 3 (Bačvice, Trstenik, Mertojak, Žnjan, Pazdigrad): 752, ZONA 4 (Kman, Kacunar, Pujanke, Sućidar, Visoka): 677, ZONA 6 (Skalice, Lovret, Brda, Ravne Njive): 520, ZONA 10 (Mejaši, Stobreč, Žrnovnica): 759, ZONA 12 (Lokve, Škrape, Blatine, Plokite): 467.

Graf 2.6. Privremeno nenaseljeni stanovi po kotarima, razlika 2001.- 2011.

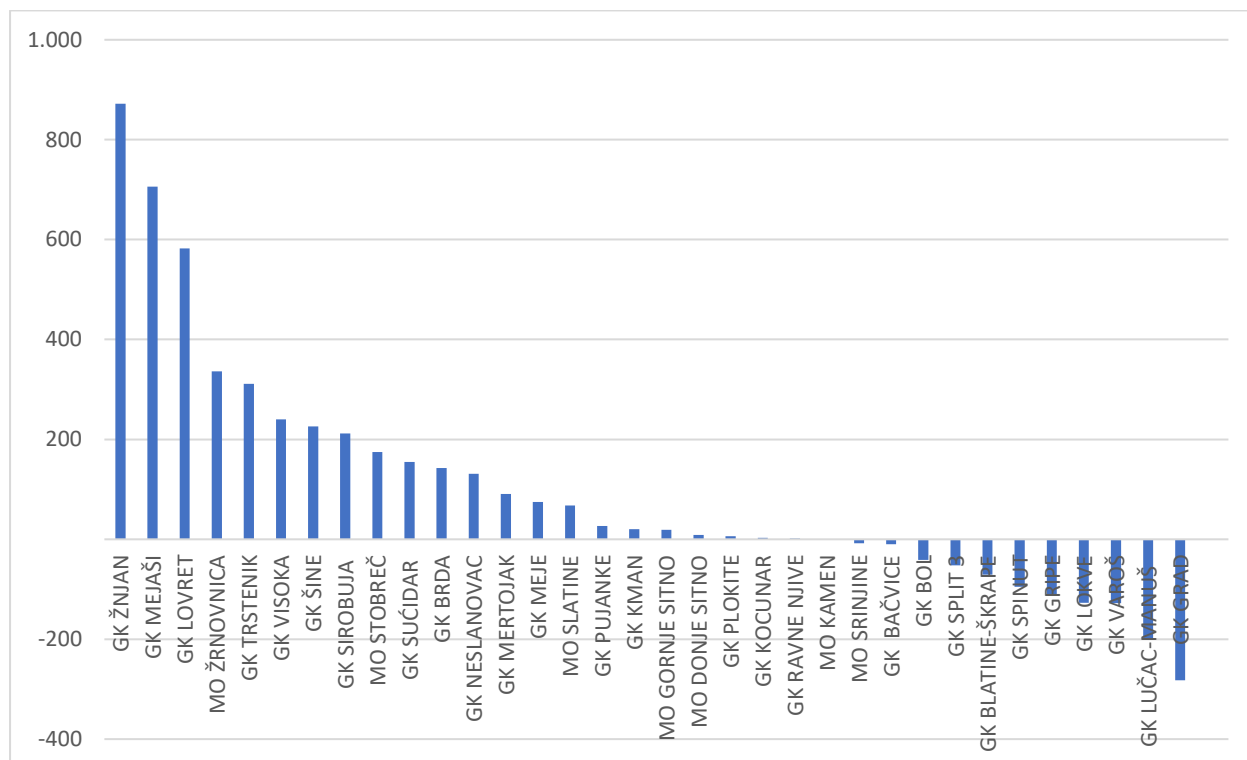
Izvor: DZS (2019.)

Također, usporedba pokazuje (Graf 2.1., Graf 2.6., Graf 2.7.) da je u dijelovima grada u kojima u razdoblju 2001.-2011. nije došlo do povećanja broja stanova namijenjenih za stalno stanovanje (dijelovi grada bez

novе izgradnje) opao broj stalno nastanjenih stanova i povećao se broj nenastanjenih stanova. Riječ je o centralnim gradskim predjelima u kojim se, dakle, povećavao broj privremeno nenastanjenih stanova koji su namijenjeni stanovanju. U tome prednjače GK Grad u kojem se u periodu 2001.-11. broj privremeno nenaseljenih stanova povećao za 282., GK Lučac-Manuš (za 199), GK Varoš (za 128), GK Lokve (za 127), GK Gripe (za 110) i GK Spinut (za 95). (Graf 2.6., Slika 2.2.)

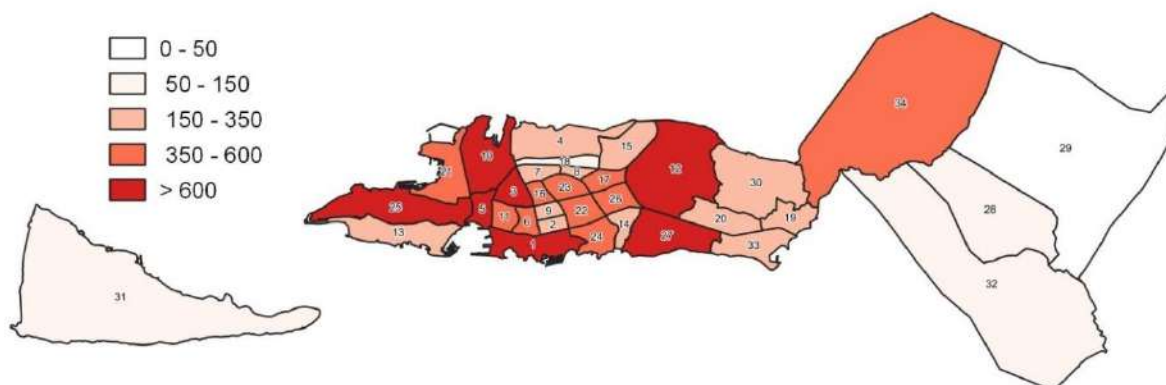
Iako o tome ne postoje precizni podatci, za očekivati je (posebno u centralnim gradskim lokacijama GK Grad, GK Bačvice, GK Varoš, GK Bol, GK Lovret) da je recentno veliki broj tih stanova pretvoren u stanove za turistički najam.

Graf 2.7. Stalno nastanjeni stanovi po kotarima, razlika 2001.- 2011.

Izvor: DZS (2019.)

Slika 2.2. Broj privremeno nenastanjenih stanova po kotarima, 2011.

1 Bačvice 2 Blatine-Škrape 3 Bol 4 Brda 5 Grad 6 Gripe 7 Kman 8 Kocunar 9 Lokve 10 Lovret 11 Lučac-Manuš 12 Mejaši 13 Meje 14 Mertojak 15 Neslanovac 16 Plokite 17 Pujanke 18 Ravne Njive 19 Šine 20

Sirobuja 21 Spinut 22 Split 3 23 Sućidar 24 Trstenik 25 Varoš 26 Visoka 27 Žnjan 28 Donje Sitno 29
Gornje Sitno 30 Kamen 31 Slatine 32 Srinjine 33 Stobreč 34 Žrnovnica

Izvor: DZS (2019.)

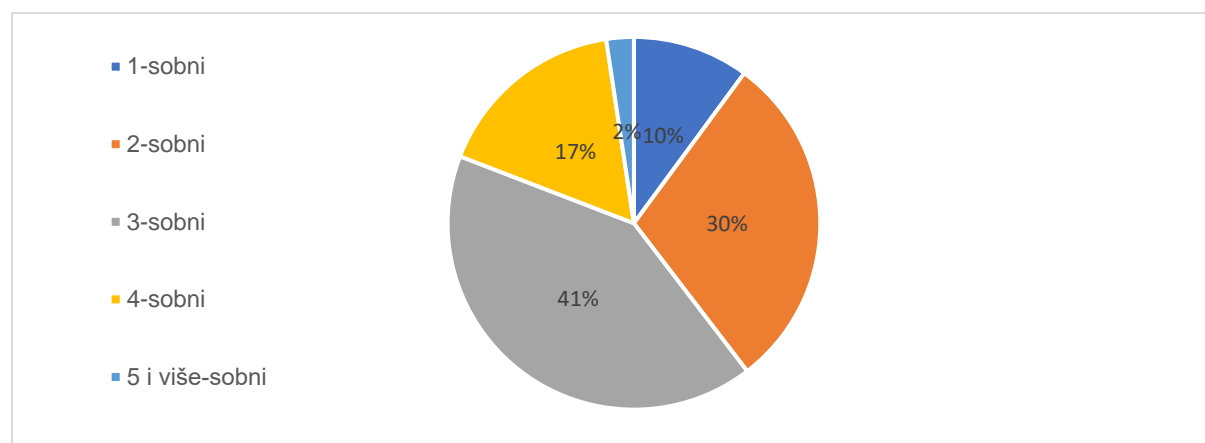
1.6.3.2. Veličina stanova

Za analizu veličine stanova unutar postojećeg fonda stanova grada Splita dostupni su podaci o sobnosti stanova, ali ne i podaci o površini stanova, stoga analizu veličine stanova treba uzeti okvirno. Također, dostupni podaci o sobnosti odnose se samo na dio fonda koji pripada kategoriji stalno naseljenih stanova a nikakvi podaci o veličini stanova koji se nalaze u ostalim kategorijama prema Popisu iz 2011. (privremeno nenastanjeni stanovi, napušteni stanovi, stanovi za povremeno korištenje i stanovi u kojima se samo obavljala djelatnost - za iznajmljivanje turistima ili za obavljanje ostalih djelatnosti). Ipak, broj soba relevantan je za izračun stope prenapučenosti.⁵⁴ Prosječan broj soba po osobi 2011. godine u Splitu je iznosio 0,94 što je lošije od prosjeka Hrvatske (1.1) i prosjeka EU-28 koji je 2017. godine iznosio 1.6 soba po osobi⁵⁵; prema čemu se može zaključiti da su stanovi u Splitu prenapučeni.

Kada se broj kućanstava (63,007) iz 2011. usporedi s brojem stalno naseljenih stanova (61,662) iste godine, može se zaključiti da su stambeni prostor dijelili 1345 kućanstava.

Unutar postojećeg fonda stalno naseljenih stanova u gradu Splitu prema popisu 2011. 41 % činili su trosobni stanovi, 30% dvosobni, 17% četverosobni, 10% jednosobni i 2% pet-i više-sobni stanovi.

Graf 2.8. Veličina stanova prema broju soba unutar fonda stalno naseljenih stanova, 2011.

Izvor: DZS (2019.)

U usporedbi Popisa 2001. i Popisa 2011. evidentno je da se u tom razdoblju povećao broj stalno naseljenih stanova s većim brojem soba (trosobnih, četverosobnih te peterosobnih i više) stanova, dok se smanjio broj stalno naseljenih jednosobnih i dvosobnih stanova. (Tablica 2.5.) Za prikaz veličine stanova prema broju soba po kotarima vidi Prilog 3.

⁵⁴ Prema EUROSTAT-u stopa prenapučenosti definirana je kao postotak stanovništva koji živi u pretrpanom kućanstvu i smatra se da osoba živi u pretrpanom domaćinstvu ako kućanstvo nema na raspolaganju minimalni broj soba i to:

- jedna soba po kućanstvu;
- jedna soba po paru u kućanstvu;
- jedna soba za svaku osobu u dobi od 18 ili više godina;
- jedna soba po paru pojedinačnih osoba istog spola između 12 i 17 godina;
- jedna soba za svaku osobu u dobi od 12 do 17 godina koja nije uključena u prethodnu kategoriju;
- jedna soba po paru djece mlađih od 12 godina.

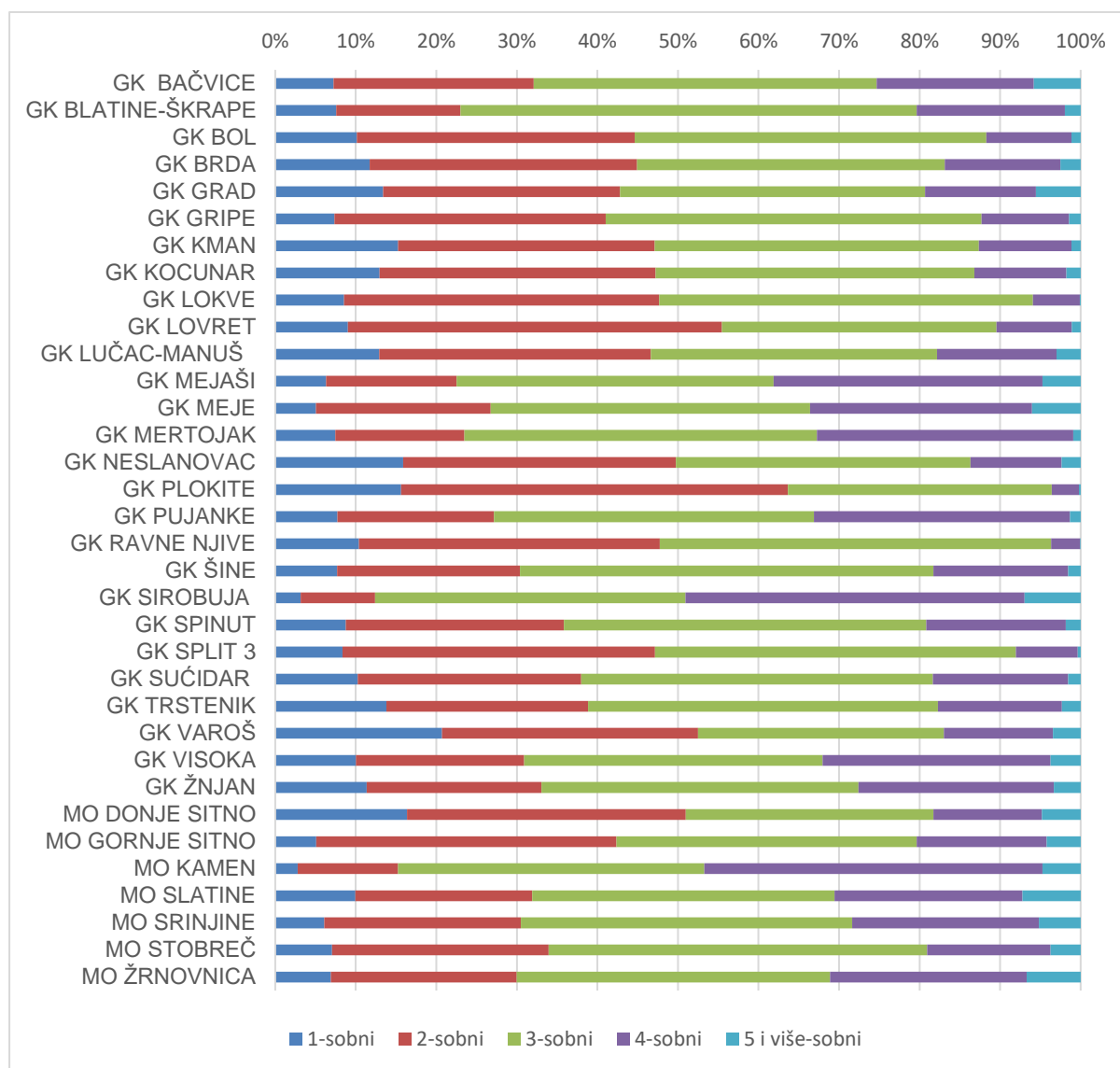
⁵⁵ izvor: EUROSTAT , https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Living_conditions_in_Europe (pristupljeno 5.prosinca 2019.).

Tablica 2.5. Stanovi prema broju soba i njihov udio u fondu stalno naseljenih stanova, 2001. i 2011.

		1-sobni	2-sobni	3-sobni	4-sobni	5-i više sobni	ukupno
2001.	broj stanova	7,958	22,085	20,226	7,254	849	58,376
	udio u fondu stalno naseljenih stanova	14%	38%	35%	12%	1%	100%
2011.	broj stanova	6,226	18,190	25,437	10,335	1,474	61,662
	udio u fondu stalno naseljenih stanova	10%	29%	41%	17%	2%	100%

Izvor: DZS (2019.)

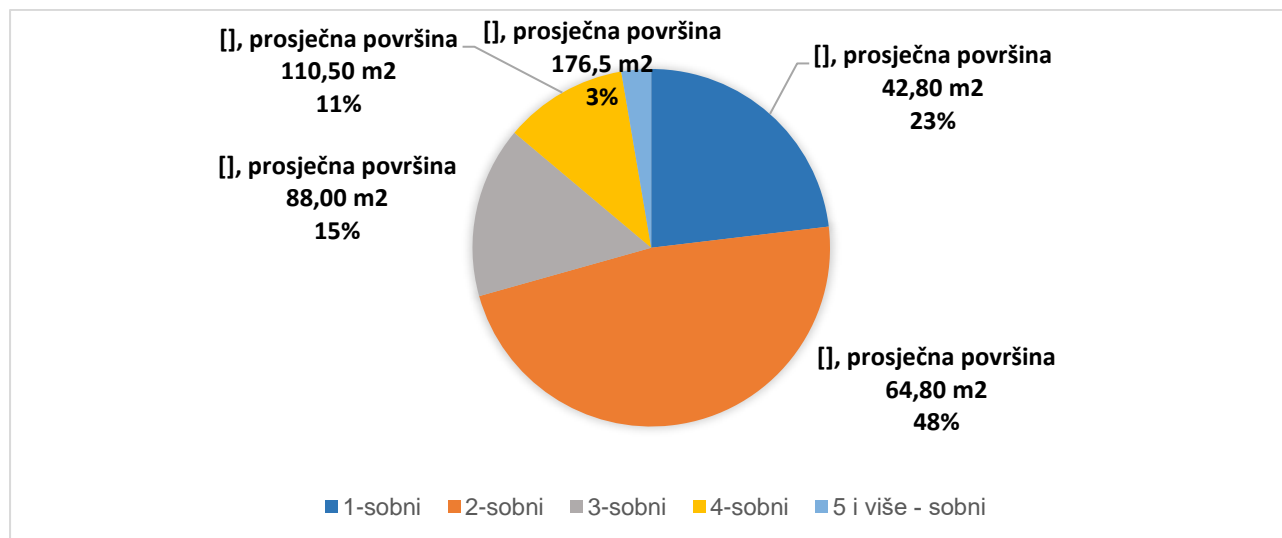
Graf 2.9. Veličina stanova prema broju soba u fondu stalno naseljenih stanova po kotarima, 2011.

Izvor: DZS (2019.)

Nasuprot podatku da se 2011. godine u odnosu na raniji period povećao broj stalno naseljenih stanova s većim brojem soba (trosobnih, četverosobnih te peterosobnih i više) stanova, dok se smanjio broj stalno naseljenih jednosobnih i dvosobnih stanova, podaci o novoizgrađenim stanovima u razdoblju 2013.-2017. pokazuju da su u najvećem postotku građeni 2-sobni stanovi prosječne površine 64,80 m² (48%). Manje je izgrađeno 1-sobnih stanova prosječne površine 42,80 m² (23 %), 3-sobnih stanova prosječne površine 88,00 m² (15 %), 4-sobnih stanova prosječne površine 110,50 m² (11%) dok je najmanje izgrađeno 5 i više – sobnih stanova (3%) čija je prosječna površina iznosila 176,50 m².

Graf. 2.10. Veličina novoizgrađenih stanova 2013. – 2017.

Izvor: DZS (2013.), DZS (2014.), DZS (2015.), DZS (2016.), DZS (2017.), DZS (2018.), DZS (2019.)

1.6.3.3. Osnova korištenja i vlasništvo stanova

Prema Popisu stanovništva 2011. godine u Splitu je bio 63,007 kućanstava; od toga 53,584 kućanstava (85 %) je stanovalo u stanovima u vlastitom vlasništvu ili suvlasništvu. 4,233 kućanstava (7 %) živjelo je u stanovima s čijim vlasnikom su bili u srodstvu.

Ukupno je bilo 4,652 stanova u nekom od oblika najma, i to: 2,781(4%) kućanstvo izjasnilo se kao najmoprimac sa slobodno ugovorenom najamninom, 1,080 (2%) kućanstava kao najmoprimac sa zaštićenom najamninom te je 791 kućanstvo (1,2 %) bilo u najmu dijela stana. Stan po drugim osnovama koristilo je 524 kućanstva (0,8 %).⁵⁶

Od ukupno 536 stanova u gradskom vlasništvu svi su u korištenju⁵⁷; od čega je: 213 stanova u korištenju socijalne kategorije stanovništva, 123 stana se koristi prema Ugovoru na određeno vrijeme⁵⁸, 50 stanova se koristi prema Ugovoru o zaštićenom najmu.⁵⁹

Prema podacima navedenim u „Programu mjera za provedbu Zakona o najmu stanova“⁶⁰ u Splitu je 2019. godine bilo 256 zaštićenih najmoprimaca koji su iskazali interes za stambenim zbrinjavanjem.

⁵⁶ U usporedbi s ostalim EU zemljama Hrvatska se nalazi među zemljama koji koje imaju najviši postotak vlasništva što je karakteristika mnogih postsocijalističkih država (Bugarska 87%, Poljska 75,4%, Rumunjska 98,2%, Slovenija 77%, dok npr. u Njemačkoj taj postotak iznosi 45.4%, Danska 49.5%, Nizozemska 60%). <http://www.housingeurope.eu/resource-1001/a-state-of-housing-map-of-europe> (pristupljeno 5.prosinca 2019.).

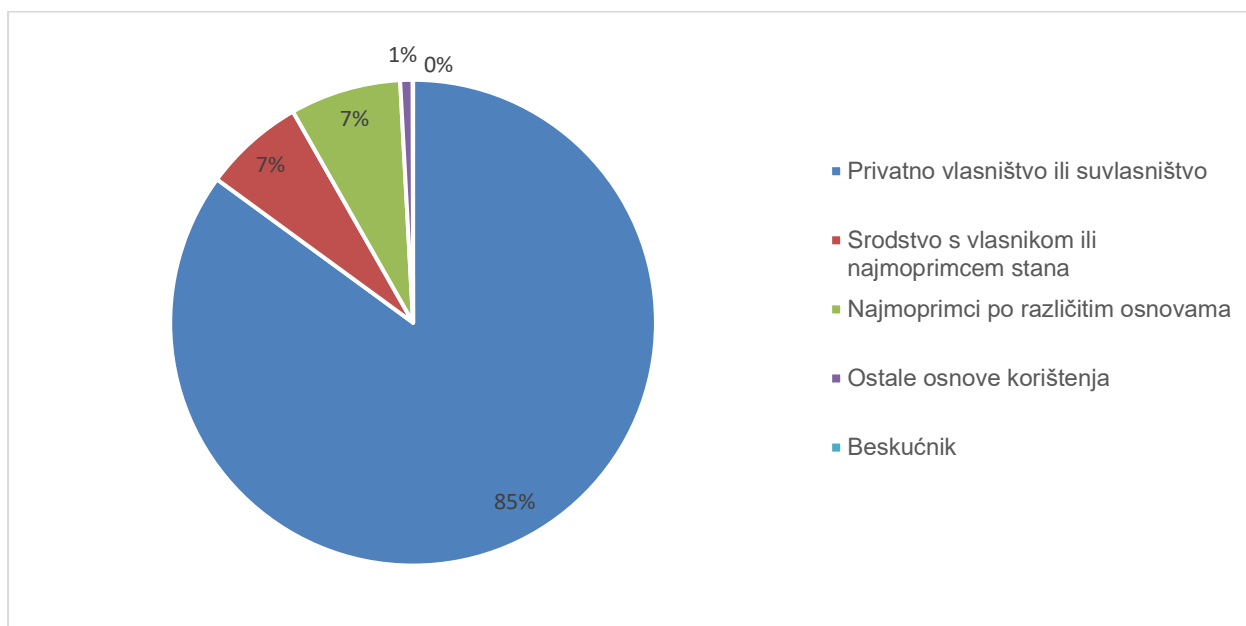
⁵⁷ Popis nekretnina grad Split, 2019.

⁵⁸ Nije naznačena kategorija prema kojoj je stan dodijeljen na korištenje, Popis nekretnina grad Split, 2019.

⁵⁹ Ostale kategorije prema kojima se stanovi u gradskom vlasništvu koriste su: "kadrovi" (12 stanova), "bez pravnog osnova" (76 stanova), najam bez ugovora (15 stanova), "ostali gradski privremeni" (10 stanova), "postupak rješ.stan.pitanja" (13 stanova), "pravna osnova korištenja" (1 stan), "priprema-privr. do rješ. na drugi način" (2 stana), "privremeno korištenje – priprema" (6 stanova) te je na Popisu i 15 stanova bez naznačene kategorije. Popis nekretnina grad Split, 2019.

⁶⁰ Navedeni Program izradilo je Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja, te je usvojen na sjednici Vlade Republike Hrvatske 27. 12. 2019.

Graf 2.11. Korištenje stanova po osnovi vlasništava, 2011.

Izvor: DZS (2011.)

1.6.3.4. Opremljenost stanova instalacijama gradske vodovodne, kanalizacijske i električne mreže

Podaci Državnog zavoda za statistiku pokazuju da gotovo svi stalno naseljeni stanovi na području grada Splita imaju vodu, odvodnju otpadnih voda i električnu energiju. Precizni podaci po kotarima mogu se pronaći u tablici u tablici, Prilog 3.

Ipak, među stanovima namijenjenim za stalno stanovanje broj onih koji su priključeni na javnu gradsku vodovodnu mrežu je nešto manji (99,39 %), a čak 8.32 % stanova namijenjenim za stalno stanovanje nema priključak na javnu kanalizacijsku mrežu. (Tablica 2.6.)

Tako su stanovnici Mjesnih odbora Žrnovnice (3234 stan. po popisu 2011.) i Donjeg Sitna (314 stan.) priključeni na Lokalni vodovod koji nema status javnog i nije komunalna vodna građevina u smislu Zakona o vodnim uslugama (NN 66/19).

Na sustav Javne odvodnje nisu priključeni svi stanovnici MO Žrnovnice, Srinjina, Sitna Donjeg, Sitna Gornjeg, te dio stanovnika MO Slatina i Kamena. Rješenje sustavi odvodnje područja navedenih MO planira se kroz Projekt Aglomeracije Split - Solin, koji je započeo.⁶¹

Tablica 2.6. Broj stanova priključenih javnu gradsku vodovodnu i kanalizacijsku mrežu, 2011.

broj stanova	vodovodne instalacije				kanalizacijske instalacije				
	javna mreža	hidrofor sl.	nema	nepoznato	javna mreža	septička, crna jama	ispust u okoliš	nema	nepoznato
74 608	74 151	95	80	282	68 106	6 131	4	79	288
100%	99.39%	0.13%	0.11%	0.38%	91.29%	8.22%	0.01%	0.11%	0.39%

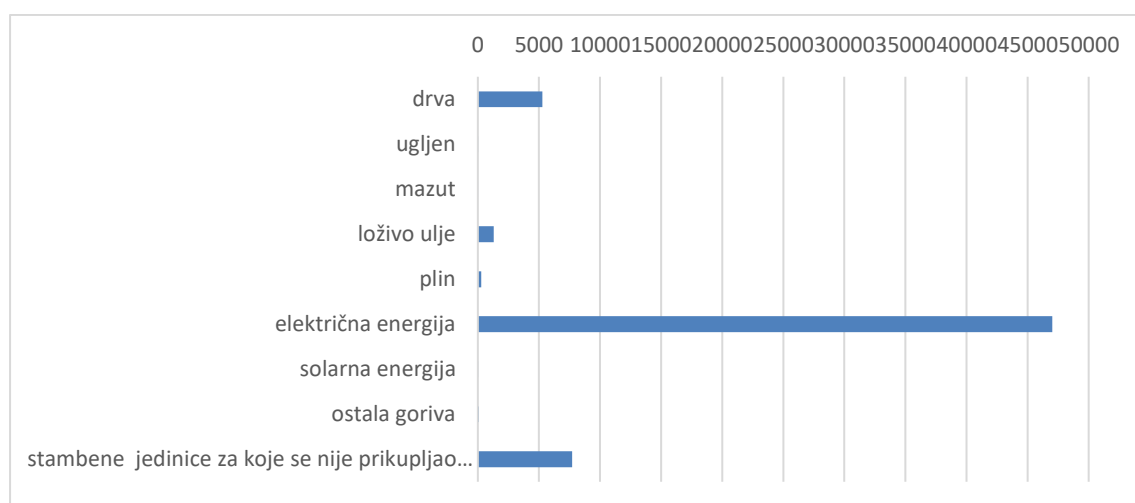
Izvor: DZS, 2011.

⁶¹ Podaci dobiveni od tvrtke Vodovod i kanalizacija Split.

1.6.3.5. Način grijanja i vrsta energenta u fondu stalno naseljenih stanova

Što se tiče korištenja energenata za grijanje na razini grada Splita podaci Državnog zavoda za statistiku iz Popisa stanovništva 2011. godine pokazuju da je dominantan energent bila električna energija; za čak 76 % stalno naseljenih stanova električna energija navedena je kao energent korišten za grijanje stana. U značajnom postotku (12 %) zastupljeni su stanovi koji se ne griju, odnosno kod kojih je energent grijanja nepoznat ili se griju iz mjesnog centra.⁶² Nakon električne energije u puno manjem postotku zastupljeno je grijanje na drva (9 %) te loživo ulje (2%) dok je broj stalno naseljenih stanova koji za grijanje koriste ostale energente statistički zanemariv, pogotovo je malen broj stanova koji koriste obnovljive izvore energije za grijanje (npr. samo 14 stanova u gradu naveli su solarnu energiju kao energent grijanja). U tome Split snažno zaostaje za EU28 prosjekom u kojem taj broj iznosi više od 20% kućanstava. (vidi Slika 3.)

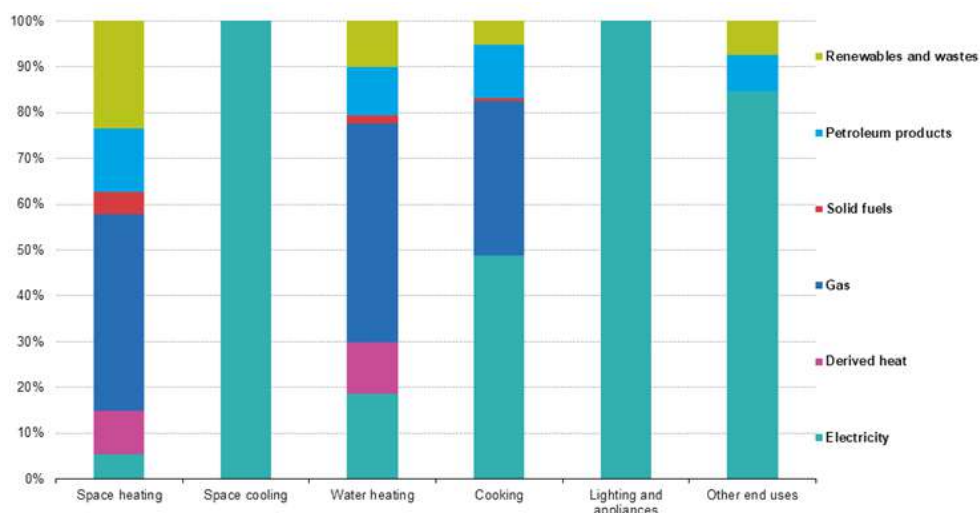
Graf 2.12. Korištenje energenata za grijanje unutar fonda stalno naseljenih stanova, 2011.

Izvor: DZS (2011.)

Slika 3. Korištenje energenata u kućanstvima EU-28, 2017.

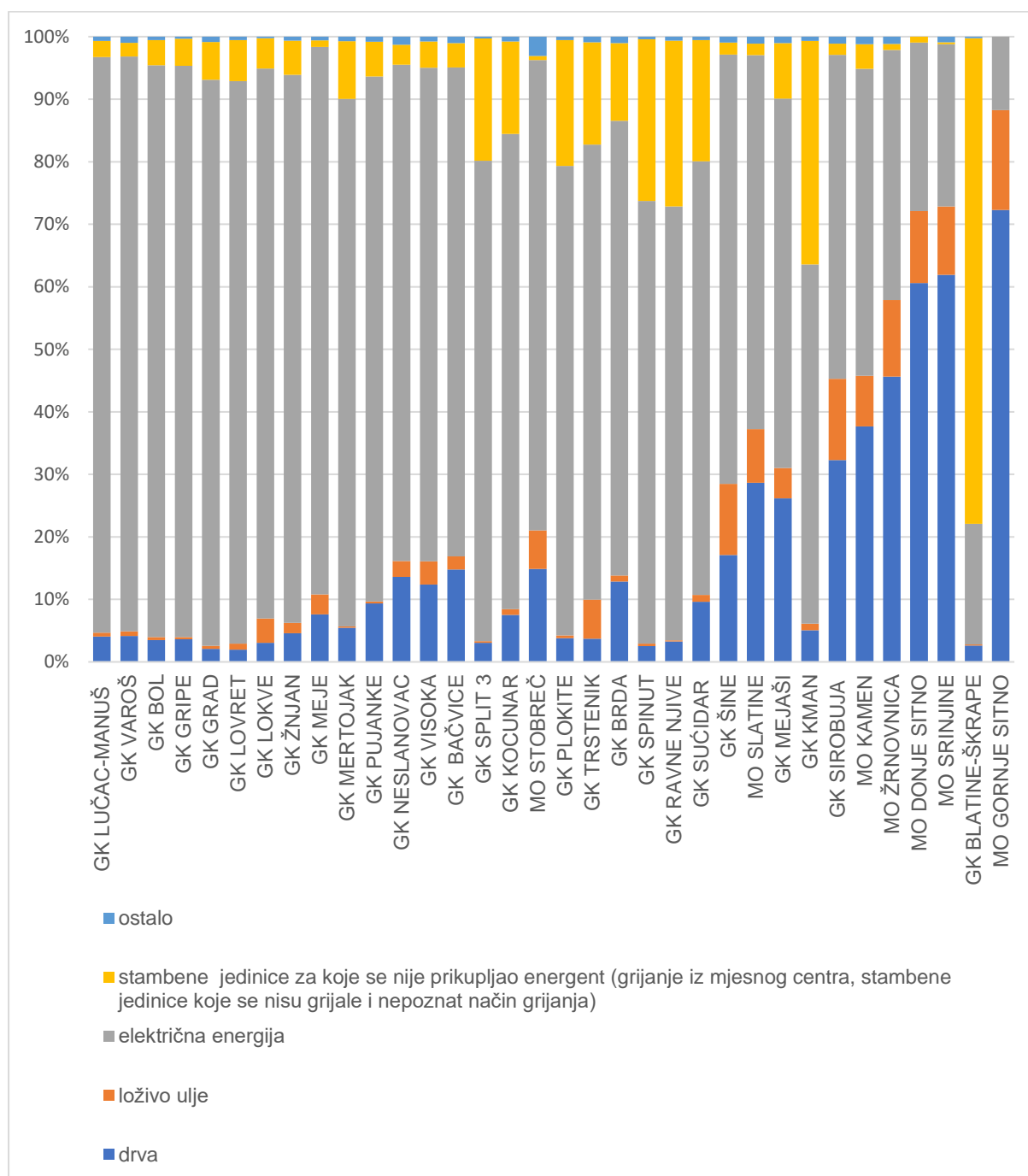
⁶² Kategorija "grijanje iz mjesnog centra" odnosi se na naselje Blatine-Škrape u kojem postoji toplana koju je koristilo 78% stambenih jedinica unutar tog naselja (1496). (Graf 2.13., Prilog 5) Toplana više nije u funkciji, pa se može očekivati da je ovaj broj stambenih jedinica prešao na drugi energent za grijanje.

Izvor: Eurostat, 2018.

Relativni odnosi korištenja energenata za grijanje 2011. godine (Graf 2.13.) pokazuju da u većini gradskih kotareva stalno naseljeni stanovi koriste električnu energiju kao energent grijanja; prednjače gradski kotarevi Lučac-Manuš. Varoš, Bol, Gripe, Grad, Lovret u kojima se više od 90% naseljenih stanova grije na električnu energiju. S druge strane, kod nekih mjesnih odbora dominantni izbor energenta za grijanje su drva: Sitno Gornje (72%), Srinjine (62 %), Sitno Donje (61%), Žrnovnica (46%), a grijanje na drva značajno je zatupljeno u GK Sirobuja (32 %). Lož ulje se koristi u više od 10% naseljenih stanova u mjesnim odborima Srinjine, Sitno Donje, Žrnovnica, Sitno Gornje te u gradskim kotarima Šine i Sirobuja.

Graf 2.13. Usporedba korištenja različitih energenta za grijanje po kotarima, 2011.

Izvor: DZS (2011.)

1.6.3.6. Energetska učinkovitost

Posljednjih nekoliko godina programima Fonda za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost, kao i privatnim inicijativama određeni broj stanova u višestambenim zgradama, kao i u obiteljskim kućama, provelo je energetska obnovu, dominantno u smislu obnove fasade. Podaci o ukupnom broju stanova u obiteljskim kućama koji su energetska obnovljeni i njihovom udjelu u ukupnom stambenom fondu nisu dostupni, dok podaci o energetska obnovi stanova u višestambenim zgradama nisu potpuni. Ne postoji sustavno praćenje procesa energetska obnove u gradu Splitu.

Tablica 2.3. Dostupni podaci o energetskej obnovi

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	ukupno 2015.-2019.	postotak u ukupnom stambenom fondu (prema popisu 2011.)
TEHNOPLAST d.o.o.	89	473	-	401	194	1157	1.51%
Stano-uprava d.o.o.	nema podataka	nema podataka	nema podataka	12	401	413	0.54%

1.6.4. Analiza tržišnih kretanja

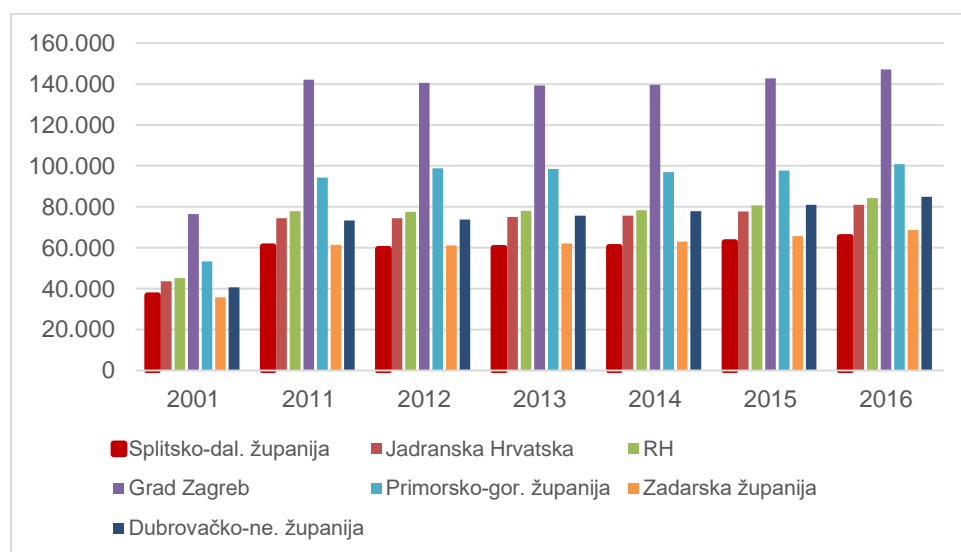
Grad Split je po prosječnim cijenama stambenih nekretnina jedan od najskupljih u zemlji (Colliers, 2019.; RBA, 2018.).⁶³ Za analizirati uzroke takvog kretanja cijena razmatraju se čimbenici koji su oblikovali ponudu i potražnju na prostoru grada, ali i bliže okolice, tj. analizira se regionalni položaj grada, u gospodarstvenom, demografskom i prometnom kontekstu (Brett, Schmitz, 2015.).

Tržište stambenog prostora dijeli se na pod segmente tržišta i to: vlasničkog stanovanja, najamnog tržišnog stanovanja, stambenih udruženja i javnog najamnog stanovanja (Myers, 2019.). U nastavku su prezentirane determinante koje utječu na tržišno stanovanje, vlasničko i najamno jer u Splitu postoje samo kategorije vlasničkog stanovanja i najamnog tržišnog stanovanja dok kategorija stambenih udruženja i javnog najamnog stanovanja izostaje. Glavne determinante potražnje vlasničkog stanovanja su: trenutačne cijene stambenih nekretnina i cijene najma, dohodak stanovništva, trošak zaduživanja, državne mjere, demografski čimbenici, povezani troškovi stanovanja i očekivanja budućnosti.

Gospodarski trenovi u gradu Splitu u odnosu na njegovo okružje određuju mogućnost zaposlenja i ostvarivanja dohotka, a time poželjnost i platežnu sposobnost stanovanja u određenom području. Za grad Split i ostale usporedne gradove nisu dostupni svi podaci na razini grada te se za nedostupne kategorije analizira stanje u županiji u kojoj grad pripada. Podaci su analizirani za godine popisa stanovništva 2001. i 2011., te za period nakon 2011. godine do zadnjih dostupnih podataka.

Razina ostvarenoga BDP u regiji, neto plaća, ukupan dohodak posloprimca te broj nezaposlenih daju indicaciju o potencijalnoj kupovnoj moći stanovnika na tržištu stambenog prostora. Od 2001. godine u Hrvatskoj se bilježi rast BDP po stanovniku (graf 3.1.). S globalnom krizom 2007.-2008. dolazi do pada BDP-a, pada zaposlenosti i iseljavanja stanovništva. Od 2014. godine prisutan je lagani rast koji još traje. Od usporednih gradova, najveći BDP po stanovniku je evidentan u Gradu Zagrebu. Splitsko-dalmatinska županija ima najniži BDP po stanovniku od svih jadranskih županija kojima pripadaju izabrani gradovi u periodu 2011.-2016. godine.

Graf 3.1. BDP po stanovniku u Hrvatskoj i izabranim županijama (2001.-2016.)

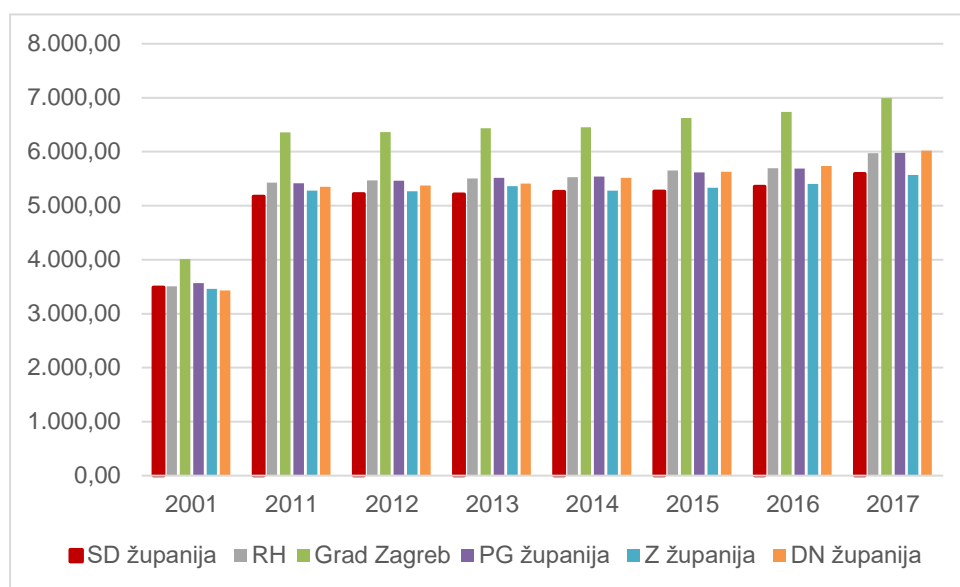

Izvor: DZS (2018.).

⁶³ <https://blog.njuskalo.hr/dom-i-vrt/cijene-stanova-rasle-osam-a-kuca-cetiri-posto>, (pristupljeno 28. listopada 2019.).

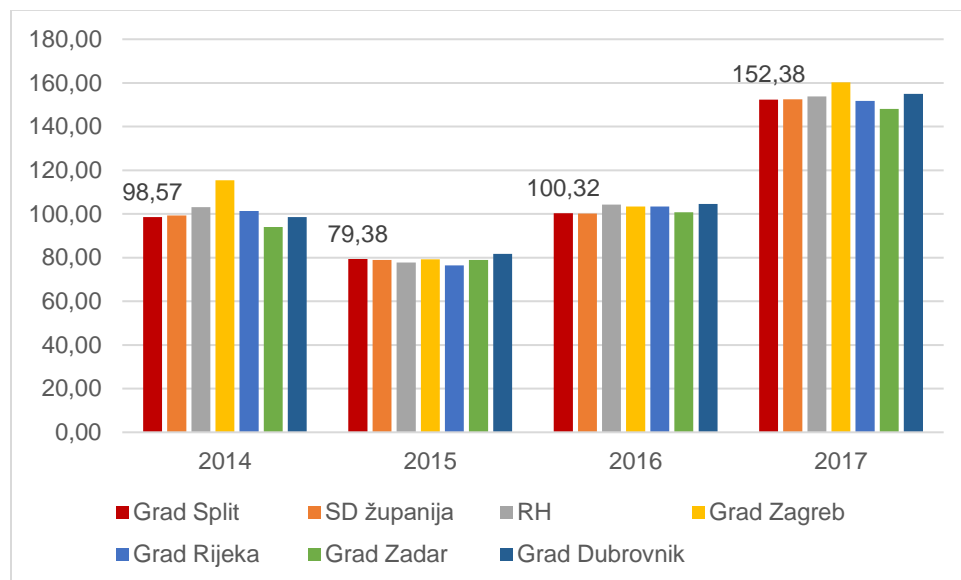
Prosječna neto plaća 2017. godine u Splitsko-dalmatinskoj županiji iznosi 5.595,00 kn i jedino Zadarska županija ima nižu neto plaću od usporednih županija (graf 3.2.). Razlike u isplaćenim neto plaćama među izabranim jadranskim županijama nisu velike (5.571,00-6.019,00 kn). Najveće neto plaće su ostvarene u Gradu Zagrebu (6.990,00 kn). Ukupni prosječni godišnji dohodak (graf 3.3.) iz svih izvora u gradu Splitu u 2017. godini je bio 46.725 kn te je viši od prosjeka Splitsko-dalmatinske županije (41.716 kn) i slične vrijednosti kao i prosjek Hrvatske (46.776 kn), ali niži od usporednih gradova: Zagreb (63.886 kn), Rijeka (49.057 kn) i Dubrovnik (49.3192 kn). Jedino su u Zadru zabilježene niže razine prosječnog dohotka u 2017. godini (42.896 kn). Uspoređujući kretanje prosječnog godišnjeg dohotka tijekom vremena u gradu Splitu 2017. godine je porastao za 52,38% u odnosu na 2016. godinu. Sličan trend je vidljiv u čitavoj Hrvatskoj (53,82%) te u usporednim gradovima. Najmanji rast je bio u Zadru (48,13%) do najvišeg u Dubrovniku (55%).

Graf 3.2. Neto plaća u Hrvatskoj, Gradu Zagrebu i županijama: Splitsko-dalmatinskoj, Dubrovačko-neretvanskoj, Primorsko-goranskoj i Zadarskoj (2001.-2017.)

Izvor: DZS (2019).

Graf 3.3. Promjena verižnog indeksa prosječnog godišnjeg dohotka posloprimaca u Hrvatskoj, Splitsko-dalmatinskoj županiji te gradovima Split, Zagreb, Rijeka, Dubrovnik, Zadar (2013.-2017.)

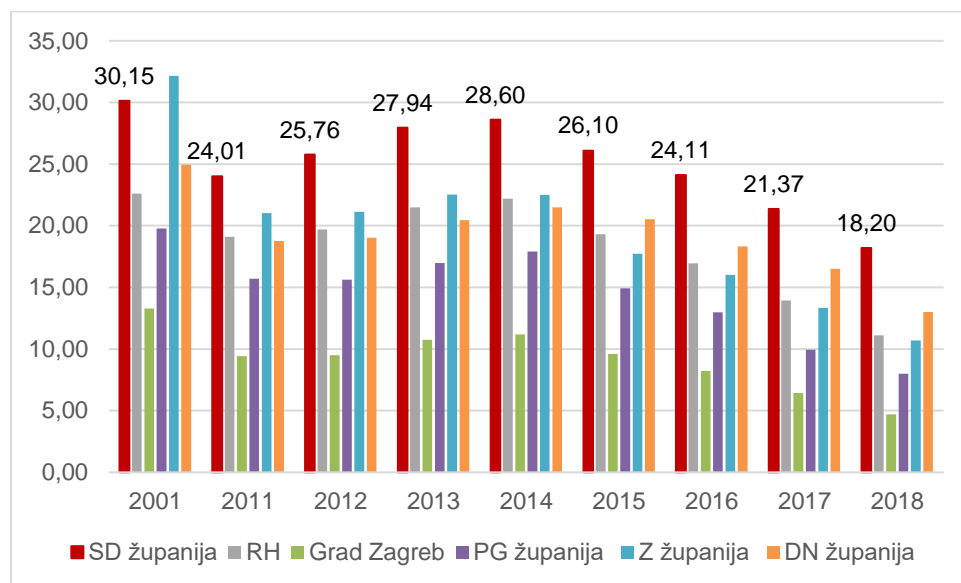
Napomena: Ukupan dohodak iz svih izvora čine: dohodak iz JOPPD za zaposlenike, dohodak iz JOPPD za umirovljenike, dohodak osoba koji ga ostvaruju kroz obrt i slobodna zanimanja, dohodak od kapitala, dohodak od imovine i imovinskih prava, dohodak od osiguranja te dohodak od povremenog rada – imovina.

Izvor: Poreza uprava (2017.) podaci preuzeti iz Kovač, D.(2019.): Analiza stanja – Tržište rada.

U periodu od 2011.-2018. godine, po registriranoj nezaposlenosti najlošije stanje je u Splitsko-dalmatinskoj županiji (24,01-18,20) od usporednih područja (graf 3.4.). Vrijednost oscilira tijekom promatranog perioda, ali se ne smanjuje nepovoljni trend u odnosu na prosjek Hrvatske i ostala usporedna područja. Splitsko-dalmatinska županija u 2018. godini i dalje ima najlošiji rezultat (18.20). Promatrajući nezaposlenost kroz broj nezaposlenih osoba (graf 3.5.) u listopadu⁶⁴ izabrane godine, dobije se jednako loša slika.

⁶⁴ Promatrajući broj nezaposlenih u listopadu isključuje se iz analize pad nezaposlenosti zbog sezonskih poslova. Za kupnju stambene nekretnine važna je stalnost posla jer često znači dugoročno zaduživanje na koje se pojedinac teško odlučuje ukoliko ima samo sezonski posao (Kolbe, Greer, 2006.).

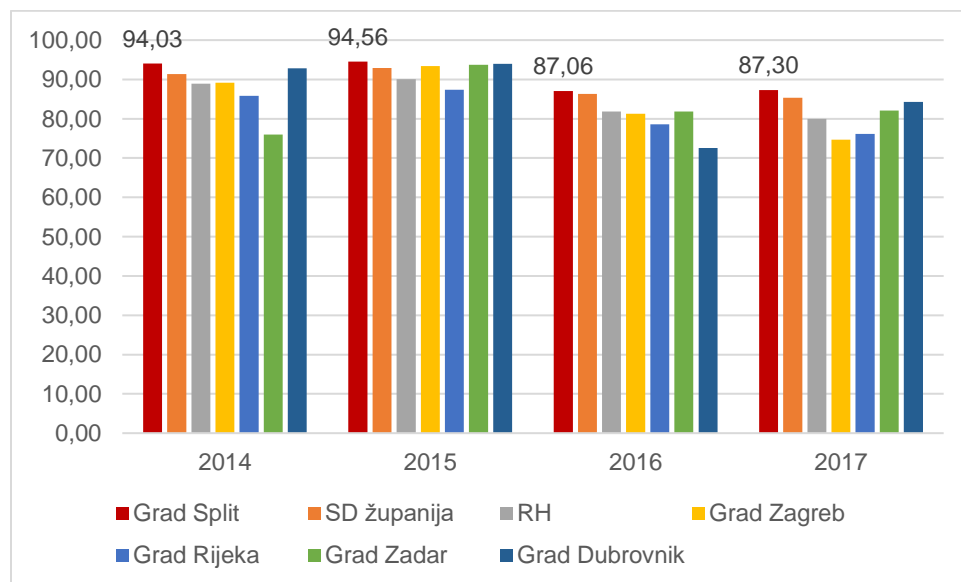
Graf 3.4. Registrirana nezaposlenost

Napomena: Stopa registrirane nezaposlenosti izračunava se kao odnos nezaposlenih prema ukupnome aktivnom stanovništvu.

Izvor: DZS (2019).

Graf 3.5. Broj nezaposlenih osoba – verižni indeks

Izvor: FINA (2017.) podaci preuzeti iz Kovač, D.(2019.): Analiza stanja – Tržište rada.

Broj nezaposlenih osoba u gradu Splitu pada tijekom perioda 2013.-2017., a isti trend je zabilježen u čitavoj Hrvatskoj. Nezaposlenost u gradu Splitu u listopadu 2017. godine je iznosila 12.039 osoba što predstavlja pad u odnosu na 2013. godinu (17.814 osoba). Ukoliko usporedimo kretanje verižnog indeksa broja nezaposlenih grada Splita sa Splitsko-dalmatinskom županijom vidljiv je sličan tren u kretanju tijekom

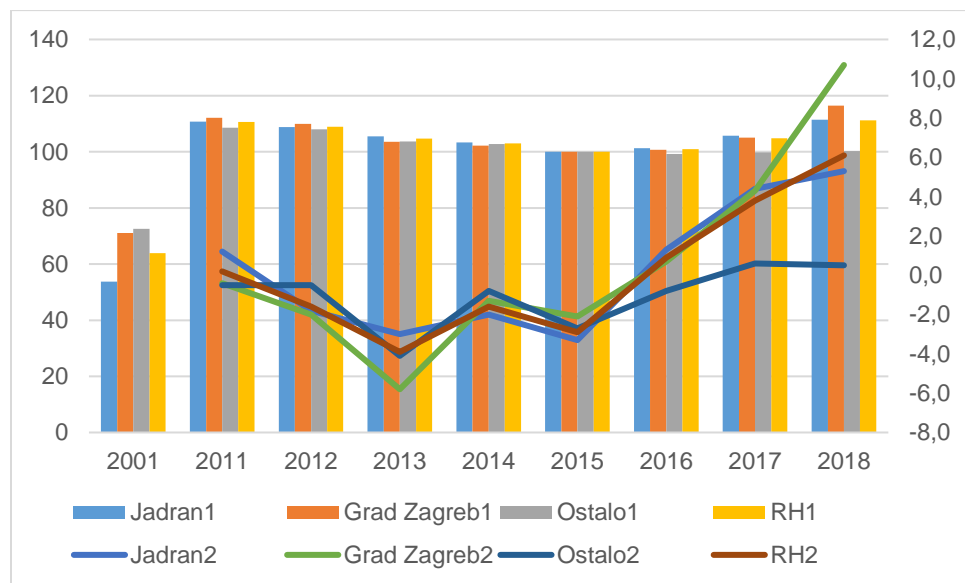
godina s time da je u županiji zabilježen veći pad nezaposlenosti. Uspoređujući kretanja s gradovima Zagrebom, Rijekom, Zadrom i Dubrovnikom opet je vidljivo da se u tim gradovima nezaposlenost brže smanjuje u promatranom periodu. Omjer kretanja broja nezaposlenih i ukupnog broja stanovnika u Gradu Splitu je 7,02, a što je lošije od omjera u Splitsko-dalmatinskoj županiji (6,4) i cijeloj Hrvatskoj (4,4). Uspoređujući se s usporednim gradovima rezultat je još nepovoljniji. U Zagrebu taj omjer je 2,94, u Rijeci 3,74, Zadru 3,13 i u Dubrovniku 2,13, u istom vremenskom periodu.

Pokazatelj o nezaposlenosti mladih (15-29 godina) ukazuje na rast njihove zaposlenosti te da on prati trend Hrvatske, Splitsko-dalmatinske županije i Grada Zagreba te se kreće u povoljnijem trendu nego li je u Rijeci, Zadru i Dubrovniku. Ta kategorija stanovništva spada u potencijalno najznačajniju potražnju na tržištu nekretnina, jer oformljuju svoja kućanstva (engl. first home buyers), a navedeni tren ukazuje na moguću rast potražnje za stambenim prostorom.

Zaključno se može konstatirati da u Splitsko-dalmatinskoj županiji kretanje BDP po stanovniku, broja nezaposlenih i prosječne neto plaće lošije od prosjeka Hrvatske, Grada Zagreba te izabranih jadranskih županija. U tim podacima se ne može pronaći obrazloženje zašto Grad Split ima visoke cijene stambenih nekretnina. Ipak, prosječni ukupni ostvareni dohodak po posloprimcu u Gradu Splitu je veći od prosjeka zemlje, Splitsko-dalmatinske županije i Zadra, a manji nego u Zagrebu, Rijeci i Dubrovniku. S obzirom na visok broj nezaposlenih u gradu može se konstatirati izvore dohotka za kupnju stambenih nekretnina građani Splita generiraju iz drugih dohotka, a ne dominantno dohodaka ostvarenih radom.

Za period 2001.-2018. postoje samo službeni podaci o cijenama stambenih nekretnina na razini čitave Hrvatske, Grada Zagreba, regije Jadran i regije Ostalo (graf 3.6.). Cijene stambenih nekretnina od 2001. godine značajno rastu u čitavoj Hrvatskoj. Regija Jadran je 2001. godine u odnosu na cijene 2015. godine imala najniže cijene stambenih nekretnina od svih usporednih regija. Već 2011. godine navedeni trend se značajno promijenio te je zabilježen značajan rast cijena nekretnina s time da regija Jadran najbrže raste. Tijekom perioda 2011.-2018. bilježi se lagani silazni ciklus do 2013. godine te nakon toga u svim regijama je opet počeo uzlazni ciklus. 2018. godine najmanji rast cijena nekretnina je u regiji Ostalo dok prednjači Grad Zagreb uz malo zaostajanje regije Jadran.

Graf 3.6. Cijene stambenih nekretnina u Hrvatskoj, Gradu Zagrebu, regijama Jadran i Ostalo

Napomena: 1 Lijeva os prikazuje prosječni godišnji indeks cijena stambenih nekretnina (\emptyset 2015. = 100). Za 2001. godinu nisu bili dostupni podaci te su za tu godinu uzeti podaci iz prvog kvartala 2002. godine. 2 Desna os prikazuje prosječne godišnje stope promjene, % (prethodna godina = 100).

Izvor: DZS (2019.).

Navedeni rast cijena stambenih nekretnina, u periodu 2001.-2018., u regiji Jadran, a osobito u području Grada Splita, nije značajnim popraćen rastom BDP, zaposlenosti i plaća te se uzroci trebaju tražiti u drugim determinantama ponude i potražnje stambenih nekretnina u Gradu Splitu, ali i njegovoj okolini.

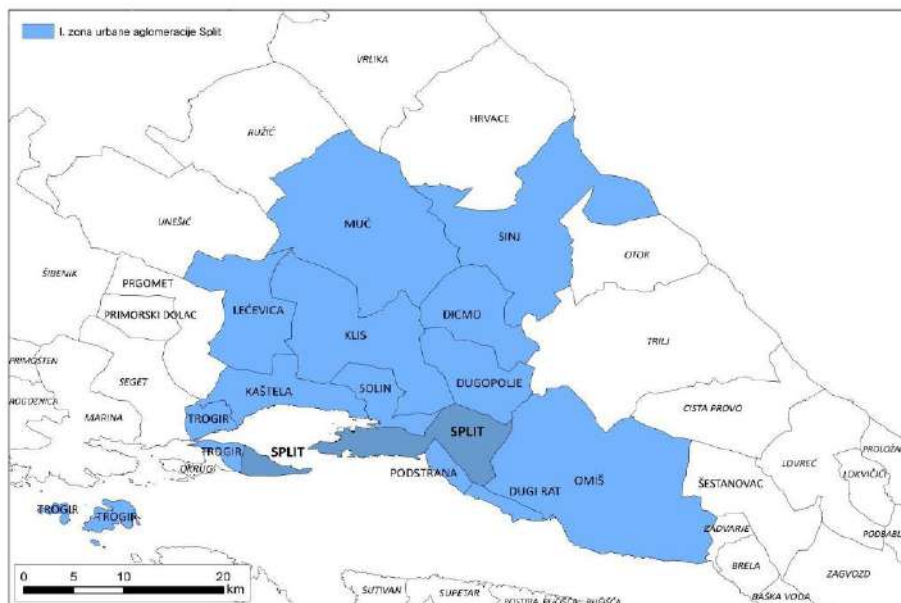
Demografska kretanja nekog područja su ključna u analizi ponude i potražnje na tržištu stambenog prostora (Glickman, 2014.). Stoga je nužno analizirati kretanje stanovništva prema broju, ali i prema veličini kućanstva da bi se identificirale poveznice između cijene i kvalitete stambenih prostora i kretanja stanovništva. S obzirom na različite tržišne cijene stambenih nekretnina, ali i osobne preferencije prostornih i socioloških obilježja pojedine lokacije, stanovništvo može izabrati i stanovanje u području udaljenijem od mjesta rada. Na takvu odluku značajno utječe prometna povezanost pojedinih područja i to u kontekstu vremenske udaljenosti, ali dostupnosti i cijene transporta. Zbog toga nužno je analizirati područje Grada Splita zajedno s njegovom urbanom aglomeracijom (slika 3.1.). Područje aglomeracije Grada Splita obuhvaća još gradove i naselja: Trogir, Kaštela, Solin, Lećevica, Klis, Muć, Sinj, Dicmo, Dugopolje, Podstrana, Dugi Rat i Omiš.

U tom kontekstu identificiramo dva tržišna područja. Prvo područje je tržište Grada Splita iz kojeg dolazi većina kupaca stambenih nekretnina, a drugo područje su gradovi i naselja u prstenu oko grada koja zbog jeftinijih cijena nekretnina i drugih obilježja privlače stanovnike Grada Splita za kupnju stambenih nekretnina na njihovom području. Zbog dobre prometne povezanosti identificirali samo grad Solin i Kaštela te općine Podstrana, Klis i Dugopolje kako glavna konkurentna područja koja privlače stanovnike Grada Splita za stanovanje.

Postoji i obratni smjer kretanja stanovništva koji je nekada u prošlosti bio snažno izražen. Danas gospodarska privlačnost Grada Splita opada te doseljavanje radnika nije toliko izraženo kao u doba industrijalizacije grada s izuzetkom sezonskih radnika. Dodatno, bolja prometna povezanost urbane aglomeracije, skupe stambene nekretnine i alternativno korištenje nekretnina u pogledu iznajmljivanja turistima čini stanovanje u Gradu Splitu manje privlačno stanovnicima iz urbane aglomeracije.

Otoci iz najbližeg okružja su isključeni kao konkurentna područja poželjnom stanovanju stanovnicima Grada Splita zbog ovisnosti o brodskim linijama, njihovim cijenama te još uvijek prisutnim psihološkim barijerama u kontekstu korištenja broskog prometa u svakodnevnom životu. Ipak, otočko stanovništvo predstavlja i dalje potencijalne nove stanovnike i investitore u stambene nekretnine Grada Splita, koje privlače mogućnosti života koje grad na kopnu ima.

Slika 3.1. Teritorijalni obuhvat Urbane aglomeracije Split

Izvor: Master studija o razvoju Splita ili Urbane aglomeracije (2019.).

Specifičnost Grada Splita se ogleda i u rastućem broju privremenih stanovnika - turista. Turistima najatraktivnija područja su oko stare gradske jezgre i morska linija grada prema otocima (TZ, 2019.). Zbog toga su ta područja najzanimljivija kupcima stambenih nekretnina koji ih potražuju zbog očekivanog dohotka kojeg mogu zaraditi od najma stambene nekretnine stavljene u funkciju kratkoročnog najma turistima.

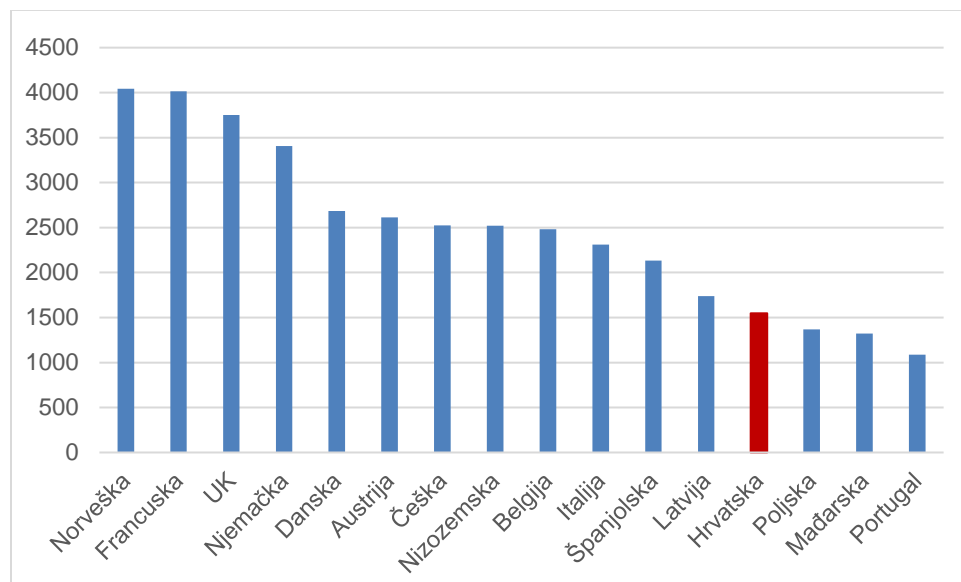
Dodatnu potražnju za stambenim nekretninama u Gradu Splitu čini potražnja kupaca izvan Hrvatske. Ulaskom u EU povećao se broj kupaca iz tih zemalja. Raste i potražnja budućih umirovljenika koji trenutno ne rade i žive u gradu, ali ga vide kao poželjno mjesto života nakon umirovljena. Pri tome izvori takve potražnje se identificiraju u Hrvatskoj dijaspori (Delmendo, 2019.), ali i u velikom iseljeništvu Bosne i Hercegovine koju Split privlači zbog odlične prometne povezanosti s ostatkom svijeta⁶⁵.

Prema Delmendo (2019.) oko 70.000 stranaca je kupilo nekretninu u Hrvatskoj i to većinom na Jadranskoj obali. Stranici su najvećim djelom kupovali u Primorsko-goranskoj županiji (26%), potom u Splitsko-dalmatinskoj županiji (12%). U Zadarskoj županiji se pretpostavlja a da ih je kupilo 8%, a u Dubrovačko-neretvanskoj 6%.

Iako su cijene nekretnine u Splitu visoke, i dalje su niže od prosječnih cijena u velikim broju zemalja od dake ti kupci dolaze (graf 3.7.). Potražnja inozemnih kupaca je usmjerena na jednaka područja koja su atraktivna turistima. S time, da većina tih kupaca dolazi iz gospodarski razvijenijih zemalja i ima veći dohodak od lokalnog stalnog stanovništva. Time dolazi do dodatnog istiskivanja lokalnog stanovništva iz navedenih područja grada.

⁶⁵ <https://www.slobodnadalmacija.hr/novosti/hrvatska/clanak/id/625592/cijene-nekretnina-su-van-svake-pameti-osobito-cudi-potpuno-apsurdna-praksa-prodavaca-problematicno-je-i-sto-ogroman-broj-kupaca-u-dalmaciji-ima-zajednicku-stavku-koja-stvara-vrlo-nepozeljan-efekt>, (pristupljeno 31. listopada 2019.).

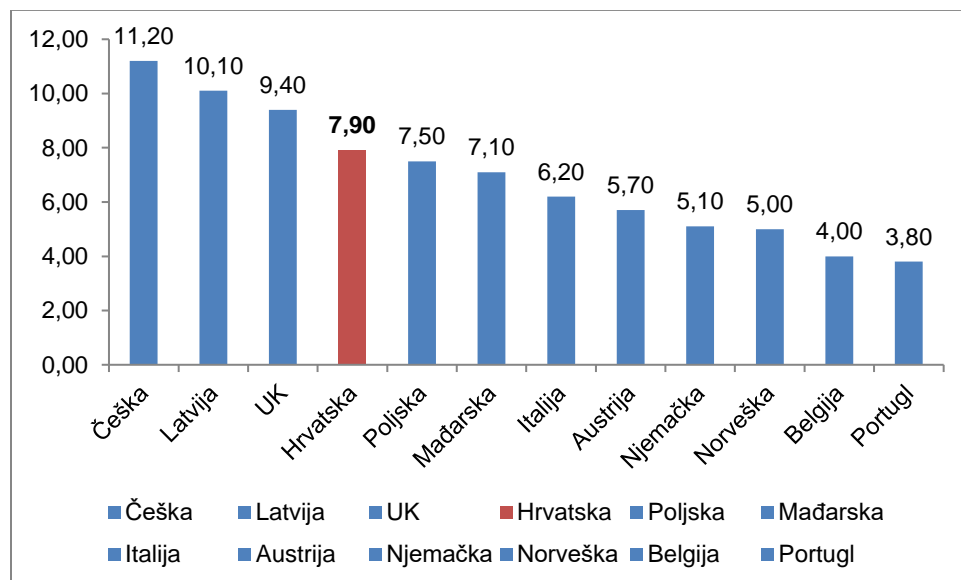
Graf. 3.7. Prosječno ostvarena cijena za nove rezidencijalne nekretnine u izabranim EU zemljama u 2019. godini (EUR/m²)

Izvor: Deloitte (2019.).

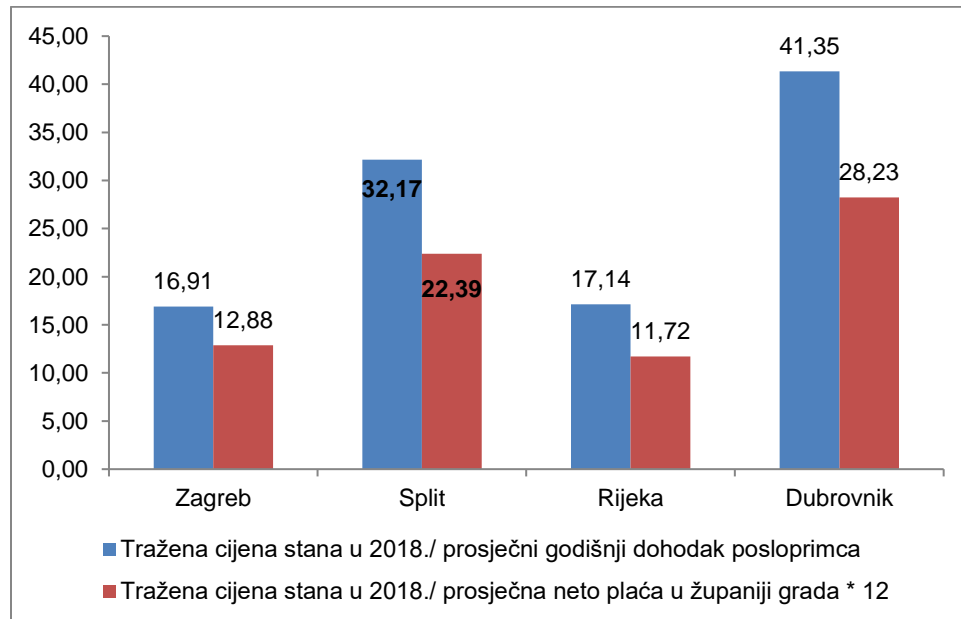
Prema Deloitte (2019.) u Hrvatskoj stanovnik koji zarađuje prosječnu plaću mora raditi 7.9 godina i ne trošiti na ništa drugo da bi kupio standardizirani novi stan od 70 m². U Italiji treba 6.2, Njemačkoj 5.9, Norveškoj 5.0, a u Belgiji 4.0 godine. Prema tome je vidljivo da je priuštivost stanovanja u izabranim EU zemljama od dakle dolazi većina stranih kupaca viša nego li u Hrvatskoj (graf 3.8.). Ukoliko se jednako izračuna za usporedne gradove i Split rezultati su još lošiji. Naime, Split u odnosu na Zagreb i Rijeku ima značajno manju priuštivost. Primjerice u Splitu za kupiti standardizirani stan od 70 m² po traženim tržišnim cijenama morate raditi 22.39 godina, ukoliko zarađujete prosječnu neto plaću Splitsko-dalmatinske županije. Promatrajući iste varijable za druge gradove pokazatelji su sljedeći: u Zagrebu morate raditi 12.88, a u Rijeci 11.72, a u Dubrovniku 28.23 godine. Na nisku priuštivost stanovanja na nekim lokacijama u Hrvatskoj ukazuje i studija Deloitte (2019.). U tablici 3.1. su prikazani izračuni priuštivosti po ostvarenim cijenama u 2018. godini (Rašić, I. et al., 2019.). te je i prema tome pokazatelju jasno da je stanovanje u Gradu Splitu izrazito nepriuštivo. S obzirom da i istraživanje Colliers (2019.) očekuje daljnji rast cijena stambenih nekretnina u Zagrebu i na obali, možemo očekivati pogoršavanje priuštivosti stanovanja u Gradu Splitu u budućim godinama.

Graf 3.8. Priuštivost stanovanja u izabranim zemljama: Koliko treba dati godišnjih plaća za kupiti novu nekretninu od 70 m² u 2018. godini prema ostvarenim cijenama?

Izvor: Vlastita obrada prema podacima objavljenim u Deloitte (2019.).

Graf 3.9. Priuštivost stanovanja u gradovima Split, Zagreb, Rijeka i Dubrovnik: Koliko treba dati godišnjih plaća za kupiti novu nekretninu od 70 m² u 2018. godini prema traženim cijenama?

Napomena: Graf 3.9. prikazuje omjer cijene standardiziranog stana od 70 m² i prosječne plaće/dohotka. Cijena je dobivena umnoškom tražene cijene stana u 2018. godini prema podacima objavljenim u godišnjoj analizi portala Njuškao objavljenoj u siječnju 2019. godine (Njuškalo, 2019.a). Cijena kvadrata u eurima je preračunata u HRK prema tečaju Hrvatske narodne banke na dan 31.1.2019. i iznosi je 1 EUR= 7,42 HKN. Prosječni godišnji dohodak posloprimca u izabranim gradovima preuzeto je iz tablice u prilogu 7. za 2017.

godinu. Prosječna neto plaća je preuzeta iz tablice u prilogu 6. te je pomnožena s 12 da bi se dobila godišnja plaća za 2017. godinu.

Izvor: Vlastita obrada na temelju podataka DZD (2019.), FINA (2019.), Njuškalo (2019.).

Tablica 3.1. Priuštivost stanovanja u Gradu Splitu i u sporednim gradovima

Naziv županije	Naziv JLS-a	Indeks priuštivosti
Dubrovačko-neretvanska	DUBROVNIK	34,1
Primorsko-goranska	RIJEKA	18,5
Grad Zagreb	GRAD ZAGREB	16,0
Zadarska	ZADAR	24,9
Splitsko-dalmatinska	SPLIT	27,7
Splitsko-dalmatinska	KAŠTELA	21,9
Splitsko-dalmatinska	KLIS	24,4
Splitsko-dalmatinska	PODSTRANA	24,8
Splitsko-dalmatinska	SOLIN	22,8
Splitsko-dalmatinska	DUGOPOLJE	z

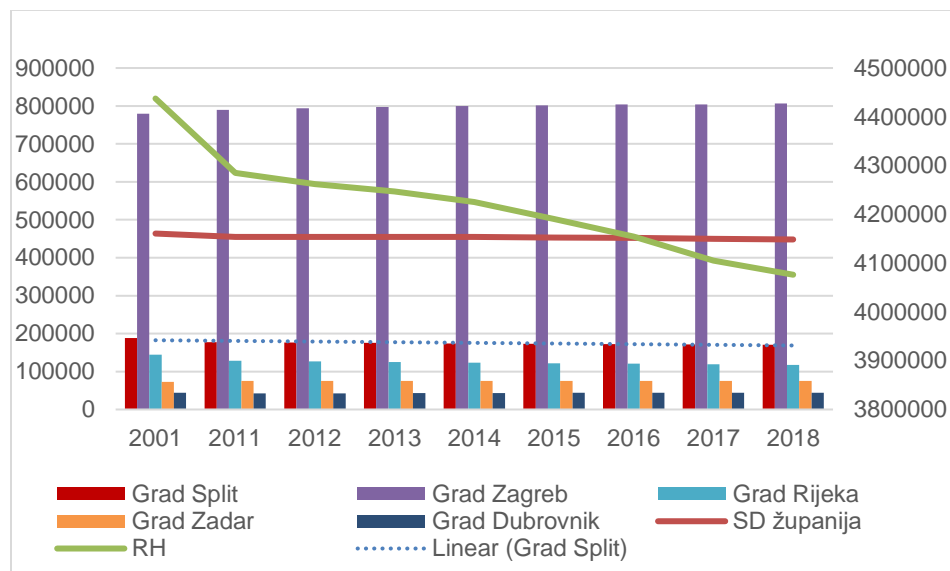
Napomena: "z" znači da je ostvareno manje 5 od 10 transakcija. „Kao mjera ostvarenog dohotka uzeta je prosječna ostvarena neto plaća u jedinici lokalne samouprave u toj istoj godini. Indeks je izračunat dijeljenjem medijalne cijene stana/apartmana po m² i prosječne neto plaće, nakon čega je pomnožen sa 100. Niska vrijednost indeksa stoga sugerira veću priuštivost stana/apartmana, dok visoka vrijednost indeksa sugerira nisku priuštivost“ (Rašić, I. et al. (2019., 113.).

Izvor: Izvor: Rašić, I. et al. (2019.).

Bez obzira na inozemnu potražnju, ipak najznačajniju komponentu potražnje za stambenim nekretninama čine stanovnici grada. Zbog toga su demografska kretanja temeljna u analizi potražnje i ponude stambenih nekretnina. Prema posljednjom popisu stanovništva iz 2011. godine na području Grada Splita živi 178.102 stanovnik, te usporedno s prethodnim popisom stanovništva iz 2001. godine navedeno predstavlja pad od 6% (graf 3.10).⁶⁶

⁶⁶ Detaljna analiza o kretanju ukupnog broja stanovnika Grada Splita te o razmještanju stanovnika u prostoru unutar naselja Grada Splita i kotareva naselja Split je izneseno u podglavljju Demografija (Grgić, 2019.) te se analiza stanovanja nastavlja na njene rezultate.

Graf 3.10. Kretanje proja stanovnika u Hrvatskoj, Splitsko-dalmatinskoj županiji i gradovima Split, Zagreb, Rijeka, Zadar i Dubrovnik (2001.-2018.)

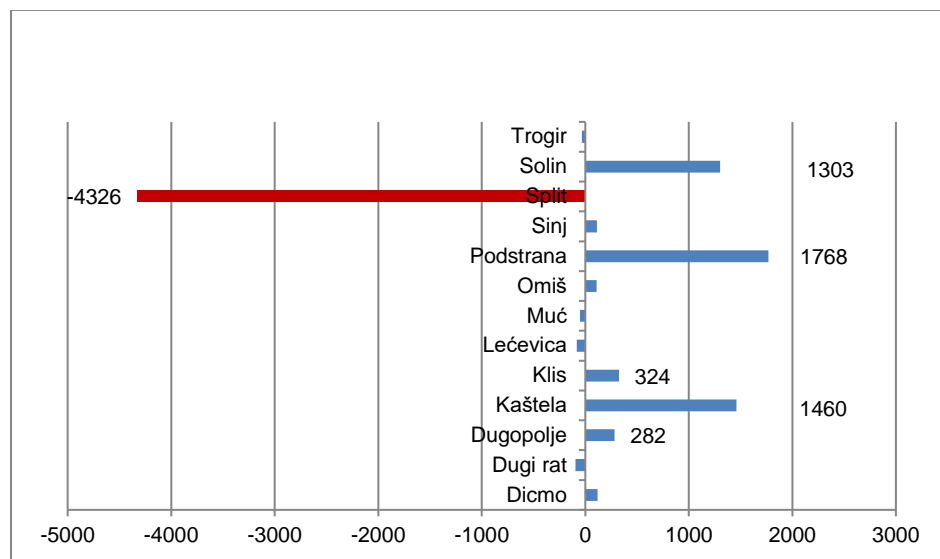

Napomena: Podaci za 2001. i 2011. godinu su preuzeti iz Popisa stanovništva, a za godine 2012.-2018. u prikazane procijene DZS. Desna os prikazuje kretanje u Republici Hrvatskoj i Splitsko-dalmatinskoj županiji. Ostali podaci su prikazani na lijevoj osi.

Izvor: DZS (2019.).

Prema procjena DZS u Gradu Splitu 2018. godine živi 170.419 stanovnika što predstavlja dodatan pad od 4,06% u odnosu na 2011. godinu. Sličan trend pada broja stanovnika je zabilježen u Rijeci, dok se u Zagrebu, Dubrovniku i Zadru procjenjuje rast broja stanovnika. U istom periodu broj stanovnika u Hrvatskoj pada, ali u Splitskoj-dalmatinskoj županiji raste te se procjenjuje da 2018. godine broji 448.071 stanovnika. Navedeno ukazuje da su možda stanovnici Grada Splita iselili u druge dijelove Splitsko-dalmatinske županije. Navedeno jasno dokazuju i brojevi o migraciji stanovništva unutar Splitsko-dalmatinske županije za najbliže PTJ Urbane aglomeracije Grada Splita za period od 2011. do 2017. (graf 3.11. i tablica 3.2.).

Graf 3.11. Saldo migracija iz drugog grada/općine unutar Splitsko-dalmatinske županije za gradove i općine Urbane aglomeracije Split, (ukupno za period 2011.-2017.)

Izvor: DZS (2019.).

Tablica 3.2. Saldo migracija po iz drugog grada/općine unutar Splitsko-dalmatinske županije za gradove i općine Urbane aglomeracije Split, (po godinama period 2011.-2017.)

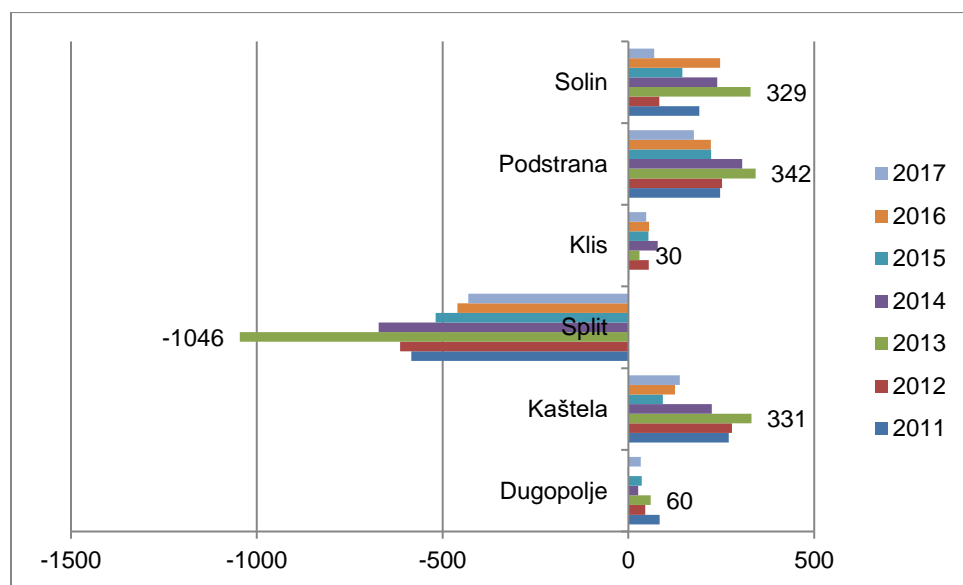
	Dugi Rat	Dugopolje	Kaštela	Klis	Lećevica	Muč	Omiš	Podstrana	Sinj	Split	Solin	Trogir
2011	-6	84	270	2	-14	-25	-29	247	53	-584	191	-52
2012	-25	45	279	55	-7	-13	16	252	20	-614	83	7
2013	-38	60	331	30	-17	3	91	342	-15	-	329	-53
2014	15	26	224	79	-19	-9	-11	306	49	-672	239	60
2015	-17	36	93	54	-21	-2	0	223	10	-519	145	16
2016	-3	-2	125	56	-9	-25	51	222	-28	-460	247	-4
2017	-21	33	138	48	4	19	-8	176	22	-431	69	-6
UKUPNO	-95	282	1460	324	-83	-52	110	1768	111	-	1303	-32

Izvor: DZS (2019.).

Saldo migracija iz drugog grada/općine unutar Splitsko-dalmatinske županije za naselja iz aglomeracije Grada Splita je izračunat iz podataka preuzetih od DZS - Tablica Doseljeno i odseljeno stanovništvo po gradovima za 2011., 2012., 2013., 2014., 2015., 2016. i 2017. godinu. Ukupni saldo za period 2011.-2017. godina je dobiven zbrajajući rezultate za sve izabrane godine. Najveći negativni migracijski saldo unutar gradova/općina Splitsko-dalmatinske županije za period 2011.-2017. godine ostvaruje Grad Split (4.326 stanovnik). Najveći pozitivni saldo ostvaruju gradovi i općine Kaštela (1.460), Solin (1.768), i Podstrana (1.303 stanovnik). Promatrajući položaj tih PTJ razvidno je da one čine najbliži prsten oko Grada Splita. Ako se

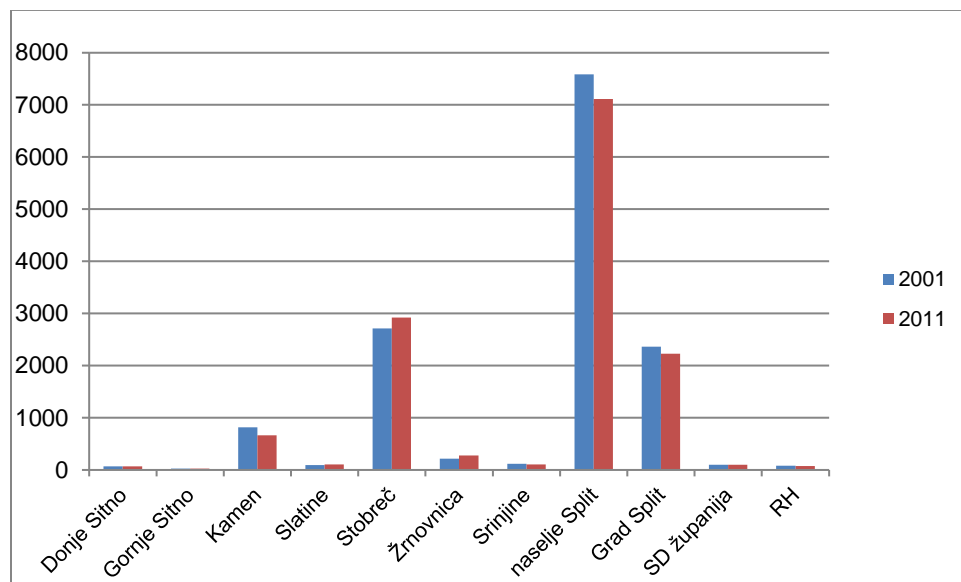
migracije detaljnije uspoređuju po godinama (tablica 3.1.) jasno se zamjećuje da ti gradovi i općine imaju pozitivan migraciji saldo u onim godinama kada Grad Split ima negativan. Dugopolje i Klis bilježe jednaki trend, ali pozitivni saldo kod njih nije toliko velik (282; 324 stanovnika). Iz navedenog se može konstatirati da stanovnici Grada Splita sele u najbliže obližnje gradove i općine. S obzirom da većinom migrira mlado stanovništvo, navedeno predstavlja značajnu prijetnju budućem razvoju Grada Splita. Istovremeno događaju se i značajne migracije stanovništva unutar naselja Grada Splita, ali i kotareva naselja Split. Na razini naselja (graf 3.13.) i kotareva Grada Splita (graf 3.14.) podaci za period nakon 2011. godine nisu dostupni te se analiza temelji na podacima iz Popisa stanovništva 2001. i 2011. godine. Promatrajući gustoću naseljenosti, prema podacima prikazanim na grafu 3.13., razvidno je da naselje Split gubi stanovništvo, brže od čitavog Grada Splita te da je taj trend nije uočljiv u Splitsko-dalmatinskoj županiji i čitavoj zemlji.

Graf 3.12. Saldo migracija iz drugog grada/općine unutar Splitsko-dalmatinske županije za gradove/općine Split, Solin, Postrana, Klis, Kaštela i Dugopolje (po godinama 2011.-2017.)

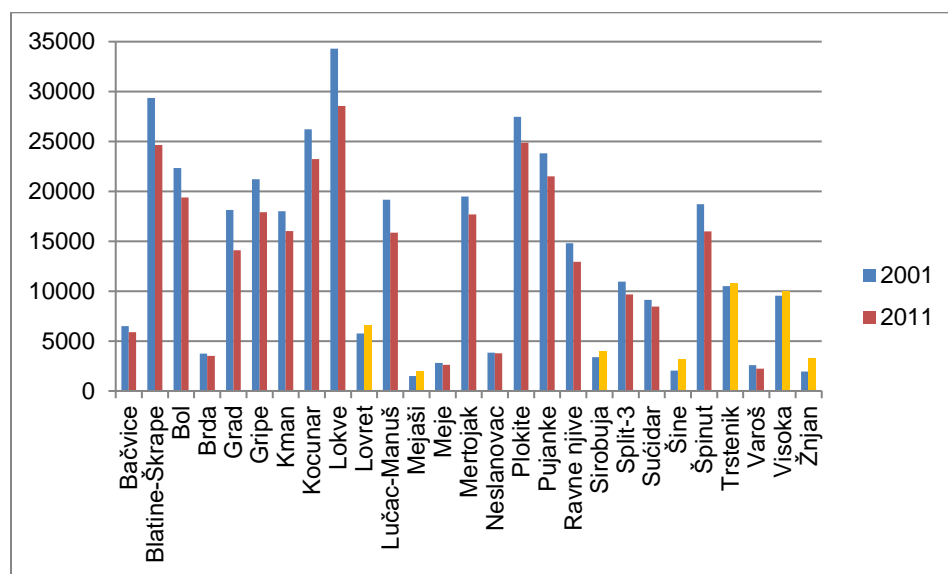
Izvor: DZS (2019.); Doseljeno i odseljeno stanovništvo po gradovima za 2011., 2012, 2013., 2014., 2015., 2016. i 2017. godinu.

Graf 3.13. Gustoća naseljenosti stanovništva po naseljima i mjesnoj samoupravi grada Splita 2001. i 2011. godine

Izvor: DZS (2001., 2011.) prema: Grgić, J.: Analiza stanja – Demografija (2019.).

Graf 3.14. Gustoća naseljenosti stanovništva po kotarima naselja Splita 2001. i 2011. godine

Izvor: Popis stanovništva 2001, 2011. prema: Grgić, J.: Analiza stanja – Demografija (2019.)

Rast gustoće naseljenosti stanovništva u naselju Split u periodu 2001.-2011. je uočljiv jedino u kotarima: Žnjan, Mejaši, Visoka, Lovret, Sirobuja i Šine. Ukoliko se ta činjenica promatra zajedno s prostornim razmještajem novogradnji na području grada jasno da stanovništvo seli prema priuštvim novosagrađenim stambenim jedinicama (graf 3.22. i tablica u prilogu 12.).

Najveće smanjenje gustoće naseljenosti je u gradskim kotarima Grad, Lučac-Manuš, Gripe, Lokve, Blatine-Škrape i Kamen. Zanimljivo je da svi kotarevi uz Staru gradsku jezgru⁶⁷ i priobalnu liniju (izuzev Žnjana), imaju negativni migracijski saldo. Broj stambenih jedinica u tim područjima se nije smanjio. Navedeno ukazuje da turistička atraktivnost navedenih područja istiskuje lokalno, stalno, stanovništvo iz tih područja zbog kratkoročnog stanovištva, tj. turista. Ti gradski kotarevi istovremeno bilježe iznimno visoke cijene traženih cijena za stambenih nekretnina (graf 3.22. i tablica u prilogu 12.). Očito je da potražnja za stambenim nekretninama u tom području nije formirana na temelju želje stalnih stanovnika za životom u tim gradskim kotarima već očekivanjima potencijalnih investitora o mogućoj zaradi od kratkoročnog najma stambenih nekretnina turistima. Navedeno može značajno utjecati na postojeću komunalnu i društvenu infrastrukturu u tim kotarima, ali i stvoriti negativne eksternalije postojećim stalnim stanovnicima te ih eventualno u krajnosti motivirati na iseljavanje iz tih gradskih kotareva. Gradski kotarevi bez dominantno stalnog stanovištva nikako ne mogu biti interes Grada, ni u sociološkom, ali ni u ekonomskom pogledu.

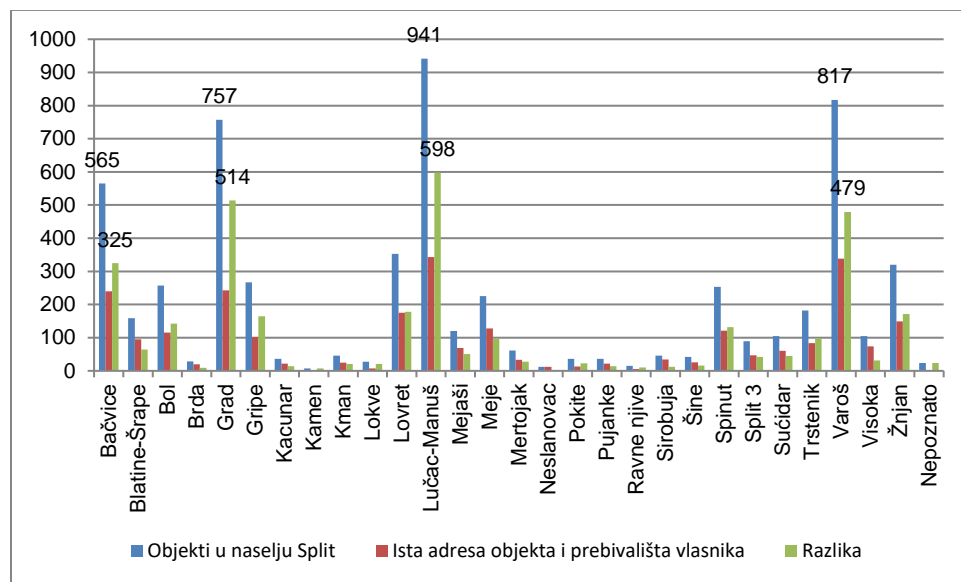
Grafovi 3.13. i 3.14. su kreirani na temelju podataka iz Popisa stanovništva. Od tada je prošlo osam godina te je opravdano pretpostavljati da je navedeni tren još nepovoljniji s obzirom na rast broja smještajnih kapaciteta u tim kotarima (graf 3.15.).

Kada se razmatra prostorni raspored objekata za turizam u domaćinstvu u naselju Split (graf 3.15., tablica u prilogu 8.) vidljivo je da je većina objekata prenamijenjenih za kratkoročni najam u kotarima Lučac-Manuš (941), Varoš (817), Grad (757) i Bačvice (565). Atraktivna su područja uz liniju mora Špinut (253), Trstenik (182) i Žnjan (320) te ona u blizini centra Lovret (353), Gripe (267) i Bol (257).

Ukoliko se od broja objekata po kotaru oduzmu objekti koji imaju istu adresu kao i prebivalište vlasnika dobije se jasnija slika o iseljavanju stanovništva. Naime, pretpostavlja se da ukoliko vlasnik ima prebivalište na toj adresi da za vrijeme sezone privremeno iseli iz svog doma, ali ostatak godine živi tu. Primjerice, prema tome u kotaru Lučac-Manuš 598 stambenih jedinica više nije za stalno stanovanje. I u drugim kotarima rezultati procjene su nepovoljni o gubitku stambenih jedinica za stalno stanovanje u korist kratkoročnog najma: Varoš 479, Grad 514, Bačvice 325, Lovret 178, Žnjan 171, Gripe 165, Bol 142, Trstenik 98, Meje 97, Blatine-Škrape 64, Mejaši 51, Sućidar 45, Split 3 42, Visoka 31, Mertojak 28, Plokite 23, Kman 21, Lokve 21, Šine 16, Pujanke 14, Kacunar 14, Sirobuja 12, Ravne njive 10, Brda 9, Kamen 7, Neslanovac 0 (tablica u prilogu 8.).

⁶⁷ Pad gustoće naseljenosti u rasponu od -15% do -5 % imaju kotarevi: Bačvice, Bol, Brda, Kman, Kacunar, Meje, Plokite, Pujanke, Ravne Nive, Sućidar, Split 3, Špinut, Varoš. Neslanovac i Donje stino imaju pad od -5% do 0.

Graf 3.15. Broj objekata u domaćinstvu prema gradskim kotarima naselja Split na dan 18.11.2019. prema sustavu eVizitor

Napomena: Plavi stupac prikazuje ukupan broj objekata u domaćinstvu. Crveni stupac prikazuje broj objekata koji imaju istu adresu kao i prebivalište vlasnika objekta. Zeleni stupac je dobiven oduzimanjem od broja ukupnih objekata objekte kojim imaju istu adresu kao i prebivalište vlasnika objekta.

Izvor: TZ (2019.).

Prema jednakom kriteriju, može se konstatirati da je na razini naselja Split 3.331 objekt u domaćinstvu registriran za turističku djelatnost, a da a toj adresi ne živi vlasnik, tj. da taj objekt nije u funkciji trajnog stanovanja. Od ukupno registriranih 5,933 objekta u naselju Split u njih 2.602 vlasnik objekta ima jednaku adresu kao i objekt, tj. može se pretpostaviti da privremeno ljeti iseli iz svog doba i iznajmljuje ga turistima.

Zaključno, analizirajući prostorna kretanja stanovništva unutar Grada Splita očito je da stanovništvo seli prema istočnim dijelovima grada. Pozitivni migraciji saldo imaju Kamen, Žrnovnica, Gornje Stino, Donje Sitno, Slatine i Srinjine te kotarevi Žnjan, Visoka, Mejaši, Sirobuja i Šine.⁶⁸ Izuzetak je jedino kotar Lovret kojem se zasigurno pozitivni prirast dala izgradnja POS-ovih stanova na Brodarici.

Još važniji podatak od broja i prostornog kretanja stanovništva je kretanje broja kućanstva. Kućanstvo se smatra temeljnom odrednicom potražnje za stambenim nekretninom i važniji je indikator potražnje nego li sami broj stanovnika. U periodu između dva popisa stanovništva (2001.-2011.), mijenja se i struktura stanovništva prema broju i sastavu kućanstava (tablica 3.3.). Na području Grada Splita je 2001. godine bilo evidentirano 60.700 kućanstava te 63,007 2011. godini. Istovremeno dolazi do smanjena veličine kućanstva s prosječne veličine 3.11 člana u 2001. godini na 2.64 u 2011. godini (graf 3.16.). Sličan trend u smanjivanju veličine kućanstva je bio evidentiran u cijeloj Hrvatskoj.

⁶⁸ <https://novac.jutarnji.hr/aktualno/cijene-nekretnina-u-splitskim-kvartovima-nakon-nedavnih-zlocina-kupce-zanima-samo-jedno/9926971/> (pristupljeno 3. veljače 2020.).

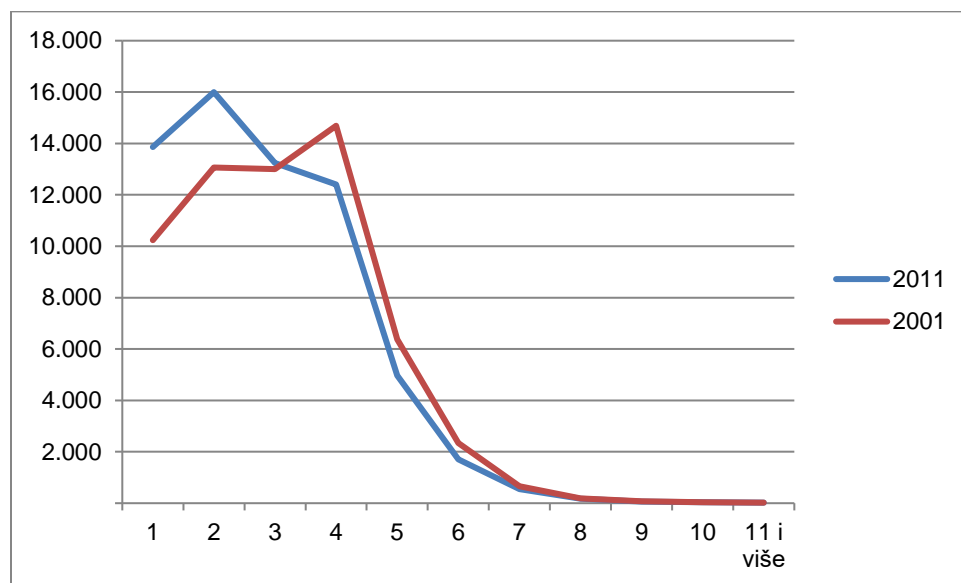
Tablica 3.3. Kretanja kućanstava u Hrvatskoj, Splitsko-dalmatinskoj županiji i gradovima Split, Zagreb, Rijeka, Zadar i Dubrovnik (2001. i 2011. godine)

	Broj kućanstava		Broj stanovnika		Veličina kućanstva	
	2001	2011	2001	2011	2001	2011
RH	1 455 116	1 517 249	4 437 460	4 246 313	3,05	2,80
SD županija	142 041	154 301	463 676	451 555	3,26	2,93
Split	60 700	63 007	188 694	178 102	3,11	2,64
Zagreb	272 920	303 191	779 145	790 017	2,85	2,61
Zadar	23 960	27 461	72 718	74 443	3,03	2,71
Dubrovnik	14 709	15 345	43 770	42 158	2,98	2,75
Rijeka	52 774	52 890	144 043	127 645	2,73	2,41

Izvor: DZS (2001., 2011.)

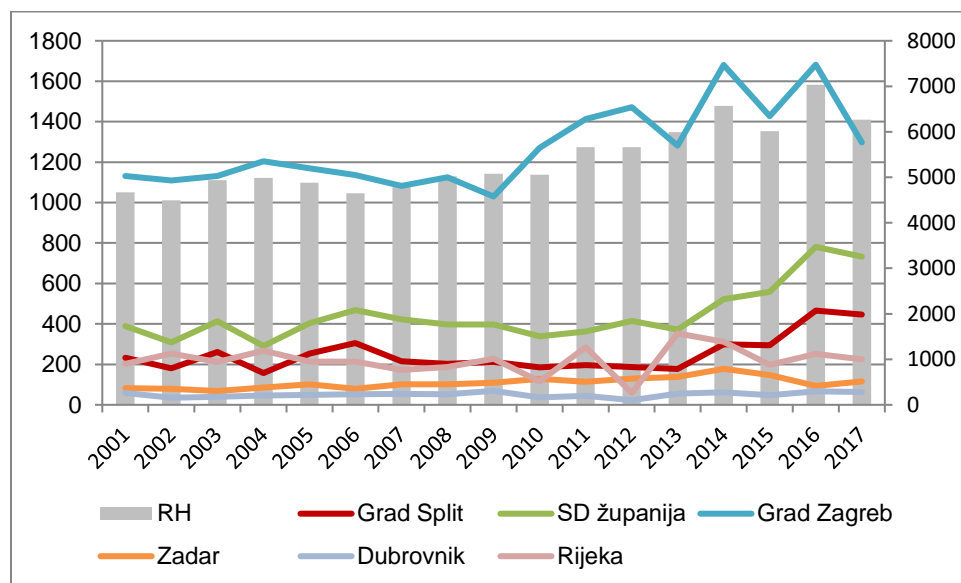
U Gradu Splitu u 2011. godini raste broj samačkih kućanstava i kućanstava od dvije osobe (graf 3.16.). Rast broja razvoda (graf. 3.17.) i odgađanje rađanja djece za kasniju životnu dob su imali za posljedicu takvog kretanja.

Graf 3.16. Struktura kućanstva prema broju članova u Gradu Splitu (2001. i 2011.)

Izvor: DZS (2001.,2011.).

Graf 3.17. Razvedeni brakovi prema naseljima 2001.-2017.

Izvor: DZS (2019.).

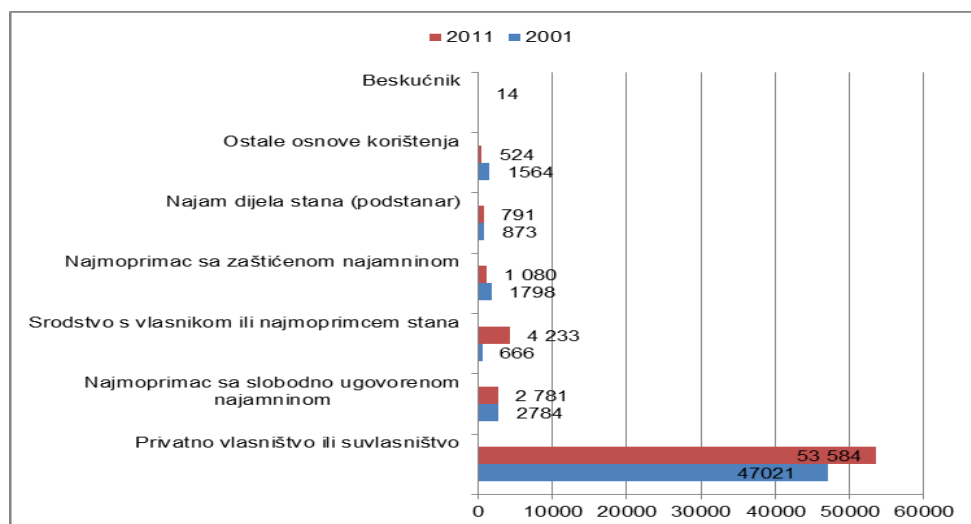
I na razini Hrvatske raste broj samačkih kućanstava, zbog pada nataliteta i većeg broj razvoda (graf 3.17.). Vidno je da je u gradu Splitu broj razvoda veći od usporednih jadranskih gradova te da brže raste od prosjeka zemlje.

Točan broj i veličina kućanstava nakon 2011. godine nisu dostupni, ali se kretanje ukupnog broja može indirektno procjenjivati analizirajući demografske i sociološke trendove. Naime, broj sklopljenih brakova pada, pada broj novorođene djece i raste broj razvoda te se može tvrditi da se trend pada veličine kućanstva nastavio i nakon 2011. godine do danas. Dodatno, obilježje Hrvatske je kasna dob formiranja kućanstva. U čitavoj Hrvatskoj mladi najkasnije u Europi napuštaju roditeljski dom te se pretpostavlja da je navedeni trend jednak i u Gradu Splitu⁶⁹. Ako uzmemo u obzir i pad broj stanovnika za očekivat je da je u 2019. godini broj kućanstava manji nego li je bio za vrijeme zadnjeg popisa stanovništva 2011. godine i da raste broj samačkih kućanstava.

Prema podacima prikazanim na grafu 3.18. vidno je da većina kućanstava Grada Splita (85,04%) 2011. godine živi u nekretnini koja je u njihovom privatnom vlasništvu ili suvlasništvu (rast za 7,58% u odnosu na 2001. godinu). Prosjek Republike Hrvatske je 88,82%. Prema vlasništvu nekretnine u kojoj žive Hrvati su značajno iznad Europskog prosjeka te se smatra da neadekvatno regulirano i nerazvijeno tržište dugoročnog najma stambenih nekretnina glavnim čimbenikom koje potiče vlasničko stanovanje. Trend rasta visokog udjela vlasništva nekretnine u kojem kućanstvo živi karakteristika cijele zemlje, Splitsko-dalmatinske županije i ostalih usporednih gradova Dubrovnika, Zadra, Rijeke i Zagreba.

⁶⁹ <https://www.moj-posao.net/Press-centar/Details/74838/Mladi-u-Hrvatskoj-Zive-s-roditeljima-i-nemaju-posao/2/>, (pristupljeno 2. listopada 2019.); <http://www.novolist.hr/Vijesti/Hrvatska/Mladi-u-Hrvatskoj-roditeljski-dom-napustaju-u-prosjeku-tek-s-31-9-godina-starosti.-Muce-ih-niske-place-oskudne-mogucnosti>, (pristupljeno 2. listopada 2019.).

Graf 3.18. Kretanje broja kućanstva prema načinu stanovanja u Gradu Splitu (Δ 2001.-2011.)

Izvor: DZS (2001., 2011.).

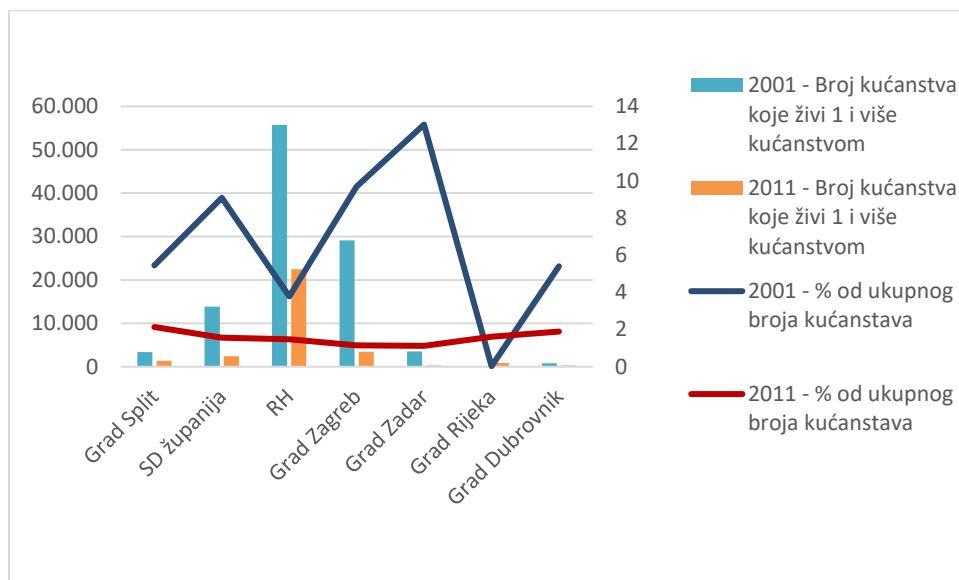
Cijena i dostupnost dugoročnog privatnog ili javnog najma je jedna od značajnih determinanti potražnje na tržištu stambenih nekretnina za vlasničko stanovanje (Myers, 2019.).⁷⁰ Potražnja za najmom na slobodnom privatnim tržištu je određena: sadašnjom i očekivanom budućom najamninom, cijenom stanovanja u svojoj nekretnini, distribucijom dohotka među stanovništvom što određuje priuštivost stanovanja, troškom zaduživanja i očekivanjima o kretanjima budućih kamatnih stopa, zakonskim uređenjem najma i sigurnošću takvog stanovanja te demografskim čimbenicima poput dobi formiranja kućanstva (Myers, 2019.). Očito je da kretanje tih varijabli takvo da u Hrvatskoj stanovništvo preferira vlasničko stanovanje,

Prema podacima iz popisa 2011. godine 2.871 kućanstvo u Gradu Splitu je živjelo kao najmoprimac sa slobodno ugovorenim najamninom na tržištu što predstavlja pad od 0,18%. Istovremeno 4.233 kućanstva živi u nekretnini kojoj je vlasnik ili najmoprimac s njima u srodstvu (rast od 5,62% u odnosu na 2001. godinu). Evidentiran je pad broja najmoprimaca s zaštićenom najamninom, podstanara dijela stana te ostalih osnova korištenja. U okviru popisa 2011. godine evidentirano je 14 beskućnika, dok u prethodnom popisu nje bio evidentiran niti jedan (graf 3.18.).

Omjer broja kućanstava koje živi u stambenoj jedinici s još jednim ili više kućanstva i ukupnog broja kućanstava ukazuje na pokazuje prenapučenost te se između dva popisa poboljšao na području Grada Splita, ali i republike Hrvatske te usporednih gradova (graf 3.19.). Očito je da se u periodu 2001.-2011. potražnja za stambenim prostorom rasla zbog prenapučenosti postojećih nekretnina za stanovanje. Naime, u tom periodu dolazi do pada kamatnih stopa na stambene kredite, lakše dostupnosti istih te produljena roka otplata kredita do 30 godina. Istovremeno i država uvodi poticajne mjere, kroz porezne poticaje. Time je većem broju građana stanovanje u vlastitoj nekretnini postalo priuštivije.

⁷⁰ Vlasničko stanovanje Europskim zemljama je manje nego li u Hrvatskoj, primjerice u UK 63%, a u Irskoj 70%. U Njemačkoj se procjenjuje da 50% stanovništva živi u privatno iznajmljenim nekretninama (Myers, 2019.); <https://www.tportal.hr/biznis/clanak/hrvati-medu-europskim-rekorderima-u-vlasnistvu-nad-nekretninama-ali-i-pri-dnu-po-standardu-stanovanja-foto-20180326>, (pristupljeno 3. listopada 2019.).

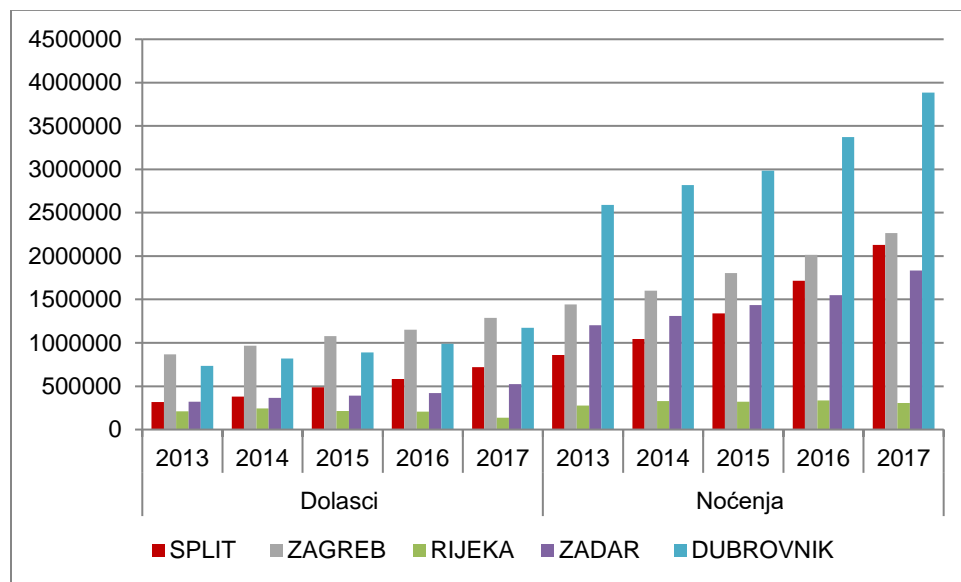
Graf 3.19. Kretanje udjela kućanstava koje živi u stambenoj jedinici s jednim ili više kućanstvom i ukupnog broja kućanstava za Republiku Hrvatsku, gradove Split, Zagreb, Rijeka, Zadar, Dubrovnik, Splitsko-dalmatinsku županiju te naselja Grada Splita (2001.i 2011.)

Izvor: DZS (2001., 2011.)

U Splitu, uz demografska kretanja, na formiranje potražnje za stambenim nekretninama utječu privremeni stanovnici, turisti (graf 3.20.) zbog sve veće turističke atraktivnosti grada.

Graf 3.20. Ukupan broj dolazaka i noćenja u gradovima Splitu, Zagreb, Rijeka, Zadar, Dubrovnik (2013.-2017.)

Izvor: TZ (2019.).

Grad Split bilježi rast broja dolazaka i broj noćenja već duži vremenski period. Navedeni tren je zabilježen i u ostalim usporednim gradovima s time da prednjači grad Dubrovnik.

Prema podacima iz popisa stanovništva 2011. godine (DZS, 2011.) 594 stambena nekretnina u Gradu Splitu je u svrhu najma turistima. Novijih podataka Državni zavod za statistiku nema. Na traženi upit od Turističke zajednice Grada Splita od broja stambenih jedinica prenamijenjenih u smještajne objekte dobili smo odgovor da "u statistici TZ ne postoji". Ali da je uobičajena sljedeća praksa:

„TZ prema rješenjima za kategorizaciju Ureda državne uprave unosi vrste objekata koji mogu biti objekti u domaćinstvu, hoteli, kampovi te ostali ugostiteljski objekti za smještaj. Obično se stambeni prostori kategoriziraju u objekte u domaćinstvu (pripadaju fizičkim osobama) i ostali ugostiteljski objekti za smještaj.

Ti objekti mogu imati jednu ili više smještajnih jedinica, a ostali ugostiteljski objekti za smještaj se još dijele prema podvrstama objekata na apartmane, studio apartmane i sobe. Te iste karakteristike imaju i objekti u domaćinstvu, ali oni pripadaju kategoriji objekti u domaćinstvu i njihova podjela u statistici nije moguća”

S obzirom na objašnjenje Turističke zajednice u daljnjoj analizi se smatra da su smještajni kapaciteti karakterizirani kao smještaj u domaćinstvu i ostali ugostiteljski objekti za smještaj su stambeni objekti koji su stavljeni u funkciju najma povremenim stanovnicima, tj. turistima.

Turistički pritisak na smanjenje stambenog prostora za stalno stanovanje u naselju Split je još vidljiviji iz tablice 3.3. (tablica u prilogu 10.). koja prikazuje broj kreveta prema vrsti smještaja u 2010. i 2019. godini.

U 2010. godini od ukupno 8.720 kreveta u Gradu Splitu 55,77% ih je bilo registrirano po kategorijom domaćinstvo i ostali ugostiteljski objekti za smještaj. Od toga je 51,08% bilo evidentirano u kategoriju domaćinstvo s time da ih je 26.19% bilo na području naselja Split. Značajniji udio je evidentiran samo još u naselju Slatine (22.88%). Stobreč je imao 1,69% kreveta, a sva ostala naselja Grada Splita su imala udio ispod 1%.

Protekom deset turističkih sezona, krajem 2019. godine u Gradu Splitu je evidentirano 33.725 kreveta. Od toga 81,75% ih je registrirano pod kategorijom domaćinstvo i ostali ugostiteljski objekti za smještaj. Drugim riječima kazano 81,75% smještajnih kapaciteta grada Splita nastalo je u prostoru koji je bio ili je izgrađen kao stambeni prostor za stalno stanovanje. Po kategorijom domaćinstvo je i dalje navise kreveta (71,17%) i to u naselju Split (58,15%). Udio Slatina značajno opada (7,43%) dok udio Stobreča (3,59%) i Žrnovnice (1.01%) raste. Ostala naselja imaju udio manji od 1% u broju turističkih ležajeva.

Tablica 3.4. Promjena broja kreveta u domaćinstvu i ostalim ugostiteljskim objektima na području Grada Splita 2010.-2019

	Broj kreveta	Rast 2010./2019.	Udio u domaćinstvu	Udio u domaćinstvu i ostali ugostiteljski objekti	Udio naselja Split	Slatine	Stobreč	Ostala naselja grada Splita
2010.	8.720		51,08%	55,75%	26.19%	22.88%	1.69%	< 1%
2019.	33.725	386,75	71.17%	81,75%	58.15%	7,43%	3,59%	<2%

Izvor: TZ (2019.)

U sljedećoj tablici 3.4. prikazan je broj dolazaka i noćenja prema vrsti smještajnog objekta u Gradu Splitu u periodu od 2011.- 2018. godine. U 2011. godini objekti kategorizirani u „objekti u domaćinstva“ su u ostvarila 15,96% svih dolazaka ili 33,90% noćenja (39.418 dolazaka i 225.969 noćenja). U 2018. godini ostvarili su 46,10% dolazaka i 59,95% noćenja. Isti podaci za ostale ugostiteljske objekte podaci nisu bili dostupni.

Uzimajući u obzir podatke prikazane u tablicama 3.3. i 3.4., može se zaključiti da su smještajni kapaciteti Grada Splita dominantno nastali u prostorima koji su primarno bili namijenjeni stalnom stanovanju te da ti objekti ostvare većinu dolazaka i noćenja u Gradu Splitu.

S jedne strane to predstavlja gubitak stambenog prostora u turistički poželjnim dijelovima grada dok s druge pak strane predstavlja značajan financijski prihod vlasnicima tih nekretnina koji si mogu priuštiti kupnju ili najam druge nekretnine za stanovanje u drugim područjima Grada Splita. Navedeno je i vidljivo iz migracija stanovništva prema istočnim dijelovima grada, ali i druge gradove Urbane aglomeracije Grada Splita. Zbog iseljavanja ljudi iz turistički poželjnih dijelova grada raste potražnja za nekretninama u drugim djelovnim grada.

S obzirom da taj rast potražnje, zbog prenamjene u turistički najam, nije bio popraćen s adekvatnom odgovorom ponude novih nekretnina dolazi do rata cijena stambenih nekretnina.

Naime, u kratkom roku na tržištima nekretnina glavna determinanta cijene je promjena potražnje zbog rigidnosti ponude (Brueggeman, Fisher, 2016). Veliki i nagli skok potražnje za turističkim najmom je bio zadovoljen brzom i lakom prenamjenom stambenih jedinica za stalno stanovanje u nekretnine za kratkotrajni najam. Vlasnici nekretnina su se ekonomski racionalno ponašali te preorijentali tržištu koje donosi veći prinos. Navedeno je izazvalo manjak stanova za dugoročni najam te iseljavanje iz vlastitih nekretnina za stanovanje u turistički poželjnim područjima prema područjima jeftinijih stambenih nekretnina te izazvalo rast cijena i u turistički neatraktivnim područjima.

Koliki je točan broj stambenih nekretnina u navedenom procesu izgubljeno za trajno stanovanje nije poznato. Prema dobivenim podacima od Turističke zajednice (tablica 3.4) i njihov objašnjenju o unosu objekata u sustav eVisitor može se procijeniti broj stambenih jedinica za stalno stanovanje prenamijenjenih za kratkoročan najam. Podaci su dostupni za period 2016.-2018. godine (tablica 3.4.).

Tablica 3.5. Broj objekata u domaćinstvu i ostali ugostiteljski objekti u gradu Splitu (2016.-18.11.2019.)

Godina	Objekti u domaćinstvu	Ostali ugostiteljski objekti za smještaj	Ukupan broj objekata	Objekti u domaćinstvu	Ostali ugostiteljski objekti za smještaj	Broj smještajnih jedinica
	Broj objekata			Broj smještajnih jedinica		
2016	4,160	296	4,456	5,774	1,389	7,163
2017	5,240	347	5,587	7,076	1,575	8,651
2018	6,161	409	6,570	8,183	1,719	9,902
18.11.2019.	6698	420	7.118			

Izvor: TZ (2019.).

Ukupan broj objekata na dan 18. listopada 2019. godine u obje kategorije je iznosio 7.118, a što u odnosu na 2016. godinu predstavlja rast za 2.662 objekta. Na temelju navedenih podataka može se konstatirati da je na dan 18. listopada 2019. godine Grad Split imao 7.118 stambenih objekata prenamijenjeno za turizam, što predstavlja udio od 9,3% ukupnog stambenog fonda Grada Splita prema popisu stanovništva iz 2011. godine. U tim objektima je krajem 2018. godine bilo 9.902 smještajnih jedinica, a što predstavlja u prosjeku 1,5 smještajnu jedinicu po objektu. Očito je da u tom procesu dolazi i do smanjivanja veličine stambenih prostora, tj. pregrađivanja većih stambenih jedinica u više manjih. Navedeno (tablica 3.4.) ukazuje na značajno smanjenje stambenog prostora za stalno stanovanje u Gradu Splitu te se može identificirati kao jedan od najznačajnijih čimbenika koji su utjecali na smanjenje ponude, a i time rasta cijena stambenih nekretnina u Gradu Splitu. Navedeno je očito i u razinama traženih cijena u „turističkim poželjnim kotarima i naseljima“ (graf 3.22.). U tim područjima se smanjuje broj stanovništva, a cijene stambenih nekretnina su izrazito visoke. Navedeno je najviše izraženo na području naselja Split, a što je jasno vidljivo iz podataka prikazanih u tablicama 3.5. i 3.6. Naime, prema podacima u prikazanim u tablici 3.5. najveći broj objekata u domaćinstvu je u naselju Split. Tijekom perioda 2016.-2019. raste broj objekata i u drugim naseljima Grada Splita, ali udio objekata u domaćinstvu naselja Split u ukupnim objektima (domaćinstvo + ostali ugostiteljski smještaj) je konstantno u prednosti (krajem 2016. je bio 82,08%, a 18. listopada 83,38%). Na dan 18. listopada 2019. ukupno je registriran 5935 objekt u domaćinstvu u naselju Split. Ti objekti u naravi predstavljaju stambene jedinice te može konstatirati da je za toliko smanjena ponuda na području naselja Split (tablica 3.5.). Od ukupnog broja dolazaka svih turista u 2018. Godini u Grad Split njih je 90,68% boravilo u naselju Split (tablica 3.6.).

Rast broja stambenih nekretnina u funkciji turizma nije samo karakteristika Splita, odnosno Hrvatske. Pojavljivanje globalnih digitalnih platformi poput Booking.com, Airbnb, HomeAway i dr. omogućilo je pojedinačnim vlasnicima nekretnina jednostavnu, brzu i relativno jeftinu prenamjenu stambenog prostora u svrhu turističkog najma. Istraživanje Svjetske banke (WB, 2018.) procjenjuje da smještaj u domaćinstvu u

svim svojim oblicima koristeći digitalne platforme (engl. Peer-to-Peer Accommodation – P2P⁷¹) čini 7% globalnog smještaja s otprilike 8 miliona kreveta. Prema procjenama Mastercarda očekuje se globalni godišnji rast P2P smještaja za 31% između 2013. i 2025. godine, dok se za isti period za hostele i tradicionalni pansioni smještaje (engl. bed and breakfast) predviđa 6 puta manji rast.⁷²

Uz niz pozitivnih prednosti rasta navedenog smještaja identificirani su i nedostaci, a među njima su rast cijena stambenih nekretnina (WB, 2018.; Bivens, 2019.), smanjenje ponude nekretnina za dugotrajni najam u korist kratkoročnog najma (Barron, Kung, Proserpio, 2018.; Zahratu, Arcaute, Batty, 2019.) i rast nepoželjnosti za stalno stanovanje područja atraktivnog za turiste (Koster, Ommeren, Volkhausen, 2019.)

⁷¹ Peer-to Peer Accomodation – P2P se definira kao smještajna djelatnost koja je pružena od strane ljudi koji pružaju smještaj direktno korisnicima usluga koristeći digitalne platforme (WB, 2018.).

⁷² <https://newsroom.mastercard.com/eu/2017/06/26/the-sharing-economy-understanding-the-opportunities-for-growth/>, (pristupljeno 11. listopada 2019.).

Tablica 3.6. Broj smještajnih objekata i obveznika u domaćinstvu prema naseljima Grada Splita (rujan 2016.- listopad 2019.), eVisitor, stanje 31.12.2018.

Objekti u domaćinstvu																					Ostali ugostiteljski smještaj	Ukupno objekata u domaćinstvu
Naselja		Donje Sitno		Gornje Sitno		Kamen		Slatine		Split		Srinjine		Stobreč		Žrnovnica		Ukupno				
		Vrijednost	Udio u ukupnim	Vrijednost	Udio u ukupnim	Vrijednost	Udio u ukupnim	Vrijednost	Udio u ukupnim	Vrijednost	Udio u ukupnim	Vrijednost	Udio u ukupnim	Vrijednost	Udio u ukupnim	Vrijednost	Udio u ukupnim	Vrijednost	Udio u ukupnim			
2016. do 30.09.	Broj	6		7		3		276		346		14		139		35		393				
	Broj objekata	6	0.1 3%	7	0.1 5%	3	0.0 7%	314	6.9 5%	371	82.0 8%	15	0.3 3%	156	3.4 5%	38	0.8 4%	425	94.0 1%	271		
2017. do 31.12.	Broj	6		7		4		277		338		14		139		36		385				
	Broj objekata	6	0.1 4%	7	0.1 6%	4	0.0 9%	314	7.1 1%	361	81.9 1%	15	0.3 4%	156	3.5 3%	39	0.8 8%	416	94.1 6%	258		
2018. do 30.09.	Broj	6		9		8		298		438		20		171		50		493				
	Broj objekata	6	0.1 1%	9	0.1 6%	8	0.1 4%	342	6.0 5%	470	83.2 9%	21	0.3 7%	196	3.4 7%	55	0.9 7%	534	94.5 5%	308		
2019. do 31.12.	Broj	6		9		8		293		430		20		169		50		483				
	Broj objekata	6	0.1 1%	9	0.1 6%	8	0.1 4%	338	6.0 9%	461	83.1 2%	21	0.3 8%	192	3.4 6%	55	0.9 9%	523	94.4 6%	307		

201	Broj	7		11		14		306		526		23		209		56		587			
do 30.0 9.	Broj objekata	7	0.1 0%	11	0.1 6%	14	0.2 1%	355	5.2 4%	569 1	84.0 4%	27	0.4 0%	240	3.5 4%	62	0.9 2%	640 7	94.6 1%	365	677 2
201	Broj	7		11		15		302		505		23		202		54		564			
do 31.1 2	Broj objekata	7	0.1 1%	11	0.1 7%	15	0.2 3%	351	5.3 8%	545 6	83.6 4%	27	0.4 1%	231	3.5 4%	60	0.9 2%	615 8	94.4 0%	365	652 3
201	Broj	7		12		16		323		549		27		221		65		614			
do 30.0 9.	Broj objekata	7	0.1 0%	12	0.1 7%	16	0.2 2%	378	5.2 9%	595 4	83.3 7%	31	0.4 3%	251	3.5 1%	71	0.9 9%	672 0	94.0 9%	422	714 2
201	Broj	7		12		16		320		547		27		221		65		611			
do 18.1 1.	Broj objekata	7	0.1 0%	12	0.1 7%	16	0.2 2%	375	5.2 7%	593 5	83.3 8%	31	0.4 4%	251	3.5 3%	71	1.0 0%	669 8	94.1 0%	420	711 8

Izvor: TZ (2019.).

Neki gradovi poput Barcelone i New Yorka su pokušali obuzdati P2P smještaj, ali za sada bez velikog uspjeha (World Bank, 2018). Čak i veliki hotelski lanci postaju svjesni novog rastućeg trenda u smještaju te oformljavaju vlastite kanale za prodaju takvog smještaja.⁷³

Navedeni oblik turističkog smještaja je neupitno jedna od glavnih prijetnji priuštivom stanovanju u Splitu jer je zasigurno izazvao rast cijena stambenih nekretnina i migracije stanovništva. S druge pak strane, razvio se potpuno novi segment turističkog poslovanja koji je omogućio zaradu od financijski neiskorištenih nekretnina i zaposlenje određenog broja ljudi. Navedeno se osobito odnosi na teže zaposliv segment stanovništva: starije osobe, žene i mlade za vrijeme školovanja ili neposredno nakon (World Bank, 2018)⁷⁴. Dodatno, zarađena sredstva su omogućila vlasnicima privatnu obnovu postojećeg stambenog fonda. Navedeno je osobito vidljivo u staroj gradskoj jezgri. Ipak, velike promjene u strukturi stanovništva, između stalnog i povremenog, tj. turista, izazvao je promjene koje mogu imati značajne financijske, ali sociološke posljedice na razvoj grada te ova problematike zahtijeva detaljnu analizu pojedinih gradskih kotareva te identificiranje svih prednosti i nedostataka koje grad ima o takvog oblika turizma. To uključuje, ali i nadilazi samu problematiku stanovanja u Gradu Splitu.

Tablica 3.7. Broj turista u naseljima grada Splita prema lokaciji objekata za turistički najam

Lokacija objekta u naselju	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Donje Sitno	153	266	358	0.07%	0.08%	0.09%
Gornje Sitno	294	392	410	0.13%	0.12%	0.10%
Kamen	127	343	484	0.06%	0.11%	0.12%
Slatine	15,217	18,061	18,335	6.61%	5.54%	4.59%
Split	205,537	292,065	362,259	89.29%	89.62%	90.68%
Srinjine	471	885	1,022	0.20%	0.27%	0.26%
Stobreč	7,446	12,044	14,494	3.23%	3.70%	3.63%
Žrnovnica	934	1,839	2,139	0.41%	0.56%	0.54%
Ukupno	230,179	325,895	399,501	100.00%	100.00%	100.00%

Izvor: TZ (2019.).

Dodatan motiv kupci nekretnina na području Grada Splita vide u neprivlačnosti alternativnih ulaganja, poput kamate na štednju u bankama ili prinosa na ulaganja na financijskim tržištima. Za jednogodišnje oročenje u Eurima u 2018. godini u Hrvatskima bankama štediše su mogli dobiti kamatnu stopu od 0,05% što predstavlja značajan pad od 2012. godine kada je iznosila 4,81%. S obzirom da je većina građana Hrvatske financijski nepismena (HNB, 2015.) malo vjerojatno da će sredstva uložiti u neki od

⁷³ <https://skift.com/2018/04/23/marriott-experiments-with-homesharing/>, (11. pristupljeno 2020.).

⁷⁴ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Tourism_industries_-_employment, (31.1 siječnja 2020.).

složenijih financijskih proizvoda poput dionica ili izvedenica, te se okreću „poznatoj“ imovini – nekretninama.

Tablica 3.8. Kretanje kamatnih stopa na štednju u Hrvatskoj

	2001	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kamatna stopa na oročenu štednju u	4.27	4.85	4.81	1.68	0.39	0.7	0.05	0.05	

Izvor: HNB (2019)

Posljedica takvog preusmjeravanja sredstava, uz druge čimbenike, je da se na tržištima nekretnina Grada Splita, kao i čitave regije Jadran, u posljednjim desetljećima bilježi značajan rast interesa kupaca i posljedično rast cijena stambenih nekretnina (Graf 3.6.). I analitičari Hrvatske narodne banke (HNB) tvrde:

„Naime, u trenutačnim uvjetima dosad najnižih kamatnih stopa na domaćem bankovnom tržištu i nakon negativnih iskustava na tržištu kapitala višak se sredstava umjesto u depozite ili vrijednosne papire usmjerava na tržište nekretnina.“ HNB (2019., 32.).

Prema analizi Ekonomskog instituta Zagreb (Tkalec, Vizek, Žilić, 2018.) volumen transakcija na tržištima stanova/apartmana⁷⁵ po županijama Republike Hrvatske je najveći u Gradu Zagrebu te županijama iz regije Jadran (tablica 16.). Podaci na razini gradova i općina nisu dostupni. Smatra se da je opravdano pretpostaviti da je većina transakcija u većim naseljima. Ako usporedimo transakcije u županijama gdje se nalaze gradovi s kojima uspoređujemo Grad Split, i to gradove Zagreb, Zadar, Dubrovnik i Rijeku, razvidno je da je tržište u Splitsko-dalmatinskoj županiji među vodećima po broju transakcija (tablica 16.) što govori o interesu za kupnju nekretnine u području analize.

Ostvarene tržišne cijene stanova/apartmana u Splitskoj-dalmatinskoj županiji su također među najvišima u zemlji (tablica 17.). U Dubrovačko-neretvanskoj županiji u periodu 2012.-2017. medijana kupoprodajna cijena stana/apartmana je bila najveća i iznosila je iznosila 12.664 kuna. Po razini cijena Splitsko-dalmatinska županija je druga i medijana cijena je iznosila 10.950 kuna. Zadarska županija i Grad Zagreb imaju sličnu razinu ostvarenih cijena 8.792 kn odnosno 8.774 kune. U Primorsko-goranskoj županiji su zabilježene najniže razine kupoprodajnih cijena od izabranih usporednih područja (medijalna cijena 8.915 kuna).

⁷⁵ Većinu stambenog fonda Grada Splita čine stanovi/apartmani.

Tablica 3.9. Broj prodanih stanova/apartmana po županijama i godinama

Županija	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Ukupno
Grad Zagreb	4.834	4.506	4.277	5.39	7.273	5.885	32.166
Primorsko-goranska	2.015	1.942	2.276	2.136	2.525	2.394	13.288
Splitsko-dalmatinska	1.449	1.523	1.99	2.281	2.588	2.372	12.203
Zadarska	864	759	886	880	1.144	1.098	5.631
Dubrovačko-neretvanska	389	384	432	383	490	530	2.608

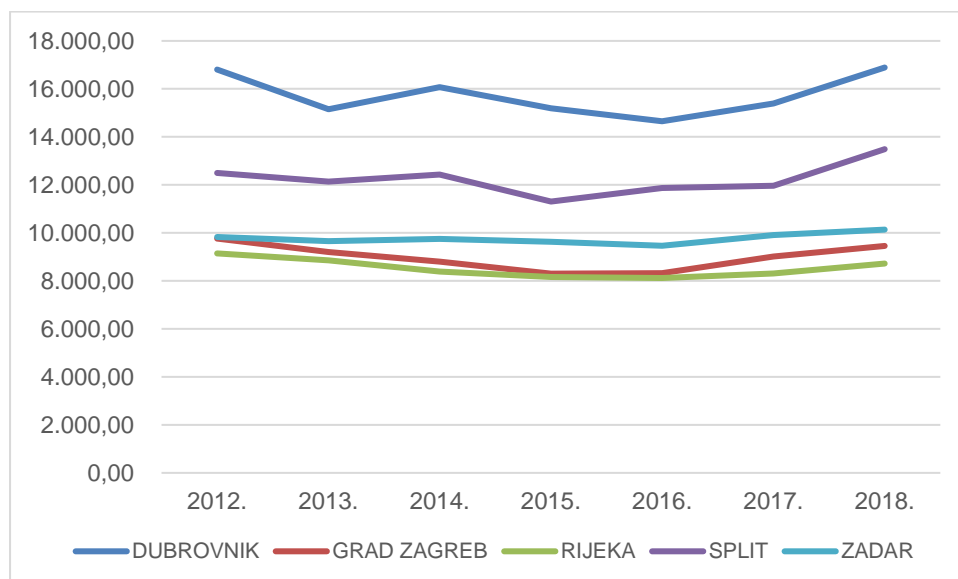
Izvor: Tkalec, Vizek, Žilić (2018.).

Tablica 3.10. Distribucijski pokazatelji kupoprodajnih cijena stanova/apartmana po m² u HRK po županijama za period 2012.-2017.

Županija/statistika	5-percentil	25-percentil	Medijan	75-percentil	95-percentil
Dubrovačko-neretvanska	2.714	7.242	12.664	17.387	28.051
Splitsko-dalmatinska	3.666	7.739	10.95	13.489	18.515
Zadarska	3.437	6.669	8.792	10.939	15.274
Primorsko-goranska	4.252	7.284	8.915	11.083	16.116
Grad Zagreb	3.989	7.216	8.774	10.538	13.968

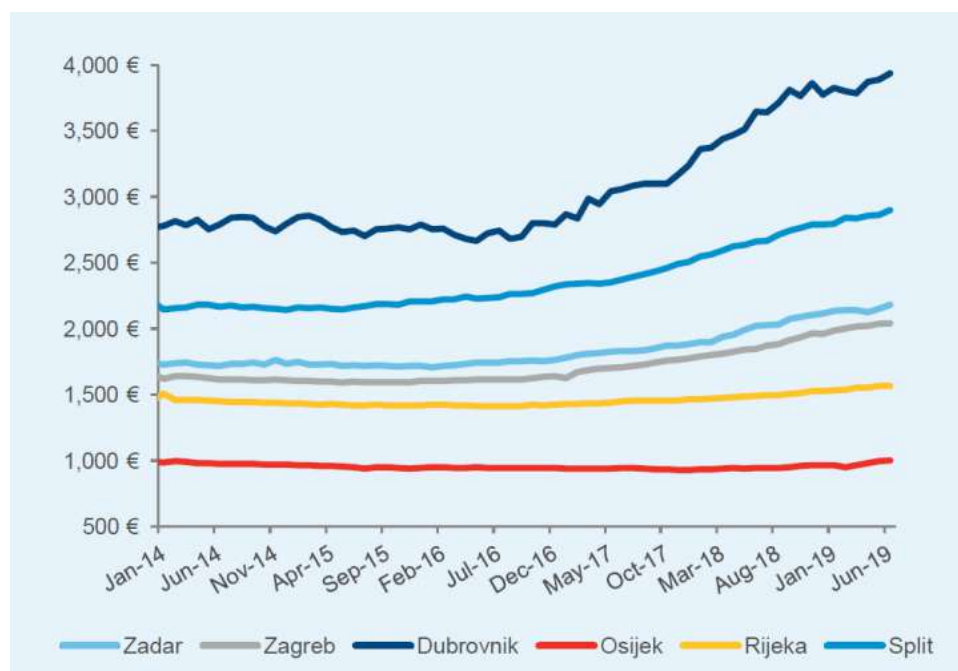
Izvor: Tkalec, Vizek, Žilić (2018.).

Graf 3.21. Kretanje ostvarenih cijena stanova/apartmana u izabranim gradovima Hrvatske

Izvor: Rašić, I. et al. (2019.).

Slika 3.2. Prosječni tražene cijene stanova u izabranim gradovima Hrvatske

Izvor: Colliers (2019.).

Službene cijene ostvarene kupoprodajne cijene za stanove/apartmane za gradove Zagreb, Rijeku, Zadar i Dubrovnik su prikazane u grafu 3.2. preuzete iz publikacije Ekonomskog instituta Zagreb – Pregled tržišta nekretnina Republike Hrvatske u 2018. godini. Od Procjeniteljskog povjerenstva Grada Splita su dostupne kupoprodajne cijene stanova/apartmana u Gradu Splitu za period 2015.-2018. prikazane u tablici 3.10. U 2018. godini prosječna kupoprodajna cijena stana/apartmana u Gradu Splitu je iznosila 1.864,65 eura/m² (13.835,71 kn/m²), a što predstavlja rast za 28% u odnosu na prethodnu godinu. U 2016. godini su kupoprodajne cijene iznosile 1.623,80 eura/m² (12.048,64 kn/m²).

Kupoprodajne cijene stambenih zgrada (kuća) su bile niže u odnosu na cijene stanova/apartmana. U tablici 18. su prikazane kupoprodajne cijene stambenih zgrada (kuća) na području Grada Splita za period 2015.-2016. U 2018. godini prosječna kupoprodajna cijena stambene zgrade (kuće) je bila 1045,72 eura/m² (7.759,31kn/m²) a što predstavlja pad od 31% u odnosu na prethodnu godinu. U 2017. godini prosječna cijena bila najniža i iznosila je 1.004,32 eura/m² (7.452,11 kn/m²).

Prezentirane prosječne kupoprodajne cijene treba uzeti s rezervom, a kao što je i samom izvješću napisano:

„Budući da u trenutku izrade ovog izvješća nije moguće kvalitetno obraditi i potpuno evaluirati sve ugovore iz e-nekretnina iz već ranije pojašnjenih razloga (točka 2. izvješća), ovo izvješće je isključivo informativnog karaktera. (Grad Split, 2019).“

Tablica 3.11. Kupoprodajne cijene stanova/apartmana 2015.-2018. u Gradu Splitu

Godina	Kupoprodajna cijena (kn/m2)	Kupoprodajna cijena (EUR/m2)	
2015.	/	/	/
2016.	12.048,64	1.623,80	/
2017.	9.933,59	1.338,75	-17%
2018.	13.835,71	1.864,65	+28%

Izvor: Grad Split (2019.): Izvješće o tržištu nekretnina za 2018. godinu za područje GRADA SPLITA, Grad Split.

Tablica 3.12. Kupoprodajne cijene stambenih zgrada (kuća) 2015.-2018. u Gradu Splitu

Godina	Kupoprodajna cijena (kn/m2)	Kupoprodajna cijena (EUR/m2)	
2015.	/	/	/
2016.	7.452,11	1.004,32	/
2017.	11.277,74	1.519,91	+34%
2018.	7.759,31	1.045,72	-31%

Izvor: Grad Split (2019.): Izvješće o tržištu nekretnina za 2018. godinu za područje GRADA SPLITA, Grad Split.

Tablica 3.13. Ostvarene kupoprodajne cijene stambenih zgrada (kuća) za naselja Žrnovnica, Slatine, Kamen Stobreč (2018.)

Grad/općina/kat.općina/naselje	Kupoprodaja (broj kupoprodaja)	Vrijednost kupoprodaje (kn)	Površina (u m2)	Kn/m2
Žrnovnica	4	2.827.161,70	733,17	
Slatine	2	1.730.317,05	331,00	3.856,07
Kamen	1	817.184,28	222,78	5.227,54.
Stobreč	1	779890,75	60,00	3.668,12
01.01.2018.-31.12.2018.	8	6.154.553,73	1.346,95	12.998,17

Izvor: Grad Split (2019.): Izvješće o tržištu nekretnina za 2018. godinu za područje GRADA SPLITA, Grad Split.

S obzirom na migracije stanovništva prema istočnim dijelovima grada te gradovima i naseljima u prstenu oko Grada Splita trebalo je izvršiti analizu cijena stambenih nekretnina prema naseljima Grada Splita, ali i kotarima naselja Split. Navedeno je osobito važno jer mlađe stanovništvo seli prema tim područjima, a što se jasno vidi prema prostornom razmještaju žena u fertilnoj dobi prikazanom u poglavlju Demografija.

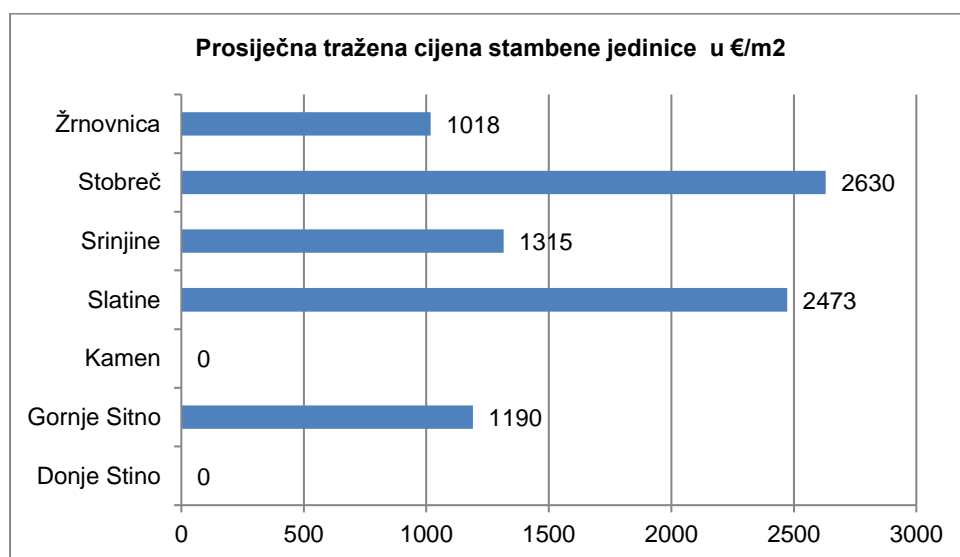
S obzirom da službeni podatci o kupoprodajnim cijena po naseljima i kotarima Grada Splita ne postoje, a i na „isključivo informativni karakter“ izvješća Procjeniteljskog povjerenstvo Grada Splita prišlo se analizi traženih cijena za stambene nekretnina na području Grada Splita.

Tražene cijene su zasigurno više od stvarno ostvarenih te se može dvojiti i oko metodologije samog izračuna prosječne cijene, ali za sada to je jedino javno dostupna informacija o razlika u cijenama stambenih nekretnina na području Grada Splita. Dodatno, za analizirati odluke pojedinca na tržištu nekretnina, bilo kupaca ili prodavatelja, moramo sagledati tržište s njihovog aspekta, tj. njima dostupnih informacija. S obzirom da su za autore ove analize prikupljeni podatci službenim kanalima u ime Grada Splita te je dobiveno samo poviše izneseno, možemo sa sigurnošću konstatirati da prosječan sudionik na tržištu nekretnina donosi odluke na temelju javno dostupnih informacija. A to su jedino tražene cijene stambenih nekretnina dostupne na specijaliziranim internetskim tražilicama.⁷⁶

Slijedeći se opisanim argumentima formirani su je grafovi 18.-22., a podaci za njegovo konstruiranje preuzeti su s internetske tražilice www.gohome.hr na dan 3.11.2019. U tražilicu su bili upisani pojmovi: naziv naselja, stan, apartman, prodaja. Za područja na kojima nije bio niti jedan oglas za prodaju stana/apartmana za cijenu je unesena prosječna tražena cijena za kvadrat stambene kuće. Naime, kuće u Hrvatskoj su u prosijeku jeftinije od stanova (Tkalec, Vizek, Žilić, 2018.), ali u pojedinim područjima grada skoro pa i nema izgrađenih stambenih zgrada već dominiraju obiteljske kuće. U konkretnom slučaju radi se o području Srinjna, Gorenjeg i Donjeg Sitna. Tablica 18. o traženim cijenama nekretnina i broju pronađenih oglasa na temelju kojih je tražilica izračunala prosječnu cijenu dana je u nastavku.

⁷⁶ Sigurno značajne informacije se mogu dobiti od posrednika, tj. agencija za promet nekretnina. Stoga nam je i cilj u nastavku rada na Strategiji stanovanja provesti anketno istraživanje među njim i na taj način indirektno doći do informacija o determinantama ponude i potražnje za stambenim nekretninama u Gradu Splitu.

Graf 3.22. Prosječna tražena cijena stambene jedinice za naselja Grada Splita

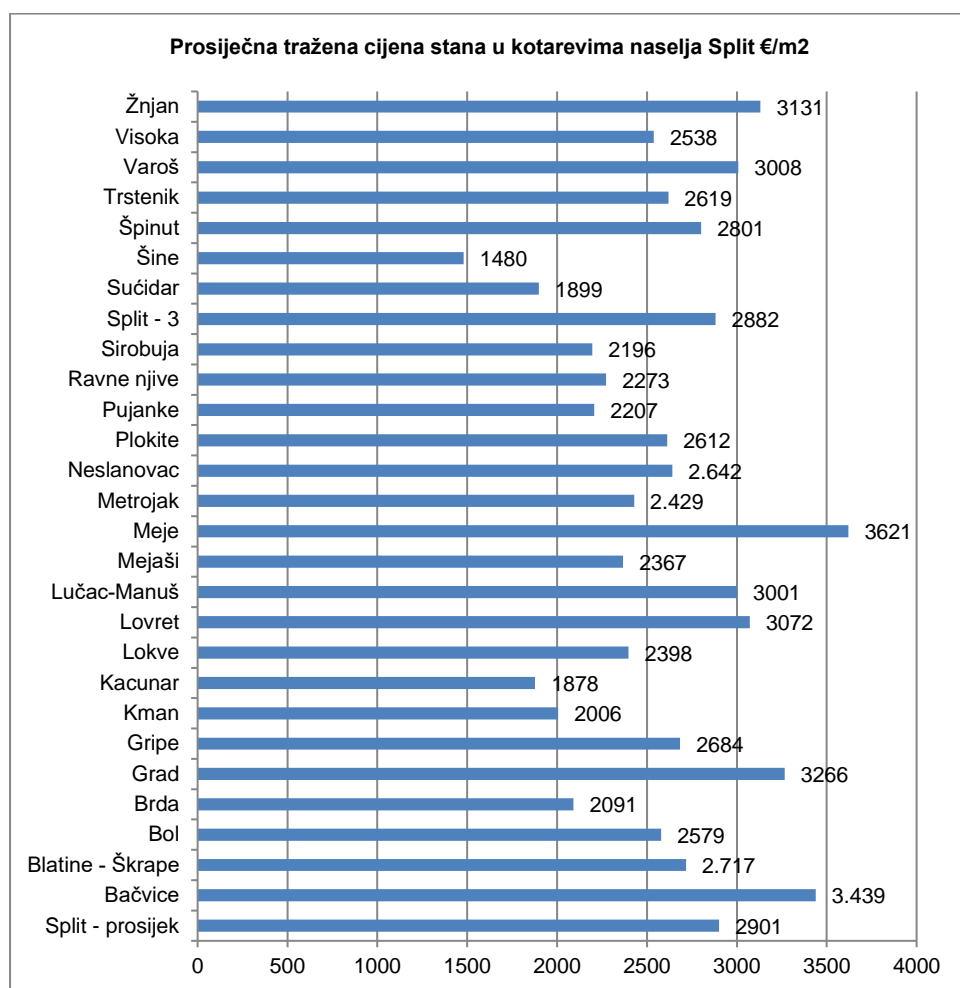
Izvor: www.gohome.hr, (pristupljeno 3. listopada 2019.)

Naselje Split ima najviše tražene cijene nekretnina u iznosu 2901 eura/m². Slijede ga Stobreč i Slatine koji još jedini od naselja Grada Splita imaju tražene cijene veće od 2.000 eura/m². Ostala naselja Grada Splita imaju značajno manje tražene cijene i to kako slijedi: Srinjine (1315 eura/m²), Gornje Sitno (1190 eura/m²) i Žrnovnica (1018 eura/m²). Niti jedan aktivan oglas za područje Kamena i Donjeg Sitna nije bio pronađen na dan 3.11.2019.⁷⁷

Kada se usporede podaci o traženim cijenama na stanove/apartmane s kretanjima stanovništva u periodu između dva popisa stanovništva (2001.-2011.) jasno je vidljivo da je cijena stambenih jedinica jedan od razloga migracija stanovništva prema istočnim dijelovima grada. Navedeno dodatno potiče prethodno opisan rast smještajnih kapaciteta za turiste na uštrb smanjenja stanova za stalno stanove u područjima interesantnim turistima

⁷⁷ Tražilica www.gohome.hr objedinjuje sve objavljene oglase na internetu za neko područje. Prezentirane vrijednosti nisu tražene cijene na taj dan već predstavlja sve aktivne oglase na dan pristupanja tražilici. Odnosno, sve oglašene nekretnine koje nisu prodane, povučene s tržišta na dan 3.11.2019.

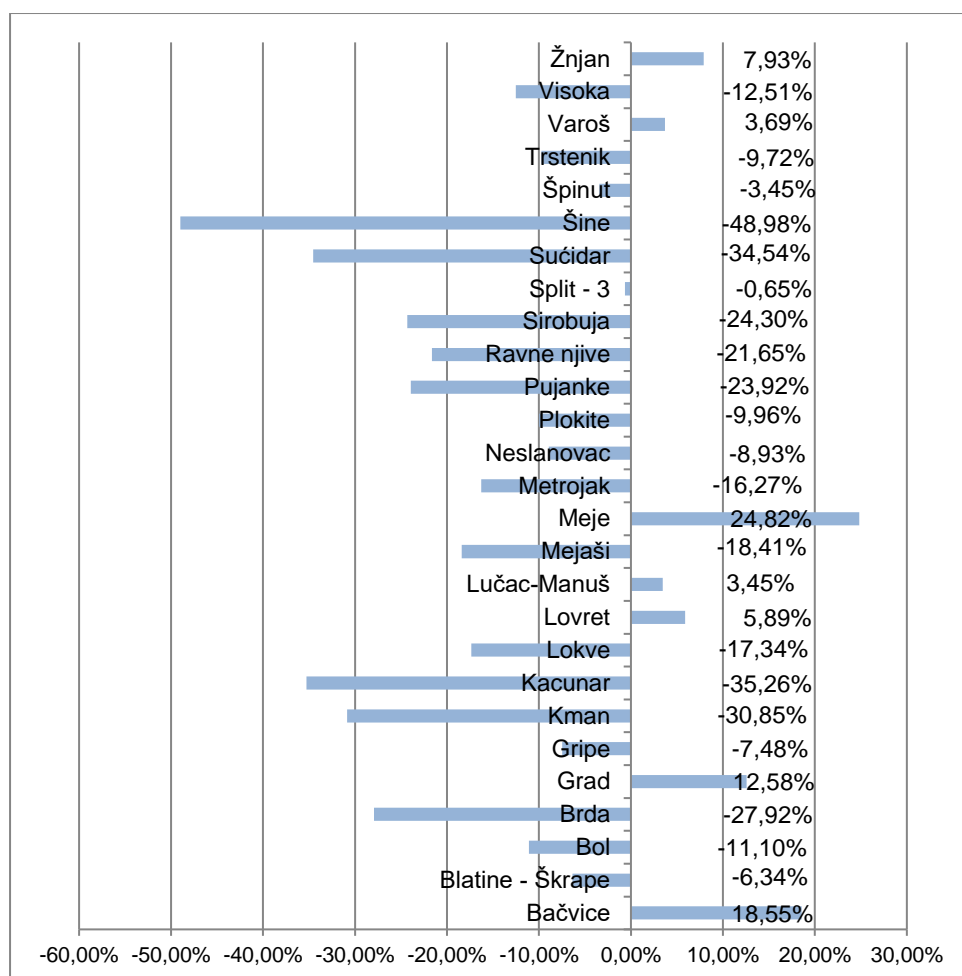
Graf 3.23. Prosječna tražena cijena stana u kotarima naselja Split

Izvor: www.gohome.hr, (pristupljeno 3. listopada 2019.)

Najskuplji gradski kotar, prema kriteriju traženih cijena, su Meje s prosječnom traženom cijenom od 3621 euro/m². Kotarevi sa višim traženim cijenama stanova od prosjeka grada su još: Bačvice (3439 euro/m²), Grad (3266 euro/m²), Lovret (3072 euro/m²), Lučac-Manuš (3001 euro/m²), Varoš (3008 euro/m²) i Žnjan (3131 euro/m²). Svi ti kotarevi su izrazito atraktivni za turistički najam i istovremeno bilježe pad gustoće naseljenosti u periodu između dva popisa stanovništva izuzev kotara Žnjan. Žnjan kao kvart s velikim brojem novogradnji očito privlači i lokalno stanovništvo koje seli prema tom području. Ako se usporedi analiza dobne strukture prezentiran u poglavlju demografija te tražene cijene nekretnina može se konstatirati da na područje Žnjana seli mlađa populacija iznad prosječnih dohodaka. Od kotareva još Mejaši i Šine bilježe rast naseljenosti, ali nekretnine su na tim područjima značajno jeftinije od prosjeka. Očito je da je veliki broj priuštivijih stambenih nekretnina privuklo stanovništvo.

Graf 3.24. Tražene cijene kotare u odnosu na prosječno traženu cijenu za stan/apartman na području naselja Split

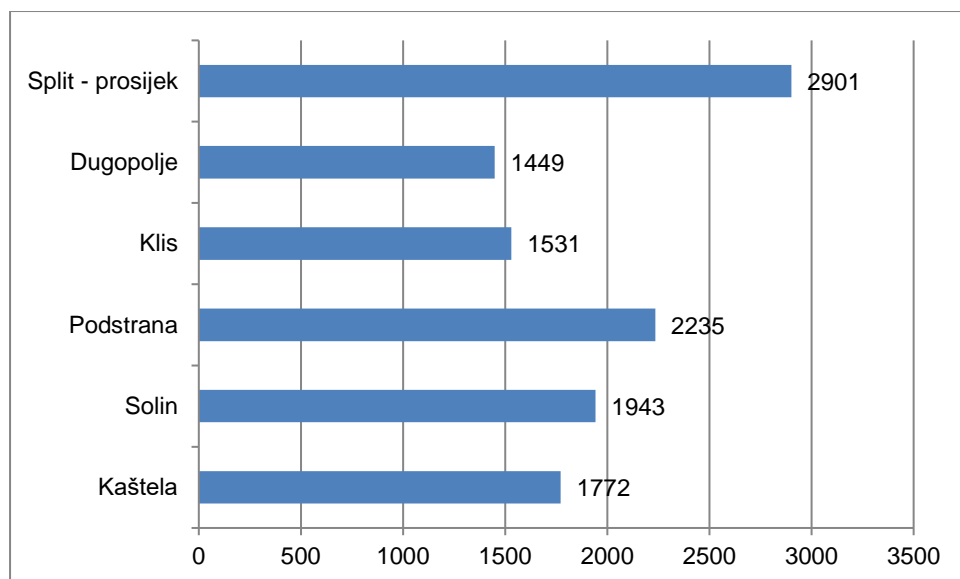

Izvor: www.gohome.hr, (pristupljeno 3. listopada 2019.)

Ukoliko se grafikon koji prikazuje prostornu promjenu gustoće naseljenosti stanovništva po naseljima i kotarima Grada Splita usporedi grafom koji pokazuje tražene cijene stana na području Grada jasno se dobiva odgovor zbog čega stanovništvo seli, a to su cijene stambenih nekretnina. Dodatno, kad se usporede migracije stanovništva gradova i naselja iz aglomeracijskog prstena Grada Splita unutar iste županije, i to: Solin, Kaštela, Podstrana, Klis i Dugopolje s Gradom Splitom dobije se odgovor na pitanje: Kamo su nestali stanovnici naselja Split?

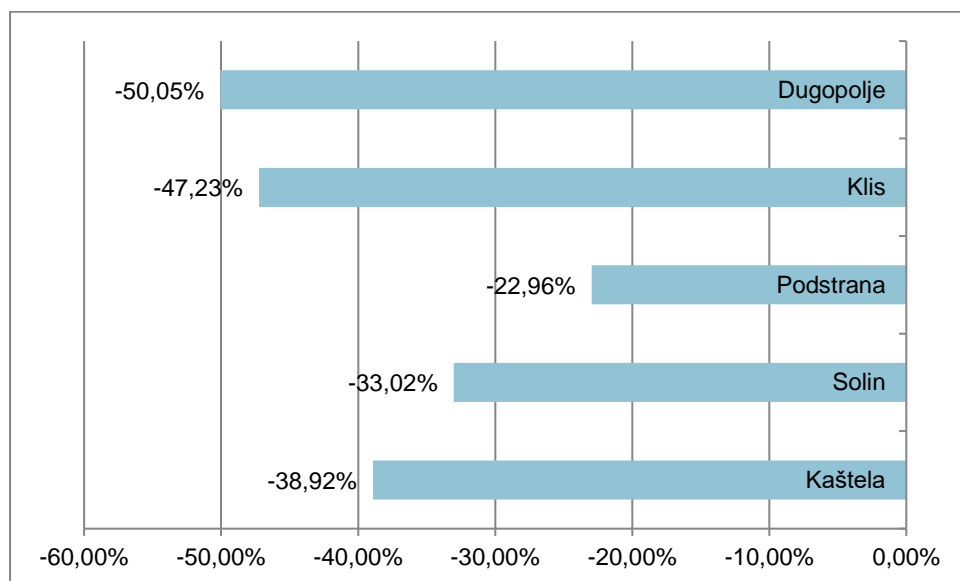
Graf 3.24. prikazuje tražene cijene nekretnina u naselju Split i gradova/naselja koji čine obruč oko njega. Naselje Split ima nedvojbeno najvišu traženu cijenu stana. Graf 3.25. prikazuje tražene cijene stambenih nekretnina u tim gradovima u odnosu na traženu cijenu u Splitu.

Graf 3.25. Tražene prodajne cijene stambenih jedinica za naselja Žrnovnica, Slatine, Kamen Stobreč

Izvor: www.gohome.hr, (pristupljeno 3. listopada 2019.)

Graf 3.26. Postotna razlika između tražene cijene u odnosu na naselje Split (u %)

Izvor: www.gohome.hr, (pristupljeno 3. listopada 2019.)

Po razini traženih cijenama u donosu na naselje Split od izabranih gradova/općina/naselja najskuplja je općina Podstrana s 22,96% manjim cijenama. Grad Solin ima tražene cijene 33,02% manje, a Kaštela 38,92%. Tražene cijene u Klisu su manje 47,23%, a u Dugopolju 50,05% manje u odnosu na naselje Split.

U sljedećem koraku se analizirale cijene najamnog stanovanja. Cijene najma u Gradu Splitu ne variraju puno kao cijene stambenog prostora (tablica prilog 12.). U naselju Split prosječna tražena cijena najma je 9 eur/m². Kotarevi Meje, Grad, Lovret, Split 3 i Žnjan imaju prosječne tražene najmnine više. U kotarima: Brda, Kacunar, Mejaši, Mertojak, Neslanovac, Pujanke, Ravne Njive, Sućidar i Visoka se traži prosječna najmnina je niža od 9 eura/m². U ostalim naseljima grada Splita cijene najma su niže: Stobreč

i Žrnovnica (7 eura/m²), Slatine i Srinjine (5 eura/m²).⁷⁸ Konkurentna područja za stanovanje u prstenu oko Grada Splita imaju znatno nižu traženu najamninu⁷⁹ s izuzetkom Podstrane (8 eura/m²).

S investicijskog aspekta, bruto povrat od najma⁸⁰ (engl. gross rental yields) je važniji pokazatelj kretanja na tržištu od najmnine po kvadratu jer daje podatak koliko novaca nekretnina vraća vlasniku s obzirom na uložena sredstva. Prema Global Property Guide (2019.) u Hrvatskoj je prosječni bruto povrat od najma (engl. gross rental yields) 5,43% a što je manje od nama konkurentskih zemalja poput Portugala (5,45%), Crne Gore (7,53%), Irske (7,09%), ali i više od velikog broj razvijenih EU zemalja. Primjerice u Belgiji (4,56%), Grčka (3,97%), Italija (3,92%), Češka (3,14%), Norveška (3,09%). Unutar Hrvatske postoje varijacije tako u gradu Zagrebu bruto povrat od najma varira od 5,4% do 6,1%, a u gradu Splitu je od 3,2% je od 4,7% (Delmendo, 2019.). Ukoliko se mogući povrat od najma usporedi s kamatnim stopama na štednju u bankama (0,05%) jasno je zašto raste broj investitora na tržištu stambenih nekretnina u gradu Splitu.

Zaključno se može konstatirati da potražnja potaknuta turističkom aktivnošću, investicijskim motivima te privlačnosti našeg grada za inozemne kupce je nadvladala potražnju lokalnog stanovništva za stalno stanovanje kojima su nekretnine u gradu Splitu preskupe. Istovremeno je došlo pada ponude stambenog prostora za stalno stanovanje zbog velikog njegovog pretvaranja u turističke kapacitete. Istovremeno, rast ponude novih nekretnina ne zadovoljava potražnju i rastu cijene. Očito je da u Splitu izgrađenih 2495 stanova u periodu 2011.-2018. godina nije dovoljno da zadovolji rastuću potražnju i nadomjesti stambene objekte koji su stavljeni u funkciju kratkoročnog najma turistima.

Naime, nedovoljna ponuda novih nekretnina je karakteristična i za druga poželjna područja Hrvatske. Prema Deloitte (2019.) karakteristika hrvatskog tržišta stambenih nekretnina je manjak investitora i graditelja jer je veliki broj njih propao za vrijeme krize 2008., manjak radne snage u građevinarstvu i narasle cijene zemljišta u nekim regijama. Naime, stanje na hrvatskom tržište rezidencijalnih nekretnina značajno ovisi o lokaciji. Potražnja je najsnažnija u Zagrebu i na Jadranu u turističkim područjima Deloitte (2019.) i tu su cijene zemljišta značajno porasle. Očekivanja o budućem rastu nekretnina dodatno izazova rast cijena zemljišta.

S obzirom da proces proizvodnje novih stambenih jedinica uključuje tržišta zemljišta, rada, materijala, kapitala i tehničko znanje (Clapham, 2019.) bilo koja promjena na tim segmentima može izazvati rast ili pad ponude.

Troškovi proizvodnje nekretnina rastu. Radno se stanovništvo iseljava te cijena rada raste, kapital je jeftin, a zemljište je skupo tamo gdje je potražnja za nekretninama visoka. Dodatno, sam proces izgradnje traje, ali značajno ovisi o vremenu dobivanja svih dozvola za gradnju i u konačnici za prodaju (završetak nekretnine).

Skupe stambene nekretnine su dio problematike stanovanja, ali su puno ozbiljniji i širi problem od same problematike stanovanja u gradu Splitu.

⁷⁸ Za naselja Kamen te Gornje i Donje Sitno nije pronađen nijedan aktivan oglas za najam stambene nekretnine.

⁷⁹ Kaštela 6 eura/m², Solin 7 eura/m², Dugopolje 5 eura/m², Klis 2 eura/m². Na tim područjima je i znatno manji broj oglasa za najam stambenih nekretnina.

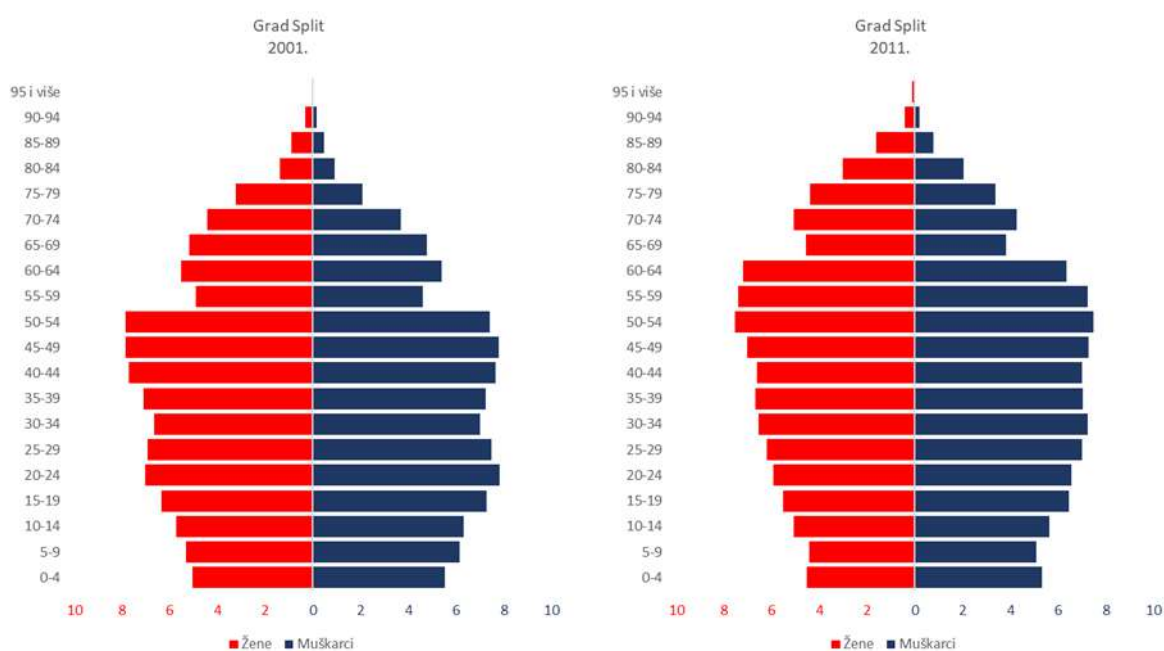
⁸⁰ Bruto povrat od najma je bruto najamnina prije poreza, troškova održavanja, troška agencija i bilo kojih drugih troškova. Računa se kao bruto prihodu od najma podijeljen s cijenom nekretnine.

1.6.5. Specifične kategorije stanovnika i njihove potrebe stanovanja

1.6.5.1. Stanovanje starije populacije

Za pripremu potrebnih mjera za kvalitetno rješavanje stambenih potreba starijih i nemoćnih osoba korišteni su podaci iz pripreme poglavlja Demografija i postojeći pokazatelji o postojećim mogućnostima i potrebama za stambeno zbrinjavanje i pružanje skrbi starijim i nemoćnim osobama. Prema podacima o demografiji Državnog zavoda za statistiku Split ima negativno prirodno kretanje stanovništva. Ukupan broj rođenih u razdoblju 2011. - 2017. iznosio je 29.013, dok je broj umrlih iznosio 30.470, čime se ostvarilo negativno prirodno kretanje od 1.457 stanovnika. Istovremeno u desetogodišnjem periodu broj stanovnika se smanjio za 10.592 stanovnika. Razdoblje 2009.-2019. prvo je nakon 153 godine u kojem Split, slično kao i drugi dijelovi Hrvatske, pokazuje negativne demografske trendove. Prema indikacijama demografskih trendova koji ukazuju na smanjenje rodosti i ustaljen broj smrtnosti, u razdoblju 2020. - 2030. možemo očekivati nastavak istog ili sličnog scenarija što će se odraziti na dobnu strukturu stanovništva. Prema demografskoj piramidi iz 2011. stanovništvo starije od 65 godina čini oko 20% ukupne populacije što je otprilike 35 000 stanovnika. Povećanje udjela starije populacije u dobnoj strukturi stanovništva ima socijalne implikacije koje trebaju biti uzete u obzir, na primjer povećana potreba za različitim oblicima skrbi (zdravstvena, socijalna, palijativna i dr.), drugačiji oblici stambenog zbrinjavanja, a gospodarske posljedice će prvenstveno kroz promjenu u odnosu aktivnog i neaktivnog stanovništva igrati ulogu u formiranju uvjeta na tržištu kao i potreba za specijalnim oblicima stambenih rješenja.

Slika 4.1. Populacijska piramida grada Splita u 2001. i 2011. godini

Izvor: Grgić, J. (2019.).

Na području Splita trenutno postoje dvije javne ustanove domova za starije i nemoćne osobe i tri privatna doma. Javne ustanove su Dom 'Lovret' i Dom za starije i nemoćne osobe 'Split'. U nastavku su pobrojane prema broju ležajeva:

privatna usluga Doma za starije i nemoćne osobe Afrodita u naselju Duilovo – kapacitet 25 ležaja, Vrgoračka ulica bb;

privatna usluga Doma za starije i nemoćne osobe Zlatne godine u naselju Žrnovnica – kapacitet 32 ležaja, Ulica kralja Petra Krešimira IV 69;

privatna usluga Doma za skrb i njegu Poema – kapacitet 52 ležaja pri privatnom kompleksu Splitska kuća zdravlja, Kranjčevićeva ulica 45;

javna ustanova Doma za starije i nemoćne osobe Lovret – kapacitet 106 korisnika, Ulica Ante Starčevića 19;

javna ustanova Dom za starije i nemoćne osobe Split – djeluje na dvije lokacije u Splitu; ukupan kapacitet 747 ležajeva, Zenta (Ulica Ivana pl. Zajca 2) i u Vukovarskoj 79.

Ukupno, radi se o 962 ležaja postojećeg smještaja. Ne postoje precizniji podaci o njihovom stanju, pristupačnosti i infrastrukturnoj opremljenosti. Prema neslužbenim izvorima, npr. medijski članci dostupni na internetu, 2015. godine bilo je 650 korisnika dvaju javnih ustanova domova za starije i nemoćne osobe⁸¹. Prosjek godina čekanja je oko četiri godine. Može se primijetiti da su domovi Zlatne godine i Afrodita unatoč dobroj lokaciji okruženi malim brojem sadržaja i dostupni jedino osobnim vozilima što otežava kretanje korisnicima/ama i uključivanje u socijalne procese. Cijene javnih domova rastu i smanjuje im se dostupnost dugim listama čekanja, odnosno povećanjem potražnje. Treba napomenuti da je primijećena negativna pojava orijentiranja i privatnih i javnih ustanova s zdravstvenim uslugama i smještajem za starije i nemoćne prema turističkim djelatnostima⁸² čime se smanjuju kapaciteti za pružanje usluga lokalnom stanovništvu. U okolici Splita (u Kaštelima, Podstrani i Žrnovnici) također postoji manji broj privatnih ustanova s malim kapacitetima. Ponuda raste što ukazuje na veliku potražnju na širem području. Precizniji podaci o ovom sektoru privatnih usluga nisu dostupni.

1.6.5.2. Smještaj beskućnika

Podaci o broju beskućnika/ca u Splitu mogu se naći od 2015. nadalje u statistikama Centra za socijalnu skrb. Rješenjem Centra za socijalnu skrb Split u Prihvatilište u Gundulićevoj ulici smješteni su beskućnici kako slijedi:

1.1.2015. - 31.12.2015.: 35 korisnika

1.1.2016. - 31.12.2016.: 36 korisnika

1.1.2017. - 31.12.2017.: 29 korisnika

1.1.2018. - 31.12.2018.: 29 korisnika

1.1.2019. - 6.8.2019.: 26 korisnika.

Bitan izvor podataka su publikacije udruge MoST koja vodi Prihvatilište za beskućnike na području Splita. Na svojim stranicama udruga MoST⁸³ objavljuje statistički presjek korisnika/ca Prihvatilišta. Strukturu beskućnika/ca prema podacima udruge MoST čine 86% muškarci/14%žene, prosječne dobi 59 godina, 40% radno sposobni, 37% s psihičkim problemima.

Postoji niz institucija i udruga koje su im dostupne na različitim adresama u gradu koje osiguravaju usluge prehrane, zamjene odjeće i obuće, psihosocijalne podrške, pomoć u liječenju od ovisnosti, psihosocijalnu zaštitu žena itd. O dijelu beskućnika brinu vjerske udruge i lokalne župe. Osim prihvatilišta udruge MoSt u Splitu postoji i prihvatilište sv. Jeronim u Kaštel Gomilici. Podaci o njihovim korisnicima

⁸¹<https://www.seniori.hr/stranice/vazne/smjestaj-i-njega/910-splitski-domovi-za-starije-i-nemocne> (pristupljeno 25. studeni 2019.).

⁸²<http://www.dalmacijanews.hr/clanak/c1gu-splitski-domovi-za-starije-i-nemocne-kao-dio-turizma#/clanak/c1gu-splitski-domovi-za-starije-i-nemocne-kao-dio-turizma> (pristupljeno 25. studeni 2019.).

⁸³<https://www.most.hr/program-skrbi-i-brige-za-beskućnike-ce>, (pristupljeno 25. studeni 2019.).

nisu dostupni. Kao bitnog aktera u pružanju podrške, kao i vođenju statističke evidencije, udruga MoST prepoznaje i udrugu Domine koja kroz fokus na zaštitu prava žena prati i slučajeve beskućništva među ženama. Možemo zaključiti da je podrška beskućnicima dostupna i kvalitetna.

Ipak treba uzeti u obzir da je uvidom u izvore iz medija⁸⁴ očito da dio beskućnika/ca nije statistički zabilježen. Pretpostavljeni broj koji koriste novinari je 200 beskućnika.⁸⁵ Radi se ljudima koji najčešće žive u napuštenim objektima. Dio nevidljivog beskućništva povezan je s problemima ovisnosti o drogama. Preciznijih podataka o njihovim potrebama i razlozima nerješnog stambenog pitanja nemamo.

Potrebno je provesti detaljnije istraživanje o realnom broju beskućnika, kapacitetima postojećeg sustava, kao i dodatnim javnim socijalnim servisima koji bi utjecali na kvalitetu života i sam broj beskućnika.

Također u izradi strategije važno je razmatrati kao uzrok beskućništva i ulogu mogućnosti ili nemogućnost osiguravanja stambenog pitanja na tržištu, deložacije, kredite i druge oblike stambenih rizika i isključivanja.

Stanovanje mladih nakon napuštanja doma za nezbrinutu djecu

U Splitu je Dom Maestral(Dom) jedina javna ustanova za nezbrinutu djecu s podružnicom Miljenko i Dobrila u Kaštel Lukšiću. Detaljni podaci o njihovom djelovanju, kapacitetima i infrastrukturi dostupni su u obliku izvještaja i godišnjih planova dostupnih na stranicama Doma⁸⁶. Podatke o protoku i strukturi korisnika/ca moguće je dobiti od Doma na zahtjev. Tijekom 2018. godine u Dom je primljeno na smještaj 51 dijete, a u program poludnevnog boravka 15 djece. Prema podacima dostupnima na zahtjev sljedeći je broj osoba postao korisnik/ca jedinica za organizirano stanovanje uz povremenu podršku na razini godine:

- 2013. 3 korisnika,
- 2014. 2 korisnika,
- 2015. 4 korisnika,
- 2016. 4 korisnika,
- 2017. 0 korisnika i
- 2018. 7 korisnika.

Ustanova za nezbrinutu djecu djeluje na sljedećim lokacijama:

1. Dom Maestral, Šizgoričeva 4, Split (sjedište ustanove),
2. Podružnica Miljenko i Dobrila, Šetalište Miljenka i Dobrile 36, Kaštel Lukšić,
3. Organizirano stanovanje uz povremenu podršku, Getaldićeva 15, Split,
4. Organizirano stanovanje uz povremenu podršku, Marulićeva 4, Split,
5. Organizirano stanovanje uz povremenu podršku, Šetalište Miljenka i Dobrile 4, Kaštel Lukšić,
6. Organizirano stanovanje uz povremenu podršku, Pujanke 24 a, Split,
7. Organizirano stanovanje uz povremenu podršku, Put staro sela 23, Podstrana,
8. Organizirano stanovanje uz sveobuhvatnu podršku, Don Frane Bulića 97c, Solin,
9. Organizirano stanovanje uz sveobuhvatnu podršku, Getaldićeva 10, Split,

⁸⁴<https://slobodnadalmacija.hr/mozaik/zivot/clanak/id/575332/u-centru-splita-zive-beskucnici-s-najboljim-pogledom-i-najtuznijim-pricama-na-svijetu-usli-smo-u-kultnu-zgradu-dalmacijavina-tesko-je-pricati-o-tome-sto-smo-tamo-zatekli> (pristupljeno 25. studeni 2019.).

⁸⁵<https://slobodnadalmacija.hr/split/od-200-beskucnika-u-splitu-skrb-sad-ima-samo-njih-35-imamo-psihicki-bolesne-s-vrlo-losim-higijenskim-navikama-neobuzdane-i-problematicne-1010520> (pristupljeno 31.03.2020)

⁸⁶<http://www.ddmaestral.hr/dokumenti.html> (pristupljeno 25. studeni 2019.).

10. Poludnevni boravak OŠ Žrnovnica, Žrnovnica,
11. Poludnevni boravak OŠ Petar Kružić, Klis i
12. Obiteljsko savjetovalište, Kneza Višeslava 4, Kaštel Stari.

Dakle, raspolaže se s dvije jedinice za maloljetnike i sedam stambenih jedinica za organizirano stanovanje uz povremenu podršku, od čega četiri na području Splita te po jednu u Kaštelima, Solinu i Podstrani. Smještaj u domu može primiti 50 djece, trenutno je popunjeno 42 mjesta. U stambenim jedinicama za organizirano stanovanje uz povremenu podršku može boraviti 13 djece, 2019. godine u listopadu bilo je popunjeno 12 mjesta. Dakle popunjenost je između 80-90%. Prema dostupnim podacima iz Godišnjeg plana za 2019. godinu ovo su prostorne jedinice za Organizirano stanovanje prema njihovim prostornim uvjetima:

„1. Organizirano stanovanje uz sveobuhvatnu podršku- Solin

Stan za organizirano stanovanje uz sveobuhvatnu podršku nalazi se u ulici Don Frane Bulića u Solinu. Stan je smješten na drugom katu stambene zgrade položen jug-zapad. Stan raspolaže s tri spavaće sobe, dnevnim boravkom, kuhinjom, dva sanitarna čvora, jednom kupaonicom i balkonom duž cijele južne strane stana.

2. Organizirano stanovanje uz sveobuhvatnu podršku – Split

Stan za organizirano stanovanje uz sveobuhvatnu podršku u Getaldićevoj ulici u Splitu, nalazi se u stambenoj zgradi na 1. katu, položen jug-sjever. Stan raspolaže sljedećim sadržajima: kuhinja, dnevni boravak s blagovaonicom, 3 spavaće sobe, kupaonica, odvojeni WC, predsoblje i balkon duž cijele južne strane.

3. Organizirano stanovanje uz povremenu podršku Getaldićeva 15 – Split

Stan za organizirano stanovanje uz povremenu podršku u Getaldićevoj ulici u Splitu, nalazi se u stambenoj zgradi na , položen južno. Stan raspolaže sa sljedećim sadržajima: mala kuhinja, dnevni boravak, spavaća soba, kupaonica i predsoblje.

4. Organizirano stanovanje uz povremenu podršku Marulićeva 4 – Split

Stan za organizirano stanovanje uz povremenu podršku u Marulićevoj ulici u Splitu (stara gradska jezgra) nalazi se na 1. katu, položen istok-zapad. Stan raspolaže s: kuhinjom, dnevnim boravkom, dvije spavaće sobe, kupaonicom i odvojenim WC-om te predsobljem i malim balkonom.

5. Organizirano stanovanje uz povremenu podršku - Kaštel Lukšić

Stan se nalazi u ulici Miljenka i Dobrile u Kaštel Lukšiću, u stambenoj kući na položen istočno-južno. Stan raspolaže s dvije spavaće sobe, kupaonicom, hodnikom, kuhinjom i dnevnim boravkom.

6. Organizirano stanovanje uz povremenu podršku – Pujanke 24 a, Split

Stan za organizirano stanovanje uz povremenu podršku u ulici Pujanke 24a u Splitu, nalazi se u stambenoj zgradi , položen istočno. Stan raspolaže sa sljedećim sadržajima: mala kuhinja, dnevni boravak, kupaonica, predsoblje i lođa.

7. Organizirano stanovanje uz povremenu podršku – Put starog sela 23, Podstrana

Stan za organizirano stanovanje uz povremenu podršku u ulici Put starog sela 23, Podstrana, nalazi se na nadgrađu stambene zgrade. Stan je u naravi trosoban, a sastoji se od: hodnika, tuša-WC-a, kuhinje, blagovaonice i dnevnog boravka, predsoblja, tri spavaće sobe, kupaonice i terase korisne površine 57 m2."

Prema postojećim podacima čini se da Dom Maestral ima dostatne prostorne kapacitete i kvalitetnu infrastrukturu za svoje korisnike/ce.

Treba uzeti u obzir da je, prema podacima Udruge MoST⁸⁷, čak 14% (cca pet) korisnika/ca usluga smještaja za beskućnike prethodno boravilo u dječjim, odgojnim domovima ili udomiteljskoj obitelji. Ovaj podatak ukazuje na strukturalni problem koji bi trebalo detaljnije analizirati u suradnji s udrugom MoST, Domom Maestral i drugim nadležnim javnim ustanovama.

1.6.5.3. „Sigurne kuće” za žrtve nasilja

Budući da nije u njegovoj nadležnosti, Grad Split ne vodi evidenciju o žrtvama obiteljskog nasilja, iako je to uobičajena praksa u drugim europskim gradovima zbog ažuriranja programa prevencije i podrške žrtvama nasilja. Podaci su prikupljeni na temelju poglavlja 2. Analiza postojećeg stanja u Nacionalnoj strategiji zaštite od nasilja u obitelji u razdoblju od 2017. do 2020. Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu skrb (2019), zatim na temelju Izvještaja udruge za zaštitu ženskih prava (udruga Domina, 2017.) i na temelju javno dostupnih podataka o djelovanju Caritasa Splitsko-makarske nadbiskupije.

Prema dostupnim podacima u Splitsko-dalmatinskoj županiji registrirano 1233 slučajeve obiteljskog nasilja u prvih osam mjeseci 2017. godine. U prvoj polovici 2019. godine prijavljeno je 455 slučajeva obiteljskog nasilja od čega je procesuirano 290. U 81% slučajeva počinitelji su muškarci. Prema podacima u oko 20% slučajeva u žrtve su spadala i djeca odnosno maloljetnici/e. Dodatni podaci se mogu zatražiti od udruge Domine koja pruža pravno savjetovanje i psiho-socijalnu podršku za žene žrtve obiteljskog nasilja.

Prema izvješću Odbora Ujedinjenih Naroda za uklanjanje diskriminacije žena iz 2015. godine, nacionalne politike i mjere zaštite žena od nasilja u obitelji nisu na dovoljnoj razini zbog, između ostalog i: „(g) Neadekvatnog broja skloništa za žene žrtve nasilja”. Na temelju toga izrečena je preporuka da se: „(g) osigura adekvatna, sigurna i autonomna sredstva za skloništa i usluge podrške ženama žrtvama nasilja”.

Prema ovom izvješću izrađena je 2017. Nacionalna strategija koja između ostalog predviđa sljedeće mjere relevantne za stambenu politiku Grada Splita:

„1. Osigurati stambeno zbrinjavanje djece i odraslih osoba žrtava nasilja u obitelji
Nositelj: Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave

Suradne institucije: organizacije civilnog društva, ustanove koje pružaju smještaj žrtvama nasilja u obitelji

1.1. osigurati stambeni objekt darovanjem, najmom, kupoprodajom i na druge načinesukladno pozitivnim zakonskim propisima i donesenim rješenjima

1.2. u suradnji s uredima državne uprave u županijama, odnosno nadležnim upravnim tijelom Grada Zagreba voditi posebnu evidenciju o podnositeljima zahtjeva za stambeno zbrinjavanje žrtava nasilja u obitelji

1.3. u suradnji s uredima državne uprave u županijama, odnosno nadležnim upravnim tijelom Grada Zagreba voditi posebnu evidenciju o stambenom zbrinjavanju žrtava nasilja u obitelji
Rok: kontinuirano

⁸⁷<https://www.most.hr/program-skrbi-i-brige-za-beskucnike-ce> (pristupljeno 25. studeni 2019.).

Potrebna financijska sredstva osigurat će se u državnom proračunu na pozicijama nadležnog tijela i proračunu jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave prema usvojenim planovima.

2. Poticati jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave na uvođenje rodnog proračuna u okviru kojeg će se osiguravati kontinuirana financijska potpora namijenjena radu skloništa za žrtve nasilja u obitelji.

Nositelj: županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova

Suradne institucije: županijski timovi za prevenciju i postupanje u slučajevima nasilja u obitelji i nasilja nad ženama, jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave, organizacije civilnog društva

2.1. održavati sastanke predstavnika županijskih timova za ravnopravnost spolova, županijskih timova za postupanje u slučajevima nasilja u obitelji, jedinica lokalne samouprave, jedinica područne (regionalne) samouprave i organizacija civilnog društva koje vode skloništa

2.2. predlagati predstavničkim tijelima jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave izradu rodno osjetljivog proračuna u okviru kojeg bi se osiguravala financijska sredstva za rad skloništa za žrtve nasilja u obitelji

Rok: kontinuirano
Potrebna financijska sredstva osigurat će se u proračunu jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave prema usvojenim planovima.

3. Prostore u kojima djeluju skloništa za žrtve nasilja u obitelji prilagoditi i za boravak osoba s invaliditetom

Nositelji: skloništa za žrtve nasilja u obitelji/pružatelji usluga smještaja za žrtve nasilja u obitelji, osnivači skloništa/pružatelja usluga smještaja za žrtve nasilja u obitelji

Suradne institucije: Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (u dijelu donošenja rješenja o usklađenosti), jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave

3.1. utvrditi prostore skloništa/pružatelja usluga smještaja za žrtve nasilja u obitelji koji nisu prostorno prilagođeni osobama s invaliditetom/donošenje rješenja nadležnog tijela o potrebi prilagodbe prostora osobama s invaliditetom

3.2. izvesti građevinske radove u cilju uređenja prostora prilagođenih osobama s invaliditetom

Rok: 3.1. 2021. godina, 3.2. 2021. godina i kontinuirano

Potrebna financijska sredstva osigurat će se u proračunima osnivača skloništa/pružatelja usluga smještaja za žrtve nasilja u obitelji te u proračunima jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave prema usvojenim planovima."

Nadalje, Odredbe Zakona o socijalnoj skrbi (Narodne novine, broj 157/13, 152/14, 99/15 i 52/16) osiguravaju određene oblike pomoći žrtvama nasilja u obitelji, između ostalog, privremeni smještaj u kriznim situacijama u trajanju do godinu dana djetetu i odrasloj osobi – žrtvama obiteljskog nasilja.

Prema ovim smjernicama analizirani su i postojeći kapaciteti za pružanje zaštite žrtvama obiteljskog nasilja. Jedina ustanova koja pruža podršku žrtvama obiteljskog nasilja je Caritas Splitsko-makarske nadbiskupije koji je osnivač Skloništa za žene i djecu⁸⁸. Kapacitet skloništa je 9 osoba (5 odraslih, 4 djece). Duljina boravka u Skloništu ograničena je na 6 mjeseci, u iznimnim slučajevima do godinu dana.

⁸⁸<https://www.caritas-nadbiskupije-split.hr/index.php/skloniste-za-zene-i-djecu2/osnovni-podatci/>, (pristupljeno 25. studeni 2019.).

„Korisnici su žene koje su preživjele nasilje u obitelji i njihova djeca, a same su odlučile prekinuti nasilni odnos, nemaju mogućnost ostati u vlastitom domu ili otići kod rodbine te im je potreban hitan i siguran smještaj. Sklonište se nalazi na tajnoj adresi i egzistira kao multietnička, multikonfenzionalna i multikulturalna zajednica u kojoj se njeguje tolerancija i međusobno uvažavanje.“

Sklonište egzistira kroz stalnu financijsku potporu Ministarstva socijalne politike i mladih, Splitsko-dalmatinske županije i Grada Splita. Sklonište pokriva područje Splitsko-dalmatinske županije i Dubrovačko-neretvanske županije. Od 2012. do kraja 2018. pružili su smještaj 51 ženi i 43 djece. Gotovo sve prijavljene korisnice iskoristile su maksimalni vremenski period za boravak u sigurnoj kući. 120 zahtjeva je odbijeno, veliki dio zbog potkapacitiranosti smještaja⁸⁹.

S obzirom na minimalne kapacitete postojećeg skloništa splitskog Caritasa i nužnost usklađivanja infrastrukture za podršku žrtvama obiteljskog nasilja Nacionalnoj strategiji ova točka treba dobiti posebnu pažnju u poglavlju Strategije o stanovanju.

1.6.5.4. Stanovanje studentske populacije

Splitsko sveučilište drugo je najveće u državi s preko 20 000 studenata, na 11 fakulteta, jednoj umjetničkoj akademiji i četiri sveučilišta odjela. Teritorijalni bazen iz kojeg dolaze studenti/ce uglavnom čini šire područje Dalmacije, dio Bosne i Hercegovine i manji udio studenata/ica iz ostalih dijelova Hrvatske. Posljednjih godina u porastu je broj stranih studenata/ica, u najvećoj mjeri korisnika/ca različitih programa razmjene studenata među sveučilištima. Najčešće dolaze iz država Europske unije. Također u porastu je i broj odsjedanja stranog akademskog osoblja na istraživačkim projektima, akademskim posjetima i konferencijama. Sveučilište u Splitu ne raspolaže podacima o broju, trajanju, tipovima tih razmjena kao ni o njihovom stambenom zbrinjavanju.

Prema istraživanju Anje Gvozdanović „Studenti u reformiranom sustavu visokog obrazovanja iz 2014. godine“:

‘Analiza troškova studentskog života objavljena u Eurostudentu (2011), između ostalog, ukazuje na činjenicu da oni variraju s obzirom na tip osiguranog smještaja. Naime, ukoliko mlada osoba studira izvan mjesta stalnog boravka, a nije smještena u studentskom domu, semestralna izdavanja su razmjerno visoka jer unajmljivanje sobe ili stana odnosi 40% ukupnih troškova. S druge strane, kapaciteti studentskih domova koje subvencionira država relativno su ograničeni. Broj studenata iz godine u godinu raste i logično je pretpostaviti da će ovaj tip smještaja biti sve potrebniji. Naime, u akademskoj godini 2010./2011. korisnika domova u Hrvatskoj je bilo 9 693 (od čega 6 045 žena), što iznosi oko 10% ukupne populacije redovitih studenata. U našem uzorku, pak, petina je smještena u studentskim domovima, a najviše ih stanuje s roditeljima (41,7%). Nešto više od četvrtine stanuju kao podstanari, u vlastitom ili supružnikovom stanu 6,3%, a u ostalim oblicima smještaja je 3,7% studenata.’

Prema podacima dostupnima preko medija i osnovnog terenskog istraživanja tržišta u Splitu postoje sljedeći trendovi u smještaju studentske populacije:

1. Studentski domovi i hoteli pod upravom Sveučilišta u Splitu
2. Privatni smještaj u stanovima na širem području grada
3. Privatni studentski hosteli i povremeni smještaj na užem području grada.

1. Prema podacima dostupnima na službenim stranicama studentski domovi imaju kapacitet 1184 ležaja od čega 9 prilagođenih osobama s invaliditetom. Studentski dom Bruno Bušić trenutno se renovira i imati će 465 ležaja, studentski dom dr. Franjo Tuđman 597 plus 6 soba prilagođenih osobama s invaliditetom otvoren je 2014., hostel Spinut 113 soba s 3 sobe prilagođene osobama s invaliditetom.

⁸⁹https://slobodnadalmacija.hr/dalmacija/split/clanak/id/577349/splitska-sigurna-kuca-pretijesna-je-za-sve-zrtve-zlostavljanja-koje-im-kucaju-na-vrata-najcesce-su-to-nezaposlene-zene-s-malom-djecom-nekima-je-rad_onemogucen-jer-ih-partner-kontrolira (pristupljeno 25. studeni 2019.).

Studentski domovi pokrivaju 6% ukupnog broja studenata. O njihovom stanju, kvaliteti i uvjetima stanovanja postoji malo podataka. Primjetno je da se u većem broju medijskih članaka spominje nedostatak kapaciteta, kao i neadekvatna opremljenost domova, što bi se trebalo promijeniti renovacijom doma Bruno Bušić.

2. Prema istraživanju online portala Srednja.hr⁹⁰ iz listopada 2019. studenti se prilikom pronalaska stana za dugoročni najam suočavaju s problemima zbog turističke sezone što je i opće poznati fenomen lako provjerljiv pretragom po medijskim izvorima⁹¹. Česta pojava je da se oglasima ističe da se stan iznajmljuje samo do 1. svibnja, lipnja ili "početka sezone". U listopadu 2019. oglašeno je 284 oglasa za smještaj od 30 do 40 metara kvadratnih i to po prosječnoj mjesečnoj cijeni najma od 368 eura, to jest, 2.782 kune. Stanova za najam od 50 do 60 metara kvadratnih u istom periodu oglašeno 464, a cijena mjesečnog najma im je u prosjeku 437 eura, to jest, oko 3.300 kuna.

3. Fenomen studentskih hostela i privremenog smještaja je relativno nov i usko povezan s tržištem turističkog smještaja. Prema medijskim člancima u ovom obliku smještaja postoji oko 150 ležajeva.

Kapaciteti za smještaj studenata djeluju nedostavno, ponajviše u odnosu na fenomen iznajmljivanja stanova studentima isključivo izvan turističke sezone kao i nepogodnu praksu prenamjene studentskih domova u komercijalne objekte turističke namjene tokom ljetnih mjeseci. Zbog toga dolazi do direktnog konflikta između prava na priuštivog stanovanja studenata, odnosno usluge smještaja u slučaju studentskih domova i tržišta baziranog na turizmu. Bez podataka o broju studenata na Sveučilištu koji nemaju stalnu adresu u Splitu ne može se u strategiji precizno planirati kapacitete smještaja za studentsku populaciju.

Osim o kvantiteti smještaja, strategija bi trebala uzeti u obzir i kriterije kvalitete te adresirati određene skupine koje za sada nisu popraćene statistički: strani studenti, strano akademsko osoblje, studenti s obiteljima, socijalno ugroženi studenti i sl.

Za ovo je poglavlje bitna i analiza stambenog fonda koji se iznajmljuje za stalan i povremeni boravak, kao i lokacijska struktura tih podataka.

1.6.5.5. *Stambeno zbrinjavanje branitelja*

Republika Hrvatska se člankom 5. st. 1. i članka 7. st. 2. Uredbe o stambenom zbrinjavanju članova obitelji smrtno stradali i nestali hrvatskih branitelja, te hrvatskih ratnih vojnih invalida (HRVI) i dragovoljaca iz Domovinskog rata (NN 57/18) obvezala prema listi prvenstva za dodjelu stambenog kredita za 2020. godinu provoditi socijalnu mjeru podrške u osiguravanju stambenog pitanja namijenjenu hrvatskim braniteljima i njihovim obiteljima⁹². Pored toga vodi se i lista prvenstva za dodjelu financijske potpore za 2020. godinu. Potvrđene liste prvenstva primjenjuju se od mjeseca ožujka 2020. godine i vrijede do objave potvrđenih listi prvenstva za slijedeću kalendarsku godinu. Prema tome ovdje predstavljeni podaci ne odgovaraju horizontu 2030. godine, ali budući da se radi o relativno stabilnom broju korisnika na koje se lista odnosi osnovni pregled stanja na listi čekanja u 2020. godini sugerira o kojim se kapacitetima radi. S druge strane izrazito je teško koristiti metodu aproksimacije za utvrđivanje

⁹⁰<https://www.srednja.hr/faks/usporedili-smo-cijene-najma-stanova-se-trenutno-oglasavaju-studentskim-gradovima/> (pristupljeno 25. studeni 2019.).

⁹¹<https://www.slobodnadalmacija.hr/dalmacija/split/clanak/id/565901/splitski-studenti-odlaze-iz-grada-klub-mladih-pokrenuo-peticiju-39gazde-nas-usred-rokova-zbog-turista-izbacuju-na-ulicu-a-cijene-stanova-su-otisle-u-nebo-sve-je-gore> (pristupljeno 25. studeni 2019.).

⁹² <https://branitelji.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug/mjere/stanovanje/liste-prvenstva-za-dodjelu-stambenog-kredita-i-liste-prvenstva-za-dodjelu-financijske-potpore-za-2020-godinu/3608> (pristupljeno 3. prosinac 2020.).

stanja na listi 2030. s obzirom na kompleksni set ulaznih parametara i preveliki broj neprocesiranih podataka zbog čega tempo i model osiguravanja podrške predstavljaju nepoznanicu.

Prema podacima koje smo dobili od Udruge veterana 4. gardijske brigade 2020. na području Grada Splita je 8 zahtjeva od obitelji poginulih hrvatskih branitelja s ukupno 11 članova. Od toga je jedan zahtjev iz Žrnovnice, jedan iz Stobreča i ostali iz Splita. Iz grupe zahtjeva koje su podnijeli hrvatski ratni vojni invalidi Domovinskog rata i članovi uže obitelji umrlog HRVI različitih razina oštećenja organizma navedeno je 512 zahtjeva za podršku od čega 8 za Žrnovnicu i 17 koji se odnose na Stobreč. Pri tome je bitno primijetiti da postoji značajan dio zahtjeva koji se odnosi na kućanstva koja imaju 5 ili više članova. 67 zahtjeva odnosno 13% čine upravo zahtjevi s velikim brojem članova kućanstva. Bitno je napomenuti da je više od petine zahtjeva, odnosno 138, predano od strane samačkih kućanstava, pretežno korisnika koji su rođeni prije 1970. godine, što implicira da će 2030. većina biti starija od 60 godina. To ukazuje na potrebu stambenog modela koji je orijentiran na stariju populaciju potencijalno hibridno staračkog doma i socijalno poticane stanogradnje. Podaci su izvađeni s liste koja se odnosi na područje Splitsko-dalmatinske županije. Bitno je napomenuti da s obzirom na vrstu baze podataka (.pdf dokument) određeni dijelovi analize napravljeni su ručnim brojanjem što ostavlja prostor za greške u konačnom rezultatu unutar 3% u odnosu na predstavljene podatke. Prijedlog je da Grad Split sastavi svoju listu i vrši monitoring provedbe podrške, vrste kredita i stambenih jedinica koje se njima kupuju i drugih, širih, potreba indirektno vezanih za kvalitetu života veterana i branitelja s fizičkim i psihičkim ograničenjima i njihovih obitelji.

1.6.6. Utjecaj COVID-19 epidemije na stanovanje u gradu Splitu

S obzirom da je COVID-19 epidemija utjecala na cjelokupni život društva za pretpostaviti je da je utjecala na stanovanje i tržište stambenih nekretnina u gradu Splitu. Za dobiti odgovore o učinku epidemije na stanovanje u gradu Splitu kreirana su i provedena tri empirijska istraživanja koristeći metodu anketiranja.

Prva ciljana skupina bili su građani grada Splita. U tu svrhu kreiran je anketni upitnik sačinjen od 20 pitanja te su građani bili pozvani putem službene Web stranice i Facebook Grada Splita da popune anketu na Google obrascu. Obrazac je bio dostupan on line od 11.11.20. do 6.12.20. te ga je popunilo 1077 građanina.

Druga ciljana skupina su bili posrednici na tržištu nekretnina. U tu svrhu smo zamolili članove Strukovne grupacije posrednika u prometu nekretnina pri HGK - Županijska komora Split da ispune on line anketu s 12 pitanja. Deset agencija za promet nekretninama je pristalo sudjelovati u istraživanju.

Treća ciljana skupina su bili investitori/graditelji stambenih zgrada na području grada Splita. Anketni upitnik je HGK - Županijska komora Split prosljedila svojim članovima. Pitanja su oblikovana prema anketnim istraživanjima The Joint Harmonised EU Construction Survey i Deloitte Real Estate Confidence Survey for Central Europe. Dobili smo jedanaest popunjenih odgovora na ankete.

1.6.6.1. Stavovi posrednika na tržištu nekretnina

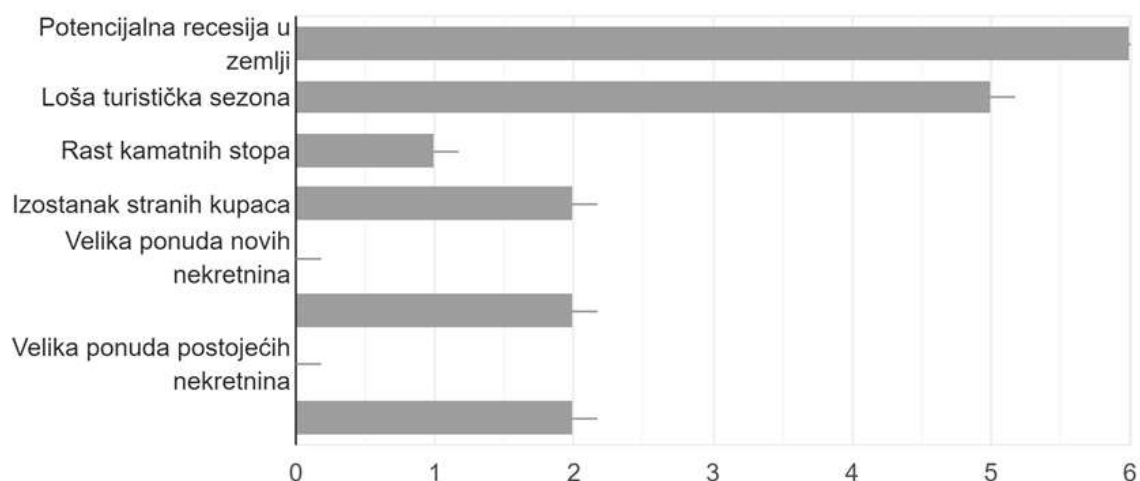
Prema dobivenim odgovorima od posrednika na tržištu nekretnina može se konstatirati da je epidemija utjecala na tržište stambenih nekretnina u Splitu. Naime, 70% posrednika na tržištima nekretnina tvrdi da su suočeni sa smanjenjem potražnje za njihovim uslugama. Ipak njih 30% smatra da će se poslovanje vratiti na razinu prije Covid-19 epidemije za 3 do 6 mjeseci odnosno 50% ih smatra za 1 godinu. Iz navedenog se očituje optimizam posrednika te pad potražnje očito vide kao posljedica zdravstvene krize dugoročno nepovezan s kretanjima na tržištu stambenih nekretnina u Splitu.

Ipak, očito je da je zastoj na tržištu stambenih nekretnina velik jer 80% posrednika tvrdi da se broj realiziranih kupoprodaja stambenih nekretnina na području grada Splita smanjio. Dodatno, 66,7% njih smatra sa će najveća potražnja za njihovim uslugama u sljedećih šest mjeseci biti za prodaju nekretnina. Dobiveni odgovori za iznajmljivanje i unajmljivanje nekretnina su jednaki te se može očitovati na je najveća promjena na tržištima kupnje i prodaje, a manje na tržištu najma stambenih nekretnina. Navedeni rezultati su i očekivani s obzirom na prirodu i funkcioniranje sustava tržišta stambenih nekretnina.

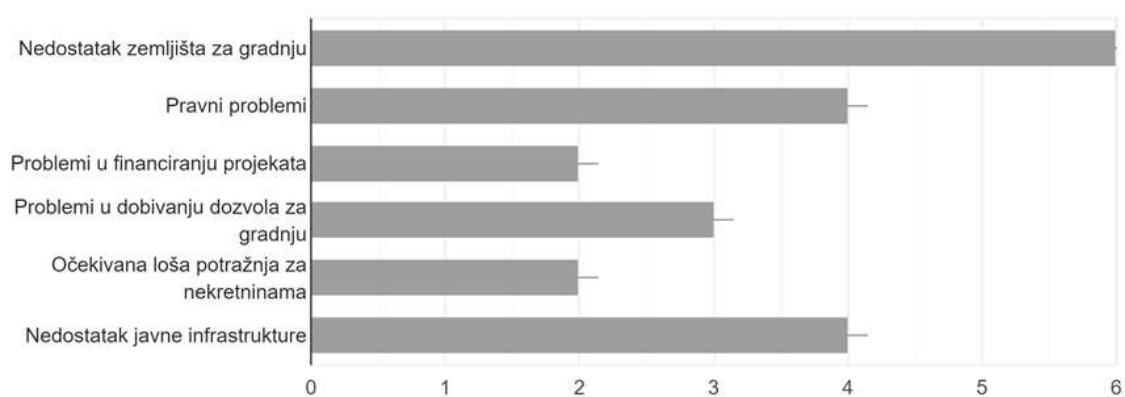
U budućnosti, kao glavnu prijetnju (graf 5.1.) vide potencijalnu recesiju u zemlji (60%), lošu turističku sezonu (50%), izostanak stranih kupaca (20%), malu ponuda novih nekretnina (20%) i malu ponuda postojećih nekretnina (20%).

Kao glavne prepreke u ponudi/izgradnji novih nekretnina identificiraju (graf 2.): nedostatak zemljišta za gradnju (60%), nedostatak javne infrastrukture (40%) te pravne probleme (40%). Probleme u dobivanju građevinskih dozvola smatra samo 30% ispitanika značajnim. Očekivanju lošu potražnju za stambenim nekretninama te probleme u financiranju identificira samo njih 20%. Iz dobivenih odgovora očito je da posrednici smatraju da je glavna prepreka u pojavi/izgradnji novih nekretnina na tržištu sa strane ponude, a ne nedovoljne potražnje za novim nekretninama.

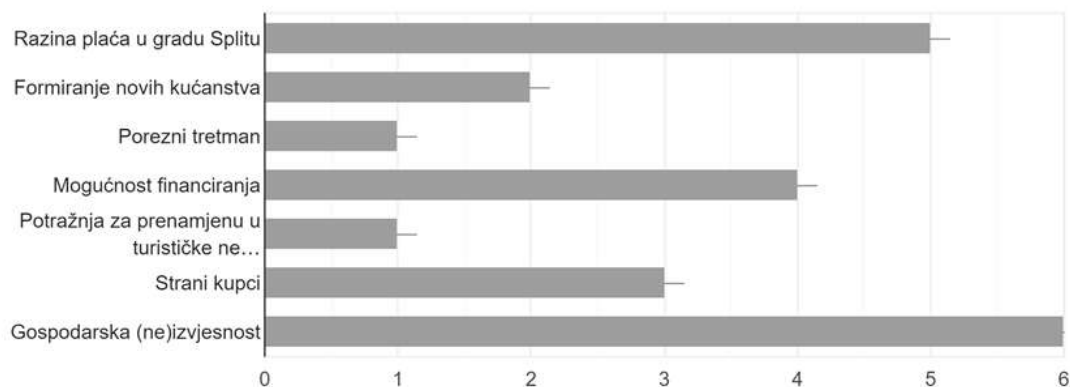
Graf 5.1. Najveće prijetnje tržištu stambenih nekretnina – stavovi posrednika na tržištu

Graf 5.2. Glavne prepreke u stvaranju novih nekretnina na području grada Splita – stavovi posrednika na tržištu

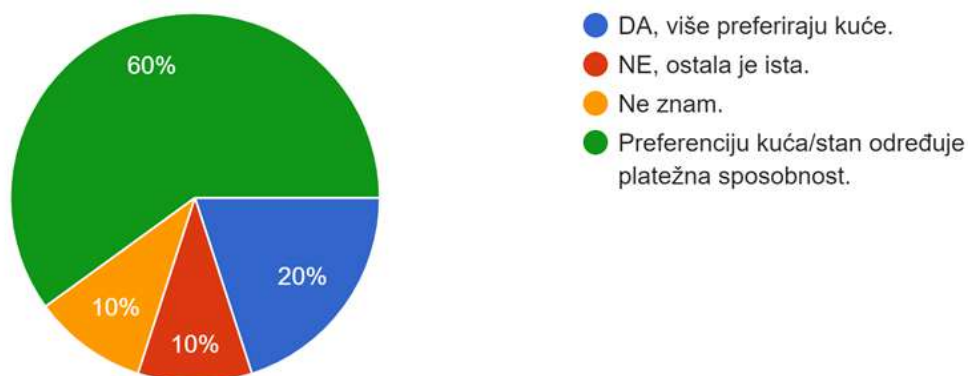
Graf 5.3. Glavni čimbenici koji utječu na potražnju za stambenim nekretninama u Splitu - stavovi posrednika na tržištu

Nadalje, posrednici ocjenjuju da je najveća potražnja za stambenim nekretninama od obitelji koje traže adekvatniji stan (60%). Slijede mladi koji formiraju svoja kućanstva (50%) i strani kupci (50%). Zanimljivo je da je potražnja od investitora koji kupuju nekretnine s ciljem turističkog najma ocjenjena najlošije (10%). Očito je da je Covid kriza utjecala na smanjeno ulaganje u nekretnine za turizam (graf 5.3.). Nadalje, prema njihovom sudu COVID-19 epidemija nije značajno utjecala na promjenu preferencije

stanovništva za vrstom stambene nekretnine (graf 5.4.) te smatraju da preferenciju između stanovanja u kući ili stanu određuje platežna sposobnost kupca (60%).

Graf 5.4. Stav posrednika na promjenu potražnje za stambenim nekretninama nakon izbijanja COVID-19epidemije

Prema mišljenju posrednika najveća potražnja za stanovanjem u gradu Splitu je u kotarevima Bol, Gripe, Plokite, Split 3 i Špinut. Prema mišljenju 44% anketiranih posrednika potražnja za stambenim nekretninama izvan Splita je veća nego li za područja unutar grada Splita. Navedeno ukazuje na mogući trend iseljavanja iz grada u budućnosti.

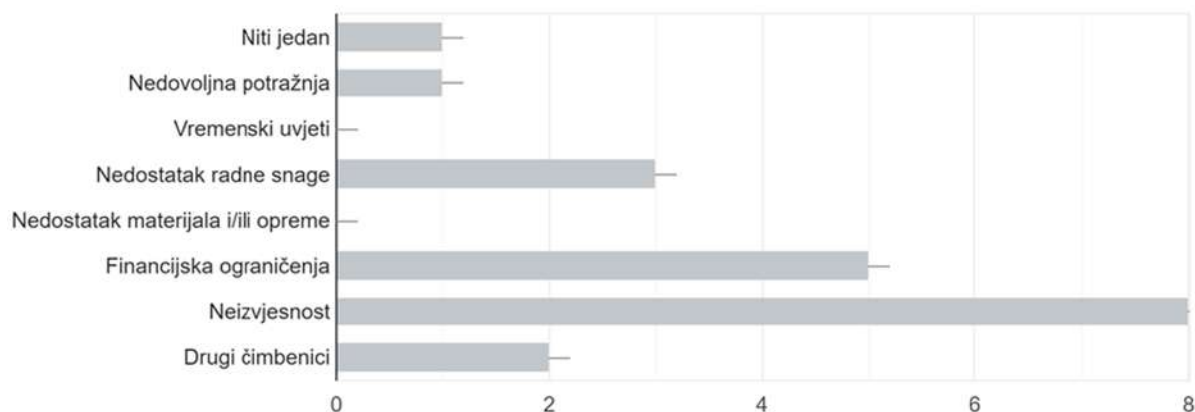
1.6.6.2. Stavovi investitora/graditelja stambenih nekretnina

Prema rezultatima Ankete za investitore/graditelje stambenih nekretnina njih 54,5% tvrdi da je njihova aktivnost u procesu razvoja nekretnina ostala jednaka nakon izbijanja Covid-19 epidemije. Njih 27,3% smatra da se aktivnost smanjila te ih je 9,1% obustavilo svoje aktivnosti. Istovremeno njih 9,1% smatra da se je aktivnost povećala. Iz navedenih odgovora može se zaključiti da epidemija nije značajnije utjecala na procese razvoja novih nekretnina.

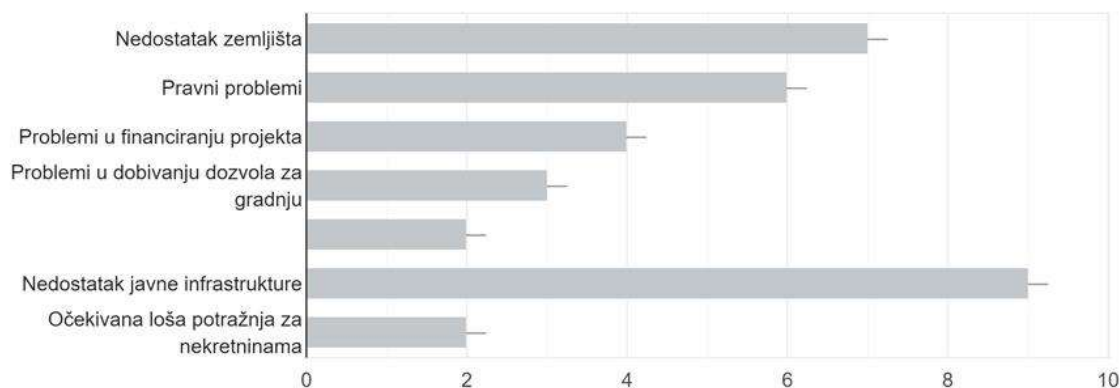
Prema njima, glavni čimbenici koji utječu na aktivnost razvoja stambenih nekretnina na području grada Splita su (graf 5.5.): neizvjesnost (72,7%), financijska ograničenja (45,5%) te nedostatak radne snage (27,3%). Samo jedan anketirani gospodarski subjekt smatra nedovoljnu potražnju kao nedostatak za razvoj novih stambenih nekretnina. Posljedično tome nije iznenađujuće što 63,6% ispitanika misli da će njihove cijene ostati nepromijenjene.

Prema investitorima/graditeljima, glavni problem u stvaranju nove ponude stambenih nekretnina na području grada Splita su (graf 5.6.): nedostatak javne infrastrukture (91,8%), nedostatak zemljišta (63,6%) te pravni problemi (54,5%). Probleme u financiranju i probleme u dobivanju građevinskih dozvola mali broj investitora smatra značajnim. Jednako kao i posrednici, i investitori smatraju da loša potražnja na nekretninama nije značajan problem (18,2%). Ipak, 72,7% poduzetnika smatra da će im se profit u sljedećih 12 mjeseci smanjiti što ukazuje na moguće probleme u budućem poslovanju istih.

Grafikon 5.5. Glavni problemi u novoj ponudi stambenih nekretnina na području grada Splita – mišljenje investitora/graditelja

Grafikon 5.6. Koji su glavni čimbenici koji utječu na aktivnost investitora/graditelja na području izgradnje stambenih nekretnina u gradu Splitu?

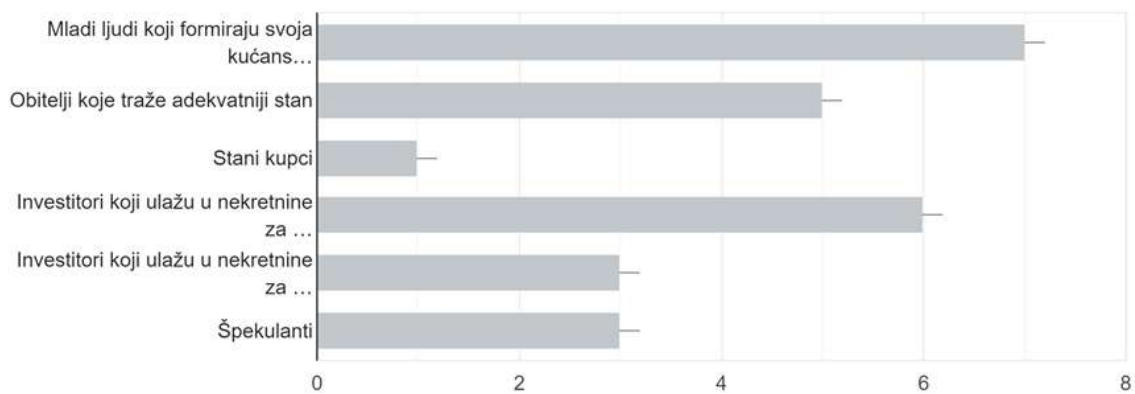

Jednak broj investitora smatra da će se situacija na tržištu u sljedećih 6 mjeseci pogoršati i popraviti. Zanimljivo je da, u dužem roku od 3 godine, njih 54,5% smatra da će se prilika za investicije u stambene nekretnine poboljšati što je očito znak dugoročne percepcije rasta tržišta stambenih nekretnina na području grada. Navedeni fokus prema stambenim nekretninama je potvrđen i njihovim natpolovičnim odgovorom (54,5%) da će se u sljedećih 12 najviše koncentrirati na nove investicije u stambene nekretnine iako trenutačno očekuju probleme u prodaji/najmu nekretnina koje grada/imaju. Njihova dugoročnija ocjena je da će u sljedeće 3 godine fokus tržišta izgradnje nekretnina biti na stambenim nekretnima (77,8%).⁹³

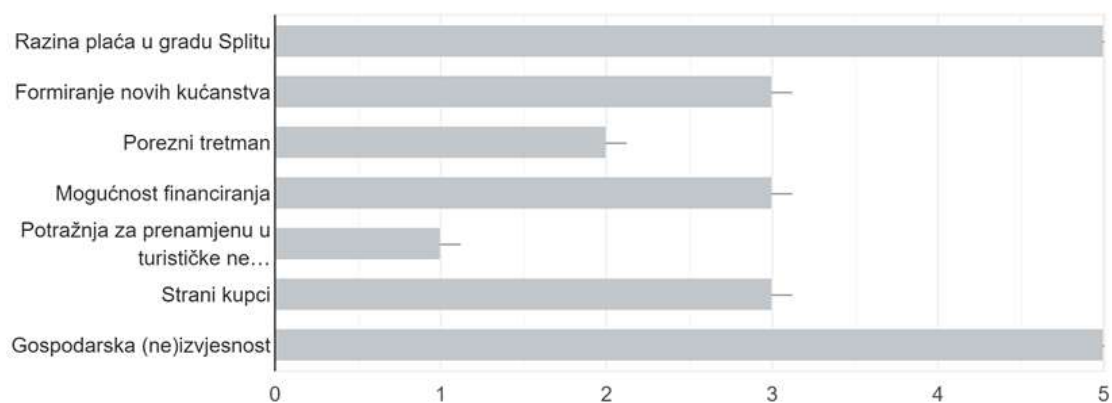
Investitori/graditelji stambenih nekretnina ocjenjuju da najveća potražnja za novim nekretninama dolazi od mladih ljudi koji formiraju svoja kućanstva (63,6%) te obitelji koje traže veći stan (54,5%). Investitore koji ulažu za nekretnine u dugotrajni najam (54,5%) ili kratkoročni najam turistima (27,3%) navode tek iza stanovništva koje traži dom (grafikon 5.7.). Sukladno tome smatraju da gospodarska neizvjesnost (45,5%) i razina plaća u gradu Splitu (45,5%) su glavni čimbenici koji utječu na potražnju za nekretninama. Potražnja za prenamjenu u turističke svrhe (9,1%) i potražnja stranih kupaca (27,3%) ipak nisu dominantne u formiranju potražnje za novim stambenim nekretninama (grafikon 5.8.).

Grafikon 5.7. Ocjena investitora/graditelja stambenih nekretnina o „izvorima“ potražnje za novim stambenim nekretninama

⁹³ Njih 22,2% se izjasnilo da će se fokusirati na turističke nekretnine dok fokus za izgradnju ureda, trgovina i industrijskih postrojenja nije iskazao niti jedan investitor.

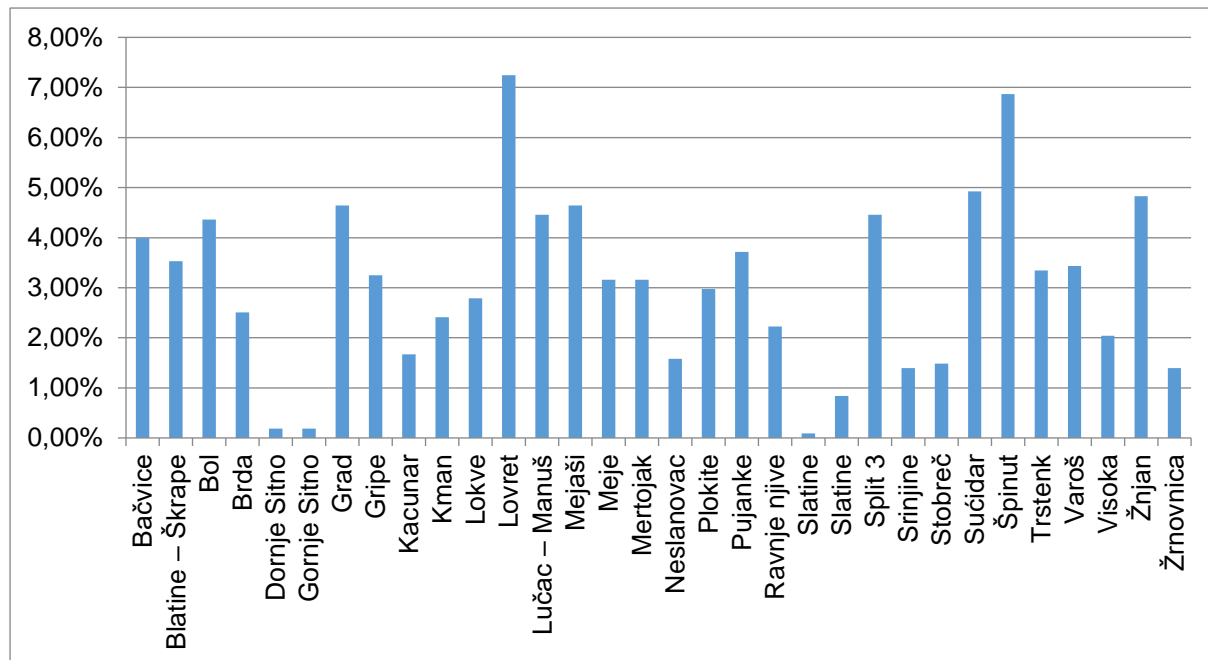
Grafikon 5.8. Ocjena investitora/graditelja stambenih o glavnim čimbenicima koji utječu na potražnju za stambenim nekretninama

1.6.6.3. Stavovi građana

S ciljem utvrđivanja utjecaja Covid-19 epidemije na stanovanje u gradu Splitu ispitani su i stavovi građana metodom slučajnog uzorka. 1077 građana je pristalo sudjelovati u dobrovoljnom anonimnom anektiranju⁹⁴. Strukturu uzorka prema kotaru/mjesnom odboru ispitanika prikazuje graf 5.9.

Graf 5.9. Struktura uzorka prema kotaru/mjesnom odboru ispitanika (udio u ukupnom uzorku)

Putem anketnog upitnika građane smo pitali o utjecaju COVID-19 epidemije na život/stanovanje u gradu Splitu, ali i kako ocjenjuju promjene koje su vidljive zbog manjeg broja turista zbog COVID-19 epidemije.

S obzirom na promjenu života koje je epidemija izazvala pitali smo građane misle li mijenjati svoje mjesto života. Dobiveni odgovori su prikazani u tablici 5.1.

Tablica 5.1. Imate li namjeru mijenjati mjesto stanovanja?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cum. Perce.
DA, imam namjeru mijenjati mjesto stanovanja	400	37,1	37,3	37,3
NE, nemam namjeru mijenjati mjesto stanovanja	672	62,4	62,7	100,0
Ukupno odgovoreno	1072	99,5	100,0	

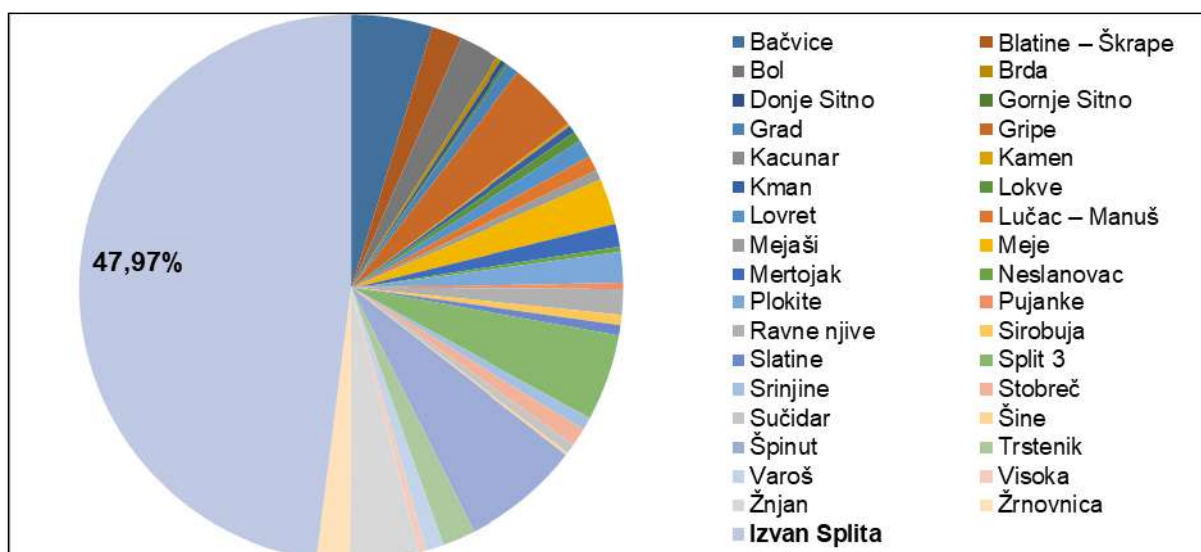
Od svih anketiranih građana, njih 37,3% se izjasnilo da namjerava mijenjati mjesto stanovanja. Dobnu strukturu onih koji misle seliti 72% čine ljudi mlađi od 40 godina.

⁹⁴ S obzirom da je grad Split imao 169.577 stanovnika u 2019. godini (procjena DZS) navedeni broj ispitanika se može smatrati pouzdanim slučajnim uzorkom. Prema zadanim parametrima interval pouzdanosti 5% te Confidence level 95%, potrebna veličina uzorka je 383 stanovnika.

U sljedećem pitanju građani su trebali izabrati mjesto gdje namjeravaju seliti. Rezultati su prikazani na grafu 5.10. Bili su im ponuđeni svi kotari i naselja grada Splita te opcija izvan grada Splita. 47,97% građana koji namjeravaju mijenjati mjesto boravka misli seliti izvan grada Splita!

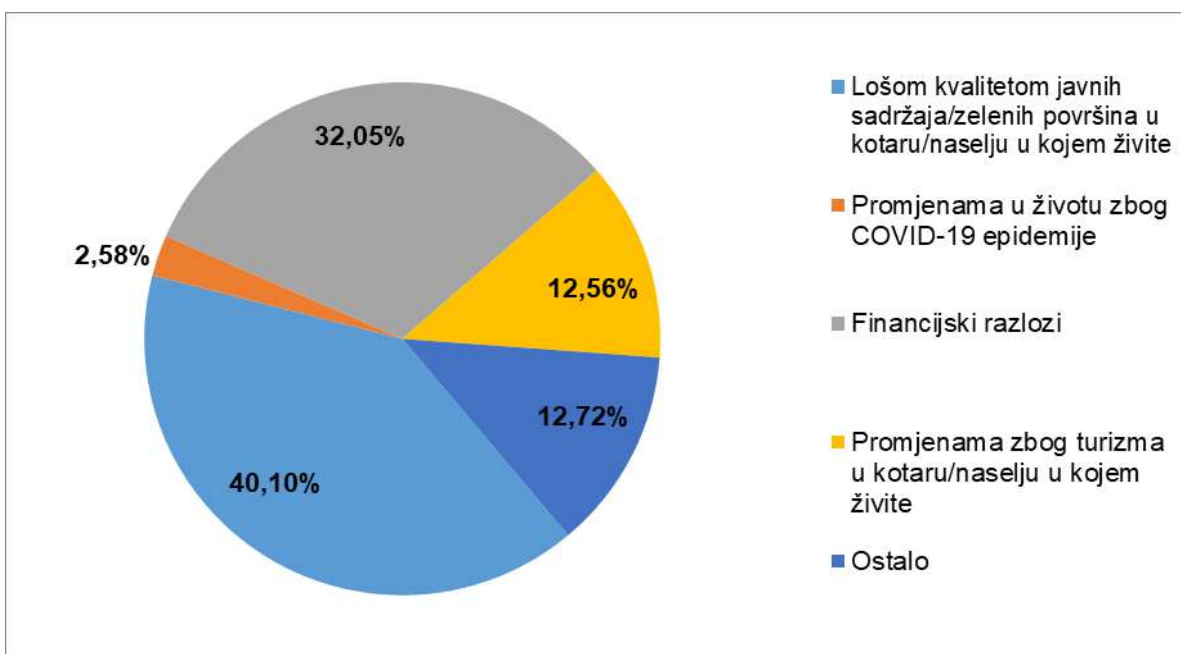
Većina stanovnika koji misle seliti izvan Splita je iz dobne skupine od 18 do 40 godina (64%) te ih 76,2% živi u kućanstvu od dva ili tri člana. Očito je da mlado stanovništvo od kojeg se očekuje demografska obnova grada seli izvan Splita. Ukoliko se analizira dohodovna struktura stanovnika koji su se izjasnili da misle seliti izvan Splita, može se uočiti ravnomjerna distribucija svih dohodovnih skupina. Navedeno ukazuje da priuštivost stanovanja nije jedini čimbenik koji ljude motivira na selidbu izvan grada Splita.

Graf 5.10. Gdje mislite seliti?

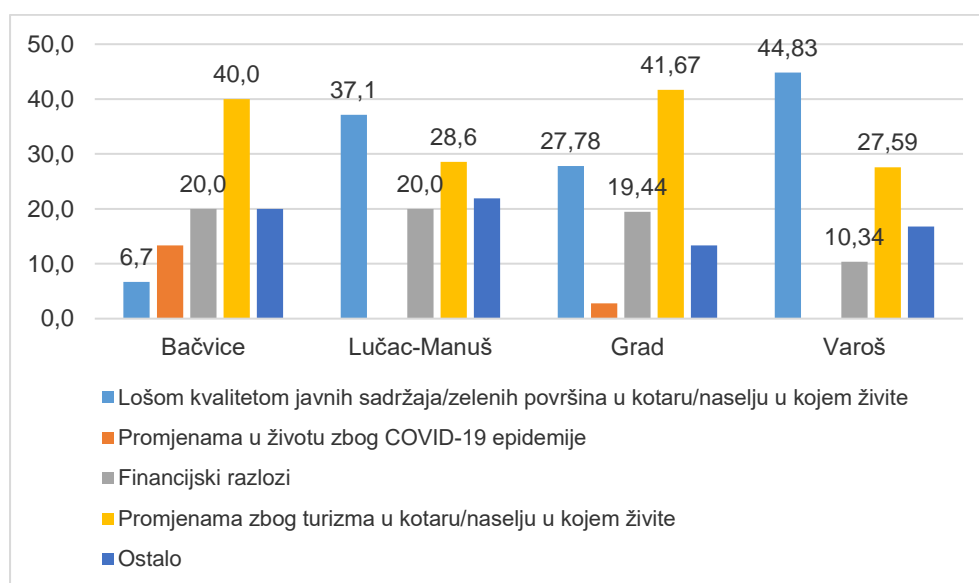
Na grafikonu 5.11. su prikazani iskazani razlozi mijenjanja mjesta života. Kao razloge mijenjanja mjesta života građani na prvom mjestu navode lošu kvalitetu javnih sadržaja/zelenih površina (40,1%), a na drugom mjestu su financijski razlozi (32,05%). Motiv za mijenjanje mjesta stanovanja zbog promjene života kao posljedice COVID-19 epidemije izabralo je samo 2,85% građana.

Graf 5.11. Razlozi mijenjanja mjesta boravka svih ispitanika

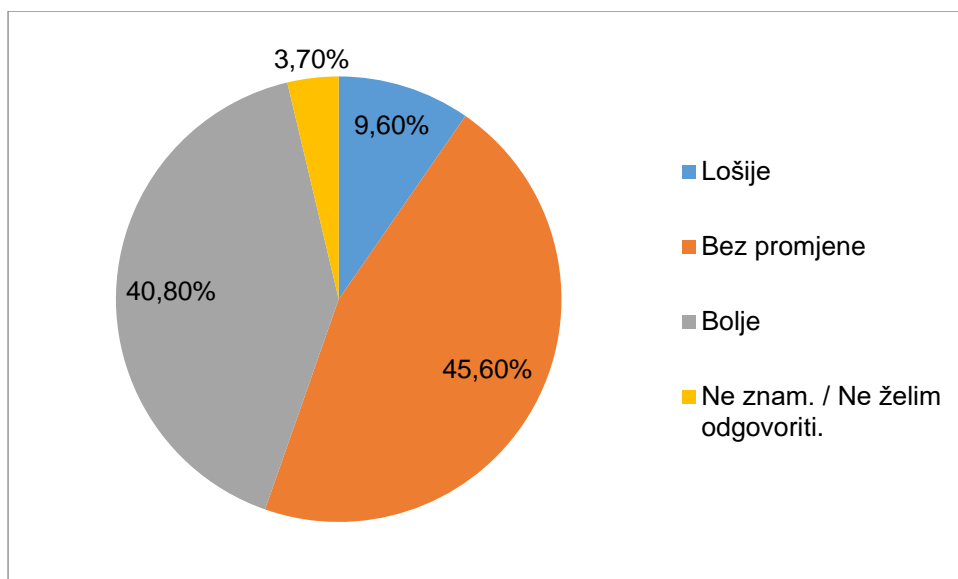
Kao razlog mogućeg mijenjanja mjesta života 12,72% svih ispitanih građana se izjasnilo zbog turizma u kotaru/naselju u kojem žive. Zbog toga su izdvojeno prikazani razlozi mijenjanja mjesta stanovanja građanina kotareva Bačvice, Lučac-Manuš, Grad i Varoš (grafu 5.12.). U kotarevima Bačvice, Lučac-Manuš, Grad i Varoš ima najviše stanova koji su prenamijenjeni za turistički najam, prema podacima iz e-Vizitora te ih zbog toga napose analiziramo. Ti kotarevi, prema traženim cijena za stanove su među najskupljim u gradu Splitu. Stanovnici tih kvartova na prvom mjestu navode promjene zbog turizma u kotaru/naselju u kojem žive, s izuzetkom Varoša. U tim kotarevima kao motiv vrlo visoko ocjenjena loša kvaliteta javnih sadržaja/zelenih površina, s izuzetkom Bačvica. Zanimljivo je da stanovnici tih kotareva financijske razloge za mijenjanja mjesta boravka ocjenjuju nižim ocjenama nego li stanovnici grada Splita u prosjeku. Očito da zarada o prodaje nekretnine u skupom kotaru i selidba u jeftinije područje nije primarni motiv iseljavanja stanovništva iz tih kotareva.

Graf 5.12. Razlozi mijenjanja mjesta boravka stanovnika kotareva Bačvica, Lučac-Manuša, Grada i Varoša

S obzirom da tijekom 2020. godine nije bilo puno turista u Splitu, pitali smo građane kako ocjenjuju kvalitetu života u svom kotaru/naselju s manjim brojem turista. Naime, u prethodnoj analizi turizam je identificiran kao čimbenik koji je najviše utjecao na promjene u stanovanju u gradu Splitu. Dobiveni odgovori su prikazani na grafu 5.13.

Graf 5.12. Zbog COVID-19 epidemije nema puno turista u gradu Splitu. Kako ocjenjujete kvalitetu VAŠEG života u kotaru/naselju s manjim brojem turista?

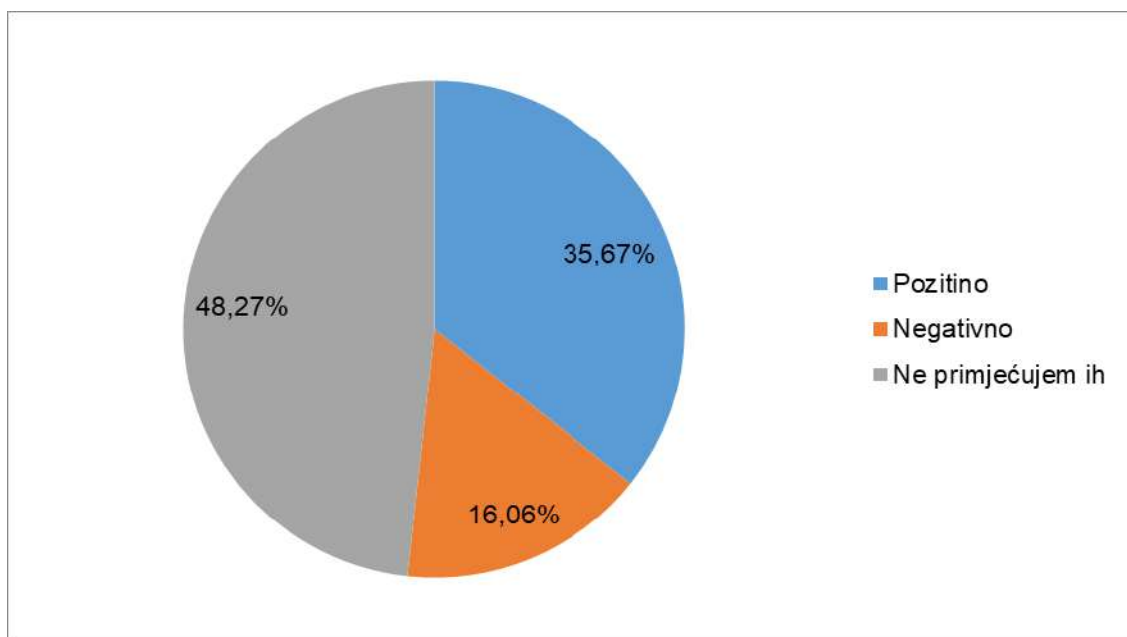
40,80% građana život s manje turista ocjenjuje boljim, 45,06% bez promjene te 9,6% lošijim. U tablici 5.2. su prikazani izdvojeni dobiveni odgovori za kotareve: Bačvice, Lučac-Manuš, Grad i Varoš. Kao što je vidljivo iz podataka prikazanih u tablici 5.2., većina stanovnika tih kotareva ne misli da im se kvaliteta života u kotaru/naselju promijenila jer nema turista (Bačvice – 67,40%, Lučac-Manuš –68,80%, Grad – 56% i Varoš – 54%). Znatno manji broj stanovnika tih kotareva ocjenjuje život boljim bez turista u usporedbi s prosjekom Splita (Bačvice – 16,30%, Lučac-Manuš – 4,2%, Grad – 18% i Varoš – 8,3%, prosjek Splita 40,8%).

Tablica 5.2. Stav stanovnika kotareva Bačvica, Lučac-Manuša, Grada i Varoša o kvaliteti života u kotaru s manjim brojem turista

	Bačvice	Lučac-Manuš	Grad	Varoš
Bolje	16.30	4.20	18	8.30
Lošije	14.00	22.90	20	35.00
Bez promjene	67.40	68.80	56	54.00
Ne znam./ Ne želim odgovoriti	2.30	4.10	6	2.70
Ukupno	100.00	100.00	100.00	100.00

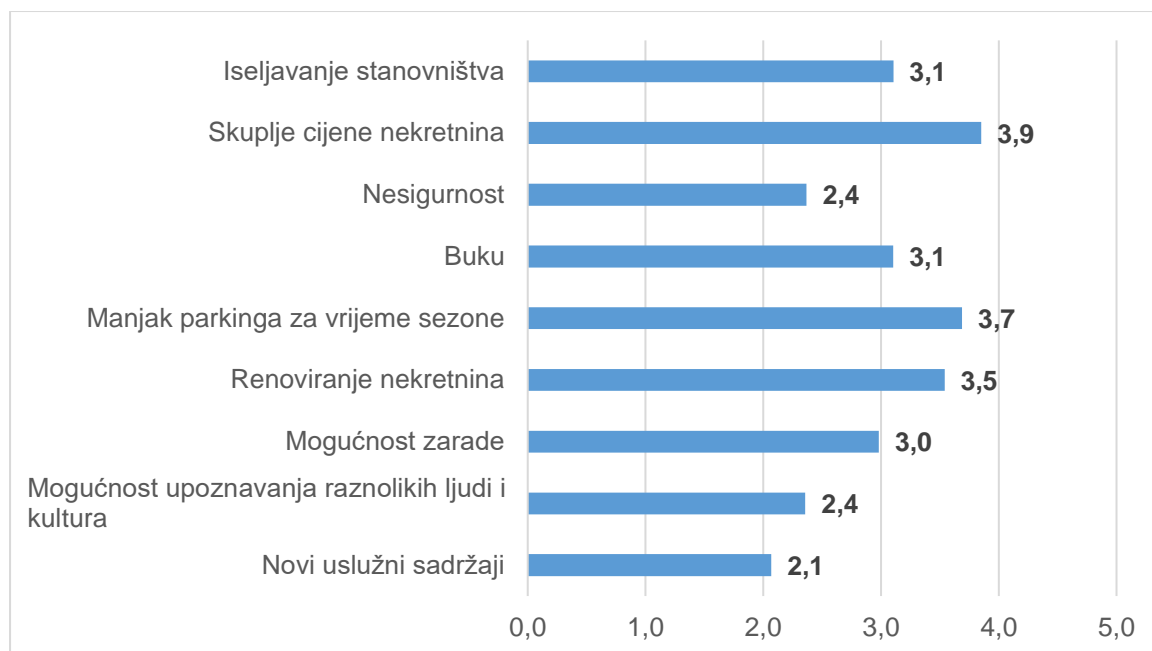
Odgovori na pitanje o interakciji građana s turistima su prikazani na grafu 5.14. Većina ispitanika Splita ne primjećuje turiste u svom kotaru/naselju (48,27%) ili smatra dosadašnju interakciju s turistima u kotaru pozitivnom (35,67%). Samo 16,06% ispitanika interakciju s turistima ocjenjuje negativno. 62,9% ispitanika smatra da u njihovom kotaru/naselju ima dosta stambenih nekretnina koje se iznajmljuju turistima, ali očito nemaju negativno iskustvo s njima. Ipak, većina stanovnika Splita se izjasnilo za ograničavanje iznajmljivanja stambenih nekretnina u turističke svrhe (57%) te se 20% ispitanika izjasnilo da oni ili član njihove obitelji ostvaruje prihode od turizma.

Graf 5.14. Kako bi ste ocijenili Vašu dosadašnju interakciju s turistima u Vašem kotaru/mjesnom odboru?

Graf 5.15. prikazuje ocjene građanina o promjenama koje je turizma prouzročio u životu njihova kotara/naselja. Građani su tvrdnje trebali ocijeniti od 1 do 5 s time da brojevi označavaju sljedeće tvrdnje: 1 - uopće se ne slažem, 2 - ne slažem se, 3 - niti se slažem/niti se ne slažem, 4 - slažem se, 5 - u potpunosti se slažem. S najvišom prosječnom ocjenom je ocjenjena tvrdnja da je turizam donio skuplje cijene stambenih nekretnina (prosječna ocjena 3,9) te manjak parkinga (3,7). Druge negativne posljedice ocjenjuju nižim ocjenama: buka (3,1) i nesigurnost (2,4). Od pozitivnih promjena ističu renoviranje nekretnina (3,5) i mogućnost zarade (3,0). Mogućnost upoznavanja raznolikih ljudi i kultura (2,4) te nove uslužne sadržaje (2,1) ne vrednuju visokim prosječnim ocjenama.

Graf 5.15. Percepcija stanovništva o promjenama koje su turisti donijeli u život kotara (prosječna ocjena građana grada Splita)

Napomena: 1 - uopće se ne slažem, 2 - ne slažem se, 3 - niti se slažem/niti se ne slažem, 4 - slažem se, 5 - u potpunosti se slažem

Za pronaći odgovor koji su elementi privlačnosti stanovanja u nekom kotaru/naselju grada Splita građane smo zamolili da vrednuju od 1 do 5 tvrdnje prikazane na grafu 5.16. Na grafu 5.17. su izdvojeno prikazani dobiveni odgovori za kotareve Bačvice, Grad, Lučac-Manuš i Varoš – kvartove se najviše „izgubljenih“ stambenih jedinca u turizmu.

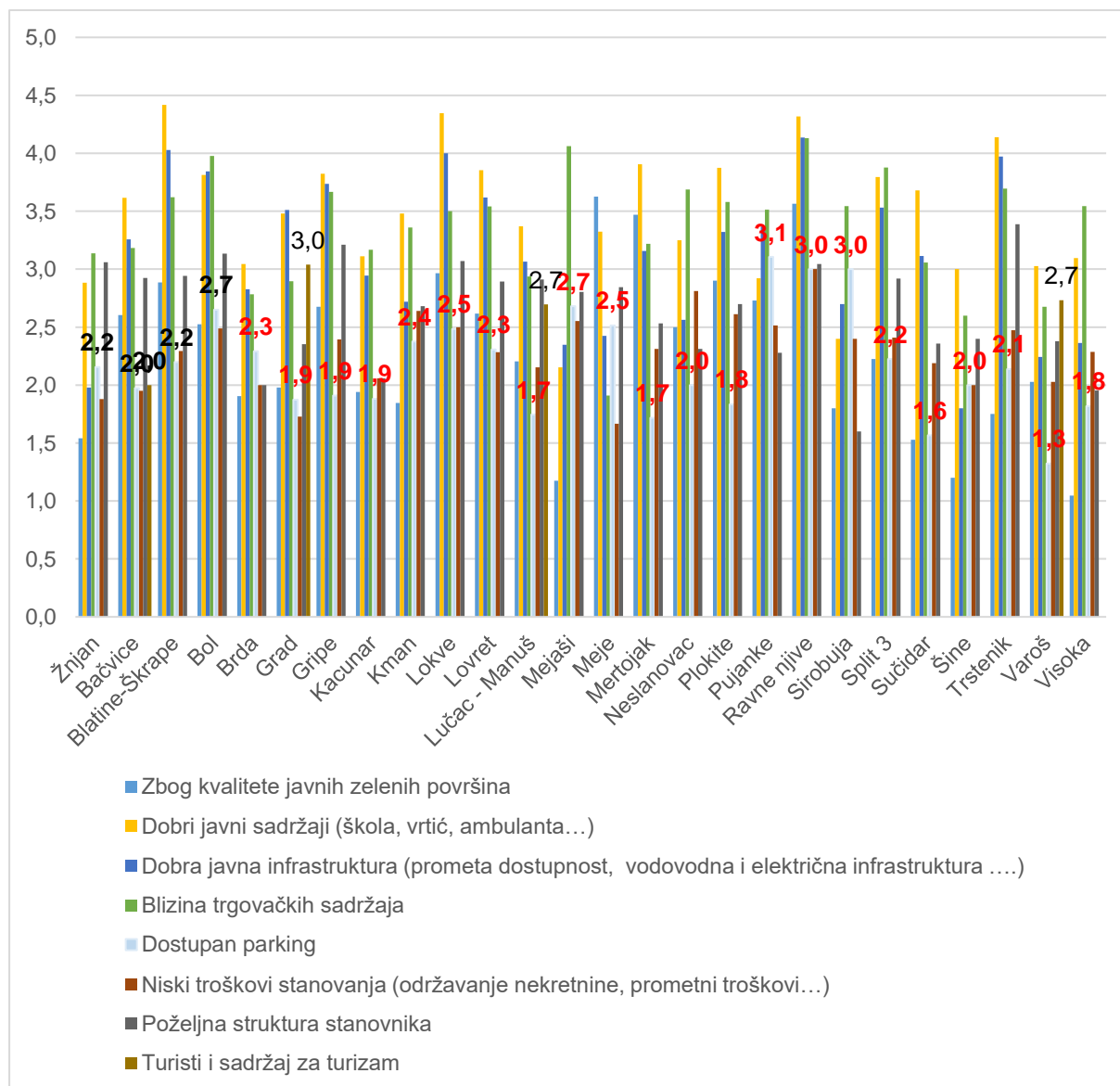
Graf 5.15. Ocjena stanovnika kotara/naselja grada Splita o elementima privlačnosti njihovog kotara

Napomena: 1 - uopće se ne slažem, 2 - ne slažem se, 3 - niti se slažem/niti se ne slažem, 4 - slažem se, 5 - u potpunosti se slažem

Prema dobivenim podacima građani Splita najviše u kotarevama/naseljima cijene dobre javne sadržaje (3,6), blizinu trgovačkih sadržaja (3,3) te dobru javnu infrastrukturu (3,2). Kvaliteta zelenih javnih površina (2,4), turisti i sadržaj turizam (2,3) te niski troškovi stanovanja (2,3) su ocijenjeni nižim ocjenama. Najgore ocijenjen je dostupan parking (2,2).

Graf 5.16. Ocjena stanovnika kotara Bačvice, Grad, Lučac-Manuš i Varoš o elementima privlačnosti njihovog kotara

Napomena: 1 - uopće se ne slažem, 2 - ne slažem se, 3 - niti se slažem/niti se ne slažem, 4 - slažem se, 5 - u potpunosti se slažem

Zanimljivo je da stanovnici kotara Grad, Varoš i Lučac-Manuš turiste i sadržaje za turizam ocjenjuju s višom ocjenom od prosjeka svih stanovnika Splita. U tim kotarevama dostupan parking je znatno lošije ocijenjen od prosjeka. S obzirom da su ti kotarevi dobili nove stanovnike – turiste, usporedili smo ocjene tvrdnje „poželjna struktura stanovnika“ s prosjekom grada te nisu uočene značajnije razlike. Navedeno ukazuje da stanovnicima „turističkih“ kotareva suživot s turistima ne mijenjaju život više nego li ostatku grada. S obzirom na njihove stavove prikazane na grafovima 5.15, 5.16. te tablici 5.2. može se reći da time stanovnicima ne smetaju turisti već promjene u naselju zbog turizma. Najviše je istaknut nedostatak parkinga.

1.6.6.4. Turistički smještaj u stambenim nekretninama i COVID-19 epidemija

S obzirom da je prije COVID-19 epidemije 9,3% stambenog fonda grada Splita⁹⁵ bilo stavljeno u funkciju turističkog najma, analizirali smo posljedice COVID-19 epidemije na broj turističkih objekata u domaćinstvu koje su primarno u objektima za stanovanje.

Tablica 5.3. prikazuje kretanje broja objekata na području grada Splita po mjesecima 2020. godine. Iz kretanja tablice očito je da dolazi do smanjena broja registriranih objekata za iznajmljivanje turistima u domaćinstvu (-342), ali to otkazivanje nije veliko s obzirom na broj objekata. Za pretpostaviti je da su to većinom bili otkazi ljudi koji tijekom ljeta iznajmljuju svoje domove te da to nisu nekretnine koje nisu više u funkciji dugoročnog stanovanja.

Tablica 5.3. Kretanje broj smještajnih jedinica – objekti u domaćinstvu

Vrijeme Mjesec	Broj smještajnih jedinica	Broj objavljenih smještajnih jedinica	Broj kreveta	Broj obveznika	Broj odjava obveznika
2020/01	8.468		22.902	5.820	
2020/02	8.442	-26	22.787	5.783	-37
2020/03	8.413	-29	22.697	5.770	-13
2020/04	8.365	-48	22.574	5.731	-39
2020/05	8.284	-81	22.356	5.664	-67
2020/06	8.257	-27	22.286	5.616	-48
2020/07	8.289	32	22.356	5.620	4
2020/08	8.242	-47	22.224	5.579	-41
2020/09	8.159	-83	22.011	5.533	-46
2020/10	8.126	-33	21.897	5.507	-26

⁹⁵ Prema podacima o turističkom smještaju u gradu Splitu za 2019. godinu 9,3% ukupnog stambenog fonda grada Splita je u funkciji turizma. Ukupna veličina stambenog fonda je preuzeta iz Popisa stanovništva iz 2011. godine.

2020/1 1	8.127	1	21.903	5.507	0
2020/1 2	8.126	-1	21.899	5.506	-1
Ukupno	8.126	-342	21.899	5.506	-314

Mali broj otkaza ukazuje da je većina nekretnina registriranih za iznajmljivanje turistima u domaćinstvu trajno izgubljena za dugotrajno stanovanje. Navedeno je rezultiralo značajnim smanjenjem ponude stambenih nekretnina. Broj novoizgrađenih nekretnina nije ni blizu nadomjestio broj izgubljenih za turistički najam. Uz rastuću potražnju za stambenim nekretninama i neelastičnu ponudu cijene su porasle. Hilber i Vermeulen (2014) su dokazali da u gradovima s neelastičnijom ponudom zbog regulacijskih ograničenja cijene stambenih nekretnina više rastu uslijed rasta potražnje za nekretninama. Kunovac i Žilić (2020.) su također došli do sličnog zaključka istražujući kratanja u Hrvatskoj, odnosno da prihod od turizma ne utječe značajno na rast cijena stambenih nekretnina već smanjenje ponude nekretnina zbog prenamjene stambenih nekretnina za stalno stanovanje u nekretnine na kratkotrajni najam. Prema dosadašnjim objavama smještajnih jedinica u objektima u domaćinstvu ne treba se očekivati veći povrat stambenih nekretnina ukoliko cjepivo za COVID-19 bude dostupno kao što je i najavljeno.

Za učiniti stanovanje u gradu Splitu priuštivijim nužno je povećati izgradnju novih nekretnina s kojim bi se djelom nadomjestio izgubljeni stambeni fond. Time će se sigurno smanjiti iseljavanje mladog stanovništva u fertilnoj dobi. S time, treba imati na umu da dijelovi grada Splita poput Šina, Kamena, Žrnovnice, Srinjina, Donjeg Sitna i Gornjeg Sitna imaju niže cijene stambenih nekretnina od susjednih gradova i općina u koje stanovništvo grada Splita seli, a to su: Podstrana, Kaštela, Klis, Dugopolje i Solin. U tim područjima Splita treba razvijati poželjne elemente koje stanovnici Splita cijene u području u kojem žive (graf 5.16.): dobre javne sadržaje (škole, vrtiće, ambulante...), blizinu trgovačkih sadržaja te dobru javnu infrastrukturu (prometna dostupnost, vodovodna i električna infrastruktura...).

Rezultati anketiranja građanina su pokazali da mladi ne sele samo zbog financijskih razloga. Loša kvaliteta javnih sadržaja/zelenih površina jest prvi razlog selidbe. Dodatno, analiza je pokazala da sele ljudi neovisno o visini dohotka po članu kućanstva. Stoga nepriuštive nekretnine nisu jedini motiv selidbe izvan Splita.

Rezultati su pokazali da i turisti nisu tako veliki problem u turistički „atraktivnim“ kvartovima. S obzirom na dobivene odgovore može se naslutiti da je stanovništvo iz turistički atraktivnih područja iselilo u ona područja gdje za cijenu stambenog prostora dobivaju više pozitivnih obilježja nekretnine i naselja koje cijene za život. Iseljavanje stanovništva nije dobro za neki grad, ipak nekretnine za turizam se renoviraju i time se dugoročno obnavlja stambeni fond – za neka druga vremena. Grad treba svojim mjerama djelovati da područja s manjim brojem stanovnika budu privlačnija za dugoročno stanovanje gledajući kroz prizmu stanovnika – da za cijenu nekretnine dobiju više pozitivnih obilježja nekretnine i naselja koja cijene za život. Navedeno se posebno odnosi na „turističke“ kotareve, tj. da promjene u naselju ne budu u cilju razvoja turizma već kvalitete života stalnih stanovnika.

Prema odgovorima na ankete posrednika na tržištu i investitora/graditelja potražnja nije velika od stranih kupaca niti od investitora za kratkoročan ili dugoročan najam. Najznačajnija je potražnja je od mladih ljudi koji formiraju kućanstva te od obitelji koje traže adekvatniji stan. S obzirom na tržište najma u Splitu, mladi nemaju drugu opciju nego li kupnju nekretnine prilikom formiranja svoga kućanstva. Time se mladima kao jedina opcija nudi zaduživanje na dugi rok i kupnja skupih nekretnina. Navedeno

izaziva dodatnu potražnju i novi rast cijena.⁹⁶ Grad Split treba djelovati na uklanjanje tog tržišnog nedostatka, a to je nepostojanje uređenog, sigurnog i financijski prihvatljivog tržišta dugoročnog najma. Poticanjem izgradnje stambenih nekretnina za dugoročan najam u jeftinijim, neizgrađenim, ali infrastrukturno ne opremljenim područjima Splita može se spriječiti iseljavanje mladih ljudi izvan Splita. Razvitak javne infrastrukture u tim dijelovima će privući potražnju, a time i privatne investitore/graditelje da ponude nove stambene nekretnine i na tim područjima.

⁹⁶ Kunovac i Žilić (2020.) su dokazali utjecaj subvencioniranih stambenih kredita za mlade na rast cijena stambenih nekretnina u većim centrima u Republici Hrvatskoj.

1.6.7. Literatura

- Barron, K., Kung, E. Proserpio, D.(2019). The Effect of Home-Sharing on House Prices and Rents: Evidence from Airbnb . dostupno na: <https://ssrn.com/abstract=3006832> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3006832> (pristupljeno 14. listopada 2019.).
- Bivens, J. (2019). The Economic Cost and Benefits of Airbnb, Economic Policy Institute, Washington.
- Blanco-Romero, A., Blazquez-Salom, M., Canoves, G. (2018). Barcelona, Housing Rent Bubble in Tourist City: Social Responses and Local Policies, Sustainability, 10, 2043, doi:10.3390/su10062043.
- Brett, L.D, Schmitz, A. (2015). Real Estate Market Analysis: Methods and Case Studies, Urban Land Institute, Washington.
- Brueggeman, W., Fisher, J. (2016). Real estate Finance and Investments, McGraw Hill, New York.
- Burazin J. i Perić V., (2019.), Godišnji plan i program rada za 2019. godinu, Split, Dječji dom Maestral
- Clapham, D. (2019). Remaking housing policy: an international study, Routledge, New York.
- Colliers (2019.): Market Overview H1 2019 – Research and Forecast Report, H1 | 2019, , Colliers International, Dostupno na: <https://www2.colliers.com/en-HR/Research/Market-Overview-Croatia-2019-H1>, (pristupljeno 30.listopada 2019.).
- Delmendo, I.C. (2019). Croatia on an Uptrend, Housing Market Strong, Investment Analysis of Croatian Real Estate Market, Global Property Gide, April, dotupno na: <https://www.globalpropertyguide.com/Europe/Croatia/Price-History>, (pristupljeno 24. listopada 2019.).
- Deloitte (2019). Property index : Overview of European Residential Markets, Where does residential prices growth end?, 8th edition, Deloitte.
- DZS (2001). Popis stanovništva, kućanstva i stanova 2001. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb.
- DZS (2011). Popis stanovništva, kućanstva i stanova 2011. godine, Stanovništvo po naseljima, DZS, Zagreb.
- DZS (2013). Građevinarstvo u 2011., DZS, Zagreb.
- DZS (2014). Građevinarstvo u 2012., DZS, Zagreb.
- DZS (2015). Građevinarstvo u 2013., DZS, Zagreb.
- DZS (2016). Građevinarstvo u 2014., DZS, Zagreb.
- DZS (2017). Popis stanovništva, kućanstva i stanova 2011. godine, Stanovi prema načinu korištenja, DZS, Zagreb.
- DZS (2017). Građevinarstvo u 2015., DZS, Zagreb.
- DZS (2018). Bruto domaći proizvod – pregled po županijama, DZS, Zagreb, dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/12-01-03_01_2018.htm, (pristupljeno 4. listopada 2019.).
- DZS (2018). Građevinarstvo u 2016., DZS, Zagreb.
- DZS (2019). Građevinarstvo u 2017., DZS, Zagreb.
- DZS (2019). Migracije – pregled po gradovima i općinama, DZS, Zagreb, dostupno na: <https://www.dzs.hr/Hrv/publication/StatisticsInLine.htm>, (pristupljeno 4. listopada 2019.).
- DZS (2019). Prirodno kretanje stanovništva - Razvedeni brakovi, DZS, Zagreb, dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/07-01-01_01_2019.htm , (pristupljeno 4. listopada 2019.).

- DZS (2019). Procjena stanovništva prema spolu, po gradovima/općinama, DZS, dostupno na: http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/Pokazatelji/Procjene%20stanovnistva.xlsx, (pristupljeno 4. listopada 2019.).
- DZS (2019). Procjena ukupnog broja stanovnika sredinom godine – pregled po gradovima i općinama, DZS, Zagreb, dostupno na: <https://www.dzs.hr/Hrv/publication/StatisticsInLine.htm>, (pristupljeno 4. listopada 2019.).
- DZS (2019). Prosječni godišnji indeksi cijena stambenih objekata, DZS, Zagreb, dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/13-01-02_01_2019.htm, (pristupljeno 4. listopada 2019.).
- DZS (2019). Zaposlenost i plaće – pregled po županijama, DZS, Zagreb, dostupno na: <https://www.dzs.hr/Hrv/publication/StatisticsInLine.htm>, (pristupljeno 4. listopada 2019.).
- FINA (2019).
- Glickman, E.A. (2014). An Introduction to Real Estate Finance, Elsevier, Amsterdam.
- Global Property Guide (2019): Rental Yields in Croatia Compared to Europe, Global Property Guide, dostupno na: <https://www.globalpropertyguide.com/Europe/Croatia/rent-yields>, (pristupljeno 24. listopada 2019.).
- Grad Split (2018). Izvješće o tržištu nekretnina za 2018. godinu za područje GRADA SPLITA, Grad Split, Split.
- Grgić, J. (2019). Analiza stanja – Demografija, radni materijal, Strategija razvoja Grada Splita do 2030. godine, Sveučilište u Splitu. Split.
- Gvozdanić A. (2014.), Studenti u reformiranom sustavu visokog obrazovanja, U: Ilišin, V., Sociološki portreti hrvatskih studenata, Zagreb, Institut za društvena istraživanja
- Hilber, Christian A. L. and Vermeulen, Wouter (2014). The impact of supply constraints on house prices in England. Economic Journal . ISSN 0013-0133
- HNB (2015). Mjerenje financijske pismenosti i financijske uključenosti u Hrvatskoj, HNB i HANFA, Zagreb, dostupno na: http://old.hnb.hr/priopc/2016/hr/hp04022016_prezentacija.pdf, (pristupljeno 23. kolovoza 2019.).
- HNB (2019). Financijska stabilnost, br. 20. HNB, Zagreb, dostupno na: <https://www.hnb.hr/analize-i-publikacije/redovne-publikacije/financijska-stabilnost>, (pristupljeno 23. listopada 2019.).
- IRMO (2019). Master studija o razvoju Splita ili Urbane aglomeracije: Predviđanja budućih potreba u sektorima demografije, turizma i ekonomije, Institut za međunarodne odnose, Zagreb.
- Kinght Frank (2019). Welth Report, Kinght Frank, London, dostupno na: <https://www.knightfrank.com/wealthreport>, (pristupljeno 19. listopada 2019.).
- Kolbe, P., Greer, G. (2006). Investment Analysis for Real Estate Decisions, Dearborn, Chicago.
- Kovač, D. (2019). Analiza stanja – Tržište rada, radni materijal, Strategija razvoja Grada Splita do 2030. godine, Sveučilište u Splitu. Split.
- Kunovac, D., Kotarac, K. (2019). Cijene stambenih nekretnina u Hrvatskoj, Hrvatska narodna banka, Pregledi P-41, Zagreb.
- Kunovac, D., Žilić, I. (2020.). Dome o slatki dome: Utjecaj subvencioniranja stambenih kredita na tržište nekretnina u Hrvatskoj, Working Papers W – 60, Hrvatska narodna banka, Zagreb.
- Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (2017.), Nacionalna strategija za zaštitu od nasilja u obitelji za razdoblje od 2017. do 2022., Zagreb, Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku
- Myers, D. (2019). Economics and Property, Routledge, New York.

Njuškalo (2019.a) U godinu dana stanovi poskupjeli 8 posto, a kuće 4,5 posto! - Godišnja analiza, Njuškalo Blog Dom i Vrt, Njuškalo, siječanj 2019., dostupno na: <https://blog.njuskalo.hr/dom-i-vrt/cijene-stanova-rasle-osam-a-kuca-cetiri-posto>, (pristupljeno 23.listopada 2019.).

Njuškalo (2019.b) Cijene stanova rasle osam, a kuća četiri posto!, Njuškalo Blog Dom i Vrt, Njuškalo, studeni 2019., dostupno na: <https://blog.njuskalo.hr/dom-i-vrt/cijene-stanova-rasle-osam-a-kuca-cetiri-posto>, (pristupljeno 23.listopada 2019.).

Rašić, I. et al. (2019.), Pregled tržišta Nekretnina Republike Hrvatske 2018., Ekonomski institut Zagreb, dostupno na: <https://www.eizg.hr/publikacije/serijske-publikacije/pregled-trzista-nekretnina-republike-hrvatske/4273>, (pristupljeno 28.siječnja 2020.)

Tkalec, M., Vizek, M., Žilić, I. (2018). Pregled tržišta Nekretnina Republike Hrvatske 2012.–2017., Ekonomski institut Zagreb, Zagreb.

TZ (2019).Interni podaci iz sustava eVizitor, Turistička zajednica

Udruga Domine (2018.), Izvještaj za 2017. godinu, Split: Domine, organizacija za promicanje ženskih prava

World Bank (2018). Tourism and the Sharing Economy: Policy & Potential of Sustainable Peer-to-Peer Accommodation, World Bank Group, Washington.

Zahratu, S., Arcaute, E., Batty, M. (2019). Airbnb's disruption of the housing structure in London, Cornell University, dostupno na: <https://arxiv.org/abs/1903.11205>, (pristupljeno 15. rujna 2019.).

1.6.8. Popis grafova

Graf 2.1. Rast broja stanova namijenjenih za stalno stanovanje 2001.- 2011. po kotarima	260
Graf 2.2. Broj izgrađenih stanova po kotarima 2013.-2018.	262
Graf 2.3. Broj stanova prema izdanim odobrenjima za građenje 2013.-2017.	263
Graf 2.4. Broj stanova prema izdanim odobrenjima za građenje 1.7.2018. 30.6.2019. po kotarima	264
Graf 2.5. Stanovi prema načinu korištenja, usporedba s drugim gradovima, 2011.	265
Graf 2.6. Privremeno nenaseljeni stanovi po kotarima, razlika 2001.- 2011.	266
Graf 2.7. Stalno nastanjeni stanovi po kotarima, razlika 2001.- 2011.	267
Graf 2.9. Veličina stanova prema broju soba u fondu stalno naseljenih stanova po kotarima, 2011.	270
Graf 2.11. Korištenje stanova po osnovi vlasništava, 2011.	273
Graf 2.12. Korištenje energenata za grijanje unutar fonda stalno naseljenih stanova, 2011.	275
Graf 2.13. Usporedba korištenja različitih energenta za grijanje po kotarima, 2011.	277
Graf 3.1. BDP po stanovniku u Hrvatskoj i izabranim županijama (2001.-2016.)	279
Graf 3.2. Neto plaća u Hrvatskoj, Gradu Zagrebu i županijama: Splitsko-dalmatinskoj, Dubrovačko-neretvanskoj, Primorsko-goranskoj i Zadarskoj (2001.-2017.)	280
Graf 3.3. Promjena verižnog indeksa prosječnog godišnjeg dohotka posloprimaca u Hrvatskoj, Splitsko-dalmatinskoj županiji te gradovima Split, Zagreb, Rijeka, Dubrovnik, Zadar (2013.-2017.)	281
Graf 3.4. Registrirana nezaposlenost	282
Graf 3.5. Broj nezaposlenih osoba – verižni indeks	282
Graf 3.6. Cijene stambenih nekretnina u Hrvatskoj, Gradu Zagrebu, regijama Jadran i Ostalo	283
Graf 3.7. Prosječno ostvarena cijena za nove rezidencijalne nekretnine u izabranim EU zemljama u 2019. godini (EUR/m ²)	286
Graf 3.8. Priuštivost stanovanja u izabranim zemljama: Koliko treba dati godišnjih plaća za kupiti novu nekretninu od 70 m ² u 2018. godini prema ostvarenim cijenama?	287
Graf 3.9. Priuštivost stanovanja u gradovima Split, Zagreb, Rijeka i Dubrovnik: Koliko treba dati godišnjih plaća za kupiti novu nekretninu od 70 m ² u 2018. godini prema traženim cijenama?	287
Graf 3.10. Kretanje proja stanovnika u Hrvatskoj, Splitsko-dalmatinskoj županiji i gradovima Split, Zagreb, Rijeka, Zadar i Dubrovnik (2001.-2018.)	289
Graf 3.11. Saldo migracija iz drugog grada/općine unutar Splitsko-dalmatinske županije za gradove i općine Urbane aglomeracije Split, (ukupno za period 2011.-2017.)	290
Graf 3.12. Saldo migracija iz drugog grada/općine unutar Splitsko-dalmatinske županije za gradove/općine Split, Solin, Postrana, Klis, Kaštela i Dugopolje (po godinama 2011.-2017.)	291
Graf 3.13. Gustoća naseljenosti stanovništva po naseljima i mjesnoj samoupravi Grada Splita 2001. i 2011. godine	292
Graf 3.14. Gustoća naseljenosti stanovništva po kotarima naselja Splita 2001. i 2011. godine	292
Graf 3.15. Broj objekata u domaćinstvu prema gradskim kotarima naselja Split na dan 18.11.2019. prema sustavu eVizitor	294
Graf 3.16. Struktura kućanstva prema broju članova u Gradu Splitu (2001. i 2011.)	295

Graf 3.17. Razvedeni brakovi prema naseljima 2001.-2017.	296
Graf 3.18. Kretanje broja kućanstva prema načinu stanovanja u Gradu Splitu (Δ 2001	297
Graf 3.19. Kretanje udjela kućanstava koje živi u stambenoj jedinici s jednim ili više kućanstvom i ukupnog broja kućanstava za Republiku Hrvatsku, gradove Split, Zagreb, Rijeka, Zadar, Dubrovnik, Splitsko-dalmatinsku županiju te naselja Grada Splita (2001.i 2011.)	298
Graf 3.20. Ukupan broj dolazaka i noćenja u gradovima Splitu, Zagreb, Rijeka, Zadar, Dubrovnik (2013.-2017.)	299
Graf 3.21. Kretanje ostvarenih cijena stanova/apartmana u izabranim gradovima Hrvatske	309
Graf 3.22. Prosječna tražena cijena stambene jedinice za naselja Grada Splita	313
Graf 3.23. Prosječna tražena cijena stana u kotarima naselja Split	314
Graf 3.24. Tražene cijene kotare u odnosu na prosječno traženu cijenu za stan/apartman na području naselja Split	315
Graf 3.25. Tražene prodajne cijene stambenih jedinica za naselja Žrnovnica, Slatine, Kamen Stobreč	316
Graf 3.26. Postotna razlika između tražene cijene u odnosu na naselje Split (u %)	316

1.6.9. Popis slika

Slika 2.1. Broj novoizgrađenih stanova 2013.- 2018. po naseljima i mjesnoj samoupravi grada Splita			
262			
Slika 2.2. Broj privremeno nenastanjenih stanova po kotarima, 2011.	267		
Slika 2.3. Korištenje energenata u kućanstvima EU-28, 2017.	275		
Slika 3.1. Teritorijalni obuhvat Urbane aglomeracije Split	285		
Slika 3.2. Prosječni tražene cijene stanova u izabranim gradovima Hrvatske	309		
Slika 4.1. Populacijska piramida grada Splita u 2001. i 2011. godini	Error!	Bookmark	not defined.

1.6.10. Popis tablica

Tablica 2.1. Ukupni broj stanova, stanovnika i kućanstava; usporedba 2001. i 2011.	258
Tablica 2.2. Broj izgrađenih stanova u naselju Split 2011.- 2017.	260
Tablica 2.4. Stanovi prema načinu korištenja	265
Tablica 2.5. Stanovi prema broju soba i njihov udio u fondu stalno naseljenih stanova, 2001. i 2011.	270
Tablica 2.6. Broj stanova priključenih javnu gradsku vodovodnu i kanalizacijsku mrežu, 2011.	274
Tablica 3.1. Priuštivost stanovanja u Gradu Splitu i u sporednim gradovima	288
Tablica 3.2. Saldo migracija po iz drugog grada/općine unutar Splitsko-dalmatinske županije za gradove i općine Urbane aglomeracije Split, (po godinama period 2011.-2017.)	290
Tablica 3.3. Kretanja kućanstava u Hrvatskoj, Splitsko-dalmatinskoj županiji i gradovima Split, Zagreb, Rijeka, Zadar i Dubrovnik (2001. i 2011. godine)	295
Tablica 3.4. Promjena broja kreveta u domaćinstvu i ostalim ugostiteljskim objektima na području Grada Splita 2010.-2019	300
Tablica 3.5. Broj objekata u domaćinstvu i ostali ugostiteljski objekti u Gradu Splitu (2016.-18.11.2019.)	302
Tablica 3.6. Broj smještajnih objekata i obveznika u domaćinstvu prema naseljima Grada Splita (rujan 2016.- listopad 2019.), eVisitor, stanje 31.12.2018.	304
Tablica 3.7. Broj turista u naseljima Grada Splita prema lokaciji objekata za turistički najam	306
Tablica 3.8. Kretanje kamatnih stopa na štednju u Hrvatskoj	307
Tablica 3.9. Broj prodanih stanova/apartmana po županijama i godinama	308
Tablica 3.10. Distribucijski pokazatelji kupoprodajnih cijena stanova/apartmana po m ² u HRK po županijama za period 2012.-2017.	308
Tablica 3.11. Kupoprodajne cijene stanova/apartmana 2015.-2018. u Gradu Splitu	311
Tablica 3.12. Kupoprodajne cijene stambenih zgrada (kuća) 2015.-2018. u Gradu Splitu	311
Tablica 3.13. Ostvarene kupoprodajne cijene stambenih zgrada (kuća) za naselja Žrnovnica, Slatine, Kamen Stobreč (2015.-2018.)	311

1.6.11. Prilozi

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	ukupno 2013.-2018.
GK BAČVICE	15	87	0	4	55	5	166
GK BLATINE-ŠKRAPE	0	2	1	13	0	0	16
GK BOL	0	4	3	0	0	0	7
GK BRDA	0	2	0	0	0	0	2
GK GRAD	0	0	0	12	14	0	26
GK GRIPE	0	0	0	1	0	0	1
GK KMAN	16	0	0	0	2	0	18
GK KOCUNAR	33	0	0	0	0	0	33
GK LOKVE	0	0	0	0	0	0	0
GK LOVRET	0	0	0	0	0	0	0
GK LUČAC-MANUŠ	0	7	1	5	1	0	14
GK MEJAŠI	0	168	206	374	16	25	789
GK MEJE	0	1	20	2	21	15	59
GK MERTOJAK	31	0	1	5	0	0	37
GK NESLANOVAC	0	0	0	0	0	12	12
GK PLOKITE	0	0	0	0	0	0	0
GK PUJANKE	0	0	0	0	0	0	0
GK RAVNE NJIVE	0	0	0	0	0	0	0
GK ŠINE	0	6	0	0	0	0	6
GK SIROBUJA	0	38	0	0	0	0	38
GK SPINUT	0	123	1	0	0	1	125
GK SPLIT 3	0	0	0	0	0	0	0
GK SUĆIDAR	0	0	0	5	0	1	6
GK TRSTENIK	0	0	0	0	0	0	0
GK VAROŠ	0	8	3	2	3	12	28
GK VISOKA	0	21	0	76	1	49	147
GK ŽNJAN	177	36	2	30	6	58	309
MO DONJE SITNO	0	0	0	0	0	0	0

MO GORNJE SITNO	0	0	0	0	0	0	0
MO KAMEN	0	0	1	0	0	0	1
MO SLATINE	0	0	0	2	4	4	10
MO SRINJINE	0	0	0	0	0	3	3
MO STOBREČ	0	7	0	3	36	58	104
MO ŽRNOVNICA	0	0	0	0	5	2	7
ukupno	272	510	238	534	164	245	1,963

Prilog 1. Broj novoizgrađenih stanova po gradskim kotarima 2013.-2018.

Izvor: Grad Split, podaci o izdanim uporabnim dozvolama (2019.)

Prilog 2. Broj stanova za stalno stanovanje po kotarima, usporedba 2001. i 2011.

gradski kotar / mjesni odbor	Popis 2001.				Popis 2011.				razlika 2001. - 2011. %		
	ukupno	nastanjeni	privremeno nenastanjeni	Napušteni	ukupno	nastanjeni	privremeno nenastanjeni	napušteni	ukupno razlika	nastanjeni razlika	privremeno nenastanjeni razlika
GK BAČVICE	2,822	2,515	299	8	3,197	2,505	676	16	375	-10	377
GK BLATINE- ŠKRAPE	2,128	1,997	130	1	2,171	1,926	227	18	43	-71	97
GK BOL	4,215	3,845	359	11	4,434	3,804	610	20	219	-41	251
GK BRDA	1,973	1,807	160	6	2,270	1,950	299	21	297	143	139
GK GRAD	2,865	2,475	359	31	2,938	2,193	717	28	73	-282	358
GK GRIPE	2,556	2,323	224	9	2,629	2,213	414	2	73	-110	190
GK KMAN	2,034	1,841	187	6	2,193	1,861	329	3	159	20	142
GK KOCUNAR	1,426	1,301	125	0	1,571	1,304	264	3	145	3	139

GK LOKVE	2,435	2,285	148	2	2,422	2,158	254	10	-13	-127	106
GK LOVRET	3,491	3,121	369	1	4,314	3,703	608	3	823	582	239
GK LUČAC-MANUŠ	2,770	2,405	351	14	2,782	2,206	565	11	12	-199	214
GK MEJAŠI	1,602	1,402	197	3	2,753	2,108	631	14	1,151	706	434
GK MEJE	1,592	1,395	194	3	1,823	1,470	334	19	231	75	140
GK MERTOJAK	2,421	2,282	138	1	2,711	2,373	336	2	12	4	143
GK NESLANOVAC	1,151	1,047	101	3	1,407	1,178	227	2	22	13	125
GK PLOKITE	2,322	2,149	167	6	2,536	2,155	377	4	9		126
GK PUJANKE	3,140	2,826	305	9	3,246	2,853	377	16	3	1	24
GK RAVNE NJIVE	1,808	1,747	59	2	1,883	1,749	134		4		127
GK ŠINE	323	294	29	0	689	520	169		113	77	483
GK SIROBUJA	645	579	66	0	994	791	199	4	54	37	202
GK SPINUT	3,053	2,876	167	10	3,157	2,781	366	10	3	-3	119
GK SPLIT 3	3,469	3,269	200	0	3,631	3,217	409	5	5	-2	105
GK SUĆIDAR	3,573	3,258	306	9	3,981	3,413	566	2	11	5	85

GK TRSTENIK	2,528	2,290	235	3	3,152	2,601	547	4	25	14	133
GK VAROŠ	2,336	1,949	371	16	2,515	1,821	652	42	8	-7	76
GK VISOKA	1,599	1,368	228	3	2,037	1,608	404	25	27	18	77
GK ŽNJAN	1,123	897	222	4	2,543	1,769	763	11	126	97	244
MO DONJE SITNO	100	95	5	-	179	104	67	8	79	9	1,240
MO GORNJE SITNO	106	99	7	-	156	118	30	8	47	19	329
MO KAMEN	576	505	71	-	692	505	185	2	20		161
MO SLATINE	497	374	88	35	608	442	146	20	22	18	66
MO SRINJINE	348	336	12		407	328	61	18	17	-2	408
MO STOBREČ	914	732	179	3	1,154	907	240	7	26	24	34
MO ŽRNOVNICA	731	692	37	2	1,433	1,028	374	31	96	49	911
UKUPNO	64,672	58,376	6,095	201	74,608	61,662	12,557	389	15	6	106

Izvor: DZS (2019.)

Prilog 3: Stanovi prema broju soba unutar fonda stalno nastanjenih stanova po kotarima, 2011.

	ukupno	1-sobni		2-sobni		3-sobni		4-sobni		5 i više-sobni	
GK BAČVICE	2505	181	7%	623	25%	1067	43%	488	19%	146	6%
GK BLATINE-ŠKRAPE	1926	146	8%	297	15%	1091	57%	354	18%	38	2%
GK BOL	3804	386	10%	1312	34%	1660	44%	403	11%	43	1%
GK BRDA	1950	229	12%	647	33%	745	38%	280	14%	49	3%
GK GRAD	2193	294	13%	645	29%	830	38%	302	14%	122	6%
GK GRIPE	2213	163	7%	745	34%	1033	47%	240	11%	32	1%
GK KMAN	1861	284	15%	593	32%	749	40%	214	11%	21	1%
GK KOCUNAR	1304	169	13%	447	34%	516	40%	149	11%	23	2%
GK LOKVE	2158	184	9%	845	39%	1001	46%	126	6%	2	0%
GK LOVRET	3703	334	9%	1719	46%	1263	34%	346	9%	41	1%
GK LUČAC-MANUŠ	2206	285	13%	744	34%	784	36%	327	15%	66	3%
GK MEJAŠI	2108	133	6%	342	16%	829	39%	704	33%	100	5%
GK MEJE	1470	74	5%	319	22%	583	40%	405	28%	89	6%
GK MERTOJAK	2373	177	7%	380	16%	1039	44%	755	32%	22	1%
GK NESLANOVAC	1178	187	16%	399	34%	431	37%	133	11%	28	2%
GK PLOKITE	2155	337	16%	1035	48%	706	33%	72	3%	5	0%
GK PUJANKE	2853	220	8%	555	19%	1133	40%	907	32%	38	1%
GK RAVNE NJIVE	1749	182	10%	653	37%	850	49%	63	4%	1	0%
GK ŠINE	520	40	8%	118	23%	267	51%	87	17%	8	2%
GK SIROBUJA	791	25	3%	73	9%	305	39%	333	42%	55	7%
GK SPINUT	2781	244	9%	753	27%	1251	45%	482	17%	51	2%
GK SPLIT 3	3217	269	8%	1248	39%	1441	45%	247	8%	12	0%

GK SUĆIDAR	3413	349	10%	947	28%	1490	44%	574	17%	53	2%
GK TRSTENIK	2601	359	14%	651	25%	1130	43%	400	15%	61	2%
GK VAROŠ	1821	377	21%	579	32%	556	31%	246	14%	63	3%
GK VISOKA	1608	161	10%	336	21%	596	37%	455	28%	60	4%
GK ŽNJAN	1769	201	11%	384	22%	696	39%	429	24%	59	3%
MO DONJE SITNO	104	17	16%	36	35%	32	31%	14	13%	5	5%
MO GORNJE SITNO	118	6	5%	44	37%	44	37%	19	16%	5	4%
MO KAMEN	505	14	3%	63	12%	192	38%	212	42%	24	5%
MO SLATINE	442	44	10%	97	22%	166	38%	103	23%	32	7%
MO SRINJINE	328	20	6%	80	24%	135	41%	76	23%	17	5%
MO STOBREČ	907	64	7%	244	27%	426	47%	139	15%	34	4%
MO ŽRNOVNICA	1028	71	7%	237	23%	400	39%	251	24%	69	7%
ukupno	61,662	622 6	10%	18,19 0	29%	25,43 7	41%	10,33 5	17%	1,47 4	2%

Izvor: DZS (2019.)

Prilog 4. Instalacije stalno naseljenih stanova, po kotarima, 2011.

	UKUPNO STANOVA	VODA	%	KANALIZACIJA	%	ELEKTRIČNA ENERGIJA	%
GK BAČVICE	2,505	2,504	100%	2,504	100%	2,505	100%
GK BLATINE- ŠKRAPE	1,926	1,926	100%	1,926	100%	1,926	100%
GK BOL	3,804	3,798	100%	3,798	100%	3,804	100%
GK BRDA	1,950	1,948	100%	1,948	100%	1,950	100%
GK GRAD	2,193	2,193	100%	2,193	100%	2,193	100%
GK GRIPE	2,213	2,211	100%	2,211	100%	2,213	100%
GK KMAN	1,861	1,858	100%	1,858	100%	1,860	100%
GK KOCUNAR	1,304	1,303	100%	1,303	100%	1,304	100%
GK LOKVE	2,158	2,157	100%	2,157	100%	2,158	100%
GK LOVRET	3,703	3,702	100%	3,702	100%	3,703	100%
GK LUČAC- MANUŠ	2,206	2,205	100%	2,204	100%	2,206	100%
GK MEJAŠI	2,108	2,105	100%	2,105	100%	2,108	100%
GK MEJE	1,470	1,470	100%	1,470	100%	1,470	100%
GK MERTOJAK	2,373	2,373	100%	2,373	100%	2,373	100%
GK NESLANOVAC	1,178	1,178	100%	1,178	100%	1,178	100%
GK PLOKITE	2,155	2,154	100%	2,154	100%	2,155	100%
GK PUJANKE	2,853	2,853	100%	2,853	100%	2,853	100%
GK RAVNE NJIVE	1,749	1,748	100%	1,748	100%	1,748	100%
GK ŠINE	520	520	100%	520	100%	520	100%
GK SIROBUJA	791	791	100%	791	100%	791	100%
GK SPINUT	2,781	2,781	100%	2,781	100%	2,781	100%
GK SPLIT 3	3,217	3,211	100%	3,211	100%	3,217	100%

GK SUĆIDAR	3,413	3,413	100%	3,413	100%	3,413	100%
GK TRSTENIK	2,601	2,601	100%	2,601	100%	2,601	100%
GK VAROŠ	1,821	1,820	100%	1,820	100%	1,821	100%
GK VISOKA	1,608	1,607	100%	1,607	100%	1,608	100%
GK ŽNJAN	1,769	1,767	100%	1,767	100%	1,769	100%
MO DONJE SITNO	104	102	98%	103	99%	104	100%
MO GORNJE SITNO	118	117	99%	117	99%	118	100%
MO KAMEN	505	503	100%	503	100%	504	100%
MO SLATINE	442	440	100%	440	100%	442	100%
MO SRINJINE	328	327	100%	327	100%	328	100%
MO STOBREČ	907	907	100%	907	100%	907	100%
MO ŽRNOVNICA	1,028	1,027	100%	1,026	100%	1,026	100%
UKUPNO	61,662	61,620	100%	61,619	100%	61,657	100%

Izvor: DZS (2019.)

Prilog 5. Korištenje energenata za grijanje u stalno naseljenim stanovima, po kotarima, 2011.

	broj stalno naseljenih	drva		loživo ulje		plin		električna energija		grijanje iz mjesnog centra, stambene	
GK BAČVICE	2,515	372	15%	53	2%	14	1%	1,966	78%	98	4%
GK BLATINE-ŠKRAPF	1,927	50	3%	4	0%	5	0%	372	19%	1496	78%
GK BOL	3,813	133	3%	19	0%	11	0%	3,487	91%	153	4%
GK BRDA	1,954	251	13%	19	1%	16	1%	1,421	73%	243	12%
GK GRAD	2,204	46	2%	11	0%	11	0%	1,995	91%	133	6%
GK GRIPE	2,213	80	4%	8	0%	6	0%	2,022	91%	96	4%
GK KMAN	1,862	94	5%	20	1%	7	0%	1,070	57%	665	36%
GK KOCLINAR	1,304	98	8%	12	1%	8	1%	991	76%	193	15%
GK LOKVE	2,162	66	3%	84	4%	4	0%	1,902	88%	105	5%
GK LOVRET	3,708	72	2%	36	1%	11	0%	3,336	90%	244	7%
GK LUČAC-MANIŠ	2,207	90	4%	13	1%	14	1%	2,032	92%	57	3%
GK MEJAŠI	2,110	552	26%	102	5%	18	1%	1,247	59%	187	9%
GK MEJE	1,471	112	8%	47	3%	4	0%	1,288	88%	15	1%
GK MERTOIAK	2,373	130	5%	5	0%	13	1%	2,002	84%	219	9%
GK NESLANOVA	1,178	160	14%	30	3%	4	0%	935	79%	38	3%
GK PLOKITE	2,160	82	4%	9	0%	11	1%	1,622	75%	435	20%
GK PUJANKE	2,853	267	9%	8	0%	10	0%	2,396	84%	159	6%
GK RAVNE NIIVE	1,749	57	3%	3	0%	11	1%	1,214	69%	464	27%
GK ŠINE	520	89	17%	59	11%	3	1%	357	69%	10	2%
GK SIROBITA	793	256	32%	103	13%	5	1%	411	52%	14	2%
GK SPINUT	2,788	71	3%	10	0%	7	0%	1,974	71%	722	26%

GK SPLIT 3	3,218	98	3%	8	0%	8	0%	2,474	77%	629	20%
GK SUĆIDAR	3,414	328	10%	37	1%	13	0%	2,368	69%	663	19%
GK TRSTENIK	2,603	97	4%	162	6%	9	0%	1,895	73%	426	16%
GK VAROŠ	1,824	76	4%	13	1%	13	1%	1,677	92%	40	2%
GK VISOKA	1,608	199	12%	60	4%	10	1%	1,269	79%	68	4%
GK ŽNJAN	1,773	81	5%	30	2%	7	0%	1,554	88%	97	5%
MO DONJE SITNO	104	63	61%	12	12%	0	0%	28	27%	1	1%
MO GORNJE SITNO	119	86	72%	19	16%	0	0%	14	12%	0	0%
MO KAMEN	507	191	38%	41	8%	4	1%	249	49%	20	4%
MO SLATINE	443	127	29%	38	9%	2	0%	265	60%	8	2%
MO SRINIINE	328	203	62%	36	11%	2	1%	85	26%	1	0%
MO STOBREČ	908	135	15%	56	6%	11	1%	683	75%	6	1%
MO ŽRNOVNICA	1,030	470	46%	126	12%	11	1%	412	40%	10	1%

Izvor: DZS (2019.)

Prilog 6. Kretanje broja stanovnika, BDP-a, registrirane nezaposlenosti, cijena nekretnina i kamatnih stopa (2001.-2018.)

Područje	Varijabla	2001.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Grad Split	Br. stanovnika	188,694	177,624	176,826	175,537	174,333	173,109	172,362	171,281	170,419
SD županija	Br. stanovnika	463,676	454,798	454,777	454,711	454,627	453,155	452,035	449,610	448,071
RH	Br. stanovnika	4,437,460	4,284,889	4,262,140	4,246,809	4,225,316	4,190,669	4,154,213	4,105,493	4,076,246
Grad Zagreb	Br. stanovnika		790,017	794,101	796,866	799,999	801,349	803,647	803,900	806,341
Grad Rijeka	Br. stanovnika		128,624	126,410	125,023	123,725	121,975	120,855	119,161	117,415
Grad Zadar	Br. stanovnika		75,062	75,416	75,575	75,537	75,346	75,437	75,200	75,194
Grad Dubrovnik	Br. stanovnika		42,615	42,794	43,053	43,400	43,697	43,950	44,149	44,376
SD županija	BDP po stan.	36,669	60,717	59,362	59,864	60,417	62,611	65,161		
RH	BDP po stan.	45,175	77,857	77,494	77,985	78,273	80,707	84,207		
Grad Zagreb	BDP po stan.	76,445	142,119	140,592	139,260	139,655	142,824	147,166		
PG županija	BDP po stan.	53,302	94,223	98,831	98,507	97,012	97,721	100,815		
Z županija	BDP po stan.	35,721	61,448	61,118	62,006	63,046	65,583	68,611		
DN županija	BDP po stan.	40,577	73,331	73,857	75,696	77,841	80,970	84,871		
Jadranska Hrvatska	BDP po stan.	43,543	74,343	74,362	75,118	75,677	77,715	80,920		
SD županija	Neto plaća	3,491.00	5,170.00	5,221.00	5,215.00	5,260.00	5,270.00	5,354.00	5,595.00	
RH	Neto plaća	3,506.00	5,429.00	5,469.00	5,507.00	5,529.00	5,650.00	5,696.00	5,971.00	
Grad Zagreb	Neto plaća	4,011.00	6,359.00	6,366.00	6,437.00	6,451.00	6,626.00	6,740.00	6,990.00	

PG županija	Neto plaća	3,564 .00	5,418 .00	5,464 .00	5,518 .00	5,538 .00	5,620 .00	5,690 .00	5,979 .00	
Z županija	Neto plaća	3,461 .00	5,280 .00	5,268 .00	5,364 .00	5,279 .00	5,330 .00	5,404 .00	5,571 .00	
DN županija	Neto plaća	3,429 .00	5,348 .00	5,376 .00	5,407 .00	5,516 .00	5,628 .00	5,738 .00	6,019 .00	
SD županija	Reg. nezapos.	30.15	24.01	25.76	27.94	28.60	26.10	24.11	21.37	18.20
RH	Reg. nezapos	22.60	19.10	19.70	21.50	22.20	19.32	16.94	13.94	11.10
Grad Zagreb	Reg. nezapos	13.30	9.43	9.50	10.75	11.20	9.62	8.23	6.43	4.70
PG županija	Reg. nezapos	19.77	15.69	15.63	16.98	17.90	14.92	12.97	9.94	8.00
Z županija	Reg. nezapos	32.15	21.02	21.14	22.53	22.50	17.73	16.02	13.34	10.70
DN županija	Reg. nezapos	24.93	18.76	19.03	20.46	21.50	20.54	18.31	16.52	13.00
RH	Cijene nekretnina	63.92	110.6 6	108.9 3	104.6 3	102.9 8	100	100.8 9	104.7 5	111.1 4
Jadran	Cijene nekretnina	53.70	110.7	108.7 4	105.5 2	103.3 7	100	101.3 2	105.7 4	111.3 9
Grad Zagreb	Cijene nekretnina	71.02	112.1 1	109.9 2	103.5 1	102.1 8	100	100.7 2	105.0 8	116.3 7
Ostalo	Cijene nekretnina	72.49	108.5 5	108.0 4	103.6 1	102.8	100	99.18	99.73	100.2 6
Kamatna stopa na stambeni kredit		5.8	5.16	5.16	5.27	5.66	4.1	3.8	4	
Kamatna stopa na oročenuštednju		4.27	4.85	4.81	1.68	0.39	0.7	0.05	0.05	

Izvor: DZS (2019.), HNB (2019.)

Prilog 7. Izabrani makroekonomski podaci relevantnih za formiranje cijena na tržištima stambenih nekretnina na prostoru Grada Splita, Splitsko-dalmatinske županije, Republike Hrvatske i izabranih gradova (2013.-2017)

Područje	Varijabla	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Grad Split	Pros. god. doh.	39,063	38,505	30,564	30,663	46,725
SD županija	Pros. god. doh.	34,848	34,592	27,316	27,347	41,716
RH	Pros. god. doh.	36,357	37,491	29,154	30,410	46,776
Grad Zagreb	Pros. god. doh.	42,184	48,685	38,546	39,859	63,886
Grad Rijeka	Pros. god. doh.	40,396	40,915	31,269	32,324	49,057
Grad Zadar	Pros. god. doh.	38,706	36,387	28,743	28,959	42,896
Grad Dubrovnik	Pros. god. doh.	37,804	37,265	30,442	31,815	49,312
Grad Split	Br. nezaposlenih (10. mj.)	17,814	16,751	15,839	13,790	12,039
SD županija	Br. nezaposlenih (10. mj.)	45,975	41,999	39,014	33,690	28,754
RH	Br. nezaposlenih (10. mj.)	344,444	306,170	275,813	225,703	180,404
180,Grad Zagreb	Br. nezaposlenih (10. mj.)	46,791	41,714	38,948	31,638	23,630
Grad Rijeka	Br. nezaposlenih (10. mj.)	9,922	8,513	7,438	5,844	4,451
Grad Zadar	Br. nezaposlenih (10. mj.)	4,922	3,740	3,505	2,868	2,355
Grad Dubrovnik	Br. nezaposlenih (10. mj.)	1,766	1,639	1,540	1,117	941
Grad Split	Nezap. 15-29) (10. mj.)	5,253	4,837	4,295	3,659	2,856

SD županija	Nezap. u dobi (15-29) (10. mj.)	14,616	12,844	11,670	9,706	7,731
RH	Nezap. u dobi (15-29) (10. mj.)	115,918	96,990	86,539	68,502	51,134
Grad Zagreb	Nezap. u dobi (15-29) (10. mj.)	15,056	11,616	11,198	8,276	5,540
Grad Rijeka	Nezap. u dobi (15-29) (10. mj.)	3,027	2,515	2,097	1,537	1,095
Grad Zadar	Nezap. u dobi (15-29) (10. mj.)	1,620	1,240	1,243	1,024	843
Grad Dubrovnik	Nezap. u dobi (15-29) (10. mj.)	518	479	422	313	252

Izvor: FINA (2017.) podaci preuzeti iz Kovač, D.(2019.): Analiza stanja – Tržište rada

Prilog 8. Broj objekata u domaćinstvu prema gradskim kotarima naselja Split na dan 18.11.2019.

	Objekti u naselju Split	Ista adresa objekta i prebivališta vlasnika	Razlika
Bačvice	565	240	325
Blatine-Šrape	159	95	64
Bol	257	115	142
Brda	29	20	9
Grad	757	243	514
Gripe	267	102	165
Kacunar	36	22	14
Kamen	7	0	7
Kman	46	25	21
Lokve	28	7	21
Lovret	353	175	178
Lučac-Manuš	941	343	598
Mejaši	120	69	51
Meje	225	128	97
Mertojak	61	33	28
Neslanovac	12	12	0
Pokite	36	13	23
Pujanke	36	22	14
Ravne njive	15	5	10
Sirobuja	46	34	12
Šine	42	26	16
Spinut	253	121	132
Split 3	89	47	42
Sučidar	105	60	45

Trstenik	182	84	98
Varoš	817	338	479
Visoka	105	74	31
Žnjan	320	149	171
Nepoznato	24	0	24
Ukupno	5933	2602	3331

Prilog 9. Privatna kućanstva prema broju članova i osnovi korištenja stambene jedinice 2011. i 2011.

POPIS 2001.												
Osnova korištenja stambene jedinice	Područje/ Ime grada ili općine											
	Grad Split		RH		Grad Zadar		Grad Dubrovnik		Grad Rijeka		Grad Zagreb	
	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%
Ukupno	60700	100.00%	1477377	100.00%	2396	0.16%	14709	100.00%	53406	100.00%	275464	100.00%
Privatno vlasništvo ili suvlasništvo	47021	77.46%	1225235	82.93%	1861	0.13%	11609	78.92%	42419	79.43%	222697	80.84%
Najmoprimac sa slobodno ugovorenom najamninom	2784	4.59%	42195	2.86%	1005	0.07%	488	3.32%	2633	4.93%	11742	4.26%
Srodstvo s vlasnikom ili najmoprimcem stana	666	1.10%	110008	7.45%	2754	0.19%	1339	9.10%	4081	7.64%	23375	8.49%
Najmoprimac sa zaštićenom najamninom	1798	2.96%	49259	3.33%	677	0.05%	778	5.29%	2391	4.48%	963	0.35%
Najam dijela stana (podstanar)	873	1.44%	1257	0.09%	299	0.02%	175	1.19%	708	1.33%	2289	0.83%

Ostale osnovne korištenja	1564	2.58%	3811	0.26%	615	0.04%	320	2.18%	1174	2.20%	5731	2.08%
Beskućnik												
POPIS 2011.												
Osnova korištenja stambene jedinice	Grad Split		RH		Grad Zadar		Grad Dubrovnik		Grad Rijeka		Grad Zagreb	
	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%
Ukupno	63 007	100.00%	1519038	100.00%	27 461	100.00%	15 345	100.00%	52 890	100.00%	303 441	100.00%
Privatno vlasništvo ili suvlasništvo	53 584	85.04%	1349283	88.82%	23 240	84.63%	13 032	84.93%	43 919	83.04%	259 833	85.63%
Najmoprimac sa slobodno ugovorenom najamnikom	2 781	4.41%	45 472	2.99%	1 244	4.53%	498	3.25%	3 336	6.31%	15 010	4.95%
Srodstvo s vlasnikom ili najmoprimcem stana	4 233	6.72%	69 949	4.60%	1 940	7.06%	857	5.58%	2 718	5.14%	16 325	5.38%
Najmoprimac sa zaštićenom najamnikom	1 080	1.71%	27 312	1.80%	423	1.54%	403	2.63%	1 422	2.69%	6 589	2.17%
Najam dijela stana (podstanar)	791	1.26%	15 177	1.00%	412	1.50%	336	2.19%	806	1.52%	3 478	1.15%

Ostale osnovne korištenja	524	0.83%	11 630	0.77%	190	0.69%	219	1.43%	670	1.27%	2 160	0.71%
Beskućnik	14	0.02%	215	0.01%	12	0.04%		0.00%	19	0.04%	46	0.02%

Izvor: DZS 2001, 2011

Prilog 10. Broj kreveta prema vrsti smještana na području Grada Splita 2010.-2019

Godina	Hoteli	Hosteli	Druge vrste smještaja	kampovi	DOMAĆINSTVO									UKUPNO KREVETA DOMAĆINSTVO	UKUPNO KREVETA (bez kampova)	UKUPNO
					Split	Štatine	Stobreč	Donje Sitno	Gornje Sitno	Kamen	Srinjine	Žrnovnica	Ukupno			
2010	2073	554	409	1230	2284	1995	147	0	0	0	0	28	4454	4863	7490	8720
2011	2073	624	499	1230	3464	2045	218	0	0	0	0	28	5755	6254	8951	10181
2012	2101	731	1153	1221	5146	2021	308	0	0	0	0	28	7503	8656	11488	12709
2013	2144	773	1276	1221	7562	2411	439	0	0	0	0	61	10473	11749	14666	15887
2014	2254	849	1255	1221	9220	2411	502	0	0	0	0	106	12239	13494	16597	17818
2015	2576	1030	1356	1155	12042	2508	689	0	0	0	0	160	15399	16755	20361	21516
2016	2765	1148	2534	1149	12555	2280	863	28	37	22	74	203	16062	18596	22509	23658
2017	3180	1217	2902	1149	15618	2364	1038	28	49	56	121	261	19535	22437	26834	27983
2018	3313	1271	3289	1149	18197	2423	1154	36	58	75	139	303	22385	25674	30258	31407
2019	3689	1317	3568	1149	19611	2506	1212	36	64	77	157	339	24002	27570	32576	33725
2010	23.77 %	6.35 %	4.69%	14.11 %	26.19 %	22.88 %	1.69 %	0.00 %	0.00 %	0.00 %	0.00 %	0.32 %	51.08 %	55.77%	85.89 %	100.00 %
2011	20.36 %	6.13 %	4.90%	12.08 %	34.02 %	20.09 %	2.14 %	0.00 %	0.00 %	0.00 %	0.00 %	0.28 %	56.53 %	61.43%	87.92 %	100.00 %

2012	16.53 %	5.75 %	9.07%	9.61%	40.49 %	15.90 %	2.42 %	0.00 %	0.00 %	0.00 %	0.00 %	0.22 %	59.04 %	68.11%	90.39 %	100.00 %
2013	13.50 %	4.87 %	8.03%	7.69%	47.60 %	15.18 %	2.76 %	0.00 %	0.00 %	0.00 %	0.00 %	0.38 %	65.92 %	73.95%	92.31 %	100.00 %
2014	12.65 %	4.76 %	7.04%	6.85%	51.75 %	13.53 %	2.82 %	0.00 %	0.00 %	0.00 %	0.00 %	0.59 %	68.69 %	75.73%	93.15 %	100.00 %
2015	11.97 %	4.79 %	6.30%	5.37%	55.97 %	11.66 %	3.20 %	0.00 %	0.00 %	0.00 %	0.00 %	0.74 %	71.57 %	77.87%	94.63 %	100.00 %
2016	11.69 %	4.85 %	10.71 %	4.86%	53.07 %	9.64%	3.65 %	0.12 %	0.16 %	0.09 %	0.31 %	0.86 %	67.89 %	78.60%	95.14 %	100.00 %
2017	11.36 %	4.35 %	10.37 %	4.11%	55.81 %	8.45%	3.71 %	0.10 %	0.18 %	0.20 %	0.43 %	0.93 %	69.81 %	80.18%	95.89 %	100.00 %
2018	10.55 %	4.05 %	10.47 %	3.66%	57.94 %	7.71%	3.67 %	0.11 %	0.18 %	0.24 %	0.44 %	0.96 %	71.27 %	81.75%	96.34 %	100.00 %
2019	10.94 %	3.91 %	10.58 %	3.41%	58.15 %	7.43%	3.59 %	0.11 %	0.19 %	0.23 %	0.47 %	1.01 %	71.17 %	81.75%	96.59 %	100.00 %

Izvor: TZ

Prilog 11. Broj dolazaka i noćenja prema vrsti smještajnog objekta u gradu Splitu (2011.-2018.)

Objekta	2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017		2018	
	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja

Hoteli	1396 67	2535 01	1447 02	2589 76	1415 67	2620 54	1748 29	3089 64	2009 71	4109 02	2239 49	4295 32	2552 97	4717 53	2902 12	5457 11
Kampovi - skupina kampovi	2201 6	7994 5	2315 8	8723 6	2919 7	1059 41	2692 3	1068 58	27 92	1058 17	2718 1	1125 5	3019 6	1274 70	3172 2	1329 33
Druge vrste smještaja	4581 2	1071 30	4744 0	1090 58	4971 7	1181 61	6295 7	1406 66	7880 1	1843 38	2305 53	9784 70	3263 59	1300 039	1445 12	3415 03
Objekti u domaćinstvu	3941 8	2259 69	5536 8	2926 09	8981 9	4330 08	1326 37	5925 02	1685 76	7588 01	1052 10	2501 87	1250 57	3040 53	3989 15	1526 842
UKUPNO	2469 13	6665 45	2706 68	7478 79	3103 00	9191 64	3973 46	1148 990	4756 40	1459 858	5868 93	1770 244	7369 09	2203 315	8653 61	2546 989
Hoteli	56.5 7%	38.0 3%	53.4 6%	34.6 3%	45.6 2%	28.5 1%	44.0 0%	26.89 %	42.2 5%	28.15 %	38.1 6%	24.26 %	34.6 4%	21.41 %	33.5 4%	21.43 %
Kampovi - skupina kampovi	8.92 %	11.9 9%	8.56 %	11.6 6%	9.41 %	11.5 3%	6.78 %	9.30 %		7.25 %	4.63 %	0.64 %	4.10 %	5.79 %	3.67 %	5.22 %
Druge vrste smještaja	18.5 5%	16.0 7%	17.5 3%	14.5 8%	16.0 2%	12.8 6%	15.8 4%	12.24 %	16.5 7%	12.63 %	39.2 8%	55.27 %	44.2 9%	59.00 %	16.7 0%	13.41 %
Objekti u domaćinstvu	15.9 6%	33.9 0%	20.4 6%	39.1 3%	28.9 5%	47.1 1%	33.3 8%	51.57 %	35.4 4%	51.98 %	17.9 3%	14.13 %	16.9 7%	13.80 %	46.1 0%	59.95 %
UKUPNO	100 %	100. %	100 %	100. %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100% %

Izvor: TZ

Prilog 12. Traženi najam i tražene prodajne cijene izabranih nekretnina na području naselja/kvartova grada Splita te gradova i općina u najbližoj okolini grada

Grad/ Općina/ Naselje	Prosječna tražena cijena stana u €/m ²	% od tražene cijene stana u naselju Split	Broj nađenih oglasa za prodaju stana	Prosječna tražena cijena kuća u €/m ²	Broj nađenih oglasa za prodaju kuća	Tražena cijena najma u €/m ²	Broj nađenih oglasa za najam stanova /kuća	
Donje Stino	NP	NP	NP	NP	NP	NP	NP	
Gornje Sitno	1 190	-58.98%	-	1 190	4	NP	NP	
Kamen	NP	NP	NP	NP	NP	NP	NP	
Slatine	2 473	-14.75%	11	1 667	64	5	1	
Srinjine	1 315	-54.67%	-	1 315	17	5	2	
Stobreč	2 630	-9.34%	53	1 319	12	7	34	
Žrnovnica	1 018	-64.91%	1	1 305	74	7	4	
Naselje Split Kotar	2 901	100.00 %	4206	2 622	485	9	2881	
	Bačvice	3 439	18.55%	201	3 204	7	9	123
	Blatine - Škrabe	2 717	-6.34%	57	2 982	3	9	68
	Bol	2 579	-11.10%	152	0	9	90	
	Brda	2 091	-27.92%	42	1 428	22	7	17
	Grad	3 266	12.58%	580	3 374	112	10	87
	Gripe	2 684	-7.48%	89	2 913	3	9	88

	Kman	2 006	-30.85%	44	1 704	4	9	49
	Kacunar	1 878	-35.26%	35	1 610	3	7	21
	Lokve	2 398	-17.34%	73	NP	NP	8	36
	Lovret	3 072	5.89%	18	NP	NP	10	30
	Lučac- Manuš	3 001	3.45%	175	2 829	13	9	106
	Mejaši	2 367	-18.41%	145	1 088	3	7	46
	Meje	3 621	24.82%	230	5 035	29	11	67
	Metrojak	2 429	-16.27%	72	0	0	7	44
	Neslanova c	2 642	-8.93%	4	1 448	4	6	5
	Plokite	2 612	-9.96%	87	2 049	2	9	61
	Pujanke	2 207	-23.92%	79	1 990	1	7	30
	Ravne njive	2 273	-21.65%	21	1 795	3	7	6
	Sirobuja	2 196	-24.30%	13	1 120	4	7	15
	Split - 3	2 882	-0.65%	111	2 974	4	10	76
	Sučidar	1 899	-34.54%	7	0	0	8	2
	Šine	1 480	-48.98%	1	1 264	2	5	5
	Špinut	2 801	-3.45%	141	6 547	9	9	64
	Trstenik	2 619	-9.72%	92	3 006	6	9	54
	Varoš	3 008	3.69%	54	2 998	41	9	91
	Visoka	2 538	-12.51%	33	0	0	8	91
	Žnjan	3 131	7.93%	193	4 232	5	10	277
Kaštela		1 772	-38.92%	340	1 402	687	6	140
Solin		1 943	-33.02%	166	1 377	64	7	70
Podstrana		2 235	-22.96%	177	1 745	166	8	160
Klis		1 531	-47.23%	0	1 531	41	2	3

Dugopolje		1 449	-50.05%	3	1 147	10	5	3
-----------	--	-------	---------	---	-------	----	---	---

Izvor: www.gohome, 3.11.2019.

1.7. OBRAZOVANJE

Obrazovanje je djelatnost u Republici Hrvatskoj koja obuhvaća rani i predškolski odgoj i obrazovanje, osnovnoškolsko obrazovanje, srednjoškolsko obrazovanje i visokoškolsko obrazovanje. Uz navedene razine provodi se obrazovanje odraslih i obrazovanje kroz centre za odgoj i obrazovanje. Analiza stanja obrazovanja grada Splita prikazuje sve dostupne podatke za razdoblje od 2013. do 2017. godine, a napravljena je usporedba s podacima na nivou Republike Hrvatske, Splitsko-dalmatinske županije te gradova Zagreba, Rijeke, Zadra i Dubrovnika.

1.7.1. Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Rani i predškolski odgoj i obrazovanje u Republici Hrvatskoj obuhvaća odgoj, obrazovanje i skrb o djeci predškolske dobi, a ostvaruje se programima odgoja, obrazovanja, zdravstvene zaštite, prehrane i socijalne skrbi za djecu od 6 mjeseci do polaska u školu. Djelatnost predškolskog odgoja i obrazovanja obavljaju dječji vrtići koji mogu imati i područne odjele dislocirane od matičnog vrtića. Ustanove dječjih vrtića uključuju jednu ili više odgojnih skupina, a osnivaju se sukladno potrebama samih dječjih vrtića. Osnivači dječjih vrtića mogu biti: Republika Hrvatska i jedinice lokalne uprave (državni vrtići), vjerske zajednice (vrtići vjerskih zajednica) te druge pravne i fizičke osobe (privatni vrtići).

1.7.1.1. Ustanove ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja

U tablici 1. prikazani su podatci o broju ustanova ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja te broju djece i zaposlenika u periodu od 2013./2014. do 2017./2018.⁹⁷ sukladno podacima Državnoga zavoda za statistiku (DZS⁹⁸). Navedeni podatci se odnose na Republiku Hrvatsku (RH⁹⁹), Splitsko-dalmatinsku županiju (SDŽ¹⁰⁰), grad Zagreb i grad Split. Podatci za grad Split su dobiveni od Grada Splita, ali i od samih ustanova ranoga i predškolskoga odgoja koje su popunjavale upitnik.

Tablica 1. Kretanje broja ustanova, broja djece i zaposlenika u RH, SDŽ, Zagrebu i Splitu od 2013./2014. do 2017./2018. godine

	2013./2014.	2014./2015.	2015./2016.	2016./2017.	2017./2018.
Republika Hrvatska					
Ukupan broj ustanova	1395	1413	1432	1488	1482
Državne ustanove	1056	1071	1079	1086	1077
Privatne ustanove	286	289	301	344	344
Ustanove vjerskih zajednica	53	53	52	58	61
Ukupan broj djece	131037	133764	134573	143878	139228
Broj djece u jaslicama	23214	23801	23636	24763	25414

⁹⁷ Podatci su prikazani u odnosu na pedagoške godine pr. 2013./2014. jer se na taj način prikupljaju.

⁹⁸ Za gradove Zadar, Rijeku i Dubrovnik nisu dostavljeni traženi podatci.

⁹⁹ RH će se koristiti kao kratica u nastavku teksta za Republiku Hrvatsku.

¹⁰⁰ SDŽ će se koristiti kao kratica u nastavku teksta za Splitsko-dalmatinsku županiju.

Ukupan broj zaposlenika	17873	18800	18791	20165	20571
Broj odgojitelja	10785	11125	11538	12396	12601
Broj zdravstvenih djelatnika	622	639	564	573	590
Splitsko-dalmatinska županija					
Ukupan broj ustanova	235	232	228	233	233
Državne ustanove	183	182	178	178	178
Privatne ustanove	42	40	40	45	45
Ustanove vjerskih zajednica	10	10	10	10	10
Ukupan broj djece	14876	15265	14890	15375	14869
Broj djece u jaslicama	1541	1727	1693	1618	1747
Ukupan broj zaposlenika	2122	2261	2071	2246	2196
Broj odgojitelja	1089	1087	1113	1207	1157
Broj zdravstvenih djelatnika	137	127	86	95	100
grad Zagreb					
Ukupan broj ustanova	278	279	281	309	308
Državne ustanove	218	221	220	223	224
Privatne ustanove	47	45	48	71	68
Ustanove vjerskih zajednica	13	13	13	15	16
Ukupan broj djece	39212	39761	39549	43684	40573
Broj djece u jaslicama	9552	9862	9675	10104	9868
Ukupan broj zaposlenika	5784	6088	6065	6653	6774
Broj odgojitelja	3443	3574	3656	4039	4120
Broj zdravstvenih djelatnika	190	196	183	183	179
grad Split					
Ukupan broj ustanova	26	26	26	26	26
Osnivač grad Split	4	4	4	4	4
Privatne ustanove	18	18	18	18	18

Ustanove vjerskih zajednica	4	4	4	4	4
Ukupan broj djece	6794	6910	6854	6866	6773
Broj djece u jaslicama	797	810	803	831	839
Broj predškolaca koji nisu uključeni u redovni program vrtića	59	78	71	89 + 4 u privatnom vrtiću	65 + 1 u privatnom vrtiću
Broj odgojitelja u vrtićima	460	458,5	460,5	465,5	466
Broj odgojitelja u jaslicama	106	104	105	104	104
Broj stručnih suradnika - pedagoga	25,8	26,8	27,8	25,8	26,8
Broj stručnih suradnika psihologa	7,2	7,2	7,2	7,2	8,2
Broj stručjaka edukacijsko-rehabilitacijskog profila	10	10	11	11	13
Broj zdravstvenih djelatnika	24,55	24,55	23,55	23,55	23,55
Ukupan broj zaposlenika	823,65	823,65	830,15	834,15	836,65

Izvor: Obrada autora prema podacima DZS-a, Grada Splita te ustanova ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja

Dobiveni podaci pokazuju kako je u promatranom razdoblju, u RH, broj ustanova ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja porastao za 87 (21 državna ustanova, 58 privatnih i 8 kojima su osnivači vjerske zajednice). Uzevši u obzir podatke DZS-a od 2001. do 2017., prema kojima broj rođenih u RH bilježi pad, ovakav podatak ukazuje na otvaranje većih mogućnosti za smještaj djece rane i predškolske dobi u institucionalni oblik skrbi. U gradu Zagrebu je broj državnih vrtića porastao za 6 ustanova, privatnih za 21 te za 3 ustanove vjerskih zajednica. Istodobno Splitsko-dalmatinska županija bilježi pad u broju državnih vrtića za 5, ali se povećao broj privatnih vrtića za 3 dok je broj vjerskih vrtića ostao jednak. U gradu Splitu je broj dječjih vrtića ostao isti.

Broj upisane djece u dječje vrtiće bilježi se na nivou RH (8191 dijete, 6,25%) i u gradu Zagrebu za 1361 dijete (3,47%), a pad upisane djece je u u SDŽ (7 djece, 0,005%) te u gradu Splitu manje je 21 upisano dijete (0,31%). Istovremeno podaci pokazuju porast upisane djece jasličke dobi na svim analiziranim razinama i to na nivou RH za 2020 (9,48%), u gradu Zagrebu za 316 (3,31%), u SDŽ za 206 (13,37%) te u gradu Splitu za 42 djeteta (5,27%).

Dječji vrtići provode i program predškole, namijenjen djeci u godini dana prije polaska u osnovnu školu, a koja nisu obuhvaćena redovitim programom predškolskog odgoja u dječjem vrtiću. U gradu Splitu tijekom pet promatranih godina porastao je broj djece koja nisu bila uključena u redovne vrtićke programe nego samo u obaveznu predškolu. Od sve djece uključene u programe predškole samo je jedno dijete bilo u privatnom vrtiću, a ostali u državnim vrtićima.

U skladu s porastom broja upisane djece u dječje vrtiće, porastao je i broj zaposlenika. U RH je ukupan broj zaposlenika porastao za 2698 (15,10%), od čega u gradu Zagrebu za 990 (17,12%), SDŽ za 74

(3,49%), a za grad Split nema podatka iz DZS. Broj odgojitelja, kao najbrojnijih zaposlenika dječjih vrtića, na nivou RH je porastao za 1816 (16,84%), u gradu Zagrebu za 677 (17,66%), SDŽ za 68 (6,24%) te u gradu Splitu za 4 (1,06%). Uz odgojitelje, važnu ulogu u vrtiću čine stručni suradnici. Iz podataka je vidljivo kako je broj stručnih suradnika pedagoga povećan za 1 (4%), psihologa za 1 (14%) te stručnjaka edukacijsko-rehabilitacijskoga profila za 3 (30%). S obzirom na rast broj djece koja imaju posebne potrebe (darovite i teškoće), podatak povećanja broja stručnih suradnika je svakako opravdan pa i veći.

Istodobno, bilježi se pad zaposlenih zdravstvenih djelatnika unutar ustanova ranog i predškolskoga odgoja i obrazovanja i to: u RH za 32 (5,14%), u Zagrebu za 11 (5,79%), u SDŽ za 37 (27%) te u Splitu za 1 (4%) zaposlenika. Zdravstveni djelatnik u dječjem vrtiću provodi propisane mjere zdravstvene zaštite djece, prati provedbu sistematskih zdravstvenih pregleda i pojavu pobolijevanja djece u skupinama te razloge izostajanja iz vrtića, provodi zdravstveni odgoj zdravstveni odgoj s ciljem stjecanja pravilnih higijenskih navika i usvajanja zdravog načina življenja. Iz svega navedenoga proizlazi važnost zdravstvenih djelatnika u dječjim vrtićima. U promatranom razdoblju zabilježen je porast upisane djece u dječje vrtiće RH za 6.25%, a broj zaposlenika je povećan za 15.1% dok se broj zdravstvenih djelatnika smanjio za 5.14%.

Iako u gradu Splitu, u periodu od 2013. do 2017. godine, broj upisane djece opada za 0,31% (21), a u jaslicama raste za 5,27% (42), broj odgojitelja je u porastu od 1,06 % (6 odgojitelja) što je vjerojatno dovelo do manjeg broja djece u vrtićkim skupinama na jednoga odgojitelja.

1.7.1.2. Organizacija rada i opremljenost ustanova ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja

U gradu Splitu u 2019. godini djeluje 26 ustanova ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja. Jedinica lokalne samouprave je osnivač 4 dječja vrtića (gradski vrtići) , 4 vrtića su vjerske zajednice, a 18 vrtića su osnivači druge pravne i fizičke osobe (privatni vrtići).

Dječji vrtići kojima je osnivač grad Split su sljedeći s pripadajućim objektima:

DV Cvit mediterana – 21 objekt: PO More, PO Gariful, PO Ružmarin, PO Rusulica, PO Mimoza, PO Bosiljak, PO Agava, PO Murtolica, PO Vrapčić, PO Galeb, PO Palčić, PO Miki, PO Švrčo, PO Lasta, PO Grlica, PO Sunčica, PO Mirta, PO Zvončić, PO Oblutak, PO Brnistra i objekt smješten u bolnici.

DV Grigor Vitez - 21 objekt: PO Adriana, PO Mala sirena, PO Rašeljka, PO Sretni princ, PO Zvončica, PO Zlatna ribica, PO Lavanda, PO Slavuj, PO Milo dijete, PO Ivančica, PO Drveni lutak, PO Duga, PO Maslačak, PO Mali princ, PO Vila Velebita, PO Frulica, PO Zvončica, PO Snjeguljica, PO Vedri dani, PO Dva prijatelja i PO Golubica.

DV Marjan – 14 objekata: PO Mandalina, PO Kaštelet, PO Ciciban, PO Tamarin, PO Gajeta, PO Koralj, PO Veseli dani, PO Pčelica, PO Pahuljica, PO Kekec, PO Grdelin, PO Crvenkapica, PO Potočnica I. i PO Potočnica II.

DV Radost - 19 objekata: PO Bubamara, PO Cvrčak, PO Iskrice, PO Latica, PO Margaritela, PO Morski konjić, PO Nevica, PO Nešpulica, PO Petar Pan, PO Pinokio, PO Pluton, PO Popaj, PO Smokvica, PO Srećica, PO Šareni svijet, PO Tratinčica, PO Trešnjica, PO Višnjica i PO Veseli patuljci.

Privatni dječji vrtići su: DV Antonija, DV Bajka, DV Calimero, DV Čarobni pianino, DV Disneyland, DV Hugo, DV Kremenko, DV Mali cvijetak (Montessori program), DV Pčelica Maja, DV Princeza, DV Smokvica, DV Školjica, DV Veseli kutak, DV Vrtuljak, DV Montessori dječja kuća, DV Duga, DV Iskrice

(Waldorf program) i DV Mali dupin (osnivač Udruga roditelja za djecu najteže tjelesne invalide i djecu s posebnim potrebama „Anđeli).

Vjerski dječji vrtići: DV Dobri, DV Marija Petković - Podružnica Split, DV Svete Male Terezije - Podružnica Split i DV sv. Pavla apostola.

Organizacija rada u dječjim vrtićima grada Splita realizira se kroz redovite i alternativne programe u odnosu na vrstu i trajanje: jaslični cjelodnevni (10 satni), te vrtićki cjelodnevni (10-satni, 8-satni) i poludnevni(6-satni i 5-satni) i 7-satni program.

Prema Državnom pedagoškom standardu¹⁰¹ (DPS) odgojno-obrazovna skupina osnovna je jedinica u kojoj se provode različiti programi za djecu predškolske dob, a dječji vrtić optimalne veličine ima od 17 do 20 odgojnih skupina redovitoga programa ili 340 do 400 djece ukupno. Dječji vrtić s područnim odjelima optimalne veličine ima 30 odgojnih skupina ili 600 djece. Dječji vrtić može imati najmanje jednu odgojnu skupinu s najviše 25 djece.

DPS propisuje navodi i kako „Površina potrebnog zemljišta za izgradnju zgrade dječjeg vrtića i formiranje prilaznih putova, igrališta, slobodnih površina, gospodarskoga dvorišta i parkirališta treba biti najmanje 30 m² po djetetu, a ako se zemljište dječjeg vrtića nalazi uz postojeće slobodne zelene površine, najmanje 15 m² po djetetu. Zgrada dječjeg vrtića treba osigurati pedagoško-estetsku poticajnu sredinu za odgoj i naobrazbu predškolske djece od navršenih šest mjeseci života do polaska u školu (jaslička i vrtićka dob), te zadovoljiti sve higijensko-tehničke zahtjeve i osnovna ekološka i estetska mjerila... Dnevni boravak u jedinici za djecu jasličke dobi treba osigurati uvjete za razvijanje različitih individualnih i skupnih aktivnosti djece, slobodno kretanje, objedovanje i spavanje. Soba dnevnog boravka treba imati površinu od 5 m² po djetetu i prosječnu visinu 300 cm. U postojećim vrtićima prostorni uvjeti postižu se prilagođavanjem broja djece koja istodobno borave u sobi dnevnog boravka. Vanjski prostori namijenjeni djeci moraju biti ograđeni i sigurni za djecu te sadržavati zelene površine, osunčane i hladovite prostore za igru. Igrališta moraju imati površinu najmanje 15 m² po djetetu i biti odgovarajuće opremljena spravama primjerenim dobi djece, pitkom vodom i vodom za igru“.

U tablici 2. prikazan je broj upisane djece u pojedini dječji vrtić, broj odgojnih skupina te prosječan broj djece u skupini. Svi daljnji podatci koji se odnose na predškolske ustanove grada Splita odnose se na pedagošku godinu 2018./2019. kada su se prikupljali podatci od samih ustanova. Također treba naglasiti kao dva privatna dječja vrtića nisu dostavila tražene podatke te nisu obuhvaćeni ovom analizom

Tablica 2. Broj upisane djece, odgojnih skupina te broj m² vanjskoga i unutarnjega prostora u vrtićima u gradu Splitu u 2018./2019. godini

	Naziv DV	Ukupan broj djece	Prosječan broj djece u jaslicama	Prosječan broj djece u vrtićkim skupinama	Vanjski m ² po djetetu	Unutarnji m ² po djetetu
1.	Cvit Mediterana	1371	14,6	22,3	6,3	4,7
2.	Grigor Vitez	963	18,3	21,1	5,1	5,16
3.	Marjan	873	17,9	23,1	7,6	6,33
4.	Radost	1761	16,8	22,4	9,25	5,05
5.	Antonija	41	-	21	4	2,5

¹⁰¹ DPS će se koristiti kao kratica u nastavku teksta za Državni pedagoški standard.

6.	Bajka	42	17	8,3	6	2,5-3
7.	Calimero	154	18	26,4	6,59	2,86
8.	Čarobni pianino	180	22	26	nemaju vlastiti	2,7
9.	Disneyland	70	-	17,5	10	2,4
10.	Kremenko	79	12	22	1,18	2,61
11.	Pčelica Maja	34	14	20	nemaju vlastiti	3
12.	Princeza	90	-	22,5	3	2
13.	Smokvica	98	12	21,5	2,04	2,34
14.	Školjkica	63	19	22	10	30
15.	Veseli kutak	110	11	19,8	3	4,5
16.	Vrtuljak*	195	15	22,5	7,5	3,5
17.	Montessori dječja kuća	86	7	19,8	nemaju vlastiti	2,5
18.	Duga	22	-	22	4	2
18.	Iskrica	42	-	21	4	3,4
20.	Dobri	241	24	27,6	2,59	4,93
21.	Marija Petković	45	-	22,5	6,67	10
22.	Svete Terzije Male	46	18	14	9,18	3,6
23.	Sveti Pavao apostol	98	-	23,5	5	3,7
24.	Mali dupin	17	-	5,7	15	14

*podatak se odnosi na grad Split i okolicu

Izvor: Obrada autora prema podacima Grada Splita te ustanova ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja

Dobiveni podatci pokazuju kako je u gradu Splita prosječan broj djece u jaslicama je od 7 do 24 djece što nije u skladu s DPS. Prosječan broj djece u vrtićima se kreće od 8 do 27,6 što se kosi s mjerama DPS.

Veličina m² vanjskog prostora po djetetu se kreće od 1,18 do 15 što ukazuje na nedovoljno vanjskoga prostora s obzirom na DPS. Također veličina unutrašnjeg prostora se kreće od 2 do 30 što također ukazuje na manjak prostora s obzirom na preporuke DPS.

1.7.1.3. Infrastruktura dječjih vrtića grada Splita

U tablici 3. su prikazani svi gradski kotari/mjesni odbori grada Splita te uz njih su navedene osnovne škole i dječji vrtići koji im pripadaju. Uz osnovnu školu je ponovno naveden broj djece radi lakšega praćenja potreba izgradnje infrastrukture dječjih vrtića. Također valja napomenuti da svaki gradski kvart/mjesni odbor nema osnovnu školu nego je jedna škola za nekoliko kvartova ovisno o Mreži osnovnih škola.

Tablica 3. Popis gradskih kotare/mjesnih odbora te pripadajućih osnovnih škola i dječjih vrtića u 2018. godini

	Gradski kotar/ Mjesni odbor	Osnovna škola	Broj učenika	Privatni/vjerski vrtići	Gradski vrtići
1.	Grad	Dobri	447	Dobri	Vila Velebita, Adriana
2.	Varoš	Marjan	404	-	Mandalina, Tamarin
3.	Meje	Meje	337	-	Kaštelet
4.	Lovret	Skalice	493	Čarobni piannino, Duga	Veseli dani, Koralj, Pahuljica, Pčelica
5.	Blatine-Škrape	Blatine- Škrape	442	-	More, Oblutak
6.	Lokve	-	-	-	Sunčica, Vrapčić, Galeb, Grlica, Lasta, Rusulica
7.	Gripe	Gripe	397	-	Zlatna ribica, Slavuj, Bosiljak, Palčić, Miki, Švrčo
8.	Plokite	Plokite	407	-	Vedri dani, Milo dijete, Ivančica, Mali princ
9.	Lučac-Manuš	Lučac Manuš	437 540	Montessori dječja kuća	Dvaprijatelja, Mala sirena, Snjeguljica
10.	Bol	Bol	430	-	Zvončica 1, Zvončica 2. Potočnica 1, Potočnica 2, Sretni princ, Lavanda, Rašeljka, Frulica, Golubica, Drveni liutak, Duga, Maslačak
11	Spinut	Spinut	523	Montessori dječja kuća	Kekec, Crvenkapica, Gajeta, Grdelin

12.	Bačvice	Pojišan	557	-	Agava, Mirta, Mimoza, Zvončić
13.	Split 3	Split 3	774	Disneyland	Petar Pan
14.	Kman	Kman-Kocunar	602	Marija Petković, Mali dupin	Popa
15.	Kocunar	-	-		
16.	Pujanke	Pujanke	597	Sv. Pavla apostola, Disneyland, Pčelica Maja	-
17.	Trstenik	Trstenik	547	Iskrica	Murtolica, Ruzmarin
18.	Mertojak	Mertojak	714	Vrtuljak	-
19.	Žnjan	Žnjan Pazdigrad	-	Smokvica, Kremenko	Brnistra, Gariful
20.	Visoka	Visoka	378	Calimero, Mali cvijetak	Iskrica
21.	Sučidar	Sučidar	679	Princeza	Latica
22.	Brda	Brda	447	-	Neva, Šareni svijet, Brda
23.	Ravne Njive	Ravne Njive	774	Mali cvijetak	Srećica, Bubamara
24.	Neslanovac	-	-	-	Nešpulica, Veseli patuljci
25.	Mejaši	Mejaši	873	Bajka, Školjkica	Cvrčak, Pinokio, Maslina
26.	Šine	Kamen Šine	528	-	Margaritela
27.	Kamen			-	Smokvica
28.	Žrnovnica	Žrnovnica	385	-	Tratinčica, Trešnjica
29.	Sirobuja	-	-		-
30.	Stobreč	Stobreč	317	Antonija, Veseli Kutak, Hugo, Svete MaleTerezije	-
31.	Srinjine	Srinjine	177	-	Višnjica

32.	Donje Sitno	-	-		-
33.	Gornje Sitno	-	-	-	-
34.	Slatine	-	-	-	Morski konjic

Uvidom u tablicu 2. vidljivo je kako postoji nesrazmjer između privatnih, vjerskih i gradskih vrtića u pojedinim kvartovima. U kvartovima gdje nedostaje gradskih vrtića, postoji više privatnih vrtića. Posebno je za izdvojiti nedostatak gradskih vrtića, s obzirom na broj upisane djece u osnovnoj školi u gradskim kotarevima Pujanke i Mertojak gdje ne postoji ni jedan gradski vrtić te Sućidar i Split 3 gdje postoji sam 1. Promatrajući rubne gradske kotare poput Kamena, Šina i Stobreča vidljiv je nedostatak vrtića u odnosu na broj djece.

Pojedini dječji vrtići građeni su namjenski (24), a nenamjenskih je 70 objekata (jedan je u sklopu samostana). Pitanje videonadzora i alarma nejednoliko je riješeno u vrtićima. DV Cvit Mediterana i DV Radost su naveli kako svi objekti imaju urađen alarm. DV Grigor Vitez ima u tri namjenska objekta videonadzor i ugrađene alarme. DV Marjan ima u četiri namjenska objekta videonadzor i sustav alarma. DV Calimero i DV Svetog Pavla apostola ima video nadzor. Ostali vrtići nemaju riješeno pitanje alarma i video nadzora.

Vanjska opremljenost dječjih vrtića uglavnom obuhvaća: tobogane, pješčanike, njhalice, kućice, vidilice, klackalice, penjalice, igračke za dvorište, anti stres podloge, grede, klupe, vrtuljak, zelene površine. Iako je uočena razlika u vanjskoj opremljenosti vidljivo je da postoje osnovna opremljenost. Većina vrtića navodi kako su zadovoljavajuće opremljeni unutarnjim didaktičkim materijalima.

U izvješću o prilagodbi pristupa vrtićima Grada Splita osobama s invaliditetom za 2019. Godinu navode se sljedeći podatci:

1. DV Cvit Mediterana – Omogućen pristup osobama s invaliditetom izgradnjom rampe u PO More.
2. DV Grigor Vitez – Od tri namjenska objekta dva imaju prilaznu rampu dok treći ima prilaz sa nekoliko stepenica. Ostalih 17 objekata imaju jednu stepenicu na ulazima, a nalaze se u prizemlju stambenih zgrada.
3. DV Marjan - Omogućen pristup osobama s invaliditetom u PO Koralj, PO Kaštelet i PO Veseli dani. Nekolicina objekata nalazi se u prizemlju stambenih zgrada i na ulazu imaju jednu do dvije stepenice.
4. DV Radost - PO Srećica uređen je prilaz objektu na način koji udovoljava uvjetima za osobe s invaliditetom. Podružnice Bubamara, Maslina, Nešpulica, Petar pan, Pinokio i Popaj nalaze se u prizemlju te je omogućen pristup osobama s invaliditetom bez ikakvih barijera. Većina ostalih podružnica ima omogućen pristup do ulaznih vrata objekta (jedna ili nekoliko stuba).

1.7.1.4. *Ulaganja u dječje vrtiće grada Splita*

1. DV Cvit Mediterana

PO Gariful: zamjena vanjske stolarije (2014.) i izvođenje građevinsko-obrtničkih radova, zamjena vanjske stolarije (2015.)

PORužmarin: sanacija krovišta, mijenjanje podolita, zamjena vanjske stolarije (2013.), zamjena vanjske stolarije (2014.), izvođenje građevinsko-obrtničkih radova (2015.) i zamjena dijela stolarije (2017.)

PO Lasta: zamjena dijela stolarije (2017.)

2. DV Grigor Vitez

PO Mali princ: zamjena vanjske stolarije (2013.), sanacija krova (2015.) i zamjena dijela stolarije (2017.)

PO Zlatna ribica: sanacijski radovi na krovu

PO Mala sirena: zamjena vanjske stolarije (2013. i 2015.), zamjena dijela stolarije i sanacija dijela ravnog krova (2017.)

3. DV Marjan

PO Tamarin: zamjena vanjske stolarije (2014.) i izvođenje građevinsko-obrtničkih radova (2015.)

PO Mandalina: zamjena dijela vanjske stolarije (2013. i 2014.) i građevinsko-obrtnički radovi (izmjena PVC stijenki) (2015.)

PO Gajeta: zamjena dijela stolarije (2017.)

PO Veseli dani: zamjena dijela stolarije (2017.)

PO Mandalina - proći će kroz energetska obnova za što su osigurana sredstva

4. DV Radost

PO Latica: izvođenje građevinsko-obrtničkih radova (2013.) i građevinsko-obrtnički radovi (2015.)

PO Smokvica: sanacijski radovi na krovu (2014.)

PO Morski konjić: uređenje okoliša (2014.) i sanacija krova (2017.)

PO Tratinčica: sanacija krova (2017.)

PO Petar Pan: sanacija krova (2017.)

PO Morski konjić – energetska obnova (2019.)

PO Latica – proći će kroz energetska obnova za što su osigurana sredstva

Podatke o ulaganjima u druge vrtičke objekte koji nisu u vlasništvu Grada Splita nismo dobili.

1.7.1.5. Programi, projekti i suradnja s roditeljima u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja

U dječjim vrtićima grada Splita se provode sljedeći programi odgoja i obrazovanja djece predškolske dobi, prema DPS:

1. redoviti programi - 237

2. posebni programi koji obuhvaćaju:

a) programi ranog učenja stranog jezika – 12

b) glazbeni programi – 5

c) likovni programi – 3

d) dramsko-scenski programi – 4

e) informatički programi – 0

f) športski programi te programi ritmike i plesa - 26

g) ekološki programi i programi odgoja za održivi razvoj - 2

h) vjerski programi – 21

i) programi zdravstvenog odgoja - 59

j) programi za djecu s posebnim zdravstvenim potrebama (djeca s akutnim bolestima i potrebama, djeca s kroničnim bolestima, djeca s poremećajem tjelesne težine, endokrinološkim i drugim poremećajima) – 77

k) preventivni programi, programi sigurnosti te interventni, kompenzacijski i rehabilitacijski programi -

l) programi rada s roditeljima – 40

3. alternativni programi - 11

Uvidom u prikazane programa, vidljivo je da se u dječjim vrtićima grada Splita provode različiti programi. Najviše se redovitih, ali podatci ukazuju i na provođenje ostalih. Posebno je potrebno izdvojiti da se u gradu Splitu provode alternativni programi po koncepciji Marije Montessori te po Waldorf koncepciji. DV Mali dupin je dječji vrtić namjenjen za djecu s teškoćama u razredu te i provodi program rada za djecu s teškoćama u razvoju.

Prema DPS, u dječje vrtiće uključuju se djeca s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama: „Dijete s teškoćama – dijete s utvrđenim stupnjem i vrstom teškoće po propisima iz socijalne skrbi, koje je uključeno u redovitu i/ili posebnu odgojnu skupinu u dječjem vrtiću, ili posebnu odgojno-obrazovnu ustanovu ili – darovito dijete – dijete kojem je utvrđena iznadprosječna sposobnost u jednom ili više područja uključeno u jasličke i vrtićke programe predškolskog odgoja i naobrazbe.“ Programi za djecu s teškoćama u razvoju provode se u dječjim vrtićima grada Splita i to na način:

DV Cvit Mediterana – prilagođavaju programe potrebama djece te imaju trećeg odgojitelja u skupini. U njihovim objektima identificirano je 55 djece s teškoćama.

DV Grigor Vitez - u objektu Dva prijatelja provodi se program rada s djecom s teškoćama u razvoju (18 djece), a 21 dijete integrirano je u redovne skupine u ostalim objektima.

DV Marjan – za djecu s teškoćama provodi prilagođene programa. Godine 2018/2019 je u skupine bilo integrirano 13 djece s napravljenim IOOP-om, dok je broj djece s teškoćama koja su uključena u terapije kod 3 ili više terapeuta no nije im potrebna prilagodba programa 40, pa time imamo 53 djece s teškoćama integriranih u skupine.

DV Radost – provodi prilagodbu redovitih i alternativnih programa. U odgojne skupine integrirano je 155 djece.

DV Čarobni pianino – rehabilitacijski program u jednoj skupini

DV Montesori dječja kuća

DV Dobri – po 2 djece u svakoj skupini

DV sv. Pavla apostola – provode se kod 3 djece

DV Mali dupin – provodi programe jer su sva djeca s teškoćama

Od programa zdravstvenog odgoja su navedeni programi Zubolina i Sapunčić.

Suradnja s roditeljima u državnim dječjim vrtićima održava se kroz tematske radionice iz područja roditeljstva i savjetovališta. U DV Marjan i DV Radost je navedeno da se provodi program Rastimo zajedno kao oblik suradnje s roditeljima. DV Radost i DV Marjan provodi još i programe suradnje s roditeljima Rastimo zajedno Plus i Klub očeva. Tematske radionice u privatnim vrtićima se provode u: DV Čarobni pianino, DV Kremenko i DV Montesori dječja kuća. U vjerskim vrtićima radionice se provode u DV Dobri. U DV Malom dupinu provodi se psihološka i edukativna podrška roditeljima.

U sva 4 državna vrtića provode se EU projekti u kojima sudjeluje različit broj djelatnika. U privatnim dječjim vrtićima jedino DV Disneyland i DV Dobri provode EU projekte.

CAP (Child Assault Prevention) program jedan je od najučinkovitijih programa primarne prevencije zlostavljanja djece, a provodi se u državnim dječjim vrtićima: DV Grigor Vitez, DV Marjan i DV Radost, te u vjerskim vrtićima DV Dobri i DV sv. Pavla apostola. U privatnim se ne provodi u: DV Bajka, DV Calimero, DV Princeza, DV Duga, DV Iskrica i DV Mali dupin.

Za darovitu djecu u dječjem vrtiću osigurava se provedba posebnih programa predškolskog odgoja i obrazovanja. Rano otkrivanje i utvrđivanje darovitosti provodi psiholog u suradnji s drugim stručnim suradnicima dječjeg vrtića. DV Cvit Mediterana ima multidimenzionalnu identifikaciju darovitosti, organizira obogaćene programe i aktivnosti te individualizirani dosje za darovite, a broj darovite djece je 33. DV Grigor Vitez ima razvijen program darovitosti i 9 darovite djece. DV Marjan identificira darovitu djecu te educira odgojitelje u prilagodbi materijala i oblika poticaja u skupini. Program za darovite je u razvoju. 2018/2019 identificirano je 35 darovite djece. DV Radost Split razvija program za poticanje razvoja darovite djece. Stručni suradnik psiholog provodi identifikaciju darovite djece te vodi savjetovalište za odgojitelje i roditelje. Djeca su integrirana u redovite i alternativne programe. Od svih privatnih dječjih vrtića jedino DV Čarobni pianino ima prošireni program i radionice za darovite, nije naveo broj djece.

1.7.1.6. Utjecaj pandemije koronavirusa na rad ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u gradu Splitu

Za potrebe izrade Strategija razvoja grada Splita konstruiran je anketni upitnik kojim se željelo ispitati utjecaj pandemije koronavirusa na osnovnoškolsko obrazovanje u gradu Splitu. Anketni upitnik je sadržavao 25 pitanja. Ispunilo ga je 9 ravnatelja dječjih vrtića grada Splita od ukupno 24 ravnatelja te se podatci mogu smatrati reprezentativnima. Od ukupnog broja ispitanika, 67% je ravnatelja privatnih vrtića, 22% gradskih, a 11 % vjerskih vrtića.

Iz dobivenih podataka, vidljivo je da je kod svih vrtića ograničenje rada ustanova u doba pandemije utjecalo na prihode ustanove. Međutim, podjeljenja su razmišljanja o promjeni plaće zaposlenima. Navode kako je došlo kod nekih do smanjena do 5% plaće djelatnika i 15 % plaće ravnatelja kao i da je došlo do smanjenja plaće kod zaposlenika financiranih iz projekata. U doba pandemije su im izvor plaće za djelatnike bili: lokalna samouprava, roditelji, državni proračun, vladine mjere i projekti HZZ-oa. U većini se slažu da su im pomogle vladine mjere pomoći te smatraju da bi trebale trajati do kraja pandemije.

Karantena/kućne izolacije/samoizolacije usporile su poslovanje vrtića kod 78% ispitanika, ali njih 89% smatra da su se pripremili za rad u doba epidemije te da su se djelatnici pridržavali uputa te da su osigurali odgovarajuće resurse potrebne za odvijanje rada u doba pandemije.

Postotak djece djece koja su bila obuhvaćena programima u doba pandemije je bio različit, od 0% do 95%. Isticali su da je ovisio o potrebama kao i epidemiološkim mjerama. Kod 78% dječjih vrtića aktivnosti su se odvijale redovito, ali smatraju da je kvalitete aktivnosti bolja u doba prije pandemije. Navode kako se nije povećala interakcija između odgojitelja i djece.

Tijekom organizacije rada u doba pandemije, od djelatnika se u većini vrtića, kad god je to bilo moguće/epidemiološki prihvatljivo, zahtjevala fizička prisutnost na radnom mjestu. Ipak, svi ispitanici procjenjuju da zaposlenici ne preferiraju rad od kuće. Isto tako, većina, 67%, smatra kako nije došlo do značajnih smetnji i problema u radu ustanove.

Ispitanici u većini, 55%, smatraju kako krizna situacija i rad od kuće nisu povećali razinu depresije i nezadovoljstva djelatnika/ica vrtića i smanjili kvalitetu međuljudskih odnosa i radne klime. Međutim, podijeljena su razmišljanja koliko su krizna situacija i rad od kuće smanjili učinkovitost zaposlenika.

Ohrabruje podatak, kako 67% ravnatelja smatra kako krizna situacija i rad od kuće nisu povećali depresiju i nezadovoljstvo djece. Podijeljenih su razmišljanja ravnatelja, koliko su ustanove ustrojile i koristile institucionalne oblike potpore djeci za rješavanje psiholoških problema te koliko je zaostatak u odgoj i obrazovanju djece rane i predškolske dobi nenadoknadiv.

Koliko god je pandemija donijela novosti u sam odgojno-obrazovni proces, ravnatelji su podjeljena razmišljanja koliko su se uvele inovacije u velikom broju poslovnih procesa te koliko su vrtići razvili tehnološka i/ili organizacijska rješenja, koja će nastaviti primijenjivati i u budućem radu, bez obzira na epidemiološku situaciju. Ujedno, većina, 56%, smatra da se za kriznu situaciju i rad od kuće se može kazati da su djelovali na djelomičnu digitalnu transformaciju ustanove.

1.7.2. Osnovno školstvo

Osnovno školstvo u Republici Hrvatskoj obuhvaća odgoj, obrazovanje i skrb o djeci osnovnoškolske dobi, a obavezno je za sve učenike u RH, sukladno Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN NN 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 5/12, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13, 152/14, 07/17, 68/18, 98/19). Djelatnost osnovnoškolskoga obrazovanja obavljaju osnovne škole koji mogu imati i područne odjele dislocirane od matične škole.

1.7.2.1. Ustanove osnovnoškolskoga obrazovanja u gradu Splitu

U tablici 3. prikazani su podaci o broju osnovnih škola, broju učenika i zaposlenika u periodu od 2013./2014. do 2017./2018.¹⁰² sukladno podacima Državnoga zavoda za statistiku (DZS). Navedeni podaci se odnose na Republiku Hrvatsku (RH), Splitsko-dalmatinsku županiju (SDŽ), Zagreb, Rijeku, Zadar, Dubrovnik i Split.

Tablica 3. Kretanje broja osnovnih škola, broja razrednih odjela, broja djece i učitelja od 2013./2014. do 2017./2018. godine

	2013./2014.	2014./2015.	2015./2016.	2016./2017.	2017./2018.
Republika Hrvatska					
Ukupan broj škola	2057	2055	2050	2039	2030
Državne škole	2048	2043	2038	2027	2017
Privatne škole	7	7	6	6	7

¹⁰² Podatci su prikazani u odnosu na školske godine pr. 2013./2014. jer se na taj način prikupljaju.

Škole vjerskih zajednica	2	5	6	6	6
Broj razrednih odjela	17763	17740	17870	17814	17929
Ukupan broj učenika	325430	321512	318426	317649	315942
Broj učenika u umj. školama	17143	17315	17551	17923	18329
Ukupan broj učitelja	31413	31747	32155	32508	33180
Broj učiteljica (ž)	25504	25919	26273	26617	27137
Broj učitelja (m)	5909	5828	5882	5891	6043
Splitsko-dalmatinska županija					
Broj škola	203	202	198	196	196
Broj razrednih odjela	1957	1947	1952	1958	1968
Broj učenika	37595	37195	36629	36693	36303
Broj učitelja	3455	3481	3541	3574	3632
Grad Zagreb					
Broj škola	125	129	131	131	131
Broj razrednih odjela	2523	2570	2639	2677	2748
Broj učenika	54500	54992	56555	57907	59208
Broj učitelja	4654	4769	4953	5038	5228
Grad Rijeka					
Broj škola	28	28	27	27	27
Broj razrednih odjela	433	422	417	417	413
Broj učenika	8589	8341	8210	8186	8152
Broj učitelja	869	831	819	826	853
Grad Zadar					
Broj škola	19	19	18	18	18
Broj razrednih odjela	300	300	304	310	314
Broj učenika	6423	6441	6474	6607	6658
Broj učitelja	502	494	523	529	545

Grad Dubrovnik					
Broj škola	13	12	13	13	13
Broj razrednih odjela	165	161	161	164	166
Broj učenika	3164	3164	3218	3293	3368
Broj učitelja	267	296	299	313	336
Grad Split					
Broj škola	28	28	28	29	29
Broj razrednih odjela	623	618	623	631	636
Broj učenika	13737	13612	13473	13590	13271
Broj učitelja	1098	1102	1106	1108	1148

Izvor: Obrada autora prema podacima DZS-a

U promatranom vremenskom periodu ukupan broj osnovnih škola na području RH manji je za 27 (zatvorena 31 državna škola, ali je istovremeno porastao broj osnovnih škola kojima su osnivači vjerske zajednice za 5). Broj osnovnih škola povećao se u Zagrebu (6), Rijeci (1), a smanjio se u Zadru (1) te je u Dubrovniku ostao isti broj škola. Međutim, u SDŽ se broj osnovnih škola smanjio za 7, a u gradu Splitu se povećao za 1 osnovnu školu.

Uzevši u obzir podatke DZS-a od 2001. do 2017., prema kojima broj rođenih u RH bilježi pad, ovakav podatak nije iznenađujući. Uočava se porast vjerskih škola kao pokazatelj kako se roditelji opredjeljuju i za drugačije oblike osnovnoškolskoga obrazovanja za svoju djecu osnim onoga što se nudi na nivou države. U gradu Splitu djeluju dvije umjetničke škole: Glazbena škola Josip Hatze i Privatna osnovna glazbena škola Boris Papandopulo.

Prikupljeni podatci o broju učenika, razrednih odjela i učitelja na području RH u periodu od pet godina pokazuju kako istovremeno dok pada broj učenika raste broj razrednih odjela i raste broj zaposlenih učitelja. Tijekom 5 promatranih godina (2013./14. - 2017./18.) zabilježen je pad od 9488 učenika (2.92%), a istovremeno je porastao broj razrednih odjela za 166 (0.93%) i porastao je broj zaposlenih učitelja za 1767 (5.63%). Vidljiv je i porast broja učenika koji uz redovne osnovne škole pohađaju i umjetničke škole za 1186 (6.92%) što ukazuje na povećan interes dodatnog obrazovanja učenika u umjetničkom području.

Tijekom promatranoga perioda raste broj učenika u gradovima: Zagrebu za 4708 (8.64%), Zadru za 235 (3.66%) te Dubrovniku za 204 (6.45%). Također raste i broj razrednih odjela pa je u Zagrebu povećan broj za 225 razrednih odjela (8.92%), u Zadru za 14 (4.67%) te u Dubrovniku za 1 razredni odjel (0.6%). Kako u tim gradovima raste broj učenika raste i broj učitelja, pa je u Zagrebu njihov broj povećan za 574 (12,33%), u Zadru za 43 (8,56%) i u Dubrovniku za 69 (25,84%).

Nasuprot gradovima koji bilježe porast broja učenika (Zagreb, Zadar i Dubrovnik) u Rijeci, Splitu i SDŽ uočen je pad broja učenika. U Rijeci je pad broja učenika za 437 (5,09%), u SDŽ za 1292 (3,43%) i u Splitu za 466 (3,39%). U skladu s opadanjem broja učenika, u Rijeci se uočava i pad broja razrednih odjela za 20 (4,62%) te pad broja učitelja za 16 (1,84%). U SDŽ i u Splitu, unatoč padu broj učenika, povećava se broj razrednih odjela i broj učitelja. Tako se u SDŽ broj razrednih odjela povećao za 11 (0,56%), a u Splitu za 13 (2,09%). Broj učitelja se u SDŽ povećao za 177 (5,12%), a u Splitu za 50 (4,55%).

Svim osnovnim školama u gradu Splitu osnivač je Grad Split. Osim osnovnih škola u gradu Splitu djeluju centri za odgoj i obrazovanje osoba s teškoćama u razvoju koji provode dio osnovnog obrazovanja učenika. To su: Centar za odgoj i obrazovanje „Slava Raškaj“ Split i Centar za odgoj i obrazovanje „Juraj Bonačić“ Split.

Važno je spomenuti kako u Splitu djeluju i ustanove za obrazovanje odraslih koje obrazuju i učenike koji nisu završili osnovnu školu. To su:

Centar za kulturu i cjeloživotno obrazovanje Zlatna vrata,

Centar za obrazovanje odraslih Trstenik,

Centar za obrazovanje odraslih Ex Chatedra,

Centar znanja – ustanova z obrazovanje odraslih i

Edukacijski centar – ustanova za obrazovanje odraslih.

1.7.2.2. Organizacija rada osnovnih škola

Na području grada Splita 29 je osnovnih škola. Tablica 4 prikazuje organizaciju rada u osnovnim školama, broj učenika, broj posebnih razrednih odjela, asistenata, stručnih suradnika te broj individualiziranih odgojno-obrazovni postupaka (IOOP) te zasebno broj prilagođenih programa.¹⁰³

Iako osnovni standard školskog prostora u pravilu treba osigurati rad škole u jednoj smjeni, a iznimno u dvije smjene, samo šest škola u gradu Splitu radi u jednoj (jutarnjoj smjeni), a 16 škola radi u dvije smjene (jutarnjoj i poslijepodnevnoj smjeni), dok 7 škola radi u tri smjene. Sedam škola ima produženi boravak s 26 razrednih odjela, a dvije škole (Split 3 i Pojišan) imaju cjelodnevni boravak za učenike u kojem je 12 razrednih odjela s 233 učenika.

Posebni odjeli organizirani su u 11 škola. Najviše posebnih razrednih odjela ima Centar za autizam (11) te OŠ Blatine-Škrape (3 posebna odjela u kojima je 14 učenika). OŠ Pojišan ima 2 posebna odjela, a škole OŠ Bol, OŠ Manuš, OŠ Marjan, OŠ Mertojak, OŠ Ravne Njive, OŠ Sućidar i OŠ Trstenik po jedan. Samo u OŠ Slatine nema niti jedan IOOP. U ostalim školama broj IOOP varira od najmanje 3 (OŠ Žnjan Pazdigrad, 0.6% učenika) do najviše 33 (OŠ Ravne Njive, 4.26% učenika). Također i broj prilagođenih programa za učenike u školama varira od niti jednoga (OŠ Stobreč) do 17 (OŠ Brda, 3.8% učenika).

¹⁰³ Svi daljnji podatci koji se odnose na osnovne škole grada Splita odnose se na školsku godinu 2018./2019. kada su se prikupljali podatci od samih ustanova.

Tablica 4. Organizacija rada osnovnih škola u gradu Splitu u školskoj godini 2018./2019.

	Naziv škole	Smjena (jutro, poslije podne, međusmjerna)	Produžen/ Cjelodnevni	Broj učenika	Posebni odjel (broj učenika)	IOOP	Prilagođeni program	Stručni suradnici	asistent
1.	OŠ Blatine –Škrape	J	-	442	3 (14)	21	2	6	12
2.	OŠ Bol	J – P (TZK)	-	430	1 (4)	15	13	3	7
3.	OŠ Brda	J - P	-	447	-	14	17	4	5
4.	OŠ Dobri	J	3 pb	447	-	17	6	4	3
5.	OŠ Gripe	J - P	-	397	-	22	2	3	-
6.	OŠ Kamen - Šine	J – M - P	-	528	-	19	10	3	11
7.	OŠ Kman -Kocunar	J	-	602	-	17	16	4	10
8.	OŠ Lučac	J - P	-	437	-	27	2	4	10
9.	OŠ Manuš	J – M - P	6 pb	540	1 (5)	19	10	4	7
10.	OŠ Marjan	J - P	-	404	-	20	0	4	1
11.	OŠ Mejaši	J – M - P	-	873	1 (4)	23	14	3,5	
12.	OŠ Meje	J	3 pb	337	-	8	5	3	
13.	OŠ Mertojak	J – M - P	--	714	-	19	9	4	
14.	OŠ Plokite	J - P	-	407	-	16	6	4	5
15.	OŠ Pojišan	J - P	6 cb+1pb	557	2 (10)	16	8	3	
16.	OŠ Pujanki	J – M - P	-	597		27	1	4	7
17.	OŠ Ravne Njive	J – M - P	4 pb	774	1 (6)	33	13	4	
18.	OŠ Skalice	J - P	-	493	-	30	5	4	
19.	OŠ Slatine	J	-	60	-	-	2	2	
20.	OŠ Spinut	J - P	7 pb	523	1 (4)	21	3	4	
21.	OŠ Split 3	J – M - P	6 cb	774	-	25	8	4	
22.	OŠ Srinjine	J	-	177	-	4	2	3	4

23.	OŠ Stobreč	J	-	317	-	4	-	2	-
24.	OŠ Sućidar	J - P	-	679	1(3)	17	14	4	5
25.	OŠ Trstenik	J - P	-	547	1(5)	12	6	3,5	4
26.	OŠ Visoka	J - P	-	378	-	14	4	4	5
27.	OŠ Žrnovnica	J - P	-	385	-	12	6	4	5
28.	OŠ Žnjan – Pazdigrad	J - P	4 pb	470	-	3	7	3	
29.	Centar za autizam	J - P		62	11 + 3 skupine radnog osposobljavanja	14	62	2	

Izvor: Obrada autora prema podacima Grada Splita te osnovnih škola

Pojedine škole imaju od 2 do 6 stručnih suradnika. Stručni suradnici potrebni za odgojno-obrazovni rad osnovne škole jesu: pedagog, psiholog, stručnjak edukacijsko-rehabilitacijskog profila, knjižničar i zdravstveni radnik. Sukladno Državnom pedagoškom standardu, svaka redovita osnovna škola koja ima do 180 učenika zapošljava 2 stručna suradnika od kojih jedan mora biti pedagog, a škola koja ima više od 180, a manje od 500 učenika zapošljava 3 stručna suradnika dok škola koja ima više od 500 učenika zapošljava 4 stručna suradnika. Može se uočiti kako pojedine škole u gradu Splitu imaju više od 500 učenika, ali zaposlena su samo 3 stručna suradnika (OŠ Kamen Šine, OŠ Pojišan).

Broj asistenata koji su dodijeljeni učenicima s određenim specifičnim poteškoćama i potrebama različit je u školama pa postoje škole koje imaju 25 učenika (IOOP), a nemaju niti jednog asistenta poput OŠ Split 3. Centar za autizam je specifičan jer ima osnovnu djelatnost odgoj, obrazovanje i rehabilitacija i skrb za osobe s poremećajima autističnog spektra, ima osnovnoškolski program za djecu od 7-15 godina života te za mlade od 15-21 godine izvodi program radnog osposobljavanja. Ima 11 posebnih odjela s tri skupine za radno osposobljavanje.

1.7.2.3. Infrastruktura osnovnih škola

Sukladno DPS, školska zgrada treba osigurati funkcionalnu organizaciju prostora primjerenu suvremenim oblicima nastavnoga rada, zadovoljiti sve higijensko-tehničke zahtjeve te osnovna ekološka i estetska mjerila. Učionica treba osigurati uvjete za rad učitelja s najmanje 14, optimalno 20 te najviše 28 učenika razrednog odjela. Prostor učionice treba biti prilagođen zahtjevima organizacije i izvođenja suvremene nastave, radu u skupinama, projektnoj nastavi, vježbama i drugim oblicima nastave. Površina učionice je 2.5 m² po učeniku, a izračunata prema pretpostavljenome proračunskom broju od 24 učenika u razrednome odjelu, iznosi 60 m², visine 3.0-3.2 m. Propisani standard u postojećim školama treba se postići prilagođavanjem broja učenika u razrednim odjelima. Tablica 5. prikazuje infrastrukturu osnovnih škola, s posebnim naglaskom na ICT opremljenost.

Tablica 5. Infrastruktura osnovnih škola grada Splita

	naziv škole	m2 po učeniku	prostorni kapaciteti	oprema vanjska	oprema unutarnja	ICT	pametn e ploče
1.	OŠ Blatine –Škrape	8,8	3	2	3	3	2
2.	OŠ Bol	9,01	-	3	2	2	2
3.	OŠ Brda	7	2	3	2	2	2
4.	OŠ Dobri	10,8	2	3	2	2	5
5.	OŠ Gripe	18,8	2	3	2	2	6
6.	OŠ Kamen - Šine	4,1	3	2	2	2	3
7.	OŠ Kman -Kocunar	-	1	3	2	2	9
8.	OŠ Lučac	2,83	2	2	2	2	2
9.	OŠ Manuš	3	3	3	2	2	4
10.	OŠ Marjan	7,6	2	3	2	2	2
11.	OŠ Mejaši	1,67	3	-	2	1	15
12.	OŠ Meje	8,45	2	2	2	2	4
13.	OŠ Mertojak	1,5	2	2	2	2	4
14.	OŠ Plokite	8,5	2	2	2	2	2
15.	OŠ Pojišan	12,2	2	2	2	2	-
16.	OŠ Pujanki	3,7	-	3	2	3	-
17.	OŠ Ravne Njive	6,2	2	2	2	2	6
18.	OŠ Skalice	7	3	2	3	3	1
19.	OŠ Slatine	12	1	2	2	2	1
20.	OŠ Spinut	5,1	3	3	3	3	2
21.	OŠ Split 3	60	3	3	2	3	5
22.	OŠ Srinjine	4,6	3	2	2	3	2
23.	OŠ Stobreč	7,14	3	3	3	3	2

24.	OŠ Sućidar	-	3	3	2	2	4
25.	OŠ Trstenik	6,78	2	2	2	2	5
26.	OŠ Visoka	7,32	1	2	2	2	2
27.	OŠ Žrnovnica	8,5	2	2	1	1	4
28.	OŠ Žnjan – Pazdigrad	14,81	2	1	1	1	20
29.	Centar za autizam	10	2	2	2	2	3

Izvor: Obrada autora prema podacima Grada Splita te osnovnih škola

Podatci pokazuju kako sve škole zadovoljavaju uvjetima da imaju 2.5 m² prostora po učeniku. Škole su ocijenile svoje prostorne kapacitete kao zadovoljavajuće (10 škola nije zadovoljno svojim prostornim kapacitetima), a tri škole ih procjenjuju odličnima. 12 škola nije zadovoljno opremljenošću vanjskog prostora škole. Prema Državnom pedagoškom standardu zbog sigurnosti učenika te održavanja i čuvanja, vanjski školski prostor mora biti ograđen. Samo četiri škole procjenjuju unutrašnju opremljenost kao nezadovoljavajuću, a 23 škole kao zadovoljavajuću. 6 škola nije zadovoljno ICT opremljenošću. Škola Split 3 procjenjuje ICT opremljenost nezadovoljavajućom, a istovremeno ima 5 pametnih ploča. Sve škole opremljene su pametnim pločama (od jedne do dvadeset).

Sukladno izvješću o prilagodbi pristupa osnovnim školama Grada Splita, od 2019. godine, osobama s invaliditetom navode se sljedeći podatci:

1. OŠ Blatine - Škrape – Ulaz u školu je omogućen osobama s invaliditetom budući da nema stepenica na ulazu. Kretanja po školi i prijelaz s jednoga kata na drugi je ograničen.
2. OŠ Bol – Škola ima riješen pristup osobama s invaliditetom cijelom prizemlju školske zgrade postavljenom odgovarajućom betonskom rampom.
3. OŠ Brda - Nema riješen pristup osobama s invaliditetom. Rješavanje tog problema predviđeno je projektom koji bi se trebao realizirati dijelom u 2019. godini, a dijelom u 2020.
4. OŠ Dobri – Prilagođen pristup ulazu s južne strane ugradbom podizne platforme. Budući da se na glavni ulaz s istočne strane škole prilazi stubištem bilo bi uputno staviti rukohvat uz zid koji bi uvelike pomogao slabije pokretnim osobama prilikom ulaska u školu.
5. OŠ Gripe – Škola bez arhitektonskih barijera u potpunosti prilagođena učenicima s posebnim potrebama – osobama s invaliditetom (nužnici, ulazna rampa, pokretne rampe za sva stubišta unutar škole, poseban namještaj za učenike). Postoje označena 2 parking mjesta, školska dvorana ima pristupnu rampu, nužnike za osobe s posebnim potrebama, učenički namještaj za učenike invalide, pokretnim rampama povezane su sve etaže u školskoj zgradi.
6. OŠ Kamen – Šine - S obzirom da je 19. 08. 2019. započela dogradnja škole (iskop i rušenje dijela postojeće škole) više nema mogućnost nesmetanog pristupa osobama s invaliditetom. Takvo stanje će ostati do završetka izgradnje tj. do školske godine 2020./2021. kada će škola imati lift i sanitarne čvorove prilagođene osobama s invaliditetom.
7. OŠ Kman – Kocunar - Ima pristupnu rampu za pristup osobama s invaliditetom do koje je moguće doći osobnim automobilom ili kombijem. Dizala nema u školi.

8. OŠ Lučac - Ima dvije rampe na ulazu u prostorije škole – na glavnom ulazu te na izlazu u malo dvorište. Trenutno traju radovi na ugradnji lifta. Ostaje problem pristupa osobama s invaliditetom školskoj dvorani i ambulanti koja se nalazi uz školu.
9. OŠ Manuš - Trenutno ne postoji odgovarajući pristup osobama s invaliditetom zbog mnogobrojnih stepenicama kojima je okružena zgrada škole. Prije 15 godina, dok je školu pohađala učenica u kolicima, problem je riješen kroz veliku humanitarnu akciju. Na taj način, kroz donacijska sredstva, nabavljen je poseban uređaj koji se montira na invalidska kolica i omogućuje osobama s invaliditetom savladavanje svih prepreka. Taj uređaj je škola dala dalje na korištenje upravo toj učenici da joj bude pomoć u životu.
10. OŠ Marjan – Nema prilagodbe pristupa osobama s invaliditetom.
11. OŠ Mejaši - Škola bez arhitektonskih barijera. Oko škole postoje kosine, a unutar škole dizalo, platforma za spuštanje do školske dvorane i kosine na pragovima.
12. OŠ Meje - Postoji samo kolni prilaz školi, a nema invalidskog pristupa stručno napravljenog na glavnom ulazu u školu.
13. OŠ Mertojak - Ima rampu (kosinu) za pristup platou ispred škole. Na platou se nalaze još dvije manje skale koje otežavaju pristup osobama s invaliditetom za ulaz u školu.
14. OŠ Plokite - Nema riješen pristup za osobe s invaliditetom.
15. OŠ Pojišan – Nema riješen pristup osobama s invaliditetom
16. OŠ Pujanki – Pristup osobama s invaliditetom u potpunosti je omogućen. Ulaz u školu nema prepreka (stepenica, kosina i sl.), a unutar škole postoji i lift. Škola ima i sanitarni čvor prilagođen osobama s invaliditetom.
17. OŠ Ravne Njive – Ima kompletan pristup osobama s invaliditetom u dvoranu škole i na katu dvorane, a u samoj školi pristup osobama s invaliditetom je omogućen u prizemlju škole.
18. OŠ Skalice - Pristup osobama s invaliditetom omogućen putem rampi.
19. OŠ Slatine – Nema riješen pristup osobama s invaliditetom.
20. OŠ Spinut - Nema prilaz za pristup osoba s invaliditetom.
21. OŠ Split 3 – Pristup osobama s invaliditetom riješen je samo za prizemlje, tj. postoji kosina za ući u školsku zgradu. Nije riješen dolazak na kat osobama s invaliditetom već se samo stepenicama može doći na 1. kat.
22. OŠ Srinjine - Škola ima lift te je unutar same škole omogućeno kretanje osobama s invaliditetom, međutim ulazak u školu nije moguć osobama s invaliditetom zbog nekoliko stepenica koje se nalaze na ulazu u školsko dvorište. Na glavnom ulazu u školu omogućen je pristup osobama s invaliditetom, ali problem ostaje prilagodba pristupa osobama s invaliditetom u školsko dvorište.
23. OŠ Stobreč – Ima prilagođen pristup osobama s invaliditetom do ulaznih vrata škole.
24. OŠ Sućidar – Omogućen ulazak i kretanje po prizemlju zgrade osobama s invaliditetom, međutim nije riješen pristup na kat škole.
25. OŠ Trstenik – Ima riješen pristup za osobe sa invaliditetom na glavnom ulazu u školu (ravni zakošeni betonski podest).
26. OŠ Visoka – Ima osiguran pristup osobama s invaliditetom u objekt škole - atrij, ali sanitarni čvor prilagođen osobama s invaliditetom nalazi se na prvom katu za što nije riješen pristup.
27. OŠ Žnjan – Pazdigrad - Škola bez arhitektonskih barijera.
28. Žrnovnica – Prilaz OŠ Žrnovnica uređen na način koji invalidima omogućava pristup (kosina kojom se može pristupiti u invalidskim kolicima ili dovesti automobilom pred sam ulaz u školu). Na prvoj razini

škole, dakle na onoj na kojoj se u Školu i ulazi, imamo toalet za invalide, a učionice se na toj istoj razini u vrlo kratkom roku mogu prilagoditi osobi s invaliditetom.

29. Centar za autizam - Pristup ulazu u školu nije adekvatno osiguran za osobe s invaliditetom. Postoji rampa koja nije prilagođena osobama s invaliditetom jer je prestrma te je potrebno prilagoditi kompletan pristup ulazu u školu

1.7.2.4. Ulaganja grada Splita u osnovne škole od 2013. – 2017.

Grad Split, kao osnivač osnovnih škola, ulagao je određena materijalna sredstva u škole, što je prikazano u tablici 6.

Tablica 6. Ulaganja Grada Splita u osnovne škole

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Decentralizirana sredstva – minimalni standard	kapitalna ulaganja za radove utrošeno 4.294.056 kn	kapitalna ulaganja za radove utrošeno 4.303.215kn	kapitalna ulaganja 4.375.005 kn	kapitalna ulaganja 4.377.333 kn	kapitalna ulaganja 4.476.101 kn
	redovite kontrole i hitne intervencije 1.096.449 kn	redovite kontrole i hitne intervencije 1.051.223kn	redovite kontrole i hitne intervencije 1.988.743 kn	redovite kontrole i hitne intervencije 2.138.596 kn	redovite kontrole i hitne intervencije 745.638 kn
Šire javne potrebe – izvorna sredstva grada	održavanje sustava video nadzora škola 676.250 kn	održavanje sustava video nadzora škola 93.641kn	održavanje sustava video nadzora škola 409.328 kn	održavanje sustava video nadzora škola 610.176 kn	održavanje sustava video nadzora škola 257.672 kn
	kupnja opreme za OŠ 233.139 kn	kupnja opreme za OŠ 391.900	kupnja opreme za OŠ 205.473 kn	kupnja opreme za OŠ 173.973 kn	uređenje okoliša OŠ 76.808 kn
	izgradnja, dogradnja i nadogradnja OŠ 1.668.605kn	izgradnja, dogradnja i nadogradnja OŠ 16.114.725 kn	izgradnja, dogradnja i nadogradnja OŠ 10.426.174 kn	izgradnja, dogradnja i nadogradnja OŠ 26.470.793kn	izgradnja, dogradnja i nadogradnja OŠ 31.710.200 kn (OŠ Žnjan –

					Pazdigrad – počela s radom 2017. godine)
		uređenje okoliša OŠ 93.641kn		uređenje okoliša OŠ 110.188 kn	

Izvor: Obrada autora prema podacima Grada Splita

1.7.2.5. *Projekti i poticanje darovitosti u osnovnim školama grada Splita*

Osnovne škole grada Splita sudjeluju u brojnim međunarodnim i domaćim projektima, a u same projektne aktivnosti uključuju različit broj učitelja. U OŠ Blatine-Škrabe provodi se jedan projekt (7 djelatnika), OŠ Bol tri projekta (21 djelatnik), OŠ Dobri 1 projekt (7 djelatnika), OŠ Gripe dva projekta (21 djelatnik), OŠ Manuš pet projekata, OŠ Marjan pet projekata (20 djelatnika), OŠ Meje jedan projekt (10 djelatnika), OŠ Mertojak jedan projekt (6 djelatnika), OŠ Pujanki 10 projekata (50 djelatnika), OŠ Spinut četiri projekta (58 djelatnika), OŠ Split 3 jedan projekt (5 djelatnika), OŠ Sućidar dva projekta (9 djelatnika), OŠ Trstenik tri projekta (16 djelatnika).

Devet škola ima status Eko škola (OŠ Bol, OŠ Gripe, OŠ Lučac, OŠ Marjan, OŠ Slatine, OŠ Split 3, OŠ Stobreč, OŠ Visoka, OŠ Žrnovnica).

Kao oblik brige o darovitim učenicima, u gradu Splitu je 2019. osmišljen projekt Centri darovitosti, za specifična područja u osnovnim školama:

- Robotika i informatika – OŠ Gripe
- Umjetničko područje – OŠ Manuš
- Jezik i komunikacije – OŠ Ravne njive
- Prirodoslovlje – OŠ Sućidar
- Matematika – OŠ Žnjan - Pazdigrad

Do navedene godine u SDŽ su postojali i još postoje Centri izvrsnosti:

1. Cantar izvrsnosti iz matematike – III. Gimnazija
2. Centar izvrsnosti iz informatike – Elektrotehnička škola Split
3. Centar izvrsnosti novih tehnologija – Tehnička škola za strojarstvo i mehatroniku Split
4. Centar izvrsnosti prirodoslovlje – Prirodoslovna škola

1.7.2.6. *Utjecaj pandemije koronavirusa na osnovnoškolsko obrazovanje u gradu Splitu*

Za potrebe izrade Strategija razvoja grada Splita konstruiran je anketni upitnik kojim se željelo ispitati utjecaj pandemije koronavirusa na osnovnoškolsko obrazovanje u gradu Splitu. Anketni upitnik je sadržavao 23 tvrdnje. Ispunilo ga je 16 ravnatelja osnovnih škola grada Splita od ukupno 29 ravnatelja te se podatci mogu smatrati reprezentativnima.

Iz dobivenih podataka, vidljivo je da se većina škola, 56%, pripremila u potpunosti na on-line nastavu i osigurala upute i smjernice za elektroničko učenje, podučavanje i provjeru znanja kao što je većina uglavnom osigurala odgovarajuće resurse (hardver, softver za e-učenje, on-line platforme za virtualne sastanke, itd.), te provodila učinkovitu i pravovremenu tehničku potporu za elektroničko učenje, podučavanje i provjeru znanja. Škole su se uglavnom uspješno supstituirale tradicionalne oblike komunikacije (sastanci, sjednice, i slično) elektroničkim alatima i platformama, njih 72,5 %.

Uz navedeno, ravnatelji škola ističu da se uglavnom slažu da je škola provodila učinkovitu i pravovremenu tehničku potporu za elektroničko učenje, podučavanje i provjeru znanja te da su se u potpunosti nastavne aktivnosti elektroničkog učenja i podučavanja provodile redovito.

Međutim, kod procjene povećanja ili smanjenja razine interakcije kod on line nastave u odnosu na tradicionalnu podjeljenoga su razmišljanja. Njih 50% niti se slaže niti ne slaže s navedenom tvrdnjom.

Također, ravnatelji procjenjuju kvalitetu provedbe aktivnosti elektroničkog učenja i podučavanja lošijom od kvalitete aktivnosti tradicionalnog učenja i podučavanja. Čak 81,2% ravnatelja procjenjuje boljom tradicionalno učenje i poučavanje u odnosu na on line.

Razmišljanja o rezultatima elektroničke provjere znanja su u javnosti ponajviše izazvali reakcija. Većina ispitanika je procjenila da su gori negoli u prethodnim školskim godinama kad su korištene tradicionalne provjere. U prilog tome govore i odgovori da njih 37,5 % se slaže u potpunosti da je krizna situacija i sudjelovanje u nastavi od kuće smanjili su broj nedovoljnih ocjena na kraju školske godine, njih 50 % se složilo, a njih 12,5% niti se složilo niti odbacilo tvrdnju. Nitko od ravnatelja se nije ne složio.

Tijekom organizacije on-line nastave, od djelatnika se u većini škola, kad god je to bilo moguće/epidemiološki prihvatljivo, zahtjevala fizička prisutnost na radnom mjestu. Ipak, ispitanici procjenjuju da većina djelatnika preferira rad u školi, a ne od kuće. Iako su se škole, u kratkom vremenu trebale prilagoditi novom načinu rada, većina ravnatelja smatra da to nije dovelo do značajnijih smetnji i problema u radu škole kao ni do smanjenja učinkovitosti zaposlenika škole.

Kod procjene koliko su krizna situacija i rad od kuće povećali razinu depresije i nezadovoljstva djelatnika/ica škole i smanjili kvalitetu međuljudskih odnosa i radne klime kao i koliko su krizna situacija i sudjelovanje u nastavi od kuće povećali razinu depresije i nezadovoljstva učenika/ica škole razmišljanja su podijeljena. Međutim, većina ravnatelja ističe kako su škole ustrojile i koristile institucionalne oblike potpore učenicima za rješavanje psiholoških problema, usklađivanje nastavnih obveza s osobnim životom, i slično.

Koliko god je pandemija donijela novosti u sam odgojno-obrazovni proces, ravnatelji su podijeljena razmišljanja koliko su se uvele inovacije u velikom broju poslovnih procesa. Međutim, većina, 75%, se slažu da je škola razvila tehnološka i/ili organizacijska rješenja, koja će nastaviti primijenjivati i u budućem radu, bez obzira na epidemiološku situaciju. Također, 87,5% ravnatelja smatra da se za kriznu situaciju i rad od kuće se može kazati da su djelovali na djelomičnu digitalnu transformaciju naše škole.

1.7.3. Srednje škole

Srednjoškolskim obrazovanjem svakome se pod jednakim uvjetima i prema njegovim sposobnostima, nakon završetka osnovnog školovanja, omogućava stjecanje kompetencija za uključivanje na tržište rada i nastavak obrazovanja na visokim učilištima.

Djelatnost srednjeg odgoja i obrazovanja obavljaju srednjoškolske ustanove i druge javne ustanove, a obuhvaća različite vrste i oblike odgoja i obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja koji se ostvaruju u skladu s odredbama Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (Narodne novine, broj 87/2008, 86/2009, 92/2010, 105/2010-isp., 90/2011, 16/2012, 86/2012, 94/2013, 152/2014 i 7/2017).

Srednjoškolske ustanove su: srednje škole i učenički domovi. Osnivači srednje škole i učeničkog doma mogu biti: Republika Hrvatska, jedinica područne (regionalne) samouprave, druga pravna ili fizička osoba¹⁰⁴. Uvjeti osnivanja srednjoškolskih ustanova propisani su Zakonom o srednjem školstvu (Narodne novine, broj 19/92, 26/93, 27/93, 50/95, 59/01, 114/01, 81/05 i 87/08).

Programi srednjeg obrazovanja su:

- programi za stjecanje niže razine srednjeg obrazovanja;
- programi za stjecanje srednjeg obrazovanja;
- programi osposobljavanja i usavršavanja.

Srednje škole, ovisno o vrsti obrazovnog programa, jesu:

- gimnazije;
- strukovne škole;
- umjetničke škole.

Gimnazije pripremaju učenike za nastavak obrazovanja, strukovne škole osposobljavaju za uključivanje na tržište rada ili pružaju mogućnost nastavka obrazovanja, a umjetničke škole omogućuju stjecanje znanja, razvoj vještina, sposobnosti i kreativnosti u različitim umjetničkim područjima¹⁰⁵.

1.7.3.1. Ustanove i programi srednjoškolskoga obrazovanja u gradu Splitu

U sektoru srednjoškolskog obrazovanja, u gradu Splitu, djeluje 27 srednjih škola i 2 đачka doma.

Srednje škole, ovisno o vrsti obrazovnog programa:

8 gimnazija

I. Gimnazija Split

II. Gimnazija

III. Gimnazija Split

IV. Gimnazija "Marko Marulić"

V. Gimnazija "Vladimir Nazor" Split

Nadbiskupijska klasična gimnazija "Don Frane Bulić" s pravom javnosti

Privatna jezična gimnazija "Pitagora", srednja škola s pravom javnosti

¹⁰⁴ Izvor: mrežne stranice Ministarstva znanosti i obrazovanja (<https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/djelatnost-odgoja-i-obrazovanja/osnivaci-odgojno-obrazovnih-ustanova/135>)

¹⁰⁵ Izvor: mrežne stranice Ministarstva znanosti i obrazovanja (<https://mzo.gov.hr/print.aspx?id=130&url=print>)

Gimnazijski kolegij "Kraljica Jelena" s pravom javnosti
 17 strukovnih škola
 Prirodoslovna škola Split
 Elektrotehnička škola - Split
 Graditeljsko-geodetska tehnička škola
 Obrtnička škola
 Ekonomska i upravna škola
 Komercijalno-trgovačka škola Split
 Srednja tehnička prometna škola
 Tehnička škola za strojarstvo i mehatroniku
 Obrtna tehnička škola
 Industrijska škola
 Škola za dizajn, grafiku i održivu gradnju
 Pomorska škola
 Zdravstvena škola
 Turističko-ugostiteljska škola Split
 Privatna srednja škola "Marko Antun de Dominis", s pravom javnosti
 Privatna srednja škola "Wallner"
 Srednja škola Dental centar "Marušić"
 2 umjetničke škole
 Škola likovnih umjetnosti
 Glazbena škola Josipa Hatzea

1.7.3.2. Ulaganja u srednje škole

Ulaganja u srednje škole i đачke domove do 2018. godine prikazana su detaljno u Tablici 1, za one ustanove koje su imale ulaganja u promatranom razdoblju.

Tablica 1. Pregled financijskih ulaganja u srednje škole do 2018. godine

	Naziv srednje škole	Kategorija ulaganja	Ulaganje u kunama
1.	ELEKTROTEHNIČKA ŠKOLA - SPLIT	sanacija prostora sanacija svjetlarnika	200.000,00 199.022,50

		sanacija krovišta	586.640,00
2.	I. GIMNAZIJA SPLIT	sanacija prostora sanacija fasade	208.000,00 300.000,00
3.	IV. GIMNAZIJA "MARKO MARULIĆ" i V. GIMNAZIJA "VLADIMIR NAZOR" SPLIT	rampa i lift za invalide krovište zgrade sanacija gromobranskih instalacija izmjena otvora oprema za zbornicu sanacija prostora krovište zgrade	466.570,00 1.798.000,00 150.000,00 100.000,00 64.275,00 800.000,00 250.000,00
4.	OBRтна TEHNIČKA ŠKOLA	zgrada škole dvorana trošak otvaranja škole uređenje okoliša tehnički pregled	18.150.000,00 3.039.559,50 48.116,24 500.000,00 12.500,00
5.	POMORSKA ŠKOLA	sanacija prostora izmjena prozora zamjena kotla	199.219,58 90.000,00 205.899,69
6.	ŠKOLA ZA DIZAJN, GRAFIKU I ODRŽIVU GRADNJU	Oprema sanacija prostora oprema sanacija krova i staklenih stjenki strojevi i uređaji za kabinet	56.000,00 930.000,00 56.700,00 174.098,36 100.000,00
7.	TEHNIČKA ŠKOLA ZA STROJARSTVO I MEHATRONIKU	sanacija unutarnjeg prostora oprema sanacija prostora hitne intervencije - sanacija prostora uređenje prostora radionice	200.000,00 60.000,00 169.906,88 430.000,00 280.000,00

		nabava opreme za centre izvrsnosti	509.171,67
		uređenje učionica	374.868,50
8.	SREDNJA TEHNIČKA PROMETNA ŠKOLA	nabava vozila	621.875,00
		sanacija podova	77.455,00
		nabava vozila	200.000,00
		hitne intervencije - sanacija prostora	320.000,00
9.	PRIRODOSLOVNA ŠKOLA SPLIT	nabava opreme za centre izvrsnosti	475.450,88
10.	ZDRAVSTVENA ŠKOLA	dizalica topline	1.299.210,18
		nova zgrada i dvorana	40.000.000,00
		uređenje okoliša	
		oprema	741.167,73
		oprema	157.109,00
			160.000,00
11.	ŽENSKI ĐAČKI DOM SPLIT	sanacija krova	241.975,00
		sanacija krova	58.171,00
12.	UČENIČKI DOM SPLIT	uređenje prostora	699.307,00

Izvor: Obrada autora prema podacima dobivenima od srednjih škola

1.7.3.3. Trenutno stanje u srednjim školama u gradu splitu

Analiza trenutnog stanja u srednjim školama u gradu Splitu prema podacima dobivenim iz samih škola prikazana je detaljno u tablicama koje slijede.

Podaci u Tablici 2. pokazuju ukupni broj učenika po školi u školskoj godini 2017./2018., kao i kretanje broja učenika u zadnjih 5 školskih godina. Broj djelatnika stručno-razvojne službe u školi (pedagog, psiholog, defektolog, socijalni pedagog, edukacijski rehabilitator, knjižničar) je također prikazan za svaku školu.

Tablica 2. Kretanje broja učenika i broja djelatnika stručno-razvojne službe u školama od 2013./2014. do 2017./2018.

	Naziv srednje škole	2013./ 2014.	2014./ 2015.	2015./ 2016.	2016./ 2017.	2017./ 2018.	Broj djelatnika stručno- razvojne službe
1.	PRIRODOSLOVNA ŠKOLA SPLIT	572	558	547	516	508	2 djelatnika
2.	ELEKTROTEHNIČKA ŠKOLA - SPLIT	553	552	542	517	497	1 pedagog 1 knjižničar
3.	GRADITELJSKO- GEODETSKA TEHNIČKA ŠKOLA	507	508	507	522	511	Psiholog i knjižničar
4.	OBRTNIČKA ŠKOLA	629	581	566	564	542	3 djelatnika
5.	I. GIMNAZIJA SPLIT	700	683	643	618	605	Pedagog, knjižničar, ½ psihologa
6.	II. GIMNAZIJA	709	674	645	631	618	pedagog, knjižničar
7.	III. GIMNAZIJA SPLIT	696	676	663	642	626	3 djelatnika
8.	IV. GIMNAZIJA "MARKO MARULIĆ"	730	713	680	640	636	½ pedagog ½ psiholog
9.	V. GIMNAZIJA "VLADIMIR NAZOR" SPLIT	675	667	651	630	627	2 djelatnika
10.	EKONOMSKA UPRAVNA ŠKOLA	973	985	980	985	955	1 pedagoginja 1 psihologinja 2 knjižničarke
11.	KOMERCIJALNO- TRGOVAČKA ŠKOLA SPLIT	609	588	558	490	461	5 djelatnika
12.	SREDNJA TEHNIČKA PROMETNA ŠKOLA	712	692	684	660	637	knjižničar pedagog psiholog

13.	TEHNIČKA ŠKOLA ZA STROJARSTVO I MEHATRONIKU	435	424	412	400	382	2 djelatnika
14.	OBRTNA TEHNIČKA ŠKOLA	555	521	526	500	517	5 djelatnika
15.	INDUSTRIJSKA ŠKOLA	143	149	151	146	142	2 djelatnika
16.	ŠKOLA ZA DIZAJN, GRAFIKU I ODRŽIVU GRADNJU	714	699	704	664	649	2 djelatnika
17.	POMORSKA ŠKOLA	683	700	713	680	653	2 djelatnika
18.	ŠKOLA LIKOVNIH UMJETNOSTI	234	227	220	214	207	1 pedagoginja ½ knjižničarka
19.	ZDRAVSTVENA ŠKOLA	830	883	821	793	741	1 pedagog 1 psiholog 1 knjižničar
20.	TURISTIČKO-UGOSTITELJSKA ŠKOLA SPLIT	770	751	698	669	649	5 djelatnika
21.	GLAZBENA ŠKOLA JOSIPA HATZEA	147	143	147	142	125	NEMA
22.	NADBISKUPIJSKA KLASIČNA GIMNAZIJA "DON FRANE BULIĆ" S PRAVOM JAVNOSTI	233	217	198	192	175	pedagog i knjižničarka
23.	PRIVATNA JEZIČNA GIMNAZIJA „PITAGORA“, SREDNJA ŠKOLA S PRAVOM JAVNOSTI	58	50	58	53	54	½ psiholog
24.	PRIVATNA SREDNJA ŠKOLA "MARKO ANTUN DE DOMINIS", S PRAVOM JAVNOSTI	149	143	159	164	164	2 djelatnika

25.	PRIVATNA SREDNJA ŠKOLA "WALLNER"	67	66	79	95	112	1 djelatnik
26.	SREDNJA ŠKOLA DENTAL CENTAR "MARUŠIĆ"	141	138	127	110	105	1 djelatnik
27.	GIMNAZIJSKI KOLEGIJ "KRALJICA JELENA" S PRAVOM JAVNOSTI	140	135	123	115	103	1 djelatnik

Izvor: Obrada autora prema podacima dobivenima od srednjih škola

Iz prikazanih podataka razvidno je da je broj učenika u blagom opadanju za skoro sve navedene škole. To je zasigurno rezultat demografskog trenda opadanja broja stanovnika, kako na teritoriju cijele Republike Hrvatske tako i na području Splitsko-dalmatinske županije i grada Splita. Za očekivati je da će se taj trend blagog pada nastaviti i u budućnosti. Što se tiče podataka o broju djelatnika stručno-razvojne službe u školama iznijeti su onako kako su ih dostavile same škole. Idealna situacija bi bila kada bi svaka škola imala zaposlen cijeli stručno-razvojni tim koji bi obuhvaćao barem po jednog/jednu psihologa/icu, pedagoga/icu i defektologa-icu jer se samo kombiniranjem znanja iz svih struka može adekvatno odgovoriti na sve odgojno-razvojne zahtjeve djece te dobi.

Nadalje se navodi ukupan broj nastavnika u svakoj školi, kao i broj nastavnika sa magisterijem ili doktoratom znanosti te broj asistenata u nastavi za učenike s teškoćama. Slijedeći podatak se odnosi na način rada škole, tj. u koliko smjena škola obavlja svoju nastavnu aktivnost. Broj razrednih odjeljenja za učenike s teškoćama u razvoju, kao i broj učenika uključenih u školovanje za učenike s teškoćama u razvoju također se nalazi u prikupljenim podacima. Slijedi niz podataka opremljenosti škola, poput: prostornih kapaciteta, površine (u m²) unutrašnjih prostora škole po učeniku, postojanje vanjskog igrališta i vrste podloge na njemu i opremljenost vanjskih prostora igrališta ispred škole. Detaljni podaci su prikazani u Tablici 3.

Tablica 3. Struktura nastavnika, rad škole, učenici s teškoćama i prostorni kapaciteti

	Naziv srednje škole	Ukupan broj nastavnika ; mr.sc.; dr.sc.; Asistenti u nastavi	Smjenski rad	Razredi za učenike s teškoćama ; Broj učenika s teškoćama	Prostorni kapaciteti škola; Površina po učeniku	Vanjsko igralište i podloga; Opremljenost vanjskih prostora
1.	PRIRODOSLOVNA ŠKOLA SPLIT	54; 0; 0; 1	Smjenski jutro i poslijepodne	0; 0	Zadovoljavajuć i 4,8 m ²	Ne postoji
2.	ELEKTROTEHNIČKA ŠKOLA - SPLIT	45; 2; 0; 1	Jutarnja smjena	0; 0	Zadovoljavajuć i 6,31 m ²	Postoji - betonska podloga Zadovoljavajuća
3.	GRADITELJSKO-GEODETSKA TEHNIČKA ŠKOLA	42; 0; 1; 0	Smjenski jutro i poslijepodne	0; 7	Nisu zadovoljavajuć i 4 m ²	Ne postoji
4.	OBRTNIČKA ŠKOLA	55; 2; 0; 0	Smjenski jutro i poslijepodne	0; 0	Nisu zadovoljavajuć i 2,91 m ²	Ne postoji
5.	I. GIMNAZIJA SPLIT	50; 2; 0; 0	Smjenski jutro i poslijepodne	0; 0	Nisu zadovoljavajuć i 4,6 m ²	Postoji - betonska podloga Zadovoljavajuća
6.	II. GIMNAZIJA	57; 0; 0; 1	Smjenski jutro i poslijepodne	0; 0	Nisu zadovoljavajuć i 2,6 m ²	Postoji - betonska podloga Zadovoljavajuća
7.	III. GIMNAZIJA SPLIT	55; 1; 0; 0	Smjenski jutro i	0; 1	Nisu zadovoljavajuć	Ne postoji

			poslijepodne		i 7,27 m2	
8.	IV. GIMNAZIJA "MARKO MARULIĆ"	68; 2; 0; 0	Smjenski jutro i poslijepodne	0; 0	Nisu zadovoljavajući 3,42 m2	Ne postoji
9.	V. GIMNAZIJA "VLADIMIR NAZOR" SPLIT	51; 0; 1; 0	Smjenski jutro i poslijepodne	0; 0	Zadovoljavajuć 3,4 m2	Ne postoji
10.	EKONOMSKA I UPRAVNA ŠKOLA	111; 1; 1; 4	Smjenski jutro i poslijepodne	0; 0	Zadovoljavajuć 3,47 m2	Postoji - betonska podloga Zadovoljavajuća
11.	KOMERCIJALNO-TRGOVAČKA ŠKOLA SPLIT	45; 2; 0; 0	Smjenski jutro i poslijepodne	0; 0	Nisu zadovoljavajući 3 m2	Postoji - betonska podloga Zadovoljavajuća
12.	SREDNJA TEHNIČKA PROMETNA ŠKOLA	59; 0; 1; 0	Smjenski jutro i poslijepodne	0; 30	Zadovoljavajuć 4,2 m2	Ne postoji
13.	TEHNIČKA ŠKOLA ZA STROJARSTVO I MEHATRONIKU	40; 1; 0; 0	Jutarnja smjena	0; 0	Zadovoljavajuć 8 m2	Ne postoji
14.	OBRTNA TEHNIČKA ŠKOLA	60; 0; 1; 3	Smjenski jutro i poslijepodne	0; 1	Odlični 10 m2	Postoji - betonska podloga Zadovoljavajuća
15.	INDUSTRIJSKA ŠKOLA	29; 0; 0; 0	Jutarnja smjena	0; 0	Zadovoljavajuć	Postoji - betonska podloga Zadovoljavajuća
16.	ŠKOLA ZA DIZAJN, GRAFIKU I ODRŽIVU GRADNJU	84; 0; 0; 11	Smjenski jutro i poslijepodne	3; 13	Zadovoljavajuć 6,5 m2	Ne postoji

17	POMORSKA ŠKOLA	72; 1; 0; 0	Smjenski jutro i poslijepodne	12; 15	Zadovoljavajuć 3,51 m ²	Ne postoji
18	ŠKOLA LIKOVNIH UMJETNOSTI	36; 1; 0; 0	Smjenski jutro i poslijepodne	0; 14	Zadovoljavajuć 10,9 m ²	Ne postoji
19	ZDRAVSTVENA ŠKOLA	74; 1; 1; 0	Škola radi u 3 smjene	0; 0	Nisu zadovoljavajući 4 m ²	Ne postoji
20	TURISTIČKO-UGOSTITELJSKA ŠKOLA SPLIT	65; 2; 1; 5	Smjenski jutro i poslijepodne	3; 21	Nisu zadovoljavajući 3,46 m ²	Postoji - betonska podloga Zadovoljavajući a
21	GLAZBENA ŠKOLA JOSIPA HATZEA	76; 0; 0; 0	Smjenski jutro i poslijepodne	0; 0	Nisu zadovoljavajući 1,83 m ²	Ne postoji
22	NADBISKUPIJSKA KLASIČNA GIMNAZIJA "DON FRANE BULIĆ" S PRAVOM JAVNOSTI	22; 0; 0; 0	Jutarnja smjena	0; 0	Odlični 11,75 m ²	Postoji - betonska podloga Zadovoljavajući a
23	PRIVATNA JEZIČNA GIMNAZIJA „PITAGORA“, SREDNJA ŠKOLA S PRAVOM JAVNOSTI	22; 0; 0; 0	Jutarnja smjena	0; 0	Zadovoljavajuć 6,36 m ²	Ne postoji
24	PRIVATNA SREDNJA ŠKOLA "MARKO ANTUN DE DOMINIS", S PRAVOM JAVNOSTI	28; 0; 0; 0	Jutarnja smjena	0; 0	Zadovoljavajuć 6,3 m ²	Ne postoji
25	PRIVATNA SREDNJA ŠKOLA "WALLNER"	23; 0; 1; 0	Jutarnja smjena	0; 0	Odlični 4,83 m ²	Ne postoji

26	SREDNJA ŠKOLA DENTAL CENTAR "MARUŠIĆ"	20; 0; 0; 0	Smjenski jutro i poslijepodn e	0; 0	Odlični 7,5 m ²	Postoji betonska podloga Zadovoljavajuć a
27	GIMNAZIJSKI KOLEGIJ "KRALJICA JELENA" PRAVOM JAVNOSTI	22; 0; 0; 0	Smjenski jutro i poslijepodn e	0; 0	Zadovoljavaju ći 7 m ²	Ne postoji

Izvor: Obrada autora prema podacima dobivenima od srednjih škola

Kadrovski i prostorni kapaciteti prikazani u prethodnoj tablici ukazuju na nekoliko poteškoća s kojima se škole svakodnevno nose. Većina škola radi u dvije smjene te često prostorni kapaciteti nisu zadovoljavajući što uvelike otežava kako rad nastavnika tako i učenika. Rad u jednoj smjeni (jutarnjoj) pomogao bi učenicima u lakšem stvaranju dnevnih navika te bi zasigurno olakšao odgojno-obrazovni proces. Podaci o opremljenosti vanjskih prostora škola i igrališta, nužnih za fizički razvoj djece te dobi, su u velikoj mjeri poražavajući, pogotovo uzimajući u obzir povoljne klimatske uvjete ovog podneblja.

Opremljenost samih učionica u školama odnosi se na: informacijsko-komunikacijsku opremu po učionicama, postojanje informatičke učionice sa određenim brojem računala, te postojanje modernih pametnih ploča. Slijedeći set podataka odnosi se na opremljenost kabineta za nastavne predmete poput: kemije, biologije, fizike, matematike, geografije, povijesti, te stranog i hrvatskog jezika, kao i opremljenost školske knjižnice.

Broj učenika koji se školuju po individualiziranom pristupu i broj učenika koji imaju prilagođeni program također je dio prikupljenih podataka. Podaci o aktivnostima van uobičajenog fonda nastavnih sati odnosi se na broj i vrstu izvannastavnih aktivnosti koji se provode u školi, broj i vrstu dodatne nastave, te broj i vrstu dopunsku nastave. Svi podaci po školama su prezentirani u Tablici 4.

Tablica 4. Opremljenost škola, broj učenika s posebnim programom i vrste aktivnosti

	Naziv srednje škole	Opremljenost učionica	IKT oprema; Računala; Pametna ploča	Opremljenost kabineta (kem, bio, fiz, mat, geo, pov, str.j., hrv)	Fond školske knjižnice	Broj učenika (ind. i prilag. program)	Vrste izvannastavnih aktivnosti
1.	PRIRODOSLOVNA ŠKOLA SPLIT	Zad.	Zad. 16 rač. 1	Sve zadovoljavajuće	Zad.	7; 0	26 aktivnosti dodatna dopunska
2.	ELEKTROTEHNIČKA ŠKOLA - SPLIT	Zad.	Zad. 64 rač. ne	Polovično zadovoljavajuće	Zad.	8; 0	10 aktivnosti dodatna dopunska
3.	GRADITELJSKO-GEODETSKA TEHNIČKA ŠKOLA	Zad.	Zad. 70 rač. 1	Sve zadovoljavajuće	Zad.	3; 0	2 aktivnosti dodatna dopunska
4.	OBRTNIČKA ŠKOLA	Nije Zad.	Nije zad. 25 rač. ne	Ništa nije zadovoljavajuće	Nije zad.	40; 36	6 aktivnosti dodatna dopunska
5.	I. GIMNAZIJA SPLIT	Nije zad.	Zad. 16 rač. 2	Ništa nije zadovoljavajuće	Zad.	0; 3	9 aktivnosti dodatna dopunska
6.	II. GIMNAZIJA	Zad.	Nije zad. 15 rač. ne	Ništa nije zadovoljavajuće	Nije zad.	3; 0	13 aktivnosti dodatna dopunska
7.	III. GIMNAZIJA SPLIT	Zad.	Zad. 30 rač. 1	Sve zadovoljavajuće	Odličan	0; 0	31 aktivnosti dodatna dopunska
8.	IV. GIMNAZIJA "MARKO MARULIĆ"	Zad.	Zad. 16 rač. 4	Polovično zadovoljavajuće	Zad.	0; 0	3 aktivnosti dodatna dopunska

9.	V. GIMNAZIJA "VLADIMIR NAZOR" SPLIT	Zad.	Zad. 16 rač. ne	Polovično zadovoljavajuće	Zad.	0; 0	5 aktivnosti dodatna
10.	EKONOMSKA I UPRAVNA ŠKOLA	Zad.	Odlična 30 rač. ne	Polovično zadovoljavajuće	Odličan	32; 3	2 aktivnosti dodatna dopunska
11.	KOMERCIJALNO-TRGOVAČKA ŠKOLA SPLIT	Zad.	Zad. 16 rač. ne	Nema podataka	Zad.	33; 22	3 aktivnosti dodatna
12.	SREDNJA TEHNIČKA PROMETNA ŠKOLA	Zad.	Zad. 28 rač. ne	Polovično zadovoljavajuće	Zad.	25; 5	4 aktivnosti dodatna dopunska
13.	TEHNIČKA ŠKOLA ZA STROJARSTVO I MEHATRONIKU	Zad.	Zad. 12 rač. ne	Polovično zadovoljavajuće	Zad.	11; 0	1 aktivnost dodatna dopunska
14.	OBRтна TEHNIČKA ŠKOLA	Odlična	Odlična 120 rač. 4	Ništa nije zadovoljavajuće osim mat - odlična	Nije zad	49; 33	2 aktivnosti Dopunska dodatna
15.	INDUSTRIJSKA ŠKOLA	Zad.	Nije zad. 11 rač. 1	Ništa nije zadovoljavajuće	Zad.	16; 8	Nema
16.	ŠKOLA ZA DIZAJN, GRAFIKU I ODRŽIVU GRADNJU	Zad.	Zad. 150 rač. 1	Sve zadovoljavajuće	Zad.	51; 26	10 aktivnosti dopunska dodatna
17.	POMORSKA ŠKOLA	Zad.	Odlična 13 rač. ne	Ništa nije zadovoljavajuće osim kem - zad.	Nije zad	14; 1	4 aktivnosti dopunska dodatna
18.	ŠKOLA LIKOVNIH UMJETNOSTI	Zad.	Odlična 20 rač. ne	Nema kabineta	Zad.	14; 4	72 aktivnosti dopunska dodatna
19.	ZDRAVSTVENA ŠKOLA	Odlična	Odlična 15 rač. 2	Ništa nije zadovoljavajuće osim fiz -	Zad.	12; 0	7 aktivnosti

				odlična i kem – zad.			Dopunska dodatna
20.	TURISTIČKO-UGOSTITELJSKA ŠKOLA SPLIT	Zad.	Zad. 48 rač. 2	Polovično zadovoljavajuće	Zad.	36; 10	10 aktivnosti dodatna
21.	GLAZBENA ŠKOLA JOSIPA HATZEA	Zad.	Zad. ne ne	Nema kabineta	nototeka	0; 0	Nije primjenjivo
22.	NADBISKUPIJSKA KLASIČNA GIMNAZIJA "DON FRANE BULIĆ" S PRAVOM JAVNOSTI	Odlična	Zad. 16 rač. 1	Polovično zadovoljavajuće	Odličan	1; 0	Nema podataka
23.	PRIVATNA JEZIČNA GIMNAZIJA „PITAGORA“, SREDNJA ŠKOLA S PRAVOM JAVNOSTI	Zad.	Zad. 10 rač. 1	Ništa nije zadovoljavajuće osim hrv – zad.	Nije zad.	0; 0	dopunska
24.	PRIVATNA SREDNJA ŠKOLA "MARKO ANTUN DE DOMINIS", S PRAVOM JAVNOSTI	Odlična	Odlična 20 rač. 1	Sve odlično i zadovoljavajuće	Zad.	0; 0	2 aktivnosti dopunska dodatna
25.	PRIVATNA SREDNJA ŠKOLA "WALLNER"	Odlična	Zad. 15 rač. 3	Nema kabineta	Zad.	13; 0	6 aktivnosti dopunska dodatna
26.	SREDNJA ŠKOLA DENTAL CENTAR "MARUŠIĆ"	Odlična	Odlična 20 rač. ne	Nema kabineta	Zad.	3; 0	Nema podataka
27.	GIMNAZIJSKI KOLEGIJ "KRALJICA JELENA" S PRAVOM JAVNOSTI	Zad.	Zad. 15 rač. 1	Polovično zadovoljavajuće	Nije zad.	0; 0	17 aktivnosti dopunska dodatna

Izvor: Obrada autora prema podacima dobivenima od srednjih škola

Škole izvještavaju o većinom zadovoljavajućoj opremljenosti učionica, pogotovo informacijsko-komunikacijskom infrastrukturu, dok je očita potreba za boljom opremom specijaliziranih predmetnih kabineta. Knjižnični fondovi su također na zadovoljavajućoj razini, a veliki rad nastavnika i učenika ogledava se u cijelom nizu izvannastavnih aktivnosti. Dominiraju dopunska i dodatna nastava ali i cijeli spektar aktivnosti povezan sa specifičnim temama iz raznih predmeta. Dodatnim obogaćivanjem opreme u školama stečeno znanje i vještine učenika podiglo bi se na još višu razinu.

Tablica 5. prikazuje podatke o provođenju programa priprema učenika za državnu maturu, kao i broj učenika uključenih u dodatnu nastavu iz STEM područja. Rezultati takvih programa trebali bi se pokazati kroz sudjelovanje učenika iz škole na Međunarodnom turniru mladih prirodoslovaca. Za sva ostala

natjecanja prikupljeni su podaci o broju učenika koji se sudjelovali na školskim natjecanjima, broju učenika koji su sudjelovali na županijskim natjecanjima i broju učenika koji su sudjelovali na državnim natjecanjima. Postojanje i vrste programa zdravstvenog odgoja prikupilo se na temelju pitanja o kontroli i evidenciji napretka učenika te povećanju njihovih stavova i kompetencija u zdravstvenom odgoju.

Tablica 5. Posebni programi u školama

	Naziv srednje škole	Programi priprema za maturu	STEM nastava; Natjecanja	Broj učenika natjecanjima: Školska; Županijska; Državna	Zdravstveni odgoj; Teme	Edukacija o reanimaciji
1.	PRIRODOSLOVNA ŠKOLA SPLIT	Hrv, mat, eng, kem, fiz	0; 0	167; 63; 3	Zad.	Ne
2.	ELEKTROTEHNIČKA ŠKOLA - SPLIT	Hrv, mat, eng, fiz	46; 0	60; 6; 0	Zad. Spolnost	Ne
3.	GRADITELJSKO-GEODETSKA TEHNIČKA ŠKOLA	Hrv, mat, eng, fiz	80; 0	40; 0; 5	Zad.	Da
4.	OBRTNIČKA ŠKOLA	Hrv, mat i eng	0; 0	12; 1; 5	Nije zad.	Da
5.	I. GIMNAZIJA SPLIT	Hrv, mat, eng, kem, fiz, bio, pov, psih	150; 0	240; 81; 7	Zad.	Ne
6.	II. GIMNAZIJA	Mat, kem, fiz, bio	55; 0	110; 50; 34	Zad. Spolnost	Ne
7.	III. GIMNAZIJA SPLIT	Hrv, mat, eng, kem, fiz, bio	180; 32	0; 266; 67	Zad. Spolnost	Da
8.	IV. GIMNAZIJA "MARKO MARULIĆ"	Hrv, mat, eng, kem, fiz, bio	15; 0	207; 53; 2	Zad. Spolnost	Ne
9.	V. GIMNAZIJA "VLADIMIR NAZOR" SPLIT	Hrv, mat, eng, kem, fiz, bio	20; 0	180; 95; 11	Zad. Razne	Povremeno
10.	EKONOMSKA I UPRAVNA ŠKOLA	Hrv, mat i eng	0; 0	50; 8; 3	Zad. Spolnost	Da
11.	KOMERCIJALNO-TRGOVAČKA ŠKOLA SPLIT	Hrv, mat i eng	62; 0	25; 4; 4	Zad.	Ne

12.	SREDNJA TEHNIČKA PROMETNA ŠKOLA	Mat, eng	0; 0	25; 0; 4	Zad. Spolnost	Da
13.	TEHNIČKA ŠKOLA ZA STROJARSTVO I MEHATRONIKU	Hrv, mat i eng	0; 0	6; 3; 2	Zad. Spolnost	Ne
14.	OBRTNA TEHNIČKA ŠKOLA	Ne	0; 0	0; 0; 0	Odlično Spolnost	Ne
15.	INDUSTRIJSKA ŠKOLA	Ne	0; 0	4; 2; 1	Zad. Spolnost	Da
16.	ŠKOLA ZA DIZAJN, GRAFIKU I ODRŽIVU GRADNJU	Hrv, mat, eng	15; 0	31; 11; 5	Zad. Rizici za zdravlje	Ne
17.	POMORSKA ŠKOLA	Hrv, mat i eng	60; 0	50; 20; 3	Zad. Spolnost	Da
18.	ŠKOLA LIKOVNIH UMJETNOSTI	Hrv, mat i eng	0; 0	180; 3; 14	Nije zad. Spolnost	Ne
19.	ZDRAVSTVENA ŠKOLA	Hrv, mat, eng, kem, fiz	30; 0	142; 3; 7	Zad. HPV	Da redovno
20.	TURISTIČKO-UGOSTITELJSKA ŠKOLA SPLIT	Hrv, mat i eng	31; 0	54; 18; 8	Zad. Spolnost	Ne
21.	GLAZBENA ŠKOLA JOSIPA HATZEA	Mat	0; 0	0; 136; 121	Ne	Ne
22.	NADBISKUPIJSKA KLASIČNA GIMNAZIJA "DON FRANE BULIĆ" S PRAVOM JAVNOSTI	Hrv, mat, eng, kem	0; 0	80; 50; 25	Odlično Sve teme	Ne
23.	PRIVATNA JEZIČNA GIMNAZIJA „PITAGORA“, SREDNJA ŠKOLA S PRAVOM JAVNOSTI	Mat, hrv, fiz, eng	0; 0	9; 2; 0	Zad. Spolnost	Ne
24.	PRIVATNA SREDNJA ŠKOLA "MARKO ANTUN DE DOMINIS", S PRAVOM JAVNOSTI	Hrv, mat, eng, kem, fiz, bio	0; 0	5; 1; 0	Odlično Preveniraj ovisnosti	Ne
25.	PRIVATNA SREDNJA ŠKOLA "WALLNER"	Hrv, mat i eng	0; 0	10; 3; 1	Odlično	Ne

26.	SREDNJA ŠKOLA DENTAL CENTAR "MARUŠIĆ"	Hrv, mat, eng, kem	0; 0	0; 0; 0	Odlično	Da
27.	GIMNAZIJSKI KOLEGIJ "KRALJICA JELENA" S PRAVOM JAVNOSTI	Hrv, mat, eng, kem, fiz, bio	49; 0	2; 2; 0	Zad. Spolnost	Ne

Izvor: Obrada autora prema podacima dobivenima od srednjih škola

Provođenje prevencije nasilja u školi također je jedno od važnih elemenata školskih aktivnosti. Provode li se provode ekološki programi u školi i u kojem obimu, tko ih provodi i uključenost učenika označavaju mogućnost naziva eko škole.

Također je ispitana i uključenost škola u međunarodne projekte, a s tim u vezi i potencijalna mobilnost učenika. Na kraju je još definirano je li u posljednjih pet godina na zgradi škole rađena rekonstrukcija ili nadogradnja i ima li škola sportsku dvoranu. Svi dobiveni podaci po školama prikazani su u Tablici 6.

Tablica 6. Programi prevencije, projekti, status i stanje školske zgrade

	Naziv srednje škole	Prevenzijski i zdravstveni program	EKO status škole	Međunarodni projekti; Mobilnost	Rekonstrukcija škole	Sportska dvorana
1.	PRIRODOSLOVNA ŠKOLA SPLIT	Aktivnosti usmjerene na zaštitu učenika od bolesti ovisnosti, vršnjačkog nasilja te nasilja na internetu	U postupku	Nije zad.	Ne	Ne
2.	ELEKTROTEHNIČKA ŠKOLA - SPLIT	Prevenzijski program Prevenzijski program bolesti ovisnosti Prevenzijski program trgovanja ljudima	Ne	Zad. 5	Ne	Ne
3.	GRADITELJSKO-GEODETSKA TEHNIČKA ŠKOLA	Rad s učenicima, roditeljima i nastavnicima te s lokalnom zajednicom	Ne	Zad. 0	Ne	Ne
4.	OBRTNIČKA ŠKOLA	Obilježavanje dana ružičastih majica u borbi protiv nasilja među vršnjacima	Ne	Odlično 21	Ne	Ne
5.	I. GIMNAZIJA SPLIT	Ovisnosti	Ne	Nije zad. 0	Ne	Da
6.	II. GIMNAZIJA	Suzbijanje zlouporabe alkohola, droga, trgovanje ljudima te svih vrsta nasilja	Ne	Zad. 60	Ne	Da

7.	III. GIMNAZIJA SPLIT	Prevenција ovisnosti i nasilničkog ponašanja, radionice o odgovornom spolnom ponašanju i o tome kako živjeti zdravo	Ne	Zad. 6	Ne	Ne
8.	IV. GIMNAZIJA "MARKO MARULIĆ"	Ovisnost o alkoholu i kocki; Ovisnost o internetu; Općenito o nasilju; Nasilje u mladenačkim vezama; Promicanje mentalnog zdravlja – pogled u sebe	Ne	Odlično 4	Ne	Ne
9.	V. GIMNAZIJA "VLADIMIR NAZOR" SPLIT	Školski preventivni program	Da	Nije zad. 0	Ne	Ne
10.	EKONOMSKA I UPRAVNA ŠKOLA	Zdrav za 5 Sigurnost u cestovnom prometu	Ne	Zad. 0	Ne	Ne
11.	KOMERCIJALNO-TRGOVAČKA ŠKOLA SPLIT	Projekt „Zdrav za 5“, Sigurnost u cestovnom prometu, prevencija nasilja u mladenačkim vezama, prevencija nasilja, reproduktivno zdravlja, strategije učenja, volonterski program	Ne	Nije zad. 0	Ne	Ne
12.	SREDNJA TEHNIČKA PROMETNA ŠKOLA	Zdrav za pet Dan ružičastih majica Pazi kocka	Ne	Nije zad. 0	Ne	Ne
13.	TEHNIČKA ŠKOLA ZA STROJARSTVO I MEHATRONIKU	Problemi ovisnosti problemi nasilja	Ne	Nije zad. 0	Da	Da
14.	OBRTNA TEHNIČKA ŠKOLA	Prevenција ovisnosti: Kockanje i klađenje Prevenција vršnjačkog nasilja	Ne	Odlično 18	Da	Da
15.	INDUSTRIJSKA ŠKOLA	Program prevencije nasilja, jačanja samopouzdanja i učenja adekvatnoj komunikaciji	Ne	Zad. 7	Ne	Ne
16.	ŠKOLA ZA DIZAJN, GRAFIKU I ODRŽIVU GRADNJU	Prevenција poremećaja u ponašanju Socijalne vještine Zdravstvena i socijalna zaštita učenika	Ne	Odlično 0	Ne	Ne
17.	POMORSKA ŠKOLA	Prevenција ovisnosti: alkohol, pušenje, droga	Ne	Odlično 8	Ne	Ne

		Prevenција vršnjačkog nasilja				
18.	ŠKOLA LIKOVNIH UMJETNOSTI	Školski preventivni program koji obuhvaća sve teme iz Zdravstvenog odgoja	Ne	Odlično 0	Ne	Ne
19.	ZDRAVSTVENA ŠKOLA	Kako učiti? Sigurnost na internetu Prevenција zlorabe alkohola Zaštita mentalnog zdravlja, prevenција i liječenje ovisnosti Prevenција nasilja u mladenačkim vezama Prevenција trgovanja ljudima	Ne	Nije zad. 0	Da	Da
20.	TURISTIČKO-UGOSTITELJSKA ŠKOLA SPLIT	Predavanja o problemu ovisnosti kroz predmete	Ne	Odlično 12	Ne	Ne
21.	GLAZBENA ŠKOLA JOSIPA HATZEA	Nije primjenjivo	Ne	Odlično 35+2	Ne	Ne
22.	NADBISKUPIJSKA KLASIČNA GIMNAZIJA "DON FRANE BULIĆ" S PRAVOM JAVNOSTI	Ovisnost o drogama, alkoholu, kocki	Ne	Nije zad. 0	Da	Da
23.	PRIVATNA JEZIČNA GIMNAZIJA „PITAGORA“, SREDNJA ŠKOLA S PRAVOM JAVNOSTI	Program prevencije nasilja i bolesti ovisnosti	Da	Zad. 3	Ne	Ne
24.	PRIVATNA SREDNJA ŠKOLA "MARKO ANTUN DE DOMINIS", S PRAVOM JAVNOSTI	Prevenција ovisnosti, prevenција nasilničkog ponašanja, zdrav život	Ne	Odlično 0	Da	Ne
25.	PRIVATNA SREDNJA ŠKOLA "WALLNER"	Prevenćijski program protiv nasilja te program protiv zlorabe duhanskih proizvoda	Ne	Odlično 1	Ne	Ne
26.	SREDNJA ŠKOLA DENTAL CENTAR "MARUŠIĆ"	Prevenција vršnjačkog nasilja i ovisnosti, razvijanja zdrave prehrane i tjelesnog vježbanja	Ne	Odlično 5	Ne	Ne
27.	GIMNAZIJSKI KOLEGIJ "KRALJICA JELENA" S PRAVOM JAVNOSTI	Prevenćijski programi ovisnosti i nasilja	Ne	Nije zad. 0	Ne	Ne

Izvor: Obrada autora prema podacima dobivenima od srednjih škola

Posebni programi koji se provode u školama za dodatni odgoj i obrazovanje učenika o specifičnim temama prikazani u Tablicama 5. i 6. ukazuju na veliki potencijal koji srednje škole imaju u provedbi kurikularne reforme. Teme vezane za građanski i zdravstveni odgoj ključne su u razvoju djece srednjoškolske dobi i njihovoj pripremi za budući život odraslih i zrelih pojedinaca. Samo dodatnim radom može se postići napredak odgojno-obrazovnih komponenti, a bez formalne strukture i obveznih sadržaja nema garancije usvajanja znanja potrebnih kako za nastavak školovanja tako i za ulazak na tržište rada. Srednjoškolske ustanove odgajaju i obrazuju djecu u dobi velikog psihofizičkog razvoja koji se očituje u biološkom razvoju (pubertetu) i psihičkom napredovanju (adolescenciji). To je razdoblje u kojem su odgojna i obrazovna komponenta jednako važne pa prema tome naglasak upravo treba biti na dodatnim sadržajima i mogućnostima za same učenike.

1.7.3.4. Utjecaj pandemije koronavirusa na srednjoškolsko obrazovanje u gradu Splitu

Anketni upitnik o utjecaju pandemije koronavirusa na srednjoškolsko obrazovanje u gradu Splitu ispunilo je ukupno 20 ravnatelja/ica srednjih škola u gradu Splitu. Uzorak je više nego reprezentativan, skoro populacijski, budući je sveukupno 27 srednjoškolskih ustanova. Anketni upitnik se sastojao od 23 pitanja kojima se željelo istražiti kako su novonastale okolnosti uzrokovane pandemijom utjecale na rad srednjih škola grada Splita kako odgojno-obrazovnih ustanova.

Pitanja na koje smo željeli dobiti odgovor odnosila su se pretežno na adaptaciju škola na nove, do sada nepoznate, uvjete rada u specifičnim okolnostima globalne pandemije.

Općenito gledano velika većina, čak 90-95%, srednjih škola pripremila se za prelazak na on-line nastavu i osigurala upute i smjernice za elektroničko učenje, podučavanje i provjeru znanja, kao i osigurala odgovarajuće resurse (hardver, softver za e-učenje, on-line platforme za virtualne sastanke, itd.), te provodila učinkovitu i pravovremenu tehničku potporu za elektroničko učenje, podučavanje i provjeru znanja.

Nastava se u većoj mjeri provodila redovito, ali čak 85% ravnatelja/ica smatra da kvaliteta provedbe aktivnosti elektroničkog učenja i podučavanja nije usporediva ili bolja od kvalitete aktivnosti tradicionalnog učenja i podučavanja. Ovaj prvi set pitanja jasno ukazuje na sposobnost adaptacije srednjih škola na uvjete rada koji su daleko od normalnih i u obrazovnom ali i u odgojnom kontekstu, dok je vidljivo koliko je neposredna nastava i direktna komunikacija nastavnika s učenicima dragocjena i nezamjenjiva. Slični podaci dobiveni su i za pitanje o elektroničkim provjerama znanja.

Svi ravnatelji/ice se slažu da je škola uspješno supstituirala tradicionalne oblike komunikacije (sastanci, sjednice, i slično) elektroničkim alatima i platformama, ali čak 95% njih ipak preferira rad u školi od rada kod kuće. Isto vrijedi i za djelatnike stručnih i potpornih službi. Iako u velikoj većini škola za vrijeme krizne situacije i rada od kuće, nije došlo do značajnih smetnji i problema u radu iz dobivenih podataka se jasno može uočiti koliko je škola kao ustanova, kao i rad i boravak u njoj za sve djelatnike ključan.

Zabrinjavajući je podatak, koji također ukazuje na probleme socijalnog distanciranja u odgojno-obrazovnim ustanovama, da je krizna situacija i rad od kuće povećala razinu depresije i nezadovoljstva djelatnika/ica škole i smanjila kvalitetu međuljudskih odnosa i radne klime, kako kod djelatnika (oko 30%) tako i još više kod učenika (čak 55%).

Lažno pozitivni rezultat može biti činjenica da je krizna situacija i sudjelovanje u nastavi od kuće smanjila broj nedovoljnih ocjena na kraju školske godine, što smatra čak 80% ravnatelja/ica. Jasno je da učenici nisu magično više i kvalitetnije učili već da je ova situacija negativno djelovala na objektivnost vrednovanja nastavnih ishoda većine predmeta. Dobra je vijest, međutim, da su se škole u velikoj mjeri

uspješno adaptirale na specifične probleme novonastale situacije tako da su ustrojile i koristile institucionalne oblike potpore učenicima za rješavanje psiholoških problema, usklađivanje nastavnih obveza s osobnim životom, i slično.

Također, 70-80% škola, tijekom krizne situacije i rada od kuće, uvele su inovacije u velikom broju poslovnih procesa, djelomično su se digitalno transformirali, te razvili tehnološka i/ili organizacijska rješenja, koja će nastaviti primjenjivati i u budućem radu, bez obzira na epidemiološku situaciju.

1.7.4. Visokoškolsko obrazovanje

1.7.4.1. Studentska populacija, visokoškolski programi, ustanove i strateško povezivanje s drugim programima/ustanovama

U sektoru visokog obrazovanja, u gradu Splitu i Splitsko-dalmatinskoj županiji djeluje javno Sveučilište u Splitu, s 11 fakulteta (Ekonomski; Elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje; Filozofski; Građevinarstva, arhitekture i geodezije; Katoličko bogoslovni; Kemijsko-tehnološki; Kineziološki; Medicinski; Pomorski; Pravni; Prirodoslovno-matematički), Umjetničkom akademijom i 4 sveučilišna odjela (Forenzičke znanosti; Stručni studiji; Studiji mora; Zdravstveni studiji) te, od studijske godine 2019/20, i Sveučilišni studijski program Mediteranska poljoprivreda¹⁰⁶. U Splitu su aktivne i tri privatne visoke škole: TV Akademija - Visoka škola multimedijjskih i komunikacijskih tehnologija u Splitu, Visoka škola za inspekcijski i kadrovski menadžment te Visoka škola za menadžment i dizajn „Aspira“¹⁰⁷.

Uz samo Sveučilište u Splitu i njegove sastavnice, na splitskom su području aktivne i sljedeće znanstvene organizacije, upisane u odgovarajući upisnik Ministarstva znanosti i obrazovanja¹⁰⁸: Hrvatski hidrografski institut (znanstveno-istraživačka pravna osoba), Mediteranski institut za istraživanje života (privatni znanstveni institut), Institut za jadranske kulture i melioraciju krša (javni znanstveni institut), Kliničko-bolnički centar Firule (znanstveno-istraživačka pravna osoba) te Institut za oceanografiju i ribarstvo (javni znanstveni institut).

Na prethodno navedenim institucijama ukupno se, u akademskoj godini 2017/18, izvodilo 186 studijskih programa, od čega 59 preddiplomskih i 62 diplomskih te devet integriranih (u pravilu, petogodišnjih) preddiplomskih i diplomskih programa. Na prethodno navedenim ustanovama izvodila su se i 23 preddiplomska stručna studijska programa, kao i 10 specijalističkih diplomskih stručnih programa. Na trima sastavnicama Sveučilišta u Splitu izvodilo se ukupno pet poslijediplomskih specijalističkih studija, a na Sveučilištu nudi se i ukupno 18 poslijediplomskih sveučilišnih (doktorskih) studija¹⁰⁹.

No, bez obzira na brojne postojeće studije, i dalje postoji veliki prostor za otvaranje i rad novih studijskih programa, s obzirom da stopa sudjelovanja hrvatskih građana/ki u cjeloživotnom učenju za 2019. godinu iznosi tek 3.5% (u odnosu na EU prosjek od 11.3%)¹¹⁰, kao i na dalje nedovoljan udjel visokoobrazovanih osoba u Hrvatskoj (od 33.1%), u odnosu na EU prosjek (41.6%)¹¹¹. Kao primjer dobre

¹⁰⁶ Izvor: <http://www.medp.unist.hr/>

¹⁰⁷ Izvor: Mozvag (<https://mozvag.srce.hr/preglednik/pregled/hr/pocetna/index.html>).

¹⁰⁸ Izvor: Ministarstvo znanosti i obrazovanja: Ustanove iz sustava znanosti (http://mzos.hr/dbApp/pregled.aspx?appName=ustanove_Z)

¹⁰⁹ Izvor: Agencija za visoko obrazovanje.

¹¹⁰ Izvor: Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_04_60/default/table?lang=en

¹¹¹ Izvor: Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_04_20/default/table?lang=en

prakse u uvođenju novih studija može se navesti već postojeći studij medicine na engleskom jeziku, koji se izvodi na Medicinskom fakultetu u Splitu¹¹².

Ukupno je, u akademskoj godini 2017/18, uključivši i studente/ice s pravom završetka studija jedne privatne visoke škole, koja je u međuvremenu izgubila dopusnicu za obavljanje djelatnosti, u Splitu i Splitsko-dalmatinskoj županiji, studiralo 19.799 osoba, od čega na privatnim visokim školama (na preddiplomskim stručnim i specijalističkim diplomskim stručnim programima) ukupno 474, a na Sveučilištu u Splitu 19.325 studenata i studentica, od čega 5.560 na preddiplomskim stručnim i specijalističkim diplomskim stručnim programima, 13.318 na preddiplomskim i diplomskim sveučilišnim programima, 49 na poslijediplomskim specijalističkim, a 398 na poslijediplomskim sveučilišnim (doktorskim) programima¹¹³. Uzevši u obzir da je, u navedenoj akademskoj godini, u zimski semestar u RH upisano ukupno 159.430 studenata/ica¹¹⁴, udjel studenata na splitskim visokim učilištima iznosi 12,41% ukupne nacionalne studentske populacije, što Split čini značajnim studentskim centrom u nacionalnom kontekstu.

U navedenoj studentskoj populaciji, ukupan broj studenata iznosi 8.726 (odnosno 44,07%), a studentica 11.073 (odnosno 55,93%). Ukupno je, za akademsku godinu 2017/18, bila dostupna informacija o načinu studiranja za 19.352 studenta/ice, od kojih je 5.149 (odnosno 26,61%) studiralo u statusu izvanrednog, a 14.203 (odnosno 73,39%) u statusu redovitog studenta/ice¹¹⁵.

Sveučilište u Splitu bilježi kontinuirani pad upisa studenata pa je tako broj upisanih studenata, prema posljednjim raspoloživim podacima Agencije za visoko obrazovanje, u 2018/19 godini, za 8.4 % manji od onog u 2013/14 godini¹¹⁶.

S obzirom da većina visokih učilišta, kojima je tim za izradu strategije razvoja grada Splita pristupio sa zahtjevom za analitički obuhvat gore navedenih podataka o studentima, na navedeno traženje nisu odgovorila, to se daljnja analiza može provesti samo aproksimativno, i to isključivo za preddiplomske stručne podatke i diplomatske stručne studijske programe. Naime, zaprimljeni su odgovori nekoliko sastavnica Sveučilišta u Splitu i jedne privatne visoke škole, koji izvode isključivo stručne studijske programe. Od navedenih će se, kao reprezentativni predstavnik sastavnica Sveučilišta u Splitu, koje izvode stručne studijske programe, analizirati stanje i trendovi na Sveučilišnom studijskom odjelu za stručne studije (SSOSS). Naime, na navedenom se odjelu, u akademskoj godini 2017/18, obrazovalo ukupno 2.457 studenata/ica, što čini ukupno 44,19% od svih upisanih na preddiplomske stručne i specijalističke diplomatske stručne programe Sveučilišta u Splitu.

Posebno su zanimljivi trendovi, vezani uz mjesto iz kojeg dolaze studenti/ce, upisani na navedeni odjel. Prema podacima, zaprimljenih od SSOSS-a, pokazuje se, do studijske godine 2017/18, trend polaganog rasta upisa polaznika izvan grada Splita i Splitsko-dalmatinske županije, koji je, na žalost, prekinut s upisom u studijsku godinu 2018/19 (**Error! Reference source not found.**). Također je zanimljivo da o pada broj upisanih na stručne studije iznad 30 godina starosti, dok se povećava broj studenata stručnih studija između 21 i 25 godina (**Error! Reference source not found.**).

¹¹² Izvor: <http://www.mefst.unist.hr/studies/medical-studies-in-english/83>

¹¹³ Izvor: Državni zavod za statistiku, u obradi Agencije za visoko obrazovanje i autora.

¹¹⁴ Izvor: Studenti upisani na stručni i sveučilišni studij u zimskom semestru ak. g. 2017./2018. (Priopćenje br. 8.1.7. Državnog zavoda za statistiku, od 2. kolovoza 2018.), https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/08-01-07_01_2018.htm

¹¹⁵ Izvor: Ibid.

¹¹⁶ Izvor: <https://www.azvo.hr/hr/visoko-obrazovanje/statistike/2113-broj-studenata-prema-ustanovi-izvodaca-sveucilista-u-zagrebu-splitu-osijeku-i-rijeci-2013-14-2017-18>

Tablica 4. Grad/županija iz koje dolaze studenti SSOSS

Grad	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19
Split	1375	1377	1440	1347	1356	1321
Izvan Splita	737	786	854	825	863	810
nema podatka	0	0	0	98	151	122

Županija	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19
Splitsko-dalmatinska	1594	1591	1662	1572	1616	1553
Izvan Splitsko-dalmatinske	310	347	409	600	603	578
nema podatka	208	225	223	98	151	122

Izvor: Sveučilišni studijski centar za stručne studije, srpanj 2019.

Tablica 5. Starost studenata SSOSS

Starost	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19
do 20	591	622	658	610	657	560
21-25	956	1049	1167	1214	1264	1268
26-30	304	288	288	307	310	303
31-35	151	109	94	74	72	60
36-40	60	51	49	42	39	36
41-45	30	25	30	17	19	14
46-50	16	14	8	6	9	11
od 50	4	5	0	0	0	1

Izvor: Sveučilišni studijski centar za stručne studije, srpanj 2019.

Kada bi se navedeni podaci prikupili za sve vrste studija i sastavnica Sveučilišta u Splitu, mogli bi se donijeti zanimljivi zaključci o atraktivnosti studijskih programa visokih učilišta u Splitu, kao i doprinosu splitskih visokih učilišta cjeloživotnom obrazovanju. Na žalost, takve zaključke nije moguće donijeti na temelju trenutno raspoloživih podataka.

Dostupan studentski smještaj važan je element u odabiru sveučilišta. Dovršetakom rekonstrukcije studentskog doma Bruno Bušić u listopadu 2020. na Sveučilištu u Splitu dostupno je 1300 smještajnih kapaciteta, što je još uvijek nedostatno. Naime, dugoročni trendovi razvoja Splita kao turističke destinacije, doveli su do rasta broja apartmana u području Splita i bliže okolice na približno 4.000, s približno 35.000 kreveta namijenjenih smještaju turista. Navedeno je, prije nastupanja krize koronavirusa, dovelo do očitog nesrazmjera između raspoloživog broja stanova za dugoročni najam i

turističkih kapaciteta, u kojima se studentima otkazuje najam već početkom turističke predsezone¹¹⁷. Iako je teško predviđati razvoj događaja i oporavka turizma nakon završetka krize koronavirusa, očito je da će, u navedenom trenutku, ovaj nesrazmjer ponovno doći do izražaja.

Usprkos znatnom napretku u posljednjem desetljeću, pojedine sastavnice Sveučilišta u Splitu još uvijek nemaju adekvatne prostorne uvjete za odvijanje znanstveno-nastavnog rada i njegov daljni razvitak. To je posebno izraženo u slučaju Umjetničke akademije, Kineziološkog fakulteta, Sveučilišnog odjela za zdravstvene studije, Sveučilišnog odjela za studije mora i Sveučilišnog odjela za forenzičke znanosti. Sveučilišni kampus ostaje nedovršen i na njemu do danas nisu riješeni problemi urbanističkog planiranja, pri čemu najkrupniji izazovi ostaju neriješeni vlasničko-pravni odnosi i nelegalno izgrađeni objekti, neadekvatna prometna povezanost i nedostatak parking mjesta¹¹⁸.

Od listopada 2019. godine, Sveučilište u Splitu, zajedno sa sveučilištima u Cadizu, Bretanji, Malti, Kielu i Gdanjsku, dio je jednog od prvih 17 EU financiranih saveza sveučilišta pod nazivom Europsko sveučilište mora (SEA-EU)¹¹⁹. Europska sveučilišta su transnacionalni savezi koji bi trebali postati sveučilišta budućnosti u kojima se studenti, nastavno i nenastavno osoblje mogu neometano kretati radi studiranja, osposobljavanja, podučavanja, provođenja istraživanja, a studenti mogu steći diplomu kombiniranjem studija u više zemalja, razvijajući pritom europski identitet i vrijednosti. Sudjelovanjem u SEA-EU alijansi Sveučilištu u Splitu se pruža prilika značajno podići međunarodnu konkurentnost, što je i potencijal za međunarodnu prepoznatljivost grada Splita, kao i suradnju s regijama ostalih SEA-EU sveučilišta.

1.7.4.2. Znanstvene organizacije i znanstveno-istraživačka djelatnost

Nositelji znanstvenog rada u gradu Splitu su, uz sastavnice Sveučilišta u Splitu, i javni instituti, u koje spadaju¹²⁰: Institut za oceanografiju i ribarstvo te Institut za jadranske kulture i melioraciju krša. Ostale ustanove, upisane u upisnik znanstvenih ustanova u Splitu su: privatni Mediteranski institut za istraživanje života, znanstvena ustanova Hrvatski hidrografski institut te Kliničko-bolnički centar Split. U Splitu djeluje i područni centar Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar¹²¹.

Znanstveno-istraživačka aktivnost znanstvenih organizacija, aktivnih u gradu Splitu može se samo aproksimativno opisati na temelju sekundarnih podataka, s obzirom na nedostatnu dostavu primarnih podataka, traženih od strane projektnog tima. U navedenu će se svrhu konzultirati sljedeći sekundarni, javno dostupni podaci: broj međunarodnih i domaćih znanstvenih te stručnih časopisa u izdanju sastavnica Sveučilišta u Splitu¹²², odnosno akreditiranih privatnih visokih škola u Splitu; nacionalni kompetitivni znanstveni projekti od 2013. godine (financirani od strane Hrvatske zaklade za znanost – HRZZ)¹²³, uključivši i ostale kompetitivne projekte (prema podacima Rektorata Sveučilišta u Splitu,

¹¹⁷ Izvor: <https://slobodnadalmacija.hr/split/sa-splitskog-sveucilista-zovu-postene-najmodavce-da-se-besplatno-ogljase-i-ponude-studentima-stanove-uvjet-je-da-ih-ne-izbacuju-zbog-turista-1034268>

¹¹⁸ Prilagođeno prema:

<https://www.split.hr/Portals/0/adam/Contents/hDiM4e8kv0iNVW8xXprbYA/Text/ODREDBE%20ZA%20PROVO%20%90ENJE%20-%20PRO%20%8CI%20%86ENE.pdf>

¹¹⁹ Izvor: <https://sea-eu.org/>

¹²⁰ Izvor: http://pregledi.mzos.hr/Ustanove_Z.aspx

¹²¹ Izvor: <https://www.pilar.hr/2010/07/podruni-centar-split-2/>

¹²² Izvor: https://unist.hr/DesktopModules/Bring2mind/DMX/API/Entries/Download?language=hr-HR&EntryId=231&Command=Core_Download&PortalId=0&TabId=1580

¹²³ Izvor: <http://www.hrzz.hr/default.aspx?id=78&export=xls>

pripremljenim za monografiju o 45. obljetnici Sveučilišta u Splitu)¹²⁴; broj znanstvenih centara izvrsnosti, u kojima sudjeluju sastavnice Sveučilišta u Splitu¹²⁵; analiza znanstvene produktivnosti sastavnica i znanstvenika Sveučilišta u Splitu¹²⁶.

Na Sveučilištu u Splitu se izdaju sljedeći međunarodni i domaći znanstveni te stručni časopisi:

Ekonomski fakultet: Management – Journal of Contemporary Management Issues (znanstveni časopis s međunarodnim uredništvom i međunarodnom recenzijom - indeksiran u međunarodnim referentnim bazama Scopus, ERIH Plus i Web of Science ESCI – redovito se objavljuje na Portalu hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa – HRČAK: <https://hrcak.srce.hr/management>);

Filozofski fakultet: Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu (znanstveni časopis s međunarodnim uredništvom i međunarodnom recenzijom - redovito se objavljuje na Portalu hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa – HRČAK: <https://hrcak.srce.hr/zbornik-ffst>);

Filozofski fakultet: Mediteranski korijeni filozofije (ne objavljuje se na Portalu hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa – HRČAK, pa o njemu nisu dostupne detaljne informacije);

Filozofski fakultet: Časopis za hrvatske studije/Croatian Studies Review (znanstveni časopis s međunarodnim uredništvom i međunarodnom recenzijom - redovito se objavljuje na Portalu hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa – HRČAK: <https://hrcak.srce.hr/chs>)

Filozofski fakultet: Školski vjesnik - časopis za pedagoška i školska pitanja (znanstveni časopis s međunarodnim uredništvom i međunarodnom recenzijom - redovito se objavljuje na Portalu hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa – HRČAK: <https://hrcak.srce.hr/skolski-vjesnik>)

Filozofski fakultet: Prema kvalitetnoj školi : škola danas : zbornik radova (ne objavljuje se na Portalu hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa – HRČAK, pa o njemu nisu dostupne detaljne informacije);

Filozofski fakultet: Godišnjak Titius: godišnjak za interdisciplinarna istraživanja porječja Krke - neredovito se objavljuje na Portalu hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa – HRČAK: <https://hrcak.srce.hr/god-titius>; neaktivan od 2016. godine);

Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje: Journal of Communications Software and Systems (znanstveni časopis s međunarodnim uredništvom i međunarodnom recenzijom - indeksiran u međunarodnim referentnim bazama Scopus i Inspec – redovito se objavljuje na Portalu hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa – HRČAK: <https://hrcak.srce.hr/jcomss>);

Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije: Journal for Engineering Modelling (znanstveni časopis s međunarodnim uredništvom i međunarodnom recenzijom - indeksiran u međunarodnim referentnim bazama Scopus i Proquest – redovito se objavljuje na Portalu hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa – HRČAK: <https://hrcak.srce.hr/ijem>);

Medicinski fakultet: Croatian Medical Journal (znanstveni časopis s međunarodnim uredništvom i međunarodnom recenzijom - indeksiran u međunarodnim referentnim bazama Scopus, Current Contents, PubMed/Medline, Web of Science SCI - neredovito se objavljuje na Portalu hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa – HRČAK: <https://hrcak.srce.hr/cmj>, ali dostupan na vlastitoj internetskoj stranici: <http://www.cmj.hr/>);

Katolički bogoslovni fakultet: Crkva u svijetu (znanstveni časopis s međunarodnim uredništvom i međunarodnom recenzijom - redovito se objavljuje na Portalu hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa – HRČAK: <https://hrcak.srce.hr/crkva-u-svijetu>);

¹²⁴ Izvor: Sveučilište u Splitu: *O Sveučilištu i gradu*, Split, 2019.

¹²⁵ Izvor: <https://www.zci.hr/hr/>

¹²⁶ Izvor: https://unist.hr/DesktopModules/Bring2mind/DMX/API/Entries/Download?language=hr-HR&EntryId=1319&Command=Core_Download&PortalId=0&TabId=1580

Katolički bogoslovni fakultet: Služba Božja : liturgijsko-pastoralna revija (znanstveni časopis s međunarodnim uredništvom i međunarodnom recenzijom - indeksiran u međunarodnoj referentnoj bazi ERIH Plus, - redovito se objavljuje na Portalu hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa – HRČAK: <https://hrcak.srce.hr/sluzba-bozja>);

Pravni fakultet: Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu (znanstveni časopis s međunarodnim uredništvom i međunarodnom recenzijom - indeksiran u međunarodnoj referentnoj bazi ERIH Plus, - redovito se objavljuje na Portalu hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa – HRČAK: <https://hrcak.srce.hr/zbornik-radova-pfs>);

Pomorski fakultet: Transactions on Maritime Science (znanstveni časopis s međunarodnim uredništvom i međunarodnom recenzijom - indeksiran u međunarodnim referentnim bazama Scopus, Inspec i Web of Science ESCI – redovito se objavljuje na Portalu hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa – HRČAK: <https://hrcak.srce.hr/radovi-pz>).

Prethodno navedeni časopisi otvorenog su pristupa, a upravo je prema otvorenom pristupu Sveučilište u Splitu međunarodno prepoznato kao jedna od Top 25 institucija u Umultirank rangiranju¹²⁷.

Privatna visoka učilišta s dopusnicom Ministarstva znanosti i obrazovanja, aktivna na području grada Splita (TV Akademija - Visoka škola multimedijских i komunikacijskih tehnologija u Splitu, Visoka škola za inspekcijски i kadrovski menadžment te Visoka škola za menadžment i dizajn „Aspira“) ne izdaju niti jedan znanstveni i/ili stručni časopis, što je utvrđeno pregledom njihovih internetskih stranica¹²⁸.

Drugi značajan pokazatelj institucionalne znanstvene aktivnosti svakako su kompetitivni domaći i međunarodni projekti, kao i sudjelovanje u znanstvenim centrima izvrsnosti (ZCI), a što je pojam, kojim se označava znanstvena organizacija, njezin ustrojbeni dio, ili skupina znanstvenika, koji „okuplja i umrežuje najbolje znanstvenike u određenom području na nacionalnoj razini“¹²⁹.

Sudjelovanje u međunarodnim kompetitivnim znanstvenim projektima Sveučilišta u Splitu po godinama teško je utvrditi. Na mrežnim stranicama Odjela za znanosti i inovacije Sveučilišta u Splitu¹³⁰ dostupne su poveznice na mrežne stranice aktivnih projekata znanstveno-istraživačkih i stručnih projekata, no radi se samo o projektima ugovorenim putem sveučilišnog rektorata. Na istom se mjestu navode i nešto detaljnije informacije o tri projekta, financirana iz EU programa prekogranične suradnje InterReg, kao i informacije o četirima projektima, sufinancirana iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova.

U monografiji koja je izdana prigodom 45 godina Sveučilišta u Splitu naveden je popis aktivnih međunarodnih kompetitivnih znanstveno-istraživačkih projekata u veljači 2019. godine. Popis uključuje 1 FP7 projekt, 8 Obzor 2020 projekata i 3 COST projekta. Kao razvojni projekti klasificirano je 14 Interreg te 18 Erasmus+ projekata, koji imaju i znanstveno-istraživačku komponentu. Nešto se bolja procjena znanstveno-istraživačke aktivnosti na Sveučilištu u Splitu, kao i drugim znanstvenim institucijama u Splitu, može dobiti na temelju javno dostupne baze kompetitivnih projekata, financiranih od strane Hrvatske zaklade za znanost (HRZZ). Ukupan broj projekata, odobrenih znanstvenim organizacijama sa splitskog područja, od strane HRZZ, iznosi 82 (isključivši projekte, kojima se podupiru pojedini doktorandi/ce). Uzevši u obzir i natječaje za financiranje doktoranada/ica, ustanove sa splitskog područja participiraju u javno financiranim kompetitivnim projektima u RH s udjelom od samo 7,8%

¹²⁷ Izvor: <https://www.umultirank.org/university-rankings/top-performing-universities/2020/>

¹²⁸ Privatna visoka škola TV akademija ne posjeduje vlastite mrežne stranice, ili one nisu pronađene standardnom pretragom, osim profila visoke škole na društvenoj mreži Facebook <https://hr.facebook.com/pages/category/Community-College/Tv-Akademija-448157781899342/>).

¹²⁹ Izvor: <https://www.zci.hr/hr/>

¹³⁰ Vidjeti: <https://www.unist.hr/znanost-i-inovacije/ured-za-projekte/projekti-sveucilista>

(123 projekta u odnosu na ukupno 1577 odobrenih). Ustanove i istraživači/ce – voditelji/ce kompetitivnih znanstvenih projekata prikazani su u sljedećoj tablici.

Tablica 6. Kompetitivni domaći znanstveno-istraživački projekti, koje izvode znanstvene organizacije s područja grada Splita, uz potporu Hrvatske zaklade za znanost

Ime projekta	Voditelj	Trajanje	Status	Vrijednost financiranja	Znanstvena područja	Ustanova
Uloga receptora autofagije u selektivnom uklanjanju mitohondrija	Ivana Novak Nakir	01.03.2015 - 30.09.2018	Završio	1.000.000,00 Kn	Biomedicina i zdravstvo	Sveučilište u Splitu, Medicinski fakultet
Inovativno pametno poduzeće	Ivica Veža	01.09.2014 - 31.08.2018	Završio	722.000,00 Kn	Tehničke znanosti	Sveučilište u Splitu, Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje
Anaerobni kapaciteti u udaračkim borilačkim sportovima	Dražen Čular	15.06.2014 - 14.03.2018	Završio	396.760,25 Kn	Društvene znanosti, Biomedicina i zdravstvo, Tehničke znanosti,	Sveučilište u Splitu, Kineziološki fakultet
Otkrivanje novih genetskih lokusa uključenih u regulaciju funkcije štitne i doštitne žlijezde	Tatijana Zemunik	15.09.2014 - 31.12.2018	Završio	850.000,00 Kn	Biomedicina i zdravstvo	Sveučilište u Splitu, Medicinski fakultet
Upravljanje vodom i toplinom i trajnost membranskih gorivnih članaka	Frano Barbir	01.01.2015 - 30.06.2018	Završio	801.880,00 Kn	Tehničke znanosti	Sveučilište u Splitu, Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje
Cjelogenomska analiza povezanosti Hashimotovog tiroiditisa	Vesna Boraska	15.09.2014 - 14.01.2018	Završio	1.000.000,00 Kn	Biomedicina i zdravstvo	Sveučilište u Splitu, Medicinski fakultet
Istraživanje prirodnih spojeva i aroma: kemijsko profiliranje i	Igor Jerković	01.06.2014 - 31.05.2018	Završio	659.744,52 Kn	Prirodne znanosti	Sveučilište u Splitu, Kemijsko-tehnološki fakultet

otkrivanje potencijala						
Liječenje neuropatske boli stimulacijom spinalnog ganglija	Damir Sapunar	15.12.2014 - 14.12.2019	U tijeku	1.000.000,00 Kn	Biomedicina i zdravstvo	Sveučilište u Splitu, Medicinski fakultet
Mjerenje svojstava Higgsovog bozona i potraga za novom fizikom detektorom CMS	Ivica Puljak	01.10.2014 - 30.09.2018	Završio	927.721,72 Kn	Prirodne znanosti	Sveučilište u Splitu, Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje
Pleitropija, genske mreže i putevi u izoliranim ljudskim populacijama: 10.001 Dalmatinac	Ozren Polašek	01.07.2014 - 30.06.2018	Završio	961.400,00 Kn	Biomedicina i zdravstvo	Sveučilište u Splitu, Medicinski fakultet
Translacijsko istraživanje neuroplastičnosti i disanja i učinka intermitentne hipoksije u anesteziji i spavanju	Zoran Đogaš	01.09.2014 - 31.08.2020	U tijeku	990.000,00 Kn	Biomedicina i zdravstvo	Sveučilište u Splitu, Medicinski fakultet
Prirodni zeoliti kao reaktivne barijere za obradu procjednih otpadnih voda odlagališta otpada	Marina Trgo	20.07.2014 - 19.07.2018	Završio	672.600,00 Kn	Tehničke znanosti	Sveučilište u Splitu, Kemijsko-tehnološki fakultet
Jadranske geopolitike u modernosti, 1493.-1914.	Josip Vrandečić	01.07.2014 - 30.06.2018	Završio	130.900,00 Kn	Humanističke znanosti	Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet
Biološki učinci vina: utjecaj	Mladen Boban	01.09.2014 -	Završio	998.070,76 Kn	Biomedicina i	Sveučilište u Splitu, Medicinski fakultet

vinifikacijske tehnologije, dealkoholizacije i starenja vina		31.08.2019				zdravstvo, Biotehničke znanosti,	
Formacija i destrukcija domena u vodenim otopinama	Larisa Zoranić	15.09.2014 - 14.12.2017	Završio	567.919,91 Kn	Prirodne znanosti	Sveučilište u Splitu, Prirodoslovno-matematički fakultet	
Istraživanje patoloških procesa u ljudskom ishemičnom miokardu; bazični znanstveni pristup za razumijevanje najčešće bolesti današnjice	Darija Baković Kramarić	01.10.2014 - 30.09.2017	Završio	1.000.000,00 Kn	Biomedicina i zdravstvo	Sveučilište u Splitu, Medicinski fakultet	
Anisakis spp: genomski epidemiologija	Ivona Mladinović	30.06.2014 - 29.06.2018	U tijeku	854.500,00 Kn	Biomedicina i zdravstvo	Institut za oceanografiju i ribarstvo	
Antički vodni sustavi grada Salone i Dioklecijanove palače i njihov utjecaj na održivost urbane sredine	Jure Margeta	01.09.2014 - 31.12.2018	Završio	581.500,00 Kn	Tehničke znanosti	Sveučilište u Splitu, Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije	
Biofizikalni dizajn antimikrobnih peptida i inovativni molekularni deskriptori	Damir Vukičević	15.09.2014 - 14.12.2017	Završio	382.754,08 Kn	Prirodne znanosti	Sveučilište u Splitu, Prirodoslovno-matematički fakultet	
ISTRAŽIVANJE JAVNE POTROŠNJE NA OBRAZOVANJE: UTJECAJ NA RAST,	Lena Malešević Perović	15.09.2014 - 14.09.2017	Završio	210.600,51 Kn	Društvene znanosti	Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet	

KONVERGENCIJA I EFIKASNOST						
Modeliranje toka podzemnih voda u krškim vodonosnicima	Hrvoje Gotovac	01.10.2014 - 31.01.2018	Završio	958.000,00 Kn	Tehničke znanosti	Sveučilište u Splitu Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije
Utjecaj procesnih parametara na kinetiku heterogenih sustava koji se odvijaju u šaržnom reaktoru s miješanjem	Nenad Kuzmanić	01.09.2014 - 31.08.2018	Završio	924.850,00 Kn	Tehničke znanosti	Sveučilište u Splitu, Kemijско-tehnološki fakultet
Istraživanje bioaktivnih spojeva iz dalmatinskog bilja: njihov antioksidacijski karakter i utjecaj na enzimsku inhibiciju i zdravlje	Mladen Miloš	01.09.2015 - 31.08.2019	U tijeku	790.000,00 Kn	Prirodne znanosti, Biotehničke znanosti, Biomedicina i zdravstvo,	Sveučilište u Splitu, Kemijско-tehnološki fakultet
Sklerokronologija kao alat za otkrivanje dugoročnih okolišnih promjena u Jadranu	Melita Peharda Uljević	01.06.2015 - 31.05.2019	Završio	880.150,00 Kn	Prirodne znanosti	Institut za oceanografiju i ribarstvo
Procesi morskoj mikrobnj hranidbenoj mreži u perspektivi globalnog zatopljenja	Mladen Šolić	01.11.2015 - 31.10.2019	Završio	870.000,00 Kn	Prirodne znanosti	Institut za oceanografiju i ribarstvo
JADRANSKA PRIČA - INTERDISCIPLINARNO ISTRAŽIVANJE	Joško Božanić	01.10.2015 - 30.09.2019	Završio	574.830,00 Kn	Humanističke znanosti	Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet

JADRANSKIH NARATIVA						
Profesionalizam u zdravstvu	Ana Marušić	01.10.2015 - 30.09.2019	Završio	750.855,00 Kn	Biomedicina i zdravstvo	Sveučilište u Splitu, Medicinski fakultet
Univerzalne osobine sustava hladnih bozonskih i fermionskih atoma	Leandra Vranjes Markic	15.06.2015 - 14.03.2019	Završio	595.500,00 Kn	Prirodne znanosti	Sveučilište u Splitu, Prirodoslovno-matematički fakultet
Adaptivna parametrizacija promjenjivih 3d geometrija kod optimizacije oblika i bezmrežnog numeričkog modeliranja	Damir Vučina	01.11.2015 - 31.10.2017	Završio	480.000,00 Kn	Tehničke znanosti	Sveučilište u Splitu, Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje
Determinante uspješnosti poslovanja poduzeća	Maja Pervan	01.10.2015 - 30.09.2018	Završio	156.200,85 Kn	Društvene znanosti	Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet
Morski plankton kao alat za procjenu klimatskog i antropogenog utjecaja na morski ekosustav	Živana Ninčević Gladan	01.06.2015 - 30.11.2019	Završio	1.000.000,00 Kn	Prirodne znanosti	Institut za oceanografiju i ribarstvo
Utjecaj akvakulture na prirodne morske populacije	Tanja Šegvić Bubić	01.09.2015 - 31.10.2019	Završio	802.700,00 Kn	Biotehničke znanosti	Institut za oceanografiju i ribarstvo
Cijepljenje rajčice ublažava biotički stres izazvan štitastim moljcima	Katja Žanić	01.07.2015 - 30.06.2018	Završio	695.495,00 Kn	Biotehničke znanosti	Institut za jadranske kulture i melioraciju krša

Divlja loza (<i>Vitis vinifera</i> subsp. <i>sylvestris</i>): vrijedan izvor gena za oplemenjivanje vinove loze	Goran Zdunić	01.07.2015 - 30.06.2018	Završio	595.400,00 Kn	Biotehničke znanosti	Institut za jadranske kulture i melioraciju krša
Cerebrovaskularna regulacija tijekom apneje kod elitnih ronilaca na dah	Zeljko Dujic	28.09.2015 - 27.09.2019	Završio	1.000.000,00 Kn	Biomedicina i zdravstvo	Sveučilište u Splitu, Medicinski fakultet
Razvoj numeričkih modela armirano-betonskih i kamenih zidanih konstrukcija izloženih potresnom opterećenju zasnovanih na diskretnim pukotinama	Željana Nikolić	01.09.2015 - 30.09.2019	U tijeku	902.400,00 Kn	Tehničke znanosti	Sveučilište u Splitu Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije
Utjecaj deformacija od puzanja na nosivost čeličnih i aluminijskih stupova pri djelovanju požara	Neno Torić	01.10.2015 - 30.09.2018	Završio	816.500,00 Kn	Tehničke znanosti	Sveučilište u Splitu Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije
Uloga upale u razvoju zloćudnog tumora mokraćnog mjehura	Janoš Terzić	28.10.2015 - 27.10.2019	Završio	938.000,00 Kn	Biomedicina i zdravstvo	Sveučilište u Splitu, Medicinski fakultet
Pametna okruženja za poboljšanje kvalitete života	Mladen Russo	01.10.2015 - 30.09.2018	Završio	499.000,00 Kn	Tehničke znanosti	Sveučilište u Splitu, Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje

Uloga proteina Spartan u DNA replikaciji	Ivana Marinović Terzić	01.09.2017 - 31.08.2021	U tijeku	1.000.000,00 Kn	Biomedicina i zdravstvo	Sveučilište u Splitu, Medicinski fakultet
Glazbeni izvori Dalmacije u kontekstu srednjoeuropske i mediteranske glazbene kulture od 18. do 20. stoljeća	Ivana Tomić Ferić	01.03.2017 - 28.02.2021	U tijeku	566.390,95 Kn	Humanističke znanosti	Sveučilište u Splitu
Visokoenergijska astronomija gama-zraka teleskopima MAGIC i CTA	Nikola Godinović	17.07.2017 - 16.01.2022	U tijeku	578.000,00 Kn	Prirodne znanosti	Sveučilište u Splitu, Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje
Karakterizacija kandidat gena za kongenitalne anomalije bubrega i urotrakta (CAKUT) tijekom razvoja u miša i čovjeka	Katarina Vukojević	01.02.2018 - 30.06.2022	U tijeku	1.000.000,00 Kn	Biomedicina i zdravstvo	Sveučilište u Splitu, Medicinski fakultet
Višegodišnje i dekadne oscilacije Jadranskog mora: opažanja, modeliranje i posljedice	Ivica Vilibić	20.03.2017 - 19.03.2021	U tijeku	982.500,00 Kn	Prirodne znanosti	Institut za oceanografiju i ribarstvo
Pojavnosti moderne skulpture u Hrvatskoj: skulptura na razmeđu društveno-političkog pragmatizma, ekonomskih mogućnosti i estetske kontemplacije	Dalibor Prančević	01.03.2017 - 29.02.2020	U tijeku	399.027,00 Kn	Humanističke znanosti	Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet

Proučavanje reperfuzijske ozljede u ljudskom srcu; sprječavanje negativnih aspekata vitalnog terapijskog postupka	Marko Ljubković	01.10.2017 - 30.09.2021	U tijeku	1.000.000,00 Kn	Biomedicina i zdravstvo	Sveučilište u Splitu, Medicinski fakultet
Sustav vjetar-sunce za optimiziranu proizvodnju električne energije u rezidencijalnim objektima	Dinko Vukadinović	01.03.2017 - 28.02.2021	U tijeku	564.200,00 Kn	Tehničke znanosti	Sveučilište u Splitu, Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje
Seizmička izolacija osnove građevine s uporabom prirodnih materijala - testiranje s potresnom platformom i numeričko modeliranje	Jure Radnić	01.03.2017 - 28.02.2021	U tijeku	868.000,00 Kn	Tehničke znanosti	Sveučilište u Splitu Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije
Priobalna rastilišta: obrasci i procesi demografske varijabilnosti morskih riba uzduž istočnojadranske obale	Sanja Matić-Skoko	15.03.2017 - 14.03.2021	U tijeku	883.000,00 Kn	Prirodne znanosti	Institut za oceanografiju i ribarstvo
BILJKE KAO IZVOR BIOAKTIVNIH SUMPOROVIH SPOJEVA TE NJIHOVA SPOSOBNOST HIPERAKUMULACIJE METALA	Ivica Blažević	01.03.2017 - 28.02.2021	U tijeku	891.500,00 Kn	Prirodne znanosti, Biotehničke znanosti, Tehničke znanosti,	Sveučilište u Splitu, Kemijsko-tehnološki fakultet

Lokalno ekološko znanje i ribarstvena istraživanja u Hrvatskoj: promjene u ribolovnoj i biološkoj raznolikosti mora	Jakov Dulčić	01.03.2017 - 28.02.2021	U tijeku	839.000,00 Kn	Biotehničke znanosti	Institut za oceanografiju i ribarstvo
Učinci ekonomskih katastrofa	Bruno Ćorić	01.01.2017 - 31.12.2019	U tijeku	313.661,00 Kn	Društvene znanosti	Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet
Korisniku orijentiran (re)dizajn procesa i modeliranje informacijskih sustava na primjeru smart city usluga	Maja Ćukušić	01.01.2018 - 31.12.2022	U tijeku	973.358,30 Kn	Društvene znanosti,	Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet
Internet stvari: istraživanja i primjene	Petar Šolić	19.03.2018 - 18.03.2023	U tijeku	2.087.509,25 Kn	Tehničke znanosti	Sveučilište u Splitu, Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje
Razvoj novih membrana za ionsko-selektivne elektrode s dodatkom nanočestica metala i metalnih oksida	Ante Prkić	01.03.2018 - 28.02.2023	U tijeku	1.137.370,00 Kn	Prirodne znanosti, Biotehničke znanosti, Biomedicina i zdravstvo, Tehničke znanosti,	Sveučilište u Splitu, Kemijsko-tehnološki fakultet
Eksperimentalna i numerička istraživanja mehanizama u nesaturiranim geomaterijalima	Nataša Štambuk Cvitanović	01.03.2018 - 28.02.2023	U tijeku	1.435.121,25 Kn	Tehničke znanosti	Sveučilište u Splitu Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije

Dinamika u sustavima u kojima postoji mikro-segregacija	Bernarda Lovrinčević	10.09.2018 - 09.09.2023	U tijeku	898.483,36 Kn	Prirodne znanosti	Sveučilište u Splitu, Prirodoslovno-matematički fakultet
Evolucijska sinteza oblika s integralnim i particioniranim 3d fenotipovima, dinamičkom parametrizacijom i bezmrežnim modeliranjem	Damir Vučina	01.12.2018 - 30.11.2022	U tijeku	820.100,00 Kn	Tehničke znanosti	Sveučilište u Splitu, Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje
Predplanirana i reaktivna agilnost; razvoj i validacija specifičnih metoda mjerenja, utvrđivanje faktora utjecaja i učinkovitost transformacijskih postupaka	Damir Sekulić	01.10.2018 - 30.09.2022	U tijeku	560.102,40 Kn	Društvene znanosti	Sveučilište u Splitu, Kineziološki fakultet
Anisakis kao kancerogen: izazov rušenja Lancetovog mita ili otkrivanje prave istine	Ivona Mladinović	01.04.2019 - 31.03.2023	U tijeku	1.500.000,00 Kn	Biomedicina i zdravstvo	Institut za oceanografiju i ribarstvo
Normativni modeli vaskularnih biomarkera za unapređenje stratifikacije kardiovaskularnog rizika u primarnoj i sekundarnoj prevenciji	Ana Jerončić	12.11.2018 - 11.11.2022	U tijeku	916.500,00 Kn	Biomedicina i zdravstvo	Sveučilište u Splitu, Medicinski fakultet
Pametne hibridne tehnike hlađenja silicijskih	Sandro Nižetić	05.11.2018 -	U tijeku	670.800,00 Kn	Tehničke znanosti	Sveučilište u Splitu, Fakultet elektrotehnike,

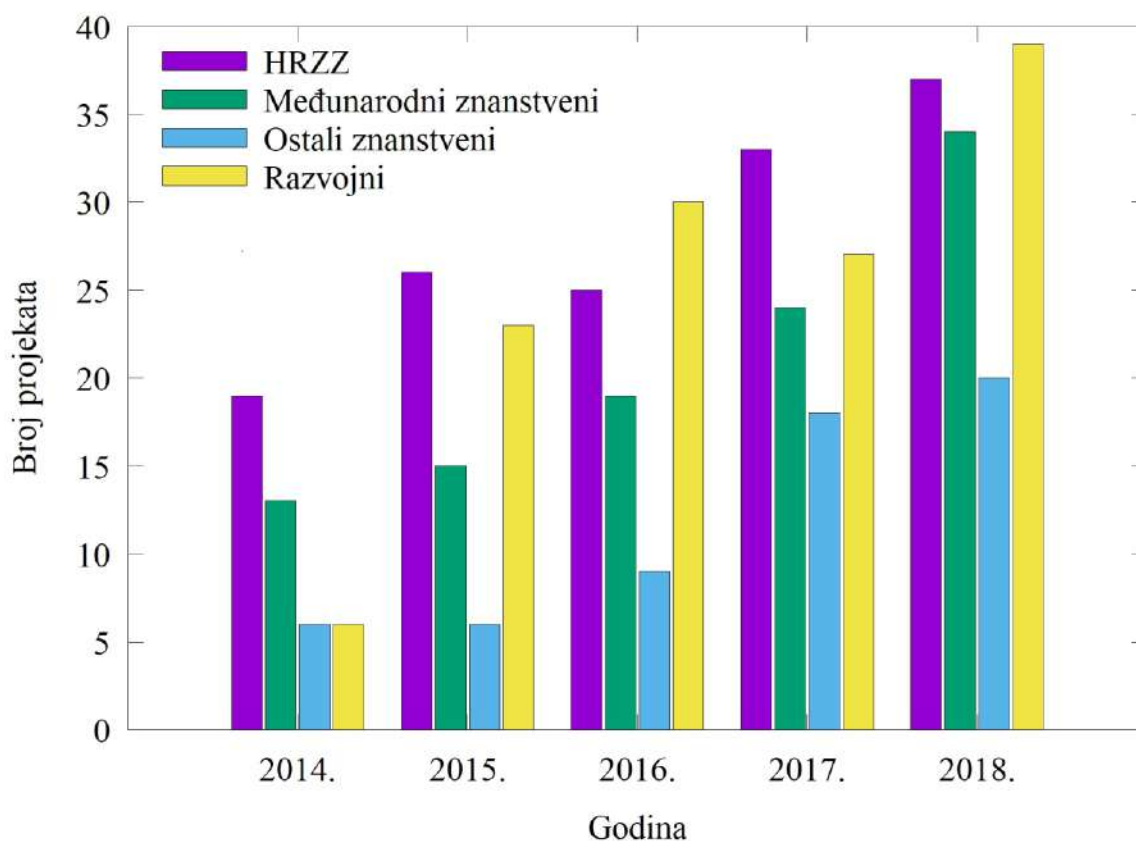
fotonaponskih panela		04.11.2022				strojarstva i brodogradnje
	Jure Radnić	-	U tijeku	-	Tehničke znanosti	Sveučilište u Splitu Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije
	Marko Ljubković	-	U tijeku	-	Biomedicina i zdravstvo	Sveučilište u Splitu, Medicinski fakultet
Patogeni potencijal Virusov i uvijenosti lista vinove loze 3 i njegova interakcija s domaćinskim biljkama	Katarina Hančević	01.01.2019 - 31.12.2022	U tijeku	746.100,00 Kn	Biotehničke znanosti	Institut za jadranske kulture i melioraciju krša
	Sanja Matić-Skoko	-	U tijeku	-	Prirodne znanosti	Institut za oceanografiju i ribarstvo
	Tea Bilušić	-	U tijeku	-	Biotehničke znanosti	Sveučilište u Splitu, Kemijsko-tehnološki fakultet
	Ozren Polašek	-	U tijeku	-	Biomedicina i zdravstvo	Sveučilište u Splitu, Medicinski fakultet
Istraživanje ekološki osjetljivih područja komercijalno značajnih morskih organizama s naglaskom na rast i razvoj i zaštitu najmlađih razvojnih stadija	Barbara Zorica	27.09.2018 - 26.09.2022	U tijeku	820.884,21 Kn	Biotehničke znanosti	Institut za oceanografiju i ribarstvo
Stanična parabioza: uloga međustanične komunikacije u	Katarina Trajković	01.01.2020 - 31.12.2023	U tijeku	999.510,00 Kn	Prirodne znanosti	Mediteranski institut za istraživanje života, Split

fenotipskoj supresiji						
Školjkaši: Arhiva okolišnih promjena u obalnim morskim ekosustavima	Melita Peharda Uljević	01.03.2020 - 29.02.2024	U tijeku	1.125.050,00 Kn	Prirodne znanosti	Institut za oceanografiju i ribarstvo
Profesionalizam u zdravstvu: odlučivanje u praksi i znanosti	Ana Marušić	01.01.2020 - 31.12.2023	U tijeku	1.013.570,00 Kn	Biomedicina i zdravstvo	Sveučilište u Splitu, Medicinski fakultet
Sezonska i prostorna raspodjela gena rezistencije na antibiotike u morskim mikrobnim zajednicama duž trofičkog gradijenta u srednjem Jadranu	Ana Maravić	01.01.2020 - 31.12.2024	U tijeku	1.207.145,00 Kn	Prirodne znanosti	Sveučilište u Splitu, Prirodoslovno-matematički fakultet
Ekologija aerobnih anoksigenih fototrofa u Jadranskom moru	Danijela Šantić	01.02.2020 - 31.01.2025	U tijeku	1.990.187,00 Kn	Prirodne znanosti	Institut za oceanografiju i ribarstvo
Reguliranje funkcije štitne i doštitne žlijezde i homeostaze kalcija u krvi	Tatijana Zemunik	01.03.2020 - 29.02.2024	U tijeku	1.000.000,00 Kn	Biomedicina i zdravstvo	Sveučilište u Splitu, Medicinski fakultet
Izazovi alternativnih oblika ulaganja	Zdravka Aljinović	01.01.2020 - 31.12.2023	U tijeku	371.700,00 Kn	Društvene znanosti	Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet
Otkrivanje organizacije i funkcije kolesterolove domene u plasma	Marija Raguž	20.12.2019 - 19.12.2023	U tijeku	962.000,00 Kn	Biomedicina i zdravstvo	Sveučilište u Splitu, Medicinski fakultet

membrani fibroznih stanica leće oka uz primjenu fluorescentnih metoda						
Proširenje osjetilnosti senzora u laboratoriju za obradbu i analizu podataka iz okoline	Hrvoje Kalinić	15.02.2020 - 14.02.2025	U tijeku	1.823.536,00 Kn	Tehničke znanosti	Sveučilište u Splitu, Prirodoslovno-matematički fakultet
Bentoske nezavičajne vrste u hrvatskom dijelu Jadranskog mora	Ante Žuljević	15.01.2020 - 14.01.2024	U tijeku	973.700,00 Kn	Prirodne znanosti	Institut za oceanografiju i ribarstvo
Simulator poremećaja u elektroenergetskom sustavu i kalibrator nesinusnih napona i struja	Goran Petrović	01.02.2020 - 31.01.2024	U tijeku	819.116,25 Kn	Tehničke znanosti	Sveučilište u Splitu, Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje
Forenzično-kriminalističko nazivlje	Željana Bašić	20.02.2018 - 20.08.2019	U tijeku	55.600,00 Kn	Društvene znanosti	Sveučilište u Splitu, Sveučilišni odjel za forenzične znanosti
Karbonilacija proteina u zdravom starenju i bolestima povezanim sa starenjem	Ozren Polašek	01.06.2017 - 31.05.2020	U tijeku	1.200.000,00 Kn	Biomedicina i zdravstvo	Sveučilište u Splitu, Medicinski fakultet

Izvor: Hrvatska zaklada za znanost (Izvor: <https://hrzz.hr/financiranje/baza-projekata/>)

Kako je prikazano na donjoj slici, dinamika ugovaranja i provedbe i ostalih vrsta kompetitivnih projekata na Sveučilištu u Splitu je vrlo povoljna, pri čemu je važno napomenuti značajan rast razvojnih projekata u periodu od 2016. do 2018. godine. Među navedenim su projektima i tri projekta, koja se odnose na investicije u znanstveno-istraživačku infrastrukturu, ukupne vrijednosti veće od 180 milijuna kuna, koji predstavljaju značajan potencijal za razvoj kolaborativnih projekata s lokalnim i međunarodnim partnerima te povećanje suradnje s gospodarstvom.

Slika 9. Ukupan broj kompetitivnih projekata (po vrstama) odobrenih te provedenih na Sveučilištu u Splitu, u razdoblju od 2014. do 2018. godine

Izvor: Sveučilište u Splitu: O Sveučilištu i gradu, Split, 2019.

U uvjetima oporavka od krize, uzrokovane korona virusom, posebnu će pozornost trebati obratiti na kapacitet za ugovaranje razvojnih projekata, financiranih iz sredstava „Višegodišnjeg financijskog okvira“ i „Next Generation EU“ fondova¹³¹, pri čemu posebnu pozornost treba obratiti na sredstva EU, raspoloživa za digitalnu transformaciju EU (iz programa „Digitalna Europa“)¹³², kojima se može poduprijeti razvoj start-up poduzeća, zasnovanih na znanju i visokoj tehnologiji. U tom smislu, važno je ukazati na značaj suradnje akademske zajednice u gradu Splitu s lokalnom vlašću u realizaciji učinkovitih oblika potpore malih i srednjih poduzeća, posebno onih visoke tehnologije, a što do sada nije bilo adekvatno realizirano. Naime, iako se, u vrijeme pisanja analize, dovršena rekonstrukcija zgrade Tehnološkog parka Sveučilišta u Splitu (tzv. „Spinit“ inkubatora za nove tehnologije i inovativna poduzeća) te je objavljen natječaj za zakup poslovnog prostora¹³³, početak ovog projekta se može slijediti još od 2016. godine, uz značajne probleme u realizaciji i veliko povećanje inicijalno planiranih troškova¹³⁴.

¹³¹ Izvor: https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/long-term-eu-budget/eu-budget-2021-2027_en

¹³² Izvor: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/europe-investing-digital-digital-europe-programme>;

¹³³ Izvor: <https://unisthub.com/> 15. siječnja 2021.

¹³⁴ Izvor: <https://www.unist.hr/DesktopModules/EasyDNNNews/DocumentDownload.ashx?portalid=0&moduleid=2423&articleid=12422&documentid=5122>

Na raspolaganju Sveučilištu stoje i namjenska sredstva iz programa Erasmus+ i Obzor2020, strukturnih i investicijskih fondova, itd. Alijanse Europskih sveučilišta, kao strateški EU projekti, posebno su navedeni u brojnim programima EU, što Sveučilištu u Splitu, kao dijelu SEA-EU pruža dodatne razvojne prilike.

Sastavnice Sveučilišta u Splitu su nositeljice nacionalnog Znanstvenog centra izvrsnosti za znanost i tehnologiju (STIM) – Integraciju mediteranske regije, u kome sudjeluju Interdisciplinarni centar za naprednu znanost i tehnologiju (ICAST) pri Sveučilištu u Splitu, Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje, Prirodoslovno-matematički fakultet, Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije te, kao partneri, Mediteranski institut za istraživanje života (MEDILS) iz Splita te Institut „Ruđer Bošković“ iz Zagreba¹³⁵. Na Sveučilištu u Splitu djeluju i pojedine ustrojbene/istraživačke jedinice nacionalnih ZCI, i to: Znanstvenog centra izvrsnosti za školsku efektivnost i menadžment te Znanstvenog centra izvrsnosti za integrativnu bioetiku¹³⁶.

Znanstvenici Sveučilišta u Splitu sudjeluju i u četiri znanstvena centra izvrsnosti, koja su financirana iz ESIF-a¹³⁷:

ZCI za bioprospecting mora – BioProCro kojemu je nositelj Institut „Ruđer Bošković“, a jedan od partnera Kemijsko-tehnološki fakultet u Splitu;

ZCI za kvantne i kompleksne sustave te reprezentacije Liejevih algebri, kojemu je nositelj Prirodoslovno-matematički fakultet u Zagrebu, a jedan od partnera Prirodoslovno-matematički fakultet u Splitu;

ZCI za personaliziranu brigu o zdravlju, kojemu je nositelj Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, a u istraživačkoj jedinici Istraživanje u glikoznanosti sudjeluje i Medicinski fakultet u Splitu;

ZCI za znanost o podacima i kooperativne sustave, kojemu je nositelj Fakultet elektrotehnike i računarstva, a partner ima Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje u Splitu.

Analiza znanstvene produktivnosti pojedinih znanstvenih organizacija i znanstvenika/ica, aktivnih na splitskom području, može se aproksimirati putem objave u renomiranim znanstvenim časopisima, indeksiranih u referentnim bazama Scopus (za društveno-humanistička područja) te Web of Science Core Collection (za prirodno, tehničko, biomedicinsko/zdravstveno te biotehničko područje – uvjetno rečeno, „STEM“ znanstveno područje). Uz metodološka ograničenja, vezana uz različitost istraživačkog procesa u pojedinim područjima, karaktera znanstvenih radova, kao i starosti sastavnica, Soldo, Urem i Zoranović analiziraju znanstvenu produktivnost sastavnica Sveučilišta u Splitu i na njoj zaposlenih znanstvenika/ica. Koristeći prethodno opisane kriterije, znanstvene najproduktivnije sastavnice Sveučilišta u Splitu, uzevši u obzir ukupan broj publiciranih znanstvenih radova su¹³⁸:

Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje (16,55 indeksiranih radova po djelatniku);

Medicinski fakultet (14,47 indeksiranih radova po djelatniku);

Prirodoslovno-matematički fakultet (14,12 indeksiranih radova po djelatniku);

Kemijsko-tehnološki fakultet (11,53 indeksiranih radova po djelatniku);

Kineziološki fakultet (8,23 indeksiranih radova po djelatniku).

¹³⁵ Izvor: <https://stim.unist.hr/o-nama/struktura/>

¹³⁶ Izvor: <http://zci-sem.eu/naslovna-stranica/>; <http://www.bioetika.hr/>

¹³⁷ Izvor: [https://mzo.gov.hr/UserDocImages//dokumenti/EUfondovi/OPKK_2014-2020/ZCI//Za%20medije%20-%20Poziv%20na%20dostavu%20projektnih%20prijedloga%20%E2%80%9EVrhunska%20istra%C5%BEivanja%20znanstvenih%20centara%20izvrsnosti%E2%80%9C%20\(objavljeno%205.%2010.%202017.\).pdf](https://mzo.gov.hr/UserDocImages//dokumenti/EUfondovi/OPKK_2014-2020/ZCI//Za%20medije%20-%20Poziv%20na%20dostavu%20projektnih%20prijedloga%20%E2%80%9EVrhunska%20istra%C5%BEivanja%20znanstvenih%20centara%20izvrsnosti%E2%80%9C%20(objavljeno%205.%2010.%202017.).pdf)

¹³⁸ Izvor: Soldo, A.; Urem, I.; Zoranović, P.: *Analiza znanstvene produktivnosti sastavnica i znanstvenika sveučilišta u Splitu*, rujan 2018 (https://unist.hr/DesktopModules/Bring2mind/DMX/API/Entries/Download?language=hr-HR&EntryId=1319&Command=Core_Download&PortalId=0&TabId=1580)

Kada se analiziraju znanstveni radovi, objavljeni u 2017. godini, poredak je kako slijedi¹³⁹:
Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje (2,43 indeksiranih radova po djelatniku);
Medicinski fakultet (1,23 indeksiranih radova po djelatniku);
Sveučilišni odjel za forenzične znanosti (1,12 indeksiranih radova po djelatniku);
Kineziološki fakultet (0,94 indeksiranih radova po djelatniku);
Prirodoslovno-matematički fakultet (0,81 indeksiranih radova po djelatniku).

Pritom treba naglasiti da navedeni autori (ibid.), kao ograničenje provedene analize, navode nesređeno i nesustavno navođenje afilijacija autora/ica znanstvenih radova na Sveučilištu u Splitu, kao i činjenicu da, na velikom broju sastavnica Sveučilišta, najproduktivnijih 5% znanstvenika/ica, „vuče“ najveći dio znanstvene produkcije. Zbog navedenog je razloga i citirana analiza znanstvene produkcije obavljena na način da se vodećih 5% znanstvenika/ica isključivalo iz analize, kako bi se dobila jasnija slika o prosječnoj produktivnosti sastavnice Sveučilišta¹⁴⁰. Navedeno govori o relativno velikim razlikama u produktivnosti i znanstvenom dosegu pojedinih istraživača/ica na Sveučilištu, tj. postojanju utjecajnih i produktivnih grupa znanstvenika/ica, ali čiji se znanstveno-istraživački rad ne koristi na način, koji bi utjecao na podizanje prosjeka znanstvene produkcije institucije.

Prethodno izneseni podaci u skladu su i s rezultatima više renomiranih međunarodnih rangiranja Sveučilišta, u kojima je Sveučilište u Splitu uglavnom zauzima prvo ili drugo mjesto u Republici Hrvatskoj, a najbolje rezultate postiže u parametrima koji su vezani uz znanstveni utjecaj, odnosno citiranost. Pritom najbolje rezultate postiže u području Fizike, Bioloških znanosti, Kliničkih medicinskih znanosti, temeljnih medicinskih znanosti i zdravlja¹⁴¹,

Za dugoročni je napredak znanstvene i inovacijske aktivnosti izražena potreba za izgradnjom Znanstveno-inovacijskog centra te Istraživačkog medicinskog centra za koje je u tijeku izrada projektne dokumentacije. Navedeni bi centri služili kao inkubatori izvrsne znanosti.

Međunarodnom se prepoznatljivosti i znanstvenim rezultatima ističe i Institut za oceanografiju i ribarstvo. Institut je od 2011. član Marine Board of European Science Fundation, čime se pridružio klubu europskih znanstvenih i istraživačkih institucija. Isto tako, u novije vrijeme Institut je postao članom renomiranih znanstvenih organizacija EUROMARINE, EUROGOOS, MONGOOS i EFARO. Institut je odlukom vlade imenovan za Referentni centar za more, u razdoblju od 2012. do 2016.godine. Od 2018. je, u konzorciju s Institutom Ruđer Bošković, imenovan Nacionalnim referentnim centrom za more.

Institut je suočen s prostornim ograničenjima razvoju znanstvenih aktivnosti, što je prepoznato još u izvješću akreditacijskog odbora iz 2014. godine¹⁴².

¹³⁹ Ibid.

¹⁴⁰ Ibid.

¹⁴¹ Izvori: <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings>
<https://www.usnews.com/education/best-global-universities/rankings>
<https://www.usnews.com/education/best-global-universities/rankings>
<http://www.shanghairanking.com/shanghairanking-subject-rankings/>

¹⁴² Izvor: <https://www.azvo.hr/hr/vrednovanja/vrednovanja-u-znanosti/reakreditacija-znanstvenih-organizacija/akreditacijske-preporuke>

1.7.4.3. *Suradnja s gospodarstvom, lokalnom (samo)upravom i civilnim društvom*

I u ovom se segmentu projektni tim oslanjao na pojedinačna primjere dobre prakse, koje je moguće identificirati na temelju sekundarnih podataka, s obzirom na nedostatak suradnje u dostavi primarnih podataka od strane visokih učilišta. Primarni su podaci dobiveni za ograničeni broj sveučilišnih odjela i jednu privatnu visoku školu, koje navode približno 50 organizacija iz profitnog, neprofitnog i javnog sektora, s kojima navedena visoka učilišta surađuju – uglavnom u organizaciji stručne prakse te projektno zasnovanoj suradnji.

Važno je spomenuti da je Sveučilište u Splitu, odnosno njegove sastavnice, sklopile veliki broj ugovora sa subjektima iz svih sektora – tzv. sveučilišnim nastavnim bazama, u kojima se održava stručna praksa, zasnovana na mentorskom sustavu¹⁴³. Prikaz sklopljenih ugovora, bez detaljnijih statističkih podataka, dostupan je na mrežnoj stranici Sveučilišta u Splitu¹⁴⁴.

Izdvojeni primjeri dobre prakse suradnje sveučilišta i njegovih sastavnica s lokalnom (samo)upravom te civilnim društvom i provedbe društveno korisnih aktivnosti, odnose se, primjerice, na¹⁴⁵:

Izradu Strategije razvoja urbane aglomeracije Split¹⁴⁶;

Pružanje besplatne pravne pomoći od strane studenata Pravnog fakulteta, kroz Pravnu kliniku¹⁴⁷;

Djelovanje studentskih savjetovališta u sklopu Centra za savjetovanje Sveučilišta u Splitu¹⁴⁸;

Praksu društveno korisnog učenja („service learning“), koje se ostvaruje u suradnji s organizacijama civilnog društva, gdje se može izdvojiti primjer suradnje udruge „Sunce“ s partnerskim fakultetima: Ekonomskim fakultetom (još od 2005. godine, a posebno intenzivno od 2016. godine, kada se, u suradnji s Centrom za društveno korisno učenje Ekonomskog fakulteta, provodi program društveno korisnog učenja kroz kolegij stručne prakse)¹⁴⁹, Kemijsko tehnološkim fakultetom (u projektnoj suradnji), Filozofskim fakultetom (od akademske godine 2017/18 - kao nastavna baza za obavljanje stručne prakse), Sveučilišnim odjelom za studije mora i Pravnim fakultetom (od akademske godine 2018/19 – kao nastavne baze za obavljanje stručne prakse);

Podršku projektima studentskog poduzetništva kroz Studentski poduzetnički inkubator Ekonomskog fakulteta¹⁵⁰, itd.

1.7.4.4. *Utjecaj pandemije koronavirusa na visoko obrazovanje u gradu Splitu*

Anketni upitnik o utjecaju pandemije koronavirusa na visoko obrazovanje u gradu Splitu ispunilo je ukupno 213 članova/ica uprava te sveučilišnih nastavnika, zaposlenim na sveučilišnim sastavnicama i institucijama visokog obrazovanja izvan sastava Sveučilišta u Splitu. S obzirom da je kao cilj istraživanja postavljeno preliminarno tumačenje fenomena pandemije na visokim učilištima na području grada

¹⁴³ Opširnije vidjeti u dokumentu, raspoloživom na:

<http://more.unist.hr/Portals/7/adam/Documents/x5qUMTh8RkaVIOTo4v5r5g/Files/Pravilnik%20o%20nastavnim%20bazama%20Sveucilista%20u%20Splitu.pdf>

¹⁴⁴ Vidjeti mrežnu stranicu: <https://www.unist.hr/studiji-i-nastava/nastavne-baze>

¹⁴⁵ Navedeni primjeri dobre prakse se temelje na upoznatosti članova projektnog tima sa sveučilišnom praksom, s obzirom da nije identificiran dokument ili izvor, koji bi sustavno prikazao do sada ostvarenu suradnju.

¹⁴⁶ Dostupno na: <http://www.split.hr/lgs.axd?t=16&id=17622>

¹⁴⁷ Izvor: <http://pravnaklinika.unist.hr/>

¹⁴⁸ Izvor: <https://www.unist.hr/studentska-savjetovalista>

¹⁴⁹ Izvor: <http://www.dku.efst.hr/>

¹⁵⁰ Izvor: <http://spi.efst.hr/>

Splita te učinkovitosti odgovora na isti, navedena se struktura ispitanika može smatrati relevantnom za postavljenu svrhu.

Općenito gledano, više od polovice ispitanika (51,6%) smatra da pandemija koronavirusa nije izazvala veće smetnje i probleme u radu visokih učilišta u Splitu. Njima je suprotstavljen manjinski udjel od 18%, koji percipiraju pandemiju kao izvor značajnih problema u svom radu, uz čak jednu trećinu neutralnih odgovora, koji bi mogli naznačiti sklonost davanju društveno prihvatljivih odgovora od strane ispitanika, odnosno izbjegavanje prosudbi pitanja percipiranih kao „osjetljivih“, a što će se, i u nastavku istraživanja, pokazati kao trajni trend.

Negativna percepcija utjecaja pandemije na učinkovitost visokih učilišta relativno je ograničena, s obzirom da se prema tvrdnji o značajnom smanjenju učinkovitosti visokih učilišta afirmativno postavlja 27,3% anketiranih, a s njom se, bilo djelomično ili potpuno, ne slaže 35,2%. Ponovno je, i u ovom segmentu istraživanja, izrazito velik broj neutralnih odgovora (37,6%), što se, također, može tumačiti na prethodno opisani način.

S obzirom da se, kako u široj javnosti, tako i u određenim stručno-znanstvenim krugovima, raspravlja o problematici psihološke dimenzije pandemije u širem hrvatskom okruženju¹⁵¹, to se željelo utvrditi u kojoj je mjeri došlo do pojave negativnih psiholoških učinaka krize na dionike visokog obrazovanja u Splitu. Na splitskim visokim učilištima prepoznaju se psihološki učinci pandemije u manjem broju slučajeva, s udjelom od 27,3% ispitanika, koji navedenu problematiku uočavaju kod djelatnika/ica visokih učilišta, odnosno s udjelom od 29,1% ispitanika, koji percipiraju istu situaciju u studentskoj populaciji¹⁵². Navedena percepcija manjih problema u funkcioniranju visokih učilišta i njegovih ključnih dionika praćena je i neodgovarajućim institucionalnim odgovorom u smislu potpore djelatnicima/ama, odnosno studentskoj populaciji, za rješavanje psiholoških problemima, usklađivanje profesionalnog i osobnog života, i slično. Naime, samo se 17,9% ispitanika djelomično, ili potpuno, slaže s tvrdnjom da je njihovo visoko učilište ustrojilo i koristilo formalni oblik potpore svojih zaposlenika/ica, dok nešto viši udjel anketiranih, od 25,8%, potvrđuje formalni angažman svojih učilišta u uvođenju mehanizama potpore za studente/ice.

S aspekta inovacija i promjena u procesima na visokim učilištima, odgovor se visokih učilišta u gradu Splitu može smatrati primjerenim kriznoj situaciji, s obzirom da 49,3% ispitanika potvrđuje „virtualizaciju“ aktivnosti, kao odgovor na pandemiju (uz 16,5% negativnih i 34,3% neutralnih odgovora). Ipak, opseg uvedenih inovacija se može procijeniti kao ograničen, što potvrđuju udjeli od 21,3% ispitanika, koji potvrđuju veći opseg organizacijskih promjena i inovacija u organizaciji, nasuprot 34,3%, koji ne percipiraju organizacijske promjene većeg opsega. Ipak, 73,7% ispitanika svoje iskustvo u organizacijskim promjenama svojih učilišta opisuje kao djelomičnu digitalnu transformaciju, a samo 19,7% kao potpunu digitalnu transformaciju. Ohrabruje činjenica da se čak 46,1% ispitanika izjasnilo da će uvedena digitalna rješenja nastaviti koristiti i nakon završetka pandemije (u usporedbi s 17,3% ispitanika, koji se s navedenom tvrdnjom ne slažu – bilo djelomično, ili u potpunosti, odnosno čak 36,6% neutralnih odgovora).

Kada se razmatra fleksibilnost visokih učilišta za odgovor na krizne situacije, kroz dimenziju njihovih nastavnih aktivnosti, dobiva se vrlo povoljna slika, s obzirom da se:

¹⁵¹ Vidjeti, primjerice: Jokić Begić, N. et al.: *Kako smo? Život u Hrvatskoj u doba korone*, Filozofski fakultet, Zagreb, 2020, https://web2020.ffzg.unizg.hr/covid19/wp-content/uploads/sites/15/2020/06/Kako-smo_Preliminarni-rezultati_brosura.pdf; Ružojčić, M. et al.: *Structuring of Time is Key for Job Performance and Well-being: The Case of Croatians Working from Home During COVID-19 Pandemic*, rad za diskusiju, PsyArXiv: <https://psyarxiv.com/Tyxe8>; Peitl, V., Golubić Zatezalo, V. i Karlović, D. (2020). Mental Health Issues and Psychological Crisis Interventions During the COVID-19 Pandemic and Earthquakes in Croatia, *Archives of Psychiatry Research*, 56 (2), 193-198. <https://doi.org/10.20471/dec.2020.56.02.07>

¹⁵² U oba slučaja se radi o zbroju udjela ispitanika, koji se s adekvatno formuliranom tvrdnjom, na petostupanjskoj Likertovoj ljestvici, slažu djelomično ili potpuno.

21,1% u potpunosti slaže, a 63,8% ispitanika djelomično ili u potpunosti slažu s tvrdnjom o sustavnom i pripremljenom prelasku na nastavu na daljinu, provedenu o obliku on-line nastave, a što se odnosi i na unificirane smjernice za sveučilišne nastavnike, o elektoničkom učenju podučavanju i provjeri ishoda učenja;

mogu identificirati vrlo slični udjeli slaganja ispitanika, kao i u prethodnom slučaju (21,6% u potpunosti, odnosno 63,9% djelomično ili u potpunosti), s tvrdnjom, koja se odnosi na raspolaganje informatičkim resursima, potrebnim za odvijanje nastave na daljinu;

17,4% ispitanika slaže u potpunosti s tvrdnjom o postojanju učinkovite tehničke potpore na svom učilištu za odvijanje on-line učenja, podučavanja i provjere ishoda učenja, dok se, ukupno, 57,8% ispitanika barem djelomično (ili potpuno) složilo s navedenim.

Visoka učilišta na području grada Splita nisu imala značajnijih problema s redovitošću održavanja elektroničkog učenja i podučavanja, s obzirom da se 72,7% ispitanika složilo, ili u potpunosti složilo s odgovarajućom tvrdnjom. Ukupan udjel visokoškolskih institucija, koji su imali problema s održavanjem temeljnih nastavnih procesa je relativno malen i odnosi se na 1,9% ispitanika, koji su imali velikih problema s redovitošću održavanja visokoškolske nastave, odnosno ukupno 6.6% ispitanika, koji se s predloženom tvrdnju nisu složili, barem djelomično, ili u potpunosti. Pritom treba naglasiti da se čak 20,7% ispitanika izjasnila neutralno, što može značiti i određenu razinu biranja društvenih poželjnih odgovora, odnosno izbjegavanja kritiziranja svojih kolega/ica.

S druge strane, rezultati istraživanja, koji se odnose na kvalitetu održane nastave na daljinu, podupiru napore za održavanjem fizičke (kontaktne) nastave na Sveučilištu u Splitu, a koja se, u akademskoj godini 2020/21, održavala sve dok su za istu, tijekom zimskog semestra, postojali minimalni epidemiološki preduvjeti.

Naime, ukupno se 65,3% ispitanika djelomično ili uopće nije složilo s tvrdnjom da je kvaliteta učenja i podučavanja na daljinu usporediva, ili bolja, od one koja se postiže klasičnim, kontaktnim nastavnim procesima na visokoškolskim ustanovama. Od ukupnog broja ispitanika, čak 24,9% se uopće ne slaže s načelnim stavom o mogućnosti održavanja iste (ili bolje) kvalitete nastavnog procesa u visokom obrazovanju. Da bi se pobliže analizirao ovaj aspekt funkcioniranja visokoškolskih ustanova grada Splita u kriznoj situaciji, postavljeno je i kontrolno pitanje, u kojem su ispitanici trebali odgovoriti na negativno formuliranu tvrdnju, u kojoj se iskazao stav o značajnom pogoršanju kvalitete nastavnog procesa. S takvom se tvrdnjom u potpunosti složilo čak 35,7% ispitanika, dok je djelomično ili potpuno slaganje zabilježilo ukupno 49,8% anketiranih. Iako se može kazati da je trend odgovora na oba pitanja usporediv, vjerojatno je i u ovom slučaju došlo do odgovaranja, zasnovanog na procjeni društvene poželjnosti, a što bi se moglo potvrditi rastom neutralnih odgovora s udjela od 21,6% (u slučaju pozitivno formulirane tvrdnje) na 32,9% (u slučaju negativno formulirane tvrdnje).

Također se problematičnim područjima učenja i podučavanja na daljinu mogu smatrati i interakcija sa studentima/studenticama (57,8% ispitanika smatra da postojeća interakcija nije poboljšala, a s takvom se tvrdnjom uopće ne slaže 20,7% ispitanika), kao i rezultati elektroničke provjere ishoda učenja. I u ovom su slučaju formulirane dvije tvrdnje – pozitivna (kojom se iskazuje da su rezultati provjera u krizno vrijeme bili usporedivi ili bolji, negoli u prošlosti) te negativna, koja govori o pogoršanju, u odnosu na tradicionalne provjere ishoda učenja. S pozitivno formuliranom tvrdnjom ne slaže se, ili djelomično, ili potpuno, čak 50,7%, a ne slaže se uopće 17,8%. Odgovori na negativno formuliranu tvrdnju su, ponovno, vrlo vjerojatno determinirani, s jedne strane, kompleksnošću prosudbe, ali i nedovoljnim praćenjem kvantitativnim pokazatelja uspjeha studij, a s druge strane, i društvenom poželjnošću danih odgovora, što bi se moglo iščitati iz visokog stupnja neodlučnih ispitanika, čiji je udjel od 34,7%, u slučaju pozitivno formuliranog pitanja, raste na 37,1% kod negativno formuliranog. Naime, 29,6% ispitanika se u potpunosti složilo s procjenom o pogoršanju rezultata elektroničke provjere ishoda učenja, dok ukupan udjel anketiranih, koji zastupaju navedenu tezu, bilo djelomično ili potpuno, iznosi 37.6%.

Probleme plagijarizma, varanja na ispitima i drugih, etički upitnih praksi, u studentskoj populaciji, u uvjetima provjere ishoda učenja na daljinu, prepoznaje značajan udjel od 39,9% anketiranih, od čega 11,7% smatra da se radi o raširenoj praksi.

Praksa usporedbe odgovora na pozitivno i negativno formuliranu tvrdnju, koja se odnose na istu problematiku, korištena je i prilikom prosudbe utjecaja krize, uzrokovane koronavirusom, na znanstvenu produktivnost i aktivnosti splitskih visokih učilišta. Pritom treba napomenuti da je, u oba slučaja, broj neutralnih odgovora izrazito visok (35,7% za pozitivno i 32,4% za negativno formuliranu tvrdnju), što je, vjerojatno, povezano s nedovoljnom upoznatošću s pokazateljima učinka znanstvenog rada. Iako se oni mogu relativno jednostavno dobiti na temelju bibliometrijskih podataka i drugih pokazatelja, koje redovito izrađuju odgovarajuće službe Sveučilišta u Splitu, čini se da svijest o njihovom postojanju i poželjnosti praktičnog korištenja nije u potpunosti izražena.

Prilikom analize odgovora različitih od neutralnog, u slučaju pozitivno formulirane tvrdnje, dobivaju se omjeri od 49,3%, koji se ne mogu suglasiti sa stavom o povećanju znanstveno-istraživačkog rada za vrijeme pandemije koronavirusa, u usporedbi s manjim od 15% anketiranih, koji smatraju da su visokoškolski nastavnici/istraživači iskoristili krizu kao priliku za intenzivnije istraživanje. Negativno formulirana tvrdnja, o smanjenju intenziteta znanstveno-istraživačkog rada daje konzistentne empirijske rezultate, s obzirom da se 46% slaže s navedenim stavom o smanjenju znanstvene produktivnosti i razine znanstvenih aktivnosti, a 21,6% se istom suprotstavlja. Zaključno se može ponuditi percepcija o smanjenoj znanstvenoj aktivnosti i produktivnosti uslijed krize koronavirusa, a što neće biti teško provjeriti korištenjem dostupnih kvantitativnih podataka, u razdobljima prije i nakon krize, kada isti budu dostupni.

Uz ponovno izrazito visoke vrijednosti neutralnih stavova, ispitanici su prosudili da kriza koronavirusa nije značajnije utjecala na institucionalne znanstvene aktivnosti, poput odvijanja znanstvenih projekata, izdavanja publikacija, i slično. Naime, 37,1% ispitanika ne percipira negativan utjecaj krize na institucionalne znanstveno-istraživačke aktivnosti i procese, u odnosu na 22%, koji situaciju cijene negativnom. Isti zaključak se može primijeniti i na međunarodnu znanstveno-istraživačku suradnju, uz omjere od 40,8% ispitanika, koji ne percipiraju probleme u odvijanju iste u kriznim uvjetima, naprema 15,5%, koji iskazuju negativnu percepciju međunarodne suradnje. Udjeli neutralnih odgovora, koji u oba slučaja premašuju 40%, i dalje govore o neadekvatnom interesu i/ili informiranosti anketiranih o navedenoj problematici, što bi se, kao i za slučaj istraživačko-znanstvenog rada, moglo protumačiti i u smislu potencijalnog fokusiranja na tekuću problematiku provedbe nastave i provjere ishoda učenja u uvjetima odvijanja navedenih procesa na daljinu. Ovakva bi orijentacija mogla imati značajne posljedice, ukoliko ne dođe do brzog rješavanja krize, uzrokovane koronavirusom, s obzirom da bi njeno produljeno trajanje moglo imati dugoročno negativne efekte na privlačenje stranih studenata, odnosno mobilnost općenito, kao i na međunarodnu znanstveno-istraživačku suradnju.

Bez obzira na promjenjivo i krizno okruženje, tehnologija se ponovno percipira kao adekvatna potpora znanstvenoj komunikaciji, s obzirom da se afirmativan stav (djelomično ili potpuno) prema navedenoj tvrdnji zauzima 69,1% ispitanika.

1.8. Urbana sigurnost i kritične infrastrukture

1.8.1. Uvod

Urbana sigurnost od iznimnog je značaja i direktno je povezana s kvalitetom života. Urbana sigurnost obuhvaća široki spektar pitanja od osnovnih pitanja stanovanja i hrane do učestalosti kriminaliteta. Danas se sve više pod pojam sigurnosti podrazumijeva i zaštita od terorističkih napada, prirodnih nepogoda i sl., odnosno u centar stavlja stvaranje sigurnog javnog prostora. Jedan od najvažnijih ciljeva je staranje odnosno jačanje osjećaja sigurnosti građana i turista grada Splita.

1.8.1.1. PUSDZ - stopa kriminaliteta

Prema tablici 1. vidljivo je kako je stopa kriminaliteta relativno niska i u opadanju, no važan aspekt je i subjektivni osjećaj sigurnosti koji ne mora u potpunosti odgovarati egzaktnim podacima PU uprave. U gradu Splitu nema recentnih istraživanja osjećaja sigurnosti građana/turista, što se može istaknuti kao nedostatak. Naime, navedena analiza dala bi uvid u trenutno stanje i omogućila izrada strateških smjernica i akcijskog plana.

Tablica 7 Izvješće PU Splitsko – dalmatinske o broju kaznenih djela i postotku otkrivenosti za razdoblje 2014. - 2019.

	UKUPAN BROJ KAZNENIH DJELA I POSTOTAK OTKRIVENOSTI													
	2014.	% otkr	2015.	% otkr	2016.	% otkr	2017.	% otkr	2018.	% otkr	sedam mjeseci 2018.	% otkr	sedam mjeseci 2019.	% otkr
UBOJSTVO	1	100	3	100	4	100	4	100	2	100			1	100
POKUŠAJ UBOJSTVA	2	100	11	82	11	91	7	86	20	80	14	93	14	86
TEŠKA TJELESNA OZLJEDA	89	92	95	87	91	88	63	90	73	82	40	90	51	82
OSTALA KD PROTIV ŽIT-A	83	98	98	92	102	98	108	97	41	96	28	100	19	100
UKUPNO KD PROTIV ŽIVOTA I TIJELA	175	95	207	89	208	93	182	95	136	87	82	94	85	87
RAZBOJNIŠTVO	108	44	124	40	46	43	83	53	61	28	34	21	85	32

RAZBOJNIČKA KRAĐA	13	69	15	73	9	89	15	67	14	64	10	70	11	73
PROVALA	1058	23	1059	22	751	21	916	21	720	26	433	23	525	20
DRSKA KRAĐA	78	19	94	37	48	38	57	35	54	37	29	34	50	36
TEŠKA KRAĐA	28	39	14	36	7	43	5	60						
TEŠKA KRAĐA VOZILA	1	0	1	0	0	0								
UKUPNO IMOVINSKA KD	2394	29	2874	30	2412	34	2507	34	2054	37	1179	33	1624	28
UKUPNO KD OPĆEG KRIMINALITETA	3129	45	3651	44	3483	53	3418	50	2948	55	1682	52	2277	47
BROJ KD OPĆEG KRIM. NA ŠTETU MALOLJETNIKA I OBITELJI	153	100	200	100	353	100	428	100	454	100	261	100	352	99
NEOVLAŠTENA PROIZVODNJA I PROMET DROGAMA	145	100	184	100	187	100	210	100	188	100	102	100	100	100
KD PROTIV SIGURNOSTI PROMETA	150	97	197	96	168	98	165	98	206	96	102	98	77	95
KD PROTIV GOSPODARSTVA	994	99	559	97	754	98	1062	97	331	100	246	99	319	100
MAT.ŠTETA (U MILIJUNIMA KN)	99,9		44,4		56,4		119,5		97,4		90,7		24,1	
KD KIBERNETIKE*									295	95	368	97	48	73
KD ORGANIZIRANOG KRIMINALITETA	118	98	146	100	78	97	95	96	121	98	69	94	84	99
KD PROTIV JAVNOG REDA	0		5	80	4	100	8	88	3	100	2	100	2	100
UKUPNO KAZNENIH DJELA	4536	62	4742	56	4674	64	4958	65	4092	67	2571	68	2907	58

Uz PUSDZ u svrhu zaštite stanovnika na području Grada Splita djeluje Civilna zaštita, HGSS i Javna vatrogasna postrojba grada Splita.

1.8.1.1.1. Osvrt na rad PUSDZ u vrijeme pandemije COVID-19

Zbog potrebe pisanja analize stanja proveden je Intervju s voditeljem odjela prevencije Splitsko-dalmatinske županije, g. Paško Ugrinom

Zaključci:

- Ključni segment uspješnog savladavanja COVID-19 krize u Hrvatskoj je interoperabilnost svih službi koje trebaju djelovati, odnosno stavljanje na raspolaganje svih materijalnih i ljudskih resursa. Od iznimnog značaja bilo je važno pravodobno dijeljenje informacija, upotreba novih tehnologija kao i jasno i odlučno postavljeno stožerno krizno rukovođenje sa analitičkom obradom podataka. Početno nesnalaženje i slaba operativnost nekih službi su brzo uočeni i ispravljali te je odmahom vremena povećana kvaliteta rada. Jedna od uloga policije u vrijeme pandemije je bila sustavna kontrola ciljanih mjera koje je donosio Nacionalni stožer civilne zaštite RH sa propisanom ulogom policije. Primjer je kontrola izrečene mjere samoizolacije na način da su podaci o osobama bili objedinjeni i dostupni većem broju službi te su građani pored poruka iz medija brzo shvatili da će biti kontrolirani u obvezi pridržavanja mjera. Upravo ovaj podatak ukazuje na važnost interoperabilnosti.

- Ukupni dojam je da se obim policijskog posla nije značajnije promijenio iako je izvjesno da se struktura kriminalnog ponašanja i modus počinjena KD i prekršaja nešto izmijenio što bi to trebalo posebno istražiti, (povećanje obiteljskog nasilja, prevare i događaji na društvenim mrežama, smanjenje teških krađa i razbojništva itd): Policijskim službenicima dane su u provedbu i nove obveze u okviru postojećih ovlasti što je najočitije potvrđeno u kontroli mjera zabrane napuštanja prebivališta sustavnom policijskih blokadnih punktova.

- Što se tiče zaštitne opreme i zaštite zdravlja djelatnika realizirana je postepena dostava svih potrebnih zaštitnih sredstava uz prioritarno raspoređivanje u odnosu na rad na terenu i rizičnost postupanja što je sve praćeno uputama o obveznim mjerama samozaštite te uputama u svezi organizacije rada. Naglasak je bio na maksimalnom smanjenju rizika, održivosti izvršavanja zadaća te na punoj pozornosti po svim simptomima bolesti koje bi bilo koji djelatnik pokazivao. Ukupno se procjenjuje kako se policija dobro snašla u nošenju s izazovima u vrijeme epidemije.

- Nakon provedenog intervjua može se zaključiti kako je funkcioniranje policije bilo na zavidnoj razini, i kako su spremno preuzeli nove uloge i promptno se prilagodili novim okolnostima. Ukupna obuka djelatnika, upute koje su dobivali kao i naložene zapovjedi u vertikali, organizacija posla i dostupnost zaštitne opreme omogućili su policiji da jednako uspješno kao i prije pandemije obavljaju kako regularne tako i novodobivene zadaće.

1.8.1.2. Javna vatrogasna postrojba Grada Splita

1.8.1.2.1. Organizacija vatrogastva u gradu Splitu

Vatrogasna djelatnost na području Grada Splita organizirana je kako slijedi:

1. Vatrogasna zajednica Grada Splita (u daljnjem tekstu: VZGS),
2. Javna vatrogasna postrojba Grada Splita (u daljnjem tekstu: JVPGS),
3. Dobrovoljno vatrogasno društvo Split (u daljnjem tekstu: DVD Split), Dobrovoljno vatrogasno društvo Žrnovnica (u daljnjem tekstu: DVD Žrnovnica) i Dobrovoljno vatrogasno društvo Slatine (u daljnjem tekstu: DVD Slatine),
4. Županijski operativni vatrogasni centar (u daljnjem tekstu: ŽVOC).

U VZGS udružene su JVPGS i DVD Split, DVD Žrnovnica i DVD Slatine.

Područje Grada Splita podijeljeno je na 3 vatrogasne operativne zone:

1.	Grad Split	nositelj	JVPGS
2.	Grad Split- naselje Žrnovnica	nositelj	JVPGS
3.	Grad Split-naselje Slatine	nositelj	JVPGS

Procjenom ugroženosti od požara i tehnoloških eksplozija, Revizija 2, za područje Grada Splita utvrđeno je kako na području Grada Splita mora djelovati 204 operativnih vatrogasaca, od čega JVPGS mora imati operativnih vatrogasaca 146, a dobrovoljna vatrogasna društva minimalno po 20 operativnih vatrogasaca.

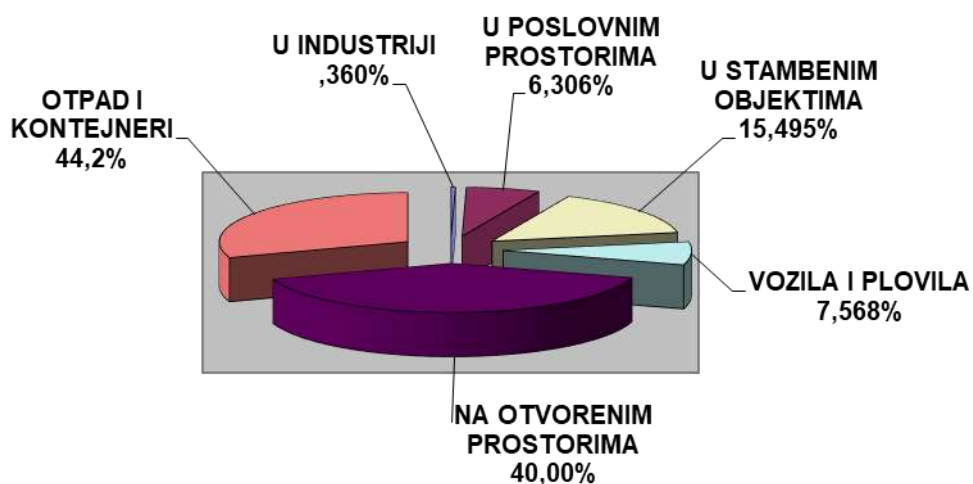
U 2014. godini u JVPGS ustrojen je stručni tim za preventivno operativne poslove koji aktivno surađuje sa inspektoratom MUP-a, predstavnicima predškolskih i školskih ustanova, Sveučilišta u Splitu, jedinica mjesne samouprave Grada Splita i društava upravitelja stambenih zgrada.

1.8.1.2.2. Vatrogasne intervencije

Tablica 1.

INTERVENCIJE NA DOJAVU O POŽARU	<i>broj int. u 2008.</i>	<i>broj int. u 2009.</i>	<i>broj int. u 2010.</i>	<i>broj int. u 2011.</i>	<i>broj int. u 2012.</i>	<i>broj int. u 2013.</i>	<i>broj int. u 2014.</i>	<i>broj int. u 2015.</i>	<i>broj int. u 2016.</i>	<i>broj int. u 2017.</i>	<i>broj int. u 2018.</i>	<i>Indeks 18/17</i>
<i>U industriji</i>	4	3	8	4	1	3	4	4	2	2	2	1,00
<i>U poslovnim prostorima</i>	40	30	27	35	41	44	36	46	42	41	35	0,85
<i>U stambenim objektima</i>	84	75	65	57	69	73	58	85	86	66	86	1,30
<i>kod vozila i plovila</i>	42	56	38	43	34	35	27	42	46	58	42	0,72
<i>Na otvorenim prostorima</i>	249	145	156	302	294	176	87	194	220	297	222	0,75
<i>Na otpadima i kontejnerima</i>	399	451	409	440	360	380	244	367	314	235	168	0,71
UKUPNO :	818	760	703	881	799	711	456	738	710	699	555	0,79

Raspodjela požarnih intervencija 2018. godini po tipovima požara:

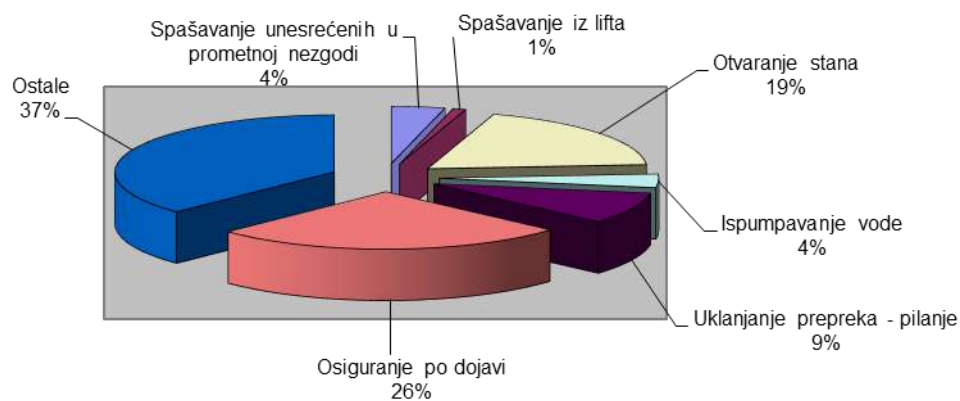

Isto tako od ukupnog broja intervencija po dojadi Javna vatrogasna postrojba Grada Splita imala je 738 (57%) izlazaka na tehničke intervencije (povećanje od 9% u odnosu na 2017. godinu), za što je ukupno utrošeno 10227 radnih sati na intervencije (povećanje od 34% u odnosu na 2017. godinu). Broj tehničkih intervencija po vrsti i to kako je prikazano je u tabeli 2.

Tablica 2

Tablica 2 TEHNIČKE INTERVENCIJE	<i>broj int. u 2008.</i>	<i>broj int. u 2009.</i>	<i>broj int. u 2010.</i>	<i>broj int. u 2011.</i>	<i>broj int. u 2012.</i>	<i>broj int. u 2013.</i>	<i>broj int. u 2014.</i>	<i>broj int. u 2015.</i>	<i>broj int. u 2016.</i>	<i>broj int. u 2017.</i>	<i>broj int. u 2018.</i>	<i>Indeks 18/17</i>
<i>Spašavanje iz prometne nes.</i>	37	34	31	27	31	17	24	30	26	21	29	1,38
<i>Spašavanje iz liftova</i>	22	28	16	21	16	13	11	19	16	15	7	0,47
<i>Otvaranje stanova</i>	89	98	113	133	126	103	147	162	111	150	140	0,93
<i>Ispumpavanje vode(vrem.nep.)</i>	8	23	20	30	27	33	32	15	11	17	28	1,65
<i>Uklanjanje prepreka (pilanje)</i>	49	53	41	40	56	30	69	115	72	42	66	1,57
<i>Osiguranja (Marjan,Hajduk)</i>	154	176	172	205	178	164	151	158	158	162	193	1,19
<i>OSTALE</i>	170	153	194	182	657	208	232	297	230	271	275	1,01
UKUPNO :	529	565	587	638	1091	568	666	796	624	678	738	1,09

Raspodjela tehničkih intervencija u 2018. godini po tipovima tehničkih intervencija:

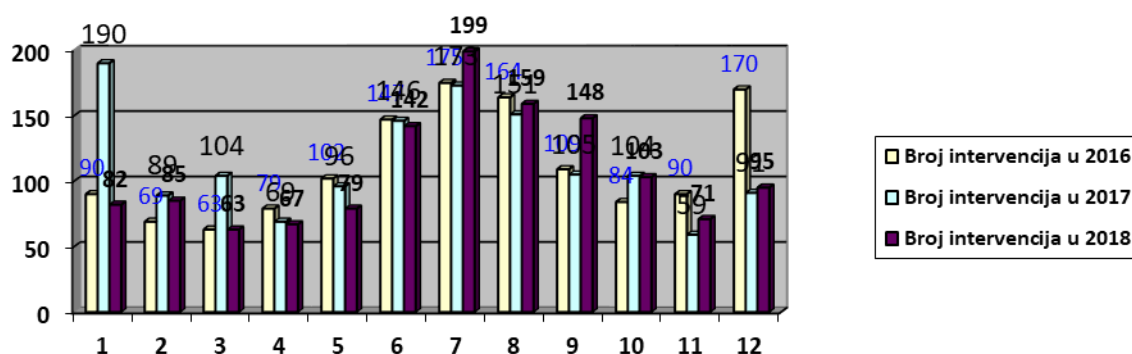

Broj intervencija po mjesecima za 2008. – 2018. godinu prikazan je u tablica 3. kako slijedi:

Tablica 3.

	broj int. u 2008.	broj int. u 2009.	broj int. u 2010.	broj int. u 2011.	broj int. u 2012.	broj int. u 2013.	broj int. u 2014.	broj int. u 2015.	broj int. u 2016.	broj int. u 2017.	broj int. u 2018.	Indeks 18/17
SIJEČANJ	109	100	113	109	126	86	68	122	90	190	82	0,43
VELJAČA	92	86	69	122	557	67	64	96	69	89	85	0,96
OŽUJAK	62	102	105	110	130	55	72	233	63	104	63	0,61
TRAVANJ	75	83	86	110	75	95	57	116	79	69	67	0,97
SVIBANJ	97	113	89	101	88	108	87	112	102	96	79	0,82
LIPANJ	141	119	138	150	120	105	112	115	147	146	142	0,97
SRPANJ	146	126	150	150	191	147	136	152	175	173	199	1,15
KOLOVOZ	167	139	126	129	183	145	123	144	164	151	159	1,05
RUJAN	145	140	114	150	111	144	134	114	109	105	148	1,41
LISTOPAD	108	88	83	136	69	86	68	88	84	104	103	0,99
STUDENI	90	104	76	90	99	98	73	112	90	59	71	1,20
PROSINAC	115	125	141	162	141	145	128	130	170	91	95	1,04
UKUPNO:	1347	1325	1290	1519	1890	1281	1122	1534	1342	1377	1293	0,94

U grafikonu je prikazana raspodjela intervencija po mjesecima tijekom 2016. - 2018. godine

DVD Žrnovnica je u 2018. godini imalo 127 intervencije (81 požarne intervencije, 36 tehničkih intervencija, i 13 ostalih tehničkih intervencija) koji su odradili 480 radnih sati.

DVD Split je u 2018. godini imalo 202 intervencija (147 požarne intervencije, 46 tehničke intervencije, 12 ostalih tehničkih intervencija), koji su odradili 1433 radnih sati.

DVD Slatine je u 2018. godini imalo 55 intervencije (15 požarne intervencije, 27 tehničke intervencije, 13 ostalih tehničkih intervencija), koji su odradili 176 radnih sati.

U nastavku analize prikazani su podaci za splitsko-dalmatinsku županiju i RH.

Intervencije Javna vatrogasne postrojbe grada mogu se podijeliti na intervenciju o dojavu na požar (u industriji, poslovnim prostorima, stambenim objektima, kod plovila i vozila, na otvorenim prostorima, na otpadima i kontejnerima) i tehničke intervencije (spašavanje iz prometne nesreće, spašavanje iz liftova, otvaranje stanova, ispumpavanje vode, uklanjanje prepreka, osiguranje i ostalo).

Prema izvješću Javne vatrogasne postrojbe grada Splita vidljivo je kako je broj intervencija u porastu te kako je potrebno dodatno osnažiti ovaj resor.

Tablica 8 Izvješće o broju intervencija, vatrogasaca i vozila za Republiku Hrvatsku i Splitsko – dalmatinsku županiju od 2014. – 2018.

	2014. Splitsko - dalmatinska županija	2014. Republika Hrvatska	2015. Splitsko - dalmatinska županija	2015. Republika Hrvatska	2016. Splitsko - dalmatinska županija	2016. Republika Hrvatska	2017. Splitsko - dalmatinska županija	2017. Republika Hrvatska	2018. Splitsko - dalmatinska županija	2018. Republika Hrvatska
broj intervencija	2143	29711	3123	29674	4735	28485	5841	39205		
broj vatrogasaca	857	12582	1515	26272	1515	26272	1467	21382		
broj vozila	249	3155	285	3382	282	3492	320	3571		

Tablica 9 Izvješće o broju intervencija, vatrogasaca i vozila za Republiku Hrvatsku, Splitsko – dalmatinsku županiju, te gradove Split, Zadar, Dubrovnik i Rijeka u 2018. godini.

2018.							
	Split	Zagreb	Zadar	Dubrovnik	Rijeka	Splitsko - dalmatinska županija	Republika Hrvatska
broj intervencija						4066	22927
broj vatrogasaca	224		120	226	212	1970	26918
broj vozila	45		28	45	45	354	3877

U 2018. godini Vatrogasna postrojba imala je 1293 intervenciju po dojavi (smanjenje od 6% u odnosu na 2017), u kojima je sudjelovalo 5501 vatrogasaca sa ostvarenih 12751 radnih sati.

Direktno za intervencije po dojavi utrošeno je 12751 radnih sati (smanjenje za 11% u odnosu na 2017. god.). Prosječno vrijeme trajanja jedne intervencije je 2 sata i 19 minuta, na kojoj je u prosjeku

sudjelovalo 4,25 vatrogasaca (u odnosu na 2017. godinu vrijeme trajanja intervencija se smanjilo za 18 min, a u prosjeku se povećao broj vatrogasaca po intervenciji za 0,3 vatrogasca).

Od ukupno (po dojadi) 1293 intervencije Javne vatrogasne postrojbe Grada Split, 555 intervencija (43%) se odnosi na dojave o požaru (smanjenje od 29% u odnosu na 2017. godinu) za koje je ukupno utrošeno 2524 radnih sati (smanjenje od 62% u odnosu na 2017. godinu) i to kako je prikazano u tablici 4.

Tablica 10 Raspodjela požarnih intervencija 2018. godini po tipovima požara

INTERVENCIJE NA DOJAVU O POŽARU	broj int. u 2014.	broj int. u 2015.	broj int. u 2016.	broj int. u 2017.	broj int. u 2018.
u industriji	4	4	2	2	2
u poslovnim prostorima	36	46	42	41	35
u stambenim objektima	58	85	86	66	86
kod vozila i plovila	27	42	46	58	42
na otvorenom prostora	87	194	220	297	222
na otpadima i kontejnerima	244	367	314	235	168
UKUPNO:	456	738	710	699	555

Isto tako od ukupnog broja intervencija po dojadi Javna vatrogasna postrojba Grada Splita imala je 738 izlazaka na tehničke intervencije (povećanje od 9% u odnosu na 2017. godinu), za što je ukupno utrošeno 10227 radnih sati na intervencije (povećanje od 34% u odnosu na 2017. godinu). Broj tehničkih intervencija po vrsti i to kako je prikazano je u tablici 5.

Tablica 11 Raspodjela tehničkih intervencija u 2018. godini po tipovima tehničkih intervencija

TEHNIČKE INTERVENCIJE	broj int. u 2014.	broj int. u 2015.	broj int. u 2016.	broj int. u 2017.	broj int. u 2018.
spašavanje iz prometne nesreće	24	30	26	21	29
spašavanje iz lifta	11	19	16	15	7
otvaranje stanova	147	162	111	150	140
ispumpavanje vode	32	15	11	17	28
uklanjanje prepreka	69	115	72	42	66
osiguravanje	151	158	158	162	193
ostale	232	297	230	271	275
UKUPNO:	666	796	624	678	738

Navedeni podaci pokazuju da je u 2018. godini bilo manje požarnih intervencija Vatrogasne postrojbe u odnosu na prethodnu 2017. godinu (smanjenje za 144 intervencija ili 21%, kao i smanjenje broja sati odrađenih na intervenciji za 4115 sati ili 72 %, prvenstveno zbog izostanka velikih požara na području Grada Splita i Splitsko-dalmatinske županije kroz VII, VIII i IX mjesec kad su prevladavali vremenski uvjeti koji nisu pogodovali lakom nastanku požara otvorenog prostora. Kroz VII, VIII, IX, XI i XII mjesec je bio

povećan broj požara otvorenog prostora kao i otpada i kontejnera u odnosu na prosjek. Dok je kroz sve ostale mjesece taj trend bio u opadanju. Također je uočen trend smanjenja broja požara na kontejnerima komunalnog otpada (smanjenje od 29% u odnosu na 2017. godinu) i taj trend je nastavljen od 2016. godine, jer su poduzete konkretne dodatne mjere u suradnji sa djelatnicima PU S-D i poduzeća Čistoća Split na otkrivanju počinitelja i smanjenju broja požara. Povećan je broj požara na objektima stanovanja za 30%, ali je zato smanjen broj požara na vozilima i plovilima za 28% i požara na otvorenom prostoru za 25% u odnosu na 2017. godinu. Što se tiče tehničkih intervencija povećan je broj kod prometnih nesreća za 38%, ispumpavanja vode za 65%, i uklanjanja prepreka i pilanja za 57%, osiguranja po dojavu za 19% i ostale tehničke intervencije za 1%, a smanjen je broj otvaranje liftova za 56%, otvaranje stanova za 7% u odnosu na 2017. godinu. Ukupno promatrajući svih pet godina iz tablica 4 i 5 može se zaključiti da je broj intervencija u porastu.

1.8.2. Analiza stanja primjene zakona o kritičnim infrastrukturama

U ovom dijelu analizira se razina primjene Zakona o kritičnim infrastrukturama (NN 56/13) u domeni Grada Splita.

1.8.2.1. Kritične infrastrukture

Zakonom o kritičnim infrastrukturama u zakonodavstvo Republike Hrvatske preuzima se pravna stečevina Europske unije. Ta stečevina sadržana je u Direktivi Vijeća 2008/114/EC (8. prosinca 2008.). Direktivom se određuju identifikacija i definiranje europskih kritičnih infrastrukture i procjena potrebe za unapređenjem zaštite kritičnih infrastrukture. Zakonom o kritičnim infrastrukturama uređuju se nacionalne (National Infrastructure – NI) i europske kritične infrastrukture (European Critical Infrastructure – ECI). Istim zakonom također se uređuju: sektori nacionalnih kritičnih infrastrukture, upravljanje kritičnim infrastrukturama, neophodnost izrada analize rizika, sigurnosni plan vlasnika ili upravitelja kritične infrastrukture, uređuje se sigurnosni koordinator za kritičnu infrastrukturu, postupanje s klasificiranim tj. osjetljivim podacima i nadzor nad provedbom Zakona o kritičnim infrastrukturama.

Određene obveze koje proizlaze iz Zakona o kritičnim infrastrukturama razvidne su iz glave X. u vezi prijelaznih i završnih odredbi. Prema Čl. 23. dužna su središnja tijela državne uprave u vremenu od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog Zakona predložiti Vladi Republike Hrvatske kritične infrastrukture i razinu kritičnosti iz sektora iz njihovog djelokruga. Prema Čl. 24. čelnik središnjeg tijela državne uprave u djelokrugu poslova zaštite i spašavanja treba donijeti pravilnik iz članka 11. stavka 3. Zakona o kritičnim infrastrukturama u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu istog. Prema Čl. 25 čelnici središnjih tijela državne uprave dužni su donijeti sektorska mjerila u vremenu od šest mjeseci od dana stupanja na snagu Zakona o kritičnim infrastrukturama.¹⁵³

1.8.2.2. Analiza primjene zakona u gradu Splitu

Iz Službenog glasnika grada Splita, godina LXV(XXVII), Split, 23. srpnja 2019. broj 36, razvidno je: organizacija zaštite objekata kritične infrastrukture, suradnja s pravnim osobama s ciljem osiguravanja kontinuiteta djelovanja kritične infrastrukture, načela zaštite ugroženih objekata kritične infrastrukture,

¹⁵³ Zakon o kritičnim infrastrukturama NN 56/13

obaveze vlasnika kritične infrastrukture, pregled kritičnih mjesta, pristup kritičnoj infrastrukturi, vlasnici i operateri kritične infrastrukture, stavljanje u funkciju objekata kritične infrastrukture, prikupljanje informacija o mogućnosti funkcioniranja kritične infrastrukture, članovi Stožera Civilne zaštite - CZ, odgovorne osobe određene kritične infrastrukture, analiziranje funkcioniranja određene kritične infrastrukture i saniranje i dovođenje u stanje rada kritične infrastrukture.¹⁵⁴

Može se zaključiti da je Grad Split poduzeo u određenoj mjeri aktivnosti koje proizlaze iz Zakona o kritičnim infrastrukturama.

1.8.2.3. Promet luke Split

U luku Split (zajedno s lukom Kaštela) u 2017. uplovilo je 16.885 brodova, od toga je oko 5,6% bio međunarodni promet [Izvešće LK Split, 2017]. Najveći dio ovog prometa ostvarila je Gradska luka Split, oko 88,6% od ukupnog broja uplova u luke pod kontrolom Lučke uprave Split. Po broju uplova u Gradsku luku Split udio lokalnog trajektnog prometa iznosi 58,9%, udio lokalnog brzobrodskog prometa 14,7%, dok 15,8% čini posjet domaćih turističkih plovila. Od ostalog prometa brodova (uplova) u 2017. za izdvojiti je 258 brodova na međunarodnom linijskom prometu, 234 broda na kružnim putovanjima, 225 tegljača, radnih i ostalih brodova, te 110 jahti. Promet putnika u 2017. iznosio je oko 5,26 mil. (domaći 92,3%), promet vozila iznosio je 775.396 (domaći 95,2%), dok je promet kamiona bio 180.554 (domaći 96,4%). Sav međunarodni kamionski promet ostvaren je s Italijom [LOC, 2018].

U Sjevernu luku Split uplovljavaju uglavnom teretni brodovi. U četiri kaštelanska bazena i vranjičko-solinski bazen u 2017. uplovilo je 2.107 brodova (1.064 teretna, 204 tankera, ribarice 465, turistički 374). Ukupni promet tereta u lukama pod kontrolom Lučke uprave Split u 2017. iznosio je oko 3,1 mil. tona (od toga udio izvoza je 39,7%, a udio izvoza 16,5%). [LOC, 2018].

Promet luke Split u zadnjih 5 godina prikazuje Tablica 1 [Izvešće LK Split, 2014-2018].

Tablica 1. Luka Split-Maritime Traffic

MARITIME TRAFFIC-Luka Split	2013	2014	2015	2016	2017
Domaći dolasci	14 503	10 927	16 477	17 519	15 753
Iz strane luke	192	199	151	174	236
Iz domaće luke	14 314	10 728	16 326	17 345	15 753
Strani dolasci	855	723	791	808	925
Iz strane luke	653	491	587	569	617
Iz domaće luke	202	232	204	239	308
Domaći odlasci	13 701	10 911	16 464	17 510	15 758
Za strane luke	187	190	151	174	236

¹⁵⁴ Službeni glasnik grada Splita, godina LXV(XXVII), Split, 23. srpnja 2019. broj 36

Za domaće luke	13 514	10 721	16 313	17 336	15 522
Strani odlasci	1 260	725	793	799	931
Za strane luke	1 080	484	589	564	617
Za domaće luke	180	241	204	235	314
Ukupni broj brodova (pojedinačno) u međunarodnom prometu	632	778	742	643	729
Ukrncani teret (t)	835 882	593 544	1 008 710	2 018 231	1 535 454
Opasni tereti	10 992	4 659	321 434	16 060	21 060
Iskrncani teret (t)	900 681	810 143	2 153 376	1 114 886	2 716 249
Opasni teret	366 973	438 412	/	366 562	1 909 673
Ukrncano putnika	2 299 148	1 691 180	2 043 922	2 707 497	2 536 452
Iskrncano putnika	2 310 697	1 667 927	2 592 536	2 611 864	2 405 393
Ukrncano auta	323704	202502	337 021	355 893	377 907
Iskrncano auta	323282	213611	330 170	352 648	367 410

Izvor: Izvješće LK Split, 2014-2018.

1.8.2.3.1. Statistika teretnog prometa

U ovom dijelu obradit će se promet tereta Luke Split, uključujući promet vozila. S obzirom na dostupnu statistiku izdvojit će se zasebno promet kamiona, autobusa i osobnih automobila.

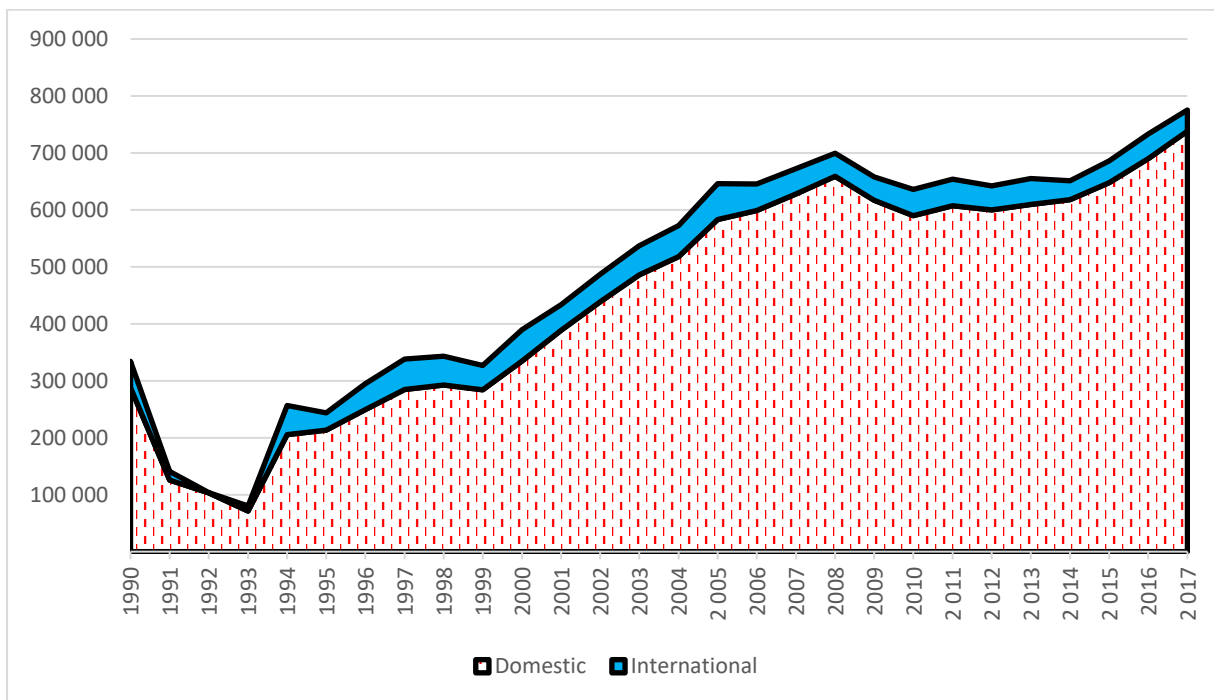
1.8.2.3.2. Promet vozila

Ukupni promet vozila luke Split u kontinuiranom je porastu (Slika 1) i 2017. iznosio je 775.396 vozila, od toga udio međunarodnog je oko 5% (Tablica 2). [LOC, 2014-2018]

Tablica 2. Luka Split— Promet vozila (2017)

	2013	2014	2015	2016	2017
	vozila	vozila	vozila	vozila	vozila
Lokalno	608 032	616 405	647 867	689 992	738 463
Obalno	1 541	1 405			

Ukupno domaći	609 573	617 810	647 867	689 992	738 463
Trajekti	45 371	31 449	38 182	43 277	36 933
Katamarani		1 891			
Ukupno strani	45 371	33 340	38 182	43 277	36 933
UKUPNO	654 944	651 150	686 049	733 269	775 396

Slika 1. Luka Split—Promet vozila (1990-2017)

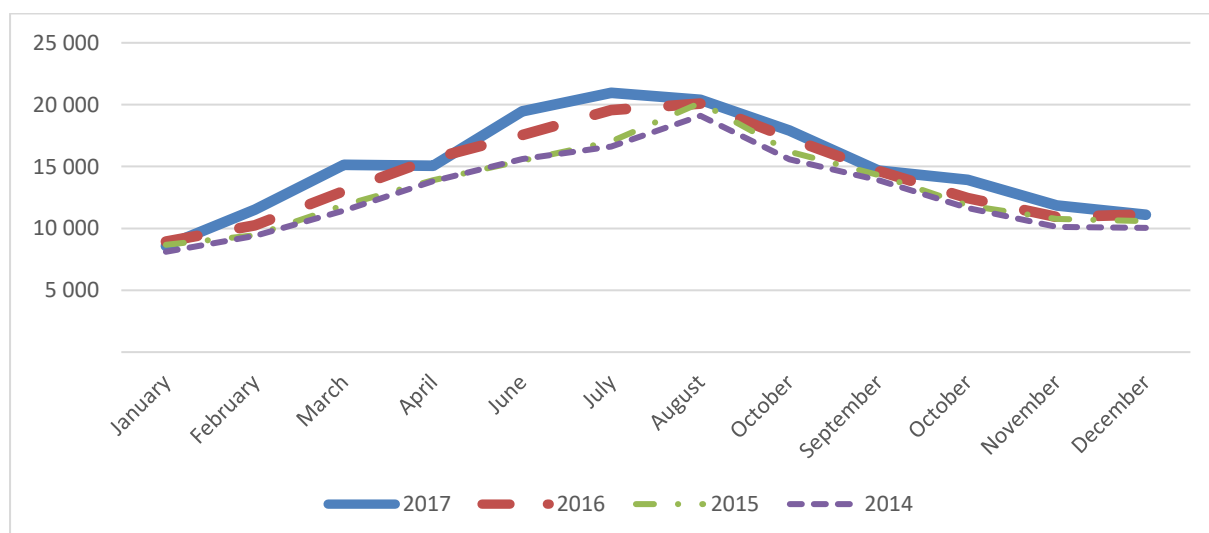
1.8.2.3.3. Kamionski promet

U 2017. promet kamiona kroz luku Split iznosio je oko 181.000 s kojima je prevezeno oko 967.000 tona tereta. U prometu kamiona prevladava domaći promet, po broju kamiona 96%, a po količini tereta oko 90%. Cijeli međunarodni promet kamiona ostvaren je na liniji Split-Ancona. Tablica 3 prikazuje raspodjelu kamionskog prometa po mjesecima za 2017, dok slike 2 i 3 daju pregled mjesečnog opterećenja u zadnjih 5 godina. [LOC, 2014-2018]

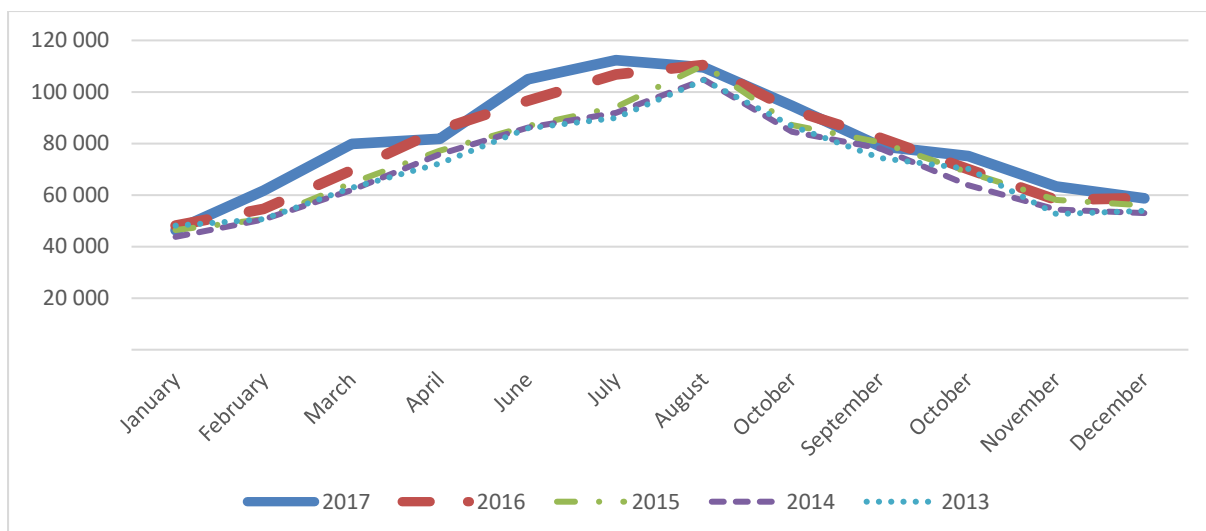
Tablica 3. Luka Split—Promet kamiona (2017)

	Lokalni trajekti	Međunarodni trajekti	Ukupno

	kamioni	tona	kamioni	tona	kamioni	tona
Siječanj	8 231	41 155	348	5 220	8579	46375
Veljača	11 090	55 450	417	6 255	11507	61705
Ožujak	14 740	73 700	407	6 105	15147	79805
Travanj	14 390	71 950	662	9 930	15052	81880
Svibanj	18 709	93 545	763	11 445	19472	104990
Lipanj	20 205	101 025	754	11 310	20959	112335
Srpanj	19 632	98 160	757	11 355	20389	109515
Kolovoz	17 400	87 000	512	7 680	17912	94680
Rujan	14 114	70 570	557	8 355	14671	78925
Listopad	13 358	66 790	556	8 340	13914	75130
Studeni	11 435	57 175	408	6 120	11843	63295
Prosinac	10 794	53 970	315	4 725	11109	58695
Ukupno	174 098	870 490	6 456	96 840	180554	967330

Slika 2. Luka Split – Broj kamiona po mjesecima, 2014-2017

Slika 3. Luka Split, teret kamiona mjesečno, 2013-2017

Iz slika vidljivo je da u zadnjih pet godina nema značajnijih oscilacija u distribuciji prometa kamiona, u prometu kamiona, kako po njihovom broju, tako niti u količini tereta i sezonalnosti.

1.8.2.3.4. Autobusni promet

Promet autobusa u 2017. iznosio je 4.177, od toga je udio međunarodnog oko 26%. Promet autobusa po mjesecima prikazuje tablica 4.4. Cjelokupni međunarodni promet prikazan u tablici 3 ostvaren je na liniji Split-Ancona. [LOC, 2014-2018]

Tablica 3. Luka Split-Autobusni promet

	2013		2014		2015		2016		2017	
	Local	Int.	Local	Int.	Local	Int.	Local	Int.	Local	Int.
Siječanj	10		21	37	18	26	28	23	17	21
Veljača	26		25	15	13	8	22	4	9	3
Ožujak	58		27	50	56	35	35	40	26	8
Travanj	108		160	173	146	148	149	88	203	123
Svibanj	370		398	227	380	166	391	114	480	112
Lipanj	424		491	268	479	242	433	183	582	150
Srpanj	295		375	259	395	207	330	131	332	109

Kolovoz	215		342	397	348	323	344	263	359	244
Rujan	693		591	334	546	271	601	215	589	159
Listopad	264		327	192	403	171	398	169	436	107
Studeni	36		23	42	30	27	69	37	46	17
Prosinac	20		20	14	31	17	18	6	29	16
Total	2519	2008	2800	2008	2845	1641	2812	1273	3108	1069
	4527		4808		4486		4091		4177	

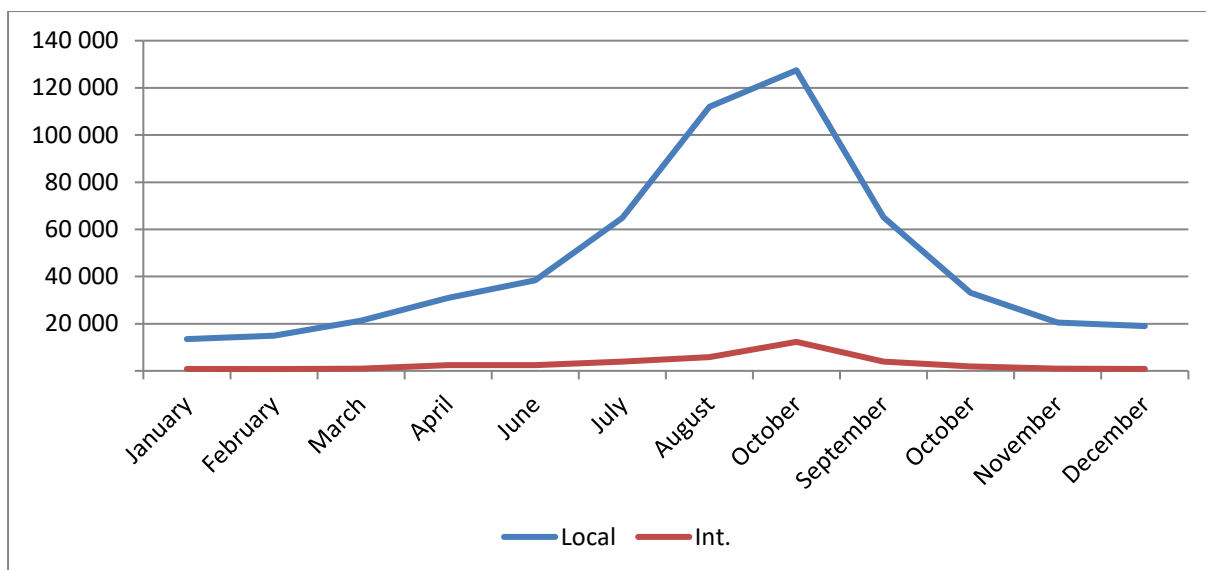
Ukupni promet autobusa od 2014. ima silazni trend, prije svega zbog pada međunarodnog prometa. Pad međunarodnog prometa posljedica je porasta međunarodnog putničkog prometa u ostalim transportnim granama (posebno zračnom), a što se može opravdati bržom realizacijom usluge i smanjenjem cijena usluga. S druge strane, porast lokalnog je odraz općenitog trenda rasta turizma u promatranom periodu i činjenice da trajektni promet nema značajnije alternative.

1.8.2.3.5. Promet osobnih automobila

Promet osobnih automobila u kontinuiranom je porastu i 2017. godine je dosegnuo brojku od skoro 600.000 vozila (tablica 4), pri čemu je udio međunarodnog prometa iznosio oko 6%. [LOC, 2014-2018]

Tablica 4. Luka Split - Promet osobnih automobila , 2013-2017

	2013		2014		2015		2016		2017	
	Lokalno	Int.	Lokalno	Int.	Lokalno	Int.	Lokalno	Int.	Lokalno	Int.
Siječanj	13 050	1 191	12 834	949	12 565	855	13 718	951	13 477	832
Veljača	12 430	868	12 157	819	11 809	723	13 564	717	14 926	763
Ožujak	16 668	1 616	17 132	1 116	16 468	1 037	20 408	1 154	21 328	989
Travanj	23 425	2 443	25 680	2 128	24 911	2 045	25 181	1 882	30 948	2 426
Svibanj	33 742	2 867	31 355	2 358	33 874	2 736	37 205	3 140	38 461	2 454
Lipanj	50 548	3 767	52 456	2 878	55 018	3 570	54 063	4 311	64 853	3 941
Srpanj	88 213	6 275	85 406	4 772	94 766	6 098	105 197	7 178	111 984	5 779
Kolovoz	112 275	15 428	119 131	9 302	124 047	12 570	122 841	14 661	127 464	12 301
Rujan	50 024	4 965	51 624	3 489	57 146	4 211	62 529	5 062	65 174	3 900
Listopad	25 646	2 958	26 514	1 828	27 259	2 519	31 715	2 342	33 166	1 840
Studeni	17 437	1 453	15 990	1 026	17 973	955	18 615	944	20 454	955
Prosinac	15 757	1 540	15 164	784	16 832	823	18 355	935	19 022	844
Ukupno	459 215	45 371	465 443	31 449	492 668	38 182	523 391	43 277	561 257	36 933
	504 586		496 892		530 850		566 668		598 190	

Slika 4. Luka Split, Promet osobnih automobila, 2017

Promet osobnih vozila karakterizira vrlo visoka sezonalnost, naime tijekom ljeta promet se višestruko uvećava (slika 4).

Cjelokupni međunarodni promet vozila gotovo je isključivo vezan s Italijom, odnosno linijom Split-Anconom. Tablica 5 prikazuje strukturu pomorskog prometa na liniji Split-Ancona.

Tablica 5. Struktura pomorskog prometa na liniji Split-Ancona, po brodaru

	Jadrolinija	Blue Line	SNAV	2017
Pass.	73 704		86 238	159 942
Vehicle	11 693		13 042	24 735
Bus	411		658	1 069
Trucks < 7m	803		405	1 208
Trucks 7-18m	3 932		1 316	5 248
Total trucks	4 735		1 721	6 456
Total	16 839		15 421	32 260
Motorcycles	2 378		2 295	4 673
	Jadrolinija	Blue Line	SNAV	2016
Pass.	62 484	58 432	70 930	191 846
Vehicle	9 033	9 888	9 836	28 757
Bus	441	323	509	1 273
Trucks < 7m	823	119	129	1 071
Trucks 7-18m	3 661	1 331	1 592	6 584
Total trucks	4 484	1 450	1 721	7 655
Total	13 958	11 661	12 066	37 685
Motorcycles	1 512	2 186	1 894	5 592
	Jadrolinija	Blue Line	SNAV	2015
Pass.	53 054	75 721	82 263	211 038
Vehicle	6 372	10 967	11 271	28 610
Bus	434	567	640	1 641
Trucks < 7m	937	186	112	1 235
Trucks 7-18m	3 479	1 673	1 544	6 696
Total trucks	4 416	1 859	1 656	7 931
Total	11 222	13 393	13 567	38 182
Motorcycles	887	2 722	2 319	5 928
	Jadrolinija	Blue Line	SNAV	2014
Pass.	75 005	63 760	66 646	205 411
Vehicle	8 349	7 380	6 518	22 247
Bus	747	616	645	2 008
Trucks < 7m	698	198	142	1 038
Trucks 7-18m	3 377	1 440	1 339	6 156
Total trucks	4 075	1 638	1 481	7 194
Total	13 171	9 634	8 644	31 449
Motorcycles	1 425	1 572	2 172	5 169

Promet kontejnera

U 2017. godini kontejnerima je u luci Split ukupno prevezeno 115.624 tona tereta, dok je ukupni broj prevezenih kontejnera bio 11.207 TEU (twenty-foot equivalent unit). U zadnjih 5 godina TEU promet

bilježi kontinuirani rast, i u odnosu na 2013 veći je oko 121%. Za razliku od prometa putnika i vozila, kontejnerski promet nema izražen sezonski karakter (tablica 6 i slika 5).

Tablica 6. Promet kontejnera -2013-2017 [Luka Split, 2018]

Iskrcaj						
		2017	2016	2015	2014	2013
F	20'	709	958	1047	528	549
	40'	314	392	260	237	302
E	20'	987	388	99	270	66
	40'	1652	1412	1498	1771	661
Ukupno (CTN)		3662	3150	2904	2806	1578
TEU		5628	4954	4662	4814	2541
Ukrcaj						
F	20'	1570	960	565	676	452
	40'	1822	1518	1671	1891	839
E	20'	101	451	491	62	155
	40'	132	288	90	71	118
Ukupno (CTN)		3625	3217	2817	2700	1564
TEU		5579	5023	4578	4662	2521
		Ukupno				
Ukupno (CTN)		7287	6367	5721	5506	3142
TEU		11207	9977	9240	9476	5062

*E-prazan (empty)

*F-pun (full)

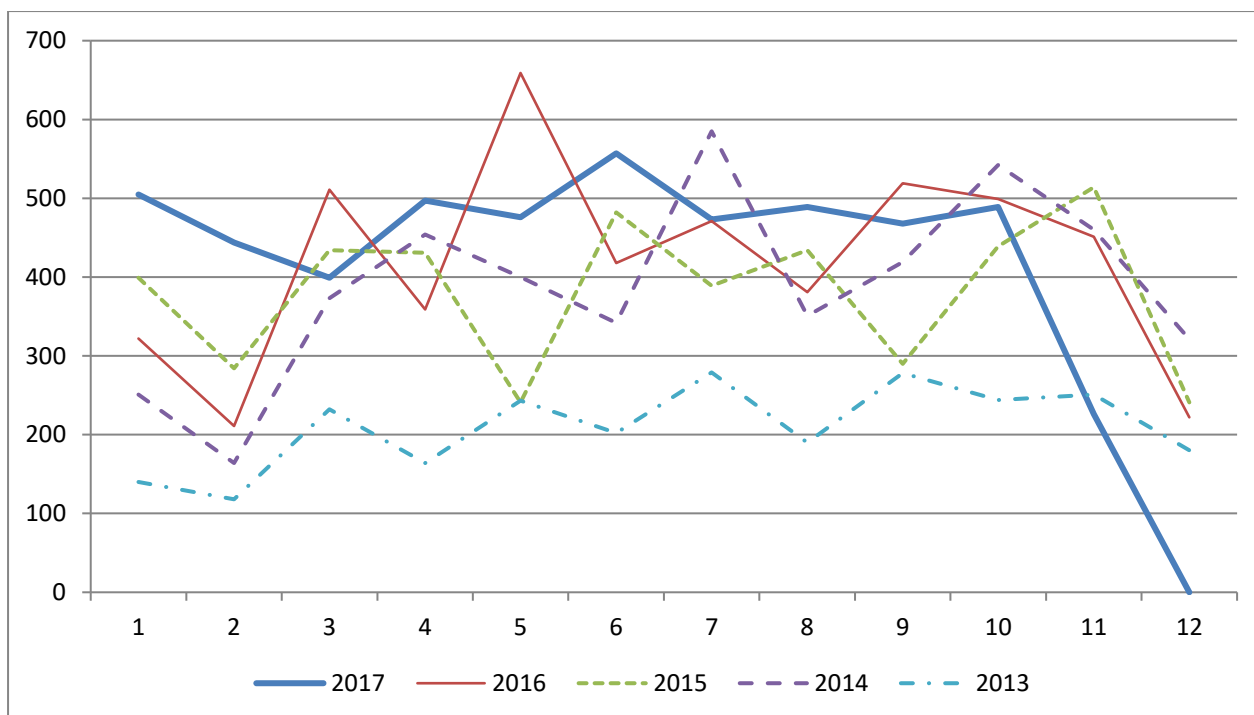
Tablica 7. Promet kontejnera u 2017 (t) [LOC, 2014-2018]

Mjesec	t
Siječanj	8 732
Veljača	12 529
Ožujak	7 627
Travanj	10 011
Svibanj	7 743
Lipanj	10 061
Srpanj	9 438
Kolovoz	7 177
Rujan	10 741
Listopad	9 318
Studenj	11 748
Prosinac	10 499
Ukupno	115 624

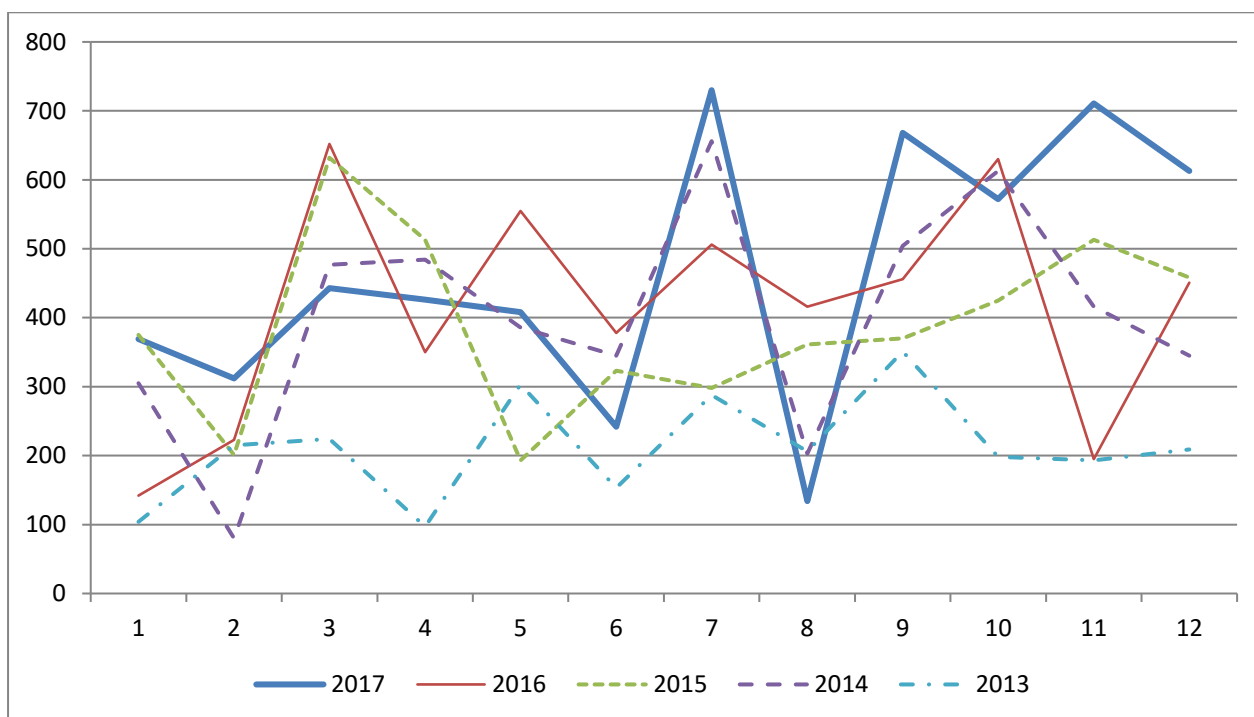
Tablica 8. Promet kontejnera u 2017, mjesečno [Luka Split, 2018]

Iskrcaj														
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	TOTAL
F	20'	12 7	13 0	63	12 2	42	48	23	29	18	49	22	36	709
	40'	12	36	16	22	42	32	21	23	8	46	32	24	314
E	20'	13 0	0	0	40	0	90	225	51	160	31	125	135	987
	40'	44	55	17 4	11 0	14 1	20	220	4	237	200	250	197	1652
Ukupno (CTN)		31 3	22 1	25 3	29 4	22 5	19 0	489	107	423	326	429	392	3662

TEU	36 9	31 2	44 3	42 6	40 8	24 2	730	134	668	572	711	613	5628	
Ukrcaj														
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII .	IX.	X.	XI.	XII.	TOTAL	
F	20'	10 9	19 9	85 89	10 7	18 3	176	108	175	67	123	149	1570	
	40'	83	13 2	11 1	15 6	12 3	15 1	131	141	181	187	246	180	1822
E	20'	0	4	1	0	50	2	0	2	1	1	0	40	101
	40'	10	29	9	10	25	9	12	4	8	4	7	5	132
Ukupno (CTN)	20 2	36 4	20 6	25 5	30 5	34 5	319	255	365	259	376	374	3625	
TEU	29 5	52 5	32 6	42 1	45 3	50 5	462	400	554	450	629	559	5579	
Ukupno ukrcaj/iskrcaj														
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII .	IX.	X.	XI.	XII.	TOTAL	
Ukupno (CTN)	51 5	58 5	45 9	54 9	53 0	53 5	808	362	788	585	805	766	7287	
TEU	66 4	83 7	76 9	84 7	86 1	74 7	119 2	534	122 2	102 2	134 0	117 2	11207	

Slika 6. Promet kontejnera 2013-2017, mjesečno-Ukrcanj

Slika 7. Promet kontejnera 2013-2017, mjesečno - iskrcaj

Promet kontejnera dvije najznačajnije kompanije prikazuju tablice 9 i 10.

Tablica 9. Promet kontejnera tvrtke MAERSK 2017. godine

MAERSK - Container-import - 2017							MAERSK - Container-export 2017						
Country	(%)	Container			No. CTN	TEU	Country	(%)	Container			No. CTN	TEU
		20'	40'	45'					20'	40'	45'		
Kina	2333,33	36	17		53	70	Kina	26,25%	3	122		125	247
Indija	66,67		1		1	2	Amerika	26,57%		125		125	250
Pakistan	166,67	1	2		3	5	UAE	40,38%		190		190	380
J. Koreja	200,00		3		3	6	Indija	0,64%		3		3	6
UAE	66,67		1		1	2	Indonezija	0,43%		2		2	4
Tajvan	666,67		10		10	20	Vijetnam	2,55%		12		12	24
Bangladeš	33,33	1			1	1	Španjolska	0,21%		1		1	2
Kostarika	133,33		2		2	4	Oman	1,06%		5		5	10
	0,00				0	0	Saudijska Arabija	0,43%		2		2	4
	0,00				0	0	Meksiko	1,06%		5		5	10
	0,00				0	0	Malta	0,43%		2		2	4
	0,00				0	0	Engleska	0,85%		4		4	8
TOTAL	3666,67	38	36	0	74	110	TOTAL	1,00	3	469	0	472	941

Tablica 10. Promet kontejnera tvrtke CMA CGM 2017. godine

CMA CGM - Container-import 2017						
Country	(%)	Container			No. CT	TEU
		20'	40'	45'		
Ekvador	12,04		66		66	132
Gruzija	1,19	13			13	13
Kina	62,77	492	96	2	590	688
Španjolska	3,92	43			43	43
Amerika	6,30	11	29		40	69
Indija	2,37	12	7		19	26
Turska	4,93	2	26		28	54
Pakistan	1,19	3	5		8	13
Koreja	1,00	7	2		9	11
Kanada	0,46	5			5	5
Vietnam	1,73	19			19	19
Južna Afrika	0,27	3			3	3
Kamerun	0,09	1			1	1
UAE	0,27	1	1		2	3
Tajvan	0,18		1		1	2
Hong Kong	0,46	1	2		3	5
Bangladeš	0,18		1		1	2
Australija	0,18	2			2	2
Šri Lanka	0,18		1		1	2
Francuska	0,09	1			1	1
Malezija	0,18	2			2	2
	0,00				0	0
	0,00				0	0
	0,00				0	0
	0,00				0	0
	0,00				0	0
TOTAL	100,0	618	237	2	857	1096

CMA CGM - Container-export 2017						
Country	(%)	Container			No. CTN	TEU
		20'	40'	45'		
Kina	58,11	959	473		1432	1905
Amerika	5,43	78	50		128	178
UAE	26,48		434		434	868
Tailand	0,03	1			1	1
Indija	2,17	63	4		67	71
Pakistan	3,54		58		58	116
Oman	0,24		4		4	8
Indonezija	0,37	12			12	12
Vijetnam	1,71		28		28	56
Španjolska	0,06		1		1	2
Australija	0,31	6	2		8	10
Južna Afrika	0,24		4		4	8
Nizozemska	0,12		2		2	4
Tajvan	0,27	1	4		5	9
Oman	0,85		14		14	28
Filipini	0,03	1			1	1
Čile	0,03	1			1	1
	0,00				0	0
	0,00				0	0
	0,00				0	0
TOTAL	100,0	1122	1078	0	2200	3278

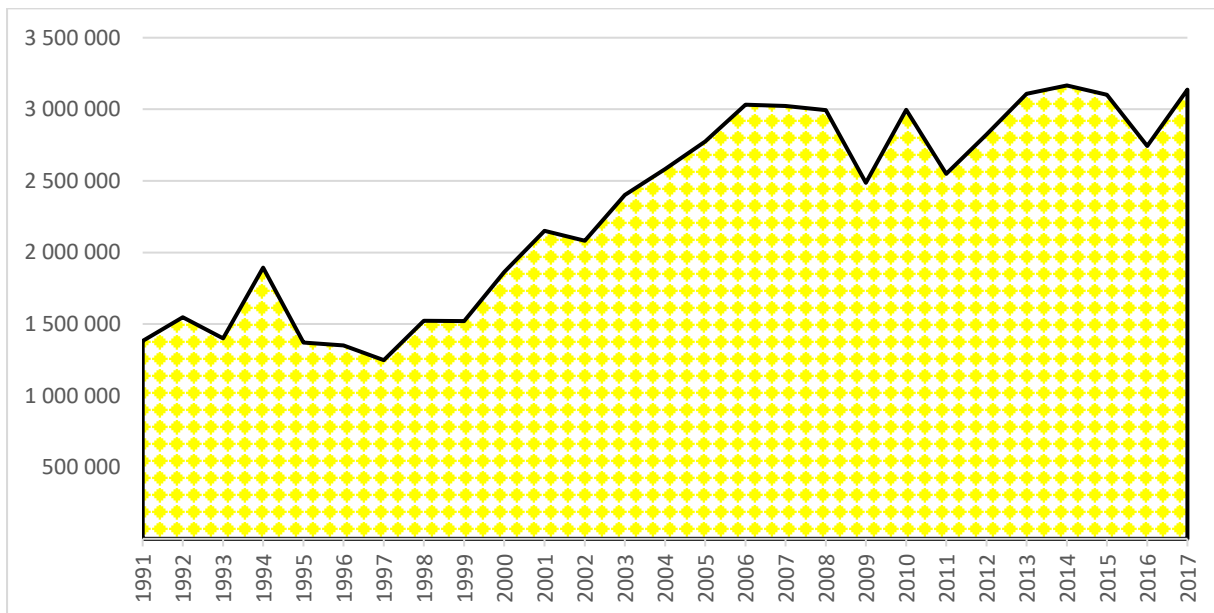
1.8.2.3.6. Teretni promet

Ukupni promet tereta luke Split u 2017. godini iznosio je 3.136.347 tona. Tablica 11 prikazuje strukturu tereta Luke Split, a slika 8 promet tereta od 1990. do 2017. [LOC, 2014-2018]. Gotovo sav teretni promet ostvaruje Sjeverna luka Split odnosno bazeni Kaštelanskog zaljeva. U prometu tereta prevladavaju generalni i rasuti tereti (tablica 12). Glavni tereti koji se prekrcajavu u Gradskoj luci vezani su za ukrcaj vode i goriva, te opskrbu brodova. U 2017. godini promet tereta Gradske luke Split iznosio je 220 tone vode, 43 tone goriva i 11 tona ostalog tereta. [LOC, 2014-2018]

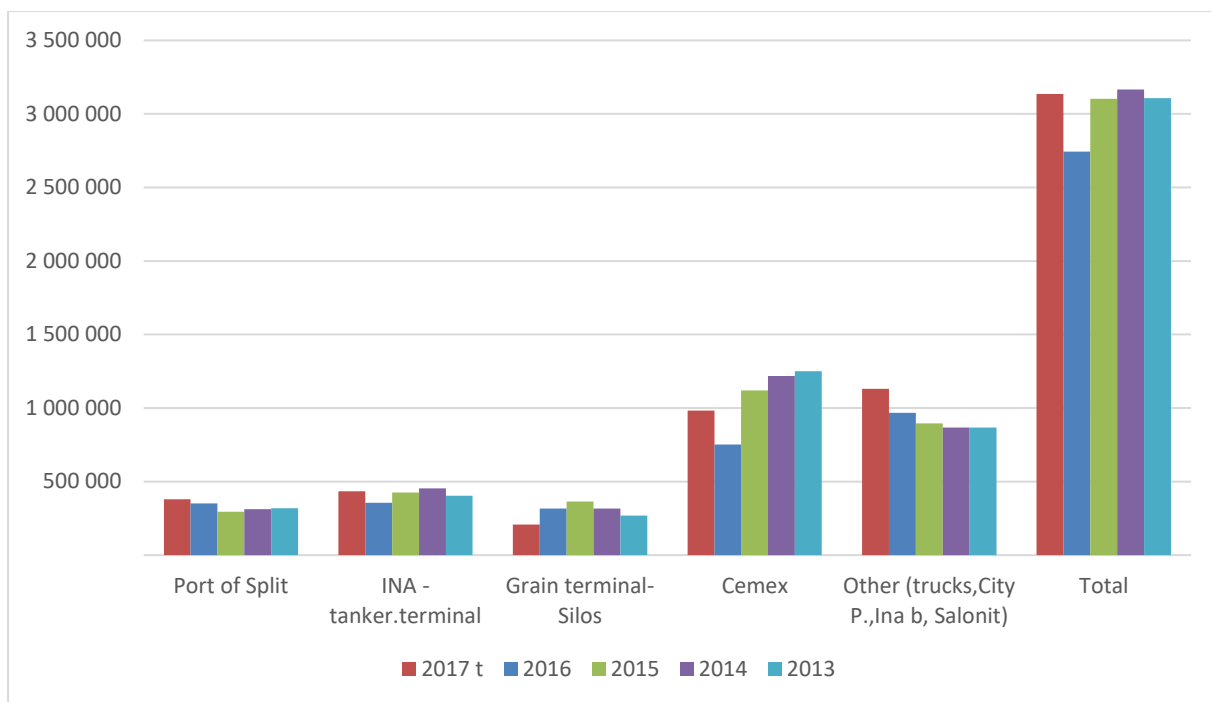
Tablica 11. Promet tereta Luke Split

		2014	2015	2016	2017
No.	vrsta tereta	t	t	t	t
1	Ugljen, naftni koks	156 667	147 099	137 628	146 434
2	Nafta i derivati	463 793	435 685	364 982	444 028
3	Banane	25 928	8 804		
4	Sol	31 260	57 530	33 550	23 400
5	Proizvodi metalurgije	14 993			
6	Željezo	55 278	27 385	39 904	46 328
7	Smrznuta riba				
8	Cement	503 908	387 556	242 006	385 696
9	Cement u vrećama		34 995	13 516	
10	Ostali građ. materijal				
11	Željezni silikat	2 997			
12	Šećer	48 890	63 474	31 171	12 061
13	Vapno	5 592	5 292	2 825	1 513
14	Klinker	344 553	374 081	215 409	345 252
15	Kamen (rasuti)	3 340	10 522	26 001	158 550
16	Asfalt	3 409	1 328	706	1 198
17	Šljunak				11 010
18	Troska	225 438	201 760	232 685	231 164
19	Kontejneri	82 636	90 298	100 571	115 624

20	Umjetno gnojivo			33 000	
21	Žitarice	330 460	366 700	316 613	220 186
22	Alkohol				
23	Voda	340			220
24	Eksplozivni teret		1 038	1 179	1 209
25	Drva		3 442	1 629	10 053
26	Ostala roba	866 971	885 319	951 411	982 421
	TOTAL	3 166 453	3 102 308	2 744 786	3 136 347

Slika 8. Teretni promet-1990-2017

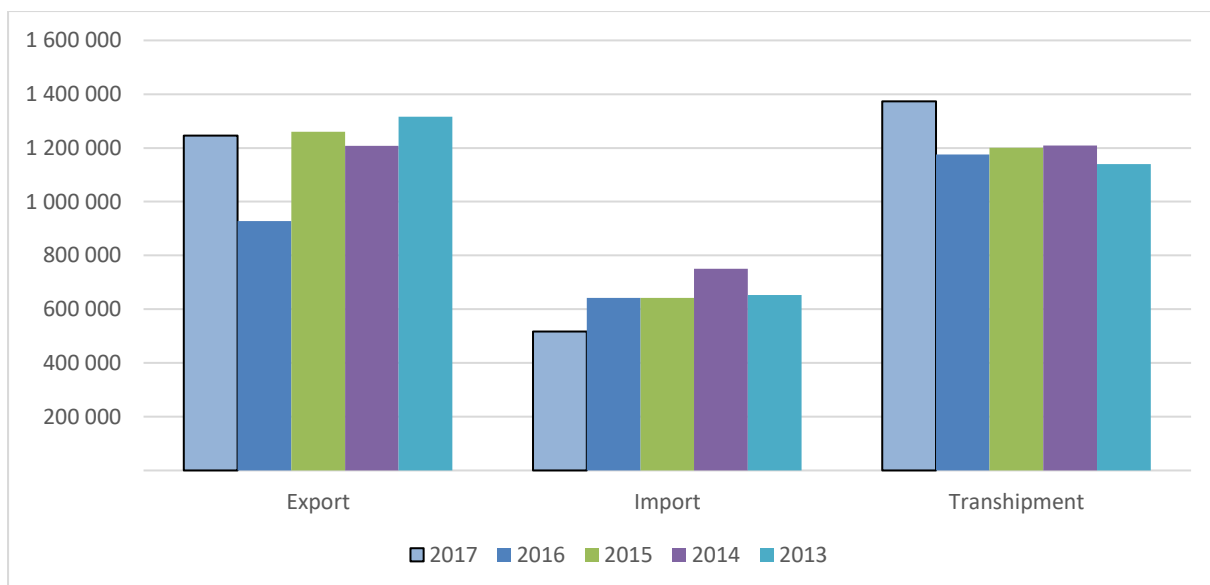

Slika 9. Promet tereta po terminalima

Tablica 12. Promet po grupama tereta

	2013	2014	2015	2016	2017
Rasuti	1 697 883	1 700 591	1 646 535	1 320 829	1 580 983
Generalni	994 409	1 000 791	1 019 050	1 057 796	1 109 586
Tekući	415 955	465 071	436 723	366 161	445 778
UKUPNO	3 108 247	3 166 453	3 102 308	2 744 786	3 136 347

Većina prometa tereta je između hrvatskih luka. Uvoz je 2017. godine činio 17% prometa tereta, a izvor 40%. Slika 10 prikazuje kretanje uvoza/izvoza u zadnjih pet godina.

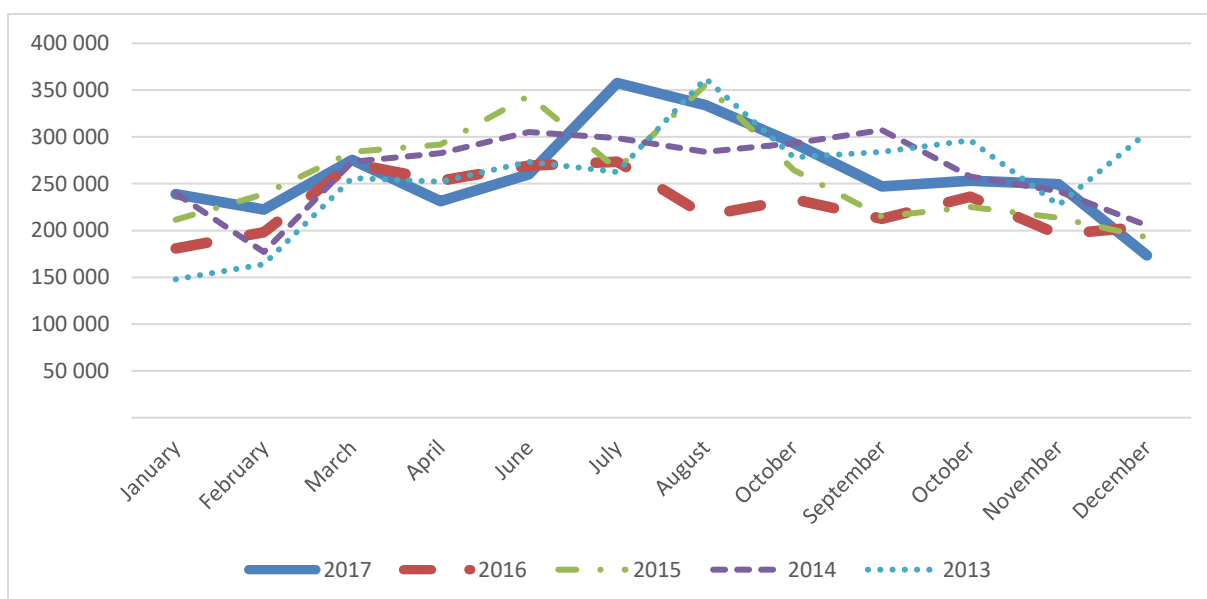
Slika 10. Teretni promet-izvoz / uvoz

Promet tereta Luke Split tijekom godine pokazuje također sezonalnost, ali ova sezonalnost značajno je manja u odnosu na promet putnika i vozila. Tijekom ljeta dolazi do blagog povećanja tereta, ali onog koji se povezan s povećanom potražnjom tijekom turističke sezone. Prijevoz glavnih industrijskih tereta nema većih oscilacija. Tablica 12 prikazuje sezonski promet po glavnim terminalima u 2017., a slika 4.8. sezonalnost ukupnog prometa u zadnjih pet godina.

Tablica 12. Promet tereta po mjesecima-2017 (t)

	Gradska Luka	CP-kamioni	INA Postaja	Salonit-V.	Splitska Luka	Žitni term.	INA benzinska	Cemex
Siječanj		46 375	362	12 000	35 897	56 035	22 653	65 642
Veljača		61 705	450	9 000	30 552	16 868	19 653	84 287
Ožujak		79 805	977	12 000	17 817	12 319	23 302	129 066
Travanj		81 880	846	12 000	48 846	10 255	27 322	50 237
Lipanj		104 990	885	14 510	23 324	11 521	42 974	62 002
Srpanj		112 335	2 506	12 000	73 104	10 851	42 204	104 566
Kolovoz	220	109 515	1 774	18 000	33 166	23 035	51 124	97 205

Listopa d		94 680	1 865	12 000	16 977	17 663	73 616	76 414
Rujan		78 925	939	10 000	17 657	12 925	43 952	82 645
Listopa d		75 130	693	12 000	30 263	24 010	32 597	78 557
Studeni	54	63 295	544	15 300	35 967	11 995	29 500	92 812
Prosina c		58 695	485	11 300	16 555		26 273	60 102
Ukupno	274	967 330	12 326	150 110	380 125	207 477	435 170	983 535

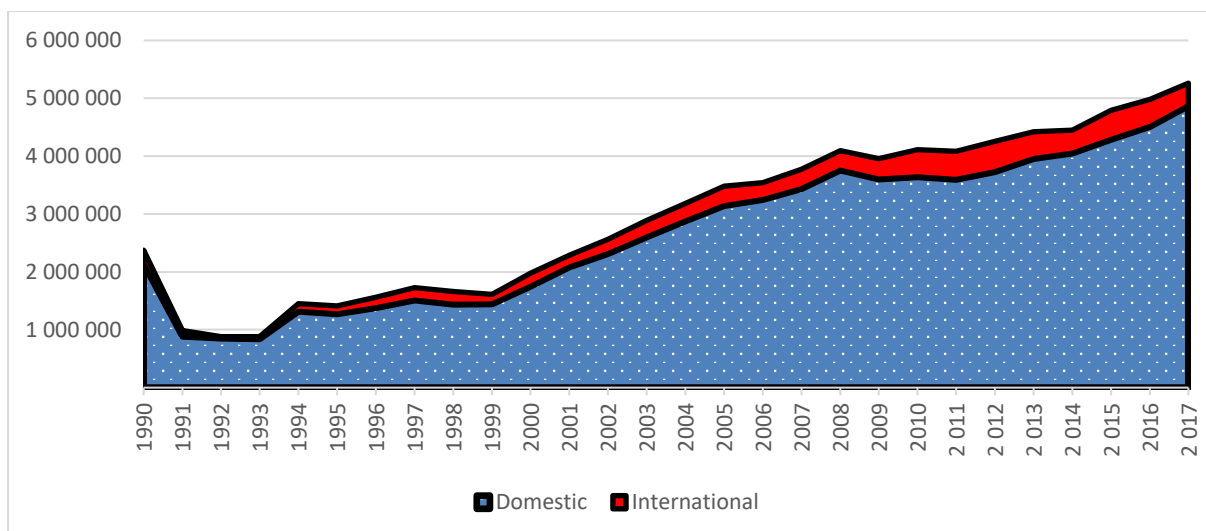
Slika 11. Promet tereta po mjesecima u zadnjih 5 godina

1.8.2.3.7. Putnički promet

Promet putnika luke Split u kontinuiranom je porastu zadnjih 20-tak godina (slika 12) i 2017. godine prešao je 5 mil. putnika. Glavni dio ovog prometa čini lokalni promet prema obližnjim otocima, oko 93% ukupnog prometa. Međunarodni promet putnika ostvaruju se na linijama za Italiju (u 2017. bila je samo jedna: Split-Ancona), a ostalo su putnici sa brodova na kružnim krstarenjima. [LOC, 2014-2018]

Tablica 13. Luka Split- Putnički promet

Type	2013	2014	2015	2016	2017
	putnika	putnika	putnika	putnika	putnika
Lokalne trajektne linije	2 962 042	2 937 118	3 245 455	3 483 727	3 708 066
Brzo obalne linije	762 209	869 671	815 783	714 034	835 753
Lokalne linije Split-Trogir-Slatine			88 852	102 393	113 202
Ostale lokalne linije	142 977	134 243		1 801	865
Lokalna krstarenja				100 705	117 643
Izletnički brodovi	77 531	104 229	118 677	91 721	93 451
Hidroavioni (domaći)			17 549	15 785	
Ukupno domaći	3 944 759	4 045 261	4 286 316	4 510 166	4 868 980
Obalni	11 031	8 180			
Ukupno domaći	3 955 790	4 053 441	4 286 316	4 510 166	4 868 980
Međunarodne trajektne linije	276 671	205 411	211 038	191 846	159 942
Međunarodne brzo obalne linije		8 724			
Hidroavioni (međunarodni)				2 381	
Brodovi za kružna putovanja	189 107	184 062	271 445	278 259	232 244
Ostali			24 427		
Ukupno međunarodni	465 778	398 197	506 910	472 486	392 186
UKUPNO	4 421 568	4 451 638	4 793 226	4 982 652	5 261 166

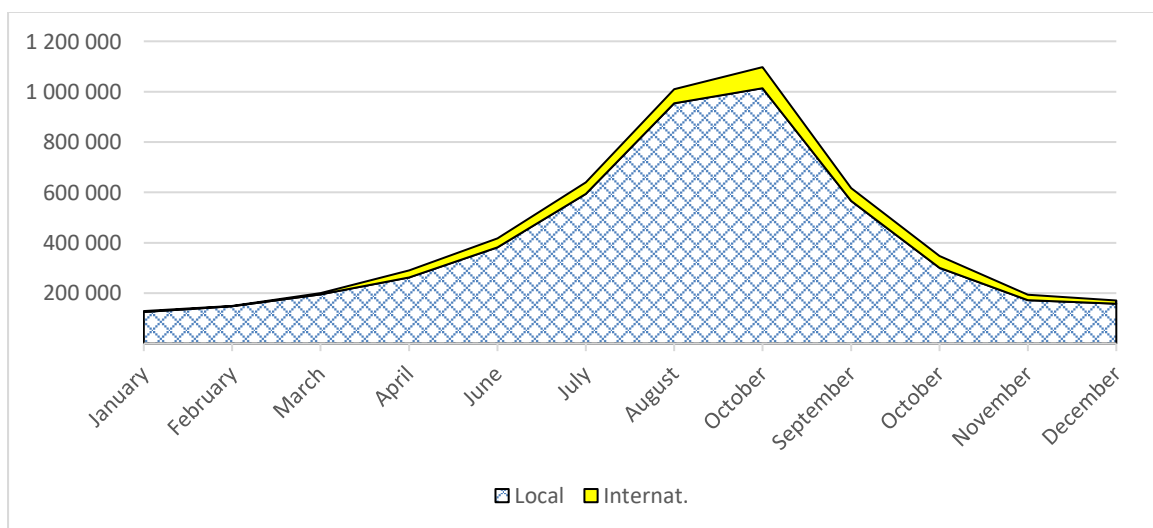

Slika 12. Luka Split- Putnički promet 1990-2017

Tablica 14. Split-Ukupni putnički promet po mjesecima

	2013			2014			2015		2016		2017	
	lokalne	obalno	međ	lokalne	obalno	međ	lokalne	međ	lokalne	međ	lokalne	međ
Siječanj	135895		5421	130097		4467	127331	3639	134361	3360	125226	3009
Veljača	136213		2682	129211		2419	122141	20293	137931	1992	147904	1871
Ožujak	162871		12631	173657		5646	159110	4599	187089	10352	194329	5118
Tavanj	218431	1527	23685	225872		35173	233703	26019	231188	26287	262481	27565
Svibanj	307664		45409	293843	75	40925	346169	67491	353844	45661	381703	35135
Lipanj	442479		59913	453016	1236	50873	518506	58857	491325	57793	594614	45334
Srpanj	719474	3115	53395	732117	2198	60510	779438	68404	856783	77076	953215	56817
Kolovoz	827359	4046	116380	905645	3089	91730	920484	101611	949064	107861	1014108	83363

Rujan	439410	2343	69204	447155	1582	64138	487157	70792	537836	66039	565757	51296
Listopad	242524		49330	247933		34781	254073	46100	292928	46983	300880	47079
Studenj	155351		21031	155067		4700	169172	29953	168188	24733	171498	22239
Prosinac	157088		6697	151648		2835	168932	27302	169629	4349	157447	13360
Ukupno	3944759	11031	465778	4045261	8180	398197	4286316	506910	4510166	47486	4868980	392186
	4421568			4451638			4793226		4982652		5261166	

Slika 13. Luka Split-Ukupni putnički promet po mjesecima-2017

Putnički promet luke Split karakterizira vrlo velika sezonalnost. Tijekom ljetnih mjeseci putnički promet je višestruko veći u usporedbi s onim tijekom zimskih mjeseci (slika 13). Dinamiku lokalnog trajektnog prometa prikazuje tablica 15, dok je dinamika međunarodnog prometa vidljiva iz tablica 16, 17 i 18. Velikoj sezonalnosti međunarodnog putničkog prometa uvelike pridonosi promet putnika s brodova na kružnim krstarenjima, kojeg gotovo da nema u zimskim mjesecima. Na godišnjoj razini promet putnika s brodova na kružnim krstarenjima u 2017. činio je oko 59% ukupnog međunarodnog prometa putnika.

Tablica 15. Luka Split-Dinamika lokalnog putničkog prometa

	Lokalni trajekt	HSC	Ekскурzije	Lokalna putovanja	Split- Postir a	Split- Trogir- Slatine	2017	2016
Siječanj	111 847	13 379					125 226	134 361
Veljača	129 599	18 305					147 904	137 931
Ožujak	171 521	22 808					194 329	187 042
Travanj	229 834	29 530	1 327	1 790			262 481	229 185
Svibanj	293 173	58 342	11 621	13 213		5 354	381 703	343 894
Lipanj	411 356	125 018	19 535	22 834		15 716	594 459	487 269
Srpanj	686 509	182 421	22 230	25 233	155	36 112	952 660	849 031
Kolovo z	741 935	185 988	21 585	25 534	710	39 066	1 014 818	951 949
Rujan	395 261	117 823	14 149	22 711		15 631	565 575	539 024
Listopa d	240 887	49 388	3 004	6 278		1 323	300 880	306 716
Studeni	154 015	17 433		50			171 498	173 996
Prosina c	142 129	15 318					157 447	169 768
Ukupno	3 708 66	835 753	93 451	117 643	865	113 202	4 868 980	4 510 166

Tablica 16. Luka Split-Međunarodni putnički promet

	2016		2017	
	Putnici	Vozila	Putnici	Vozila
Siječanj	3 159	951	2 825	832
Veljača	1 667	717	1 690	763
Ožujak	5 337	1 154	2 553	898
Travanj	8 755	1 882	12 497	2 426
Svibanj	13 373	3 140	10 692	2 454
Lipanj	19 636	4 311	17 203	3 941
Srpanj	31 463	7 178	25 174	5 779
Kolovoz	63 339	14 661	54 811	12 301
Rujan	23 418	5 062	17 008	3 900
Listopad	14 051	2 342	9 931	1 840
Studeni	4 733	944	3 035	955
Prosinac	2 915	935	2 523	844
Ukupno	191 846	43 277	159 942	36 933

Od međunarodnog linijskog (trajektnog) prometa gotovo sav promet se ostvaruje na liniji Split-Ancona (u 2017. promet je iznosio 191.846 putnika). Struktura međunarodnog prometa na liniji Split-Ancona, po brodaru, vidljiva je iz tablice 16. Tijekom 2015. i 2016. Luka Split (Gradska luka) je imala i odgovarajući broj putnika s hidroaviona, s tendencijom značajnog rasta, međutim cijeli projekt je obustavljen do daljnjega. U 2016. broj putnika s hidroaviona u domaćem prometu je iznosio 17.785, a u međunarodnom 2.381 (tablica 18).

Tablica 17. Luka Split-Promet brodova za kružna putovanja

	2013		2014		2015		2016		2017	
	Dol.	Put.	Dol.	Dol.	Dol.	Put.	Dol.	Put.	Dol.	Put.
Siječanj	2	94	3	147	3	118	4	136	4	184
Veljača	6	295	5	237	6	262	5	166	4	181
Ožujak	6	4 091	6	255	6	622	11	4 767	7	2 565

Travanj	10	6 535	21	19 501	14	12 478	18	17 318	12	15 068
Svibanj	27	25 414	35	22 955	43	51 442	35	32 125	28	24 443
Lipanj	32	29 959	32	26 803	32	34 259	37	37 805	26	28 131
Srpanj	26	17 029	26	28 698	29	35 421	34	44 794	26	31 643
Kolovoz	28	30 815	32	29 122	30	34 208	37	44 161	32	28 552
Rujan	36	32 394	39	36 503	43	45 233	46	42 621	33	34 288
Listopad	32	27 093	23	19 373	28	30 736	34	32 932	39	37 148
Studeni	12	14 757	4	179	21	26 405	16	20 000	13	19 204
Prosinac	8	631	7	289	6	261	9	1 434	10	10 837
Ukupno	225	189107	233	184062	261	271445	286	278259	234	232244

Tablica 18. Hidroavioni-promet putnika

	Domaći (Gradska luka)	International (Gradska luka)	RESNIK (Aerodrom)	Ukupno 2016 (domaći)	Ukupno 2015 (domaći)	Ukupno 2016 (međ.i)
--	--------------------------	---------------------------------	----------------------	----------------------------	----------------------------	---------------------------

	Odlaz.	Dolaz.	Odlaz.	Dolaz.	Odlaz.	Dolaz.	Ukupno	Ukupno	Ukupno
Siječanj	284	261	33	32			545	210	65
Veljača	208	333	76	83	46	16	603	146	159
Ožujak	353	470	102	146	9		832	255	248
Travanj	494	424	103	111	67	91	1 076	471	214
Svibanj	751	642	88	75	194	57	1 744	997	163
Lipanj	1 401	1 550	187	165	180	227	3 358	2 142	352
Srpanj	2 181	2 252	416	403	194	157	4 784	3 044	819
Kolovoz	832	736	204	157	161	221	1 950	4 502	361
Rujan	399	494					893	2 961	
Listopad								1 058	
Studeni								949	
Prosinac								814	
TOTAL	6 903	7 162	1 209	1 172	851	869	15 785	17 549	2 381

1.8.2.3.8. Promet brodova

U Luku Split u 2017. godini uplovilo je 18.546 brodova, od toga 88,6% odnosi se na Gradsku luku Split. U 2017. godini ostvareno je 234 uplova brodova na kružnim putovanjima. Tablica 19 prikazuje ukupni promet brodova Luke Split u zadnjih pet godina, a tablica strukturu prometa brodova u 2017 [LOC Split, 2014-2018]

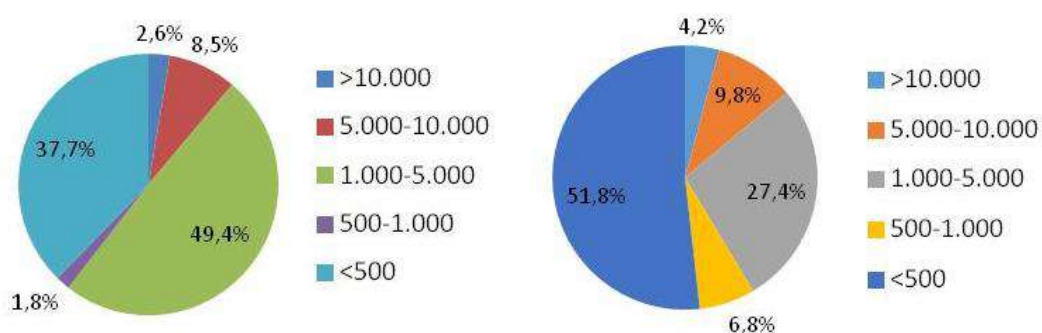
Tablica 19. Ukupni promet brodova luke Split

	Gradska luka Split	Ostale bazeni	Ukupno
2013	15 107	1 115	16 222
2014	15 604	1 100	16 704
2015	16 856	1 086	17 942
2016	17 721	1 474	19 195
2017	16 439	2 107	18 546

1.8.2.3.9. Struktura prometa brodova

Luka Split ima dva glavna bazena, Gradska luka i Sjeverna luka (bazeni unutar Kaštelanskog zaljeva). U Gradsku luku Split uplovljavaju gotovo u potpunosti putnički i ro-ro putnički brodovi (tablica 19), dok je Sjeverna luka primarno rezervirana za teretne i ostale brodove.

Od brodova koji uplovljavaju u Gradsku luku Split oko 38% je onih manjih od 500 BT, a onih većih od 10.000 BT je oko 3%. Od brodova koji uplovljavaju u Sjevernu luku najviše je onih manjih od 500 BT, oko 52%, dok je onih iznad 10.000 BT oko 4%. (slika 14) [CIMIS, 2017]

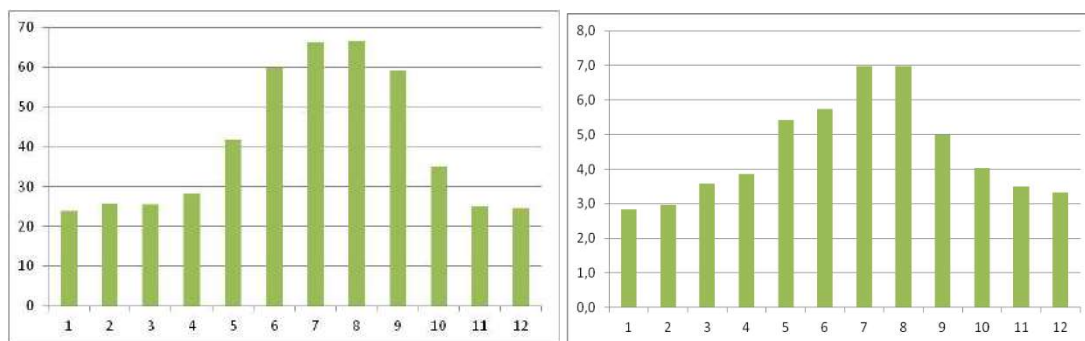
Slika 14. Struktura prometa po veličini broda za Gradska (slika lijevo) i Sjevernu luku Split (slika desno), 2017 (CIMIS)

Tablica 19. Gradska luka Split-struktura prometa po tipu broda brodova

	Dolasci				
	2013	2014	2015	2016	2017

Domaći trajekti	9 416	9 879	9 409	10 845	9 686
Domaći brzi brodovi	2 355	2 091	2 687	2 790	2 424
Međunarodne linije	450	313	365	326	258
Turistički brodovi	2 391	2 864	3 248	2 386	2 610
Jahte	125	105	89	91	110
Kruzeri	226	232	262	285	234
Izletnički brodovi					892
Hidroavioni			664	293	
Ostali (tegljači, radni brodovi ...)	144	120	132	705	225
Ukupno	15 107	15 604	16 856	17 721	16 439

S obzirom na ukupni broj uplovljenja (isplovljenja) brodova u Luku Split (svih bazena) proizilazi da je dnevni promet oko 51 brod (za 2017.). Stvarni dnevni promet značajno se mijenja tijekom godine, naime tijekom ljetnih mjeseci značajno je veći. Slika 15 prikazuje mjesečni promet brodova Luke Split.

Slika 15. Prosječni mjesečni broj dolazaka u Gradsku luku Split (slika lijevo), i ostale bazene (slika desno) (CIMIS 2017)

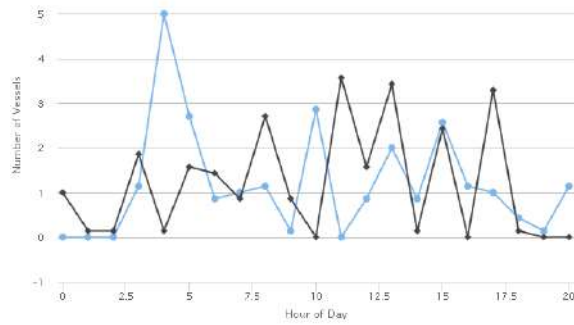
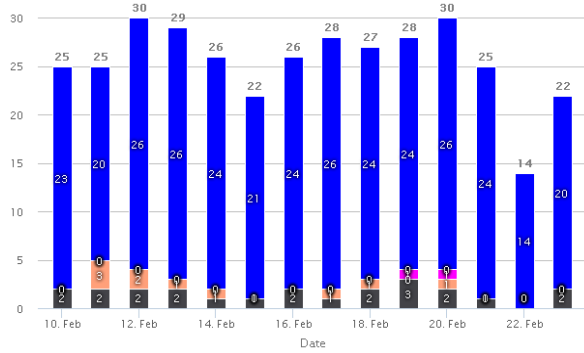
S obzirom da lokalni linijski promet čini najveći dio prometa luke Split iz promjena u redu plovidbe tijekom sezone i izvan nje (tablica 20) može se također zaključiti koliko je veći promet u sezoni.

Tablica 20. Lokalni linijski promet Gradske luke Split

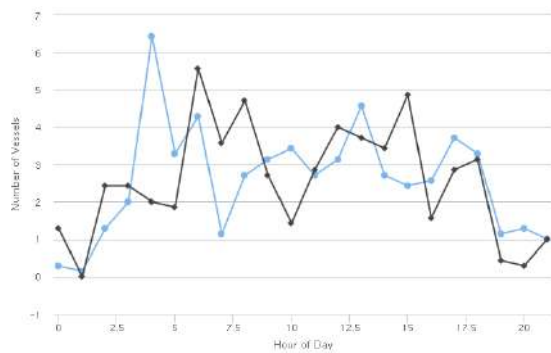
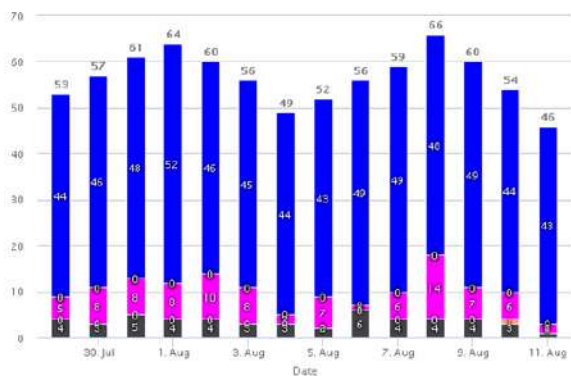
Linija	Sezona (dnevno-odlazak)	Izvan sezone	Brod
Split-Supetar	14/12	8-9	Ro ro put. (Jadrol.)
Makarska-Sumartin (Brač)	5-4	3	Ro ro put. (Jadrol.)
Split-Stari Grad (Hvar)	7	3	Ro ro put. (Jadrol.)
Drvenik-Sučuraj (Hvar)	11/10/9	6/7/8	Ro ro put. (Jadrol.)
Split-Rogač (Šolta)	6/5	4	Ro ro put. (Jadrol.)
Split-Vis	3-2	2	Ro ro put. (Jadrol.)
Split-Vela Luka-Ubli	4	2-1	Ro ro put. (Jadrol.)
Split-Trogir-Drvenik V/M	4-3	3	Ro ro put. (Jadrol.)
Split-Bol-Jelsa	1	1	HSC (Jadrol.)
Split-Milna-Hvar	1	/	HSC (Jadrol.)
Split-Hvar-Vela Luka-Ubli	1	1	HSC (Jadrol.)
Split-Hvar-Prigradica-Korčula	1	1	HSC (Jadrol.)
Split-Hvar-Korčula	1	1	HSC (Jadrol.)
Split-Milna-Hvar-Vis	1	1	HSC (krilo)
Split-Brač-Hvar-Kor-Mljet-Dubr.	1	0/3-4 tjedno	HSC
Komiža-Porat (Biševo)	1	4 tjedno	brod
Bura Line	9-4	/	brod

Izvor: <http://www.jadrolinija.hr/>, <http://buraline.com/plovni-red/>, <http://www.putovnica.net/prijevoz> (studija Stinice 2017)

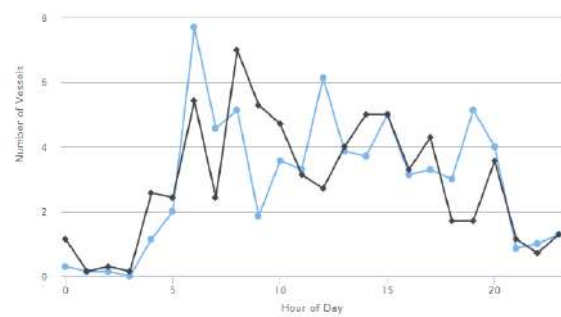
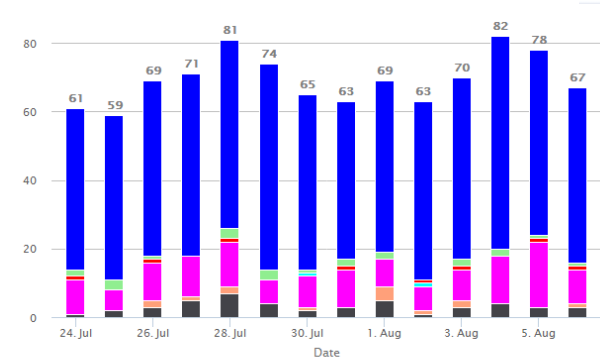
Na slici 16 prikazano je nekoliko primjera dnevne distribucije prometa temeljeno na AIS podacima.

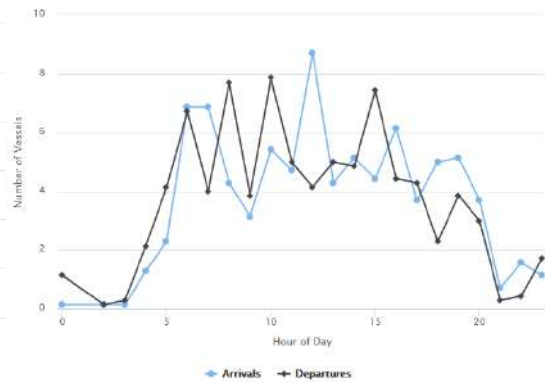
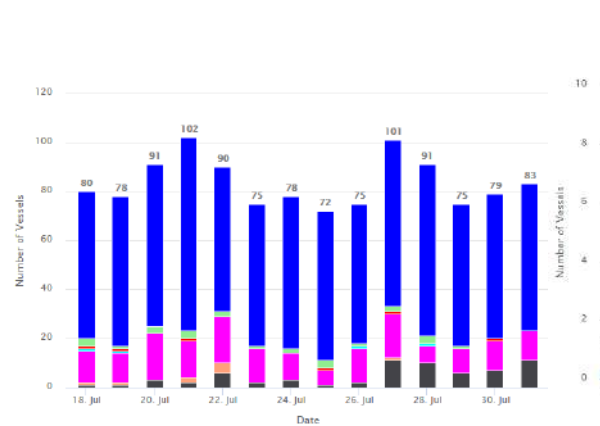
■ Passenger ■ Cargo ■ Tanker ■ Tug ■ Pleasure Craft ■ Fishing ■ Other

■ Passenger ■ Cargo ■ Tanker ■ Tug ■ Pleasure Craft ■ Fishing ■ Other

■ Passenger ■ Cargo ■ Tanker ■ Tug ■ Pleasure Craft ■ Fishing ■ Other

■ Passenger ■ Cargo ■ Tanker ■ Tug ■ Pleasure Craft ■ Fishing ■ Other

Slika 16. Dnevni broj uplovljenja u luku Split, veljača/kolovoz 2015/kolovoz 2017, srpanj 2018. (Izvor: Marine traffic) © Marinetraffic

Dakle, u ljetnim mjesecima, kad je promet najveći, za očekivati preko 100 uplova dnevno, dok je u zimskim mjesecima taj broj pada na oko 25 do 30. Također, većina prometa brodova odvija se u periodu od 0800 do 2000 sati. Sezonski karakter prometa brodova luke Split također je izražen kod prihvata brodova na kružnim putovanjima i međunarodnom linijskom prometu [LOC- 2018]

Tablica 21. Broj uplova po mjesecima u međunarodnom linijskom prometu

	Snav Aurelia	Zadar	Marko Polo	Dubrovnik	Ukupno uplova
Siječanj				8	8
Veljača			1	7	8
Ožujak			9		9
Travanj	15		13		28
Svibanj	17		13		30
Lipanj	13		13		26
Srpanj	26		12		38
Kolovoz	27		18		45
Rujan	17		13		30
Listopad	4		12		16
Studeni		2	9		11
Prosinac			1	8	9
Ukupno	119	2	114	23	258

Izvor: LOC-putnici, 2018

U međunarodnom linijskom putničkom prometu ostvareno je 258 uplova. Oko 54% ovog prometa odnosi se na brodove Jadrolinije, ostatak je Snav. Tijekom sezone ovaj promet je oko 5-6 puta veći u odnosu na izvansezonski promet (tablica 21). Kod brodova na kružnim putovanjima sezonski promet brodova po broju dolazaka je gotovo 10 puta veći u odnosu na onaj izvan sezone (tablica 17).

U nastavku (tablica 22) je struktura prometa brodova Sjeverne luke Split, po bazenima.

Tablica 22. Uplovi teretnih i ostalih brodova po bazenima, za 2017.

	Uplovi
VRANJIČKO- SOLINSKI BAZEN (teretni)	269
(Jahte, turistički i izletnički)	331
KAŠTELANSKI BAZEN- A (turistički)	20
KAŠTELANSKI BAZEN- B (teretni)	747
KAŠTELANSKI BAZEN- C (teretni)	48
Tankeri	204
Ribarice	465
KAŠTELANSKI BAZEN- D (turistički/izletnički)	23
UKUPNO:	2107

Kaštelanski bazen B:

Obala sv. Juraj I (vez 1-3): 231 uplova (cement, troska)

Obala sv. Juraj II (vez 4-5): 516 uplova (troska, opasni teret)

Kaštelanski bazen C:

Obala sv. Kajo (vez 1): 48 uplova (cement, troska)

INA-tankerski terminal (vez 1/2): 127 uplova (tankeri)

Mala obala (vez 3): 77 uplova (mali tankeri)

Privezište Brižine (vez 1-4): 465 uplovili/isplovili (ribarice)

Kaštelanski bazen D:

Obala Resnik: 24 uplova (turistički/izletnički)

Kontejnerskih brodova u 2017. uplovilo je 84, od toga je iz Ancone došlo 68, a iz Venecije 16. Prema luci Ancona isplovila se samo dva kontejnerska broda, isto toliko prema Veneciji. Dva manja broda za prijevoz generalnih tereta ostvarila su 29 dolazaka iz Ancone (odnosno odlazaka). Ukupni broj svih dolazaka iz Ancone u sjevernu luku Split iznosio je 105, a svih odlazaka za Anconu 48. Ukupni broj svih

dolazaka iz Venecije bio je 16, a odlazaka 2. Od ostalih luka za izdvojiti je 2 dolaska iz luke Bari i 4 odlaska za istu luku.

1.8.2.3.10. Promet manjih plovila

Za razliku od prometa većih brodova promet manjih brodova vrlo je teško odrediti s obzirom da ne postoji sustavan način njihovog praćenja. Također, manji brodovi nemaju ustaljene rute, a intenzitet njihova prometa tijekom ljetnih mjeseci daleko je veći u odnosu na ostatak godine. Njihov promet može se približno procijeniti sukladno njihovom broju, odnosno broju uplovljenja turističkih plovila za koje se vodi evidencija.

Broj ribarskih brodova u 2017. u Republici Hrvatskoj bio je 323 (s ukupno 28.350 BT), dok je broj ribarskih brodica bio 7.263 [www.dzs.hr]. Broj ribarskih brodova čija je luka upisa Split 2017. godine iznosio je 104, a ribarskih brodica 953 (dodatno Kaštela 28). Ukupni broj brodica s lukom upisa Split (zajedno s Kaštelima) 2017 iznosio je 7.533, a jahti 879. Detalji za Split i Kaštela dati su u tablici 23. [Izvješće LK Split, 2018].

Tablica 23. Stanje brodovlja s lukom upisa Split i Kaštela

REDNI BROJ	NAZIV PODATKA	LK i ispostave		Ukupno SDŽ 2017	Ukupno SDŽ 2016	Ukupno SDŽ 2015
		SPLIT	KAŠTELA			
B)	STANJE BRODOVLJA RH					
1.	Broj upisanih brodova ukupno	534		534	551	539
1.1.	Trgovačkih brodova	420		420	403	395
1.1.1.	Teretnih	54		54	136	135
1.1.2.	Putničkih	306		306	217	212
1.1.3.	Tehničkih plovnih objekata	60		60	50	48
1.2.	Ribarskih brodova	104		104	143	139
1.3.	Javnih brodova	10		10	5	5
2.	Broj brodova u izgradnji	42		42	46	41
3.	Broj novoupisanih brodova	30		30	15	23
4.	Broj brisanih brodova	33		33	34	34
5.	Broj upisanih brodica ukupno	7.300	233	24.484	23.500	22.221

5.1.	Brodica za gospodarske svrhe	638	52	3.702	3.118	2.906
5.1.1.	Za prijevoz tereta	61	4	80	58	55
5.1.2.	Za prijevoz putnika	158	29	725	1.912	1.929
5.1.3.	Ribarskih brodica	114	28	953	1.148	922
5.1.4.	Za iznajmljivanje	328	94	1.944		
5.2.	Brodica za javne svrhe	23		26	28	30
5.3.	Brodica za osobne potrebe	6.616	78	20.756	20.354	19.285
6.	Broj novoupisanih brodica	474	132	1.566	1.405	1.182
7.	Broj brisanih brodica	152	54	722	888	827
8.	Broj upisanih jahti ukupno	879		879	814	756
8.1.	Jahte za gospodarske svrhe	679		679	626	571
8.2.	Jahte za osobne potrebe	200		200	188	185
9.	Broj novoupisanih jahti	144		144	114	80
10.	Broj brisanih jahti	49		49	56	61

Izvor: Izvješće LK Split, 2018.

Splitsko-dalmatinska županija, na kraju 2017. godine, na raspolaganju za potrebe nautičkog turizma je imala ukupnu površinu akvatorija od 427.330 m², s ukupno 2.414 vezova, dok je broj mjesta za smještaj plovila na kopnu iznosio 593. Ukupna površina akvatorija u Republici Hrvatskoj, istovremeno, iznosila je 3.711.951 m², dok je ukupni broj vezova bio 17.067. Broj plovila na stalnom vezu u lukama nautičkog turizma SDŽ 2017. iznosio je ukupno 1.928 (motorne 593, jedrilice 1.191, ostalo 144). Od ukupnog broja plovila na stalnom vezu 86,3% čini vez u moru. U istoj godini broj plovila u tranzitu u SDŽ bio je 55.412 (motorne 10.851, jedrilice 41.020, ostalo 3.541) [www.dzs.hr]

Tablica 24. Nautičke luke - Nautical ports (2017)

	Ukupno	Anchorage	Mooring	Marinas					Uncategorised nautical ports
				Kopno marina	I cat.	II cat.	III cat.	Categorised and marked by anchors	
RH	140	61	7	13	5	16	17	19	3
SDŽ	27	12	1	2	/	3	3	5	1

Izvor: Državni Zavod za statistiku, https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/04-03-04_01_2017.htm

Tablica 25. Broj brodova u nautičkim lukama - Number of vessels in nautical ports (2017)

	Ukupno	Motor yahts	Sailboats	Other
RH	13.433	6.568	6.296	596
More	11.641	5.314	5.928	399
SDŽ	1.928	593	1.191	144
More	1.664	414	1.119	131
Kopno	264	179	72	13

Izvor: Državni Zavod za statistiku, https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/04-03-04_01_2017.htm

Tablica 26. Broj plovila u tranzitu - Number of vessels in transit (2017)

	Ukupno	Motor yahts	Sailboats	Other
RH	201.896	60.841	131.666	9.389
More	199.623	59.218	131.084	9.321
SDŽ	55.412	10.851	41.020	3.541
More	55.182	10.755	40.919	3.508
Kopno	560	96	101	33

Izvor: Državni Zavod za statistiku, https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/04-03-04_01_2017.htm

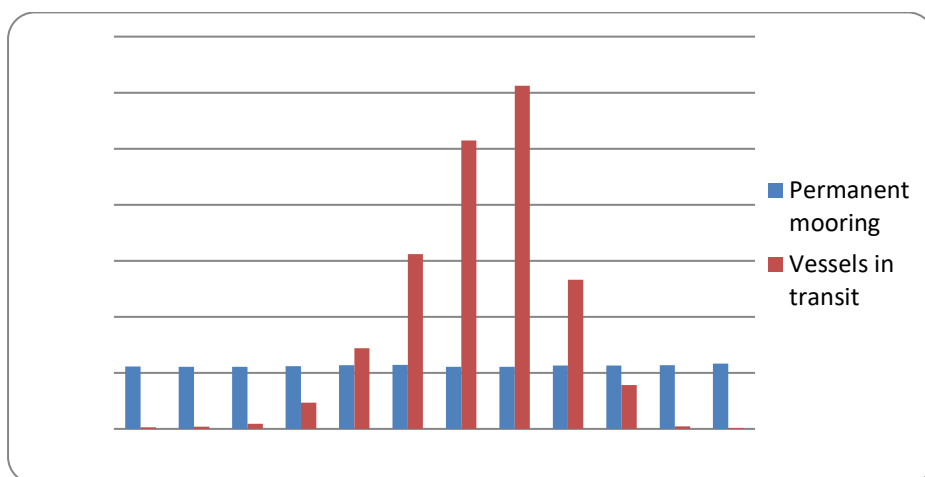
Tablica 27. Marine u Splitsko-dalmatinskoj županiji - Marinas in SDŽ

Marinas	Positions	Berts (More)	Kopno
ACI Marina Split	Split-gradska luka	355	30
Marina Kaštela	Kaštel Gomilica	420	200
ACI Marina Trogir	Trogir	180	60
Marina Zirona	Drvenik Veli	140	/

Marina Agana	Marina	134	70
Aci Marina Milna	Brač	185	15
Vlaška Milna	Brač	90	74
Aci Marina Vrboska	Hvar	85	30
Aci Marina Palmižana	Hvar	164	/
Marina Tučepi	Tučepi	150	/
Marina Podgora	Podgora	220	/
Yact Klub Seget	Seget Donji	23	90
Lav	Podstrana	74	/
Baška voda	Baška voda	30	/
Marina Ramova	Krvavica	200	100

Izvor: Lušić, Z.; Pušić, D.; 2016.

Ako se uzme u obzir promet manjih brodova, tj. onih koji nemaju AIS uređaje, te brodice i jahti promet na ulazu i u neposrednoj blizini luke Split značajno je veći u odnosu na prije iznijete brojke za promet brodova. U Kaštelaskom zaljevu smješten je velik broj brodice i ostalih manjih plovila i njihov promet značajno može utjecati na ograničenje kretanja velikih brodova. Ovo posebno dolazi do izražaja u ljetnim mjesecima.

Slika 17. Usage of water mooring in 2017.

Izvor: Državni Zavod za statistiku, https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/04-03-04_01_2017.htm

1.8.2.3.11. Ostali promet

Od 2015. godine Gradska luka Split polazište je za hidroavione. Polijetno slijetna staza je u neposrednoj blizini luke i križa se sa uobičajenim rutama brodova, uključujući i onima koji idu za kaštelanski zaljev. U slučaju nepovoljnih vremenskih uvjeta kao alternativno pristanište služi jugozapadni dio sportske luke Mornar. U 2015. i 2016. ostvaren je značajan promet (tablica 18), međutim od listopada 2016. ovaj promet je do daljnjega obustavljen. Ostali dio prometa u neposrednoj blizini luke Split i luka Kaštelanskog zaljeva u svezi je sportsko-turističkih, gospodarskih, vojnih i ostalih aktivnosti koje se povremeno organiziraju u samoj luci ili u njenoj neposrednoj blizini.

Slika 18. Sportska i rekreativna plovidba

Izvor: http://splitinfo.tripod.com/splitinfo/str_lij/splitfoto.htm

U gradskoj luci smještena je ACI Marina Split s oko 355 vezova u moru te 30 mjesta na kopnu. Unutar bazena Gradske luke i lučica je za brodice u uvali Matejuška, oko 100 brodica. Također, tu je još i manji broj ostalih brodica koji zbog obavljanja gospodarske djelatnosti ili opskrbe uplovljavaju u Gradsku luku Split. Intenzitet prometa ovih plovila značajno se uvećava u sezoni, mnogo više u odnosu na promet većih plovila. Također, posebno je opasno "masovno" isplovljavanje turističkih plovila tijekom tjedne smjene, ili lokalna i regionalna takmičenja jedrilica (slika 18).

Prema dosadašnjim rezultatima istraživanja gustoće prometa na prilazu luci Split nije velika, ako se izuzme promet manjih plovila. Najopterećeniji i najkritičniji dio prilaza, osim same luke, jesu Splitska vrata gdje je za očekivati veliku vjerojatnost nezgode, posebno nasukanja. Procjena je da je nasukanje očekivati u periodu od 4-5 godina, sudare svakih 70 i više godina (bez uzimanja u obzir manjih plovila)[Prometno-plovidbena studija, 2014]. Uzimajući u obzir manja plovila vjerojatnost je daleko veća. Na području SDŽ godišnje se prosječno događa nekoliko sudara i više desetaka nasukanja manjih plovila (u 2017 u području odgovornosti RH pokrenuta 51 akcija traganja i spašavanja zbog nasukanja, 29 zbog sudara i udara)[www.mppi.hr]. Sudara i nasukanja većih brodova u samoj Luci Split zadnjih godina nije bilo, izuzetak su udari (u obalu) koji se događaju prosječno svake 2 do 3 godine [Lušić et al, 2016]. Vjerojatnost nasukanja, udara ili sudara s manjim plovilima je sasvim razumljivo najveća u području prilaznih kanala, kao i u samoj Luci. Na otvorenom moru, na plovidbenim putovima između istočne i zapadne obale, najveća opasnost prijeteći od sudara, posebno u područje gdje se poprečni plovidbeni putovi križaju s onim glavnim uzdužnim, odnosno u području između otoka Palagruže i ulaza u TSS Northern Adriatic [Lušić et al., 2017].

1.8.3. Literatura

CIMIS- Hrvatski integrirani pomorski informacijski sustav-Zbirni podaci za 2017., MPPI.

Državni Zavod za statistiku RH-Croatian Bureau of Statistics, 2018 (www.dzs.hr).

Izvešće Lučke kapetanije Split 2017, LK Split, 2018.

Izvešće Lučke kapetanije Split 2016, LK Split, 2017.

Izvešće Lučke kapetanije Split 2015, LK Split, 2016.

Izvešće Lučke kapetanije Split 2014, LK Split, 2015.

Izvešće Lučke kapetanije Split 2013, LK Split, 2014.

Izveštaj o radu Lučkog operativnog centra (LOC) za 2017. godinu, Lučka uprava Split, 2018.

Izveštaj o radu Lučkog operativnog centra (LOC) za 2016. godinu, Lučka uprava Split, 2017.

Izveštaj o radu Lučkog operativnog centra (LOC) za 2015. godinu, Lučka uprava Split, 2016.

Izveštaj o radu Lučkog operativnog centra (LOC) za 2014. godinu, Lučka uprava Split, 2015.

Izveštaj o radu Lučkog operativnog centra (LOC) za 2013. godinu, Lučka uprava Split, 2014.

Lušić, Z.; Pušić, D.; Čorić, M.: Maritime Traffic on Approach to Luka Split and Assessment of Collision and Grounding Risk, TOMS 5(2), 2016, 130-140.

Lušić, Z.; Pušić, D.; Medić, D.: Analysis of the maritime traffic in the central part of the Adriatic, International Congress on Transport Infrastructure and systems (TIS 2017), Book of Proceedings 1013-1020, Rome, 2017.

Prometno-plovidbena studija plovno-Plovno područje Split, Ploče i Dubrovnik, Pomorski fakultet u Rijeci, Rijeka, 2014.

Studija Trajektna luka Stinice, Lučka uprava Split, Split, 2017.

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/01-04-01_01_2018.htm (Fishing in 2017, November 2018)

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/04-03-04_01_2017.htm (Nautic tourism in 2016, november 2017)

http://www.mppi.hr/UserDocsImages/MMPI%20SAR%201.I-31.XII-17%20STATISTIKA%208-1_18.pdf (SAR Statistics-Croatia, November, 2018).

<http://www.marinetraffic.com/hr/> (November, 2018)

2 Gospodarstvo

Gospodarski aspekti predstavljaju važan indikator, ali i determinantu ukupnog socio-ekonomskog razvoja određenog područja te je stoga potrebno pristupiti analizi različitih aspekata gospodarske aktivnosti s iznimnim osjećajem za sve posebnosti koje predstavlja grad Split. Uspjeh navedene analize uvelike ovisi i o uvažavanju svih dimenzija promatranog fenomena, a što će u ovom dijelu značiti započinjanje s analizom općih gospodarskih kretanja, a u nastavku obuhvatiti analizu tržišta rada, poslovnog okruženja te strateških djelatnosti.

2.1. Opća gospodarska kretanja

Gospodarstvo grada Splita predstavlja najznačajniji dio gospodarstva Splitsko-dalmatinske županije (NUTS III razina) te integralni dio gospodarstva Jadranske Hrvatske (NUTS II razina), Republike Hrvatske (RH) i naposljetku i Europske unije (EU). Na tom tragu valja i prepoznati relevantnost ekonomskih zbivanja u okruženju, za preciznije sondiranje stanja i perspektive gospodarstva samog grada Splita. Navedeno implicira i promatranje dužeg vremenskog perioda¹⁵⁵ prilikom analiziranja općih gospodarskih kretanja, a s ciljem jasnijeg rasvjetljavanja perspektive preostalih analiziranih dimenzija gospodarstva.

Gospodarstvo EU, usprkos povoljnim gospodarskim kretanjima od 2013.g., obilježeno je značajnim izazovima prvenstveno nastalim kao posljedica kontinuirane globalne neizvjesnosti, odnosno opasnosti od eskalacije protekcionizma i mogućnosti neuređenog Brexita (ECB, 2019), do epidemije COVID-19 u 2020.g. Navedeni čimbenici imaju različiti sektorski utjecaj. Neizvjesnost se već odrazila na očekivanja u sektoru proizvođačke industrije, dok uslužni i građevinski sektor još nisu zabilježili značajne negativne posljedice u EU. Očekuje se da će buduća kretanja EU gospodarstva ovisiti o prilagodljivosti monetarne politike, rastu plaća i fiskalnom popuštanju, posebice u europodručju te oporavku inozemne potražnje (ECB, 2019.).

Navedena kretanja u EU oblikuju i okvir gospodarskih zbivanja i očekivanja u RH. Primarno, u većini važnijih zemalja hrvatskih trgovinskih partnera gospodarska aktivnost se tijekom 2019. godine blago poboljšala u odnosu na prethodnih nekoliko tromjesečja, no rast je i nadalje na relativno niskim razinama. Posebno se to odnosi na trgovinske partnere: Italiju i Njemačku (HNB, 2019). S druge strane, trgovinski partneri u jugoistočnoj regiji, posebice Srbija te Bosna i Hercegovina, bilježe relativno visoke stope rasta tijekom 2019. i tim utječu na formiranje pozitivnih nadanja, usprkos očekivanom usporavanju rasta svjetskog gospodarstva u narednom razdoblju uslijed niza eksternih šokova.

U prvom redu očekuje se nastavak rasta realnog bruto domaćeg proizvoda u RH i to prvenstveno uslijed pozitivnog doprinosa domaće potražnje. Navedena pozitivna kretanja BDP-a bi se trebala odraziti i na nisku i stabilnu inflaciju i nastavak pozitivnih kretanja na tržištu rada uz daljnje smanjenje stope nezaposlenosti (Ministarstvo financija RH, 2019).

Istodobno, značajni izazovi bi trebali obilježiti fiskalnu politiku u cilju jačanja fiskalne održivosti uz ključni naglasak na reformskim aktivnostima koje se trebaju poduzimati i na prihodnoj i na rashodnoj strani proračuna. Sve navedeno bi trebalo ojačati dugoročni potencijal hrvatskog gospodarstva, a koji usprkos ostvarenim pozitivnim kretanjima, zaostaje za drugim usporedivim gospodarstvima, prvenstveno novim državama članicama EU. Uz navedeno, za realnu konvergenciju prema EU gospodarstvima, potrebno je sučeliti se i sa slabostima postojeće sektorske strukture RH gospodarstva, a što je posebice vidljivo i prilikom razmatranja gospodarstva Splitsko-dalmatinske županije u odnosu na RH, ali i EU prosjek.

Tablica 12. Bruto domaći proizvod po stanovniku odabranih prostornih jedinica u odnosu na prosjek EU28.

¹⁵⁵ Prilikom promatranja općih gospodarskih kretanja uvažiti će se podaci od 2000.-2017.(2019.).

	Bruto domaći proizvod po stanovniku po SKM (EU28=100)						
NKPJS 2012 - 2. razina i županije	2000.	2007.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017
Republika Hrvatska	48.9	61.1	59.8	58.8	59.4	61.0	61.7
Jadranska Hrvatska	47.7	60.6	57.6	56.9	57.2	58.6	60.0
Splitsko-dalmatinska	39.7	52.1	45.9	45.4	46.1	47.2	47.4

Izvor: Obrada autora prema podacima DZS

Naime, podaci u navedenoj tablici upozoravaju da RH od 2007. godine nije ostvarila napredak po pitanju realne konvergencije prema EU prosjeku, dok je gospodarstvo SDŽ u još nezavidnijoj poziciji. Preciznije, s ostvarenih 47,4 posto BDP po stanovniku EU prosjeka, promatrana županija je produbila realnu divergenciju za gotovo 5 p.p. u odnosu na 2007. (s 52,1 na 47,4 posto), odnosno uz blage naznake realne konvergencije tek od 2014. godine, a koje su niže od istih na nacionalnoj razini. Kao rezultat, moguće je primijetiti i pad vrijednosti BDP po stanovniku u Splitsko-dalmatinskoj županiji (SDŽ) u odnosu na prosjek RH u promatranih deset godina. (od 81,42 posto 2007.g., na 76,82 posto 2017. godine), ali i u odnosu na prosjek Jadranske Hrvatske. Slijedom navedenog, SDŽ prema prethodnom pokazatelju zauzima 10. mjesto u RH pri čemu valja imati na umu da više razine promatranog pokazatelja imaju Primorsko-goranska, Istarska, Dubrovačko-neretvanska, Šibensko-kninska, Ličko-Senjska i Zadarska županija u Jadranskoj Hrvatskoj (NUTS II), te Varaždinska, Međimurska, te Grad Zagreb u Kontinentalnoj Hrvatskoj (NUTS II razina).

Nepovoljni aspekti relativno niske razine BDP-a SDŽ-a, dodatno se potenciraju uslijed i razmatranja rezistentnosti promatranog gospodarstva odnosno županije. Drugim riječima, gospodarstvo SDŽ je zabilježilo nižu relativnu razinu otpornosti na negativne gospodarske šokove u odnosu i na RH. Preciznije, u odnosu na početak gospodarske krize 2008. g., BDP po stanovniku u SDŽ je zabilježio kumulativni pad od 13,16 posto, dok se RH zaustavila na padu od 8,14 posto. S druge strane, razine elastičnosti oporavka gospodarstva SDŽ bilježi ipak nešto više stope u odnosu na prosjek RH, no u dužem promatranom periodu. Naime, gospodarstvo SDŽ najnižu razinu BDP po stanovniku je zabilježilo u 2012. i do kraja promatranog razdoblja (2017.) ostvarilo oporavak u iznosu od 10 posto, do je RH zabilježila rast tek od 2014. i u svega 3 godine postigla rast od 9 posto. Izazovnost navedenih vrijednosti je dodatno potencirana činjenicom da se i razina otpornosti i elastičnosti gospodarstva i SDŽ i RH nalazi na nižim razinama u odnosu na EU.

Analizirajući pokazatelj bruto dodane vrijednosti za 2017., SDŽ s iznosom od 25,36 mlrd HRK sudjeluje s 8.4 posto u bruto dodatnoj vrijednosti RH, odnosno s 25,85 posto u bruto dodatnoj vrijednosti Jadranske Hrvatske. S navedenim vrijednostima, SDŽ se nalazi na drugom mjestu (iza grada Zagreba), odnosno bilježi pad u odnosu na 2008. godinu kad je s 25,42 mlrd HRK predstavljala 8.6 posto bruto dodatne vrijednosti RH i 26,88 posto bruto dodatne vrijednosti Jadranske Hrvatske.

Uzroke takvom stanju potrebno je potražiti, osim u nepovoljnom okruženju na nacionalnom i globalnom nivou, i u gospodarskoj strukturi analiziranog područja.¹⁵⁶ Naime, u promatranom periodu¹⁵⁷ prerađivačka industrija je smanjila svoj dio u gospodarskoj cjelini SDŽ za 28,63 posto, informacije i komunikacije za 44,60%, a građevinarstvo za 34,20 posto, otvarajući pri tom prostor prvenstveno rastu udjela trgovine na veliko i na malo, prijevoz i skladištenje, smještaj, priprema i usluživanje hrane (rast

¹⁵⁶ Gospodarska struktura je analizirana prema podacima Državnog zavoda za statistiku o Strukturi bruto dodane vrijednosti za Republiku Hrvatsku prema NKPJS-u 2012. i prema djelatnostima NKD 2007.

¹⁵⁷ Period obuhvaća razdoblje 2008-2017.

12,39 posto), javne uprave i obrane, obrazovanje, djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi (rast za 11, 73 posto), poslovanju nekretninama (13,01 posto), ali i rastu ostalih uslužnih djelatnosti od 65,97 posto.¹⁵⁸

Prepoznate tendencije su rezultirale dominantom pozicijom skupine djelatnosti pod nazivom Trgovina na veliko i na malo, prijevoz i skladištenje, smještaj, priprema i usluživanje hrane (28,5 posto bruto dodane vrijednosti SDŽ u 2017. godini), javna uprava i obrana, obrazovanje, djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi (17,0 posto bruto dodane vrijednosti SDŽ u 2017. godini) te poslovanje nekretninama (13,6 posto bruto dodane vrijednosti SDŽ u 2017. godini).

Usporedi li se struktura bruto dodane vrijednosti SDŽ i RH za 2017. može se prepoznati zajednički dominantni položaj uslužnog sektora, ali i postojanje značajnih razlika. Primjerice, poslovanje nekretninama bilježi udio u BDV SDŽ koji je za 43,06 posto veći od nacionalnog prosjeka, trgovina na veliko i na malo, prijevoz i skladištenje, smještaj, priprema i usluživanje hrane za 23,15 posto, dok građevinarstvo, usprkos velikim problemima tijekom gospodarske krize, bilježi udio u BDV za 20,95 posto veći od udjela na nacionalnoj razini. S druge strane udio prerađivačke industrije je gotovo za polovicu (49,97%) 49,97 posto, a udio BDV u djelatnostima informacije i komunikacije za 40,50% posto niži od prosjeka RH.

Uzroke formiranju detektirane strukture gospodarstva treba potražiti u većem broju uzroka. Prvi se može prepoznati u izraženijoj nepredvidljivosti (nesigurnosti) pravnog i ekonomskog okvira djelovanja poslovnih subjekata na promatranom području, a što je gospodarske subjekte usmjerilo na one djelatnosti koje omogućavaju brže stope povrata i nižu privlačnost ulaganja u istraživanje i razvoj. Gospodarska struktura koja počiva na dominantom udjelu turizma¹⁵⁹ upozorava i na veći rizik od izraženije sezonske fluktuacije na tržištu rada, niže razine produktivnosti, nižeg povrata od ulaganja u ljudski kapital, niže razine ulaganja u istraživanje i razvoj te naposljetku i nepovoljnije demografske trendove te izloženosti eksternim globalnim šokovima. Posebice je bitno naglasiti da turističke regije bilježe značajne probleme s diversifikacijom gospodarske aktivnosti. Usprkos svim navedenim ograničenjima, turizam ima mogućnost izraženog horizontalnog učinka i na druge gospodarske djelatnosti te stoga turizam može biti jedan od kotačića u ukupnom razvoju određenog prostora.

Zaključno treba istaknuti da se za sam uspjeh u pobuđivanju gospodarske aktivnosti na prostoru grada Splita u budućem razdoblju u prvom planu zahtijeva adekvatno detektiranje vlastitih potencijala, ali i nedostataka kod ključnih poluga rasta, a što u prvom sljedećem koraku obuhvaća potrebu preciznije analize stanja na tržištu rada, poslovnog okruženja te strateških djelatnosti.¹⁶⁰

¹⁵⁸ R, S, T i U skupina djelatnosti prema NKD-u (pogledati poglavlje Poslovno okruženje i pripadajuću tablicu).

¹⁵⁹ Navedeni rizici su predstavljeni u studiji Europske komisije iz 2012. godine pod nazivom: Analysis of the main factors of regional growth: An in-depth study of the best and worst performing regions.

¹⁶⁰ U nastavku dijela Gospodarstvo analiziraju se navedeni segmenti gospodarstva grada Splita, pri čemu je nužno naglasiti ograničenje analize s aspekta ključnih pokazatelja pojedinih dijelova, a odnosi se na zaposlene, poduzeća itd. (i o tome će se posebno iznositi napomene kroz cijeli tekst analize), jer se u analizi stanja razmatraju i analiziraju (pogotovo važno za poglavlje Poslovno okruženje) samo ona poduzeća koja imaju sjedište u Splitu.

2.2. Tržište rada

2.2.1. Uvod

Preduvjet ukupnom socio-ekonomskom razvoju jednog područja pruža razvoj gospodarske aktivnosti i tržišta (rada, kapitala, dobara). Međutim, stanje na tržištu rada predstavlja ključni faktor koji određuje razinu razvijenosti gospodarstva određenog područja. Analiza tržišta rada razmatra stanje i promjene koje se odvijaju kod ključne determinante razvoja i opstojnosti svake sredine - ljudskog potencijala. Procesi na tržištu rada su rezultat demografskih kretanja, institucionalnog okruženja tržišta rada, ali i specifičnih gospodarskih i sociokulturnih obilježja promatranog područja. Na tragu istaknutog, analizom stanja na tržištu rada Splita nastoji se ukazati na najznačajnija obilježja promatranog tržišta, s posebnim naglaskom na ona obilježja koja su u značajnijoj mjeri pod utjecajem lokalne samouprave.

Ograničenja i izazovi tržišta rada posebno su iskazani u dijelu koje razmatra demografska kretanja za grad Split. Međutim, ovdje je potrebno istaknuti osnovna obilježja institucionalnog okvira tržišta od čega se ističe izražena zakonska zaštita radnika u RH uz pojavnost trenda fleksibilizacije (Kunovac, 2014). Drugi aspekt institucionalnog okvira upućuje na posebno izraženo porezno opterećenje rada što ljudski faktor postavlja u diskreditiran položaj u smislu da se rad nastoji supstituirati odnosno da dio poreznog opterećenja biva prevaljen na radnika.

Analiza tržišta rada počinje s ocjenom ekonomske aktivnosti na način da se razmatra broj i udio ekonomski aktivnih i neaktivnih pojedinaca. Razmatranje kontingenta zaposlenih i nezaposlenih stavljen je u fokus razmatranja kada je riječ o ekonomski aktivnim i neaktivnim pojedincima. Razmatranjem kontingenta nezaposlenih prema dobnoj obrazovnoj strukturi analiza dobiva na podrobnosti.

U sklopu ove analize nisu bili dostupni svi zatraženi parametri i podaci, a dodatan problem analize predstavljaju pokazatelji koji nisu dostupni na razini grada odnosno odabranih područja te izostanak recentnih podataka. Stoga analiza započinje s analizom podataka prikupljenih tijekom Popisa stanovništva 2011. godine kao ishodišne točke svih analiza ovog tipa. U nastavku se analizira i dinamika osnovnih fenomena tržišta rada na temelju podataka prikupljenih od Porezne uprave i Hrvatskog zavoda za zapošljavanje.

2.2.2. Ekonomska aktivnost – kontingent zaposlenih

Podaci iz Popisa 2011. (

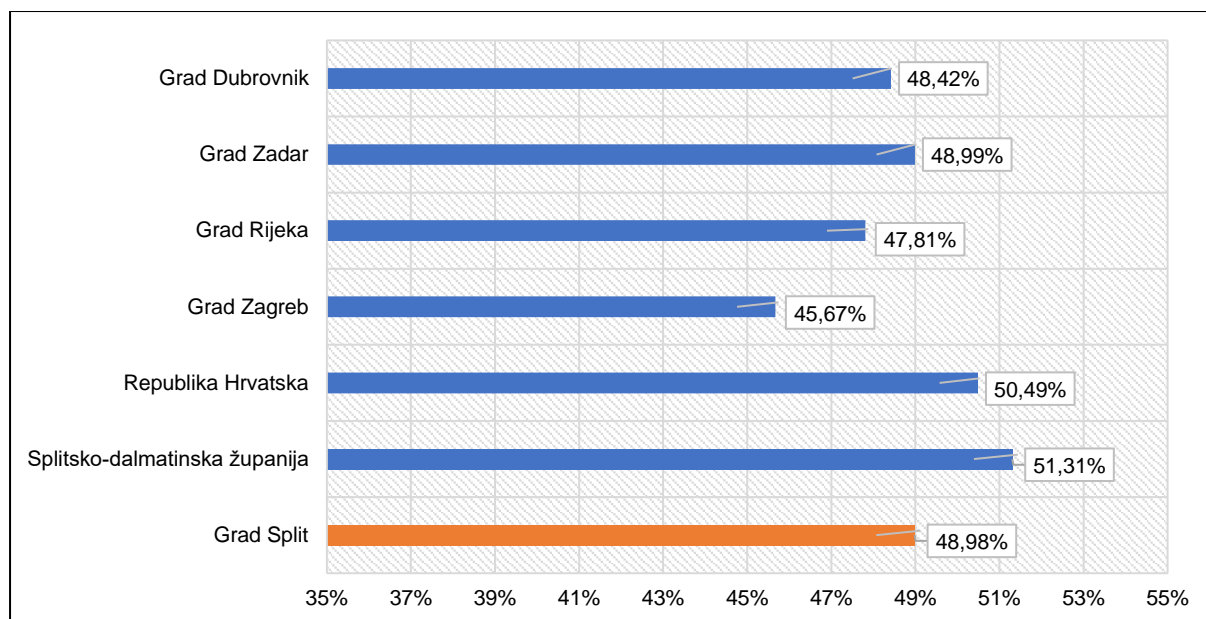
Tablica 13.) otkrivaju visoku razinu ekonomske neaktivnosti (nisku razinu ekonomske aktivnosti) na cijelom promatranom području. Na prostoru grada Splita zabilježena je niža razina ekonomske neaktivnosti u odnosu na županijske i nacionalne vrijednosti te grad Split svrstavaju u rang s ostalim usporednim gradovima. Naime udio skupine koja ne spada, ni u kontingent zaposlenih, niti u kontingent nezaposlenih za grad Split iznosi 48,98 posto, dok je isti pokazatelj u Županiji 51,31 posto, odnosno 50,49 posto na razini Republike Hrvatske (RH). Kada se razmatra struktura neaktivnog stanovništva prema spolu, razvidno je kako ženska populacija bilježi veću zastupljenost među ekonomski neaktivnim stanovništvom za sva promatrana područja. Udio ženske populacije među ekonomski neaktivnim stanovništvom iznosi 57,11 posto u gradu Splitu što je više od zabilježenog prosjeka na razini Splitsko-dalmatinske županije (u nastavku teksta se koristi kratica Županija odnosno SDŽ) (56,46 posto). Grad Split bilježi manju ekonomsku neaktivnost ženske populacije u odnosu na Grad Rijeku (59,29 posto), Grad Dubrovnik (58,93 posto), Grad Zagreb (58,67 posto), Grad Zadar (57,35 posto) te se svrstava u područje ispod državnog prosjeka. Naime, na razini RH udio ženske populacije u ekonomski neaktivnoj populaciji iznosi 58,47 posto.

Tablica 13. Struktura ekonomski aktivnih i neaktivnih pojedinaca starijih od 15 godina prema popisu stanovništva iz 2011. godine

Područje	Spol	Ukupno	Zaposleni	Nezaposleni	Ekonomski neaktivni
Grad Split	Ukupno	151.437	63.561	13.662	74.180
	Muško	70.943	32.332	6.774	31.815
	Žensko	80.494	31.229	6.888	42.365
Splitsko-dalmatinska županija	Ukupno	380.366	149.412	35.718	195.153
	Muško	183.347	80.371	17.962	84.963
	Žensko	197.019	69.041	17.756	110.190
Republika Hrvatska	Ukupno	3.632.461	1.503.867	292.282	1.834.014
	Muško	1.731.610	811.563	157.173	761.664
	Žensko	1.900.851	692.304	135.109	1.072.350
Grad Zagreb	Ukupno	673.958	322.256	43.447	307.802
	Muško	309.725	157.683	24.582	127.227
	Žensko	364.233	164.573	18.865	180.575
Grad Rijeka	Ukupno	113.659	50.494	8.761	54.340
	Muško	53.204	26.383	4.665	22.123
	Žensko	60.455	24.111	4.096	32.217
Grad Zadar	Ukupno	63.097	26.665	5.499	30.911
	Muško	29.619	13.520	2.901	13.184
	Žensko	33.478	13.145	2.598	17.727
Grad Dubrovnik	Ukupno	36.255	16.554	2.127	17.555
	Muško	16.853	8.488	1.150	7.209
	Žensko	19.402	8.066	977	10.346

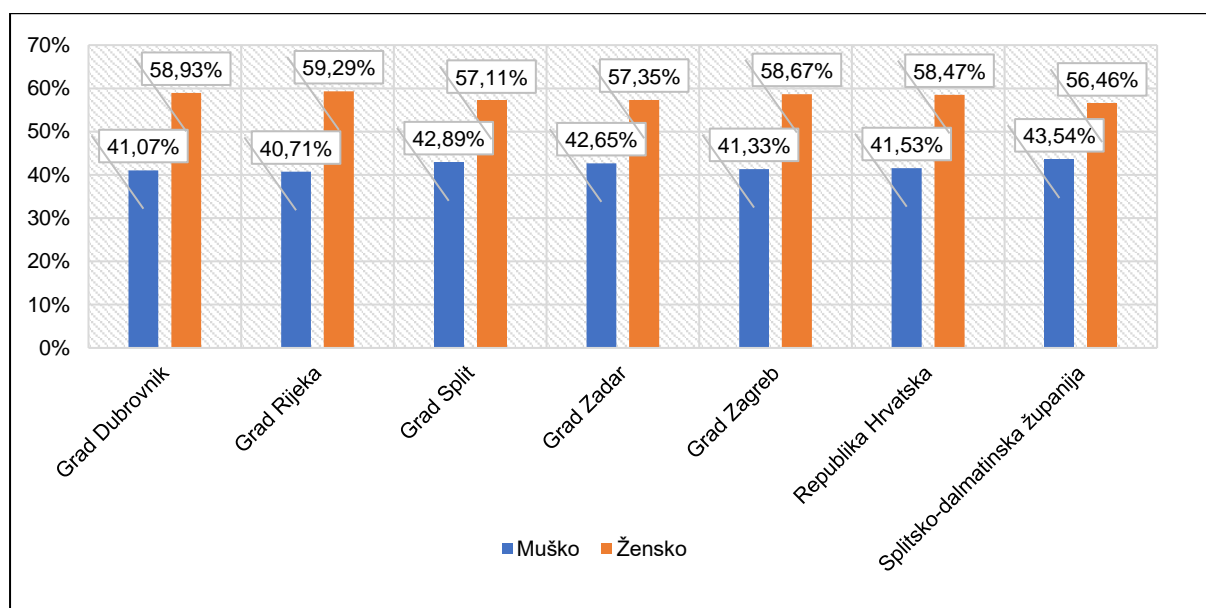
Izvor: Državni zavod za statistiku (2011).

Grafički prikaz 1. Udio ekonomski neaktivnog stanovništva u ukupnom broju stanovništva prema Popisu stanovništva iz 2011. godine

Izvor: Državni zavod za statistiku (2011).

Grafički prikaz 2. Udio ekonomski neaktivnog stanovništva prema spolu prema Popisu stanovništva iz 2011. godine

Izvor: Državni zavod za statistiku (2011).

S obzirom da se stručna i znanstvena literatura prilikom analiziranja tržišta rada prvenstveno fokusira na stanovništvo od 20 do 64 godine, u Tablica 14. prezentira se struktura aktivnog i neaktivnog stanovništva u navedenom dobnom rasponu. Prema popisu iz 2011. godine zabilježena stopa zaposlenosti u gradu Splitu od 56,92 posto te je veća od prosjeka Županije (53,24 posto) i prosjeka RH (56,33 posto). Međutim, postavljeni ciljevi koji se nameću u okviru strateškog dokumenta EU Europa 2020, koja pretpostavlja stopu zaposlenosti na razini od 75 posto, otkrivaju u koliko značajnom stupnju čitavo promatrano područje divergira od standarda koje postavlja EU.

Tablica 14. Struktura ekonomski aktivnih i neaktivnih osoba od 20 do 64 godine prema Popisu stanovništva iz 2011. godine

Područje	Spol	Ukupna populacija od 20 do 64 godine	Udio zaposlenih u ukupnoj populaciji od 20 do 64 godine (%)	Udio nezaposlenih u ukupnoj populaciji od 20 do 64 godine (%)	Udio ekonomski neaktivnih u ukupnoj populaciji od 20 do 64 godine (%)
Grad Split	Ukupno	110.615	56,92	11,92	31,14
	Muško	53.307	59,94	12,11	27,92
	Žensko	57.308	54,12	11,73	34,13
Splitsko-dalmatinska županija	Ukupno	276.900	53,24	12,27	34,47
	Muško	137.976	57,30	12,21	30,46
	Žensko	138.924	49,21	12,32	38,44
Republika Hrvatska	Ukupno	2.629.651	56,33	10,50	33,12
	Muško	1.310.484	60,83	11,21	27,90
	Žensko	1.319.167	51,86	9,79	38,31
Grad Zagreb	Ukupno	496.346	64,18	8,43	27,34
	Muško	235.658	65,95	10,00	23,99
	Žensko	260.688	62,59	7,00	30,37
Grad Rijeka	Ukupno	82.503	60,62	10,23	29,09
	Muško	40.074	65,11	11,14	23,67
	Žensko	42.429	56,37	9,36	34,21
Grad Zadar	Ukupno	46.176	57,11	11,37	31,48
	Muško	22.191	60,02	12,31	27,61
	Žensko	23.985	54,41	10,50	35,06
Grad Dubrovnik	Ukupno	25.946	62,91	7,83	29,20
	Muško	12.465	66,86	8,75	24,35
	Žensko	13.481	59,26	6,98	33,68

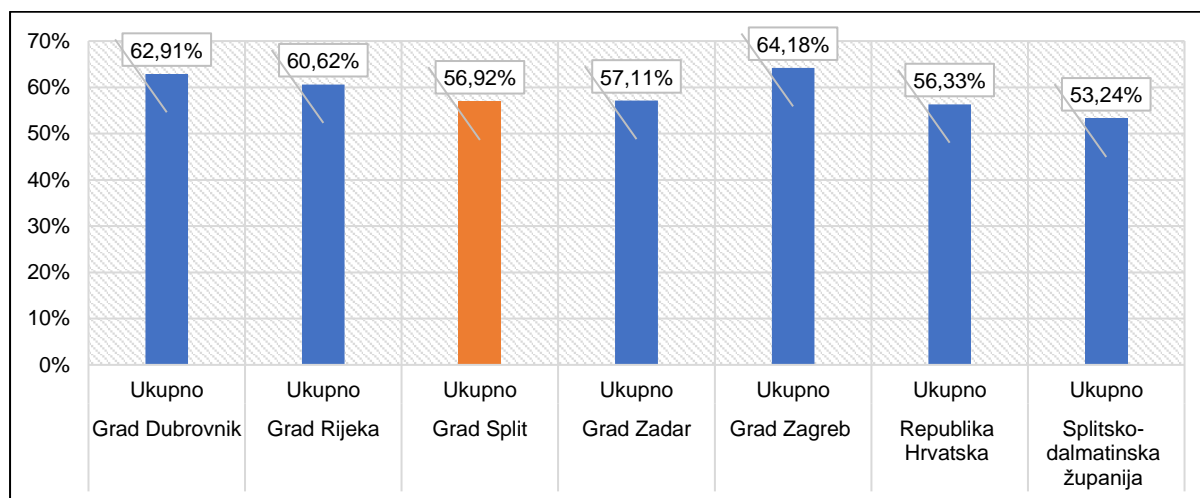
Izvor: Državni zavod za statistiku (2011).

Uspoređujući odnose zaposlenosti između spolova uviđa se veći udio zaposlenih muškaraca u populaciji 20-64 godine. Kada je riječ o potonjem, ističe se odnos udjela zaposlenih s obzirom na spol na razini RH koju obilježava značajnije razlikovanje u zaposlenosti između muške i ženske populacije. Naime, udio muškaraca zaposlenih u populaciji od 20 do 64 godine iznosi 60,83 posto naspram 51,86 posto što se odnosi na žensku populaciju. Kada se u razmatranje uzme grad Split tada je ta razlika nešto manje izražena nego na razini Republike Hrvatske (RH), međutim, potvrđuje se veći stupanj zaposlenosti muške populacije od 20 do 64 godine u odnosu na žensku populaciju.

Najveći udio ekonomski aktivnog stanovništva bez obzira na spol bilježi grad Zagreb (64,18 posto), potom grad Dubrovnik (62,91 posto), Rijeka (60,62 posto), a između promatrane grupe područja, grad Split zauzima položaj iza Zadra (57,11 posto) s 56,92 posto. Grad Split time zauzima povoljniji položaj po pitanju ekonomski aktivnog stanovništva u odnosu na prosjek RH (56,33 posto) te županiju kojoj pripada (53,24 posto).

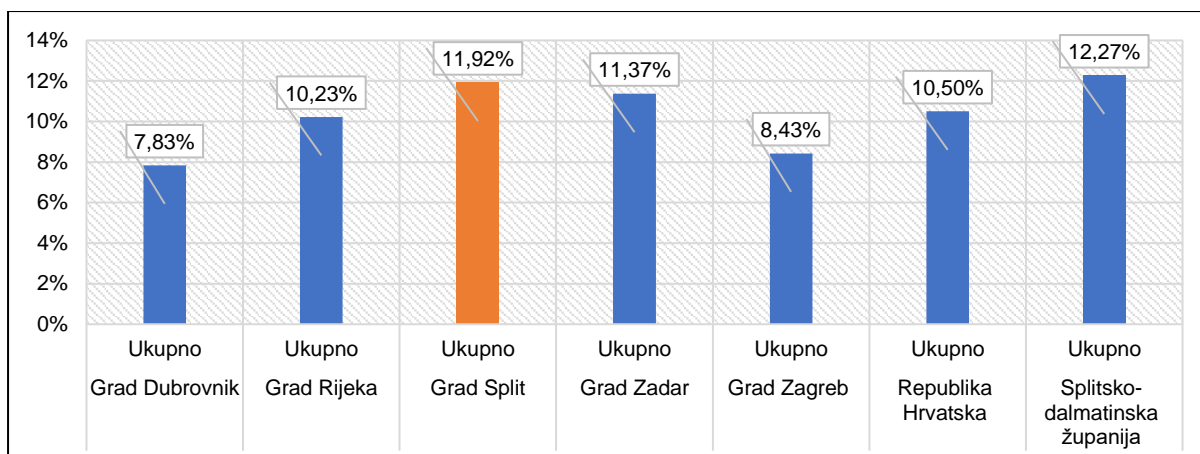
Analizirajući strukturu ekonomski aktivnog stanovništva prema podacima iz popisa 2011., primjetna je relativno niža razina nezaposlenosti u gradu Zagrebu (8,43 posto), gradu Dubrovniku (7,83 posto), a tome trebaju težiti sva lošije rangirana područja koja su dijelom analize. Grad Split zauzima nepovoljan položaj u odnosu na usporedne gradove, štoviše, bilježi lošiji rezultat od utvrđenog prosjeka na razini RH (10,50 posto). Zabilježen udio nezaposlenog stanovništva u dobi od 20 do 64 godine za grad Split iznosi 11,92 posto i kao takav zauzima jedino bolji položaj od županijske jedinice kojoj pripada, Splitsko-dalmatinske županije s 12,27 posto.

Grafički prikaz 3. Udio ekonomski aktivnog stanovništva od 20 do 64 godine prema Popisu stanovništva iz 2011. godine

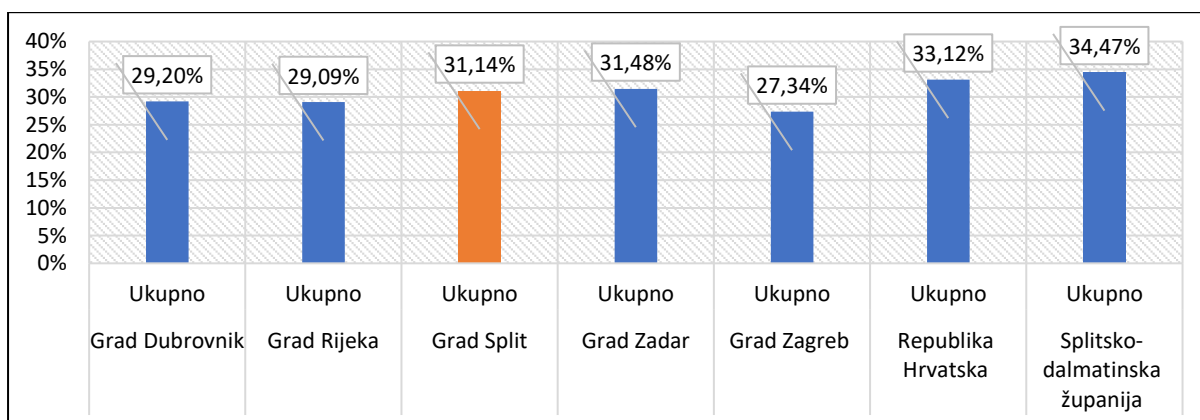
Izvor: Državni zavod za statistiku (2011).

Grafički prikaz 4. Udio nezaposlenog stanovništva u dobi od 20 do 64 godine prema Popisu stanovništva iz 2011. godine

Izvor: Državni zavod za statistiku (2011).

Grafički prikaz 5. Udio ekonomski neaktivnog stanovništva u dobi od 20 do 64 godine prema Popisu stanovništva iz 2011. godine

Izvor: Državni zavod za statistiku (2011).

U ovom dijelu govori se o promjenama koje su nastale u ukupnom broju stanovnika kao i o promjenama koje su se dogodile u strukturi stanovništva na području SDŽ. Naime, nakon što se analizira promjena strukture stanovništva, moguće je uočiti izazove lokalnog tržišta rada te imati sliku onoga što će se odvijati u razdoblju do 2030. godine.

Broj stanovnika kako na razini RH i SDŽ tako i na razini grada Splita kontinuirano opada. Stope pada broja stanovnika na razini RH veće su u odnosu na SDŽ. Grad Split bilježi veću stopu pada broja stanovnika u odnosu na SDŽ.

Tablica 15. Promjena ukupnog broja stanovnika na području grada Splita

Područje	Broj stanovnika 31.12.2014.	Broj stanovnika 31.12.2017.	Apsolutna promjena 2017./2014.	Relativna promjena 2017./2014. (%)
Grad Split	174.333	171.281	-3.052	-1,8
Splitsko- dalmatinska županija	454.229	448.812	-5.417	-1,2
Republika Hrvatska	4.238.389	4.124.531	-113.858	-2,7

Izvor: Godišnje izvješće HZZ RU Split (2019).

Posljedice smanjenja broja stanovnika na tržište rada mogu se uočiti prilikom razmatranja promjene broja stanovnika prema dobnim skupinama. Budući da su jedino raspoloživi podaci na razini SDŽ iste prikazujemo, uz napomenu kako se mlađe stanovništvo iseljava u okolne gradove i općine pa se samim time stanjem na razini SDŽ ne može oslikati stanje na razini grada Splita (Strategija razvoja Urbane aglomeracije Split, 2017).

Sljedeća tablica prikazuje nam promjene u broju stanovnika strukturirano prema dobnim skupinama na razini Splitsko-dalmatinske županije. U razdoblju 2014.-17. godine broj populacije do 64 godine manji je za 9.814 osoba, a u istom razdoblju broj starije populacije je porastao za 4.397 osoba.

Tablica 16. Struktura stanovništva Splitsko-dalmatinske županije prema dobnim skupinama

Dobna skupina	2014.		2015.		2016.		2017.	
	Broj stanovnika	Udio (%)	Broj stanovnika	Udio (%)	Broj stanovnika	Udio (%)	Broj stanovnika	Udio (%)
0-14	70.490	15,5	69.443	15,3	68.474	15,2	67.540	15,0
15-64	301.054	66,3	299.085	66,0	297.115	65,8	294.190	65,5
65 i više	82.685	18,2	84.313	18,6	85.637	19,0	87.082	19,4

Izvor: Godišnje izvješće HZZ RU Split (2019).

2.2.2.1. Zaposleni

Kako je prethodna analiza temeljena na podacima koji su dostupni za 2011. godinu, u cilju utvrđivanja recentne veličine broja zaposlenih (broj zaposlenih prema mjestu prebivališta), daljnji tijek analize, a u cilju definiranja broja zaposlenih, koristi se podacima Porezne uprave koja preko Izvješća o primicima, porezu na dohodak i prirazu te doprinosima za obvezna osiguranja (tzv. JOPPD obrazac) bilježi evidenciju o svim osobama koji tijekom godine primaju dohodak od nesamostalnog rada, kao i obrtnicima i slobodnim zanimanjima. U analizi stanja upravo se ti podaci koriste kao zamjenska veličina („proxy“) za ukupan broj zaposlenih na promatranom području. U tom slučaju, utvrđen broj zaposlenih (kao i stope zaposlenosti) pokazuje maksimalne moguće vrijednosti koje ne odgovaraju prosječnoj

zaposlenosti tijekom godine, s obzirom da su obuhvaćene sve osobe koje su registrirano zaposlene barem jedan dan u godini.

Tablica 17. Prosječan broj i promjena zaposlenih prema sjedištu poslodavca za grad Split i Splitsko-dalmatinsku županiju

Područje	Prosječno zaposlenih 2014.	Prosječno zaposlenih 2017.	Apsolutna promjena 2017./2014.	Relativna promjena 2017./2014. (%)
Grad Split	80.400	81.644	1.244	1,5
Splitsko-dalmatinska županija	140.032	148.912	8.880	6,3

Izvor: Godišnje izvješće HZZ RU Split (2019).

U gradu Splitu u 2017. godini zabilježeno je prosječno 81.664 zaposlenika što čini 54,83 posto svih uposlenih radnih mjesta na razini SDŽ. U promatranom razdoblju, grad Split zabilježio je manju pozitivnu promjenu u prosječnom broju zaposlenih u odnosu na SDŽ (1,5 posto je zabilježeno za grad Split naprema 6,3 posto što je zabilježeno na razini SDŽ).

Tablica 18. Prosječan broj i promjena zaposlenih prema sjedištu zaposlenih za grad Split i Splitsko-dalmatinsku županiju

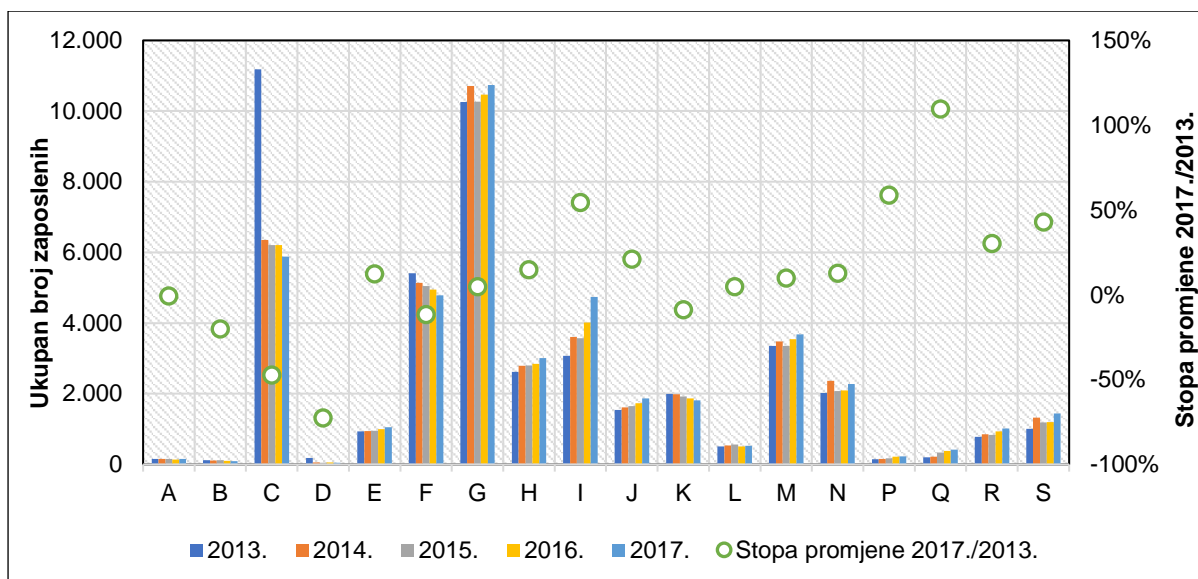
Područje	Prosječno zaposlenih 2016.	Prosječno zaposlenih 2017.	Apsolutna promjena 2017./2016.	Relativna promjena 2017./2016. (%)
Grad Split	60.043	61.197	1.154	1,9
Splitsko-dalmatinska županija	148.503	152.256	3.753	2,5

Izvor: Godišnje izvješće HZZ RU Split (2019).

Razmatrajući apsolutni broj zaposlenih u Splitu prema mjestu prebivališta (2017. godine iznosi 61.197 zaposlenih) značajno je manji od broja zaposlenih prema sjedištu poslodavca (2017. godine 81.644 zaposlenih) iz čega se zaključuje kako stanovništvo susjednih gradova i općina u značajnoj mjeri gravitira gradu Splitu te da u značajnoj mjeri radna mjesta ostvaruju u gradu Splitu.

U nastavku slijedi analiza kojom se nastoji dobiti uvid u značajnost pojedinih djelatnosti koje doprinose ukupnoj gospodarskoj aktivnosti grada Splita.

Grafički prikaz 6. Kretanje broja zaposlenih prema djelatnostima koje doprinose ukupnoj gospodarskoj aktivnosti grada Splita

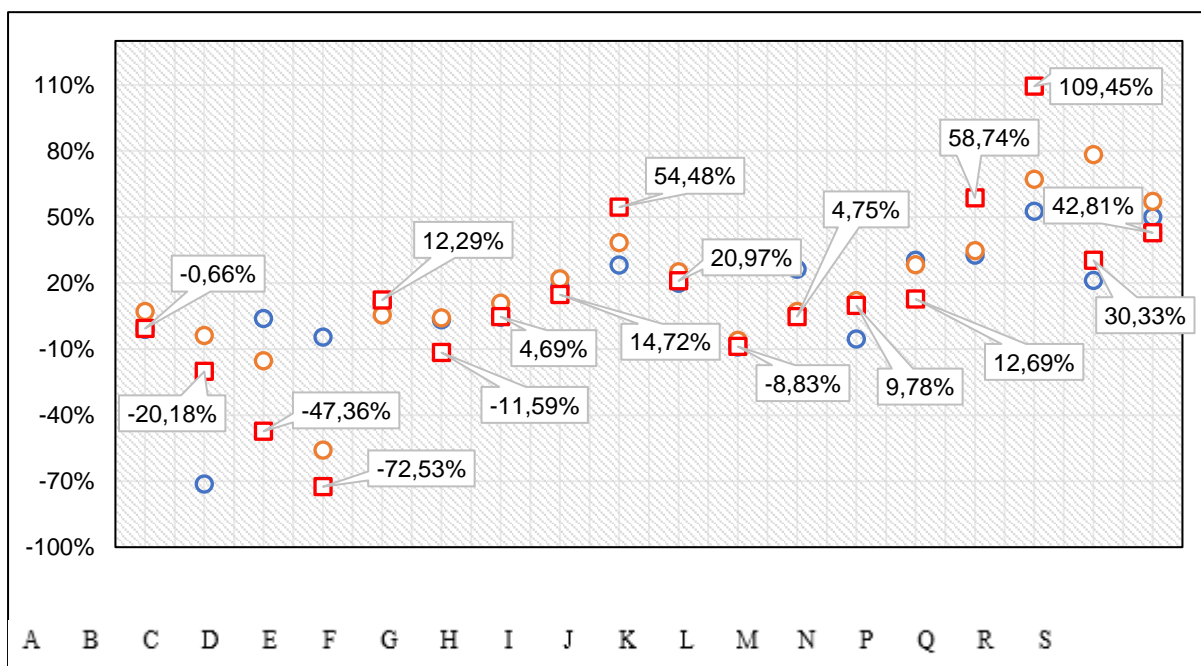

Izvor: FINA

Prikazano kretanje u broju zaposlenih prema djelatnostima za grad Split sažima podatke o ukupnom evidentiranom broju zaposlenih bez obzira na pravni oblik organizacije poslodavca (trgovačko društvo, udruge, zadruge, obrti). Zaključuje se kako je za grad Split tijekom cijelog promatranog razdoblja dominirale djelatnosti C - prerađivačka djelatnost i G - trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala, u pružanju radnih mjesta. Važnu ulogu u zapošljavanju bilježile su i djelatnosti F (građevinarstvo), H (prijevoz i skladištenje), I (djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane) i M (stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti). Tijekom promatranog perioda najizraženiju promjenu u smislu pada broja zaposlenih zabilježila je djelatnost C (prerađivačka djelatnost) te je za istu djelatnost zabilježen negativan trend tijekom razdoblja promatranja. Najznačajniji relativni porast broja zaposlenih u 2017. godini u odnosu na 2013. godinu zabilježen je u djelatnosti I (djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane), P (obrazovanje) i Q (djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi).

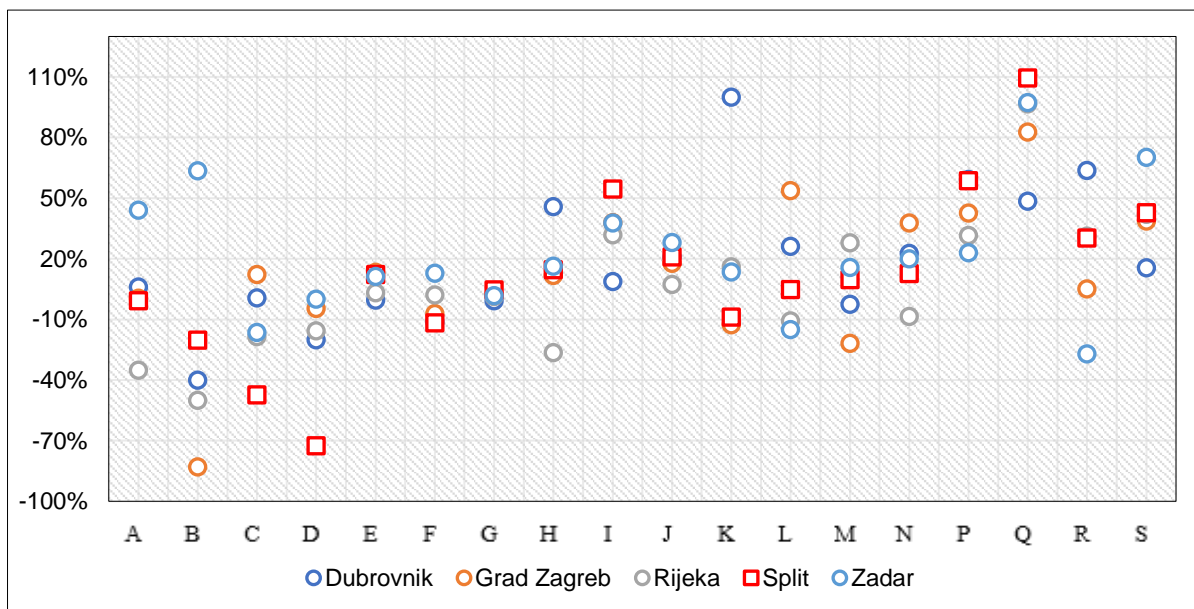
Usporedba nastalih promjena u broju zaposlenih po djelatnostima za grad Split, SDŽ i RH u razdoblju 2013.-17. otkriva kako je najizraženiji relativni pad zabilježen u djelatnosti D (opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija), međutim, značajnost iste djelatnosti u doprinosu ukupnom broju zaposlenih bilježi sporedan značaj. Stoga fokus treba prenijeti na industriju C (prerađivačka djelatnost), koja je na početku razdoblja promatranja, 2013. godine, ukupno bilježila najveći broj zaposlenih, ali za koju je u petogodišnjem razdoblju promatranja zabilježen negativan trend u kretanju broja zaposlenih, odnosno pad od 47,36 posto. Riječ je o bitno izraženijem relativnom smanjenju zaposlenih u djelatnosti C (prerađivačka djelatnost) u odnosu na Splitsko-dalmatinsku županiju i RH. Djelatnost G (trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala) koja je u 2017. godini bilježila najveći broj zaposlenih u gradu Splitu, zabilježila je u promatranom petogodišnjem razdoblju rast od 4,69 posto što je približno jednako promijeni zabilježenoj na razini RH (4,49 posto), ali je manje od nastale promjene na razini SDŽ koja je doživjela rast zaposlenih u djelatnosti G za 10,82 posto.

Grafički prikaz 7. Relativne promjene u broju zaposlenih prema djelatnostima za grad Split, Splitsko-dalmatinsku županiju i Republiku Hrvatsku u razdoblju 2013.-17.

Izvor: FINA

Grafički prikaz 8. Relativne promjene u broju zaposlenih prema djelatnostima za grad Split i grupu odabranih gradova u razdoblju 2013.-17.

Izvor: FINA

U promatranom petogodišnjem razdoblju, zabilježen je izraženiji rast broja zaposlenih u gradu Splitu u odnosu na SDŽ i RH u djelatnostima: E (opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša), I (djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane), P (obrazovanje) i Q (djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi). Pad broja zaposlenih u gradu

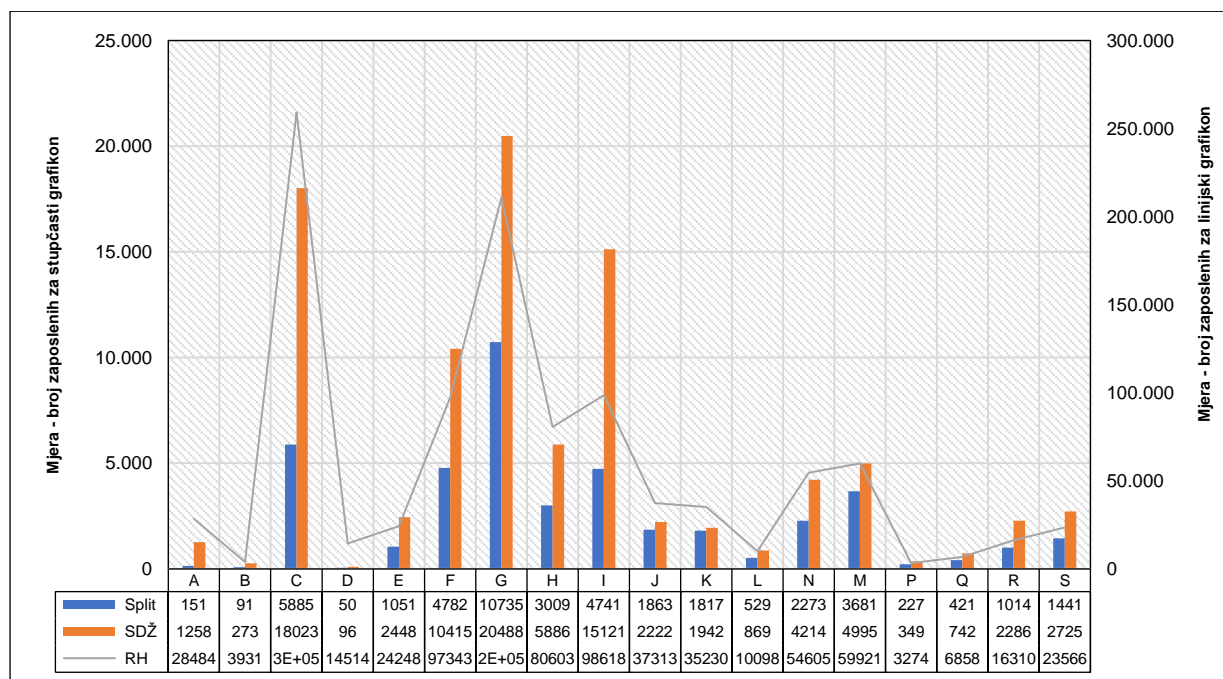
Splitu u odnosu na SDŽ i RH izraženiji je u djelatnostima B (rudarstvo i vađenje), C (prerađivačka industrija), D (opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija), F (građevinarstvo).

Usporedba nastalih promjena u broju zaposlenih prema djelatnostima za grad Split i grupu odabranih gradova u razdoblju 2013.-17., upućuje na zaključak kako grad Split bilježi izraženije promjene u broju zaposlenih u djelatnostima C (prerađivačka djelatnost), D (opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija) za koje je zabilježen pad broja zaposlenih te za djelatnosti I (djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane) i Q (djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi) za koje je zabilježen porast broja zaposlenih u razdoblju 2013-17.

Ukoliko se postavi fokus na konkretne djelatnosti, primjerice djelatnosti s najvećim doprinosom u stvaranju ukupnog broja radnih mjesta u gradu Splitu (C, F, G, H, I i M) zaključuje se sljedeće: djelatnost C (prerađivačka industrija) i F (građevinarstvo) u gradu Splitu bilježe izraženiji pad u broju zaposlenih u odnosu na usporedne gradove, djelatnost G (trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala) i H (prijevoz i skladištenje) u gradu Splitu nalaze se na razini usporednih gradova uz iznimku za grad Dubrovnik koji je imao izraženije pozitivno odstupanje u rastu broja zaposlenih za djelatnost H (prijevoz i skladištenje).

Usporedba zabilježenih promjena broja zaposlenih između gradova za djelatnost I (djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane) potvrđuje se kako je najveći relativni porast broja zaposlenih zabilježen u gradu Splitu, ali da su i ostali gradovi bilježili pozitivne stope rasta broja zaposlenih. Posljednje se izdvaja djelatnost M (stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti) gdje se može utvrditi kako su kod usporednih gradova zabilježeni primjeri izraženijeg rasta i pada u broju zaposlenih, ali da je rast od 9,78 posto zabilježen za grad Split iznad prosjeka odabrane grupe.

Grafički prikaz 9. Ukupan broj zaposlenih prema djelatnostima za grad Split, Splitsko-dalmatinsku županiju i Republiku Hrvatsku u 2017.

Izvor: FINA

Gore istaknuti grafikon prezentira segmentaciju broja zaposlenih prema djelatnostima za grad Split, Splitsko-dalmatinsku županiju i RH.

Tablica 19. Izdvojena područja djelatnosti s uvidom u doprinos/značaj odjeljaka u zabilježenom ukupnom broju zaposlenih za grad Split u 2017.

Naziv odjeljka	Područje djelatnosti						Ukupno
	D	F	G	I	L	P	
35 - Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	50						50
41 - Gradnja zgrada		1.759					1.759
42 - Gradnja građevina niskogradnje		847					847
43 - Specijalizirane građevinske djelatnosti		2.176					2.176
45 - Trgovina na veliko i na malo motornim vozilima i motociklima; popravak motornih vozila i motocikala			787				787
46 - Trgovina na veliko, osim trgovine motornim vozilima i motociklima			2.985				2.985
47 - Trgovina na malo, osim trgovine motornim vozilima i motociklima			6.963				6.963
55 - Smještaj				1.136			1.136
56 - Djelatnosti pripreme i usluživanja hrane i pića				3.605			3.605
68 - Poslovanje nekretninama					529		529
85 - Obrazovanje						227	227
Ukupno	50	4.782	10.735	4.741	529	227	21.064

Izvor: FINA

Gore istaknuta tablica ističe one djelatnosti u kojima dominiraju zaposleni (do 3 odjeljka djelatnosti). U konkretnom slučaju vidljivo je da u gradu Splitu u 2017. godini unutar djelatnosti G (trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala), koja je bilježila najveći doprinos ukupnom broju zaposlenih, odjeljak 47 (trgovina na malo, osim trgovine motornim vozilima i motociklima) bilježi 65 posto svih zaposlenih unutar djelatnosti G. Također je vrijedno promotriti djelatnost F (građevinarstvo) te djelatnost I (djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane) koje jesu značajne u stvaranju radnih mjesta za grad Split.

2.2.2.2. Osiguranici mirovinskog sustava

Analiza broja osiguranika mirovinskog sustava važna je s aspekta motiviranosti pojedinca da ostane aktivan na tržištu rada. U tom cilju iznose se rezultati analize za SDŽ prema godišnjem izvješću HZZ RU

Split (2019.) u kojem je vidljivo kako na dan 31.12.2017. broj umirovljenika koji ostvaruju pravo prema osnovi starosne mirovine iznosi 59,38 posto u ukupnom broju umirovljenika. Naveden odnos umirovljenika koji ostvaruju pravo prema osnovi starosne mirovine u odnosu na ukupan broj umirovljenika bitno je popravljen u odnosu na usporednu 2014. godinu kada je zabilježen udio od 48,35 posto. Uspoređujući i prateći osnovne vrste mirovina u razdoblju 2014.-18., razvidno je kako se izdvajaju tri osnovne grupe mirovina; starosna, invalidska i obiteljska. Spomenut progres u pokazatelju korisnika starosne mirovine nije pomogao u odmicanju od zaključka kako je udio korisnika starosne mirovine na promatranom području SDŽ relativno malen. Budući da su jedino raspoloživi podaci na razini SDŽ iste prikazujemo pod pretpostavkom kako utvrđeno stanje na razini SDŽ oslikava stanje na razini grada Splita kao glavne sastavnice SDŽ.

2.2.3. Dohodak

S obzirom da svi prethodno navedeni podaci predstavljaju stanje na tržištu rada 2011. godine, za potrebe objektivnije i preciznije analize stanja potrebno je promotriti recentne podatke. Slijedom navedenog, u Tablica 20. predstavljeni su podaci Porezne uprave, a koji detektiraju strukturu ljudi s obzirom na ostvareni dohodak u razdoblju 2013.-17. godine.

S obzirom na metodološka ograničenja dostupnih podataka potrebno je s pažnjom pristupiti usporedbi podataka za različita razdoblja. Podaci Porezne uprave se odnose na broj i strukturu osoba kojima su isplaćeni dohoci u razdoblju 2013.-17. godine. Struktura podataka dostupnih za 2013. godinu nije prilagođena strukturi podataka za razdoblje 2014.-17. Za 2013. godinu u skupinu zaposlenih su svrstane osobe koje ostvaruju dohotke u podacima Porezne uprave kao pripadnici skupina: IP – zaposlenici te Obrti i slobodna zanimanja, dok u 2014. se u skupinu zaposlenih ubrajaju pojedinci navedeni u podacima Porezne uprave u skupinama: JOPPD - Zaposlenici te Obrti i slobodna zanimanja. U 2013. godini razmatrana je kategorija povremeni rad koja predstavlja zbir od 19 računa što je u cilju postizanja usporednog pregleda povezano s dohotkom od kapitala, drugim dohotkom, dohotkom od imovine i imovinskih prava, dohotkom od osiguranja te dohotkom od povremenog rad – imovine.

Tijekom promatranog razdoblja na razmatranom području najveći udio među pojedincima koji ostvaruju dohodak, bilježi grupa zaposlenici. Navedena grupa je u gradu Splitu, 2014. godine predstavljala 41 posto svih onih koji imaju dohodak na tom prostoru, dok je na prostoru Županije ista grupa predstavljala 42,25 posto. Za 2014. godinu sva promatrana područja nisu se u značajnijoj mjeri razlikovala te je isto moguće prezentirati zabilježenom brojkom na razini RH (43,25 posto).

Tablica 20. Struktura ljudi koji ostvaruju dohotke u razdoblju 2013.-17. godine

Područje	Grupacija	Broj posloprimaca				
		2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Grad Split	IZ JOPPD - ZAPOSLENICI	60.921	62.079	63.200	64.150	66.818
Grad Split	IZ JOPPD - UMIROVLJENICI	43.880	47.718	47.479	47.400	51.556
Grad Split	OBRT I SLOBODNA ZANIMANJA	2.961	2.746	2.640	2.495	2.321
Grad Split	DOHODAK OD KAPITALA	31.250	13.595	52.929	60.890	57.723
Grad Split	DRUGI DOHODAK		15.840	16.434	16.493	11.036

Grad Split	DOHODAK OD IMOVINE I IMOVINSKIH PRAVA		31	5.100	3.120	4.619
Grad Split	DOHODAK OD OSIGURANJA		1.005	1.102	1.062	1.103
Grad Split	POVREMENI RAD - IMOVINA		8.391	9.242	10.150	11.440
Grad Split	Ukupno za Grad Split	139.012	151.405	198.126	205.760	141.141
Splitsko- dalmatinska županija	IZ JOPPD - ZAPOSLENICI	153.824	155.138	159.243	162.493	167.954
Splitsko- dalmatinska županija	IZ JOPPD - UMIROVLJENICI	104.444	115.627	116.569	116.929	118.436
Splitsko- dalmatinska županija	OBRT I SLOBODNA ZANIMANJA	9.316	8.637	8.470	8.177	7.552
Splitsko- dalmatinska županija	DOHODAK OD KAPITALA		26.339	120.446	141.990	133.526
Splitsko- dalmatinska županija	DRUGI DOHODAK		33.958	36.963	35.978	24.608
Splitsko- dalmatinska županija	DOHODAK OD IMOVINE I IMOVINSKIH PRAVA	72.286	43	13.037	7.268	11.394
Splitsko- dalmatinska županija	DOHODAK OD OSIGURANJA		1.867	1.975	1.941	2.008
Splitsko- dalmatinska županija	POVREMENI RAD - IMOVINA		25.590	27.370	29.651	32.661
Splitsko- dalmatinska županija	Ukupno za SDŽ	339.870	367.199	484.073	504.427	347.092
Republika Hrvatska	IZ JOPPD - ZAPOSLENICI	1.498.47 4	1.513.55 8	1.540.13 3	1.561.52 7	1.592.1 02
Republika Hrvatska	IZ JOPPD - UMIROVLJENICI	1.217.76 3	1.119.24 4	1.123.46 2	1.120.71 4	1.119.0 30

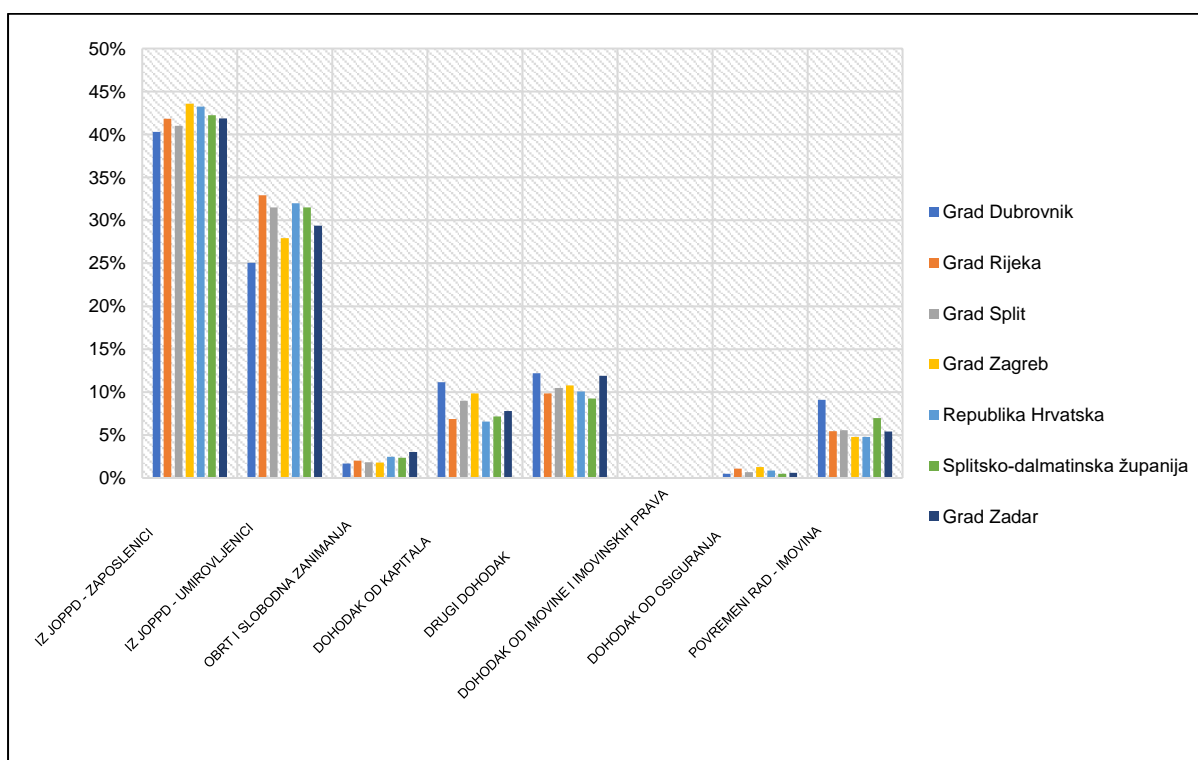
Republika Hrvatska	OBRT I SLOBODNA ZANIMANJA	94.744	86.888	84.190	80.672	76.176
Republika Hrvatska	DOHODAK OD KAPITALA	670.085	230.426	1.156.685	1.228.518	1.177.580
Republika Hrvatska	DRUGI DOHODAK		351.935	374.749	361.042	272.938
Republika Hrvatska	DOHODAK OD IMOVINE I IMOVINSKIH PRAVA		549	191.287	103.732	126.999
Republika Hrvatska	DOHODAK OD OSIGURANJA		30.018	30.651	30.448	30.007
Republika Hrvatska	POVREMENI RAD - IMOVINA		167.153	179.720	192.015	216.274
Republika Hrvatska	Ukupno za RH	3.481.066	3.499.771	4.680.877	4.678.668	3.182.838
Grad Zagreb	IZ JOPPD - ZAPOSLENICI	317.022	326.128	332.904	338.646	352.898
Grad Zagreb	IZ JOPPD - UMIROVLJENICI	353.219	208.862	208.456	207.641	215.186
Grad Zagreb	OBRT I SLOBODNA ZANIMANJA	14.503	13.326	13.069	12.312	11.393
Grad Zagreb	DOHODAK OD KAPITALA	166.304	73.544	268.430	286.400	277.480
Grad Zagreb	DRUGI DOHODAK		80.747	84.034	86.640	66.231
Grad Zagreb	DOHODAK OD IMOVINE I IMOVINSKIH PRAVA		359	33.608	19.157	20.953
Grad Zagreb	DOHODAK OD OSIGURANJA		9.656	10.336	9.587	9.496
Grad Zagreb	POVREMENI RAD - IMOVINA		35.640	38.268	40.946	45.963
Grad Zagreb	Ukupno za Grad Zagreb	851.048	748.262	989.105	1.001.329	656.212
Grad Rijeka	IZ JOPPD - ZAPOSLENICI	48.555	48.649	48.878	49.299	51.200
Grad Rijeka	IZ JOPPD - UMIROVLJENICI	36.743	38.294	37.955	37.789	40.395

Grad Rijeka	OBRT I SLOBODNA ZANIMANJA	2.554	2.346	2.185	2.078	1.895
Grad Rijeka	DOHODAK OD KAPITALA	22.888	7.984	41.666	42.399	41.184
Grad Rijeka	DRUGI DOHODAK		11.464	12.122	11.902	8.947
Grad Rijeka	DOHODAK OD IMOVINE I IMOVINSKIH PRAVA		13	5.781	3.565	3.781
Grad Rijeka	DOHODAK OD OSIGURANJA		1.245	1.291	1.329	1.256
Grad Rijeka	POVREMENI RAD - IMOVINA		6.340	6.536	6.808	7.289
Grad Rijeka	Ukupno za Grad Rijeka		110.740	116.335	156.414	155.169
Grad Zadar	IZ JOPPD - ZAPOSLENICI	25.678	26.175	26.773	27.180	28.338
Grad Zadar	IZ JOPPD - UMIROVLJENICI	16.757	18.386	18.129	18.104	20.632
Grad Zadar	OBRT I SLOBODNA ZANIMANJA	2.135	1.895	1.821	1.745	1.650
Grad Zadar	DOHODAK OD KAPITALA	11.725	4.886	20.414	23.317	22.368
Grad Zadar	DRUGI DOHODAK		7.436	7.550	7.369	4.906
Grad Zadar	DOHODAK OD IMOVINE I IMOVINSKIH PRAVA		12	3.053	2.647	2.246
Grad Zadar	DOHODAK OD OSIGURANJA		387	421	414	387
Grad Zadar	POVREMENI RAD - IMOVINA		3.374	3.800	4.179	4.822
Grad Zadar	Ukupno za Grad Zadar		56.295	62.551	81.961	84.955
Grad Dubrovnik	IZ JOPPD - ZAPOSLENICI	17.566	18.118	18.345	18.975	20.546
Grad Dubrovnik	IZ JOPPD - UMIROVLJENICI	10.459	11.268	11.314	11.443	12.366
Grad Dubrovnik	OBRT I SLOBODNA ZANIMANJA	834	758	737	771	734

Grad Dubrovnik	DOHODAK OD KAPITALA	OD		5.020	16.368	17.631	17.164
Grad Dubrovnik	DRUGI DOHODAK			5.482	5.649	5.368	3.596
Grad Dubrovnik	DOHODAK OD IMOVINE I IMOVINSKIH PRAVA		11.172	5	239	245	394
Grad Dubrovnik	DOHODAK OD OSIGURANJA	OD		224	259	272	255
Grad Dubrovnik	POVREMENI RAD - IMOVINA	RAD -		4.083	4.528	4.950	5.472
Grad Dubrovnik	Ukupno za Grad Dubrovnik		40.031	44.958	57.439	59.655	39.973

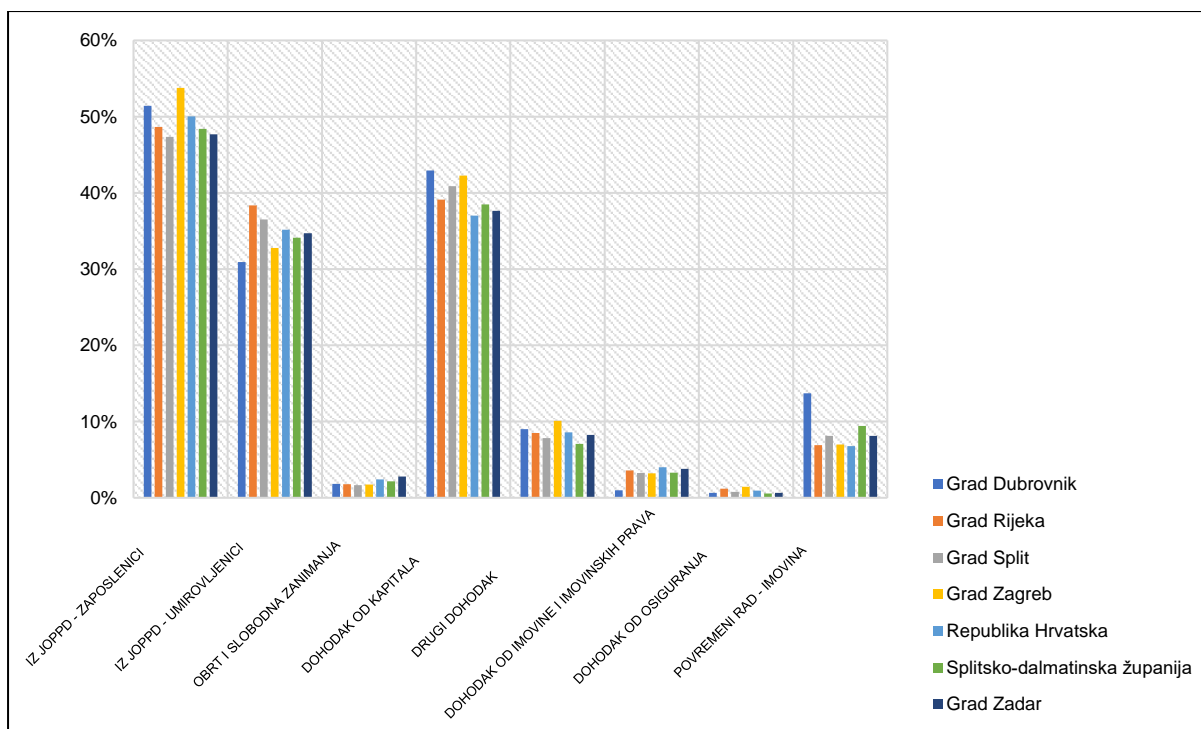
Izvor: Porezna uprava (2017).

Grafički prikaz 10. Udio izvora dohotka u ukupnom dohotku u 2014. godini

Izvor: Porezna uprava (2017).

Grafički prikaz 11. Udio izvora dohotka u ukupnom dohotku u 2017. godini

Izvor: Porezna uprava (2017).

Nadalje, vrijedno je naglasiti da udio zaposlenih u ukupnom korpusu ljudi s dohotkom u 2015. i 2016. godini je pao na 31,90 posto (2015. godina) i 31,18 posto (2016. godina) u gradu Splitu, odnosno na 32,90 posto u SDŽ (2015. godina) i 32,21 posto (2016. godina), a što je prvenstveno posljedica povećanja udjela pojedinaca koji dohodak ostvaruju po osnovi kapitala. Naime, udio pojedinaca koji generiraju dohodak po osnovi kapitala je porastao u 2016. godini na 26,71 posto u gradu Splitu u odnosu na 2014. godinu kada je dohodak iznosio 8,98 posto. Na razini županije SDŽ zabilježen je još značajniji porast udjela pojedinaca koji dohodak ostvaruju po osnovi kapitala. Njihov udio je u 2014. godini iznosio 7,17 posto, u 2015. godini iznosio je 24,88 posto, a u 2016. godini 28,15 posto.

Udio umirovljenika bilježi pad s 31,52 posto (2014. godine) na 23,96 posto (2015. godine) u gradu Splitu, odnosno s 31,49 posto (2014. godine) na 24,08 posto (2015. godine) u SDŽ.

Udio pojedinaca koji svoj prihod ostvaruju kroz obrt i slobodna zanimanja bilježi pad s 1,81 posto u 2014. godini na 1,33 posto u 2015. godini odnosno 1,21 posto u 2016. godini na prostoru grada Splita. Približno jednaka relativna promjena zabilježena je i u SDŽ. Kod usporednog područja, dakle, za odabrane gradove mogu se potvrditi jednaki trendovi detaljnije opisani na primjeru grada Splita i SDŽ.

Navedeni trendovi rasta udjela pojedinaca koji ostvaruju dohodak kroz različite oblike povremenog rada te smanjivanja svih drugih udjela, zorno ukazuju na potrebu osmišljavanja različitih aktivnosti koji će optimizirati ulogu jedinice lokalne samouprave, odnosno grada Splita.

Kao što je prethodno navedeno, podaci za 2017. godinu (Tablica 21.) nisu u potpunosti usporedivi s podacima za period 2014.-16. Naime u izvještaju za 2017. godinu u koloni "broj posloprimaca" je za razliku od proteklih godina iskazan broj različitih OIB-ova koji se javlja u pojedinoj kategoriji te pod retkom "ukupno" je iskazana suma različitih OIB-a. Potonje izmjene su otežale usporedbu 2017. godine s ranijim razdobljem (nije moguće uspoređivati ukupan broj posloprimaca za odabrana područja). Uvažavajući navedeno ograničenje za potrebe analize izdvajaju se podaci isključivo za 2017. godinu (Tablica 21.).

Na području grada Splita zabilježen je porast broja pojedinaca koji ostvaruju dohodak od zaposlenja, zabilježen je rast od 4,16 posto što je nešto viša vrijednost od zabilježene na razini SDŽ (3,36 posto). Ostala razmatrana područja također su zabilježila približno jednaku stopu rasta koju je doživio grad Split

uz iznimku za grad Dubrovnik koji bilježi povećanje broja pojedinaca koji ostvaruju dohodak od zaposlenja za 8,28 posto.

Na području grada Splita uočen je značajniji rast u broju umirovljenika. Riječ je o rastu od 8,77 posto evidentiranom u 2017. godini u odnosu na 2016., što je značajno iznad zabilježenog rasta na razini SDŽ (1,29 posto) i RH koja nije evidentirala značajniju promjenu stanja. Grad Dubrovnik također je bilježio rast broja umirovljenika na razini grada Splita. Područje koje se posebno izdvaja u evidentiranom rastu broja umirovljenika je grad Zadar za koji je utvrđen rast od visokih 13,96 posto. Zabilježen rast u broju umirovljenika na razini grada Splita u 2017. godini nije nastavak trenda iz ranijeg razdoblja budući da u razdoblju 2014.-16. nema značajnijih promjena.

Nadalje, broj onih koji ostvaruju dohodak od obrta i slobodnog zanimanja zabilježili su pad od 6,97 posto, što se smatra nastavkom ranije prisutnog trenda (u 2016. godini zabilježen je pad od 5,49 posto, a u 2015. godini zabilježen je pad od 3,86 posto). Utvrđen pad u 2017. godini za grad Split nešto je blaži u usporedbi s uočenim padom na razini SDŽ. Grad Zagreb je zabilježio najznačajnije smanje broja pojedinaca koji dohodak ostvaruju od obrta i slobodnog zanimanja (7,46 posto).

Kada se razmatra promjena u 2017. godini u odnosu na 2016. godinu, a što je prezentirano verižnim indeksom, zaključuje se kako u promatranom području nastupa opadanje u broju pojedinaca koji dohodak ostvaruju po osnovi kapitala i drugog dohotka. Na primjeru grada Splita, broj onih koji ostvaruju dohodak od kapitala je smanjen za 5,20 posto, a onih koji ostvaruju drugi dohodak je smanjen za 33,09 posto. Broj onih koji ostvaruju drugi dohodak, u strukturi zauzimaju manje značajnu ulogu, što znači da je apsolutna brojka onih koji ostvaruju dohodak lako promjenjiva i isto se ogleda kroz visoke relativne promjene. Evidentirane promjene u broju pojedinaca koji dohodak ostvaruju od kapitala i drugog dohotka na razini grada Splita mogu se uočiti i na ostalim usporednim područjima.

Na razmatranom području je zabilježena izražena promjena u kategoriji pojedinci koji dohodak ostvaruju od imovine i imovinskih prava, stoga je vrijedno osvrnut se na zabilježene promjene. U gradu Splitu zabilježen je rast od 48,04 posto što Split svrstava uz razmatrana područja s najvećim rastom, tj. SDŽ (56,77 posto) i grad Dubrovnik (60,82 posto).

Tablica 21. Struktura pojedinaca koji ostvaruju dohotke, 2017. godina.

Područje	Grupacija	Broj posloprimaca	Verižni indeks
Grad Split	IZ JOPPD - ZAPOSLENICI	66.818	104,16
Grad Split	IZ JOPPD - UMIROVLJENICI	51.556	108,77
Grad Split	OBRT I SLOBODNA ZANIMANJA	2.321	93,03
Grad Split	DOHODAK OD KAPITALA	57.723	94,80
Grad Split	DRUGI DOHODAK	11.036	66,91
Grad Split	DOHODAK OD IMOVINE I IMOVINSKIH PRAVA	4.619	148,04
Grad Split	DOHODAK OD OSIGURANJA	1.103	103,86
Grad Split	POVREMENI RAD - IMOVINA	11.440	112,71
Grad Split	Ukupno za Grad Split	141.141	/

Područje	Grupacija	Broj posloprimaca	Verižni indeks
Splitsko-dalmatinska županija	IZ JOPPD - ZAPOSLENICI	167.954	103,36
Splitsko-dalmatinska županija	IZ JOPPD - UMIROVLJENICI	118.436	101,29
Splitsko-dalmatinska županija	OBRT I SLOBODNA ZANIMANJA	7.552	92,36
Splitsko-dalmatinska županija	DOHODAK OD KAPITALA	133.526	94,04
Splitsko-dalmatinska županija	DRUGI DOHODAK	24.608	68,40
Splitsko-dalmatinska županija	DOHODAK OD IMOVINE I IMOVINSKIH PRAVA	11.394	156,77
Splitsko-dalmatinska županija	DOHODAK OD OSIGURANJA	2.008	103,45
Splitsko-dalmatinska županija	POVREMENI RAD - IMOVINA	32.661	110,15
Splitsko-dalmatinska županija	Ukupno za SDŽ	347.092	/
Republika Hrvatska	IZ JOPPD - ZAPOSLENICI	1.592.102	101,96
Republika Hrvatska	IZ JOPPD - UMIROVLJENICI	1.119.030	99,85
Republika Hrvatska	OBRT I SLOBODNA ZANIMANJA	76.176	94,43
Republika Hrvatska	DOHODAK OD KAPITALA	1.177.580	95,85
Republika Hrvatska	DRUGI DOHODAK	272.938	75,60
Republika Hrvatska	DOHODAK OD IMOVINE I IMOVINSKIH PRAVA	126.999	122,43
Republika Hrvatska	DOHODAK OD OSIGURANJA	30.007	98,55
Republika Hrvatska	POVREMENI RAD - IMOVINA	216.274	112,63
Republika Hrvatska	Ukupno za RH	3.182.838	/
Grad Zagreb	IZ JOPPD - ZAPOSLENICI	352.898	104,21
Grad Zagreb	IZ JOPPD - UMIROVLJENICI	215.186	103,63

Područje	Grupacija	Broj posloprimaca	Verižni indeks
Grad Zagreb	OBRT I SLOBODNA ZANIMANJA	11.393	92,54
Grad Zagreb	DOHODAK OD KAPITALA	277.480	96,89
Grad Zagreb	DRUGI DOHODAK	66.231	76,44
Grad Zagreb	DOHODAK OD IMOVINE I IMOVINSKIH PRAVA	20.953	109,38
Grad Zagreb	DOHODAK OD OSIGURANJA	9.496	99,05
Grad Zagreb	POVREMENI RAD - IMOVINA	45.963	112,25
Grad Zagreb	Ukupno za Grad Zagreb	656.212	/
Grad Rijeka	IZ JOPPD - ZAPOSLENICI	51.200	103,86
Grad Rijeka	IZ JOPPD - UMIROVLJENICI	40.395	106,90
Grad Rijeka	OBRT I SLOBODNA ZANIMANJA	1.895	91,19
Grad Rijeka	DOHODAK OD KAPITALA	41.184	97,13
Grad Rijeka	DRUGI DOHODAK	8.947	75,17
Grad Rijeka	DOHODAK OD IMOVINE I IMOVINSKIH PRAVA	3.781	106,06
Grad Rijeka	DOHODAK OD OSIGURANJA	1.256	94,51
Grad Rijeka	POVREMENI RAD - IMOVINA	7.289	107,07
Grad Rijeka	Ukupno za Grad Rijeka	105.257	/
Grad Zadar	IZ JOPPD - ZAPOSLENICI	28.338	104,26
Grad Zadar	IZ JOPPD - UMIROVLJENICI	20.632	113,96
Grad Zadar	OBRT I SLOBODNA ZANIMANJA	1.650	94,56
Grad Zadar	DOHODAK OD KAPITALA	22.368	95,93
Grad Zadar	DRUGI DOHODAK	4.906	66,58
Grad Zadar	DOHODAK OD IMOVINE I IMOVINSKIH PRAVA	2.246	84,85
Grad Zadar	DOHODAK OD OSIGURANJA	387	93,48

Područje	Grupacija	Broj posloprimaca	Verižni indeks
Grad Zadar	POVREMENI RAD - IMOVINA	4.822	115,39
Grad Zadar	Ukupno za Grad Zadar	59.451	/
Grad Dubrovnik	IZ JOPPD - ZAPOSLENICI	20.546	108,28
Grad Dubrovnik	IZ JOPPD - UMIROVLJENICI	12.366	108,07
Grad Dubrovnik	OBRT I SLOBODNA ZANIMANJA	734	95,20
Grad Dubrovnik	DOHODAK OD KAPITALA	17.164	97,35
Grad Dubrovnik	DRUGI DOHODAK	3.596	66,99
Grad Dubrovnik	DOHODAK OD IMOVINE I IMOVINSKIH PRAVA	394	160,82
Grad Dubrovnik	DOHODAK OD OSIGURANJA	255	93,75
Grad Dubrovnik	POVREMENI RAD - IMOVINA	5.472	110,55
Grad Dubrovnik	Ukupno za Grad Dubrovnik	39.973	/

Izvor: Porezna uprava (2017).

Naposljetku, uspoređujući strukturnu zastupljenost pojedine grupacije prema ostvarenom dohotku između grada Splita i SDŽ zaključuje se kako nisu zabilježena značajnija razlikovanja između lokalne i županijske razine. Konkretnije iskazano, na prostoru grada Splita i SDŽ uočena je najistaknutija zastupljenost pojedinaca koji dohodak ostvaruju po osnovi rada potom pojedinaca koji dohodak ostvaruju po osnovi kapitala nakon čega slijede umirovljenici. Usporedba grada Splita i SDŽ na manje zastupljenim grupacijama prema izvoru ostvarenog dohotka (npr. dohodak od imovine i imovinskih prava, dohodak od osiguranja), ukazuje kako nije bilo relativnog razlikovanja između lokalne i županijske razine.

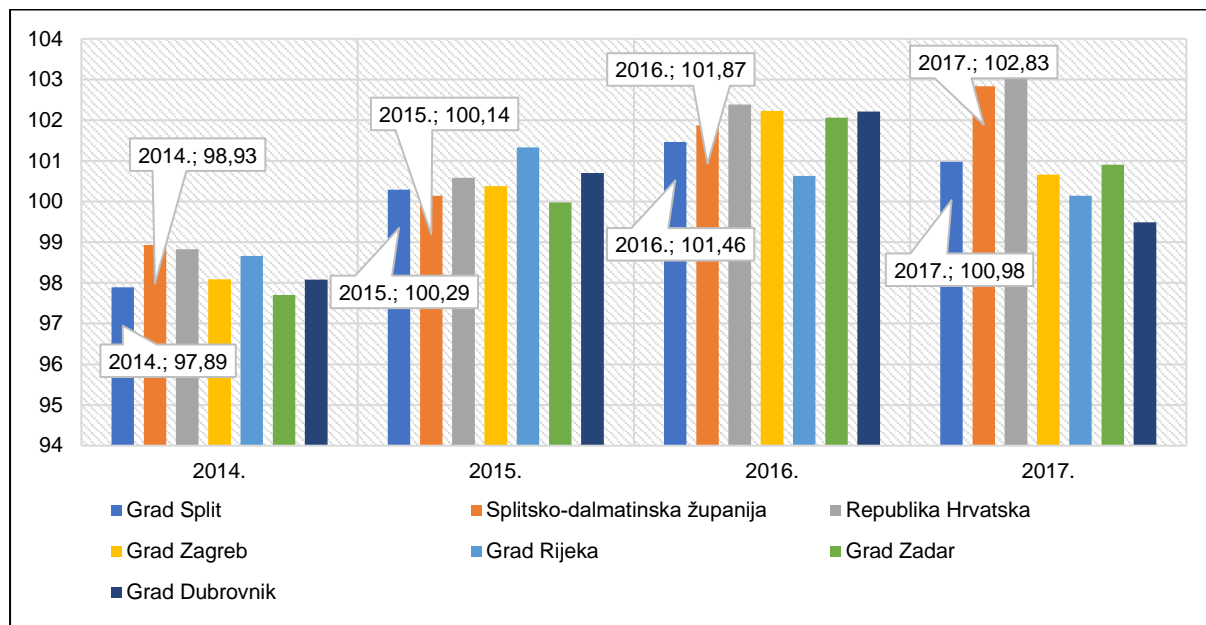
Za bolje razumijevanje odnosnog segmenta tržišta rada, potrebno je razmotriti dohotke po prethodno navedenim skupinama. Promatrajući prosječne godišnje dohotke za razdoblje 2013.-17. (Tablica 22.). Moguće je uočiti porast prosječnog dohotka za najbrojniju skupinu, zaposlene, i na prostoru grada Splita i na prostoru Splitsko-dalmatinske županije. Međutim grad Split bilježi blaži porast prosječnog dohotka prema zaposlenome u usporedbi sa SDŽ te prosjekom RH.

S druge strane zabilježen je zamjetan pad prosječnog dohotka od mirovine, gdje je na prostoru grada Splita zabilježeno smanjenje udjela dohotka od mirovine u prosječnom dohotku zaposlenika, koji pripada istom promatranom prostoru, s razine od 56,21 posto (2013. godine) na 50,87 posto (2017. godine). Postavljajući u odnos prosječnu mirovinu i prosječni dohodak od rada te uspoređujući takav odnos na početku razmatranja (2013. godina) i na kraju razdoblja (2017. godina) grad Split bilježi bolji rezultat od rezultata zabilježenog na razini RH.

Usprkos prethodno naznačenom padu relativnog udjela pojedinaca koji ostvaruju dohodak od obrta i slobodnih zanimanja, zanimljivo je primijetiti rast prosječnog dohotka u navedenoj kategoriji od 27,16 posto za razdoblje 2013.-17. za grad Split. Navedeni porast premašio je i zabilježenu pozitivnu promjenu na prostoru SDŽ, a koji je u istom periodu iznosio visokih 17,52 posto. Zabilježene su pozitivne promjene

i u ostalim usporednim područjima, a isto ukazuje kako rast prosječnog dohotka kod obrta i slobodnih zanimanja nije primarno vezan uz specifične uvjete lokane sredine, već da je posljedica promjena u širem okruženju.

Grafički prikaz 12. Promjena verižnog indeksa godišnjeg dohotka za zaposlene u razdoblju 2014.-17.

Izvor: Porezna uprava (2017).

Tablica 22. Prosječni godišnji dohodak u 2017. godini prema izvoru dohotka

Područje	Grupacija	Prosječan godišnji dohodak				
		2013	2014	2015	2016	2017
Grad Split	IZ JOPPD - ZAPOSLENICI	61.1 30	59.8 43	60.0 18	60.8 96	61.4 92
Grad Split	IZ JOPPD - UMIROVLJENICI	34.3 61	33.5 73	33.4 49	33.6 37	31.2 80
Grad Split	OBRT I SLOBODNA ZANIMANJA	66.9 64	66.4 59	72.0 49	78.2 49	85.1 49
Grad Split	DOHODAK OD KAPITALA	-	12.8 04	5.75 0	7.09 5	8.50 3
Grad Split	DRUGI DOHODAK	-	9.31 1	9.44 0	10.0 45	14.9 52
Grad Split	DOHODAK OD IMOVINE I IMOVINSKIH PRAVA	-	8.20 0	9.28	1.99 4	2.30 6

Područje	Grupacija	Prosječan godišnji dohodak				
		2013	2014	2015	2016	2017
	
Grad Split	DOHODAK OD OSIGURANJA		8.51 4	18.0 03	8.72 8	8.40 9
Grad Split	POVREMENI RAD - IMOVINA		-	-	-	-
Grad Split	Ukupno za Grad Split	39.0 63	38.5 05	30.5 64	30.6 63	46.7 25
Splitsko-dalmatinska županija	IZ JOPPD - ZAPOSLENICI	52.0 52	51.4 96	51.5 70	52.5 36	54.0 26
Splitsko-dalmatinska županija	IZ JOPPD - UMIROVLJENICI	30.8 33	30.0 67	30.0 17	30.2 71	30.5 17
Splitsko-dalmatinska županija	OBRT I SLOBODNA ZANIMANJA	66.1 98	72.1 44	69.2 49	73.8 42	77.7 92
Splitsko-dalmatinska županija	DOHODAK OD KAPITALA		13.3 64	5.10 9	5.69 3	6.65 2
Splitsko-dalmatinska županija	DRUGI DOHODAK		7.23 5	7.36 3	7.66 2	10.9 54
Splitsko-dalmatinska županija	DOHODAK OD IMOVINE I IMOVINSKIH PRAVA	-	6.97 3	868	2.07 3	2.65 0
Splitsko-dalmatinska županija	DOHODAK OD OSIGURANJA		8.28 9	13.3 03	8.02 5	7.86 2
Splitsko-dalmatinska županija	POVREMENI RAD - IMOVINA		-	-	-	-
Splitsko-dalmatinska županija	Ukupno za SDŽ	34.8 48	34.5 92	27.3 16	27.3 47	41.7 16
Republika Hrvatska	IZ JOPPD - ZAPOSLENICI	58.0 89	57.4 07	57.7 40	59.1 19	61.1 40
Republika Hrvatska	IZ JOPPD - UMIROVLJENICI	27.8 81	29.1 10	29.2 10	29.5 22	30.2 06
Republika Hrvatska	OBRT I SLOBODNA ZANIMANJA	58.7 05	61.0 05	66.8 43	70.9 94	75.4 29
Republika Hrvatska	DOHODAK OD KAPITALA	-	15.6 44	5.02 9	6.35 6	7.22 9

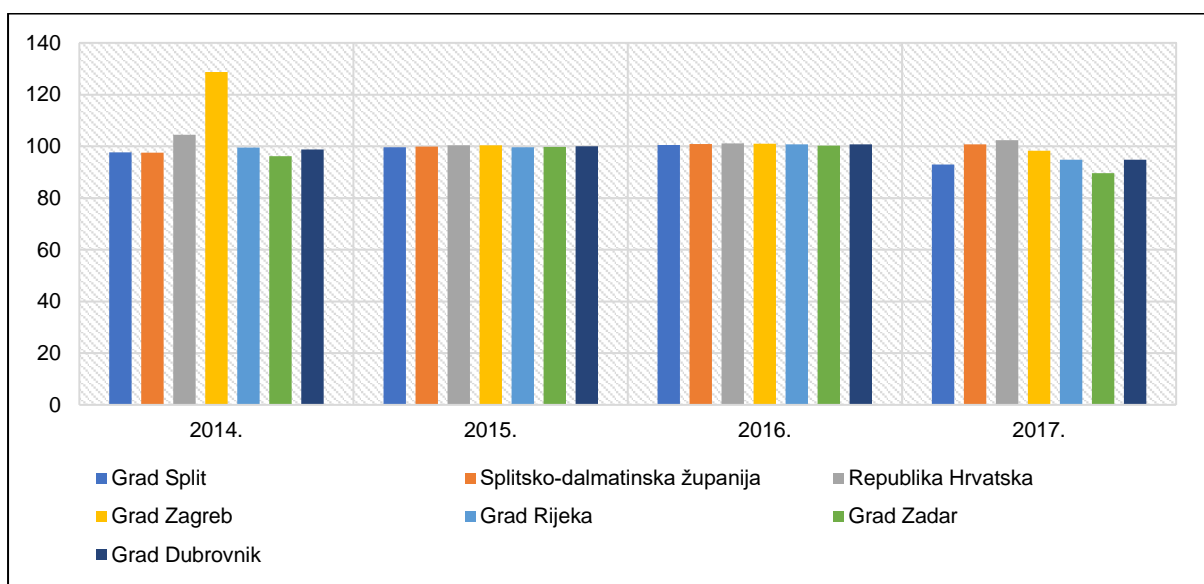
Područje	Grupacija	Prosječan godišnji dohodak				
		2013	2014	2015	2016	2017
Republika Hrvatska	DRUGI DOHODAK		7.37 5	7.60 6	8.18 7	10.7 67
Republika Hrvatska	DOHODAK OD IMOVINE I IMOVINSKIH PRAVA		9.65 7	1.03 1	1.60 0	2.54 2
Republika Hrvatska	DOHODAK OD OSIGURANJA		7.78 3	7.44 6	7.24 1	7.28 3
Republika Hrvatska	POVREMENI RAD - IMOVINA		-	-	-	-
REPUBLIKA HRVATSKA	Ukupno za RH	36.3 57	37.4 91	29.1 54	30.4 10	46.7 76
Grad Zagreb	IZ JOPPD - ZAPOSLENICI	79.6 10	78.0 92	78.3 86	80.1 31	80.6 64
Grad Zagreb	IZ JOPPD - UMIROVLJENICI	27.4 83	35.3 76	35.5 13	35.8 68	35.2 43
Grad Zagreb	OBRT I SLOBODNA ZANIMANJA	65.8 35	69.3 75	71.8 54	76.2 35	81.5 68
Grad Zagreb	DOHODAK OD KAPITALA		20.4 82	8.90 5	10.6 11	12.6 58
Grad Zagreb	DRUGI DOHODAK		13.1 20	14.0 95	14.4 10	19.1 76
Grad Zagreb	DOHODAK OD IMOVINE I IMOVINSKIH PRAVA	-	11.8 39	1.15 3	1.70 8	4.24 2
Grad Zagreb	DOHODAK OD OSIGURANJA		8.03 0	7.33 2	7.22 5	7.58 0
Grad Zagreb	POVREMENI RAD - IMOVINA		-	-	-	-
Grad Zagreb	Ukupno za Grad Zagreb	42.1 84	48.6 85	38.5 46	39.8 59	63.8 86
Grad Rijeka	IZ JOPPD - ZAPOSLENICI	62.6 30	61.7 94	62.6 16	63.0 14	63.1 04
Grad Rijeka	IZ JOPPD - UMIROVLJENICI	34.4 80	34.3 25	34.1 90	34.4 33	32.6 46

Područje	Grupacija	Prosječan godišnji dohodak				
		2013	2014	2015	2016	2017
Grad Rijeka	OBRT I SLOBODNA ZANIMANJA	64.7 90	68.8 29	73.0 56	77.1 78	82.7 51
Grad Rijeka	DOHODAK OD KAPITALA	-	21.2 57	6.00 5	7.60 6	8.31 1
Grad Rijeka	DRUGI DOHODAK		8.54 6	8.95 7	9.37 1	11.1 99
Grad Rijeka	DOHODAK OD IMOVINE I IMOVINSKIH PRAVA		2.49 1	917	997	1.35 5
Grad Rijeka	DOHODAK OD OSIGURANJA		8.04 4	6.95 2	7.52 2	7.58 9
Grad Rijeka	POVREMENI RAD - IMOVINA		-	-	-	-
Grad Rijeka	Ukupno za Grad Rijeka		40.3 96	40.9 15	31.2 69	32.3 24
Grad Zadar	IZ JOPPD - ZAPOSLENICI	57.5 12	56.1 90	56.1 76	57.3 33	57.8 54
Grad Zadar	IZ JOPPD - UMIROVLJENICI	33.6 05	32.3 12	32.2 17	32.3 12	28.9 58
Grad Zadar	OBRT I SLOBODNA ZANIMANJA	65.1 22	60.1 66	66.2 26	69.9 74	76.4 01
Grad Zadar	DOHODAK OD KAPITALA	-	8.69 6	4.26 8	5.55 3	5.68 0
Grad Zadar	DRUGI DOHODAK		6.84 7	7.13 1	7.99 5	10.9 91
Grad Zadar	DOHODAK OD IMOVINE I IMOVINSKIH PRAVA		3.92 0	868	1.01 8	1.48 1
Grad Zadar	DOHODAK OD OSIGURANJA		9.65 6	8.41 5	9.07 7	7.52 7
Grad Zadar	POVREMENI RAD - IMOVINA		-	-	-	-
Grad Zadar	Ukupno za Grad Zadar		38.7 06	36.3 87	28.7 43	28.9 59

Područje	Grupacija	Prosječan godišnji dohodak				
		2013	2014	2015	2016	2017
Grad Dubrovnik	IZ JOPPD - ZAPOSLENICI	62.056	60.864	61.292	62.650	62.332
Grad Dubrovnik	IZ JOPPD - UMIROVLJENICI	34.461	34.026	34.040	34.304	32.533
Grad Dubrovnik	OBRT I SLOBODNA ZANIMANJA	75.329	72.253	75.706	83.312	90.592
Grad Dubrovnik	DOHODAK OD KAPITALA	-	17.074	8.398	11.427	10.172
Grad Dubrovnik	DRUGI DOHODAK	-	8.521	7.685	8.910	12.388
Grad Dubrovnik	DOHODAK OD IMOVINE I IMOVINSKIH PRAVA	-	5.029	1.089	1.553	2.122
Grad Dubrovnik	DOHODAK OD OSIGURANJA	-	8.989	8.041	9.826	6.691
Grad Dubrovnik	POVREMENI RAD - IMOVINA	-	-	-	-	-
Grad Dubrovnik	Ukupno za Grad Dubrovnik	37.804	37.265	30.442	31.815	49.312

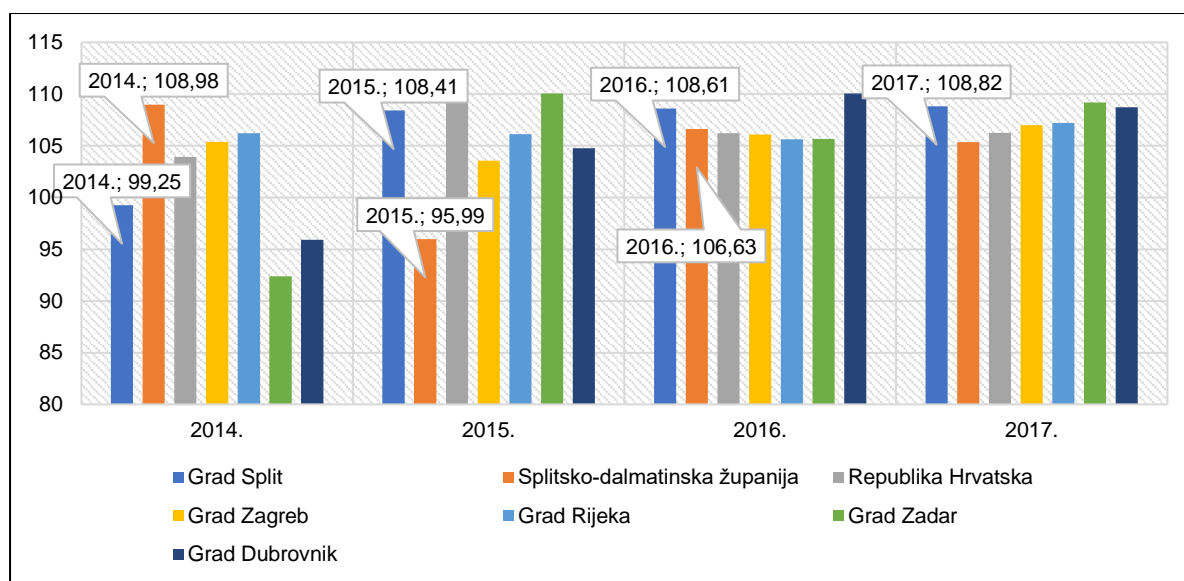
Izvor: Porezna uprava (2017).

Grafički prikaz 13. Promjena verižnog indeksa godišnjeg dohotka za umirovljenike u razdoblju 2014.-17.

Izvor: Porezna uprava (2017).

Grafički prikaz 14. Promjena verižnog indeksa godišnjeg dohodak za obrtnike i pojedince koji se bave slobodnim zanimanjem u razdoblju 2014.-17.

Izvor: Porezna uprava (2017).

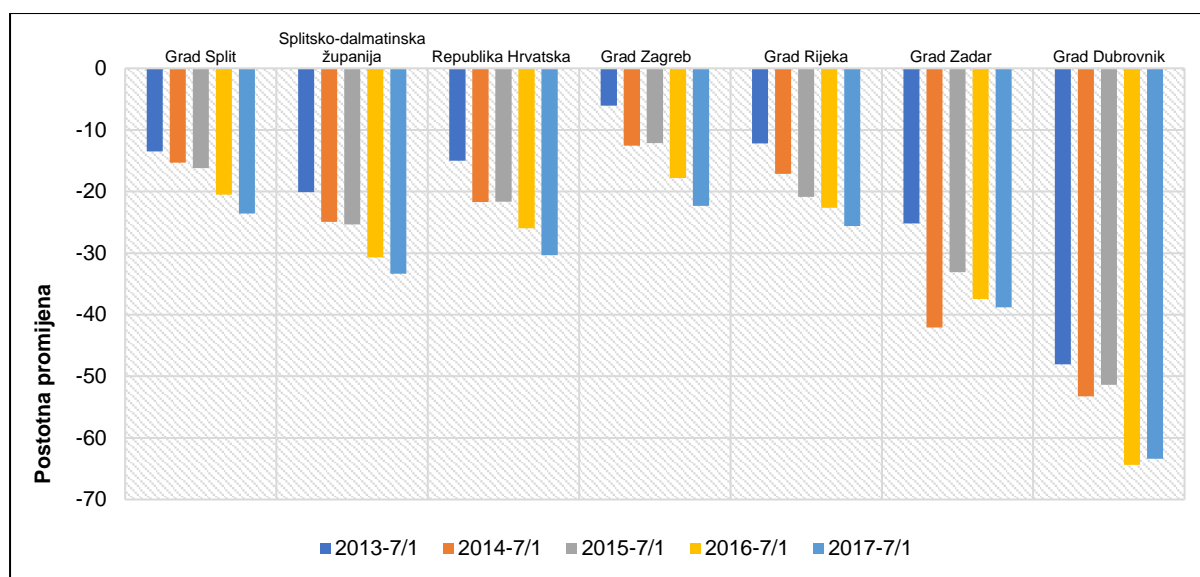
Uspoređujući pak vrijednosti lokane sredine sa županijskom razinom, primjetno je kako prosječan dohodak najzastupljenijih skupina (zaposlenici i umirovljenici) značajno viši od prosjeka Županije. Preciznije, prosječan dohodak zaposlenika na prostoru grada Splita je 13,82 posto veći od prosjeka Županije, dok je prosječan dohodak umirovljenika na prostoru grada Splita za 2,5 posto veći od prosjeka Županije. Također, potrebno je uočiti da je prosječan dohodak kod svih drugih kategorija (izuzev kategorije dohodak od imovine i imovinskih prava) viši na prostoru promatranog Grada u odnosu na Županiju. Posebice je vidljivo odstupanje kod pojedinaca koji ostvaruju dohodak od kapitala i drugi dohodak. Navedeni podaci, dakako, odraz su puno većeg broja faktora, osim onih zastupljenih u odnosnom dijelu analize tržišta rada.

2.2.4. Nezaposlenost

Za daljnje produbljivanje razumijevanja procesa na tržištu rada, bitno je promotriti i strukturu i dinamiku nezaposlenih osoba na prostoru grada Splita. Za analiziranje značaja fenomena nezaposlenosti na prostoru promatrane jedinice lokalne samouprave, potrebno je prvo istaknuti da je Republika Hrvatska tijekom razdoblja 2013.-17. izraženije osjetila posljedice negativnih globalnih kretanja te da su potkraj promatranog razdoblja uslijedili pozitivni pomaci na tržištu rada u smislu da se javila izraženija potreba za radnom snagom.

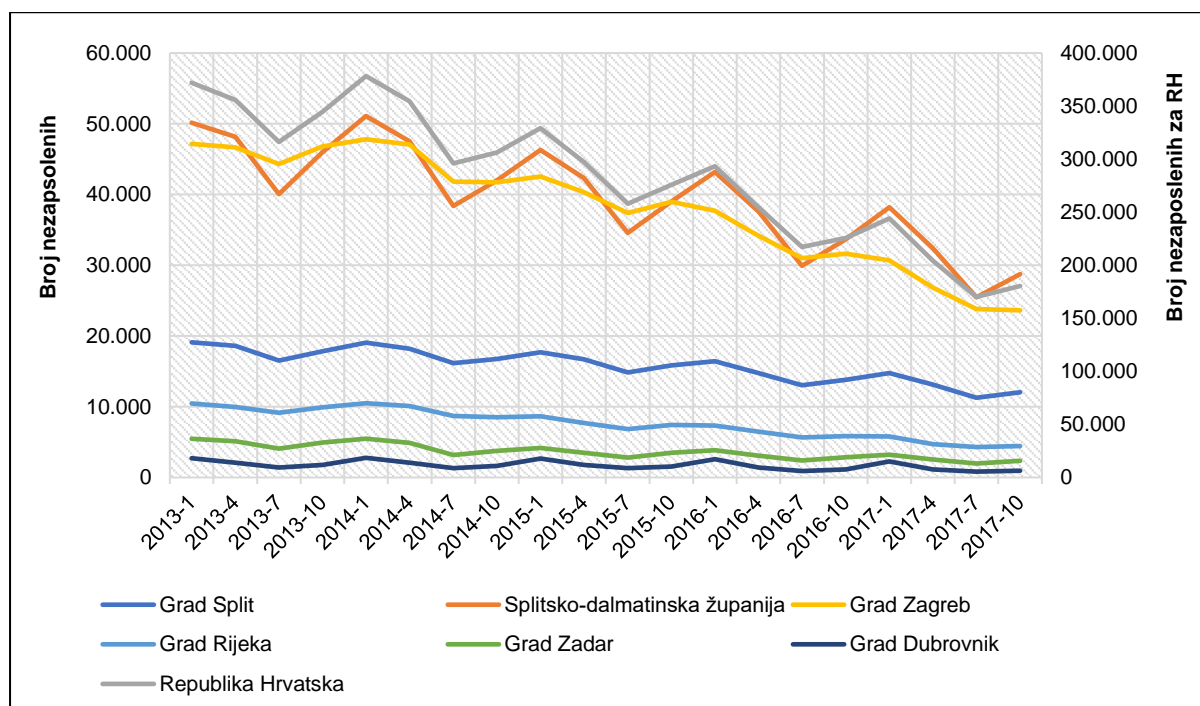
Promatrajući broj nezaposlenih osoba u srpnju u odnosu na siječanj za razdoblje od 2013.-17., grad Split 2013. godine bilježi smanjenje nezaposlenih osoba za 13,49 posto što je u odnosu na prosjek SDŽ, RH i odabrane gradove, Zadar i Dubrovnik, manje sezonsko smanjenje broja nezaposlenih osoba. Navedene relativno manje sezonske oscilacije u odnosu na županijski i nacionalni prosjek zabilježene su sve do 2017. godine usprkos sve izraženijoj sezonalnosti koja zahvaća tržište rada u Splitu. Kada se usporedi stanje nezaposlenih osoba iz srpnja i siječnja 2017. godine, zabilježeno je smanjenje broja nezaposlenih osoba za visokih 23,57 posto. Promjene koje su zahvatile grad Split, dakako, oslikavaju promjene s kojima se suočavaju sve promatrane grupe (gradovi i odabrana područja). Višestruko povećanje sezonskih oscilacija se može povezati s prethodno predstavljenim podacima o strukturi dohotka na prostoru grada Splita, kao i sa samom strukturom gospodarstva u kojoj su s protokom vremena zastupljene djelatnosti s izraženijim sezonskim oscilacijama.

Grafički prikaz 15. Promjena u broju nezaposlenih osoba u srpnju u odnosu na siječanj za razdoblje 2013.-17.

Izvor: HZZ (2017).

Grafički prikaz 16. Kretanje nezaposlenih za razdoblje 2013.-17.

Izvor: HZZ (2017).

Uspoređujući pad broja nezaposlenih, razvidno je kako se broj istih smanjio za sva promatrana područja. Usporedba evidentiranog broja nezaposlenih osoba koncem listopada 2013. i listopada 2017. godine, ističe činjenicu kako je u gradu Splitu broj nezaposlenih osoba smanjen za značajnih 32,42 posto, međutim, podatak otkriva kako je pozitivna promjena manje izražena u gradu Splitu u odnosu na ostale gradove i područja.

Razloge smanjenja broja nezaposlenih valja pronaći u činjenici da je nastupio oporavak gospodarstva, koji je dodatno potaknut uspješnim turističkim rezultatima, što uvjetuje potrebu za radnom snagom, a isto se potvrđuje porastom broja zaposlenih. U 2017. godini u odnosu na 2016. godinu, na području

grada Splita zabilježen je porast broja pojedinaca koji ostvaruju dohodak od zaposlenja u visini od 4,16 posto što je nešto viša vrijednost od zabilježene na razini SDŽ (3,36 posto). Ostala razmatrana područja također su zabilježila približno jednaku stopu rasta koju je doživio grad Split uz iznimku za grad Dubrovnik koji bilježi povećanje broja pojedinaca koji ostvaruju dohodak od zaposlenja za 8,28 posto.

Dodatan razlog smanjenju broja nezaposlenih valja pronaći u činjenici da je na području grada Splita uočen značajniji rast u broju umirovljenika. Riječ je o rastu od 8,77 posto evidentiranom u 2017. godini u odnosu na 2016., što je značajno iznad zabilježenog rasta na razini SDŽ (1,29 posto) i RH koja nije evidentirala značajniju promjenu stanja. Grad Dubrovnik također je bilježio rast broja umirovljenika na razini grada Splita. Područje koje se posebno izdvaja u evidentiranom rastu broja umirovljenika je grad Zadar za koji je utvrđen rast od visokih 13,96 posto. Zabilježen rast u broju umirovljenika na razini grada Splita u 2017. godini nije nastavak trenda iz ranijeg razdoblja budući da u razdoblju 2014.-16. nema značajnijih promjena.

Tablica 23. Broj nezaposlenih osoba po odabranim mjesecima i dobnim skupinama na prostoru grada Splita, Splitsko-dalmatinske županije, Republike Hrvatske i odabranih gradova u razdoblju 2013.-17.

Usporedba	Grad Split (%)	Splitsko-dalmatinska županija (%)	Republika Hrvatska (%)	Grad Zagreb (%)	Grad Rijeka (%)	Grad Zadar (%)	Grad Dubrovnik (%)
2013-1/2017-1	-22,83	-23,79	-34,37	-34,96	-44,65	-41,15	-16,42
2013-4/2017-4	-29,43	-32,74	-42,54	-42,50	-52,76	-50,26	-45,10
2013-7/2017-7	-31,82	-36,41	-46,20	-46,21	-53,10	-51,87	-41,14
2013-10/2017-10	-32,42	-37,46	-47,62	-49,50	-55,14	-52,15	-46,72

Izvor: HZZ (2017).

Zanimljivo je istaknuti zaključak prema Godišnjem izvješću HZZ RU Split (2019) kako kretanje broja nezaposlenih osoba posljednjih godina (od 2016. do 2018. godine) bilježi promjene trenda. Tako je primjerice maksimalan broj nezaposlenih osoba u SDŽ evidentiran u mjesecu siječnju, dok je prijašnjih godina, maksimalan broj nezaposlenih osoba obično bio evidentiran u veljači ili ožujku. Promjene u trendu kretanja broja nezaposlenih osoba zabilježene su i u mjesecu rujnu odnosno u listopadu 2017. i 2018. godine u smislu da je porast broja nezaposlenih osoba počeo nastupati u listopadu umjesto u rujnu što je do tad bilo uobičajeno. HZZ u istom izvješću ističe kako su za području SDŽ značajne međugodišnje stope pada broja nezaposlenih od kojih je najveća bila u rujnu 2018. godine, kada je broj nezaposlenih bio za 17,8 posto manji od prethodne godine.

Ukoliko se istaknute promjene trenda kretanja broja nezaposlenih dovedu u vezu s dinamikom zapošljavanja u turizmu i ugostiteljstvu te ostalim pratećim djelatnostima tada je promjena trenda razumljiva uslijed zabilježenog turističkog rasta na čitavom području SDŽ.

Tablica 24. Prosječan broj i struktura nezaposlenih osoba prema prethodnom radnom iskustvu u razdoblju 2013.-17.

Godina	Grad Split		SDŽ		Republika Hrvatska		Grad Zagreb	
	Bez iskustva	Radno iskustvo	Bez iskustva	Radno iskustvo	Bez iskustva	Radno iskustvo	Bez iskustva	Radno iskustvo

2013	3.408	14.541	7.294	38.599	61.442	283.670	9.294	36.622
2014	3.368	14.034	7.230	36.989	59.640	268.547	8.819	35.138
2015	3.015	13.077	6.526	33.519	52.255	233.652	7.802	31.404
2016	2.528	11.726	5.375	30.008	42.935	198.925	6.300	26.510
2017	2.066	10.479	4.283	26.175	31.985	161.982	4.512	20.850

Godina	Grad Rijeka		Grad Zadar		Grad Dubrovnik	
	Bez iskustva	Radno iskustvo	Bez iskustva	Radno iskustvo	Bez iskustva	Radno iskustvo
2013	1.607	8.213	736	4.116	219	1.772
2014	1.531	7.712	634	3.525	220	1.739
2015	1.212	6.301	557	2.871	197	1.644
2016	997	5.131	470	2.496	156	1.338
2017	712	3.940	377	2.068	115	1.164

Godina	Grad Split		SDŽ		Republika Hrvatska		Grad Zagreb	
	Bez iskustva (%)	Radno iskustvo (%)	Bez iskustva (%)	Radno iskustvo (%)	Bez iskustva (%)	Radno iskustvo (%)	Bez iskustva (%)	Radno iskustvo (%)
2013	18,99	81,01	15,89	84,11	17,80	82,20	20,24	79,76
2014	19,35	80,65	16,35	83,65	18,17	81,83	20,06	79,94
2015	18,74	81,26	16,30	83,70	18,28	81,72	19,90	80,10
2016	17,74	82,26	15,19	84,81	17,75	82,25	19,20	80,80
2017	16,47	83,53	14,06	85,94	16,49	83,51	17,79	82,21

Godina	Grad Rijeka		Grad Zadar		Grad Dubrovnik	
	Bez iskustva (%)	Radno iskustvo (%)	Bez iskustva (%)	Radno iskustvo (%)	Bez iskustva (%)	Radno iskustvo (%)
2013	16,36	83,64	15,16	84,84	11,01	88,99

2014	16,57	83,43	15,23	84,77	11,23	88,77
2015	16,13	83,87	16,24	83,76	10,68	89,32
2016	16,27	83,73	15,84	84,16	10,44	89,56
2017	15,31	84,69	15,41	84,59	8,99	91,01

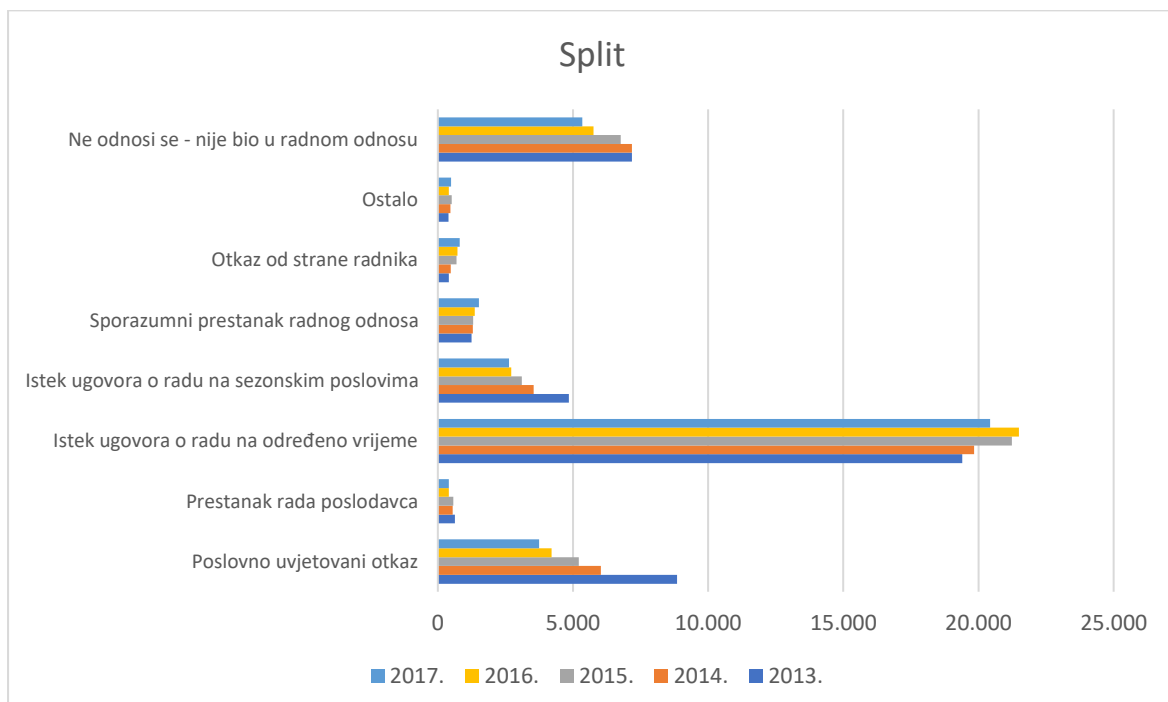
Napomena: podaci u tablicama se odnose na prosjek te su relativne vrijednosti izvedene temeljem prosječnih vrijednosti

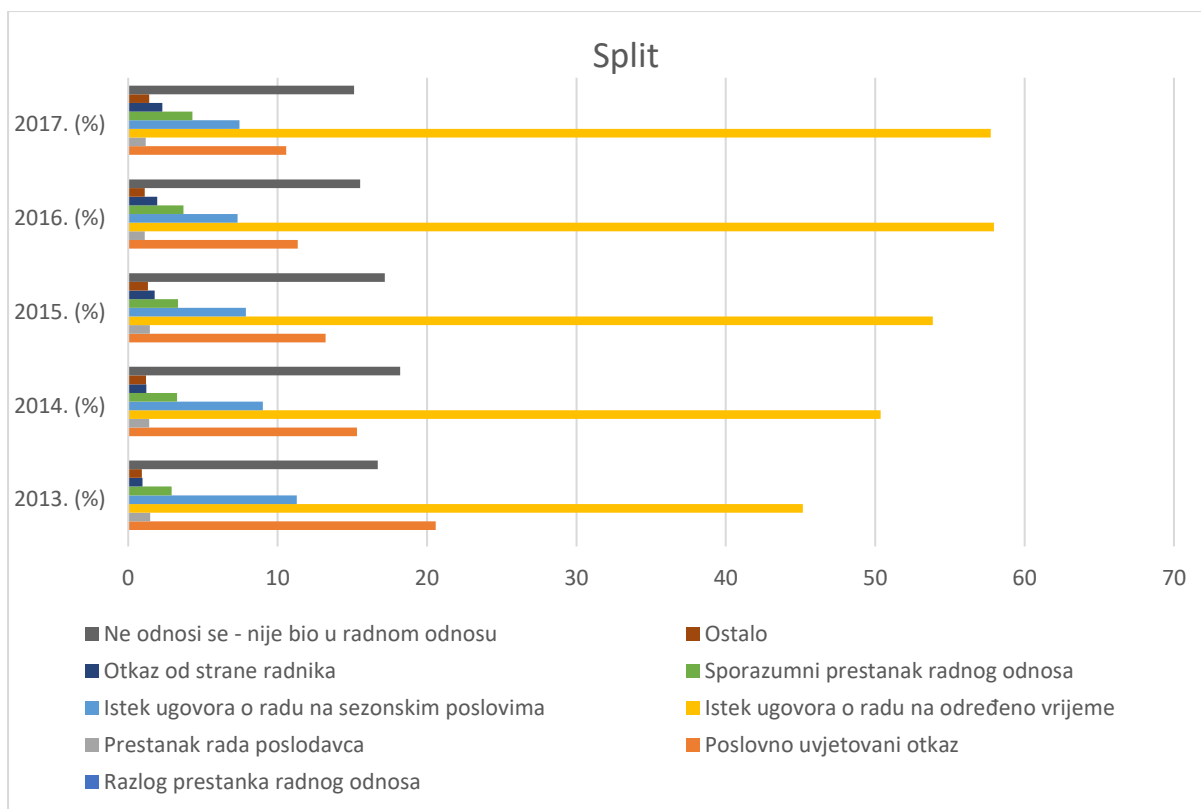
Izvor: HZZ (2017).

Udio nezaposlenih osoba s prethodnim radnim iskustvom u 2017. iznosio je 83,53 posto što je visok udio, a u usporedbi s promatranim gradovima te područjima zaključuje se kako je na razini usporednog. Primjetno je kako udio, ali i apsolutno izražen broj nezaposlenih koje nemaju prethodno radno iskustvo u opadanju. Potonje se pripisuje sve značajnijem i intenzivnijem sezonskom zapošljavanju u turizmu kada se osobe zapošljavaju odmah nakon završetka obrazovanja te se nakon završetka sezonskog rada sa stečenim iskustvom prijavljuju na HZZ. Prema Godišnjem izvješću HZZ RU Split (2019) najveći udio nezaposlenih s radnim iskustvom činili su nezaposleni koji su imali prethodno radno iskustvo u djelatnostima trgovine na veliko i malo odnosno djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane koja između ostalog bilježi sve veću značajnost promatrajući ovaj aspekt.

Na prostoru grada Splita temeljni razlog prestanka radnog odnosa je istek ugovora na određeno vrijeme (2017. iznosi 57,73 posto svih prestanka radnih odnosa) te je u usporedbi s 2013. godinom ta brojka porasla. Zanimljivo je istaknuti činjenicu da je u usporednom razdoblju porasla izloženost turističkoj sezoni za koju je pretpostavljena sezonalnost, a s tim u vezi i angažman radne snage na određeno vrijeme. Kada se podaci za grad Split usporede s ostalim gradovima i područjima, zaključuje se kako grad Split bilježi za promatrano razdoblje gotovo jednak udio prestanka radnog odnosa koji su opravdani istekom ugovora na određeno vrijeme kao i SDŽ, što je daleko više od prosjeka RH, ali i ostalih usporednih gradova (pogledati detaljne tablice u prilogu).

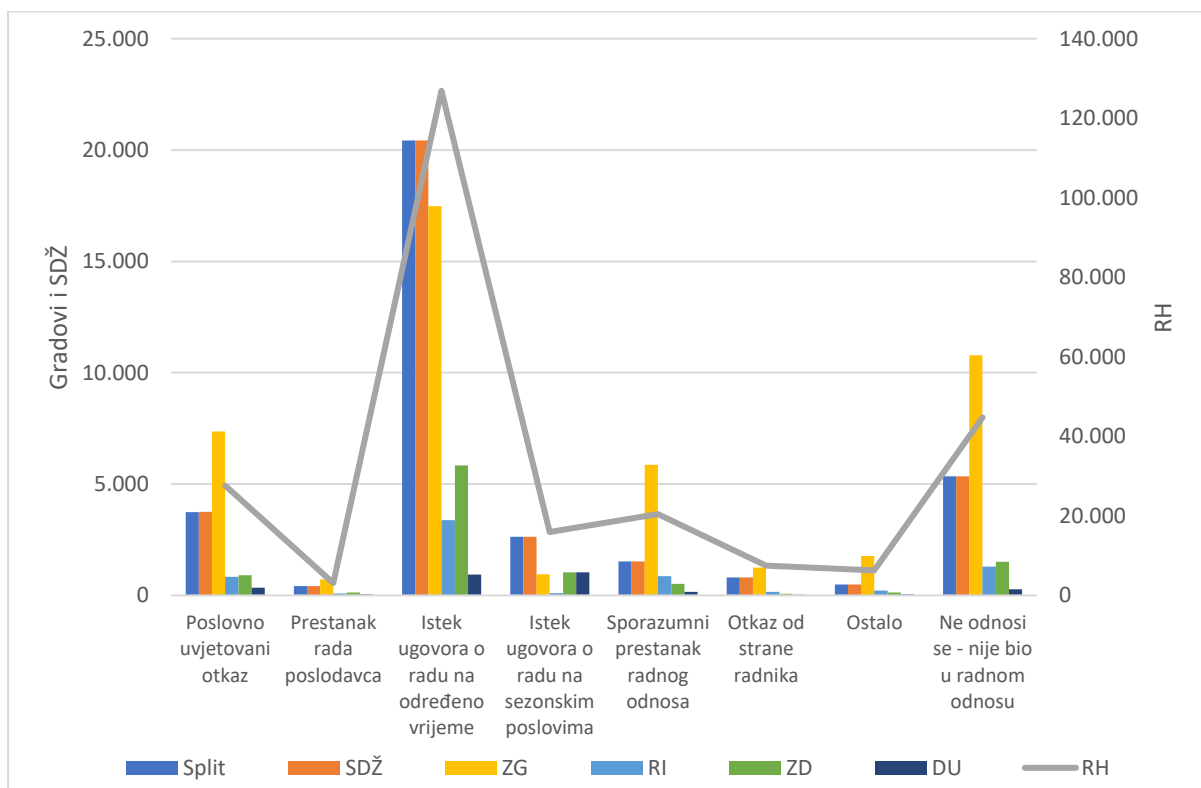
Grafički prikaz 17 Razlozi prestanka radnog odnosa zaposlenika, ukupni broj i %, u razdoblju 2013.-2017 za Split

Izvor: izrada autora prema podacima HZZ (2017).

Grafički prikaz 18 Razlozi prestanka radnog odnosa za usporedne gradove, Split, SDŽ i RH, 2017.

Izvor: izrada autora prema podacima HZZ (2017).

Promatrajući dobnu strukturu nezaposlenih po odabranim mjesecima u gradu Splitu (Tablica 25.) vidljiv je značajan udio mladih (15-29 godina) u ukupnom broju nezaposlenih koji je na početku 2013. iznosio

31,20 posto, a u listopadu 2017., 23,72 posto. S druge strane, udio starijih od 50 godina u kontingentu nezaposlenih je rastao u promatranom periodu. Naime, početkom 2013. godine evidentiran je udio od 24,36 posto, dok je u listopadu 2017. taj udio iznosio 33,34 posto. Dio navedenog rasta kod promatrane dobne skupine valja pripisati i relativno niskoj sezonalnosti (mjerenje ožujak i listopad), a što pak upućuje i na izraženiju prisutnost fenomena dugotrajne nezaposlenosti kod osoba iznad 50. godine života.

Smanjenje broja nezaposlenih mladih u dobi 15-29 te porast broja nezaposlenih starijih od 50 godina trendovi su koji su primjetni u gradu Splitu, SDŽ, RH i grupi odabranih gradova, uz iznimku grada Zadra u kojem je došlo do povećanja broja nezaposlenih mladih i to sa 32,63 posto iz 2013. na 35,92 posto u 2017. godini.

Tablica 25. Broj nezaposlenih osoba po odabranim mjesecima i dobnim skupinama na prostoru grada Splita, Splitsko-dalmatinske županije, Republike Hrvatske i odabranih gradova u razdoblju 2013.-17.

Područje	Mjesec	Nezaposleni prema dobi i godinama									
		2013.		2014.		2015.		2016.		2017.	
		15-29	50 i više	15-29	50 i više	15-29	50 i više	15-29	50 i više	15-29	50 i više
Grad Split	1	5.960	4.653	5.657	4.959	5.058	4.757	4.417	4.751	3.834	4.453
	4	5.563	4.716	5.205	4.844	4.462	4.764	3.641	4.599	3.101	4.278
	7	4.492	4.580	4.223	4.602	3.571	4.573	2.867	4.316	2.186	3.981
	10	5.253	4.730	4.837	4.591	4.295	4.646	3.659	4.265	2.856	4.014
Splitsko-dalmatinska županija	1	16.544	11.311	16.220	12.389	14.148	11.809	12.740	11.678	10.944	10.941
	4	15.408	11.325	14.598	11.983	12.109	11.521	10.115	11.236	8.431	10.174
	7	11.497	10.563	10.365	10.872	8.733	10.432	6.966	9.833	5.427	8.798
	10	14.616	11.350	12.844	11.047	11.670	10.762	9.706	10.017	7.731	9.053
Republika Hrvatska	1	126.931	90.774	124.596	97.457	101.835	91.268	88.108	86.170	70.219	76.038
	4	117.296	90.043	113.164	95.420	86.107	87.828	70.620	80.752	53.786	69.153

Područje	Mjesec	Nezaposleni prema dobi i godinama									
		2013.		2014.		2015.		2016.		2017.	
		15-29	50 i više	15-29	50 i više	15-29	50 i više	15-29	50 i više	15-29	50 i više
	7	99.181	85.831	87.753	86.289	72.602	80.113	57.917	72.313	41.918	59.843
	10	115.918	88.857	96.990	86.223	86.539	81.008	68.502	70.539	51.134	60.088
Grad Zagreb	1	15.165	12.576	14.896	13.153	11.557	12.842	10.044	12.072	7.475	10.600
	4	14.438	12.765	13.950	13.372	10.106	12.803	8.084	11.647	5.853	10.016
	7	13.043	12.648	10.935	12.798	9.056	12.246	6.824	11.026	4.633	9.199
	10	15.056	12.761	11.616	12.528	11.198	12.059	8.276	10.592	5.540	8.754
Grad Rijeka	1	3.179	3.075	3.085	3.230	2.328	2.714	2.037	2.416	1.472	2.021
	4	2.897	2.991	2.867	3.187	1.868	2.616	1.570	2.315	1.026	1.790
	7	2.492	2.954	2.279	2.894	1.592	2.392	1.209	2.153	892	1.634
	10	3.027	3.032	2.515	2.670	2.097	2.416	1.537	2.045	1.095	1.593
Grad Zadar	1	1.784	1.309	1.783	1.311	1.340	1.040	1.267	929	1.089	752
	4	1.585	1.284	1.594	1.212	1.053	950	941	818	836	651
	7	1.120	1.190	876	919	777	831	641	699	508	544
	10	1.620	1.212	1.240	926	1.243	870	1.024	692	846	570
	1	875	648	960	674	874	642	826	625	770	486
	4	603	581	652	600	514	524	330	434	278	352

Područje	Mjesec	Nezaposleni prema dobi i godinama									
		2013.		2014.		2015.		2016.		2017.	
		15-29	50 i više	15-29	50 i više	15-29	50 i više	15-29	50 i više	15-29	50 i više
Grad Dubrovnik	7	309	513	292	467	298	459	184	321	155	288
	10	518	549	479	481	422	489	313	314	252	293

Izvor: HZZ (2017).

Sagledavajući promjene na tržištu rada u gradu Splitu, zaključuje se da je u promatranom razdoblju 2013.-17. nastupilo smanjenje broja nezaposlenih osoba za 52,08 posto za dobnu skupinu 15-29 odnosno 13,73 posto za dobnu skupinu 50 i više. Smanjenje nezaposlenosti zabilježeno je i na nacionalnoj razini gdje je za dobnu skupinu 15-29 evidencija pokazala pad od 59,72 posto odnosno za dobnu skupinu 50 i više evidencija je pokazala pad od 33,81 posto.

U konačnici zaključuje se da je na području SDŽ u promatranom razdoblju 2013.-17. nastupilo smanjenje broja nezaposlenih osoba za 53,27 posto za dobnu skupinu 15-29, odnosno, za dobnu skupinu 50 i više je nastupilo smanjenje za 19,96 posto.

Za razumijevanje kretanja na tržištu rada nužno je promotriti obrazovnu struktura kontingenta nezaposlenih osoba (Tablica 26., Tablica 27., Tablica 28.). Promatrajući strukturu nezaposlenih s najnižom razinom obrazovanja (Tablica 26.), moguće je primijetiti da je udio pojedinaca bez i sa završenom osnovnom školom najmanje zastupljen u gradu Splitu u odnosu na sva ostala promatrana područja. Dakle, grad Split bilježi najmanji udio nezaposlenih s obrazovanjem završena osnovna škola ili manje od toga.

Naime u gradu Splitu je u listopadu 2017. godine udio nezaposlenih pojedinaca bez osnovne škole u ukupnom korpusu nezaposlenih iznosio 0,56, dok je prosjek Županije iznosio 0,88 posto, a prosjek RH visokih 6,28 posto. Nadalje, udio nezaposlenih sa završenom osnovnom školom je u istom razmatranom razdoblju iznosio 11,19 posto, dok je županijski prosjek bio na razini od 14,66 posto, a RH na razini 19,94 posto. Udio nezaposlenih osoba sa završenom osnovnom školom ili niže od toga nije se značajnije mijenjao tijekom razmatranog razdoblja 2013.-17. te niska promjenjivost stanja najbolje opisuje status ovog tržišnog segmenta.

Grad Split je za cijelo razmatrano razdoblje 2013.-17. zabilježio najmanju relativnu značajnost nezaposlenih s obrazovanjem završena osnovna škola ili manje od toga unutar ukupnog korpusa nezaposlenih osoba. S obzirom na strukturu gospodarstva u okruženju, ali i obilježja pojedinaca u navedenoj skupini, aktivacija ovog dijela nezaposlenog korpusa će biti najzahtjevnija te će predstavljati i izazov u njihovoj potpunoj integraciji.

Udio nezaposlenih pojedinaca sa završenom srednjom školom u ukupnom broju nezaposlenih (Tablica 27.) otkriva njihovu dominaciju unutar korpusa nezaposlenih. Preciznije, nezaposleni pojedinci sa završenom srednjom školom čine 64,24 posto ukupnog broja nezaposlenih u gradu Splitu koncem listopada 2017. godine. Razmatrana usporedna područja bilježe manju relativnu zastupljenost pojedinaca sa završenom srednjom školom među nezaposlenim korpusom, uz izuzetak SDŽ koja bilježi njihov udio na razini 66,31 posto. Komparirajući navedene vrijednosti sa županijskim i nacionalnim prosjecima, potrebno je istaknuti da je skupina koja uključuje pojedince sa završenom srednjom školom relativno zastupljenija u gradu Splitu, a što dodatno potencira činjenicu da će se izazovi ove skupine nezaposlenih osoba trebati prvenstveno rješavati kroz proaktivnu politiku prema obrtima i samozapošljavanju.

Promatrajući kretanja broja nezaposlenih u skupinama s najvišom razinom obrazovanja (Tablica 27. i Tablica 28.), potrebno je u prvom redu istaknuti rast udjela navedenih skupina od siječnja 2013. do listopada 2017. Na području grada Splita, zabilježen je rast udjela pojedinaca s prvim stupnjem fakulteta, stručnog studija i više škole s 8,46 posto na 9,79 posto (SDŽ bilježi rast s razine od 6,61 posto na 8,17 posto, a RH rast s razine od 5,06 posto na 6,58 posto). Također, zabilježen je rast udjela s nezaposlenih s fakultetom, akademijom, magisterijem i doktoratom. Zabilježeno je povećanje za grad Split s razine od 1,49 posto na 14,22 posto (SDŽ bilježi rast s razine od 7,91 posto na 9,97 posto, a RH rast s razine od 6,39 posto na 8,87 posto). Rast udjela visokoobrazovanih nezaposlenih osoba se može protumačiti postojanjem ograničenja unutar gospodarske strukture koja nedovoljno potražuje visokoobrazovani radni kadar. Ovdje valja napomenuti da i postojeća društvena infrastruktura utječe na aktivaciju pojedinaca iz korpusa nezaposlenih, pri čemu je posebno značajna temporalna dimenzija, odnosno dužina trajanja statusa nezaposlene osobe (Strategija Grad Solin, 2018).

Tablica 26. Obrazovna struktura nezaposlenih osoba (bez završene i sa završenom osnovnom školom) po odabranim mjesecima na prostoru grada Splita, Splitsko-dalmatinske županije, Republike Hrvatske i odabranih gradova u razdoblju 2013.-17.

Godina-mjesec	(0) Bez škole i nezavršena osnovna škola							(1) Završena osnovna škola						
	Split	SDŽ	RH	Zagreb	Rijeka	Zadar	Dubrovnik	Split	SDŽ	RH	Zagreb	Rijeka	Zadar	Dubrovnik
2013-1	157	570	18.824	1.301	650	42	23	2.122	7.527	76.097	7.488	1.559	766	332
2013-4	150	552	18.565	1.302	672	43	16	2.085	7.337	73.735	7.649	1.546	763	267
2013-7	149	492	17.841	1.267	642	36	14	1.886	6.244	66.565	7.297	1.466	655	168
2013-10	138	504	18.213	1.287	676	34	16	1.951	6.837	69.724	7.462	1.471	731	209
2014-1	139	538	19.463	1.323	677	30	25	2.026	7.508	77.270	7.686	1.562	803	339
2014-4	128	498	18.922	1.340	681	27	19	1.931	7.100	73.304	7.721	1.512	716	257
2014-7	117	437	16.961	1.206	627	17	19	1.707	5.827	61.911	6.810	1.352	453	170
2014-10	112	430	16.221	1.162	558	19	18	1.718	6.061	61.655	6.717	1.224	514	229
2015-1	112	453	16.736	1.245	606	22	18	1.887	6.761	67.317	7.026	1.289	586	413
2015-4	110	425	16.320	1.256	591	20	13	1.837	6.312	62.418	6.891	1.202	473	250
2015-7	101	364	15.006	1.157	517	17	13	1.645	5.313	54.112	6.320	1.060	394	185
2015-10	98	371	14.924	1.189	510	16	14	1.690	5.665	55.430	6.282	1.045	469	223
2016-1	104	423	15.666	1.197	497	18	19	1.743	6.256	60.164	6.208	1.030	502	410
2016-4	97	394	14.943	1.161	451	17	16	1.613	5.692	53.747	5.769	939	406	202

2016-7	90	330	13.624	1.135	407	17	11	1.452	4.662	45.446	5.112	808	321	118
2016-10	90	321	13.119	1.164	376	15	12	1.474	4.921	44.888	4.959	796	367	151
2017-1	94	356	13.679	1.223	363	15	13	1.574	5.517	49.739	4.860	825	420	347
2017-4	83	323	12.579	1.163	312	14	8	1.478	4.883	42.670	4.333	650	312	165
2017-7	73	270	11.222	1.107	299	14	8	1.308	3.900	34.904	3.794	589	240	123
2017-10	67	254	11.331	1.175	291	12	8	1.347	4.216	35.977	3.676	575	268	143

Izvor: HZZ (2017).

Tablica 27. Obrazovna struktura nezaposlenih osoba (srednja škola i prvi stupanj fakulteta) po odabranim mjesecima na prostoru grada Splita, Splitsko-dalmatinske županije, Republike Hrvatske i odabranih gradova u razdoblju 2013.-17.

Godina-mjesec	(2) Srednja škola							(3) Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola						
	Split	SDŽ	RH	Zagreb	Rijeka	Zadar	Dubrovnik	Split	SDŽ	RH	Zagreb	Rijeka	Zadar	Dubrovnik
2013-1	12.821	34.754	234.468	27.834	6.207	3.511	1.793	1.617	3.311	18.837	3.671	714	314	233
2013-4	12.595	33.489	223.673	27.646	5.928	3.233	1.361	1.574	3.159	17.879	3.610	643	309	178
2013-7	10.991	27.137	194.447	26.018	5.355	2.508	885	1.391	2.714	16.191	3.465	622	265	116
2013-10	11.955	31.670	215.655	27.814	5.777	3.115	1.148	1.504	3.086	17.847	3.704	699	318	147
2014-1	12.880	35.462	237.699	28.167	6.165	3.453	1.864	1.662	3.437	19.365	3.743	727	371	230
2014-4	12.264	32.787	219.681	27.433	5.904	3.080	1.378	1.601	3.209	18.959	3.823	722	355	182

2014-7	10.589	25.519	177.705	23.931	4.874	1.819	781	1.471	2.809	16.788	3.442	647	263	121
2014-10	11.196	28.778	187.998	24.031	4.847	2.339	992	1.476	2.929	17.295	3.356	664	276	147
2015-1	11.963	32.156	204.673	24.385	4.951	2.640	1.691	1.551	3.170	17.996	3.499	636	288	239
2015-4	11.331	29.358	182.764	23.055	4.422	2.183	1.126	1.418	2.833	15.748	3.210	517	261	150
2015-7	9.720	23.050	153.666	21.068	3.774	1.605	777	1.317	2.431	14.641	2.997	486	261	114
2015-10	10.599	26.703	168.176	22.153	4.220	2.167	947	1.348	2.734	16.014	3.273	569	298	119
2016-1	11.058	29.888	179.612	21.161	4.147	2.415	1.642	1.441	3.041	16.905	3.270	589	313	189
2016-4	9.858	25.709	152.695	18.985	3.658	1.863	871	1.266	2.604	14.798	2.945	507	277	112
2016-7	8.376	19.449	125.375	16.717	3.123	1.316	543	1.262	2.373	13.548	2.676	446	264	83
2016-10	8.966	22.568	133.817	17.062	3.286	1.709	669	1.286	2.570	14.235	2.799	430	275	95
2017-1	9.718	26.042	146.658	16.370	3.243	1.970	1.474	1.358	2.844	14.983	2.856	443	294	166
2017-4	8.526	21.702	119.390	14.163	2.578	1.442	710	1.227	2.476	12.911	2.519	395	277	86
2017-7	7.031	16.283	95.942	12.279	2.302	987	469	1.135	2.136	11.231	2.185	336	207	71
2017-10	7.734	19.067	105.225	12.216	2.472	1.407	545	1.179	2.350	11.871	2.215	353	227	84

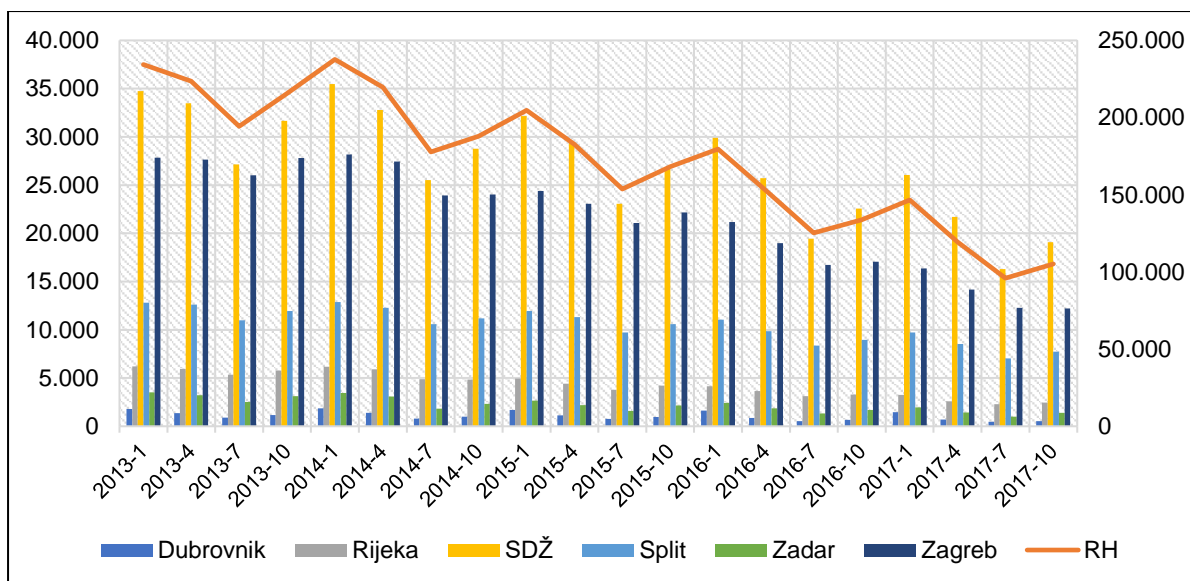
Izvor: HZZ (2017).

Tablica 28. Obrazovna struktura nezaposlenih osoba (visoka razina obrazovanja) po odabranim mjesecima u razdoblju 2013.-17.

Godina-mjesec	(4) Fakultet, akademija, magisterij, doktorat						
	Split	SDŽ	RH	Zagreb	Rijeka	Zadar	Dubrovnik
2013-1	2.387	3.965	23.777	6.876	1.310	835	323
2013-4	2.178	3.635	21.746	6.455	1.166	751	271
2013-7	2.110	3.463	21.202	6.252	1.084	627	222
2013-10	2.266	3.878	23.005	6.524	1.299	724	246
2014-1	2.367	4.142	24.487	6.883	1.366	808	319
2014-4	2.267	3.925	23.583	6.742	1.296	730	267
2014-7	2.264	3.766	22.729	6.406	1.198	614	207
2014-10	2.249	3.801	23.001	6.448	1.220	592	253
2015-1	2.197	3.759	22.508	6.385	1.164	634	318
2015-4	2.014	3.400	19.838	5.910	948	544	244
2015-7	2.058	3.407	20.569	5.827	1.003	513	213
2015-10	2.104	3.541	21.269	6.051	1.094	555	237
2016-1	2.079	3.556	20.889	5.862	1.065	594	321
2016-4	1.921	3.197	18.408	5.293	920	519	211
2016-7	1.875	3.106	19.096	5.343	884	485	164
2016-10	1.974	3.310	19.644	5.654	956	502	190
2017-1	1.998	3.445	19.075	5.371	905	519	260
2017-4	1.799	3.015	16.766	4.653	768	491	180
2017-7	1.721	2.878	16.828	4.462	774	521	156
2017-10	1.712	2.867	16.000	4.348	760	441	161

Izvor: HZZ (2017).

Grafički prikaz 19. Nezaposlene osobe sa završenom srednjom školom po odabranim mjesecima u razdoblju 2013.-17.

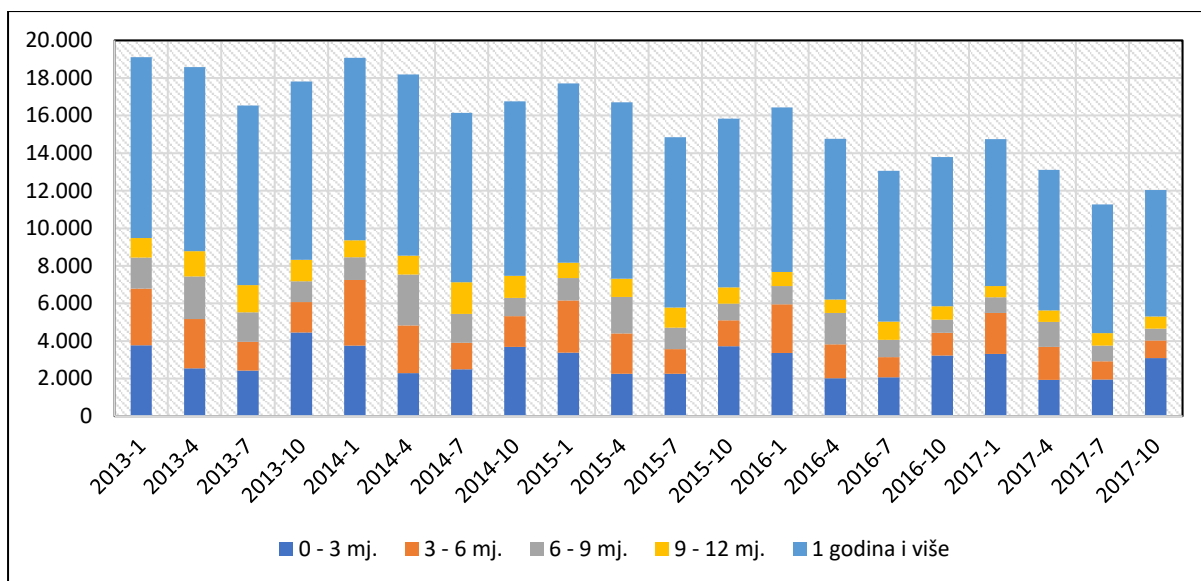
Izvor: HZZ (2017).

Slijedom navedenog, Tablica 29., Tablica 30. i Tablica 31. analiziraju stanje nezaposlene populacije prema duljini trajanja statusa nezaposlene osobe. Promatrajući promjenu udjela pojedine grupe nezaposlenih osoba, vidljiva je dominacija dugotrajno nezaposlenih osoba (više od 1. godine) na svim razinama promatranja. U gradu Splitu u listopadu 2017. godine od ukupnog broja nezaposlenih, 55,89 posto odnosilo se na dugotrajno nezaposlene osobe, dok je taj pokazatelj u SDŽ iznosio 49,63 posto. U usporedbi s ostalim promatranim područjima i gradovima isti pokazatelj svrstava grad Split i SDŽ na začelje promatrane skupine.

Promatrajući kretanje udjela dugotrajno nezaposlenih od početka 2013. do listopada 2017. vidljiv je zabrinjavajući trend rasta udjela dugotrajno nezaposlenih za 10,88 posto u ukupnom korpusu nezaposlenih osoba na prostoru grada Splita, dok isti pokazatelj na razini Županije iznosi 13,89 posto, a na nacionalnoj razini 8,72 posto. S druge strane, najznačajniji pad zabilježen je kod osoba koje su nezaposlene između 3-6 i 6-9 mjeseci, a što treba dovesti u vezu s odabranim periodom promatranja i sezonskim oscilacijama u razini gospodarske aktivnosti.

Naposljetku, valja istaknuti i zabrinjavajući udio osoba koje su nezaposlene od 9 do 12 mjeseci u ukupnoj populaciji nezaposlenih na razini grada Splita (5,37 posto u listopadu 2017.), u odnosu na Županiju (5,68 posto) i RH (6,62 posto).

Grafički prikaz 20. Struktura nezaposlenih osoba prema duljini trajanja statusa po odabranim mjesecima na prostoru grada Splita u razdoblju 2013.-17.

Izvor: HZZ (2017).

Tablica 29. Struktura nezaposlenih osoba prema duljini trajanja statusa (0-3 mj., 3-6 mj.) po odabranim mjesecima na prostoru grada Splita, Splitsko-dalmatinske županije, Republike Hrvatske i odabranih gradova u razdoblju 2013.-17.

Godina-mjesec	0 - 3 mj.							3 - 6 mj.						
	Split	SDŽ	RH	Zagreb	Rijeka	Zadar	Dubrovnik	Split	SDŽ	RH	Zagreb	Rijeka	Zadar	Dubrovnik
2013-1	3.768	11.406	88.477	11.181	2.297	1.556	1.242	3.027	9.807	70.265	8.237	2.025	1.314	556
2013-4	2.544	6.701	55.917	8.748	1.640	999	432	2.618	7.880	58.711	7.746	1.490	923	556
2013-7	2.423	6.220	58.457	8.294	1.697	869	286	1.541	3.812	33.626	5.606	1.000	500	175
2013-10	4.446	13.600	91.066	11.759	2.642	1.831	714	1.628	4.245	40.481	5.659	1.125	529	176
2014-1	3.762	11.922	90.785	10.568	2.362	1.588	1.371	3.479	10.708	69.157	8.263	1.916	1.284	526
2014-4	2.291	5.956	49.214	7.779	1.512	828	421	2.534	7.829	57.935	7.279	1.541	931	580
2014-7	2.496	5.782	51.364	7.731	1.530	807	313	1.417	3.432	28.345	4.741	915	350	182
2014-10	3.686	11.328	80.185	10.457	2.294	1.568	679	1.638	3.743	32.477	4.867	932	439	192
2015-1	3.389	10.773	81.788	9.938	2.054	1.453	1.452	2.763	8.615	55.864	6.856	1.497	997	436
2015-4	2.264	5.943	48.970	8.103	1.452	825	398	2.140	6.503	45.873	5.944	1.072	672	509
2015-7	2.264	5.657	50.710	7.495	1.551	814	289	1.300	3.184	26.624	4.641	732	375	191
2015-10	3.724	11.320	78.127	10.481	2.219	1.626	594	1.381	3.461	28.635	4.228	868	409	141
2016-1	3.361	10.755	74.458	8.252	1.676	1.385	1.375	2.599	8.428	52.959	6.262	1.412	997	415
2016-4	2.010	5.188	41.504	6.302	1.210	695	265	1.810	5.924	38.966	4.610	876	611	377

2016-7	2.070	5.045	44.104	6.337	1.251	689	250	1.066	2.488	20.956	3.515	567	309	99
2016-10	3.219	9.936	64.165	8.564	1.713	1.286	483	1.210	2.862	23.707	3.444	628	333	130
2017-1	3.317	10.412	70.716	7.481	1.505	1.239	1.428	2.179	7.169	40.430	4.742	948	771	344
2017-4	1.929	4.810	35.809	5.517	1.033	657	267	1.760	5.481	34.979	3.746	601	521	355
2017-7	1.949	4.828	39.545	5.639	1.166	668	259	976	2.182	16.008	2.606	458	261	110
2017-10	3.090	8.992	57.377	6.965	1.540	1.134	401	935	2.420	19.211	2.697	512	296	113

Izvor: HZZ (2017).

Tablica 30. Struktura nezaposlenih osoba prema duljini trajanja statusa (6-9 mj., 9-12 mj.) po odabranim mjesecima na prostoru grada Splita, Splitsko-dalmatinske županije, Republike Hrvatske i odabranih gradova u razdoblju 2013.-17.

Godina-mjesec	6 - 9 mj.							9 - 12 mj.						
	Split	SDŽ	RH	Zagreb	Rijeka	Zadar	Dubrovnik	Split	SDŽ	RH	Zagreb	Rijeka	Zadar	Dubrovnik
2013-1	1.640	4.276	35.462	4.310	873	462	167	1.041	2.792	21.935	3.321	601	324	94
2013-4	2.279	7.479	52.286	5.998	1.425	919	341	1.334	3.602	29.371	3.506	727	355	131
2013-7	1.564	3.887	34.141	5.330	918	432	175	1.446	4.162	32.084	4.294	921	454	151
2013-10	1.100	2.727	23.849	3.941	698	358	105	1.150	2.900	25.475	4.016	691	300	120
2014-1	1.211	3.166	30.474	3.990	801	371	125	916	2.246	19.611	3.078	569	298	94

2014-4	2.713	8.317	53.150	6.443	1.491	947	334	1.010	2.647	25.566	3.327	686	301	107
2014-7	1.528	3.938	32.078	4.519	898	310	144	1.695	4.212	28.301	3.921	844	305	108
2014-10	965	2.333	18.571	3.107	530	208	125	1.178	3.006	23.254	3.160	616	211	93
2015-1	1.203	2.707	23.054	3.361	612	278	138	807	1.959	15.339	2.501	400	153	104
2015-4	1.949	5.963	36.733	4.392	897	568	225	957	2.106	17.452	2.521	429	181	89
2015-7	1.138	2.734	23.102	3.532	581	271	163	1.076	2.661	19.595	2.970	489	224	115
2015-10	880	2.138	17.356	2.955	478	211	121	876	2.092	17.279	2.601	456	170	111
2016-1	972	2.518	19.273	2.638	552	229	94	740	1.745	13.958	2.269	362	166	93
2016-4	1.669	5.398	32.709	3.647	794	564	195	718	1.867	14.056	1.910	397	158	59
2016-7	923	2.474	18.959	2.584	422	251	94	983	2.369	16.912	2.271	443	242	75
2016-10	703	1.669	13.105	2.157	347	174	69	727	1.948	14.334	1.905	292	176	68
2017-1	837	1.987	15.035	2.051	366	198	67	587	1.380	10.244	1.629	264	129	55
2017-4	1.326	4.308	22.712	2.467	420	406	139	611	1.455	10.651	1.448	230	139	50
2017-7	836	2.107	16.129	1.930	275	188	89	658	1.732	10.457	1.437	215	143	67
2017-10	640	1.438	9.685	1.503	237	140	71	646	1.632	11.950	1.319	196	133	60

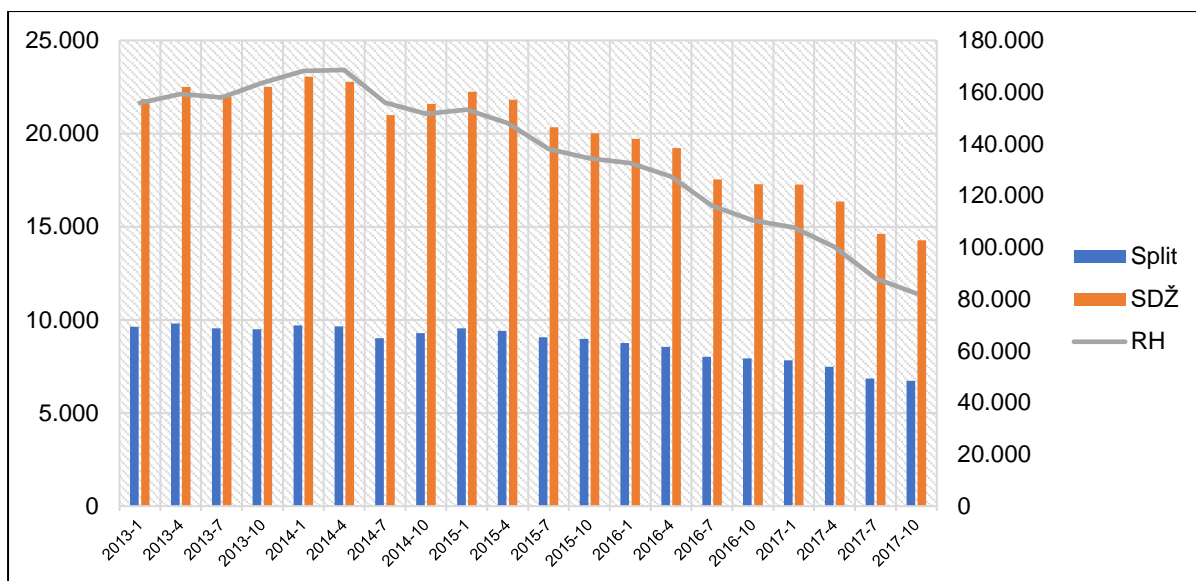
Izvor: HZZ (2017).

Tablica 31. Struktura nezaposlenih osoba prema duljini trajanja statusa (više od 1 godine) po odabranim mjesecima u razdoblju 2013.-17.

Godina-mjesec	više od 1 godine						
	Split	SDŽ	RH	Zagreb	Rijeka	Zadar	Dubrovnik
2013-1	9.628	21.846	155.864	20.121	4.644	1.812	645
2013-4	9.807	22.510	159.313	20.664	4.673	1.903	633
2013-7	9.553	21.969	157.938	20.775	4.633	1.836	618
2013-10	9.490	22.503	163.573	21.416	4.766	1.904	651
2014-1	9.706	23.045	168.257	21.903	4.849	1.924	661
2014-4	9.643	22.770	168.584	22.231	4.885	1.901	661
2014-7	9.012	20.994	156.006	20.883	4.511	1.394	551
2014-10	9.284	21.589	151.683	20.123	4.141	1.314	550
2015-1	9.548	22.245	153.185	19.884	4.083	1.289	549
2015-4	9.400	21.813	148.060	19.362	3.830	1.235	562
2015-7	9.063	20.329	137.963	18.731	3.487	1.106	544
2015-10	8.978	20.003	134.416	18.683	3.417	1.089	573
2016-1	8.753	19.718	132.588	18.277	3.326	1.065	604
2016-4	8.548	19.219	127.356	17.684	3.198	1.054	516
2016-7	8.013	17.544	116.158	16.276	2.985	912	401
2016-10	7.931	17.275	110.392	15.568	2.864	899	367
2017-1	7.822	17.256	107.709	14.777	2.696	881	366
2017-4	7.487	16.345	100.165	13.653	2.419	813	338
2017-7	6.849	14.618	87.988	12.215	2.186	709	302
2017-10	6.728	14.272	82.181	11.146	1.966	652	296

Izvor: HZZ (2017).

Grafički prikaz 21. Nezaposlene osobe dulje od godinu dana po odabranim mjesecima na prostoru grada Splita, Splitsko-dalmatinske županije i Republike Hrvatske u razdoblju 2013.-17.

Izvor: HZZ (2017).

Temeljem segmentacije nezaposlenih osoba prema grupi zanimanja vidljivo je da su u 2017. dominantne one grupe zanimanja koje u pravilu popunjavaju radna mjesta manje složenosti. Naime, među nezaposlenom populacijom dominiraju uredski službenici za opće poslove, prodavači i prodavačice. Od visokoobrazovanih nezaposlenih s 3,89 posto u strukturi ukupno nezaposlenih za grad Split čini grupa ekonomskih stručnjaka, potom nastavnici u srednjim školama (2,26 posto) te pravni stručnjaci (2,08 posto).

Zanimljivo je promotriti promjene u pojedinim grupama zanimanja koje su nastupile u razdoblju od 2013. do 2017. Vidljivo je kako su sva zanimanja u 2017. zabilježila smanjenje u odnosu na 2013. Nadalje, značajan je broj grupa zanimanja koje su bilježile smanjenje za više od 10 posto.

Tablica 32. Struktura nezaposlenih prema grupama zanimanja (prvih 15 zanimanja) na prostoru grada Splita

Zanimanje - skupine	2013.	2017.	Udio u 2017. (%)	Promjena 2017./2013. (%)
(4110) Uredski službenici/uredske službenice za opće poslove	1.792	1.405	11,35	-21,60
(5223) Prodavači/prodavačice u trgovinama	2.037	1.251	10,11	-38,59
(9112) Domaćinska zanimanja u uredima, hotelima i ostalim objektima	1.178	706	5,71	-40,07
(2631) Ekonomski stručnjaci/ekonomske stručnjakinje	548	482	3,89	-12,04
(9329) Jednostavna zanimanja u prerađivačkoj industriji, d. n.	469	450	3,64	-4,05

(3322) Komercijalisti/komercijalistice u prodaji	835	444	3,59	-46,83
(5120) Kuhari/kuharice	537	339	2,74	-36,87
(9333) Rukovatelji/rukovateljice teretom	468	337	2,72	-27,99
(3313) Ekonomisti/ekonomistice i voditelji/voditeljice dijelova računovodstva	560	326	2,63	-41,79
(5131) Konobari/konobarice	518	310	2,51	-40,15
(2330) Nastavnici/nastavnice u srednjim školama	366	280	2,26	-23,50
(2619) Pravni stručnjaci/pravne stručnjakinje d. n.	336	257	2,08	-23,51
(3152) Kapetani/kapetanice plovila i srodna zanimanja	212	202	1,63	-4,72
(8322) Vozači/vozačice osobnih vozila, taksija i lakih dostavnih vozila	222	195	1,58	-12,16
(3112) Tehničari/tehničarke za arhitekturu, građevinarstvo, geodeziju i srodna zanimanja	310	165	1,33	-46,77

Izvor: HZZ (2017).

Nezaposlene žene čine većinu u ukupnoj nezaposlenosti na području grada Splita što je zabilježeno i u ostalim područjima. Međutim u gradu Splitu problem veće nezaposlenosti kod ženske populacije nešto je izraženiji nego što je slučaj s usporednim područjem te samo grad Rijeka bilježi lošiji rezultat od grada Splita.

Ono što se ističe kao problem jest što je udio nezaposlenih žena (sa statusom dulje od godine dana) veći od udjela muške populacije nezaposlenih (sa statusom dulje od godine dana) što je većim dijelom posljedica strukture gospodarstva, dinamike zapošljavanja i otpuštanja u onim djelatnostima koje dominiraju u SDŽ, a riječ je o trgovini, djelatnostima pružanja smještaja i posluživanja hrane (Godišnje izvješće HZZ RU Split, 2019.).

U promatranom razdoblju primjetan je trend smanjenja broja nezaposlenih žena, međutim istodobno je izraženije smanjenje broja nezaposlenih muškaraca i to u svim promatranim područjima.

Posebno zabrinjava podatak o nepovoljnom položaju žena kada se razmatra pokazatelj trajanja nezaposlenosti prema spolu. Naime udio žena je značajno izraženiji kako je trajanje nezaposlenosti dulje. Među populacijom koja je nezaposlena više od 1 godine žene dominiraju s preko 57 posto pa sve do 69,07 posto.

Tablica 33. Struktura nezaposlenih prema grupama zanimanja (prvih 15 zanimanja) na prostoru grada Splita

		Grad Split		Splitsko-dalmatinska županija		Republika Hrvatska		Grad Zagreb	
Spol		Muškarci	Žene	Muškarci	Žene	Muškarci	Žene	Muškarci	Žene
Godina									
2013		7.800	10.150	20.364	25.529	163.070	182.042	22.596	23.324
2014		7.608	9.794	19.564	24.656	153.484	174.702	21.239	22.721
2015		6.908	9.184	17.327	22.718	130.698	155.208	18.657	20.552
2016		6.023	8.232	15.166	20.217	107.947	133.913	15.077	17.735
2017		5.195	7.350	12.630	17.828	83.145	110.823	11.510	13.854

		Grad Rijeka		Grad Zadar		Grad Dubrovnik	
Spol		Muškarci	Žene	Muškarci	Žene	Muškarci	Žene
Godina							
2013		4.397	5.423	2.117	2.736	917	1.075
2014		4.058	5.185	1.847	2.312	910	1.049
2015		3.158	4.356	1.496	1.932	819	1.022
2016		2.533	3.595	1.267	1.699	661	832
2017		1.873	2.779	1.023	1.422	574	706

		Grad Split		Splitsko-dalmatinska županija		Republika Hrvatska		Grad Zagreb	
Spol		Muškarci	Žene	Muškarci	Žene	Muškarci	Žene	Muškarci	Žene
Godina									
2013		43,45	56,55	44,37	55,63	47,25	52,75	49,21	50,79

2014	43,72	56,28	44,24	55,76	46,77	53,23	48,31	51,69
2015	42,93	57,07	43,27	56,73	45,71	54,29	47,58	52,42
2016	42,25	57,75	42,86	57,14	44,63	55,37	45,95	54,05
2017	41,41	58,59	41,47	58,53	42,87	57,13	45,38	54,62

		Grad Rijeka		Grad Zadar		Grad Dubrovnik	
Spol	Godina	Muškarci	Žene	Muškarci	Žene	Muškarci	Žene
		2013	44,77	55,23	43,62	56,38	46,03
	2014	43,9	56,1	44,42	55,58	46,44	53,56
	2015	42,03	57,97	43,65	56,35	44,49	55,51
	2016	41,34	58,66	42,71	57,29	44,27	55,73
	2017	40,27	59,73	41,85	58,15	44,84	55,16

Napomena: podaci u tablicama se odnose na prosjek te su relativne vrijednosti izvedene temeljem prosječnih vrijednosti

Izvor: HZZ (2017).

Tablica 34. Prosječan broj nezaposlenih u 2017. godini prema spolu i trajanju nezaposlenosti za grad Split

Spol						
Trajanje nezaposlenosti	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene	
0 - 3 mj.	1.694	1.861	3.555	47,65	52,35	
3 - 6 mj.	533	689	1.222	43,62	56,38	
6 - 9 mj.	235	316	551	42,65	57,35	
9 - 12 mj.	226	331	557	40,57	59,43	
1 - 2 g.	503	759	1.262	39,86	60,14	
2 - 3 g.	358	500	858	41,72	58,28	

3 - 5 g.	591	787	1.378	42,89	57,11
5 - 8 g.	550	877	1.427	38,54	61,46
8 g. i više	484	1.081	1.565	30,93	69,07
Ukupno	5.174	7.201	12.375	/	/

Izvor: HZZ (2017).

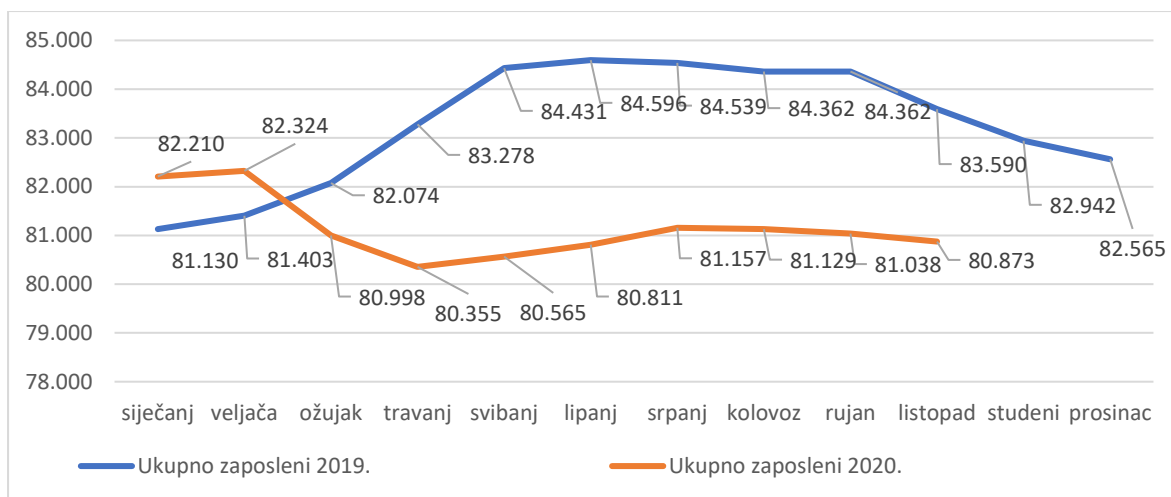
Razmatrajući sve predstavljene podatke za grad Split, moguće je uočiti izazove lokalnog tržišta rada kod kojeg je prepoznata izražena sezonalnost koja odražava sve probleme postojeće gospodarske strukture okruženja, odnosno okrenutosti djelatnostima s izraženim sezonskim oscilacijama, a što pak ograničava razvijanje kompetencija pojedinaca. Ograničavanje aktivacije potencijala visokoobrazovanih, dugoročna nezaposlenost, visok udio nezaposlenih u dobi iznad 50 godina reflektira se i u nizu drugih područja, a što pak upozorava na svu kompleksnost uočenih kretanja na području grada Splita.

2.2.5. Osvrt na utjecaj EPIDEMIJE COVID-19 na tržište rada u gradu Splitu

2.2.5.1. Zaposleni

Registrirana zaposlenost koju pratimo temeljem podataka Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, obuhvaća sljedeće kategorije zaposlenih: zaposleni u pravnim osobama, zaposleni u obrtima i slobodnim profesijama te aktivne individualne poljoprivrednike. U veljači, neposredno prije nastupa negativnih implikacija epidemije izazvane COVID-19 virusom i uvođenja mjera zaštite od širenja virusa koje su potpuno ili djelomično zaustavile poslovanje mnogih gospodarskih djelatnosti, tržište rada je imalo uobičajen sezonski ritam. Siječanj i veljača u 2020. godini bilježe veći broj zaposlenih u odnosu na usporedne mjeseci iz 2019. godine čime se dobri rezultati na tržištu rada potvrđuju i u razdoblju koje ne karakterizira masovno zapošljavanje u sezonskim djelatnostima. U okolnostima u kojima ne vlada epidemija COVID-19 u ožujku se očekuju promjene mjesečnih trendova odnosno početak snažnijeg rasta zapošljavanja u djelatnostima koje imaju jače sezonsko obilježje (djelatnosti turizma i uz turizam povezan dio trgovine), a navedeno potiče rast ukupne zaposlenosti. U ožujku 2020. godine, koju obilježava uvođenje mjera zaštite od širenja virusa te negativna gospodarska prognoza za RH i čitavu EU, vidljivi su poremećaji u sezonskom zapošljavanju. Naime, očekivani trendovi rasta zaposlenosti su zamijenjeni negativnim trendom, padom, od kojeg se tržište rada u gradu Splitu nije oporavilo do kraja razdoblja razmatranja (studen, 2020. godine). Tako je neuobičajeno, veljača bilježila najveći broj zaposlenih u 2020. godini, a dobri rezultati s početka godine zamijenjeni s prosječnim padom zaposlenosti od 3,61 posto u odnosu na 2019. godinu.

Grafički prikaz 22. Kretanje ukupnog broja zaposlenih prema mjesecima za grad Split u 2020. i 2019. godini

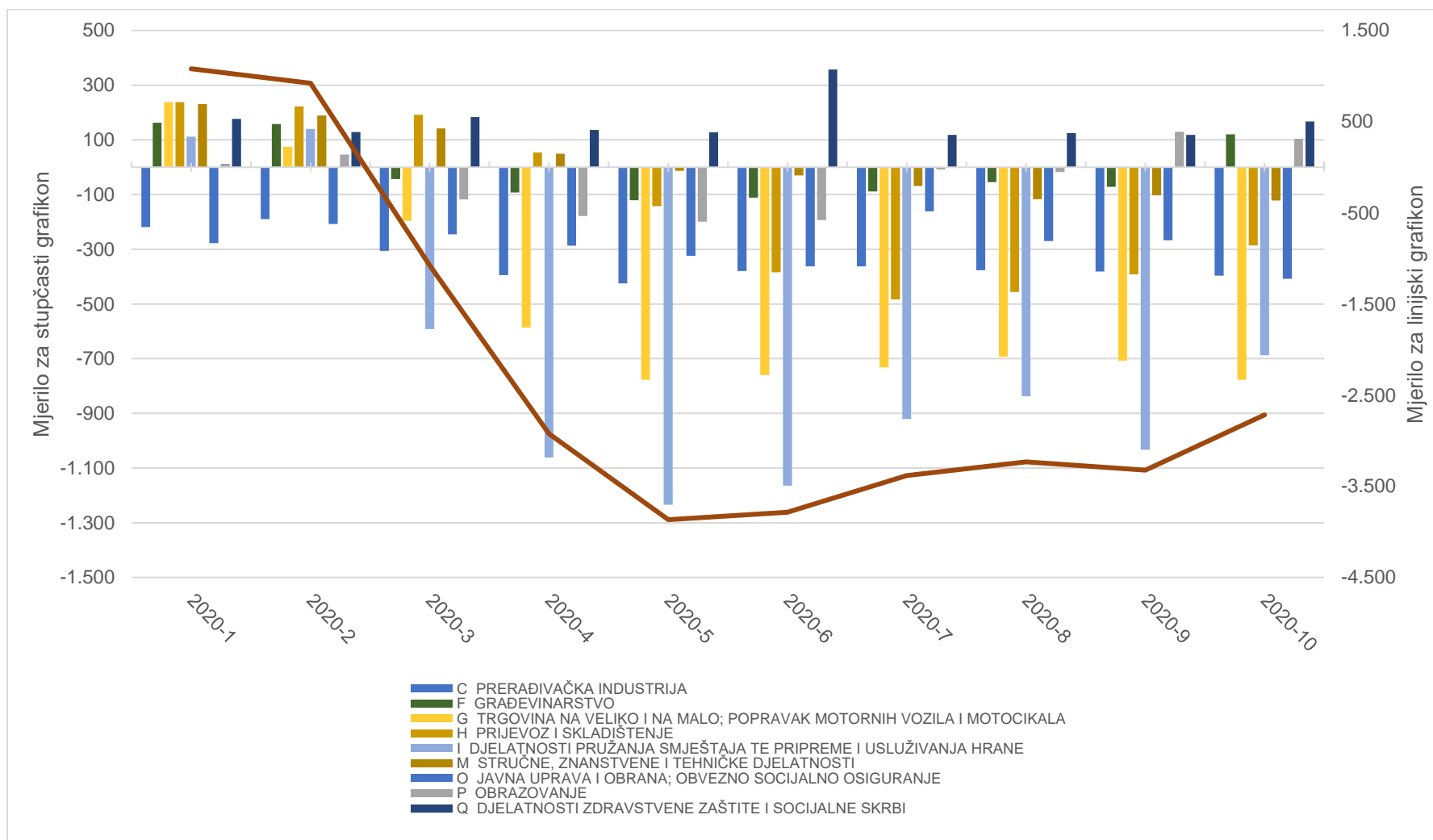
Izvor: Izrada autora prema Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje (2020).

Ukoliko se analiziraju promjene u broju zaposlenih u 2020. godini u odnosu na usporedne mjesec iz 2019. godine te analiza dodatno segmentira prema ključnim djelatnostima (najznačajnijih 9 djelatnosti koje angažiraju 79 posto zaposlenih u gradu Splitu u 2020. godini), tada je moguće zaključiti koje djelatnosti su posebno pogođene odnosno zaposlenici kojih radnih mjesta su posebno pogođeni negativnim utjecajem epidemije COVID-19. Grad Split je od ožujka 2020. pa sve do listopada (kraja razdoblja razmatranja) bilježio nižu razinu zaposlenih u odnosu na usporedne mjesec iz 2019. Apsolutno i relativno najizraženiji pad je zabilježen u svibnju 2020. godine kada je bilo 3.866 osoba manje zaposlenih u gradu Splitu u odnosu na svibanj 2019. godine. Djelatnosti koje posebno izdvajamo, a koje su zabilježile značajniju kontrakciju u zapošljavanju su djelatnost I (Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane) te djelatnost G (Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala). Navedene djelatnosti u ranijem razdoblju iskazivale su izraženu sezonalnost.

Za djelatnost I i G, napravljena je dodatan uvid u stanje po odjeljcima temeljem čega je zamjetan prosječan pad od ožujka do listopada i to za: odjeljak 55 (Smještaj) u visini 18,52 posto, odjeljak 56 (Djelatnosti pripreme i usluživanja hrane i pića) u visini 16,53 posto, odjeljak 50 (Vodeni prijevoz) u visini 16,37 posto te odjeljak 51 (Zračni prijevoz) u visini 14,39 posto.

Djelatnosti koje su također zabilježile značajnu kontrakciju su C (prerađivačka industrija), H (Prijevoz i skladištenje) te O (Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje), a jedina djelatnost koja pokazuje pozitivne stope u zapošljavanju je Q (Djelatnost zdravstvene zaštite i socijalne skrbi) što je razumljivo s obzirom na izazove sektora zdravstva koje se postavlja na prvu liniju obrane od epidemije COVID-19. Zabilježene promjene za djelatnost C i Q potvrđuju nastavak ranijih trendova.

Grafički prikaz 23. Apsolutne promjene broja zaposlenih u 2020. godini prema mjesecima i šifri djelatnosti u odnosu na 2019. godinu za grad Split.

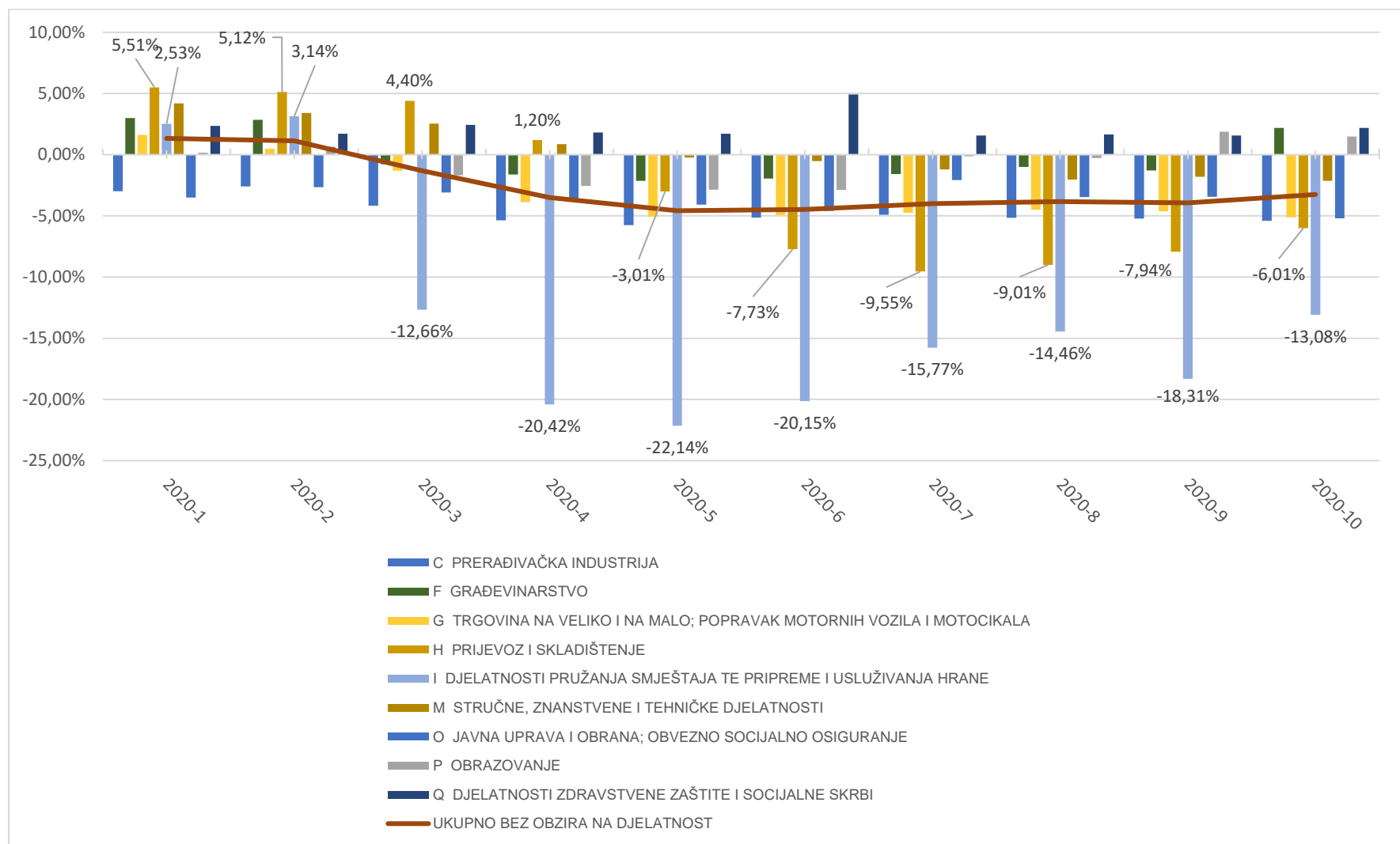

Izvor: Izrada autora prema Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje (2020).

Nastavak analize promjena u broju zaposlenih u 2020. godini u odnosu na usporedne mjesece iz 2019. godine prema djelatnostima za grad Split otkriva kako je relativno najizraženiji pad zaposlenih zabilježen u mjesecima od svibnja do rujna, a riječ je o mjesecima koji su ranijih godina bilježili relativne promjene upravo suprotnog smjera te time značajno doprinosile gospodarstvu grada Splita.

Djelatnost koja najznačajnije doprinosi ukupnom padu zaposlenih u gradu Splitu je djelatnost I (Djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanje hrane) koja od početka uvođenja mjera zaštite od utjecaja i širenja epidemije COVID-19 bilježi dvoznamenkaste stope pada s usporednim mjesecima iz 2019. godine. Nešto izraženije promjene zabilježene su i kod djelatnosti C (Prerađivačka industrija), G (Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala) i H (Prijevoz i skladištenje). Za potonju je primjetno kako kontrakcija nastupa nešto kasnije i to od svibnja.

Grafički prikaz 24. Relativne promjene broja zaposlenih u 2020. godini prema mjesecima i šifri djelatnosti u odnosu na 2019. godinu za grad Split.

Izvor: Izrada autora prema Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje (2020).

Nakon što je analizom provedena usporedba dviju godina prema odgovarajućim mjesecima, u nastavku se analiza proširuje za usporedbu tekućeg razdoblja (mjesec) prethodnim razdobljem (mjesec) - stopa promjene izračunata pomoću verižnog indeksa. Brojke ukazuju koliko se broj zaposlenih promijenio u razmatranom mjesecu u odnosu na prethodni mjesec. Tako primjerice u djelatnosti G (Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala), koja je najznačajnije u stvaranju radnih mjesta za grad Split, tijekom lipnja i srpnja zaposlila 173 osobe, što nije bilo dovoljno za anulirati smanjenje broja zaposlenih u prethodna 4 mjeseca. Mjesečne stope rasta najistaknutije su za industriju I (Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane) i to za mjesec svibanj, lipanj i srpanj. Navedene pozitivne mjesečne promjene za industriju I nije podatak koji treba isticati, posebice kada smo svjesni činjenice o nastalom podbačaju u zapošljavanju u odnosu na iste mjeseci prethodne, 2019. godine.

Tablica 35. Mjesečne promjene broja zaposlenih u 2020. godini prema šifri djelatnosti za grad Split.

Šifre djelatnosti prema NKD 2007 i nazivu	Promjena	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
		0-	0-	0-	0-	0-	0-	0-	0-	0-	0-
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
C PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	Apsolutna promjena	-58	-11	-99	-59	-39	26	5	-62	-12	2
	Relativna promjena	-0,81%	-0,15%	-1,39%	-0,84%	-0,44%	0,37%	0,07%	-0,89%	-0,17%	0,03%
F GRAĐEVINARSTVO	Apsolutna promjena	-17	90	-157	24	22	6	-39	-21	3	102
	Relativna promjena	-0,30%	1,61%	-2,76%	0,43%	0,44%	0,11%	-0,70%	-0,38%	0,05%	1,85%
G TRGOVINA NA VELIKO I NA MALO; POPRAVAK MOTORNIH VOZILA I MOTOCIKALA	Apsolutna promjena	-86	-47	-194	-301	-33	98	75	6	-109	-113
	Relativna promjena	-0,57%	-0,31%	-1,29%	-2,02%	-0,22%	0,67%	0,51%	0,04%	-0,74%	-0,72%

H PRIJEVOZ I SKLADIŠTENJE	Apsolutna promjena	-63	-4	-4	14	8	10	-10	32	-59	-73
	Relativna promjena	-1,36%	-0,9%	-0,9%	0,31%	0,8%	0,22%	-0,22%	0,72%	-1,28%	-1,61%
I DJELATNOSTI PRUŽANJA SMJEŠTAJA TE PRIPREME I USLUŽIVANJA HRANE	Apsolutna promjena	-187	57	51	52	203	275	307	32	-34	-43
	Relativna promjena	-3,95%	1,25%	1,12%	1,27%	4,91%	6,34%	6,65%	0,65%	-0,67%	-0,93%
M STRUČNE, ZNANSTVENE I TEHNIČKE DJELATNOSTI	Apsolutna promjena	-25	-17	-4	54	21	0	-10	-44	-48	7
	Relativna promjena	-0,43%	-0,30%	-0,07%	0,94%	0,37%	0,00%	-0,18%	-0,77%	-0,85%	0,13%
O JAVNA UPRAVA I OBRANA; OBVEZNO SOCIJALNO OSIGURANJE	Apsolutna promjena	-80	-23	59	-33	-21	-17	73	-44	-36	-47
	Relativna promjena	-1,40%	-0,33%	0,77%	-0,43%	-0,37%	-0,63%	0,97%	-0,58%	-0,48%	-0,63%
P OBRAZOVANJE	Apsolutna promjena	212	14	16	-70	-20	-24	-15	17	63	24
	Relativna promjena	3,12%	0,22%	0,22%	-1,10%	-0,30%	-0,33%	-0,22%	0,22%	0,99%	0,33%

	promjena	2 %	0 %	3 5 %	0 2 %	2 9 %	6 3 %	3 0 %	7 %	7 %	4 %
Q DJELATNOSTI ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I SOCIJALNE SKRBI	Apsolutna promjena	33	-35	1	-52	-26	24	63	-3	8	92
	Relativna promjena	0,43 %	-0,45 %	0,01 %	-0,068 %	-0,034 %	0,032 %	0,033 %	-0,004 %	0,010 %	1,020 %
UKUPNO BEZ OBZIRA NA DJELATNOST	Apsolutna promjena	-355	114	132	-643	210	246	346	-28	-91	-165
	Relativna promjena	-0,43 %	0,14 %	-1,16 %	-0,079 %	0,026 %	0,031 %	0,043 %	-0,003 %	-0,011 %	-0,020 %

Izvor: Izrada autora prema Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje (2020).

Tablica 36. Broj zaposlenih prema šifri djelatnosti te promjene u značaju djelatnosti u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu za grad Split.

Šifra	Naziv djelatnosti prema NKD 2007	2019.			2020.			Promjena u postotnim poenima	Promjena ranga
		Prosječan broj zaposlenih od 1 do 10. mj.	Postotak zaposlenih	Rang	Prosječan broj zaposlenih od 1 do 10. mj.	Postotak zaposlenih	Rang		
A	POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBARSTVO	580	0,70 %	18	615	0,76 %	18	0,06	
B	RUDARSTVO I VAĐENJE	81	0,10 %	21	78	0,10 %	21	0,00	
C	PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	7.346	8,81 %	4	7.003	8,63 %	4	-0,18	

Šifra	Naziv djelatnosti prema NKD 2007	2019.			2020.			Promjena u postotnim poenima	Promjena ranga
		Prosječan broj zaposlenih od 1 do 10. mj.	Postotak zaposlenih	Rang	Prosječan broj zaposlenih od 1 do 10. mj.	Postotak zaposlenih	Rang		
D	OPSKRBA ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, PLINOM, PAROM I KLIMATIZACIJA	946	1,13 %	15	937	1,15 %	15	0,02	
E	OPSKRBA VODOM; UKLANJANJE OTPADNIH VODA, GOSPODARENJE OTPADOM	858	1,03 %	16	862	1,06 %	16	0,03	
F	GRAĐEVINARSTVO	5.586	6,70 %	7	5.571	6,87 %	7	0,17	
G	TRGOVINA NA VELIKO I NA MALO; POPRAVAK MOTORNIH VOZILA I MOTOCIKALA	15.214	18,25 %	1	14.723	18,14 %	1	-0,10	
H	PRIJEVOZ I SKLADIŠTENJE	4.702	5,64 %	9	4.558	5,62 %	8	-0,02	Da
I	DJELATNOSTI PRUŽANJA SMJEŠTAJA TE PRIPREME I USLUŽIVANJA HRANE	5.264	6,31 %	8	4.536	5,59 %	9	-0,72	Da
J	INFORMACIJE I KOMUNIKACIJE	2.408	2,89 %	13	2.544	3,13 %	13	0,25	
K	FINANCIJSKE DJELATNOSTI I DJELATNOSTI OSIGURANJA	2.747	3,30 %	11	2.653	3,27 %	11	-0,03	
L	POSLOVANJE NEKRETNINAMA	632	0,76 %	17	636	0,78 %	17	0,03	
M	STRUČNE, ZNANSTVENE I TEHNIČKE DJELATNOSTI	5.657	6,78 %	6	5.672	6,99 %	6	0,21	
N	ADMINISTRATIVNE I POMOĆNE USLUŽNE DJELATNOSTI	3.919	4,70 %	10	3.491	4,30 %	10	-0,40	
O	JAVNA UPRAVA I OBRANA; OBVEZNO SOCIJALNO OSIGURANJE	7.858	9,42 %	2	7.577	9,34 %	3	-0,09	Da

Šifra	Naziv djelatnosti prema NKD 2007	2019.			2020.			Promjena u postotnim poenima	Promjena ranga
		Prosječan broj zaposlenih od 1 do 10. mj.	Postotak zaposlenih	Rang	Prosječan broj zaposlenih od 1 do 10. mj.	Postotak zaposlenih	Rang		
P	OBRAZOVANJE	6.830	8,19 %	5	6.788	8,36 %	5	0,17	
Q	DJELATNOSTI ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I SOCIJALNE SKRBI	7.512	9,01 %	3	7.675	9,46 %	2	0,45	Da
R	UMJETNOST, ZABAVA I REKREACIJA	2.395	2,87 %	14	2.420	2,98 %	14	0,11	
S	OSTALE USLUŽNE DJELATNOSTI	2.594	3,11 %	12	2.556	3,15 %	12	0,04	
T	DJELATNOSTI KUĆANSTAVA KAO POSLODAVACA; DJELATNOSTI KUĆANSTAVA...	98	0,12 %	20	93	0,11 %	20	0,00	
U	DJELATNOSTI IZVANRITORIJALNIH ORGANIZACIJA I TIJELA	123	0,15 %	19	123	0,15 %	19	0,00	
	NEPOZNATO - NEPREVEDENE ŠIFRE DJELATNOSTI	28	0,03 %	22	36	0,04 %	22	0,01	
Ukupno		83.377	100,00%	/	81.146	100,00%	/	/	/

Izvor: Izrada autora prema Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje (2020).

U prethodnoj tablici prezentirani podaci otkrivaju kako prvih 9 djelatnosti osiguravaju zaposlenje za 79 posto zaposlenih u 2020. godini te da su tijekom 2020. godine uočene promjene u značaju pojedinih djelatnosti prilikom pružanja zaposlenja. Na značaju je dobila djelatnost Q (Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi), koja se prometnula s treće u drugu najznačajniju djelatnost koja pruža zaposlenje, te djelatnost H (Prijevoz i skladištenje) koja je zauzela osmo mjesto ispred djelatnosti I (Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane), koja je izgubila na značaju u pružanju radnih mjesta te sada zauzima 9. mjesto. Dodatno, na značaju je izgubila djelatnost O (Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje) koja u 2020. godini zauzima treće mjesto po značajnosti u kreiranju radnih mjesta.

Relativne promjene broja zaposlenih prema spolu otkrivaju kako kontrakcija broja zaposlenih nastupa od ožujka 2020. i to za oba spola. Žene bilježe nižu stopu zaposlenja, međutim, dodatno bilježe veću ranjivost, budući da su za njih prema svim djelatnostima češće zabilježene izraženije stope smanjenja zaposlenosti.

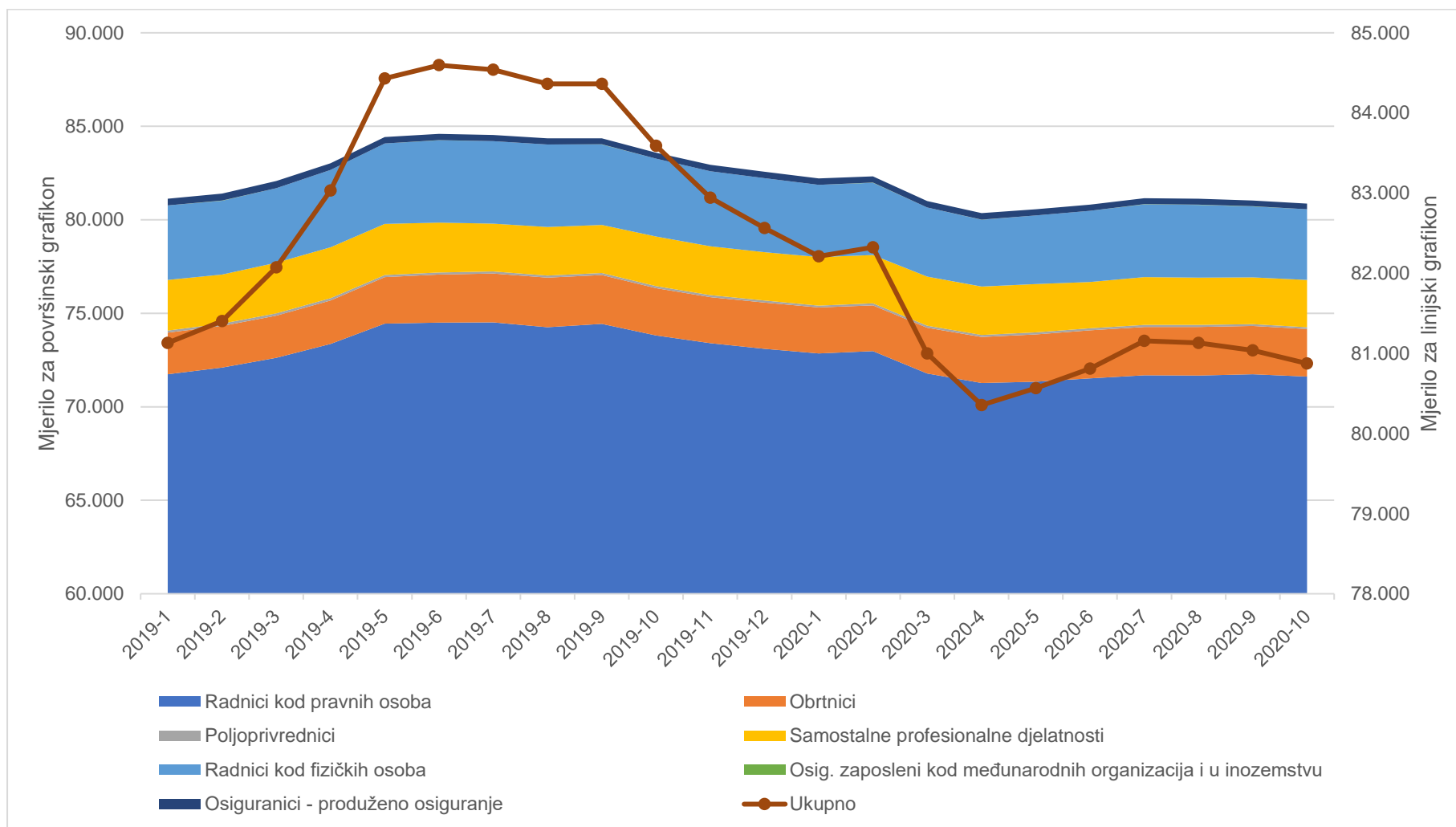
Tablica 37. Relativne promjene broja zaposlenih u 2020. godini prema spolu, mjesecima i šifri djelatnosti u odnosu na 2019. godinu za grad Split.

Šifre djelatnosti prema NKD 2007 i nazivu	S p o l	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
		20 -1	20 -2	20 -3	20 -4	20 -5	20 -6	20 -7	20 -8	20 -9	20 -10
C PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	m	- 3,3 0%	- 3,4 4%	- 4,7 6%	- 5,4 6%	- 5,4 8%	- 4,8 4%	- 4,6 0%	- 5,0 8%	- 4,4 2%	- 4,6 9%
	ž	- 2,3 1%	- 0,8 4%	- 2,9 4%	- 5,1 5%	- 6,2 9%	- 5,7 4%	- 5,5 4%	- 5,3 1%	- 6,7 9%	- 6,8 3%
F GRAĐEVINARSTVO	m	2,6 9%	2,5 4%	- 0,7 8%	- 1,4 7%	- 2,2 2%	- 1,7 4%	- 1,4 3%	- 1,0 0%	- 1,3 9%	2,5 3%
	ž	4,7 6%	4,7 0%	- 0,7 4%	- 2,5 8%	- 1,5 7%	- 3,1 8%	- 2,4 7%	- 0,9 5%	- 0,7 3%	0,2 4%
G TRGOVINA NA VELIKO I NA MALO; POPRAVAK MOTORNIH VOZILA I MOTOCIKALA	m	2,3 0%	0,9 4%	- 0,2 7%	- 2,9 9%	- 4,2 4%	- 4,8 3%	- 4,6 4%	- 4,5 9%	- 4,5 8%	- 4,6 9%
	ž	1,1 0%	0,1 8%	- 2,0 5%	- 4,5 0%	- 5,6 8%	- 5,0 2%	- 4,8 2%	- 4,4 3%	- 4,6 4%	- 5,4 1%
H PRIJEVOZ I SKLADIŠTENJE	m	7,2 4%	7,1 2%	5,7 0%	2,9 4%	- 1,9 9%	- 8,0 0%	- 9,7 2%	- 9,3 4%	- 7,8 6%	- 5,9 8%
	ž	0,8 5%	- 0,2 6%	0,8 6%	- 3,5 5%	- 5,8 5%	- 6,9 5%	- 9,0 6%	- 8,0 6%	- 8,1 6%	- 6,1 0%
I DJELATNOSTI PRUŽANJA SMJEŠTAJA TE PRIPREME I USLUŽIVANJA HRANE	m	1,2 7%	2,5 1%	13, 74 %	20, 90 %	21, 42 %	19, 04 %	15, 57 %	13, 91 %	17, 57 %	11, 54 %
	ž	3,7 8%	3,7 8%	11, 58 %	19, 93 %	22, 86 %	21, 23 %	15, 96 %	14, 99 %	19, 04 %	14, 56 %

Šifre djelatnosti prema NKD 2007 i nazivu	S p ol	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
		20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
		-1	-2	-3	-4	-5	-6	-7	-8	-9	-10	
M STRUČNE, ZNANSTVENE I TEHNIČKE DJELATNOSTI	m	3,5 5%	4,0 9%	2,9 7%	2,2 9%	2,2 3%	0,5 8%	- 0,0 4%	0,4 3%	- 0,3 7%	- 0,0 4%	
	ž	4,8 0%	2,7 9%	2,1 5%	- 0,4 5%	- 2,4 9%	- 1,5 5%	- 2,2 8%	- 4,3 1%	- 3,1 5%	- 4,0 8%	
O JAVNA UPRAVA I OBRANA; OBVEZNO SOCIJALNO OSIGURANJE	m	- 3,5 1%	- 2,2 7%	- 3,1 8%	- 3,7 3%	- 4,5 1%	- 5,3 8%	- 1,1 1%	- 3,0 3%	- 3,4 2%	- 5,0 7%	
	ž	- 3,4 8%	- 3,1 9%	- 2,9 6%	- 3,4 6%	- 3,4 7%	- 3,5 3%	- 3,3 9%	- 4,0 4%	- 3,4 6%	- 5,3 7%	
P OBRAZOVANJE	m	- 0,3 7%	2,3 0%	- 0,7 3%	- 0,3 1%	- 0,7 4%	- 0,6 9%	0,6 5%	0,3 9%	1,7 4%	1,9 8%	
	ž	0,3 3%	0,1 7%	- 1,9 8%	- 3,2 3%	- 3,4 9%	- 3,5 4%	- 0,3 7%	- 0,4 9%	1,9 3%	1,3 5%	
Q DJELATNOSTI ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I SOCIJALNE SKRBI	m	3,6 6%	0,9 1%	3,9 1%	1,8 4%	2,5 1%	3,3 8%	1,5 4%	1,0 3%	1,5 5%	0,8 3%	
	ž	2,0 1%	1,9 2%	2,0 7%	1,8 1%	1,5 1%	5,3 2%	1,5 6%	1,8 2%	1,5 6%	2,5 5%	
Ukupno	m	1,4 1%	1,3 3%	- 1,1 4%	- 2,9 9%	- 4,2 2%	- 4,7 1%	- 4,0 7%	- 4,0 6%	- 4,1 6%	- 3,0 7%	
	ž	1,2 6%	0,9 4%	- 1,4 8%	- 4,0 2%	- 4,9 3%	- 4,2 4%	- 3,9 4%	- 3,6 0%	- 3,7 3%	- 3,4 3%	

Izvor: Izrada autora prema Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje (2020)

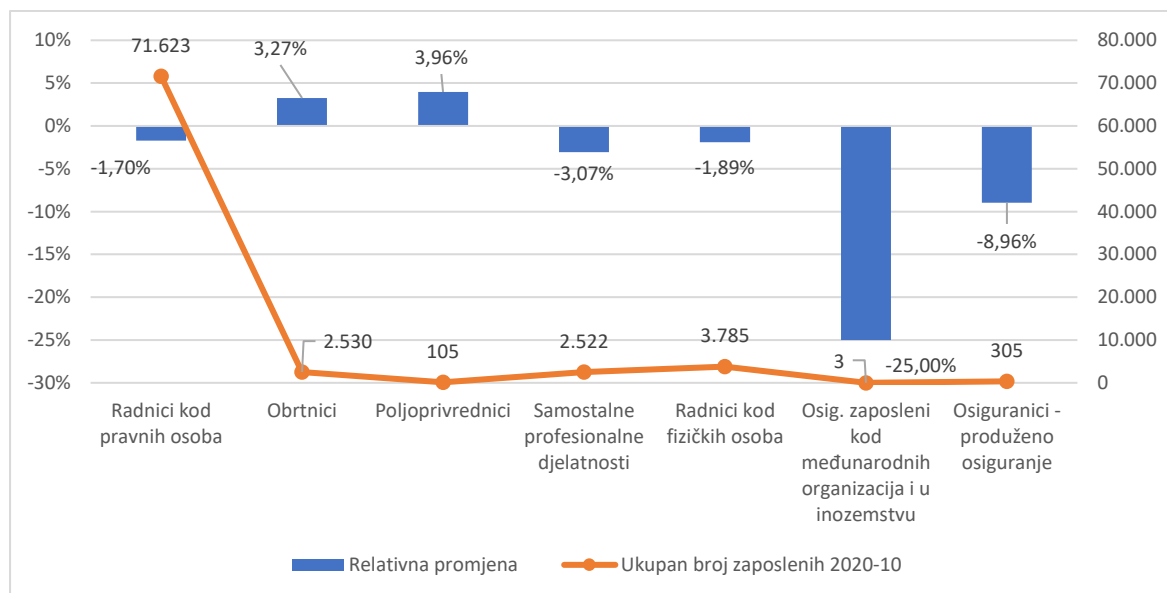
Grafikon 13. Osiguranici Hrvatskog zavoda za mirovinskog osiguranje prema osnovi osiguranja za grad Split.

Izvor: Izrada autora prema Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje (2020).

Ukupan broj osiguranika koji zaposlenje ostvaruju kod pravnih osoba dominantan su modalitet osiguranja, kojeg potom slijede osiguranici kod fizičkih osoba i obrtnika. Tijekom 2020. broj osiguranika se smanjio u glavnini modaliteta osnove osiguranja. Iznimku čine obrtnici i poljoprivrednici koji su povećali broj zaposlenika tijekom 2020.

Grafički prikaz 25. Osiguranici Hrvatskog zavoda za mirovinskog osiguranje prema osnovi osiguranja za grad Split.

Izvor: Izrada autora prema Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje (2020).

Uspoređujući broj osiguranika u 2020. po mjesecima u odnosu na 2019. primjetno je kako od ožujka, bez obzira na modalitet osnove osiguranja zaposlenika, nastupa smanjenje broja osiguranika, a isto je posebno važno istaknuti kod najznačajnijeg modaliteta – radnici kod pravnih osoba, koji osiguravaju radna mjesta za 88,56 posto zaposlenih (podatak iz listopada 2020. godine). Jedina zabilježena pozitivna promjena u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu je rast broja zaposlenih žena u obrtnika za koje je početkom godine zabilježen značajan rast (siječanj 2020; 9,88 posto rast, veljača 2020. godine; 10,34 posto rast; ožujak 2020. godine; 9,74 posto rast), međutim u nastavku godine stopa rasta je smanjena.

Tablica 38. Promjene u broju osiguranika Hrvatskog zavoda za mirovinskog osiguranje prema osnovi osiguranja i spola za grad Split.

Mjesec	Radnici kod pravnih osoba			Obrtnici			Poljoprivrednici			Samostalne profesionalne djelatnosti		
	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno
2020-1	1,66 %	1,45 %	1,55 %	10,93 %	9,88 %	10,51 %	-	-	-	-	-	-
							11,59 %	16,67 %	13,68 %	4,38 %	0,68 %	3,77 %

2020 -2	1,39 %	1,07 %	1,22 %	9,73%	10,3 4%	9,97%	- 12,86 %	- 14,8 9%	- 13,6 8%	- 1,65 %	- 0,68 %	- 1,49 %
2020 -3	- 0,88 %	- 1,40 %	- 1,15 %	7,22%	9,74 %	8,21%	- 11,43 %	- 15,2 2%	- 12,9 3%	- 3,57 %	- 1,57 %	- 3,24 %
2020 -4	- 2,11 %	- 3,52 %	- 2,84 %	5,35%	6,48 %	5,80%	- 8,57 %	- 13,0 4%	- 10,3 4%	- 5,19 %	- 3,12 %	- 4,85 %
2020 -5	- 3,65 %	- 4,68 %	- 4,18 %	1,08%	3,30 %	1,97%	- 8,70 %	- 10,8 7%	- 9,57 %	- 5,87 %	- 2,45 %	- 5,31 %
2020 -6	- 4,01 %	- 4,00 %	- 4,00 %	-2,20%	3,72 %	0,16%	- 7,35 %	- 8,89 %	- 7,96 %	- 8,21 %	- 1,78 %	- 7,12 %
2020 -7	- 3,80 %	- 3,79 %	- 3,80 %	-3,94%	3,55 %	- 0,96%	- 4,62 %	- 13,0 4%	- 8,11 %	- 0,09 %	- 1,56 %	- 0,20 %
2020 -8	- 3,58 %	- 3,39 %	- 3,48 %	-4,64%	2,56 %	- 1,77%	- 3,08 %	- 8,89 %	- 5,45 %	- 3,12 %	- 0,45 %	- 2,66 %
2020 -9	- 3,71 %	- 3,50 %	- 3,60 %	-4,57%	3,29 %	- 1,45%	- 3,03 %	- 8,89 %	- 5,41 %	- 3,71 %	- 0,67 %	- 3,18 %
2020 -10	- 2,51 %	- 3,38 %	- 2,96 %	-3,45%	5,23 %	- 0,04%	- 3,08 %	- 2,33 %	- 2,78 %	- 6,67 %	- 1,81 %	- 5,26 %
Mjesec	Radnici kod fizičkih osoba			Osig. zaposleni kod međunarodnih organizacija i u inozemstvu			Osiguranici - produženo osiguranje			UKUPNO		
	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno
2020 -1	- 1,63 %	- 4,07 %	- 3,09 %	- 20,00%		- 20,00 %	- 12,83 %	- 0,58 %	- 6,94 %	1,41 %	1,26 %	1,33 %

2020 -2	- 0,06 %	- 3,67 %	- 2,23 %	- 20,00%	- 20,00 %	- 17,44 %	- 2,76 %	- 10,3 7%	1,33 %	0,94 %	1,13 %
2020 -3	- 8,04 %	- 6,59 %	- 7,18 %	- 20,00%	- 20,00 %	- 15,90 %	- 2,76 %	- 9,57 %	- 1,14 %	- 1,48 %	- 1,31 %
2020 -4	- 15,33 %	- 12,5 1%	- 13,6 9%	- 20,00%	- 20,00 %	- 6,63 %	- 1,69 %	- 4,18 %	- 2,61 %	- 3,82 %	- 3,22 %
2020 -5	- 17,42 %	- 12,7 3%	- 14,7 2%	- 20,00%	- 20,00 %	- 5,68 %	- 1,76 %	- 3,76 %	- 4,22 %	- 4,93 %	- 4,58 %
2020 -6	- 15,83 %	- 11,8 7%	- 13,5 5%	- 20,00%	- 20,00 %	- 6,86 %	1,23 %	- 2,96 %	- 4,71 %	- 4,24 %	- 4,47 %
2020 -7	- 14,19 %	- 9,59 %	- 11,5 5%	- 20,00%	- 20,00 %	- 0,61 %	- 1,22 %	- 0,92 %	- 4,07 %	- 3,94 %	- 4,00 %
2020 -8	- 14,15 %	- 9,84 %	- 11,6 8%	- 20,00%	- 20,00 %	- 0,60 %	- 4,88 %	- 2,73 %	- 4,06 %	- 3,60 %	- 3,83 %
2020 -9	- 13,61 %	- 10,4 0%	- 11,7 5%	- 40,00%	- 40,00 %	1,23 %	- 6,79 %	- 2,78 %	- 4,16 %	- 3,73 %	- 3,94 %
2020 -10	- 10,13 %	- 8,11 %	- 8,95 %	- 25,00%	- 25,00 %	1,92 %	- 10,9 8%	- 4,69 %	- 3,07 %	- 3,43 %	- 3,25 %

Izvor: Izrada autora prema Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje (2020).

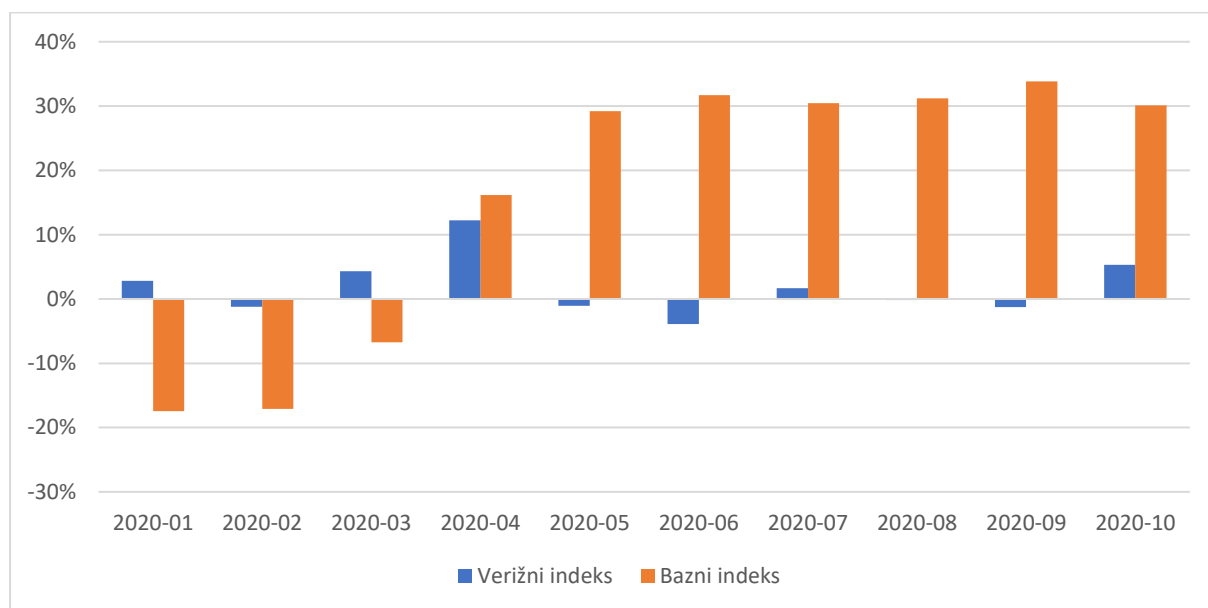
2.2.5.2. Nezaposleni

Izostanak dosadašnjeg sezonskog zapošljavanja, a time i izostanka naglašenog izlaska s evidencije nezaposlenih, u uvjetima pojačanih mjera od širenja epidemije COVID-19, mnoge su poslovne organizacije počele smanjivati broj zaposlenih te je nastupilo povećanje broja nezaposlenih osoba - pritisak na Zavod za zapošljavanje.

U siječnju, veljači i ožujku 2020. broj ulazaka iz radnog odnosa je bio niži nego prethodne godine u usporednim mjesecima (vidjeti bazni indeks), no u travnju pa sve do kraja razdoblja razmatranja nastupio je velik pritisak na Zavod za zapošljavanje uslijed eksplozije broja otkaza i neobnavljanja ugovora na određeno vrijeme s istekom. Zabilježeno povećanje broja nezaposlenih osoba evidentiranih na Zavodu za zapošljavanje od travnja se povećao za preko 30 posto u usporedbi s mjesecima iz 2019.

Verižni indeks otkriva kako je već u ožujku 2020. zabilježeno povećanja broja nezaposlenih osoba u odnosu na veljaču, a potom snažan rast u travnju kada je zabilježena stopa porasta evidentiranih nezaposlenih za gotovo tri puta u odnosu na ožujak. Od travnja pa sve do rujna, stope promjene nezaposlenih između razdoblja promatranja (mjeseci) su kontrolirane te su zaustavljeni negativni trendovi povećanja broja nezaposlenih. Mjere za očuvanje radnih mjesta (ORM) u svakom slučaju treba razmatrati kao faktor koji je doprinio zaustavljanju negativnog kretanja povećanja broja nezaposlenih. U listopadu je zabilježeno povećanje broja nezaposlenih za visokih 5,32 posto u odnosu na rujna što je rezultat ulaska u zimske mjesece kada se bilježi slabija aktivnost gospodarstva.

Grafički prikaz 26. Promjene u broju nezaposlenih za grad Split.

Izvor: Izrada autora prema Hrvatskom zavodu za zapošljavanje (2020).

U nastavku se komentarom usmjeravamo na ranije izdvojene najvažnije djelatnosti u kreiranju radnih mjesta za grad Split. Usporedbom listopada 2020. s istim mjesecom prethodne godine, zamjećuje se kako se povećava broj nezaposlenih osoba koji su na prethodnom zaposlenju imali iskustvo rada u djelatnost I (Pružanje smještaja te pripreme i usluživanje hrane) zajedno s djelatnosti G (Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala) te H (Prijevoz i skladištenje). Dodatno, primjetno je značajno povećanje broj nezaposlenih bez prethodnog radnog iskustva, istih je u listopadu 2020. više za 22 posto u odnosu na isti mjesec prethodne godine što upućuje na zaključak kako aktualno stanje ne osigurava mladim osobama priliku prvog zaposlenja te stjecanje potrebnog radnog iskustva.

Tablica 39. Ulazak na evidenciju nezaposlenih na Hrvatski zavod za zapošljavanje izravno iz radnoga odnosa za grad Split.

Šifre djelatnosti prema NKD 2007 i nazivu	Usporedba 10/2020 s 10/2019	Struktura
A POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBARSTVO	46%	1,15%
B RUDARSTVO I VAĐENJE	167%	0,08%
C PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	27%	9,31%

D OPSKRBA ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, PLINOM, PAROM I KLIMATIZACIJA	57%	0,11%
E OPSKRBA VODOM; UKLANJANJE OTPADNIH VODA, GOSPODARENJE OTPADOM TE DJELATNOSTI SANACIJE OKOLIŠA	0%	0,26%
F GRAĐEVINARSTVO	29%	5,39%
G TRGOVINA NA VELIKO I NA MALO; POPRAVAK MOTORNIH VOZILA I MOTOCIKALA	30%	18,71%
H PRIJEVOZ I SKLADIŠTENJE	39%	4,74%
I DJELATNOSTI PRUŽANJA SMJEŠTAJA TE PRIPREME I USLUŽIVANJA HRANE	46%	13,77%
J INFORMACIJE I KOMUNIKACIJE	48%	1,78%
K FINANCIJSKE DJELATNOSTI I DJELATNOSTI OSIGURANJA	-16%	1,03%
L POSLOVANJE NEKRETNINAMA	38%	0,82%
M STRUČNE, ZNANSTVENE I TEHNIČKE DJELATNOSTI	20%	3,95%
N ADMINISTRATIVNE I POMOĆNE USLUŽNE DJELATNOSTI	41%	6,42%
O JAVNA UPRAVA I OBRANA; OBVEZNO SOCIJALNO OSIGURANJE	37%	2,36%
P OBRAZOVANJE	9%	3,19%
Q DJELATNOSTI ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I SOCIJALNE SKRBI	24%	2,49%
R UMJETNOST, ZABAVA I REKREACIJA	53%	2,11%
S OSTALE USLUŽNE DJELATNOSTI	48%	5,00%
T DJELATNOSTI KUĆANSTAVA KAO POSLODAVACA; DJELATNOSTI KUĆANSTAVA KOJA PROIZVODE RAZLIČITU ROBU I OBAVLJAJU RAZLIČITE USLUGE ZA VLASTITE POTREBE	-11%	1,94%
U DJELATNOSTI IZVANTERITORIJALNIH ORGANIZACIJA I TIJELA	0%	0,01%
BEZ RADNOG ISKUSTVA	22%	15,40%

Izvor: Izrada autora prema Hrvatskom zavodu za zapošljavanje (2020).

Tablica 40. Isplaćeni poticaji za očuvanje radnih mjesta (ORM) prema djelatnostima za grad Split.

Naziv djelatnosti prema NKD 2007	Isplaćeno ORM poticaja
----------------------------------	------------------------

DJELATNOSTI KUĆANSTAVA KAO POSLODAVACA; DJELATNOSTI KUĆANSTAVA KOJA PROIZVODE RAZLIČITU ROBU I OBAVLJAJU RAZLIČITE USLUGE ZA VLASTITE POTREBE	94.750
OPSKRBA ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, PLINOM, PAROM I KLIMATIZACIJA	506.000
RUDARSTVO I VAĐENJE	522.000
Nepoznato	546.927
JAVNA UPRAVA I OBRANA; OBVEZNO SOCIJALNO OSIGURANJE	589.975
FINANCIJSKE DJELATNOSTI I DJELATNOSTI OSIGURANJA	1.198.478
OPSKRBA VODOM; UKLANJANJE OTPADNIH VODA, GOSPODARENJE OTPADOM TE DJELATNOSTI SANACIJE OKOLIŠA	1.228.500
POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBARSTVO	1.322.250
POSLOVANJE NEKRETNINAMA	3.283.888
UMJETNOST, ZABAVA I REKREACIJA	3.373.400
OBRAZOVANJE	5.796.029
DJELATNOSTI ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I SOCIJALNE SKRBI	6.785.768
INFORMACIJE I KOMUNIKACIJE	9.340.858
OSTALE USLUŽNE DJELATNOSTI	17.135.033
GRAĐEVINARSTVO	27.911.338
PRIJEVOZ I SKLADIŠTENJE	28.599.240
STRUČNE, ZNANSTVENE I TEHNIČKE DJELATNOSTI	29.607.885
ADMINISTRATIVNE I POMOĆNE USLUŽNE DJELATNOSTI	30.010.664
PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	51.708.287
TRGOVINA NA VELIKO I NA MALO; POPRAVAK MOTORNIH VOZILA I MOTOCIKALA	54.158.437
DJELATNOSTI PRUŽANJA SMJEŠTAJA TE PRIPREME I USLUŽIVANJA HRANE	67.496.436
Ukupna pomoć	341.216.143

Izvor: Izrada autora prema Hrvatskom zavodu za zapošljavanje (2020).

Podaci o isplaćenim poticajima za očuvanje radnih mjesta (ORM) prema djelatnostima otkrivaju kako je najveći iznos poticaja iskazano apsolutnom veličinom isplaćeno djelatnosti I (Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane) potom djelatnosti G (Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala) te djelatnosti C (Prerađivačka industrija).

2.2.5.3. Sažetak analize utjecaja epidemije COVID-19 na tržište rada

Nakon razdoblja pozitivnih promjena na tržištu rada u gradu Splitu kojeg obilježava rasta zaposlenosti i pada nezaposlenosti, potvrđuje se kako su povoljni trendovi prekinuti. Djelatnosti temeljene na turističkoj potrošnji iskazuju najveću osjetljivost u uvjetima epidemije COVID-19 što se odražava na poremećaje u zapošljavanju u gradu Splitu.

U veljači, prije nastupa negativnih implikacija epidemije izazvane COVID-19 virusom i uvođenja mjera zaštite od širenja virusa koje su potpuno ili djelomično zaustavile poslovanje mnogih gospodarskih djelatnosti, tržište rada je bilježilo uobičajen sezonski ritam. Siječanj i veljača u 2020. godini bilježili su veći broj zaposlenih u odnosu na usporedne mjesec iz 2019. godine čime se dobri rezultati na tržištu rada potvrđuju i u razdoblju koje ne karakterizira masovno zapošljavanje u sezonskim djelatnostima. U okolnostima u kojima ne vlada epidemija COVID-19 u ožujku se očekuju promjene mjesečnih trendova odnosno početak snažnijeg rasta zapošljavanja u djelatnostima koje imaju jače sezonsko obilježje (djelatnosti turizma i uz turizam povezan dio trgovine), a navedeno potiče rast ukupne zaposlenosti. U ožujku 2020. godine, koju obilježava uvođenje mjera zaštite od širenja virusa te negativna gospodarska prognoza za RH i čitavu EU, vidljivi su poremećaji u sezonskom zapošljavanju. Naime, očekivani trendovi rasta zaposlenosti su zamijenjeni negativnim trendom, padom, od kojeg se tržište rada u gradu Splitu nije oporavilo do kraja razdoblja razmatranja (studeni, 2020. godine). Tako je neuobičajeno, veljača bilježila najveći broj zaposlenih u 2020. godini, a dobri rezultati s početka godine zamijenjeni s prosječnim padom zaposlenosti od 3,61 posto u odnosu na 2019. godinu.

Apsolutno i relativno najizraženiji pad je zabilježen u svibnju 2020. godine kada je bilo 3.866 osoba manje zaposlenih u gradu Splitu u odnosu na svibanj 2019. godine. Djelatnosti koje posebno izdvajamo, a koje su zabilježile značajniju kontrakciju u zapošljavanju su djelatnost I (Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane) te djelatnost G (Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala). Djelatnosti koje su također zabilježile značajnu kontrakciju su C (prerađivačka industrija), H (Prijevoz i skladištenje) te O (Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje), a jedina djelatnost koja pokazuje pozitivne stope u zapošljavanju je Q (Djelatnost zdravstvene zaštite i socijalne skrbi) što je razumljivo s obzirom na izazove sektora zdravstva koje se postavlja na prvu liniju obrane od epidemije COVID-19. Zabilježene promjene za djelatnost C i Q potvrđuju nastavak ranijih trendova.

Relativne promjene broja zaposlenih prema spolu otkrivaju kako kontrakcija broja zaposlenih nastupa od ožujka 2020. i to za oba spola. Žene bilježe nižu stopu zaposlenja, međutim, dodatno bilježe veću ranjivost, budući da su za njih prema svim djelatnostima češće zabilježene izraženije stope smanjenja zaposlenosti.

Izostanak normalnog sezonskog zapošljavanja, time i izostanka naglašenog izlaska s evidencije nezaposlenih, u uvjetima pojačanih mjera od širenja epidemije COVID-19, mnoge su poslovne organizacije počele smanjivati broj zaposlenih te je nastupilo povećanje broja nezaposlenih osoba - pritisak na Zavod za zapošljavanje. U siječnju, veljači i ožujku 2020. godine, broj ulazaka na burzu rada iz radnog odnosa je bio niži nego prethodne godine u usporednim mjesecima, no u travnju pa sve do

kraja razdoblja razmatranja nastupio je velik pritisak na Zavod za zapošljavanje uslijed eksplozije broja otkaza i neobnavljanja ugovora na određeno vrijeme s istekom. Zabilježeno povećanje broja nezaposlenih osoba evidentiranih na Zavodu za zapošljavanje od travnja se povećao za preko 30 posto u usporedbi s mjesecima iz 2019.

Verižni indeks otkriva kako je već u ožujku 2020. zabilježeno povećanja broja nezaposlenih osoba u odnosu na veljaču, a potom snažan rast u travnju kada je zabilježena stopa porasta evidentiranih nezaposlenih za gotovo tri puta u odnosu na ožujak. Od travnja pa sve do rujna, stope promjene nezaposlenih između razdoblja promatranja (mjeseci) su kontrolirane te su zaustavljeni negativni trendovi povećanja broja nezaposlenih. Mjere za očuvanje radnih mjesta (ORM) u svakom slučaju treba razmatrati kao faktor koji je doprinio zauzdavanju negativnog kretanja povećanja broja nezaposlenih.

Najveći korisnik naknada za očuvanje radnih mjesta su djelatnosti I (Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane), G (Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala) te C (Prerađivačka industrija).

2.3. Poslovno okruženje

Analiza poslovnog okruženja daje cjelovit prikaz gospodarskog stanja u Splitu u periodu 2013.-17., kao i osvrt na poslovno okruženje u 2020. godini zbog nastalih izvanrednih okolnosti, prouzročenih epidemijom COVID-19, koje su prekinule gospodarske trendove prethodnog promatranog razdoblja.

Analiza se temelji na podacima Financijske agencije (FINA) i Državnog zavoda za statistiku (DZS) za period 2013.-17., te na podacima Porezne uprave za period 2015.-17. Osvrt na poslovno okruženje u 2020. se temelji na podacima Porezne uprave, Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje (HZZMO), Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (HZZ), Grada Splita, Hrvatske gospodarske komore (HGK) i ciljanog primarnog istraživanja.

Zbog nekonzistentnosti u zaprimljenim podacima u vidu vremenskog perioda i određenih nepodudarnosti u izvorima podataka (zbog različitih metodologija prikupljanja podataka) nije moguće u potpunosti realizirati standardiziranu analizu. Također, uočen je problem neusklađenosti podataka koji se uobičajeno koriste za godišnje službene statistike i cjelovite analize i onih koji su dostupni u međuvremenu, kao aktualni pokazatelji u realnom vremenu. Stoga je u prikazu gospodarske situacije u gradu Splitu u 2020. godini bilo nemoguće postići metodološku slijednost s prikazom prethodnih razdoblja.

Analiza stanja daje pregled ukupne gospodarske aktivnosti po djelatnostima i strukture poslovnih subjekata. Nadalje, prikazana je analiza stanja obveznika poreza na dobit (OPDob¹⁶¹) i analiza obveznika poreza na dohodak (OPDoh¹⁶²). Navedene analize obuhvaćaju analizu stanja u 2017. godini, dinamiku određenih pokazatelja uspješnosti¹⁶³ i usporedbu stanja u Splitu sa stanjem u Splitsko-dalmatinskoj županiji (SDŽ) i u Republici Hrvatskoj (RH), te sa stanjem u odabranim gradovima (Zagreb, Rijeka, Zadar i Dubrovnik)¹⁶⁴.

Naposljetku, prikazani su dodatni osvrti na gospodarsku aktivnost u Splitu koji obuhvaćaju analizu značaja Splita u gospodarskoj aktivnosti SDŽ i RH, analizu poslovnih subjekata po veličini, analizu značaja TOP 10 poslovnih subjekata te osvrt na poslovno okruženje u 2020. godini.

Unutar cjelokupne analize stanja, sve analize su izrađene po djelatnostima čija je klasifikacija definirana sukladno Odluci o Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (NKD) iz 2007. godine¹⁶⁵. Područja djelatnosti su označena jednoslovnim oznakama kao što prikazuje Tablica 41., koje se kao takve koriste u tablicama i grafičkim prikazima, dok se u tekstu, radi boljeg snalaženja, iste koriste uz naziv djelatnosti.

¹⁶¹ Obveznici poreza na dobit obuhvaćaju sve poslovne subjekte koji su obveznici poreza na dobit, odnosno trgovačka društva, obrte koji su obveznici poreza na dobit te zadruge. U nastavku analize stanja poslovnog okruženja će se za obveznike poreza na dobit koristiti skraćenica OPDob.

¹⁶² Obveznici poreza na dohodak obuhvaćaju sve poslovne subjekte koji su obveznici poreza na dohodak, odnosno obrte koji su obveznici poreza na dohodak, slobodna zanimanja i sve ostale koji generiraju neki od oblika dohotka (izuzev dohotka od nesamostalnog rada). U nastavku analize stanja poslovnog okruženja će se za obveznike poreza na dohodak koristiti skraćenica OPDoh.

¹⁶³ Analiza trendova kretanja u slučaju OPDob se izradila na temelju sljedećih pet pokazatelja uspješnosti: broja zaposlenih, ukupnih prihoda, dobiti nakon poreza, izvoza te investicija u novu dugotrajnu imovinu; dok se analiza trendova kretanja u slučaju OPDoh izradila na temelju dva pokazatelja uspješnosti: ukupno ostvarenih primitaka i ukupno ostvarenog dohotka. Navedeni pokazatelji su odabrani kao temelj analize zbog važnosti za grad Split.

¹⁶⁴ Kako bi se analizirao relativni značaj pojedinih djelatnosti, napravljena je komparativna analiza po ključnim pokazateljima sa Zagrebom i Rijekom koji, poput Splita, svojom veličinom predstavljaju gravitacijsko središte šireg područja, kao i sa Zadrom i Dubrovnikom jer oni zbog primorske orijentacije imaju sličnu strukturu gospodarstva kao i Split.

¹⁶⁵ Odluka o Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (NKD) iz 2007. godine (dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2007_06_58_1870.html).

Tablica 41. Jednoslovne oznake područja i naziv djelatnosti u RH

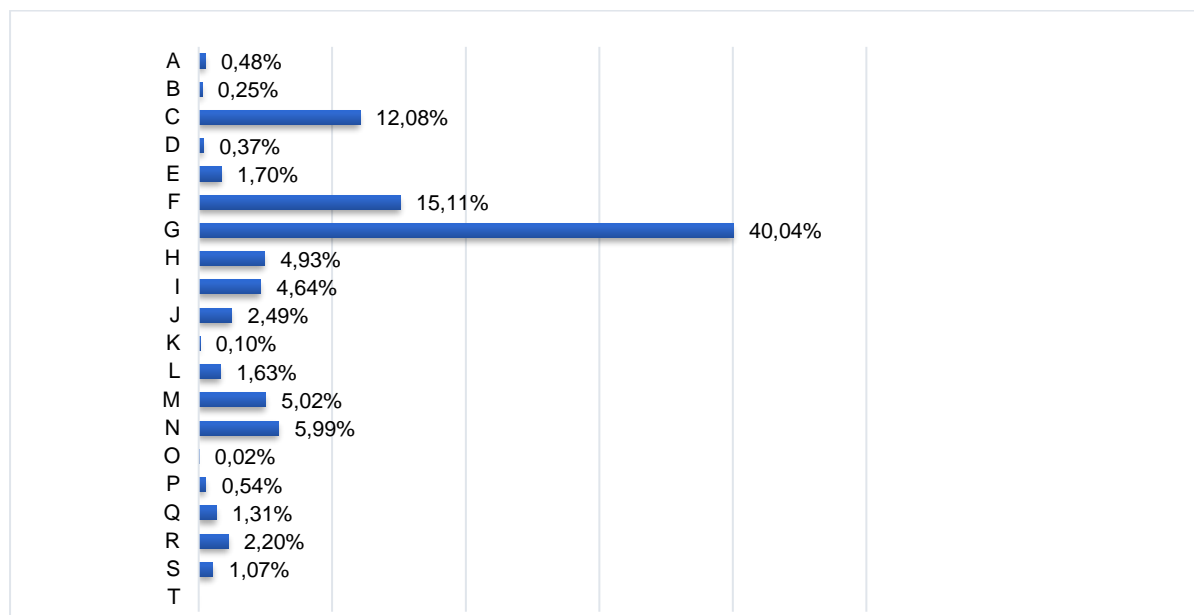
	Naziv djelatnosti
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo
B	Rudarstvo i vađenje
C	Prerađivačka industrija
D	Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija
E	Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša
F	Građevinarstvo
G	Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala
H	Prijevoz i skladištenje
I	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane
J	Informacije i komunikacije
K	Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja
L	Poslovanje nekretninama
M	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti
O	Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje
P	Obrazovanje
Q	Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi
R	Umjetnost, zabava i rekreacija
S	Ostale uslužne djelatnosti
T	Djelatnosti kućanstava kao poslodavaca; djelatnosti kućanstava koja proizvode različitu robu i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe
U	Djelatnosti izvanteritorijalnih organizacija i tijela

Izvor: Narodne novine (2007)

2.3.1. Analiza ukupne gospodarske aktivnosti u gradu Splitu

Analiza ukupne gospodarske aktivnosti Splita¹⁶⁶ obuhvaća sve poslovne subjekte u Splitu, odnosno OPDob i OPDoh. Ukupan broj aktivnih OPDob je u 2017. godini u Splitu iznosio 6.888¹⁶⁷, dok je ukupan broj aktivnih OPDoh iznosio 1.970¹⁶⁸, što zajedno čini 8.858 aktivnih subjekata. Ukupna gospodarska aktivnost Splita je u 2017. godini iznosila približno 23.548 mil. HRK prometa¹⁶⁹, u 2016. godini je iznosila približno 22.547 mil. HRK prometa, dok je u 2015. godini iznosila približno 21.143 mil. HRK prometa. Iz navedenog je evidentno kako Split bilježi rast ukupne gospodarske aktivnosti od 11,37 posto u periodu 2015.-17.

Grafički prikaz 27. Struktura ukupne gospodarske aktivnosti Splita po djelatnostima (2017.)

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA¹⁷⁰-e i Porezne uprave

Najveći udio gospodarske aktivnosti Splita u 2017. godini ostvaren je u djelatnosti G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala (čak 40,04 posto, odnosno približno 9,429 mil. HRK prometa) (vidjeti Grafički prikaz 27). Slijede je djelatnosti F-građevinarstvo (s udjelom od 15,11 posto) i C-prerađivačka industrija (s udjelom od 12,08 posto). Uz tri djelatnosti koje same generiraju 67,24 posto ukupne gospodarske aktivnosti Splita u 2017. godini, još su dvije djelatnosti ostvarile udio veći od 5 posto ukupne gospodarske aktivnosti Splita: N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (5,99 posto) i M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti (5,02 posto), dok je djelatnost H-prijevoz i skladištenje ostvarila udio od 4,93 posto. Prethodno navedeni podaci ukazuju kako je sveukupno šest djelatnosti generiralo čak 83,17 posto (približno 19,585 mil. HRK prometa) ukupne gospodarske aktivnosti Splita u 2017. godini.

¹⁶⁶ Analiza ukupne gospodarske aktivnosti u Splitu je izrađena za period 2015.-17. na osnovi prihoda i primitaka zbog nedostatka podataka koji bi omogućili izradu analize za cjelokupni vremenski period prema većem broju značajnijih pokazatelja.

¹⁶⁷ FINA (2017)

¹⁶⁸ Porezna uprava (2017)

¹⁶⁹ Promet se u analizi stanja poslovnog okruženja definira prema izlaznim računima, odnosno prema prihodima kod OPDob i prema primitcima kod OPDoh. Stoga, ukupnu gospodarsku aktivnost, mjerenu prometom, čini suma prihoda od OPDob i primitaka kod OPDoh.

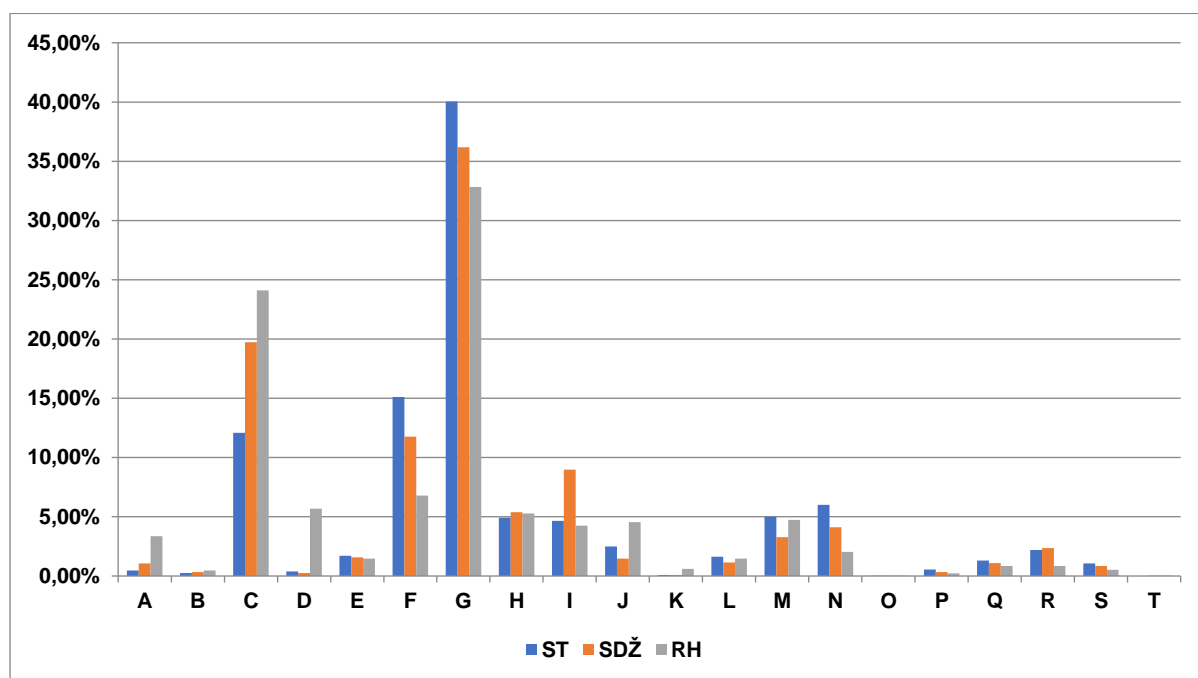
¹⁷⁰ Svi podatci su dostavljeni na godišnjoj razini na datum 31.12.

Iako djelatnosti G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala, F-građevinarstvo i C-prerađivačka industrija imaju najveće udjele u ukupnoj gospodarskoj aktivnosti Splita (zajedno čine 67,24 posto ukupne gospodarske aktivnosti Splita), samo djelatnost G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala bilježi konstantnu stopu rasta udjela gospodarske aktivnosti u ukupnoj gospodarskoj aktivnosti u promatranom periodu. Djelatnost C-prerađivačka industrija je u 2016. zabilježila rast, dok je u 2017. godini ostvarila pad u odnosu na 2016., dok djelatnost F-građevinarstvo bilježi konstantni blagi pad u udjelima gospodarske aktivnosti Splita u periodu 2015.-17.

2.3.1.1. Usporedba sa SDŽ, RH i odabranim gradovima

Kako bi se dobio uvid u relativni utjecaj pojedinih djelatnosti na ukupnu gospodarsku aktivnost Splita, napravljena je komparativna analiza sa stanjem ukupne gospodarske aktivnosti na razini SDŽ te na razini RH (Grafički prikaz 28).

Grafički prikaz 28. Usporedna analiza Splita, SDŽ i RH strukture ukupne gospodarske aktivnosti po djelatnostima (2017.)

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA-e i Porezne uprave

Može se zaključiti kako u Splitu djelatnosti F-građevinarstvo, G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala i N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti imaju značajan udio u ukupnoj gospodarskoj aktivnosti Splita u odnosu na stanje na nacionalnoj i na razini županije. Ukoliko promatramo samo SDŽ, evidentno je kako tri djelatnosti imaju najveći udio u ukupnoj gospodarskoj aktivnosti: G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala (36,19 posto), C-prerađivačka industrija (19,71 posto) i F-građevinarstvo (11,75 posto) što ukazuje na slično stanje kao i na području Splita te potvrđuje važnost ovih djelatnosti za gospodarstvo Splita. Također, promatrajući stanje u RH, dvije su djelatnosti koje imaju pojedinačni udio u ukupnoj gospodarskoj aktivnosti veći od 10 posto: djelatnost G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala (32,83 posto) i djelatnost C-prerađivačka industrija (24,09 posto), a zajedno čine čak 56,93 posto ukupne gospodarske aktivnosti RH. Sljedeća djelatnost s najvećim udjelom je djelatnost F-građevinarstvo (6,78 posto). Iz navedenog možemo zaključiti kako su djelatnosti C-prerađivačka industrija, G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala i F-građevinarstvo ključne za postojeće stanje gospodarskih aktivnosti, ne samo na razini grada Splita i SDŽ, već i na razini cijele RH.

Stavljajući ukupnu gospodarsku aktivnosti Splita u odnos sa stanjem u SDŽ i RH, evidentno je kako ukupna gospodarska aktivnost Splita u 2017. godini čini čak 48,81 posto ukupne gospodarske aktivnosti SDŽ te 3,3 posto ukupne gospodarske aktivnosti RH¹⁷¹. Promatrajući stanje po djelatnostima, u Splitu djelatnosti D-opskrba el.energijom, plinom, parom i klimatizacija, J-informacije i komunikacije, M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti, N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti, S-ostale uslužne djelatnosti, L-poslovanje nekretninama i F-građevinarstvo imaju najveći doprinos ukupnoj gospodarskoj aktivnosti SDŽ¹⁷², dok djelatnosti N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti, R-umjetnost, zabava i rekreacija, F-građevinarstvo, S-ostale uslužne djelatnosti, Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb i P-obrazovanje imaju najveći doprinos ukupnoj gospodarskoj aktivnosti RH¹⁷³.

Usporedi li se udio ukupne gospodarske aktivnosti Splita s udjelima ukupnih gospodarskih aktivnosti odabranih gradova u ukupnoj gospodarskoj aktivnosti RH, može se zaključiti kako Split ima malo veći udio od većine odabranih gradova (Rijeka ima udio 2,92 posto, Zadar 1,13 posto, a Dubrovnik 0,97 posto), osim u slučaju Zagreba koji sam ima udio od 48,45 posto ukupne gospodarske aktivnosti RH.

Promatrajući strukturu ukupne gospodarske aktivnosti Splita u 2017. godini prema odnosu OPDob i OPDoh, evidentno je da OPDob imaju znatno veći doprinos (96,86 posto). Međutim, bitno je istaknuti kako OPDoh imaju značajan doprinos u djelatnostima Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb (48,96 posto), O-javna uprava i obrana, socijalno osiguranje (37,62 posto) i K-financijske djelatnosti i osiguranje (30,72 posto). Također, doprinos je evidentan i u djelatnostima S-ostale uslužne djelatnosti, A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo, I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane, M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti i L-poslovanje nekretninama, u kojima OPDoh imaju udjele u ukupnoj gospodarskoj aktivnosti Splita iznad 10 posto. Situacija je slična i na razini SDŽ gdje OPDoh također imaju najveće doprinose u djelatnostima Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb, O-javna uprava i obrana, socijalno osiguranje i K-financijske djelatnosti i osiguranje, dok na razini RH OPDoh imaju najveći doprinos gospodarskoj aktivnosti u djelatnostima T-djelatnosti kućanstva, Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb, S-ostale uslužne djelatnosti i A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo.

Usporedbom stanja gospodarske aktivnosti Splita s odabranim gradovima u analizi stanja (Grafički prikaz 29.), evidentno je kako djelatnosti F-građevinarstvo i R-umjetnost, zabava i rekreacija značajno doprinose ukupnoj gospodarskoj aktivnosti u Splitu, dok je doprinos djelatnosti G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala izjednačen s njenim doprinosom u slučaju Rijeke. Ostale značajnije oscilacije su zabilježene u slučaju djelatnosti I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane i N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti koje najviše doprinose ukupnoj gospodarskoj aktivnosti Dubrovnika u usporedbi s odabranim gradovima, te kod djelatnosti D-opskrba el.energijom, plinom, parom i klimatizacija i J-informacije i komunikacije koje najviše doprinose ukupnoj gospodarskoj aktivnosti Zadra u usporedbi s odabranim gradovima.

Također, promatrajući razine udjela pojedinih djelatnosti u ukupnim gospodarskim aktivnostima odabranih gradova, možemo zaključiti kako djelatnosti G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala i F-građevinarstvo najviše doprinose ukupnoj gospodarskoj aktivnosti u Splitu, djelatnosti G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala i C-prerađivačka industrija imaju značajan doprinos ukupnoj gospodarskoj aktivnosti u Zagrebu i Rijeci, dok djelatnosti G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala i I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane imaju značajan doprinos ukupnoj gospodarskoj aktivnosti Zadra i Dubrovnika. Iz navedenog se može zaključiti kako je djelatnost G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala podjednako važna za gospodarstvo svakog od odabranih gradova, djelatnost C-prerađivačka industrija ima najveći značaj u Zagrebu i Rijeci (dok je u Splitu treća po značaju), djelatnost I-pružanje smještaja

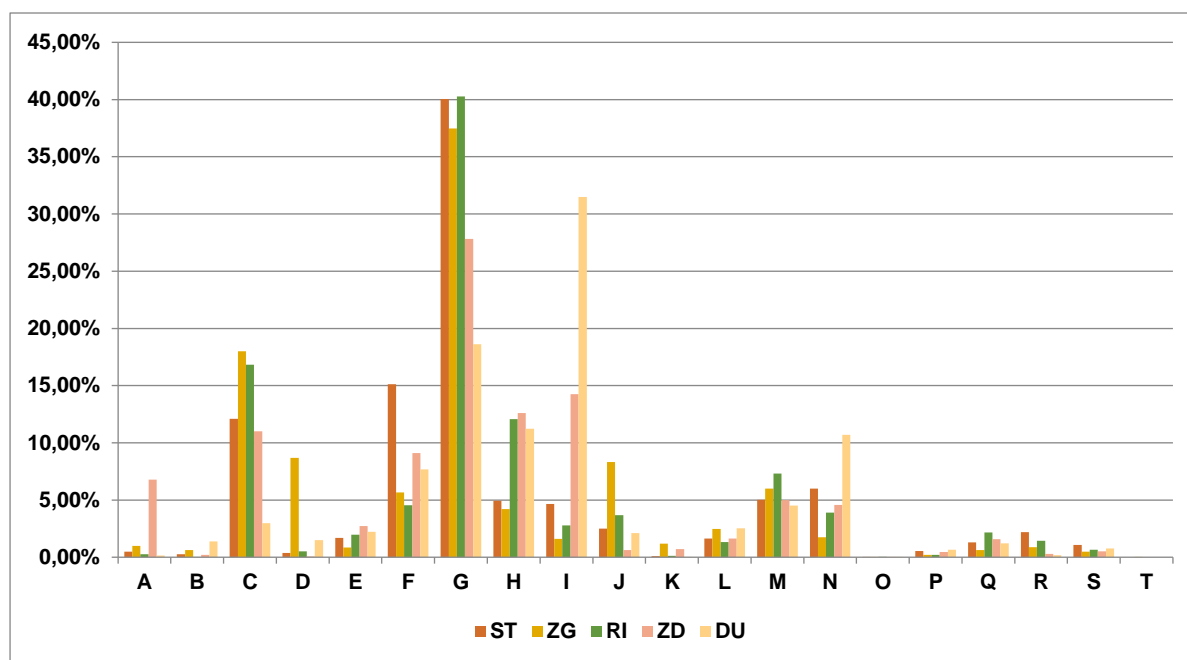
¹⁷¹ Izračun autora prema podacima FINA-e i Porezne uprave (2017)

¹⁷² Svaka djelatnost pojedinačno ima udio veći od 60 posto u ukupnoj gospodarskoj aktivnosti SDŽ.

¹⁷³ Svaka djelatnost pojedinačno ima udio veći od sedam posto u ukupnoj gospodarskoj aktivnosti RH.

te priprema i usluživanje hrane u Zadru i Dubrovniku, dok djelatnost F-građevinarstvo ima iskazan značajan doprinos u Splitu.

Grafički prikaz 29. Usporedna analiza Splita i odabranih gradova strukture ukupne gospodarske aktivnosti po djelatnostima (2017.)

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA-e i Porezne uprave

Usporedbom stanja ukupne gospodarske aktivnosti Splita sa stanjem u SDŽ i RH, kao i sa stanjem u odabranim gradovima, može se zaključiti kako djelatnosti G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala, F-građevinarstvo i C-prerađivačka industrija imaju ključnu ulogu u trenutnom stanju gospodarske aktivnosti, kako Splita, tako i SDŽ. Pored navedenih, identificirane su i druge djelatnosti: D-opskrba el.energijom, plinom, parom i klimatizacija, J-informacije i komunikacije, M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti, N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti, S-ostale uslužne djelatnosti i L-poslovanje nekretninama (zbog doprinosa ukupnoj gospodarskoj aktivnosti SDŽ), N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (zbog stupnja doprinosa ukupnoj gospodarskoj aktivnosti Splita u odnosu na SDŽ i RH), R-umjetnost, zabava i rekreacija (zbog stupnja doprinosa ukupnoj gospodarskoj aktivnosti Splita u odnosu na odabrane gradove), te Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb, O-javna uprava i obrana, socijalno osiguranje i K-financijske djelatnosti i osiguranje (zbog doprinosa OPDoh ukupnoj gospodarskoj aktivnosti Splita).

2.3.2. **Struktura poslovnih subjekata u gradu Splitu**

Analizom podataka DZS omogućen je uvid u strukturu poslovnih subjekata u odnosu na pravni oblik organiziranja u Splitu u 2017. godini. Pritom, analiza je obuhvatila broj registriranih i aktivnih subjekata, kao i broj zaposlenih u odnosu na četiri pravna oblika: trgovačko društvo, obrt, udruga i zadruga (Tablica 42). Iz priloženih podataka razvidno je kako ukupan broj registriranih poslovnih subjekata u Splitu u 2017. godini iznosi 13.397, od kojih 8.294 subjekta čine trgovačka društva, što predstavlja gotovo 62 posto svih registriranih subjekata. Kada je riječ o udjelima ostalih pravnih oblika, podaci pokazuju kako obrti čine 20,80 posto, udruge 16,59 posto, dok zadruge zauzimanju uvjerljivo najmanji udio od 0,70 posto registriranih poslovnih subjekata.

Od registriranih poslovnih subjekata u Splitu u 2017. godini, aktivnih je bilo 9.628¹⁷⁴, odnosno 71,86 posto, pri čemu je ponovno zamjetan dominantni udio aktivnih trgovačkih društava (66,18 posto) u ukupnom broju aktivnih subjekata, praćen udjelom aktivnih obrta (26,35 posto), potom aktivnih udruga (7,20 posto) i konačno najmanjim udjelom aktivnih zadruga (0,27 posto) u ukupnom broju aktivnih poslovnih subjekata (Tablica 42.).

Već uočeni obrazac kretanja udjela, potvrdio se i analizom strukture broja zaposlenih (Tablica 42.), pri čemu u ukupnom broju zaposlenih u svim poslovnim subjektima u Splitu u 2017. godini, dominiraju trgovačka društva u kojima je zaposleno 88,21 posto od ukupnog broja zaposlenih, odnosno njih 38.601. Sljedeći najveći udio, daleko manji od udjela trgovačkih društava, očekivano čine obrti s 9,47 posto zaposlenih u svim poslovnim subjektima. Konačno, udruge sa svojih 921 zaposlenih čine nešto više od 2 posto, a zadruge s 92 zaposlena čine tek 0,21 posto od ukupnog broja zaposlenih u Splitu u 2017. godini.

Tablica 42. Oblik poslovnih subjekata u Splitu (2017.)

Oblik poslovnih subjekata	Broj registriranih subjekata	%	Broj aktivnih subjekata	%	Broj zaposlenih	%
Trgovačko društvo	8.294	61,91	6.372	66,18	38.601	88,21
Obrt	2.786	20,80	2.537	26,35	4.145	9,47
Udruga	2.223	16,59	693	7,20	921	2,10
Zadruga	94	0,70	26	0,27	92	0,21
Ukupno	13.397	100,00	9.628	100,00	43.759	100,00

Izvor: Obrada autora prema podacima DZS

Usporednom analizom Splita sa SDŽ i RH, moguće je utvrditi kako podaci o strukturi aktivnih poslovnih subjekata, kao i o strukturi zaposlenih u aktivnim poslovnim subjektima u Splitu više podudarnosti imaju s onima RH nego SDŽ. Naime, od svih aktivnih poslovnih subjekata na razini RH 56,65 posto je trgovačkih društava, 35,78 posto obrta, 7,12 posto udruga i 0,46 posto zadruga. S druge strane, na razini SDŽ u strukturi aktivnih poslovnih subjekata, 54,09 posto je trgovačkih društava, 41,69 posto obrta, 3,61 posto udruga i 0,59 posto zadruga.

U prilog navedenom govore i podaci o strukturi zaposlenih u različitim pravnim oblicima. Prema ovim podacima, promatrano na razini RH, u trgovačkim društvima je zaposleno 87,52 posto od ukupnog broja zaposlenih, dok je u obrtima zaposleno 10,89 posto, a u udrugama i zadrugama 1,37 posto tj. 0,22 posto zaposlenih. Na razini SDŽ, u trgovačkim društvima je zaposleno 81,69 posto od ukupnog broja

¹⁷⁴ Evidentno je da se navedeni podatak razlikuje od podatka aktivnih poslovnih subjekata navedenog na str. 41. Naime, kako je već spomenuto, podaci su korišteni iz dva različita izvora: FINA-e i Porezne uprave te DZS-a, koji primjenjuju različitu metodologiju prikupljanja podataka. U navedenom primjeru, prema izvorima podataka FINA-e i Porezne uprave, ukupan broj aktivnih poslovnih subjekata u 2017. godini je 8.858, dok je prema izvorima podataka DZS-a ukupan broj poslovnih subjekata u istoj godini 8.909 (odnosno 9.628 kada se broju 8.909 nadodaju udruge i zadruge).

zaposlenih u aktivnim poslovnim subjektima, dok taj podatak za obrte iznosi 16,00 posto za udruge 1,94 posto, a za zadruge 0,36 posto.

Prema podacima DZS, u promatranom petogodišnjem razdoblju (2013.-17.), broj registriranih trgovačkih društava u Splitu u prosjeku je porastao za tek 0,3 posto (pri čemu se u 2016. i 2017. godini bilježi pad broja registriranih trgovačkih društava), dok je broj aktivnih trgovačkih društava porastao za 1,2 posto (pri čemu je važno izdvojiti rast od čak 7 posto u 2017. godini u odnosu na 2016. godinu). Kada je riječ o broju zaposlenih u trgovačkim društvima, u 2016. i 2017. godini ostvaren je rast broja zaposlenih od 2,7 posto (prosječna dvogodišnja stopa rasta), čime je zaustavljen negativni trend iz ranijih godina (u 2014. godini zabilježen je pad broja zaposlenih u trgovačkim društvima u Splitu od gotovo 1 posto).

U analiziranom razdoblju (2013.-17.) broj registriranih obrta rastao je po prosječnoj stopi od 1,2 posto godišnje (pri čemu je u 2017. godini ostvaren rast od čak 5 posto u odnosu na prethodnu godinu), dok je broj aktivnih obrta rastao po prosječnoj godišnjoj stopi od respektabilnih 11,2 posto. Valja izdvojiti podatak kako je rast broja aktivnih obrta u 2017. godini u odnosu na 2016. godinu iznosio rekordnih 42 posto. U odnosu na broj zaposlenih u aktivnim obrtima u Splitu, pokazuje se kako je u analiziranom petogodišnjem razdoblju broj zaposlenih rastao po prosječnoj godišnjoj stopi od 3,7 posto, pri čemu je samo u posljednjoj analiziranoj godini ostvaren rast od 13,2 posto (u 2017. u odnosu na 2016. godinu).

Broj registriranih udruga u Splitu u razdoblju analize (2013.-17.) rastao je po prosječnoj godišnjoj stopi od 2,9 posto (bez oscilacija), dok je broj aktivnih udruga rastao po prosječnoj godišnjoj stopi od 5,9 posto, uz izuzetak 2017. godine u kojoj je ostvaren pad broja aktivnih udruga od čak 25 posto u odnosu na 2016. godinu. U istom je razdoblju broj zaposlenih u udrugama rastao po prosječnoj godišnjoj stopi od 9 posto.

Broj registriranih zadruga u analiziranom je razdoblju (2013.-17.) padao po prosječnoj godišnjoj stopi od 5 posto, dok je broj aktivnih zadruga padao po prosječnoj godišnjoj stopi od 3,2 posto (pri čemu je u 2017. godini zaustavljen negativni trend te je zabilježen rast broja aktivnih zadruga od čak 8,3 posto u odnosu na 2016. godinu). U razdoblju analize, broj zaposlenih u zadrugama rastao je po prosječnoj godišnjoj stopi od čak 37 posto, ali je broj zaposlenih u zadrugama u odnosu na ukupan broj zaposlenih u poslovnim subjektima u Splitu zanemariv.

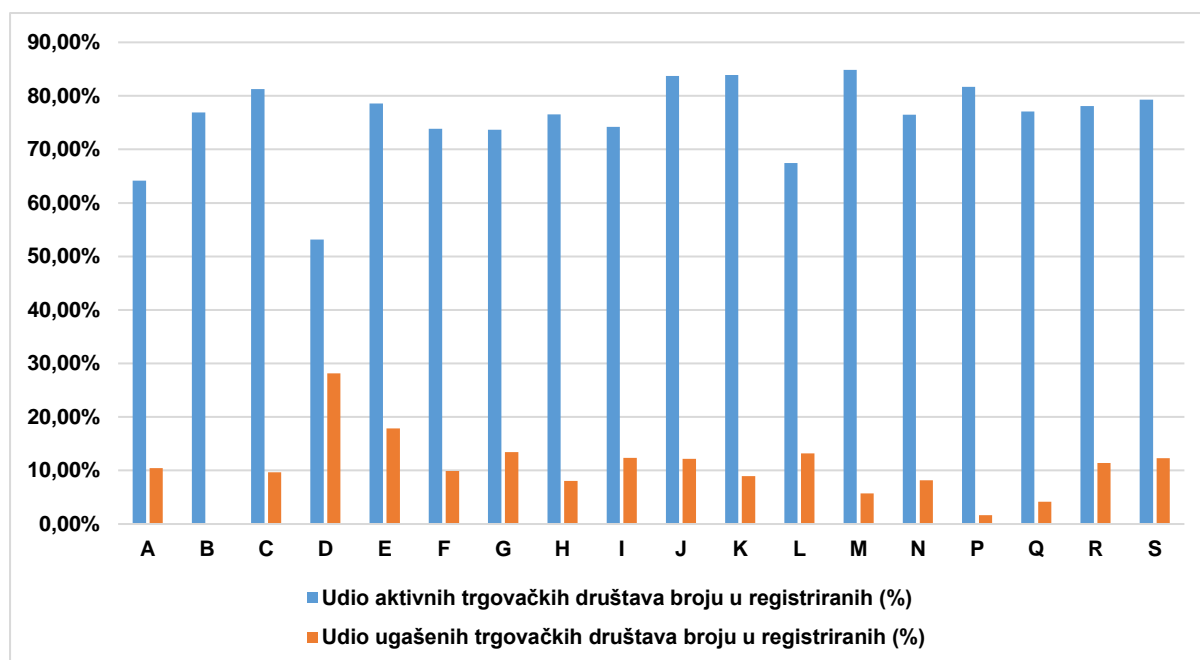
U odnosu na podatak o broju aktivnih poslovnih subjekata u 2017. godini u Splitu, izračunat je pokazatelj gustoće poslovnih subjekata (broj poslovnih subjekata na 10.000 stanovnika). Pokazatelj gustoće u 2017. godini za Split iznosi 0,96. Usporedbe radi, ovaj pokazatelj na razini SDŽ iznosi 2,18, a na razini RH 19,77 u 2017. godini. Izračunati su pokazatelji gustoće poslovnih subjekata i za odabrane gradove. Tako gustoća poslovnih subjekata u 2017. godini u Zagrebu iznosi 5,41, u Rijeci 0,69, u Zadru 0,43 te u Dubrovniku 0,32. Zbog evidentnih manjkavosti pokazatelja gustoće (broj aktivnih subjekata na 10.000 stanovnika), a zbog prikaza realističnije slike gustoće poslovnih subjekata izračunata je gustoća u odnosu na broj zaposlenih u aktivnim poslovnim subjektima. Na razini Splita u 2017. godini ovaj pokazatelj iznosi 4,54, dok je na razini SDŽ 4,32 te na razini RH 5,38. Za odabrane gradove pokazatelji iznose redom: Zagreb = 7,47, Rijeka = 4,91, Zadar = 4,28 i Dubrovnik = 4,11.

2.3.2.1. *Trgovačka društva*

Podaci o udjelu aktivnih i ugašenih trgovačkih društava u broju registriranih prikazani su usporednim prikazom (Grafički prikaz 30). Imajući u vidu kako je u 2017. godini u Splitu u prosjeku za sve djelatnosti bilo aktivno 75,84 posto registriranih trgovačkih društava, može se uočiti kako se većina djelatnosti nalazi iznad spomenutog prosjeka, dok se ispodprosječan broj aktivnih društava u ukupnom broju registriranih nalazi u djelatnostima D-opskrba el.energijom, plinom, parom i klimatizacija, A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo, L-poslovanje nekretninama te G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala, F-građevinarstvo i I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane. Pritom, u djelatnosti D-opskrba el.energijom, plinom, parom i klimatizacija, udio aktivnih trgovačkih

društava u broju registriranih premašuje tek nešto više od polovine ukupno registriranih i iznosi 53,13 posto.

Grafički prikaz 30. Udio aktivnih i ugašenih trgovačkih društava u broju registriranih po djelatnostima u Splitu (2017.)

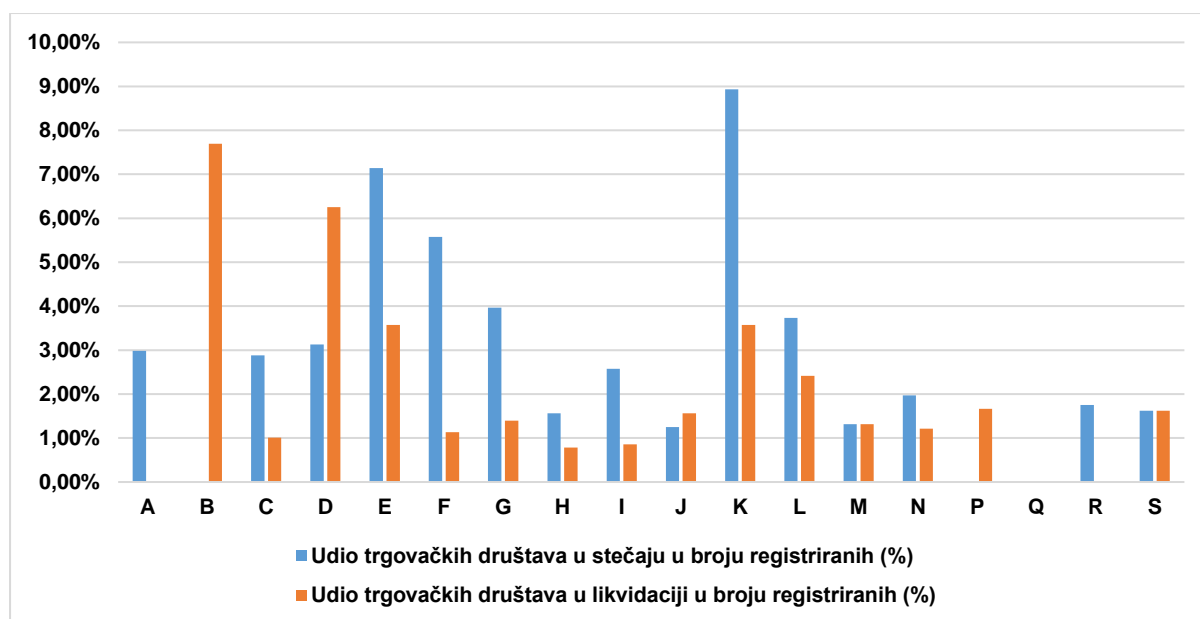
Izvor: Obrada autora prema podacima DZS

Kada je riječ o udjelu ugašenih trgovačkih društava u ukupnom broju registriranih u prosjeku je u Splitu u 2017. godini, za sve djelatnosti, ugašeno ukupno 10,42 posto registriranih društava (Grafički prikaz 30). Imajući u vidu ranije navedeni pokazatelj udjela aktivnih trgovačkih društava, ne iznenađuje kako upravo djelatnost D-opskrba el.energijom, plinom, parom i klimatizacija bilježi daleko najveći udio ugašenih društava (28,13 posto), a slijede je djelatnosti E-opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša, G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala te L-poslovanje nekretninama. Najmanji udio ugašenih trgovačkih društava bilježe djelatnosti B-rudarstvo i vađenje (niti jedno ugašeno trgovačko društvo), P-obrazovanje (1,67 posto), Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb te M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti.

Daljnjom analizom trgovačkih društava u Splitu u 2017. godini (Grafički prikaz 31.) iskazani su podaci o udjelima trgovačkih društava u stečaju i likvidaciji u broju registriranih po djelatnostima. Temeljem navedenog prikaza, može se utvrditi kako je u prosjeku 2,81 posto njih, imajući u vidu sve djelatnosti, otišlo u stečaj. Pritom, najveći udio broja društava koja su otišla u stečaj bilježi djelatnost K-financijske djelatnosti i osiguranje (8,93 posto), potom E-opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša i F-građevinarstvo, dok su djelatnosti B-rudarstvo i vađenje, P-obrazovanje i Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb one s najmanjim udjelom trgovačkih društava u stečaju (niti jedno trgovačko društvo nije otišlo u stečaj).

Isti prikaz (Grafički prikaz 31.) pruža rezultate udjela trgovačkih društava u likvidaciji u registriranim društvima u Splitu za 2017. godinu. Daleko iznad prosjeka za sve djelatnosti, koji iznosi 2,34 posto, nalazi se djelatnost B-rudarstvo i vađenje (7,69 posto), kao i djelatnost D-opskrba el.energijom, plinom, parom i klimatizacija (6,25 posto) koje broje najveći udio društava u likvidaciji, dok je najmanji udio ovakvih trgovačkih društava zabilježen u djelatnostima Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb, R-umjetnost, zabava i rekreacija (0,00 posto) te H-prijevoz i skladištenje (0,78 posto) i I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane (0,86 posto).

Grafički prikaz 31. Udio trgovačkih društava u stečaju i likvidaciji u broju registriranih po djelatnostima u Splitu (2017.)

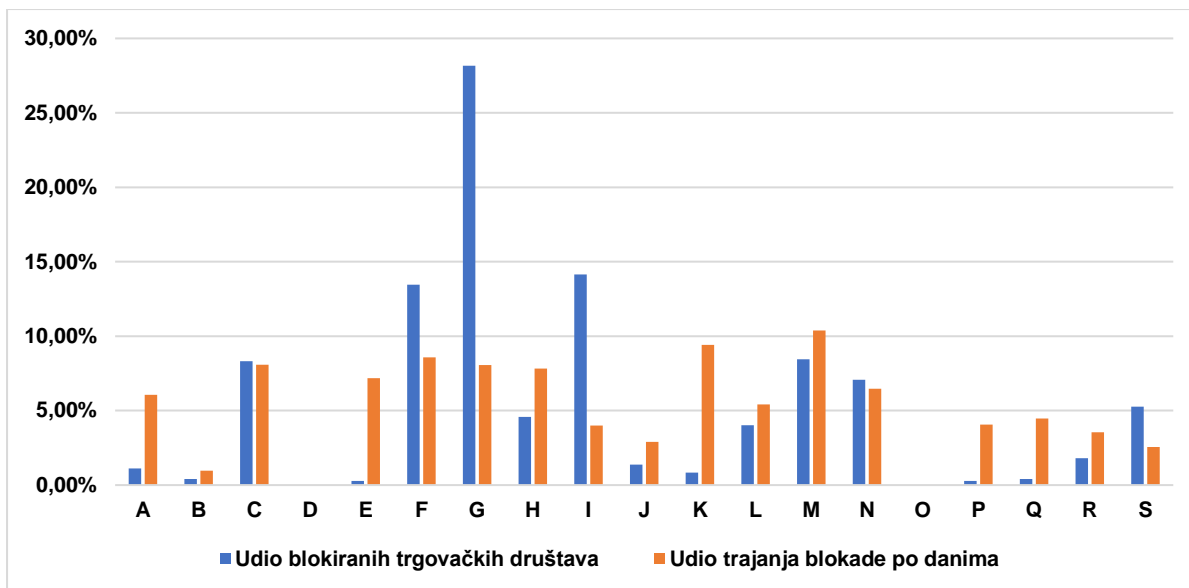

Izvor: Obrada autora prema podacima DZS

Analiza blokiranih trgovačkih društava u Splitu u 2017. godini (Grafički prikaz 32) ukazuje kako je, od ukupno 721 blokiranih društava, najveći broj zabilježen u djelatnostima G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala, I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane i F-građevinarstvo, a najmanji u P-obrazovanje, B-rudarstvo i vađenje, E-opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša i Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb. Najduže trajanje blokade u danima¹⁷⁵ je zabilježeno u djelatnostima M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti i K-financijske djelatnosti i osiguranje, a najkraće u B-rudarstvo i vađenje, J-informacije i komunikacije i S-ostale uslužne djelatnosti, dok u D-opskrba el.energijom, plinom, parom i klimatizacija i O-javna uprava i obrana, socijalno osiguranje nije bilo blokiranih subjekata.

Grafički prikaz 32. Udio blokiranih trgovačkih društava i trajanje blokade u danima po djelatnostima u Splitu (2017.)

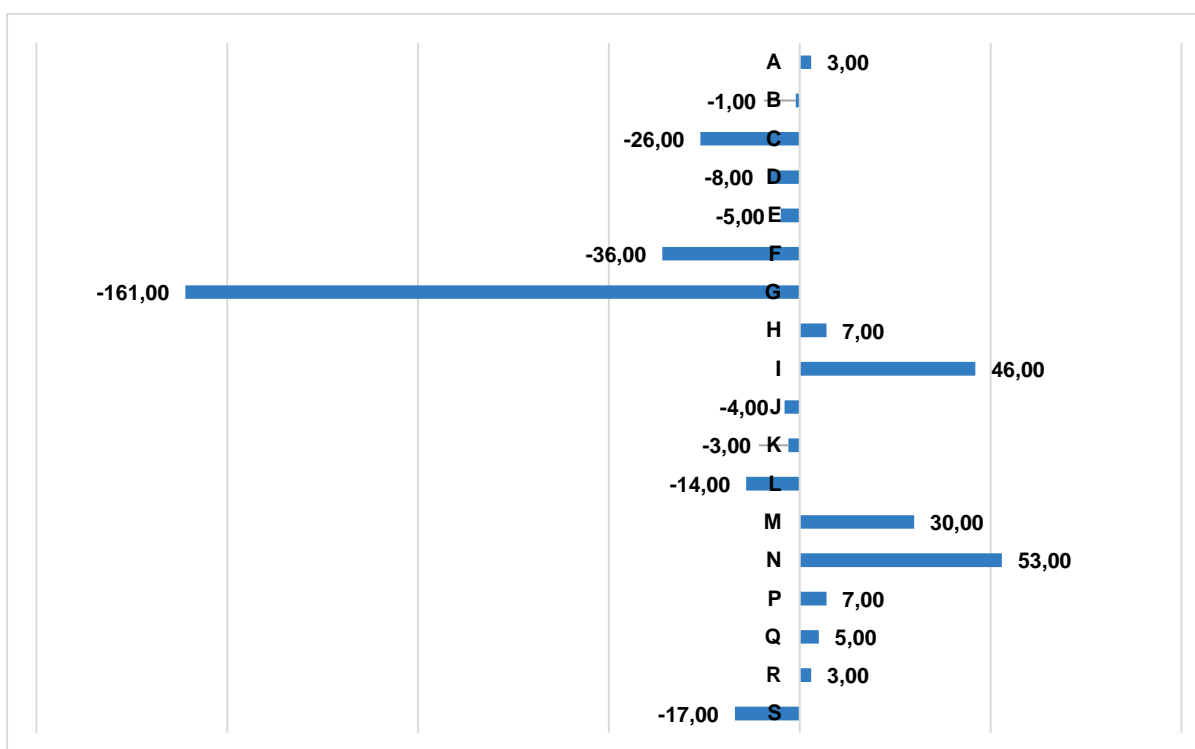
¹⁷⁵ Za izračun trajanja blokade korištena je složena sredina (računa se na način da veći iznos duga daje veću težinu prosjeku trajanja blokade) jer predstavlja realniji pokazatelj od aritmetičke sredine.

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA-e

Analizom prirasta trgovačkih društava (Grafički prikaz 33.) može se uočiti kako je najveći pozitivan prirast broja trgovačkih društava u Splitu u 2017. godini zabilježen u djelatnostima N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (53) i I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane (46), dok se najveći negativan prirast bilježi u djelatnosti G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala, gdje je čak 161 trgovačko društvo više ugašeno nego novoregistrirano.

Grafički prikaz 33. Prirast broja trgovačkih društava u Splitu, u % (2017.)

Izvor: Obrada autora prema podacima DZS

Kada je riječ o podrijetlu kapitala, može se utvrditi kako su aktivna trgovačka društva u Splitu, u pretežitom domaćem vlasništvu (u 2017. godini čak 88,13 posto društava bilo je u pretežito domaćem

vlasništvu) što otvara pitanje nedostatnog interesa i/ili postojanje prepreka za poslovanje stranih ulagača.

Nadalje, analizom oblika vlasništva trgovačkih društava u 2017. godini, može se uočiti kako je 98,10 posto aktivnih trgovačkih društava bilo u privatnom vlasništvu.

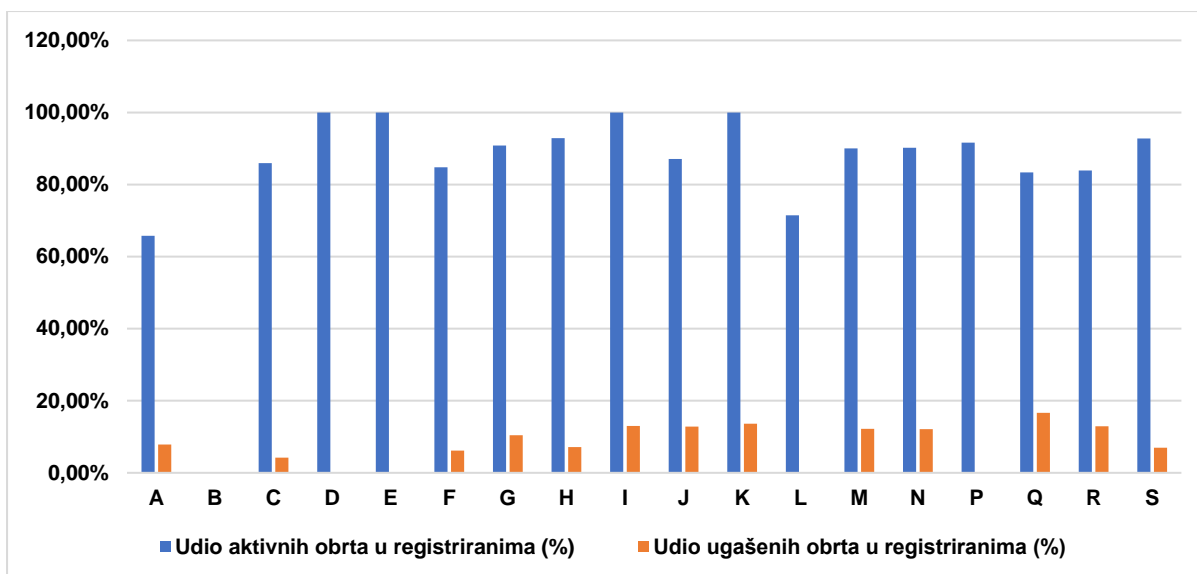
Također, u 2017. godini, aktivno društvo bilo je u prosjeku staro 10,16 godina (što kazuje da su trgovačka društva koja djeluju u Splitu relativno mlada), pri čemu najmlađa društva posluju u djelatnosti D-opskrba el. energijom, plinom, parom i klimatizacija (4,8 godina), a najstarija u djelatnosti B-rudarstvo i vađenje (15,1 godina). I konačno, u prosjeku, u 2017. godini, trgovačka društva zapošljavala su šest zaposlenika po aktivnom subjektu (pri čemu je najmanji prosječni broj zaposlenih u djelatnosti L-poslovanje nekretninama i iznosi dva zaposlenika, a najveći u djelatnosti E-opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša (47 zaposlenika).

2.3.2.2. *Obrti*

Nakon trgovačkih društava, sljedeći najdominantniji oblik poslovnih subjekata (razmatrano prema kriteriju registriranih tj. aktivnih subjekata, kao i broju zaposlenika) u Splitu čine obrti, kojih je u 2017. godini u prosjeku bilo aktivno 89,00 posto od ukupnog broja registriranih (Grafički prikaz 34.). Pritom, promatrajući pojedinačno skupine djelatnosti, najveći i maksimalan postotak bilježe djelatnosti D-opskrba el.energijom, plinom, parom i klimatizacija, E-opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša, I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane i K-financijske djelatnosti i osiguranje, dok je najmanji i ispodprosječan udio broja aktivnih obrta evidentan u djelatnostima A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo (65,79 posto), kao i L-poslovanje nekretninama, Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb te R-umjetnost, zabava i rekreacija, dok u slučaju djelatnosti B-rudarstvo i vađenje nema registriranih obrta.

Usporednom analizom, na istom prikazu (Grafički prikaz 34.) dani su podaci za udio ugašenih obrta u broju registriranih, pri čemu je utvrđeno kako je u Splitu u 2017. godini u prosjeku za sve skupine djelatnosti ugašeno 8,02 posto od ukupnog broja registriranih obrta. Pritom, najmanji broj ugašenih obrta bilježe djelatnosti D-opskrba el.energijom, plinom, parom i klimatizacija, E-opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša, L-poslovanje nekretninama i P-obrazovanje, u kojima nije ugašen niti jedan obrt, dok u djelatnosti B-rudarstvo i vađenje uopće nema registriranih obrta. S druge strane, u djelatnosti Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb je zabilježeno dvostruko više ugašenih obrta u odnosu na prosjek svih djelatnosti (16,67 posto), dok je broj ugašenih obrta prilično visok i u K-financijske djelatnosti i osiguranje, I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane, R-umjetnost, zabava i rekreacija te J-informacije i komunikacije.

Grafički prikaz 34. Udio aktivnih i ugašenih obrta u broju registriranih po djelatnostima u Splitu (2017.)

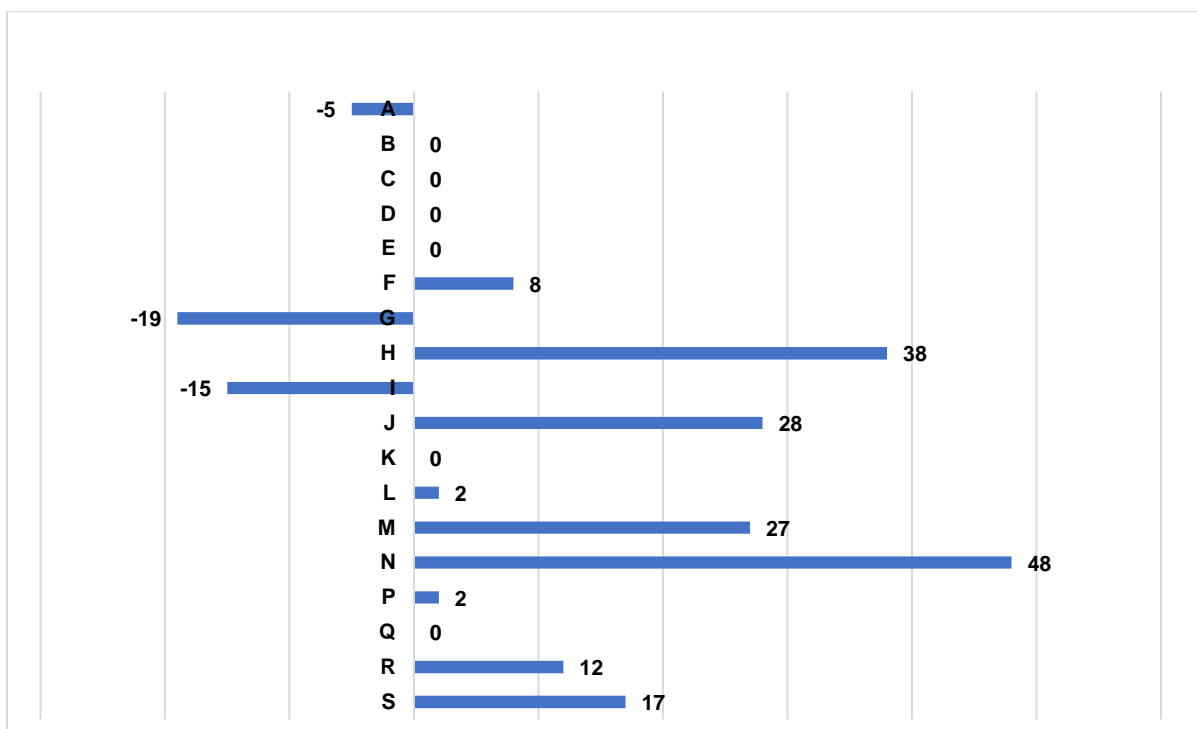

Izvor: Obrada autora prema podacima DZS

S obzirom na činjenicu da su podaci za analizu poslovnog okruženja prikupljeni iz niza različitih izvora, za obrte nije bilo moguće prikazati podatke o stečajevima, likvidacijama i blokadama (kako je to napravljeno za trgovačka društva).

Promatrajući prirast obrta (Grafički prikaz 35.) može se uočiti kako se najveći pozitivan prirast broja obrta u Splitu u 2017. godini bilježi u djelatnosti N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (48 obrta), potom u djelatnostima H-prijevoz i skladištenje te J-informacije i komunikacije i M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti. Suprotno, najveći negativan prirast broja obrta razvidan je u djelatnosti G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala, gdje je 19 obrta više ugašeno nego novorođeno. Također, negativan prirast broja obrta bilježe i djelatnosti I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane i A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo.

Grafički prikaz 35. Prirast broja obrta u Splitu, u % (2017.)

Izvor: Obrada autora prema podacima DZS

Kada je riječ o starosti i broju zaposlenih (relativni pokazatelji), u prosjeku je aktivni obrt u Splitu star 10 godina (9,9 godina), pri čemu su najmlađi obrti u djelatnosti Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb (četiri godine), a u prosjeku najstariji u djelatnosti E-opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša (22 godine). Također, u prosjeku, aktivni obrt u gradu Splitu zapošljava dva zaposlena (2,31), pri čemu je, očekivano, najveći prosječan broj zaposlenih u „najstarijoj“ djelatnosti E-opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša (16 zaposlenih), a najmanji broj zaposlenih u „najmlađoj“ djelatnosti Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb (0,2).

2.3.2.3. Udruge i zadruge

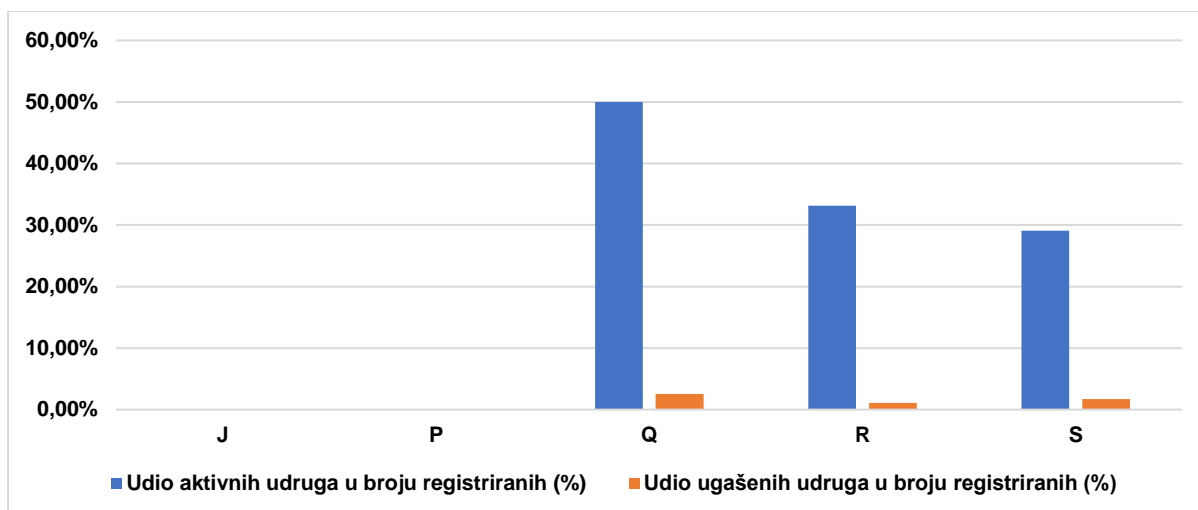
Sljedeća analiza odnosi se na aktivnosti udruga i zadruga u Splitu za 2017. godinu¹⁷⁶. Budući je riječ o najmanje zastupljenim pravnim oblicima u ukupnom broju registriranih (i aktivnih) poslovnih subjekata u Splitu, za očekivati je da će se u ovom dijelu analize razmatrati manji broj djelatnosti (u kojima udruge i zadruge posluju).

Usporednom analizom (Grafički prikaz 36.) dan je prikaz aktivnih i ugašenih udruga u ukupnom broju registriranih udruga, pri čemu podaci ukazuju na to da u prosjeku, s obzirom na sve djelatnosti, udio aktivnih udruga u ukupnom broju registriranih iznosi 37,40 posto. Analiza pojedinačnih djelatnosti ukazuje na to kako djelatnost Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb mjeri iznadprosječan udio aktivnih udruga u broju registriranih, koji iznosi svega 50,00 posto, dok su te vrijednosti čak i niže za djelatnosti R-umjetnost, zabava i rekreacija (33,11 posto) i S-ostale uslužne djelatnosti (29,07 posto).

Nadalje, od ukupnog broja registriranih udruga u Splitu u 2017. godini, njih ukupno 1,78 posto je ugašeno, pri čemu djelatnost Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb bilježi iznadprosječne vrijednosti ugašenih udruga (2,56 posto). Djelatnost S-ostale uslužne djelatnosti (1,72 posto), koja bilježi daleko najveći apsolutni broj registriranih udruga, bilježi nešto niži udio ugašenih udruga u broju registriranih od prosječne vrijednosti, dok je u djelatnosti R-umjetnost, zabava i rekreacija ugašen najmanji broj udruga – njih ukupno osam, što čini 1,06 posto (Grafički prikaz 36.).

Grafički prikaz 36. Udio aktivnih i ugašenih udruga u broju registriranih po djelatnostima u Splitu (2017.)

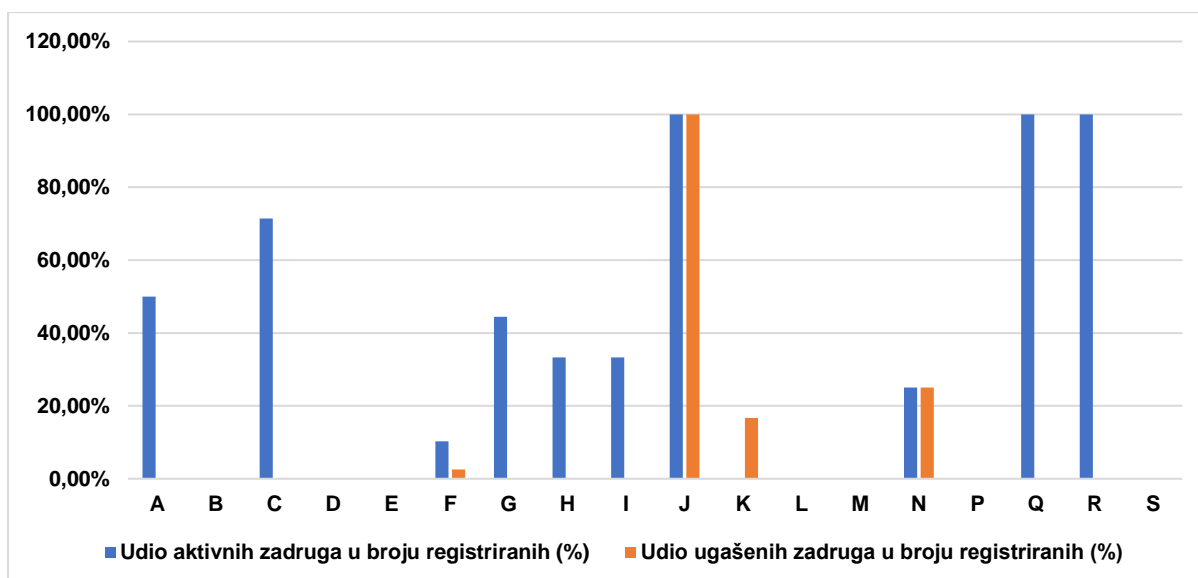
¹⁷⁶ Udruga je svaki oblik slobodnog i dobrovoljnog udruživanja više fizičkih, odnosno pravnih osoba, a djelovanje udruge temelji se na načelu neprofitnosti, što znači da se udruga ne osniva sa svrhom stjecanja dobiti, ali može obavljati gospodarsku djelatnost, sukladno zakonu i statutu (Zakon o udrugama, NN 74/2014). Zadruga je pravna osoba odnosno dobrovoljno udruženje zadrugara u kojem svaki član sudjeluje neposredno i koje zajedničkim poslovanjem po načelu uzajamne pomoći unapređuje i zaštićuje svoj gospodarski i drugi profesionalni interes, u cilju ostvarenja svoje osobne i zajedničke dobiti zadrugara u skladu sa zakonom i pravilima zadruge (Zakon o zadrugama, NN 36/1995). Pored njihove slabije zastupljenosti u gospodarstvu grada Splita, bitno je naglasiti kako EU i RH posebno potiču stvaranje i poslovanje ovih pravnih oblika.

Izvor: Obrada autora prema podacima DZS

Konačno, kada se uzme u obzir analiza broja zaposlenih u udrugama, može se utvrditi kako je prosječan broj zaposlenih u udrugama koje djeluju u gradu Splitu tri zaposlenika (3,26), pri čemu je najmanji prosječni broj zaposlenih zabilježen u djelatnosti S-ostale uslužne djelatnosti (0,75), a najveći u djelatnosti Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb (7,79).

Grafički prikaz 37. Udio aktivnih i ugašenih zadruga u broju registriranih po djelatnostima u Splitu (2017.)

Izvor: Obrada autora prema podacima DZS

Usporedna analiza udjela aktivnih i ugašenih zadruga u broju registriranih po djelatnostima u Splitu u 2017. godini (Grafički prikaz 37.) pokazuje kako u prosjeku, s obzirom na sve djelatnosti, udio aktivnih zadruga u ukupnom broju registriranih iznosi 31,54 posto. Pritom, u djelatnostima J-informacije i komunikacije, Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb i R-umjetnost, zabava i rekreacija sve registrirane zadruge ujedno su i aktivne, dok najmanji udio aktivnih zadruga u ukupnom broju registriranih bilježe djelatnosti F-građevinarstvo (tek 10,26 posto) i N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (25 posto).

Od ukupnog broja registriranih zadruga u Splitu u 2017. godini koji iznosi 94 zadruge, ugašeno je njih ukupno pet, odnosno 5,32 posto (Grafički prikaz 37.). Pritom, ugašena je jedna zadruge u djelatnosti J-informacije i komunikacije (100 posto), dok je najmanji broj ugašenih zadruga u djelatnosti F-građevinarstvo (2,56 posto), gdje je ugašena jedna zadruge od 39 ukupno registriranih te u djelatnosti

K-financijske djelatnosti i osiguranje (16,67 posto), gdje su ugašene dvije zadruge od sveukupno 12 registriranih.

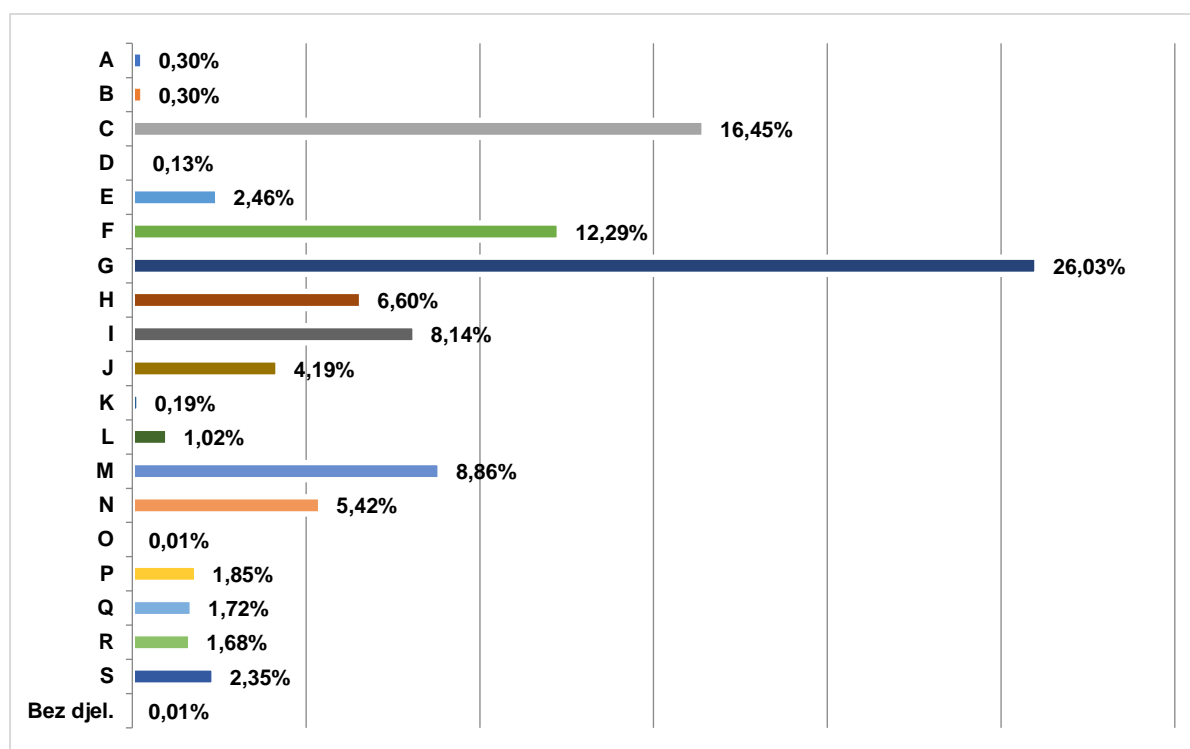
Konačno, prosječan broj zaposlenih u pojedinoj zadruzi u Splitu iznosi šest zaposlenih (5,56), pri čemu je najmanji prosječni broj zaposlenih evidentiran u djelatnosti F-građevinarstvo (0,25), a najveći u djelatnosti H-prijevoz i skladištenje (42 zaposlena, ali samo u jednoj zadruzi).

2.3.3. Analiza obveznika poreza na dobit po djelatnostima

U ovom poglavlju analizirat će se OPDob po strukturi ključnih pokazatelja, i to broja zaposlenih, ukupnih prihoda, dobiti nakon poreza, izvoza i investicija u novu dugotrajnu imovinu. U nastavku će se dati pregled najvećih pet djelatnosti po strukturi pojedinog pokazatelja.

Prema Grafički prikaz 38. uočljivo je da su djelatnosti s najvećim udjelom zaposlenih G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala, F-građevinarstvo, C-prerađivačka industrija, M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti i I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane koje kumulativno čine 71,7 posto od ukupnog broja zaposlenih u OPDob Splita.

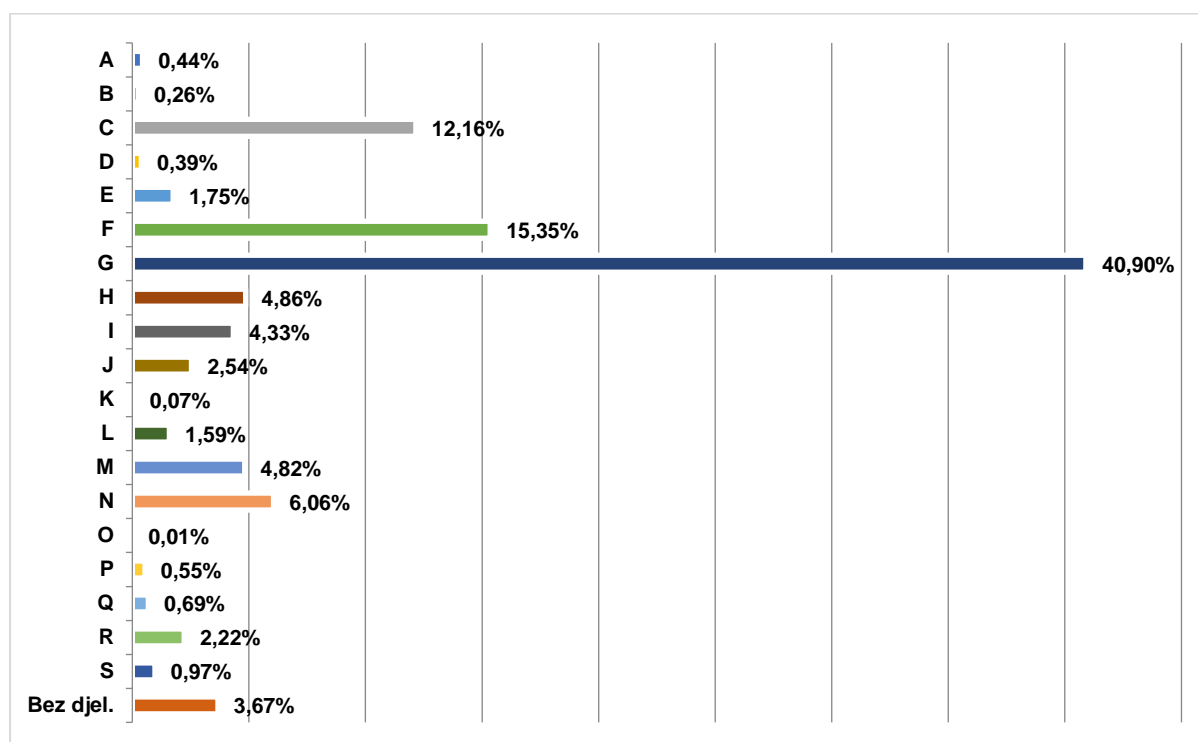
Grafički prikaz 38. Struktura broja zaposlenih OPDob u Splitu po djelatnostima (2017.)

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

Ako se sagleda struktura ukupnih prihoda OPDob (Grafički prikaz 39.) uočljivo je kako dominiraju djelatnosti G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala, F-građevinarstvo, C-prerađivačka industrija, N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti i H-prijevoz i skladištenje koje zajedno čine 79,33 posto od ukupnih prihoda. Ako se analiziraju prosječni prihodi po poduzetniku vodeće su djelatnosti E-opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša, G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala, B-rudarstvo i vađenje i R-umjetnost, zabava i rekreacija (raspon od približno 5.3 mil. HRK do približno 16.6 mil. HRK prihoda po poduzetniku) dok su prema pokazatelju prosječnog prihoda po zaposlenom vodeće djelatnosti D-opskrba el.energijom, plinom, parom i klimatizacija, G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala, A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo i L-poslovanje nekretninama (u rasponu od približno 954 tisuće HRK do približno 2.8 mil. HRK prihoda po zaposlenom).

Grafički prikaz 39. Struktura ukupnih prihoda OPDob u Splitu po djelatnostima (2017.)

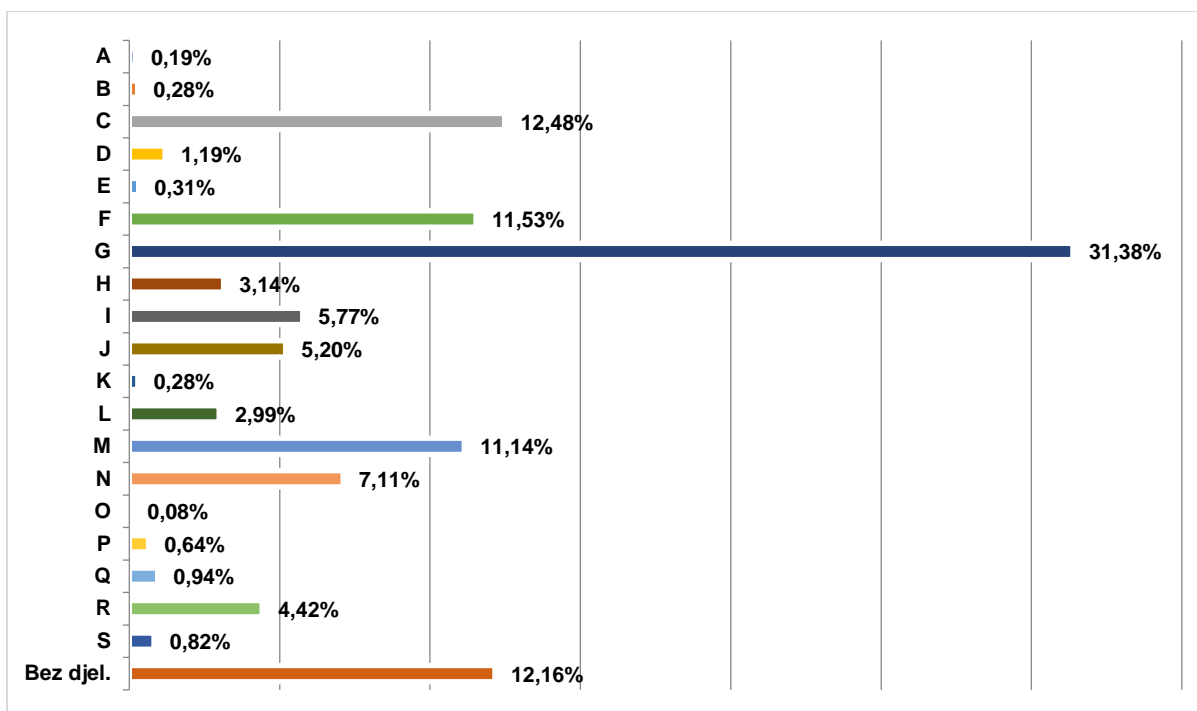

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

Prema strukturi ostvarene dobiti OPDob (Grafički prikaz 39.) vodeće djelatnosti su G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala, C-prerađivačka industrija, F-građevinarstvo i M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti te je indikativan visoki udjel OPDob koji nemaju definiranu djelatnost (12,16 posto). Prvih pet djelatnosti čine 78,69 posto od ukupne dobiti ostvarene od svih OPDob u Splitu. U ukupnoj strukturi gospodarskih aktivnosti OPDob Splita, u djelatnostima G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala, C-prerađivačka industrija i M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti zabilježen je najveći agregatni „neto“ dobitak¹⁷⁷ (u rasponu od približno 113.1 mil. HRK do približno 394.1 mil. HRK „neto dobitka“), dok djelatnosti L-poslovanje nekretninama, H-prijevoz i skladištenje i E-opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša bilježe najveći agregatni „neto“ gubitak (u rasponu od približno -8.6 mil. HRK do približno -77.9 mil. HRK). Prema pokazatelju profitabilnosti prodaje (udjela dobiti u ukupnom prihodu), najviše rangirane djelatnosti su O-javna uprava i obrana, socijalno osiguranje, K-financijske djelatnosti i osiguranje, D-opskrba el.energijom, plinom, parom i klimatizacija i M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti (u rasponu od 14,82 do 48,14 posto) dok najmanji udio imaju djelatnosti A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo i E-opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša (2,82 i 1,41 posto).

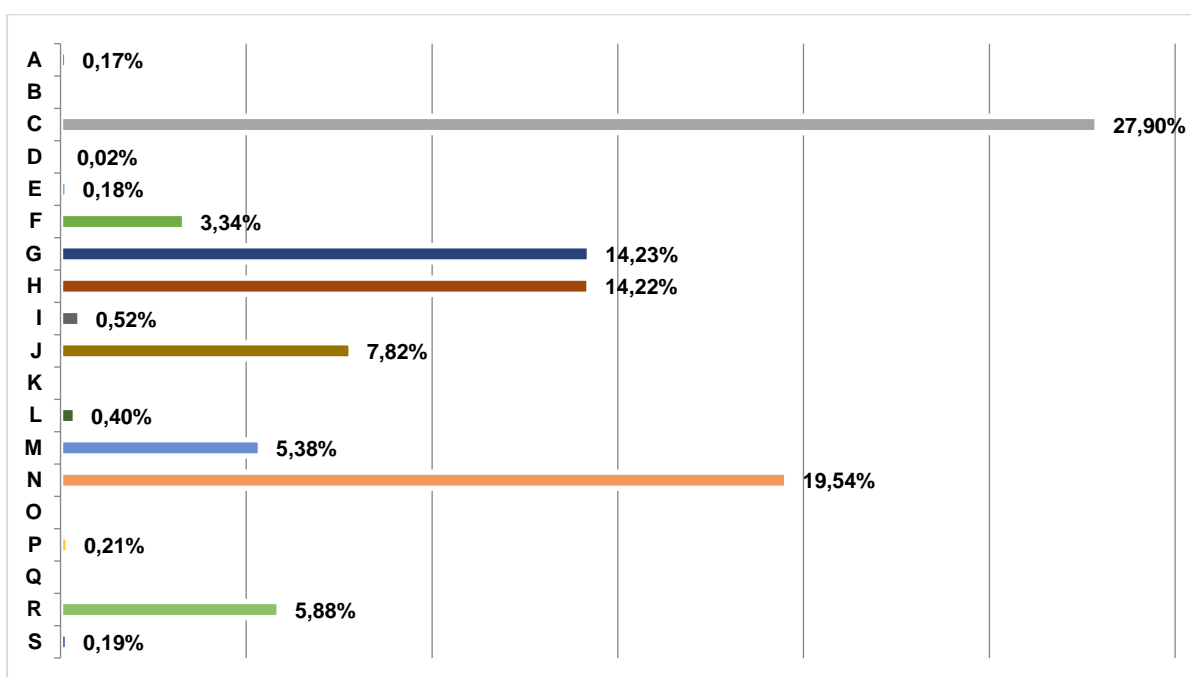
Grafički prikaz 40. Struktura dobiti nakon poreza OPDob u Splitu po djelatnostima (2017.)

¹⁷⁷ „Neto dobitak/gubitak“ je izračunat na način da se ukupna dobit oduzela od ukupnog gubitka koju ostvaruju OPDob u pojedinoj djelatnosti.

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

Grafički prikaz 41. Struktura izvoza OPDob u Splitu po djelatnostima (2017.)

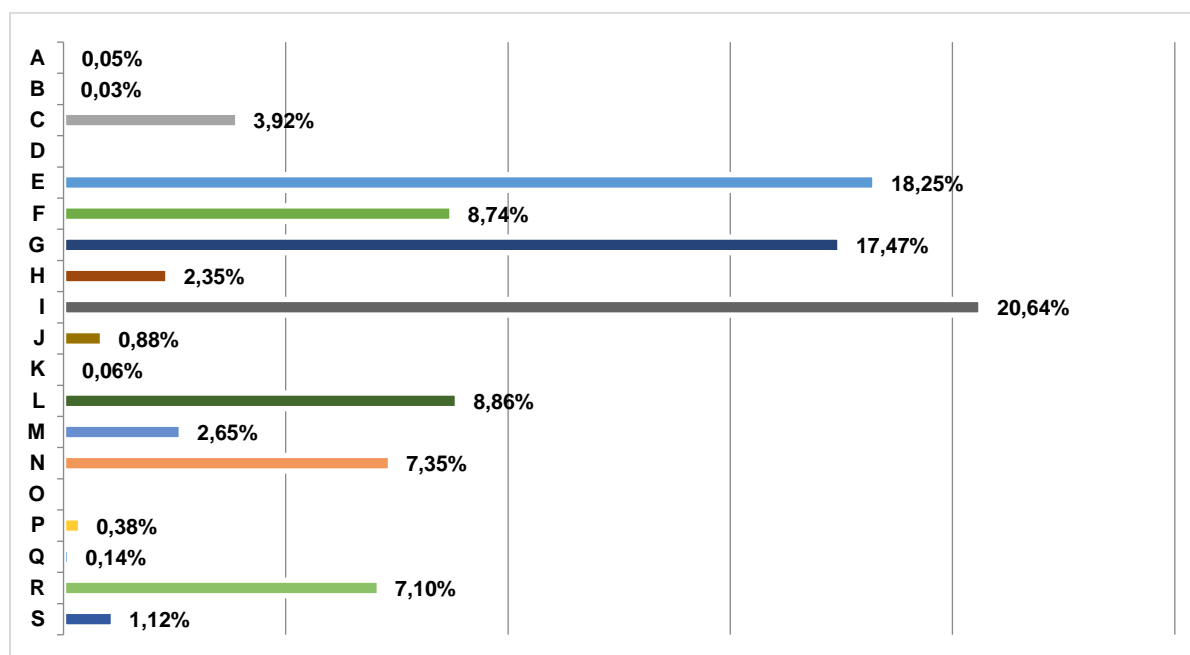
Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

Međutim, ako se pogleda struktura izvoza OPDob (Grafički prikaz 41.), djelatnosti C-prerađivačka industrija, N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti, G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala, H-prijevoz i skladištenje i J-informacije i komunikacije imaju dominantni udio koji kumulativno iznosi 83,72 posto. Prema izvoznom intenzitetu (udjelu izvoza u ukupnim prihodima), najuspješnije su djelatnosti N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti, J-informacije i komunikacije, H-prijevoz i skladištenje, R-umjetnost, zabava i rekreacija i C-prerađivačka industrija (u

rasponu od 22,58 do 31,76 posto). Prema uvoznoj ili izvoznoj orijentiranosti¹⁷⁸ uočljivo je da djelatnosti N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti, C-prerađivačka industrija, H-prijevoz i skladištenje i J-informacije i komunikacije čine „neto izvoznike“ (u rasponu od približno 139.3 mil. HRK do približno 424.2 mil. HRK) dok su djelatnosti G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala, Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb, A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo, K-financijske djelatnosti i osiguranje i B-rudarstvo i vađenje „neto uvoznici“ (u rasponu od približno 197 tisuće HRK do približno 719.2 mil. HRK).

Po pitanju investiranja u novu dugotrajnu imovinu OPDob (Grafički prikaz 42.), dominiraju djelatnosti I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane, E-opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša, G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala, L-poslovanje nekretninama i F-građevinarstvo koje ukupno čine 73,96 posto. Prema udjelu investicija u prihodu najzastupljenije djelatnosti E-opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša, L-poslovanje nekretninama, I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane i R-umjetnost, zabava i rekreacija (u rasponu od 9,25 do 30,17 posto), dok je taj udio najmanji u djelatnostima C-prerađivačka industrija, Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb, B-rudarstvo i vađenje i A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo.

Grafički prikaz 42. Struktura investicija u novu dugotrajnu imovinu OPDob u Splitu po djelatnostima (2017.)

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

Analizom se dobio uvid u relativni značaj pojedinih djelatnosti koje sudjeluju u gospodarskoj aktivnosti OPDob Splita. Tako se prema sumarnoj analizi po ključnim pokazateljima (Tablica 43.) može zaključiti kako se djelatnost G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala pojavljuje u „TOP 5“ djelatnosti po svim pokazateljima dok se djelatnost C-prerađivačka industrija i F-građevinarstvo javljaju četiri puta, djelatnost N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti tri puta, djelatnosti M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti, H-prijevoz i skladištenje i I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane po dva puta te djelatnosti E-opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje

¹⁷⁸ Izvozna orijentiranost, odnosno „neto izvoz/uvoz“, je izračunata na način da se ukupan izvoz oduzeo od ukupnog uvoza kojeg ostvaruju OPDob u pojedinoj djelatnosti.

otpadom te djelatnosti sanacije okoliša, J-informacije i komunikacije i L-poslovanje nekretninama po jedan put.

Tablica 43. TOP 5 djelatnosti prema ključnim pokazateljima OPDob u Splitu (2017.)

Pokazatelj	TOP 5 djelatnosti
Broj zaposlenih	G – trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala, C – prerađivačka industrija, F – građevinarstvo, M – stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti, I – djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane
Ukupni prihodi	G – trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala, F – građevinarstvo, C – prerađivačka industrija, N – administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti, H – prijevoz i skladištenje
Dobit nakon poreza	G – trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala, C – prerađivačka industrija, F – građevinarstvo, M – stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti, N – administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti
Izvoz	C – prerađivačka industrija, N – administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti, G – trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala, H – prijevoz i skladištenje, J – informacije i komunikacije
Investicije u novu dugotrajnu imovinu	I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane, E-opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša, G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala, L-poslovanje nekretninama, F-građevinarstvo

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

2.3.3.1. Dinamika strukture gospodarskih aktivnosti OPDob

Kako bi se dobio uvid u vremensku dinamiku rasta/pada udjela pojedinih djelatnosti u gospodarskoj aktivnosti OPDob Splita, napravljena je analiza pet ključnih pokazatelja (broja zaposlenih, ukupnih prihoda, dobiti nakon poreza, izvoza te investicija u novu dugotrajnu imovinu) za razdoblje 2013.-17., korištenjem verižnog indeksa za izračun godišnjih stopa rasta/pada udjela pojedine djelatnosti. Iste su grafički prikazane u nastavku, zbog svog oblika i lakšeg praćenja, za svaki ključni pokazatelj na zasebnoj stranici.

Analizom rasta ili pada u pojedinoj djelatnosti s obzirom na ključne pokazatelje, za razdoblje 2013.-17., dobio se uvid u relativni značaj pojedinih djelatnosti koje sudjeluju u gospodarskoj aktivnosti OPDob Splita. Tako se prema sumarnoj analizi rasta po ključnim pokazateljima (Tablica 44.) može zaključiti kako su djelatnosti P-obrazovanje i R-umjetnost, zabava i rekreacija najbolje rangirane (u 2/5 pokazatelja u kontinuiranom te 5/5 odnosno 4/5 u kumulativnom rastu). Slijedi djelatnost I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane (2/5 u kontinuiranom i 2/5 u kumulativnom rastu) te djelatnost L-poslovanje nekretninama (1/5 u kontinuiranom te 3/5 u kumulativnom rastu).

Tablica 44. TOP 5 djelatnosti prema rastu ključnih pokazatelja OPDob u Splitu (2013.-17.)

Pokazatelj	Kontinuitet rasta	Kumulativni rast
Broj zaposlenih	I, R	I, P, R, D

Ukupni prihodi	R, P, L, I, N, F	D, R, P, L, I
Dobit nakon poreza	K, N, G	D, B, K, P, R
Izvoz	P	A, Q, P, L, R
Investicije u novu dugotrajnu imovinu	-	K, B, P, L, Q

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

Zbog složenosti grafičkih prikaza (Grafički prikaz 38. do 42.) i zahtjeva/potrebe za preglednošću vizualnih podataka u nastavku teksta će se dati interpretacije grafičkih prikaza, a zatim sami prikazi u slijedu.

Grafički prikaz 43 prikazuje kretanje rasta/pada djelatnosti za pokazatelj zaposlenosti u OPDob. Prema navedenom uočljivo je da djelatnosti I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane i R-umjetnost, zabava i rekreacija jedine imaju kontinuirani rast, dok ni jedna djelatnost ne bilježi kontinuirani pad u razdoblju 2013.-17. Međutim ako se analizira kumulativni rast ili pad koju ostvaruje pojedina djelatnost u promatranom razdoblju, uočljivo je da najveći kumulativni rast stope zaposlenosti ostvaruju djelatnosti I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane (47,48 posto), P-obrazovanje (39,44 posto), R-umjetnost, zabava i rekreacija (32,34 posto) i D-opskrba el. energijom, plinom, parom i klimatizacija (22,64 posto) dok djelatnosti O-javna uprava i obrana, socijalno osiguranje (-64,94 posto), C-prerađivačka industrija (-23,63 posto), K-financijske djelatnosti i osiguranje (-16,08 posto), A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo (-6,56 posto) i B-rudarstvo i vađenje (-6,38) ostvaruju najveći kumulativni pad stope zaposlenosti za razdoblje 2013.-17.

Ako se pogleda dinamika kretanja ukupnih prihoda OPDob (Grafički prikaz 44.) može se zaključiti kako su djelatnosti F-građevinarstvo, I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane, L-poslovanje nekretninama, N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti, P-obrazovanje, R-umjetnost, zabava i rekreacija bilježe kontinuirani rast u razdoblju 2013.-17., dok ni jedna djelatnost ne bilježi kontinuirani pad. Međutim, prema analizi kumulativno ostvarenog rasta ili pada za navedeno razdoblje može se uočiti kako djelatnosti D-opskrba el.energijom, plinom, parom i klimatizacija (142,98 posto), R-umjetnost, zabava i rekreacija (75,46 posto), P-obrazovanje (60,72 posto), L-poslovanje nekretninama (58,06 posto) i I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane (56,94 posto) bilježe najveći kumulativni rast za razdoblje 2013-2017., dok najveći kumulativni pad bilježe djelatnosti O-javna uprava i obrana, socijalno osiguranje (-43,45 posto), C-prerađivačka industrija (-12,36 posto), J-informacije i komunikacije (-7,49 posto), B-rudarstvo i vađenje (-5,85 posto) i K-financijske djelatnosti i osiguranje (-5,53 posto).

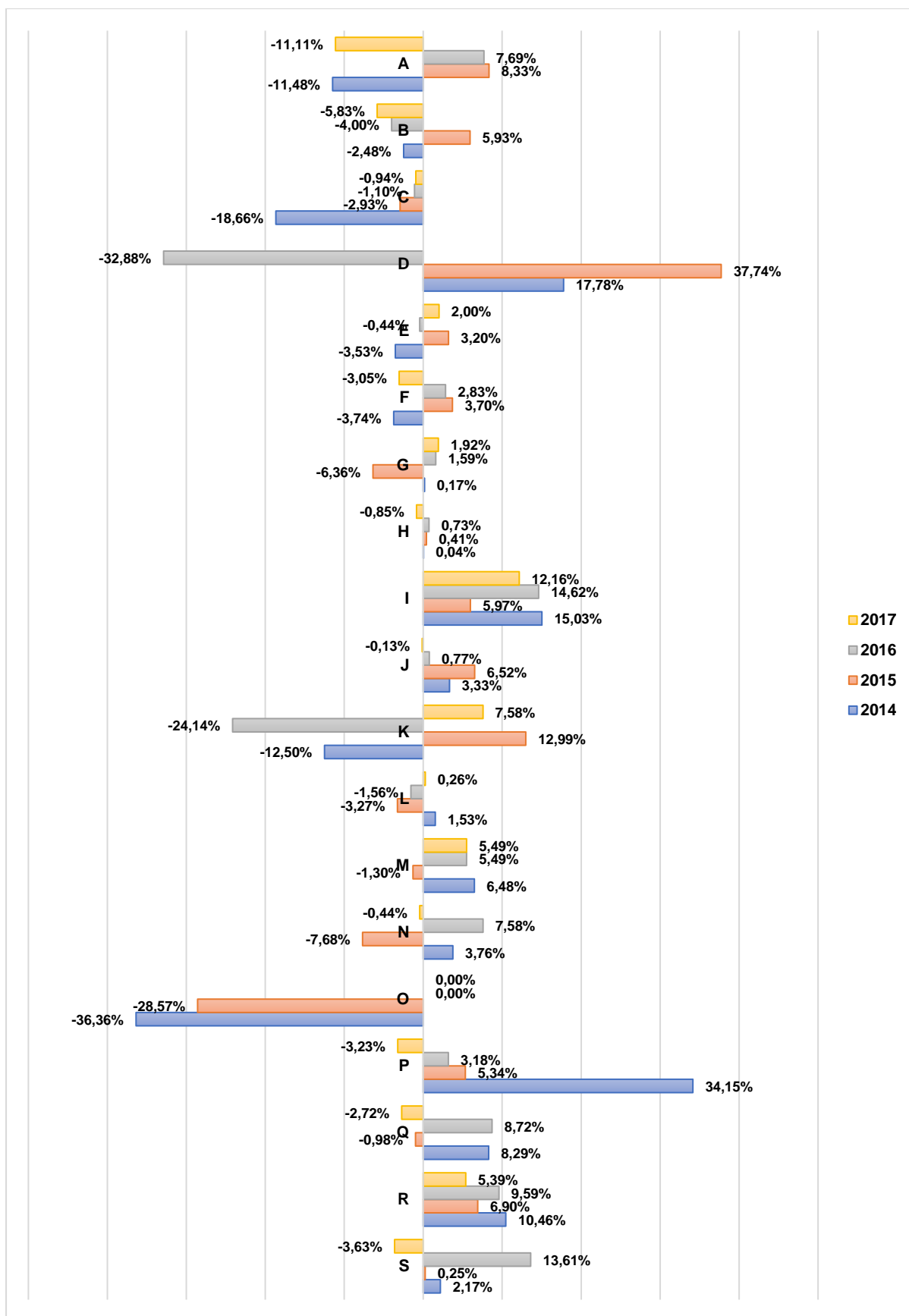
Prema ostvarenoj dobiti nakon poreza OPDob (Grafički prikaz 45.) uočljivo je da kontinuirani rast u razdoblju 2013.-17. ostvaruju djelatnosti G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala, K-financijske djelatnosti i osiguranje i N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti, dok kontinuirani pad ne ostvaruje ni jedna djelatnost. Međutim, za isto promatrano razdoblje najveći kumulativni rast dobiti nakon poreza su ostvarile djelatnosti D-opskrba el.energijom, plinom, parom i klimatizacija (7.279,62 posto), B-rudarstvo i vađenje (233,49 posto), K-financijske djelatnosti i osiguranje (196 posto), P-obrazovanje (146,14 posto) i R-umjetnost, zabava i rekreacija (168,22 posto), dok je značajniji akumulirani pad dobiti nakon poreza zabilježen u djelatnostima C-prerađivačka industrija (-20,14 posto), H-prijevoz i skladištenje (-20,35 posto) i O-javna uprava i obrana, socijalno osiguranje (-15,92 posto).

Ako se pogleda pokazatelj ostvarenog izvoza OPDob, Grafički prikaz 46. sugerira da je samo djelatnost P-obrazovanje imala kontinuirani rast, dok ni jedna djelatnost nije imala kontinuirani pad za razdoblje 2013.-17. Prema ukupno ostvarenom kumulativu rasta izvoza ističu se djelatnosti A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo (13.960,95 posto), Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb (1.189,52 posto), P-

obrazovanje (584,34 posto), L-poslovanje nekretninama (421,88 posto) i R-umjetnost, zabava i rekreacija (245,67 posto), koje se mogu smatrati najviše izvozno-orijentiranim djelatnostima u gospodarstvu Splita. Također može se konstatirati da samo djelatnost B-rudarstvo i vađenje (-199,70 posto) ostvaruje kumulativni pad ostvarenog izvoza u promatranom razdoblju.

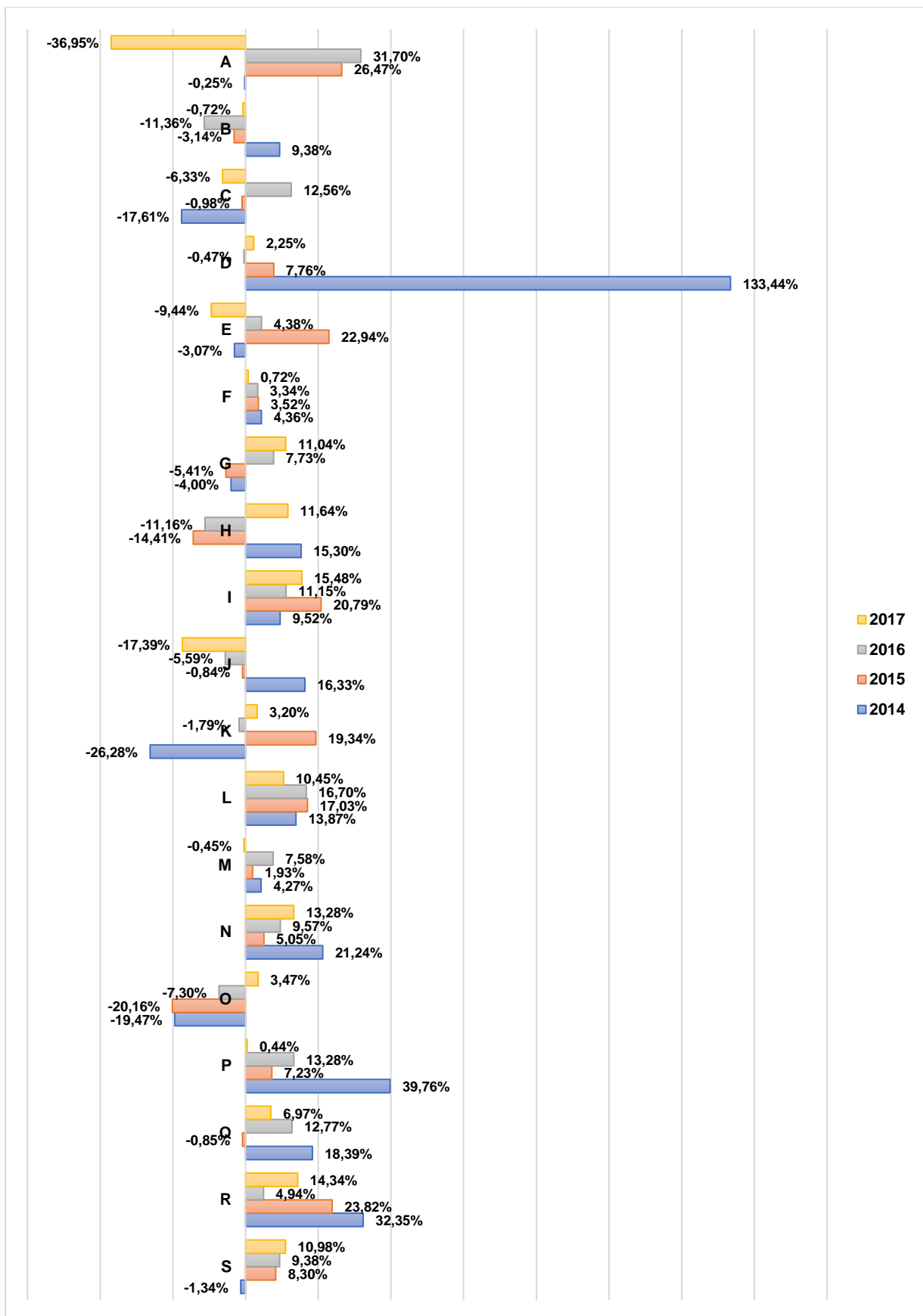
Grafički prikaz 47. ukazuje na dinamiku rasta ili pada investiranja u novu dugotrajnu imovinu OPDob po pojedinim djelatnostima za razdoblje 2013.-17. Podatci ukazuju kako niti jedna djelatnost ne iskazuje kontinuirani rast ni pad ulaganja u novu dugotrajnu imovinu za promatrano razdoblje. Međutim, u kumulativnom smislu uočljivo je kako najveći rast investiranja u novu dugotrajnu imovinu ostvaruju djelatnosti K-financijske djelatnosti i osiguranje (4.168,54 posto), B-rudarstvo i vađenje (1.058,03 posto), L-poslovanje nekretninama (706,97 posto), P-obrazovanje (511,29 posto) te Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb (415,54 posto). Značajni kumulativni pad investiranja u novu dugotrajnu imovinu je zabilježen u djelatnostima D-opskrba el.energijom, plinom, parom i klimatizacija (-337,24 posto), J-informacije i komunikacije (-112,11 posto), H-prijevoz i skladištenje (-71,66 posto) te G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala (-27,64 posto).

Grafički prikaz 43. Stopa rasta/pada broja zaposlenih u OPDob u Splitu po djelatnostima (2013.-17.)

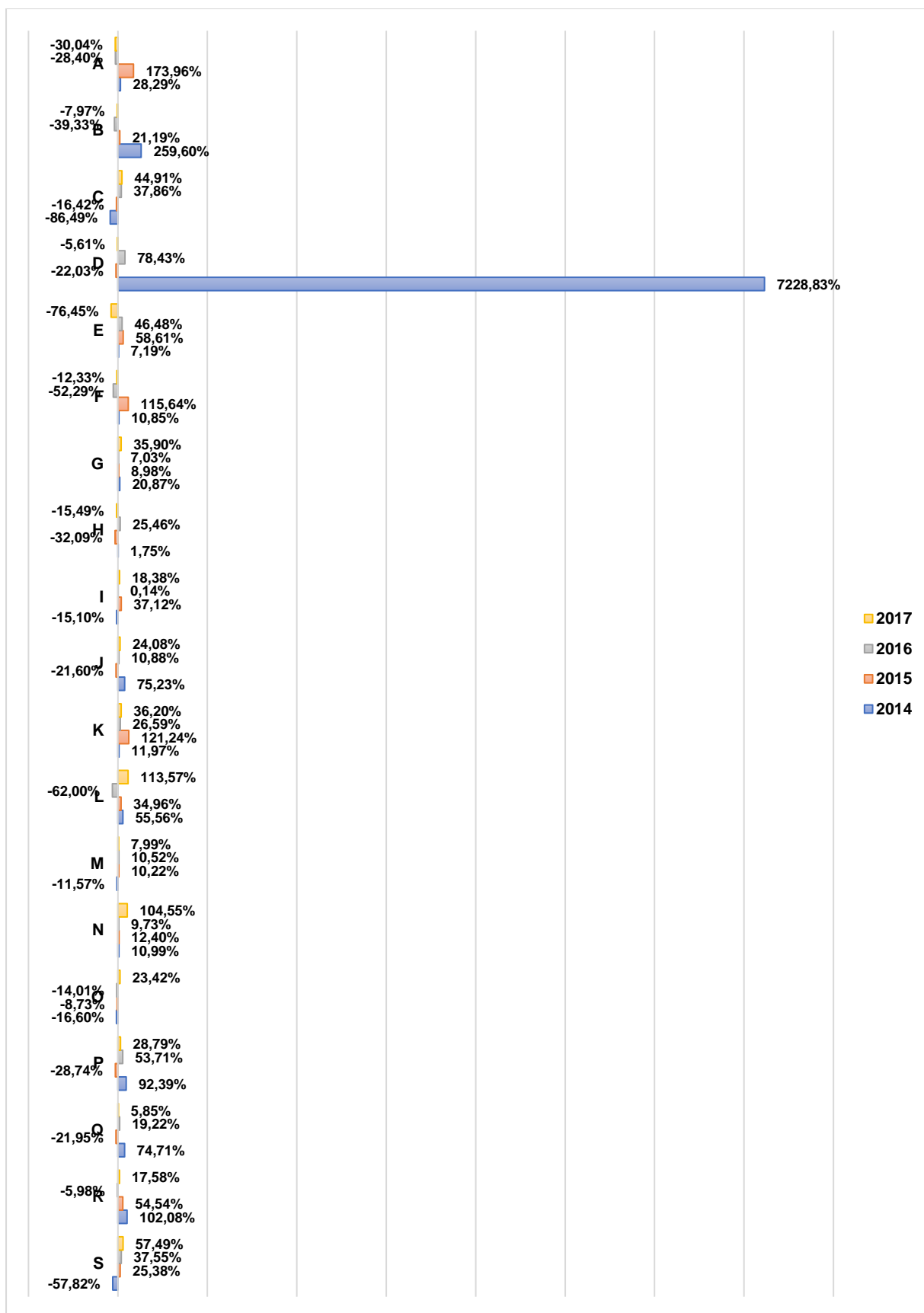
Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

Grafički prikaz 44. Stopa rasta/pada ukupnih prihoda OPDob u Splitu po djelatnostima (2013.-17.)

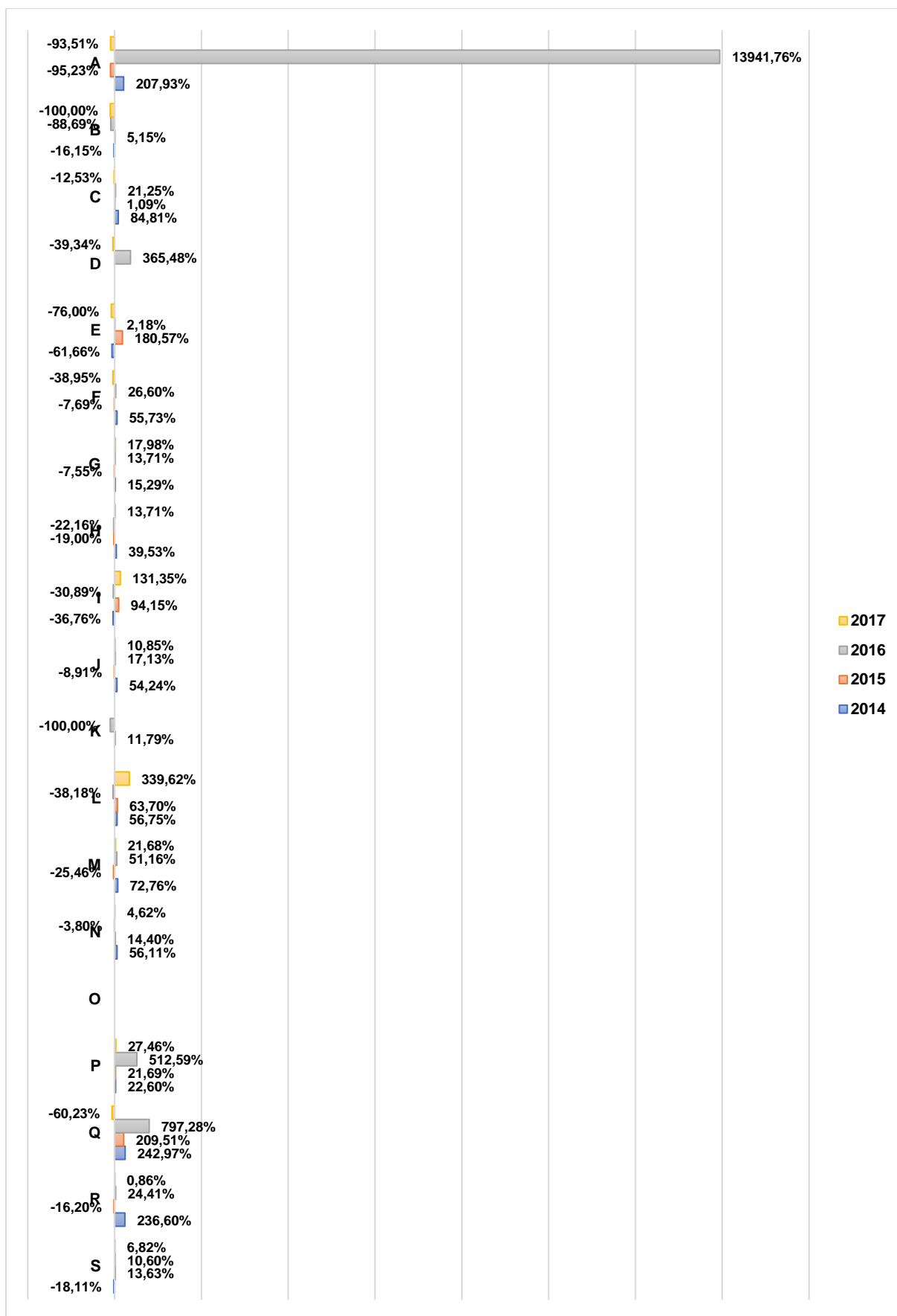
Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

Grafički prikaz 45. Stopa rasta/pada dobiti nakon poreza OPDob u Splitu po djelatnostima (2013.-17.)

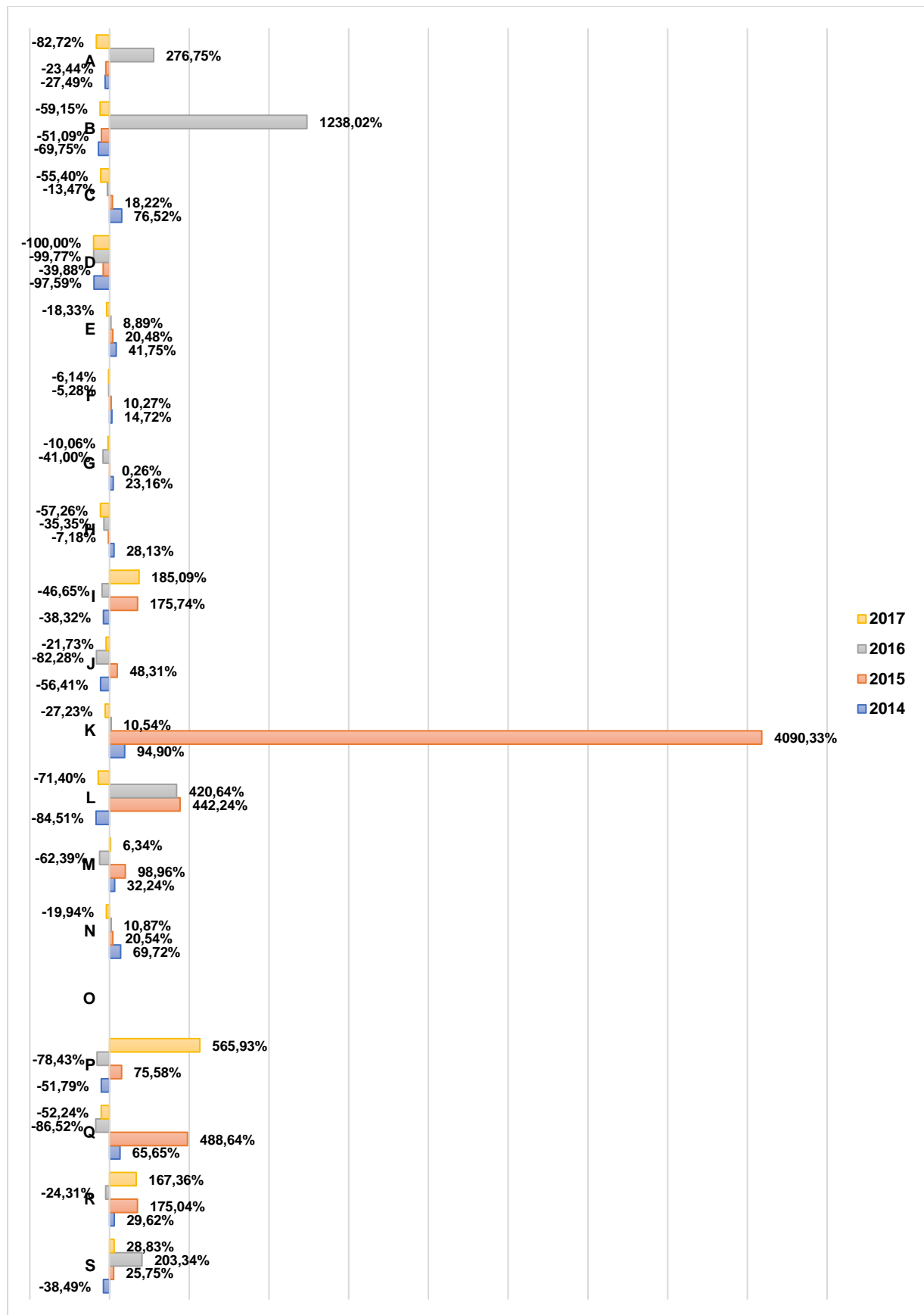
Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

Grafički prikaz 46. Stopa rasta/pada izvoza OPDob u Splitu po djelatnostima (2013.-17.)

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

Grafički prikaz 47. Stopa rasta/pada investicija u novu dugotrajnu imovinu OPDob u Splitu po djelatnostima (2013.-17.)

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

2.3.3.2. *Usporedba sa SDŽ i RH*

Kako bi se dobio uvid u relativni utjecaj pojedinih djelatnosti na gospodarskoj aktivnosti OPDob Splita, napravljena je usporedna analiza sa stanjem ključnih pokazatelja na razini SDŽ te na razini RH.

Zbog složenosti grafičkih prikaza (Grafički prikaz 43. do 47.) i zahtjeva/potrebe za preglednošću vizualnih podataka u nastavku teksta će se dati interpretacije grafičkih prikaza, a zatim sami prikazi u slijedu.

Prema broju zaposlenih u OPDob (Grafički prikaz 48.) djelatnosti F-građevinarstvo i M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti u Splitu imaju veći udio u ukupnom broju zaposlenih nego u SDŽ i RH, dok djelatnost G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala ima veći udio u ukupnom broju zaposlenih u Splitu u odnosu na SDŽ, ali usporediv s RH. Djelatnosti A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo i C-prerađivačka industrija imaju značajno manji udio u ukupnom broju zaposlenih u Splitu nego u SDŽ i RH, dok primjerice djelatnost I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane ostvaruje značajno manji udio u ukupnom broju zaposlenih u Splitu nego li u SDŽ.

Slična kretanja značaja pojedinih djelatnosti mogu se uočiti ako se u obzir uzmu ukupni prihodi te dobit nakon poreza koju ostvaruju OPDob.

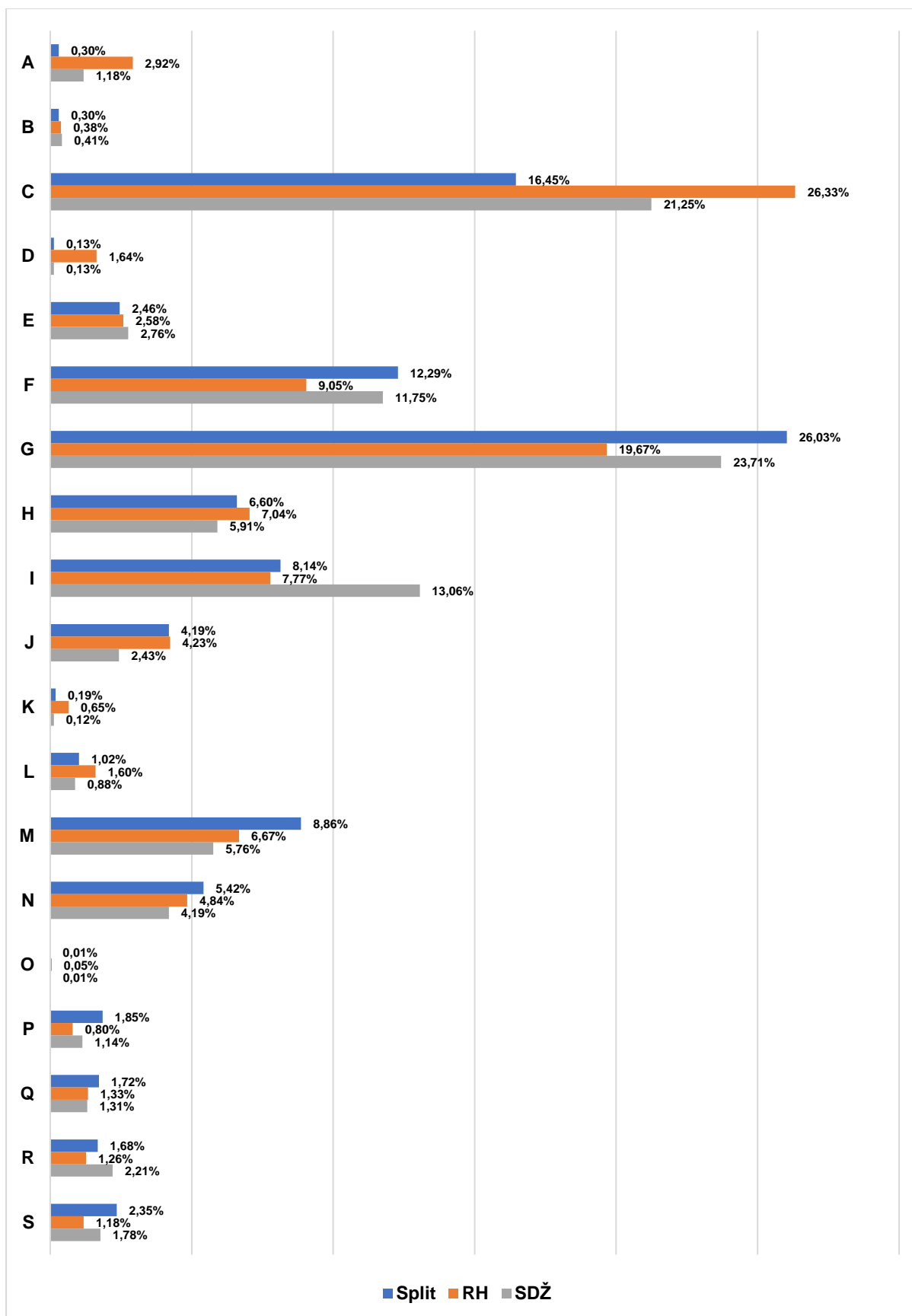
Djelatnosti F-građevinarstvo, G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala i N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti imaju veći udio ukupnih prihoda u Splitu u odnosu na SDŽ i RH, dok djelatnost C-prerađivačka industrija ima manji udio u Splitu nego li u SDŽ i RH (Grafički prikaz 49).

Prema dobiti nakon poreza koju ostvaruju OPDob (Grafički prikaz 50), djelatnosti F-građevinarstvo, G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala i M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti pokazuju veći udio u ukupnoj dobiti nakon poreza u Splitu nego u SDŽ i RH, dok djelatnosti C-prerađivačka industrija, H-prijevoz i skladištenje i A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo pokazuju manji udio u Splitu u odnosu na SDŽ i RH.

Međutim, usporedba značaja pojedinih djelatnosti u Splitu sa SDŽ i RH na temelju pokazatelja izvoza OPDob ukazuje na drugačija kretanja (Grafički prikaz 51). Tako djelatnosti H-prijevoz i skladištenje, N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti, J-informacije i komunikacije i R-umjetnost, zabava i rekreacija pokazuju značajno veći udio ukupnog izvoza u Splitu nego li na razini SDŽ i RH, dok je udio izvoza djelatnosti C-prerađivačka industrija u Splitu niži nego na razini SDŽ i RH. Udio izvoza djelatnosti I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane u SDŽ mnogostruko je veći nego li u Splitu.

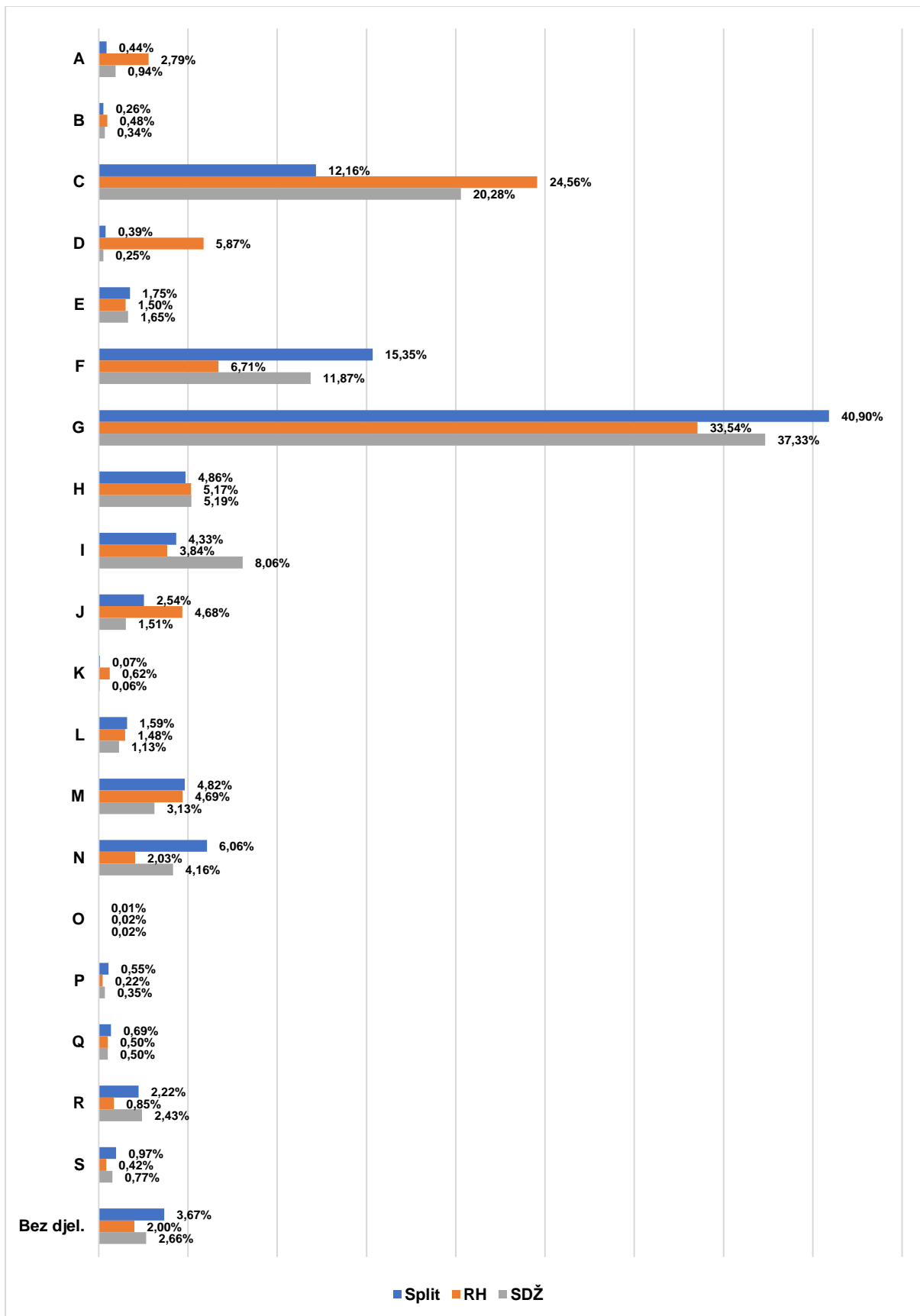
Što se tiče investicija u novu dugotrajnu imovinu (Grafički prikaz 52) može se reći kako djelatnosti I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane, E-opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša, G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala, L-poslovanje nekretninama i N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti bilježe značajno veći udio investicija u Splitu nego na razini RH i SDŽ. S druge strane, djelatnosti C-prerađivačka industrija i A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo bilježe značajno manji udio investicija u novu dugotrajnu imovinu u Splitu nego li na razini SDŽ i RH, dok je udio djelatnosti J-informacije i komunikacije značajno manji u Splitu u odnosu na RH.

Grafički prikaz 48. Usporedna analiza Splita, RH i SDŽ prema strukturi broja zaposlenih OPDob po djelatnostima (2017.)

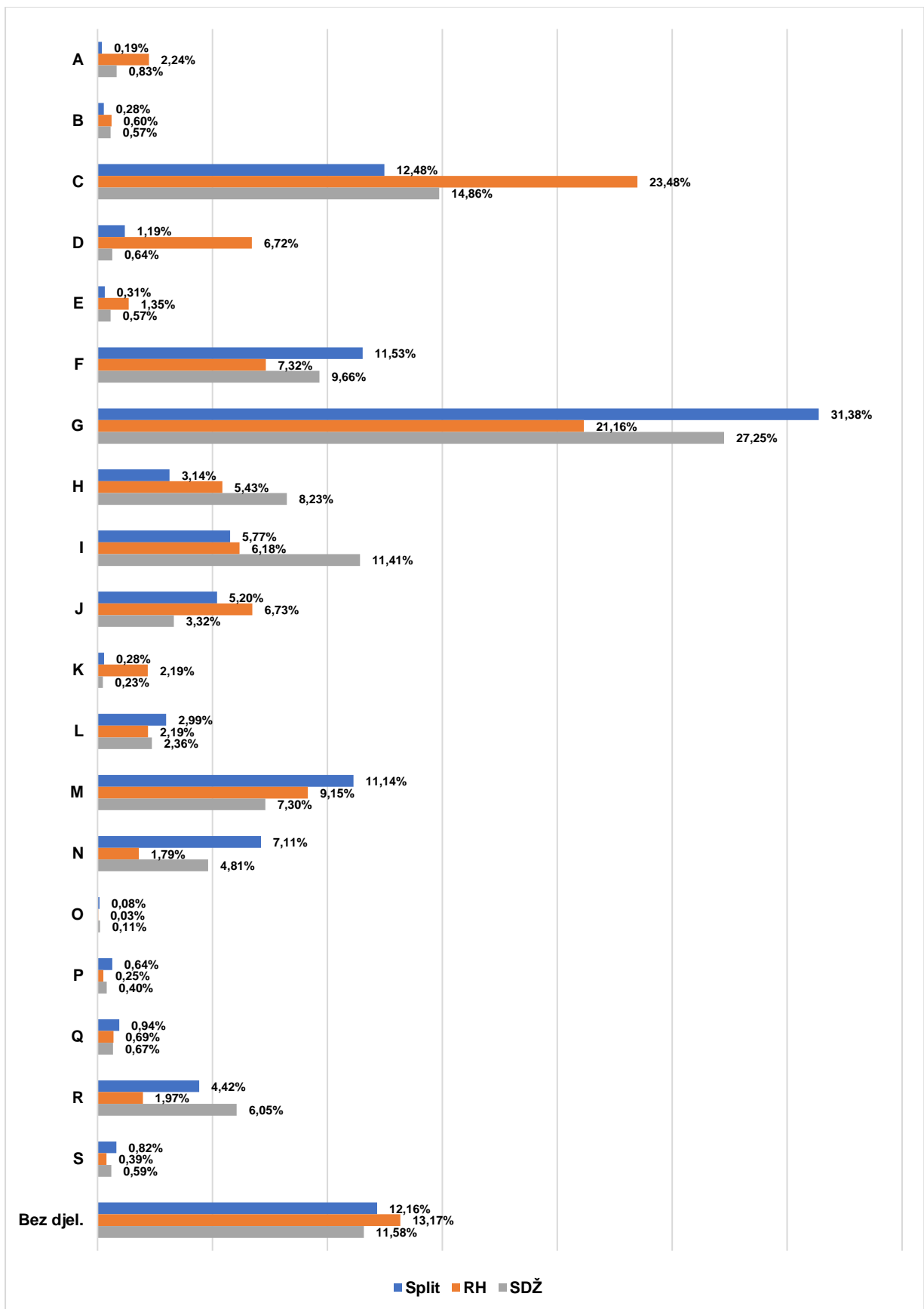
Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

Grafički prikaz 49. Usporedna analiza Splita, RH i SDŽ prema strukturi ukupnih prihoda OPDob po djelatnostima (2017.)

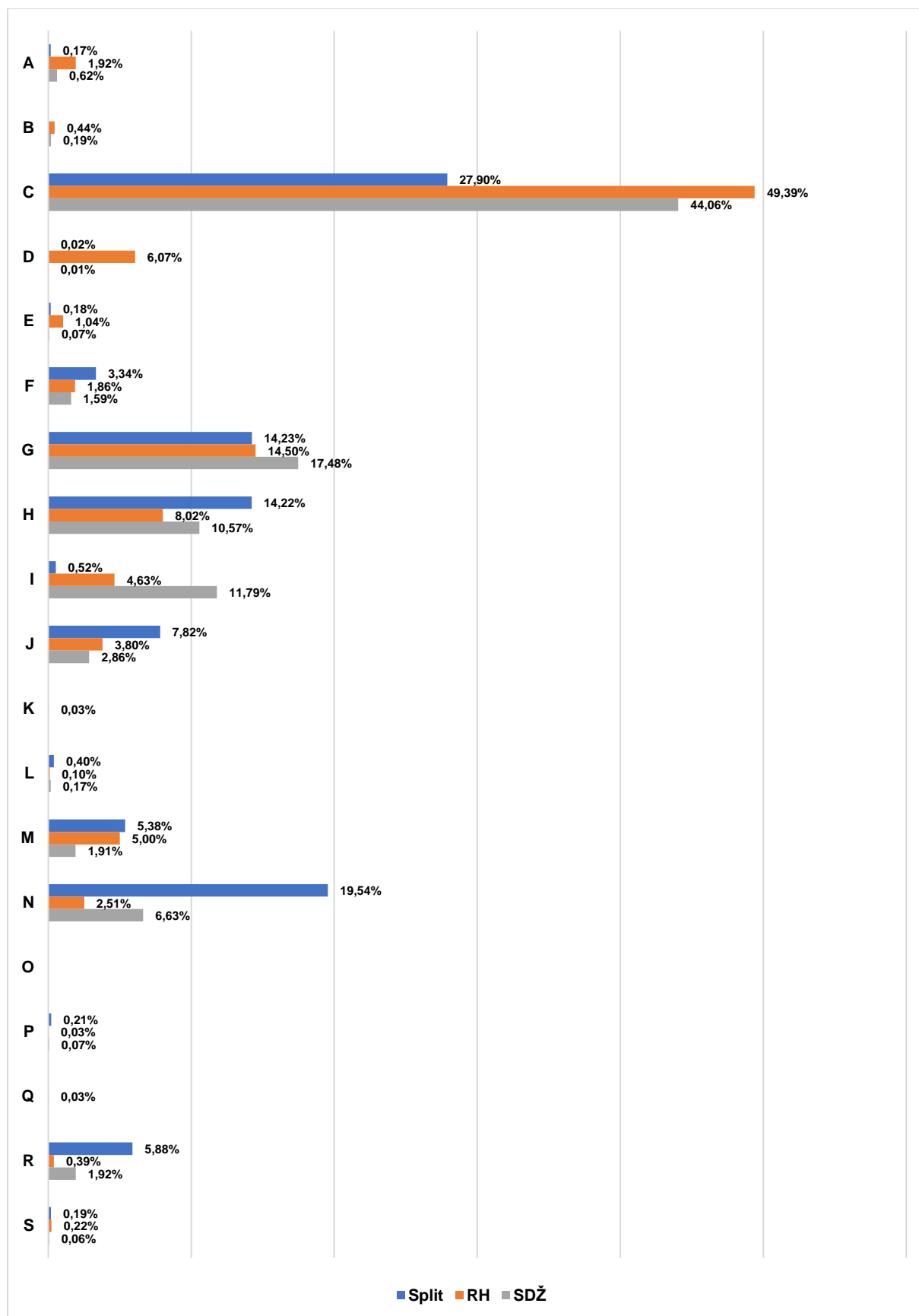
Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

Grafički prikaz 50. Usporedna analiza Splita, RH i SDŽ prema strukturi dobiti nakon poreza OPDob po djelatnostima (2017.)

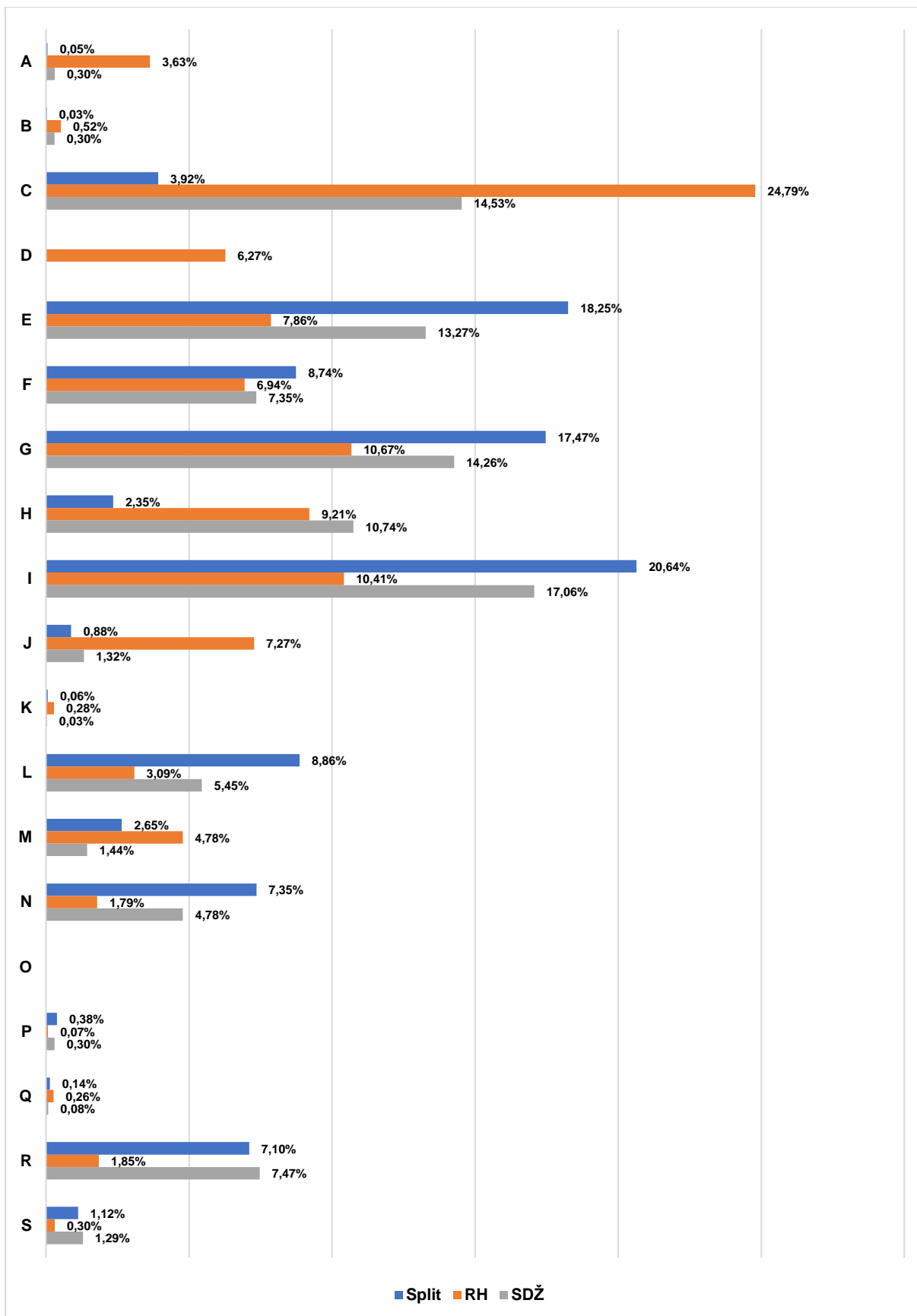
Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

Grafički prikaz 51. Usporedna analiza Splita, RH i SDŽ prema strukturi izvoza OPDob po djelatnostima (2017.)

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

Grafički prikaz 52. Usporedna analiza Splita, RH i SDŽ prema strukturi investicija u novu dugotrajnu imovinu OPDob po djelatnostima (2017.)

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

Nakon provedene usporedne analize doprinosa gospodarskoj aktivnosti OPDob, moguće je zaključiti kako postoje značajnija odstupanja udjela pojedinih djelatnosti u gradu Splitu i udjela istih u SDŽ i RH, ovisno o pokazateljima. Usporedbom značajnih djelatnosti (Tablica 45) veći udio u Splitu nego na razini SDŽ i RH uočen je u djelatnostima F-građevinarstvo i N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (prema svih pet pokazatelja), G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala (prema četiri pokazatelja), M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti (prema tri pokazatelja), L-poslovanje nekretninama (prema dva pokazatelja) te E- opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša, H-prijevoz i skladištenje, I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane, J-informacije i komunikacije i R-umjetnost, zabava i rekreacija (prema jednom pokazatelju). S druge strane, manji udio u Splitu nego na razini SDŽ i RH imaju djelatnosti C-prerađivačka industrija (prema svih pet pokazatelja), H-prijevoz i skladištenje i I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane (prema dva pokazatelja) te G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala i J-informacije i komunikacije (prema jednom pokazatelju) .

Tablica 45. Usporedba Splita sa SDŽ i RH po udjelima značajnih djelatnosti u ključnim pokazateljima OPDob (2017.)

Pokazatelj	Veći udio u Splitu	Manji udio u Splitu
Broj zaposlenih	F, G, M, N	C
Ukupni prihodi	F, G, N	C
Dobit nakon poreza	F, G, L, M, N	C, H, I
Izvoz	F, H, J, M, N, R	C, G, I
Investicije u novu dugotrajnu imovinu	E, F, G, I, L, N	C, H, J

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

2.3.3.3. Usporedba na razini gradova

Kako bi se dodatno analizirao relativni značaj pojedinih djelatnosti, izrađena je i komparativna analiza po ključnim pokazateljima OPDob Splita i odabranih gradova – Zagreba, Rijeke, Zadra i Dubrovnika. Iz pojedinačnih analiza koje su prikazane u nastavku, može se zaključiti kako, ovisno o pokazateljima, postoje značajnija odstupanja udjela pojedinih djelatnosti i u usporedbi s odabranim gradovima.

Tablica 46. Usporedba Splita s odabranim gradovima po udjelima značajnih djelatnosti u ključnim pokazateljima OPDob (2017.)

Pokazatelj	Veći udio u Splitu	Manji udio u Splitu
Broj zaposlenih	G – trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala, F – građevinarstvo	H – prijevoz i skladištenje; N – administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti

Ukupni prihodi	G – trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala, F – građevinarstvo, R – umjetnost, zabava i rekreacija	-
Ukupna dobit nakon poreza	G – trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala, F – građevinarstvo, N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti, R – umjetnost, zabava i rekreacija	H – prijevoz i skladištenje
Ukupan iznos izvoza	F – građevinarstvo, R – umjetnost, zabava i rekreacija	-
Ukupne investicije u novu dugotrajnu imovinu	E – opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša, G – trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala, L – poslovanje nekretninama, N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti, R – umjetnost, zabava i rekreacija	C – prerađivačka industrija; H – prijevoz i skladištenje; J – informacije i komunikacije

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

Usporedbom značajnih djelatnosti (Tablica 46.) veći udio u Splitu nego u odabranim gradovima uočen je u djelatnostima G – trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala, F – građevinarstvo i R – umjetnost, zabava i rekreacija (prema četiri pokazatelja), N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (prema dva pokazatelja) te E – opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša i L – poslovanje nekretninama (prema jednom pokazatelju). S druge strane, manji udio u Splitu nego u odabranim gradovima imaju djelatnosti H – prijevoz i skladištenje (prema tri pokazatelja) te N – administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti i J – informacije i komunikacije (prema jednom pokazatelju).

Iz pojedinačnih analiza po svakom od pokazatelja može se sagledati i detaljnija usporedba. Također, zbog složenosti grafičkih prikaza (Grafički prikaz 53. do 57.) i zahtjeva/potrebe za preglednošću vizualnih podataka u nastavku teksta će se dati interpretacije grafičkih prikaza, a zatim sami prikazi u slijedu.

Tako prema udjelu broja zaposlenih u OPDob pojedinih djelatnosti (Grafički prikaz 53) može se zaključiti kako djelatnosti G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala i F-građevinarstvo imaju nešto veći udio u Splitu nego u odabranim gradovima, dok djelatnost N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti u Splitu bilježi najmanji udio. Također, uočljiv je i značajni udio u ukupnom broju zaposlenih koju djelatnost I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane ima u Dubrovniku.

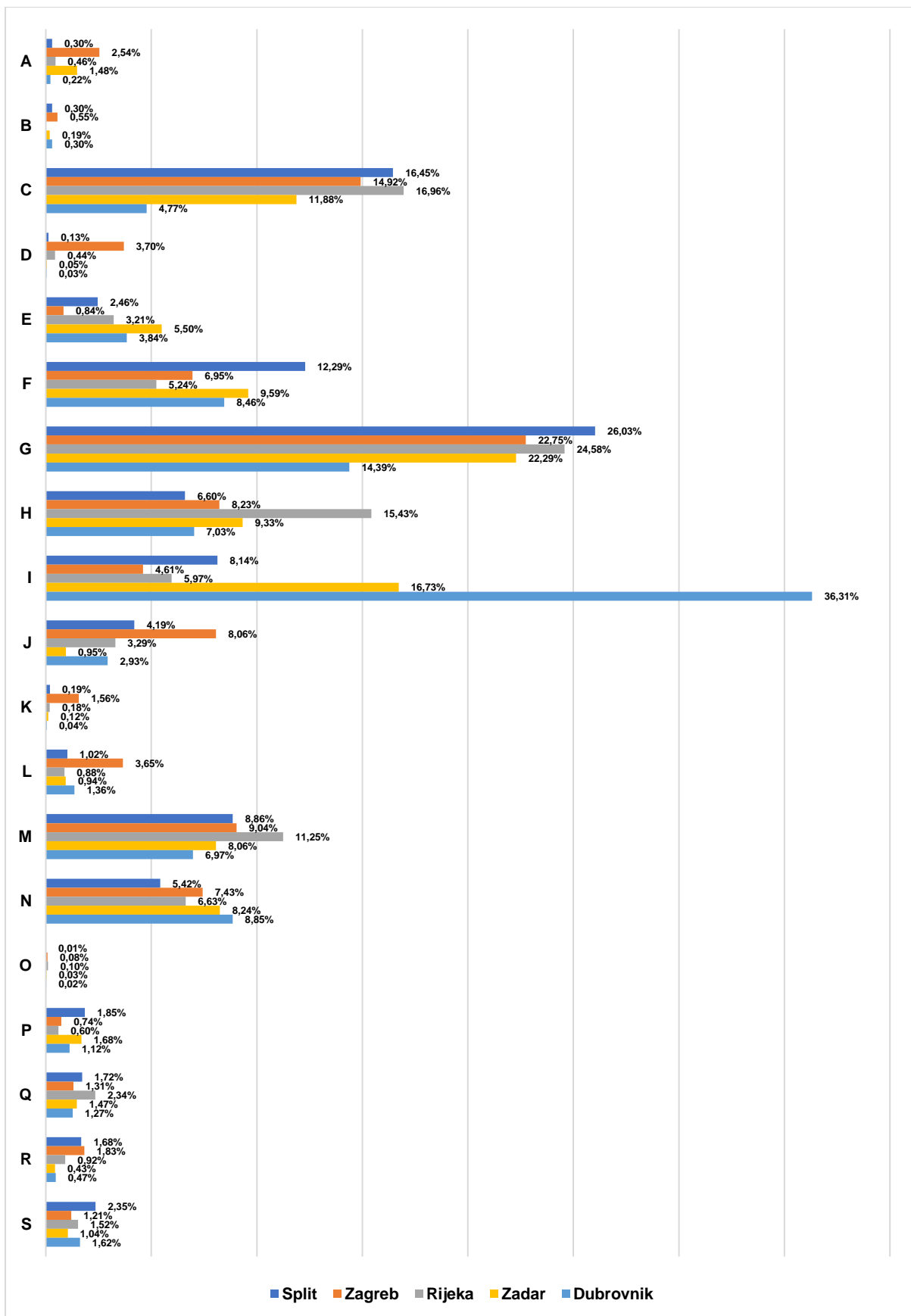
Ako se pogledaju ukupni prihodi OPDob po djelatnostima (Grafički prikaz 54) može se zaključiti da djelatnost F-građevinarstvo ima značajno veći udio u prihodima u Splitu nego u odabranim gradovima, dok djelatnost G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala ostvaruje najveće udjele u prihodima u Splitu i Rijeci. Udio djelatnosti H-prijevoz i skladištenje u Splitu je značajno manji od onoga u Rijeci, Zadru i Dubrovniku, dok je udio djelatnosti I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane u Splitu manji nego u Dubrovniku i Zadru. Bitno je napomenuti kako je udio djelatnosti I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane najveći u Dubrovniku, gdje čini više od 30 posto ukupnih prihoda OPDob, što jasno govori o njejoj značajnosti za gospodarstvo grada Dubrovnika. U ostalim djelatnostima Split ima relativno sličnu strukturu ukupnih prihoda kao i odabrani gradovi.

Prema analizi dobiti nakon poreza koju ostvaruju OPDob (Grafički prikaz 55), djelatnosti G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala, F-građevinarstvo i R-umjetnost, zabava i rekreacija ostvaruju veći udio u Splitu u odnosu na odabrane gradove, za razliku od djelatnosti H-prijevoz i skladištenje koja u Splitu ostvaruje manji udio. Prema istom pokazatelju, i djelatnost C-prerađivačka industrija ima manji udio u Splitu, i to u odnosu na Zagreb i Rijeku. Bitno je i za naglasiti kako djelatnost N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti ostvaruje sličan udio dobiti nakon poreza u Splitu i Dubrovniku, koji je veći od onoga u ostalim gradovima. Pored toga, indikativan je dominantni udio dobiti nakon poreza koju ostvaruje djelatnost I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane u Zadru i Dubrovniku.

Kada se analiziraju udjeli izvoza OPDob po djelatnostima (Grafički prikaz 56), uočljivo je da jedino djelatnost R-umjetnost, zabava i rekreacija u Splitu ima veći udio u odnosu na odabrane gradove. Udio djelatnosti F-građevinarstvo u Splitu gotovo je usporediv s onim u Zagrebu, dok je udio u izvozu djelatnosti N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti i J-informacije i komunikacije u Splitu manji samo od udjela u Dubrovniku, odnosno Rijeci. Djelatnost C-prerađivačka industrija ima manji udio izvoza OPDob u Splitu nego u Zagrebu i Rijeci. I po ovom pokazatelju, djelatnost I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane u Dubrovniku bilježi izuzetno visok udio.

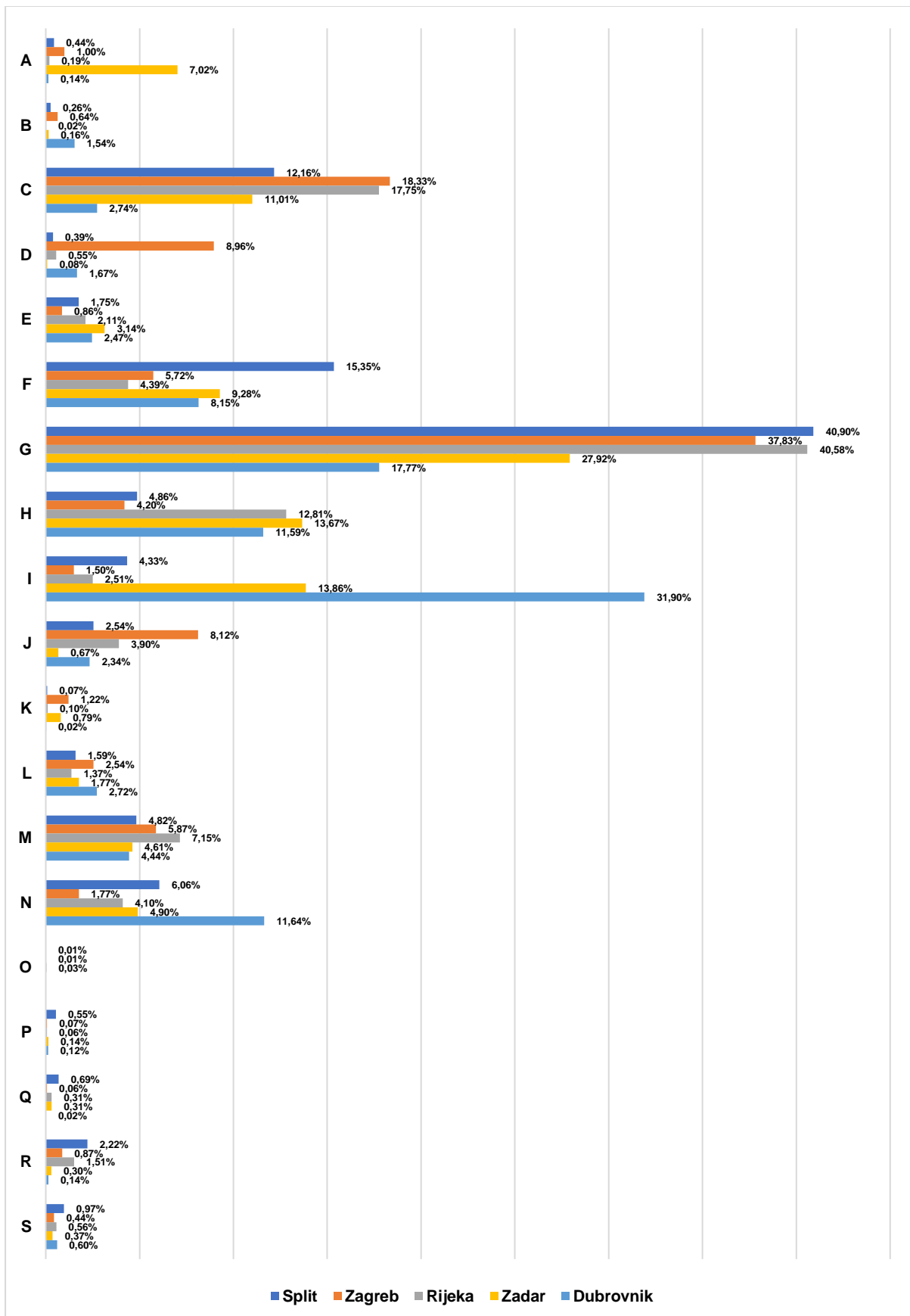
Prema podacima iz Grafički prikaz 57 može se zaključiti kako djelatnosti E-opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša, G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala, L-poslovanje nekretninama i R-umjetnost, zabava i rekreacija imaju veći udio u investicijama OPDob u Splitu nego li u odabranim gradovima, dok je u djelatnosti C-prerađivačka industrija i J-informacije i komunikacije taj udjel u Splitu značajno manji od udjela u odabranim gradovima. Također je uočljiv i značajni udio investicija u novu dugotrajnu imovinu u djelatnosti I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane u Dubrovniku te značajan udio djelatnosti H-prijevoz i skladištenje i A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo u investicijama OPDob u Zadru.

Grafički prikaz 53. Usporedna analiza Splita i odabranih gradova prema strukturi broja zaposlenih OPDob po djelatnostima (2017.)

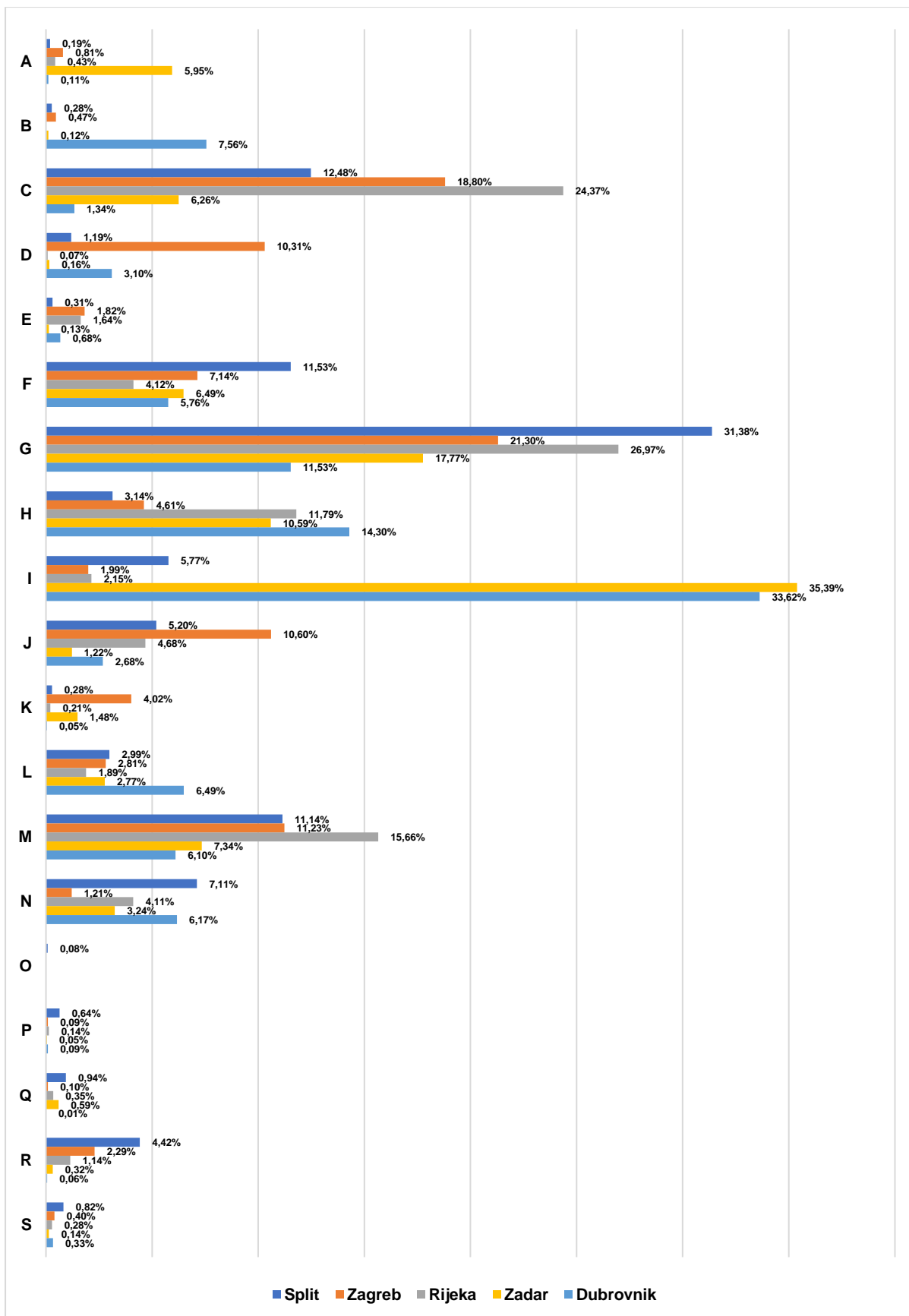
Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

Grafički prikaz 54. Usporedna analiza Splita i odabranih gradova prema strukturi ukupnih prihoda OPDob po djelatnostima (2017.)

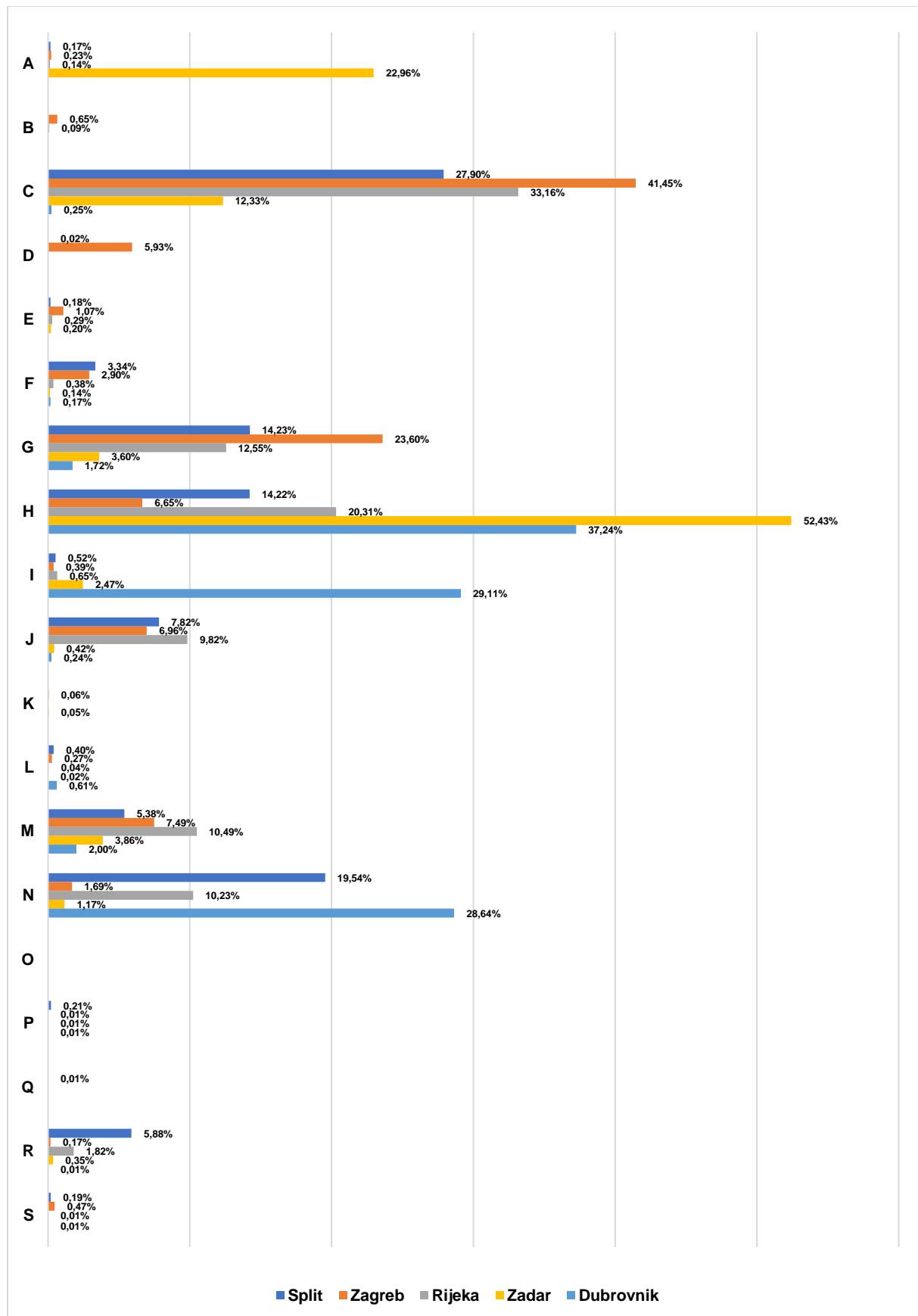
Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

Grafički prikaz 55. Usporedna analiza Splita i odabranih gradova prema strukturi dobiti nakon poreza OPDob po djelatnostima (2017.)

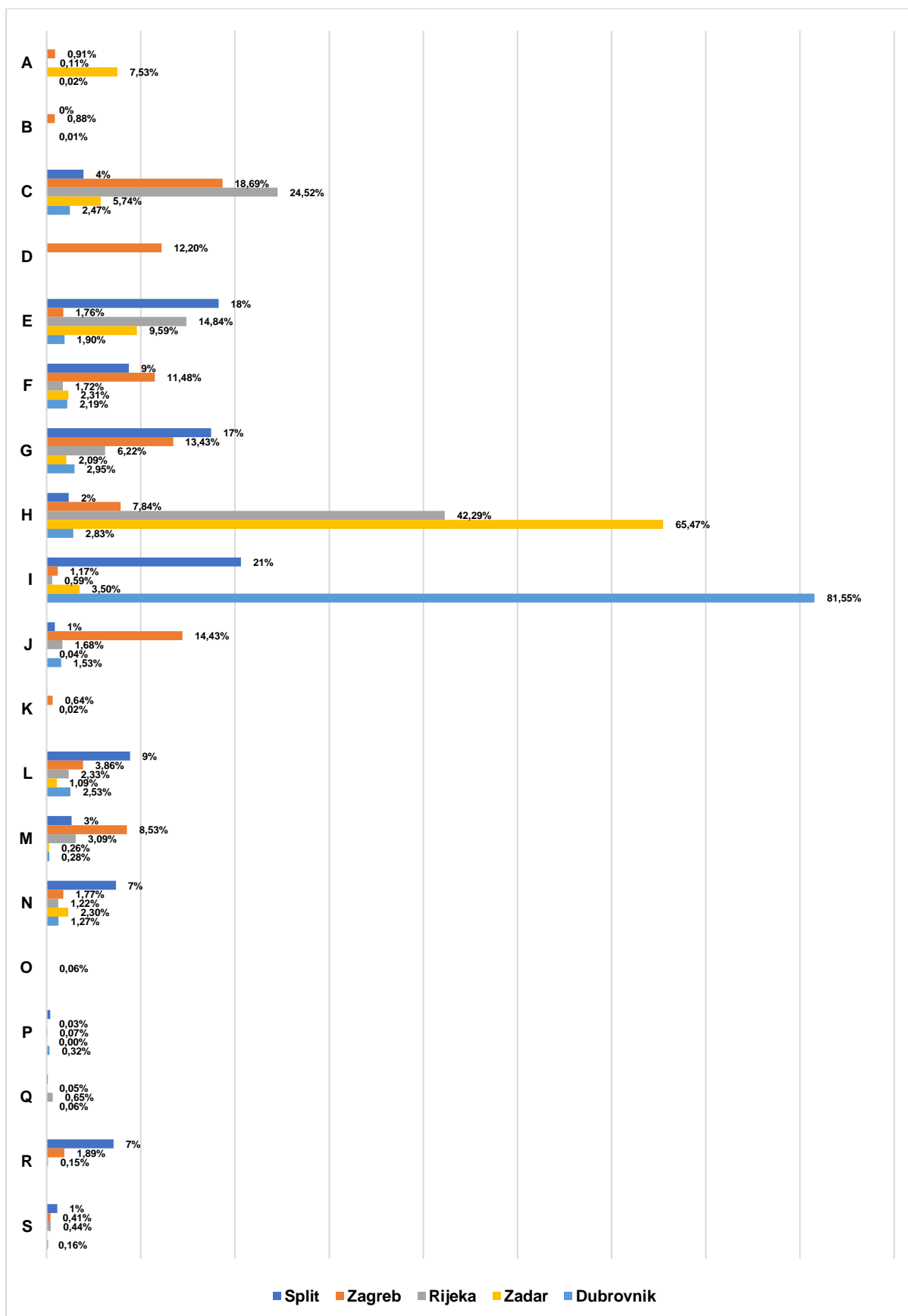
Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

Grafički prikaz 56. Usporedna analiza Splita i odabranih gradova prema strukturi izvoza OPDob po djelatnostima (2017.)

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

Grafički prikaz 57. Usporedna analiza Splita i odabranih gradova prema strukturi investicija u novu dugotrajnu imovinu OPDob po djelatnostima (2017.)

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

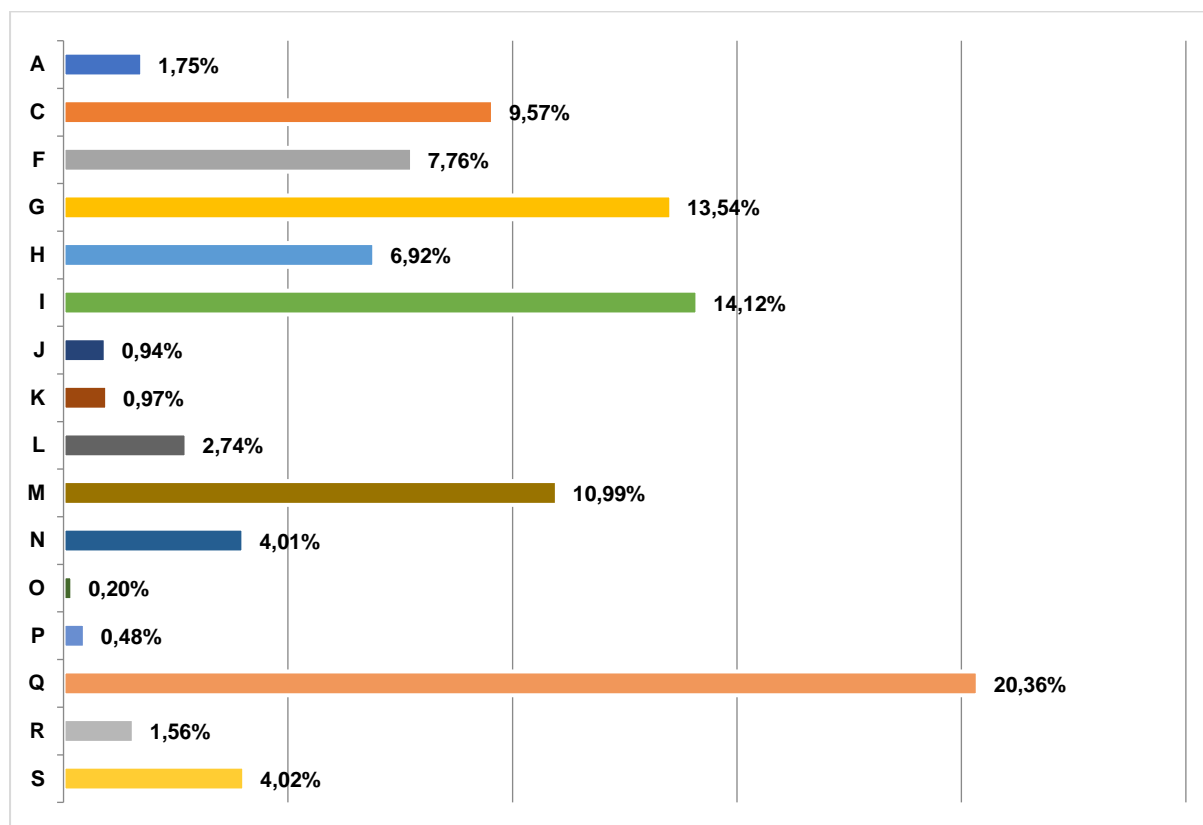
2.3.4. Analiza obveznika poreza na dohodak po djelatnostima

Subjekti OPDoh, iako imaju značajno manju ulogu u ukupnoj gospodarskoj aktivnosti Splita (3,14 posto u 2017.), pokazuju relativno značajan doprinos ukupnoj gospodarskoj aktivnosti u djelatnostima O-javna uprava i obrana, socijalno osiguranje, Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb, K-financijske djelatnosti i osiguranje, S-ostale uslužne djelatnosti i A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo (približno 201 mil. HRK prometa), u kojima pojedinačno imaju udio veći od 10 posto. Slijede ih djelatnosti I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane, N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti i L-poslovanje nekretninama, u kojima OPDoh pojedinačno imaju udio veći od 5 posto¹⁷⁹.

Stoga se u nastavku prikazuje struktura ukupno ostvarenih primitaka i ukupno ostvarenog dohotka OPDoh po djelatnostima u 2017. godini u Splitu, njihova dinamika u periodu 2015.-17., usporedba sa SDŽ i RH te s odabranim gradovima prema navedenim pokazateljima u 2017. godini¹⁸⁰.

Struktura ukupno ostvarenih primitaka (Grafički prikaz 58.) ukazuje na najzastupljenije djelatnosti Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb, I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane, G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala i M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti, koje kumulativno čine 59,01 posto ukupnih primitaka OPDoh, dok je najmanji udio primitaka zabilježen u djelatnostima O-javna uprava i obrana, socijalno osiguranje (0,20 posto) i P-obrazovanje (0,48 posto).

Grafički prikaz 58. Struktura ukupno ostvarenih primitaka po djelatnostima u Splitu (2017.)

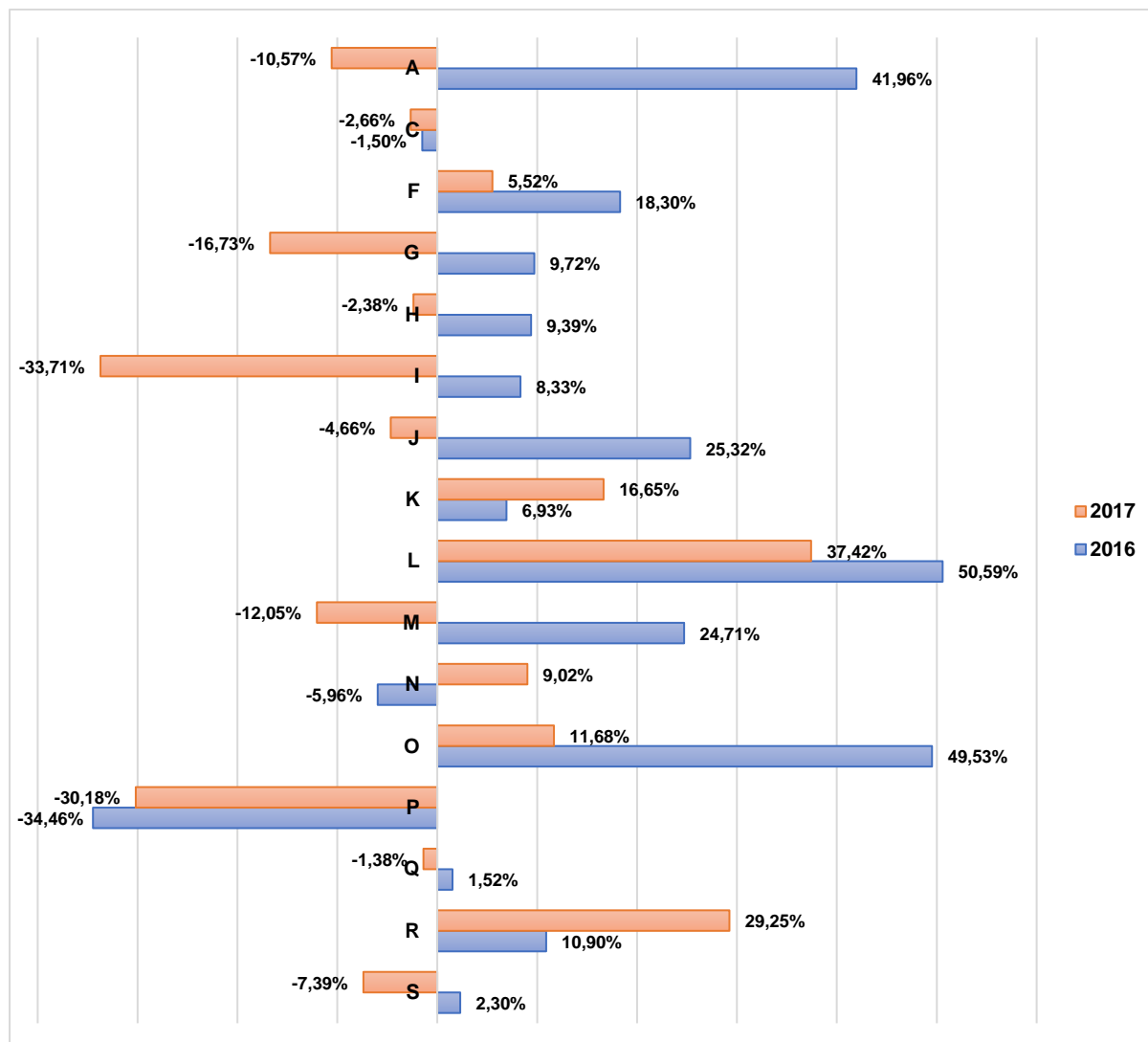
Izvor: Obrada autora prema podacima Porezne uprave

¹⁷⁹ Izračun autora prema podacima FINA-e i Porezne uprave (2017)

¹⁸⁰ OPDoh koji spadaju u kategoriju Nema djelatnosti su uključeni u ukupan zbroj ostvarenih primitaka i ukupno ostvarenog dohotka, ali nisu uključeni kao zasebna kategorija u analizi po djelatnostima.

Analiza dinamike ukupnih primitaka ostvarenih u pojedinim djelatnostima, njihov rast, odnosno pad u razdoblju 2015.-17. vidljiv je na Grafički prikaz 59. Najveći kumulativni rast¹⁸¹ zabilježen u djelatnostima A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo, L-poslovanje nekretninama, R-umjetnost, zabava i rekreacija i F-građevinarstvo, dok djelatnosti P-obrazovanje, J-informacije i komunikacije i I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane bilježe najveći kumulativni pad¹⁸² u promatranom razdoblju. Također, kada promatramo kontinuitet u vidu rasta ili pada, evidentno je kako djelatnosti A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo, F-građevinarstvo, H-prijevoz i skladištenje, L-poslovanje nekretninama i R-umjetnost, zabava i rekreacija imaju kontinuirani rast, dok djelatnosti J-informacije i komunikacije i P-obrazovanje imaju kontinuirani pad u promatranom razdoblju.

Grafički prikaz 59. Stope rasta/pada ukupno ostvarenih primitaka po djelatnostima u Splitu (2016.-17.)

Izvor: Obrada autora prema podacima Porezne uprave

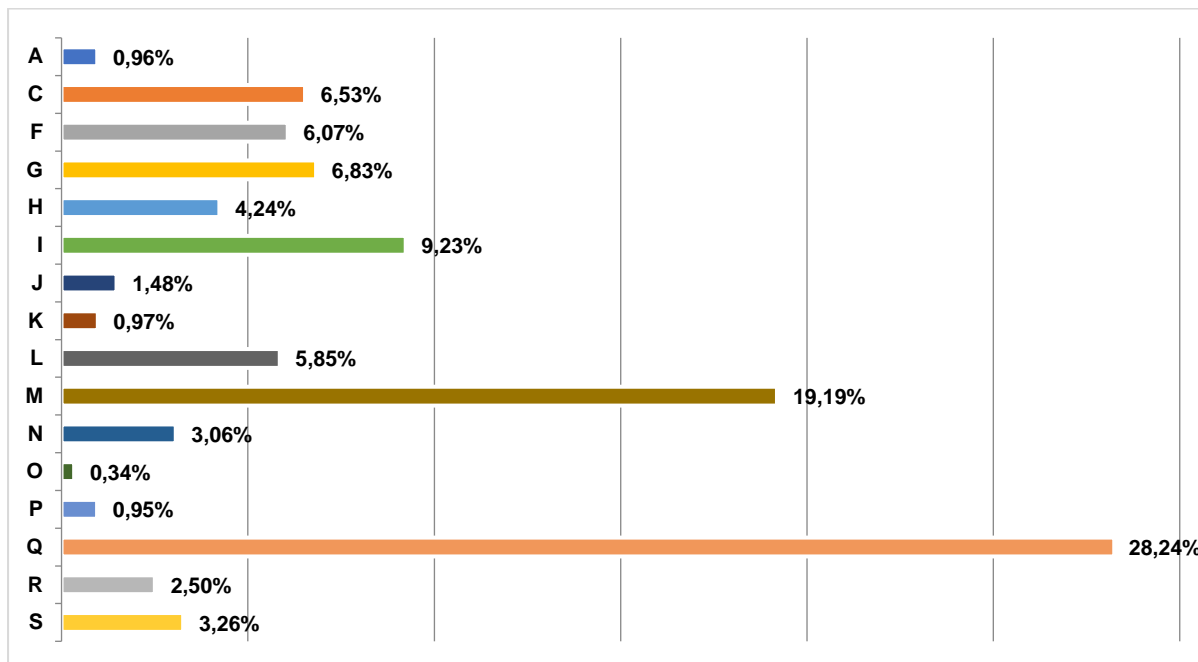
Dodatno, i prema strukturi ukupno ostvarenog dohotka OPDoh (Grafički prikaz 60), očigledno je da prevladavaju djelatnosti Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb, M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti i I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane, koje kumulativno čine 56,67 posto

¹⁸¹ Rast viši od 35,00 posto unutar svake promatrane djelatnosti.

¹⁸² Pad viši od 13,00 posto unutar svake promatrane djelatnosti.

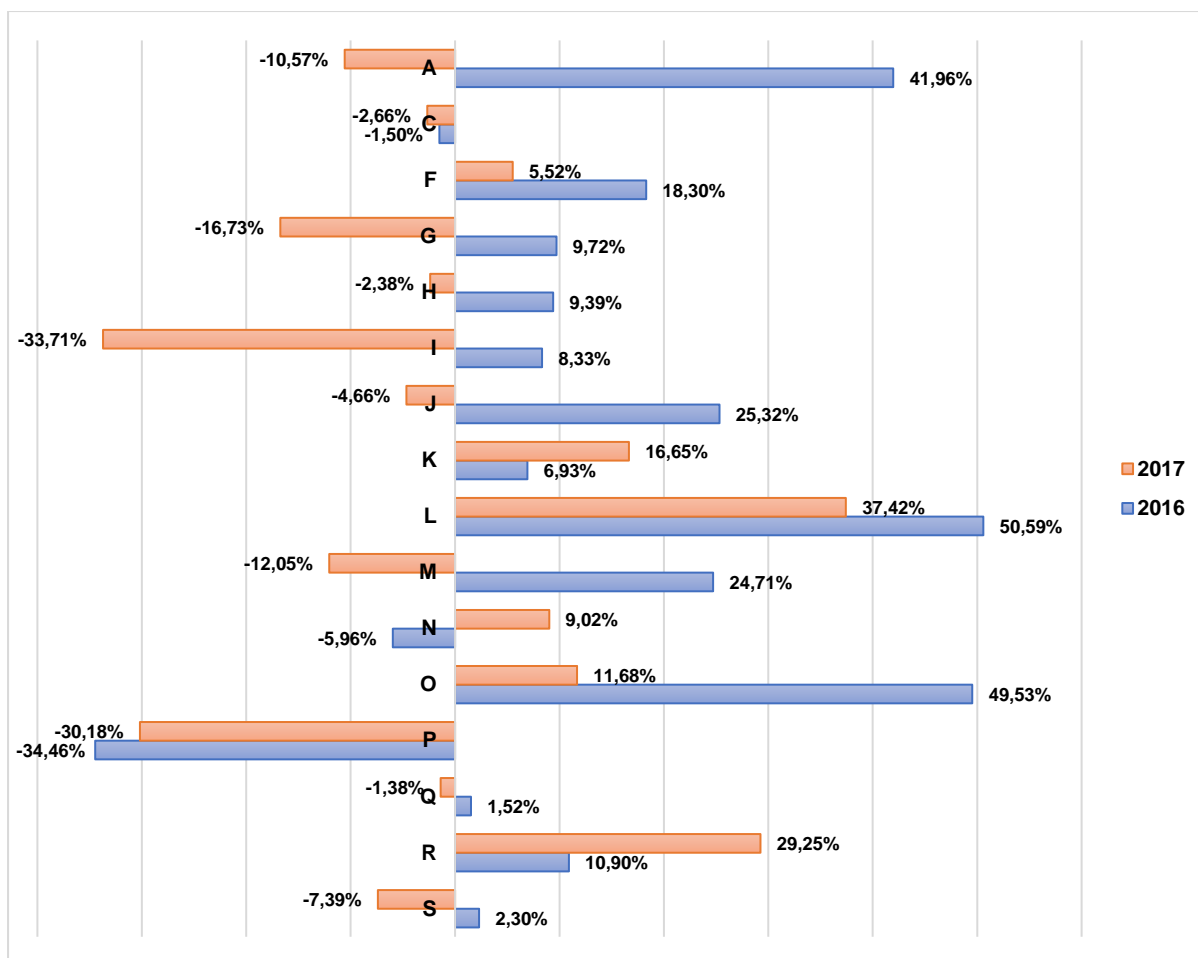
ukupno ostvarenog dohotka OPDoh, dok je najmanji udio ostvarenog dohotka zabilježen u djelatnosti O-javna uprava i obrana, socijalno osiguranje (0,34 posto).

Grafički prikaz 60. Struktura ukupno ostvarenog dohotka po djelatnostima u Splitu (2017.)

Izvor: Obrada autora prema podacima Porezne uprave

Grafički prikaz 61. Stope rasta/pada ukupno ostvarenih dohodaka u Splitu (2016.-17.)

Izvor: Obrada autora prema podacima Porezne uprave

Promatrajući dinamiku ukupno ostvarenog dohotka (Grafički prikaz 61.), razvidno je da djelatnosti L-poslovanje nekretninama, O-javna uprava i obrana, socijalno osiguranje, R-umjetnost, zabava i rekreacija i A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo imaju zabilježen kumulativni rast¹⁸³, dok je kumulativni pad značajno izražen kod djelatnosti P-obrazovanje, I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane, G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala i S-ostale uslužne djelatnosti¹⁸⁴. Također, kada promatramo kontinuitet u vidu rasta ili pada, evidentno je kako djelatnosti F-građevinarstvo, K-financijske djelatnosti i osiguranje, L-poslovanje nekretninama, O-javna uprava i obrana, socijalno osiguranje i R-umjetnost, zabava i rekreacija imaju kontinuirani rast, dok djelatnosti C-prerađivačka industrija i P-obrazovanje imaju kontinuirani pad u promatranom razdoblju.

2.3.4.1. Usporedba sa SDŽ, RH i na razini gradova

Kako bi se dobio relativni značaj djelatnosti izrađena je komparativna analiza sa stanjem strukture ukupno ostvarenih primitaka i ukupno ostvarenog dohotka u djelatnostima na razini SDŽ i RH, te u odabranim gradovima – Zagrebom, Rijekom, Zadrom i Dubrovnikom.

Zbog složenosti grafičkih prikaza (Grafički prikaz 62. do 65.) i zahtjeva/potrebe za preglednošću vizualnih podataka u nastavku teksta će se dati interpretacije grafičkih prikaza, a zatim sami prikazi u slijedu.

¹⁸³ Rast viši od 30,00 posto unutar svake promatrane djelatnosti.

¹⁸⁴ Pad viši od 5,00 posto unutar svake promatrane djelatnosti.

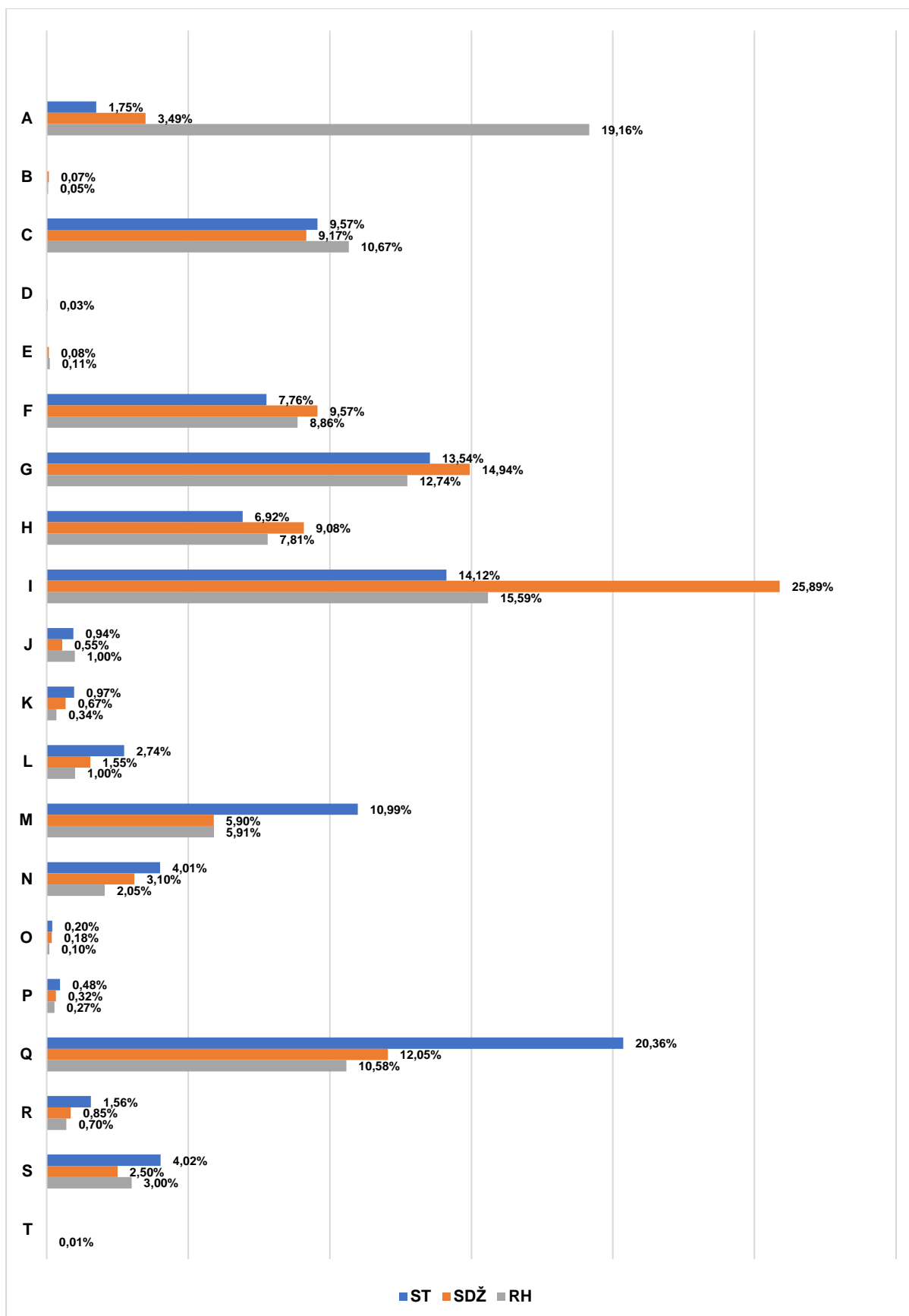
Prema Grafički prikaz 62., uočljivo je da djelatnosti Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb, M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti i L-poslovanje nekretninama u Splitu imaju značajno veće udjele ukupno ostvarenih primitaka u odnosu na SDŽ i RH. Također, bitno je istaknuti da je u djelatnosti I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane zabilježen značajno manji udio ukupno ostvarenih primitaka u odnosu na SDŽ, te da je u djelatnosti A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo zabilježen značajni manji udio ukupno ostvarenih primitaka u odnosu na SDŽ i RH. U ostalim djelatnostima nisu zabilježene značajnije oscilacije.

Dodatno, promatrajući strukturu ukupno ostvarenog dohotka po djelatnostima na razini Splita, SDŽ i RH (Grafički prikaz 63.), može se zaključiti kako djelatnosti Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb, M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti, L-poslovanje nekretninama i R-umjetnost, zabava i rekreacija u Splitu imaju veće udjele ukupno ostvarenog dohotka u odnosu na SDŽ i RH, dok djelatnosti A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo, I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane, H-prijevoz i skladištenje i F-građevinarstvo u Splitu imaju značajno manje udjele ukupno ostvarenog dohotka u odnosu na SDŽ i RH.

Prema udjelu ukupno ostvarenih primitaka obrtnika (Grafički prikaz 64.) može se zaključiti kako djelatnost K-financijske djelatnosti i osiguranje u Splitu ima najveći udio u odnosu na odabrane gradove, te kako djelatnosti H-prijevoz i skladištenje, L-poslovanje nekretninama i Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb imaju drugi najveći udio ukupno ostvarenih primitaka u odnosu na odabrane gradove. Bitno je navesti kako djelatnost I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane ima značajno viši udio ukupno ostvarenih primitaka u Dubrovniku u odnosu na odabrane gradove te kako djelatnost G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala ima značajno viši udio ukupno ostvarenih primitaka u Zadru u odnosu na odabrane gradove.

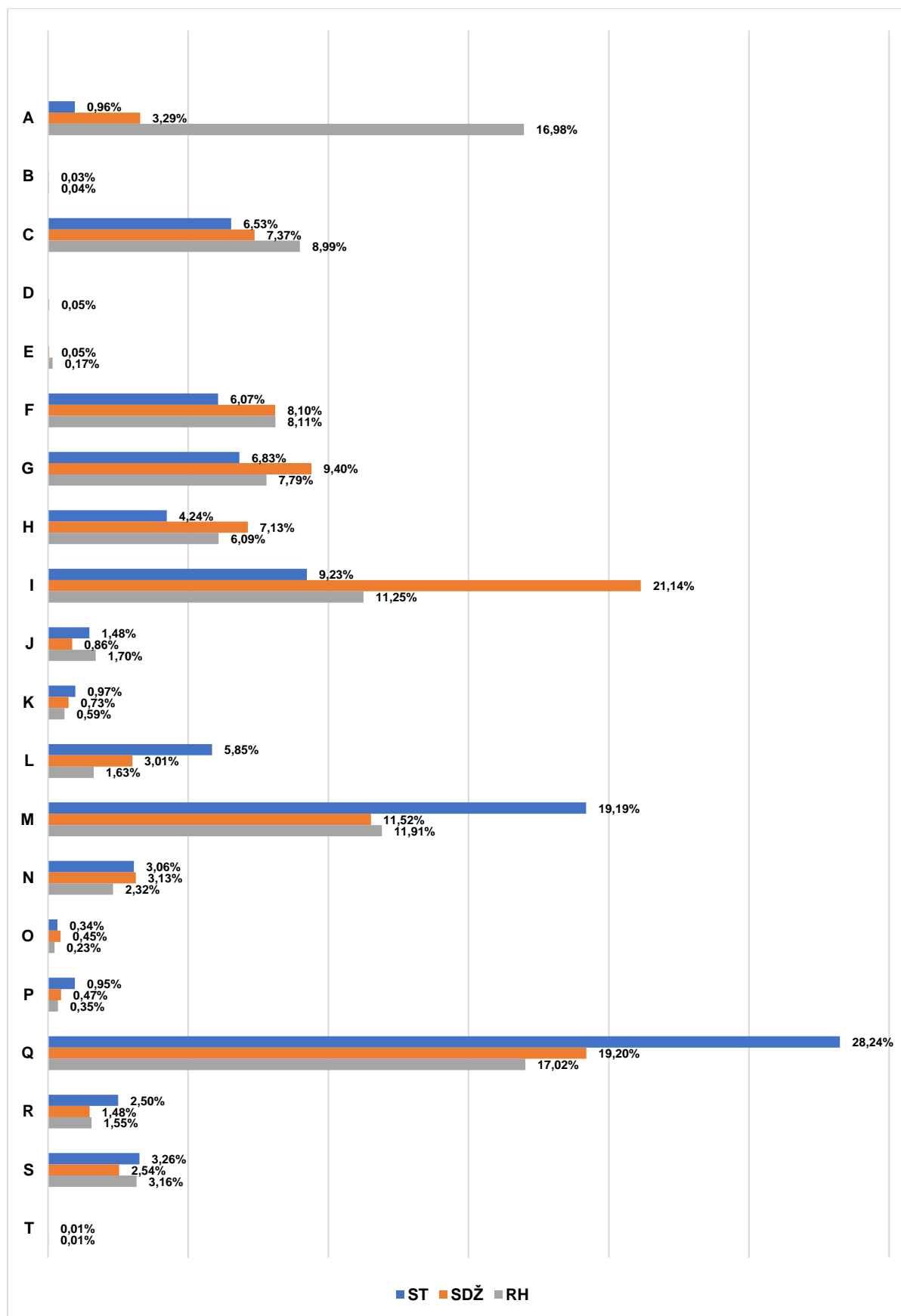
Ako se analizira stanje po udjelu ukupno ostvarenog dohotka po djelatnostima (Grafički prikaz 65.) može se zaključiti kako u Splitu djelatnosti Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb i K-financijske djelatnosti i osiguranje bilježe najveći udio u odnosu na odabrane gradove, te da djelatnosti L-poslovanje nekretninama, O-javna uprava i obrana, socijalno osiguranje, P-obrazovanje i R-umjetnost, zabava i rekreacija imaju drugi najveći udio u odnosu na odabrane gradove. Također, promatrajući odnos odabranih gradova, bitno je istaknuti kako djelatnosti S-ostale uslužne djelatnosti, R-umjetnost, zabava i rekreacija, J-informacije i komunikacije, O-javna uprava i obrana, socijalno osiguranje i C-prerađivačka industrija bilježe najveći udio u Zagrebu, djelatnosti M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti i P-obrazovanje u Rijeci, djelatnosti G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala, F-građevinarstvo i A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo bilježe najveće udjele u Zadru, a djelatnost I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane bilježi najveći udio u Dubrovniku.

Grafički prikaz 62. Usporedna analiza Splita, SDŽ i RH strukture ukupno ostvarenih primitaka po djelatnostima (2017.)

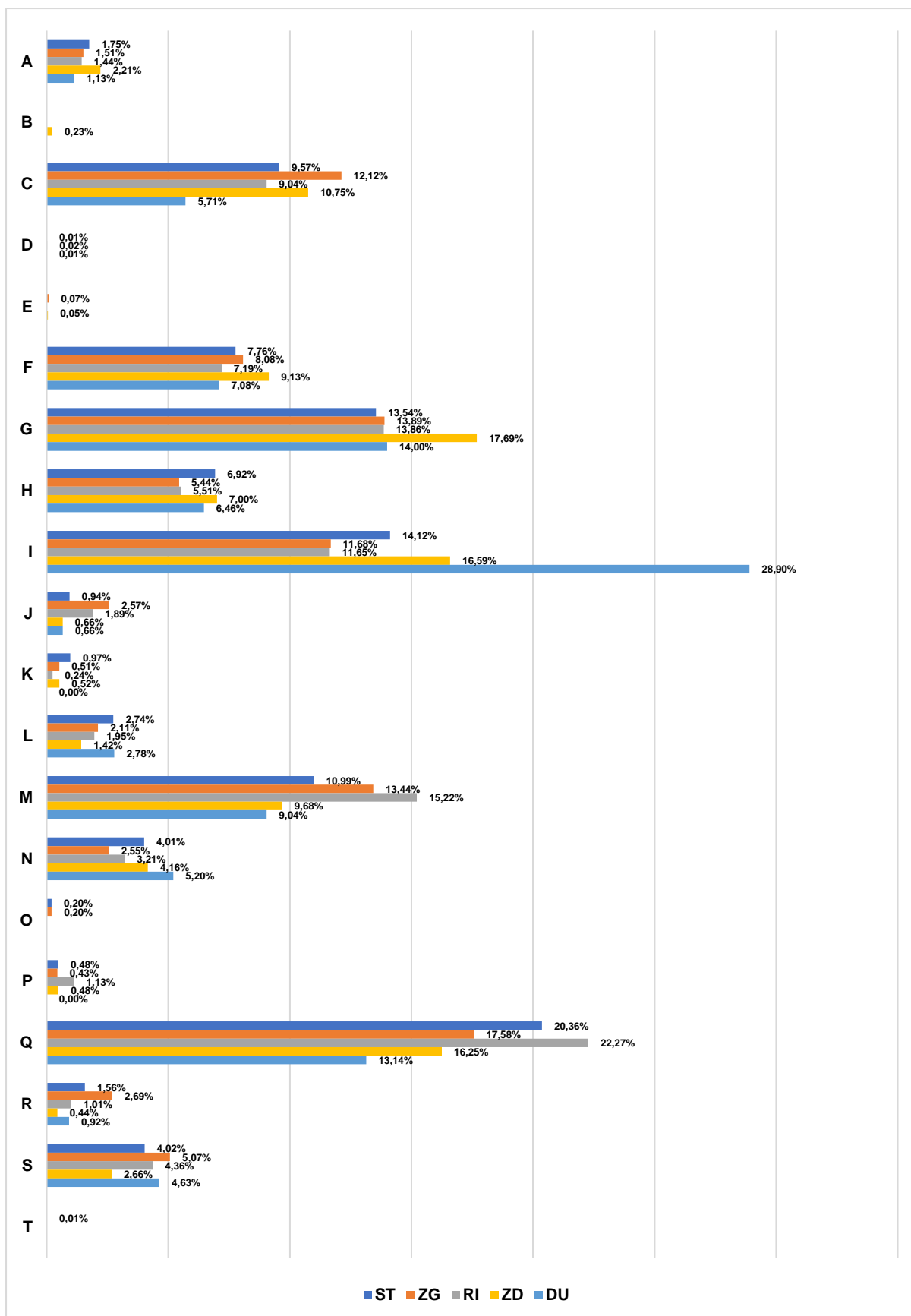
Izvor: Obrada autora prema podacima Porezne uprave

Grafički prikaz 63. Usporedna analiza grada Splita, SDŽ i RH strukture ukupno ostvarenog dohotka po djelatnostima (2017.)

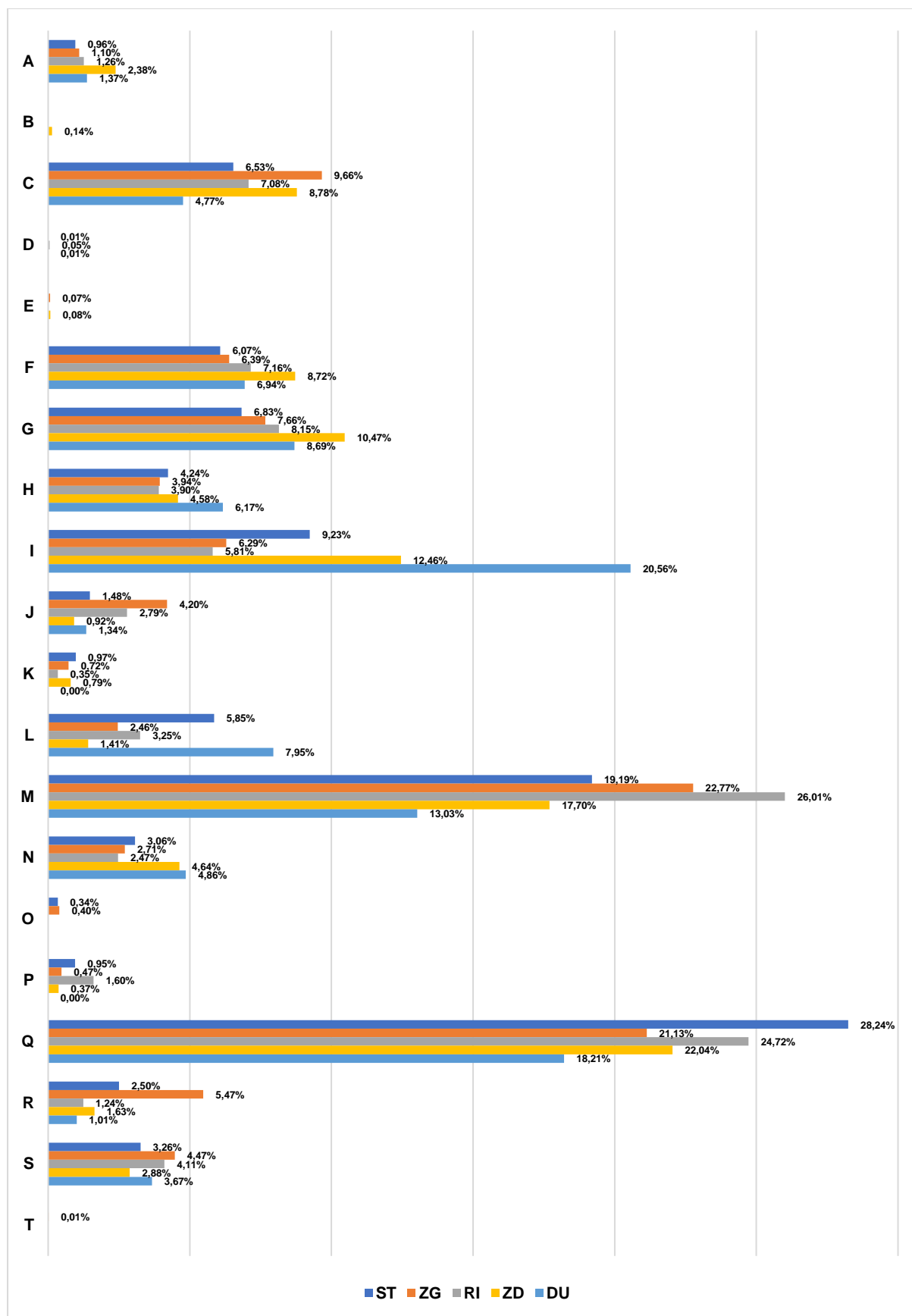
Izvor: Obrada autora prema podacima Porezne uprave

Grafički prikaz 64. Usporedna analiza Splita i odabranih gradova strukture ukupno ostvarenih primitaka po djelatnostima (2017.)

Izvor: Obrada autora prema podacima Porezne uprave

Grafički prikaz 65. Usporedna analiza Splita i odabranih gradova strukture ukupno ostvarenog dohotka po djelatnostima (2017.)

Izvor: Obrada autora prema podacima Porezne uprave

Prema analizi strukture ukupno ostvarenih primitaka i ukupno ostvarenog dohotka u Splitu u 2017. godini, djelatnosti Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb, I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane i M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti bilježe najveće udjele, međutim promatrajući dinamiku tih pokazatelja evidentno je kako veliki značaj za gospodarstvo Splita imaju i djelatnosti A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo, L-poslovanje nekretninama, R-umjetnost, zabava i rekreacija i F-građevinarstvo, jer ostvaraju kontinuirani i/ili kumulativni rast u periodu 2015.-17.

Nadalje, stavljajući stanje u Splitu u odnos sa stanjem na razini SDŽ i RH, može se zaključiti kako su djelatnosti Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb, M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti i L-poslovanje nekretninama iznimno značajne za gospodarstvo Splita, a stavljajući stanje u Splitu u odnos sa situacijom u odabranim gradovima, navedenim djelatnostima se priključuje i djelatnost K-financijske djelatnosti i osiguranje. Također, bitno je naglasiti i kako OPDoh u Splitu imaju najveći doprinos ukupnoj gospodarskoj aktivnosti Splita upravo u djelatnostima Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb, O-javna uprava i obrana, socijalno osiguranje, K-financijske djelatnosti i osiguranje, S-ostale uslužne djelatnosti i A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo.

Sukladno navedenom, u gospodarstvu Splita djelatnosti Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb, I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane, M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti, A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo, L-poslovanje nekretninama, R-umjetnost, zabava i rekreacija, F-građevinarstvo i K-financijske djelatnosti i osiguranje predstavljaju očito ključne djelatnosti i za daljnji razvoj OPDoh.

2.3.5. Dodatni osvrti na gospodarsku aktivnost u gradu Splitu

U prethodnim poglavljima analizirano je poslovno okruženje Splita po temeljnim aspektima ukupne gospodarske aktivnosti, oblicima i statusima poslovnih subjekata, ključnim pokazateljima OPDob i OPDoh, pri čemu je prikazana kako struktura po djelatnostima i dinamika istih, tako i usporedba s pokazateljima gospodarske aktivnosti SDŽ i RH te odabranih gradova (Zagrebom, Rijekom, Zadrom i Dubrovnikom). Smatralo se potrebnim, odnosno korisnim, provesti dodatne analize s aspekta gospodarske snage Splita, veličine poslovnih subjekata te detaljnije granske analize i značaja TOP 10 poslovnih subjekata.

Sve se navedene analize temelje na podacima o gospodarskoj aktivnosti OPDob (podaci FINA), prvenstveno zbog širine raspoloživih i usporedivih pokazatelja, uz napomenu da izostavljanje OPDoh, s obzirom na njihov manji značaj u ukupnoj gospodarskoj aktivnosti u Splitu (približno tri posto prometa) i ostalim područjima usporedbe, ne utječe na relevantnost analiza. Stoga se može reći da ove analize vjerno oslikavaju pravo stanje, odnosno ukazuju na značajne omjere/odnose.

2.3.5.1. Značaj Splita u gospodarskoj aktivnosti SDŽ i RH

Po pitanju koncentracije gospodarske aktivnosti, odnosno gospodarske snage Splita, nužno je razmotriti udio Splita u SDŽ, te udio Splita i odabranih gradova u RH. Kako je prethodno i napomenuto, ove se analize temelje na podacima o gospodarskoj aktivnosti OPDob.

Ukoliko se razmotri udio aktivnih poslovnih subjekata grada Splita u SDŽ prema ključnim pokazateljima gospodarske aktivnosti (Tablica 47.), može se zaključiti kako gospodarstvo Splita čini značajan dio gospodarstva cijele SDŽ po pitanju ukupnih prihoda, dobiti nakon poreza, investicija u novu dugotrajnu imovinu i broja zaposlenih (u 2017. udio Splita seže od 48,50 do 49,59, dakle gotovo 50 posto). Jedino prema pokazatelju izvoza, gospodarstvo Splita čini nešto manji udio u SDŽ, odnosno 32,09 posto. Valja istaknuti, kako usporedba udjela aktivnih poslovnih subjekata grada Splita u ukupnim приходima SDŽ, s njegovim udjelom u ukupnoj gospodarskoj aktivnosti SDŽ (48,81 posto prometa) potvrđuje relevantnost analize temeljene na podacima OPDob.

Tablica 47. Udio aktivnih poslovnih subjekata grada Splita u SDŽ prema ključnim pokazateljima OPDob (2017.)

Pokazatelji	Udio Splita u SDŽ
BROJ ZAPOSLENIH	48,50%
UKUPNI PRIHODI	49,59%
DOBIT NAKON POREZA	49,30%
IZNOS IZVOZA	32,09%
INVESTICIJE U NOVU DUGOTRAJNU IMOVINU	48,91%

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

U nastavku je prikazana strukturalna analiza djelatnosti po ključnim pokazateljima gospodarske aktivnosti aktivnih poslovnih subjekata s područja grada Splita u odnosu na SDŽ (

Tablica 48.). Vidljivo je da udio aktivnih poslovnih subjekata Splita u ukupnom broju zaposlenih SDŽ varira od 83,67 posto u djelatnosti J-informacije i komunikacije do 12,35 posto u djelatnosti A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo. Raspon udjela aktivnih poslovnih subjekata Splita u ukupnim prihodima SDŽ kreće se od 83,07 do 23,15 posto, u istim djelatnostima. Po pitanju dobiti nakon poreza, udio aktivnih poslovnih subjekata Splita u SDŽ se kreće od 91,31 posto u djelatnosti D-opskrba el.energijom, plinom, parom i klimatizacija do 11,44 posto, ponovo u djelatnosti A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo. Raspon udjela aktivnih poslovnih subjekata Splita u izvozu SDŽ najveći je, od 100 posto u djelatnosti Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb do 0 posto u djelatnosti B-rudarstvo i vađenje. Udio aktivnih poslovnih subjekata Splita u investicijama u novu dugotrajnu imovinu SDŽ varira od 93,74 posto u djelatnosti K-financijske djelatnosti i osiguranje do 5,41 posto u djelatnosti B-rudarstvo i vađenje.

Udjeli aktivnih poslovnih subjekata grada Splita u SDŽ, prema ključnim pokazateljima gospodarske aktivnosti, značajnije su veći od prosjeka u djelatnostima P-obrazovanje, M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti, Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb i N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (po svih pet pokazatelja), te J-informacije i komunikacije, K-financijske djelatnosti i osiguranje, S-ostale uslužne djelatnosti i L-poslovanje nekretninama (po četiri od pet pokazatelja), a značajnije manji od prosjeka u djelatnostima A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo i B-rudarstvo i vađenje (po svih pet pokazatelja) te I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane i C-prerađivačka industrija (po četiri od pet pokazatelja). U ostalim prethodno identificiranim značajnim djelatnostima stanje je sljedeće – udjeli aktivnih poslovnih subjekata Splita u SDŽ značajnije su veći od prosjeka u djelatnostima G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala i F-građevinarstvo (po dva odnosno jednom od pet pokazatelja), u djelatnosti H-prijevoz i skladištenje po jednom je pokazatelju veći, a po dva manji, dok je u djelatnosti R-umjetnost, zabava i rekreacija udio veći od prosjeka po jednom od pokazatelja.

Tablica 48. Udio aktivnih poslovnih subjekata Splita u SDŽ prema ključnim pokazateljima OPDob na razini djelatnosti (2017.)

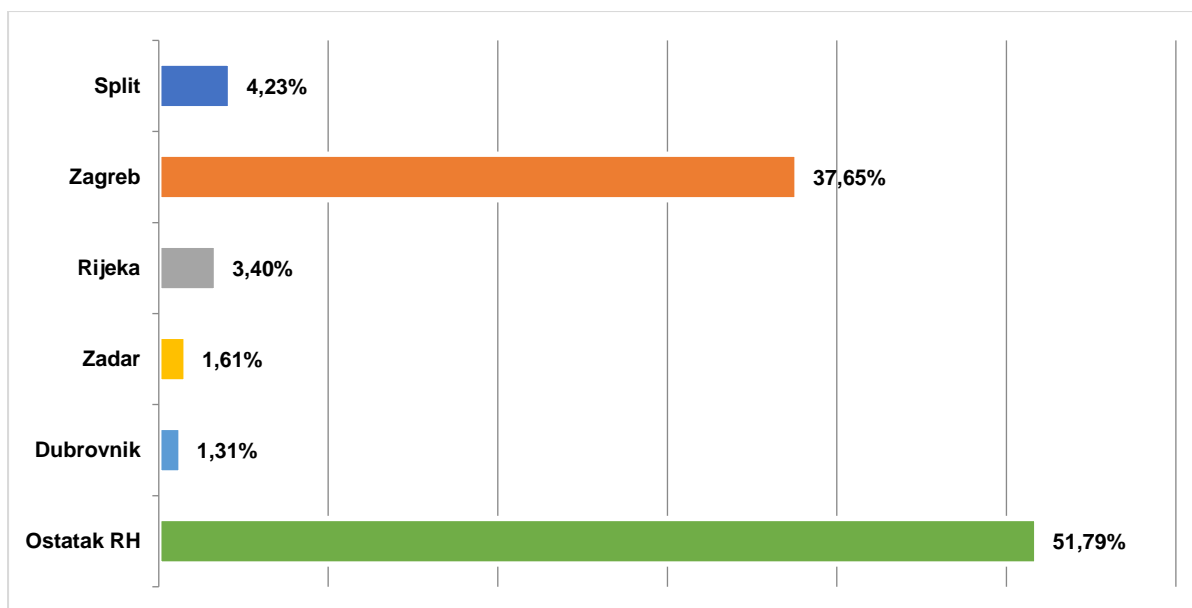
	Broju zaposlenih	Ukupnim prihodima	Dobiti nakon poreza	Izvozu	Investicijama u novu dug. imovinu
A - Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	12,35%	23,15%	11,44%	8,68%	8,72%
B - Rudarstvo i vađenje	35,42%	37,83%	24,13%	0,00%	5,41%
C - Prerađivačka industrija	37,56%	29,74%	41,40%	20,32%	13,19%
D - Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	48,51%	75,36%	91,31%	36,04%	-
E - Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	43,21%	52,72%	26,82%	77,11%	67,25%
F - Građevinarstvo	50,71%	64,12%	58,85%	67,26%	58,14%
G - Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	53,26%	54,33%	56,76%	26,14%	59,90%
H - Prijevoz i skladištenje	54,14%	46,43%	18,78%	43,18%	10,69%
I - Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	30,22%	26,67%	24,91%	1,42%	59,16%
J - Informacije i komunikacije	83,67%	83,07%	77,15%	87,63%	32,37%
K - Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	73,96%	62,34%	61,44%	-	93,74%
L - Poslovanje nekretninama	56,38%	69,62%	62,32%	73,28%	79,53%

M - Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	74,53%	76,50%	75,21%	90,27 %	89,96%
N - Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	62,74%	72,21%	72,83%	94,60 %	75,19%
O - Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	45,45%	32,76%	36,49%	-	-
P - Obrazovanje	78,77%	78,18%	79,25%	99,17 %	63,23%
Q - Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	63,79%	67,66%	68,94%	100,00 %	85,63%
R - Umjetnost, zabava i rekreacija	36,89%	45,42%	35,97%	98,49 %	46,51%
S - Ostale uslužne djelatnosti	64,25%	62,99%	68,15%	98,83 %	42,51%
bez djel.	100,00%	68,45%	51,75%	-	-
prosjek	48,50%	49,59%	49,30%	32,09 %	48,91%

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

Udio aktivnih poslovnih subjekata grada Splita i odabranih gradova u RH 2017. prikazan je po svakom od ključnih pokazatelja. Tako udio aktivnih poslovnih subjekata grada Splita u broju zaposlenih RH čini 4,23 posto, nešto više od Rijeke, Zadra i Dubrovnika (od 3,40 do 1,31 posto), a značajnije manje od Zagreba, čiji udio iznosi 37,65 posto (Grafički prikaz 66.).

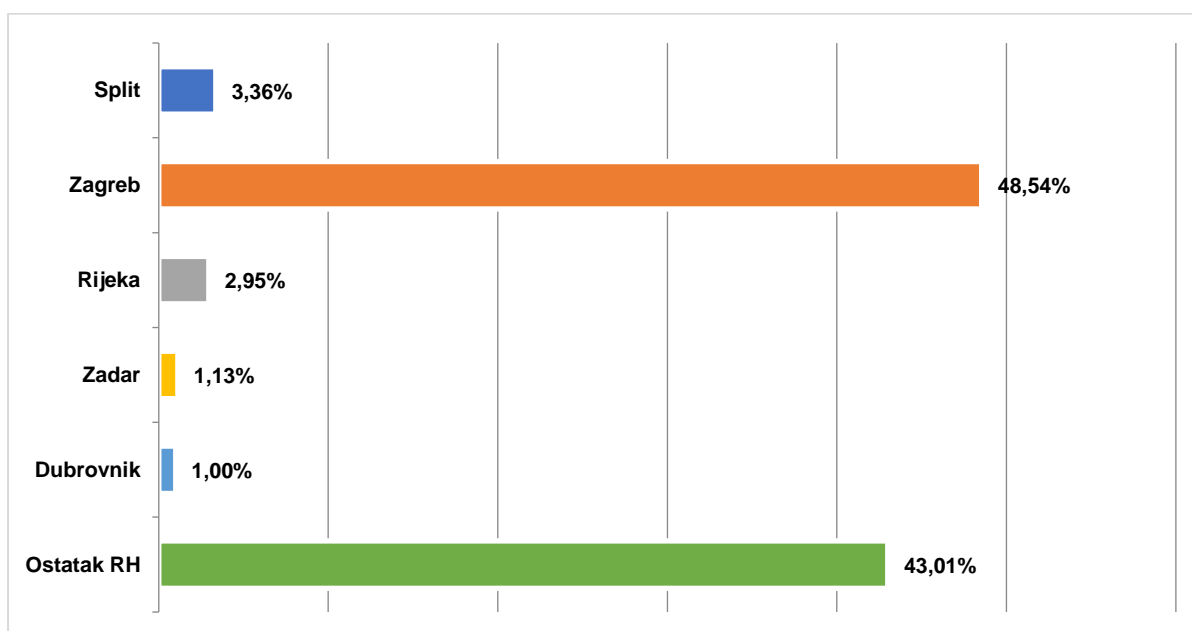
Grafički prikaz 66. Udjeli gradova u RH prema broju zaposlenih OPDob (2017.)

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

Slika po ostalim pokazateljima nešto je drugačija, naime, udio aktivnih poslovnih subjekata grada Splita u RH najveći je upravo u broju zaposlenih. Njegov udio u RH prema ukupnim prihodima iznosi 3,36 posto, što u usporedbi s udjelom u ukupnoj gospodarskoj aktivnosti RH (3,30 posto prometa) još jednom potvrđuje relevantnost slike temeljene na podacima OPDob. I udjeli ostalih gradova manji su po prihodima nego po broju zaposlenih, pri čemu se zadržava redoslijed Split, Rijeka, Zadar, Dubrovnik. Veći udio u RH po prihodima nego po zaposlenima, i to značajno, ima jedino Zagreb (Grafički prikaz 67.).

Grafički prikaz 67. Udjeli gradova u RH prema ukupnim prihodima OPDob (2017.)

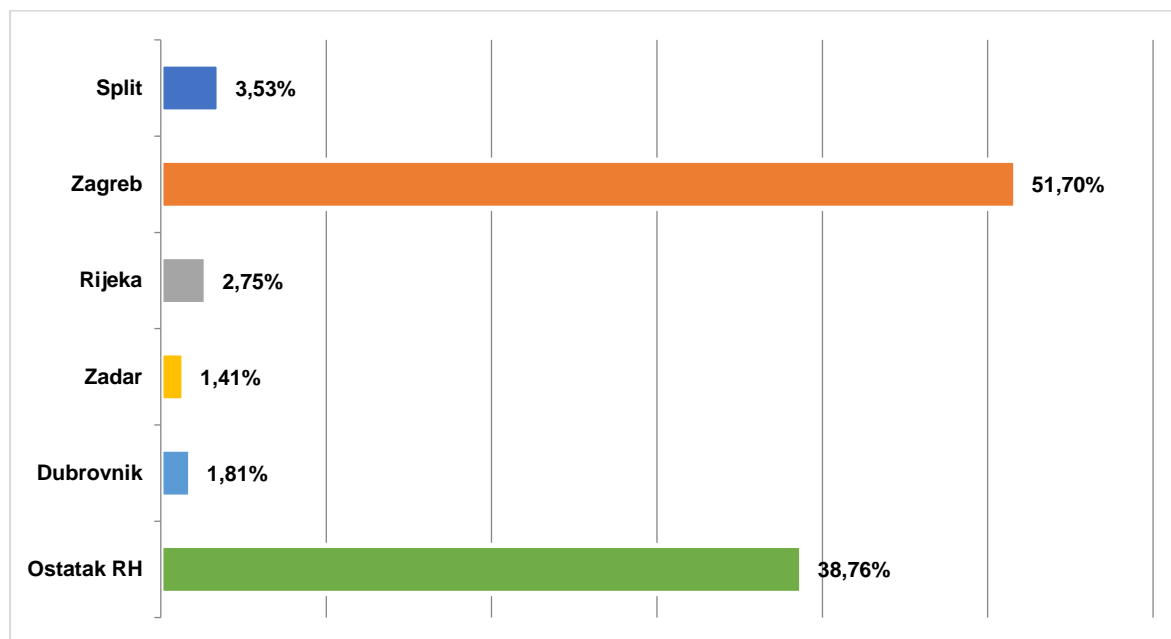

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

Udio Splita u RH po dobiti nakon poreza (3,53 posto) nešto je veći od udjela u ukupnim prihodima i istovremeno veći od udjela Rijeke, koja jedina ima manji udio po dobiti nego po prihodima, te udjela Dubrovnika i Zadra, koji su po ovom pokazatelju zamijenili mjesta. Zagreb je također povećao udio u

dobiti nakon poreza u odnosu na udio u prihodima (Grafički prikaz 68.). Posljedično to znači da se udjeli ostatka RH smanjuju, kako onaj u ukupnim prihodima, tako i ovaj u dobiti nakon poreza.

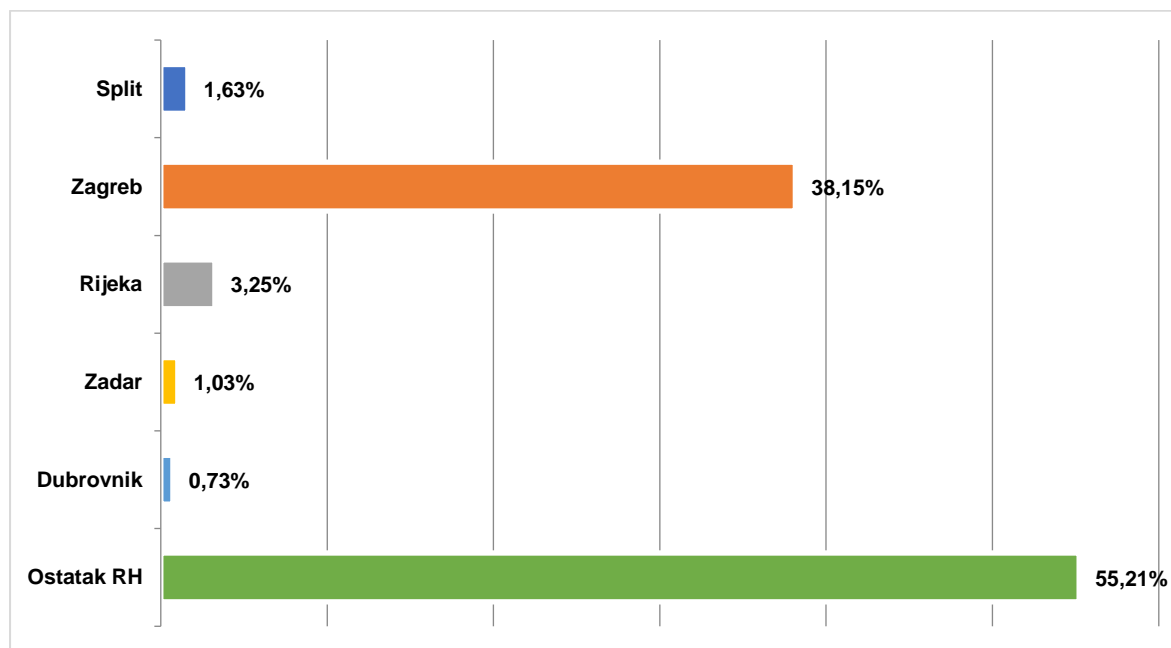
Grafički prikaz 68. Udjeli gradova u RH prema dobiti nakon poreza OPDob (2017.)

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

Udjeli u izvozu RH pokazuju drugačiju sliku – udio ostatka RH tu je najveći, posljedično, udjeli svih gradova, osim Rijeke, su smanjeni (Grafički prikaz 69.). Udio Splita u izvozu (1,63 posto) najmanji je udjel Splita u gospodarskoj aktivnosti RH. Dodatno, isti je približno dva puta manji od udjela Rijeke, no ipak veći od udjela Zadra i Dubrovnika.

Grafički prikaz 69. Udjeli gradova u RH prema izvozu OPDob (2017.)

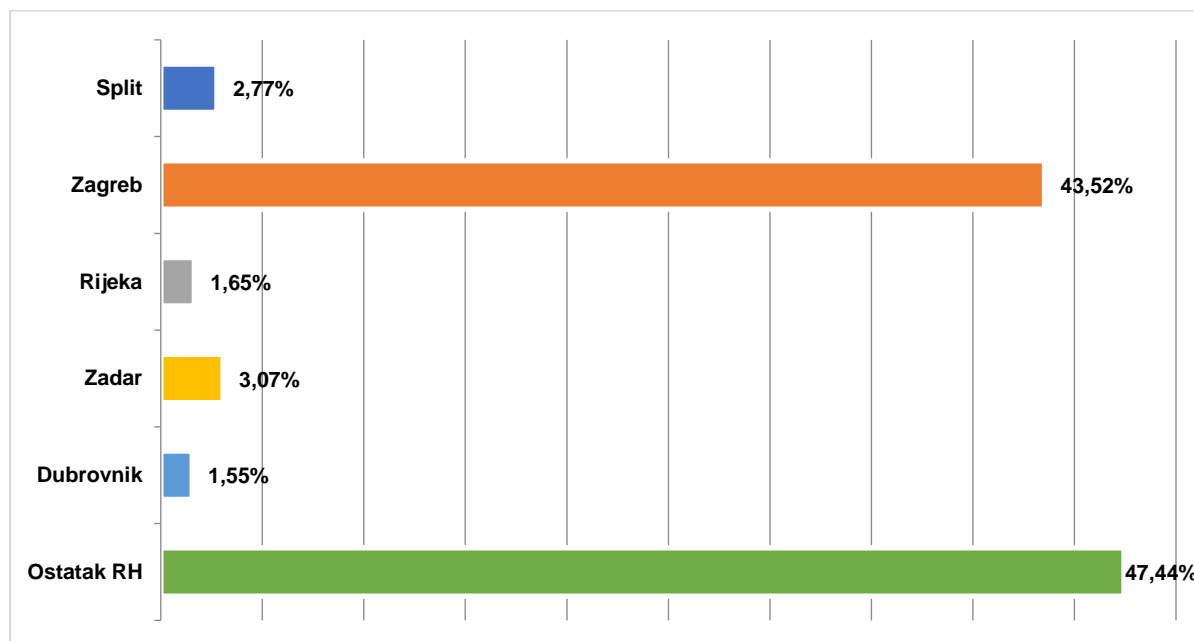

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

U investicijama u novu dugotrajnu imovinu udio Zagreba blago raste, na račun ostatka RH, dok Split ponovo zauzima drugo mjesto među ostalim promatranim gradovima (Grafički prikaz 70.). Ovaj put je

Zadar s udjelom od 3,07 posto ispred Splita, čiji udjel u investicijama u novu dugotrajnu imovinu RH čini 2,77 posto.

Grafički prikaz 70. Udjeli gradova u RH prema investicijama u novu dugotrajnu imovinu OPDob (2017.)

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

Zaključno, analiza je potvrdila da je Zagreb po gospodarskoj snazi kategorija za sebe, dok je Split, u usporedbi s ostala tri promatrana grada, nešto jači po pokazateljima broja zaposlenih, ukupnih prihoda i dobiti nakon poreza, a zaostaje za Rijekom, po pitanju izvoza, odnosno za Zadrom, po pitanju investicija u dugotrajnu novu imovinu.

2.3.5.2. Analiza po veličini poslovnih subjekata¹⁸⁵

S ciljem uvida u razinu koncentracije gospodarske aktivnosti u Splitu, ista je razrađena prema veličini poslovnih subjekata – OPDob. Tako je analizirana struktura broja poslovnih subjekata, broja zaposlenih, ukupnih prihoda, dobiti nakon poreza, izvoza te investicija u novu dugotrajnu imovinu prema četiri kategorije veličine poslovnih subjekata: mikro, male, srednje i velike poslovne subjekte (Tablica 49 i Tablica 50.).

Iz Tablica 49. je razvidno kako od ukupnog broja OPDob u Splitu, u 2017. (6.888), čak 91,48 posto čine mikro poslovni subjekti. Sljedeći po učestalosti, no bitno manji broj OPDob ulazi u srodnu kategoriju malih poslovnih subjekata (524 subjekta, odnosno 7,61 posto). Vrijedi napomenuti kako mikro i mali poslovni subjekti čine više od 99 posto ukupnog broja OPDob u Splitu. Preostali udio čine srednji (njih 56 čini 0,81 posto) i veliki (njih sedam, odnosno 0,10 posto) poslovni subjekti. Pribrajanje OPDob, koji po svojoj prirodi najvećim dijelom pripadaju mikro i malima, samo bi pojačalo sliku dominacije ove kategorije poslovnih subjekata. Dodatno, podaci FINA za promatrano razdoblje ukazuju da je u 2017. ukupni broj OPDob u Splitu porastao za 3,18 posto u odnosu na prethodnu godinu. Pritom je najveći rast ostvaren u kategoriji srednjih (7,69 posto), dok mikro bilježe rast od 3,24 posto, a mali 2,14 posto. Broj velikih bilježi pad za 12,50 posto, što je nastavak negativnog trenda iz 2015. godine. Treba napomenuti da je upravo u 2017. prekinut negativni kontinuirani trend smanjenja ukupnog broja OPDob u Splitu, naime u razdoblju 2013.-17. broj OPDob u prosjeku je godišnje padao za 0,76 posto.

¹⁸⁵ Za klasifikaciju poslovnih subjekata po veličini korištena je propisana klasifikacija sukladno Zakonu o računovodstvu (NN 78/15, ČL. 5.).

Kada je riječ o broju zaposlenih u Splitu, u 2017. gotovo 72 posto ih je zaposleno u mikro i malim OPDob - 14.443 u mikro i 12.269 u malim poslovnim subjektima. Udio zaposlenih u mikro i malima bio bi i veći kada bi se pribrojili OPDoh. Upola manje, tj. 6.562 osobe (17,60 posto) zaposlene su u srednjima, dok veliki poslovni subjekti zapošljavaju 4.018 zaposlenih (10,77 posto), što je u oba slučaja značajno veći udio od onoga po broju subjekata (Tablica 49.). Dinamička analiza pokazuje da je u 2017., u odnosu na prethodnu godinu, zabilježen rast broja zaposlenih u kategoriji mikro OPDob (4,48 posto), srednjih (3,81 posto) i malih (2,60 posto), dok veliki i po ovom pokazatelju bilježe pad (gotovo 16 posto), odnosno negativni trend u cijelom promatranom razdoblju. Promatrajući razdoblje od 2013. do 2017. godine prosječna godišnja stopa rasta ukupnog broja zaposlenih u OPDob u Splitu je 0,45 posto, međutim, ovdje je potrebno naglasiti kako se u 2016. godini (u odnosu na 2015.) dogodio pad ukupnog broja zaposlenih u OPDob od gotovo tri posto, što je utjecalo na značajno smanjenje prosječne godišnje stope rasta broja zaposlenih OPDob u promatranom razdoblju (2013.-17.) u Splitu.

Jačanje udjela srednjih i velikih još je izraženije u pokazatelju ukupnih prihoda (Tablica 49.). Tako udio mikro i malih u ukupnim prihodima OPDob Splita u 2017. iznosi 56,18 posto, pri čemu je udio malih, za razliku od prethodna dva pokazatelja, veći od udjela mikro. S obzirom na mali značaj OPDoh u ukupnom prometu (3,14 posto), njihovim bi pribrajanjem udio mikro i malih bio nešto veći, no bez značajnijeg utjecaja na sliku stanja i omjera. Nešto više od četvrtine (25,56 posto) ukupnih prihoda OPDob ostvaruje se u kategoriji srednjih, dok sedam velikih poslovnih subjekata u ukupnim prihodima sudjeluje s nešto više od 18 posto (približno 4.164 mil. HRK).

Ukupni prihodi OPDob u Splitu u razdoblju 2013.-17. bilježe, iako blagu, prosječnu godišnju stopu pada od 0,12 posto. Bitno je naglasiti kako je pad ukupnih prihoda u 2016. (u odnosu na 2015. godinu) u iznosu od 6,05 posto značajan uzrok navedene prosječne stope pada za čitavo promatrano razdoblje. Također, promatrajući zadnju promatranu godinu u dinamičkoj analizi pokazatelja ukupnih prihoda, evidentan je rast ukupnih prihoda u 2017. godini, u odnosu na 2016., za sve kategorije poslovnih subjekata, pri čemu se svi kreću u rasponu od 4,15 posto (mikro) do 6,39 posto (mali) i u prosjeku čine rast od 4,99 posto za sve kategorije poslovnih subjekata ukupno.

Tablica 49. Struktura poslovnih subjekata – OPDob u Splitu prema njihovoj veličini (2017.)

Kategorija poslovnih subjekata	Poslovni subjekti		Zaposleni		Ukupni prihodi	
	Broj	Udio %	Broj	Udio %	Iznos	Udio %
Mikro	6.301	91,48	14.443	38,73	5.110.761.498	22,41
Mali	524	7,61	12.269	32,90	7.703.517.102	33,77
Srednji	56	0,81	6.562	17,60	5.830.111.335	25,56
Veliki	7	0,10	4.018	10,77	4.164.377.259	18,26
Ukupno	6.888	100,00	37.292	100,00	22.808.767.194	100,00

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

Prema podacima o ostvarenoj dobiti nakon poreza (Tablica 50.) vidljivo je da je udjel mikro i malih (65,31 posto) veći od njihovog udjela u ukupnim prihodima OPDob, prvenstveno zahvaljujući većem udjelu mikro poslovnih subjekata, koji u dobiti nakon poreza OPDob Splita u 2017. iznosi 32,73 posto, a što

govori u prilog učinkovitosti ovih kategorija poslovnih subjekata¹⁸⁶. To je još vidljivije usporedbom pokazatelja profitabilnosti prodaje, po kojem je udio dobiti nakon poreza u ukupnom prihodu najviši u mikro OPDob (9,37 posto), kod malih i velikih on približno iznosi šest posto, dok je najniži u srednjim OPDob (4,46 posto). Isto se da zaključiti i iz udjela kategorije srednjih u ukupnoj dobiti nakon poreza (17,77 posto), značajnije manjeg od njihovog udjela u ukupnim приходima. Dodatno, dinamička analiza pokazuje da u 2017. upravo ukupna dobiti nakon poreza bilježi najveći rast od svih pokazatelja (21,98 posto). Najmanja stopa rasta ostvarena je u kategoriji malih (9,82 posto), a najveća u velikima, gotovo 50 posto (48,85 posto). Dobit nakon poreza u prosjeku, za promatrano petogodišnje razdoblje u Splitu, raste po stopi od 16,66 posto, no dosta neujednačeno – nakon rasta od značajnih 52,94 posto u 2014., 2015. je uslijedio pad od gotovo 20 posto, da bi u 2016. ponovo rasla uz stopu od 11,56 posto.

Kada je riječ o izvozu, OPDob Splita u 2017. izvezli su roba i usluga u ukupnoj vrijednosti od približno 2.245 mil. HRK, u čemu prednjače srednji poslovni subjekti s udjelom od 37,53 posto. Slijede mali s 27,31 posto, veliki s 20,28 posto, a najmanji udio u izvozu imaju mikro OPDob (nepunih 15 posto). Iz Tablica 50. je vidljivo i da po ovom pokazatelju, za razliku od prethodnih, mikro i mali čine manje od 50 posto (preciznije 42,11 posto). Dinamička analiza pokazuje da je postoje značajne razlike kako među kategorijama poslovnih subjekata, tako i po godinama unutar promatranog razdoblja. Tako su u 2017. mikro i veliki zabilježili značajan rast izvoza (20,33 posto, odnosno 54,95 posto), dok su mali i srednji zabilježili pad izvoza (3,88 posto, odnosno 21,92 posto). U razdoblju 2013.-17. ukupni izvoz OPDob u Splitu pokazuje najlošiji rezultat među promatranim pokazateljima, s obzirom da bilježi prosječnu godišnju stopu pada od 10,73 posto. Izvoz je rastao jedino 2015. (4,8 posto), no za razliku od 2014. koja je zabilježila pad od 35,90 posto, 2016. bilježi blažu stopu pada (približno 10 posto), da bi ista u 2017. iznosila 1,89 posto.

Tablica 50., očekivano za pokazatelj investicija u novu dugotrajnu imovinu, pokazuje sličan omjer snaga po kategorijama poslovnih subjekata. Pri tome je udio mikro i malih još nešto manji (40,96 posto), prvenstveno zbog manjeg udjela malih OPDob, a razlika između srednjih i velikih je smanjena u odnosu na pokazatelj izvoza. Tako srednji OPDob s iznosom od približno 200 mil. HRK čine 30,40 posto, dok je udio velikih na razini od 28,64 posto ukupnih investicija u novu dugotrajnu imovinu OPDob Splita u 2017. Dinamički pogled na podatke FINA otkriva da su u 2017. mali i veliki zabilježili pad investicija u novu dugotrajnu imovinu (čak 66,15 posto, odnosno 24,06 posto), dok su mikro i srednji zabilježili rast (19,07 posto, odnosno čak 168,82 posto). U promatranom petogodišnjem razdoblju, ukupne investicije u novu dugotrajnu imovinu OPDob u Splitu bilježe prosječnu godišnju stopu rasta od 4,60 posto, no uz značajne oscilacije - rast od 50,55 posto u 2014. godini, slijedio je pad od 22,60 posto u 2015., blaži pad u 2016. (7,60 posto), da bi u 2017. ponovo bila zabilježena veća stopa pada (17,18 posto).

Tablica 50. Struktura poslovnih subjekata – OPDob u Splitu prema njihovoj veličini (2017.)

Kategorija poslovnih subjekata	Dobit nakon poreza		Izvoz		Investicije u novu dug. Imovinu	
	Iznos	Udio %	Iznos	Udio %	Iznos	Udio %
Mikro	478.718.133	32,73	334.160.537	14,80	154.030.651	23,31
Mali	476.547.099	32,58	613.111.781	27,31	116.581.841	17,65
Srednji	260.000.465	17,77	842.545.760	37,53	200.830.796	30,40

¹⁸⁶ Navedeni podaci ukazuju na učinkovitost mikro i malih poslovnih subjekata u Splitu u 2017. godini, iako je bitno istaknuti kako postoji veliki broj i drugih utjecajnih faktora koji mogu dovesti do navedene situacije, a nisu obuhvaćeni ovom analizom stanja.

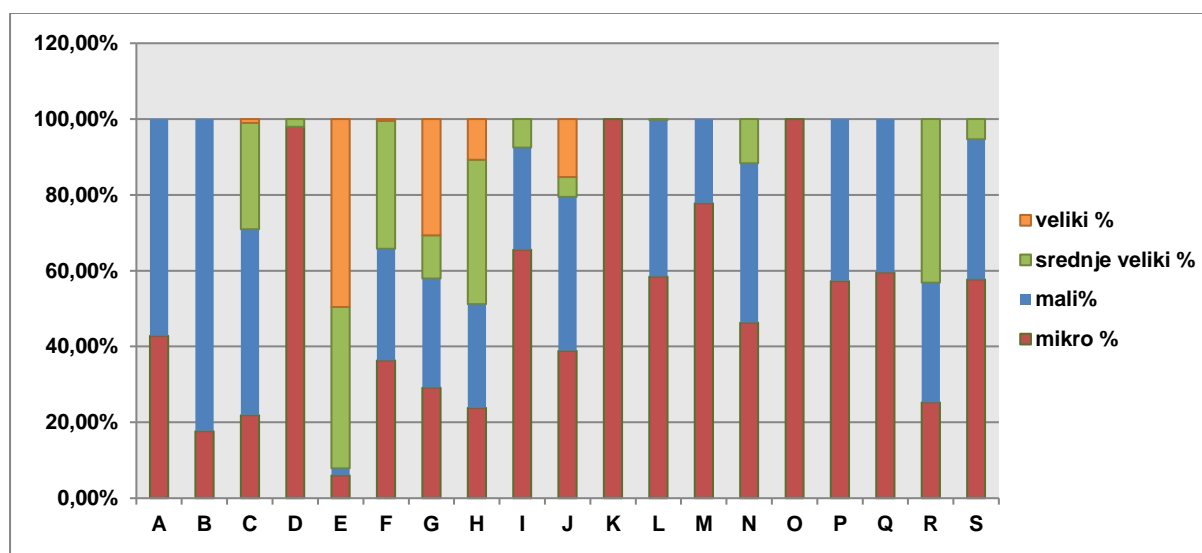
Veliki	247.504.347	16,92	455.208.278	20,28	189.254.261	28,64
Ukupno	1.462.770.044	100,00	2.245.026.356	100,00	660.697.549	100,00

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

Kako bi se dobio jasniji uvid u relativni značaj mikro, malih, srednjih i velikih poslovnih subjekata - OPDob po djelatnostima, izvršena je detaljnija analiza pojedinačnih pokazatelja za Split u 2017.

Grafički prikaz 71. ukazuje kako je kategorija mikro OPDob jedina prisutna u svim djelatnostima. Štoviše, oni su najveći relativni poslodavci u čak 11 djelatnosti od ukupno njih 19, i to sa značajnom razlikom u odnosu na ostale, a u djelatnostima K-financijske djelatnosti i osiguranje i O-javna uprava i obrana, socijalno osiguranje, te gotovo i D-opskrba el.energijom, plinom, parom i klimatizacija, predstavljaju i jedine poslodavce. Mali poslovni subjekti predstavljaju dominantne poslodavce u djelatnostima A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo, B-rudarstvo i vađenje, C-prerađivačka industrija i J-informacije i komunikacije, dok srednji dominiraju u djelatnostima H-prijevoz i skladištenje i R-umjetnost, zabava i rekreacija. Veliki poslovni subjekti su zastupljeni u najmanjem broju djelatnosti, pri čemu su dominantni poslodavci samo u djelatnosti E-opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša.

Grafički prikaz 71. Struktura broja zaposlenih prema veličini poslovnih subjekata – OPDob po djelatnostima u Splitu (2017.)

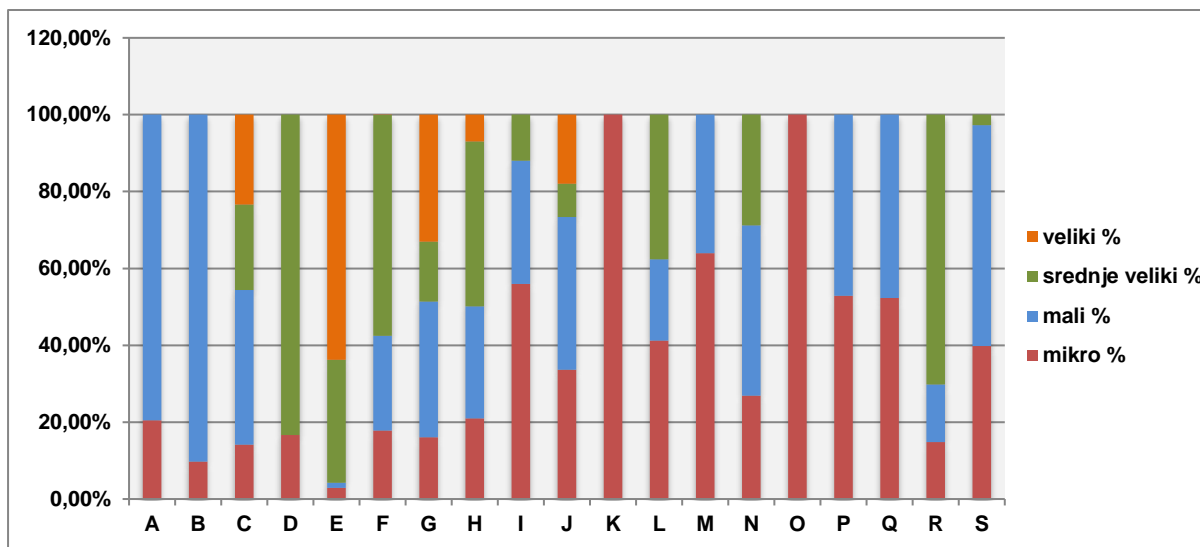

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

Iz strukture ukupnih prihoda djelatnosti (Grafički prikaz 72.) vidljiva je dominacija mikro i malih OPDob, koji zajedno drže najveći udio ostvarenih prihoda čak u 14 od 19 djelatnosti. Mikro subjekti u djelatnostima K-financijske djelatnosti i osiguranje i O-javna uprava i obrana, socijalno osiguranje, kako je prethodno već utvrđeno, predstavljaju jedinu kategoriju poslovnih subjekata, a imaju dominantan udio u prihodima i u djelatnostima I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane, L-poslovanje nekretninama, M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti, P-obrazovanje i Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb. Mali poslovni subjekti ostvaruju najveći relativni prihod u djelatnostima A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo, B-rudarstvo i vađenje, C-prerađivačka industrija, G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala, J-informacije i komunikacije, N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti i S-ostale uslužne djelatnosti, dok srednji dominiraju u djelatnostima D-opskrba el.energijom, plinom, parom i klimatizacija, F-građevinarstvo, H-prijevoz i skladištenje i R-umjetnost, zabava i rekreacija. Veliki poslovni subjekti ostvaruju prihod veći od svih ostalih kategorija samo u

djelatnosti E-opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša, u kojoj predstavljaju i dominantnog poslodavca.

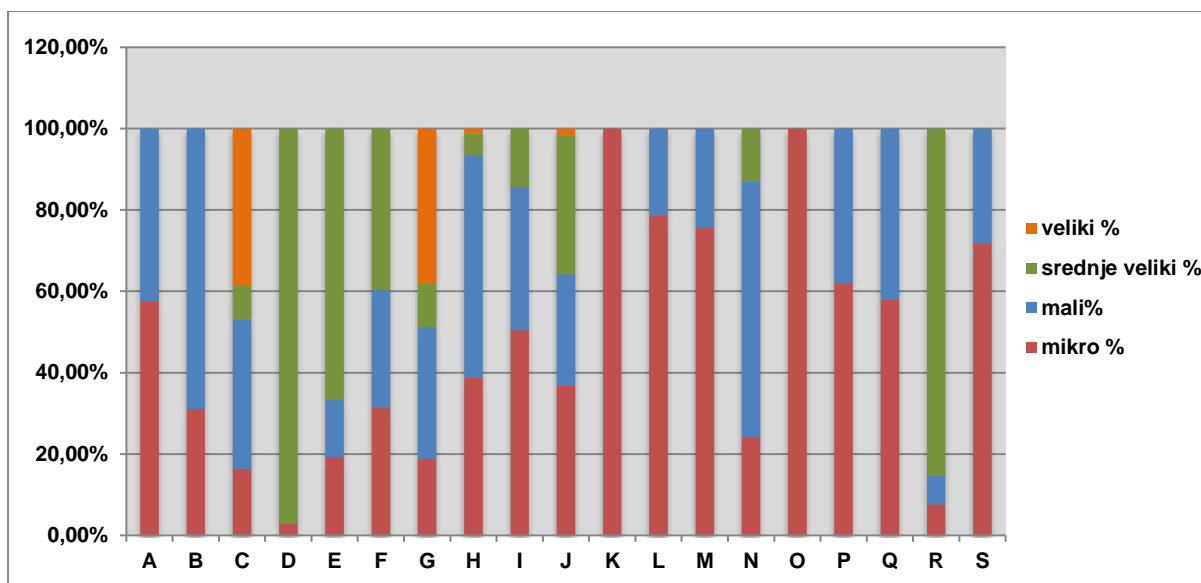
Grafički prikaz 72. Struktura ukupnih prihoda prema veličini poslovnih subjekata – OPDob po djelatnostima u Splitu (2017.)

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

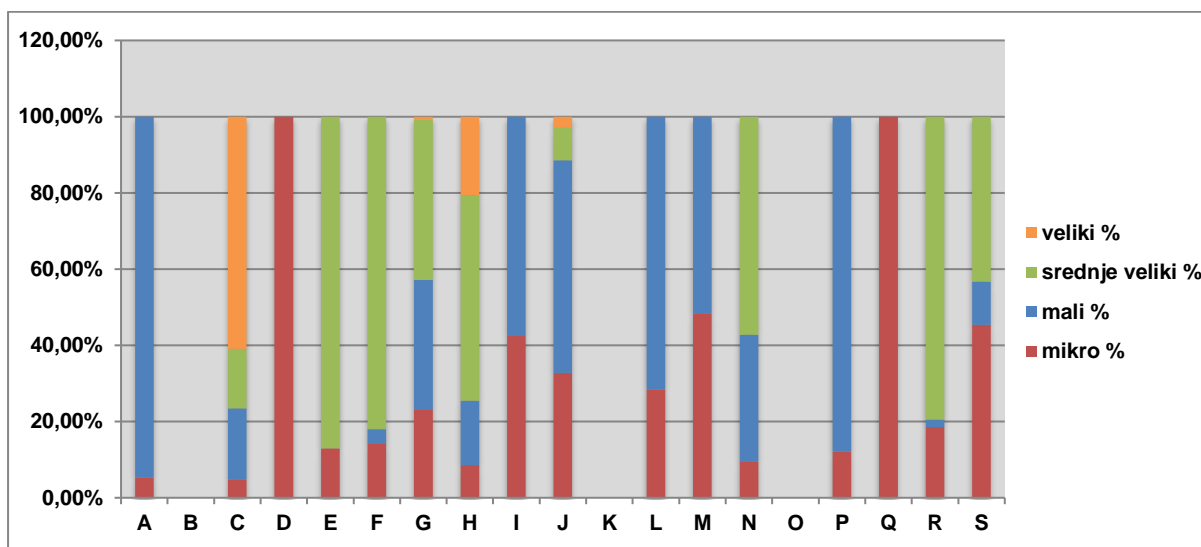
Udjeli pojedinih kategorija poslovnih subjekata u dobiti nakon poreza pojedinih djelatnosti (Grafički prikaz 73.). potvrđuju dominaciju mikro subjekata u 10 od 19 djelatnosti. To su, pored K-financijske djelatnosti i osiguranje i O-javna uprava i obrana, socijalno osiguranje u kojima oni predstavljaju jedinu kategoriju subjekata, i djelatnosti A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo, I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane, J-informacije i komunikacije, L-poslovanje nekretninama, M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti, P-obrazovanje, Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb i S-ostale uslužne djelatnosti. Mali OPDob dominiraju u dobiti nakon poreza djelatnosti B-rudarstvo i vađenje, H-prijevoz i skladištenje i N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti, dok su srednji dominantni u djelatnostima D-opskrba el.energijom, plinom, parom i klimatizacija, E-opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša (u kojoj po broju zaposlenih i prihodima dominiraju veliki), F-građevinarstvo i R-umjetnost, zabava i rekreacija. Veliki poslovni subjekti dominantni su u dobiti nakon poreza djelatnosti C-prerađivačka industrija i G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala, no uz minimalnu prednost nad ostalim kategorijama.

Grafički prikaz 73. Struktura dobiti nakon poreza prema veličini poslovnih subjekata – OPDob po djelatnostima u Splitu (2017.)

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

Grafički prikaz 74. Struktura izvoza prema veličini poslovnih subjekata – OPDob po djelatnostima u Splitu (2017.)

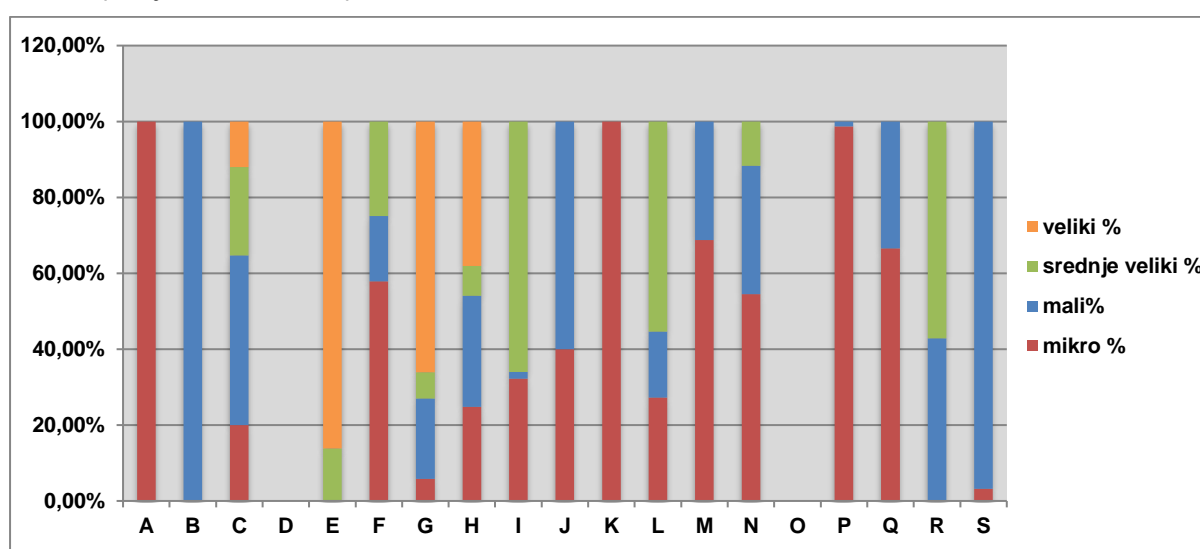
Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

Struktura izvoza po djelatnostima (Grafički prikaz 74.) pokazuje kako su u najvećem broju djelatnosti izvoznici bili mali i srednji poslovni subjekti. Ukoliko se uzme u obzir da u djelatnostima B-rudarstvo i vađenje, K-financijske djelatnosti i osiguranje i O-javna uprava i obrana, socijalno osiguranje nije ostvaren izvoz, spomenute kategorije OPDob zajedno dominiraju u 12 od ukupno 16 djelatnosti. Zanimljivo je primijetiti kako u djelatnosti D-opskrba el.energijom, plinom, parom i klimatizacija, u kojima su prema pokazateljima prihoda i dobiti nakon poreza dominantni udjeli srednjih poslovnih subjekata, izvoz ostvaruju samo mikro OPDob, koji pored te djelatnosti dominiraju i izvozom djelatnosti Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb i S-ostale uslužne djelatnosti. Veliki poslovni subjekti su i ovdje najmanje zastupljeni i predstavljaju dominantnu kategoriju OPDob samo u izvozu djelatnosti C-prerađivačka industrija, u kojoj ostvaruju i najveći udio dobiti nakon poreza.

Premda podaci o visini investicija u novu dugotrajnu imovinu OPDob ukazuju na to da mikro i mali poslovni subjekti zajedno poduzimaju tek nešto više od 40 posto ukupnih investicija u 2017., detaljniji podaci po djelatnostima (Grafički prikaz 75.) otkrivaju kako mikro poslovni subjekti u čak sedam od 17

djelatnosti predstavljaju dominantne investitore u novu dugotrajnu imovinu. Pritom, pored djelatnosti K-financijske djelatnosti i osiguranje, u kojoj su jedina kategorija poslovnih subjekata, maksimalan udio ostvaruju i u djelatnosti A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo, u kojoj ostvaruju i najveći udio u dobiti nakon poreza. Slično vrijedi i za djelatnost P-obrazovanje, a dominiraju i u djelatnostima F-građevinarstvo, M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti, N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti i Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb. Mali OPDob ostvaruju maksimalan udio u investicijama u novu imovinu djelatnosti B-rudarstvo i vađenje (u kojoj dominiraju i prema ostalim pokazateljima), C-prerađivačka industrija i S-ostale uslužne djelatnosti. Srednji poslovni subjekti su dominantni u djelatnostima I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane, L-poslovanje nekretninama i R-umjetnost, zabava i rekreacija, a veliki u investicijama djelatnosti E-opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša, G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala i H-prijevoz i skladištenje.

Grafički prikaz 75. Struktura investicija u novu dugotrajnu imovinu prema veličini poslovnih subjekata – OPDob po djelatnostima u Splitu (2017.)

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA

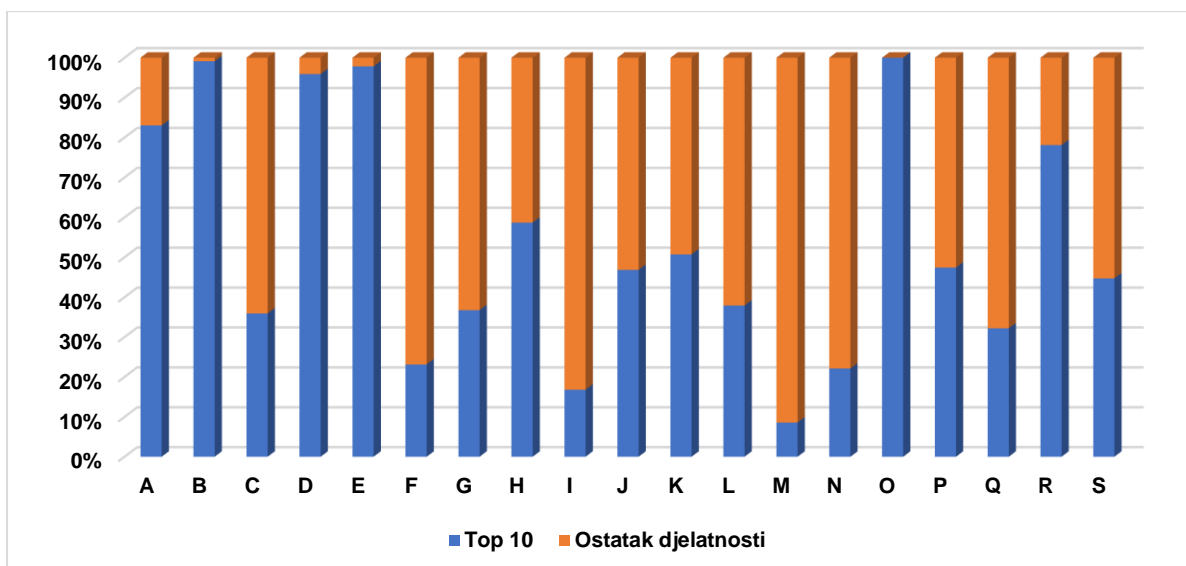
Temeljem prethodnih analiza može se zaključiti kako je uloga mikro i malih poslovnih subjekata ključna za gospodarstvo Splita. Ne samo da čine većinski udio broja zaposlenih, ukupnih prihoda i dobiti nakon poreza svih OPDob, već i dominiraju u najvećem broju djelatnosti po svim pokazateljima.

2.3.5.3. Značaj TOP 10 OPDob

Iako je u prethodnim analizama istaknut značaj mikro i malih poslovnih subjekata, u cilju uravnoteženja uvida u gospodarsku sliku Splita, analizirano je TOP 10 (10 najvećih prema kriteriju ukupnih prihoda) OPDob u svakoj djelatnosti, te ukupnih TOP 10 OPDob u Splitu u 2017.godini.

Ukupni udio TOP 10 OPDob u svim djelatnostima po broju zaposlenih čini 33,84 posto. Iz Grafički prikaz 76. vidljivo je da u djelatnostima A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo, B-rudarstvo i vađenje, D-opskrba el.energijom, plinom, parom i klimatizacija, E-opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša, O-javna uprava i obrana, socijalno osiguranje i R-umjetnost, zabava i rekreacija njihovi TOP 10 OPDob imaju udio približno 80 posto i više broja zaposlenih u djelatnosti. Djelatnosti u kojima je udio TOP 10 OPDob manji od prosječnog su F-građevinarstvo, I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane, M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti i N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti.

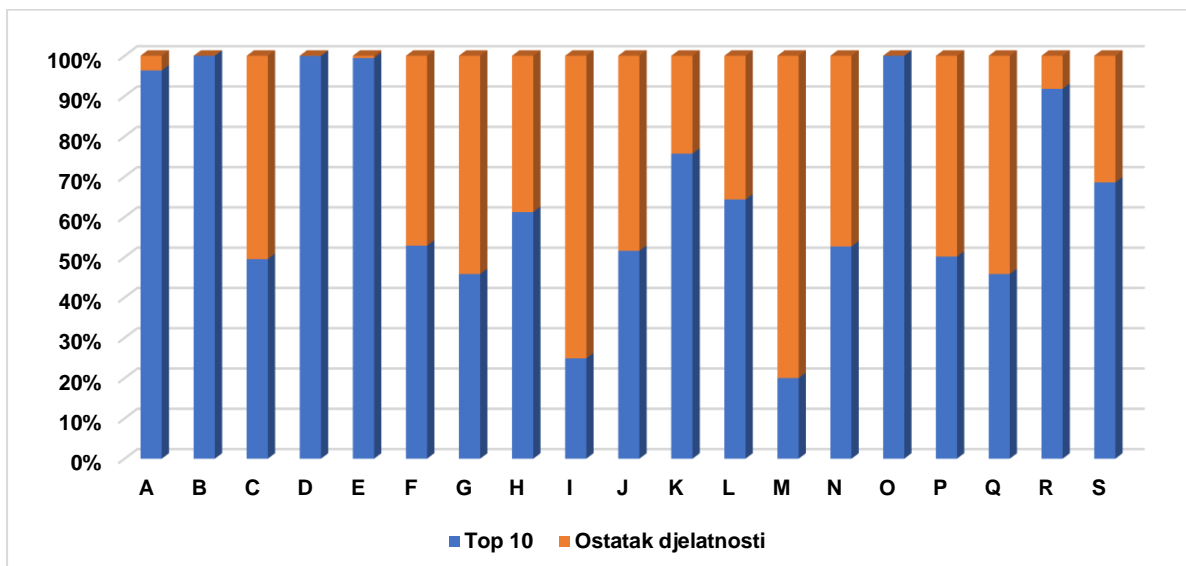
Grafički prikaz 76. Udio TOP 10 OPDob u pojedinoj djelatnosti prema broju zaposlenih u Splitu (2017.)

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA-e

Ukupni udio TOP 10 OPDob u svim djelatnostima prema ukupnom prihodu čini 49,59 posto. Iz Grafički prikaz 77. vidljivo je da u djelatnostima A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo, B-rudarstvo i vađenje, D-opskrba el.energijom, plinom, parom i klimatizacija, E-opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša, O-javna uprava i obrana, socijalno osiguranje i R-umjetnost, zabava i rekreacija, njihovi TOP 10 OPDob imaju udio približno 90 posto ukupnih prihoda djelatnosti. Djelatnosti u kojima je udio TOP 10 OPDob manji od prosječnog su I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane i M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti.

Grafički prikaz 77. Udio TOP 10 OPDob u pojedinoj djelatnosti prema ukupnom prihodu u Splitu (2017.)

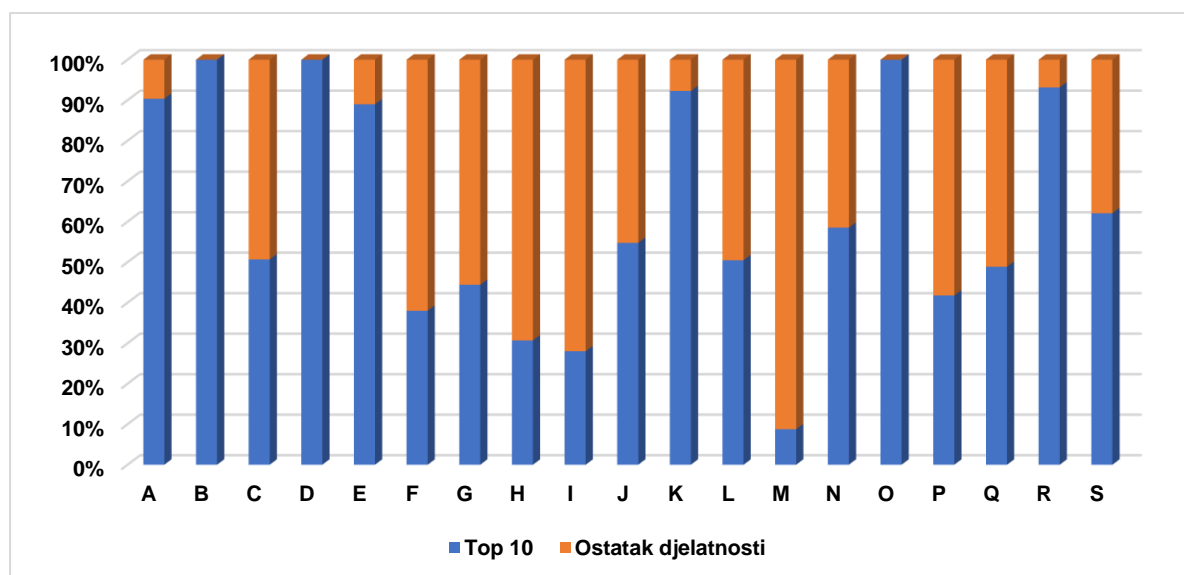

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA-e

Ukupni udio TOP 10 OPDob u svim djelatnostima prema dobiti nakon poreza čini 44,33 posto. Iz Grafički prikaz 78. vidljivo je da u djelatnostima A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo, B-rudarstvo i vađenje, D-opskrba el.energijom, plinom, parom i klimatizacija, E-opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša, K-financijske djelatnosti i osiguranje, O-javna uprava i obrana, socijalno osiguranje i R-umjetnost, zabava i rekreacija, njihovi TOP 10 OPDob imaju udio približno 90 posto i više dobiti nakon poreza djelatnosti. Djelatnosti u kojima je udio TOP 10 OPDob

manji od prosječnog su F-građevinarstvo, H-prijevoz i skladištenje, I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane i M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti.

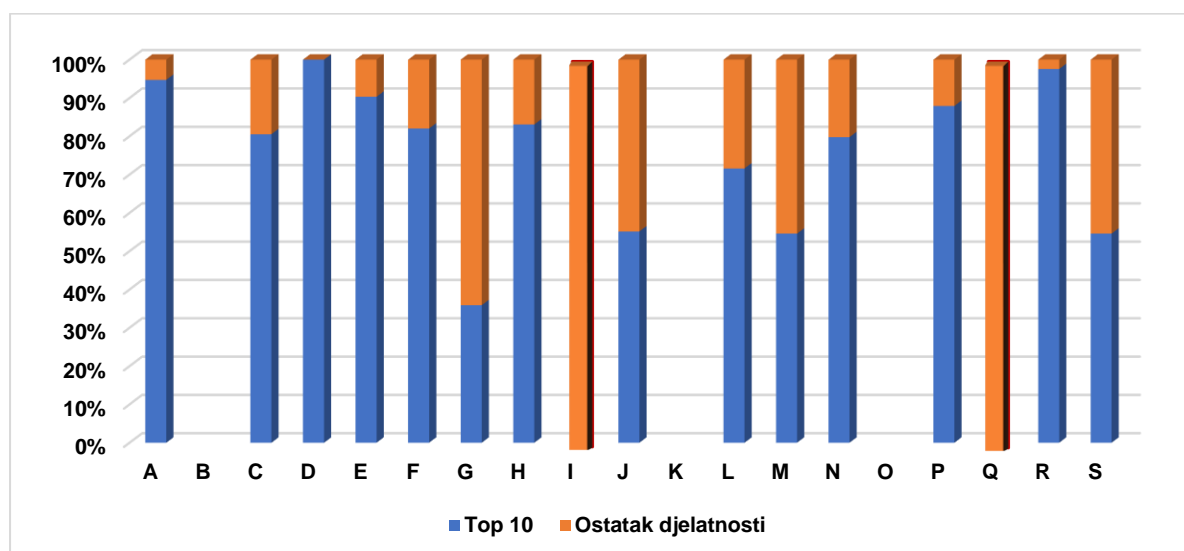
Grafički prikaz 78. Udio TOP 10 OPDob u pojedinoj djelatnosti prema dobiti nakon poreza u Splitu (2017.)

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA-e

Ukupni udio TOP 10 OPDob u svim djelatnostima prema izvozu čini 71,62 posto. Iz Grafički prikaz 79. vidljivo je da u djelatnostima A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo, C-prerađivačka industrija, D-opskrba el.energijom, plinom, parom i klimatizacija, E-opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša, F-građevinarstvo, H-prijevoz i skladištenje, N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti, P-obrazovanje i R-umjetnost, zabava i rekreacija, njihovi TOP 10 OPDob imaju udio približno 80 posto i više izvoza djelatnosti. Ostale djelatnosti koje sudjeluju u izvozu imaju udio TOP 10 OPDob manji od prosječnog, osim djelatnosti L-poslovanje nekretninama.

Grafički prikaz 79. Udio TOP 10 OPDob u pojedinoj djelatnosti prema izvozu u Splitu (2017.)

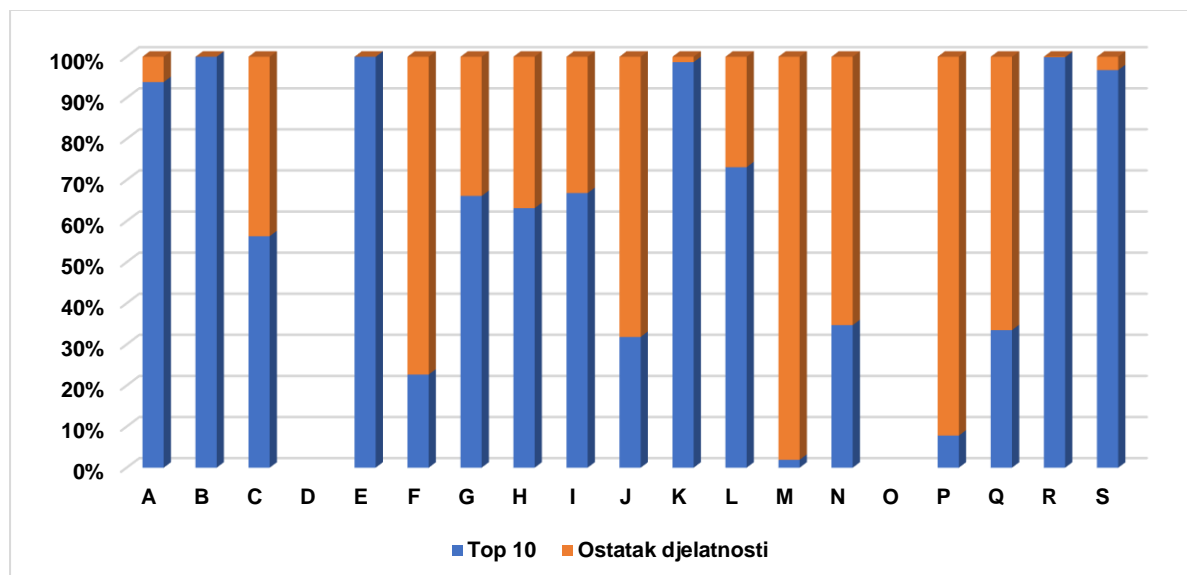

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA-e

Ukupni udio TOP 10 OPDob u svim djelatnostima prema investicijama u novu dugotrajnu imovinu čini 67,03 posto. Iz Grafički prikaz 80 vidljivo je da u djelatnostima A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo, B-

rudarstvo i vađenje, E-opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša, K-financijske djelatnosti i osiguranje, R-umjetnost, zabava i rekreacija i S-ostale uslužne djelatnosti, njihovi TOP 10 OPDob imaju udio veći od 90 posto investicija u novu dugotrajnu imovinu djelatnosti. Djelatnosti u kojima je udio TOP 10 OPDob manji od prosječnog su C-prerađivačka industrija, F-građevinarstvo, J-informacije i komunikacije, M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti, N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti, P-obrazovanje i Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb.

Grafički prikaz 80. Udio TOP 10 OPDob u pojedinoj djelatnosti prema investicijama u novu dugotrajnu imovinu u Splitu (2017.)

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA-e

Promatrajući ukupnih TOP 10 OPDob u Splitu (Tablica 51.), vidljivo je da četiri OPDob spadaju u djelatnost F-građevinarstvo, tri u G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala, te po jedan u C-prerađivačka industrija, N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti i E-opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša.

Tablica 51. Pokazatelji ukupnih TOP 10 OPDob u Splitu (2017.)

Djelatnost	OPDob	Broj zaposlenih	Ukupni prihod	Dobit nakon poreza	Izvoz	Investicije u novu dug. imovinu
G	1.	2.708	2.700.434.763	147.855.483	2.057.094	76.310.042
C	2.	62	648.040.124	70.457.215	381.565.483	3.115.694
G	3.	265	378.879.716	27.303.412	172.370	0
F	4.	194	280.005.263	8.207.529	22.157.960	1.399.451
F	5.	35	267.049.429	1.410.793	0	145.838
F	6.	232	261.451.049	600.144	0	0

N	7.	7	256.162.902	2.509.426	251.173.652	0
E	8.	454	255.067.770	-5.485.868	0	103.920.902
G	9.	147	253.227.445	7.202.779	2.049.824	0
F	10.	80	251.649.222	4.969.640	93.427	1.630.051
Ukupno		4.184	5.551.967.683	265.030.553	659.269.810	186.521.978

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA-e

Ukupnih TOP 10 OPDob koji čine 0,15 posto ukupnog broja OPDob u Splitu, u 2017. čine 11,22 posto ukupnog broja zaposlenih OPDob u Splitu, dok u ukupnim prihodima TOP 10 OPDob sudjeluju s 24,34 posto. Njihov udio u dobiti nakon poreza čini 18,12 posto, dok u izvozu i investicijama u novu dugotrajnu imovinu sudjeluju s udjelom od 29,37 posto, odnosno 28,23 posto.

Također, bitno je naglasiti da među TOP 10 OPDob postoje značajna odstupanja po broju zaposlenih (raspon od sedam do 2.708), po dobiti nakon poreza (raspon od gubitka od -5.5 mil. HRK do dobiti od 147.8 mil. HRK), u izvozu (raspon od onih koji ne sudjeluju u izvozu do onih koji ostvaruju izvoz od 381.6 mil. HRK) i po investicijama u novu dugotrajnu imovinu (raspon od onih koji nemaju investicije do 103.9 mil. HRK).

Na kraju, može se zaključiti kako s jedne strane postoji dominacija mikro i malih poslovnih subjekata, dok s druge strane postoji dominacija malog broja poslovnih subjekata u gospodarstvu grada Splita. Struktura po porijeklu kapitala TOP 10 OPDob još jednom ukazuje na već postavljeno pitanje interesa odnosno postojanja prepreka poslovanja stranih ulagača.

2.3.5.4. Osvrt na poslovno okruženje u 2020. godini

Izvanredne okolnosti, prouzročene epidemijom COVID-19, prekinule su gospodarske trendove prethodnih razdoblja, stoga se pokazala potreba nadopune provedene analize s aktualnim podacima. Pri tome je, uz već navedene probleme nekonzistentnosti i nepodudarnosti podataka iz različitih službenih izvora, uočen problem neusklađenosti podataka koji se uobičajeno koriste za godišnje službene statistike i cjelovite analize, i onih koji su dostupni u međuvremenu, kao aktualni pokazatelji u realnom vremenu. Stoga je, u prikazu trenutne gospodarske situacije u gradu Splitu, bilo nemoguće postići metodološku slijednost s prikazom prethodnih razdoblja. Osvrt na poslovno okruženje u 2020. temelji se na podacima Porezne uprave, Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje (HZZMO), Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (HZZ), Grada Splita, Hrvatske gospodarske komore (HGK)¹⁸⁷ i ciljanog primarnog istraživanja¹⁸⁸.

¹⁸⁷ HGK je od ožujka 2020. provodila razna istraživanja utjecaja epidemije COVID-19 na poslovanje općenito i specifičnih djelatnosti, putem anketnih upitnika na svojoj web-stranici. Za potrebe ovog osvrta korišteni su rezultati jednog od njih, pri čemu je uzorak sveden na poslovne subjekte SDŽ (257), zadovoljavajuće strukture po djelatnosti (18) i veličini poduzetnika (sve 4 kategorije). S obzirom na prirodu pitanja te nepostojanje mogućnosti selekcije poslovnih subjekata u gradu Splitu, rezultati istraživanja se prikazuju samo kao dodatni komentari u obradi službenih podataka s kojima se mogu povezati.

¹⁸⁸ U suradnji s partnerskim institucijama, tijekom listopada je provedeno primarno istraživanje poslovnih subjekata na području grada Splita, putem anketnog upitnika. Iako je struktura uzorka poslovnih subjekata koji su se odazvali na poziv za sudjelovanje u istraživanju bila donekle zadovoljavajuća (7 djelatnosti; sve 4 kategorije po veličini; svi

U nedostatku podataka za prethodno korištene pokazatelje uspješnosti, kretanje indeksa vrijednosti računa¹⁸⁹ (Tablica 52.) kao pokazatelja prometa, odnosno potrošnje i broja zaposlenih (Tablica 53.) jasno pokazuju utjecaj epidemije COVID-19, odnosno mjera restrikcije i popuštanja istih na gospodarsku aktivnost u gradu Splitu.

Tablica 52. Indeks vrijednosti računa poreznih obveznika u Splitu 2020./2019. (po mjesecima)

mjesec	Indeks vrijednosti računa 2020/2019
siječanj	114,35
veljača	113,26
ožujak	101,09
travanj	69,28
svibanj	78,30
lipanj	74,49
srpanj	72,26
kolovoz	79,44
rujan	74,56
listopad	78,08
UKUPNO	81,98

Izvor: Porezna uprava, studeni 2020.

Iz Tablica 52. je vidljivo da se vrijednost izdanih računa u siječnju i veljači 2020. povećala u odnosu na isto razdoblje 2019. Pod utjecajem epidemije COVID-19, odnosno uvođenja mjera restrikcije, u ožujku se vrijednost računa svela na otprilike istu vrijednost kao u 2019., dok je u travnju, očekivano, zabilježen najveći pad, te je vrijednost računa iznosila 69,28 posto vrijednosti računa izdanih u istom razdoblju 2019. Dinamika popuštanja mjera u svibnju 2020. dovela je do rasta indeksa vrijednosti računa, dok je njegovo kretanje u razdoblju od lipnja do rujna prvenstveno rezultat razlike turističkog prometa 2020. u odnosu na 2019. Tako je u lipnju i srpnju opet došlo do njegovog smanjenja, kao i u rujnu, nakon kolovoza u kojem je vrijednost računa iznosila gotovo 80 posto prošlogodišnje vrijednosti. Listopad opet pokazuje rast indeksa, pa je ukupna vrijednost računa u razdoblju siječanj – listopad 2020. dosegla 81,98 posto vrijednosti istog razdoblja 2019., što je nešto bolji pokazatelj od 79,44 posto na razini SDŽ. U razdoblju od 1.-24. studenog 2020. vrijednost računa poreznih obveznika Splita dostiže čak 92,44 posto vrijednosti izdanih računa u tom razdoblju 2019.

pravni oblici osim zadruga; obveznici poreza na dobit i na dohodak), veličina uzorka (45) je uvjetovala da se rezultati istraživanja prikazuju samo kao dodatni komentari u obradi službenih podataka s kojima se mogu povezati.

¹⁸⁹ Porezna uprava u izvješću o fiskaliziranom prometu polazi od ukupnog iznosa računa, što je vrijednosti koju plaća kupac kao krajnji potrošač, pa se tako dobiva slika vrijednosti ukupne potrošnje. Ukupan iznos računa, ovisno o djelatnosti i izdavatelju računa može sadržavati iznose osnovice i PDV-a, osnovice i poreza na potrošnju, osnovice i ostalih poreza, naknade, marže te iznos koji ne podliježe oporezivanju.

Po vrijednosti računa poreznih obveznika grada Splita, djelatnosti A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo, B-rudarstvo i vađenje, Q-djelatnost zdravstvene zaštite i socijalne skrbi te R-umjetnost, zabava i rekreacija su u 2020. (siječanj-studeni) ostvarile više od 90 posto vrijednosti računa izdanih u istom razdoblju 2019. U najznačajnijim djelatnostima po kriteriju prihoda/primitaka prethodnih razdoblja, taj omjer iznosi oko 90 posto u G–trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala, u djelatnostima C-prerađivačka industrija, M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti te F-građevinarstvo se kreće u rasponu od 80 do 60 posto, dok je u djelatnostima H-prijevoz i skladištenje te N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti vrijednost računa u 2020. (siječanj-studeni) manja od 50 posto vrijednosti u istom razdoblju 2019. U SDŽ¹⁹⁰, u razdoblju siječanj-listopad 2020., djelatnost G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala ostvarila je 91,81 posto, a C-prerađivačka industrija 86,47 posto vrijednosti računa iz istog razdoblja 2019., što je više nego na razini Splita. Djelatnosti I-pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane i F-građevinarstvo ostvarile su nešto manje od 50 posto (49,54 i 47,35 posto) prošlogodišnjih vrijednosti računa u istom razdoblju, što je nešto manje nego na razini Splita.

Prema spomenutim istraživanjima, otprilike je 12 posto ispitanika iz SDŽ¹⁹¹ odgovorilo da posluju normalno, neki čak i povećanim kapacitetom, 69 posto da posluju smanjenim kapacitetom ili da radi samo hladni pogon, dok je njih gotovo 20 posto izjavilo da su prekinuli poslovanje (manje od 1 posto je ugasilo tvrtku). Isti su na pitanje o procjeni prometa u 2020., u odnosu na 2019., odgovorili na sljedeći način: gotovo 4 posto je reklo da nisu imali pad prometa, a neki čak i da će imati dodatnu zaradu; što uz 3,5 posto onih koji očekuju potpuni ili više od 90 posto povrata na vrijednost prometa iz 2019. čini nešto više od 7 posto; njih 8,5 posto očekuje promet 2020. u rasponu od 50 do 90 posto prošlogodišnjeg; 48 posto ispitanika očekuje ovogodišnji promet na razini od 10 do 50 posto prometa iz 2019.; dok njih gotovo 36 posto očekuje promet u visini manje od 10 posto prošlogodišnjeg ili procjenjuju da neće preživjeti godinu. Prema procjeni ispitanika iz Splita¹⁹², najveći dio njih očekuje rast do 5 posto u odnosu na 2019., kako prihoda/primitaka (njih 26 posto), tako i dobiti/dohotka (njih 29 posto) te izvoza (njih 44 posto).

Kako je prethodno rečeno, utjecaj epidemije COVID-19 ogleda se i u kretanju indeksa broja zaposlenih u gradu Splitu (Tablica 53.), iako s vremenskim pomakom u reakciji i znatno blažim intenzitetom.

Tablica 53. Indeks broja zaposlenih u Splitu 2020./2019. (po mjesecima)

mjesec	Indeks zaposlenih 2020/2019.
siječanj	101,33
veljača	101,02
ožujak	98,69
travanj	96,78
svibanj	95,42
lipanj	95,53

¹⁹⁰ Analiza HGK Županijske komore Split za listopad 2020., prema podacima Porezne uprave

¹⁹¹ Anketa HGK (vidi fusnotu 1)

¹⁹² Primarno istraživanje (vidi fusnotu 2)

srpanj	96,00
kolovoz	96,17
rujan	96,06
listopad	96,75

Izvor: obrada autora prema podacima HZZMO, studeni 2020.

Ispitanici iz SDŽ¹⁹³ su na pitanje o otpuštanju radnika odgovorili na sljedeći način: njih otprilike 32 posto je odgovorilo da nisu i neće morati otpustiti; 55 posto da nisu, ali će morati; dok je njih gotovo 12,5 posto odgovorilo da su morali otpustiti. Najveći dio ispitanika iz Splita¹⁹⁴ očekuje da će njihov broj zaposlenih u 2020. biti veći od 6 do 10 posto odnosu na 2019.

Blaži intenzitet smanjenja broja zaposlenih u odnosu na smanjenje vrijednosti računa, odnosno prometa/potrošnje, zasigurno je dobrim dijelom rezultat Vladinih mjera za očuvanje radnih mjesta¹⁹⁵. Isplaćeni iznosi potpora poslodavcima na području grada Splita prikazani su u Tablica 54. Treba napomenuti da su mjere za očuvanje radnih mjesta jedne u nizu brojnih mjera koje je Vlada RH¹⁹⁶ donosila s ciljem ublažavanja gospodarskih i ekonomskih šteta nastalih kao posljedica epidemije COVID-19. Također je potrebno zabilježiti da je i Grad Split donio određene mjere potpore u okviru svojih nadležnosti, kao što su odluke o oslobađanju plaćanja komunalne naknade i naknade za koncesiju za obavljanje komunalnih djelatnosti, kao i o privremenoj obustavi naplate zakupnina za korištenje javne površine za vrijeme obustave rada prema Odluci Nacionalnog stožera civilne zaštite. Grad Split je u lipnju raspisao i Javni poziv za dodjelu bespovratnih potpora za sufinanciranje otvaranja novih radnih mjesta u gradu Splitu u 2020. godini, po kojem je do sada¹⁹⁷ isplaćeno 772.000 kn za 249 novozaposlenih sufinanciranih osoba, od ukupno raspoloživog iznosa bespovratnih sredstava za ovu namjenu u visini od 1.200.000 kn.

Prema navedenim istraživanjima, samo 7 posto ispitanika iz SDŽ¹⁹⁸ nije koristilo niti jednu mjeru, dok je među ispitanicima iz Splita¹⁹⁹ taj udio veći od 30 posto.

Tablica 54. Isplaćene mjere za očuvanje radnih mjesta na području Splita, po djelatnosti

Naziv djelatnosti	Isplaćene mjere	Udio
-------------------	-----------------	------

¹⁹³ Anketa HGK (vidi fusnotu 1)

¹⁹⁴ Primarno istraživanje (vidi fusnotu 2)

¹⁹⁵ Mjere za očuvanje radnih mjesta su donošene s obzirom na razdoblja (ožujak-svibanj; lipanj, listopad-prosinac), korisnike (u djelatnostima pogođenim Koronavirusom, u kriznim djelatnostima pogođenim Koronavirusom, mikropoduzetnike) i specifične namjene (za skraćivanje radnog vremena).

¹⁹⁶ Vlada RH je, ovisno o razvoju situacije, donosila brojne opće i specifične mjere i/ili preporuke, izravno ili neizravno namijenjene gospodarstvenicima, među kojima se mogu navesti odgode i/ili obročne otplate raznih javnih davanja, moratoriji na i/ili reprogramiranje kreditnih obveza, obustave izvršenja svih mjera prisilne naplate, odobravanja novih kredita za likvidnost, odnosno obrtna sredstva, bezuvjetna produljenja trajanja sufinanciranih projekata operativnih i drugih programa i slično.

¹⁹⁷ Prema izvješću Službe za gospodarstvo, obrtništvo i turizam Grada Splita, na dan 24.11.2020., imajući u vidu da se radi o otvorenom pozivu, te da se obrada pristiglih prijava obrađuje u lotovima (do 24.11. je obrađeno njih 11, a još jedan lot je u obradi).

¹⁹⁸ Anketa HGK (vidi fusnotu 1)

¹⁹⁹ Primarno istraživanje (vidi fusnotu 2)

A-POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBARSTVO	1.322.250,00 kn	0,39%
B-RUDARSTVO I VAĐENJE	522.000,00 kn	0,15%
C-PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	51.708.286,66 kn	15,15%
D-OPSKRBA ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, PLINOM, PAROM I KLIMATIZACIJA	506.000,00 kn	0,15%
E-OPSKRBA VODOM; UKLANJANJE OTPADNIH VODA, GOSPODARENJE OTPADOM, SANACIJA OKOLIŠA	1.228.500,00 kn	0,36%
F-GRAĐEVINARSTVO	27.911.338,02 kn	8,18%
G-TRGOVINA NA VELIKO I NA MALO; POPRAVAK MOTORNIH VOZILA I MOTOCIKALA	54.158.437,49 kn	15,87%
H-PRIJEVOZ I SKLADIŠTENJE	28.599.239,94 kn	8,38%
I-DJELATNOSTI PRUŽANJA SMJEŠTAJA TE PRIPREME I USLUŽIVANJA HRANE	67.496.435,62 kn	19,78%
J-INFORMACIJE I KOMUNIKACIJE	9.340.857,50 kn	2,74%
K-FINANCIJSKE DJELATNOSTI I DJELATNOSTI OSIGURANJA	1.198.478,33 kn	0,35%
L-POSLOVANJE NEKRETNINAMA	3.283.888,03 kn	0,96%
M-STRUČNE, ZNANSTVENE I TEHNIČKE DJELATNOSTI	29.607.884,87 kn	8,68%
N-ADMINISTRATIVNE I POMOĆNE USLUŽNE DJELATNOSTI	30.010.663,92 kn	8,80%
O-JAVNA UPRAVA I OBRANA; OBVEZNO SOCIJALNO OSIGURANJE	589.975,00 kn	0,17%
P-OBRAZOVANJE	5.796.029,44 kn	1,70%
Q-DJELATNOSTI ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I SOCIJALNE SKRBI	6.785.768,18 kn	1,99%
R-UMJETNOST, ZABAVA I REKREACIJA	3.373.400,00 kn	0,99%
S-OSTALE USLUŽNE DJELATNOSTI	17.135.032,72 kn	5,02%
T-DJELATNOSTI KUĆANSTAVA KAO POSLODAVACA; PROIZVODE ROBU/USLUGE ZA VLAST. POTREBE	94.750,00 kn	0,03%
Ostalo/Bez djelatnosti	546.927,28 kn	0,16%

UKUPNO	341.216.143,00 kn	100,00%
--------	----------------------	---------

Izvor: Obrada autora prema podacima HZZ, studeni 2020.

Ne dovodeći u pitanje opravdanost i korisnost svih donesenih mjera potpore, u ovom je osvrtu posebna pažnja posvećena mjerama za očuvanje radnih mjesta (Tablica 54.) s ciljem promišljanja optimalnosti i osjetljivosti, odnosno otpornosti strukture gospodarskih aktivnosti, u ovom slučaju na razini grada. S obzirom da se mjere, pored onima koji ne obavljaju djelatnost slijedom odluka Nacionalnog stožera civilne zaštite, odobravaju poslodavcima koji su ostvarili određeni postotak pada prihoda/primitaka, usporedba udjela pojedinih djelatnosti u isplaćenim mjerama i njihovog udjela u gospodarskoj aktivnosti Splita u prethodnim razdobljima (prema broju zaposlenih i ostvarenim prihodima) može biti znakovita. Već se na primjeru tri djelatnosti koje čine 50,8 posto ukupno isplaćenih mjera za očuvanje radnih mjesta mogu uočiti razlike. Naime, udio djelatnosti I-pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u isplaćenim mjerama iznosi gotovo 20 posto, što je otprilike 2,4 puta veći udio od njenog udjela u ukupnom broju zaposlenih i 4,6 puta veći od njenog udjela u ukupnim prihodima. S druge strane, iako udio djelatnosti G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala u isplaćenim mjerama iznosi gotovo 16 posto, to je 1,6 puta manji udio od njenog udjela u ukupnom broju zaposlenih i 2,6 puta manji od njenog udjela u ukupnim prihodima. Za djelatnost C-prerađivačka djelatnost bi se moglo reći da je po ovom pitanju relativno proporcionalna, naime njen udio u isplaćenim mjerama iznosi otprilike 15 posto, a udjeli u ukupnom broju zaposlenih i prihodima iznose oko 16,5 i 12 posto. Uz I-pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, u kategoriju onih čiji je udio u isplaćenim mjerama značajnije veći od njihovog udjela u ukupnom broju zaposlenih i prihodima mogu se svrstati i H-prijevoz i skladištenje, K-financijske djelatnosti i osiguranja, N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti i S-ostale uslužne djelatnosti. Uz G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala, u kategoriji onih čiji je udio u isplaćenim mjerama značajnije manji od njihovog udjela u ukupnom broju zaposlenih i prihodima nalaze se i B-rudarstvo i vađenje, F-građevinarstvo, R-umjetnost, zabava i rekreacija te donekle J-informacije i komunikacije. Uz C-prerađivačka djelatnost, u kategoriji onih s relativno proporcionalnim udjelima u mjerama, broju zaposlenih i prihodima, bi trebalo spomenuti i A-poljoprivreda, ribarstvo i šumarstvo, D-opskrba el.energijom, plinom, parom i klimatizacija, L-poslovanje nekretninama i donekle M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti.

Zaključno, moglo bi se reći da je izvanredna, krizna situacija izazvana epidemijom COVID-19, dodatno ukazala na potrebu uravnoteženja strukture gospodarstva, ne samo povećanjem raznovrsnosti, već i jačanjem otpornosti gospodarskih aktivnosti, kako na razini RH, tako i na razini SDŽ i grada Splita.

2.4. Analiza sadašnjih ključnih djelatnosti

2.4.1. Opći osvrt

Ranije predstavljena analiza stanja gospodarskih djelatnosti čini temelj detektiranja sadašnjih ključnih djelatnosti u gradu Splitu, pri čemu je važno naglasiti da okosnicu ovdje izložene analize čine podaci vezani za obveznike poreza na dobit (OPDob).²⁰⁰ Kao ključni pokazatelji odabrani su: broj zaposlenih, ukupni prihodi, dobit nakon poreza, iznos izvoza te investicije u novu dugotrajnu imovinu²⁰¹. Kako bi se dobio cjelovit prikaz gospodarskog stanja definirano je TOP 5 djelatnosti prema navedenim ključnim pokazateljima (Tablica 43.), prema njihovom kontinuitetu rasta te kumulativnom rastu (Tablica 44.). Ujedno, dan je prikaz usporedbe Splita sa SDŽ i RH (Tablica 45.) te usporedba Splita s odabranim gradovima po udjelima djelatnosti u ključnim pokazateljima (Tablica 46.). Slijedom navedenog, uzeti su u obzir ključni pokazatelji razrađeni na četiri spomenuta načina što je omogućilo stvaranje sveobuhvatnog prikaza sadašnjih ključnih djelatnosti pri čemu je detaljna metodologija kategoriziranja djelatnosti prikazana u Tablica 55.

Tablica 55. Odabir sadašnjih ključnih djelatnosti

Ponder važnosti	3	2	2	1	1	Ukupan broj bodova
Djelatnost	Tablica 26.	Tablica 27. A	Tablica 27. B	Tablica 28.	Tablica 29.	
G	21	3	0	15	19	103
F	11	1	0	24	17	76
R	0	9	9	1	10	48
L	2	3	6	4	3	48
P	0	9	15	0	0	47
I	6	7	6	2	0	46
C	16	0	0	0	0	44
N	7	5	0	8	5	31
D	0	0	12	0	0	26
E	4	0	0	5	5	24

²⁰⁰ Na ovaj način ne umanjuje se važnost obveznika poreza na dohodak (OPDoh) u gospodarskoj slici grada Splita već se uslijed: a) činjenice da imaju značajno manju ulogu u ukupnoj gospodarskoj aktivnosti Splita (3,14 posto u 2017.; poglavlje 3.4.) i podatka o 88,21% zaposlenih u trgovačkim društvima u Splitu u 2017. (Tablica 42.) te b) nepostojanja detaljnih podataka o ranije navedenim ključnim pokazateljima (broj zaposlenih, iznos izvoza te investicije u novu dugotrajnu imovinu) podaci o obveznicima poreza na dobitak smatraju prikladnom procjenom cjelokupne gospodarske aktivnosti u gradu Splitu.

²⁰¹ Produktivnost je važan pokazatelj vitalnost gospodarstva koji nije uključen u analizu isključivo zbog nepostojanja odgovarajuće baze podataka koja bi bila osnova iscrpnijeg prikaza karakteristika gospodarskog stanja grada Splita.

K	0	5	8	0	0	22
M	4	0	0	7	0	19
B	0	0	8	0	0	16
H	2	0	0	4	0	10
A	0	0	5	0	0	10
Q	0	0	5	0	0	10
J	1	0	0	3	0	6

Napomena: Najveća važnost dodijeljena je podacima o postojećoj vrijednosti pokazatelja (ponder vrijednosti 3), zatim njihovom dinamičkom kretanju (za kontinuitet rasta (A) te kumulativni rast (B) dodijeljene su jednake vrijednosti pondera koje iznose 2) dok se ponder vrijednosti 1 veže uz usporedbu Splita sa SDŽ i RH te usporedbu Splita s odabranim gradovima po udjelima djelatnosti u ključnim pokazateljima na način da su promatrane djelatnosti koje u Splitu imaju veći udio. Nadalje, djelatnosti koja prema pojedinom pokazatelju zauzima prvo mjesto dodijeljeno je 5 bodova, za drugo mjesto dodijeljeno je 4 boda, za treće mjesto 3 boda itd. s tim da je u Tablici 27. kod pokazatelja ukupnih prihoda djelatnosti F za šesto mjesto dodijeljen 1 bod. Drugim riječima, djelatnost G u Tablici 26. tri puta zauzima prvo mjesto te dva puta zauzima treće mjesto po pojedinom pokazatelju te na taj način ostvaruje 21 bod (5+5+5+3+3), u segmentu A Tablice 27. jednom se javlja na trećem mjestu te ostvaruje 3 boda, dok se u segmentu B ne pojavljuje. U Tablici 28. tri puta se pojavljuje na drugom te jednom na trećem mjestu i ukupno ostvaruje 15 bodova (4+4+4+3) dok se u Tablici 29. tri puta pojavljuje na prvom i jednom na drugom mjestu po pojedinom pokazatelju što rezultira s 19 bodova (5+5+5+4). Uzimajući u obzir bodove ostvarene u svakoj od tablica te pondere važnosti djelatnost G ukupno ostvaruje 103 boda (21*3+3*2+0*2+15*1+19*1=103).

Izvor: Obrada autora prema podacima izloženima u Tablicama 26, 27, 28, te 29.

Zaključno, dostupni podaci pokazali su da se djelatnost G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala značajno ističe u gospodarskoj slici grada Splita, a slijede je djelatnosti F-građevinarstvo, R-umjetnost, zabava i rekreacija i L-poslovanje nekretninama. Nešto slabiji je utjecaj djelatnosti P-obrazovanje, I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane i C-prerađivačka industrija.

Dominantan položaj djelatnosti G-trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala te djelatnosti F-građevinarstvo uočava se i unutar poretka TOP 10 (10 najvećih poduzeća prema kriteriju ukupnih prihoda) gdje ove dvije djelatnosti zauzimaju 7 od 10 vodećih TOP 10 pozicija, dok djelatnosti C-prerađivačka industrija, N-administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti i E-opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša zauzimaju po jedno mjesto.

Premda podaci koji se vežu uz OPDob predstavljaju okosnicu gospodarstva grada Splita u kontekstu vodećih djelatnosti zanimljivo je uočiti razlike koje se vide prilikom usporedbe s podacima koji se vežu uz OPDoh. Naime, analiza strukture ukupno ostvarenih primitaka i ukupno ostvarenog dohotka u Splitu u 2017. godini pokazuje da su u ovoj kategoriji gospodarskih subjekata u smislu najvećih udjela važne djelatnosti Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb, I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane i M-stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti dok podaci o dinamici tih pokazatelja ističu djelatnosti A-poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo, L-poslovanje nekretninama, R-umjetnost, zabava i rekreacija i F-

građevinarstvo, zbog njihovog kontinuiranog i/ili kumulativnog rasta u periodu 2015.-17. (poglavlje 3.4.1.).

2.4.1.1. Analiza djelatnosti po odjeljima

Temeljem prethodne analize, a s obzirom da je većina područja djelatnosti širokog obuhvata te su odjeljci djelatnosti raznovrsni, u daljnjem tekstu dan je dodatan uvid u značajne odjeljke kod odabranih djelatnosti. Detaljan uvid dan je za djelatnosti koje prema Tablica 55 imaju najveći ponder važnosti, dok je za ostale signifikantne djelatnosti dan osvrt na značajnije odjeljke unutar pojedine djelatnosti.

U djelatnosti G najznačajniji je odjeljak G47 - Trgovina na malo, osim trgovine motornim vozilima i motociklima. Njegovi udjeli čine više od 50 posto u broju zaposlenih (56,9 posto), ukupnim prihodima (50,86 posto), dobiti nakon poreza (56,47 posto) te investicijama u novu dugotrajnu imovinu (70,65 posto). Sljedeći po značaju je odjeljak G46 – Trgovina na veliko, osim trgovine motornim vozilima i motociklima, koji zajedno s odjeljkom G47 čini približno 90 posto djelatnosti prema svim pokazateljima.

U djelatnosti F najznačajniji su odjeljci F43 – Specijalizirane građevinske djelatnosti i F41 – Gradnja zgrada, čiji zajednički udio čini više od 80 posto djelatnosti prema svim pokazateljima.

U djelatnosti R najznačajniji su odjeljci R92 – Djelatnosti kockanja i klađenja i R93 – Sportske djelatnosti te zabavne i rekreacijske djelatnosti, čiji zajednički udio čini više od 80 posto djelatnosti prema svim pokazateljima.

U djelatnosti L, 100 posto čini odjeljak L68 - poslovanje s nekretninama.

Promatrajući djelatnost P – Obrazovanje evidentno je da istoimeni odjeljak P85 – Obrazovanje sačinjava 100 posto vrijednosti po svim promatranim pokazateljima.

Ukupnu aktivnost u djelatnosti I čine odjeljci I55 – Smještaj i I56 – Djelatnosti pripreme i usluživanja hrane i pića. Pritom odjeljak I55 dominira u doprinosu izvozu (58,79 posto) i investicijama u novu dugotrajnu imovinu (93,67 posto), dok odjeljak I56 dominira u broju zaposlenih (69,58 posto), ukupnim prihodima (60,42 posto) i dobiti nakon poreza (55,36 posto).

U djelatnosti C najznačajniji je odjeljak C30 – Proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava, čiji su udjeli najveći u ukupnim prihodima (29,80 posto), dobiti nakon poreza (47,63 posto) i izvozu (64,23 posto). Sljedeća tri odjeljka po značaju, C10 – Proizvodnja prehrambenih proizvoda, C25 – Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, osim strojeva i opreme i C28 – Proizvodnja strojeva i uređaja, d.n., koji zajedno s odjeljkom C30 čine više od 70 posto djelatnosti po svim pokazateljima izuzev investicija u novu dugotrajnu imovinu.

U djelatnosti N najznačajniji je odjeljak N79 – Putničke agencije, organizatori putovanja (turoperator) i ostale rezervacijske usluge te djelatnosti povezane s njima, čiji je udio najveći u broju zaposlenih (35,77 posto), ukupnim prihodima (45,99 posto) i dobiti nakon poreza (67,09 posto). Drugi istaknuti odjeljak je N77 – Djelatnosti iznajmljivanja i davanja u zakup (leasing), koji zajedno s odjeljkom N79 čini preko 70 posto djelatnosti po svim pokazateljima izuzev izvoza.

Kod djelatnosti E najznačajniji su odjeljci E36 – Skupljanje, pročišćavanje i opskrba vodom i E39 – Djelatnost sanacije okoliša te ostale djelatnosti gospodarenja otpadom. Odjeljak E36 ima najveći udio u broju zaposlenih (49,56 posto), ukupnim prihodima (63,81 posto) i investicijama u novu dugotrajnu imovinu (86,18 posto), dok odjeljak E39 ima najveći udio u dobiti nakon poreza (60,09 posto) i izvozu (87,07 posto).

Nadalje, u djelatnosti K, odjeljak K66 – Pomoćne djelatnosti kod financijskih usluga i djelatnosti osiguranja čini više od 70 posto djelatnosti.

Kod djelatnosti M najznačajniji je odjeljak M71 – Arhitektonske djelatnosti i inženjerstvo: tehničko ispitivanje i analiza, čiji su udjeli najveći u broju zaposlenih (45,17 posto), ukupnim prihodima (51,45 posto), dobiti nakon poreza (44,78 posto) i izvozu (44,59 posto). Sljedeća dva odjeljka po značaju, M69

– Pravne i računovodstvene djelatnosti i M70 – Upravljačke djelatnosti; savjetovanje u svezi s upravljanjem, zajedno s M71 čine preko 80 posto djelatnosti po svim pokazateljima.

U djelatnosti H je najznačajniji odjeljak H52 – Skladištenje i prateće djelatnosti u prijevozu, koji u dobiti nakon poreza sudjeluje sa 81,06 posto, izvozu 51,07 posto te investicijama u novu dugotrajnu imovinu 58,84 posto, dok udjeli u broju zaposlenih i ukupnim prihodima čine približno 30 posto. Sljedeći značajni odjeljak H49 – Kopneni prijevoz i cjevovodni transport dominira u broju zaposlenih (57,89 posto) i u ukupnim prihodima (40,69 posto). Navedeni odjeljci zajedno s odjeljkom H50 – Vodeni prijevoz čine gotovo 100 posto djelatnosti.

U djelatnosti A, odjeljak A03 – Ribarstvo čini približno 70 posto djelatnosti.

Nadalje, u djelatnosti Q-zdravstvena zaštita i socijalna skrb, odjeljak Q86 – Djelatnosti zdravstvene zaštite čini više od 80 posto djelatnosti.

U djelatnosti J najznačajniji je odjeljak J62 – Računalno programiranje, savjetovanje i djelatnosti povezane s njima s obzirom da u broju zaposlenih i ukupnim prihodima čini više od 60 posto, dok u dobiti nakon poreza, izvozu te investicijama u novu dugotrajnu imovinu čini više od 80 posto djelatnosti. Sljedeći najznačajniji je odjeljak J58 – Izdavačke djelatnosti, koji zajedno s J62 čini više od 80 posto djelatnosti prema svim pokazateljima.

Tablica 56. Pododjeljci djelatnosti zastupljeni u Splitu (2017.)

A	0125	Uzgoj bobičastog, orašastog i ostalog voća
	0130	Uzgoj sadnog materijala i ukrasnog bilja
	0142	Uzgoj ostalih goveda i bivola
	0311	Morski ribolov
	0321	Morska akvakultura
B	0811	Vađenje ukrasnoga kamena i kamena za gradnju, vapnenca, gipsa, krede i škriljevca
	0812	Djelatnosti šljunčara i pješčara; vađenje gline i kaolina
	0899	Vađenje ostalih ruda i kamena, d. n.
C	1071	Proizvodnja kruha; proizvodnja svježih peciva, slastičarskih proizvoda i kolača
	2511	Proizvodnja metalnih konstrukcija i njihovih dijelova
	2712	Proizvodnja uređaja za distribuciju i kontrolu električne energije
	2849	Proizvodnja ostalih alatnih strojeva
	3011	Gradnja brodova i plutajućih objekata
	3102	Proizvodnja kuhinjskog namještaja
D	3511	Proizvodnja električne energije
	3514	Trgovina električnom energijom
	3530	Opskrba parom i klimatizacija
E	3600	Skupljanje, pročišćavanje i opskrba vodom

	3700	Uklanjanje otpadnih voda
	3811	Skupljanje neopasnog otpada
	3821	Obrada i zbrinjavanje neopasnog otpada
	3832	Oporaba posebno izdvojenih materijala
	3900	Djelatnosti sanacije okoliša te ostale djelatnosti gospodarenja otpadom
F	4110	Organizacija izvedbe projekata za zgrade
	4120	Gradnja stambenih i nestambenih zgrada
	4211	Gradnja cesta i autocesta
	4291	Gradnja vodnih građevina
	4321	Elektroinstalacijski radovi
	4322	Kanalizacije i plina i instalacija za grijanje i klimatizaciju
G	4511	Trgovina automobilima i motornim vozilima lake kategorije
	4619	Posredovanje u trgovini raznovrsnim proizvodima
	4669	Trgovina na veliko ostalim strojevima i opremom
	4674	Trgovina na veliko željeznom robom, instalacijskim materijalom i opremom za vodovod i grijanje
	4690	Nespecijalizirana trgovina na veliko
	4711	Trgovina na malo u nespecijaliziranim prodavaonicama pretežno hranom, pićima i duhanskim proizvodima
	4754	Trgovina na malo električnim aparatima za kućanstvo u specijaliziranim prodavaonicama
	4773	Ljekarne
H	4910	Željeznički prijevoz putnika, međugradski
	4931	Gradski i prigradski kopneni prijevoz putnika
	4939	Ostali kopneni prijevoz putnika, d. n.
	4941	Cestovni prijevoz robe
	5020	Pomorski i obalni prijevoz robe
	5222	Uslužne djelatnosti u vezi s vodenim prijevozom
	5224	Prekrcaj tereta
	5229	Ostale prateće djelatnosti u prijevozu
I	5510	Hoteli i sličan smještaj
	5520	Odmarališta i slični objekti za kraći odmor
	5530	Kampovi i prostori za kampiranje

	5590	Ostali smještaj
	5610	Djelatnosti restorana i ostalih objekata za pripremu i usluživanje hrane
	5630	Djelatnosti pripreme i usluživanja pića
J	5811	Izdavanje knjiga
	5813	Izdavanje novina
	6010	Emitiranje radijskog programa
	6201	Računalno programiranje
	6202	Savjetovanje u vezi s računalima
K	6420	Djelatnosti holding-društava
	6612	Djelatnosti posredovanja u poslovanju vrijednosnim papirima i robnim ugovorima
	6619	Ostale pomoćne djelatnosti kod financijskih usluga, osim osiguranja i mirovinskih fondova
	6622	Djelatnosti agenata i posrednika osiguranja
	6630	Djelatnosti upravljanja fondovima
L	6810	Kupnja i prodaja vlastitih nekretnina
	6820	Iznajmljivanje i upravljanje vlastitim nekretninama ili nekretninama uzetim u zakup (leasing)
	6831	Agencije za poslovanje nekretninama
	6832	Upravljanje nekretninama uz naplatu ili na osnovi ugovora
M	6920	Računovodstvene, knjigovodstvene i revizijske djelatnosti; porezno savjetovanje
	7022	Savjetovanje u vezi s poslovanjem i ostalim upravljanjem
	7112	Inženjerstvo i s njim povezano tehničko savjetovanje
	7320	Istraživanje tržišta i ispitivanje javnoga mnijenja
N	7711	Iznajmljivanje i davanje u zakup (leasing) automobila i motornih vozila lake kategorije
	7734	Iznajmljivanje i davanje u zakup (leasing) plovnih prijevoznih sredstava
	7820	Djelatnosti agencija za privremeno zapošljavanje
	7911	Djelatnosti putničkih agencija
	8130	Uslužne djelatnosti uređenja i održavanja krajolika
P	8510	Predškolsko obrazovanje
	8531	Opće srednje obrazovanje
	8532	Tehničko i strukovno srednje obrazovanje
	8542	Visoko obrazovanje

	8553	Djelatnosti vozačkih škola
	8559	Ostalo obrazovanje i poučavanje, d. n.
Q	8622	Djelatnosti specijalističke medicinske prakse
	8623	Djelatnosti stomatološke prakse
	8690	Ostale djelatnosti zdravstvene zaštite
R	9001	Izvođačka umjetnost
	9103	Rad povijesnih mjesta i građevina te sličnih zanimljivosti za posjetitelje
	9200	Djelatnosti kockanja i klađenja
	9312	Djelatnosti sportskih klubova
	9313	Fitnes centri
	9329	Ostale zabavne i rekreacijske djelatnosti
S	9411	Djelatnosti poslovnih organizacija i organizacija poslodavaca
	9511	Popravlak računala i periferne opreme
	9521	Popravlak elektroničkih uređaja za široku potrošnju
	9529	Popravlak ostalih predmeta za osobnu uporabu i kućanstvo
	9601	Pranje i kemijsko čišćenje tekstila i krznenih proizvoda
	9603	Pogrebne i srodne djelatnosti
	9604	Djelatnosti za njegu i održavanje tijela
	9609	Ostale osobne uslužne djelatnosti, d. n.

Izvor: Obrada autora prema podacima FINA-e

2.4.1.2. *Osvrt na značajke sadašnjih ključnih djelatnosti²⁰²*

Prethodno izložena analiza poslovnih subjekata sa sjedištem u gradu Splitu ukazuje na izraženu važnost djelatnosti G - trgovina na veliko i malo; popravlak motornih vozila i motocikala u odnosu na ostale

²⁰² U svrhu dodatne kvalitativne analize poslovnog okruženja, odnosno gospodarstva u Splitu, organizirane su dvije fokus grupe. Metoda fokus grupa jest kvalitativni oblik istraživanja koji uključuje grupnu diskusiju o nekoj zadanoj temi. Osnovni je cilj fokus grupe potaknuti dubinsku diskusiju kojom će se istražiti vrijednosti ili stavovi ispitanika prema nekom problemu ili temi (Skoko, B., Benković, V. (2009): Znanstvena metoda fokus grupa – mogućnosti i načini primjene, Politička misao, 46/3, str. 217-236). U našem slučaju metodologija je prilagođena zbog većeg broja sudionika - tako su, pored diskusije, korištena pojedinačna i grupna izjašnjenja/odgovaranja na postavljena pitanja, kako bi se omogućilo iznošenje stavova svim sudionicima po svim pitanjima. U prvu fokus grupu su pozvani dionici koji svojim odlučivanjem i/ili djelovanjem stvaraju okvir gospodarskog djelovanja, dok su u drugu pozvani gospodarski subjekti (Prva fokus grupa održana je 12.11.2019., u trajanju od 9 do 12 sati, sa 25 sudionika. Druga fokus grupa održana je 14.11.2019., u trajanju od 9 do 12 sati, sa 14 sudionika). Sudionici su iznosili svoje mišljenje odgovaranjem na postavljena pitanja (individualno i u grupama) te kroz diskusiju. Rezultati fokus grupa detaljnije su prikazani u tablicama u Prilogu, dok se u ovom odjeljku referira na njih kroz fusnote kao dodatnu potvrdu analize stanja temeljem sekundarnih podataka.

gospodarske djelatnosti u gradu Splitu. Snažna djelatnost trgovine sama po sebi ne predstavlja problem, već je problem njena relativna važnost u usporedbi s ostalim djelatnostima koje predstavljaju okosnicu snažnog ekonomskog razvoja grada. Nepovoljna je naime postojeća situacija u kojoj zaostaju djelatnosti koje rezultiraju visokom dodanom vrijednošću uslijed primijenjenih inovacija, visokom razinom proizvodnosti, izvozom kompleksnog proizvoda te aktiviranjem svih slojeva radno aktivnog stanovništva uz potpuno iskorištavanje njihovog potencijala.

Nadalje, problem predstavlja i visoka ovisnost gospodarstva grada Splita o turizmu gdje se uočava izravna ovisnost u djelatnostima I-pružanje smještaja te priprema i usluživanje hrane te N-Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti²⁰³ dok je kod djelatnosti F-Građevinarstvo ta veza snažna, ali ne određuje u potpunosti aktivnosti unutar ove djelatnosti.²⁰⁴

Snažna pozicija djelatnosti R-umjetnost, zabava i rekreacija ukazuje i na probleme s kojima se grad Split suočava, a koji su kompleksniji od onih gospodarskih.²⁰⁵

Djelatnost C-Prerađivačka industrija smatra se jednim od temelja gospodarstva s obzirom na višestruke pozitivne učinke koje snažna proizvodnja ima na gospodarstvo i društvo u cjelini. Međutim, u gradu Splitu ta djelatnost nije među tri najvažnije (Tablica 55) te je vidljiva njena relativna nerazvijenost u smislu niskog stupnja diverzificiranosti. Naime, odjeljak C30-Proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava okosnicu u izvozu unutar djelatnosti C sudjeluje sa 64,23 posto dok u dobiti nakon poreza sudjeluje s visokih 47,63 posto.²⁰⁶

Promatrajući gospodarstvo grada Splita uz navedene značajke vodećih djelatnosti, a s ciljem stjecanja cjelovitog dojma, potrebno je uzeti u obzir i ostale karakteristike gospodarskih subjekata te tržišta rada koje su detektirane u analizi stanja. U tom smislu, kao nepovoljna značajka ističe se dominacija mikro i malih poslovnih subjekata u smislu broja poduzeća, dok istovremeno postoji dominacija malog broja poslovnih subjekata u gospodarstvu grada Splita. Drugim riječima, mikro i mali poslovni subjekti u 2017. čine 99,09 posto broja svih poslovnih subjekata, zapošljavaju 71,63 posto svih zaposlenih te istovremeno ostvaruju 56,18 posto svih ukupnih prihoda (Tablica 49). Nadalje, udio gospodarskih subjekata koji su obveznici poreza na dohodak je relativno nizak u odnosu na udio obveznika poreza na dobit, a važno je spomenuti i da među TOP10 poduzeća (Tablica 51), nema stranog poduzeća koje ima sjedište u Splitu.

Ovakav poredak djelatnosti prema njihovom značaju za gospodarstvo grada Splita indikator je nužnog promišljanja o drugačijem dugoročnom usmjeravanju gospodarskih i povezanih aktivnosti. Uz svjetske trendove i europske smjernice u razvoju gradova²⁰⁷ potrebno je pri analizi postojećih i detektiranju budućih strateških djelatnosti uzeti u obzir prisutno stanje u gospodarstvu, ali i karakteristike pripadajućeg tržišta rada. U tom smislu, osvrt na cjelokupnu sliku gospodarstva grada Splita treba biti

²⁰³ U poglavlju 4.1.1. dana je detaljna razrada djelatnosti po odjeljcima te je vidljivo da u ovoj djelatnosti prednjače aktivnosti koje izravno ovise o turizmu.

²⁰⁴ Prema rezultatima fokus grupa (pogledati u prilogu detaljnije obrađeni sadržaj fokus grupa) sudionici su naglasili da je razvoj turizma poželjan s aspekta generiranja prihoda, diverzifikacije same ponude (nautički turizam) i sl., ali da je osnovni problem u trenutnom tipu razvoja, odnosno stihijskom razvoju turizma, pogodovanju političkim interesima i sl.

²⁰⁵ U poglavlju 4.1.1. dana je detaljna razrada djelatnosti po odjeljcima te je vidljivo da u ovoj djelatnosti prednjače aktivnosti koje se vežu uz djelatnosti kockanja i klađenja, a snaga ove djelatnosti odraz je socio-ekonomske slike društva. Međutim, kompleksnost ove problematike neće biti obrađena u kontekstu gospodarstva grada Splita.

²⁰⁶ I promišljana sudionika fokus grupa naglašavaju preveliku ovisnost o uslužnim djelatnostima te nedostatak industrije, proizvodnih djelatnosti, uz generalno osvrt na nedovoljno razvijenu fizičku infrastrukturu gospodarskih infrastrukturnih djelatnosti (promet, energija i vodoopskrba te zbrinjavanje otpadom) i nedovoljnost (nedostatnost) njihovih usluga (pogotovo u zbrinjavanju otpadom i prometnoj povezanosti, tj. javnom gradskom prijevozu).

²⁰⁷ Navedeno će biti podrobnije objašnjeno u segmentu odabira strateških gospodarskih djelatnosti.

promatran i kroz prizmu evidentnog rasta udjela nezaposlene visokoobrazovane radne snage, visokog udjela dugotrajno nezaposlenih te velikog udjela žena i starijih od 50 godina u broju nezaposlenih.²⁰⁸ Uz navedene značajke, važno je istaknuti i izražene sezonske oscilacije zaposlenosti koje su također povezane sa snažim utjecajem turizma na gospodarstvo grada Splita.

Slijedom navedenog, sektor turizma će u nastavku biti detaljnije prikazan pri čemu je važno naglasiti da se snaga turizma i izražena ovisnost ranije spomenutih povezanih djelatnosti o turizmu ne smatra negativnom karakteristikom na način da bi njegovu snagu trebalo umanjiti već bi trebalo osnažiti i ostale djelatnosti koje će iskoristiti sve potencijale gospodarstva i tržišta rada grada Splita.²⁰⁹

2.4.1.3. Turizam kao sadašnja ključna djelatnost Splita

2.4.1.3.1. Resursno-atraksijska osnova turizma²¹⁰

Prirodni resursi: šire područje grada Splita odlikuje se velikom raznolikošću flore i faune. Radi se o 13 lokaliteta zaštićenih područja prirode, obuhvaćenih u pet kategorija zaštite: uz park šumu Marjan, dva su zaštićena posebna rezervata, dva značajna krajobraza, četiri spomenika prirode i četiri spomenika parkovne arhitekture (Grad Split, 2016: 419-420). Poluotok Marjan od 2014. ima i status zaštićenog nepokretnog kulturnog dobra, vrste kulturnog krajolika.²¹¹ U kategoriji voda iznimnu važnost imaju vodom bogate rijeke Jadro i Žrnovnica, a u samom središtu Splita nalaze se i izvori ljekovite sumporne vode. Uže područje grada Splita na splitskom poluotoku ima nešto manje od 50 km razvijene obale, a s obalom na otoku Čiovu, ukupna razvijena duljina obale iznosi oko 66 km (Grad Split, 2005: 14). Na tom prostoru uređene su plaže Bene, Kašjuni, Kaštelet, Ježinac, Bačvice, Firule, Trstenik, Žnjan i kampiralište u Stobreču. Od navedenih splitskih plaža, Plavu zastavu u 2019. imaju Bačvice i kampiralište u Stobreču.²¹² Za osobe s invaliditetom za sada postoje dvije plaže, u blizini Bena i na Žnjanu, ukupne duljine 70 metara.

Kulturni resursi: prostor grada Splita iznimno je spomeničko područje. Zahvaljujući prije svega izuzetno vrijednom lokalitetu pod zaštitom UNESCO-a (povijesni kompleks Splita i Dioklecijanova palača), značajno je kulturno turističko odredište Sredozemlja. Područje između užeg dijela do granice Grada obilježavaju antička centurijacija koja pretpostavljeno seže do Mosora, pretpovijesne gradine, srednjovjekovna i novovjekovna nepokretna kulturna dobra i arheološki nalazi svih razdoblja (Grad Split,

²⁰⁸ Pri analizi ovog segmenta u okviru fokus grupa determinirane su sljedeće ključne pozitivne i negativne strane: pozitivan je korpus mladih obrazovanih ljudi, vrijednih ljudi, poduzetnih ljudi, ali negativno je to što na tržištu rada ima premalo poslova za VSS, nema infrastrukturnih uvjeta za privlačenje mladih (stanovanje, vrtići, i sl.), te obrazovanju nedostaje model uključivanja mladih u praksu tokom srednjoškolskog i visokoškolskog obrazovanja. Dodatno, sudionici fokus grupa naglašavaju i stihijski pristup prostornoj gradnji, nekoordinaciju u okviru modela triple ili quadri Helix (sveučilište/poslodavci/institucije/civilno društvo), naglašen rad na crno, sezonalnost poslova, apartmanizaciju, gubitak života u centru grada, itd. Osim toga, zbog razvoja turizma, stihijskim pristupom, sudionici fokus grupa u konačnici naglašavaju da dolazi do gubitka identiteta grada, te da kvaliteta života stanovnika grada gubi na svojoj razini ne samo u ljetnim mjesecima, već i izvan sezone.

²⁰⁹ U turizmu, IT sektoru i brodogradnji, temeljem rezultata promišljanja sudionika fokus grupa, procijenjen je značajniji potencijal povećanja svih aspekata, u prometu povećanja konkurentnosti, zapošljavanja i investicija, u građevinarstvu te kreativnim i kulturnim industrijama povećanja konkurentnosti i zapošljavanja, u gospodarstvu otpadom povećanja konkurentnosti i investicija, dok je u području visokog obrazovanja primarno procijenjen potencijal povećanja konkurentnosti. Valja napomenuti da su potencijali razvoja-rasta identificirani i u ostalim djelatnostima od strane njihovih predstavnika/gospodarskih subjekata koji su sudjelovali u radu fokus grupa. Stoga se može zaključiti da u svim djelatnostima postoje mogućnosti unaprjeđenja, posebice konkurentnosti, a posljedično i nekog od ostalih aspekata (pogledati Prilog i tekst obrade fokus grupa).

²¹⁰ Detaljniju analizu resursno-atraksijske osnove Splita može se pogledati u Pivčević et al. (2017). *Strateški marketinški plan grada Splita 2017.-2022.*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu, TZ Split.

²¹¹ <http://www.min-kulture.hr/> (pristupljeno 20. listopada 2019.).

²¹² <https://www.blueflag.global/> (pristupljeno 20. listopada 2019.).

2005: 48). Prema Registru kulturnih dobara RH²¹³, na području grada Splita je: 145 zaštićenih kulturnih dobara, od toga 143 materijalna dobra (133 nepokretna materijalna dobra, od toga 124 pojedinačna, 8 kulturno-povijesnih cjelina, 1 kulturni krajolik, te 10 pokretnih kulturnih dobara) i 2 nematerijalna dobra; 15 preventivno zaštićenih kulturnih dobara – nepokretna pojedinačna dobra; na popisu kulturnih dobara od nacionalnoga značaja kao kulturno-povijesna cjelina izdvojena je Dioklecijanova palača i srednjovjekovni Split.

Grad Split osnivač je i upravlja sljedećim kulturnim ustanovama²¹⁴: Muzej grada Splita, Etnografski muzej, Hrvatski pomorski muzej, Prirodoslovni muzej i Zoo vrt, Galerija umjetnina, Muzej športa Split – Kuća slave splitskog športa, Hrvatsko narodno kazalište Split, Gradsko kazalište lutaka, Gradsko kazalište mladih, Multimedijalni kulturni centar, Gradska knjižnica „Marka Marulića“, Centar za kulturu i cjeloživotno obrazovanje Zlatna vrata, Javna ustanova „Park šuma Marjan“. Ustanove u kulturi kojima je osnivač RH su: Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, Arheološki muzej Split, Muzeji Ivana Meštrovića - Galerija Meštrović, Meštrovićeve Crikvine – Kaštilac. Najvažnije izložbene galerije: Stara gradska vijećnica, Fotoklub Split, Galerija Kula, Art studio Naranča, Riznica katedrale, Salon Galić, Galerija Fotokluba, izložbeni prostor u Palači Milesi (HAZU) i Sveučilišna galerija Vasko Lipovac. Nezavisna kazališna scena: Kazalište Playdrama, Produkcija „Z“. Kulturno umjetnička društva: „Jedinstvo“, „Filip Dević“ i „Brodo-Split“.

Po vrstama priredaba uočava se raznolikost i relativno bogat portfelj događanja u svim kategorijama. S obzirom na kulturnu resursnu osnovu, ne čudi brojnost i raznolikost kulturnih i umjetničkih manifestacija u gradu (Splitsko ljeto, Marulićevi dani, Knjiga Mediterana, Mali Marulić, Smotra klapa u Žrnovnici, Splitski filmski Festival, Festival mediteranskog Filma Split, Dani kršćanske kulture, Cro Patria, Kulturno-umjetničke igre mladih, Pričigin, Splitgraphic/međunarodni grafički bijenale, MAGfestival, Dani Nove glazbe Split, IKS Festival, Svjetski dan glazbe, Adria Art Annale, Piano Loop festival, Ljetna škola Kemala Gekića i mnoge druge. Zabavna događanja vrlo su važan čimbenik ponude odredišta, ali i kvalitete života lokalnog stanovništva. Najveća i najznačajnija priredba ove vrste je Ultra Festival, ali značajne su i neke druge kao Split Beach Festival, Porin, Splitski festival, San Sustipanske noći, Split Blues Festival, festival urbane glazbe Evo ruke, te koncerti različitih inozemnih i domaćih izvođača, koje se mahom odvijaju tijekom sezone. Glede športsko-rekreacijskih priredaba, kao značajnije izdvajaju se Split Olympic Sailing Week, Međunarodnog atletsko natjecanje skakačica u vis Split, utrka veslačkih osmeraca Cambridgea i Splita, međunarodna izložba pasa „4 noćne izložbe“, Mrdujska regata, Viška regatta, Splitski polumaraton, prije nekoliko godina inicirane Mediteranske igre veterana, Marjanski đir, Tour of Croatia, Splitska biciklijada, kao i jednokratne manifestacije: Europsko prvenstvo u tajlandskom boksu, Europsko prvenstvo u dizanju utega 2017. te brojna državna prvenstva. Od gospodarskih događanja, najznačajniji su različiti sajmovi (Adriatic Gastro Show, GAST, Sajam male brodogradnje, Dalmacija Wine Expo, Croatia Boat Show, Vinski podrum, SASO), dio kojih se sa Žnjana preselio u mnogo reprezentativniji prostor Spaladium Arene. Drugi važan segment su konferencije i skupovi među kojima se ističe SHIFT konferencija te različiti kongresi i skupovi koje organiziraju sastavnice Sveučilišta u Splitu, znanstveni instituti te različita udruženja. Takva događanja pokazuju da se kreativnim korištenjem postojećih resursa takve priredbe mogu organizirati i bez postojanja kongresnog centra. Konačno, važno je spomenuti i tradicionalne lokalne priredbe (Splitski krnjeval, Sudamja, Dani Radunice, Dani Matejuške, Dan Marjana) koje slave tradiciju i život lokalne zajednice te posredno obogaćuju i turističku ponudu odredišta.

Manifestacije su najbrojnije u lipnju (njih 26), zatim srpnju (16) i rujnu (12), dok se najmanji broj manifestacija održava u studenom (3), siječnju i veljači (po 4 manifestacije). Najveća i turistički najznačajnija priredba, Ultra festival, održava se u glavnoj sezoni (srpnju), kao i „4 ljetne noćne izložbe pasa, dok je Tour of Croatia održan u predsezoni (travnju). Regionalne manifestacije se, osim Splitskog

²¹³ <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=6212> (pristupljeno 20. listopada 2019.).

²¹⁴ <http://www.split.hr> (pristupljeno 20. listopada 2019.).

ljeta, organiziraju uglavnom u razdoblju van sezone: Adriatic Gastro Show (veljača), GAST (ožujak), CROATIA BOAT show (travanj), Festival Mediteranskog filma (lipanj), SASO (listopad), Međunarodni atletski miting (siječanj), Mrdujska regata (listopad), Split Olympic sailing week (travanj) i Porin (ožujak). Dakle, većina se priredaba održava tijekom turističke sezone, a ne u razdobljima kada bi mogle poslužiti kao motiv za privlačenje turističkih posjetitelja. Ipak, priredbe s potporom po javnom natječaju Turističke zajednica grada Splita (TZGS) imaju povoljniji vremenski raspored.

Ključni prostori za održavanje priredaba²¹⁵ su prostori športske infrastrukture, javnih ustanova/tijela (prostori Sveučilišta, Zgrada HNK, Dioklecijanovi podrumi, Vila Dalmacija, muzeji i sl.), kapaciteti u hotelima, te otvoreni javni prostori. Potonji su osobito važni zbog svoje privlačnosti te života na otvorenom, kao jednog od obilježja odredišta, a sve zbog klimatskih uvjeta koji omogućuju njihovo korištenje gotovo tijekom cijele godine. Do sada se za potrebe priredaba koristio značajan broj lokacija na otvorenom (Riva, Prokurative, Pjaca, Stari plac, Sustipan, Zapadna obala, Žnjan, i dr.), ali je potencijal njihove valorizacije u ovu svrhu značajno veći. Raščlamba podataka o raspoloživim prostorima u gradu Splitu pokazuje kako se za potrebe organizacije različitih događaja koriste različiti prostori za ovu namjenu, u rasponu od onih velikog kapaciteta (stadion Poljud, Spaladium arena), preko srednjih (Dvorana Gripe, Sveučilište), do manjih (Kazalište, Podrumi, Vila Dalmacija). Važno je naglasiti kako stanje većih prostora ne udovoljava očekivanjima i potrebama suvremenog potrošača: kod Spaladium arene problem je nedovršenost i vizualna neatraktivnost (te povrh svega, njena neizvjesna sudbina), a kod stadiona Poljud i dvorane Gripe dotrajalost prostora te potreba za ulaganjem i podizanjem na višu razinu uređenosti, opremljenosti i udobnosti. Vrlo važan zaseban segment su prostori za održavanje poslovnih događanja (eng. MICE).²¹⁶ Važnost ovog tržišta proizlazi iz dva ključna razloga: prvi je činjenica kako se ova događanja primarno organiziraju van razdoblja glavne sezone tj. pune kapacitete/odredište u razdobljima niže potražnje, a drugi što se radi o tržištu veće potrošnje u odnosu na goste koji putuju iz osobnih razloga.²¹⁷ Njima se može dodati i treći razlog, potencijal ovog tržišta za odmorišna putovanja, jer se često zadovoljni poslovni gosti vraćaju u odredište s obitelji i/ili društvom na odmor. Raščlamba raspoloživih prostora prikladnih za ove namjene pokazuje kako su oni primarno koncentrirani u hotelima, kao što je slučaj na razini cijele Hrvatske, izuzev Zagreba²¹⁸. Hotelska se ponuda nadopunjuje javnim prostorima druge namjene koji se koriste i za ovu svrhu (npr. HNK, Galerija umjetnina, Podrumi palače, MEDiLs, Sveučilište, itd.). Takvi prostori u gradu Splitu manjeg su kapaciteta i lokacijski raspršeni, te stoga prikladni za održavanje manjih skupova.

2.4.1.3.2. Analiza turističke ponude

2.4.1.3.2.1. Smještajni kapaciteti

Jedan od osnovnih i ključnih čimbenika turističke suprastrukture tj. ponude su smještajni kapaciteti odredišta. Oni su se u razdoblju 2013.-17. na području grada Splita povećali 75 posto.²¹⁹ Raščlamba razvoja strukture smještajnih kapaciteta po vrstama pokazuje dominantan udio i brz rast smještaja u domaćinstvima, čiji se već razmjerno veliki kapacitet u razdoblju 2013.-17. povećao još za 86 posto, posebice u 2017. 100-postotni rast zabilježen je u kategoriji hostelskog i drugog smještaja, posebice u

²¹⁵ *Meetings* brošura TZGS

²¹⁶ MICE, kratica za sastanke (Meetings), poticaje (Incentives), kongrese (Congreses/Conventions) i priredbe/izložbe (Events/Exhibitions).

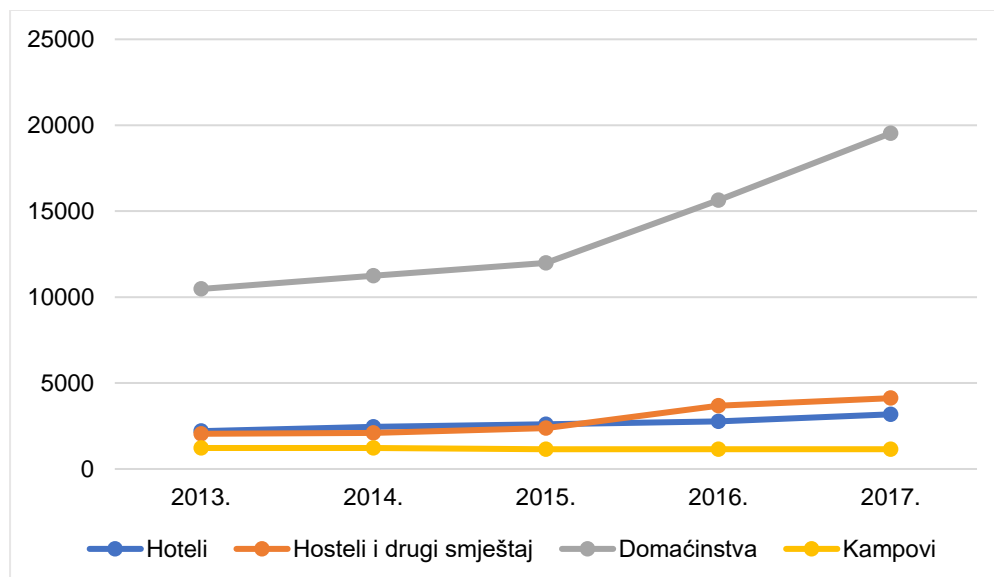
²¹⁷ Nedavna raščlamba Eurostata pokazala kako je prosječna potrošnja po noćenju poslovnih gostiju 2,2 puta veća od potrošnje gostiju koji putuju iz osobnih razloga, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Tourism_statistics_-_expenditure (pristupljeno 20. listopada 2019.).

²¹⁸ Kongresni centar Zagrebačkog velesajma

²¹⁹ Veći dio ove cjeline preuzet je iz dokumenta Pivčević et al. (2017) u kojem su raščlanjeni podatci za razdoblje 2010.-16. Budući da se ova cjelina bavi raščlambom turističke ponude za razdoblje 2013.-17., podatci iz Pivčević et al. (2017) dopunjen su s podatcima za 2017.

2016. i 2017. Istovremeno, kapacitet hotelskog smještaja porastao je 44 posto, a onog u kampovima smanjen je za šest posto. Posljedica navedenih promjena jest značajno izmijenjena struktura smještaja odredišta (Grafički prikaz 81 i Grafički prikaz 82), u kojoj dominira i dalje rastući privatni smještaj (70 posto), dok hotelski smještaj, kao razmjerno snažniji pokretač prihoda i zaposlenosti te stoga i mjerilo razvijenosti ponude odredišta, čini tek 11,3 posto postelja u odredištu. Iz gledišta optimiziranja gospodarskih učinaka turizma u odredištu (prihodi, potrošnja, zaposlenost, prihodi za javni sektor, sezonalnost), ovakva struktura smještaja je nepovoljna.

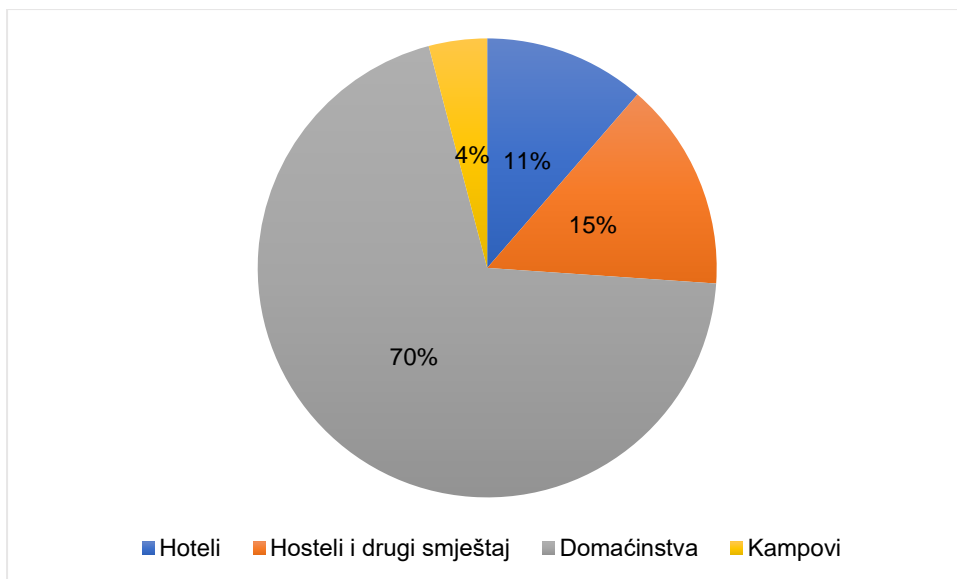
Grafički prikaz 81. Broj kreveta prema vrsti smještaja

Izvor: Vlastita obrada prema podacima TZGS.

Ona bi se kroz sljedećih nekoliko godina mogla značajno poboljšati ulaskom dijela sadašnjih postelja u domaćinstvu u postelje u raspršenim (difuznim) i udruženim (integriranim) hotelima, te planiranim rastom ponude hotelskih kreveta koje bi Split trebao dobiti kroz dovršenje i stavljanje u funkciju postojećih/započetih ulaganja (hoteli Marjan, Ambassador, Amphora), preuređenje i stavljanje u punu funkciju hotela Bellevue i Central, te najavljene gradnje novih objekata (Trstenik i Westgate toranj). Obzirom na važnost i značaj hotelskih postelja u ukupnoj ponudi odredišta, te razvijenost iste u gradu Splitu, realizacija ovih projekata nadilazi puki interes njihovih vlasnika/ulagatelja. Ovdje se radi o javnom interesu odredišta, stoga je potreban proaktivan pristup ključnih dionika, u prvom redu Grada, u njihovu rješavanju. U surječju željene prenamjene i porasta kapaciteta, može se očekivati i pojačana potražnja te manjak kvalificiranog kadra. Očekuje se da će uspostava nadolazećeg Središta kompetencija u Splitu ublažiti odnosno riješiti dio prepoznatog problema s manjkom kvalificiranog kadra.

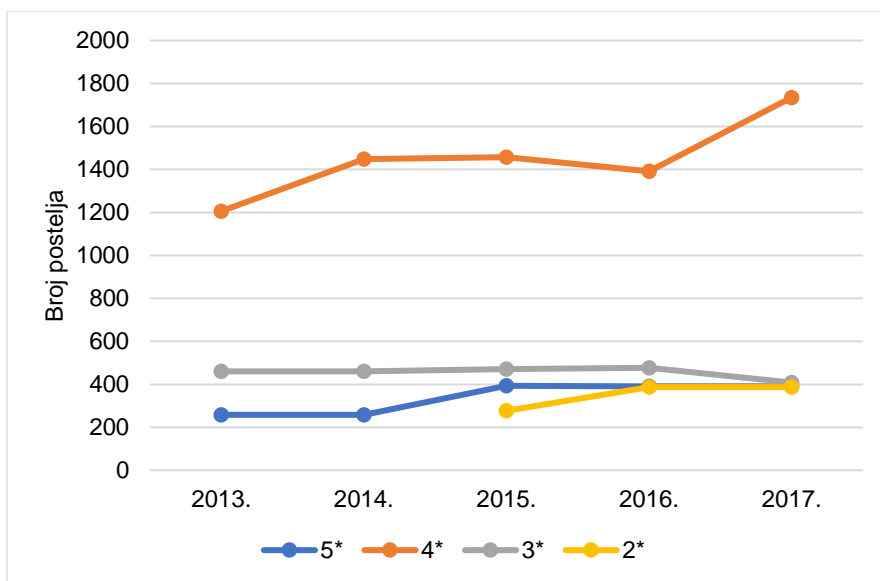
Grafički prikaz 82. Struktura smještajnih kapaciteta u gradu Splitu u 2017.

Izvor: Vlastita obrada prema podacima TZGS.

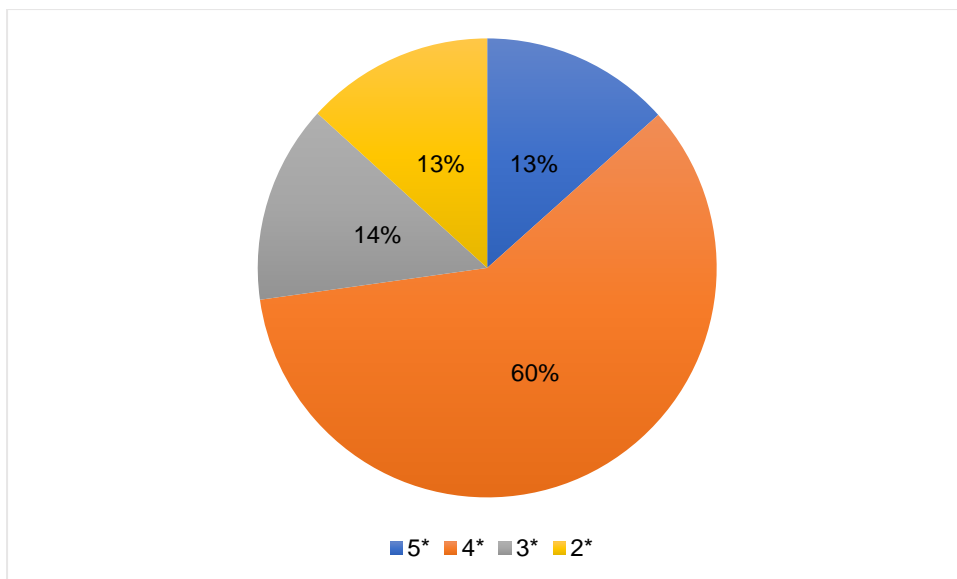
Uvid u strukturu hotelskog smještaja po kategoriji (Grafički prikaz 83 i Grafički prikaz 84) pokazuje kako je u razdoblju 2013.-17. najviše porastao broj postelja u hotelima s četiri zvjezdice (za 529 ležajeva ili 53 posto od novih 997 hotelskih postelja), a slijede ih postelje kategorizirane s dvije zvjezdice koje se sve nalaze u jednom objektu (hotel Zagreb, Duilovo).

Grafički prikaz 83. Broj postelja u splitskim hotelima po kategoriji

Izvor: Vlastita obrada prema podacima TZGS.

Grafički prikaz 84. Struktura postelja u splitskim hotelima po kategoriji

Izvor: Vlastita obrada prema podacima TZGS.

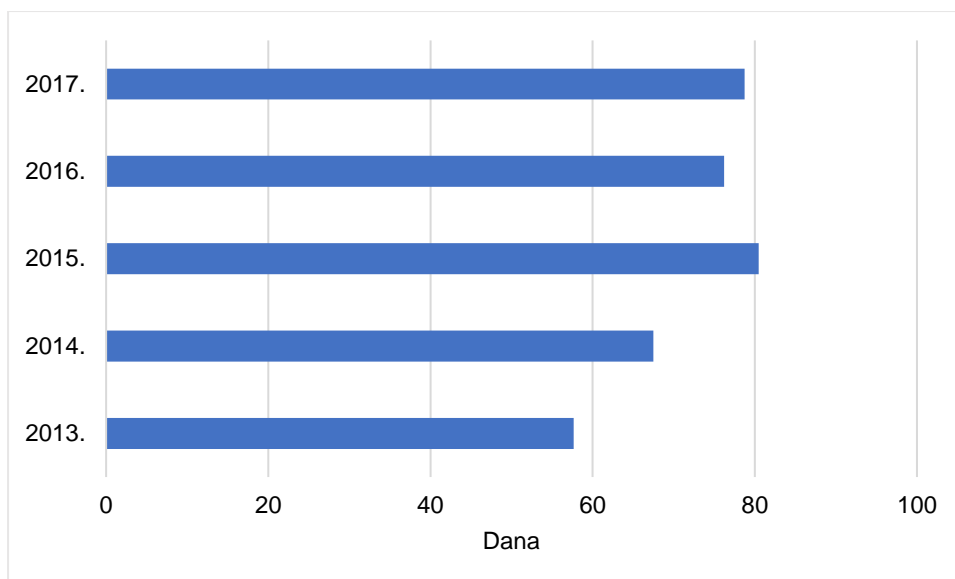
Značajan rast broja kreveta zabilježen je i unutar skupine hotela s pet zvjezdica (52 posto), dok je za 11 posto smanjen broj kreveta u hotelima s tri zvjezdice. Sveukupno, na kraju 2017. struktura hotelskih kreveta s četiri i pet zvjezdica slična je onoj iz 2013. godine. Istovremeno, struktura postelja s dvije i tri zvjezdice znatno se izmijenila, pa se tako u 2017., u usporedbi s 2013., udio postelja s tri zvjezdice skoro prepolovio, a udio postelja s dvije zvjezdice drastično porastao.

Gledano po vrsti objekata, podaci TZGS pokazuju kako je sedam hotela kategorizirano kao Hotel baština, jedan hotel pod lječilišne vrste dok je krajem 2016. prvi i zasada jedini objekt kategoriziran kao udruženi hotel. Uzimajući u obzir brojnost i udio privatnog smještaja u određenju, taj oblik poslovanja predstavlja značajan potencijal. Treba napomenuti da unutar hotelskog smještaja osam objekata ima oznaku prilagođenosti osobama s invaliditetom.

Za dominantni privatni smještaj također bi bilo važno i korisno pratiti strukturu kapaciteta s obzirom na kategoriju, ali, nažalost, točni podaci o tom čimbeniku nisu raspoloživi. Podaci TZGS pokazuju kako u ponudi dominiraju objekti s tri zvjezdice, ali se kvaliteta ponude, uslijed pojačane konkurencije i naglog porasta broja iznajmljivača, postupno povećava (Turistička zajednica grada Splita, 2018: 10).

Kada se raspoloživi smještajni kapaciteti sagledaju u odnosu na ostvarena turistička noćenja, dobiju se pokazatelji iskorištenosti kapaciteta, koji daju vrlo važnu sliku turističke valorizacije i razvoja odredišta. Podatak kako je postelja u gradu Splitu u 2017. prosječno bila popunjena nepunih 79 dana, a ostalih 286 bila prazna, što čini stopu zauzetosti od 22 posto, zorno ilustrira nisku iskorištenost kapaciteta (Grafički prikaz 85). Nadalje, podatak da zauzetost postelja u Splitu u razdoblju 2015.-17. postojano varira između 76 i 80 dana (20-22 posto) upućuje da sa sadašnjim obilježjima ne samo kvalitete smještaja, već i kvalitete turističke ponude te razine zračne povezanosti, u Splitu nije realno očekivati značajniji iskorak naprijed u smislu dolazaka, noćenja i prihoda. U tumačenju ovih podataka, također je potrebno napomenuti da dio privatnih smještajnih kapaciteta ima rješenje o cjelogodišnjem poslovanju dok u stvarnosti svoj smještaj turistima nude samo tijekom sezone.

Grafički prikaz 85. Zbirna iskorištenost postelja u gradu Splitu u danima

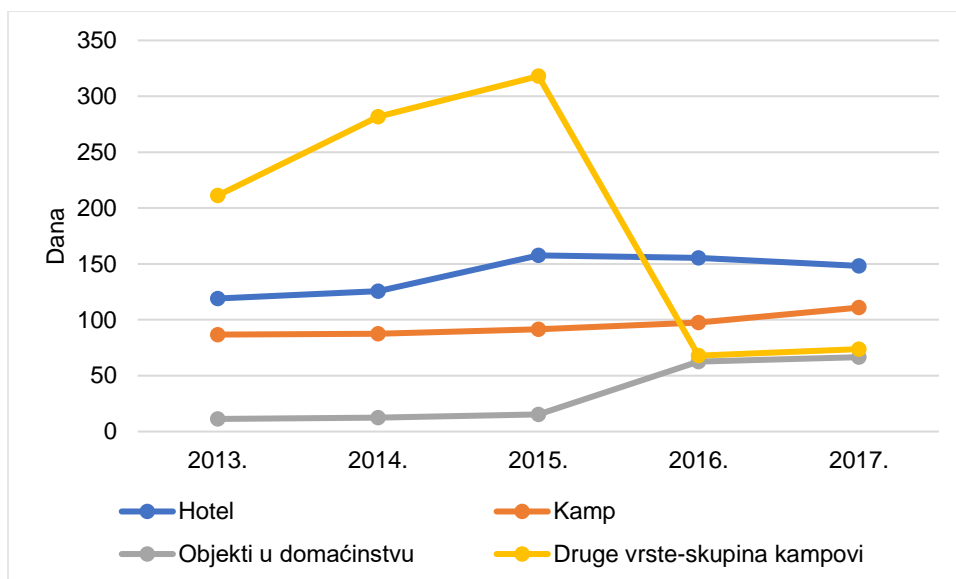

Izvor: Vlastita obrada prema podacima TZGS.

Promatrano po vrstama smještaja (Grafički prikaz 86), razvidno je da najveći broj noćenja po raspoloživom krevetu u 2017. realiziraju hotelski kapaciteti (148 noćenja) što je zauzetost od 41 posto. S druge strane, najbrojniji privatni smještaj ostvaruje najmanji broj noćenja po raspoloživom krevetu (67), što čini godišnju zauzetost od 18 posto - 2,2 puta manju od one hotelskih objekata. U raščlambi strukture smještajne ponude, važno je imati na umu i potrošnju gostiju. Istraživanja pokazuju kako hotelski gosti ostvaruju najveću prosječnu dnevnu potrošnju – prema istraživanju Instituta za turizam iz 2017., ona u Splitsko-dalmatinskoj županiji (SDŽ) iznosi €122 dnevno. Time hotelski gosti dnevno troše 65 posto više od gostiju u privatnom smještaju (€74) te 103 posto više od gostiju u kampovima (€58; Marušić et al., 2017).

Druga važna posljedica ovakve strukture smještaja jest utjecaj na prihode od boravišne pristojbe kao najvažniji izvor prihoda TZGS-a. Naime, kako dominantni ponuditelji privatnog smještaja boravišnu pristojbu uglavnom plaćaju u paušalnom fiksnom iznosu po krevetu, značajan rast broja ostvarenih noćenja u destinaciji ne odražava se u istoj mjeri na rast prihoda po osnovu boravišne pristojbe TZGS. S druge strane, značajno pojačani turistički promet TZGS-u povećava opseg poslovanja i aktivnosti, te ništa manje važno, pojačava potrebu za strateškim aktivnostima razvoja proizvoda u destinaciji za koje se ne generiraju nova potrebna sredstva za realizaciju.

Grafički prikaz 86. Zauzetost postelja po vrsti smještaja u Splitu u danima

Izvor: Vlastita obrada prema podacima TZGS.

2.4.1.3.2.2. Ugostiteljski objekti

Prema podacima na web stranici TZGS, u gradu posluje 100-njak objekata za prehranu, točnije, 57 restorana, 10 pizzerija, devet vinoteka i siroteka (eng. cheese bar), te 24 konobe²²⁰. Pretraživanje na najznačajnijoj globalnoj mrežnoj stranici za putovanja s pisanim osvrtima, TripAdvisor, pokazuje da u skupini restorani u Splitu djeluje preko 300 objekata, dok detaljniji pregled pokazuje da ta skupina, osim restorana uključuje i brzogrize (objekte brze prehrane), slastičarnice, nekoliko kafeterija, te objekte van Splita. Činjenica je kako je posljednjih nekoliko godina broj objekata koji se bave uslugama pripreme i usluživanja hrane porastao, kao i raznolikost i kvaliteta njihove ponude, ali isto tako i broj brzogriza. Posljedica je to, među ostalim, i činjenice kako se djelatnost pružanja usluga hrane i pića doživljava kao djelatnost koja omogućuje relativno brzu i laku zaradu te koja ne zahtijeva stručnost, zbog čega se njome često bavi mnogi bez ikakvog formalnog ugostiteljskog obrazovanja.

S druge strane, značajan i rastući broj ugostiteljskih objekata nudi vrlo kvalitetnu međunarodnu i/ili hrvatsku kuhinju, a u gradu je i nekoliko objekata drugih nacionalnih kuhinja (japanske, turske, kineske, makedonske). Činjenica je kako je obilježje ovog područja kvaliteta tradicionalne kuhinje i namirnica te tradicija poljoprivrede i ribarstva, što mu daje značajnu priliku za razvoj visokokvalitetne gastronomije. Posljednjih godina razvidna je rastuća ponuda i unaprjeđenje kvalitete u ovom elementu ponude, što potvrđuje činjenica da su u jedan od najznačajnijih svjetskih gastro vodiča – Michelin – uvrštena četiri splitska restorana (konoba Fetivi te restorani Kadena, Zoi i Zrno soli)²²¹.

U gradu također posluje veliki broj barova i kafića, kao i rastući broj objekata za noćni provod kao što su klubovi, barovi, lounge barovi, diskoteke, a kojih, prema zadnjim podacima TZGS, u gradu ima 20-ak²²². Kod poslovanja svih ugostiteljskih objekata (smještaj te hrana i piće), važno je spomenuti rastući i ključan problem njihova poslovanja – značajan nedostatak ne samo stručnih kadrova, već ljudstva kao takvog, posebice u razdoblju glavne turističke sezone. Navedeno nije izazov samo Splita i njegova okružja, već hrvatskog turizma uopće, ali je uslijed rasta turističkog prometa na ovom području posljednjih godina taj problem dodatno izražen.

²²⁰ <http://www.visitsplit.com/hr/139/grad-gastronomije> (pristupljeno 20. listopada 2019.).

²²¹ <https://www.viamichelin.com/web/Restaurants/Restaurants-Split--Splitsko-dalmatinska-zupanija-Croatia> (pristupljeno 20. listopada 2019.).

²²² <http://www.visitsplit.com/hr/1198/grad-zabave> (pristupljeno 20. listopada 2019.).

2.4.1.3.2.3. Putničke agencije, vodiči i ostale dodatne turističke usluge

Popis putničkih agencija na mrežnoj stranici TZGS, kao jedini dostupan izvor ovih podataka, pokazuje kako u gradu djeluje preko 90 agencija²²³, a uvid u njihovu ponudu pokazuje široku lepezu aktivnosti, kako u gradu tako i u okružju. Najveći broj putničkih agencija je u kategoriji malih poduzetnika, no neki prepoznaju mogućnosti rasta u razvijanju poslovanja sukladno modelu tvrtke za upravljanje odredištem (TUO; eng. Destination Management Company).

U gradu u 2019. djeluju i četiri udruge turističkih vodiča koje broje više od 190 članova²²⁴. Njihovi vodiči pokrivaju sve značajne svjetske jezike (njih 15), uključujući i kineski jezik. Podatci s terena i razgovori s vodičima pokazali su da trenutni broj vodiča pokriva potrebe odredišta (broj vodiča se stalno povećava kao i potražnja za odredištem), te nema značajnog manjka vodiča za pojedine jezike. Ipak, s obzirom na rastući značaj dalekoistočnih tržišta, izgledno je očekivati pojačanu potražnju za vodičima na jezicima tih tržišta. Također, rad na crno značajno je smanjen i sveden na minimum posljednjih godina.²²⁵

Na području TZGS djeluju četiri turističko-informativna centra (TIC-a), koji pružaju usluge informiranja turista/posjetitelja u odredištu. Dva se nalaze u samom središtu Splita (TIC Riva i TIC Peristil), a preostala dva izvan grada - TIC Slatine, TIC Stobreč i pult dobrodošlice u Zračnoj luci Split. Budući da je primarna funkcija TIC-a informiranje turista u odredištu, primjereno su opskrbljeni potrebnim tiskanim materijalima. Radno vrijeme prilagođeno je turistima te stoga različito kod TIC-ova u gradu i onima izvan njega, kao i u pojedinim razdobljima godine. Osoblje u TIC-ovima govori engleski, talijanski, njemački, francuski, španjolski ili ruski, čime su pokrivena većina ključnih tržišta odredišta, izuzev Poljske, Švedske i Nizozemske.

Glede ostalih čimbenika turističke ponude/suprastrukture, poput trgovine na malo i ostalih usluga, rast potražnje za ugostiteljskim uslugama (smještaj te hrana i piće) u središtu grada potaknuo je iseljavanje trgovačkih sadržaja sa istog područja. Važan element trgovačke ponude danas su i trgovački centri. Na području Splita posluju tri: jedan u blizini stare gradske jezgre (Joker), te dva u istočnom dijelu grada (City Center One i Mall of Split), od kojih jedan tijekom sezone nudi besplatan prijevoz za posjetitelje iz središta grada²²⁶. Glede ponude u trgovinama kao čimbenika turističke ponude, posljednjih godina bilježi se pozitivan pomak u raznolikosti ponude suvenirica, posebice ponude različitih tradicionalnih i autohtonih eno-gastro artikala, dok se kao značajan nedostatak uočava nepostojanje tipičnih splitskih suvenirica. U surjeđu ovih djelatnosti i njihova unaprjeđenja, važno je istaknuti i raspoloživost lokalnih i nacionalnih potpora za turističke i tradicionalne djelatnosti.

Od ostalih usluga u odredištu značajnih za turizam, potrebno je spomenuti dio osobnih uslužnih djelatnosti (frizerske saloni, saloni za uljepšavanje, djelatnosti za njegu i održavanje tijela), kao i medicinske usluge (stomatološke, dijagnostičke, specijalističke i sl.), jer obje vrste sve veći broj turista koristi tijekom svog boravka. Razlog tome je prvenstveno njihova cjenovna konkurentnost u odnosu na cijene u razvijenim zemljama iz kojih dolazi značajan dio turista. U kombinaciji s adekvatnom kvalitetom, gosti za ove usluge dobivaju izvrsnu vrijednost za novac, te je potrebno što bolje ih uvezivati u turističku ponudu, konkretno suradnjom s ključnim turističkim akterima (smještaj, agencije, prijevoz, turističke zajednice).

²²³ <http://www.visitsplit.com/hr/7/turisticke-agencije> (pristupljeno 20. listopada 2019.).

²²⁴ <http://www.guides.hr/onama/?lang=hr> i <http://www.turisticki-vodici-split.hr/clanovi.html> (pristupljeno 20. listopada 2019.) te [Registar udruga Republike Hrvatske \(reg. broj 17005831 i 1700517\)](#).

²²⁵ [Prema informacijama dobivenim od strane predstavnika jedne od udruga proces formalnog gašenja udruge bi trebao uskoro započeti zbog nedostatka članova i smanjenja poslovnih aktivnosti zbog pandemije bolesti COVID-19.](#)

²²⁶ <https://mallofsplit.hr/novosti-akcije/besplatan-prijevoz-do-centra/> (pristupljeno 20. listopada 2019.).

U ponudi je također i jedna biciklistička staza (Brda-Ulica Domovinskog rata-Ulica Hrvatske mornarice-Ulica sedam Kaštela-Oko Marjana-Meštrovićevo šetalište-Obala kneza Branimira) u duljini cca 11,5 km (Babić, 2019).

2.4.1.3.3. Analiza turističke potražnje

2.4.1.3.3.1. Dinamika kretanja potražnje u Splitu

Grad Split prati nacionalni²²⁷ i županijski²²⁸ trend rasta broja posjetitelja. Stabilan rast primarna je posljedica kontinuiranog rasta (u 2018.godini 4.3%) broja dolazaka na tržištu jugoistočne Europe i Mediterana koje prihvaća 20% od cjelokupnog broja dolazaka ostvarenog na području Europe, najveće svjetske receptivne regije (u 2018.godini 51% tržišnog udjela).²²⁹ Na navedenom tržištu, Republika Hrvatska (RH) ima relativno stabilan udio od 2.3% u ukupnom broju dolazaka te 2.1% u ukupnim ostvarenim prihodima u 2018.godini, čime je ujedno pozicionirana neposredno nakon vodećih konkurenata Italije, Grčke, Turske, Španjolske i Portugala.²³⁰

Prema statističkim pokazateljima broja dolazaka i noćenja u 2018.godini, Splitsko-dalmatinska županija (SDŽ) je druga turistička regija u RH pozicionirana iza Istarske regije, s udjelom od 19% u ukupnim ostvarenim dolascima te 20% u ukupnom broju noćenja.²³¹ U 2018.godini, SDŽ je ujedno ostvarila najveću stopu rasta (6%) turističkog prometa. Prema podacima dostupnim iz sustava e-Visitor, grad Split je najznačajnija mikro destinacija na području Splitsko-dalmatinske županije s ukupnim udjelom od 24.7% u ukupnim dolascima, te 14.2% u ukupnim ostvarenim noćenjima u 2018.godini.²³² Izrazito dobri rezultati ne začuđuju uzme li se u obzir da SDŽ predstavlja centar Jadranske Hrvatske, NUTS 2 regije, koja je prema podacima EUROSTAT-a u 2016.godini bila na trećem mjestu po broju ostvarenih noćenja (74.2 milijuna) na razini EU 28, neposredno iza španjolskih regija Kanari i Katalonija.²³³

Grafički prikaz 87. Kretanje broja dolazaka i noćenja 2013-2018 uz prikaz indeksa promjene i projekcije za 2019.godinu

²²⁷ Ministarstvo turizma RH (2018). Turizam u brojkama, str. 17-18. URL: [https://mint.gov.hr/UserDocsImages/AA_2018_c-dokumenti/HTZ%20TUB%20HR_%202018%20\(004\).pdf](https://mint.gov.hr/UserDocsImages/AA_2018_c-dokumenti/HTZ%20TUB%20HR_%202018%20(004).pdf) (pristupljeno 10. srpnja 2019.).

²²⁸ Turistička zajednica SDŽ (2018). Statistička analiza turističkog prometa, str. 2-5. URL: <https://www.dalmatia.hr/hr/statistike/statisticka-analiza-turistickog-prometa-u-2018-godini> (pristupljeno 10. srpnja 2019.).

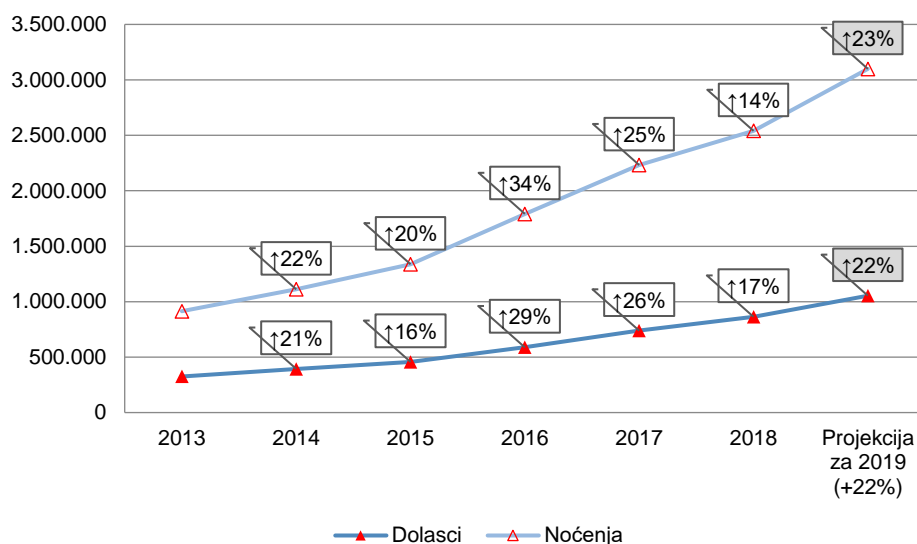
²²⁹ Svjetska turistička organizacija UNWTO (2018). UNWTO Tourism Highlights, str. 5. URL: <http://www2.unwto.org/publication/unwto-tourism-highlights-2018-edition> (pristupljeno 10. srpnja 2019.).

²³⁰ Ibidem

²³¹ Turistička zajednica SDŽ (2018). Statistička analiza turističkog prometa, str. 2. URL: <https://www.dalmatia.hr/hr/statistike/statisticka-analiza-turistickog-prometa-u-2018-godini> (2019-7-10)

²³² Ibidem.

²³³ Svjetska turistička organizacija (2018). European Union Tourism Trends, UNWTO, Madrid, str. 44. URL: <http://www2.unwto.org/publication/european-union-tourism-trends> (2019-7-10)

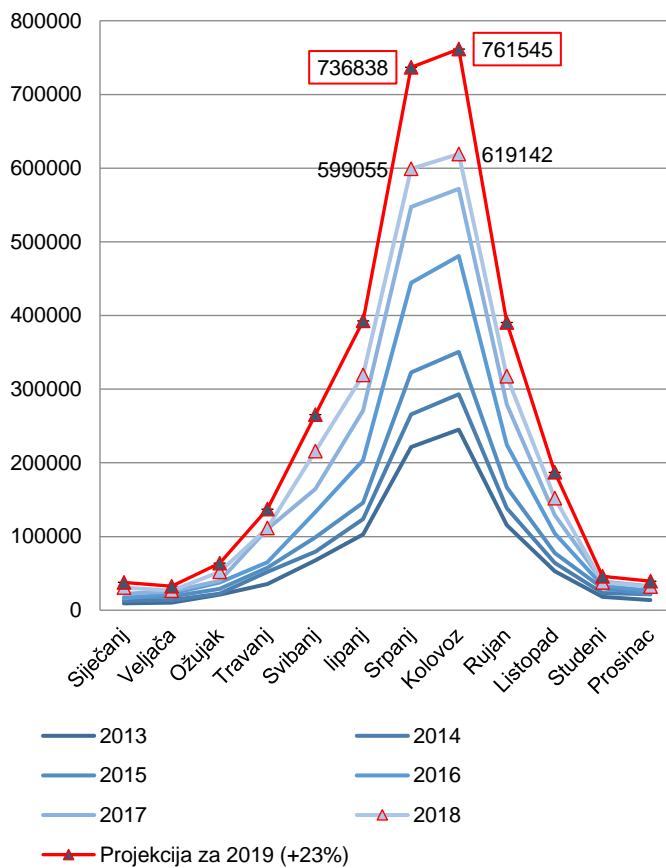
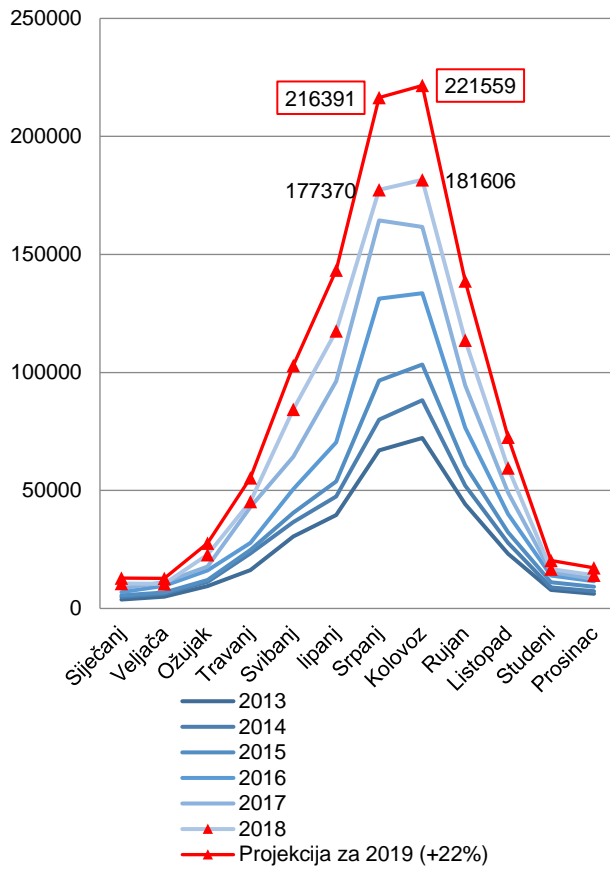

Izvor: vlastita obrada prema podacima Turističke zajednice, Split

Analiza kretanja broja ostvarenih noćenja i dolazaka na području grada Splita ukazuje na trend kontinuiranog rasta proteklih pet godina, što je svojevrsni nastavak pozitivnih kretanja iz prijašnjih godina.²³⁴ Prosječna petogodišnja stopa rasta broja dolazaka iznosi 22%, a broja noćenja 23%. Uz kontinuirani rast koji u uvjetima ograničenih destinacijskih kapaciteta potencijalno već sada predstavlja svojevrsan izazov, Grafički prikaz 88. ukazuje na drugo temeljno obilježje turizma u Splitu – izraženu sezonalnost. Sezonalnost je temeljno obilježje razvoja turizma u Splitu kao i u većini priobalnih Mediteranskih destinacija. Posljedica je specifičnosti turističkog proizvoda i sukladno tome snažne disproporcije broja dolazaka i noćenja koji se ostvaruju u razdoblju srpnja i kolovoza u odnosu na ostale mjeseci u godini. U tom kontekstu Split je u 2017. godini u navedena dva mjeseca ostvario 51% od cjelokupnog broja noćenja (Slika 3). U sličnoj situaciji se nalaze i komparativni priobalni gradovi, Dubrovnik (39%), Zadar (56%) i Rijeka (48%), dok je u gradu Zagrebu (24%), primarno zbog karakteristika turističkog proizvoda, vremenska distribucija posjetitelja znatno uravnoteženija.

Grafički prikaz 88. Kretanje broja dolazaka (lijevo) i noćenja (desno) po mjesecima 2013-2018, uz projekciju za 2019. godinu

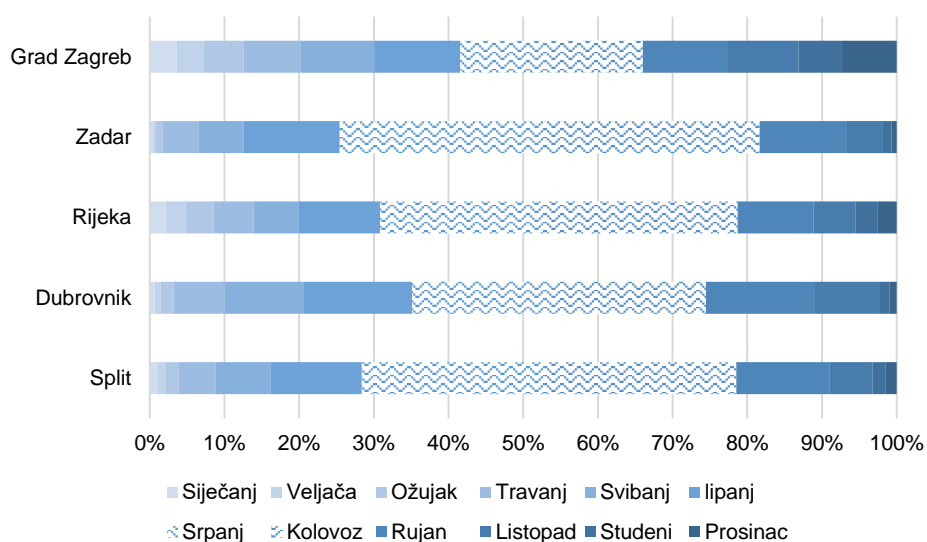
²³⁴ Turistička zajednica grada Splita (2017). Strateški marketinški plan destinacije Split 2017-2022, str. 52. URL: <https://visitsplit.com/> (2019-7-10)

Izvor: vlastita obrada prema podacima Turističke zajednice, Split

Nadalje, potrebno je istaknuti da posljednje dvije godine Split bilježi porast broja dolazaka i noćenja koji se ostvaruje u razdoblju pred i posezone. U tom kontekstu i pokazatelj omjera broja noćenja u mjesecu s najviše (kolovoz) i najmanje (siječanj) ostvarenih dolazaka i noćenja ukazuje na pozitivno kretanje. Odnosno, ukoliko se promatra isključivo razdoblje od proteklih 5 godina, razvidno je da je 2016.godina bila najnepovoljnija po pitanju omjera dolazaka (1 : 30.1) i noćenja (1 : 19.4) u odnosu na najbolji mjesec (Slika 4). U razdoblju od dvije godine, navedena disproporcija se znatno smanjila i to na 1 : 23.4 mjereno u noćenjima, odnosno, 1 : 17.4 mjereno u dolascima. Nadalje, indikativno je potrebno i istaknuti da su u Splitu u 2017. i 2018. godini najveće stope rasta dolazaka i noćenja ostvarene upravo u razdoblju predsezone i posezone. U tom kontekstu u 2017.godini, najveći rast dolazaka zabilježen je u travnju (55%), svibnju (27%), te lipnju (37%), dok rujan i listopad bilježe rast po stopi od 23%. U 2018.godini, ponovno su zabilježeni pozitivni trendovi iz prethodne godine, pri čemu su znatne stope rasta ujedno zabilježene i u siječnju (24.2%) te ožujku (27.6%). Ukoliko se promotri i komparira relativno povećanje broja dolazaka i noćenja u razdoblju predsezone i posezone (travanj, svibanj, lipanj, rujan i listopad) u odnosu na glavnu sezonu (srpanj, kolovoz) u 2018.godini u odnosu na prethodnu godinu, razvidno je da je kumulativno znatno veće povećanje zabilježeno u pred i posezoni u odnosu na glavnu sezonu, mjereno u dolascima (21.08% : 10.08%) i noćenjima (17% : 8.85%). Navedeno ukazuje na trend smanjenja sezonalnosti.²³⁵

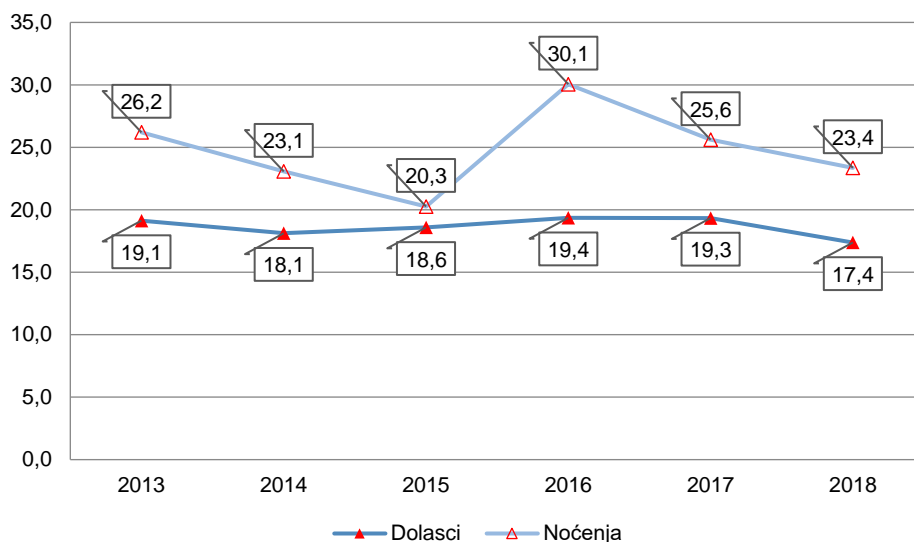
Grafički prikaz 89. Relativni mjesečni udjeli broja noćenja ostvarenih u 2017.godini u Splitu i odabranim gradovima

Izvor: vlastita obrada prema podacima Državnog zavoda za statistiku

Grafički prikaz 90. Omjer noćenja u mjesecu s najviše i najmanje ostvarenih dolazaka i noćenja u gradu Splitu

²³⁵ Potrebno je naglasiti da je gotovo jednoglasan stavi sudionika Fokus grupe (Strategija grada Splita do 2030: Turizam) da bi značajnijem smanjenju sezonalnosti potencijalno doprinio razvoj posebnih oblika turizma, među ostalim zdravstvenog i kongresnog, pri čemu je nužno adekvatno strateško planiranje na destinacijskoj razini te osiguravanje prometne, prije svega zračne povezanosti Splita sa ključnim emitivnim tržištima u razdoblju izvan glavne sezone.

Izvor: vlastita obrada prema podacima Turističke zajednice, Split

Unatoč tome što su pokazatelji koji upućuju na vremensku redistribuciju dolazaka u Splitu povoljni, kontinuirani rast i dalje predstavlja prijetnju održivosti destinacije. Naime, podaci i zaključci Studije prihvatnih kapaciteta turizma na području SDŽ²³⁶ ukazuju na to da se broj turista u razdoblju srpnja i kolovoza ne bi trebao povećavati, te da broj noćenja u komercijalnom smještaju u postojećem stanju ne bi trebao premašiti 670.000 u jednom mjesecu. Uzmu li se u obzir prosječna petogodišnja stopa rasta dolazaka (22%) i noćenja (23%) (Grafički prikaz 87), razvidno je da će se taj broj znatno premašiti već u srpnju i kolovozu 2019. godine (Grafički prikaz 88, desno).

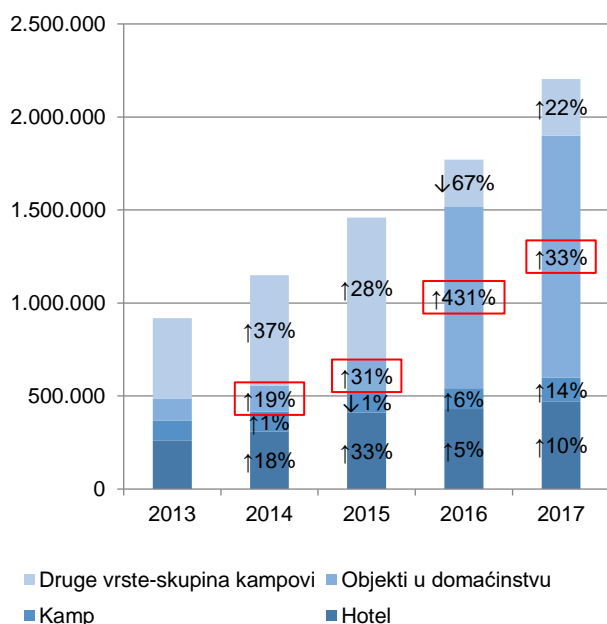
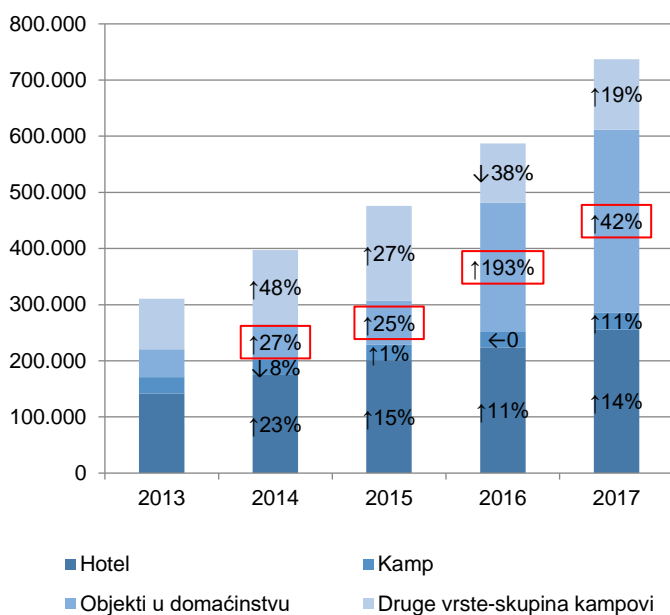
Snažna ekspanzija turizma u gradu Splitu u dobroj mjeri je generirana povećanjem kapaciteta i rezultatima koje ostvaruje smještaj u domaćinstvu. Podaci Turističke zajednice grada Splita (Grafički prikaz 91.) pokazuju da objekti u domaćinstvu ostvaruje najviše stope rasta, pri čemu je potrebno istaknuti 2016.godinu u kojoj je zabilježen rast dolazaka u objekte u domaćinstvu od 193%, te rast ostvarenih noćenja od 431%. U 2017.godini, objekti u domaćinstvu asimilirali su 44.28% turističke potražnje mjereno u dolascima, odnosno 59% mjereno u noćenjima. U tom kontekstu grad Split je pozicioniran neznatno iznad nacionalnog prosjeka od 40.1% dolazaka²³⁷, te znatno iznad nacionalnog prosjeka od 47.4% noćenja za navedene objekte u 2017.godini ²³⁸.

Grafički prikaz 91 Kretanje potražnje s obzirom na tip smještaja, dolasci (lijevo) i noćenja (desno)

²³⁶ Institut za turizam Zagreb (2018). Studija prihvatnih kapaciteta turizma na području Splitsko-dalmatinske županije. URL: <https://www.dalmatia.hr/hr> (2019-7-12)

²³⁷ Prema podacima EUROSTAT-a iz 2016.godine, na razini Europske Unije, udio smještajnih objekata za kratkotrajni najam čini 62% u strukturi smještajnih kapaciteta.

²³⁸ Ministarstvo turizma Republike Hrvatske (2018). Turizam u brojkama 2018, str. 22. URL: [https://mint.gov.hr/UserDocsImages/AA_2018_c-dokumenti/HTZ%20TUB%20HR_%202018%20\(004\).pdf](https://mint.gov.hr/UserDocsImages/AA_2018_c-dokumenti/HTZ%20TUB%20HR_%202018%20(004).pdf) (2019-7-12)

Izvor: vlastita obrada prema podacima Turističke zajednice, Split

Prosječna duljina boravka posjetitelja u gradu Splitu iznosi tri noćenja, pri čemu je potrebno istaknuti da su u 2017.godini u prosjeku najdulje boravili gosti u kampovima i objektima u domaćinstvu. Rezultati TOMAS istraživanja²³⁹ ukazuju da je prosječna duljina boravka ispitanika u RH u 2017.godini bila 8.2 dana, pri čemu je zabilježen trend pada u odnosu na 2014.godinu. Duljina boravka posjetitelja ovisi o velikom broju parametara, te je specifična za svaku turističku destinaciju. Primarno je uvjetovana socio-demografskim profilom i karakteristikama posjetitelja, te karakteristikama turističke destinacije.²⁴⁰

²³⁹ Institut za turizam Zagreb (2018). TOMAS Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj u 2017.godini. URL: <http://www.iztg.hr/hr/institut/projekti/istrazivanja/> (2019-7-12)

²⁴⁰ Carlos Pestana Barros i Luis Pinto Machado (2010). The length of stay in tourism. *Annals of Tourism Research*, 37(3), str. 692-706. DOI:10.1016/j.annals.2009.12.005

Međunarodna studija²⁴¹ koja je uključila 32 destinacije među kojima je i Hrvatska, ukazala je na globalni trend skraćivanja duljine boravka posjetitelja u destinaciji, te na slabljenje utjecaja faktora udaljenosti i omjera putovanja u svrhu obavljanja posla i odmora. Nadalje, promjene u dulji boravka posjetitelja u destinaciji znatno su uvjetovane evolucijom na strani turističke potražnje (pojava novih generacija „Generacija Z“, "Millennials"), ali i strukturnim promjenama u destinaciji kao što su dostupnost jeftinijeg smještaja, te sukladno tome izmjenama u strukturi turističke potražnje.

Tablica 57. Prosječna duljina boravka gostiju u Splitu s obzirom na tip smještaja

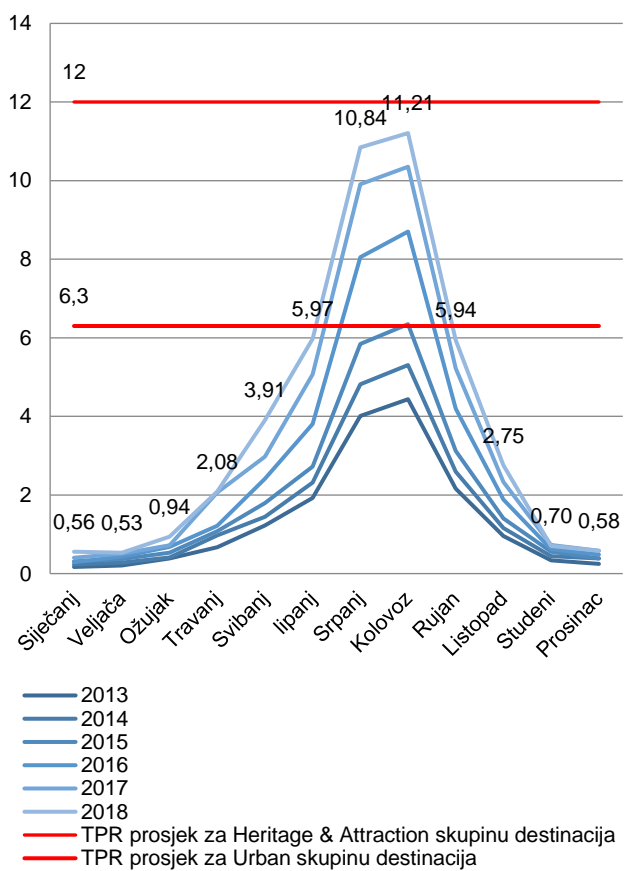
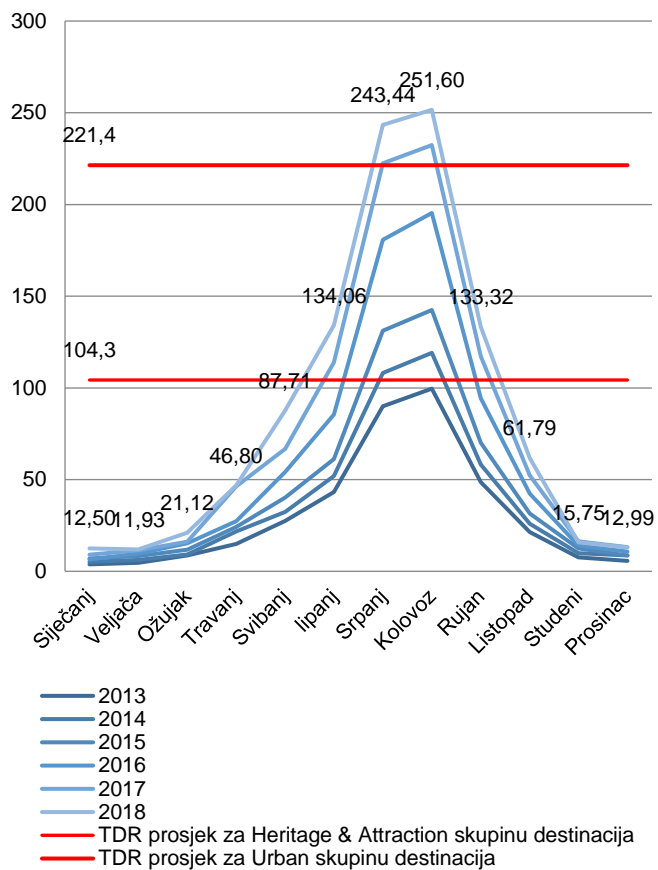
Prosječna duljina boravka	2013	2014	2015	2016	2017
Hotel	1.9	1.8	2.0	1.9	1.8
Kamp	3.6	4.0	3.9	4.1	4.2
Objekti u domaćinstvu	2.4	2.2	2.3	4.2	4.0
Druge vrste-skupina kampovi	4.8	4.5	4.5	2.4	2.4
UKUPNO	3.0	2.9	3.1	3.0	3.0

Izvor: vlastita obrada prema podacima Turističke zajednice, Split

Grafički prikaz 92. Pokazatelji gustoća turizma (eng. TDR Tourism density ratei) (lijevo) i penetracija turizma (eng. TPR Tourism penetration rateii) (desno) u gradu Splitu (2013-2018) uz prikaz referentnih vrijednosti za povijesne i urbane destinacije²⁴²

²⁴¹ Gössling, S., Scott, D., Hall, C.M. (2018). Global trends in length of stay: implications for destination management and climate change. *Journal of Sustainable Tourism*, 26(12), str. 2087-2101. DOI: 10.1080/09669582.2018.1529771

²⁴²Referentne vrijednosti preuzete iz: Gössling, P. i dr. 2018, Research for TRAN Committee - Overtourism: impact and possible policy responses, European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies, Brussels, str. 87.

Izvor: vlastita obrada prema podacima Turističke zajednice, Split

Pokazatelji gustoće turizma ukazuju da grad Split, od 2014.godine, u razdoblju glavne sezone znatno premašuje referentne vrijednosti za povijesne²⁴³ i od 2017.godine za urbane²⁴⁴ destinacije. Navedeno je zabrinjavajuće, posebno ukoliko se u obzir uzmu zaključci iz Studije vezano za procjenu održivog prihvatnog kapaciteta u sezoni, prema kojima postojeća infrastruktura ne podržava daljnje povećanje broja posjetitelja u vrhu sezone²⁴⁵. Nadalje, unatoč tome što pokazatelj penetracije turizma ukazuje na relativno visok broj posjetitelja u donosu na lokalno stanovništvo, s aspekta ovog pokazatelja Split još nije dostigao prosječnu vrijednost referentnih povijesnih²⁴⁶ destinacija. Pri tome je nužno istaknuti da je Studija prihvatnih kapaciteta ukazala na visok indeks iritacije lokalnog stanovništva, te na znatan broj negativnih iskustava stanovnika tijekom ljetne sezone, unatoč čemu je lokalno stanovništvo većinom izrazilo želju za zadržavanje broj turista na postojećoj razini ili povećanje u sezoni do 50%²⁴⁷. Temeljem navedenih podataka moguće je zaključiti da je grad Split s aspekta fizičkih kapaciteta u razdoblju glavne sezone dosegnuo svoj maksimum, dok s aspekta socioloških kapaciteta još uvijek ima vremena za adekvatan zaokret, u kojemu bi buduće politike težile optimizaciji razvoja turizma, ograničavanju rasta u svim aspektima u razdoblju glavne sezone, te jačanju privlačenja potražnje i razvoja proizvoda u razdoblju pred i posezone²⁴⁸.

2.4.1.3.3.2. Dnevni posjetitelji – brodovi na kružnim putovanjima

U turističkoj destinaciji koju karakterizira kontinuirani rast broja dolazaka i noćenja, izrazito je značajno pratiti kretanje broja dnevnih posjetitelja. Prema definiciji Svjetske turističke organizacije, dnevni posjetitelj je osoba koja putuje u određenu destinaciju izvan svog uobičajenog okruženja u razdoblju kraćem od 24 sata, pri čemu u istoj ne ostvaruje noćenje i ne obavlja plaćene aktivnosti²⁴⁹. Jedan od značajnijih generatora dnevnih posjetitelja su brodovi na kružnim putovanjima, segment nautičkog turizma koji je prema Glavnom planu razvoja turizma u SDŽ²⁵⁰ svrstan u kategoriju primarnih turističkih proizvoda na području Splitske rivijere.²⁵¹

²⁴³ Vrijednosti TDR-a za odabrane povijesne destinacije: Venecija 158.4; Prag (stari grad) 99.4; Salzburg (povijesni centar) 396.6; Varšava (povijesni centar) 175.3.

²⁴⁴ Vrijednosti TDR-a za odabrane urbane destinacije: Kopenhagen 315.8; Dublin 228.2; Lisabon 306.8.

²⁴⁵ Institut za turizam Zagreb (2018). Studija prihvatnih kapaciteta turizma na području Splitsko-dalmatinske županije, str.39. URL: <https://www.dalmatia.hr/hr> (2019-7-14)

²⁴⁶ Vrijednosti TPR-a za odabrane povijesne destinacije: (Venecija 25.3; Prag (stari grad) 3.8; Salzburg (povijesni centar) 16.8; Varšava (povijesni centar) 5.2)

²⁴⁷ Institut za turizam Zagreb (2018). Studija prihvatnih kapaciteta turizma na području Splitsko-dalmatinske županije, str.39. URL: <https://www.dalmatia.hr/hr> (2019-7-14)

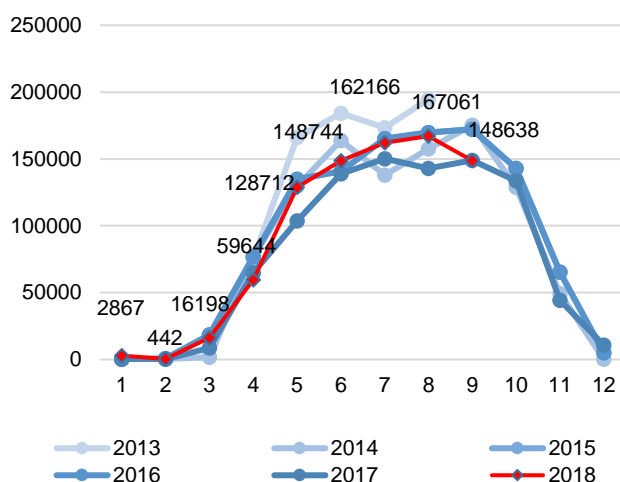
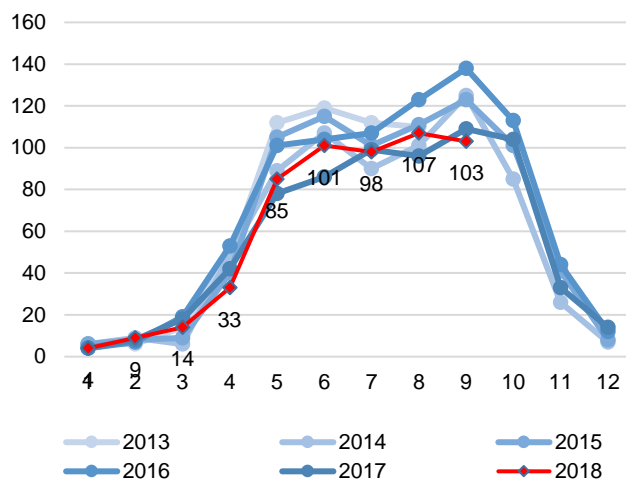
²⁴⁸ Jednoglasan je stav sudionika Fokus grupe da se Split kao turistička destinacija nalazi na dobroj putanji razvoja, međutim daljnji održivi razvoj turizma u ovoj destinaciji zahtjeva participativno planiranje, konsenzus, suradnji između svih dionika te delegiranje i preuzimanje odgovornosti od strane dionika nadležnih za upravljanje razvojem turizma na destinacijskoj razini. Uzimajući u obzir postojeće stanje, dionici Fokus grupe vide Split 2030.godine kao održivu cjelogodišnju turističku destinaciju utemeljenu na unaprijeđenoj kvaliteti svih segmenata turističke ponude, koja je brandirana, autentična, prepoznatljiva na Mediteranu, kapitalizira konkurentne prednosti te je spremna suočiti se sa svim izazovima.

²⁴⁹ Svjetska turistička organizacija UNWTO (2019). Understanding Tourism: Basic Glossary, str. 4. URL: <http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/docpdf/glossaryenrev.pdf> (2019-7-15)

²⁵⁰ Institut za turizam Zagreb (2017). Glavni plan razvoja turizma Splitsko-dalmatinske županije (2017-2027) sa strateškim i operativnim planom marketinga, str. 104. URL: <https://www.dalmatia.hr/hr> (2019-7-15)

²⁵¹ Prema Studiji prihvatnih kapaciteta (str.9) na području Splitsko-dalmatinske županije, klaster Splitska rivijera obuhvaća sljedeće jedinice lokalne samouprave: Split, Kaštela, Omiš, Solin, Trogir, Dugi Rat, Marina Okrug, Podstrana, Seget te Šolta. URL: <https://www.dalmatia.hr/hr> (2019-7-16)

Grafički prikaz 93 Kružna putovanja stranih brodova (lijevo) i putnici (desno) po mjesecima 2013.-2018. u Republici Hrvatskoj

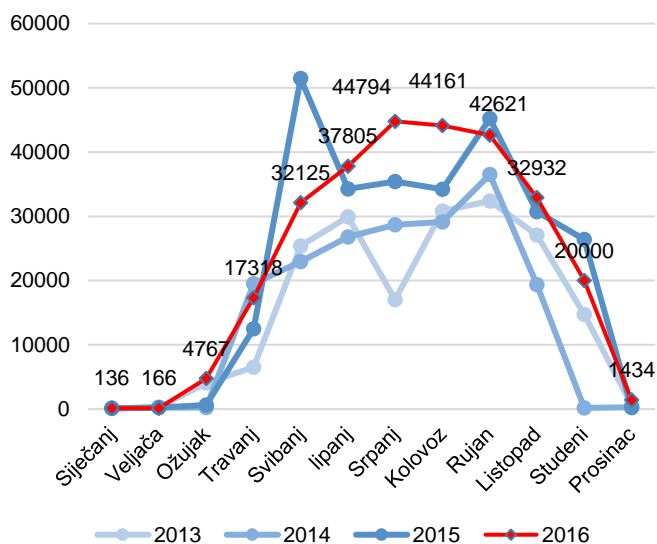
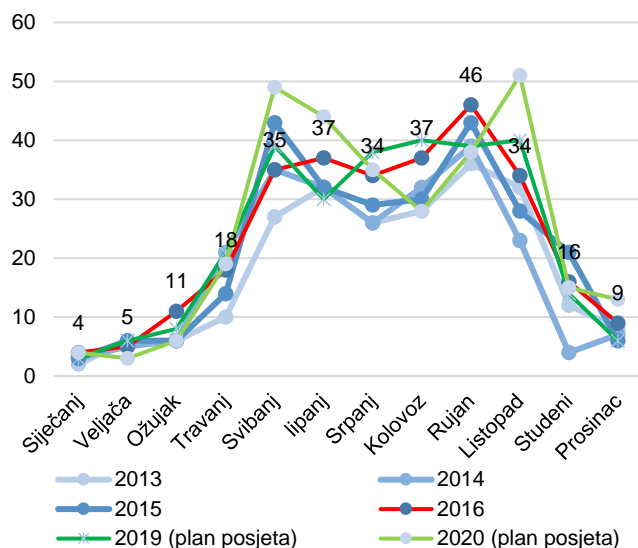

Izvor: vlastita obrada prema podacima Državnog zavoda za statistiku

Agregirani podaci vezano za kružna putovanja stranih brodova i broj putnika na istima na nacionalnoj razini za proteklih pet godina ukazuju na kontinuiranu fluktuaciju istih. U razdoblju od siječnja do rujna 2018.godine, strani brodovi na kružnim putovanjima u RH ostvarili su porast broja putovanja za 2.6%, te porast broja putnika za 4.5% u odnosu na isto razdoblje 2017.godine²⁵², pri čemu je najviše putovanja ostvareno u Dubrovačko-neretvanskoj (55.8%) te Splitsko-dalmatinskoj županiji (24.7%). Nadalje, razvidno je da se kontinuirano najveći broj kružnih putovanja odvija u razdoblju od svibnja do listopada (82.78% u 2017.godini), pri čemu je distribucija putovanja i broja putnika između navedenih mjeseci prilično ujednačena. Navedeno ukazuje na potencijalni doprinos ovog oblika turizma povećanju broja posjetitelja u razdoblju pred i posezone koji bi se mogao ostvariti isključivo promišljenim planiranjem.

Grafički prikaz 94. Kružna putovanja stranih brodova (lijevo) i putnici (desno) po mjesecima 2013.-2016. u Splitu

²⁵² Državni zavod za statistiku (2018). Kružna putovanja stranih brodova u Republici Hrvatskoj u razdoblju od siječnja do rujna 2018, str.2-3. URL: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/04-03-05_05_2018.htm (2019-7-16)

Izvor: vlastita obrada prema podacima Državnog zavoda za statistiku i Lučke uprave Split

Dostupni podaci vezano za brodove na kružnim putovanjima za Split ukazuju na kontinuirani rast u promatranom razdoblju (2013.-16.) mjereno u broju ticanja te u broju putnika. Ukoliko se promatra dulji vremenski period, razvidno je da se u 2016. odnosu na 2006.godinu, broj ticanja povećao za 76.5% (sa 162 na 286), odnosno broj putnika za 492.1% (sa 46999 na 278259).²⁵³ Dostupni podaci vezano za plan posjeta brodova na kružnim putovanjima u gradskoj luci za 2019. i 2020.godinu ukazuju na daljnji trend rasta broja ticanja.²⁵⁴ Navedenom rastu broja putnika zasigurno je doprinijela i izgradnja vanjskih vezova gradske luke, tzv. gata za kruzere.²⁵⁵ Unatoč tome što se Glavni plan razvoja turizma referira na međunarodna brodska kružna putovanja kao na primarni proizvod, potrebno je naglasiti da nije izvršena adekvatna evaluacija navedenog oblika turizma temeljem koje bi se mogle donositi dugoročne razvojne

²⁵³ Lučka uprava Split (2018). Statistički podaci: Brodovi na kružnim putovanjima od 2002.g. do 2016.g. URL: <https://portsplit.hr/luka-split/statistike/> (2019-7-17)

²⁵⁴ Lučka uprava Split (2019). Plan posjeta brodova na kružnim putovanjima u gradskoj luci za 2019. i 2020. godinu. URL: <https://portsplit.hr/luka-split/statistike/> (2019-7-17)

²⁵⁵ Turistička zajednica grada Splita (2017). Strateški marketinški plan destinacije Split 2017-2022, str. 54. URL: <https://visitsplit.com/> (2019-7-17)

odluke. Nadalje, u dijelu Glavnog plana koji se bavi smjernicama za unaprjeđenje i proširenje proizvoda date su nekritički preporuke vezano za unaprjeđenje infrastrukture te pozicioniranje Splita kao luke ukrcaja za brodove na međunarodnim kružnim putovanjima, bez adekvatnog propitivanja u kojoj mjeri razvoj turizma krstarenja predstavlja komplement i dodanu vrijednost postojećem turističkom proizvodu grada Splita, te kakvi su učinci razvoja takvog oblika turizma vodeći se pri tome realnim ograničenjima i limitima prostora koji su jasno naznačeni u Studiji prihvatnih kapaciteta turizma na području Splitsko-dalmatinske županije.²⁵⁶ Uzimajući u obzir okolnosti u kojima se nalaze i izazove s kojima se susreću atraktivne Mediteranske destinacije koje imaju iskustvo razvoja turizma krstarenja te uvažavajući globalne uvjete, prije svega klimatske promjene, odluci o razvrstavanju ovog oblika turizma u segment primarnih proizvoda treba prethoditi sveobuhvatna analiza razvojnih učinaka.²⁵⁷

2.4.1.3.4. Nautički i poslovni turizam

Portfelj primarnih turističkih proizvoda Splitsko-dalmatinske županije prema Glavnom planu razvoja turizma (2017-2027) čine sunce i more, baština (kulturni), jahting (nautički), gastronomija te pješačenje. Kada se promatraju turistički proizvodi prema turističkim klasterima županije, za područje Splitske rivijere, kao primarni proizvodi istaknuti su sunce i more, krusing, gradski turizam, turizam baštine, turizam događanja, gastronomski turizam, te planinarenje.²⁵⁸

U tom kontekstu, uz prethodno obrađene brodove na međunarodnim kružnim putovanjima, potrebno se kratko referirati i na rastući značaj domaćih krstaša.

Nautički turizam na području Splitsko-dalmatinske županije karakterizira kontinuirani rast. Prema podacima dostupnim iz Analiza turističke sezone²⁵⁹ razvidno je da se u 2018.godini po ostvarenom broju dolazaka (udio od 44.06%) i noćenja (udio 44.43%) nautičara SDŽ nalazi na prvom mjestu. U razdoblju od 2014. do 2018.godine, broj dolazaka nautičara u SDŽ porastao je za 57.63%, a broj ostvarenih noćenja za 52.64%²⁶⁰. Uz jahting, koji prema Glavnom planu razvoja turizma ne predstavlja primarni proizvod Klastera Splitska rivijera, te prethodno referirane brodove na međunarodnim krstarenjima, Split postaje sve atraktivnija luka za domaći krstarenja. Radi se o ponudi višednevnih kružnih i izletničkih putovanja na tradicionalnim jedrenjacima u unutarnjim morima hrvatskog Jadrana.²⁶¹ Evaluacija infrastrukture za domaći krstarenja u relevantnim destinacijama klastera Splitska rivijera, ukazuje da su gradovi Trogir i Split tržišno nespremni za adekvatan prihvata istih, dok je grad Omiš ocijenjen kao tržišno spreman²⁶². Potrebno je istaknuti da se radi o atraktivnom tržišnom segmentu čiji su prosječni dnevni izdaci po osobi za usluge koje nisu uključene u cijenu krstarenja 88 eura, što je znatno više od prosječne dnevne potrošnje po osobi na nacionalnoj razini²⁶³ (78.77 eura). Nadalje, struktura potrošnje ukazuje da postoji znatan prostor za unaprjeđenje iste posebno u kontekstu usluga organiziranih izleta (trenutno 2 eura ili

²⁵⁶ Institut za turizam Zagreb (2018). Studija prihvatnih kapaciteta turizma na području Splitsko-dalmatinske županije, str.37-39. URL: <https://www.dalmatia.hr/hr> (2019-7-17)

²⁵⁷ Članovi Fokus grupe podržavaju održiv pristup razvoju turizma krstarenja, koji će biti utemeljen na objektivnoj procjeni njegovih učinaka te strateškom participativnom planiranju njegovog razvoja.

²⁵⁸ Institut za turizam Zagreb (2017). Glavni plan razvoja turizma Splitsko-dalmatinske županije (2017-2027) sa strateškim i operativnim planom marketinga, str. 103-104. URL: <https://www.dalmatia.hr/hr> (2019-7-17)

²⁵⁹ Splitsko-dalmatinska županija (2014-2018). Analiza turističke sezone i osnovne smjernice za pripremu naredne: više godišnjih izvještaja (2014; 2015; 2016; 2017;2018). URL: <https://www.dalmatia.hr/hr> (2019-7-17)

²⁶⁰ Ibidem

²⁶¹ Institut za turizam Zagreb (2017). Glavni plan razvoja turizma Splitsko-dalmatinske županije (2017-2027) sa strateškim i operativnim planom marketinga, str. 113. URL: <https://www.dalmatia.hr/hr> (2019-7-17)

²⁶² Ibidem, str. 114.

²⁶³ Institut za turizam Zagreb (2018). TOMAS Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj u 2017.godini. URL: <http://www.iztg.hr/hr/institut/projekti/istravanje/> (2019-7-17)

2%), te sporta i rekreacije (trenutno 1 eura ili 1%) koje se navedenim posjetiteljima mogu pružati za vrijeme boravka u luci. U tom kontekstu je i u Glavnom planu naznačena potreba za obogaćivanje proizvoda domaćih krstarenja i unaprjeđenjem destinacijske ponuda kako bi se postigli što veći ekonomski efekti.

Poslovni turizam proširuje klasičnu ponudu kongresnog turizma na izložbe, sastanke, poticajna putovanja, seminare, stručna usavršavanja, teambuilding-e i slično²⁶⁴. Prema Glavnom planu, ovaj oblik turizma ubraja se u skupinu sekundarnih proizvoda pri čemu su destinacijska atraktivnost i dostupnost temeljne pretpostavke s kojima SDŽ raspolaže, a koje su relevantne za razvoj poslovnog turizma (u kontekstu skupova asocijacija i korporacija). Relativni izazovi u procesu razvoja poslovnog turizma su nerazvijenost i ne-integriranost destinacijske ponude, te nedostatak kongresnih centara. Pri tome je potrebno istaknuti da trenutno tržište karakterizira pad broja velikih poslovnih skupova i rast broja manjih koje može zadovoljiti postojeća kongresna ponuda. Prema podacima Međunarodnog udruženja za kongrese i konvencije²⁶⁵ sa 102 organizirana skupa, Republika Hrvatska se nalazi na 38. mjestu u međunarodnim okvirima, te na 20. mjestu u Europi. Split se u konkurenciji europskih gradova, sa 10 organiziranih skupova²⁶⁶, nalazi na 133. mjestu, daleko iza Zagreba (44 skupa, 28. mjesto) i Dubrovnika (31 skup, 49. mjesto), vodećih hrvatskih kongresnih destinacija.

2.4.1.3.5. Struktura posjetitelja po zemlji porijekla

Ukoliko se promotri distribucija posjetitelja s obzirom na nacionalnost u razdoblju od 2013. do 2017.godine u gradu Splitu, razvidno je da se ne događaju značajnije promjene na ključnim tržištima, te da gotovo sva tržišta karakterizira kontinuirani rast broja noćenja. Od značajnijih promjena potrebno je istaknuti ulazak Nizozemske u 2016.godini na drugo mjesto po broju ostvarenih noćenja (izlazak Njemačke iz top 10 tržišta), te ulazak Finske na deseto mjesto u 2017.godini (izlazak Italije sa liste top 10 tržišta). Posjetitelji sa deset vodećih tržišta u prosjeku ostvaruju 59% od cjelokupnog broja noćenja u Splitu, te prosječnu kumulativnu stopu rasta od 27.9% u 2017.godini.

Prema podacima iz 2017.godine, najveći broj noćenja u gradu Splitu ostvarili su posjetitelji iz Ujedinjenog kraljevstva (260.080). U promatranom razdoblju (2013.-17.), prosječna stopa rasta broja noćenja posjetitelja s ovog tržišta iznosila je 41.5%. Na drugom mjestu nalaze se posjetitelji iz Nizozemske sa 189.805 ostvarenih noćenja, dok se na trećem i četvrtom mjestu nalaze posjetitelji iz SAD-a (169.560) i RH (155.599). Intenzitet rasta broja noćenja sa vodećih tržišta u proteklih nekoliko

²⁶⁴ Institut za turizam Zagreb (2017). Glavni plan razvoja turizma Splitsko-dalmatinske županije (2017-2027) sa strateškim i operativnim planom marketinga, str. 133. URL: <https://www.dalmatia.hr/hr> (2019-7-17)

²⁶⁵ ICCA International Congress and Convention Association (2018). ICCA Statistics Report, Country & City Rankings. URL: <https://www.iccaworld.org/newsarchives/archivedetails.cfm?id=935584> (2019-7-17)

²⁶⁶ ICCA u obzir uzima međunarodne skupove koji zadovoljavaju sljedeće kriterije:

- A. organizirani su ili sponzorirani od strane međunarodne organizacije koja je uključena u Uniju međunarodnih organizacija (*UIA, Union of International Associations*), te ima barem 50 sudionika.
- B. nisu organizirani od strane organizacije koju sponzorira Unija, međutim imaju značajan i prepoznatljiv međunarodni utjecaj, te: barem 40% sudionika iz zemalja koje nisu zemlja domaćin, barem 5 nacionalnosti je zastupljeno, traju barem 3 dana, te okupljaju barem 300 sudionika.
- C. nisu organizirani ni sponzorirani od strane međunarodnih organizacija, međutim imaju značajan i prepoznatljiv međunarodni utjecaj, te: barem 40% sudionika iz zemalja koje nisu zemlja domaćin, barem 5 nacionalnosti je zastupljeno, traju barem 2 dana, te okupljaju barem 250 sudionika.

godina ukazuje na ubrzanost rasta turizma na području grada Splita, što potencijalno znatno otežava proces donošenja i provođenja strateških odluka.

Tablica 58. Distribucija posjetitelja po nacionalnosti 2013-2017, prikaz indeksa promjene broja noćenja (N) za 10 vodećih tržišta

		2013		2014			2015			2016			2017	
		N		N	13/14		N	15/16		N	16/15		N	17/16
1	RH	93.451	RH	103.382	111%	UK	129.670	146%	UK	202.005	156%	UK	260.080	129%
2	DE	89.168	DE	102.663	115%	RH	126.031	124%	NZ	154.928	11952%	NZ	189.805	123%
3	UK	65.680	UK	88.694	135%	DE	116.849	114%	RH	151.081	120%	SA	169.560	142%
4	PL	58.167	SA	63.632	134%	SA	85.556	134%	SA	119.498	140%	RH	155.599	13%
5	FR	56.631	FR	63.199	112%	FR	78.553	124%	FR	108.954	139%	FR	145.729	134%
6	SA	47.456	PL	61.612	16%	PL	63.313	13%	PL	87.965	139%	PL	116.738	133%
7	IT	36.589	IT	44.422	121%	IT	50.866	115%	AUT	65.068	134%	AUT	84.155	129%
8	AUT	33.737	AUT	44.068	131%	AUT	48.694	110%	SE	58.415	149%	SE	74.577	128%
9	NL	30.945	NL	37.299	121%	NL	48.643	130%	NL	58.016	119%	NL	74.019	128%
10	NO	28.105	SE	36.964	139%	SE	39.336	16%	IT	56.883	112%	FI	65.451	130%
ΣN sva tržišta		914055		1111379			1353957			1791509			2231914	
% udio 10 ključni		59,07		58,12			58,16			59,33			59,85	

tržišta u ΣN													
	RH - Hrvatska, DE - Njemačka, UK - Ujedinjeno Kraljevstvo, PL - Poljska, FR - Francuska, SAD - Sjedinjene Američke Države, IT - Italija, AUT - Australija, NL - Nizozemska, NO - Norveška, SE - Švedska, NZ - Novi Zeland, FI - Finska												

Izvor: vlastita obrada prema podacima Turističke zajednice, Split

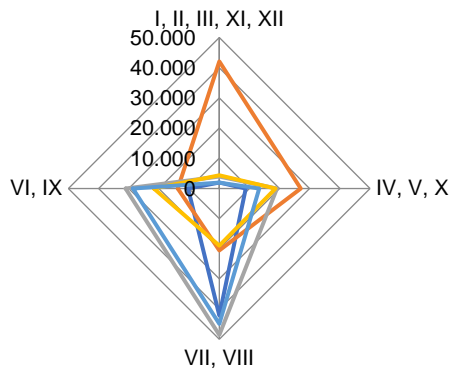
Komparacija rezultata ostvarenih u gradu Splitu sa rezultatima ostvarenim na razini Splitsko-dalmatinske županije ukazuje na znatnu razliku u strukturi ključnih tržišta. Naime, prema podacima iz Analize turističke sezone 2017.godine²⁶⁷, ključna emitivna tržišta za Splitsko-dalmatinsku županiju su Poljska (sveukupno ostvarena 2.298.729 noćenja), Njemačka (2.091.206 noćenja), Skandinavija (1.785.153 noćenja), Češka (1.739.890 noćenja), te Hrvatska (943.300 noćenja). Unatoč tome što se Hrvatska turistička promocija posljednjih nekoliko godina okreće i brojnim novim, rastući i dalekim tržištima, glavna europska emitivna tržišta ostaju najvažnija za rast turističkog prometa na području SDŽ. Nadalje, prema smjernicama u Strateškom marketinškom planu²⁶⁸, ključna emitivna tržišta na koja bi Turistička zajednica grada Splita trebala usmjeriti svoje distribucijske i marketinške kanale u velikoj mjeri se podudaraju s aktualnim stanjem. Naime, kao ključna tržišta navedeni su Ujedinjeno Kraljevstvo, Njemačka, SAD, Francuska te Italija, dakle destinacije koje se i prema trenutnim podacima nalaze u skupini vodećih tržišta. Osim navedenih, Strateški marketinški plan ukazuje na potencijalni značaj koji Skandinavske zemlje i Južna Koreja imaju u vremenskoj redistribuciji turističkih tijekova. Prema podacima iz 2017.godine, posjetitelji iz Južne Koreje ostvarili su 37.689 noćenja, pri čemu je 24.8% ostvareno u razdoblju glavne sezone (srpanj i kolovoz). Od Skandinavski zemalja, u 2017.godini se u top 10 nalazi isključivo Švedska (stopa rasta od 28%), dok se Danska sa 25.834 evidentirana noćenja nalazi na 24. te Norveška sa 12.893 na 34. mjestu. Potrebno je istaknuti da je u periodu 2014-2017 na tržištu Danske evidentiran kontinuirani rast broj noćenja (↑111.06%), dok se u slučaju Norveške radi o znatnom padu (↓54.13%).

Grafički prikaz 95. Sezonska distribucija ostvarenih noćenja pet ključnih tržišta, 2014.-17.

²⁶⁷ Splitsko-dalmatinska županija (2018). Analiza turističke sezone i osnovne smjernice za pripremu naredne: godišnji izvještaj za 2017.godinu, str.32-35. URL: <https://www.dalmatia.hr/hr> (2019-7-17)

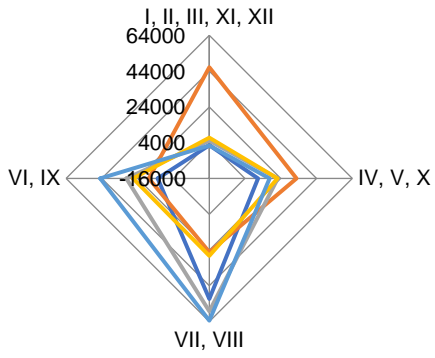
²⁶⁸ Turistička zajednica grada Splita (2017). Strateški marketinški plan destinacije Split 2017-2022, str. 93-94. URL: <https://visitsplit.com/> (2019-7-17)

2014

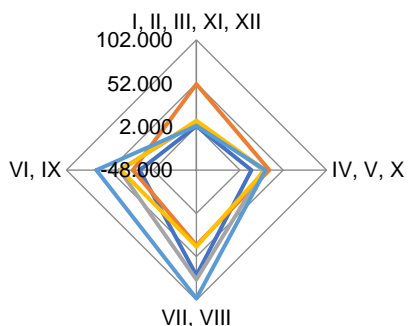
— FRANCUSKA
— HRVATSKA
— NJEMAČKA

2015

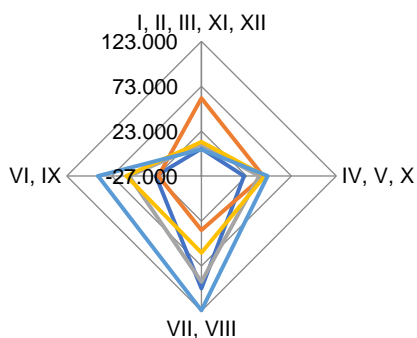

— FRANCUSKA
— HRVATSKA

2016

— FRANCUSKA
— HRVATSKA
— NOVI ZELAND

2017

— FRANCUSKA
— HRVATSKA
— NOVI ZELAND

Izvor. vlastita obrada prema podacima Turističke zajednice, Split

Grafički prikaz 95. prikazuje sezonsku distribuciju ostvarenih noćenja na pet ključnih tržišta u razdoblju od 2014. do 2017.godine. Iz navedenog je moguće zaključiti kako je u promatranom razdoblju došlo do promjene u strukturi ključnih tržišta. Naime, u 2016.godini Njemačku je zamijenio Novi Zeland. Nadalje, razvidno je da od pet promatranih tržišta, posjetitelji iz Republike Hrvatske ostvaruju najveći broj noćenja u razdoblju izvan sezone, dakle siječnju, veljači, ožujku, studenom i prosincu. Ostvarena noćenja posjetitelja iz SAD-a su gotovo ravnomjerno distribuirana između predsezone, glavne sezone i posezone, pri čemu neznatni primat ipak ima glavna sezona. Noćenja posjetitelja iz Francuske, Velike Britanije i Novog Zelanda primarno se realiziraju u razdoblju glavne sezone, te manjim dijelom u razdoblju lipnja i rujna.

2.4.1.3.5.1. Osvrt na karakteristike i motive aktualne potražnje

Posljednje relevantno istraživanje vezano za karakteristike i motive aktualne potražnje provedeno je 2016.godine u sklopu izrade Strateškog marketinškog plana destinacije Split 2017-22. Istraživanje je provedeno na uzorku od 1150 ispitanika iz 40 zemalja, u razdoblju predsezone (21% uzorka), glavne

sezone (43% uzorka), i posezone (36% uzorka)²⁶⁹, te se fokusira na ispitivanje zadovoljstva i značaja pojedinih elemenata turističke ponude i destinacije, te obilježjima kupovnog ponašanja posjetitelja.

Rezultati istraživanja ukazuju da najveći broj posjetitelja grada Splita u predsezoni i glavnoj sezoni putuje 1-2 puta godišnje, dok posjetitelji iz posezone najčešće putuju 3-5 puta godišnje, pri čemu je prosječno trajanje kratkih putovanja 2-3 dana, dok je kod dugih putovanja teže odrediti trajanje. Split je glavna destinacija putovanja za relativno manji broj ispitanika (25,2%-38,5%), budući da većina ispitanika (preko 60%) posjećuje tijekom putovanja veći broj destinacija. Navedeno je u skladu s trendom rasta udjela regionalnih kružnih putovanja.²⁷⁰ Najčešći motivi putovanja su kultura i povijest, priroda te aktivni odmor, dok su najmanje zastupljeni motivi zdravlje, wellness, posao te noćni život. Posjetitelji u predsezoni najčešće odabiru smještaj u velikim hotelima i apartmanima/kućama, dok posjetitelji u sezoni i posezoni najčešće borave u apartmanima/kućama i malim hotelima. Split kao turistička destinacija najviše privlači posjetitelje koji borave u srednjoj kategoriji smještaja, pri čemu u sezoni raste udio onih koji preferiraju nižu kategoriju smještaja. Najveći udio posjetitelja ostvaruje potrošnju od 21€-50€ (48% u glavnoj sezoni), te 51€-100€ (32,6% u glavnoj sezoni). Najznačajniji izvori informacija u sva tri promatrana razdoblja su preporuke prijatelja, specijalizirane internet stranice te filmovi i reportaže. Vezano za obilježja idealne destinacije, posjetitelji su istaknuli da su u gradu Splitu najznačajnija obilježja (u sve tri sezone) kultura i povijest, atmosfera i duh, vrijednost za novac te smještaj. Najčešće pozitivne asocijacije u kontekstu Splita vezuju se uz povijest i kultura, more, ljeto i plaže, dok se negativne asocijacije vezuju uz noćni život, mlade, sport, rekreaciju i promet. Prosječna ocjena zadovoljstva elementima ponude Splita nema značajnije oscilacije tijekom sezona, te se na skali od 1 do 5 kreće u rasponu od 3.21 do 4.38. Najbolje ocijenjeni elementi ponude su atmosfera i duh, kultura i povijest, te ponuda okolice destinacije, dok su najlošije ocijenjeni elementi autohtonost ponude, dostupnost medicinskih, wellness – beauty usluga, te raznolikost sportsko-rekreacijske ponude.

2.4.1.3.6. Analiza relevantnih trendova u području turističke potražnje do 2020. godine s osvrtom na COVID-19 u 2020. godini

Na međunarodnoj razini turizam karakterizira kontinuirani rast. Prema podacima Svjetske turističke organizacije (UNWTO), u 2017.godini ostvaren je rast međunarodnih dolazaka od 7%, što je najviša stopa rasta od globalne ekonomske krize, te znatno više u odnosu na 3.8% koliko je iznosila predviđena godišnja stopa rasta za period od 2010. do 2020.godine.²⁷¹ U istoj godini evidentirano je ukupno 1,326 milijuna međunarodnih dolazaka. Na regionalnoj razini, najviše stope rasta su ostvarile Europa (8.4%) i Afrika (8.6%), dok ostale regije također bilježe rast međutim nešto ispod svjetskog prosjeka od 7% (Azija i Pacifik 5.6%; Amerika 4.8%; Srednji Istok 4.6%) (Tablica 59). Gledano s aspekta tržišnog udjela u međunarodnim dolascima, najznačajnija svjetska turistička regija je i dalje Europa s 51% tržišnog udjela u 2017.godini, slijede je Azija i Pacifik (24%), Amerika (16%), Afrika (5%) te Srednji Istok (4%). Pozitivni rezultati na globalnoj razini rezultat su rasta u svim regijama uključujući i one koje su donedavno bile sigurnosno ugrožene, oporavka svjetskog gospodarstva koji je rezultirao rastom potražnje, jačanja novih tržišta poput Indije, te oporavka Rusije i Brazila.²⁷²

Tablica 59 Međunarodni turistički dolasci u ključnim regijama, subregijama Europe te u RH

²⁶⁹ U nastavku ovog poglavlja se nalazi kratak osvrt na rezultate provedenog istraživanja vezano za motive i kupovno ponašanje turista. Turistička zajednica grada Splita (2017), Strateški marketinški plan destinacije Split 2017-2022, str. 59-66. URL: <https://visitsplit.com/> (2019-7-17)

²⁷⁰ OECD (2018). Tourism Trends and Policies 2018, OECD Publishing, Paris, str. 25-93.

²⁷¹ Svjetska turistička organizacija UNWTO (2018). Tourism Highlights 2018, str. 4. URL: <http://www2.unwto.org/publication/unwto-tourism-highlights-2018-edition> (2019-7-10)

²⁷² Ibidem

		Međunarodni dolasci u milijunima							Tržišni udio (%)	Stopa promjene		Prosječna godišnja stopa rasta (%)
		1995	2000	2005	2010	2015	2016	2017		2017*	16/15	
		531	680	809	952	1195	1240	1326	100	3.8	7	4.2
Svijet		531	680	809	952	1195	1240	1326	100	3.8	7	4.2
Europa		308.5	392.9	452.7	487.7	605.1	619.5	671.7	51	2.4	8.4	3.3
	Sjeverna	36.4	44.8	54.7	56.6	69.8	73.8	77.8	6	5.8	5.5	3
	Zapadna	112.2	139.7	141.7	154.4	181.5	181.6	192.7	15	0	6.1	2.6
	Centralna/Istočna	58.9	69.6	95.3	98.6	122.4	127.1	133.7	10	3.8	5.3	2.9
	Južna/Mediteran	100.9	139	161.1	178.1	231.4	237.1	267.4	20	2.4	12.8	4.3
	EU28	271	336.8	367.5	383	478.6	500.4	538.7	41	4.6	7.7	3.2
	Hrvatska	-	-	-	9.111	12.683	13.809	15.593	2.3	8.9	12.9	-
Azija i Pacifik		82	110.4	154.1	208.2	284.1	306	323.1	24	7.7	5.6	6.4
Amerika		108.9	128.2	133.3	150.4	194.1	201.3	210.9	16	3.7	4.8	3.9
Afrika		18.7	26.2	34.8	50.4	53.6	57.7	62.7	5	7.8	8.6	5
Srednji Istok		12.7	22.4	33.7	55.4	58.1	55.6	58.1	4	-4.4	4.6	4.7
*Procjena podataka												

Izvor: vlastita obrada prema podacima Svjetske turističke organizacije

U kontekstu subregija na području Europe, najznačajnije rezultate ostvaruju Južna Europa i Mediteran. U 2017. godini, ova regija drži 20% tržišnog udjela, te ostvaruje stopu rasta od 12.8%, pri čemu prosječna stopa rasta za razdoblje od 2005. do 2017. godine iznosi 4.3%. Izdvojeno, područje Europske Unije (EU28) čini 41% tržišnog udjela, te ostvaruje prosječnu petogodišnju stopu rasta od 3.2%.

Najznačajniji generatori turističke potražnje su razvijene ekonomije uključujući Europu, Ameriku, te Aziju i Pacifik. Međutim, primarno zbog rasta raspoloživog dohotka, posljednja dva desetljeća evidentan je i značajniji utjecaj rastućih ekonomija poput Azije, Središnje i Istočne Europe, Srednjeg Istoka, Afrike i Latinske Amerike.²⁷³ Na međunarodnoj razini, Europa je najznačajnija emitivna i receptivna regija

²⁷³ Svjetska turistička organizacija UNWTO (2018). European Union Tourism Trends, UNWTO, Madrid, str. 29. URL: <http://www2.unwto.org/publication/european-union-tourism-trends> (2019-7-17)

(emitivni udio: 50% u 2016.godini), slijede je Azija i Pacifik (26%), te Amerika (18%). Uz rast, jedno od bitnih obilježja aktualnih turističkih tijekova su intra-regionalna putovanja. U 2016.godini Europa je generirala ukupno 618 milijuna dolazaka, od čega je 84% (521 milijun) realizirano u europskim destinacijama, odnosno 417 milijuna na području Europske Unije te 103 milijuna na području europskih destinacija koje nisu članice EU²⁷⁴. Detaljnija analiza kretanja na području Europe u navedenoj godini ukazuju da je od 521 milijun realiziranih dolazaka na području Europe, 69.3% generirano od strane EU emitivnih tržišta, te realizirano na području EU tržišta. Gledano s aspekta turističke potrošnje, najznačajnija emitivna tržišta su Kina, Amerika, Njemačka, Velika Britanija i Francuska. Potrošnja kineskih posjetitelja u 2016.godini iznosila je 236 milijardi dolara, pri čemu je ista porasla za 12% u odnosu na godinu prije. I na ostalim tržištima evidentan je rast potrošnje. Europa kao emitivna destinacija generira 35% svjetske turističke potrošnje, od čega je kumulativno najznačajnija potrošnja šest zapadno europskih EU zemalja (154 milijarde eura u 2016.godini), te pet sjeverno europskih EU zemalja (90 milijardi eura u 2016.godini). Kada se promatraju za Europu relevantna europska tržišta izvan EU, ista su u 2016.godini generirala ukupno 78 milijardi eura potrošnje, što predstavlja pad od 9 milijardi u odnosu na 2015.godinu. Navedeni pad prvenstveno je uzrokovan smanjenjem potražnje iz Rusije i Turske.²⁷⁵

Za mediteranske (Hrvatska, Malta, Španjolska, Portugal) te zapadno europske destinacije (Luksemburg, Belgija, Austrija, Nizozemska) ključnu ulogu imaju intra-EU emitivna tržišta, budući da navedene destinacije ostvaruju preko 80% međunarodnih dolazaka upravo sa EU emitivnih tržišta.

Unatoč tome što se odvijaju postepeno, promjene u sferi ekonomskog, društvenog, političkog, okolišnog i tehnološkog okruženja donose nove izazove, prilike i prijetnje te dugoročno i temeljito utječu na ljudske aktivnosti, procese i percepciju, a samim time i na kretanja u turizmu. Prema Organizaciji za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD), četiri su temeljna megatrenda koja će imati značajan i relevantan utjecaj na turizam: (1) evolucija turističke potražnje, (2) održivi rast turizma, (3) tehnološki napredak, te (4) mobilnost.²⁷⁶

Evolucija turističke potražnje povezana je s očekivanim rastom raspoloživog dohotka te obrazovanja u rastućim ekonomijama, starenjem globalne populacije te pojavom novih skupina potrošača. Primarni utjecaj na turističku potražnju generirati će demografske promjene, a manifestirati će se u globalnoj ekspanziji srednjeg staleža, starenju populacije, te pojavi novih generacija. Navedeni faktori u trenutnim okolnostima predstavljaju priliku za rast i razvoj turizma.

Rast srednjeg staleža podrazumijeva povećanje udjela stanovništva s višom razinom kupovne moći, što s unaprjeđenjem tehnologije podrazumijeva veću dostupnost i konzumaciju usluga i proizvoda. U kontekstu planiranja razvoja turizma, nužno je uzeti u obzir da će najsnažniji utjecaj na turističku potražnju zasigurno generirati pripadnici srednjeg staleža u Aziji. Nadalje, rast srednjeg staleža je podložan utjecaju geopolitičkih, makroekonomskih nestabilnosti i tehnološkog napretka. Povećanje prosječne starosti, te smanjenje nataliteta odražavaju se na globalno starenje populacije. Prema predviđanjima OECD-a, u sljedećih 35 godina očekuje se da će se udio populacije starije od 60 godina gotovo udvostručiti. U tom kontekstu logično je očekivati rast potražnje za uslugama koje konzumiraju pripadnici starije populacije, među ostalim i turističkim. Za kreatora turističke politike pitanja vezana za transport do destinacije i unutar destinacije, dostupnost²⁷⁷, diseminaciju informacija postati će pitanja od strateške važnosti. Pripadnici generacije Z (rođeni u kasnim 1990-tim i ranim 2010-tim) i Millennial

²⁷⁴ Ibidem

²⁷⁵ Svjetska turistička organizacija UNWTO (2017). European Union Short-Term Tourism Trends, Vol. 1. URL: <http://www2.unwto.org/publication/european-union-short-term-tourism-trends-volume-1-2017-2> (2019-7-17)

²⁷⁶ OECD (2018). Tourism Trends and Policies 2018, OECD Publishing, Paris, str. 61-89.

²⁷⁷ Dostupnost u ovom kontekstu odnosi se na dostupnost turističkih sadržaja, atrakcija i infrastrukture osobama smanjene ili ograničene pokretljivosti. Barcelona je razvila internet stranicu <http://www.barcelona-access.com/?idioma=3> na kojoj su sadržane informacije koje su relevantne za navedeni tržišni segment, među ostalim informacije vezano za prilagođeni transport, znamenitosti, usluge te smještajne objekte.

(rođeni ranim 1980tim do sredine 1990-tih) činiti će značajan tržišni segment sljedećih dvadeset godina. Radi se o generacijama koje su odrasle pod utjecajem tehnologije i interneta, koji imaju ključnu ulogu u načinu na koji prikupljaju informacije, kupuju te u konačnici dijele dojmove o konzumiranim turističkim proizvodima. Od kreatora turističke politike se očekuje da se prilagode tržišnim promjenama kako bi zadovoljili specifične potrebe ovih tržišnih segmenata. Prevlast navedenih segmenata te njihova potražnja za jedinstvenim, prilagodljivim i održivim turističkim doživljajima kreira priliku za odmak od tradicionalnog 3S (eng. Sun, Sea, Sand) turizma. U tom kontekstu, kako bi kapitalizirali novonastale prilike, kreatori politika će morati razviti rješenja za povezivanje i usmjeravanje turista u udaljene ili manje razvijene destinacije, kreirati raznolika, prepoznatljiva turistička iskustava izvan žarišnih turističkih destinacija, te poticati socio-kulturni i ekonomski razvoj lokalne zajednice.

U kontekstu megatrenda održivog rasta turizma za turističku potražnju je relevantno istaknuti rast individualne sklonosti plaćanju pripadnika generacije Millennial viših cijena za održive turističke proizvode i brandove koji u svoje poslovanje integriraju načela održivosti.

Nadalje, u kontekstu tehnološkog napretka, relevantno je za turističku potražnju istaknuti da nove tehnologije (npr. digitalne platforme, proširena i virtualna stvarnost) omogućuju kreiranje i distribuciju jedinstvenih korisniku prilagođenih turističkih proizvoda i iskustava. U tom kontekstu turističke destinacije trebaju razmišljati o kreiranju specifičnih strateških dokumenata koji će biti usmjereni na ulogu tehnologija u kreiranju, distribuciji i marketingu destinacijskog proizvoda.²⁷⁸ Navedeno treba biti u skladu s željenom vizijom razvoja turizma na određenom području. Naime, destinacije mogu težiti tradicionalnom pristupu oblikovanja i distribucije proizvoda kako bi zadržale autentičnost i ograničile masovnost turizma. Osim navedenog, potrebno je naglasiti da tehnologije znatno utječu na lanac vrijednosti u turizmu.²⁷⁹ Naime, pojava novih modela poslovanja (primjerice Airbnb i UBER) generirala je neizvjesnost za tradicionalne pružatelje usluga (primjerice tradicionalne agencije i taksi službe). U tom kontekstu nužna je adekvatna komunikacija i suradnja između javnih i privatnih dionika u turizmu kako bi se definirali razvojni prioriteti i kreirala rješenja koja će omogućiti adekvatan razvoj i kvalitetnije usluge za krajnje korisnike.

U kontekstu mobilnosti potrebno je istaknuti da učinkovita prometna rješenja olakšavaju pristupačnost te kretanjima posjetitelja unutar destinacije, čime ujedno utječu na njihovo zadovoljstvo, te doprinose osiguravanju ekonomske isplativosti lokalnog prometnog sustava.²⁸⁰ U tom kontekstu, svaka jedinica lokalne samouprave u kojoj je turizam prioritetna strateška djelatnost u procesu planiranja i razvoja prometne infrastrukture mora osigurati zadovoljenje turističkih razvojnih potreba. Na taj način se na makro-destinacijskoj razini osigurava maksimiziranje i disperzija pozitivnih socio-ekonomskih učinaka razvoja turizma, a na mikro razini konkurentnosti te disperzija turizma i učinaka izvan žarišnog detonacijskog centra.

U 2020. godini pozitivan trend rasta globalne turističke potražnje usporila je, te u nekim turističkim destinacijama potpuno zaustavila globalna epidemija uzrokovana virusom COVID-19. Posljednji dostupni podaci Svjetske turističke organizacije (United Nations World Tourism Organisation - UNWTO) objavljeni na stranici posvećenju praćenju učinaka epidemije na turizam (UNWTO Tourism Dashboard)

²⁷⁸ Dredge, D., i dr. (2018). *Digitalisation in Tourism: In-depth analysis of challenges and opportunities. Low Value procedure GRO-SME-17-C-091-A for Executive Agency for Small and Medium-sized Enterprises (EASME) Virtual Tourism Observatory*. Aalborg University, Copenhagen.

²⁷⁹ Prema UNWTO-u (Svjetska turistička organizacija UNWTO (2016). *Terminology within Destination Management and Quality*, str. 2.) lanac vrijednosti u turizmu predstavlja skup primarnih i podupirućih aktivnosti koje su nužne za funkcioniranje turističkog sustava. Primarne aktivnosti uključene u lanac vrijednosti su integralno planiranje, razvoja turističkih proizvoda, promocija i distribucija proizvoda i upravljanje destinacijom. Podupiruće aktivnosti koje imaju značajan utjecaj na vrijednost u turizmu uključuju transport, infrastrukturu, ljudske potencijale, tehnologiju, razvoj sustava i ostala komplementarna dobra i usluge.

²⁸⁰ OECD (2018). *Tourism Trends and Policies 2018*, OECD Publishing, Paris, str. 83.

ukazuju da je u razdoblju siječanj - kolovoz 2020.godine, globalni pad turističke potražnje iznosio -70%. Pri tome je razvidno da su najveći gubitci zabilježeni u razdoblju travnja (-97%), svibnja (-97%), te lipnja (-91%). Usporavanje širenja epidemije u ljetnim mjesecima rezultiralo je kratkotrajnim oporavkom određenih tržišta. Ukoliko se promatra stanje na globalnim regijama, razvidno je da su najmanje stope pada na godišnjoj razini zabilježene upravo na području Europe (-68%). Navedene rezultate je moguće pripisati snažnim inter-regionalnim tijekovima, ali i činjenici da Europa, te posebno tržište EU28 čini vodeće emitivno tržište. Ukoliko se promatra isključivo regije unutar Europe, razvidno je da su se prosječne stope pada turističkih dolazaka u 2020.godini u odnosu na prethodnu kretale od -63% u Zapadnoj Europi, do -72% u Sjevernoj Europi. Regije Mediteran i Srednjeistočna Europa zabilježile su pad od -69%. Trend pada broja dolazaka na mjesečnoj razini pratio je globala kretanja, pri čemu je razvidan djelomičan oporavak u razdoblju ljeta (Srpanj i Kolovoz). Posljednji dostupni podaci za Republiku Hrvatsku (UNWTO) ukazuju na godišnji pad potražnje u iznosu od -64%, pri čemu je isti u travnju i svibnju iznosio -100%, odnosno -98%. U razdoblju ljetne sezone, Republika Hrvatska je bila jedna od zemalja sa najboljim rezultatima, čime je ujedno demonstrirana otpornost turizma te potencijal brzog oporavka turističkih destinacija neposredno nakon stabilizacije situacije sa epidemijom. Na tragu navedenog, u lipnju je pad turističke potražnje iznosio -76%, u srpnju -51%, te u kolovozu -53%. Unatoč ponešto povoljnijim rezultatima u odnosu na ostale turističke destinacije, Hrvatska se nalazi na popisu deset najugroženijih destinacija. Naime, podaci UNWTO-a ukazuju da je Hrvatska peta zemlja na navedenom popisu s obzirom na direktni doprinos turizma GDP-u (11%) prema metodologiji Turističke satelitske bilance. Navedeno ujedno ukazuje na temeljeno dugoročno razvojno ograničenje hrvatskog gospodarstva.

Pad potražnje odražava ujedno i nepovoljno stanje na ključnim emitivnim tržištima (-67% SAD; -59% UK; -54% Italija; -50% Njemačka; -43% Kina) (UNWTO Tourism Barometer), pri čemu bi prema scenarijima UNWTO-a, oporavak od utjecaja epidemije mogao trajati od dvije i pol do četiri godine. Negativan utjecaj epidemije osjeti se u cjelokupnom sustavu turizma, pri čemu će održivi oporavak zahtijevati zajedničke napore. Uz navedeno, potrebno je istaknuti da projekcije OECD-a ukazuju na brži oporavak domaćeg turizma, što ne ide u prilog Hrvatskoj u kojoj je udio domaćeg turizma na znatno nižim razinama od konkurentnih zemalja .

Dostupni podaci Državnog zavoda za statistiku vezano za kretanje broja dolazaka u gradu Splitu ukazuju na drastičan pad turističke aktivnosti. Pad turističke potražnje iznad -90% u odnosu na 2019.godinu evidentiran je u travnju, svibnju i lipnju. U srpnju i kolovozu stope pada potražnje su bile manje, te su iznosile -71.64%, odnosno -63.51%. Međutim neposredno nakon kolovoza, započinje novi ciklus usporavanja turističke aktivnosti, te je pad potražnje u rujnu iznosio -86.43, a u listopadu -88.76% u odnosu na 2019.godinu.

2.5. Popis tablica

Tablica 1. Bruto domaći proizvod po stanovniku odabranih prostornih jedinica u odnosu na prosjek EU28. 499

Tablica 2. Struktura ekonomski aktivnih i neaktivnih pojedinaca starijih od 15 godina prema popisu stanovništva iz 2011. godine 504

Tablica 3. Struktura ekonomski aktivnih i neaktivnih osoba od 20 do 64 godine prema Popisu stanovništva iz 2011. godine 506

Tablica 4. Promjena ukupnog broja stanovnika na području grada Splita 509

Tablica 5. Struktura stanovništva Splitsko-dalmatinske županije prema dobnim skupinama 509

Tablica 6. Prosječan broj i promjena zaposlenih prema sjedištu poslodavca za grad Split i Splitsko-dalmatinsku županiju 510

Tablica 7. Prosječan broj i promjena zaposlenih prema sjedištu zaposlenih za grad Split i Splitsko-dalmatinsku županiju 510

Tablica 8. Izdvojena područja djelatnosti s uvidom u doprinos/značaj odjeljaka u zabilježenom ukupnom broju zaposlenih za grad Split u 2017. 513

Tablica 9. Struktura ljudi koji ostvaruju dohotke u razdoblju 2013.-17. godine 515

Tablica 10. Struktura pojedinaca koji ostvaruju dohotke, 2017. godina. 521

Tablica 11. Prosječni godišnji dohodak u 2017. godini prema izvoru dohotka 525

Tablica 12. Broj nezaposlenih osoba po odabranim mjesecima i dobnim skupinama na prostoru grada Splita, Splitsko-dalmatinske županije, Republike Hrvatske i odabranih gradova u razdoblju 2013.-17. 532

Tablica 13. Prosječan broj i struktura nezaposlenih osoba prema prethodnom radnom iskustvu u razdoblju 2013.-17. 532

Tablica 14. Broj nezaposlenih osoba po odabranim mjesecima i dobnim skupinama na prostoru grada Splita, Splitsko-dalmatinske županije, Republike Hrvatske i odabranih gradova u razdoblju 2013.-17. 536

Tablica 15. Obrazovna struktura nezaposlenih osoba (bez završene i sa završenom osnovnom školom) po odabranim mjesecima na prostoru grada Splita, Splitsko-dalmatinske županije, Republike Hrvatske i odabranih gradova u razdoblju 2013.-17. 540

Tablica 16. Obrazovna struktura nezaposlenih osoba (srednja škola i prvi stupanj fakulteta) po odabranim mjesecima na prostoru grada Splita, Splitsko-dalmatinske županije, Republike Hrvatske i odabranih gradova u razdoblju 2013.-17. 541

Tablica 17. Obrazovna struktura nezaposlenih osoba (visoka razina obrazovanja) po odabranim mjesecima u razdoblju 2013.-17. 543

Tablica 18. Struktura nezaposlenih osoba prema duljini trajanja statusa (0-3 mj., 3-6 mj.) po odabranim mjesecima na prostoru grada Splita, Splitsko-dalmatinske županije, Republike Hrvatske i odabranih gradova u razdoblju 2013.-17. 546

Tablica 19. Struktura nezaposlenih osoba prema duljini trajanja statusa (6-9 mj., 9-12 mj.) po odabranim mjesecima na prostoru grada Splita, Splitsko-dalmatinske županije, Republike Hrvatske i odabranih gradova u razdoblju 2013.-17. 547

Tablica 20. Struktura nezaposlenih osoba prema duljini trajanja statusa (više od 1 godine) po odabranim mjesecima u razdoblju 2013.-17. 549

Tablica 21. Struktura nezaposlenih prema grupama zanimanja (prvih 15 zanimanja) na prostoru grada Splita	550
Tablica 22. Struktura nezaposlenih prema grupama zanimanja (prvih 15 zanimanja) na prostoru grada Splita	551
Tablica 23. Prosječan broj nezaposlenih u 2017. godini prema spolu i trajanju nezaposlenosti za grad Split	553
Tablica 24. Mjesečne promjene broja zaposlenih u 2020. godini prema šifri djelatnosti za grad Split.	559
Tablica 25. Broj zaposlenih prema šifri djelatnosti te promjene u značaju djelatnosti u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu za grad Split.	561
Tablica 26. Relativne promjene broja zaposlenih u 2020. godini prema spolu, mjesecima i šifri djelatnosti u odnosu na 2019. godinu za grad Split.	564
Tablica 27. Promjene u broju osiguranika Hrvatskog zavoda za mirovinskog osiguranje prema osnovi osiguranja i spola za grad Split.	567
Tablica 28. Ulazak na evidenciju nezaposlenih na Hrvatski zavod za zapošljavanje izravno iz radnoga odnosa za grad Split.	570
Tablica 29. Isplaćeni poticaji za očuvanje radnih mjesta (ORM) prema djelatnostima za grad Split.	571
Tablica 30. Jednoslovne oznake područja i naziv djelatnosti u RH	576
Tablica 31. Oblik poslovnih subjekata u Splitu (2017.)	581
Tablica 32. TOP 5 djelatnosti prema ključnim pokazateljima OPDob u Splitu (2017.)	594
Tablica 33. TOP 5 djelatnosti prema rastu ključnih pokazatelja OPDob u Splitu (2013.-17.)	594
Tablica 34. Usporedba Splita sa SDŽ i RH po udjelima značajnih djelatnosti u ključnim pokazateljima OPDob (2017.)	610
Tablica 35. Usporedba Splita s odabranim gradovima po udjelima značajnih djelatnosti u ključnim pokazateljima OPDob (2017.)	610
Tablica 36. Udio aktivnih poslovnih subjekata grada Splita u SDŽ prema ključnim pokazateljima OPDob (2017.)	631
Tablica 37. Udio aktivnih poslovnih subjekata Splita u SDŽ prema ključnim pokazateljima OPDob na razini djelatnosti (2017.)	633
Tablica 38. Struktura poslovnih subjekata – OPDob u Splitu prema njihovoj veličini (2017.)	638
Tablica 39. Struktura poslovnih subjekata – OPDob u Splitu prema njihovoj veličini (2017.)	639
Tablica 40. Pokazatelji ukupnih TOP 10 OPDob u Splitu (2017.)	646
Tablica 41. Indeks vrijednosti računa poreznih obveznika u Splitu 2020./2019. (po mjesecima)	648
Tablica 42. Indeks broja zaposlenih u Splitu 2020./2019. (po mjesecima)	649
Tablica 43. Isplaćene mjere za očuvanje radnih mjesta na području Splita, po djelatnosti	650
Tablica 44. Odabir sadašnjih ključnih djelatnosti	653
Tablica 45. Pododjeljci djelatnosti zastupljeni u Splitu (2017.)	656
Tablica 46. Prosječna duljina boravka gostiju u Splitu s obzirom na tip smještaja	677
Tablica 47. Distribucija posjetitelja po nacionalnosti 2013-2017, prikaz indeksa promjene broja noćenja (N) za 10 vodećih tržišta	684

2.6. Popis grafičkih prikaza

Grafički prikaz 1. Udio ekonomski neaktivnog stanovništva u ukupnom broju stanovništva prema Popisu stanovništva iz 2011. godine 505

Grafički prikaz 2. Udio ekonomski neaktivnog stanovništva prema spolu prema Popisu stanovništva iz 2011. godine 505

Grafički prikaz 3. Udio ekonomski aktivnog stanovništva od 20 do 64 godine prema Popisu stanovništva iz 2011. godine 507

Grafički prikaz 4. Udio nezaposlenog stanovništva u dobi od 20 do 64 godine prema Popisu stanovništva iz 2011. godine 507

Grafički prikaz 5. Udio ekonomski neaktivnog stanovništva u dobi od 20 do 64 godine prema Popisu stanovništva iz 2011. godine 508

Grafički prikaz 6. Kretanje broja zaposlenih prema djelatnostima koje doprinose ukupnoj gospodarskoj aktivnosti grada Splita 510

Grafički prikaz 7. Relativne promjene u broju zaposlenih prema djelatnostima za grad Split, Splitsko-dalmatinsku županiju i Republiku Hrvatsku u razdoblju 2013.-17. 511

Grafički prikaz 8. Relativne promjene u broju zaposlenih prema djelatnostima za grad Split i grupu odabranih gradova u razdoblju 2013.-17. 512

Grafički prikaz 9. Ukupan broj zaposlenih prema djelatnostima za grad Split, Splitsko-dalmatinsku županiju i Republiku Hrvatsku u 2017. 513

Grafički prikaz 10. Udio izvora dohotka u ukupnom dohotku u 2014. godini 519

Grafički prikaz 11. Udio izvora dohotka u ukupnom dohotku u 2017. godini 519

Grafički prikaz 12. Promjena verižnog indeksa godišnjeg dohotka za zaposlene u razdoblju 2014.-17. 525

Grafički prikaz 13. Promjena verižnog indeksa godišnjeg dohotka za umirovljenike u razdoblju 2014.-17. 529

Grafički prikaz 14. Promjena verižnog indeksa godišnjeg dohodak za obrtnike i pojedince koji se bave slobodnim zanimanjem u razdoblju 2014.-17. 530

Grafički prikaz 15. Promjena u broju nezaposlenih osoba u srpnju u odnosu na siječanj za razdoblje 2013.-17. 531

Grafički prikaz 16. Kretanje nezaposlenih za razdoblje 2013.-17. 531

Grafički prikaz 17. Razlozi prestanka radnog odnosa zaposlenika, ukupni broj i %, u razdoblju 2013.-2017 za Split 534

Grafički prikaz 18. Razlozi prestanka radnog odnosa za usporedne gradove, Split, SDŽ i RH, 2017. 535

Grafički prikaz 19. Nezaposlene osobe sa završenom srednjom školom po odabranim mjesecima u razdoblju 2013.-17. 543

Grafički prikaz 20. Struktura nezaposlenih osoba prema duljini trajanja statusa po odabranim mjesecima na prostoru grada Splita u razdoblju 2013.-17. 544

- Grafički prikaz 21. Nezaposlene osobe dulje od godinu dana po odabranim mjesecima na prostoru grada Splita, Splitsko-dalmatinske županije i Republike Hrvatske u razdoblju 2013.-17. 549
- Grafički prikaz 22. Kretanje ukupnog broja zaposlenih prema mjesecima za grad Split u 2020. i 2019. godini 554
- Grafički prikaz 23. Apsolutne promjene broja zaposlenih u 2020. godini prema mjesecima i šifri djelatnosti u odnosu na 2019. godinu za grad Split. 556
- Grafički prikaz 24. Relativne promjene broja zaposlenih u 2020. godini prema mjesecima i šifri djelatnosti u odnosu na 2019. godinu za grad Split. 558
- Grafički prikaz 25. Osiguranici Hrvatskog zavoda za mirovinskog osiguranje prema osnovi osiguranja za grad Split. 567
- Grafički prikaz 26. Promjene u broju nezaposlenih za grad Split. 570
- Grafički prikaz 27. Struktura ukupne gospodarske aktivnosti Splita po djelatnostima (2017.) 577
- Grafički prikaz 28. Usporedna analiza Splita, SDŽ i RH strukture ukupne gospodarske aktivnosti po djelatnostima (2017.) 578
- Grafički prikaz 29. Usporedna analiza Splita i odabranih gradova strukture ukupne gospodarske aktivnosti po djelatnostima (2017.) 580
- Grafički prikaz 30. Udio aktivnih i ugašenih trgovačkih društava u broju registriranih po djelatnostima u Splitu (2017.) 583
- Grafički prikaz 31. Udio trgovačkih društava u stečaju i likvidaciji u broju registriranih po djelatnostima u Splitu (2017.) 584
- Grafički prikaz 32. Udio blokiranih trgovačkih društava i trajanje blokade u danima po djelatnostima u Splitu (2017.) 584
- Grafički prikaz 33. Prirast broja trgovačkih društava u Splitu, u % (2017.) 585
- Grafički prikaz 34. Udio aktivnih i ugašenih obrta u broju registriranih po djelatnostima u Splitu (2017.) 586
- Grafički prikaz 35. Prirast broja obrta u Splitu, u % (2017.) 587
- Grafički prikaz 36. Udio aktivnih i ugašenih udruga u broju registriranih po djelatnostima u Splitu (2017.) 588
- Grafički prikaz 37. Udio aktivnih i ugašenih zadruga u broju registriranih po djelatnostima u Splitu (2017.) 589
- Grafički prikaz 38. Struktura broja zaposlenih OPDob u Splitu po djelatnostima (2017.) 590
- Grafički prikaz 39. Struktura ukupnih prihoda OPDob u Splitu po djelatnostima (2017.) 591
- Grafički prikaz 40. Struktura dobiti nakon poreza OPDob u Splitu po djelatnostima (2017.) 591
- Grafički prikaz 41. Struktura izvoza OPDob u Splitu po djelatnostima (2017.) 592
- Grafički prikaz 42. Struktura investicija u novu dugotrajnu imovinu OPDob u Splitu po djelatnostima (2017.) 593
- Grafički prikaz 43. Stopa rasta/pada broja zaposlenih u OPDob u Splitu po djelatnostima (2013.-17.) 596
- Grafički prikaz 44. Stopa rasta/pada ukupnih prihoda OPDob u Splitu po djelatnostima (2013.-17.) 597

Grafički prikaz 45. Stopa rasta/pada dobiti nakon poreza OPDob u Splitu po djelatnostima (2013.-17.)	598
Grafički prikaz 46. Stopa rasta/pada izvoza OPDob u Splitu po djelatnostima (2013.-17.)	599
Grafički prikaz 47. Stopa rasta/pada investicija u novu dugotrajnu imovinu OPDob u Splitu po djelatnostima (2013.-17.)	601
Grafički prikaz 48. Usporedna analiza Splita, RH i SDŽ prema strukturi broja zaposlenih OPDob po djelatnostima (2017.)	602
Grafički prikaz 49. Usporedna analiza Splita, RH i SDŽ prema strukturi ukupnih prihoda OPDob po djelatnostima (2017.)	604
Grafički prikaz 50. Usporedna analiza Splita, RH i SDŽ prema strukturi dobiti nakon poreza OPDob po djelatnostima (2017.)	605
Grafički prikaz 51. Usporedna analiza Splita, RH i SDŽ prema strukturi izvoza OPDob po djelatnostima (2017.)	607
Grafički prikaz 52. Usporedna analiza Splita, RH i SDŽ prema strukturi investicija u novu dugotrajnu imovinu OPDob po djelatnostima (2017.)	608
Grafički prikaz 53. Usporedna analiza Splita i odabranih gradova prema strukturi broja zaposlenih OPDob po djelatnostima (2017.)	612
Grafički prikaz 54. Usporedna analiza Splita i odabranih gradova prema strukturi ukupnih prihoda OPDob po djelatnostima (2017.)	614
Grafički prikaz 55. Usporedna analiza Splita i odabranih gradova prema strukturi dobiti nakon poreza OPDob po djelatnostima (2017.)	615
Grafički prikaz 56. Usporedna analiza Splita i odabranih gradova prema strukturi izvoza OPDob po djelatnostima (2017.)	617
Grafički prikaz 57. Usporedna analiza Splita i odabranih gradova prema strukturi investicija u novu dugotrajnu imovinu OPDob po djelatnostima (2017.)	618
Grafički prikaz 58. Struktura ukupno ostvarenih primitaka po djelatnostima u Splitu (2017.)	620
Grafički prikaz 59. Stope rasta/pada ukupno ostvarenih primitaka po djelatnostima u Splitu (2016.-17.)	621
Grafički prikaz 60. Struktura ukupno ostvarenog dohotka po djelatnostima u Splitu (2017.)	622
Grafički prikaz 61. Stope rasta/pada ukupno ostvarenih dohodaka u Splitu (2016.-17.)	622
Grafički prikaz 62. Usporedna analiza Splita, SDŽ i RH strukture ukupno ostvarenih primitaka po djelatnostima (2017.)	624
Grafički prikaz 63. Usporedna analiza grada Splita, SDŽ i RH strukture ukupno ostvarenog dohotka po djelatnostima (2017.)	626
Grafički prikaz 64. Usporedna analiza Splita i odabranih gradova strukture ukupno ostvarenih primitaka po djelatnostima (2017.)	627
Grafički prikaz 65. Usporedna analiza Splita i odabranih gradova strukture ukupno ostvarenog dohotka po djelatnostima (2017.)	629
Grafički prikaz 66. Udjeli gradova u RH prema broju zaposlenih OPDob (2017.)	634
Grafički prikaz 67. Udjeli gradova u RH prema ukupnim prihodima OPDob (2017.)	635
Grafički prikaz 68. Udjeli gradova u RH prema dobiti nakon poreza OPDob (2017.)	636

Grafički prikaz 69. Udjeli gradova u RH prema izvozu OPDob (2017.)	636
Grafički prikaz 70. Udjeli gradova u RH prema investicijama u novu dugotrajnu imovinu OPDob (2017.)	637
Grafički prikaz 71. Struktura broja zaposlenih prema veličini poslovnih subjekata – OPDob po djelatnostima u Splitu (2017.)	640
Grafički prikaz 72. Struktura ukupnih prihoda prema veličini poslovnih subjekata – OPDob po djelatnostima u Splitu (2017.)	641
Grafički prikaz 73. Struktura dobiti nakon poreza prema veličini poslovnih subjekata – OPDob po djelatnostima u Splitu (2017.)	641
Grafički prikaz 74. Struktura izvoza prema veličini poslovnih subjekata – OPDob po djelatnostima u Splitu (2017.)	642
Grafički prikaz 75. Struktura investicija u novu dugotrajnu imovinu prema veličini poslovnih subjekata – OPDob po djelatnostima u Splitu (2017.)	643
Grafički prikaz 76. Udio TOP 10 OPDob u pojedinoj djelatnosti prema broju zaposlenih u Splitu (2017.)	643
Grafički prikaz 77. Udio TOP 10 OPDob u pojedinoj djelatnosti prema ukupnom prihodu u Splitu (2017.)	644
Grafički prikaz 78. Udio TOP 10 OPDob u pojedinoj djelatnosti prema dobiti nakon poreza u Splitu (2017.)	645
Grafički prikaz 79. Udio TOP 10 OPDob u pojedinoj djelatnosti prema izvozu u Splitu (2017.)	645
Grafički prikaz 80. Udio TOP 10 OPDob u pojedinoj djelatnosti prema investicijama u novu dugotrajnu imovinu u Splitu (2017.)	646
Grafički prikaz 81. Broj kreveta prema vrsti smještaja	664
Grafički prikaz 82. Struktura smještajnih kapaciteta u gradu Splitu u 2017.	664
Grafički prikaz 83. Broj postelja u splitskom hotelima po kategoriji	665
Grafički prikaz 84. Struktura postelja u splitskim hotelima po kategoriji	665
Grafički prikaz 85. Zbirna iskorištenost postelja u gradu Splitu u danima	666
Grafički prikaz 86. Zauzetost postelja po vrsti smještaja u Splitu u danima	667
Grafički prikaz 87. Kretanje broja dolazaka i noćenja 2013-2018 uz prikaz indeksa promjene i projekcije za 2019.godinu	671
Grafički prikaz 88. Kretanje broja dolazaka (lijevo) i noćenja (desno) po mjesecima 2013-2018, uz projekciju za 2019.godinu	672
Grafički prikaz 89. Relativni mjesečni udjeli broja noćenja ostvarenih u 2017.godini u Splitu i odabranim gradovima	674
Grafički prikaz 90. Omjer noćenja u mjesecu s najviše i najmanje ostvarenih dolazaka i noćenja u gradu Splitu	674
Grafički prikaz 91. Kretanje potražnje s obzirom na tip smještaja, dolasci (lijevo) i noćenja (desno)	675
Grafički prikaz 92. Pokazatelji gustoća turizma (eng. TDR Tourism density rate) (lijevo) i penetracija turizma (eng. TPR Tourism penetration rate) (desno) u gradu Splitu (2013-2018) uz prikaz referentnih vrijednosti za povijesne i urbane destinacije	677

Grafički prikaz 93. Kružna putovanja stranih brodova (lijevo) i putnici (desno) po mjesecima 2013.-2018. u Republici Hrvatskoj 680

Grafički prikaz 94. Kružna putovanja stranih brodova (lijevo) i putnici (desno) po mjesecima 2013.-2016. u Splitu 680

Grafički prikaz 95. Sezonska distribucija ostvarenih noćenja pet ključnih tržišta, 2014.-17. 685

2.7. Prilog

Tablica P 1. Broj nezaposlenih osoba po odabranim mjesecima na prostoru grada Splita, Splitsko-dalmatinske županije, Republike Hrvatske i odabranih gradova u razdoblju 2014.-17.

Godina - mjesec	Grad Split	Splitsko-dalmatinska županija	Republika Hrvatska	Grad Zagreb	Grad Rijeka	Grad Zadar	Grad Dubrovnik
2013-1	19.104	50.127	372.003	47.170	10.440	5.468	2.704
2013-4	18.582	48.172	355.598	46.662	9.955	5.099	2.093
2013-7	16.527	40.050	316.246	44.299	9.169	4.091	1.405
2013-10	17.814	45.975	344.444	46.791	9.922	4.922	1.766
2014-1	19.074	51.087	378.284	47.802	10.497	5.465	2.777
2014-4	18.191	47.519	354.449	47.059	10.115	4.908	2.103
2014-7	16.148	38.358	296.094	41.795	8.698	3.166	1.298
2014-10	16.751	41.999	306.170	41.714	8.513	3.740	1.639
2015-1	17.710	46.299	329.230	42.540	8.646	4.170	2.679
2015-4	16.710	42.328	297.088	40.322	7.680	3.481	1.783
2015-7	14.841	34.565	257.994	37.369	6.840	2.790	1.302
2015-10	15.839	39.014	275.813	38.948	7.438	3.505	1.540
2016-1	16.425	43.164	293.236	37.698	7.328	3.842	2.581
2016-4	14.755	37.596	254.591	34.153	6.475	3.082	1.412
2016-7	13.055	29.920	217.089	30.983	5.668	2.403	919
2016-10	13.790	33.690	225.703	31.638	5.844	2.868	1.117
2017-1	14.742	38.204	244.134	30.680	5.779	3.218	2.260
2017-4	13.113	32.399	204.316	26.831	4.703	2.536	1.149
2017-7	11.268	25.467	170.127	23.827	4.300	1.969	827

Godina - mjesec	Grad Split	Splitsko-dalmatinska županija	Republika Hrvatska	Grad Zagreb	Grad Rijeka	Grad Zadar	Grad Dubrovnik
2017-10	12.039	28.754	180.404	23.630	4.451	2.355	941

Izvor: HZZ (2017).

Tablica P 2. Razlog prestanka radnog odnosa na prostoru grada Splita, Splitsko-dalmatinske županije, Republike Hrvatske i odabranih gradova u razdoblju 2013.-17.

	Grad Split					Splitsko-dalmatinska županija					Republika Hrvatska					Grad Zagreb				
Godina																				
Razlog prestanka radnog odnosa	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Poslovni uvjetovani otkaz	8.845	6.031	5.211	4.209	3.746	8.840	6.031	5.211	4.209	3.747	61.087	50.445	41.354	32.272	27.593	14.850	12.273	10.684	8.347	7.364
Prestanak rada poslodavca	629	554	573	408	412	629	554	571	408	412	5.310	5.075	4.213	3.638	3.105	1.308	1.227	899	713	719
Istek ugovora o radu na određeno vrijeme	19.402	19.844	21.230	21.498	20.436	19.413	19.848	21.229	21.498	20.433	153.003	148.195	150.675	141.743	126.911	22.300	22.357	22.292	20.224	17.484

Istek ugovora o radu na sezonskim poslovima	4.845	3.550	3.104	2.712	2.632	4.846	3.550	3.103	2.713	2.632	20.987	17.952	18.168	15.741	15.968	925	1.044	893	932	956
Sporazumni prestanak radnog odnosa	1.248	1.292	1.311	1.370	1.522	1.248	1.292	1.311	1.369	1.519	19.159	19.778	20.467	20.263	20.437	5.661	5.687	5.953	5.824	5.860
Otkaz od strane radnika	412	481	697	722	808	412	480	697	722	808	6.372	5.782	6.653	7.089	7.494	1.258	1.146	1.295	1.355	1.256
Ostalo	397	469	518	410	494	398	469	518	410	494	6.742	7.481	7.448	6.330	6.290	1.887	2.268	2.110	1.808	1.767
Ne odnosi se - nije bio u radnom odnosu	7.178	7.176	6.770	5.760	5.349	7.181	7.178	6.771	5.760	5.348	65.618	61.349	61.723	50.420	44.768	16.421	14.878	15.728	12.487	10.786

Ukupno	42.9 56	39.3 97	39.4 14	37.0 89	35.3 99	42.9 67	39.4 02	39.4 11	37.0 89	35.3 93	338.2 78	316.0 57	310.7 01	277.4 96	252.5 66	64.6 10	60.8 80	59.8 54	51.6 90	46.1 92
--------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	------------	------------	------------	------------	------------

	Grad Rijeka					Grad Zadar					Grad Dubrovnik				
Godina															
Razlog prestan ka radnog odnosa	201 3.	201 4.	201 5.	201 6.	201 7.	201 3.	201 4.	201 5.	201 6.	201 7.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Poslovn o uvjetova ni otkaz	1.91 8	1.61 9	1.30 8	1.00 9	842	2.40 6	2.01 3	1.64 7	1.22 1	901	557	569	486	424	343
Prestan ak rada posloda vca	138	113	126	111	85	250	186	237	164	128	20	27	32	35	38
Istek ugovora o radu na određen	4.44 7	4.17 7	4.04 4	3.51 9	3.37 3	6.83 7	6.64 8	6.75 0	6.07 2	5.83 3	2.031	1.908	1.601	1.145	931

o vrijeme															
Istek ugovora o radu na sezonskim poslovima	110	191	271	203	96	1.305	1.108	930	1.265	1.030	48	268	584	867	1.030
Sporazumni prestanak radnog odnosa	892	856	901	794	867	627	633	700	614	521	129	167	179	188	158
Otkaz od strane radnika	153	132	120	180	153	87	79	94	80	77	44	26	43	23	26
Ostalo	275	239	246	228	214	185	173	206	127	137	27	38	63	42	50
Ne odnosi se - nije bio u radnom odnosu	1.842	1.789	1.796	1.410	1.296	2.238	2.176	2.258	1.785	1.507	447	429	406	317	278

Ukupno	9.775	9.116	8.812	7.454	6.926	13.935	13.016	12.822	11.328	10.134	3.303	3.432	3.394	3.041	2.854
--------	-------	-------	-------	-------	-------	--------	--------	--------	--------	--------	-------	-------	-------	-------	-------

	Grad Split					Splitsko-dalmatinska županija					Republika Hrvatska					Grad Zagreb				
Godina																				
Razlog prestanka radnog odnosa	2013. (%)	2014. (%)	2015. (%)	2016. (%)	2017. (%)	2013. (%)	2014. (%)	2015. (%)	2016. (%)	2017. (%)	2013. (%)	2014. (%)	2015. (%)	2016. (%)	2017. (%)	2013. (%)	2014. (%)	2015. (%)	2016. (%)	2017. (%)
Poslovno uvjetovani otkaz	20,59	15,31	13,22	11,35	10,58	20,57	15,31	13,22	11,35	10,59	18,06	15,96	13,31	11,63	10,93	22,98	20,16	17,85	16,15	15,94
Prestanak rada poslodavca	1,46	1,41	1,45	1,1	1,16	1,46	1,41	1,45	1,1	1,16	1,57	1,61	1,36	1,31	1,23	2,02	2,02	1,5	1,38	1,56
Istek ugovora o radu na određen	45,17	50,37	53,86	57,96	57,73	45,18	50,37	53,87	57,96	57,73	45,23	46,89	48,5	51,08	50,25	34,51	36,72	37,24	39,13	37,85

o vrijeme																					
Istek ugovora o radu na sezonskim poslovima	11,28	9,01	7,88	7,31	7,44	11,28	9,01	7,87	7,31	7,44	6,2	5,68	5,85	5,67	6,32	1,43	1,71	1,49	1,8	2,07	
Sporazumni prestanak radnog odnosa	2,91	3,28	3,33	3,69	4,3	2,9	3,28	3,33	3,69	4,29	5,66	6,26	6,59	7,3	8,09	8,76	9,34	9,95	11,27	12,69	
Otkaz od strane radnika	0,96	1,22	1,77	1,95	2,28	0,96	1,22	1,77	1,95	2,28	1,88	1,83	2,14	2,55	2,97	1,95	1,88	2,16	2,62	2,72	
Ostalo	0,92	1,19	1,31	1,11	1,4	0,93	1,19	1,31	1,11	1,4	1,99	2,37	2,4	2,28	2,49	2,92	3,73	3,53	3,5	3,83	
Ne odnosi se - nije bio u radnom odnosu	16,71	18,21	17,18	15,53	15,11	16,71	18,22	17,18	15,53	15,11	19,4	19,41	19,87	18,17	17,73	25,42	24,44	26,28	24,16	23,35	

Ukupno	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	Grad Rijeka					Grad Zadar					Grad Dubrovnik									
Godina																				
Razlog prestan ka radnog odnosa	2013. (%)	2014. (%)	2015. (%)	2016. (%)	2017. (%)	2013. (%)	2014. (%)	2015. (%)	2016. (%)	2017. (%)	2013. (%)	2014. (%)	2015. (%)	2016. (%)	2017. (%)					
Poslovn o uvjetovani otkaz	19,62	17,76	14,84	13,54	12,16	17,27	15,47	12,85	10,78	8,89	16,86	16,58	14,32	13,94	12,02					
Prestan ak rada poslodavca	1,41	1,24	1,43	1,49	1,23	1,79	1,43	1,85	1,45	1,26	0,61	0,79	0,94	1,15	1,33					
Istek ugovora o radu na određen o vrijeme	45,49	45,82	45,89	47,21	48,7	49,06	51,08	52,64	53,6	57,56	61,49	55,59	47,17	37,65	32,62					

Istek ugovora o radu na sezonskim poslovima	1,13	2,1	3,08	2,72	1,39	9,36	8,51	7,25	11,17	10,16	1,45	7,81	17,21	28,51	36,09
Sporazumni prestanak radnog odnosa	9,13	9,39	10,22	10,65	12,52	4,5	4,86	5,46	5,42	5,14	3,91	4,87	5,27	6,18	5,54
Otkaz od strane radnika	1,57	1,45	1,36	2,41	2,21	0,62	0,61	0,73	0,71	0,76	1,33	0,76	1,27	0,76	0,91
Ostalo	2,81	2,62	2,79	3,06	3,09	1,33	1,33	1,61	1,12	1,35	0,82	1,11	1,86	1,38	1,75
Ne odnosi se - nije bio u radnom odnosu	18,84	19,62	20,38	18,92	18,71	16,06	16,72	17,61	15,76	14,87	13,53	12,5	11,96	10,42	9,74
Ukupno	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Izvor: HZZ (2017).

2.8. Fokus grupe – Poslovno okruženje (dodatna obrazloženja i analiza rezultata)

U svrhu dodatne kvalitativne analize poslovnog okruženja, odnosno gospodarstva u Splitu, organizirane su dvije fokus grupe. Metoda fokus grupa jest kvalitativni oblik istraživanja koji uključuje grupnu diskusiju o nekoj zadanoj temi. Osnovni je cilj fokus grupe potaknuti dubinsku diskusiju kojom će se istražiti vrijednosti ili stavovi ispitanika prema nekom problemu ili temi (Skoko i Benković, 2009). U našem slučaju metodologija je prilagođena zbog većeg broja sudionika - tako su, pored diskusije, korištena pojedinačna i grupna izjašnjavanja/odgovaranja na postavljena pitanja, kako bi se omogućilo iznošenje stavova svim sudionicima po svim pitanjima.

U prvu su pozvani dionici koji svojim odlučivanjem i/ili djelovanjem stvaraju okvir gospodarskog djelovanja, dok su u drugu pozvani gospodarski subjekti²⁸¹. Sudionici su iznosili svoje mišljenje odgovaranjem na postavljena pitanja (individualno i u grupama) te kroz diskusiju, a ista su obrađena i prikazana u ovom poglavlju²⁸².

S ciljem boljeg fokusiranja na bitne elemente analize i razvojnu prizmu pri njihovom procjenjivanju, na početku fokus grupa sudionici su opisali željenu sliku Splita, odnosno viziju gospodarstva grada za 10 godina (2030.)²⁸³. Ona bi se mogla sažeti kao: Split – urbanistički definiran, prometno i komunalno uređen, prometno povezan, gospodarski razvijen, održivo usmjeren, modernog institucionalnog okvira – grad pun mogućnosti i duha, otvoren i ugodan za poslovanje i studiranje, posjećivanje i življenje. Među ključnim riječima željenog stanja gospodarstva našle su se, uz razvijeno i održivo, i: inovativno, raznoliko, uključivo, konkurentno, ekološki i socijalno osjetljivo, kreativno, suradničko i umreženo.

Analiza postojećeg stanja uključivala je ocjenjivanje (ocjenama od 1 do 5) i daljnju kvalitativnu analizu. U prvoj fokus grupi postojeće stanje gospodarstva ocijenjeno je s 2,46, a u drugoj s 2,04.

Procjena dobrih/jakih i loših/slabih strana gospodarskog stanja Splita uključila je makro aspekt, poslovne subjekte, tržište rada i institucionalni okvir. Dobre i slabe strane proizašle su iz opisa stanja, pitanja o najboljim i najlošijim elementima te čega je previše i premalo, kao i diskusije o tome što je bitno (utječe dobro/loše) za gospodarstvo Splita. Svi pojedinačni navodi iz odgovora i diskusija, grupirani su i prikazani u Tablica P 3., slijedom njihovog intenziteta s obzirom na učestalost navođenja. Pri obradi su utvrđene i različite kategorije identificiranih elemenata - tako su narančastom bojom označeni naslijeđeni („bogom dani“) resursi, plavom bojom označeni su ključni elementi/djelatnosti sadašnjeg poslovnog okruženja, a zelenom, elementi za sada nepotpuno iskorištenog razvojnog potencijala (poslovnog okruženja i tržišta rada), elementi tradicije su označeni ružičastom, dok su sivom označeni elementi institucionalnog okvira.

Tablica P 3. Analiza postojećeg stanja gospodarstva u Splitu – fokus grupe (2019.)

DOBRE/JAKE STRANE	LOŠE/SLABE STRANE
Naslijeđeno/„Bogom dano“: Geo položaj Prirodni resursi (još uvijek relativno očuvani)	Javna uprava (nije servis, ne informira, troma, birokratska, nefunkcionalna, „impotentna“, bez odgovornosti...)

²⁸¹ Prva fokus grupa održana je 12.11.2019., u trajanju od 9 do 12 sati, sa 25 sudionika. Druga fokus grupa održana je 14.11.2019., u trajanju od 9 do 12 sati, sa 14 sudionika.

²⁸² S obzirom da je ovdje riječ o analizi stanja, naglasak je dan na obradu i prikaz tog dijela razmišljanja i procjena sudionika fokus grupa, dok će se njihova razmišljanja o smjernicama razvoja uključiti u sljedećoj fazi obrade.

²⁸³ Sudionici su imali mogućnost nadopune/redefiniranja iste na samom kraju fokus grupe.

Povijesno-kulturna baština	
Turizam (kao generator prihoda, investicija, drugih djelatnosti; jačanje nautičkog turizma)	(NE)Planiranje (nedostatak strategije, stihija, utjecaj pojedinačnih i političkih interesa...)
Ljudski resursi (mladi, visoko obrazovani; još uvijek postoje znanja iz nekadašnjih proizvodnih sektora; sposobni, vrijedni, poduzetni ljudi...)	Prometna i komunalna infrastruktura (gužve u centru i istočnoj obali; neuređenost infrastrukture u novijim dijelovima grada; problem otpada; neodržavanje, privremena rješenja; nedostatak parkinga...)
Sveučilište (dobro pozicionirano/imidž – regionalno i internacionalno; potencijal daljnjeg povezivanja sa svijetom i gospodarstvom, stručnosti i inovativnosti...)	Struktura gospodarstva (prevladavaju uslužne djelatnosti/turizam; nestajanje/nedostatak industrije i tradicionalnih obrta, autohtonosti...)
IT sektor (jedan od rijetkih novijih koji se uspio probiti pored glavnih djelatnosti; potencijal razvoja...)	Tržište rada (neusklađenost obrazovnih programa i tržišta; nedostatna praksa u obrazovanju; premalo ponude poslova za VSS; nema uvjeta za stanovanje mladih i priljev odgovarajućih kadrova; rad na crno; nezainteresirani nezaposleni; odljev stručnog kadra...)
Građevinski sektor (jedna od stožernih djelatnosti sadašnje gospodarske aktivnosti)	(NE)Upravljanje prostorom, imovinom, investicijama (veliki dio prostora izvan nadležnosti Grada; zastarjeli/nerazvojni GUP, točkaste izmjene – stihijski, pojedinačni interesi; neosmišljeni i neiskorišteni potencijali Žnjana, problem Karepovca, Marjana; nedovršene/spore investicije; loše upravljanje imovinom i (ne)kontrola; previše štekata...)
Tradicija industrijske proizvodnje	(NE)Komunikacija, suradnja-umrežavanje, koordiniranost (unutar i između: javne uprave/institucija-gospodarstva-sveučilišta-okruženja)
Pomorstvo i tranzitna luka	Poslovna/poduzetnička infrastruktura (prazni poslovni prostori, nedostatak lokacija/zemljišta/prostora/infrastrukture za razvoj proizvodnje/industrije, većih firmi...)
Trgovina (jedna od stožernih djelatnosti sadašnje gospodarske aktivnosti – zapošljavanja, investicija..)	Pojedini aspekti značajnijih djelatnosti: - turizma (stihijski, nekontrolirani rast, apartmani po stambenim zgradama, iseljena stara jezgra, sezonski sadržaji, porast cijena življenja...) - trgovine (ima je previše, trgovačkih lanaca/centara, izvlači tokove kretanja iz centra na periferne dijelove...) - građevinarstva (nedostatak stručne radne snage, crno-siva konkurencija, usitnjenost...) - IT (usitnjeno, bez vlastitog finalnog proizvoda - kao outsourcing velikim/stranim firmama...)
Sport (tradicija, uspješnost, prepoznatljivost, grad sporta)	Velike firme (nedostatak - propale velike lokalne, nove s dislociranim sjedištem, a istovremeno ovisnost o malom broju istih)
Pojedinačne uspješne firme, pojedinci „zvijezde“ (pokazuju da se može, svijetli primjeri...)	Prometna povezanost (nezadovoljavajuća s neposrednim okruženjem, značajno slabija zimi sa svijetom)

Propale industrije/kapaciteti (potencijal za prenamjene)	Prostor/teritorij grada (ograničen - ograničenje širenja/rasta; formalne prepreke administrativnih granica gradova/općina čiji se prostori životno spajaju...)
Kvaliteta života	Gubitak identiteta grada

Izvor: Obrada autora prema rezultatima fokus grupa

Značajniji potencijal za razvoj-rast konkurentnosti, zapošljavanja, izvoza i investicija, procijenjen je u više djelatnosti. Iste su, s obzirom na učestalost navođenja i na stanje/snagu koju sada imaju u gospodarstvu Splita, u obradi razvrstane u tri skupine (Tablica P 4).

U turizmu, IT sektoru i brodogradnji procijenjen je značajniji potencijal povećanja svih aspekata, u prometu povećanja konkurentnosti, zapošljavanja i investicija, u građevinarstvu te kreativnim i kulturnim industrijama povećanja konkurentnosti i zapošljavanja, u gospodarenju otpadom povećanja konkurentnosti i investicija, dok je u području visokog obrazovanja primarno procijenjen potencijal povećanja konkurentnosti. Valja napomenuti da su potencijali razvoja-rasta identificirani i u ostalim djelatnostima od strane njihovih predstavnika/gospodarskih subjekata koji su sudjelovali u radu fokus grupa. Stoga se može zaključiti da u svim djelatnostima postoje mogućnosti unaprjeđenja, posebice konkurentnosti, a posljedično i nekog od ostalih aspekata.

Tablica P 4. Identificirane djelatnosti značajnog potencijala razvoja-rasta (konkurentnosti, zapošljavanja, izvoza i investicija) u gospodarstvu Splita

DJELATNOSTI/PODRUČJA S POTENCIJALOM RAZVOJA-RASTA		
I	II	III
Turizam, posebice: kongresni nautički zdravstveni	Promet, prvenstveno pomorski	Kreativne i kulturne industrije
Građevinarstvo	Brodogradnja (oživljavanjem i/ili usmjeravanjem na srodne – proizvodnju metalnih proizvoda/ konstrukcija i strojeva)	
IT sektor	Gospodarenje otpadom	
	Visoko obrazovanje	

Izvor: Obrada autora prema rezultatima fokus grupa

Dodatno, kao glavne prilike istaknuti su potencijali i komplementarnost neposrednog okruženja - kopnenog i otočkog (tradicije, prostora, zemljišta, ljudi...), poticaji za poduzetništvo, zapošljavanje i drugi, EU fondovi, te iskustva i rješenja drugih zemalja. Pored problema usitnjenosti zemljišta i nesređenih vlasničkih odnosa/zemljišnika, neprovođenje promjena - neotklanjanje slabosti i neiskorištavanje potencijala i prilika - istaknuto je kao glavni rizik/"prijetnja" za gospodarstvo Splita, odnosno Split u cjelini.

Iz svega navedenog, razvidno je da su razmišljanja i procjene sudionika fokus grupa potkrijepile, dodatno produbile i osnažile ishode prethodnih analiza.

2.9. Bibliografija

- Barros, C. i Machado, L. (2010). The length of stay in tourism. *Annals of Tourism Research*, 37(3), pp.692-706.
- Dredge, D., Phi, G., Mahadevan, R., Meehan, E., Popescu, E.S. (2018). Digitalisation in Tourism: In-depth analysis of challenges and opportunities. Low Value procedure GRO-SME-17-C-091-A for Executive Agency for Small and Medium-sized Enterprises (EASME) Virtual Tourism Observatory. Aalborg University, Copenhagen.
- Državni zavod za statistiku. (2018). Kružna putovanja stranih brodova u Republici Hrvatskoj u razdoblju od siječnja do rujna 2018. Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/04-03-05_05_2018.htm
- Državni zavod za statistiku (2019), Strukturni pokazatelji poslovnih subjekata prema oblicima u Gradu Splitu za razdoblje 2013-2017, Službeni podatci.
- Financijska agencija (2019), Ključni pokazatelji poslovanja subjekata koji su obveznici poreza na dobit za razdoblje 2013-2017 u Gradu Splitu, Službeni podatci.
- Financijska agencija (2019), Ključni pokazatelji poslovanja subjekata koji su obveznici poreza na dobit za razdoblje 2013-2017 u Gradu Zagrebu, Službeni podatci.
- Financijska agencija (2019), Ključni pokazatelji poslovanja subjekata koji su obveznici poreza na dobit za razdoblje 2013-2017 u Gradu Rijeci, Službeni podatci.
- Financijska agencija (2019), Ključni pokazatelji poslovanja subjekata koji su obveznici poreza na dobit za razdoblje 2013-2017 u Gradu Zadru, Službeni podatci.
- Financijska agencija (2019), Ključni pokazatelji poslovanja subjekata koji su obveznici poreza na dobit za razdoblje 2013-2017 u Gradu Dubrovniku, Službeni podatci.
- Financijska agencija (2019), Ključni pokazatelji poslovanja subjekata koji su obveznici poreza na dobit za razdoblje 2013-2017 u Splitsko-Dalmatinskoj županiji, Službeni podatci.
- Financijska agencija (2019), Ključni pokazatelji poslovanja subjekata koji su obveznici poreza na dobit za razdoblje 2013-2017 u Republici Hrvatskoj, Službeni podatci.
- Gössling, S., Scott, D., Hall, C. (2018). Global trends in length of stay: implications for destination management and climate change. *Journal of Sustainable Tourism*, 26(12), pp.2087-2101.
- Gössling, S., Scott D., Hall, C.M. (2018). Global trends in length of stay: implications for destination management and climate change. *Journal of Sustainable Tourism*, 26(12), pp.2087-2101.
- ICCA International Congress and Convention Association. (2018). ICCA Statistics Report, Country & City Rankings. Dostupno na: <https://www.iccaworld.org/newsarchives/archivedetails.cfm?id=1100291>
- Institut za turizam Zagreb. (2018). Studija prihvatnih kapaciteta turizma na području Splitsko-dalmatinske županije. Dostupno na: <https://www.dalmatia.hr/hr/priopcenja/studija-prihvatnih-kapaciteta-na-podrucju-splitsko-dalmatinske-zupanije-10>
- Institut za turizam Zagreb. (2017). Glavni plan razvoja turizma Splitsko-dalmatinske županije (2017-2027) sa strateškim i operativnim planom marketinga. Dostupno na: <https://www.dalmatia.hr/hr/priopcenja/glavni-plan-razvoja-turizma-splitsko-dalmatinske-zupanije-40>
- Institut za turizam Zagreb. (2018). TOMAS Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj u 2017.godini. Dostupno na: <https://www.dalmatia.hr/hr/priopcenja/studija-prihvatnih-kapaciteta-na-podrucju-splitsko-dalmatinske-zupanije-10>
- Lučka uprava Split. (2018). Statistički podaci: Brodovi na kružnim putovanjima od 2002.g. do 2016.g. Dostupno na: <https://portsplit.hr/luka-split/statistike/>

Lučka uprava Split. (2019). Plan posjeta brodova na kružnim putovanjima u gradskoj luci za 2019. i 2020. godinu. Dostupno na: <https://portsplit.hr/kruzna-putovanja/najava-dolazaka/>

Ministarstvo financija, Porezna Uprava (2019), Pregled podataka iz prijava poreza na dohodak za razdoblje 2015-2017 poreznih obveznika koji obavljaju samostalnu djelatnost (obrti i slobodna zanimanja) s evidentiranim prebivalištem/boravištem na području grada Splita, Službeni podatci.

Ministarstvo financija, Porezna Uprava (2019), Pregled podataka iz prijava poreza na dohodak za razdoblje 2015-2017 poreznih obveznika koji obavljaju samostalnu djelatnost (obrti i slobodna zanimanja) s evidentiranim prebivalištem/boravištem na području grada Zagreba, Službeni podatci.

Ministarstvo financija, Porezna Uprava (2019), Pregled podataka iz prijava poreza na dohodak za razdoblje 2015-2017 poreznih obveznika koji obavljaju samostalnu djelatnost (obrti i slobodna zanimanja) s evidentiranim prebivalištem/boravištem na području grada Rijeke, Službeni podatci.

Ministarstvo financija, Porezna Uprava (2019), Pregled podataka iz prijava poreza na dohodak za razdoblje 2015-2017 poreznih obveznika koji obavljaju samostalnu djelatnost (obrti i slobodna zanimanja) s evidentiranim prebivalištem/boravištem na području grada Zadra, Službeni podatci.

Ministarstvo financija, Porezna Uprava (2019), Pregled podataka iz prijava poreza na dohodak za razdoblje 2015-2017 poreznih obveznika koji obavljaju samostalnu djelatnost (obrti i slobodna zanimanja) s evidentiranim prebivalištem/boravištem na području grada Dubrovnika, Službeni podatci.

Ministarstvo financija, Porezna Uprava (2019), Pregled podataka iz prijava poreza na dohodak za razdoblje 2015-2017 poreznih obveznika koji obavljaju samostalnu djelatnost (obrti i slobodna zanimanja) s evidentiranim prebivalištem/boravištem na području Splitsko-Dalmatinske županije, Službeni podatci.

Ministarstvo financija, Porezna Uprava (2019), Pregled podataka iz prijava poreza na dohodak za razdoblje 2015-2017 poreznih obveznika koji obavljaju samostalnu djelatnost (obrti i slobodna zanimanja) s evidentiranim prebivalištem/boravištem na području Republike Hrvatske, Službeni podatci.

Ministarstvo turizma RH. (2018) Turizam u brojkama. Dostupno na: <https://mint.gov.hr/pristup-informacijama/dokumenti-80/statistike/11514>

Narodne Novine (2007), Odluka o Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2007. NKD-2007. (NN 58/07) (dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2007_06_58_1870.html).

29. Narodne Novine (2015), Zakon o računovodstvu (NN.78/15) (dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2007_06_58_1870.html).

OECD. (2018) Tourism Trends and Policies 2018. OECD Publishing, Pariz.

Pestana Barros, C. i Machado, L.P. (2010) The length of stay in tourism. *Annals of Tourism Research*, 37(3), pp.692-706.

Skoko, B. i Benković, V. (2009). Znanstvena metoda fokus grupa – mogućnosti i načini primjene. *Politička misao*, 46(3), pp.217-236.

Splitsko-dalmatinska županija (2014-2018). Analiza turističke sezone i osnovne smjernice za pripremu naredne: više godišnjih izvještaja (2014; 2015; 2016; 2017;2018). Dostupno na: <https://www.dalmacija.hr/dokumenti>

Svjetska turistička organizacija UNWTO. (2017). European Union Short-Term Tourism Trends. Dostupno na: <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284419432>

Svjetska turistička organizacija UNWTO. (2018) UNWTO Tourism Highlights. Dostupno na: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419876>

Svjetska turistička organizacija UNWTO. (2018) European Union Tourism Trends. Dostupno na: <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284419470>

Svjetska turistička organizacija UNWTO. (2019). Understanding Tourism: Basic Glossary. Dostupno na: <https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms>

Turistička zajednica grada Splita. (2017). Strateški marketinški plan destinacije Split 2017-2022. Dostupno na: <https://visitsplit.com/hr/3136/strateski-marketing-plan>

Turistička zajednica SDŽ. (2018). Statistička analiza turističkog prometa. Dostupno na: <https://www.dalmatia.hr/hr/statistike>

3 Urbano okruženje

3.1. Kvaliteta urbanog okoliša, izloženost ekološkim rizicima i klimatskim opasnostima

3.1.1. Onečišćenje zraka

Zrak, po definiciji iz Zakona o zaštiti zraka (NN 130/11, 47/14 i 61/17), podrazumijeva zrak troposfere na otvorenom prostoru, izuzevši zrak na mjestu rada. Prisutnost štetnih tvari u zraku uzrokuju njegovo onečišćenje, a što je jedan od najčešćih čimbenika koji utječu na okoliš i ljudsko zdravlje. Prema Izvješćima o podacima iz Registra onečišćavanja okoliša koju provodi Hrvatska Agencija za okoliš i prirodu (HAOP) analizirane su količine ispuštanja onečišćujućih tvari u zrak u Splitsko-dalmatinskoj županiji (SDŽ) za razdoblje 2013.-2017. (Tablica 12). Uočava se da je najveća prijavljena količina ispuštanja ugljikova dioksida (CO₂) > 99% u odnosu na ukupnu količinu ostalih ispuštanja onečišćujućih tvari u zrak. Ostale onečišćujuće tvari čije su emisije zabilježene su CO, NO₂, SO₂, PM₁₀ čestice, nemetalni hlapljivi organski spojevi (NMHOS) te u manjim količinama fluorovodici i klorovodici, policiklički aromatski ugljikovodici te teški metali (živa i cink). Podaci za NMHOS su dostupni samo za 2013. i 2014. godinu, a poliklorirani dibenzodioksini i poliklorirani dibenzofurani (PCDD+PCDF) samo za 2013. Također se uočava smanjenje u prijavljenim količinama onečišćujućih tvari u zrak u razdoblju 2013.-2017. godine, a što se može pripisati smanjenim gospodarskim aktivnostima, kao i smanjenim količinama onečišćujućih tvari koje ne prelaze prag ispuštanja. Prema novom Pravilniku o Registru onečišćavanja okoliša (NN 87/15), od 2016. su povećani pragovi ispuštanja kao uvjet za prijavu onečišćujućih tvari u zrak. U Tablica 61 su uspoređeni podaci o zastupljenosti ispuštanja CO₂, CO, NO₂, SO₂ i PM₁₀ u zrak izraženi u postotnim udjelima. Vidljivo je smanjenje u prijavljenim količinama CO₂, SO₂ i PM₁₀, količina NO₂ oscilira, a količina CO ima trend rasta. Bitno je napomenuti da iako NMHOS nisu prisutni u značajnim količinama u odnosu na ostale onečišćujuće tvari, značajni su s gledišta stvaranja „prizemnog ozona“ te se nalaze u skupini „prekursori prizemnog ozona“, a o čemu će više biti riječi kasnije.

Tablica 60. Količine ispuštanja onečišćujućih tvari u zrak u Splitsko-dalmatinskoj županiji

Onečišćujuća tvar	Količina ispuštanja u kg/god				
	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Oksidi sumpora izraženi kao sumporov dioksid (SO ₂)	168.195,84	123.841,57	77.774,50	58.901,24	94.125,60
Oksidi dušika izraženi kao dušikov dioksid (NO ₂)	1.612.182,46	1.851.849,20	1.667.941,01	941.048,79	1.240.508,43
Ugljikov monoksid (CO)	1.916.640,76	2.663.593,63	2.525.628,72	2.818.817,40	3.736.038,30
Ugljikov dioksid (CO ₂)	1.109.126.172,32	902.757.193,15	936.241.390,20	850.694.911,22	1.099.488.543,84

Spojevi klora izraženi kao klorovodik (HCl)	436,72	680,88	566,78	309,67	510,00
Spojevi fluora izraženi kao fluorovodik (HF)	398,99	74,75	156,89	53,86	-
Amonijak (NH ₃)			82.818,38	67.329,21	81.840,00
Nemetanski hlapljivi organski spojevi (NMHOS)	33.956,63	144.269,23	-	-	-
Poliklorirani dibenzodioksini i poliklorirani dibenzofurani (PCDD+PCDF) (kao TEQ)	-	0,12	-	-	-
Policiklički aromatski ugljikovodici -PAU (PAHs)	39,58	38,80	17,22	29,77	36,68
Živa i spojevi (kao Hg)	3,48	34,29	26,38	24,36	30,00
Cink i spojevi (kao Zn)	2.638,68	2.686,81	2.179,46	1.984,76	2.455,36
Čestice (PM ₁₀)	72.727,38	49.314,61	43.277,14	29.141,93	46.109,11

Tablica 61. Zastupljenost ispuštanja onečišćujućih tvari u zrak u Splitsko-dalmatinskoj županiji

Onečišćujuća tvar	Zastupljenost ispuštanja, u %				
	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
CO ₂	99,66	99,47	99,53	99,54	99,53
CO	0,17	0,29	0,27	0,33	0,34
NO ₂	0,02	0,20	0,18	0,11	0,11
PM ₁₀	0,02	0,01	<0,01	<0,01	0,01
SO ₂	0,01	< 0,01	<0,01	<0,01	<0,01

Izvor: AZO (2013.), HAOP (2014.), HAOP (2015.), HAOP (2016.), HAOP (2017.).

Budući je količina ispuštanja ugljikovog dioksida (CO₂) > 99,47 postotna udjela u SDŽ dominantna, u Tablica 62 i Tablica 63 su uspoređene količine (u kg/god) i zastupljenost (u postotnim udjelima) ispuštanja CO₂ u odnosu na ukupnu količinu ispuštanja CO₂ na razini RH, za Grad Zagreb, Zagrebačku, Zadarsku, Primorsko-goransku, Dubrovačko-neretvansku i Splitsko-dalmatinsku županiju. (Napomena: uspoređeni su podaci na razini županija, budući podaci na razini gradova Zadra, Rijeke, Dubrovnika i Splita nisu dostupni).

Tablica 62. Usporedba količine ispuštanja ugljikovog dioksida u zrak u Splitsko-dalmatinskoj županiji u odnosu na Grad Zagreb, Zagrebačku, Zadarsku, Primorsko-goransku i Dubrovačko-neretvansku županiju

Županija	CO ₂ (kg/god)				
	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Zagrebačka	124.705.999,81	137.844.892,38	151.288.146,45	178.208.889,45	161.924.273,19
Grad Zagreb	1.233.095.003,53	817.072.512,74	826.864.387,92	854.771.239,18	1.227.591.807,32
Zadarska	25.869.907,72	24.285.292,46	16.999.835,47	19.143.731,77	17.554.220,80
Primorsko-goranska	855.968.729,21	972.000.395,03	1.085.579.377,58	1.040.803.660,45	1.051.528.124,55
Dubrovačko-neretvanska	13.087.744,44	14.313.218,61	8.179.842,66	7.044.080,56	7.387.439,20
Splitsko-dalmatinska	1.109.126.172,32	902.694.529,15	936.241.390,20	850.694.911,22	1.099.488.543,84
Ukupno (RH)	9.194.442.109,97	8.764.448.099,60	9.080.439.100,45	9.265.824.272,99	9.427.437.070,19

Izvor: AZO (2013.), HAOP (2014.), HAOP (2015.), HAOP (2016.), HAOP (2017.).

Tablica 63. Usporedba zastupljenosti ispuštanja ugljikovog dioksida u zrak u Splitsko-dalmatinskoj županiji u odnosu na Grad Zagreb, Zagrebačku, Zadarsku, Primorsko-goransku i Dubrovačko-neretvansku županiju

Županija	Zastupljenost ispuštanja CO2 (%)				
	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Zagrebačka	1,36	1,57	1,67	1,92	1,72
Grad Zagreb	13,41	9,32	9,11	9,22	13,02
Zadarska	0,28	0,28	0,19	0,21	0,19
Primorsko-goranska	9,31	11,09	11,96	11,23	11,15
Dubrovačko - neretvanska	0,14	0,16	0,09	0,08	0,08
Splitsko-dalmatinska	12,06	10,30	10,31	9,18	11,66

Izvor: AZO (2013.), HAOP (2014.), HAOP (2015.), HAOP (2016.), HAOP (2017.).

Vidljivo je da je za razdoblje 2013.-2017., zastupljenost ispuštanja ugljikovog dioksida (CO₂) u odnosu na ukupnu količinu ispuštanja na razini RH vrlo slična kod Primorsko-goranske (9,31-11,96 postotna udjela) i Splitsko-dalmatinske županije (9,18-12,06 postotna udjela) te Grada Zagreba (9,11-13,41 postotna udjela), zatim slijedi Zagrebačka županija (1,36-1,92 postotna udjela), a najmanje količine ispuštanja zabilježene su u Zadarskoj (0,19-0,28 postotna udjela) i Dubrovačko-neretvanskoj županiji (0,08-0,16 postotna udjela).

Poznato je da je ugljikov dioksid staklenički plin koji utječe na klimatske promjene. Zajedno s ostalim stakleničkim plinovima (CH₄, HFC, N₂O, SO_x /SO₂, SF₆), emisije CO₂ se kontroliraju u brojnim razvijenim zemljama putem UNFCCC Kyoto protokola. Stoga je korisno analizirati djelatnosti koje najviše doprinose emisiji CO₂. Prema Izvješćima o podacima iz Registra onečišćavanja okoliša, analizirane ispuštene ukupne količine CO₂ u zrak s obzirom na djelatnost u razdoblju od 2013.-2016. godine, i sistematizirane su u Tablica 64. Za 2017. godinu, količina ispuštanja onečišćujućih tvari u zrak po djelatnosti provedena je korištenjem Nacionalne klasifikacije djelatnosti (NKD), NN 58/07 te su podaci za ispuštene količine CO₂ sistematizirani u Tablica 65.

Tablica 64. Ispuštene ukupne količine CO₂ u zrak s obzirom na djelatnost u SDŽ, u razdoblju 2013.-2016.

Djelatnost	2013.		2014.		2015.		2016.	
	kg/dan	% u SDŽ ^u	kg/dan	% u SDŽ ^u	kg/dan	% u SDŽ ^u	kg/dan	% u SDŽ ^u
03 03 11	1.065.752.000,00	96,09	867.969.134,31	96,15	914.299.923,31	97,66	831.459.546,46	97,74
02 01 03	19.360.959,85	1,75	19.777.398,30	2,19	9.071.307,12	0,97	9.134.540,07	1,07
01 02 03	5.129.712,66	0,46	4.241.619,46	0,47	3.984.703,50	0,43	3.524.925,20	0,41
03 01 03	3.017.264,85	0,27	4.424.415,29	0,49	4.471.370,01	0,48	3.170.162,56	0,37
03 03 13	2.366.690,57	0,21	1.164.596,55	0,13	1.430.429,21	0,15	1.373.950,59	0,16
Ostale djelatnosti	13.499.544,39	1,22	5.117.365,24	0,57	2.983.657,05	0,32	2.031.786,34	0,24
Ukupno (SDŽ)	1.109.126.172,32		902.694.529,15		936.241.390,20		850.694.911,22	

Napomena:

03 03 11- Izgaranje goriva u proizvodnim procesima s kontaktom - Proizvodnja cementa

02 01 03 - Izgaranje u neindustrijskim postrojenjima trgovina na veliko i malo, hotela, bolnica i ostalih društvenih, socijalnih i osobnih uslužnih djelatnosti, $\geq 0,1$ MWt i < 50 MWt (mali i srednji uređaji za loženje)

01 02 03 - Izgaranje u javnim toplanama - postrojenja $\geq 0,1$ MWt i < 50 MWt (mali i srednji uređaji za loženje)

03 01 03 - Izgaranja goriva u industrijskim toplanama i kotlovnica, postrojenja $\geq 0,1$ MWt i < 50 MWt (mali i srednji uređaji za loženje)

03 03 13 - Izgaranje goriva u procesima s kontaktom - Proizvodnja asfalta

Izvor: AZO (2013.), HAOP (2014.), HAOP (2015.), HAOP (2016.).

Tablica 65. Ispuštene ukupne količine CO₂ u zrak s obzirom na NKD u 2017. u SDŽ

NKD	kg/dan	% u SDŽ
08.11 - Vađenje ukrasnoga kamena i kamena za gradnju, vapnenca, gipsa, krede i škriljevca	1.258.301,00	0,11
10.20 - Prerada i konzerviranje riba, rakova i školjki	1.701.532,14	0,15
10.71 - Proizvodnja kruha; proizvodnja svježih peciva, slastičarskih proizvoda i kolača	1.881.114,29	0,17
14.14 - Proizvodnja rublja	853.822,70	0,08
23.51 - Proizvodnja cementa	1.075.637.077,29	97,83
25.61 - Obrada i prevlačenje metala	4.748.610,96	0,43
55.10 - Hoteli i sličan smještaj	880.381,53	0,08
84.22 - Poslovi obrane	4.947.132,93	0,45
86.10 - Djelatnosti bolnica	6.792.034,36	0,62
96.01 - Pranje i kemijsko čišćenje tekstila i krznenih proizvoda	788.536,64	0,07
Ukupno (SDŽ)	1.099.488.543,84	
Napomena: NKD - Nacionalna klasifikacija djelatnosti (NKD), NN 58/07.		

Izvor: HAOP (2017.).

Uočava se je da na području Splitsko-dalmatinske županije u razmatranom razdoblju najznačajniji izvor emisija CO₂ u zrak iz djelatnost proizvodnje cementa (97,15-97,83 postotna udjela). Osim iz proizvodnje cementa, najveće emisije CO₂ zabilježene su iz izgaranja u neindustrijskim postrojenjima trgovina na veliko i malo, hotela, bolnica i ostalih društvenih, socijalnih i osobnih uslužnih djelatnosti, izgaranja u javnim toplanama, izgaranja u industrijskim toplanama i kotlovnica, proizvodnje asfalta, obrada i presvlačenje metala, prerada i konzerviranje riba, rakova i školjki.

Prema podacima iz Državnog hidrometeorološkog zavoda o godišnjim količinama oborina i ukupnog godišnjeg taloženja pojedinih iona s glavne meteorološke postaje Split-Marjan za razdoblje 2013.-2017. (Tablica 66), vidljiv je kontinuirani pad udjela iona SO₄²⁻-S, NO₃⁻-N i NH₄⁺-N neovisno o količini oborina, što ukazuje na padajući trend zakiseljavajućih i eutrofikacijskih tvari.

Tablica 66. Ukupne količine oborina, srednje godišnje temperature te godišnje taloženje pojedinih iona s glavne meteorološke postaje Split-Marjan

Godina	Količina oborine (mm)	Srednje godišnje temperature oC	Taloženje kg/ha								
			H+	SO ₄ ²⁻	NO ₃ ⁻	NH ₄ ⁺	Na	Mg	Ca	Cl	K

2013.	968,0	17,3	0,02	4,36	2,21	1,66	19,87	2,59	10,12	35,17	3,25
2014.	1208,9	17,4	0,02	5,59	2,99	2,13	21,27	2,98	14,54	37,16	3,42
2015.	798,9	17,5	0,02	2,62	2,26	1,76	14,52	2,35	11,85	24,74	2,78
2016.	719,0	17,1	0,01	2,72	2,22	1,40	15,27	2,12	17,02	26,85	2,94
2017.	540,6	17,0	0,01	2,14	2,32	1,35	14,65	1,89	12,50	25,76	2,17

Izvor: Državni hidrometeorološki zavod (prema Zahtjevu za pristup informacijama od 21. veljače 2019.).

Tablica 67 i Tablica 68 uspoređuju količine oborine i srednje godišnje temperature za grad Split, Zadar, Dubrovnik, Rijeka, Zagreb.

Tablica 67. Godišnje količine oborina za razdoblje 2013.-2017. za gradove Split, Zadar, Dubrovnik, Rijeku i Zagreb

Godina	Godišnje količina oborine (mm)				
	Split	Zadar	Dubrovnik	Rijeka	Zagreb
2013.	968,0	1187,2	1594,5	2105,2	1092,4
2014.	1208,9	1364,5	1620,4	2066,4	1233,8
2015.	798,9	948,3	1123,4	1039,5	823,9
2016.	719,0	843,3	1064,3	2021,2	853,8
2017.	540,6	1139,2	844,9	1735,3	888,5
Ukupno	4235,4	5482,5	6247,5	8967,6	4892,4

Izvor: Državni hidrometeorološki zavod (prema Zahtjevu za pristup informacijama od 21. veljače 2019.).

Tablica 68. Usporedba srednjih godišnjih temperatura za razdoblje 2013.-2017. za gradove Split, Zadar, Dubrovnik, Rijeku i Zagreb

Godina	Srednje godišnje temperature (oC)				
	Split	Zadar	Dubrovnik	Rijeka	Zagreb
2013.	17,3	15,9	17,5	12,9	14,8
2014.	17,4	16,5	17,7	13,8	15,5
2015.	17,5	16,3	17,9	13,7	15,6
2016.	17,1	16,1	17,7	13,1	15,1
2017.	17,0	16,7	17,4	13,6	15,0
Srednja vrijednost	17,3	16,3	17,6	13,4	15,2

Izvor: Državni hidrometeorološki zavod (prema Zahtjevu za pristup informacijama od 21. veljače 2019.).

Godišnje količine oborina za gradove Split, Zadar, Dubrovnik, Rijeku i Zagreb osciliraju u razdoblju 2013.-2017, pri čemu grad Split ima najmanju ukupnu količinu oborina u petogodišnjem razdoblju, dok grad Rijeka ima dvostruko veću količinu oborina od Splita. Srednje godišnje temperature neznatno osciliraju tijekom razdoblja 2013.-2017., grad Split i Dubrovnik imaju najveću prosječnu srednju vrijednost temperaturu (17,3 i 17,6 oC), dok grad Rijeka ima za nekoliko stupnjeva manju (13,4 oC).

Godišnja izvješća o praćenju kakvoće zraka na području Republike Hrvatske izrađuje Hrvatska Agencija za okoliš i prirodu, i dostupna su na: <http://iszz.azo.hr/iskzl/godizvrpt.htm?pid=0&t=2> (pristupljeno 25. srpnja 2019.). Izvješće se izrađuje u tekućoj godini za prethodnu kalendarsku godinu i sadrži ocjene kakvoće zraka po zonama i aglomeracijama s mjernih mjesta te podatke o koncentracijama onečišćujućih tvari. Prema razinama onečišćenosti, s obzirom na propisane granične vrijednosti (GV), tolerantne vrijednosti (TV), ciljne i dugoročne ciljeve za ozon utvrđuju se sljedeće kategorije kakvoće zraka:

Kategorija prve kakvoće zraka (I kat.) - nema prekoračenja graničnih vrijednosti kao ni dugoročnih ciljeva - zrak je čist ili neznatno onečišćen.

Kategorija druge kakvoće zraka (II kat.) - nema prekoračenja tolerantnih i ciljnih vrijednosti, prekoračene su granične vrijednosti i dugoročni ciljevi za ozon - zrak je umjereno onečišćen.

U Tablica 69 uspoređene su kategorije kakvoće zraka na području grada Splita (AMS-1, AMS-2, AMS-3, Poljud, Gripe), Zagreba (Zagreb-1, Zagreb-2, Zagreb-3), Rijeke (Rijeka-1, Rijeka-2), Zadarske županije (uzeta su mjerenja s mjerne postaja Polača - Ravni kotari budući podaci za grad Zadar nisu dostupni) i Dubrovačko-neretvanske županije (mjerna postaja Žarkovica - Dubrovnik), za razdoblje 2013.-2017. Radi usporedbe kakvoće zraka na odlagalištima otpada, uspoređeni su dostupni podaci na području grada Splita (mjerna postaja Karepovac), Zagreba (mjerna postaja Jakuševac), Rijeke (mjerna postaja Marišćina i Viševac).

Tablica 69. Usporedba kategorizacije kakvoće zraka na području grada Splita, Zagreba, Rijeke, Zadarske i Dubrovačko-neretvanske županije

Zona /aglomercija	Mjerna postaja		2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
HR ZG	Zagreb-1	NO2	*II kat	I kat	II kat	II kat	*II kat
		CO	I kat	I kat	I kat	I kat	I kat
		SO2	I kat	I kat	I kat	I kat	I kat
		benzen	*I kat	*I kat	I kat	I kat	*I kat
		PM10 (auto)	II kat	II kat	II kat	II kat	II kat
		PM10 (grav.)	II kat	II kat	II kat	II kat	II kat
		Hg	I kat	I kat	I kat	I kat	I kat
		B(a)P u PM10	I kat	II kat	II kat	II kat	II kat
		Pb u PM10	-		I kat	I kat	I kat
		As u PM10	-	I kat	I kat	I kat	I kat
		Cd u PM10	-	I kat	I kat	I kat	I kat

		Ni u PM10	-	I kat	I kat	I kat	I kat
	Zagreb-2	NO2	I kat	I kat	I kat	I kat	*I kat
		CO	I kat	I kat	I kat	I kat	*I kat
		SO2	I kat	I kat	I kat	I kat	*I kat
		PM10	II kat	II kat	II kat	II kat	II kat
	Zagreb-3	SO2	I kat	I kat	I kat	I kat	* I kat
		NO2	I kat	I kat	I kat	I kat	* I kat
		CO	I kat	I kat	I kat	I kat	I kat
		PM10	II kat	II kat	II kat	II kat	II kat
		PM10 (grav.)	-	-	II kat	II kat	II kat
		Pb u PM10	-	-	I kat	I kat	I kat
		As u PM10	-	-	I kat	I kat	I kat
		Cd u PM10	-	-	I kat	I kat	I kat
		Ni u PM10	-	-	I kat	I kat	I kat
		B(a)P u PM10	-	-	II kat	II kat	II kat
		O3	II kat	I kat	II kat	*II kat	II kat
	Jakuševac Zagrebački holding)	H2S	-	II kat	II kat	II kat	II kat
		NH3	-	-	I kat	I kat	I kat
		PM10 (grav.)	-	-	II kat	II kat	II kat
		Pb u PM10	-	-	-	-	**I kat
		As u PM10	-	-	-	-	**I kat
		Cd u PM10	-	-	-	-	**I kat
		Ni u PM10	-	-	-	-	**I kat
	merkaptani	I kat	-	I kat	I kat	I kat	
HR RI	Rijeka-1	NO2	I kat	-	-	-	-
		SO2	I kat	-	-	-	-
		H2S	I kat	-	-	-	-
		CO	I kat	-	-	-	-

		PM10	I kat	-	-	-	-	
		benzen	*I kat	-	-	-	-	
	Rijeka-2	NO2	I kat	I kat	I kat	I kat	I kat	
		CO	I kat	I kat	I kat	I kat	I kat	
		SO2	I kat	I kat	I kat	I kat	I kat	
		PM10	I kat	I kat	I kat	*I kat	*I kat	
		O3	II kat	I kat	II kat	I kat	II kat	
		PM2,5 (grav.)	-	-	-	I kat	I kat	
	Deponij Viševac-Viškovo	CO	I kat	*I kat	*I kat	I kat	I kat	
		PM10 (auto)	II kat	*I kat	*II kat	I kat	-	
		H2S	I kat	*I kat	-	I kat	-	
		NH3	I kat	-	-	I kat	-	
	ŽCGO Mariščina	SO2	I kat	I kat	I kat	I kat	*I kat	
		NO2	I kat	I kat	I kat	I kat	I kat	
		CO	-	I kat	I kat	I kat	*I kat	
		PM10 (auto)	*I kat	*I kat	I kat	I kat	-	
		H2S	I kat	I kat	I kat	I kat	-	
		NH3	-	I kat	I kat	*I kat	-	
		O3	I kat	I kat	I kat	I kat	-	
		benzen	-	-	I kat	*I kat	-	
HR ST	AMS-1- Sućurac	Kaštel	SO2	I kat	I kat	*I kat	I kat	I kat
		NO2	-	I kat	*I kat	I kat	I kat	
		PM10 (grav.)	-	*I kat	I kat	I kat	I kat	
		PM10 (auto)	-	I kat	I kat	-	-	
		PM2,5 (grav)	-	*I kat	I kat	I kat	I kat	
		Pb u PM10	-	*I kat	I kat	I kat	I kat	
		Cd u PM10	-	*I kat	I kat	I kat	I kat	
		As u PM10	-	*I kat	I kat	I kat	I kat	

		Ni u PM10	-	*I kat	I kat	I kat	I kat
	AMS-2 Sv. Kajo	PM10 (grav.)	-	I kat	I kat	I kat	I kat
		PM10 (auto)	-	I kat	I kat	-	-
		PM2,5 (grav)	*I kat	*I kat	I kat	I kat	I kat
		Pb u PM10	-	I kat	I kat	I kat	I kat
		Cd u PM10	-	I kat	I kat	I kat	I kat
		As u PM10	-	I kat	I kat	I kat	I kat
		Ni u PM10	-	I kat	I kat	I kat	I kat
		SO2	-	I kat	*I kat	I kat	I kat
		NO2	-	I kat	*I kat	I kat	I kat
		AMS-3 Split- centar	PM10 (auto.)	*I kat	I kat	I kat	-
	PM10 (grav.)		-	I kat	I kat	I kat	I kat
	PM2,5 (grav.)		-	I kat	I kat	I kat	I kat
	Pb u PM10		-	I kat	I kat	I kat	I kat
	Cd u PM10		-	I kat	I kat	I kat	I kat
	As u PM10		-	I kat	I kat	I kat	I kat
	Ni u PM10		-	I kat	I kat	I kat	I kat
	SO2		-	I kat	I kat	I kat	I kat
	NO2		-	I kat	I kat	I kat	I kat
	Poljud (lokalna mreža)	SO2	I kat	-	-	-	-
		NO2	II kat	-	-	-	-
	Gripe (lokalna mreža)	SO2	-	I kat	I kat	-	-
		NO2	-	I kat	I kat	-	-
	Karepovac (čistoća d.d.)	PM10 (grav.)	-	-	-	-	I kat
		Pb u PM10	-	-	-	-	I kat
		Cd u PM10	-	-	-	-	I kat
		As u PM10	-	-	-	-	I kat
		Ni u PM10	-	-	-	-	I kat

		H2S	-	-	-	-	I kat
HR 5	Polača -Ravni kotari	O3	**II kat	-	-	-	**II kat
	Žarkovica Dubrovnik	O3	**II kat	I kat	*II kat	*II kat	-
		PM10 (auto.)	-	-	**I kat	*I kat	I kat
		PM2,5 (auto)	-	-	**I kat	*I kat	I kat
		NO2	-	-	**I kat	**I kat	-
<p>Napomena:</p> <p>I kat - I kategorija kakvoće</p> <p>II kat - II kategorija kakvoće</p> <p>* - uvjetna kategorizacija, obuhvat podataka 75-90%</p> <p>** - indikativna mjerenja, obuhvat podataka <75%</p> <p>- podaci korigirani korekcijskim faktorima</p>							

Izvor: AZO (2013.a), HAOP (2014.a), HAOP (2015.a), HAOP (2016.a), HAOP (2017.a).

Uočava se da su u promatranom razdoblju 2013.-2017. godine, lebdeće čestice PM10 i PM2,5, benzo(a)piren - B(a)P u PM10 i prizemni ozon (O3) prekoračile granične i/ili ciljne vrijednosti s obzirom na zaštitu zdravlja ljudi. Povišene vrijednosti PM10 i BaP u PM10 su vezane uz mala kućna ložišta, promet i industriju. Samo u 2013. godini je zabilježeno prekoračenje koncentracija NO2 te je zrak na mjernoj postaji Poljud (Split) i Zagreb-1 označen kao zrak II kategorije. Također se uočava da se na području grada Splita ne provode mjerenja B(a)P u PM10, ukupne plinovite žive (Hg) i prizemnog ozona. Prizemni (troposferski) ozon (O3) se, za razliku od ostalih onečišćujućih tvari koje se emitiraju izravno u zrak, ne ispušta izravno u atmosferu, već nastaje složenim kemijskim reakcijama na koje utječu emisije prekursora, dušikovi oksidi (NOx) i nemetanski hlapljivi organski spojevi (NMHOS). Reakcije su potaknute sunčevim zračenjem, zbog čega su najveće koncentracije prizemnog ozona u ljetnim mjesecima. Visoke vrijednosti ozona zabilježene su u Zagrebu (mjerna postaja Zagreb 3), Rijeci (Rijeka-2), Zadarskoj (mjerna postaja Polača - Ravni kotari) i Dubrovačko-neretvanska županiji (mjerna postaja Žarkovica - Dubrovnik), kao posljedica onečišćenja prometom i industrijom. Aglomeracija Split nije ocijenjena.

Podaci za praćenje kakvoća zraka na odlagalištu otpada na području grada Splita (mjerna postaja Karepovac su dostupni samo za 2017., za razliku od grada Zagreba (mjerna postaja Jakuševac) te grada Rijeke (mjerna postaja Marišćina i Viševac), gdje su podaci dostupni za razdoblje 2013.-2017. Na Jakuševcu se uočava da je u razdoblju 2015.-2017. kakvoća zraka označena II kategorije za onečišćujuće tvari H2S i PM10 (grav.). Na mjernoj postaji Marišćina su svi praćeni pokazatelji pokazali kakvoću zraka I kategorije, dok na mjernoj postaji Viševac je za 2013. i 2015. godinu, za PM10 označeno II kategorije. Na mjernoj postaji Karepovac su se u 2017. pratili pokazatelji PM10 (grav.), H2S te Pb, Cd, As i Ni u PM10, a kakvoća zraka je označena I kategorije.

Prema zahtjevima i granicama procjenjivanja iz Uredbe o razinama onečišćujućih tvari u zraku unutar zone ili aglomeracije s obzirom na zaštitu zdravlja ljudi, vegetacije i ekosustava (NN 117/12, NN 84/17), uz kategorizaciju kakvoća zraka s obzirom na broj prekoračenih graničnih (GV) i ciljnih vrijednosti (CV) ispitivanih onečišćujućih tvari, potrebno je provoditi i procjenjivanje koncentracije onečišćujućih tvari uzimajući u obzir gornje i donje granice procjenjivanja za ispitivane onečišćujuće tvari. Stoga su u Tablica 70 uspoređene kategorije kakvoća zraka i rezultati procjenjivanja koncentracija onečišćujućih tvari, uzimajući u obzir gornje i donje granice procjenjivanja, na postajama u vlasništvu Cemex Hrvatska d.d. u

razdoblju 2013.-2017., a koje izrađuje Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije, NZJZ SDŽ.

Tablica 70. Usporedba kategorija kakvoća zraka i rezultata procjenjivanja koncentracija onečišćujućih tvari uzimajući u obzir gornje i donje granice procjenjivanja, na postajama u vlasništvu Cemex Hrvatska d.d. u razdoblju 2013.-2017.

Mjerna postaja	Onečišćujuća tvar	2013.		2014.		2015.		2016.		2017.	
		Kat.	OGP, gornja / donja	Kat.	OGP, gornja / donja	Kat.	OGP, gornja / donja	Kat.	OGP, gornja / donja	Kat.	OGP, gornja / donja
AMS 1- Kaštel Sučurac	SO2	I kat	√ / √ 24 sata	I kat	√ / √ 24 sata	I kat	√ / √ 24 sata	I kat	√ / √ 24 sata	I kat	√ / √ 24 sata
	NO2	**I kat	√ / √	I kat	√ / √	I kat	√ / √	I kat	√ / √	I kat	√ / √
			√ / √ 1 sat		X / X 1 sat		√ / √ 1 sat		√ / √ 1 sat		
	PM10 (auto)	I kat	√ / √	I kat	√ / √	-	-	-	-	-	-
			√ / X 24 sata		√ / √ 24 sata						
	PM2,5	I kat	-	*I kat	-	I kat	√ / X	I kat	√ / √	I kat	√ / √
	PM10 (grav.)	**I kat	X / X	*I kat	√ / √	I kat	X / X	I kat	√ / X	I kat	√ / X
			X / X 24 sata		X / X 24 sata		X / X 24 sata		X / X 24 sata		
	Pb u PM10	**I kat	√ / √	*I kat	√ / √	I kat	√ / √	I kat	√ / √	I kat	√ / √
	Cd u PM10	**I kat	√ / √	*I kat	√ / √	I kat	√ / √	I kat	√ / √	I kat	√ / √
	Ni u PM10	**I kat	√ / √	*I kat	√ / √	I kat	√ / √	I kat	√ / √	I kat	√ / √
	As u PM10	**I kat	√ / √	*I kat	X / X	I kat	√ / √	I kat	√ / √	I kat	√ / √
Mn u PM10	I kat	-	*I kat	-	-	-	-	-	-	-	

	UTT, Pb, Cd, Tl, Ni, As, Cr, Mn, Hg	I kat	-	I kat	-	I kat	-	I kat	-	I kat	-
AMS 2- Sv. Kajo	SO2	**I kat	√ / √ 24 sata	I kat	√ / √ 24 sata	I kat	√ / √ 24 sata	I kat	√ / √ 24 sata	I kat	√ / √ 24 sata
	NO2	**I kat	√ / √	I kat	√ / √	I kat	√ / √	I kat	√ / √	I kat	√ / √
			√ / √ 1 sat		√ / √ 1 sat		√ / √ 1 sat		√ / √ 1 sat		
	PM10 (auto)	**I kat	√ / √	I kat	√ / √	-	-	-	-	-	-
			X / X 24 sata		X / X 24 sata						
	PM2,5	**I kat	-	*I kat	-	I kat	√ / X	I kat	√ / √	I kat	√ / √
	PM10 (grav.)		√ / X		√ / X		√ / X		√ / X		√ / X
		**I kat	X / X 24 sata	I kat	X / X 24 sata	I kat	X / X 24 sata	I kat	X / X 24 sata	I kat	√ / X 24 sata
	Pb u PM10	**I kat	√ / √	I kat	√ / √	I kat	√ / √	I kat	√ / √	I kat	√ / √
	Cd u PM10	**I kat	√ / √	I kat	√ / √	I kat	√ / √	I kat	√ / √	I kat	√ / √
	Ni u PM10	**I kat	√ / √	I kat	√ / √	I kat	√ / √	I kat	√ / √	I kat	√ / √
	As u PM10	**I kat	√ / √	I kat	X / X	I kat	X / X	I kat	√ / √	I kat	√ / √
Mn u PM10	**I kat	-	I kat	-	I kat		I kat	-	I kat	-	
	UTT, Pb, Cd, Tl, Ni, As, Cr, Mn, Hg	I kat	-	I kat	-	I kat	-	I kat	-	I kat	-
AMS 3- Split- centar	SO2	**I kat	√ / √ 24 sata	I kat	√ / √ 24 sata	I kat	√ / √ 24 sata	I kat	√ / √ 24 sata	I kat	√ / √ 24 sata

			√/√		√/√		√/√		√/√		√/√
	NO2	**I kat	√/√ 1 sat	I kat	√/X 1 sat	I kat	√/X 1 sat	I kat	√/X 1 sat	I kat	√/X 1 sat
	PM10 (auto)		√/√		√/√						
		*I kat	√/X 24 sata	I kat	√/√ 24 sata	-	-	-	-	-	-
	PM2,5	**I kat	-	I kat.	-	I kat	√/√	I kat	√/√	I kat	√/X
	PM2,5 (auto)	-	-	**I kat	-	-	-	-	-	-	-
	PM10 (grav.)		X/X		X/X		√/√		√/√		√/√
		**I kat	X/X 24 sata	I kat	X/X 24 sata	I kat	X/X 24 sata	I kat	√/X 24 sata	I kat	√/X 24 sata
	Pb u PM10	**I kat	√/√	I kat	√/√	I kat	√/√	I kat	√/√	I kat	√/√
	Cd u PM10	**I kat	√/√	I kat	√/√	I kat	√/√	I kat	√/√	I kat	√/√
	Ni u PM10	**I kat	√/√	I kat	√/√	I kat	√/√	I kat	√/√	I kat	√/√
	As u PM10	**I kat	√/√	I kat	√/√	I kat	√/√	I kat	√/√	I kat	√/√
	Mn u PM10	**I kat	-	I kat	-	I kat	-	I kat	-	I kat	-
	UTT, Pb, Cd, Tl, Ni, As, Cr, Mn, Hg	I kat	-	I kat	-	I kat	-	I kat	-	I kat	-
Između tvornic a sv. Juraj i sv. Kajo	UTT, Pb, Cd, Tl, Ni, As, Cr, Mn, Hg	I kat	-	I kat	-	I kat	-	I kat	-	I kat	-
Kaštel Sučura c	UTT, Pb, Cd, Tl, Ni, As, Cr, Mn, Hg	I kat	-	I kat	-	I kat	-	I kat	-	I kat	-

Vranjic	UTT, Pb, Cd, Tl, Ni, As, Cr, Mn, Hg	I kat	-	I kat	-	I kat	-	I kat	-	I kat	-
Solin- Ribogo jilište	UTT, Pb, Cd, Tl, Ni, As, Cr, Mn, Hg	I kat	-	I kat.	-	I kat	-	I kat	-	I kat	-
Kaštel Kambel ovac	UTT, Pb, Cd, Tl, Ni, As, Cr, Mn, Hg	I kat	-	I kat	-	I kat	-	I kat	-	I kat	-
Sv. Kajo - Starine	UTT, Pb, Cd, Tl, Ni, As, Cr, Mn, Hg	I kat	-	I kat	-	I kat	-	I kat	-	I kat	-
Sv. Kajo - Rudnik 2, SI	UTT, Pb, Cd, Tl, Ni, As, Cr, Mn, Hg	I kat	-	I kat	-	I kat	-	I kat	-	I kat	-
Sv. Kajo - Rudnik 3, JI	UTT, Pb, Cd, Tl, Ni, As, Cr, Mn, Hg	I kat	-	I kat	-	I kat	-	I kat	-	I kat	-
Napomena: I kat - I kategorija kakvoće II kat - II kategorija kakvoće * - obuhvat podataka 75- 90% ** - obuhvat podataka <75%		<p>OGP - Ocjena prema granici procjenjivanja: √- ne prelazi gornju ili donju granicu X - prelazi gornju ili donju granicu</p> <p>Vrijeme usrednjavanja je 1 godina osim za SO2 (24 sata), NO2 (1 godina i 24 sata) te PM10 (1 godina i 24 sata)</p> <p>Od teških metala u ukupnoj taložnoj tvari UTT u 2013. nije određivana Hg, a u 2015. i 2017. Cr i Mn.</p>									

Izvor: NZJZ SDŽ (2013.), NZJZ SDŽ (2014.), NZJZ SDŽ (2015.), NZJZ SDŽ (2016.), NZJZ SDŽ (2017.), obrada autora

Vidljivo je da je na svima postajama u vlasništvu Cemex Hrvatska d.d. u razdoblju 2013.-2017. godine zrak ocijenjen kategorijom I kvalitete, odnosno neznatno onečišćen zrak. Izmjerene satne vrijednosti za NO2 prelaze granične vrijednosti u 2014. godini na mjernoj postaji AMS-1, a na mjernoj postaji ASM-3 prelaze donju graničnu vrijednost u razdoblju 2014.-2017. Izmjerene dnevne (24 satne) vrijednosti za PM10(grav.) prelaze granične vrijednosti tijekom cijelog razdoblja 2013.-2017. na postajama ASM-1, ASM-2 i ASM-3, dok izmjerene godišnje vrijednosti pokazuju oscilacije u odstupanju. Također, izmjerene

godišnje vrijednosti za As u PM10 prelaze granične vrijednosti na postaji ASM-1 u 2014. te na ASM-2 u 2014. i 2015.

3.1.1.1. *Utjecaj pandemije COVID-19 na onečišćenje zraka*

Iako je novi koronavirus SARS-CoV-2 uzročnik bolesti COVID-19 izazvao je neviđene učinke u cijelom svijetu, prevladavajuća je pretpostavka da je COVID-19 općenito "dobar za okoliš". Razlog tome se pripisuje mjerama zaključavanja (eng. lockdown), zaustavljanju proizvodnje, prometa, uvođenja rada na daljinu, a koji su pridonijeli smanjenju emisija onečišćujućih tvari u zrak (CO₂, PM_{2,5}, NO₂, SO₂, O₃), i općenitom poboljšanju kvalitete zraka u najonečišćenijim područjima (Fundul, 2020). Prema izvješću Centre for Research on Energy and Clean Air (CREA), mjere za borbu protiv koronavirusa dovele su do približno 40% smanjenja prosječne razine onečišćenja NO₂ i 10% smanjenja prosječne razine onečišćenja PM česticama tijekom perioda zaključavanja na razini Europe. Ističu da visoke razine onečišćenja zraka utječu na prirodnu obranu tijela od virusa u zraku, ključni je čimbenik rizika za mnoge kronične bolesti te pridonosi širenju bolesti uzrokovanom virusom SARS-CoV-2. Međutim, prema Fundul (2020), iako su se emisije nekih stakleničkih plinova smanjile kao rezultat pandemije, ovo smanjenje ima mali utjecaj na ukupne koncentracije stakleničkih plinova koje su se desetljećima akumulirale u atmosferi. Za postizanje značajnog poboljšanje kvalitete zraka u najonečišćenijim područjima nužna je dugoročnija strukturna promjena u gospodarstvima najvećih onečišćivača.

Na području RH, Jakovljević i sur. (2020) su analizirali prosječne dnevne koncentracije PM, NO₂ i PAH u PM u Zagrebu tijekom perioda zaključavanja COVID-19 (ožujak – svibanj 2020.) te ih usporedili s dnevnim koncentracijama za isto razdoblje prethodne godine. Mjerenja su provedena na dvije lokacije, na lokaciji prometa i na stambenom mjestu. Rezultati su pokazali da su smanjeni promet i druge mjere zaključavanja utjecali na smanjenje NO₂ i PM za 35% na lokaciji prometa u odnosu na isto razdoblje ranije. Na mjestu stambene lokacije koncentracije NO₂, PM i ukupnih PAH-a bile su slične ili tek nešto niže u odnosu na godinu prije. Podaci za praćenja onečišćenja zraka u Splitu tijekom perioda zaključavanja, nisu bili dostupni.

3.1.2. Onečišćenje bukom

Buka od motornih vozila, mopeda i motocikala, zračnog i željezničkog prometa, građevinskih strojeva te rekreacijskih plovila i opreme za vanjsku uporabu predstavljaju značajan izvor onečišćenja okoliša bukom. Za grad Split, strateška karta buke Grada Splita s ocjenskom godinom 2016. godinu izrađena je od strane DARH 2 d.o.o. za arhitekturu i akustiku, u prosincu 2017. Izrađeni elaborat sadrži grafičke prikaze indikatora buke, L_{day} , $L_{evening}$, L_{night} , i L_{den} cestovnog i željezničkog prometa te industrijskih pogona i postrojenja grada Splita, a indikatori imaju sljedeće značenje:

indikator L_{day} - opisuje dnevne uvjete rada od 07.00 do 19.00 sati

indikator $L_{evening}$ - opisuje večernje uvjete rada od 19.00 do 23.00 sati

indikator L_{night} - opisuje noćne uvjete rada od 23.00 do 07.00 sati

indikator L_{den} - opisuje cjelodnevno opterećenje bukom, uvažavajući prilagodbu radi ocjenskog razdoblja.

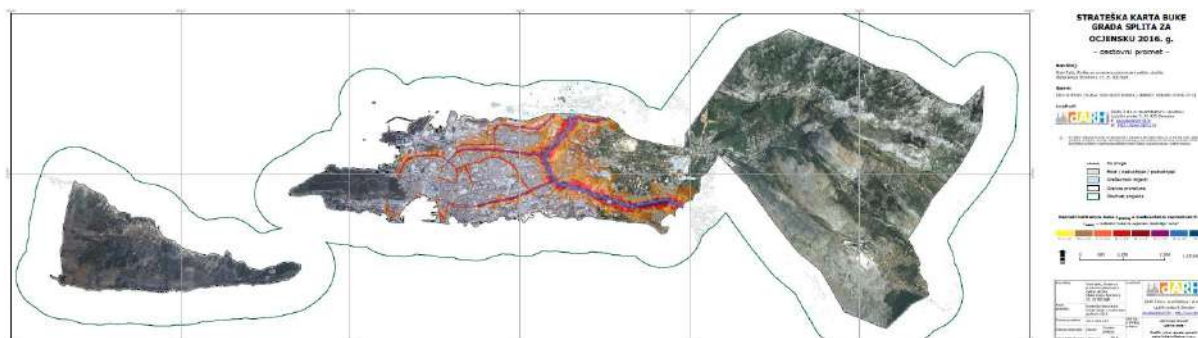
Od navedenih parametara, dva parametra se primjenjuju prilikom raspoređivanja procjena izloženosti počevši od 55 decibela (dB) za dnevnu izloženost, do 50 dB za noćnu izloženost. To su L_{den} kojim se procjenjuje stupanj neugode od buke i pokazatelj noćne buke (L_{night}) kojim se procjenjuje poremećaj sna.

Strateška karta buke Grada Splita za ocjensku godinu 2016. daje grafičke prikaze onečišćenja bukom koristeći predstavljanje pomoću pojasa buke širine 5 dB koji su prikazani različitim bojama (Grafički prikaz 96).

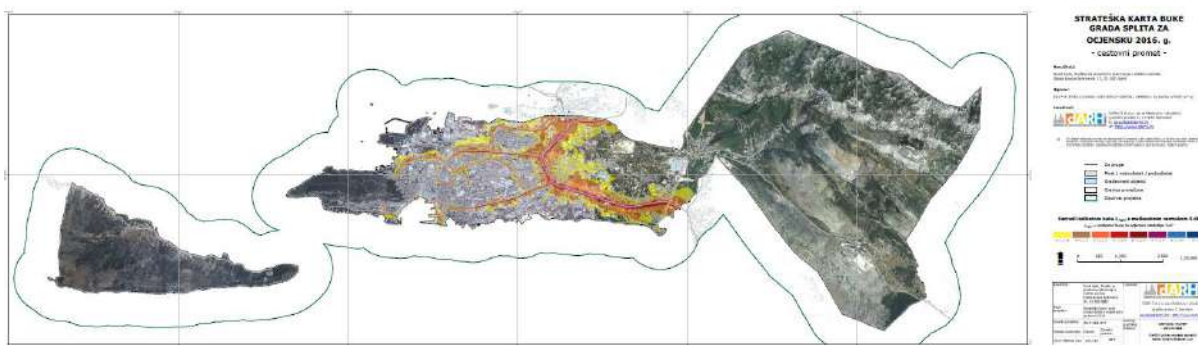
Grafički prikaz 96. Grafičko predstavljanje pojasa buke širine 5 dB. Izvor: HAOP 2016.

Grafički prikaz 97. Strateška karta buke Grada Splita, onečišćenja bukom od cestovnog prometa: razred indikatora buke L_{den} . Izvor: HAOP 2016.

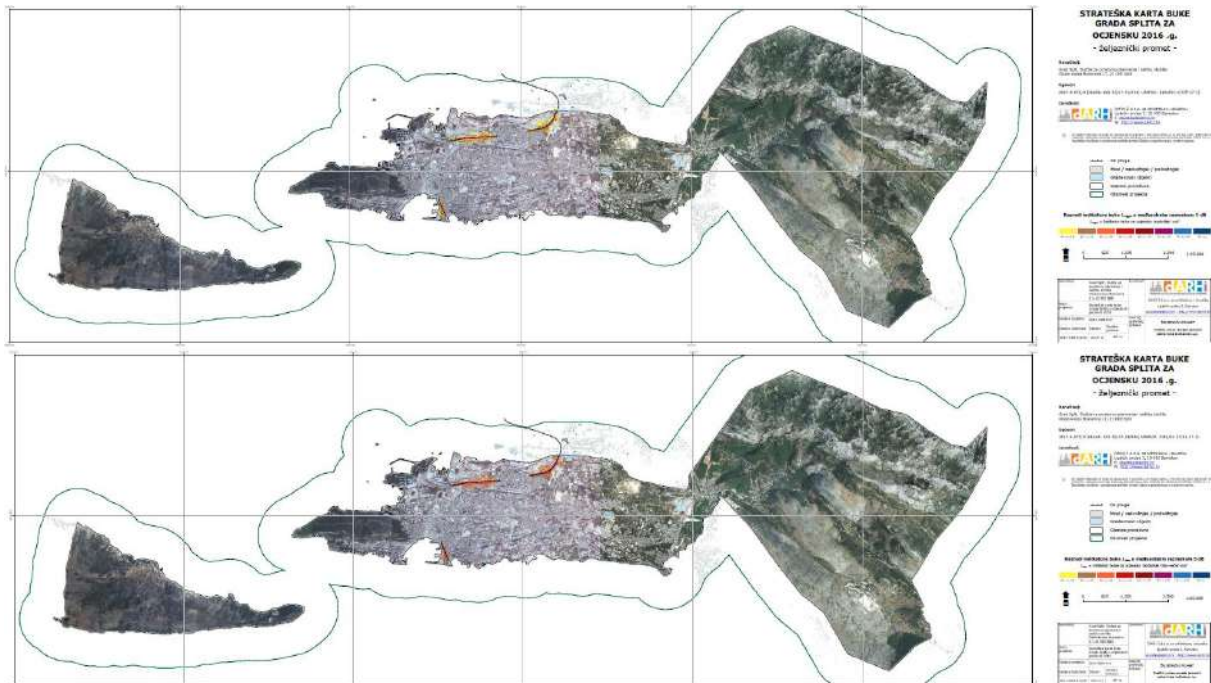

Grafički prikaz 98. Strateška karta buke Grada Splita, onečišćenja bukom od cestovnog prometa: razred indikatora buke L_{night} . Izvor: HAOP 2016.

Dominantno onečišćenje bukom za grad Split je ono koje dolazi od cestovnog prometa (Grafički prikaz 97 i Grafički prikaz 98). Područja s najvećim odstupanjem od 55 dB su sljedeća područja: Ulica kralja Stjepana Držislava, Ulica Zbora narodne garde, Poljička cesta, ulica Domovinskog rata, ulica Hrvatske mornarice, Solinska ulica te Gradska i Sjeverna luka.

Grafički prikaz 99. Strateška karta buke Grada Splita, onečišćenja bukom od željezničkog prometa: razred indikatora buke Lden. Izvor: HAOP 2016.

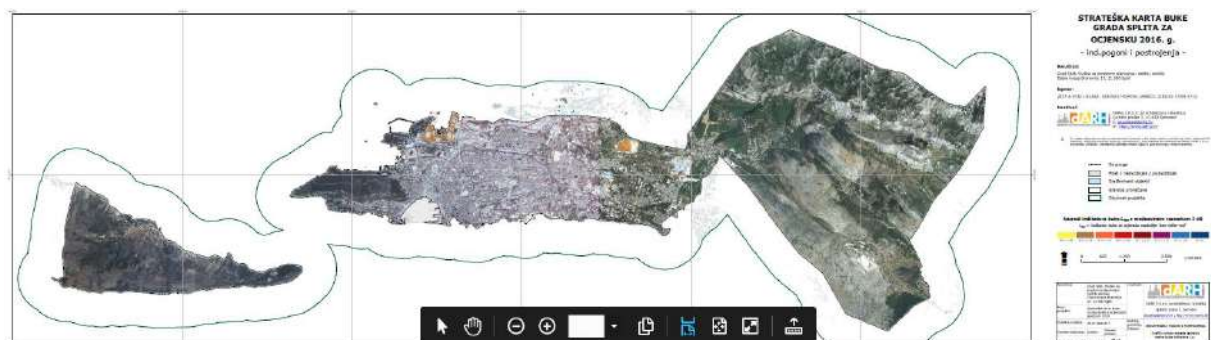
Grafički prikaz 100. Strateška karta buke Grada Splita, onečišćenja bukom od željezničkog prometa: razred indikatora buke Lnight. Izvor: HAOP 2016.

Onečišćenje bukom od željezničkog prometa (Grafički prikaz 99 i Grafički prikaz 100) prisutno je jedino u Kopilici te u području Željezničkog kolodvora Split.

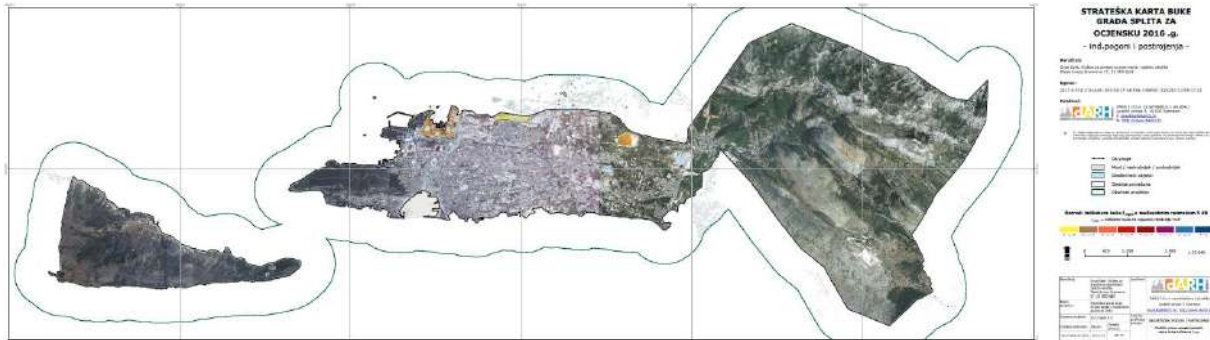
U službenim podacima nema mjerenja onečišćenja bukom od strane pomorskog prometa.

Ujedno, treba napomenuti da nedostaju mjerenja prekomjernih razina buke od strane prometnih aktivnosti vezanih za Helidrom KBC-a Split koje značajno povećavaju razinu buke u okolnim gradskim kvartovima (Zenta, Firule, Trstenik, Blatine, Split 3, ...)

Grafički prikaz 101. Strateška karta buke Grada Splita, onečišćenja bukom od industrijskih pogona i postrojenja: razred indikatora buke Lden. Izvor: HAOP 2016.

Grafički prikaz 102. Strateška karta buke Grada Splita, onečišćenja bukom od industrijskih pogona i postrojenja: razred indikatora buke Lnight . Izvor: HAOP 2016.

Grafički prikaz 101 i Grafički prikaz 102 prikazuju onečišćenja bukom od industrijskih pogona i vidljivo je da su postrojenja prisutna samo u noćnim satima (23:00 – 7:00) i to u malom pojasu buke od 50 dB do 55 dB. Za to su odgovorni sljedeći industrijski pogoni i postrojenja: Gradska luka, odlagalište otpada „Karepovac“, Sjeverna luka te brodogradilište „Brodosplit“. Zanemarivost onečišćenja bukom od industrijskih pogona i postrojenja potvrđuju i podaci The NOISE Observation & Information Service for Europe (<http://noise.eea.europa.eu/>).

Prema dostupnim podacima, na promatranom području proračuna strateške karte buke Grada Splita za ocjensku godinu 2016. živi 178102 stanovnika. Danas se kao dominantni izvori buke na području grada Splita navodi cestovni promet. Procijenjen je broj škola i bolnica koje su izložene povećanim vrijednostima indikatora buke (Tablica 71). U tom smislu potrebno je skrenuti pozornost na probleme s bukom te uvesti mjere za poboljšanje kvalitete akustičnog okoliša u gradu Splitu.

Tablica 71. Analiza izloženosti objekata osjetljive namjene Grada Splita razinama buke cestovnog prometa, indikator buke Lden i indikator buke Lnight

Analiza izloženosti objekata osjetljive namjene - Lden		
Razred indikatora buke Lden / dB	Bolnice	Škola
55-59		4
60-64		4
65-69		2
70-74		2
> 75		
Analiza izloženosti objekata osjetljive namjene - Lnight		
Razred indikatora buke Lnight / dB	Bolnice	Škola
55-59		2
60-64	2	4
65-69		2
70-74		
> 75		

Izvor: Strateška karta buke Grada Splita.

Strateške karte buke (SKB) i akcijski planovi iz stavka 1. točke 1. čl.7 Zakona o zaštiti od buke sastavni su dio informacijskog sustava zaštite okoliša Republike Hrvatske. Budući su Lden i Lnight referentni parametri koji se koriste prilikom procjene stupanja neugode od buke dane su Tablica 72 i Tablica 73 sa najnovijim službenim podacima (SKB) za gradove Split, Rijeka i Zagreb. Ovo omogućava promatranje budućih trendova vezanih za onečišćenje bukom.

Tablica 72. Izloženost buci prema broju stanovnika po dobnim skupinama za gradove Split, Rijeka i Zagreb (MZOE, HAOP, Strateške karte buke, veljača 2020) – indikator L_{night} (dB)

Izvor buke	Dobne skupine (godine)	Grad	L _n night (dB)		
			56 – 65	66 - 75	> 75
CESTE	< 14	ST	5977	932	0
		RI	3940	1306	129
		ZG	37419	9461	667
	15 - 64	ST	26960	4092	0
		RI	23752	7960	782
		ZG	180450	47383	3187
	> 65	ST	6520	912	0
		RI	7139	2400	245
		ZG	46836	12834	777
ŽELJEZNICE	< 14	ST	322	108	0
		RI	144	31	1
		ZG	5191	1337	103
	15 - 64	ST	1573	527	0
		RI	905	190	8
		ZG	23873	6135	475
	> 65	ST	347	116	0
		RI	317	74	3
		ZG	6001	1591	131
INDUSTRIJA	< 14	ST	313	0	0
		RI	109	47	5
		ZG	-	-	-
	15 - 64	ST	1371	0	0
		RI	775	340	39
		ZG	-	-	-
	> 65	ST	237	0	0

		RI	234	104	12
		ZG	-	-	-

Izvor: Ministarstvo zaštite okoliša i energetike, HAOP, Strateške karte buke, <http://buka.haop.hr/>

Tablica 73. Izloženost buci prema broju stanovnika po dobnim skupinama za gradove Split, Rijeka i Zagreb (MZOE, HAOP, Strateške karte buke, veljača 2020) – indikator Lden (dB)

Izvor buke	Dobne skupine (godine)	Grad	Lden (dB)		
			56 – 65	66 - 75	> 75
CESTE	< 14	ST	8611	2691	97
		RI	5807	2051	467
		ZG	50961	16464	2083
	15 - 64	ST	38694	12189	372
		RI	34791	12461	2878
		ZG	244492	82471	10501
	> 65	ST	9287	2941	0
		RI	10300	3756	861
		ZG	62752	22441	2828
ŽELJEZNICE	< 14	ST	353	130	1
		RI	352	76	2
		ZG	6063	1780	185
	15 - 64	ST	1725	638	5
		RI	2217	470	14
		ZG	27949	8292	866
	> 65	ST	381	141	0
		RI	737	168	0
		ZG	6974	2159	236
INDUSTRIJA	< 14	ST	400	2	0
		RI	134	58	14
		ZG	-	-	-
	15 - 64	ST	1725	6	0
		RI	945	426	113
		ZG	-	-	-
	> 65	ST	304	0	0

		RI	284	130	36
		ZG	-	-	-

Izvor: Ministarstvo zaštite okoliša i energetike, HAOP, strateške karte buke, <http://buka.haop.hr/>

Rezultati sumarne analize izloženosti stanovništva grada Splita buci pokazuju da je 42 % stanovnika izloženo prekomjernim razinama buke cestovnog prometa u razdoblju dana, večeri i noći. Prekomjernim razinama buke od strane željezničkog prometa izloženo je 1,9% stanovnika dok je 1,4% stanovnika izloženo buci koju produciraju industrijski pogoni i postrojenja.

U izradi akcijskog plana upravljanja bukom u gradu Splitu, određuju se prioritetna područja i aktivnosti za smanjenje broja stanovnika izloženih prekomjernoj buci cestovnog i pružnog (željezničkog) prometa, te industrijskih pogona i postrojenja. Nakon izrade strateške karte buke Grada Splita za ocjensku godinu 2011., dobiveni rezultati karte buke za ocjensku 2016. godinu, predstavljaju nastavak izgradnje sustava upravljanja glavnih izvora buke na području grada Splita. Strateška karte buke koja je metodološki izrađena u punom suglasju sa Smjericama EK iz područja ocjene i upravljanja bukom, daje objektivnu ocjenu opterećenosti okoliša određenim razinama buke koje potječu od glavnih izvora buke i koji će se koristiti u daljnjim postupcima akcijskog planiranja upravljanja bukom.

Strateška karta buke Grada Splita i akcijski plan zaštite od buke usklađuju se trajno s izmjenama u prostoru, a obavezno se obnavljaju svakih pet godina od dana izrade. Strateška karta buke za 2016. izrađena je i objavljena na službenoj internetskoj stranici Grada Splita:

<https://www.split.hr/gradska-uprava/upravna-tijela/upravni-odjel-za-prostorno-planiranje-i-uredenje-i-zastitu-okolisa>

Podaci vezani za utjecaj pandemije COVID-19 na onečišćenje bukom za područje grada Splita nisu bili dostupni. Ipak, prema izvješću Instituta za razvoj i međunarodne odnose (2020) treba naglasiti da je nametanje karantenskih mjera prisililo ljude da ostanu kod kuće, čime se znatno smanjila uporaba privatnog i javnog prijevoza. Također, komercijalne su aktivnosti gotovo u potpunosti bile zaustavljene. Te promjene dovele su do značajnog smanjenja razina buke u većini gradova u svijetu.

3.1.3. Svjetlosno onečišćenje

International Dark Sky Association (IDA) definira svjetlosno onečišćenje (engl. light pollution) kao "svaki štetni efekt umjetnoga svjetla, uključujući povećanje svjetline noćnoga neba, zasljepljivanje, osvjetljivanje izvan područja koja je potrebno osvijetliti, prekomjerno osvjetljivanje, smanjenu vidljivost noću i rasipanje svjetlosne energije".

Svjetlosno zagađenje je prepoznato kao rastući globalni problem, čije posljedice mogu biti vrlo teške – od narušavanja bioraznolikosti i poremećaja u ekološkom sustavu, preko sigurnosnih problema, prevelike potrošnje električne energije pa sve do utjecaja na ljudsko zdravlje. Hrvatski Sabor je 2019. donio novi Zakon o zaštiti od svjetlosnog onečišćenja koji je stupio na snagu iste godine.

Nacionalna mjerenja svjetlosnog onečišćenja ne provode se sustavno i kontinuirano. Stoga su uzeti podaci sa aplikacije www.lightpollutionmap.info za mapiranje svjetlosnog onečišćenja koji se temelje na satelitskim snimkama Visible Infrared Imaging Radiometer Suite (VIIRS) i Defense Meteorological Satellite Program (DMSP). Instrument VIIRS promatra i prikuplja globalne satelitske opservacije koje obuhvaćaju vidljive i infracrvene valne duljine preko kopna, oceana i atmosfere. VIIRS također posjeduje jedinstveni Day/Night pojas (DNB), koji je ultra osjetljiv u uvjetima slabog osvjetljenja te omogućuje promatranje noćnih svjetala s boljom prostornom i vremenskom razlučivosti u odnosu na prethodno pružene podatke o noćnim svjetlima koje daje DMSP. Sateliti DMSP bilježe takva svojstva okoliša kao što su oblaci, vodene mase, snijeg, vatra i zagađenje u vidljivom i infracrvenom dijelu spektra.

Mjerenja pokazuju da je po svjetlosnom zagađenju nebo nad gradom Splitom klasificirano u razred gradskog neba (Grafički prikaz 103, Tablica 74. Klasifikacija neba u ovisnosti o svjetlosnom zagađenju) s tendencijom odlaska u najviši razred svjetlosnog zagađenja. Ta činjenica nalaže da se povede računa o ovom problemu te primijene mjere koje omogućavaju smanjenje svjetlosnog onečišćenja.

Grafički prikaz 103. Prikaz svjetlosnog onečišćenja za grad Split uz odgovarajuću legendu. Izvor: <https://www.lightpollutionmap.info/> (pristupljeno 25. veljače 2020.).

Tablica 74. Klasifikacija neba u ovisnosti o svjetlosnom zagađenju

Class	Label	Sky Mag. SQM	Naked Eye Limit Mag.	320mm Limit Mag.
1	excellent dark sky	22.00 - 21.99	≥ 7.5	> 17
2	average dark sky	21.99 - 21.89	7.0 - 7.49	16.5
3	rural sky	21.89 - 21.69	6.5 - 6.99	16.0
4	rural/suburban transition	21.69 - 20.49	6.0 - 6.49	15.5
5	suburban	20.49 - 19.50	5.5 - 5.99	14.5 - 15.0
6	bright suburban	19.50 - 18.94	5.0-5.49	14.0 - 14.5
7	suburban/urban transition	18.94 - 18.38	4.5-4.99	14.0
8	city sky	< 18.38	4.0-4.49	13
9	inner city sky	-	≤ 4.0	-

Izvor: <https://www.handprint.com/ASTRO/bortle.html> (pristupljeno 24.veljače 2020.).

Svjetlosno onečišćenje se bitno razlikuje od ostalih i može ga se spriječiti znanjem o ekološkoj, usmjerenoj i štedljivoj rasvjeti.

Uzroci svjetlosnog zagađenja su neodgovarajući dizajn i nepravilna montaža rasvjetnih tijela. Brojna rasvjetna tijela su dizajnirana tako da svjetlost emitiraju u gotovo svim smjerovima. Kvalitetna rasvijetljenost postiže se uporabom rasvjetnih tijela čiji je dizajn takav da usmjerava svjetlost na željenu površinu. Rasvjetna tijela potrebno je postaviti horizontalno u odnosu na horizont.

Uporaba rasvjetnih tijela koja nepotrebno rasipaju svjetlost je najčešće energetski izrazito neučinkovita. Troškovi energije za sustave javne rasvjete predstavljaju značajan trošak za proračune gradova jer u ukupnim troškovima energije sudjeluju i do 30%. Modernizacijom, odnosno zamjenom zastarjelih neekoloških svjetiljki s novim, energetski učinkovitim i ekološkim LED svjetiljkama, te upotrebom kvalitetne regulacije i upravljanja, mogu se postići značajne uštede u energiji koje mogu biti veće i od 40%. Povećavaju se standardi osvjetljenosti, unapređuje sigurnost prometa, te ujedno značajno reducira svjetlosno zagađenje.

Grad Split je s ciljem smanjenja troškova sustava javne rasvjete i smanjenja emisije CO₂ pokrenuo niz projektnih inicijativa za modernizaciju javne rasvjete primjenom mjera energetske učinkovitosti. Tako je u periodu od 2016. do 2019. u sklopu EU projekta CitiEnGov (engl. Cities for a Good Energy Governance), proveden Pilot projekt pametne javne rasvjete i to na području GK Bačvice, a koji se pokazao kao jedan od najboljih primjera modernizacije javne rasvjete na području Srednje Europe korištenjem najnovijih tehnologija uz iznimne rezultate u smanjenju potrošnje električne energije, povećanju ugodnosti i sigurnosti za građane i posjetitelje grada kao i smanjenju CO₂ emisije (

Tablica 75. Postignuti rezultati projekta CitiEnGov (2016.–19.)).

Tablica 75. Postignuti rezultati projekta CitiEnGov (2016.–19.)

	Staro stanje	Novo stanje
Broj lampi javne rasvjete	79	82
Ukupna snaga	15,95 kW	3,05 kW
Godišnja emisija CO2	15,35 tona	2,90 tona
Godišnja potrošnja energije	65379 kWh	12476 kWh

Izvor: Odsjek za Smart City projekte i digitalizaciju, GRAD SPLIT (dostavljeno: 06. travnja 2020.)

Potaknuti konkretno dokazanim rezultatima na provedenom pilot zahvatu, Grad Split je pokrenuo inicijativu za razvoj projekta primjene mjera energetske učinkovitosti na cijelom sustavu javne rasvjete koji se sastoji od preko 18000 svjetiljki, kako bi povećao sigurnost i ugodu građana i posjetitelja grada, smanjio troškove sustava javne rasvjete, ali i uskladio sustav javne rasvjete sa strogim uvjetima iz Zakona o zaštiti od svjetlosnog onečišćenja (NN 14/19) koji je na snazi od 01.04.2019. Osnovna odrednica projekta je uvođenje moderne i energetske učinkovite LED rasvjete na cijelom području grada Splita, usklađenje rasvjete s tehničkim normama, ali i pozitivnim zakonskim propisima. Jedan od najznačajnijih elemenata ovog projekta je i nastavak razvoja Grada Splita, po strateškoj odrednici „Smart City“, pametnog grada budućnosti uvođenjem novih tehnologija u gradsku svakodnevnicu. Ovim projektom se na potpunom zahvatu velikih, ključnih prometnica (prometnice s 4 i 6 prometnih traka) u gradu implementira sustav pametne javne rasvjete. Ovo tehničko rješenje temeljni je element u uvođenju rješenja pametnog grada, a u potpunosti je kompatibilan i nadogradiv sa sustavima sigurnosti, nadzora i upravljanja prometom, Inteligentni transportni sustav (engl. ITS - Intelligent Transportation Systems). Upravo korištenjem rješenja pametne javne rasvjete na stupovima sustava na velikim, ključnim prometnicama omogućena je i daljnja nadogradnja istih elementima ITS sustava. Za projekt „Modernizacija javne rasvjete Grada Splita primjenom modela energetske usluge“ previđa se nabava energetske usluge kroz maksimalno trajanje ugovora do 10 godina. To uključuje 15159 svjetiljki. Tim brojem obuhvatilo bi se 81% gradske rasvjete te bi se ostvarilo godišnje smanjenje emisije CO₂ u iznosu 1770 tona. Ukupno smanjenje emisije CO₂ ekvivalentno je emisiji iz 35000 automobila koji prijeđu relaciju između Splita i Zagreba, a ušteda električne energije ekvivalentna je godišnjoj potrošnji 2500 kućanstava ili 10000 građana.

Probleme vezane za svjetlosno onečišćenje na području grada Splita (pravilno postavljanje rasvjete, ometanje životinjskog svijeta, postavljanje svjetlosnih reklama, rasvjeta sportskih i sličnih otvorenih objekata) treba rješavati sukladno propisima koji su na snazi.

3.1.4. Onečišćenje vode

Zbog velikog utjecaja prirodnih i antropogenih izvora onečišćenja na vodne sustave, u Republici Hrvatskoj se sustavno provodi monitoring kakvoće vodnog sustava. Stanje voda opisuje se na razini vodnih tijela, a što je propisano Uredbom o standardu kakvoća voda (NN 73/13) i Planu upravljanja vodnim područjima (NN 82/13), a koji uključuju ocjenu stanja vodnih tijela površinskih, prijelaznih, priobalnih i podzemnih voda.

Usporedba stanja vodnih tijela površinskih voda na području gradova Splita, Rijeke i Zagreba, prema Planu upravljanja vodnim područjima 2016.-2021. (a prema Zahtjevu za pristup informacijama, Klasa: 008-02/19-02/0000186 Ur. broj: 383-19-1) sumirano je u tablici 1. Za gradove Zadar i Dubrovnik nema podataka o vodnim tijelima površinskih voda. Ukupna ocjena stanja određena je temeljem ekološkog i kemijskog stanja. Ekološko stanje ocijenjeno je temeljem bioloških elemenata kakvoće (fitobentos i makrozoobentos), fizikalno-kemijskih pokazatelja (BPK5, ukupni dušik, ukupni fosfor), specifičnih onečišćujućih tvari (arsen, bakar, cink, krom, fluoridi, adsorbilni organski halogeni AOX, poliklorirani bifenili – PCB) te hidromorfoloških elementa (hidrološki režim, kontinuitet toka, morfološki uvjeti, indeks korištenja). Kemijsko stanje se temelji na ocjeni klorfenvinfosu, klorpirifosu (klorprifos etil), diurona, izoproturona. U napomeni tablice su navedeni parametri za koje nije dobivena ocjena te kemijski pokazatelji za koje je postignuto dobro stanje.

Od površinskih voda, na području grada Splita, dostavljeni su podaci za vodno tijelo šifre JKRNO067_001 (Jadro), a koje se zbog svoje veličine ubraja u kategoriju malog vodnog tijela. Prema Uredbi NN 73/13, kemijsko, ekološko i ukupno stanje je ocijenjeno „dobro“, ali analize opterećenja i utjecaja za 2021. i nakon 2021. ukazuju na „vrlo loše stanje“ i na „nepostizanje ciljeva okoliša“. Za područje grada Rijeke dostavljeni su podaci za vodno tijelo JKRNO058_001 (Rječina) i JKRNO058_001 (Škurinski potok). Za vodno tijelo JKRNO058_001 (Rječina), kemijsko stanje „nije dobro“, ekološko stanje „umjereno“ te je ukupno stanje ocijenjeno „dobro“, a za JKRNO058_001 (Škurinski potok) je kemijsko stanje „dobro“, ekološko stanje „umjereno“ te konačno ukupno stanje „umjereno“. Analize opterećenja i utjecaja za 2021. i nakon 2021. ukazuju na „vrlo loše stanje“ i na „nepostizanje ciljeva okoliša“. Za područje grada Zagreba su dostavljeni podaci za ukupno 15 vodnih tijela tekućica i jedno vodno tijelo stajačice. Kemijsko stanje tri vodna tijela je ocijenjeno da „nije dobro“, dok tri vodna tijela imaju „loše“ ekološko stanje. Ukupno stanje vodnih tijela tekućica na području grada Zagreba se kreće od „lošeg“ do „umjerenog“. Samo kod vodnog tijela šifre CSRNO292_002 (Vrapčag) zabilježeno je „dobro“ ukupno stanje i to je jedino vodno tijelo koje pri analizi opterećenja i utjecaja za 2021. i nakon 2021. ukazuje na „dobro stanje“ i „postizanje ciljeva okoliša“. Na području grada Zagreba nekoliko vodnih tijela tekućica (CRNO001_019, CSRNO083_003, CSRNO555_001, CSRNO669_001) te vodno tijelo stajačice (CSLN023) su određeni kao izmijenjena vodna tijela prema analizi opterećenja i utjecaja.

Usporedba stanja vodnih tijela priobalnih voda na području gradova Splita, Rijeke, Zadra i Dubrovnika, prema Planu upravljanja vodnim područjima 2016.-2021. (a prema Zahtjevu za pristup informacijama, Klasa: 008-02/19-02/0000186 Ur. broj: 383-19-1) su sumirani u tablici 2. Za grad Zagreb nema podataka o vodnim tijelima priobalnih voda. Ocjena stanja vodnih tijela priobalnih voda provedena je praćenjem parametara: prozirnost, otopljeni kisik u površinskom sloju, otopljeni kisik u pridnenom sloju, ukupni anorganski dušik, ortofosfati, ukupni fosfor, klorofil a, fitoplankton, makroalge, bentički beskralješnjaci (makrozoobentos) i morske cvjetnice (*Posidonia oceanica*).

Od ukupno četiri vodna tijela priobalnih voda na području grada Splita, dva vodna tijela, O423-BSK (Brački i Splitski kanal) i O313-KZ (Središnji dio Kaštelanskog zaljeva), imaju „dobro“ ukupno stanje, dok ostala dva tijela, O313-KASP (Sjeverni rub Kaštelanskog zaljeva, Trogirski zaljev, Marinski zaljev) i O413-STLP (Luka Split), imaju „umjereno“ ukupno stanje. Vodno tijelo O413-STLP (Luka Split) jedino nema dobro kemijsko stanje, a što je prema Planu upravljanja vodnim područjima 2016.-2021. navedeno kao posljedica prisutnosti tributil kositra iznad dozvoljenih graničnih vrijednosti. Oba vodna tijela (O313-KASP i O413-STLP) su mogući kandidati za znatno promijenjeno vodno tijelo. Vodna tijela priobalnih voda na području grada Zadra, O413-PZK (Pašmanski i Zadarski kanal) i O423-KVJ (Južni dio Kvarnerića

) te grada Dubrovnika, O423-MOP (Od Prevlake do Rta Ploče do Splitskog kanala, uključujući područja Mljetskog, Lastovskog, Korčulanskog, Hvarskog i Viškog kanala) imaju „dobro“ ukupno stanje. Međutim, stanje priobalnih vodnih tijela na području grada Rijeke je nešto lošije. Vodno tijelo oznake O423-RIZ ima „umjereno“ ukupno stanje, dok vodno tijelo O423-RILP jedino ima „vrlo loše“ ukupno stanje, pri čemu se biološko stanje ističe kao glavni kritični element (biološko stanje „vrlo loše“).

Stanje vodnih tijela prijelaznih voda na području gradova Splita, Rijeke i Dubrovnika, prema Planu upravljanja vodnim područjima 2016.-2021. (a prema Zahtjevu za pristup informacijama, Klasa: 008-02/19-02/0000186 Ur. broj: 383-19-1) sumirani su u tablici 3. Za grad Zadar i Zagreb nema podataka o vodnim tijelima prijelaznih voda. Ocjena stanja prijelaznih vodnih tijela provedena je praćenjem parametara: prozirnost, otopljeni kisik u površinskom sloju, otopljeni kisik u pridnenom sloju, ukupni anorganski dušik, ortofosfati, ukupni fosfor, klorofil a, fitoplankton, makroalge, bentički beskralješnjaci (makrozoobentos) i morske cvjetnice (Cymodocea nodosa i Zostera noltii).

Kemijsko stanje vodnih tijela prijelaznih voda nije dobro kod vodnih tijela P1_2-JA (Područje Splita), P2_2-RJP (područje Rijeke) te P1_3-OM (područje Dubrovnika). Razlog nepostizanja dobrog kemijskog stanja u ovim vodnim tijelima Planu upravljanja vodnim područjima 2016.-2021. su ustanovljene koncentracije pesticida iz skupine kloriranih ugljikovodika iznad dozvoljenih graničnih vrijednosti. Od ukupno dva vodna tijela prijelaznih voda na području grada Splita (a oba su vezana za prijelazne vode rijeke Jadro), jedno vodno tijelo šifre P1_2-JA ima „umjereno“ ukupno stanje, dok vodno tijelo šifre P2_2-JAP ima „dobro“ ukupno stanje, i mogući je kandidat za znatno promijenjeno vodno tijelo. Na području grada Rijeke, oba vodna tijela prijelaznih voda (P1_2-RJP i P2_2-RJP) imaju „umjereno“ ukupno stanje, i oba su kandidati za znatno promijenjeno vodno tijelo. Na području grada Dubrovnika, vodno tijelo prijelaznih voda P1_3-OM ima „umjereno“ ukupno stanje, a vodno tijelo P2_2-OM „dobro“ ukupno stanje (oba se vezana uz prijelazne vode rijeke Omble).

Stanje podzemnih vodnih tijela na području gradova Splita (JKGI_11 – Cetina), Rijeke (JKGI_04 – Riječki zaljev, JKGI_05 – Rijeka- Bakar), Zagreba (CSGI_27 – Zagreb), Zadra (JKGN_08 – Ravni kotari, JKGN_09 – Bokanjac-Poličnik) i Dubrovnika (JKGI_12 – Neretva) uspoređeno je u tablici 4. Sva vodna tijela podzemnih voda imaju „dobro“ kemijsko, količinsko i ukupno stanje, osim vodnog tijela na području grada Zadra (JKGN_09 – Bokanjac-Poličnik) kod kojeg je kemijsko, količinsko i ukupno stanje ocijenjeno „loše“.

Vodni resursi su ključni za životni i gospodarski razvoj te za očuvanje bioraznolikosti. Stoga je bitno sagledati izvore onečišćenja s ciljem zaštita vodnog sustava od onečišćenja, kao i poticanje racionalnog korištenja vodnih resursa (u vodoopskrbi, industriji, turističkoj djelatnosti, itd.) u skladu s principima kružnog gospodarstva.

Podaci o ukupnim količinama ispuštanja i prijenosa pojedinačnih onečišćujućih tvari u vode i/ili more, analiziraju se na razini RH u okviru baze Registra onečišćavanja okoliša (ROO) sa ciljem ukazivanja na posljedična opterećenja i pritiske. Prikupljeni podaci o vrstama i količinama ispuštanja i prijenosa onečišćujućih tvari u vode i/ili more, od općih pokazatelja, anorganskih i organskih tvari do teških metala, prijavljenih u Splitsko-dalmatinskoj županiji u razdoblju 2013.-2017. godine iz sustava javne odvodnje i s lokacije obveznika sistematizirani su u tablici 5.

Vidljivo je da značajno veće opterećenje od ispuštanja onečišćujućih tvari u vode i/ili more dolazi iz sustava javne odvodnje, pri čemu najveći teret onečišćenja dolazi od BPK5, KPK, ukupne suspendirane tvari te spojeva dušika i fosfora. To je i očekivano budući se na području grada Splita održala samo metaloprerađivačka industrija i brodogradnja, dok se turistička djelatnost povećala. To je vidljivo iz podataka u tablici 6. u kojoj je sistematiziran popis onečišćivača otpadnim vodama na području grada Splita, u razdoblju 2013.-2017. Prema podacima iz Registra onečišćavanja okoliša (ROO), kanalizacijskim sustavom sakupljene otpadne vode sa područja Splita ispuštaju se bez pročišćavanja u more (ispust Lora) ili način pročišćavanja uključuje samo fizikalne postupke (ViK uređaj Stupe, CS Katalinića Brig, CS Duilovo), zbog čega je i najveći teret onečišćenja izražen preko pokazatelja BPK5, KPK, ukupne suspendirane tvari te spojeva dušika i fosfora. Visoke vrijednosti BPK5 upućuju na visok sadržaj organske

tvori u otpadnim vodama koje pri ispuštanju u more procesima razgradnje iscrpljuju kisik. Visoke vrijednosti KPK ukazuju na prisutnost organskih i anorganskih tvari koje nisu podložne razgradnji mikroorganizmima uslijed prirodnih bioloških procesa samopročišćavanja. Ispuštanje otpadnih voda s visokim sadržajem dušikovih i fosforovih spojeva može prouzrokovati pojavu eutrofikacije i cvjetanja algi u moru. Najveći izvori dušikovih i fosforovih spojeva u okolišu se povezuju s poljoprivrednom djelatnosti. Prema izvješću projekta „Utjecaj poljoprivrede na onečišćenje površinskih i podzemnih voda u Republici Hrvatskoj“, iz prosinca 2014., pritisak hranjivih tvari iz stočarske proizvodnje i primjene mineralnih gnojiva u biljnoj proizvodnji je prepoznat kao glavni pritisak na vodne sustave povezan s poljoprivredom. Međutim, prema Odluci o određivanju ranjivih područja u RH (Vlada Republike Hrvatske, studeni 2012. godine), područja „ranjiva na nitrate“ nalaze na vodnom području rijeke Dunav i jadranskom vodnom području (Istra), dok područje grada Splita nije označeno „ranjivo na nitrate“.

Također treba spomenuti da kanalizacijska mreža prikupljanja otpadnih voda na cijelom području Splita još nije završena te dio onečišćenja vodnih sustava (a koji nije evidentiran u bazi ROO) dolazi iz domaćinstva koja nisu priključena na kanalizacijsku mrežu, već primjenjuju sustav sabirnih jama. Popis onečišćenja voda koja su se dogodila u razdoblju 2013.-2017. na području grada Splita, a prema podacima dostavljenim od Hrvatskih voda, su prikazane u tablici 7.

Značajno onečišćenje voda dolazi i od nesaniranih odlagališta (legalna i ilegalna) otpada, budući ispiranjem s oborinama nastaju procjedne vode opterećene štetnim tvarima koje mogu uzrokovati onečišćenje okolnog područja i podzemnih voda. Prema Rješenju Ministarstva zaštite okoliša i energetike (Klasa: UP/1-351-03/18-09/159, Ur. Br. 517-03-1-1-19-10, od 1. veljače 2019.) na lokaciji odlagališta otpada „Karepovac“ se planira izgraditi sustav za prikupljanje procjednih i oborinskih voda, zbog čega se ne očekuju negativni utjecaji na podzemna vodna tijela i morski akvatorij. Lokacija odlagališta otpada nalazi se izvan zona sanitarne zaštite (nizvodno od izvora rijeke Jadro) te je na udaljenosti oko 2 km od mora.

Kao posljedica procesa litoralizacije (proces preseljavanja stanovništva na obale zbog prometnih, turističkih i industrijskih funkcija na obalama), izvori zagađenja mora povezani su s ispuštanjem industrijskih i komunalnih otpadnih voda kroz ispuste ili odlaganjem na morsku obalu, izravno ispuštanje rijekama ili kanalima uključujući dotok podzemnim vodama i ispiranje kišom, donos atmosferom te izvorima onečišćenja s mora. Od izvora onečišćenja s mora, najznačajniji je pomorski promet uz koji se vezuju ispuštanja brodskih balastnih voda i taloga kao potencijalnog prijenosa štetnih vodnih organizama i patogena, onečišćenja mora uljima te opasnim i štetnim tvarima s pomorskih objekata, kao i nelegalna ispuštanja onečišćenih kaljužnih voda, otpadnih ulja i zauljenih voda, ispiranja tankova. Stoga je korisno sagledati podatke o dinamici pomorskog prometa na području nadležnosti Lučke kapetanije Split (tablica 8.), a koji su dostupni preko Hrvatskog integriranog pomorskog informacijskog sustava (CIMIS), u nadležnosti Ministarstva mora prometa i infrastrukture. Dostavljeni su podaci o broju brodova koji su prijavili balastne kapacitete, broju brodova koji su iskrcali balastne vode, dovezene količine balastnih voda, ispuštene količine balastnih voda sistematizirane prema porijeklu (sredozemno more, Jadransko more i ostala mora), broj uplovljenja / isplovljenja brodova, podaci o vrstama i količinama prijavljenog opasnog tereta (eksplozivne tvari, plinovi, zapaljive tekućine, zapaljive krute tvari, oksidirajuće tvari i organski peroksidi, otrovne i infektivne tvari, korozivne tvari, ostale opasne tvari i predmeti, ugljen i koks (MHB)). Također su dostavljeni podaci o broju zabilježenih slučajeva onečišćenja mora uljima / opasnim i štetnim tvarima s pomorskih objekata na području grada Splita i SDŽ te podaci o količinama i vrstama predanog otpada koji proizlazi iz rada brodova (sanitarne otpadne vode i brodski otpad).

Broj brodova koji je prijavio balastne kapacitete u razdoblju 2014.-2018. (podaci za 2013. nisu bili dostupni) se kreće 1156-1243, a broj brodova koji je iskrcao balastne vode 236-384. Dovezene količine balastnih voda se kreću 747.882-825.019 m³, a ispuštene količine balastnih voda se kreću 365.501-546.823 m³. Od toga je 59-85 postotna udjela vodnog balasta podrijetlom iz Jadranskog mora s izraženim trendom rasta količina, 9-37 postotna udjela balastnih voda podrijetlom iz Sredozemnog mora s izraženim trendom pada količina, a manje od 5 postotna udjela su balastne vode iz ostalih mora. Broj

plovljenja i isplavljenja brodova u razdoblju 2014.-2018. pokazuje značajan rast skoro za dvostruko (od 39.809 u 2014. na 73.016 u 2018. godini). Prema prijavljenim vrstama i količinama opasnog tereta, najviše je prijavljeno zapaljive tekućine (više od 90 posto udjela od ukupne prijavljene količine opasnog tereta u 2014.-2017., a u 2018. se uočava pad na 80 posto udjela). U 2018. se skoro 20 posto udjela od ukupne prijavljene količine opasnog tereta odnosi na ugljen i koks (MHB). Također su zabilježeni slučajevi onečišćenja mora uljima / opasnim i štetnim tvarima s pomorskih objekata na području grada Splita i SDŽ. Prema podacima o količinama i vrstama predanog otpada koji proizlazi iz rada brodova (sukladno odredbama Međunarodne konvencije o sprječavanju onečišćenja mora s brodova, MARPOL 73/78, Prilog IV i V), 87-99 postotna udjela se odnosi na brodski otpad, a ostatak su sanitarne otpadne vode. Navedeni podaci ukazuju na značajan rast pomorskog prometa, a time i potrebe razvoja infrastrukture zaštite okoliša koja je nužna radi izbjegavanja negativnih okolišnih utjecaja pomorskog transporta, željenog razvoja cruisinga i nautičkog turizma.

Prema podacima o iznenadnim onečišćenjima mora u koje su bili uključeni djelatnici Nastavnog zavoda za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije preko Službe 112 i u sklopu Programa praćenja kakvoće mora na morskim plažama u razdoblju 2013.-2017., nisu evidentirana onečišćenja na području Splita, već na području Kaštela, Trogira i Makarske.

Štetne tvari koje dospijevaju u morski sediment predstavljaju sekundarni izvor onečišćenja, budući se uslijed promjena u geokemijskom sastavu, resuspenzije, desorpcije, remobilizacijskih procesa, redoks reakcija i raspadanja sorbiranih tvari sedimenta, mogu izluživati u vodni stupac. Služba za prostorno planiranje i zaštitu okoliša grada Splita je u okviru projekta "Ispitivanje zagađenja sa teškim metalima u sedimentu priobalnog pojasa grada Splita" s izvršiteljem ronilačkim klubom "Nautilus" u prosincu 2014. godine provela ispitivanja sadržaja teških metala (Fe, Mn, Zn, Cu, Cr, Hg, As, Pb i Cd) na sedam lokacija kupališta, i to Kašteletu (na dubini od 4,5 m), Kašjunima (7,7 m), Benama (4,5m), Lubinskom portu (4,4 m), Mornaru (3,1 m), Žnjanu 1 (6-7 m), Žnjanu 2 (4,5 - 7 m), Kaštel Sućurcu (Sokolana 4,2 m) te referentnom izvoru Jadra (1,3 m). Analiza Fe i Mn je provedena radi uvida u osnovnu geološku strukturu sedimenta i eventualne promjene na njemu uzrokovane ljudskim faktorom.

Rezultati ispitivanja Zn, Cu, Cr, Hg, As, Pb i Cd su sumirani u Tablici 9., a uspoređeni su prema smjernicama razvijenim za morske ekosustave, ERL (engl. effect range low - niski raspon učinka) i ERM (engl. effect range medium - srednji raspon učinka). ERL su koncentracije ispod kojih se rijetko očekuje pojava negativnog utjecaja na morske organizme, dok kod ERM koncentracija postoji velika vjerojatnost pojave ozbiljnog negativnog utjecaja na zdravlje živih zajednica u okolini sedimenta.

Rezultati su pokazali da se cink, bakar, krom i kadmij nalaze u koncentracijama oko ili ispod ERL vrijednosti te da ne mogu imati utjecaj na morski okoliš, pa tako ni na ljudsku populaciju. Koncentracija olova na svim lokacijama kreće oko vrijednosti ERL, a prema ujednačenosti rezultata zaključilo se da olovo potječe iz geoloških izvora te da izmjerena koncentracija ne može utjecati na žive organizme u moru. Količina arsena na svim lokalitetima je između ERL i ERM vrijednosti te ne može bitno utjecati na morski okoliš. Podaci za živu očekivano odskaku za područje Kaštel Sućurca (lokaciju Sokolana), a ovakvo stanje posljedica je poznatoga višegodišnjeg nekontroliranog ispuštanja različitih tvari u more iz bivšeg "Jugovinila". U zaključku ove studije se navodi da se povećana koncentracija teških metala u sedimentu može očekivati i na drugim lokalitetima u splitskom akvatoriju, poput podmorja oko glavnih kanalizacijskih ispusta, lučicama, bazenu BIS - Vranjic i drugim sličnim lokalitetima.

Također, Služba za prostorno planiranje i zaštitu okoliša grada Splita je u okviru projekta " Analiza teških metala u sedimentu akvatorija pristaništa za kruzere luke Split " s izvršiteljem ronilačkim klubom "Nautilus" u prosincu 2018. godine provela ispitivanja sadržaja teških metala (Fe, Mn, Zn, Cu, Cr, Hg, As, Pb i Cd) u sedimentu akvatorija grada Splita na lokaciji pristaništa kruzera, na šest lokacija pri različitim visinama sloja. Rezultati su prikazani u tablici 10.

Dobiveni rezultati su pokazali da sediment na odabranim lokalitetima u akvatoriju pristaništa kruzera grada Splita nije kontaminiran ekotoksičnim teškim metalima Zn, Hg, As, Pb i Cd. Međutim, došlo je do blage kontaminacije s metalima Cu i Cr čije su koncentracije nešto iznad granice ERL vrijednosti i nisu

opasne za okoliš. U konačnici se zaključilo da nije došlo do povećanja sadržaja ekotoksičnih teških metala na lokalitetima njihovog pristaništa u Splitu kao posljedica boravka kruzera.

Kruženjem metala kroz biogeokemijski ciklus, ljudi i ostali živi organizmi izloženi su njihovom štetnom djelovanju. Prema istraživanju provedenom u doktorskom radu pod nazivom „Studija utjecaja okoliša na sadržaj teških metala u mekoniju novorođenčadi Splitsko-dalmatinske županije“, obranjen u travnju 2016. na Kemijsko-tehnološkom fakultetu u Splitu, analizirane su koncentracija teških metala (Pb, Cd, Hg, Cr, Ni) na 182 uzorka mekonija novorođenčadi na području Splitsko-dalmatinske županije. Analizirani su uzorci mekonija novorođenčadi budući bioakumulacija teških metala u mekoniju je izravan pokazatelj dugotrajne izloženosti. Rezultati su pokazali da su svi analizirani metali pronađeni su u 85% ispitanih uzoraka, a što potvrđuje njihovu rasprostranjenost u okolišu i izrazitu bioakumulaciju.

Ocjena kakvoće mora za kupanje se određuje na temelju kriterija definiranih Uredbom o kakvoći mora za kupanje (NN 73/08) i EU direktivom o upravljanju kakvoćom vode za kupanje (br. 2006/7/EZ), a rezultati ocjene kakvoće mora se objavljuju u okviru Baze podataka i pokazatelja stanja morskog okoliša, marikulture i ribarstva, čija izrada i održavanje je financirana od strane Ministarstva zaštite okoliša i prirode, a izrada i održavanje mrežne aplikacije je pod nadzorom Instituta za oceanografiju i ribarstvo, Split (URL: <http://baltazar.izor.hr/plazepub/kakvoca>). Kakvoća mora za kupanje označava se bojama, pri čemu plava boja označava „izvrsno“ stanje, zelena boja „dobro“ stanje, žuta boja „zadovoljavajuće“ stanje, a crvena „nezadovoljavajuće“ stanje. Podaci su dostupni na razini županija, a usporedba ocjene kakvoće mora za kupanje po županijama u razdoblju 2013.-2017. prikazana je na Grafički prikaz 104.

Grafički prikaz 104. Usporedba godišnje ocjene kakvoće mora za kupanje po županijama, u razdoblju 2013.-2017. godine.

Godišnja ocjena (2013) - Hrvatska Uredba

Županija	izvrsno		dobro		zadovoljavajuće		nezadovoljavajuće		Uk.	
Dubrovačko - Neretvanska	97	88.99%	6	5.50%	2	1.83%	4	3.67%	109	11.94%
Splitsko - Dalmatinska	128	88.89%	9	6.25%	4	2.78%	3	2.08%	144	15.77%
Šibensko - Kninska	90	96.77%	1	1.08%	2	2.15%	0	0.00%	93	10.19%
Zadarska	86	98.85%	0	0.00%	1	1.15%	0	0.00%	87	9.53%
Ličko - Senjska	40	100.00%	0	0.00%	0	0.00%	0	0.00%	40	4.38%
Primorsko - Goranska	224	94.51%	7	2.95%	3	1.27%	3	1.27%	237	25.96%
Istarska	201	99.01%	1	0.49%	0	0.00%	1	0.49%	203	22.23%
Ukupno	866	94.85%	24	2.63%	12	1.31%	11	1.20%	913	

Godišnja ocjena (2014) - Hrvatska Uredba

Županija	izvrsno		dobro		zadovoljavajuće		nezadovoljavajuće		Uk.	
Dubrovačko - Neretvanska	95	86.36%	7	6.36%	6	5.45%	2	1.82%	110	12.00%
Splitsko - Dalmatinska	142	95.95%	2	1.35%	1	0.68%	3	2.03%	148	16.14%
Šibensko - Kninska	89	95.70%	3	3.23%	1	1.08%	0	0.00%	93	10.14%
Zadarska	85	98.84%	1	1.16%	0	0.00%	0	0.00%	86	9.38%
Ličko - Senjska	38	95.00%	2	5.00%	0	0.00%	0	0.00%	40	4.36%
Primorsko - Goranska	206	86.92%	24	10.13%	7	2.95%	0	0.00%	237	25.85%
Istarska	192	94.58%	9	4.43%	1	0.49%	1	0.49%	203	22.14%
Ukupno	847	92.37%	48	5.23%	16	1.74%	6	0.65%	917	

Godišnja ocjena (2015) - Hrvatska Uredba

Županija	izvrsno		dobro		zadovoljavajuće		nezadovoljavajuće		Uk.	
Dubrovačko - Neretvanska	103	91.15%	7	6.19%	3	2.65%	0	0.00%	113	12.44%
Splitsko - Dalmatinska	141	93.38%	8	5.30%	1	0.66%	1	0.66%	151	16.63%
Šibensko - Kninska	88	93.62%	5	5.32%	1	1.06%	0	0.00%	94	10.35%
Zadarska	87	97.75%	1	1.12%	1	1.12%	0	0.00%	89	9.80%
Ličko - Senjska	21	100.00%	0	0.00%	0	0.00%	0	0.00%	21	2.31%
Primorsko - Goranska	230	97.05%	4	1.69%	2	0.84%	1	0.42%	237	26.10%
Istarska	196	96.55%	4	1.97%	3	1.48%	0	0.00%	203	22.36%
Ukupno	866	95.37%	29	3.19%	11	1.21%	2	0.22%	908	

Godišnja ocjena (2016) - Hrvatska Uredba

Županija	izvrsno		dobro		zadovoljavajuće		nezadovoljavajuće		Uk.	
Dubrovačko - Neretvanska	105	91.30%	7	6.09%	2	1.74%	1	0.87%	115	12.46%
Splitsko - Dalmatinska	140	91.50%	9	5.88%	0	0.00%	4	2.61%	153	16.58%
Šibensko - Kninska	89	93.68%	4	4.21%	2	2.11%	0	0.00%	95	10.29%
Zadarska	90	97.83%	2	2.17%	0	0.00%	0	0.00%	92	9.97%
Ličko - Senjska	21	100.00%	0	0.00%	0	0.00%	0	0.00%	21	2.28%
Primorsko - Goranska	229	96.22%	6	2.52%	3	1.26%	0	0.00%	238	25.79%
Istarska	207	99.04%	2	0.96%	0	0.00%	0	0.00%	209	22.64%
Ukupno	881	95.45%	30	3.25%	7	0.76%	5	0.54%	923	

Godišnja ocjena (2017) - Hrvatska Uredba

Županija	izvrsno		dobro		zadovoljavajuće		nezadovoljavajuće		Uk.	
Dubrovačko - Neretvanska	110	94.83%	6	5.17%	0	0.00%	0	0.00%	116	12.17%
Splitsko - Dalmatinska	147	93.63%	4	2.55%	5	3.18%	1	0.64%	157	16.47%
Šibensko - Kninska	96	96.97%	3	3.03%	0	0.00%	0	0.00%	99	10.39%
Zadarska	90	96.77%	1	1.08%	1	1.08%	1	1.08%	93	9.76%
Ličko - Senjska	21	100.00%	0	0.00%	0	0.00%	0	0.00%	21	2.20%
Primorsko - Goranska	245	94.96%	10	3.88%	1	0.39%	2	0.78%	258	27.07%
Istarska	206	98.56%	2	0.96%	1	0.48%	0	0.00%	209	21.93%
Ukupno	915	96.01%	26	2.73%	8	0.84%	4	0.42%	953	

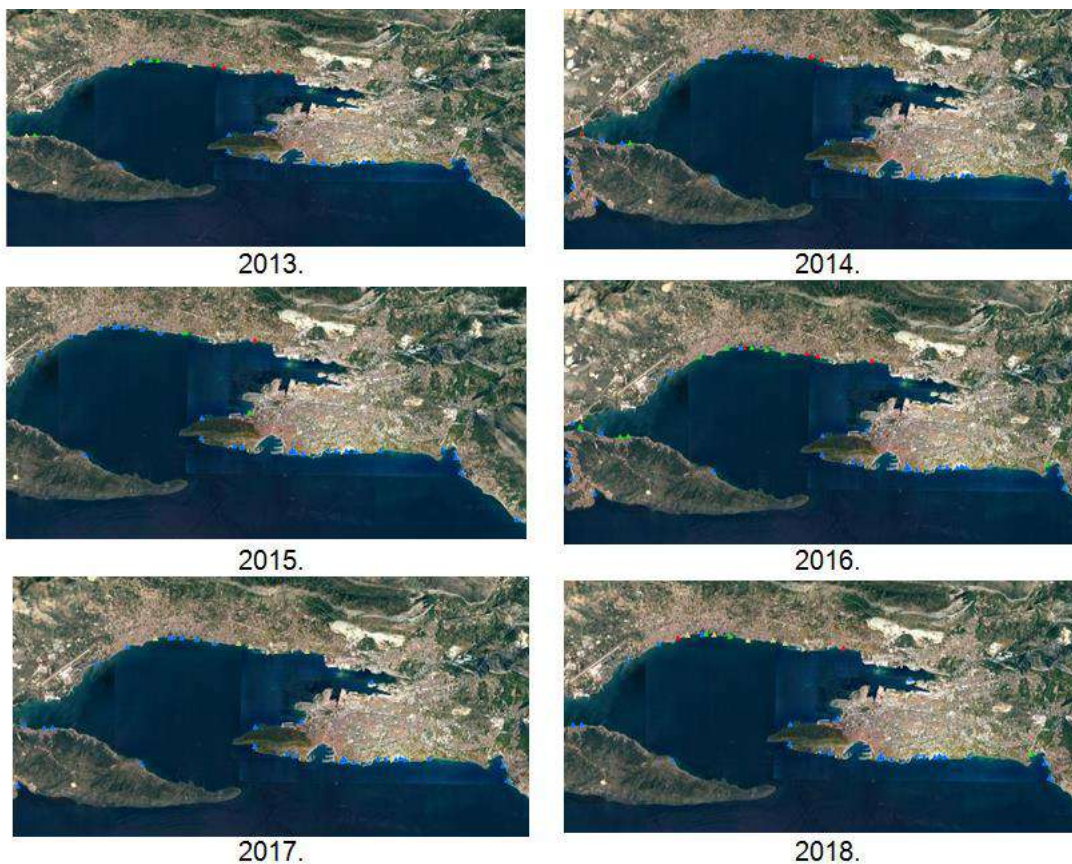
Kazalo: ■ izvrsno ■ dobro ■ zadovoljavajuće ■ nezadovoljavajuće

Izvor: Kakvoća mora u Republici Hrvatskoj. URL: <http://baltazar.izor.hr/plazepub/kakvoća> (pristupljeno 25. listopada 2019.).

More je u razdoblju od 2013.-2017. uzorkovano na 908-953 lokacija (plaža), od kojih je 92,37-96,01 posto udjela ocjenjeno „izvrsne“ kakvoće (plava boja na grafičkom prilogu), 2,63-5,23 posto udjela lokacija

plaža je ocijenjeno „dobro“ kakvoće (zeleno) 0,76-1,74 posto udjela lokacija „zadovoljavajuće“ kakvoće (žuta) te 0,22-1,20 posto udjela lokacija nezadovoljavajuće kakvoće. Također se uočava da je „nezadovoljavajuće stanje“ u SDŽ ocijenjeno na nekoliko lokacija u cijelom ispitivanom razdoblju 2013.-2017. (u postotku se to odnosi na 0,64-2,05 postotna udjela lokacija). Radi usporedbe s ostalim županijama u kojima se nalaze gradovi Zadar, Rijeka i Dubrovnik, Primorsko-goranska županija ima ocijenjeno „nezadovoljavajuće“ stanje na nekoliko lokacija u 2013. i 2015. I 2017. godini (što iznosi 0,42-1,27 posto udjela od ukupnog broja lokacija), u Dubrovačko-neretvanskoj je ocijenjeno „nezadovoljavajuće“ stanje na nekoliko lokacija u 2013., 2014. i 2016. (što iznosi 0,87-3,67 posto udjela od ukupnog broja lokacija), a za Zadarsku samo u 2017. (što iznosi 1,08 posto udjela od ukupnog broja lokacija). Da bi se dobio uvid u kakvoću mora po lokacijama plaža na području grada Splita, na Grafički prikaz 105. uspoređene su satelitske snimke područja grada Splita, s naznačenim lokacijama plaža i godišnjom ocjenom kakvoće mora na plažama, u razdoblju 2013.- 2018., preuzete iz Baze podataka i pokazatelja stanja morskog okoliša, marikulture i ribarstva: <http://baltazar.izor.hr/plazepub/kakvoća>.

Grafički prikaz 105. Godišnja ocjena kakvoća mora po mjernim lokacijama na području grada Splita, u razdoblju 2013.-17.

Kazalo: ■ izvrsno ■ dobro ■ zadovoljavajuće ■ nezadovoljavajuće

Izvor: Kakvoća mora u Republici Hrvatskoj. URL: <http://baltazar.izor.hr/plazepub/kakvoća> (pristupljeno 25. listopada 2019.)

Na području grada Splita u promatranom razdoblju 2013.-2017. kakvoća mora na plažama je ocijenjena „izvršno“, osim na području luke Lora u 2015. (ocjena „dobro“) te na ušću rijeke Žrnovnice ispred Kampa Stobeč (ocjena „dobro“ u 2016. i 2018., a „zadovoljavajuće“ u 2017. godini). Kroz projekt Eko-Kaštelanski zaljev izgrađen je kanalizacijski sustav Split–Solina kojim se vrši prikupljanje otpadnih voda sjevernog sliva (sjeverni dijelovi grada Splita te područje Solina, Vranjica i Mravinaca) i sliva Stobreča (područje Strožanca, Stobreča, Šina i Sirobuje), a nakon pročišćavanja na UPOV Stupe (koje uključuje mehaničku obradu te odvajanje pijeska, masti i ulja) ispuštaju se preko odzračnog okna podmorskim ispustom u

otvoreno more Bračkog kanala. Otpadne vode iz južnog sliva (od gradskog kotara Žnjan na istoku do gradskog kotara Meje na zapadu) se dovode na mehanički uređaj za pročišćavanje Katalinića Brig, a nakon predtretmana ispuštaju se u Brački kanal. Vode s područja Spinuta i Lore se ispuštaju direktno u more, ali je predviđeno da se te vode u konačnici spoje na uređaj Katalinića Brig. Podaci o praćenju kakvoće mora iznad i oko ispusta/difuzora nisu bili dostupni.

Utjecaj pandemije COVID-19 na onečišćenje vodnih sustava

Prema Funduk (2020), smanjenjem ljudske aktivnosti tijekom pandemije SARS-CoV-2, manjak turista kao rezultat socijalnog distanciranja promijenio je izgled mnogih popularnih plaža u svijetu, a zbog smanjenja plovidbe brodovima i gondolama po venecijanskom kanalu, more se značajno razbistrilo. Novija znanstvena istraživanja ukazuju da je korona virus otkriven u krvi, urinu, tjelesnim tekućinama iz usta i nosa te u stolici zaraženih osoba, a što ukazuje na mogućnost pojave virusa SARS-CoV-2 u fekalijama i dalje njihovo prenošenje kanalizacijom (Hai Nguyen et al. 2020, Daughton 2020).

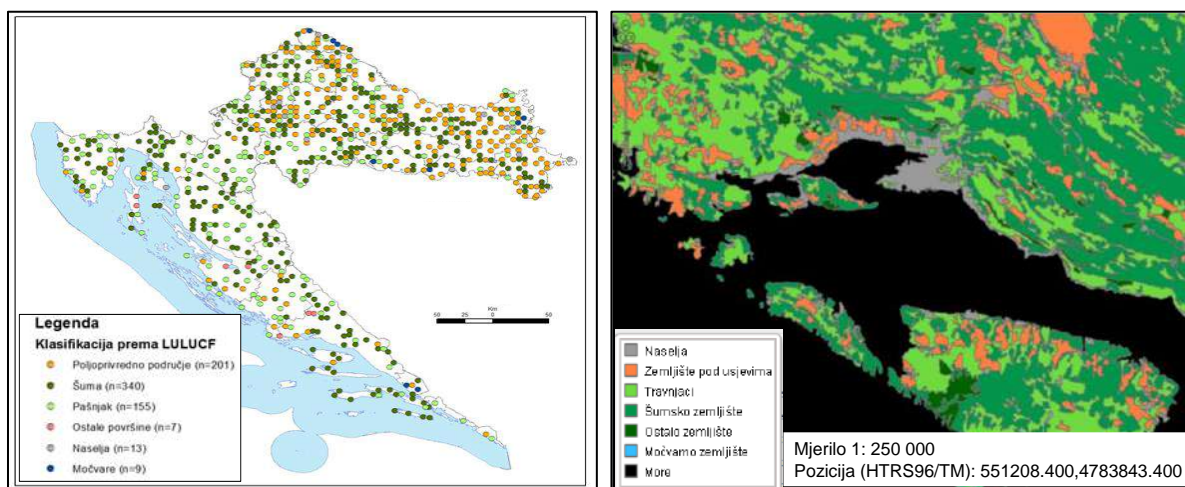
Iz Vodovod i odvodnja d.o.o. su dostavili podatke o mikrobiološkim analizama otpadnih voda (točnije analize *Escherichia coli* i crijevni enterokok na lokacijama C.S. Kalinića brig i CUPOV - Stupe u uzorcima otpadnih voda tijekom pandemije), ali one ne uključuju analize na SARS-CoV-2 virus. Grad Split je uključen u projekt „Feasibility assessment for an EU-wide Wastewater Monitoring System for SARS-CoV-2 Surveillance“, potaknut od European Commission Joint Research Center "JRC". Jedan od najvažnijih ciljeva prve faze projekta je uspostava paneuropskog informacijskog sustava za rano upozoravanje na prisutnost virusa SARS CoV-2 u gradskim kanalizacijskim sustavima, neizravno u gradskoj populaciji. Testiranjem sadržaja kanalizacije na SARS-CoV-2 te analizom dobivenih podataka omogućit će mapiranje prisutnosti virusa u urbanim područjima, čime se olakšava procjena opsega epidemije te može poslužiti kao alat za rano upozorenje za ponovnu pojavu. U okviru ovog projekta provedeno je jedno uzorkovanje otpadne vode na izlazu iz uređaja "Stupe", krajem rujna 2020., s ciljem analize SARS-CoV-2 virusa, no rezultati ispitivanja još nisu dostupni.

Zbog pandemije, u svijetu se koriste milijarde zaštitnih maski, a što stavlja naglasak na adekvatno zbrinjavanje istih. U protivnom mogu postati ne samo zdravstveni, već i ekološki problem (potencijalni izvor mikroplastike u vodnim sustavima i tlu).

3.1.5. Onečišćenje tla

Do onečišćenja tla dolazi zbog unosa tvari, bioloških organizama ili energije u tlo, što rezultira u promjeni kakvoće tla te utječe na normalnu uporabu tla ili zdravlje ljudi i ostalih organizama. Promjene u stanju tla, izazvane procesima degradacije, sporije su te se kasnije uočavaju u odnosu na onečišćenje ostalih sastavnica okoliša. U Republici Hrvatskoj, na žalost, još uvijek nije uspostavljen cjeloviti sustav trajnog motrenja tla. U okviru projekta "Promjena zaliha ugljika u tlu i izračun trendova ukupnog dušika i organskog ugljika u tlu te odnosa C:N", u razdoblju 2014. – 2017. godine na 725 reprezentativnih lokacija provedeno je terensko i laboratorijsko istraživanje stanja tla, a rezultati su dostupni na poveznici ENVI portal (<http://envi.azo.hr/?topic=3>). Na Grafički prikaz 106a. prikazane su lokacije na kojima je provedeno terensko i laboratorijsko istraživanje stanja tla kroz spomenuti projekt. Način korištenja zemljišta i promjene u korištenju zemljišta (promjene površina poljoprivrednog, šumskog i drugog poluprirodnog i prirodnog zemljišta zbog proširenja naselja, izgradnje infrastrukturnih i industrijskih objekata, odlagališta otpada, uređenja urbanih zelenih površina te sportskih i rekreacijskih sadržaja) drastično reduciraju ili u potpunosti isključuju proizvodne i ekološke uloge tla. Gubitak tla promjenama u korištenju zemljišta predstavlja najviši stupanj oštećenja tla. Na Grafički prikaz 106b. prikazani su rezultati korištenje zemljišta, promjene u korištenju zemljišta i šumarstvo (LULUCF) na području Splitsko-dalmatinske županije prikupljeni kroz gore spomenuti projekt, a preuzeti s ENVI portala. Vidljivo je da je na području grada Splita zemljište prenamijenjeno u naselja te osim Marjana ima jako malo zelenih površina.

Grafički prikaz 106. a) Lokacije na kojima je provedeno terensko i laboratorijsko istraživanje stanja tla kroz projekt "Promjena zaliha ugljika u tlu i izračun trendova ukupnog dušika i organskog ugljika u tlu te odnosa C:N"; b) Korištenje zemljišta, promjene u korištenju zemljišta i šumarstvo (LULUCF) na području Splitsko-dalmatinske županije preuzeti s ENVI portala

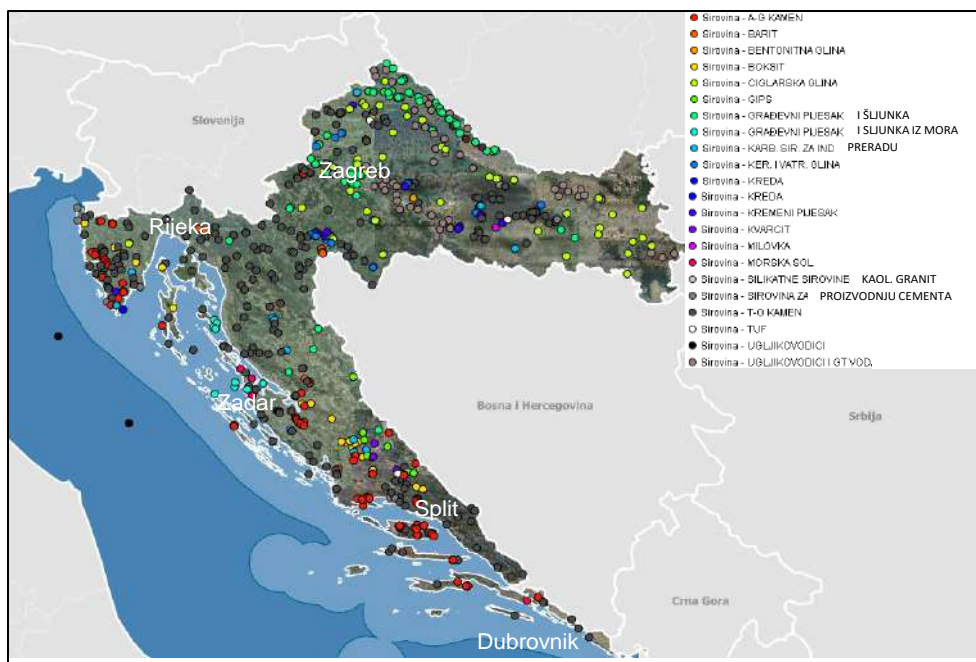
a)

b)

Izvor: ENVI portal: URL: <http://envi.azo.hr/?topic=3> (pristupljeno: 25. srpnja 2019.).

Podaci o eksploatacijskim i istražnim poljima mineralnih sirovina dostupni su na ENVI web geoportalu informacijskog sustava zaštite okoliša i GIS preglednika Hrvatske agencije za okoliš i prirodu. Podaci su prikazani na Grafički prikaz 107.

Grafički prikaz 107. Lokacija eksploatacijskih i istražnih polja mineralnih sirovina preuzeti iz Atlasa okoliša, baze ENVI.

Izvor: ENVI portal: URL: <http://envi.azo.hr/?topic=3> (pristupljeno: 25. srpnja 2019.).

Vidljivo je da na području Splitsko-dalmatinske županije dominiraju eksploatacijska i istražna polja mineralnih sirovina A-G kamen, T-G kamen, gips, tuf, boksit, kvarcit, sirovina za proizvodnju cementa, na području Zadarske županije A-G kamen, T-G kamen, građevinski pijesak i šljunak, gips, bentonit, morska sol i ciglarska glina, na području Primorsko-goranske županije T-G kamen, građevinski pijesak i šljunak, boksit, na području Dubrovačko-neretvanske županije T-G kamen, A-G kamen, morska sol, a na području grada Zagreba ciglarska glina, A-G kamen, T-G kamen, ugljikovodici i geotermalna voda, ciglarska glina i sirovina za proizvodnju cementa.

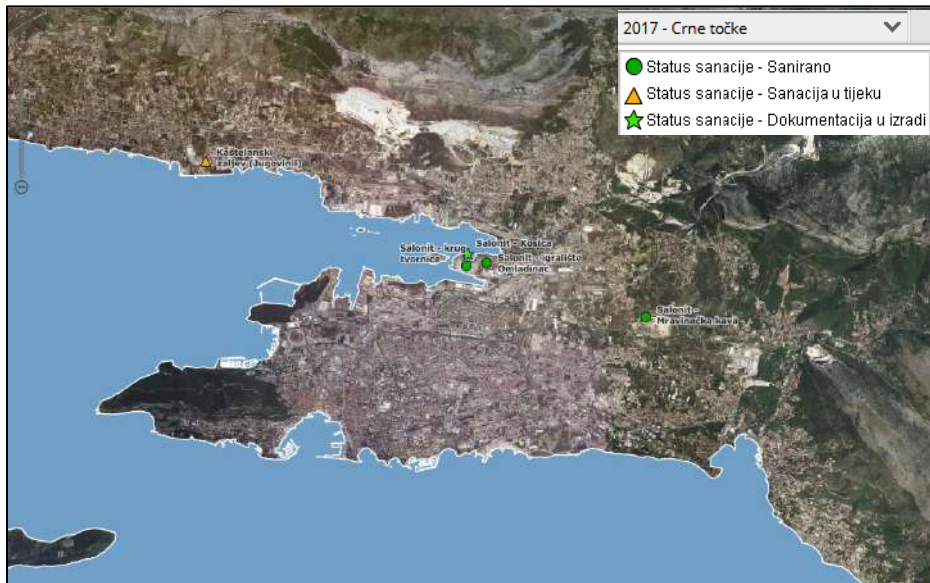
Grafički prikaz 108. Lokacije evidentiranih crnih točaka preuzeti iz Atlasa okoliša, baze ENVI, na području Republike Hrvatske.

Izvor: ENVI portal: URL: <http://envi.azo.hr/?topic=3> (pristupljeno: 25. srpnja 2019.).

Posljedica dugotrajnog neprimjerenog gospodarenja proizvodnim otpadom, a koje datira još od 60-70 godina prošlog stoljeća, su lokacije u okolišu visoko opterećene otpadom. Prema ENVI web geoportalu informacijskog sustava zaštite okoliša i GIS pregledniku Hrvatske agencije za okoliš i prirodu, podaci o crnim točkama (stanje 2017.) su prikazani na Grafički prikaz 108, za područje Republike Hrvatske i Grafički prikaz 109 za područje grada Splita.

Grafički prikaz 109. Lokacije evidentiranih crnih točaka preuzeti iz Atlasa okoliša, baze ENVI, na području grada Splita.

Izvor: ENVI portal: URL: <http://envi.azo.hr/?topic=3> (pristupljeno: 25. srpnja 2019.).

Od ukupno 16 evidentiranih lokacija, šest ih je locirano u Splitsko-dalmatinskoj županiji, od čega pet na području istočnog dijela Kaštelanskog zaljeva. Radi se o lokacijama onečišćenim azbestom i to: Salonit – krug tvornice, Salonit – Kosica, Salonit-igralište Omladinac te salonit – Mrvinačka kava te Jugovinil – odlagalište šljake. Tri lokacije vezane uz azbest su u statusu „sanirano“, a jedna lokacija Salonit – Kosica u statusu „dokumentacija u izradi“. Za kolaciju Jugovinila je status „sanacija u tijeku“. Na Komizi je crna točka Salbunara koja je u statusu „sanirano“.

Budući je otpad jedan od značajnih onečišćivača tla, napravljen je usporedni pregled količina prijavljenog proizvodnog otpada po ključnom broju otpada, temeljem podataka koje prikuplja Agencija za zaštitu okoliša u okviru Registra onečišćavanja okoliša.

Podaci o količinama proizvedenog proizvodnog otpada po grupama otpada u Splitsko-dalmatinskoj županiji za razdoblje 2013.-2017. sistematizirani su u Tablica 76. Podaci su preuzeti iz Izvješća o podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2013., 2014., 2015., 2016., i 2017., dostupni na web stranici Hrvatske agencije za okoliš i prirodu, HAOP (www.haop.hr).

Od ukupne količine prijavljenog proizvodnog otpada u Splitsko-dalmatinskoj županiji u razdoblju 2013.-2017. godine, najveći je udio otpada iz grupe 19 00 00 (otpad iz uređaja za postupanje s otpadom, uređaja za pročišćavanje gradskih otpadnih voda i pripremu pitke vode i vode za industrijsku uporabu), i kreće se 38-70 postotna udjela. Od ostalog otpada, najveći udio je otpada iz grupe 17 00 00 (građevinski otpad i otpad od rušenja objekata (uključujući iskopanu zemlju s onečišćenih lokacija) te 15 00 00 (otpadna ambalaža; apsorbensi, tkanine i sredstva za brisanje i upijanje, filterski materijali i zaštitna odjeća koja nije specificirana na drugi način). Njihovi udjeli se neznatno mijenjaju u razdoblju 2013.-2016., ali u 2017. naglo opadaju, a količina otpada iz grupe 19 00 00 je dosegla čak 70 posto udjela.

Tablica 76. Količine prijavljenog proizvodnog otpada po grupama otpada u Splitsko-dalmatinskoj županiji za razdoblje 2013.-2017.

Grupa otpada	Proizvedeno (t) 2013.	Proizvedeno (t) 2014.	Proizvedeno (t) 2015.	Proizvedeno (t) 2016.	Proizvedeno (t) 2017.
01 00 00	-	-	-	30,75	-
02 00 00	2588,81	94,11	1558,6	1036,54	1081
03 00 00	-	-	-	-	81
04 00 00	-	7,58	-	-	-
05 00 00	5,49	-	-	1,72	-
06 00 00	1,17	0,54	1,26	2,09	0,97
07 00 00	74,17	14,85	66,04	36,65	85
08 00 00	70,31	147,66	160,33	180,31	177,51
09 00 00	129,26	121,92	107,98	102,78	88,16
10 00 00	10587,09	6520,22	812,71	816,2	842,81
11 00 00	369,95	347,91	359,73	399,19	535,2
12 00 00	1758,78	2363,02	1246,63	1476,01	1913,15
13 00 00	1193,39	1826,14	1611,68	1714,49	1907,62
14 00 00	6,13	3,12	20,3	2,03	2
15 00 00	9730,41	14012,39	7329,76	6927,88	5624
16 00 00	917,65	1216,79	1784,64	1546,58	1336,2
17 00 00	2628,8	15161,73	9253,88	9473,04	4069,76
18 00 00	176,03	173,65	88,26	142,74	224,52
19 00 00	30201,43	27505,13	22657,13	26693,69	46091,82
20 00 00	3103,39	2083,34	1435,22	1266,27	1570,5
Ukupno	63542,26	71600,1	48494,15	51848,96	65631,23

Izvor: AZO (2013.), HAOP (2014.), HAOP (2015.), HAOP (2016.), HAOP (2017.).

U Tablica 77 dat je popis djelatnosti koje generiraju otpad prema Uredbi o kategorijama, vrstama i klasifikaciji otpada s katalogom otpada i listom opasnog otpada (NN 50/05, 39/09).

Tablica 77. Popis djelatnosti koje generiraju otpad prema Uredbi o kategorijama, vrstama i klasifikaciji otpada s katalogom otpada i listom opasnog otpada (NN 50/05, 39/09)

Oznaka djelatnosti koja generira otpad	Naziv djelatnosti koja generira otpad
01 00 00	Otpad koji nastaje pri istraživanju, eksploatiranju i fizikalno-kemijskoj obradi mineralnih sirovina
02 00 00	Otpad iz poljodjelstva, vrtlarstva, proizvodnje vodenih kultura, šumarstva, lovstva i ribarstva, pripremanja i prerade hrane
03 00 00	Otpad od prerade drveta i proizvodnje drvenih ploča i namještaja, celuloze, papira i kartona
04 00 00	Otpad iz kožarske, krznarske i tekstilne industrije
05 00 00	Otpad od prerade nafte, pročišćavanja prirodnog plina i pirolitičke obrade ugljena
06 00 00	Otpad iz anorganskih kemijskih procesa
07 00 00	Otpad iz organskih kemijskih procesa
08 00 00	Otpad od proizvodnje, formulacije, dobave i uporabe (PFDU) premaza (boje, lakovi i staklasti emajli), ljepila, sredstava za brtvljenje i tiskarskih boja
09 00 00	Otpad iz fotografske industrije
10 00 00	Otpad iz termičkih procesa
11 00 00	Otpad od kemijske površinske obrade i zaštite metala i drugih materijala; hidrometalurgije neželjeznih metala
12 00 00	Otpad od mehaničkog oblikovanja te fizikalne i mehaničke površinske obrade metala i plastike
13 00 00	Otpadna ulja i otpad od tekućih goriva (osim jestivih ulja i ulja iz poglavlja 05, 12 i 19)
14 00 00	Otpad od organskih otapala, rashladnih i potisnih medija (osim 07 i 08)
15 00 00	Otpadna ambalaža; apsorbenzi, tkanine i sredstva za brisanje i upijanje, filtarski materijali i zaštitna odjeća koja nije specificirana na drugi način
16 00 00	Otpad koji nije drugdje specificiran u katalogu
17 00 00	Građevinski otpad i otpad od rušenja objekata (uključujući iskopanu zemlju s onečišćenih lokacija)
18 00 00	Otpad koji nastaje kod zaštite zdravlja ljudi i životinja i/ili srodnih istraživanja (osim otpada iz kuhinja i restorana koji ne potječe iz neposredne zdravstvene zaštite)

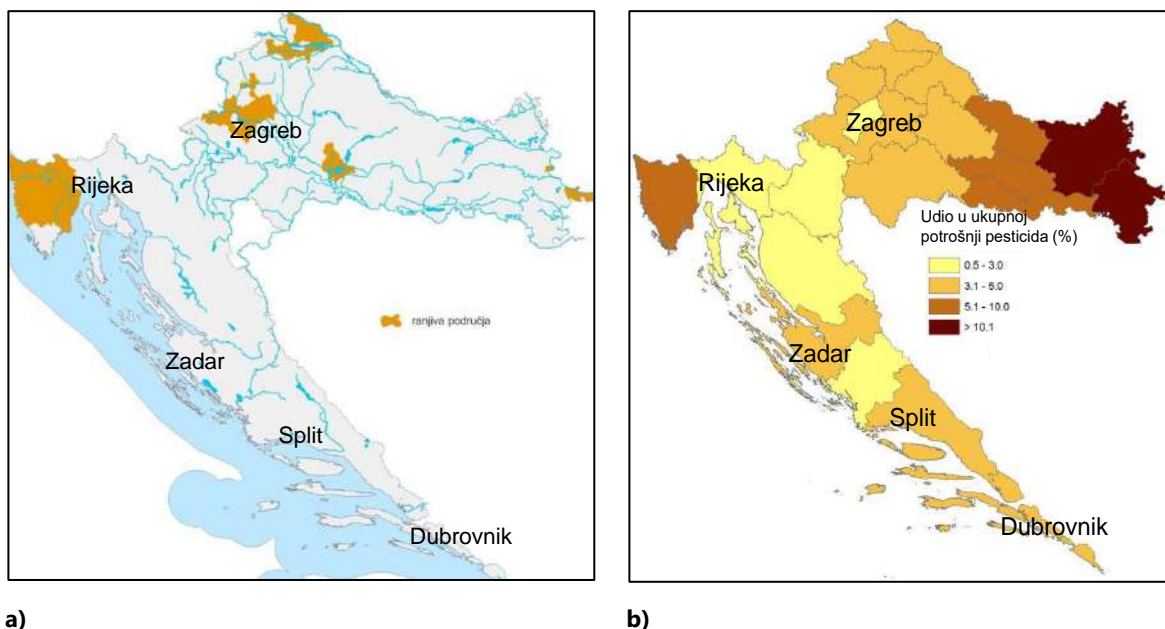
19 00 00	Otpad iz uređaja za postupanje s otpadom, uređaja za pročišćavanje gradskih otpadnih voda i pripremu pitke vode i vode za industrijsku uporabu
20 00 00	Komunalni otpad (otpad iz kućanstava i slični otpad iz obrta, industrije i ustanova) uključujući odvojeno skupljene sastojke Oznaka djelatnosti koja generira otpad

Izvor: AZO (2013.), HAOP (2014.), HAOP (2015.), HAOP (2016.), HAOP (2017.)

Bitno je spomenuti da značajno opterećenje pedosfere dolazi od prometnica, poljoprivrede, od oborina te od miniranih i opožarenih šumskih površina. Prema izvješću projekta „Utjecaj poljoprivrede na onečišćenje površinskih i podzemnih voda u Republici Hrvatskoj“, iz prosinca 2014., glavni pritisci na vodne sustave povezani s poljoprivredom dolaze iz stočarske proizvodnje i primjene mineralnih gnojiva u biljnoj proizvodnji te potrošnje pesticida u biljnoj proizvodnji. Prema preporukama ovog projekta, Vlada Republike Hrvatske u studenom 2012. godine donijela Odluku o određivanju ranjivih područja u RH, a prikaz područja u Republici Hrvatskoj označena kao ranjiva na nitrata su dana na grafičkom prikazu 5a. Vidljivo je da su određena ranjiva područja u Republici Hrvatskoj na vodnom području rijeke Dunav i jadranskom vodnom području (Istra), dok područje grada Splita nije označeno „ranjivo na nitrata“. Prema grafičkom prikazu županija po udjelu u ukupnoj potrošnji pesticida (grafički prikaz 5b.), vidljivo je da područje gradova Splita, Zadra, Dubrovnika ima potrošnju pesticida u kategoriji udjela 3,1-5,0 postotna udjela, dok grad Rijeka i Zagreb imaju nižu potrošnju u kategoriji 0,5-3 postotna udjela u ukupnoj potrošnji pesticida.

Grafički prikaz 110. a) Područja u Republici Hrvatskoj označena kao ranjiva na nitrata; b) Prikaz županija po udjelu u ukupnoj potrošnji pesticida.

Izvor: Hrvatske vode (2014.)

Prema podacima o količini i sastavu oborina (vidi poglavlje: Onečišćenje zraka), onečišćenje sulfatima, nitratima i amonijevim ionima u oborinama u razdoblju 2013.-2017. godina pokazuje višegodišnji opadajući trend zakiseljavajućeg i eutrofikacijskog onečišćenja. Međutim, iako su mjerene koncentracije onečišćujućih tvari u oborinama u opadanju, veliki dio opterećenja pristiže zračnim strujanjima iz susjednih zemalja.

Također, minski sumnjive površine u Hrvatskoj evidentirane još uvijek predstavljaju poseban oblik onečišćenja tla. Iz Hrvatskog centra za razminiranje su dostavili podatke o minski sumnjivim površinama u SDŽ prema kojem na području grada Splita nema podataka o miniranim i minski sumnjivim područjima.

Podaci onečišćenja tala teškim metalima, pesticidima, petrokemikalijama (ukupna i mineralna ulja), policikličkim aromatskim ugljikovodicima (PAH), polikloriranim bifenilima (PCB), radionuklidima, podaci o zakiseljavanju, alkalizacija i salinizacija te lokaliteti izraženih opterećenja i onečišćenja tla na području Splitsko-dalmatinske županije u razdoblju 2013.-2017. nisu bila dostupna. Stoga se temeljem prikupljenih podataka o izvorima onečišćenja može dobiti samo djelomičan uvid u stanje ove ključne sastavnice okoliša.

3.1.5.1. Utjecaj pandemije COVID-19 na onečišćenje tla

Otpad i način zbrinjavanja otpada su prepoznati kao značajni izvor onečišćenja tla. Pri tome su zbrinjavanje otpada u bolnicama te iz kućanstava gdje je detektiran COVID – 19 izuzetno bitni u vrijeme trajanja pandemije. Naime, prema Fundul (2020), tijekom pandemije COVID-19 značajno su se povećale količine otpada u domaćinstvima te količine ambalažnog plastičnog otpada uslijed povećane kupnje preko interneta i kućne dostave. Također, ukazuje na povećanje medicinskog otpada, posebno iz bolnice, ali i otpada iz neobičnih izvora poput aviona i kruzera na kojima su putnici imali pozitivan test i bili su u karanteni. Veliki zdravstveni i ekološki problem predstavlja zbrinjavanje zaštitinih maski (potencijalni izvor mikroplastike u vodnim sustavima i tlu). To ukazuje da se sustavi gospodarenja suočavaju i s novim izazovima vezani uz nagli porast stvaranja otpada iz domaćinstva tijekom pandemije COVID-19.

3.1.6. Zelene površine

3.1.6.1. Uvod

U suvremenom kontekstu izraženih klimatskih promjena, važnost zelenog fonda grada je neupitna. Gradsko zelenilo služi očuvanju prirodnih staništa, ekološke ravnoteže, stvaranju klimatski i vizualno ugodnog životnog ambijenta, služi u oblikovanju gradskih prostora kao i stvaranju prepoznatljive slike grada. Uloga zelenila u gradu nije samo estetska, dapače, vegetacija ima važan zaštitnu funkciju u smislu regulacije osunčanja, vlažnosti i temperature zraka, usporavanje otjecanja oborinskih voda te smanjenju gradske buke.

Pritisak urbanizacije na grad Split i šire gradsko područje ne jenjava, no istovremeno raste svijest o važnosti okoliša kako s aspekta zaštite biološke raznolikosti, ekološkog aspekta očuvanja prostora i tla te poboljšanja mikroklimatskih uvjeta tako i s aspekta oblikovanja i načina života u kontekstu suvremenog stanovanja u gradu.

Uoči inovativnim programima koji se provode u gradovima razvijenih država, a koji nas tek očekuju, potrebno je prvenstveno zaštititi postojeći zeleni sustav grada i napore usmjeriti ka njegovom kvalitetnom održavanju.

Grad Split smješten je u upečatljivom i vegetacijski raznovrsnom prirodnom okolišu, a tijekom povijesnog razvoja grada u njegovim prostorima njegovale su se brojne autohtone te udomaćio niz alohtonih vrsta. Obalno područje integralni je dio urbane morfologije i jedna od okosnica zelene i javne infrastrukture. Zelene površine grada nisu međutim u domeni isključivo bioloških, hortikulturnih ili pak dekorativnih referenci, već pripadaju i ključnim formativnim kulturno-povijesnim elementima grada. Brojne razvojne sekvence grada obilježavaju upravo poduhvati perivojne i parkovne arhitekture i hortikulture, koji pak često stječu status mjesta koja pripadaju kolektivnom identitetu te posljedično imaju ulogu u formiranju slike grada.

Vrednovanje lokalnih prirodnih karakteristika, perivojne i parkovne baštine osim što pridonosi poboljšanju kvalitete urbanog okruženja i kvalitete života, pridonosi očuvanju i razvoju niza gospodarskih djelatnosti, pa tako i turizma na kojemu se umnogome oslanja ekonomska agenda grada. Specifična područja šuma, vodotoka i obalnih područja nerijetko su dio naseljenih područja grada te kao takva predstavljaju integralni dio urbane morfologije.

Višeslojni problemi tranzicijskog perioda ostavili su velikog traga na gradski prostor. Urbanizacija bez odgovarajućeg planerskog sustava u mnogome je uništila postojeće zelene površine, s malom, gotovo zanemarujućom zastupljenošću zelenih površina u okvirima nove izgradnje na rubnim gradskim zonama. Paralelno uz stanje visoke fragmentacije zemljišta čest su slučaj tzv. heath islands odnosno zone koje su u velikoj mjeri popločane i nepropusne, s problemima brze odvodnje oborina i nepovoljne mikroklimatike koja posljedično nepovoljno utječe i na širi prostor. Očuvanje postojećih i planiranje novih zelenih površina makar i obliku manjih točkastih intervencija, primjerice tzv. pocket gardens, u okviru postojeće izgradnje ključni su alati sanacije negativnih utjecaja neplanske gradnje, alati u borbi protiv nepovoljnih klimatskih promjena i ekoloških rizika, istovremeno predstavljajući i alat transformacije urbane slike tih gradskih naselja. Ulaganje u zelene prostore svakako osigurava kvalitetu življenja, posljedično podižući kako prostornu tako i ekonomsku vrijednost nekretnina.

Prostorni obuhvat Strategije uključuje područje grada Splita definirano granicama važećega Generalnog urbanističkog plana Splita (GUP). Gdje je nužno, uključena su i kontaktna područja, naravno iz razloga što se prirodna obilježja i tvorevine ne mogu striktno odijeliti administrativnim okvirima.

3.1.6.2. Pravni okviri

Pravni okvir održavanja i planiranja zelenih površina utemeljen je na zakonima, uredbama, smjernicama, ugovorima i direktivama, a sve s ciljem da se u što boljoj mjeri prepoznaju ekološka područja i njima djelotvorno upravlja te ih se štiti.

Međunarodna razina: prekogranični elementi; međunarodni riječni slivovi, šume i planinski lanci, zaštićena područja, područja Nature 2000

Regionalna i nacionalna razina: velika zaštićena prirodna područja, velika jezera, riječni slivovi, šume visoke prirodne vrijednosti, prostrani pašnjaci, područja poljoprivrede, veliki sustavi dina i obalne lagune, planinski lanci, rijeke, jezera, obalna područja, močvare, ruralni/agrikolturni krajobraz, strateški važni vodeni/zeleni koridori i kompleksi, poplavna područja, šume i šumarci u službi „stepping stonesi za faunu“.

Lokalna razina: livade, šume, lokalni prirodni rezervati, parkovi, vrtovi, dvorišta, zeleni krovovi, vertikalni vrtovi, bio pročištači, kišni vrtovi, živice, drvoredi, ribnjaci, jezera, rijeke, potoci, pješačke i biciklističke staze, obnovljena ili napuštena industrijska područja, sportski tereni, golf tereni, dječja igrališta, trgovi, otvoreni prostori škola i vrtića te javnih, poslovnih i industrijskih objekata/područja, groblja, rasadnici, agrikolturna zemljišta, prijelazi za divlje životinje²⁸⁴

Pravni okvir na međunarodnoj razini definiran je s ciljem očuvanja biološke raznolikosti, stvaranje ekološke mreže očuvanih područja u Europi te promicanja zelene infrastrukture u urbanim i ruralnim područjima.²⁸⁵

Važeći zakoni na nacionalnoj razini su Zakon o zaštiti prirode (NN NN 80/13, 15/18, 14/19, 127/19 na snazi od 04.01.2020.; njime se u pravni poredak RH prenose direktive Europske unije i to: Direktiva Vijeća 92/43/EEZ od 21. svibnja 1992. o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore te Direktiva 2009/147/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 30. studenog 2009. o očuvanju divljih ptica) i Zakon o zaštiti okoliša koji je donesen 2013. godine (NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18). Tijekom vremena područje zaštite okoliša postaje sve zahtjevnije te se sektorski osamostaljuje, a od 2012. godine odvaja se od prostornog planiranja u zasebnome Zakonu. „Zaštita okoliša se provodi kroz izradu i donošenje prostornih planova i njihovu primjenu, kao i kroz druge instrumente zaštite okoliša, propisane Zakonom o zaštiti okoliša, Uredbom o strateškoj procjeni utjecaja plana i programa na okoliš, Uredbom o procjeni utjecaja zahvata na okoliš, Uredbom o postupku utvrđivanja objedinjenih uvjeta zaštite okoliša i drugim propisima, a to su strateška procjena utjecaja na okoliš, procjena utjecaja zahvata na okoliš, ocjena o potrebi procjene utjecaja na okoliš, utvrđivanje objedinjenih uvjeta zaštite okoliša (za postrojenja) i sl.“²⁸⁶

Što se lokalne razine tiče, zakonska regulativa koja se odnosi na količinu i kvalitetu zelenih prostora u gradu ugrađena je u Generalni urbanistički plan Splita i drugu prostorno plansku dokumentaciju, uz pravilnike, standarde i normative koji služe da bi sustavnom i lakšem planiranju, projektiranju i održavanju zelenih površina. Novi Nacrt prijedloga Odluke o komunalnom redu Grada Splita je u procesu usvajanja (postojeća Odluka NN 11/11) na temelju članka 104. Zakona o komunalnom gospodarstvu („Narodne novine“ broj 68/18 i 110/18 – Odluka USRH) i članka 36 Statuta Grada Splita („Službeni glasnik Grada Splita“ broj 17/09, 11/10, 18/13, 39/13, 46/13 - pročišćeni tekst i 11/18).

Za pravilno održavanje vrijednog zelenila koje se nalazi na privatnom zemljištu definiran je pravni okvir koji međutim nije dovoljno rigorozan što praćeno nedostatnim komunalnim procedurama ugrožava postojeće vrijedno zelenilo. Uz pojedinačna stabla koja se navode kao zaštićena, Generalnim planom se štite i ostala stabla koja se u Registru stabala pokazuju kao vrijedna. Tako se štite stabla čiji promjer debla na prsnoj visini iznosi 60 cm i više bez obzira na vrstu i lokaciju (javna ili privatna površina). U kontekstu slike grada i kvalitete života izrazito je važno zelenilo koje se nalazi u gusto izgrađenim dijelovima grada

²⁸⁴ ***(2018.) Studija i strategija razvoja zelene infrastrukture grada Siska (izrađivači: 3E PROJEKTI d.o.o. i Sveučilište u Zagrebu, Agronomski fakultet, Studij Krajobrazna arhitektura, Zavod za ukrasno bilje, krajobraznu arhitekturu i vrtu umjetnost)

²⁸⁵ Više o međunarodnim ugovorima, direktivama i NATURA2000 u poglavlju analize koje se odnosi na zaštićena područja. Prema trenutnoj statistici podaci o površinama NATURA2000 područja u Republici Hrvatskoj trebali bi biti dostupni na <https://www.dzpp.hr/ekoloska-mreza/natura-2000-129.html>.

²⁸⁶ Ramljak, L. et.al. (2017.) Strategija razvoja sustava zelenih površina grada Splita 2017.-2025., Split: Parkovi i nasadi d.o.o., str. 16

koji okružuju gradski centar, a to su Varoš, Dobri, Manuš i Lučac. Takve ranjive situacije unutar kojih su uslijed gustoće izgrađenosti moguće tek neznatne nove površine, opravdan su razlog za nadopunu odnosno jačanje regulative da bi se postojeći fond sačuvao. Nedovoljno precizna su i urbana pravila koja ne razgraničavaju adekvatno zelene od procijednih površina (posebno zelene površine iznad izgrađenih dijelova) te parametri za procijedne površine nisu adekvatno povezani s ostalim parametrima (kis i kig, posebno onih koji se odnose na podzemni dio) te vrstom i tipologijom izgradnje, u kojem slučaju mogu i trebaju znatnije varirati.

Problemi u upravljanju i održavanju Park šume Marjan proizlaze dijelom i iz dubioznih odluka, primjer je činjenica da se komparacijom Prostornog plana uređenja Grada Splita (PPUGS-a)²⁸⁷ i Generalnog urbanističkog plana može uvidjeti da su površine pod režimom zaštite istovremeno površine određene kao građevinske zone (prvenstveno se to odnosi na PŠ Marjan, Tursku kulu i tok rijeke Žrnovnice), a prisutni su i u domeni provođenja smjernica i odredbi GUP-a te kontrole istih. Izostaje usklađenost s dokumentom Šumsko-gospodarska osnova Republike Hrvatske. Brojne zapreke stoje i u neriješenim imovinsko-pravnim odnosima. Godine 2018. usvojena je na Gradskom Vijeću odluka o cjelovitoj katastarskoj izmjeri i upisu posebnog pravnog režima za sve čestice zemljišta unutar zaštićenog područja Park šume Marjan u suradnji s Javnom ustanovom za upravljanje Park šumom Marjan, u skladu s odredbama Zakona o državnoj izmjeri i katastru nekretnina (Službeni glasnik Grada Splita 14/18), no postupak upisa nije pokrenut. Inicijativa se temelji na rješenju od 29. prosinca 1988. godine kojim je određena i danas važeća granica zaštićenog područja Park šume, no bez identifikacije katastarskih čestica iz kojeg je razloga nemoguće utvrditi točnu površinu PŠ Marjan. Navodna je diskrepancija između kartografskih prikaza iz 1988. godine i kartografskih prikaza koji su izrađeni za potrebe Prostornog plana područja posebnih obilježja (PPPPO) te kartografskog prikaza Programa gospodarenja Park šumom Marjan.²⁸⁸ Također je u tijeku usklađivanje zemljišnika i katastra koju provode Državna geodetska uprava i Grad Split.

3.1.6.3. Standardi

Prilikom održavanja, planiranja i projektiranja zelenih površina ključni faktori su standardi količine, standardi kvalitete te standardi dostupnosti i pristupačnosti* dok su Generalnim urbanističkim planom zasebno utvrđeni Uvjeti uređivanja posebno vrijednih i/ili osjetljivih područja i cjelina: Generalnim planom, radi zaštite i očuvanja okoliša te kvalitete života, utvrđena su posebno vrijedna i osjetljiva područja i cjeline, i to: dijelovi prirode, vode, more i obala te posebno vrijedna izgrađena područja te su određeni uvjeti i mjere njihove zaštite. Park šuma, zaštićeni krajobraz i spomenici parkovne arhitekture uređuju se uz očuvanje temeljnih prirodnih i stvorenih vrijednosti.²⁸⁹

Standardi količine: Količinski pokazatelji zelenih prostora po kategorijama i podkategorijama donose se na osnovu proračuna postojećeg stanja zelenila i broja stanovnika. Kako Split još ne raspolaže ažuriranim i cjelovitim katastrom zelenih prostora za čitavo gradsko područje, količinske pokazatelje nije moguće sasvim realno sagledati.²⁹⁰ U Generalnom urbanističkom planu kvantitativni parametri navedeni su primjerice kako slijedi:

„U propisanim provedbenim dokumentima prostornog uređenja za zone mješovite i ugostiteljsko turističke namjene, obvezno za neizgrađena područja te za djelomično izgrađena područja gdje je to

²⁸⁷ U PPUGS-u, poglavlju 2.3.2. izrijekom je kao prvenstveni cilj u utvrđivanju granica građevinskih područja naselja Grada Splita međuostalim navedeno: osiguranje dovoljno građevinskog područja za različite namjene unutar urbanog područja (obuhvat Generalnog urbanističkog plana Splita) na način da se iz građevinskog područja isključi dio zelenih i krajobrazno vrijednih cjelina (Park-šuma Marjan, dolina Žrnovnice, Turska kula).

²⁸⁸ <http://drustvomarjan.hr/o-marjanu/granice-park-sume-marjan-utvrđene-1988-godine/1988-12-21>

²⁸⁹ <https://www.split.hr/ukljuci-se/prostorno-planska-dokumentacija/planovi-na-snazi/gup-splita> (članak 47.)

²⁹⁰ Ramljak, L. et.al. (2017.) Strategija razvoja sustava zelenih površina grada Splita 2017.-2025., Split: Parkovi i nasadi d.o.o., str. 17

moguće, treba planirati nove javne zelene površine i parkove i oblikovati ih u skladu s osobitostima prostora, opremiti prema potrebama stanovnika naselja, te osigurati 5,0 m² ovih površina po stanovniku. Broj stanovnika se određuje po normativu 40 m² BRP-a (nadzemne planirane stambene i turističke namjene) po stanovniku ili postelji unutar obuhvata provedbenog dokumenta prostornog uređenja."²⁹¹

Nedostaje detaljnije postavljanje standarda koji su povezani s urbanističkim tipologijama, vrstom i načinom stanovanja, odnosom mikrolokacije sa širim prostorom te utjecaja promjena koje se događaju tijekom vremena.

Standardi kvalitete: Odnose se na valorizaciju koja odgovara pojedinačnim kategorijama zelenih površina. Također se, kako je definirano GUP-om, postiže uz adekvatan način nove gradnje odnosno intervencija u prostore zelenih površina i to na način da se osigura opstanak postojećih parkova ili pojedinačnih stabala („Generalnim planom se osigurava zaštita vrijednih stabala od bilo kojeg oblika devastacije. Nove građevine ili parkirališta treba planirati tako da se ne moraju narušavati prostori zelenila ili ruše stabla, nego ih treba smjestiti na način da se osigura opstanak parka ili stabala.")²⁹² odnosno definiranjem maksimalnih površina na kojima je intervencija na prostoru parkova moguća ("U javnim zelenim površinama i parkovima iz prethodnog stavka moguće je uređivati dječja igrališta, staze i odmorišta. Pored toga moguće je graditi manje prizemne javne građevine, paviljone, sanitarne čvorove, fontane, postavljati spomen obilježja tako da njihova ukupna površina ne prelazi 5 posto ukupne javne zelene površine i parka. Parkovi s pripadajućim građevinama i opremom dimenzioniraju se i oblikuju u okviru cjelovitog uređenja javne zelene i parkovne površine."²⁹³).

Standardi dostupnosti i pristupačnosti zelenih prostora odnose se na pokrivenost zelenilom u urbaniziranim dijelovima grada te utječu na prioritete kod iznalaženja prostornih potencijala za ostvarivanje i izgradnju novih zelenih površina (parkova i zelenih odmorišta). Brojne zelene površine još uvijek su nepristupačne u smislu prostornih barijera koje priječe njihovu fizičku dostupnost svim stanovnicima.

3.1.6.4. *Analiza postojećeg stanja*

Gradske zelene površine možemo svrstati u nekoliko ključnih kategorija. To su šume, perivoji, parkovi, aleje, groblja, vrtovi, zeleni sportski tereni, posebna područja i poljoprivredne površine te ulomci nekadašnjih prirodnih poljoprivrednih struktura (pojate, stijene i sl.) koji su sačuvani kao reminiscencija nekadašnjeg splitskog polja i uklopljeni u nova, urbana rješenja krajobraza. Pritom se najčešće vrtovi kuća, vila i nekadašnjih ljetnikovaca (koje čine predvrtovi odnosno okućnice) nalaze u privatnom vlasništvu, no imaju veliku ulogu u formiranju slike grada i gradskih ulica te predstavljaju vrijednu hortikulturnu i perivojnu baštinu. Sportski tereni također mogu biti u privatnom režimu korištenja pa kao takvi ne pripadaju spektru javnih površina. Isto se može reći i za kategoriju parkovno uređenih površina koje primjerice imaju uređeno dječje igralište - ono može biti privatno (u sklopu parcele dječjeg vrtića) ili javno. Ova analiza isključivo je izrađena sa stanovišta urbanističkih karakteristika. Sve zelene površine pritom su obilježene svojim općim prirodnim značajkama (geološka i pedološka podloga, raspon vegetacijskih struktura, „prirodnost“ područja), povijesnom genezom te stupnjem ugroženosti.

3.1.6.4.1. **Alati održavanja i planiranja zelenih površina**

Pregledom alata za snimanje i mjerenje stanja u prostoru stječe se uvid u postojeće mehanizme koji se koriste s ciljem njihovog svrhovitog usmjeravanja ka uspješnom upravljanju, održavanju i planiranju zelenih površina grada.

²⁹¹ <https://www.split.hr/ukljuci-se/prostorno-planska-dokumentacija/planovi-na-snazi/gup-splita>

²⁹² <https://www.split.hr/ukljuci-se/prostorno-planska-dokumentacija/planovi-na-snazi/gup-splita>

²⁹³ <https://www.split.hr/ukljuci-se/prostorno-planska-dokumentacija/planovi-na-snazi/gup-splita>

Praćenje promjena stanja u korištenju prostora i pokrovu zemljišta omogućuje digitalna, ažurna baza podataka o pokrovu zemljišta prema nomenklaturi CORINE LandCover. „CLC Hrvatska predstavlja digitalnu bazu podataka o stanju i promjenama zemljišnog pokrova Republike Hrvatske za razdoblje 1980.–2018. prema standardiziranoj CORINE nomenklaturi i metodologiji čime je osigurana konzistentnost i homogenost podataka na razini cijele Europske unije. CLC baza sadrži podatke o pokrovu zemljišta za referentne godine 1980., 1990., 2000., 2006., 2012. i 2018. godinu, kao i podatke o promjeni pokrova zemljišta između navedenih referentnih godina. Standardni pristup izrade CLC baze temelji se na vizualnoj interpretaciji satelitskih snimaka prema prihvaćenoj standardnoj CLC metodologiji, dajući vektorske podatke o pokrovu zemljišta u mjerilu 1:100 000, minimalne širine poligona 100m i minimalnog područja kartiranja 25 ha, odnosno 5 ha za bazu promjena pokrova zemljišta. Definirana CLC nomenklatura uključuje 44 klase, raspoređene u 3 razine, od kojih svaka opisuje različit pokrov zemljišta.”²⁹⁴

Uspjeh u održavanju i očuvanju zelenih površina ovisi o stručnjacima koji sudjeluju u planiranju, izgradnji, upravljanju i održavanju te edukaciji, ali ovisi i o kvalitetnim podacima. Jedan od preduvjeta za uspješno upravljanje, održavanje i planiranje zelenih površina grada je izrada Katastra zelenih površina. Njime se stvaraju i preduvjeti za cjelovitu edukaciju stanovnika o važnosti zelenog fonda i njegove ravnopravne i u suvremenom kontekstu klimatskih promjena izrazito važne uloge u izgradnji grada.

„Katastar zelenih površina temelji se na metodi izrade biološko-okolišne osnove, koja podrazumijeva snimanje postojećeg stanja na površinama pod biljnim pokrovom grada Splita, izradu karata biljnog pokrova i utvrđivanje stanja u kojem se ono nalazi. U okviru katastra vrši se detaljan sanitarni pregled cjelokupnog kultiviranog bilja, a posebno drveća, ukazuje se na uzroke stanja u kojem se točke snimanja nalaze i daju se preporuke za sanaciju”.²⁹⁵ Katastarska evidencija nužna je i za mapiranje zaštićenih vrsta, njihovih staništa, odnosno samih lokaliteta, a u svrhu njihova očuvanja i izrade planova upravljanja i njihovog uključivanja u edukativne procese.

Podaci koje sadrži Katastar omogućavaju uvid u standard koji je postignut u gradskom naselju s aspekta zelenih površina, njihove količine, strukture i sastava te posljedično uloge u kvaliteti života stanovnika. Ti su podaci stoga nezaobilazan ulazni podatak kod planiranja odluka o tipologijama izgradnje kako stambenih kapaciteta tako i građevina drugih namjena. Katastar zelenih površina ima ulogu racionalizacije uvida u stanje i njegovog praćenja, održavanja i planiranja, posljedično vodeći boljoj produktivnosti korištenja resursa te učinkovitijem financijskom planiranju poslova. „Katastar kao alat pruža jasan i jednostavan uvid u točne podatke o lokaciji, površini, sadržaju i stanju određenog prostora pod zelenilom, odnosno u značajke zaštićenih biljnih vrsta i geoloških, botaničkih i pejzažnih značajki grada.” „Periodičnim nadzorom i pregledima na terenu prati se brojnost i stanje bilja te evidentiraju izvršeni zahvati i promjene, vrši se provjera i ažurira baza podataka unošenjem izmjena i arhiviranjem izvještaja.”²⁹⁶ Što se tiče metodologije izrade splitskog katastra ona je zasnovana na odluci stručnjaka da se bilježe stablašice i grmovi, a ne površine. Bilježenje je u tijeku, osim za područja Žrnovnice i otoka Čiovo. Od početka snimanja točaka zelenila u Splitu upisana su 26.743 stabla i 12.583 grma uglavnom na javnim površinama, a do sada smo uspjeli obuhvatiti područja urbanog dijela grada od Meja do Kamena. Upisivanje daljnjih terena, kao i nadopuna, te izgubljenih točaka nastavlja se u kontinuitetu. U prilogu se nalazi pregled zastupljenosti prema vrstama.

Problem koji je prisutan s aspekta cjelovitog uvida u stanje zelenog fonda je nedostatak mehanizama praćenja stanja i aktualizacije podataka o zelenom fondu koji pripada privatnim dobrima. Kategorizacija

²⁹⁴ <http://www.haop.hr/hr/baze-i-portali/pokrov-i-namjena-koristenja-zemljista-corine-land-cover>

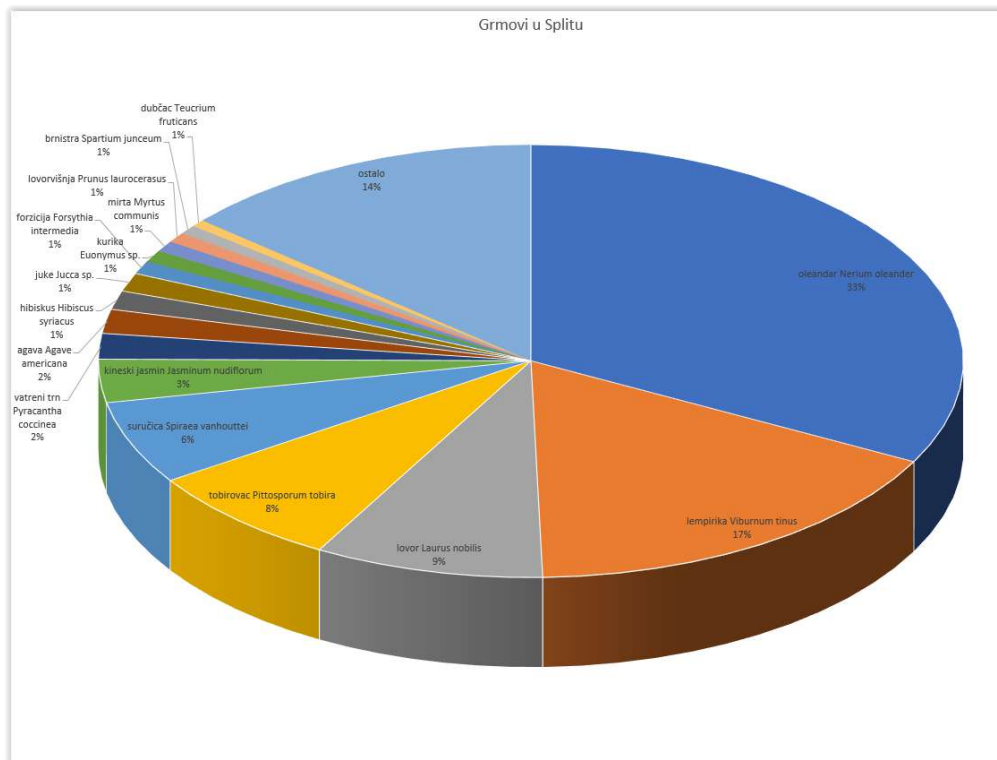
²⁹⁵ Ramljak, L. et.al. (2017.) Strategija razvoja sustava zelenih površina grada Splita 2017.-2025., Split: Parkovi i nasadi d.o.o., str. -

²⁹⁶ Ramljak, L. et.al. (2017.) Strategija razvoja sustava zelenih površina grada Splita 2017.-2025., Split: Parkovi i nasadi d.o.o., str. -

zelenila na osnovu koje se katastar izrađuje namjerava se proširiti karakterizacijom i atribucijom prizemne vegetacije prateći tzv. skalu razine prirodnosti.

Grafički prikaz 111. Pregled zastupljenosti grmašica

Izvor: Parkovi i Nasadi (2020.)

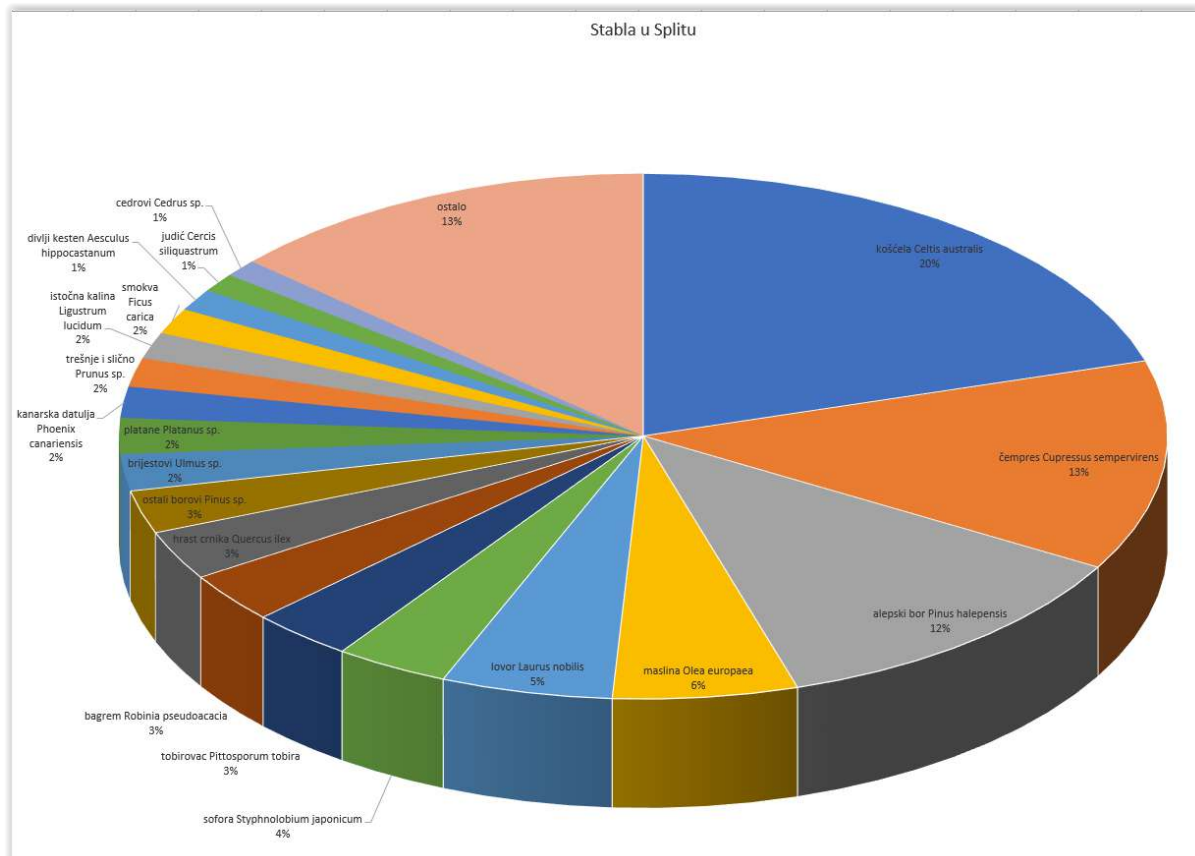
Održavanje zelenih površina provodi se putem Programa tekućeg održavanja zelenih površina u sklopu godišnjeg Programa održavanja komunalne infrastrukture. Programom su pojedinačni slojevi vegetacije razlučeni u nekoliko osnovnih kategorija. Što se tiče održavanja gradskih zelenih površina tiče, involvirana je tvrtka Parkovi i nasadi d.o.o. koja „obavlja projektiranje i održavanje gradskih površina u Splitu pod travnjacima, stablima, grmovima, živicama, trajnicama i sezonskim cvijećem, vrši biološku zaštitu, čišćenje i obnovu biljnog pokrova te održava dječja igrališta i komunalnu opremu na javnim površinama. Također projektira i uređuje okoliš dječjih vrtića, osnovnih i srednjih škola, fakulteta i drugih institucija i ustanova. Društvo je zaduženo za uređenje i održavanje približno 100 hektara javnih površina pod biljnim pokrovom te približno 22.500 stabala na javnim površinama grada Splita. Hortikulturni radovi obuhvaćaju košnju, plijevljenje, zalijevanje, zaštitno prskanje, rezidbu, grabljanje, okopavanje, prihranjivanje, pripremu terena, sadnju, čišćenje i pometanje. Poslovanje se zasniva na pravnim temeljima Zakona o trgovačkim društvima, Zakonu o komunalnom gospodarstvu, Statutu društva te Ugovoru Društva s Gradom Splitom o održavanju zelenih površina.”²⁹⁷ U okviru održavanja posebna pažnja usmjerena je i na tretiranje invazivnih vrsta, posebice onih koje narušavaju prirodna i kulturna dobra. Problem također predstavljaju i bolesti odnosno prirodni hazardi i klimatske promjene koje uzrokuju povećanje razine mora, bujične nanose, eroziju, suše i druge nepogode. Dosadašnja iskustva pokazuju veliku opasnost od utjecaja takvih okolnosti na propadanje zelenog fonda (npr. marjanska šuma, palme). Trenutno stanje rasadnika nije zadovoljavajuće, ali kapacitete koji su potrebni za kontinuirano održavanje

²⁹⁷ Ramljak, L. et.al. (2017.) Strategija razvoja sustava zelenih površina grada Splita 2017.-2025., Split: Parkovi i nasadi d.o.o., str. -

odnosno sadnju novih zelenih površina ili jedinki moguće je osigurati u vlastitim rasadnicima u prostornom arealu grada.

Grafički prikaz 112. Pregled zastupljenosti stabala

Izvor: Parkovi i Nasadi (2020.)

Nedostaju adekvatni mehanizmi komunikacije Grada i stanovnika, te transparentnost provođenja nužnih alata održavanja kao što su primjerice supstitucije stabala (koju je nužno provesti za cca 500 jedinica iz razloga dotrajalosti i posljedične ugroze, primjerice u naseljima Spinut, Lovret i dr.). Spomenute radnje također se provode bez adekvatne procjene učinka u odnosu na duljinu dionica za koje se supstitucija planira provesti u jednom mahu. Stručne elaboracije koje prate aktivnosti održavanja, a posebice uklanjanja zelenila trebaju biti lako dostupne.

Izrađen je djelomično tzv. Plan zelenog prstena koji je trebao ući u Plan upravljanja gradskom jezgrom te su u planu i prijedlozi za još dva prstena i to prsten Bačvice - Gripe - Turska kula - marjanska vrata te prsten koji "prati" trasu NATURA 2000 - Žrnovnica - Mravinci - Kučine.

Postojeća sugestija koju treba uzeti u obzir, a koja je osnovni preduvjet za kvalitetnije održavanje i unaprjeđenje zelenih površina je i detaljnija kategorizacija zelenog fonda. Prednost u održavanju je svakako i mogućnost osiguravanja vlastitih rasadnika, s time da nedostaje revizija mogućnosti uporabe nusprodukta održavanja - resursa drvene i lisne mase za proizvodnju komposta potrebnog za održavanje zelenila ili za proizvodnju bioenergije.

Aktivno involviranje Grada kao tržišni aktivnog aktera svakako bi doprinijelo uspješnijem osiguravanju novih i boljem upravljanju postojećim javnim zelenim površinama, posebice tamo gdje je izražen pritisak za izgradnjom odnosno prenamjenom kao i u gradskim područjima opterećenim nekonsolidiranom izgradnjom koje izrazito pate od nedostatka zelenih prostora. Ugroženost postojećih gabarita zelenih površina također je rezultat i nepoštivanja prostorno-planskih odredbi odnosno nedostatnih

mehanizama kontrole. Nedostatna su i sredstva potpore za oplemenjivanje grada i izgradnju zelene infrastrukture iz nacionalnih ili europskih izvora.

Nedostatno opremanje te neadekvatni načini korištenja javnih zelenih površina, čest su slučaj, prvenstveno u tzv. visoko-konsolidiranim područjima. Izraženi su konflikti, zauzimanje i privatizacija zelenih prostora (ograđivanje, parkiranje i dr.). Nisko-konsolidirana pak okarakterizirana su nedostatkom zelenih površina što je slučaj i u novoizgrađenim gradskim prostorima. Veliki potencijali mogu se ostvariti dodatnim opremanjem zelenih površina, boljom komunalnom higijenom, sprječavanjem osipanja postojećih zelenih površina te poticanjem arhitektonsko-urbanističkih tipologija sa zelenim krovnim terasama, vrtovima ili zelenim prodorima u prizemlju koje poboljšavaju kvalitetu stanovanja i života na otvorenom. Takvim tipologijama povećava se broj urbanih vrtova te posljedično podiže prostorni standard odnosno vrijednost nekretnina. Jedan od ključnih elemenata u očuvanju zelenih površina i edukaciji leži i u suradnji s aktivnim nevladinim udrugama civilnog društva koje mogu osigurati edukaciju i monitoring stanja u prostoru.

Postojeća velika parkirališta odnosno nogostupi često nisu zasađeni visokim zelenilom (Trg Hrvatske bratske zajednice, parkirališta većine trgovačkih centara, Kampus, Lovrinac, gradska luka i željeznička stanica, Sustipan, gradski bazen i dr.) nužnim za poboljšanje mikroklimatskih uvjeta i poboljšanje uvjeta za prihvat oborinskih voda.

3.1.6.4.2. Kategorije

Zasebne kategorije* zelenih površina koje su definirane Generalnim urbanističkim planom²⁹⁸ su:

Javne zelene površine (zelena boja u grafičkom prikazu)

park šuma PŠ

javni park Z1

uređeno zelenilo (odmorište) Z3

spomen park Z4

Zaštitno zelenilo i pejzažne površine (zelena boja u grafičkom prikazu)

zaštitno i pejzažno zelenilo Z5

zaštitno i pejzažno zelenilo s postojećim građevinama Z6

* zelene površine, zaštitne zelene površine odnosno površine koje su ili mogu biti oplemenjene zelenilom, npr. parkovi i dječja igrališta, ulice, trgovi i sl. planirane su i u okviru ostalih kategorija osnovnih namjena GUP-a kao što su S (stambena namjena), M (mješovita namjena), T (ugostiteljsko-turistička namjena) i druge te u okviru njihovih podkategorija.

Uvjeti za određivanje korištenja površina za javne i druge namjene u Generalnom urbanističkom planu su, između ostalog, zaštita vrijednih područja i krajobraza, posebno dijelova obalnog pojasa te zaštita vrijednih kulturnih dobara (pojedinačnih objekata i povijesnih cjelina), zatim vrednovanje obalnog pojasa i korištenja prostora uz obalu prvenstveno za oblike javnog korištenja, poštivanje principa održivog korištenja i kriterija zaštite okoliša, a sve imajući u vidu postojeći i planirani broj stanovnika.

Javne zelene površine - Z

Park šuma (Marjan) - PŠ, je šuma posebne namjene čije su funkcionalno oblikovne karakteristike određene prirodnim obilježjima. Osim šume kao temeljnog fenomena Park šuma Marjan ključni su i sljedeći sadržaji u sklopu njegovog uređenja: pješačke i trim staze, botanički vrt, zoološki vrt, meteorološka postaja, vidikovci, odmorišta, arboretum, muzeji, rekreacijski sadržaji, kupališta i dr. GUP-om je, u svrhu cjelovite zaštite, definirano kontaktno područje koje nije u formalnom režimu zaštite, ali

²⁹⁸ <https://www.split.hr/ukljuci-se/prostorno-planska-dokumentacija/planovi-na-snazi/gup-splita>

s Park šumom čini funkcionalnu cjelinu - šire, krajobrazno značajno područje Marjanskog poluotoka koje je omeđeno Matošićevom ulicom do gradske luke, Zrinsko Frankopanskom ulicom, Matoševom ulicom obuhvaćajući uvalu Poljud do današnjeg bazena Mornara.

Osim prirodnog krajolika Marjan je dakle i vrijedan kulturni krajolik. Definirajući tzv. usluge šumskih ekosustava (posljedice i rezultati funkcija šuma, odnosno koristi od ekosustava za čovjeka i okoliš) Tikvić razlikuje pet najvažnijih usluga šumskih ekosustava šume Marjan, od navedenih 28, a to su: stvaranje čistog i svježeg zraka, pružanje prirodnog prostora za rekreaciju, pružanje prirodnog prostora za odmor, stvaranje kisika i pružanje prirodnog prostora za edukativne aktivnosti. Park šuma Marjan predstavlja javni prostor posebnih prirodnih, kulturnih, povijesnih, socijalnih, obrazovnih, rekreativnih, duhovnih i drugih vrijednosti. Njome upravlja Javna ustanova za upravljanje park šumom Marjan i ostalim zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Grada Splita. Površina park šume je oko 300 ha, od čega je oko 200 ha šuma, a ostalo su drugi ekosustavi. Šumski ekosustavi park šume Marjan za koje postoji program gospodarenja imaju površinu od 200 ha, dok postoji i dio šumskih ekosustava u park šumi Marjan koji nisu obuhvaćeni programom gospodarenja i za koje ne postoje točni podaci o površinama. Ostali ekosustavi su vodeni i agroekosustavi te krške površine.²⁹⁹

Javni park - Z1 je javni neizgrađeni prostor oblikovan planski raspoređenom vegetacijom i sadržajima temeljno ekoloških obilježja, namijenjen šetnji i odmoru građana. Funkcionalno oblikovanje parka određuju prirodne karakteristike prostora, kontaktne namjene i potreba za formiranjem ekoloških, edukativnih, estetskih i rekreativnih površina.

Uređeno zelenilo (odmorišta) - Z3 su manji javni neizgrađeni prostori oblikovani uglavnom planski raspoređenom vegetacijom, namijenjeni za odmor i rekreaciju. Funkcionalno oblikovanje uređenog zelenila određuju prirodne karakteristike prostora, kontaktne namjene i potreba za formiranjem estetskih i rekreativnih površina.

Spomen park (Sustipan) - Z4 je neizgrađeni prostor čije su oblikovne karakteristike zadane sadržajem (spomen park na mjestu iseljenog groblja, starohrvatske bazilike i samostana) i uz memorijalnu ima naglašenu vegetacijsku (hortikulturnu) komponentu.

Zaštitno zelenilo i pejzažne površine - Z

Zaštitno i pejzažno zelenilo - Z5 je pretežno neizgrađeni prostor oblikovan radi potrebe zaštite okoliša (nestabilne padine, tradicijski krajobraz, zaštita od buke, zaštita zraka, zaštita spomenika kulture - Dioklecijanov vodovod i druge zaštitne zone).

Vrijedno pejzažno zelenilo s postojećim građevinama - Z6 je dijelom izgrađeni vrijedan obalni prostor Meja i Bačvica. Dio stambenih građevina zaštićen je kao spomenici kulture. Uz građevine čuvaju se i pripadajući perivoji te neizgrađene površine.

U Generalnom urbanističkom planu određen je način zaštite, uređivanja i korištenja Park šume Marjan i spomenika parkovne arhitekture (Strossmayerov park) na temelju Zakona o zaštiti prirode i drugih podzakonskih akata i dokumenata zaštite prirode.

A Dijelovi prirode zaštićeni na temelju Zakona o zaštiti prirode

1. Park šuma Marjan, 1964. godine Rješenjem o utvrđivanju poluotoka Marjan sa Sustipanom utvrđena zaštita u kategoriji rezervata prirodnog predjela (park-šuma), a 1988. godine izmjenom Rješenja o utvrđivanju poluotoka Marjan sa Sustipanom u kategoriji rezervata prirodnog predjela (park-šuma) izmijenjene su granice i utvrđena zaštita u kategoriji park – šume u veličini od približno 307 ha. Svi zahvati na Marjanu moraju biti u skladu s Gospodarskom osnovom Park šume Marjan.

B Dijelovi prirode koji se predlažu za zaštitu na temelju Zakona o zaštiti prirode

²⁹⁹ Tikvić, I. et al. (2017.) Procjene usluga šumskih ekosustava i općekorisnih funkcija šuma Park šume Marjan u Splitu, [Šumarski list](#), vol. [141 No. 5-6](#): 277-285, Zagreb

1. Značajni krajobraz – dio područja toka rijeke Žrnovnice
2. Spomenik parkovne arhitekture, Strossmayerov park
3. U kategoriji spomenika prirode predlažu se (botanički) rijetki i lokacijom značajni primjerci biljnog svijeta: Hajdukova murva, koščela na Ujevićevoj poljani, česmina uz Dvornikove dvore i tri hrasta na Kamenu.

Trenutno međutim nije moguće potvrditi postojanje potonje navedenih hrastova, a njihovo uvrštavanje u GUP preuzeto je iz prethodnih dokumenata.

C Dijelovi prirode koji se štite mjerama Generalnog urbanističkog plana

Krajolici

Obala mora duž cijelog priobalja od Katalinića brijega do Stobreča (sa stijenama, flišnim padinama, klifovima i pojasom šumica i vegetacije iznad morskih padina), područje uz Dioklecijanov akvedukt, Vrboran, prirodne udoline na istočnom dijelu Splitskog poluotoka (južno od Kile i Kamena, južno od Karepovca). Dio područja Kamena, Kile, Kitožera, Vidovac, greben krug između Duilova i Stobreča te područje uz rijeku Žrnovnicu treba trajno zaštititi od bilo kakve gradnje radi očuvanja prirodne i krajobrazne posebnosti i privlačnosti. To su ujedno točke i potezi značajnije vrijednosti za panoramsku sliku i ambijent grada.

Zelene površine u Gajevoj ulici i Šetalištu Bačvice (bulevar) čuva se radi osobitih vrijednosti u gradskom ambijentu.

Osim navedenog, vrijednim područjima pripadaju i padine Mosora te Peruna koje su zaštićene u sklopu Natura 2000 te podliježu objema Direktivama, Direktivi o pticama i Direktivi o staništima. Žrnovačko polje uz svoja povijesno-tradicijska obilježja predstavlja i kolijevku autohtone jabuke mašanke, zaštićenog žrnovačkog brenda (vrt OŠ Žrnovnica te Krešimirova ulica u Žrnovnici).

Javni parkovi

Generalnim planom su određene javne zelene površine te zaštitno zelenilo i pejzažne površine. Značajnije površine gradskih parkova obuhvaćaju: Tursku kulu, Sustipan (spomen park), Zvončac, Katalinića Brig, Špinut, park E. Vidovića, staro Hajdukovo igralište, Bol, Gripe (istočno i južno od tvrđave), Lazarica, Hetzeov perivoj, Bačvice, Split 3 (Trstenik), Mertojak, Pujanke, Šine (osnovna škola), Stobreč, Botičevo šetalište – Marjanske skale.

Tablica 78. Perivoji i vrtovi - parkovna arhitektura zaštićena prema ICOMOS - IFLA povelji

1.	Perivoj Oceanografskog instituta na Marjanu
2.	Perivoj Ville Dalmacije na Marjanu
3.	Perivoj Galerije „Meštrović“ i perivoj Meštrovićevog kašteleta na Marjanu
4.	Perivoj vile obitelji Ferić na Mejama
5.	Perivoj vile obitelji Tresić – Pavičić na Mejama
6.	Botanički vrt na Marjanu
7.	Arboretum Šumarske škole
8.	Perivoj Arheološkog muzeja
9.	Perivoj kuće u Zrinsko – Frankopanskoj ulici broj 20
10.	Perivoj zgrade obitelji Polić (iza samostana i crkve Gospe od Zdravlja)
11.	Perivoj u Bihačkoj ulici
12.	Perivoj vile obitelji Tončić
13.	Perivoji (zgrada) u Riječkoj ulici
14.	Perivoji (zgrada) u Istarskoj ulici
15.	Perivoji (zgrada) u Zagrebačkoj ulici
16.	Vrt samostana Klarisa u Zvonimirovoj ulici
17.	Perivoji u Bukovčevoj, Hektorovićevoj ulici, ulici Put Firula i Meštrovićevom šetalištu
18.	Perivoj bolnice Firule
19.	Stabla u kampu Stobreč

Izvor: GUP Splita

Pored povijesne i kulturne vrijednosti drvoredi imaju i značajnu pejzažnu vrijednost i dominantne su odrednice urbanog krajobraza.

Generalni plan sadrži i tabelu "Drvoredi u ulicama koji se štite kao povijesno zelenilo u gradu s napomenom da su navedeni i drvoredi sofora u Matoševoj ulici koji su djelomično uklonjeni 2020. godine i supstituiraju se lipama te drvoredi sofora u Kaštelanskoj ulici koji se također planiraju uklanjati (podatak iz 2020. godine). Svi ostali drvoredi u gradu se štite bez obzira na starost i vrstu zbog svog značaja.

Pojedinačna stabla – spomenici prirode (posebna po starosti, veličini ili rijetkosti): Generalni planom se ukazuje na potrebu daljnje obrade važnijih stabala u cilju izrade Registar stabala, kao i zelenih površina

a radi provođenja planiranih mjera zaštite. Uz pojedinačna stabla koja se navode, Generalnim planom se štite i ostala stabla koja se u Registru stabala pokazuju kao vrijedna. Tako se štite stabla čiji promjer debla na prsnoj visini iznosi 60 cm i više bez obzira na vrstu i lokaciju (javna ili privatna površina).

Tablica 79. Zaštićeni pojedini drvoredi i stablašice (Kosim slovima su naznačeni drvoredi i stabla kao prijedlog za izmjene GUP-a 2016. godine, podebljano su zabilježena zaštićena stabla)

1.	Palme – drvodred na Obali
2.	Koštele u Poljičkoj ulici
3.	Koštele u Spinčićevoj ulici
4.	Koštele u Osječkoj ulici
5.	Koštele na Obali kneza Domagoja
6.	Koštele u ul. Vl. Nazora
7.	Koštele na Botičevu štalištu – Marjanskim skalama
8.	Platane u Zagrebačkoj ulici
9.	Platane na Preradovićevom šetalištu
10.	Platane u Gupčevoj ulici
11.	Česmine u Vukovarskoj ulici
12.	Česmine na Meštrovićevom šetalištu
13.	Pinjole u Matoševoj ulici
14.	Pinjole u ulici Matice Hrvatske
15.	Čempresi u okviru vile Dalmacija na Meštrovićevom šetalištu
16.	Čempresi na groblju Lovrinac
17.	Čempresi u okviru perivoja uz bolnicu Firule
18.	Kesteni i borovi u Gundulićevoj ulici
19.	Borovi u Kaštelanskoj ulici
22.	Magnolije u Ulici Domovinskog rata
23.	Tamarisi na plaži žnjanskog nasipa
24.	Palme na obali u Stobreču
25.	Česmine i drvodred pinjola na Šetalištu Pape Ivana Pavla II
26.	Čempres na Marjanu (Tudor)
27.	Jela – Abies pinsapo u vrtu kuće Ban, sada Ivanišević, Meštrović. šetalište
28.	Brijestovi – Ulmus campestris na Meštrovićevom šetalištu

29.	Bajam u ul. Augusta Cesarca, na raskrižju s Njegoševom ulicom
30.	Šuplja pelegrinka u Milićevoj ulici, Veli Varoš
31.	Sofora kod crkvice u Spinutu
32.	Koštela na Kragića poljani
33.	Koštele u Milićevoj i Senjskoj ulici
34.	Cedar na križanju Matoševe i Kaštelanske
35.	Cedar u Teslovoj kod „Mornara“
36.	Hajdukova murva kod Starog placa
37.	Hajdukova murva kod stadiona u Poljudu
38.	Platane kod starog Hajdukovog placa
39.	Koštela u Varošu – Radmilovićeva ul.
40.	Akacija (Acacia dealbata) kod crkvice Sv. Nikole u Varošu
41.	Koštela na Poljani Tina Ujevića
42.	Platana, rogač i tisa kod Zlatnih vrata Dioklecijanove palače
43.	Platane nasuprot glavne pošte u ulici Kralja Tomislava
44.	Ginko u Strossmayerovom perivoju
45.	Platane na glavnoj gradskoj tržnici
46.	Rogač na rivi, nasuprot gradske tržnice
47.	Magina (Arbutus) u Ulici kralja Zvonimira
48.	Judić u Zvonimirovoj ulici ispred Koteksovog nebodera
49.	Pojedinačni primjerci platana i čempresa na Šetalištu Bačvice i Preradovićevom šetalištu
50.	Česmice ispred Dvornikovih dvora
51.	Bor u ulici Braće Kaliterna na Bačvicama
52.	Lipe u Viškoj ulici
53.	Jela – Abies pinsapo u krugu bolnice Firule
54.	Koštela u Ćiril Metodovoj ulici
55.	Maslina u Gundulićevoj ul. na križanju s ul. Domovinskog rata
56.	Magnolija u Ulici Domovinskog rata (dvorište - trg zgrade Županije)

57.	Cedar u Tolstojevoj ulici
58.	Bajam u Vukovarskoj ulici (vidi napomenu)
59.	Hrastovi lužnjaci – četiri stabla na križanju Vukovarske i Vinkovačke
60.	Hrast medunac – tri stabla – Vinkovačka ulica kod benzinske postaje
61.	Cedrovi u Partaćevoj i Kukuljevićevoj ulici
62.	Judić – dva stabla u Hercegovačkoj ulici broj 30
63.	Katalpa u Hercegovačkoj ulici broj 34
64.	Česmine u Hercegovačkoj ulici broj 32 - 40
65.	Arizonski čempresi u Ulici Gradišćanskih Hrvata broj 24 – 26
66.	Horizontalni čempres kod dječjeg vrtića na Blatinama
67.	Čempresi i borovi oko župne crkve u Stobreču
68.	Koštela u Porinovoj 2 (dvorište)
69.	Koštela u Vukasovićevoj 4
70.	Alepski bor na bedemu Cornaro
71.	Brijest u ulici kralja Tomislava
72.	Bazga u Strossmayerovom perivoju
73.	Topola na Trumbićevoj obali
74.	Gledičija u Ulici Mile Gojsalić
75.	Papirovac u Bijankinijevoj 4
76.	Koštela u Starčevićевой 1
77.	Paulovnja u Parku Emanuela Vidovića
78.	Dva alepska bora u Parku Emanuela Vidovića (središnji dio)
79.	Rogač u Lovretskoj 11
80.	Topola na Trgu Hrvatske Bratske Zajednice 4
81.	Paparovac u Starčevićевой 24B
82.	Japanska kalina u Vukovarskoj 1
83.	Čempres u Tolstojevoj 41
84.	Dvije lipe u Bihačkoj 2 (dvorište)

85.	Lovorvišnja u vrtu Galerije Umjetnina
86.	Platana kod «Starog Mornara» u Poljudu
87.	Tri tamarisa na obali VK «Gusar»
88.	Tri tamarisa na obali kupališta Bačvice
89.	Čempresi samostana Sv. Ante u Poljudu
90.	Lipa na raskrižju Ulice Domovinskog rata i Mažuranićevog šetališta
91.	Pinjoli parka Galerije Meštrović
92.	Nešpula u parku Galerije Meštrović
93.	Tisa u vrtu Arheološkog muzeja
94.	Lovori u Ulici Domovinskog rata (Pravni fakultet)
95.	Smokve na raskrižju Vukovarske i Dubrovačke
96.	Platana u Ulici Bleiburških žrtava 4
97.	Dva horizontalna čempresa u Ulici Bleiburških žrtava 4
98.	Cedar u Mažuranićevom šetalištu 5
99.	Platana u Ulici Domovinskog rata 48
100.	Koštela u Trščanskoj 70
101.	Koštela u Trščanskoj 46
102.	Horizontalni čempres u Vinkovačkoj ulici (nedaleko od tržnice)
103.	Dvije košte u Ulici slobode 48
104.	Dvije ruske masline (Elaeagnus) na raskrižju Mažuranićevog šetališta i Dubrovačke
105.	Skupina pitospora stablašica na raskrižju Dubrovačke i Velebitske ulice
106.	Skupina lovora u Velebitskoj ulici
107.	Piramidalni čempresi kod hotela Dujam u Velebitskoj ulici
108.	Lipe kod hotela Dujam u Velebitskoj ulici
109.	Sedam koštela u Mosečkoj 64
110.	Dva cedra u Mosečkoj 20-22
111.	Platana u Mosečkoj 4
112.	Dva cedra u Ulici Pujanke 30

113.	Skupina česmina kod parkirališta pauk službe u Ulici Pujanke
114.	Skupina lovora u Vukovarskoj 175
115.	Čempres u Vrličkoj 43
116.	Tri česmine u Hercegovačkoj 80-82
117.	Dva piramidalna čempresa u Sarajevskoj 44-46
118.	Dva čempresa u Ulici Gradišćanskih Hrvata 26
119.	Arizonski čempres u Ulici Bruna Bušića (nasuprot Centra Juraj Bonaći)
120.	Topola u Solinskoj ulici kod crkvice Sv. Duje
121.	Borovi na Sustipanu
122.	Skupina pitospora stablašica i jablanova u Poljičkoj ulici
123.	Skupina česmina uz crkvicu Sv. Mande, Mandalinski put
124.	Hrast u Doverskoj ulici 42

Izvor: Parkovi i nasadi d.o.o. Split, 2019.; izostavljeni su drvoredi sofora u Matoševoj ulici koji su djelomično uklonjeni 2020. godine i supstituiraju se lipama te drvoredi sofora u Kaštelanskoj ulici koji se također planiraju uklanjati (podatak iz 2020. godine); red. br. 58 - stablo više ne postoji

Krajobrazne cjeline i prirodne vrijednosti čuvaju se i štite osobito:

njegovanjem specifičnosti prostornih cjelina - krajobraznih mikroprostora i karakterističnih Grafički prilog prostora uvjetovanih prirodnim obilježjima i kulturno - povijesnim nasljeđem;

očuvanjem i obnovom kulturnih i estetskih vrijednosti krajobraza;

zaštitom područja prirodnih biotopa;

osiguranjem ravnoteže i sklada između urbaniziranih dijelova grada i njihova prirodnog okruženja (obala, more, šume, kultivirani krajobraz).

(GUP, Iz Članka 91. Mjere očuvanja i zaštite krajobraznih i prirodnih vrijednosti)

Postojeće stanje stabala na području grada je zaštićeno i to na način da se pojedinačno štite sva stabla sljedećih karakteristika: opseg debla jednak ili veći od 60 cm (u prijedlogu Parkova i nasada ta se dimenzija nastoji smanjiti na 40 cm) mjereno u visini od 1 metar od početka račvanja korijena. Sve aktivnosti koje mogu naštetiti stablu uključujući kako njegov nadzemni tako i podzemni dio nisu dopuštene, a za uklanjanje potrebna je službena suglasnost koja se izdaje i u slučaju kada je uklanjanje stabla nužno iz razloga sigurnosti odnosno kada djelomično uklanjanje služi njegovoj obnovi.

Procjena ukupnog stanja stabla i potencijala za ugrozu prometa mjeri se putem prosudbe stupnja vitalnosti, same pozicije stabla - uglavnom u naselju - te potencijalnih oštećenih dijelova stabla, a da bi se predložile mjere za poboljšanje zdravstvenog stanja i umanjio rizik za promet.

Anketom koja je provedena na 1072 ispitanika istražena je relacija korištenja zelenih površina i COVID-19 epidemije. Pritom je zabilježen podatak o tome da li stambeni prostori ispitanika imaju otvoreni prostor (terasu, balkon, loggiu, zajednički prohodni krov ili okućnicu). Navedene prostore ima 90,7% ispitanika. Rezultati su pokazali da se 44,6% ispitanika izjasnilo da su za vrijeme epidemije češće koristili otvorene prostore stana. 50,8% ispitanika izjavilo je da su češće odlazili u parkove (osim u periodu

strogog lockdown-a), 23,7% njih nije mijenjalo navike tijekom epidemije, dok ih je 25,5% u parkove odlazilo manje. Zelene površine međutim percipirane su kao izrazito važne u kontekstu epidemije, čak 78,2% ispitanika izjasnilo se pozitivno, naspram tek 3,3% koji se s time ne slažu, te 18,5% onih koji ne zamjećuju promjene važnosti zelenih površina u kontekstu epidemije COVID-19.

Tablica 80. Podaci o zelenim površinama

1. zelene površine po kvartovima (bez drvoreda ili zelenila koje je sastavni dio uličnih profila), i postotak zelenih površina u odnosu na površinu BRGP kvarta u m²

Izračunato prema planu održavanja travnjaka i dijelom površina pod grmovima i živicama:

Meje 74, Varoš 4, Spinut 105, Grad 14, Lovret 65, Lučac 16, Bol 41, Plokite 43, Kman 28, Sućidar 27, Pujanke 78, Brda 14, Ravne njive 33, Neslanovac 12, Kocunar 25, Lokve 32, Blatine 26, Split 3 40, Bačvice 35, Gripe 32, Mertojak 52, Trstenik 30, Žnjan 10, Mejaši 10.

2. broj zelenih površina po kvartu koje su uređene (komunalno opremljene urbanom opremom)

* Komunalna oprema postoji na približno 380 većih i manjih zelenih površina (detaljni podaci u izradi).

3. zelene površine koje su u vlasništvu grada i održavaju se od nadležnog komunalnog poduzeća, kao i m² zelenih površina koje su u vlasništvu grada, a ne održavaju se (potencijal prostora koji nije izgrađen da se koristi kao zelena rekreativna zona dok se ne privede svrsi) u m²

* Parkovi i nasadi održavaju ukupno 989.517 m² površine travnjaka, grmova, živica, trajnica i cvjetnih gredica.

4. zelene površine koje pripadaju ograđenim javnim i društvenim sadržajima (vrtići, škole, poliklinike i sl.), pritom ne računati dječja igrališta koja su na šljunčanoj, drvenoj ili umjetnoj podlozi, a nisu u sklopu parka) u m²

*Nepotpuni podaci:

OŠ Meje 4.260	DV Dobri 1200	Galerija Meštrović 7600
OŠ Pojišan 2.887	DV Vladimira Nazora 1500I. i II.	Kaštelet 7390
OŠ Skalice 8.785	Gimnazija 1150	Socijalno 1900
OŠ Marjan 200	Tehnička škola 2550	Tvrđava Gripe 10310Arheološki muzej 4850
OŠ Spinut 850	Pomorska škola 1850	Školska poliklinika 1200
OŠ Dobri 1100	Turistička škola 1400Pravni fakultet 900	Dječji dispanzer 300
OŠ Lučac 2000	Dječji poligon 2660	Okoliš zgrade Županije 4500
OŠ Bol 4000	Stadion Poljud 8000	Studentski dom Spinut 3300
OŠ Blatine 3600	Pomoćni tereni Poljud 8500	Dom zdravlja Matoševa 2800
OŠ Žrnovnica 2.700	Stadion Split 7000	Higijenski zavod 1100
DV Zvončić 1000	Pomoćni tereni Split 19000	Vila Dalmacija 75000
DV Donje Meje 400	Stari plac 11500	
DV Gornje Meje 1375	MHAS 7185	
DV Mandalinski put 2000		
DV Gripe 465		

5. broj dječjih igrališta koja nemaju visoko zelenilo unutar svoje površine ili na obodu smješteno tako da daje potrebnu sjenu

Od ukupno 77 dječjih igrališta njih 13 nema visoko zelenilo unutar površine ili na obodu.

6. ulice koje imaju drvored ili zelenilo unutar svog profila i postotak m' u odnosu na m' ukupne ulica (eventualno pregled ulica u koje je moguće implementirati drvored ili zelenilo) u m'

Ukupno na ulicama grada (354km) ima 33.3km drvoreda i u pripremi sadnja drvoreda na potezu Sirobuja - Stobreč u dužini od 2.8km.

7. projekti uređenja parkova, perivoja i zelenih površina koji imaju izdanu dozvolu, a nisu se još realizirali;

* P i N ne raspolažu ovim podatkom

Odsjek za izgradnju -> ne postoji za niti jedan projekt uređenja parkova, perivoja i zelenih površina koji ima izdanu dozvolu, a da još nije realiziran. Postojao je projekt za uređenje površine ispred HNK sa spomenikom Gaju Bulatu, ali nije se išlo na dozvolu.

izvor: Tvrtka Parkovi i nasadi d.o.o. (22. svibnja 2019.); napomena: Podaci su ograničeni iz razloga što su evidentirani isključivo za one površine koje tvrtka održava prema ugovoru s Gradom.

3.1.7. Zaštićena područja i prirodna baština u sastavu urbanih područja I bioraznolikost

3.1.7.1. Uvod

Prema Zakonu o zaštiti prirode Republike Hrvatske (NN 80/13, 15/18, te izmjene i dopune zakona NN14/19, 127/19) zaštićeno područje je "geografski jasno određen prostor koji je namijenjen zaštititi prirode i kojim se upravlja radi dugoročnog očuvanja prirode i pratećih usluga ekološkog sustava" (Dudley 2008). Zaštićena područja danas obuhvaćaju 8,54% ukupne površine Republike Hrvatske, odnosno 12,22% kopnenog teritorija i 1,94% teritorijalnog mora. Najveći dio zaštićene površine su parkovi prirode (4,90% ukupnog državnog teritorija) (<http://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/zasticena-podrucja/zasticena-podrucja/sto-je-zasticeno-podrucje>). U suvremenom kontekstu izraženih klimatskih promjena, značaj zaštićenih područja i njihove bioraznolikosti u okviru grada Splita je neupitan. U zaštićenim područjima čuvaju se raznolika staništa flore i vegetacije kao i različitih vrsta životinja te krajobraznih značajki. Flora i vegetacija tih područja imaju značajnu ekološku i zaštitnu ulogu u smislu regulacije osunčanja, vlažnosti i temperature zraka, usporavanje otjecanja oborinskih voda te smanjenju gradske buke. Tako, šumski ekosustavi na području grada Splita su značajni za zdravlje čovjeka u pogledu stvaranja čistog i svježeg zraka, pružanja prirodnog prostora za rekreaciju i odmor, stvaranje kisika kao i pružanje prirodnog prostora za edukativne aktivnosti. Zaštićena područja su javni prostor posebnih prirodnih, kulturnih, povijesnih, socijalnih, obrazovnih, rekreativnih, turističkih, duhovnih i drugih vrijednosti (<http://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/zasticena-podrucja/zasticena-podrucja/sto-je-zasticeno-podrucje>).

Pritisak urbanizacije na grad Split i šire gradsko područje ne jenjava, no istovremeno raste svijest o značaju okoliša kako s gledišta zaštite biološke raznolikosti, ekološkog gledišta očuvanja područja i tla te poboljšanja mikroklimatskih uvjeta tako i s aspekta oblikovanja i načina života u kontekstu suvremenog stanovanja u gradu.

Prostorni obuhvat Strategije uključuje područje grada Splita definirano granicama postojećeg Generalnog urbanističkog plana Splita (GUP). Gdje je nužno, uključena su i kontaktna područja, naravno iz razloga što se prirodna obilježja i tvorevine ne mogu striktno odijeliti administrativnim okvirima.

3.1.7.2. Pravni okviri

Pravni okvir održavanja vrijednim područjima utemeljen je na zakonima, uredbama, smjernicama, ugovorima i direktivama, a sve s ciljem da se u što boljoj mjeri prepoznaju ekološka područja i njima djelotvorno upravlja te ih se štiti.

Na međunarodnoj platformi, ugovor kojim je potvrđen European Landscape Convention Republika Hrvatska je potpisala 2000. godine u Firenci obvezavši se pritom na zaštitu, upravljanje i planiranje krajobraza putem njegove identifikacije, jačanja svijesti o vrijednostima krajobraza, obrazovanja te međunarodne suradnje. Biološka raznolikost nastoji se sačuvati sljedećim propisima: Direktivom o pticama (prihvaćenom 1979. godine) i Direktivom o staništima (prihvaćenom 1992. godine), cilj kojih je stvaranje ekološke mreže očuvanih područja u cijeloj Europi - mreže NATURA2000. Hrvatska je Uredbom o proglašenju ekološke mreže (u listopadu 2007. godine) proglasila ekološku mrežu RH koja je prvi korak u prepoznavanju potencijalnih NATURA2000 područja. Osim toga, slijedom obveze propisane Direktivom o staništima, Zakonom o zaštiti prirode utvrđena je obveza ocjene prihvatljivosti plana, programa i zahvata za ekološku mrežu. Navedenim se postupkom ocjenjuje utjecaj plana, programa i zahvata samog ili u kombinaciji s drugim planovima, programima ili zahvatima na ciljeve očuvanja i cjelovitost područja ekološke mreže.

„Utvrđenih 788 potencijalnih NATURA2000 područja u Republici Hrvatskoj, na 2.093.598 ha površine države treba pomoći spašavanju približno 250 vrsta i 70 stanišnih tipova koji se pojavljuju u Hrvatskoj, a navedeni su u europskim direktivama. Prema trenutnoj statistici koja nije konačna, postotak površine potencijalnih NATURA2000 područja iznosi 36,99 posto kopnenog i 16,58 posto morskog teritorija

Republike Hrvatske, što u ukupnoj (kopnenoj i morskoj) površini RH iznosi 29,68 posto ukupne površine. Danas mreža NATURA2000 prekriva približno 70 posto površine svih zaštićenih područja u Europskoj uniji.” (<http://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/odrzivo-koristenje-prirodnih-dobara-i-ekoloska-mreza/ekoloska-mreza>).

Primjerice planinsko područje žrnovničkog areala nalazi tako na popisu NATURA2000 i spada među najvećim takvim područjima u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Pojasu zaštite obuhvaća prostor Trogirske zagore, Opora, Kozjaka i Mosora (biocenoze mediteranskih suhih travnjaka) na 46.000 hektara, zauzimajući više od trećine površine splitske općine. Dolinski dio područja Žrnovnice zaštićen je pak na lokalnoj razini dokumentom Generalnog urbanističkog plana Splita.

Važeći zakon na nacionalnoj razini, Zakon o zaštiti okoliša, donesen je 2013. godine (NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18). Tijekom vremena područje zaštite okoliša postaje sve zahtjevnije te se sektorski osamostaljuje, a od 2012. godine odvaja se od prostornog planiranja zasebnim Zakonom. „Zaštita okoliša se provodi kroz izradu i donošenje prostornih planova i njihovu primjenu, kao i kroz druge instrumente zaštite okoliša, propisane Zakonom o zaštiti okoliša, Uredbom o strateškoj procjeni utjecaja plana i programa na okoliš, Uredbom o procjeni utjecaja zahvata na okoliš, Uredbom o postupku utvrđivanja objedinjenih uvjeta zaštite okoliša i drugim propisima, a to su strateška procjena utjecaja na okoliš, procjena utjecaja zahvata na okoliš, ocjena o potrebi procjene utjecaja na okoliš, utvrđivanje objedinjenih uvjeta zaštite okoliša (za postrojenja) i sl”(<https://www.zakon.hr/z/194/Zakon-o-za%C5%A1titi-okoli%C5%A1a>).

3.1.7.3. *Standardi*

Zaštićenim područjima upravljaju Javne ustanove za upravljanje zaštićenim područjima. Osnovni cilj njihova djelovanja je upravljanje zaštićenim područjima u smislu zaštite, održavanja i promicanja te osiguranja neometanog odvijanja prirodnih procesa i održivog korištenja prirodnih dobara. Javna ustanova park šuma Marjan osnovana je od strane Grada Splita, a upravlja park šumom Marjan i ostalim prirodnim vrijednostima na području grada Splita.

Generalnim urbanističkim planom, radi zaštite i očuvanja okoliša te kvalitete života, utvrđena su posebno vrijedna i/ili osjetljiva područja i cjeline i to: dijelovi prirode, vode, more i obala te posebno vrijedna izgrađena područja te su određeni uvjeti i mjere njihove zaštite. Park šuma, zaštićeni krajobraz i spomenici parkovne arhitekture uređuju se uz očuvanje temeljnih prirodnih i stvorenih vrijednosti.

3.1.7.4. *Analiza postojećeg stanja*

Posebno vrijedna područja grada Splita su dijelovi prirode, vode, more i obala te posebno vrijedna izgrađena područja.

Posebno vrijedna područja prirode su: Park šuma Marjan, zaštićeni krajolik, i spomenici parkovne arhitekture

Turska kula

Katalinića Brig

Tok rijeke Žrnovnice

Planina Mosor (dijelovi koji pripadaju administrativnim granicama grada Splita)

More, vode i morska obala

3.1.7.5. *Alati održavanja i planiranja zelenih površina*

Pregledom alata za snimanje i mjerenje stanja u prostoru stječe se uvid u postojeće mehanizme koji se koriste s ciljem njihovog svrhovitog usmjeravanja ka uspješnom upravljanju, održavanju i planiranju i upravljanju zaštićenim područjima grada Splita.

Praćenje promjena stanja u korištenju prostora i pokrovu zemljišta omogućuje digitalna, ažurna baza podataka o pokrovu zemljišta prema nomenklaturi CORINE LandCover (CLC Hrvatske 2000.-06.).

Jedan od preduvjeta za uspješno upravljanje, održavanje, planiranje i praćenje zaštićenih područja je usklađivanje Katastra i zemljišnika tih površina.

„Katastarska evidencija zaštićenih područja temelji se na metodi izrade biološko-okolišne osnove, koja podrazumijeva:

snimanje postojećeg stanja na površinama pod biljnim pokrovom-inventarizacija flore

izradu vegetacijskih karata i utvrđivanje stanja u kojem se ono nalazi.

mapiranje zaštićenih vrsta i njihovih staništa, odnosno samih lokaliteta sa svrhom očuvanja istih

izrade planova upravljanja i njihovog uključivanja u edukativne procese“ (Službeni glasnik grada Splita, 2006).

„Katastar kao alat pruža jasan i jednostavan uvid u točne podatke o lokaciji, površini, sadržaju i stanju određenog zaštićenog prostora, odnosno u značajke zaštićenih biljnih vrsta i geoloških, botaničkih i krajobraznih značajki grada. Periodičnim monitoringom na terenu prati se brojnost i stanje biljnog svijeta i njihovih staništa te i ažurira baza podataka unošenjem izmjena i arhiviranjem izvještaja.“ (<https://www.katastar.hr/#/>)

3.1.7.6. *Vrijedna i zaštićena područja*

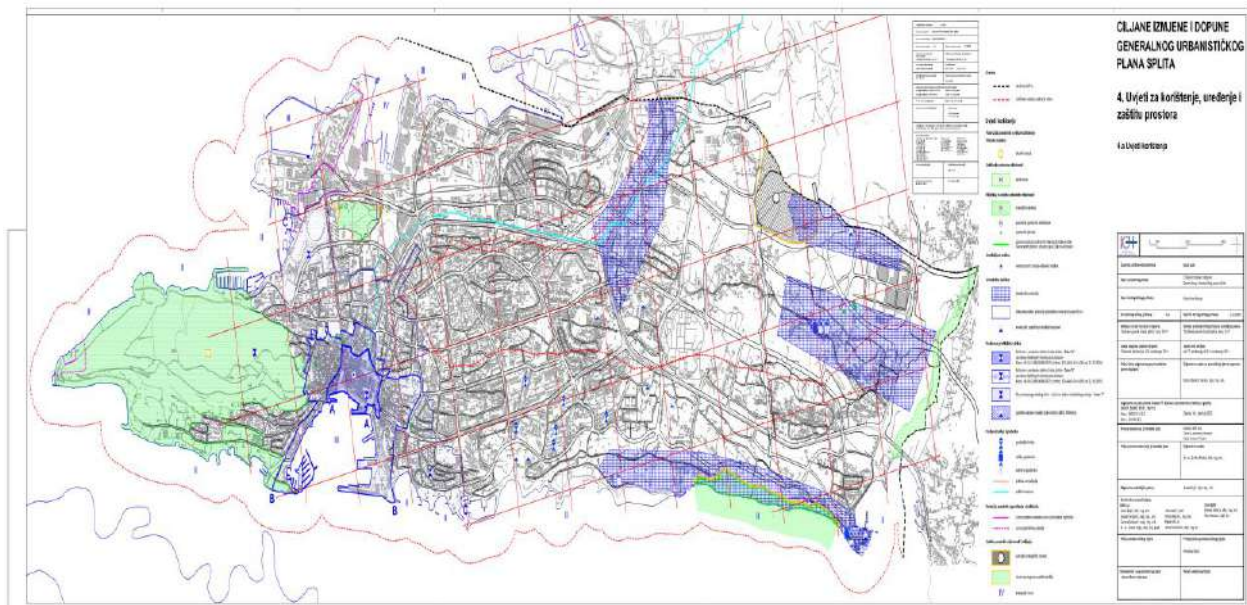
3.1.7.6.1. Park šuma Marjan

Zemljopisni položaj i prirodna konfiguracija poluotoka Marjan formirali su dvije ekspozicije: sjevernu krševito vapnenačku ekspoziciju sa smeđe karbonatnim tlima i južnu flišnu ekspoziciju sa žuto sivim do sivo smeđim dubljim tlima (tupina), koja je terasasta i obradiva. Obje ekspozicije povezuje najveći vrh Telegrin od 178 m.n.m. Takav položaj je utjecao i na veliku raznolikost staništa kao i flornog i vegetacijskog sastava. Autohtona vegetacija na Marjanu u izvornom obliku je zajednica mješovitih šuma crnog jasena i hrasta česmne Fraxino orni-Quercetum ilicis, koja je danas zastupljena u svom degradacijskom obliku u okviru makije, ispod stabala alepskog bora Pinus halepensis Mill., koji je zasađivan na Marjanu od 1852 godine te je krajobraz izgledao kao monokultura. Radi svojih prirodnih osobitosti i osebujnog krajobraza Marjan i Sustipan su 1964. godine zaštićeni kategorijom - Rezervat prirodnog predjela, odnosno Park šuma s površinom od 347 ha. Godine 1988. površina zaštite se smanjila radi izgradnje na području Meja i Varoša te danas iznosi 300,29 ha. (od toga pod šumom je oko 200 ha).

Park-šuma Marjan je kao zaštićeni dio prirode registriran u Upisniku zaštićenih područja Republike Hrvatske (reg.br.upisa 192). Osim prirodnih vrijednosti Marjan se odlikuje kulturnim nasljeđem, kao što su suhozidi, gromače, poljske kućice, te brojne crkvice. To je razlog da je Marjan 2014. godine proglašen trajnim kulturnim dobrom, dokaz je Rješenje Ministarstva kulture, klasa:UP/I-612-08/14-06/0244 od 22.listopada 2014. godine (sastavni dio kojeg je grafički prikaz, te popis cestica unutar područja zaštite) utvrđeno je da Kulturni krajolik poluotoka Marjana u Splitu ima svojstvo kulturnog dobra, a isto je upisano je u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske (br. Z-6401).

Grafički prikaz 113. Grafički prikaz zaštićenog područja park šume Marjan

(https://www.split.hr/DesktopModules/Bring2mind/DMX/API/Entries/Download?language=hr-HR&Command=Core_Download&EntryId=6318&PortalId=0)

Prostor park šume Marjan je javni prostor za dobrobit građana Splita i posjetitelja te ima kulturnu, socijalnu, odgojno-obrazovnu i rekreativnu i turističku namjenu. Park šumom Marjan upravlja Javna ustanova za upravljanje park šumom Marjan (PŠ Marjan), koju je Grad Split osnovao 2005. godine, s ciljem održavanja, obnove, transformacije, zaštite i njege šume te čuvanje i zaštite od požara. U granicama PŠ Marjan ne dopušta se nikakva gradnja stambenih građevina.

Sve što je izgrađeno nakon 1968 godine i bez građevne dozvole kao i sva odstupanja od građevne dozvole ili naknadne nelegalne dogradnje i nadogradnje moraju se uklanjati po dinamici, koja će biti utvrđena u Programu mjera za unaprjeđenje stanja u prostoru grada Splita. Objekti izgrađeni do 1968. godine na obalnom dijelu PŠ Marjana i drugim dijelovima PŠ Marjan i to s građevnom dozvolom mogu se rekonstruirati u postojećem obliku. Park šuma Marjan se štiti i čuva i uređuje u svrhu javnog korištenja, očuvanja krajobraznih vrijednosti i spomeničke baštine. Do sadašnjeg trenutka o park-šumi Marjan nije se vodila sistematična briga u smislu provođenja programa gospodarenja šumom te prorjeđivanja i nadopunjavanja autohtonim vrstama drvenastih biljaka, a rezultat toga je stara šuma alepskog bora, oštećena, suha i bolesna. Sušenje je zapaženo već 2016 godine, a 2017. godine u ljeto je vidljivo sušenje borova u skupinama, što je bilo simptomatično za zaraženost mediteranskim potkornjakom te je u prosincu iste godine i determiniran mediteranski potkornjak *Orthotomicus erosus*. Progresivno širenje potkornjaka se prepisuje velikim sušama i visokim temperaturama, kao posljedica klimatskih promjena. U tom smislu postavljaju se 2018. i 2019. godine feromonske klopke, kao i insekticidne mreže na gomile isječenih stabala. U veljači 2019. godine proglašena je „Izravna opasnost od elementarne nepogode” prema kojoj je obavljena sanacija sječe i izvlačenja zaraženih i suhih stabala alepskog bora u park šumi, zatim njihovo izvlačenje iz šume i usitnjavanje drvne mase te odvoženje izvan Marjana. Nastavit će se daljnja sanacija koja će uključiti sječicu zaraženih i suhih stabala alepskog bora kao i biološku obnovu u smislu nadopunjavanja sadnicama autohtonih biljnih vrsta osobito česminom, na lokacijama gdje je to najpotrebnije (Perić i sur. 2020). Postojeću autohtonu makiju treba njegovati kako bi prerasla u mediteransku šumu. Marjan se odlikuje: biološkim vrijednostima (flora i fauna Marjana), ekološkim vrijednostima (raznolikost staništa), vizualnim vrijednostima (krajobraz), kulturnim vrijednostima - kulturno dobro - (crkvice: Sv. Nikola, Betlem, sv Jere, Sustipan...suhozidi, gromače, poljske kućice) prostornim vrijednostima, prirodnim i rekreacijskim vrijednostima te znanstvenim vrijednostima.

Osim šume, Marjan se odlikuje velikim bogatstvom i drugih staništa, kao što su: suhi mediteranski travnjaci, bušici, makija, stjenovita staništa, staništa stjenovitih obala, antropogena poljodjelska staništa. Vrlo vrijedno područje koje treba još dodatno zaštititi su Jerolimske stijene kao stanište brojnih biljnih vrsta koje su u kategoriji endemičnih i zaštićenih vrsta. Sjeverna strana Marjana se očituje vrijednom prirodnim stjenovitim obalom koju je potrebno sačuvati. Obalni pojas južne strane Marjana se sastoji

od kupališta i plaža Zvončac, Kaštelet te Kašjuni. Na južnoj strani je i vila Dalmacija s vrijednim krajobrazom, kao i Galerija Meštrović te Kaštilac, koji su zaštićena kulturna dobra koja se nalaze unutar park šume. Flora Marjana je vrlo raznolika, sastoji se više od 500 biljnih vrsta, od čega je oko 3,5% endemičnih i ugroženih svojti te do 10% zaštićenih svojti (Tablica 81) (Ruščić 2002; Ruščić 2014). U sklopu različitih prirodnih staništa, kao i antropogenih staništa, sve više ulaze neke invazivne vrste koje ugrožavaju autohtonu floru i vegetaciju i njihovu bioraznolikost, najagresivniji invazivac je vrsta pajasen *Ailanthus altissima*, kojeg se ipak djelomično i iskorjenjuje. U pukotinama Jerolimskih stijena dosta je raširena ukrasna a ujedno i invazivna vrsta indijska smokva *Opuntia ficus indica*. S obzirom na ulogu Marjana kao rekreacijskog središta, postoje brojne trim staze koje je potrebno redovito održavati i osigurati njihovu prohodnost i prohodnost putova kroz Marjan. U cjelini s Marjanom s južne strane je i park Zvončac te spomen park Sustipan s prirodnim stijenama, u čijim pukotinama živi endemična biljka dubrovačka zečina *Centaurea ragusina* (Tablica 81).

Zoološki vrt je u fazi revitalizacije i prenamjene u edukacijski centar. Cilj ovog projekta je da se unutar park-šume Marjan uredi zoološki vrt kao edukacijski centar s tradicijskim i izvornim pasminama domaćih životinja (konji, magarci, goveda, ovce, koze, kokoši, purani, golubovi, medonosne pčele). Uloga zoo vrta bila bi terapijska, turistička, edukativno-ekološka, znanstvena, stručna i zabavna. Imao i ulogu i u zaštiti prirode, gdje bi se provodila razmnožavanja ugroženih izvornih pasmina i suradnjom s bankom gena domaćih životinja radi pohrane genetskog materijala (znanstvena uloga) te poticanjem uspostave istraživačkih jedinica/centara.

3.1.7.6.2. Botanički vrt

Botaničkim vrtom upravlja Prirodoslovno-matematički fakultet sveučilišta u Splitu. To je vrlo vrijedno područje u sklopu Marjana, odlikuje se brojnim preko 500 mediteranskih autohtonih i kultiviranih biljnih vrsta.

3.1.7.6.3. Turska kula

Turska kula je vrijedno područje, brežuljkastog izgleda, park, na sjevernom dijelu grada Splita, sastoji se od prirodnih i kultiviranih drvenastih biljaka, preko 300 biljnih vrsta (Tablica 81) (Ruščić, 2002). Odlikuje se i raznolikošću staništa: šuma, makije te elemenata mediteranskih suhих travnjaka s vrijednim biljnim vrstama, kao i hazmofitska flora u sklopu stjenovitih blokova. U okviru ukupne flore utvrđene su endemične, zaštićene i ugrožene biljne vrste. Nažalost, na rubnim dijelovima turske kule nalaze se i ilegalna odlagališta otpada.

3.1.7.6.4. Katalinića Brig

Katalinića Brig je uzvisina i park u neposrednoj blizini kupališta Bačvice, kojeg je potrebno očuvati, zbog vrijednih autohtonih i kultiviranih biljnih vrsta. Vrijedno je istaknuti vegetaciju stijena u čijim pukotinama, također, raste endemična vrsta dubrovačka zečina *Centaurea ragusina* (Tablica 81) (Ruščić 2002).

3.1.7.6.5. Rijeka Žrnovnica

Tok rijeke Žrnovnice je značajan krajobraz i vrijedno područje te stanište mnogih biljnih i životinjskih vrsta. Gornji tok rijeke teče kroz kanjon koji je slabo dostupan ljudima te je dobro očuvan, dok donji tok je „uređen“ i popločan kao šetnica, čime su djelomično ili trajno uništena prirodna obala i prirodna staništa vodene vegetacije (Ruščić 2002).

3.1.7.6.6. Planina Mosor

Planina Mosor (dijelovi koji pripadaju administrativnim granicama grada Splita) je primorska planina, dio je dinarskog gorja. Planina je vapnenačkog sastava s velikim brojem špilja i jama. Biljni svijet od podnožja započinje s mediteranskom vegetacijom zajednice hrasta česmине, dalje s visinskom razlikom nastavlja se submediteranska vegetacija zajednica hrasta medunca i crnog jasena s bijelim grabom. Veliki dio Mosora su kamenjari sa suhim travnjacima koji se odlikuju velikim bogatstvom biljnih vrsta. Padine Mosora i Peruna, koje pripadaju administrativnim granicama Splita sastavni dio ekološke mreže Natura 2000, te potpadaju pod obje njezine direktive, Direktivu o pticama i Direktivu o staništima.

3.1.7.6.7. Dio područja Stinice (sjeverna luka), Kamena, Kile, Kitožera, Vidovac, Orišac greben krug između Duilova i Stobreča te područje uz rijeku Žrnovnicu

Nabrojana područja su prirodni mozaici raznolikih staništa od šume, makije, gariga, suhих mediteranskih kamenjarskih travnjaka te vlažnih staništa, u urbanom području grada Splita, odnosno Stobreča i Žrnovnice s velikim bogatstvom brojnih biljnih vrsta (Tablica 81) (Ruščić 2002). Tu bioraznolikost prirodnih krajobraza, staništa i biljnih vrsta treba očuvati u postojećem obliku te trajno zaštititi od bilo kakvih ljudskih intervencija. To su ujedno i vrijedne točke i potezi značajnije vrijednosti za krajobraznu sliku i ambijent grada.

3.1.7.6.8. More, vode i morska obala

Površina obale mora duž cijelog priobalja od Katalinića briga do Stobreča sa stijenama, klifovima flišnih padina, i točkastim pojasom šumica i vegetacije iznad morskih padina, područje uz Dioklecijanov akvadukt, Vrboran, prirodne udoline na istočnom dijelu Splitskog poluotoka: južno od Kile i Kamena te južno od Karepovca. Vrijedni dijelovi obale su i na sjevernim dijelovima Splita u industrijskoj zoni, područje Kopilica/Stinice, koja je prirodna kombinacija laporasto tupinastog te kamenito stjenovitog tla, na kojem obitavaju vrijedne biljne vrste. Osim užeg obalnog pojasa na području Kopilice/Stinica nalaze se vrijedni mozaici prirodnih kamenjarskih travnjaka s velikim bogatstvom flore (Ruščić 2002). Površina obale uređuje se u skladu s namjenom kako bi se očuvali javni otvoreni prostori, visoko zelenilo i

kupališta te održi režim i kvaliteta priobalnog mora u skladu s kategorizacijom. Veliki problem su brojna klizišta tupine visokih obala na potezu od Duilova do Stobreča te djelomično na južnoj strani Marjana lokalitet Kaštelet te mjestimično na lokalitetu Kopilica/Stinice. Cijeli morski akvatorij odlikuje se bogatstvom morskih staništa na kojima obitavaju morske cvjetnice *Cymodocea nodosa*, *Posidonia oceanica* i *Zostera marina*.

Dijelovi obale djelomično su očuvani u svom prirodnom izgledu, prvenstveno stjenovita obala sjeverne strane Marjana te dijelovi južne strane Marjana, stjenovite uzvisine (klifovi) Sustipan i Katalinića Brig te obalni dio od Duilova prema Stobreču kao i Kopilica/Stinice s pripadajućim halofilnim i drugim autohtonim biljnim vrstama.

Posebice su važne zaštićene vrste od kojih je na području grada Splita i zaštićenih područja grada Splita, utvrđeno približno 40 biljnih svojti popisanih u tzv. Crvenoj knjizi flore RH (Tablica 81) (Ruščić 2002. i 2014.).

Tablica 81. Popis zakonom zaštićenih biljnih svojti

Kritično ugrožena (CR - Critically endangered) - iznimno visoki stupanj rizika od izumiranja
Papaver hybridum – mak zavirutobodljasti Consolida ajacis – kokotić vrtni Baldellia ranunculoides (L.)Parl.- žabnjačka kornjačnica
Ugrožene (EN = Endangered) - visoki stupanj rizika od izumiranja u divljini
Periploca graeca – luštrika grčka Blackstonia perfoliata subsp. serotina – žuška trožilna Urtica membranacea – kopriva opnasta Ophrys apifera Huds. - pčelina kokica Carex extensa Gooden. - veliki obalni šaš Delphinium peregrinum L. – strani veliki kokotić
Osjetljive (VU = Vulnerable) - visoki stupanj rizika ugroze u divljini
Cyperus longus L. – dugi oštrik Taxus baccata L. – tisa Ophrys bertolonii Moretti – kockica Bertolonijeva Orchis quadripunctata Cirillo ex Ten. – kaćun četverotočkasti Orchis tridentata Scop. - trozubi kaćun Hainardia cylindrica (Willd.) Greuter – valjkasti tankorepić Salsola soda L. – solnjača sodna Trifolium resupinatum L. – djetelina perzijska Parapholis incurva (L.) C. E. Hubb.– tankorepaš svinuti

Gotovo ugrožene (NT = Nearly threatened) - vjerojatno će postati ugrožene

Adiantum capillus-veneris L. – vlasak gospin
Anacamptis pyramidalis (L.) Rich.-piramidalna vratiželja
Cephalanthera longifolia (L.) R. M. Fritsch - dugolisna naglavica
Ephedra major Host subsp. *procera* (Fischer et C. A. Mayer) Markgraf – uspravna kositrenica
Ephedra fragilis Desf. subsp. *campylopoda* (C. A. Mayer) Asch. et Graeb.– puzava kositrenica
Ampelodesmos mauritanica (Poir.) T. Durand et Schinz– ampelodezma
Centaurea ragusina L. – zečina dubrovačka
Silybum marianum (L.) Gaertn.– ošljebad
Matthiola incana (L.) W. T. Aiton – ljubičina sivkasta
Teucrium fruticans L. – dubčac grmasti
Goniolimon dalmaticum (C. Presl) Rchb. f. – vranjemil dalmatinski
Lycium europaeum L. – vučac europski
Ruscus hypoglossum L. – veprina mekolisna
Narcissus tazetta L. – sunovrat višecvjetni
Aurinia leucadea (Guss.) K. Koch – rumenica jadranska
Cyclamen repandum Sibth. et Sm.– ciklama primorska
Scirpus holoschoenus L.- obična glavica
Scirpus maritimus L.- primorski rančić
Rhamnus intermedia Steud. et Hochst. – srednja krkavina
Scandix pecten-veneris L. ssp. *pecten-veneris* – češljika venerina
Seseli tomentosum Vis. – devesilje pustenasto
Elymus pycnanthus (Godr.) Melderis – pirika primorska
Phalaris canariensis L. – svjetlica kanarska
Polypogon monspeliensis (L.) Desf. – bradica francuska
Veronica agrestis L.- divlja čestoslavica

Najmanje zabrinjavajuće (LC = Least concern)

Ruscus aculeatus – veprina bodljikava
Euphorbia prostrata – mlječika polegnuta
Plantago holosteum – trputac uskolisni
Rhamnus saxatilis ssp. *saxatilis* – krkavina
Poa annua – vlasnjača jednogodišnja

Nedovoljno poznate (DD = Data deficient)

Arundo plinii Turra – trstika Plinijeva
Cymodocea nodosa (Ucria) Asch. – morska resa
Posidonia oceanica (L.) Delile – porost oceanski
Zostera marina L. – svilina morska
Ecballium elaterium (L.) A. Rich.-štrcalica
Linaria microsepala A. Kern.-bljedoljubičasti lanilist
Ophrys archipelagi Gözl et H. R. Reinhard – kokica
Trifolium echinatum M. Bieb.- ježasta djetelina

Endemične biljke

Tanacetum cieriifolium (Trevir.) Sch. Bip. - buhač
Trifolium dalmaticum Vis. – dalmatinska djetelina
Genista sylvestris Scop. ssp. *dalmatica* (Bartl.) H. Lindb. – dalmatinska žutilovka
Centaurea ragusina L. - dubrovačka zečina
Aurinia sinuata (L.) Griseb. - izverugana gromotulja
Aurinia leucadea (Guss.) K. Koch – rumenica jadranska
Campanula pyramidalis L. - piramidalna zvončica
Anthyllis vulneraria L. ssp. *praepropera* - (A. Kern.) Bornm. - pravi ranjenik
Onosma echioides-rumenjača
Seseli tomentosum Vis. – devesilje pustenasto
Linaria microsepala A. Kern.-bljedoljubičasti lanilist
Ophrys archipelagi Gözl et H. R. Reinhard – kokica
Rhamnus intermedia Steud. et Hochst. – srednja krkavina
Asperula scutellaris Vis.- kamenjarska lazarkinja
Moltkia petraea (Tratt.) Griseb. - modro lasinje

Izvor: Hrvatska Crvena knjiga 2006.; Ruščić 2002.; Ruščić 2014.

Anketni upitnik o utjecaju epidemije na poslovanje Javne ustanove Park-šuma Marjan za Strategiju razvoja grada Splita do 2030. godine.

Koje mjere ste poduzeli prema preporukama stožera CZ od proglašenja epidemije COVID-19 u Park-šumi Marjan u pogledu rekreacije, kretanja građana i posjetitelja na Marjanu te Vašeg rada na upravljanju zaštićenim objektom Park-šumom Marjan?		
Poduzete su mjere: - edukacija - socijalna distanca - dezinficiranje radnih prostorija i sredstava za rad - posebna zaštita zaposlenika od 60 god. I 60+god., te vulnerabilne skupine zaposlenika - mjere proglašene na nivou JU-e PŠM od stručnog suradnika za zaštitu na radu (sukladno propisanom od stožera SDŽ-a i Vlade te ostalih institucija)		
Usporedite poslovanje u Park-šumi Marjan u vrijeme epidemije COVID-19 s istim razdobljem prethodne godine, osobito što se tiče koncesionara i korisnika usluga koji posluju s Javnom ustanovom Park-šuma Marjan (molimo označite)		
Bolje nego prethodne godine	Lošije nego prethodne godine	Bez promjene
Jesu li djelatnici JUPŠ Marjan spremni na učenje i korištenje digitalno virtualnih alata koji će im služiti u edukaciji posjetitelja Marjanu? (ako da navedite kojih)		
U sklopu projekta Marjan 2020-Brdo prošlosti, oaza budućnosti, JU provodi slijedeće aktivnosti: Sustav i oprema za evidenciju, praćenje kretanja i kontrolu posjetitelja Virtualni audio vodič park-šume Marjan Aplikacija - interaktivni vodič Tematska edukativna staza „Priča o Marjanu“ Ekološko-edukacijska staza „Martin put“ Edukacijske radionice Edukacije lokalnog stanovništva i vodiča Izrada edukativne 3D igrice "Upoznaj botaniku" s Opremom Kraći znanstveno-popularni film o flori i fauni park šume Marjan Izrada multimedijalnih prezentacija u svrhu promocije park-šume Marjan i edukativnih aktivnosti Izrada interaktivnog multimedijalnog sadržaja prilagođenog kineziološkom razvoju djece i mladih		

3.1.7.7. Životinjski svijet

Današnja klima i ekološki čimbenici te raznolikost staništa omogućuju veliku raznolikost faune. Na Marjanu i na širem splitskom području od kralježnjaka živi pet razreda životinja, to su: ribe (Pisces), vodozemci (Amphibia), gmazovi (Reptilia), ptice (Aves) i sisavci (Mammalia).

Od slatkovodnih riba u rijeci Žrnovnici zastupljene su kalifornijska pastrva *Oncorhynchus mykiss*, jegulja *Anguilla anguilla* i jako ugrožena mekousna pastrva solinka *Salmo obtusirostris salonitana*.

Od vodozemaca zastupljene su žabe zelena krastača *Bufo viridis* i zelena žaba *Pelophylax* sp., to su vrste koje su vezane za male lokvice i bare te vlažna staništa uz potoke kao i šumska staništa.

Od gmazova česti su kućni macaklini *Hemidactylus turcicus*, primorska gušterica *Podarcis sicula*, veliki zelembač *Lacerta trilineata*, zmija šara poljarica *Hierophis gemonensis*, šilac *Platyceps najadum dahlia*, crvenkrpica *Zamenis situla*, bjelica *Zamenis longissimus*, zmajur *Malpolon insignitus*, bjelouška *Natrix natrix*, ribarica *Natrix tessellata* te na rubnim dijelovima grada Splita na kamenjarima i suhozidima živi poskok *Vipera ammodytes*.

Od ptica koje stalno ili povremeno borave su: galeb ćukavac *Larus fuscus*, obični galeb *Larus ridibundus*, crnoglav galeb *Larus melanocephalus*, mali galeb *Larus minutus*, mala čigra *Sterna albifrons*, obična čigra *Sterna hirundo*, bijela žličarka *Platalea leucorodia*, siva čaplja *Ardea cinerea*, bijela čaplja *Ardea alba* i srebrenasta čaplja *Egretta garzetta*, čapljica voljak *Ixobrychus minutus*, divlja patka gluhara *Anas platyrhynchos*, fazan *Phasianus colchicus*, jastreb kokošar *Accipiter gentilis*, kobac ptičar *Accipiter nisus*, škanjac mišar *Buteo buteo*, vjetruša *Falco tinnunculus*, sivi sokol *Falco peregrinus*, eleonorin sokol *Falco eleonora*, veliki vranac *Pelecaniformes carbo*, čubasti ronjac *Podiceps cristatus* i mali ronjac *Podiceps ruficollis*, golub grivnjaš *Columba palumbus*, i domaći golub *Columba livia domestica*, divlja grlica *Streptopelia turtur*, gugutka *Streptopelia decaocto*, ušati ćuk *Otus scops*, velika ušara *Bubo bubo*, ćuk *Athene noctua*, pupavac *Upupa epops*, leganj *Caprimulgus europaeus*, vodomar *Alcedo atthis*, bijela čiopa *Apus melba*, i crna čiopa *Apus apus*, crna žuna *Dryocopus martius*, djetlić *Dendrocopos dendrocopos*, eurazijska zlatna vuga *Oriolus oriolus*, kukmasta ševa *Galerida cristata*, šumska ševa *Lullula arborea*, žutokljuna galica *Pyrrhocorax graculus*, juričica *Linaria cannabina*, obična žutarica *Serinus serinus*, žuta pčelarica *Merops apiaster*, mlakuša *Gallinula chloropus*, morski vranac *Phalacrocorax aristotelis*, mali vranac *Microcarbo pygmeus*, mala prutka *Actitis hypoleucos*, čavka *Corvus monedula*, crnoglava grmuša *Sylvia melanocephala*, crnokapa grmuša *Sylvia atricapilla*, obični zviždak *Phylloscopus collybita*, vatroglav kraljić *Regulus ignicapilla* i žutoglavi kraljić *Regulus regulus*, crni kos *Turdus merula*, drozd borovnjak *Turdus pilaris*, drozd gitkavac *Turdus iliacus*, drozd imelaš *Turdus viscivorus*, drozd cikelj *Turdus philomelos*, stjenjak modrokos *Monticola solitarius*, vrtna crvenrepka *Phoenicurus ochruros*, mali slavuj *Luscinia megarhynchos*, crvendač *Erithacus rubecula*, carić *Troglodytes troglodytes*, sivi popić *Prunella modularis*, bijela pastirica *Motacilla alba*, žuta pastirica *Motacilla flava*, gorska pastirica *Motacilla cinerea*, močvarna sjenica *Parus palustris*, plavetna sjenica *Parus caeruleus* i velika sjenica *Parus major*, rusogrla lastavica *Hirundo rustica*, piljak kosirić *Delichion urbicus*, veliki svračak *Lanius excubitor*, rusi svračak *Lanius collurio*, gavran *Corvus corax*, siva vrana *Corvus cornix*, domaći vrabac *Passer domesticus* i poljski vrabac *Passer montanus*, češljugar *Carduelis carduelis*, zelenčica ovčica *Carduelis spinus*, zelendur *Chloris chloris*, batokljun *Coccothraustes coccothraustes*, krstokljun *Loxia curvirostra*, zeba *Fringilla coelebs*, strnadica žutovoljka *Emberiza citrinella*, crnogrla strnadica *Emberiza cirius*, šojka *Garrulus glandarius*, žutarica *Serinus serinus*

Od sisavaca razlikujemo: patuljastu rovku *Suncus etruscus*, bjeloprsi jež *Erinaceus roumanicus*, šišmiš sredozemni slobodnorepac *Tadarida teniotis*, dugouhi šišmiš *Plecotus auritus*, rani večernjak *Nyctalus noctula* i mali večernjak *Nyctalus leisleri*, savijev šišmiš *Pipistrellus savii*, vjeverica *Sciurus vulgaris*, sivi puh *Glis glis*, obični miš *Mus musculus*, crni štakor *Rattus rattus*, smeđi štakor *Ratus norvegicus*, kuna bjelica *Martes foina*, lisica *Vulpes vulpes*.

Na području grada Splita, osobito na Marjanu i drugim prirodnim ili antropogenim staništima zastupljeni su i brojni beskralješnjaci posebno člankonošci, a u okviru njih kukci. Brojne vrste kukaca koje tu žive pozitivno utječu na stanje okoliša: oprušavanje, razlaganje uginulih organizama, kontrolu populacija

drugih vrsta, održavanje prirodne ravnoteže. Najčešće ih ne istražujemo i ne spominjemo dok ne postanu problem. S antropocentričnog stajališta medonosne pčele su nedvojbeno korisne dok se ne dogodi opasnost zbog pretjerane reakcije organizma na pčelinji otrov. Brojne koristi od kukaca padaju u drugi plan jer su uočljive posljedice štetnog djelovanja nekih vrsta s kojima se natječemo za prostor, hranu i druge resurse. Za destruktivno djelovanje često su zaslužne unesene egzotične vrste koje nemaju prirodne neprijatelje ili autohtone vrste koje se naglo razmnože zbog poremećaja u okolišu. U posljednje vrijeme u središte pozornosti došle su vrste koje napadaju palme, borove i ukrasne biljke. Egzotične vrste kukaca crvena palmina pipa *Rhynchophorus ferrugineus* i palmin drvotoč *Paysandisia archon* uništavaju palme te se ulaže veliki napor za spašavanje palmi. Veliki je problem i obuzdati nepredvidljivo širenje populacije mediteranskog potkornjaka *Orthotomicus erosus* koji uništava alepski bor na Marjanu. Ovaj je kukac sastavni dio autohtone faune kukaca, a prekomjerno širenje njegove populacije ukazuje na stanje i starost same šume te odsutnost nekog kontrolnog čimbenika u okolišu, koji je vjerojatno izazvan promjenom klime. Ukrasne grmove biljke šimšira uništava invazivna vrsta leptira šimširov moljac *Cydalima perspectalis*. Ljude uznemiravaju i vrste koje se u nekim dijelovima grada masovno zavlače u stanove kako bi se sklonile od nadolazeće zimske hladnoće. To su azijska božja ovčica *Harmonia axyridis* i sjevernoamerička stjenica *Leptoglossus occidentalis* s tim što prva može izazvati alergijske reakcije na koži i dišnim putovima. Među vrstama koje pojačano uznemiravaju ljude ubrajamo i komarce, osobito azijskog tigrastog komarca *Aedes albopictus* a u gradu ima problema i s krevetnim stjenicama *Cimex lectularius*. Među kukcima razlagačima osobito su značajne razne muhe roda *Calliphora* sp. i druge nekrofagne vrste koje uklanjaju zaostale strvine iz okoliša (mačke, golubovi, štakori) i time smanjuju rizik od zaraze. S druge pak strane, te iste muhe zalaze u kućanstva, gdje slijeću na ljudsku hranu i izvor su mogućeg mikrobiološkog zagađenja hrane. Leptir borov četnjak *Thaumetopoea pityocampa* ima gusjenice koje se kreću tlom u povorkama, a izazivaju alergije ako ih diramo golom kožom ili udahnemo njihove dlake. Razne vrste leptira kao plavi admiral *Limenitis reducta*, lastin rep *Papilio machaon*, prugasto jedarce *Iphiclides podalirius* i oleandrov ljiljak *Daphnis nerii* ističu se ljepotom i imaju estetsku ulogu. Među atraktivne vrste koje možemo sresti u Gradu i na Marjanu ubrajamo vretenca *Odonata*, kao spretno letače te paličnjake *Bacillus* sp., koji se odlikuju mimikrijom. Poseban ljetni ugođaj stvaraju zborovi jasenovog cvrčka *Cicada orni* i drugih pjevajućih vrsta iz reda ravnokrilaca. Unutar skupine beskraljčnjaka potrebno je spomenuti i veliku skupinu brojno zastupljenih kopnenih puževa.

Vrlo značajno je očuvati raznolikost prirodnih staništa, na splitskom području, a vezano s tim i veliko bogatstvo životinjskih vrsta na tim staništima.

Republika Hrvatska duži niz godina ulaže u očuvanje izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja kroz razne stručne programe i dodjelom novčane potpore (Čačić, 2013). Jedna od tih aktivnosti je i usvajanje Nacionalnog programa očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja Republike Hrvatske od strane Vlade Republike Hrvatske 2010. godine. Do sada je definirano 28 izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja na području Hrvatske (NN 26/2019). Iako se u Odluci ne spominju, Hrvatska ima 7 pasmina pasa, među kojima su Dalmatinski pas, Hrvatski ovčar i Tornjak (Barać i ostali 2011). Unutar park-šume Marjan smješten je zoološki vrt koji se planira urediti kao Zoološki vrt - edukacijski centar s tradicijskim i izvornim pasminama domaćih životinja u skladu s člankom 57 i 58 Zakona o zaštiti životinja (NN 102/17, 32/19). Prijedlogom Projekta Zoološkog vrta-edukacijskog centra s tradicijskim i izvornim pasminama domaćih životinja planirano je 9 vrsta domaćih životinja s maksimalno 16 pasmina, od čega je 9 izvornih i 7 tradicijskih pasmina.

Divlje životinje i njihovo zbrinjavanje postalo je značajan problem, ne samo Grada Splita već i ovog dijela Republike Hrvatske (krivolov, krijumčarenje, trgovina i sl.). Na području grada Splita u posljednjih dvadesetak i više godina svjedoci smo sve većeg broja građana koji imaju svoje kućne ljubimce i vode brigu o njima. S druge, pak, strane, sve je veći broj slobodno živućih mačaka, napuštenih i izgubljenih pasa, koji šetaju i borave po gradskim ulicama te se nekontrolirano i razmnožavaju. Mnogi građani, individualno, po gradskim ulicama ih hrane, osobito mačke, što se odražava često i na higijenski izgled mjesta u ulicama gdje ih se hrani. Veterinarske službe, po nalogu grada Splita, su djelomično provodile veterinarsku skrb i sterilizaciju mačaka, no bez sustavnog plana. Grad Split, kao drugi grad po veličini u

Hrvatskoj, nikada u svojoj povijesti nije imao javno, gradsko sklonište za napuštene životinje, a nema ga ni danas. Jedino privremeno sklonište koje je postojalo nalazilo se na Duilovu, djelovalo je nekoliko godina (od 2005.-2009).

Zaklada nije ni blizu rješenja. Predlažem da se predvidi rješenje u suradnji s nezavisnim volonterima. S ciljem vođenja skrbi o napuštenim životinjama, godine 2011. osnovana Zaklada za zaštitu životinja na području grada Splita i okolice, prvo sklonište u Splitsko-dalmatinskoj županiji, koje se nalazi u Kaštel Sućurcu s kapacitetom od 80 životinja. Zaklada ipak nije cjelovito ni konačno rješenje. Azil je nužna civilizacijska tekovina. U tom smislu treba predvidjeti rješenje u suradnji s nezavisnim volonterima.

U zakladi su angažirani brojni volonteri koji su pomogli i pomažu velikom broju životinja, preko nekoliko tisuća, smjestivši ih u sklonište. Rade na socijaliziranju životinja i unaprjeđenju kvalitete boravka životinja u skloništu. Volonteri aktivno rade na pronalasku stalnog doma za životinje. Pojedini građani nedovoljno vode brigu o higijeni, sakupljanju izmeta, definiranim lokacijama za istrčavanje životinja, vođenju pasa s povodom, nepridržavajući se Odluke Grada Splita o uvjetima i načinu držanja kućnih ljubimaca i načinu postupanja s napuštenim ili izgubljenim životinjama na području grada Splita (Službeni glasnik Grada Splita 17/09, 11/10, 18/13, 39/13 i 46/13), što je usklađeno s Zakonom o zaštiti životinja ("Narodne novine broj 102/17).

Zbog nepostojanja skloništa, grad Split prema potpisanom Ugovoru sa šibenskom tvrtkom As-eko, zbrinjava životinje u sklonište u Šibensko-kninskoj županiji.

Problem nije sustavno i kvalitetno riješen te ovakva neorganiziranost potkopava svu dobru volju građana Splita koji u velikoj mjeri žele dobro životinjama. U gradu Splitu djeluje veći broj udruga i aktivista koji pokušavaju promijeniti lošu situaciju s napuštenim i slobodno živućim životinjama, no bez postojanja skloništa i sustavne podrške Grada, njihove aktivnosti ne ostvaruju svoje ciljeve.

Što se tiče napuštenih/izgubljenih pasa Grad Split nema značajan problem s napuštenim psima, ali kao drugi najveći grad u Hrvatskoj kojem gravitira puno ljudi, pojavljuju se napuštanja štenaca ili odraslih pasa u broju od stotinjak pasa godišnje. Također, na odlagalištu otpada Karepovac i na području TTTS-a svakih nekoliko godina pojavljuju se čopori divljih pasa koji ponekad napadaju građane te danas imamo aktivna dva čopora.

Na ulicama grada Splita rađa se i živi neodređeni, ali veliki broj slobodno živućih mačaka. One su u dobroj mjeri prihvaćene te ih građani hrane i skrbe o njima, ali u takvoj situaciji nedostaju važne komponente, a to su kontrola staništa, planska sterilizacija/ kastracija te veterinarska podrška.

Nečinjenjem broj mačaka se rapidno povećava, izložene su riziku stradavanja, njihova borba za stanište i tijekom parenja čine komunalni problem, a iste mogu biti prijenosnici bolesti na čovjeka.

Mačke se mogu zadržati na određenim gradskim lokacijama, ali je potrebno poboljšati i prilagoditi današnjim standardima življenja.

Uz kontrolu populacije, veterinarski nadzor i suradnju s građanima-volonterima, grad Split treba uspostaviti registrirana hranilišta mačaka kao i pasa i njihovo organizirano zbrinjavanje izgradnjom Skloništa za nezbrinute životinje jer na taj način spriječit ćemo sve neželjene situacije.

Primjer dobre prakse je Sklonište za nezbrinute životinje Grada Zagreba – Domovec (pod upravljanjem je Ustanove ZOO vrt Grada Zagreba) unutar kojeg su ustrojene određene službe kako bi Sklonište sudjelovalo u oblikovanju društva odgovornog prema životinjama (higijeničarska, veterinarska, edukativna, odnosi s javnošću).

Od početna dva para paunova koji su obitali na području tvrđave Gripe, danas su dosegli brojnost od pedesetak jedinki. Vrlo je kompleksna situacija s njima, neki građani ih simpatiziraju, a neki ih žele ukloniti. Kroz godine življenja na Gripana paunovi su dobili kultno i kulturno obilježje, ali s druge strane brojni su primjeri rizičnih situacija s njima: u prometu, boravku na stablima, oštećenju kuća, oštećenju automobila, vrlo jakog glasanja i stvaranja buke. Broj paunova je također jako narastao, često građani dojavu kako su krenuli u druge dijelove grada te ih žele vratiti na tvrđavu Gripe koja je percipirana kao

njihov dom. U ovoj vrlo kompleksnoj situaciji, potrebno je naći rješenje u najboljem interesu paunova, ali i građana.

U urbanim dijelovima Splita, nerijetko se javljaju problemi postupanja s galebovima, ježevima, vranama, sokolovima, veprovima i drugim divljim životinjama ako se nađu u nevolji te je potrebno donijeti procedure za postupanje s tim životinjama. Česti je primjer ozlijeđenih galebova kojima redovito pomažu građani volonteri, kao i drugim životinjama, poput ježeva, ptica, pataka na području Žnjana i zaštićenih ptica, zaštićenih kornjača čančara koji se redovito pojavljuju u gradu Splitu. Koliko je značajno da Grad Split donese protokole i procedure za postupanje s divljim životinjama, svjedoči nedavni primjer vepra Špire u kojem se mjesecima nije znalo tko i kako treba postupati prema životinji, da bi na poslijetku Špiro bio odstrijeljen kao preveliki rizik. Ta situacija riješena je loše upravo po pitanju divljih životinja.

Populacija galebova se jako povećala u posljednjih petnaestak godina, ali ne raspolaže se brojem jedinki. Broj im se povećao u gradskom području osobito nakon sanacije Karepovca. Naseljavaju i gnijezde se na vrhovima stambenih i poslovnih zgrada, Svojim kliktanjem u ranu zoru uznemiruju građane, redovito obilaze kontejnere s ostacima hrane

Od devedesetih godina prošlog stoljeća u urbanom gradskom području Splita povećana je populacija vrana, čiji je broj utjecao na smanjenje populacije domaćeg vrapca i drugih ptica pjevica.

Fauna splitskog područja je vrlo raznolika i treba je zadržati u takvom obliku, a da bi se to stanje zadržalo potrebno je držati pod kontrolom vrste čija je najezda, zbog brojnosti, u novije vrijeme izmaknula kontroli (galebovi, vrane, vjeverice). Mogući razlozi su klimatske promjene, odnosno, visoke temperature i zatopljenje koji će odigrati presudnu ulogu u oblikovanju kako flore, tako i faune, kako na kopnu, tako i u morskim staništima. Neke vrste će nestati, a neke nove će zauzeti njihova područja što se već i događa.

Ušće rijeke Žrnovnice, odnosno dio Stobrečkog zaljeva prepoznato je kao posebno stanište, a ono predstavlja dijelove ribolovnog mora koji obuhvaćaju ušća rijeka, zaljeve, uvale i kanale, u kojima postoje pogodni uvjeti za razvoj riba i drugih morskih organizama i koja su njihova mrijestilišta, hranilišta, rastilišta ili skloništa" (regulirano Zakonom o morskom ribarstvu - Pravilnik o posebnim staništima riba i drugih morskih organizama i regulaciji ribolova...NN/2004). Stoga je bitno tok i ušće rijeke Žrnovnice prepoznati kao posebno stanište kako bi se zaštitilo od negativnih antropogenih utjecaja, posebno onečišćenja.

Područje Peruna i Mosora koji administrativno pripadaju gradu Splitu, među inim odlikuju se vrijednim i rijetkim staništima gnjezdilištima velikih ptica grabljivica, primjerice sove ušare *Bubo bubo*.

3.1.8. Gospodarenje otpadom

Među svim ciljevima održivog razvoja (Sustainable Development Goals - SDGs)³⁰⁰ otpad se provlači kao zajednički problem, od potrebe za unaprjeđenjem ekonomskog sustava koji stvara manje otpada kroz održivu potrošnju (SDG 12), preko problema zagađenja koji završavaju u oceanima i morima (SDG 14), te na kopnu (SDG 15). Problemi u gospodarenju otpadom se direktno odražavaju na zdravlje ljudi (SDG 3), pristup čistoj pitkoj vodi (SDG 6), ali i na kreiranje stakleničkih plinova (SDG 13).

Aдекватno gospodarenje otpada samim time, čini jedan od najvećih izazova za postizanje održive urbanizacije (SDG 11), te pokušaj smanjenja negativnog utjecaja gradova na okoliš. Trenutno aktualni dokument kojim Grad planira sustav upravljanja otpadom, donosi mjere i aktivnosti je Plan gospodarenja otpadom Grada Splita za razdoblje 2017—2022³⁰¹, a zasniva se na načelima kružnog gospodarstva.

Na razini Republike Hrvatske svi planovi gospodarenja otpadom trebaju biti na najvišoj u skladu s pravnim okvirom kojeg čine:

Zakon o održivom gospodarenju otpadom NN94/13, NN 73/17, NN14/19, NN 98/19.

Uredba o gospodarenju komunalnim otpadom NN50/17.

Strategija gospodarenja otpadom Republike Hrvatske NN130/05.

Plan gospodarenja otpadom u Republici Hrvatskoj NN3/17.

Pravilnik o gospodarenju otpadom NN23/14, NN51/14, NN121/15, NN132/15, NN 117/17.

Na razini grada Splita trenutno je aktivna Odluka o načinu pružanja javne usluge prikupljanja miješanog komunalnog otpada i biorazgradivog komunalnog otpada na području grada Splita (klasa 363-02/18-01/02, ur.broj 2181/01-09-02/01-18-5) od 31. siječnja 2018. kojom se određuje Davatelj usluge za komunalnu djelatnost održavanja čistoće, prikupljanja i odlaganja komunalnog otpada za grad Split, te uređuju prava i odnosi između istog te krajnjih Korisnika (građana grada Splita).

Trgovačko društvo Čistoća d.o.o. Split je nadležno za obavljanje komunalne djelatnosti održavanja čistoće, prikupljanja i odlaganja komunalnog otpada za grad Split, te dodatno područja grada Solina te općina Podstrana, Klis i Dugopolje. Navedeno područje ima ukupno oko 300 000 stanovnika. Uz organizirano sakupljanje i zbrinjavanje komunalnog otpada, Čistoća d.o.o. upravlja i reciklažnim dvorištem te odlagalištem „Karepovac“ (pokrenuto 1964. godine) gdje se otpad zbrinjava odlaganjem. U tablici 1 su prikazane mjesečne količine otpada odložene na odlagalištu neopasnog otpada, Karepovac za razdoblje od 2014. do 2018. godine. Uz gore navedene jedinice lokalne samouprave (JLS), na Karepovac se odlaže i komunalni otpad iz sljedećih JLS: Muć, Omiš, Seget, Baška voda, Tučepi, Podgora, Lećevica, Primorski dolac, Brela^{302 303}. Bitno je napomenuti da od ukupne količine otpada koji se odlaže na Karepovac, otprilike 55 % stvara grad Split, dok ostatak (45%) dolazi iz ostalih sveukupno 14 jedinica lokalne samouprave⁴.

³⁰⁰ Sustainable Development Goals, 2030 Agenda for Sustainable Development, UN. <https://sustainabledevelopment.un.org/sdgs> (pristupljeno 20. listopada, 2019.)

³⁰¹ ECOINA d.o.o. za zaštitu okoliša, Nacrt Plana gospodarenja otpadom Grada Splita za razdoblje 2017. – 2022., 2017, Grad Split.

³⁰² Strategija razvoja urbane aglomeracije Split, 2016., Grad Split.

³⁰³ Čistoća d.o.o.. Godišnja izvješća od izvršenju Plana gospodarenja Grada Splita za godine 2014.- do 2018, Grad Split.

Tablica 82. Prikupljene količine ukupnog neopasnog otpada na odlagalištu Karepovac za razdoblje od 2014.-18. godine (u tonama)

Mjesec	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Siječanj	10.279,17	9.367,77	8.735,02	9.041,01	9.887,09
Veljača	9.364,78	8.889,51	9.279,51	9.277,41	8.981,85
Ožujak	10.069,00	10.622,46	10.424,01	11.207,29	10.630,30
Travanj	10.540,78	10.394,05	10.810,42	10.358,28	11.175,10
Svibanj	11.446,47	11.139,99	10.946,60	12.075,68	12.366,34
Lipanj	12.077,67	11.537,17	11.754,94	11.963,59	12.740,74
Srpanj	13.967,41	13.374,66	13.107,33	14.229,87	14.456,57
Kolovoz	14.464,69	13.477,48	13.591,94	13.830,66	14.385,28
Rujan	11.488,60	12.091,42	11.837,55	12.267,18	12.074,87
Listopad	10.644,18	11.883,83	10.904,29	11.146,79	12.277,04
Studeni	9.864,02	10.528,40	10.526,67	10.036,60	11.030,12
Prosinac	10.314,93	10.080,93	10.188,83	9.927,59	10.370,97
UKUPNO	134.521,70	133.387,66	132.107,11	135.361,95	140.376,27

U Tablica 82 se može primijetiti značajan porast količina otpada u ljetnim mjesecima, što očito stvara dodatni ekološki pritisak na prostor, primjerice u 2018-oj godini je porast u vrijeme ljetnih mjeseci premašio 30% u odnosu na prosjek ostatka godine.

Tablica 83. Prikupljene količine odvojenog otpada za razdoblje od 2014.-18. godine

KATEGORIJA	KOLIČINE (u kilogramima)				
	2014	2015	2016	2017	2018
PAPIR I KARTON	789.720	761.450	867.990	840.047	1.519.294
PLASTIKA	54.600	62.300	70.830	53.115	41.960
AMBALAŽA OD METALA	0	0	20	425	244
VIŠESLOJNA AMBALAŽA - TETRAPAK	4.700	6.200	16.330	22.132	41.103
STAKLO	97.190	105.610	104.730	94.942	125.151
ŽELJEZNE KOVINE	4.760	0	0	0	0
INFORMATIČKA OPREMA ŠIROKE POTROŠNJE	600	1.310	2.180	*	*

ŽELJEZNI KONTEJNERI	24.970	16.320	26.280	**	**
TEKSTIL	-	-	-	24	50
VELIKI KUĆANSKI UREĐAJI	0	0	0	1.160	1.680.000
TONERI, BATERIJE I ODBAČENA EE OPREMA	0	0	0	0	8
UKUPNO ODVOJENOG OTPADA	976.540	953.190	1.088.360	1.011.845	3.407.810
KOLIČINA KOMUNALNOG OTPADA (U TONAMA) ZA GRAD SPLIT	60.890,9 6	61.385,5 0	62.777,5 0	65.226,9 5	68.300,25
Okvirni udio odvajanja otpada	1,58%	1,53%	1,70%	1,53%	4,75%

* od 2017, informatička oprema široke potrošnje, ali i svo odvojeno prikupljanje električnog i elektroničkog otpada ide u potpunosti preko koncesionara FLORA-VTC Virovitica (poslovna jedinica TEHNOMOBIL Split) i Reto centar Split, zato tih količina više nema u izvještajima Čistoće d.o.o.

** ova kategorija (željezni kontejneri) iščezava u izvještajima Čistoće d.o.o. za 2017. i 2018.godinu.

Navedeni Plan stavlja naglasak na otpad kao resurs i sirovinu koju je moguće ponovno upotrijebiti i reciklirati. Mjere i aktivnosti Plana usmjerene su ka sprječavanju nastanka otpada, smanjivanju količine otpada za odlaganje, provedbi sakupljanja, prijevoza, uporabe, zbrinjavanja otpada te nadzor navedenih aktivnosti. U Tablica 83 se mogu vidjeti trendovi u sustavu odvajanja otpada.

Grafički prikaz 114. Primjer „zelenog“ ili eko-otoka s odvojenim spremnicima za plastičnu ambalažu, papir, tetrapak i staklenu ambalažu, te uobičajeni spremnik za komunalni otpad⁴

Iako je primjetan blagi porast u postotku odvajanja otpada (Tablica 83), to je i dalje vrlo daleko od ciljanih vrijednosti kojima sve JLS moraju težiti, a to je minimalno 50% do 1. siječnja 2020. prema Zakonu o održivom gospodarenju otpadom³⁰⁴. U skladu s ciljevima smanjenja otpada i povećanja udjela odvajanja, a prema izvješću Čistoće d.o.o. za 2018. godinu, u Gradu Splitu je postavljeno 1.322 spremnika za papir i karton, 798 spremnika za PET ambalažu, 246 spremnika za staklo i 249 spremnika za tetrapak ambalažu. U odnosu na 2016. godinu, ukupan broj spremnika za odvojeno prikupljanje otpada je povećan za 32,66 % što ukazuje na napore za poticanje odvojenog prikupljanja otpada na području grada Splita. Prateći godišnje izvještaje Čistoće d.o.o. za period od 2014.-18. godine, uočeno je da reciklažno dvorište Karepovac funkcionira (prema izraženim količinama) tek od 2017. godine, dotad je odvajanje išlo samo kroz „zeleno otoke“ (lokacije u gradu na kojima se prikuplja odvojeno papir, plastika, ambalažno staklo, tetrapak) kao što je primjer dan na Grafički prikaz 114. Kroz 2016. godinu uređeno je reciklažno dvorište Karepovac gdje su građani i pravne osobe u mogućnosti svakodnevno donositi izdvojeni dio otpada sortiranog u posebnim spremnicima³⁰⁵:

staklena ambalaža,

ravno staklo,

metalna ambalaža,

višebojna tetrapak ambalaža,

automobilsko staklo,

drvo,

željezo i obojeni metali,

električni i elektronički otpad,

papir i karton,

PET ambalaža,

³⁰⁴ Zakon o održivom gospodarenju otpadom (NN 94/13,73/17)

³⁰⁵ Čistoća d.o.o. Godišnja izvješća o izvršenju Plana gospodarenja Grada Splita za godine 2014.- do 2018, Grad Split.

PP plastika,

folije,

drvena ambalaža.

Uz glavno reciklažno dvorište Karepovac, tijekom 2016. realizirana je i nabava dva mobilna reciklažna dvorišta (primjer na Grafički prikaz 115) koji su trenutno postavljeni na lokacijama: Poljud (s južne strane stadiona, pored poligona autoškole) i Mertojak (na križanju Žnjanske, Odeske i Biogradske ulice). U mobilnim reciklažnim dvorištima moguće je odvojiti staklo, plastiku, papir, metal, tetrapak, obuću i odjeću, tonere, baterije i lijekove.

Grafički prikaz 115. Primjer mobilnog reciklažnog dvorišta⁴

Split je dužan imati šest reciklažnih dvorišta³⁰⁶, od kojih he trenutno u funkciji Karepovac, dok je Orišac pred otvaranjem. Reciklažna dvorišta Kopilica i Pujanke planiraju se izgraditi do kraja 2021., dok su Sirobuja i TTTS u planu za 2022. godinu. Također, na javnim površinama grada Splita nalazi se sedam mobilnih reciklažnih dvorišta, a tijekom 2021. u planu je nabava još tri mobilna reciklažna dvorišta.

Uz redovne lokacije spremnika za komunalni otpad često se pojavi problem kreiranja mikro-deponija gdje građani, u pravilu nezakonito ostavljaju krupniji otpad. Čistoća d.o.o. vodi evidenciju o takvim lokacijama (primjeri su izlistani u Izvješću za 2018.godinu) ili im građani sami dojave o navedenom problemu, zatim se lokacije upisuju u nalog grajferima za uklanjanje navedenog otpada s javno-prometnih površina. Najčešći mini deponiji ilegalno odbačenog otpada su prikazani u Tablica 84.

Tablica 84. Najčešći mini deponiji ilegalno odbačenog otpada prema Izvješću Čistoće d.o.o. za 2018. godinu

Karakteristične lokacije za mini deponije ilegalno odbačenog otpada za 2018	
Duilovo, autobusna stanica iznad hotela Zagreb	Mertojak, Ostravska 1
Neslanovac, autobusna stanica preko puta Nirs	Blatine, cijela Šimićeva ulica, Poljička cesta 17 (podzemni kontejner)

³⁰⁶ Zakon o održivom gospodarenju otpadom (NN 94/13, 73/17, 14/19, 98/19)

Spinut, Mandalinski put 24	Sučidar, Novakova 22, 43
Spinut, 9. mediteranskih igara 5	Kacunar, Mosečka 72
Ravne Njive, Hercegovačka nasuprot broja 107	Meje, Marasovićeve 65 (Registar brodova)
Kman, Šibenska ulica 47, 53, 55 (ulaz iz Domovinskog rata)	Trstenik, Papandopulova tunel
Brda, Put brda 1, kod škole	Pujanke, gotovo sve lokacije
Bačvice, Spinčićeva, KBC heliodrom	Slatine
Neslanovac, Mostarska 80	Kacunarski prilaz
Gripe, Osječka 24a	Ravne Njive, Gradišćanskih hrvata 10
Mertojak, Odeska kraj ulice	Kman, Mosečka 175 - križanje s Varaždinskom

Nema posebno naznačenih podataka o količinama otpada prikupljenih oko spremnika na lokacijama indiciranim u tablici 3, no iste ulaze u količine otpada odloženog na Karepovac. Potrebno je naglasiti da svaki kotar ima naznačen dva dana u mjesecu kada Čistoća d.o.o. odvozi glomazni otpad, koji je moguće naručiti i putem web zahtjeva (<http://www.cistoca-split.hr/informacije/raspored-odvoza-glomaznog-otpada>), te je besplatan jednom godišnje po kućanstvu.

Samo odlagalište Karepovac zauzima površinu od 230.000 m², a nalazi se u neposrednom okruženju urbanih gradskih područja, na udaljenosti od samo 300 m od stambenih jedinica. Iz tog razloga se od 2018. godine, radi zaštite stanovništva, oko odlagališta ispituje kvaliteta zraka u stambenom području Kamen, koja uključuju dnevna mjerenja amonijaka (NH₃), sumporovodika (H₂S se mjeri još od 2016.), sumporovog dioksida (SO₂), dušikovog dioksida (NO₂) te masenih udjela teških metala (Cd, Ni, As i Pb) u lebdećim česticama. Također, provode se ispitivanja procjednih voda u suradnji s Nastavnim zavodom za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije dinamikom od četiri puta godišnje. Mjere za zaštitu od ptica i glodavaca se provode prekrivanjem odloženog otpada, dodatno deratizacijskim i ostalim sanitarnim aktivnostima koje se provode mjesečno u suradnji s CIAN d.o.o. Split.

Osim komunalnog društva Čistoća d.o.o., na području Grada Splita odvojeno prikupljanje otpada provode sljedeći ovlaštene sakupljači:

Ba-Com d.o.o. (papir i karton, PET ambalaža, metali, staklo, folija, otpadna ulja i građevinski otpad koji sadrži azbest)

Unija-Nova d.o.o. (PET ambalaža, metali, staklo)

Domis d.o.o. (metali)

Eko-flor plus d.o.o. (papir i karton, PET ambalaža, metali, staklo, tekstil, folija, otpadna ulja i građevinski otpad koji sadrži azbest)

Jolly-JBS d.o.o. (papir i karton, PET ambalaža, metali, staklo, folija, otpadna ulja i građevinski otpad koji sadrži azbest)

DC Smith Unijapapir Croatia d.o.o. (papir i karton, PET ambalaža, metali, staklo, folija)

Mali Luka d.o.o. (papir i karton)

Tekstil vlakno d.o.o. (Ekran medija) (tekstil)

Problematicni otpad na području Grada Splita prikupljaju sljedeći ovlaštene sakupljači otpada:

Benko akumulatori d.o.o. (akumulatori i baterije)

Flora VTC d.o.o. – Tehnomobil Split (EE otpad)

Ugrin trade d.o.o. (gume)

CE-ZA-R d.o.o. (metali, gume, akumulatori i baterije, EE otpad, otpadna vozila)

CIAN d.o.o. (metali, drvo, akumulatori i baterije, otpadna ulja i građevinski otpad koji sadrži azbest)

Prema Planu gospodarenja otpadom navedeno je da se Grad Split nalazi u vrlo nezavidnoj situaciji glede postupanja s komunalnim otpadom. Glavni problem proizlazi iz činjenice da nije došlo do planirane izgradnje županijskog centra za gospodarenje otpadom – ŽCGO „Lećevica“, a da se isti i izgradio, Grad Split bi morao organizirati izdvajanje korisnog dijela na izvoru, uključujući i odvojeno prikupljanje biorazgradivog komunalnog otpada. Pri izradi državne strategije nisu uvažavane posebnosti pojedinih područja i gradova, posebice onih na dalmatinskoj obali koji su turističke destinacije sa specifičnim prostornim karakteristikama:

zatvorena gradska jezgra i zaleđe koje otežava postavljanje više različitih posuda i reciklažnih dvorišta, velike oscilacije u količinama otpada između turističke sezone i ostalih dijelova godine,

visoke ljetne temperature koje otežavaju postavljanje posuda za odvojeno prikupljanje biorazgradivog otpada,

velika udaljenost od sredina (industrije) koje mogu preuzeti korisne sirovine i sl.

Svi rokovi planirani za izgradnju i puštanje u rad ŽCGO „Lećevica“ su do sada prolongirani, tako da će se odlagalište Karepovac koristiti do trenutka otvaranja, tj. puštanja u rad ŽCGO-a.

Kako je sažeo i Lokalni plan za provedbu Agende 2030 za održivi razvoj 2019³⁰⁷, problem niske razine primarnog razdvajanja i odvojenog prikupljanja otpada predstavlja također jedan od ključnih problema održivog gospodarenja otpadom. Za povećanje postotka primarnog razdvajanja otpada nužno je aktivno sudjelovanje građana. U svrhu osvještavanja stanovništva o potrebama za održivim gospodarenjem otpadom djeluje trgovačko društvo Čistoća Split te udruge civilnog društva koje, u suradnji s Gradom Splitom, provode niz edukacija i informativnih aktivnosti za djecu, mlade, ali i odraslo stanovništvo kako bi se promoviralo odvojeno prikupljanje otpada te korištenja sekundarnih sirovina. Također, Grad Split organizira javne tribine usmjerene ka općoj popularizaciji zaštite okoliša i recikliranja, a 2018. godine izrađeni su i reklamni edukativni panoi i drugi materijali te su provedena medijska oglašavanja putem edukativnih filmova, spotova, emisija i članaka. Trenutno aktivni projekti na razini grada koji se bave navedenom problematikom su „Otpad nije smeće“³⁰⁸ edukativnog karaktera, te „Gradsko oko Split“³⁰⁹ s ciljem jednostavnijeg direktnog uključivanja građana u nadzor komunalnih nepravilnosti.

³⁰⁷ Urbanex d.o.o., Lokalni plan za provedbu Agende 2030 za održivi razvoj 2019, Grad Split

³⁰⁸ <https://otpadnijesmece.split.hr/> (pristupljeno 07. veljače, 2020.)

³⁰⁹ <http://www.split.oko.hr/> (pristupljeno 07. veljače, 2020.)

3.1.9. Mapiranje izloženosti prirodnim rizicima i klimatskim opasnostima

Klimatske promjene i njihove posljedice predstavljaju jedan od najvažnijih gorućih izazova čovječanstvu, kako na globalnoj skali, tako i na lokalnoj. Štoviše, iste imaju direktnu povezanost sa svim inače prisutnim prirodnim rizicima jer, u pravilu, povećavaju amplitude navedenih rizika uz stvaranje novih problema. Za klimatske promjene je karakteristično da utječu na urbani život, a ujedno gradovi značajno doprinose klimatskim promjenama, ako se uzme u obzir da većina urbanih aktivnosti predstavlja ključne izvore stakleničkih plinova. Prostorna pokrivenost gradovima na svijetu je svega 2%, ali su odgovorni za oko 80% antropogenih emisija stakleničkih plinova³¹⁰.

U nastavku su identificirane i analizirane sve pojedinačne opasnosti (hazardi) za ljude i infrastrukturu, a koje nastaju kao posljedica prirodnih okolnosti grada Splita (npr. potresne zone), no ujedno su i pojačane utjecajem klimatskih promjena. Navedene opasnosti se pretvaraju u potencijalne rizike, ako se realiziraju, pri čemu posljedice mogu biti katastrofalne. Rizik je sam po sebi funkcija postojanja opasnosti (hazard) s određenom vjerojatnošću pojavljivanja i osjetljivosti na opasnost (ranjivost), gdje se spomenuta ranjivost u konačnici najviše manifestira kroz evaluaciju posljedica³¹¹.

Uz identifikaciju rizika, analizirani su postojeći napori u praćenju opasnosti, mjere za ublažavanje i spremnost grada na reakciju u slučaju katastrofe, a sve u skladu sa službenim dokumentom Grada Splita: Procjena rizika od velikih nesreća za područje Grada Splita³¹².

3.1.9.1. Potresi

Potresi nastaju uslijed povećanog trenja postojećih geoloških rasjeda u zemljinoj kori uzrokujući rupturu koja potom dinamički napreduje duž površine rasjeda. Navedeni iznenadni pokreti stvaraju seizmičke valove koji se zatim manifestiraju kao potresi na površini³¹³. Veliki potresi u načelu nisu povezani s klimatskim promjenama, već su isključivo proizvod dinamičkih kretanja u unutrašnjosti Zemlje, iako pojedine klimatske pojave mogu utjecati na mikro-seizmičke aktivnosti (suše ili povećane oborine koje mogu stvoriti dodatno opterećenje na rasjede)³¹⁴.

U skladu s navedenom prirodom ove nepogode, potrese nije moguće spriječiti, te se stoga provode mjere ublažavanja posljedica, sustava ranog uzbunjivanja i generalno bolje pripremljenosti društvene zajednice u slučaju pojave.

Intenzitet potresa utvrđuje se prema različitim opisnim ljestvicama (skalama) potresa. U Republici Hrvatskoj je danas u uporabi ljestvica od 12 stupnjeva MSK-64 (prema autorima: Medvedev - Sponheuer-Karnik, 1964). Svaki stupanj ljestvice opisuje potres na temelju opažanja posljedica na građevinama i opažanja ljudi. Stoga intenzitet koji će se pripisati kojem potresu ovisi o gustoći naseljenosti, sastavu građevnog fonda i donekle subjektivnoj procjeni. Od 1993. godine objavljena je 12-stupanjaska Europska makroseizmička ljestvica (EMS) koja je zapravo prilagođena i modernizirana ljestvica MSK-78. Preračunavanje intenziteta iz ljestvice MCS u MSK – 64 ljestvicu nije potrebno, jer obje ljestvice imaju dvanaest jednakih stupnjeva intenziteta, samo što je MSK ljestvica detaljnije obrađena tako da više odgovara potrebama graditelja.

Grad Split obuhvaća površinu od 76,57 km² i prema posljednjem popisu stanovništva iz 2011. godine, na području grada živi 178.102 stanovnika, čime proizlazi gustoća naseljenosti od 10.174

³¹⁰ Filho W. L., et al. (2019). Assessing the impacts of climate change in cities and their adaptive capacity: Towards transformative approaches to climate change adaptation and poverty reduction in urban areas in a set of developing countries, *Science of the Total Environment* 692, 1175-1190.

³¹¹ Risk Assessment and Mapping Guidelines for Disaster Management, EC SEC (2010),1626.

³¹² Procjena rizika od velikih nesreća za Grad Split (2018), Grad Split.

³¹³ Sholz C.H., (2019). *The mechanics of earthquakes and faulting*, Cambridge University Press, United Kingdom

³¹⁴ Liu C., Linde A., Sacks I. (2009). Slow earthquakes triggered by typhoons, *Nature*459, 833-836.

stanovnika/km². Područje grada Splita nalazi se u zoni potresa intenziteta VII° (povratni period 50 i 100) i VIII° (povratni period od 200 i 500 godina) MSK ljestvice (Grafički prikaz 116). Potres intenziteta VIII° može izazivati materijalna oštećenja i ljudske gubitke, što za navedenu gustoću naseljenosti predstavlja značajan rizik.

Na području grada Splita u razdoblju od 1897.-2003. godine zabilježeni su potresi sljedećih intenziteta: 16 potresa intenziteta V^o MSK ljestvice, 5 potresa VI° MSK ljestvice i 2 potresa VII° MSK. U okolici grada Splita u navedenom periodu, zabilježeni potresi različitih intenziteta koji su se osjetili na području grada, ali nisu imali značajnijih zabilježenih posljedica. Najviše se potresa osjetilo u gradovima Kaštela i Solin, najviše V^o (16 i 17 puta), VI° (1-7 puta) i VII° (2 puta), a zabilježeni potresi VIII° MSK ljestvice su u gradovima Sinju (2 puta) i Trilju (2 puta)³¹⁵.

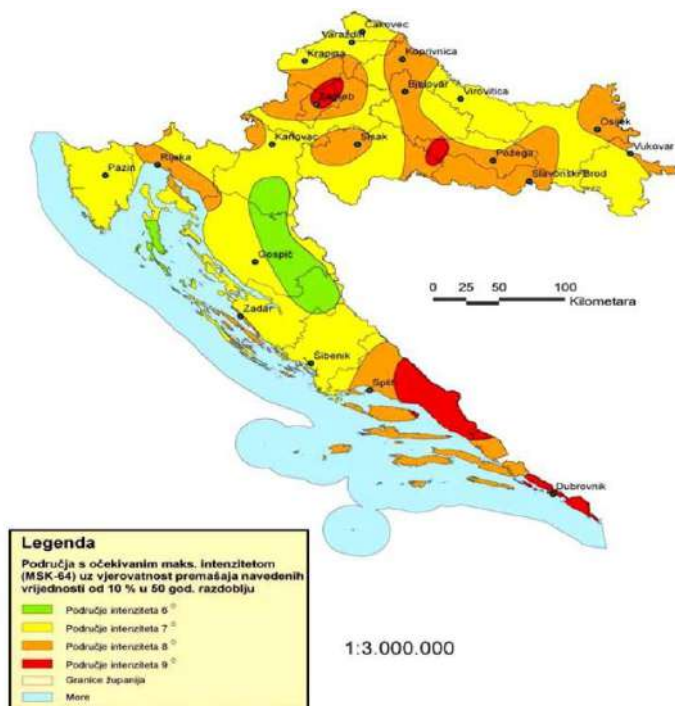
Povijesni podaci za Splitsko-dalmatinsku županiju od 2000. do uključivo 2018. godine uključuju ukupno 62 potresa magnitude $M \geq 3.0$ (prema Richteru), a od kojih su se najjači, s $M \geq 4.0$ dogodili u dane prikazane u Tablica 85.

Tablica 85. Zabilježeni potresi u Splitsko-dalmatinskoj županiji s magnitudom većom od 4 (prema Richteru)

Datum	Vrijeme	Magnituda (Richterova skala)
08.10.2000.	15:44	4.1
26.05.2002.	01:26	4.1
29.08.2002.	14:26	4.2
04.02.2003.	11:51	4.6
21.03.2004.	03:18	4.2
17.01.2013.	13:21	4.1
04.02.2013.	04:29	4.1
18.11.2013.	07:58	4.7
29.12.2013.	06:54	4.5
03.02.2018.	12:53	4.4
09.12.2019.	12:56	4.5

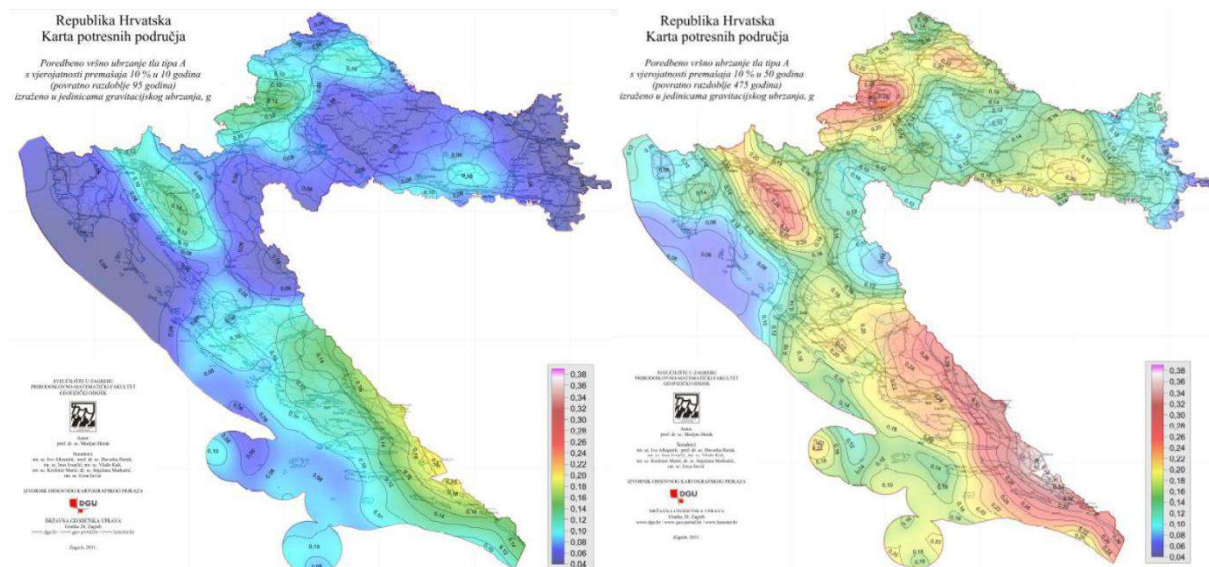
Grafički prikaz 116. Seizmološka karta Hrvatske (Izvor: Prof.dr.sc. D., Morić, Potresno inženjerstvo, Katedra za betonske konstrukcije, Zavod za materijale i konstrukcije, Građevinski fakultet – Osijek, 2009.)

³¹⁵ Procjena rizika od velikih nesreća za Grad Split (2018), Grad Split.

Karte potresnog područja za Hrvatsku su usklađene sa scenarijem za najvjerojatniji neželjeni događaj (NND, slabiji potres) s povratnim periodom od 95 godina za većinu građevina te za događaj s najgorim mogućim posljedicama i povratnim periodom od 475 godina, a usklađeno s važećim propisima za projektiranje potresne otpornosti (Eurocode 8)³¹⁶. Na Grafički prikaz 117 su prikazane pripadajuće karte s obzirom na ubrzanje tla uslijed potresa s povratnim periodom od 95 godina (lijevo) i povratnim periodom od 475 godina (desno).

Grafički prikaz 117 Karta potresnih područja Republike Hrvatske za povratni period potresa od 95 godina (lijevo), i za povratni period potresa od 475 godina (desno)³¹⁷

³¹⁶ HRN EN 1998-1:2011. Eurokod 8: Projektiranje potresne otpornosti konstrukcija - 1. dio: Opća pravila, potresna djelovanja i pravila za zgrade

³¹⁷ Herak, M. (2012). Croatian Map of seismic hazards. Proceedings of the IVth Conference of Croatian platform for disaster risk reduction / Zagreb, 4-12.

Iz navedenih karti potresnih područja, za interesna područja grada Splita u tablici 4 dani su iznosi horizontalnih vršnih ubrzanja tla (aGr), za osnovnu stijenu (tip tla A) izraženih u jedinicama gravitacijskog ubrzanja ($1 \text{ g} = 9.81 \text{ m/s}^2$) za potrese obaju karakterističnih povratnih perioda.

Tablica 86. Iznos horizontalnih vršnih ubrzanja tla za povratna razdoblja 95 i 475 g na području grada Splita

Naselja grada Splita	aGr za povratni period od 95 godina	aGr za povratni period od 475 godina
Donje Sitno	0,115 g	0,222 g
Gornje Sitno	0,118 g	0,225 g
Kamen	0,113 g	0,219 g
Slatine	0,114 g	0,221 g
Split	0,112 g	0,22 g
Srinjine	0,115 g	0,221 g
Stobreč	0,112 g	0,219 g
Žrnovnica	0,115 g	0,22 g

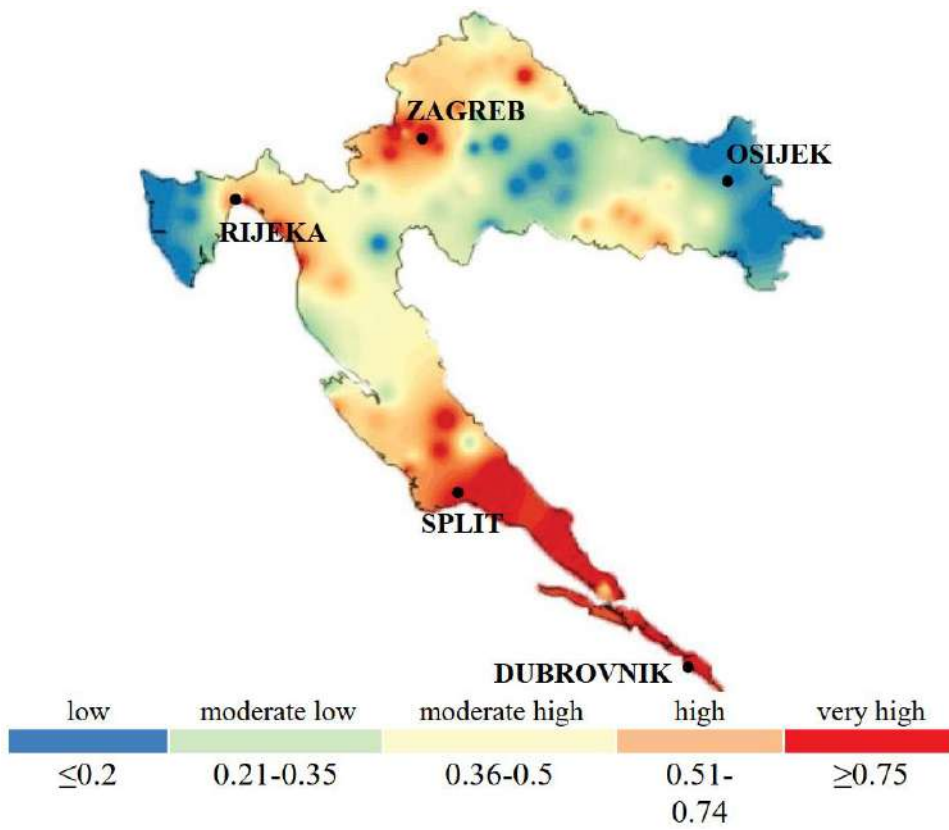
Nužno je napomenuti da se kod projektiranja mora voditi računa da se sve vrijednosti na službenim seizmičkim kartama (Grafički prikaz 117) odnose na osnovnu stijenu (tlo tipa A), a od iste do površine tla se nalaze slojevi koji mogu i višestruko pojačati učinke određene za osnovnu stijenu, te je stoga ovisno o vrsti lokalnog tla potrebno uzeti u obzir određenu amplifikaciju. Na razini Hrvatske se tek postavlja mreža akceleroografa kako bi se u budućnosti imao kontinuirani monitoring ubrzanja tla.

Ovisno o različitoj kvaliteti izgrađenih stambenih i infrastrukturnih objekata u gradu Splitu može doći do potpunog rušenja objekata ili do oštećenja, a moguće su i ljudske žrtve koje su rezultat razaranja stambenih te objekata gdje boravi puno ljudi (hoteli, škole, vrtići, prodajni centri i sl.). Preventivne mjere trenutno aktivne uključuju protupotresno projektiranje i građenje građevina sukladno odgovarajućim tehničkim propisima i hrvatskim/europskim normama, izgradnja sustava ranog upozoravanja, edukacija i osposobljavanje operativnih snaga sustava civilne zaštite Splitsko-dalmatinske županije.

Kada se uzme u obzir starost zgrada u Hrvatskoj, karakteristike gradnje koje odgovaraju navedenoj dobi, te faktor utjecaja potresne opasnosti može se primijeniti brza procjena rizika od potresa za zgrade³¹⁸. Na Grafički prikaz 118 je prikazana mapa navedenog proračunatog rizika na razini Hrvatske (preuzeto od Kalman Šipoš i Hadzima-Nyarko, 2018), gdje se može primijetiti da uz Zagreb, veći dio južne obale spada u visoko-rizična područja.

Grafički prikaz 118. Raspodjela rizika od potresa za zgrade u Hrvatskoj (Izvor: Kalman Šipoš i Hadzima-Nyarko, 2018).

³¹⁸ Kalman Šipoš, T. i Hadzima-Nyarko, M (2018). Seismic Risk of Croatian Cities Based on Building's Vulnerability. Tehnički vjesnik 25, 4, 1088-1094.

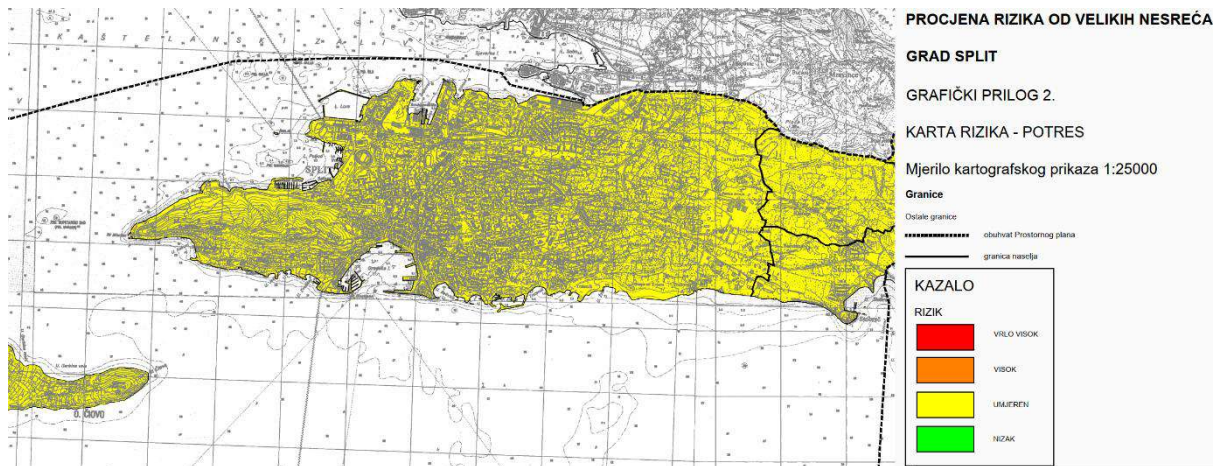
Tablica 87. Procjena broja ranjenih i poginulih osoba pri intenzitetu potresa VIII°MSK ljestvice na području grada Splita

	Gradski kotar	Broj stanovnika (prema popisu iz 2011. godine)	Broj ranjenih		Broj poginulih	
			%	broj	%	broj
1	MEJE	3.898	1,11	43	0,130	5
2	GRAD	5.862	3,18	187	0,497	29
3	LUČAC MANUŠ	5.633	1,86	105	0,276	16
4	VAROŠ	4.908	2,73	134	0,431	21
5	SPINUT	7.447	0,78	58	0,091	7
6	LOVRET	10.517	1,51	160	0,214	23
7	BOL	10.022	0,89	89	0,107	11
8	GRIPE	5.695	1,51	86	0,209	12
9	BAČVICE	6.762	1,46	99	0,207	14
10	BLATINE - ŠKRAPE	5.682	0,55	31	0,050	3
11	LOKVE	5.955	0,34	20	0,009	1
12	PLOKITE	5.942	0,39	23	0,021	1
13	KMAN	5.257	0,77	40	0,09	4
14	RAVNE NJIVE	5.049	0,40	20	0,02	1
15	BRDA	5.884	0,63	37	0,08	4
16	KOCUNAR	3.916	0,53	21	0,05	2
17	SUĆIDAR	10.087	0,38	38	0,02	2
18	SPLIT 3	9.079	0,33	30	0,01	1
19	TRSTENIK	6.927	0,42	29	0,01	1
20	MERTOJAK	7.085	0,40	28	0,01	1
21	ŽNJAN	5.357	0,78	42	0,04	2
22	VISOKA	5.017	0,57	29	0,03	1
23	PUJANKE	8.561	0,75	65	0,04	3

24	NESLANOVAC	3.637	0,58	21	0,03	1
25	MEJAŠI	6.746	0,64	43	0,03	2
26	SIROBUJA	2.673	0,61	16	0,03	1
27	ŠINE	1.769	0,60	11	0,03	0
	UKUPNO	165.367		1.505		169
	Mjesni odbor	Broj stanovnika	Broj ranjenih		Broj poginulih	
			%	broj	%	broj
1	SLATINE	1.106	1,1	11	0,086	1
2	STOBREČ	2.953	0,69	20	0,074	2
3	KAMEN	1.691	0,58	10	0,065	1
4	ŽRNOVNICA	3.234	1	32	0,135	4
5	SRINJINE	1.218	1,12	15	0,148	2
6	DONJE SITNO	314	0,89	3	0,119	0
7	GORNJE SITNO	391	0,66	2	0,076	0
	UKUPNO	10.907		93		10
	Ukupno Grad Split:	176.274		1.598		179
	Naknadno upisani:	1.828				
	Procijenjeni broj turista	72.000		650		73
	Sveukupno Grad Split :	178.102		2248		252

U dokumentu Procjena rizika od velikih nesreća za područje Grada Splita, provedena je detaljna analiza stanja zgrada, naseljenosti te je dana procjena stradalih osoba prema kotarevima za slučaj pojave potresa intenziteta VIII°MSK ljestvice (Tablica 87). Procjenjuje se da bi u slučaju potresa intenziteta VIII° MSK ljestvice u na području grada Splita ukupno bilo ranjeno 1.598 osoba. Procjenjuje se da bi poginulo ukupno 179 osoba. U vrijeme turističke sezone procjenjuje se da bi se broj ranjenih osoba povećao za 650 ranjenih i poginulih povećao za 73 osobe. Navedeni dokument dostavlja i grafički prilog razine opasnosti za Grad Split (Grafički prikaz 119).

Grafički prikaz 119. Karta rizika – potres (Procjena rizika od velikih nesreća za područje grada Splita, 2018).

Zaključno, Grad Split, u skladu s navedenim dokumentom, ali i smjernicama za projektiranje koje su uvedene kroz primjenu Eurokoda 8, radi na preventivnim mjerama. Predložene mjere odgovora na potres kad se dogodi su uzbuđivanje i obavješćivanje, evakuacija, zbrinjavanje, sklanjanje, spašavanje i pružanje prve pomoći.

Trenutno, sustav ranog upozorenja sastoji se od sirena za uzbunu. Na području Grada Splita, MUP Ravnateljstvo civilne zaštite ima instalirane 4 sirene i to na lokacijama Meje, Skalice, Kman i Split 3 od kojih trenutačno dvije nisu ispravne (Skalice i Kman).

Ovim sirenama se upravlja sa kontrolnog panela koji se nalazi u Županijskom centru 112 Split a uz to, HEP je na slivu rijeke Cetine od Peruče do Omiša instalirao 23 sirene kojima se može upravljati sa 3 lokacije (Peruča, Zakućac i ŽC 112 Split)

3.1.9.2. Klizanje tla i erozija obale

Rizik od klizanja tla se odnosi na istoimene opasnosti koje predstavljaju potencijalni direktni učinak na stanovništvo i lokalnu infrastrukturu³¹⁹. Sama klizanja tla spadaju u redovni geološki ciklus Zemlje, predstavljaju direktnu komponentu erozije i mogu se javiti u različitim veličinama, od pojedinačnih odrona kamena do potpunog kolapsa dijelova planine. Očito klizišta će direktno ovisiti o geološkim strukturama (podlogama) određenog područja, o topografiji (nagibi terena), količinama padalina, tektonskoj aktivnosti, izloženosti atmosferilijama i drugim abrazivnim djelovanjima (vjetar, more, rijeka i sl.).

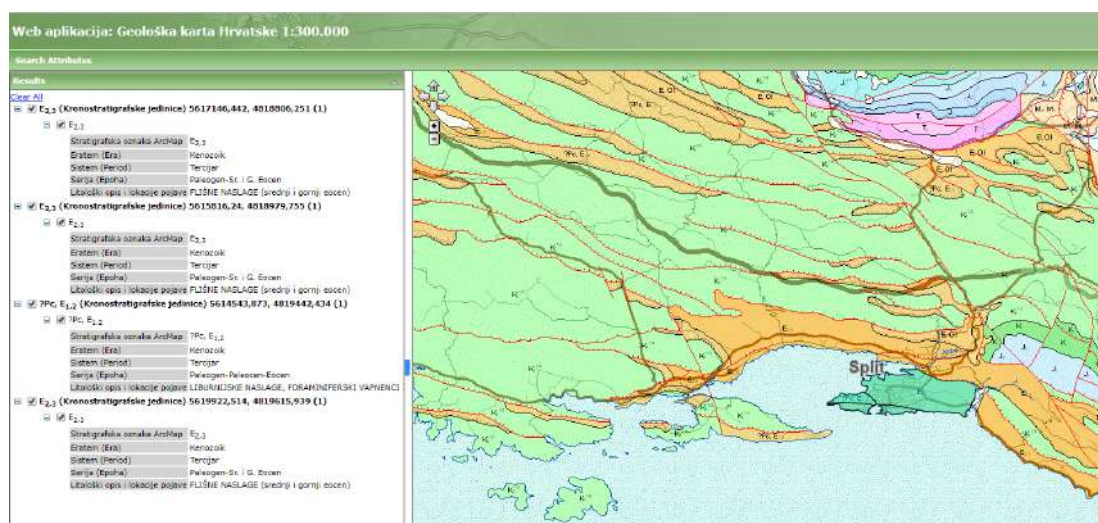
Topografska karta područja grada Splita dana je na Grafički prikaz 120, dok je karta s iskazanim geološkim podlogama prikazana na Grafički prikaz 121.

Grafički prikaz 120. Topografska karta područja grada Splita (DEM, Google Earth)

³¹⁹ Davis T. (2015). Landslide hazards, risks, and disasters, Elsevier, Netherlands.

Grafički prikaz 121. Geološke podloge područja grada Splita³²⁰

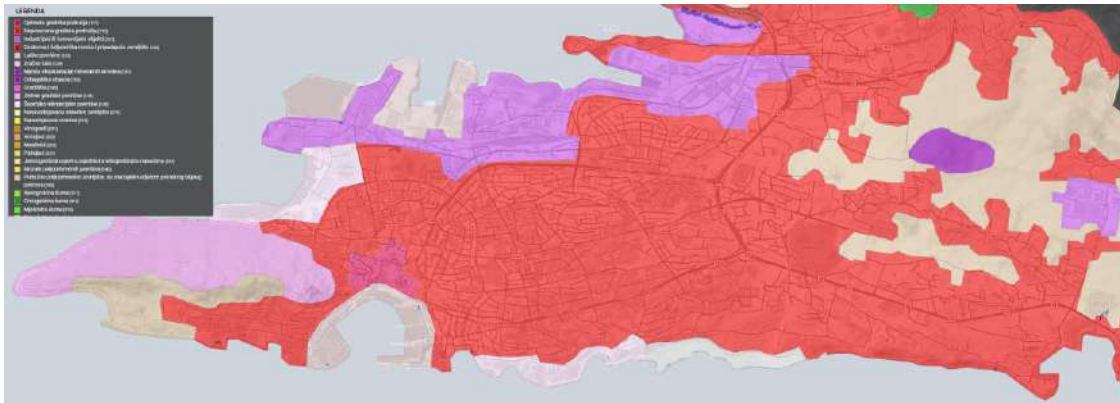
Tipični mehanizmi koji izazivaju klizišta su usijecanje kosina uslijed prirodnih procesa kao što su rijeke, bujice, rastrošba stijena (npr. ciklusi smrzavanja/otapanja), tektonske vibracije (potresi ili slično), ljudske aktivnosti u obliku iskopa uslijed gradnje novih objekata ili cesta, učestale velike oborine, iznenadno povećanje razine podzemne vode (uslijed izgradnje akumulacija), podizanje razine vode, likvefakcija tla (npr. uslijed potresa), preopterećenje tla na nestabilnoj kosini³²¹.

Kao i kod svih drugih opasnosti, rizik od klizanja i erozije će se najviše manifestirati gdje je osjetljivost područja izražena, u skladu s naseljenosti, potencijalnim gubicima i štetama, a to je ujedno direktna funkcija i kategorije pokrivenosti terena (Grafički prikaz 122). Za grad Split je očita dominacija urbaniziranog prostora (crveni sloj), uz dio industrijskih aktivnosti (ljubičasti sloj na sjevernoj strani grada – Sjeverna luka i Lora). Rozi sloj sa Grafički prikaz 122 označava zelenu gradsku površinu (Marjan), svjetliji sloj su plaže, još svjetliji označava lučke prostore, dok je smeđa boja oznaka dijela poljoprivrednog zemljišta (istočni dio grada i jedan dio južne padine Marjana). Tamno ljubičasti oblik na istoku označava odlagalište otpada (Karepovac).

Grafički prikaz 122. Kategorije terena za područje grada Splita (Corine Land Cover Preglednik, AZVO, 2012.)

³²⁰ <http://webgis.hgi-cgs.hr/gk300/default.aspx> (zadnje pristupljeno 20. listopada, 2019.)

³²¹ Highland L. M. and Bobrowsky P. (2008). The Landslide Handbook—A Guide to Understanding Landslides, Reston, Virginia, U.S. Geological Survey Circular 1325, 129 p.

Geološku podlogu grada Splita (Grafički prikaz 121) najviše karakterizira dominacija flišnih naslaga (srednji i gornji eocen, oznaka E2,3 na ArcMap) uz ponešto pojava liburnijskih naslaga, tzv. foraminerskih vapnenaca (oznaka Pc, E1,2 na ArcMap). Navedene flišne naslage imaju značajni udio meke stijene – lapora, koji je izrazito osjetljiv na rastrošbu (engl. „weathering“), te su kao takvi podložni nastajanju klizišta uslijed iskopa, pojačanih oborina i dodatnih opterećenja na kosine.

Svježe iskopane kosine podložne su vrlo brzom razvoju rastrošbe, te se na njima (unutar razdoblja od nekoliko mjeseci do nekoliko godina, engl. "engineering period of time"), započinje razvijati proces razlaganja stijene kako na površini kosine tako i kroz unutrašnjost mase. Ti procesi se mogu uočiti na mnogim prirodnim kosinama i kosinama iskopanim u flišnim naslagama koje pretežno grade lapori na području Dalmacije³²². Na Grafički prikaz 123 prikazan je primjer klizišta koja su vrlo česta u okolici Splita na prirodnim klifovima u flišu uzduž obale. Proces klizanja je konstantan. Deponirani materijal na dnu kosine odnosi more te se oslobađa ploha za sljedeću "fazu klizanja".

Grafički prikaz 123. Klizište uz obalu mora na prirodnom klifu u flišnoj naslagi (Split, Duilovo)

Većina klifova uz obalu Splita (npr. lokacije Duilovo, plaža „Obojena svjetlost“, plaža ispod hotela Radisson, Žnjan) imaju slične karakteristike s aspekta geometrije kosina, te geoloških naslaga – fliš s dominacijom lapora, te izmjenične naslage pješčenjaka i vapnenaca. Klizište sa Grafički prikaz 123 se aktiviralo 2010. godine, a 2018. godine se i ponovilo uslijed velikih kiša, te još uvijek nije u potpunosti sanirano i shodno tome, predstavlja značajan rizik za šetače i kupce na navedenoj plaži. Materijal koji se klizištem nataloži na dnu kosine, potom more djelovanjem valova postepeno odnosi i dodatno

³²² Mišćević P. i Vlastelica G. (2012). Stabilnost u vremenu kosine iskopane u laporu, Građevinar 64, 6, 451-461.

potkopava kosinu ponavljajući ciklus erozije. Dodatni problem predstavljaju ograničenja postavljena za očuvanje krajobraznog pejzaža na navedenoj lokaciji. U tijeku je monitoring kosine od strane znanstvenika s Fakulteta građevinarstva, arhitekture i geodezije u suradnji s kolegama s Prirodoslovno-matematičkog fakulteta u Zagrebu, ali isključivo kao samostalno i neovisno istraživanje³²³. Navedena mjerenja u trajanju od pet godina (upotrebom terestričkog laserskog skenera) su pokazala da se klifovi bez vegetacije na navedenom području u pravilu povlače 3-18 cm godišnje uz dodatno povećanje opasnosti od klizišta uslijed velikih oborina (vlažniji period godine).

Grafički prikaz 124 Morfološke karakteristike klifova: nakupine erodiranog materijala (A), curenje podzemne vode i pripadajuća erozija (B), brazde uzrokovane površinskim otjecanjem (C) (preuzeto iz Pikelj i dr. 2018)³²⁴

Ovakav problem zbog svoje kompleksne naravi, ali i brojnih dionika (grad, lokalno stanovništvo, kupači, agencije za zaštitu pejzaža, stručnjaci), zahtjeva sistematičniji pristup rješavanju (pokrenut od samog Grada) koji uključuje obavezno dijalog dionika te izradu svojevrsne liste prioriteta. Potencijalne opcije uključuju prirodnu sanaciju za zaštitu krajobraza, ali to onda isključuje upotrebu navedenog prostora, što nije baš u duhu s urbanizacijom lokacije. U suprotnom, potrebno je mehanizacijom ublažiti padine i hortikulturno ih oplemeniti za zaštitu od erozije (Grafički prikaz 124).

Uz navedeni problem klifova i erozije obale, značajan problem, koji je nažalost odnio i nekolicinu ljudskih života, predstavljaju geotehnički problemi potpornih zidova na području Grada Splita³²⁵. Isti se povremeno saniraju s različitim naporima Grada Splita i pojedinačnih privatnih investitora. Slično kao i za klifove, ovaj problem zahtjeva sistematičniji pristup, u prvom redu napraviti bazu podataka i mapu svih potpornih zidova po gradu, zatim provesti analizu stanja istih, kontinuirani monitoring i provoditi sanaciji prema prioretizaciji, odnosno prema ocjeni rizičnosti.

³²³ Vlastelica G., Pikelj K. i Kordić B. (2017). Erosional processes acting on coastal cliffs in the Split urban zone, Croatia, Coastal and Maritime Mediterranean Conference, Split, Hrvatska.

³²⁴ Pikelj K., Vlastelica G. i Kordić B. (2018). Evaluation of erosional processes of the eroding flysch cliff in the Split urban zone (Croatia), // Proceedings and Report of the Seventh International Symposium: Monitoring of Mediterranean Coastal Areas: Problems and Measurement Techniques, Firenze, Italy.

³²⁵ Roje-Bonacci T. (1995), Potporni zidovi grada Splita, Geotehnički problemi u urbanim sredinama, Varaždin, Hrvatska.

3.1.9.3. Požari otvorenog prostora

Požar otvorenog prostora, pri čemu se prije svega misli na požare raslinja, složena su pojava u kojoj se isprepliću različita termodinamička i aerodinamična događanja. Na njihovu pojavu i razvoj značajno utječe konfiguracija terena kojim se požar kreće, karakteristike vegetacije koja gori te lokalni meteorološki uvjeti na mjestu požarišta. Opasnosti od požara na širem području grada Splita pridonosi i karakteristično nepovoljan raspored godišnjih oborina i učestale pojave ljetnih suša. Od požara mogu biti ugrožene šumske površine, nacionalni parkovi, parkovi prirode i poljoprivredne površine. Također značajnije mogu biti ugroženi turistički objekti (autokampovi, park šume, izletišta i sl.)³²⁶.

Požari raslinja (engl. wildland fire) spadaju u prirodne katastrofe koje često imaju vrlo teške posljedice. Zbog toga su znanstvenici napravili veliki napor u izučavanju događanja vezanih s nastankom i širenjem požara otvorenog prostora. Na temelju ovih istraživanja razvijen je cijeli niz različitih postupaka modeliranja i simuliranja ponašanja i širenja požara³²⁷.

Grafički prikaz 125. Požar u Žrnovnici 17.07.2017³²⁸

Modeliranje širenja požara (eng. Fire Spread Modelling) samo je jedan od dijelova kompleksnijeg modeliranja ponašanja požara (eng. Fire Behavior Modelling). Modeliranje ponašanja požara osim modela širenja uključuje i modeliranje zapaljenja požara (eng. Fire Ignition Modelling) i modeliranje intenziteta požara (eng. Fire Intensity Modelling). Modeliranje ponašanja požara je dosta kompleksnije i uključuje interakciju požara s dinamikom atmosfere te modelira primjerice i problem nastajanja i širenja dima. Međutim po praktičnim iskustvima Europskih projekata koji su se proteklih 10 godina bavili ovom problematikom za operativni rad vezan s požarnom preventivom i upravljanjem gašenjem požara dovoljno je modeliranje širenja požara otvorenog prostora³²⁹, čime se aktivno bavi Centar za istraživanje požara otvorenog prostora, a osnovan je početkom 2010. na FESB-u uz potporu Splitsko-dalmatinske županije².

³²⁶ Procjena rizika od velikih nesreća za Grad Split (2018), Grad Split

³²⁷ Centar za istraživanje požara otvorenog prostora, suradnja Sveučilišta u Splitu, Fakultet elektronike, strojarstva i brodogradnje i Županije Splitsko-dalmatinske. <http://cipop.fesb.hr/> (pristupljeno 04. studenog 2019.).

³²⁸ Damira Kalajzic, <https://www.total-croatia-news.com/> (pristupljeno 04. studenog 2019.).

³²⁹ <http://vatra.fesb.hr/> (pristupljeno 04. studenog 2019.).

Nakon sezone velikih požara 2003. godine (koje ujedno koincidira s rekordno visokim ljetnim temperaturama), Splitsko-dalmatinska županija je provodila različite mjere za prevenciju i zaštitu od istih. Pri tome se posebno ističe novi, holistički pristup problematici zaštite od šumskih požara kroz integralni model protupožarne zaštite. Studija Integralni model protupožarne zaštite³³⁰ koja je izrađena 2004. godine na sustavni način obuhvaća i integrira sve aktivnosti vezane uz šumske požare koje se događaju prije požara (preventiva), za vrijeme požara (upravljanje gašenjem požara) i poslije požara (sanacija opožarene površine). U navedenoj Studiji predloženi su inovativni modeli praćenja (korištenje bespilotnih letjelica, video nadzora i metoda računalnog vida)³³¹, prevencije i podrške analitičarima. 2014 godine započeo je sa provedbom projekt HOLISTIC financiran kroz IPA Adriatic Program prekogranične suradnje. Projekt je obuhvatio partnere iz cijele jadranske regije, a Splitsko dalmatinska županija bila je voditelj projekta. Prikupljene su najbolje prakse za prevenciju i ublažavanje šteta od prirodnih rizika te donesene preporuke za poboljšanje, promicanjem i jačanjem institucionalnih kapaciteta u provedbi politika i aktivnosti radi smanjenja uzroka i potencijalnog početka prirodnih nepogoda, poboljšanje spremnosti na reagiranje i intervenciju te smanjenja šteta na područjima jadranskih regija.

Kroz projekt HOLISTIC nabavljena je oprema te uspostavljen niz pilot sustava koji uključuju upotrebu naprednih ICT tehnologija u protupožarnim aktivnostima. Neki od rezultata projekta su: pilot sustav za protupožarni videonadzor i motrenje s kamerama vidljivog spektra i termalnom kamerom, GPS praćenje vozila, bespilotne letjelice za nadzor opožarene površine, simulator širenja šumskog požara, paneli za informiranje o indeksu opasnosti od požara, Web GIS informacijski sustav s integracijom svih informacija, aplikacija za mapiranje opožarene površine, zapovjedno vatrogasno vozilo itd.

Dobro iskustvo pilot sustava potaklo je instalaciju dodatnog broja lokacija protupožarnog videonadzora, pa je 2018. godine u Splitsko-dalmatinskoj županiji investicijom Hrvatskih šuma d.o.o uvedeno dodatnih 18 lokacija za nadzor i motrenje šumskih požara čime je videonadzorom pokrivena većina površina šuma svrstanih u prvu kategoriju ugroženosti. Nadzorni operativni centar smješten je u prostorijama Javne vatrogasne postrojbe Split, odakle se nadziru sve lokacije županije.

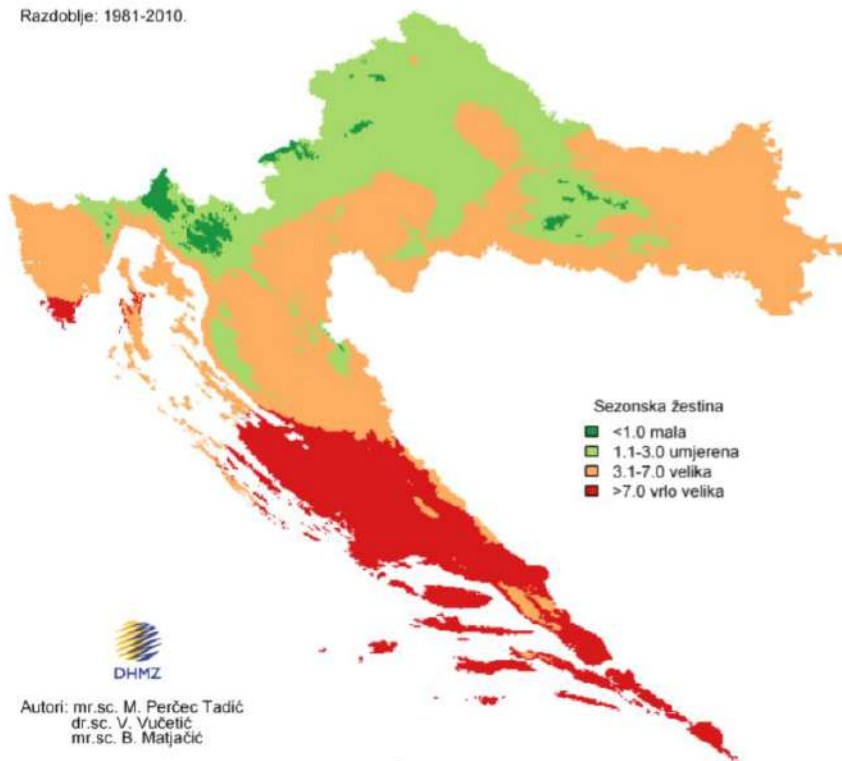
Grafički prikaz 126. Prostorna analiza srednjih sezonskih žestina (SSR) posljednja za period od 1981.-2010.

³³⁰ Integralni model zaštite od šumskih požara na području Splitsko-dalmatinske županije (2004). Sveučilište u Splitu, Fakultet elektronike, strojarstva i brodogradnje.

³³¹ Stipaničev D. (2011), Intelligent Forest Fire Monitoring System – from idea to realization. Annual 2010/2011 of the Croatian Academy of Engineering.

Karta indeksa potencijalne opasnosti od požara raslinja u sezoni lipanj-rujan

Razdoblje: 1981-2010.

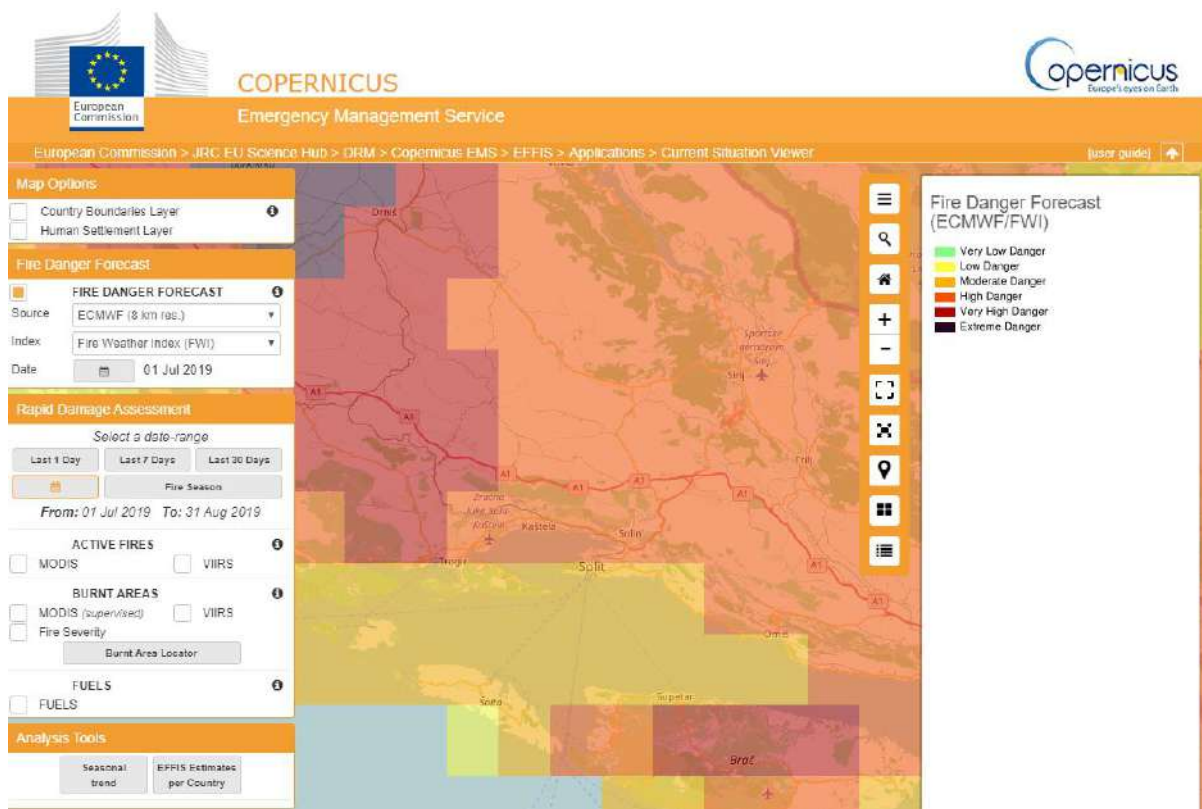
Jedan od najčešće korištenih indikatora opasnosti od požara je FWI (Fire Weather Index) koji predstavlja meteorološki indeks opasnosti od požara jer se za osnovu uzimaju meteorološki podaci na temelju kojih se procjenjuje i stanje gorive mase (npr. suhoća). Navedeni indeks računa EFFIS (European Forest Fire Information System)³³² s prikazom rezultata na geoportalu³³³ i za Hrvatsku to obavlja Državni hidrometeorološki zavod³³⁴. Primjer navedenog proračuna od strane DHMZ-a s posljedičnom procjenom potencijalne opasnosti od požara u sezoni lipanj – srpanj (požarna sezona) dan je na Grafički prikaz 126, dok je na Grafički prikaz 127 dan primjer prognoze opasnosti od požara za odabrani 1. lipnja 2019, prema geoportalu EFFIS.

Grafički prikaz 127. Prognoza opasnosti od požara na geoportalu EFFIS

³³² <https://effis.jrc.ec.europa.eu/about-effis/technical-background/fire-danger-forecast/> (pristupljeno 04. studenog 2019.).

³³³ https://effis.jrc.ec.europa.eu/static/effis_current_situation/public/index.html (pristupljeno 04. studenog 2019.).

³³⁴ https://meteo.hr/podaci.php?section=podaci_agro¶m=pozarind (pristupljeno 04. studenog 2019.).

Prema Grafički prikaz 127, za odabrani dan od 1. srpnja 2019. se može primijetiti da Split i okolica Splita većinom spadaju u zonu srednje do visoke opasnosti od požara, te se sličan rizik očekuje kroz cijelu požarnu sezonu (lipanj-rujan).

Vremenski uvjeti u većini požara na otvorenom imaju odlučujuću ulogu u njihovom razvoju, širenju i ponašanju. Kao što je već spomenuto dugotrajna sušna i vruća razdoblja su vrlo povoljna za nastanak požara raslinja. Stoga meteorološki elementi koji najviše utječu na pojavu požara su Sunčevo zračenje, temperatura zraka, relativna vlažnost zraka i količina oborine, a na njegovo širenje jačina i smjer vjetra. Vjetar je meteorološki element koji u sprezi s gorivim materijalom najjače utječe na ponašanje požara. Vjetar utječe na požar raslinja na više načina:

odnosi zrak bogat vlagom i ubrzava isparavanje i sušenje goriva

pomaže sagorijevanju dovođenjem nove količine kisika

širi požar noseći toplinu i goreće čestice na nezahvaćena goriva

uglavnom određuje smjer širenja požara

- otežava vatrogasnu intervenciju i djelovanje zemaljskih snaga i zrakoplova.

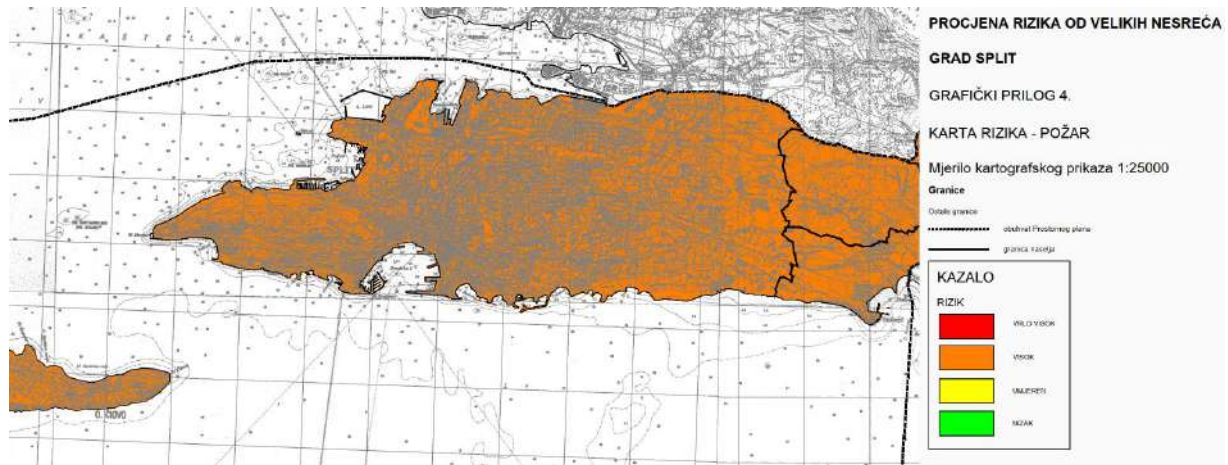
Najčešći vjetrovi na području grada Splita su maestral (sjevero-zapadni vjetar koji puše pretežito ljeti), bura (sjevero-istočni vjetar koji puše većinom zimi), te jugo (jugo-istočni vjetar koji se relativno ravnomjerno javlja kroz cijelu godinu). Više detalja o ponašanju vjetra na području grada Splita obrađeno je u poglavlju Ekstremne meteorološke pojave (1.7.5), s obzirom da je vjetar kao i sve ostale meteorološke karakteristike pod značajnim utjecajem porasta ekstrema u kontekstu klimatskih promjena.

Ekstremni meteorološki uvjeti (jak vjetar, visoka temperatura, suša, udari groma) pogoduju razvoju više istovremenih požara raslinja (na većoj površini) na priobalju. Gašenje takvih požara zahtijeva angažiranje značajnog materijalnog, tehničkog i kadrovskog potencijala, ponekad iz više županija, pa čak i iz cijele zemlje. Snage mogu biti razvučene na više požara. Budući da požari mogu potencijalno trajati i više dana, vatrogasne snage često budu iscrpljene dok se opožarena površina povećava, raste vjerojatnost za

smrtno stradavanje, hrvatskih i/ili stranih državljana. Požari mjestimično mogu ugroziti veći broj ljudi i imovinu, te je potrebna evakuacija lokalnog stanovništva, turista i njihovo zbrinjavanje na sigurna mjesta, ugrožena je kritična infrastruktura, pojavljuju se zastoji u cestovnom, zračnom, pomorskom prometu, poremećaj opskrbe energijom, vodom, namirnicama.

Dokument Procjena rizika od velikih nesreća za područje Grada Splita (2018), slično kao i za potrese dostavlja grafički prilog razine opasnosti za Grad Split (Grafički prikaz 128).

Grafički prikaz 128. Karta rizika – požar³³⁵

Primjer velikog požara kojemu je potpomogao jaki sjeverni vjetar i dugo sušno razdoblje jest požar koji je zahvatio grad Split i širu okolicu 17.07.2017 (Grafički prikaz 125 i Grafički prikaz 129). Od samoga početka požara vatra je prijetila stambenim objektima te su sve snage bile usmjerene na spašavanje istih. Vatra se potpomognuta vremenskim uvjetima, koji su onemogućavali gašenje zračnim snagama, brzo širila što je za posljedicu imalo vrlo brzo opožarenu veliku površinu. Angažirane su dodatne snage iz unutrašnjosti Republike Hrvatske iz Koprivničko-Križevačke, Zagrebačke županije, Krapinsko-zagorske županije, Varaždinske županije, Međimurske županije, Dubrovačko-neretvanske županije i snage sa područja Grada Zagreba.

Važno je naglasiti da se u slučaju velikog požara 2017. iskazala spremnost i odlučnost lokalnog stanovništva, koji su se iznimno brzo samostalno organizirali u direktnim aktivnostima prevencije i gašenja požara, a pogotovo na lokacijama gdje su direktno bili ugroženi ljudski životi i imovina.

U sklopu rada Centra za istraživanje požara otvorenog prostora, a kroz suradnju Županije Splitsko-dalmatinske i Fakulteta elektronike, strojarstva i brodogradnje, Sveučilišta u Splitu odrađen je niz studija, projekata (među kojima je jedan od poznatijih i međunarodni europski IPA projekt HOLISTIC³³⁶), no potrebno je spomenute sustave dalje razvijati i aktivno implementirati monitoring, sustav prevencije i ranog uzbunjivanja na cijelom kritičnom području.

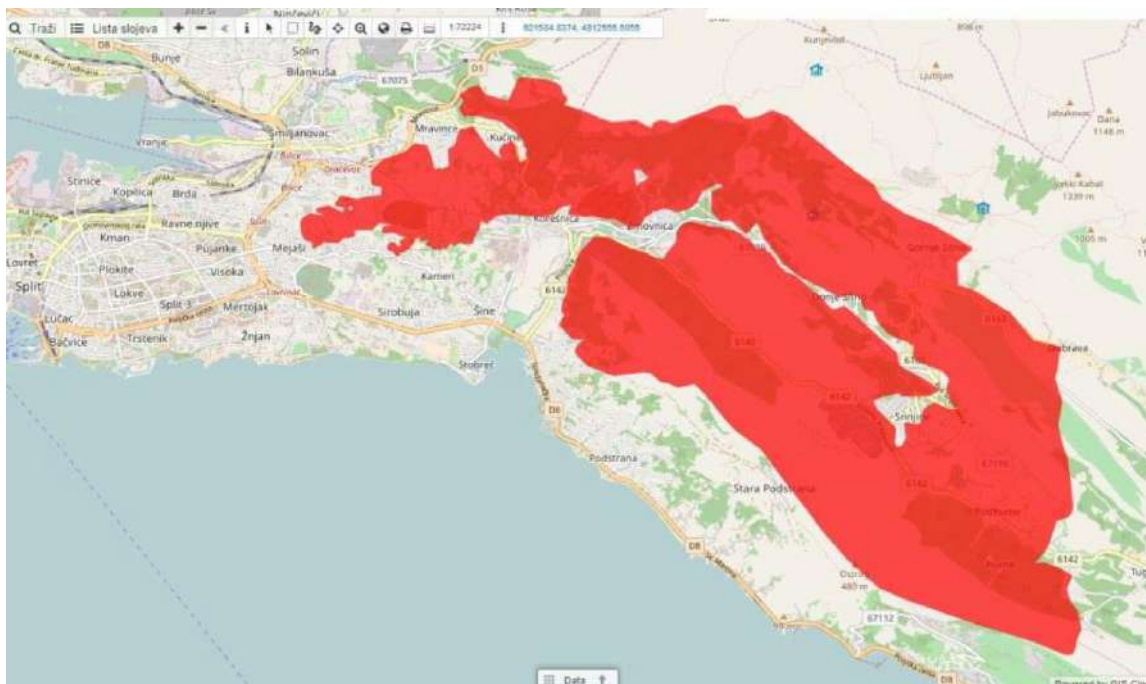
Pilot sustavi implementirani kroz projekt HOLISTIC dokazali su svoju upotrebu i u praksi, no sve ove sustave potrebno je proširiti i na ostala područja. Sustav videonadzora proširen je na području cijele županije, ali ne pokriva područje grada Splita. Strateški postavljenim sustavom videonadzora i izborom proširive programske podrške može se postići višestruka upotreba nadzornih kamera u svim aspektima sigurnosti.

Grafički prikaz 129. Zahvaćeno opožareno područje, veliki požar, srpanj 2017³³⁷

³³⁵ Procjena rizika od velikih nesreća za Grad Split (2018), Grad Split.

³³⁶ <http://propagator.adriaholistic.eu/> (pristupljeno 04. studenog 2019.).

³³⁷ Procjena rizika od velikih nesreća za Grad Split (2018), Grad Split.

3.1.9.4. Poplave

Poplave predstavljaju prijetnje brojnim naseljenim područjima i pripadajućoj infrastrukturi, te je rizik od poplava u porastu zadnjih desetljeća, prvenstveno zbog pojačanog naseljavanja i urbanizacije poplavnih ravnica (uz rijeku), mijenjanja prirodnih tokova rijeka, promjena karakteristika otjecanja („betonizacija“ koja sprječava pravovremenu infiltraciju uslijed pojačanih padalina)³³⁸. Jedan od značajnih pokretača brojnih poplava su i posljedice klimatskih promjena u obliku učestalijih ekstremnih padalina te podizanja morske razine³³⁹. S obzirom da su na ovaj način poplave direktno u vezi s porastom oscilacija padalina, a koje su u funkciji klimatskih promjena, samo ponašanje i trendovi padalina su objašnjeni u sklopu potpoglavlja 1.7.5.

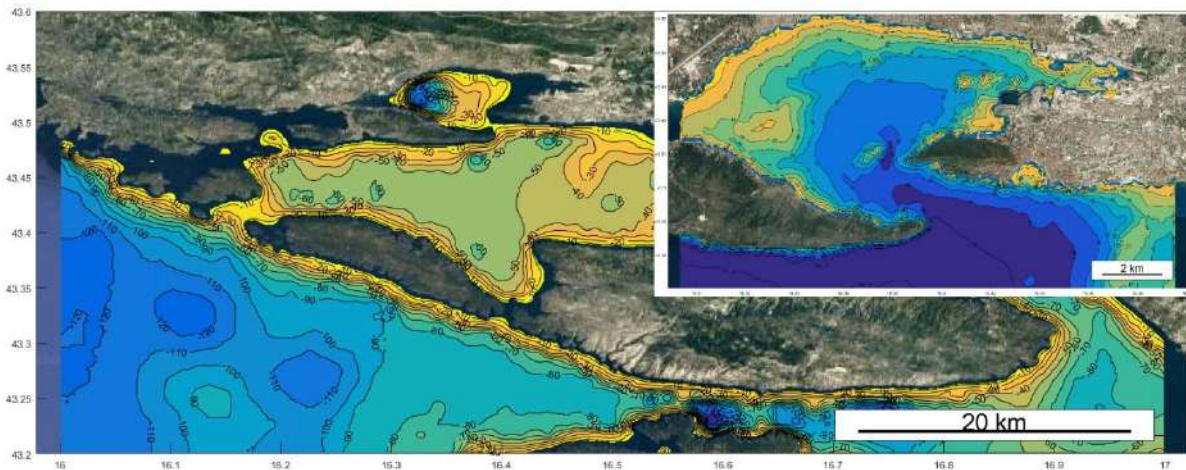
Globalno gledajući, poplave čine jedne od učestalijih prirodnih (ponegdje pojačanih klimatskim promjenama) katastrofa u iznosu od 20 do 40% prijavljenih događaja¹. Uzroci za poplave nastaju većinom uslijed atmosferskih prilika (velike oborine koje uzrokuju izlivanje rijeka iz korita, ili otapanje leda u višim geografskim širinama, obalne poplave ili poplave u ušćima uslijed kritične kombinacije povišene morske razine, utjecaja oluje, vjetrova i valova).

Samo područje grada nema direktne otvorene riječne tokove koji mogu biti potencijalni izvori riječnih poplava, s obzirom da najbliže rijeke Jadro i Žrnovnica prolaze kroz područje grada Solina, odnosno općine Žrnovnica i Podstrana. Zaključno, opasnosti za poplave na području samog grada Splita pripadaju isključivo u rizike od obalnih poplava i potencijalno poteškoća u funkcioniranju gradske infrastrukture uslijed slabijeg odvođenja oborina. Potonja predstavlja nešto manji rizik zbog topografskih karakteristika samog grada (vidi Grafički prikaz 120) koje osiguravaju u većoj mjeri odvođenje viška vode prema moru. Obalne poplave predstavljaju značajniju opasnost za grad Split, a na njih utječu brojni parametri kao što su: topografske karakteristike područja (Grafički prikaz 120), karakteristike dubina u obalnom moru koje okružuje grad – batimetrija (Grafički prikaz 130), lokalno ponašanje razina mora (Grafički prikaz 131), te ostale atmosferske prilike koje utječu na samu razinu mora (oluje, vjetrovi koji generiraju potom valove, tlak zraka).

³³⁸ Sene K, (2008). Flood Warning, Forecasting and Emergency Response. Springer. Velika Britanija.

³³⁹ Hoggart S.P.G. i sur. (2013). The consequences of doing nothing: The effects of seawater flooding on coastal zones. Coastal engineering 87, 169-182.

Grafički prikaz 130. Batimetrija šireg područja obale i lokalno oko Splita (gornji desni ugao)³⁴⁰

Ključni fizikalni procesi koji dovode do poplavlivanja obale u Hrvatskoj su: 1) sinkronizirano djelovanje površinskih valova uzrokovanih vjetrom, plimotvorne sile, prisilnih i slobodnih oscilacije mora, 2) rezonantni prijenos energije iz atmosfere u more (meteotsunami), dok je ranjivost same obale definirana njenom premalom visinom (većina obala u Hrvatskoj, pa tako i u gradu Splitu su preniske)³⁴¹. Tipična povijesna situacija prvog primjera plavljenja obale u gradu Splitu dogodila se 20.11.1999. (Grafički prikaz 131), kada su se poklopili svi gore spomenuti uvjeti uz dodatni efekt velike „lebičade“, tj. valova uzrokovanih vjetrom smjera jugozapad – „lebić“. Navedeni tip je moguće prognozirati redovnim monitoringom razina mora i meteoroloških podataka uz operativnu oceanološku službu koji bi navedene podatke pratili i radili prognozu u realnom vremenu. Drugi tip plavljenja koji se odnosi na rezonantni prijenos energije iz atmosfere na more je iznimno teško prognozirati jer je isti jako teško prepoznati na sinoptičkim kartama (izgleda slično kao i seizmički tsunami, često se može pomiješati i s običnim olujnim plimnim valom ili sešom). Seš je većim dijelom funkcija djelovanja vjetra dok za meteotsunami puno veću ulogu igra atmosferski tlak. Primjer meteotsunamija na jadranskoj obali zabilježen je 1978., te iako je navedeni val iznimno sličan tsunamiju i raspodijelio se duž cijele obale, najveći štetni utjecaj je imao gdje se rezonanca samog vala poklopila s vlastitom frekvencijom obale, a to je u ovom slučaju bila Vela Luka (Grafički prikaz 132).

Grafički prikaz 131. Primjer povijesne obalne poplave u Gradu Splitu (fotografija: Zvonimir Barišin 1999.)

³⁴⁰ <https://portal.emodnet-bathymetry.eu/> (pristupljeno 04. studenog 2019.).

³⁴¹ Leder N., Domijan N. i Gržetić Z. (2010). Prognoza poplavlivanja hrvatske obale: zadatak operativne oceanologije. Zbornik radova „Hrvatska platforma za smanjenje rizika od katastrofa“, Državna uprava za zaštitu i spašavanje, Zagreb, 213-215.

Grafički prikaz 132. Primjer djelovanja meteotsunamija 1978. u Velj Luci; faza povlačenja vala (lijevo), faza plavljenja (desno). Izvor: Vučetić i suradnici 2009.³⁴².

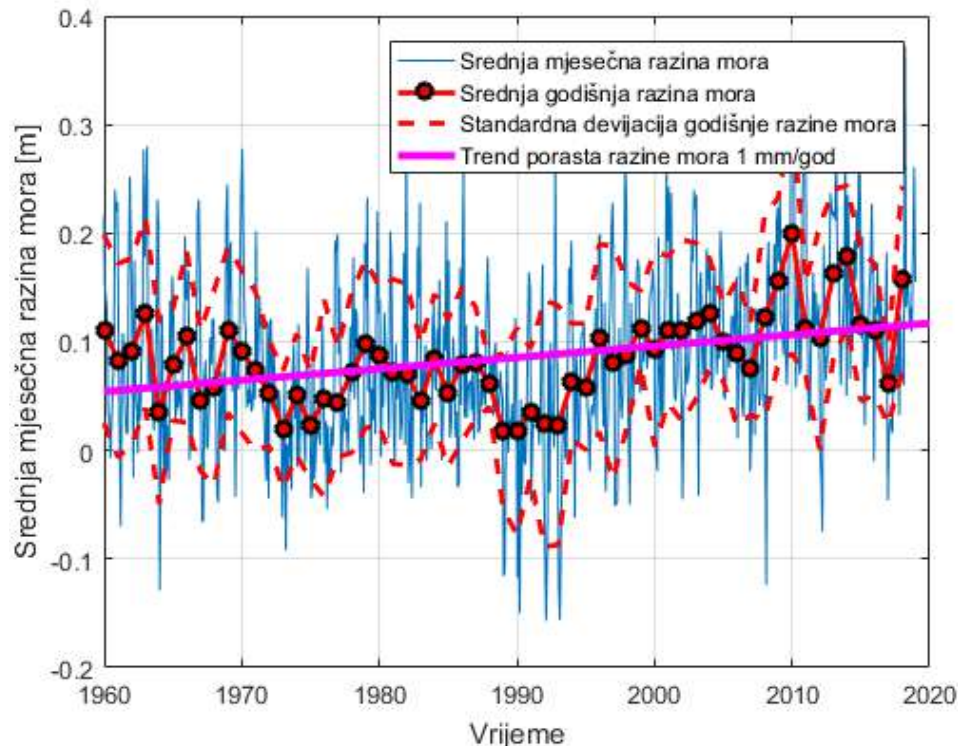

Na području Grada Splita u zimskom i jesenskom periodu padne najveća količina padalina. Od oborina, gotovo isključivo je zastupljena kiša, dok je snijeg iznimna pojava, vrlo rijetko pada i ne zadrži se. Tuča (grad) se u prosjeku pojavi 5-6 puta godišnje, u toplijem dijelu godine kao pratilac toplinskih oluja, a u hladnijem pri hladnim frontama. Prosječna godišnja količina padalina iznosi oko 800 mm s maksimumom

³⁴² Vučetić T. i suradnici (2009). The Great Adriatic flood of 21 June 1978 revisited: An overview of the reports. *Physics and Chemistry of the Earth* 34, 894-903.

u studenom od oko 1000 mm i minimumom u srpnju od svega 30 mm³⁴³ (detaljnija analiza padalina dana je na Grafički prikaz 147 i Grafički prikaz 148)

Grafički prikaz 133. Srednje mjesečne razine mora s izraženim trendovima za period od 1960.-2018. (preuzeto s EMODnet Physics³⁴⁴)

Prema svim parametrima koji utječu na pojavu obalnih poplava, ključni utjecaj u budućnosti će imati sustavno podizanje morske razine koje je već ustanovljeno na globalnoj razini gdje je modelima procijenjen raspon od 0.26 do 0.77m do 2100. godine ako se globalno zagrijavanje zadrži na 1.5°C³⁴⁵. Prema podacima o srednjim morskim razinama s EMODnet servisa³⁶ (zbog nemogućnosti ustupanja podataka od strane Hrvatskog Hidrografskog Instituta - HHI kao ključne institucije za mjerenje i upravljanje hidrografskim podacima), analizirano je ponašanje isključivo srednje razine mora, koje u nešto manje preciznoj mjeri, ali svejedno ukazuje na trendove ponašanja istih. Ustanovljeno je postepeno izdizanje srednje razine mora od 1 mm godišnje, ali ono što je u pravilu konzistentno sa svjetskim trendovima i globalnim modelima, povećane su oscilacije. Navedene oscilacije bi se dakako još bolje detektirale da je bio omogućen pristup stvarnim podacima u vremenu³⁴⁶, a ne samo srednjim vrijednostima, no za sve detaljnije podatke i analize potrebno se obratiti HHI.

Značajno je napomenuti da je u okviru Plana upravljanja rizicima od poplava sukladno odredbama članaka 111. i 112. Zakona o vodama („Narodne novine“, br. 153/09, 63/11, 130/11, 56/13 i 14/14) izgrađena karta rizika od poplava na razini Hrvatske. Karta prikazuje tri scenarija plavljenja određena člankom 111. Zakona o vodama („Narodne novine“, br. 153/09, 63/11, 130/11, 56/13 i 14/14), a to su velika, srednja i mala vjerojatnost pojavljivanja.

³⁴³ Procjena rizika od velikih nesreća za Grad Split (2018), Grad Split.

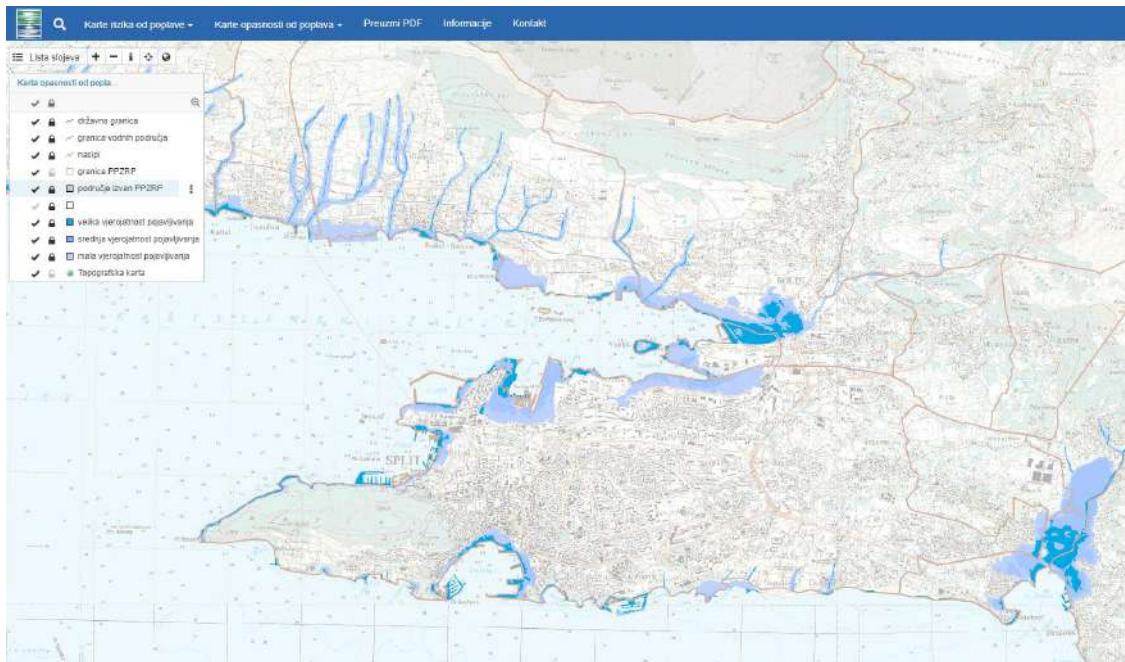
³⁴⁴ <https://www.emodnet-physics.eu/Map/platinfo/pipsmslplot.aspx?platformid=12227> (pristupljeno 04. studenog 2019.).

³⁴⁵ IPCC Special Report on global warming of 1.5 °C (2019). Intergovernmental Panel on Climate Change

³⁴⁶ Rezo M., Pavasović M. i Šljivarčić M. (2014.). Analiza mareografskih podataka o Jadranskom moru od 1953. do 2006. godine, Geodetski list 4, 269-290.

Na Grafički prikaz 134 dan je isječak karte za područje Grada Splita i nešto šire koja je dio geoportala razvijenog za potrebe gore spomenutog Plana upravljanja rizicima od poplava u Hrvatskoj³⁴⁷. Kao što je već i predviđeno kombinacijom podataka o razinama mora i kategorizacijom obale kao niske, na grafičkom prilogu su vidljiva područja koja se nalaze pod direktnom opasnošću od obalnog plavljenja i to su prvenstveno područja gradske luke, zatim područja lučica Zenta, Spinut, Lore, te Sjeverne luke i zapadnog dijela Marjana s nešto većom vjerojatnošću. Kombinacija manje do srednje vjerojatnosti plavljenja je vidljiva za nešto šira područja oko navedenih uz pojedina plavljenja plaža i Žnjanskog platoa. Zanimljivo je primijetiti pojedine bujične tokove, odnosno plavljenja postojećih potoka u jugoistočnom obalnom dijelu grada, na koje treba voditi računa uslijed velikih padalina.

Grafički prikaz 134. Karta rizika od poplave (Hrvatske vode geoportal)³⁴⁸

Jedan od dodatnih problema koje je potrebno uzeti u obzir prilikom podizanja morske razine je povećanje slanosti u lokalnom neposrednom tlu, a koje drastično utječe na živi svijet u tom području³⁴⁹. Konkretno, navedeni utjecaj predstavlja rizik za održavanje šume na Marjanu, ali i na ostale hortikulture površine u neposrednoj blizini obale.

Zaključno, problem podizanja morske razine i posljedično plavljenja obale su neizbježna stvarnost i zahtijevaju odgovor od strane lokalne zajednice u smislu kreiranja područja otpornog na opisanu pojavu. Primjeri kako se navedena otpornost postiže su kreiranje hibridnih infrastruktura (kombinacija prirodnih rješenja i zahvata od strane ljudi), koje moraju biti temeljene na izradi prostornih planova obalne zone, te regulative koja to podržava, planiranju adekvatnog korištenja zemljišta, zoniranju i zatim adekvatnoj gradnji koja to primjenjuje³⁵⁰.

³⁴⁷ <http://voda.giscloud.com/map/321490/karta-opasnosti-od-poplava-po-vjerojatnosti-poplavljanja> (pristupljeno 04. studenog 2019.).

³⁴⁸ <http://voda.giscloud.com/map/321490/karta-opasnosti-od-poplava-po-vjerojatnosti-poplavljanja> (pristupljeno 04. studenog 2019.).

³⁴⁹ Hoggart S.P.G. i sur. (2013). The consequences of doing nothing: The effects of seawater flooding on coastal zones. *Coastal engineering* 87, 169-182.

³⁵⁰ Sutton-Grier A.E., Wowk K. and Bamford H. (2015). Future of our coasts: The potential for natural and hybrid infrastructure to enhance the resilience of our coastal communities, economies and ecosystems. *Environmental science & policy* 51, 137-148.

3.1.9.5. *Ekstremne meteorološke pojave uslijed djelovanja klimatskih promjena*

Unatoč prepoznavanju vrijednosti prirodne i kulturne baštine Grada Splita, njihovu suvremenu zaštitu i očuvanje valja prilagoditi novim okolišnim uvjetima uzrokovanim klimatskim promjenama. Generalne karakteristike klime i pojedini indikatori klimatskih promjena u Splitu opisani su unutar cjeline Društvo, u poglavlju Urbana sigurnost i kritične infrastrukture, potpoglavlje 5, a gdje se naglašava i direktni utjecaj klimatskih promjena na ekonomske gubitke. U ovom potpoglavlju analiziraju se ekstremne meteorološke pojave koje nastaju kao posljedica klimatskih promjena te trendovi ponašanja koji se očekuju u budućim vremenskim razdobljima.

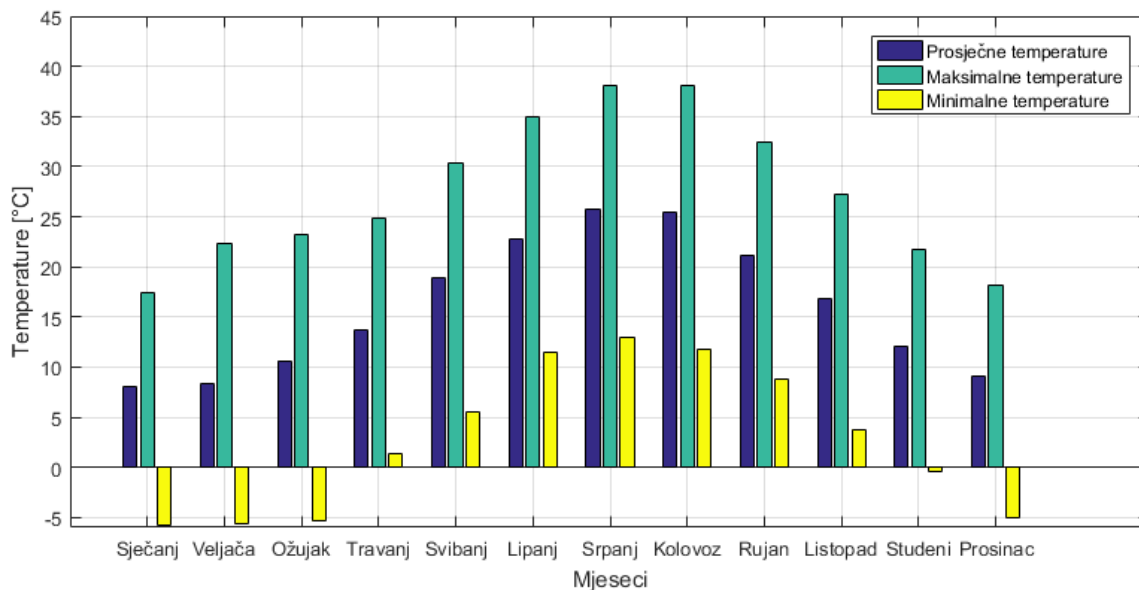
Dokumentom Procjena rizika od katastrofa za Republiku Hrvatsku (2013)³⁵¹ kao posljedica klimatskih promjena izdvajaju se rizici ekstremnih temperatura, pojava sušnih razdoblja, ali i pojačanih padalina te povezane poplave i požari. Zabrinjavajući su i rizici uslijed povećanja ekstremnih brzina vjetera kao posljedica izmjena u stanju nižih dijelova atmosfere. Upravo nabrojene katastrofe su one koje u najvećoj mjeri utječu na lokalnu infrastrukturu, ali i na kulturnu i prirodnu baštinu. S obzirom na rekonstrukcije temperature zraka u Europi, vidljivo je povećanje broja ekstremnih toplinskih valova čija će se učestalost i trajnost povećavati u budućnosti na području cijele Europe, posebice mediteranske regije. Intenzivna sušna razdoblja s visokim temperaturama predstavljaju opasnost za pojavu šumskih požara. U skladu s toplijom klimom i zagrijavanjem kopnene mase došlo je do intenziviranja ekstremnih oborina i njihove sve češće pojave na koje lokalni uvjeti i infrastruktura u naseljima nisu prilagođeni pa iz tog razloga predstavljaju izrazit problem. Takve su ekstremne padaline i neprilagođenost sustava upravljanja rizicima uzrok pojave poplava u gradovima. Također, postoji rizik od obalnih poplava koje proizlaze iz pojave podizanja mora te pojave obilnih oborina. Sukladno tome, sve su klimatske krajnosti međusobno povezane, a svojim djelovanjem i intenzitetom utječu na pojavu i jačinu prirodnih katastrofa (potpoglavlja 1.7.1-1.7.4) .

Klimatski atlas Hrvatske³⁵² definira sve karakteristične meteorološke parametre, uključujući temperaturu, oborine i vjetar u obliku klimatskih normala za tridesetogodišnji period 1971.-2000. Sukladno navedenom na Grafički prikaz 135 su prikazane klimatske normale temperatura za Split po mjesecima a za navedeni tridesetogodišnji period.

Grafički prikaz 135. Klimatske normale temperature za Split po mjesecima za tridesetogodišnji period 1971.-2000. (Klimatski atlas Hrvatske)

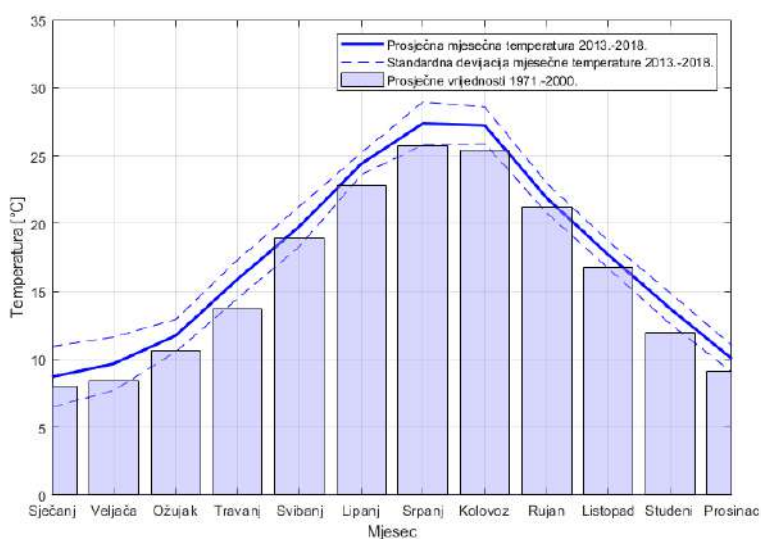
³⁵¹ Procjena rizika od katastrofa za Republiku Hrvatsku (2013), radna skupina odabrana od strane Vlade Republike Hrvatske.

³⁵² Klimatski atlas Hrvatske, Državni hidrometeorološki zavod, https://meteo.hr/proizvodi.php?section=publikacije¶m=publikacije_publicacije_dhmz&el=atlas (pristupljeno 04. studenog 2019.).

Provedena je analiza podataka o temperaturama dostavljenih od Državnog hidrometeorološkog zavoda za period od 2009.-18.³⁵³, te je na Grafički prikaz 136 prikazana usporedba sa spomenutim klimatskim normalama od 1971.-2000. Iz navedene analize kao i na Grafički prikaz 136, vidljiva su značajna povećanja prosječnih temperatura u odnosu na klimatske normale, što je u skladu s globalnim trendovima povećanja temperature³⁵⁴.

Grafički prikaz 136. Usporedba trendova temperature za dostavljeno razdoblje od 2009.-18. s klimatskim prosječnim vrijednostima temperature definiranim Klimatskim atlasom za period 1971.-2000.

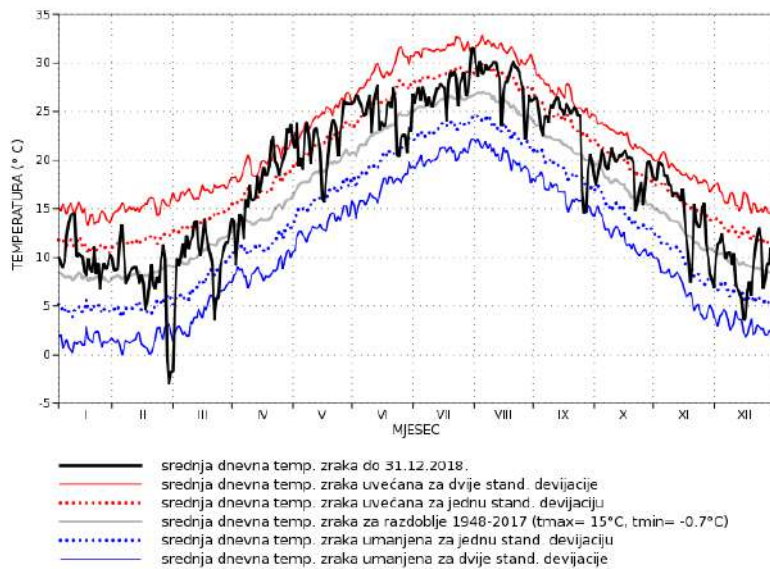
Grafički prikaz 137. Usporedba srednje dnevne vrijednosti temperature zraka za 2018. godinu sa statističkim parametrima srednje dnevne temperature zraka za razdoblje 1948.-2017³⁵⁵.

³⁵³ Podaci o vjetru, temperaturama i oborinama za period 2009-2018. Državni hidrometeorološki zavod, za potrebe izrade Strategije Razvoja Grada Splita do 2030.

³⁵⁴ IPCC Special Report on global warming of 1.5 °C (2019). Intergovernmental Panel on Climate Change

³⁵⁵ Klimatski atlas Hrvatske, Državni hidrometeorološki zavod, https://meteo.hr/proizvodi.php?section=publikacije¶m=publikacije_publicacije_dhmz&el=atlas (pristupljeno 04. studenog 2019.).

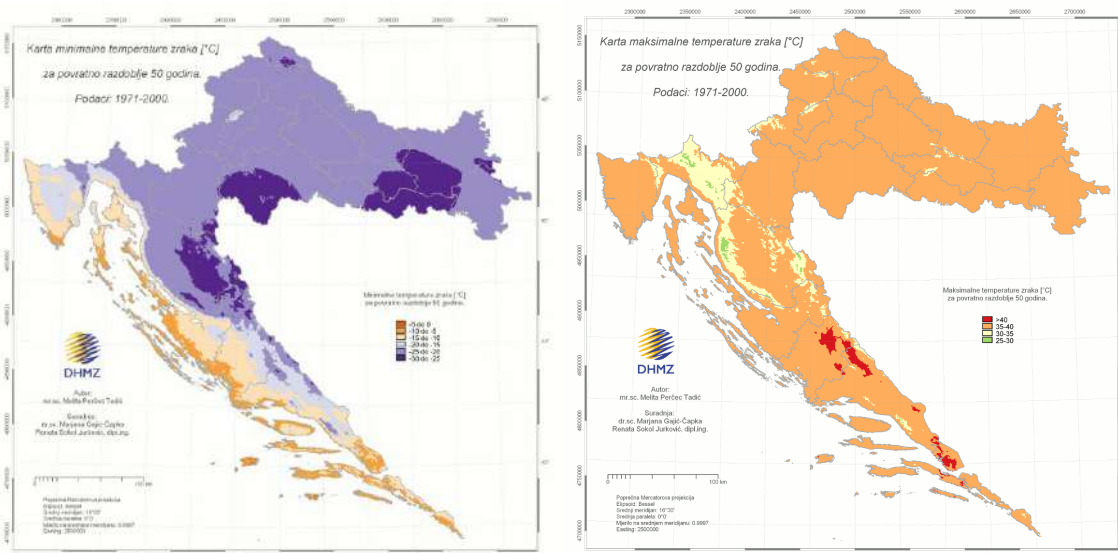
Usporedba sa srednjakom za razdoblje 1948-2017
Split-Marjan

Usporedba srednje dnevne temperature 2018. s klimatskom srednjom vrijednosti i standardnom devijacijom za razdoblje 1948-2017. zorno ilustrira globalno zagrijavanje na više razina (Grafički prikaz 137). Prvenstveno, vidljivo je odstupanje od srednjih vrijednosti ka višim temperaturama što upućuje na spomenuto zagrijavanje, a nadalje, temperaturne varijacije dnevne temperature su nerijetko veće od dvije standardne devijacije od srednje vrijednosti što dovodi u pitanje stacionarnost klimatskih procesa i vjerodostojnost dosadašnjih procjena. U tom svijetlu lokalni minimumi temperatura (poput onih prikazanih na grafičkom prilogu pri kraju veljače 2018) nisu opovrgavanje globalnog zagrijavanja, već dapače, prikazi odstupanja od ustaljenih klimatskih standarda.

Normativno, karte za procjenu ekstremnih temperatura dane su u sklopu nacionalnog dokumenta za primjenu uz Eurokod 1 normu³⁵⁶ (Grafički prikaz 138).

Grafički prikaz 138. Karte minimalnih (lijevo) i maksimalnih (desno) temperatura prema Eurokodu³⁵⁷

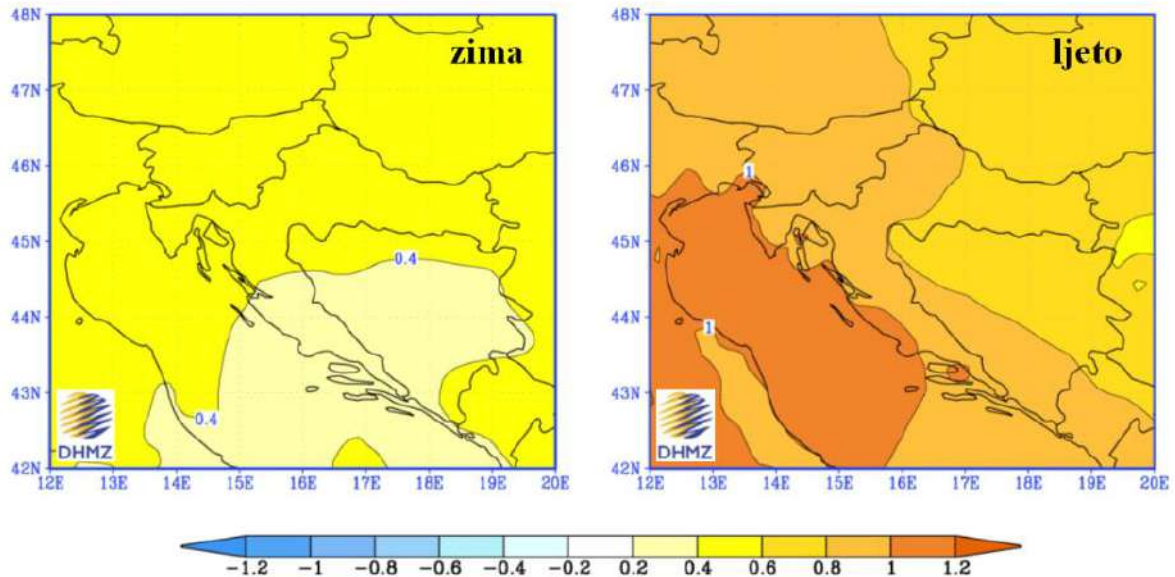

³⁵⁶ HRN EN 1991-1-1 Eurokod1 : Djelovanja na konstrukcije

³⁵⁷ HRN EN 1991-1-1 Eurokod1: Djelovanja na konstrukcije

Iz navedenih karata se može iščitati da se minimalna temperatura za Split kreće u rasponu od -10 do -5°C, a maksimalna temperatura u rasponu od 35 do 40°C. Ove vrijednosti dobivene su na osnovu klimatoloških podataka 1971.-2000., te zahtijevaju reviziju uslijed novih podataka. Prema globalnom klimatskom modelu ECHAM5/MPI-OM za područje Europe³⁵⁸ i posebno za područje Hrvatske³⁵⁹ uspoređivane su vrijednosti porasta temperature u odnosu na klimatske normale. Rezultate su izložili posebno za razdoblje 2011.-2040. te za razdoblje 2041.-2070. (Grafički prikaz 139 i Grafički prikaz 140).

Grafički prikaz 139 Procjena povećanja temperature u Hrvatskoj za razdoblje 2011-2040 za ljeto i zimu

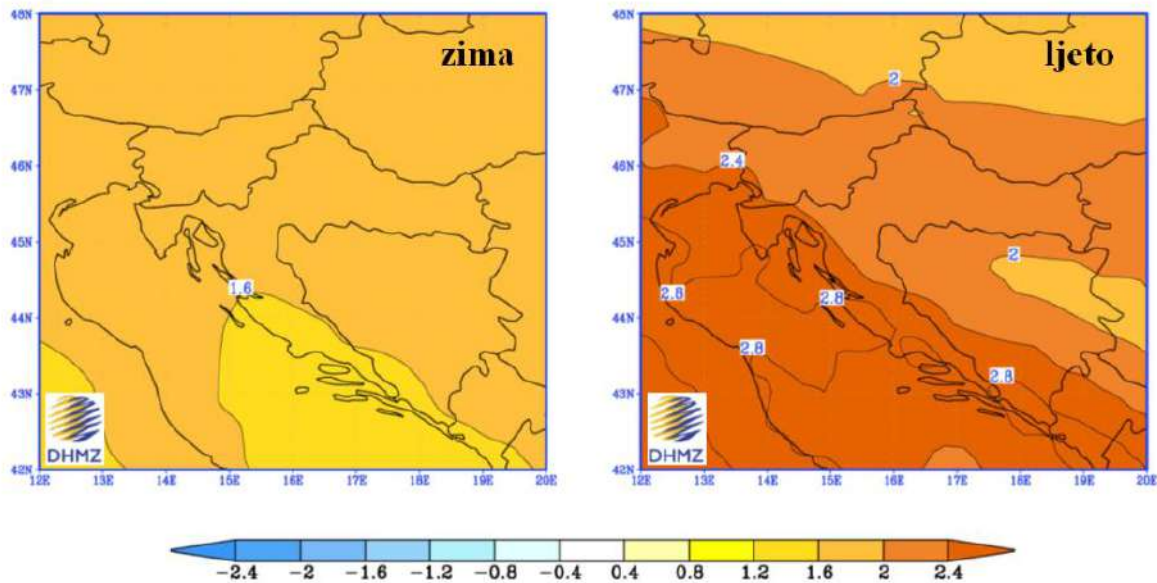
Grafički prikaz 140. Procjena povećanja temperature u Hrvatskoj za razdoblje 2041-2070. za ljeto i zimu³⁶⁰
361

³⁵⁸ Roeckner E., Bäuml G., Bonaventura L., Brokopf R., Esch M., Giorgetta M., Hagemann S., Kirchner I., Kornblueh L., Manzini E., Rhodin A., Schlese U., Schulzweida U., Tompkins A. 2003: The atmospheric general circulation model ECHAM5. Part I: model description. Max-Planck Institute for Meteorology Rep. 349, Hamburg, 127 str.

³⁵⁹ Branković, Č.; Patarčić, M.; Güttler, I.; Srnc, L. 2012: Near-future climate change over Europe with focus on Croatia in an ensemble of regional climate model simulations. *Climate Research*, 52, 227-251.

³⁶⁰ Roeckner E., Bäuml G., Bonaventura L., Brokopf R., Esch M., Giorgetta M., Hagemann S., Kirchner I., Kornblueh L., Manzini E., Rhodin A., Schlese U., Schulzweida U., Tompkins A. 2003: The atmospheric general circulation model ECHAM5. Part I: model description. Max-Planck Institute for Meteorology Rep. 349, Hamburg, 127 str.

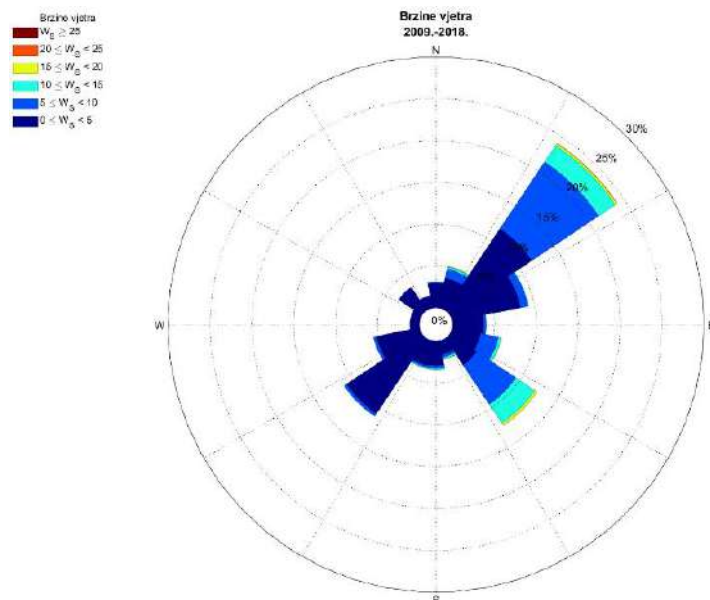
³⁶¹ Branković, Č.; Patarčić, M.; Güttler, I.; Srnc, L. 2012: Near-future climate change over Europe with focus on Croatia in an ensemble of regional climate model simulations. *Climate Research*, 52, 227-251.

U navedenim prognozama, za područje Splita očekuje se povećanje ljetnih temperatura za 1°C u prosjeku za razdoblje 2011.-2040. te 2.8°C za razdoblje 2041.-2070. Povećanje srednjih vrijednosti neminovno za sobom povlači i povećanje ekstremnih vrijednosti, te se ekstremni klimatski događaji mogu očekivati s većom učestalosti pojavljivanja.

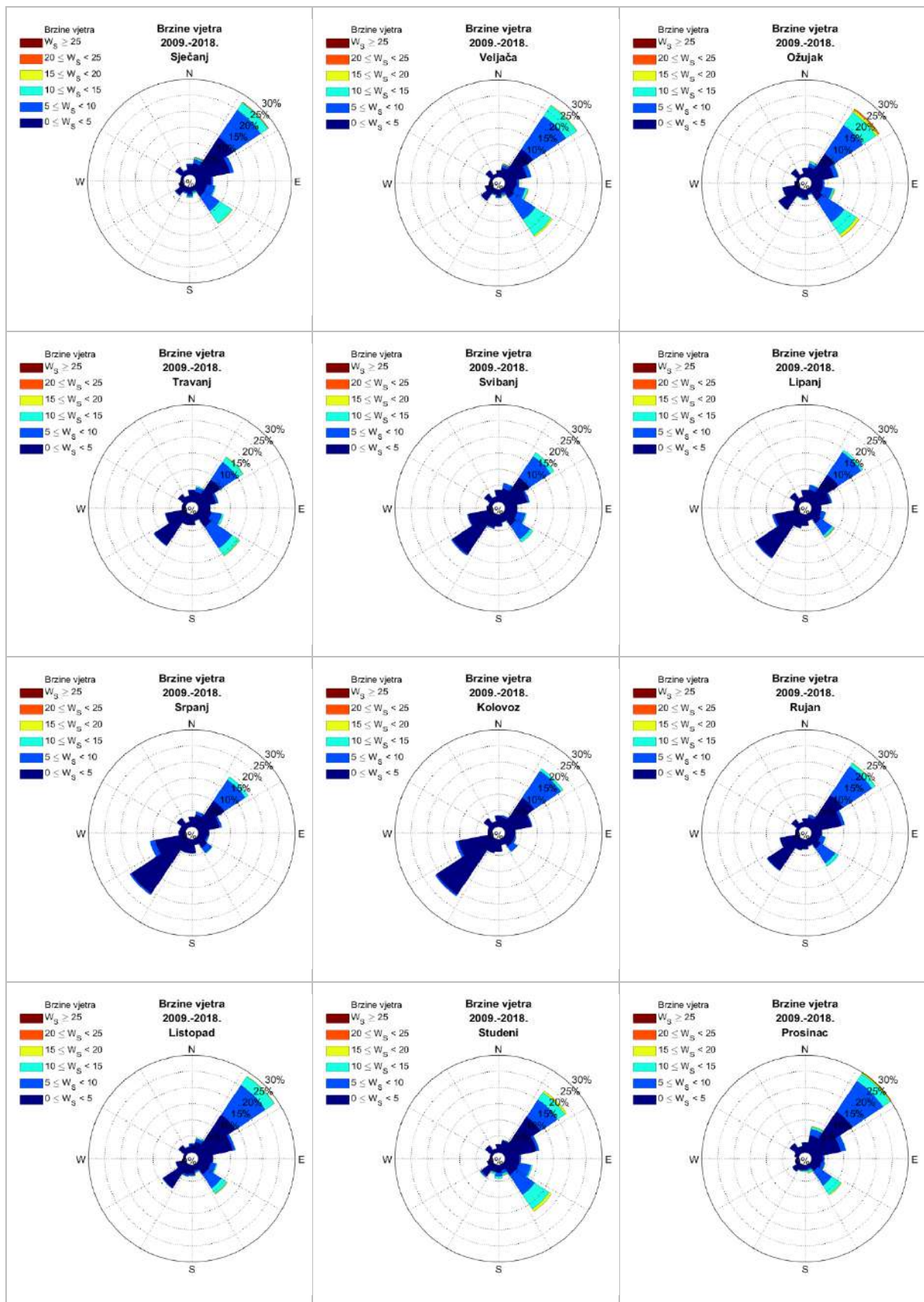
Kao direktna posljedica nejednolikog zagrijavanja Zemljine površine te neujednačenosti atmosferskih tlakova javljaju se vjetrovi. Za Split karakteristični su lokalni vjetrovi bura (iz smjera sjeveroistoka) te jugo (iz smjera jugoistoka). Iz dostavljenih podataka s glavne meteorološke postaje Marjan, generirana je godišnja ruža vjetrova za period od 2009.-18. godine i prikazana na Grafički prikaz 141.

Grafički prikaz 141. Godišnja ruža vjetrova za cjelokupni period dostavljenih podataka s glavne meteorološke postaje Marjan (2009.-18.)

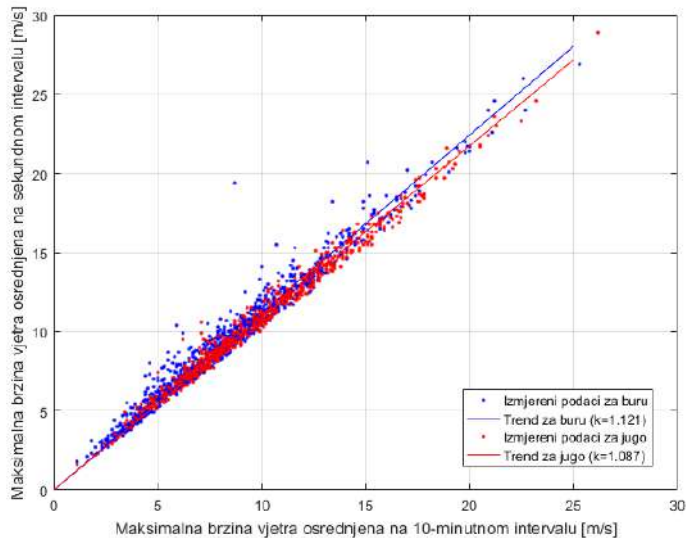
Naknadno, a kako bi se ustanovile varijacije kroz godinu, trendovi vjetra opisani su mjesečnim ružama vjetra na Grafički prikaz 142.

Grafički prikaz 142. Mjesečne ruže vjetrova za cjelokupni period dostavljenih podataka s glavne meteorološke postaje Marjan (2009-2018.)

Ruže vjetrova generirane su na osnovi satnih osrednjenih brzina vjetra na visini 10 m iznad tla. Najveće brzine i učestalosti vjetra zabilježene su u ožujku, studenom i prosincu. Ekstremne brzine vjetra definirane su kao maksimalne desetminutne osrednjene vrijednosti unutar jednog dana. Omjer između maksimalne dnevne satne osrednjene vrijednosti i desetminutne osrednjene vrijednosti opisuje mahovitost vjetra, tj. sklonost vjetra ka naglim ubrzanjima (Grafički prikaz 143). Značajni lokalni vjetrovi, jugo i bura, imaju različit karakter koji se očituje u njihovim mahovitostima. Bura je značajno mahovitija, te udari bure u kratkim vremenskim rasponima mogu doseći veće vrijednosti nego jugo. Na Grafički prikaz 143 opisane su mahovitosti bure i juga.

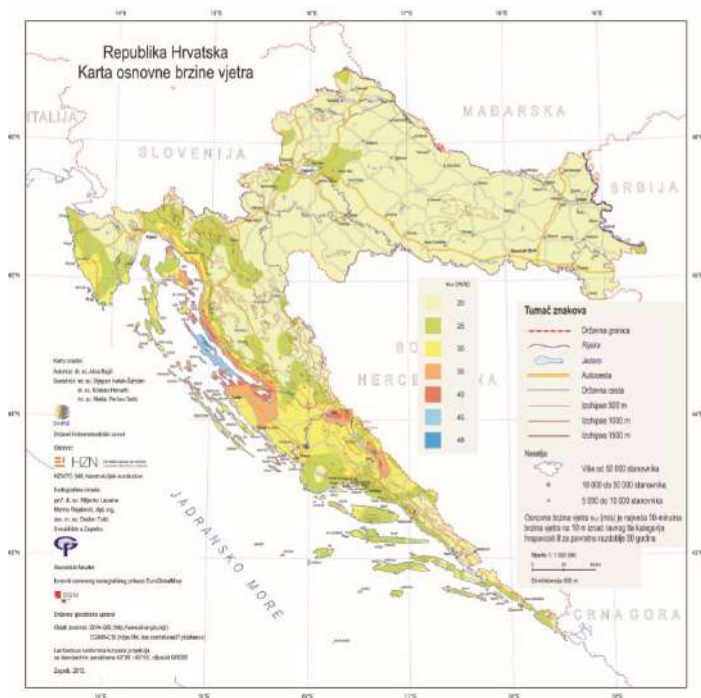
Grafički prikaz 143. Usporedba ekstremnih satnih i desetminutnih brzina vjetra za buru (plavo) i jugo (crveno)

Norma koja se bavi opterećenjem vjetra na konstrukcije, Eurokod 1 1991-1-4³⁶² te prateći nacionalni dokument za primjenu definiraju mjerodavnu (osnovnu) brzinu vjetra kao brzinu vjetra osrednjenu na 10-minutni period, 10 m iznad tla, na ravnom terenu kategorije hrapavosti II (nisko raslinje) sa statističkim povratnim periodom od 50 godina. U sklopu navedenih normi definirana je karta osnovne brzine vjetra na osnovu mjerenja od 1992.-2001. (Grafički prikaz 144).

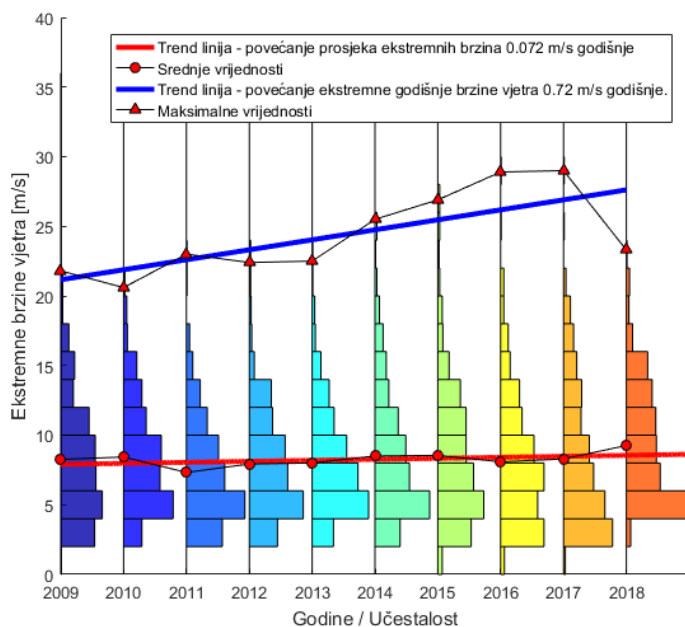
Grafički prikaz 144. Karta osnovne brzine vjetra prema Eurokodu

³⁶² HRN EN 1991-1-1 Eurokod1: Djelovanja na konstrukcije

Prema navedenoj normi i pripadajućoj karti osnovnih brzina vjetra za Split je mjerodavna osnovna brzina vjetra od 30 m/s.

Grafički prikaz 145. Trend porasta maksimalnih desetominutnih brzina vjetra za razmatrano razdoblje (2009.-18.)

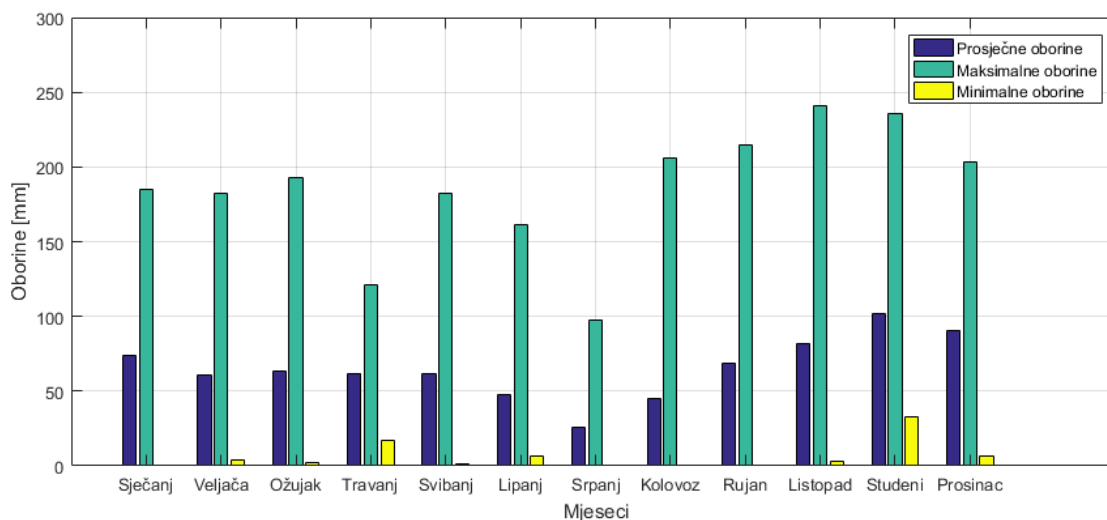
Na slici 31. prikazani su histogrami ekstremnih brzina vjetra prema dostavljenim podacima. Podaci su grupirani prema godinama kako bi se analizirali godišnji trendovi. Težište svakog od prikazanih histograma predstavlja očekivanu ekstremnu vrijednost vjetra. Prema gibanjima očekivanih ekstremnih vrijednosti prikazan je porast u iznosu od 0.072 m/s godišnje. Pored značajnog porasta očekivane ekstremne vrijednosti, može se uočiti trend najvećih ekstremnih godišnjih brzina vjetra (krajevi distribucije ekstremnih brzina) u iznosu od 0.72 m/s godišnje. Ovi podaci su u skladu s događajima iz ove godine, kada je 23.2. zabilježena najveća brzina vjetra u Splitu koja je u udarima iznosila 48.9 m/s. Bura koja se tada odvijala, prouzročila je značajnu materijalnu štetu (primjer Grafički prikaz 146).

Grafički prikaz 146. Primjer štete uslijed djelovanja ekstremne bure (veljača 2019.)

Prema Atlasu klime Hrvatske, klimatske normale oborina za Split prikazane su na Grafički prikaz 147.

Grafički prikaz 147. Klimatske normale oborina za Split po mjesecima za tridesetogodišnji period 1971.-2000. (Klimatski atlas Hrvatske³⁶³)

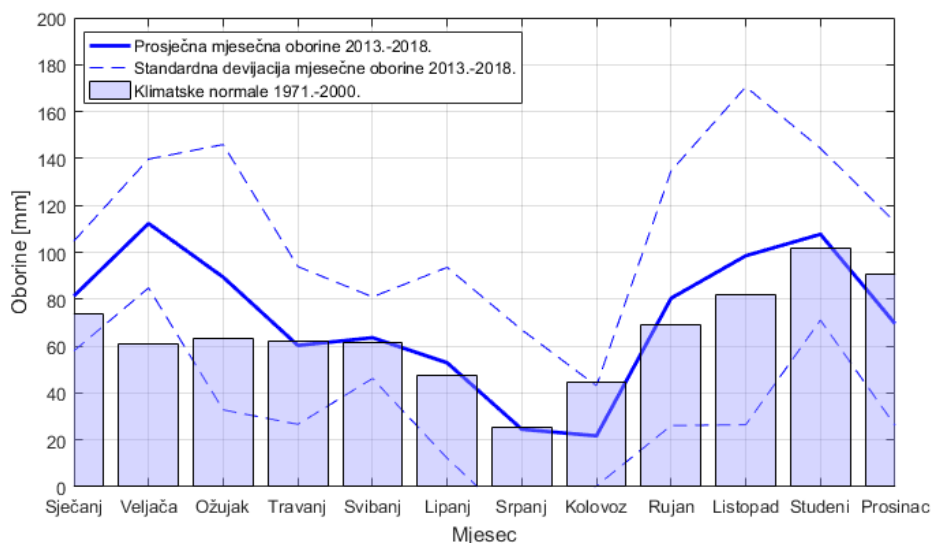

Analizom dostavljenih podataka srednjih mjesečnih količina oborina za 2013.-18. nije zamijećeno značajnije odstupanje od klimatskih normala definiranih klimatskim atlasom. To je u skladu s

³⁶³ Klimatski atlas Hrvatske, Državni hidrometeorološki zavod, https://meteo.hr/proizvodi.php?section=publikacije¶m=publikacije_publicacije_dhmz&el=atlas (pristupljeno 04. studenog 2019.).

očekivanjima regionalnog klimatskog modela kojeg koristi Državni hidrometeorološki zavod ^{364 365} (Grafički prikaz 149 i Grafički prikaz 150).

Grafički prikaz 148. Usporedba trendova oborina za dostavljeno razdoblje od 2009.-18. s klimatskim normalama temperature definiranim Klimatskim atlasom

Prema predviđanjima navedenog regionalnog klimatskog modela, promjene količine oborina u bližoj budućnosti (2011.-40.) su vrlo male i ograničene samo na manja područja te variraju u predznaku ovisno o sezoni. Najveća promjena oborina, prema najgorem scenariju, može se očekivati na Jadranu u jesen kada regionalni klimatski model upućuje na smanjenje oborine s maksimalnom vrijednošću od približno 45 - 50 mm/dan na južnom dijelu Jadrana (Grafički prikaz 149). Međutim, ovo smanjenje jesenske količine oborine nije statistički značajno s obzirom na uobičajene vrijednosti za jesen.

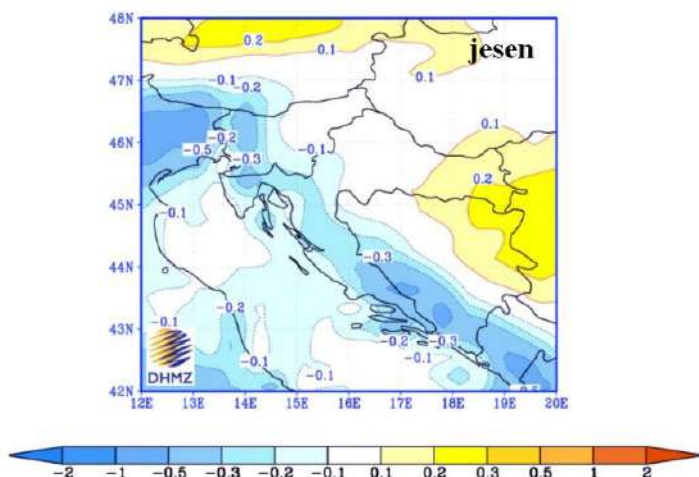
Grafički prikaz 149. Procjena promjena oborina u Hrvatskoj (u mm/dan) za razdoblje 2011-2040 za jesen^{366 367}

³⁶⁴ Roeckner E., Bäuml G., Bonaventura L., Brokopf R., Esch M., Giorgetta M., Hagemann S., Kirchner I., Kornblueh L., Manzini E., Rhodin A., Schlese U., Schulzweida U., Tompkins A. 2003: The atmospheric general circulation model ECHAM5. Part I: model description. Max-Planck Institute for Meteorology Rep. 349, Hamburg, 127 str.

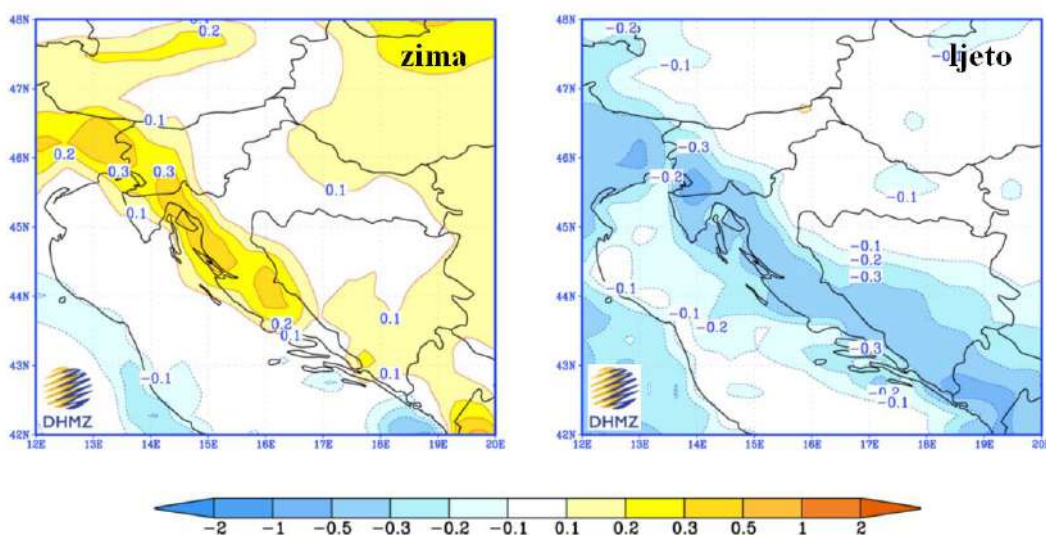
³⁶⁵ Branković, Č.; Patarčić, M.; Güttler, I.; Srnc, L. 2012: Near-future climate change over Europe with focus on Croatia in an ensemble of regional climate model simulations. Climate Research, 52, 227-251.

³⁶⁶ Roeckner E., Bäuml G., Bonaventura L., Brokopf R., Esch M., Giorgetta M., Hagemann S., Kirchner I., Kornblueh L., Manzini E., Rhodin A., Schlese U., Schulzweida U., Tompkins A. 2003: The atmospheric general circulation model ECHAM5. Part I: model description. Max-Planck Institute for Meteorology Rep. 349, Hamburg, 127 str.

³⁶⁷ Branković, Č.; Patarčić, M.; Güttler, I.; Srnc, L. 2012: Near-future climate change over Europe with focus on Croatia in an ensemble of regional climate model simulations. Climate Research, 52, 227-251.

Grafički prikaz 150. Procjena promjena oborina u Hrvatskoj (u mm/dan) za razdoblje 2041-2070 za zima-ljeto ^{368 369}

U drugom razdoblju buduće klime (2041.-70.) promjene oborina u Hrvatskoj su nešto jače izražene. Tako se ljeti u gorskoj Hrvatskoj te u obalnom području očekuje smanjenje oborina. Smanjenja dosižu vrijednost od 45 - 50 mm/dan i statistički su značajna s obzirom na karakteristične vrijednosti za ljetno. Zimi se može očekivati povećanje oborine u sjeverozapadnoj Hrvatskoj te na Jadranu, međutim to povećanje nije statistički značajno.

Za područje Splita neuobičajena je pojava snijega. Prema klimatskom atlasu, za razdoblje od 1971.-2000. očekivani godišnji broj dana s visinom snijega na tlu većim od 1 cm je 0.4 dana te za visinu veću od 10 cm 0.1 dan. Prema istom setu podataka, maksimalna visina snijega iznosila je 21 cm. Ta visina premašena je 4. veljače 2012. kada je u Splitu visina snijega iznosila 25 cm (Grafički prikaz 151).

³⁶⁸ Roeckner E., Bäuml G., Bonaventura L., Brokopf R., Esch M., Giorgetta M., Hagemann S., Kirchner I., Kornblüeh L., Manzini E., Rhodin A., Schlese U., Schulzweida U., Tompkins A. 2003: The atmospheric general circulation model ECHAM5. Part I: model description. Max-Planck Institute for Meteorology Rep. 349, Hamburg, 127 str.

³⁶⁹ Branković, Č.; Patarčić, M.; Güttler, I.; Srnec, L. 2012: Near-future climate change over Europe with focus on Croatia in an ensemble of regional climate model simulations. *Climate Research*, 52, 227-251.

Grafički prikaz 151. Ekstremna oborina – snijeg u Splitu 2012.³⁷⁰

Zaključno, prirodni i klimatski rizici, odnosno opasnosti od ekstremnih meteoroloških pojava (izuzevši potrese) su međusobno isprepleteni, te kao takvi trebaju biti analizirani i uzeti u obzir prilikom donošenja odluka u planiranju korištenja prostora grada Splita pa i šire. Navedeni problemi zahtijevaju holistički i integralni pristup, s aktivnim uključivanjem zajednice prilikom izrade planova i mogućnosti korištenja primjera dobre prakse, uz važnu napomenu kako je potrebno uzeti u obzir specifičnosti lokacije (topografija, lokalna klimatološka obilježja, ali i socijalno-ekonomske i političke prilike)³⁷¹.

³⁷⁰ <https://slobodnadalmacija.hr/dalmacija/split/clanak/id/466855/prije-tocno-pet-godina-bio-je-jedan-od-najlaih-dana-u-splitu-prisjetite-se-kako-je-to-bilo-2012> (pristupljeno 04. studenog 2019.).

³⁷¹ Filho W. L., et al. (2019). Assessing the impacts of climate change in cities and their adaptive capacity: Towards transformative approaches to climate change adaptation and poverty reduction in urban areas in a set of developing countries, *Science of the Total Environment* 692, 1175-1190.

3.1.10. Brownfield područja

3.1.10.1. Uvod

„Brownfield“ područja su napuštene ili nekoristene nekretnine koje su slobodne za prenamjenu i ponovnu upotrebu, a uključuju građevinske objekte, zemljište te infrastrukturu. Na području grada Splita identificirano je dvanaest područja koja pripadaju „brownfield“ kategorijama prostora. Konkretno, postojeće stanje je analizirano za područja: TTTS - Trgovačko transportni terminal Split, klif Orišac, kamenolom Perun, Sjeverna luka, Kopilica i „Adriacolor“ Kopilica, zgrada Dalmacijavina, žnjanski plato, hotel Zagreb, vojno područje Dračevac, Dom mladih, stari "Hajdukov plac" (Plinara) te Karepovac. Ovi vrijedni prostorni resursi zauzimaju značajne površine koje su u velikoj mjeri i dobro infrastrukturno opremljene. Geografski položaj ograničava teritorijalno širenje grada, čime prostorne rezerve koje postoje u „brownfield“ područjima postaju još važnije. Dodatno, izgrađena ostavština „brownfield“ područja ima potencijal valorizacije kao graditeljska, tehnička i povijesno-kulturna baština. Uz pretpostavku stručno provedene prenamjene i rekonstrukcije, ova baština može kao nova vrijednost biti integrirana u gradski prostor te kulturni identitet. Uz nekadašnje vojne ili industrijske prostore, ovom analizom su obuhvaćena i neka područja posebne kategorije napuštenih, zapuštenih i nedovršenih područja odnosno područja bez adekvatne namjene. Poseban izazov pri izradi analize predstavlja nedostupnost podataka, na osnovu kojih bi se stanje moglo održivo i kontrolirano mijenjati.

3.1.10.2. Podaci o analiziranim „brownfield“ područjima

U nastavku su prikazani pribavljeni podatci o analiziranim „brownfield“ područjima, strukturirani prema sljedećim temama: lokacija, površina i vrsta područja, vlasništvo, namjena, stanje i preporuke te eventualna posebna regulativa i već izrađena dokumentacija. Za svako područje je izrađen i prikaz lokacije i katastarskih čestica u obuhvatu, kao snimka zaslona iz geoinformacijskog sustava (GIS portala) Grada Splita. Iznimno, isto nije napravljano za lokaciju Žnjanski plato koja nije usklađena sa zemljišno-knjižnim izvatkom.

3.1.10.2.1. TTTS - Trgovačko transportni terminal Split

Grafički prikaz 152. Prikaz lokacije i katastarskih čestica u obuhvatu Trgovačko transportni terminal Split, Izvor: GIS portal Grada Splita

1) lokacija: istočni dio grada, položeno na granici mjesnog odbora (MO) Kamen i MO Žrnovnica, broj katastarskih čestica unutar obuhvata: područje obuhvaća približno 160 katastarskih čestica u vlasništvu privatnih osoba (pravnih i fizičkih) te Grada Splita

2) vrsta: pretežito poslovno-trgovački sadržaj

3) površina: 92 ha,

pristupna infrastruktura: kolnikom – Ulicom 4. gardijske brigade od križanja za Stobreč

postojeća izgradnja: veletržnica, skladišta, poslovne građevine, hotel, restoran, objekti koji su izgrađeni su niže katnosti, područje se tretira kao djelomično izgrađeno

interna infrastruktura: područjem se cirkulira isključivo internim kolnikom koji je nastavak Ulice 4. gardijske brigade

4) stanje: trenutni plan je područje potpuno zadržati u postojećem stanju te obnoviti i modernizirati infrastrukturu (potpuno zadržavanje s obnovom)

5) vlasništvo: Grad Split, privatno

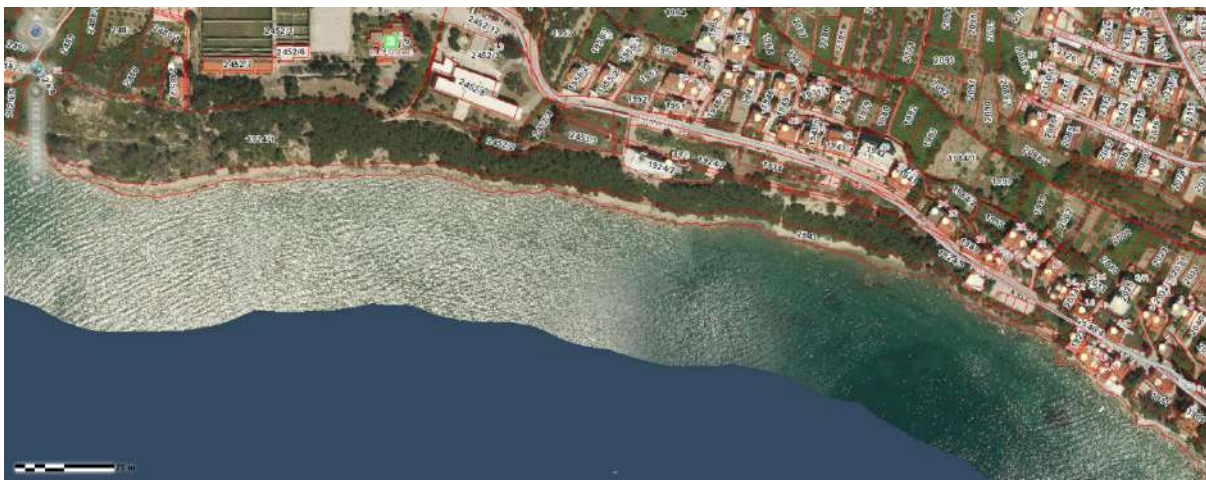
6) namjena: zadržati područje u prvobitnoj namjeni, a u planu je i daljnje proširenje postojećih kapaciteta na predmetnoj lokaciji

7) posebna regulativa: Prostorni plan uređenja (PPU) i Generalni urbanistički plan (GUP) Grada Splita

8) dokumentacija: U ovom trenutku ne postoji izrađena studijska i/ili projektno-tehnička dokumentacija za predmetno područje, a značajan problem predstavlja i sudski postupak između Grada Splita i nekolicine privatnih osoba čiji je predmet reguliranje imovinsko-pravnih odnosa na pristupnim kolnicima i prometnicama.

3.1.10.2.2. Klif Orišac

Grafički prikaz 153. Prikaz lokacije i katastarskih čestica u obuhvatu Klif Orišac, Izvor: GIS portal Grada Splita

1) lokacija: između područja „Duilovo“ i Stobreča, položeno na granici gradskog kotara (GK) Žnjan i MO Stobreč,

broj katastarskih čestica unutar obuhvata: osnovno i okolno područje zaštićenog klifa Orišac (Z5- zaštitno i pejzažno zelenilo, Generalni urbanistički plan Splita, Sl.gl. Grada Splita br. 1/06 , 15/07, 3/08, 3/12, 32/13, 52/13, 41/14, 55/14-pročišćeni tekst) obuhvaća nekoliko katastarskih čestica:

kat.čest. 13948/1 (neizgrađeno zemljište), površine 16320 m² u vlasništvu Grada Splita

kat. čest. 13949 (klif Orišac) KO Split, površine 30680 m² u vlasništvu Grada Splita

kat. čest. 1924/5 (šuma) KO Stobreč, površine 16600 m² u vlasništvu Grada Splita

kat. čest. 2543 (obala) KO Stobreč, površine 18231 m² u vlasništvu Grada Splita

kat čest. 1924/1 (šuma, kamenjar) KO Stobreč, površine 25305 m² u vlasništvu Grada Splita

Područje obuhvaća i još cca 15 katastarskih čestica, u vlasništvu Grada Splita, Republike Hrvatske i nekolicine privatnih osoba, a iste se nalaze u drugom i trećem redu udaljenosti od obale.

2) vrsta: zaštićeni klif (osnovna čestica) te šuma, obala i neizgrađeno zemljište (okolne čestice)

3) površina: uža obuhvat 10,5 ha, šira obuhvat 24 ha,

pristupna infrastruktura: kolnikom – Ulicom Put Orišca

postojeća izgradnja: obiteljske kuće

interna infrastruktura: ne postoji

4) stanje: Nakon usvojenog prijedloga za utvrđivanje granice pomorskog dobra, planira se pristupiti izradi Idejnog projekta za sanaciju klifa Orišac.

5) vlasništvo: Grad Split, Republika Hrvatska, privatno (manji dio)

6) namjena: zadržati područje u prvobitnoj namjeni (radi se o zaštićenom prirodnom području)

7) posebna regulativa: PPUGS i GUP Grada Splita, zaštićeni krajolik, pomorsko dobro,

8) dokumentacija: Za potrebe izrade Idejnog projekta za sanaciju klifa na lokalitetu Orišac, na dijelu k.o. Split, predio između Duilova i k.o. Stobreč izrađena je Posebna geodetska podloga radi utvrđivanja granice pomorskog dobra. Povjerenstvo za granice pomorskog dobra za Splitsko-dalmatinsku županiju utvrdilo je Prijedlog granice pomorskog dobra, koji je Upravni odjel za pomorstvo i turizam Splitsko-dalmatinske županije 2013. godine prosljedio Vladi na usvajanje.

3.1.10.2.3. Kamenolom Perun

Grafički prikaz 154. Prikaz lokacije i katastarskih čestica u obuhvatu Kamenolom Perun, Izvor: GIS portal Grada Splita

1) lokacija: istočni dio grada, položeno na području MO Žrnovnica,

broj katastarskih čestica unutar obuhvata: područje se nalazi unutar jedne velike katastarske čestice u vlasništvu Republike Hrvatske

2) vrsta: eksploatirani kamenolom

3) površina: 4,25 ha,

pristupna infrastruktura: kolnikom – Perunovom ulicom kroz Žrnovnicu

postojeća izgradnja: zapušteni objekti koji su bili u funkciji rada kamenoloma, a odnedavno je na području kamenoloma realiziran i tematski park za rekreativno i terensko jahanje konja

interna infrastruktura: područjem se cirkulira isključivo internim kolnim i šljunčanim putevima koji su u prošlosti bili u funkciji rada kamenoloma

4) stanje: uklanjanje trošnih objekata koji su bili u funkciji kamenoloma i revitalizacija prostora u skladu sa prostorno planskom dokumentacijom

5) vlasništvo: Republika Hrvatska

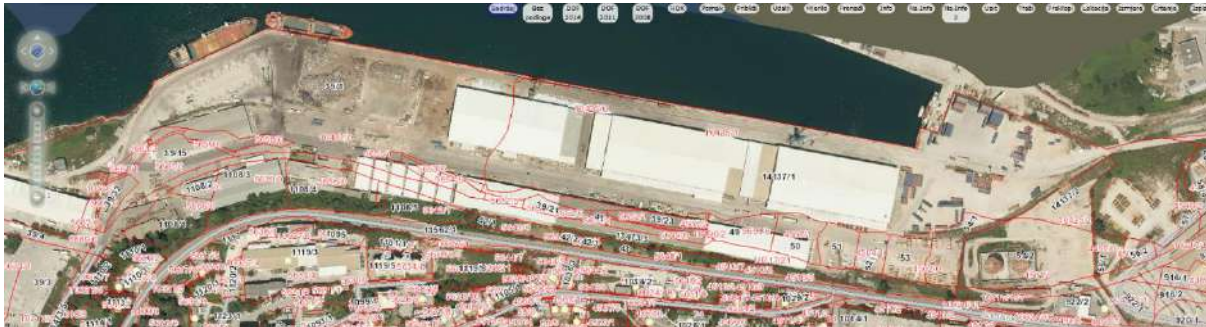
6) namjena: revitalizacija područja u skladu sa prostorno planskom dokumentacijom koja u ovom trenutku predviđa područje poslovne ili rekreacijske i javne namjene

7) posebna regulativa: PPUGS

8) dokumentacija: U ovom trenutku ne postoji izrađena studijska i/ili projektno-tehnička dokumentacija za cjelovitu revitalizaciju predmetnog područja.

3.1.10.2.4. Sjeverna Luka (luka međunarodnog značenja)

Grafički prikaz 155. Prikaz lokacije i katastarskih čestica u obuhvatu Sjeverna Luke, Izvor: GIS portal Grada Splita

1) lokacija: Sjeverna luka Grada Splita

broj katastarskih čestica unutar obuhvata: područje obuhvaća cca 120 katastarskih čestica vlasništvu privatnih osoba (pravnih i fizičkih) te Grada Splita i Republike Hrvatske

2) vrsta: luka primarno teretnog prometa

3) površina: 33 ha,

pristupna infrastruktura: kolnikom – Ulica Stinice, Ulica Kopilica i Ulica Put Sjeverne Luke

postojeća izgradnja: izgrađena luka, skladišni prostori, proizvodni prostori (mala brodogradnja i održavanje brodova) te poslovni objekti koji su u funkciji rada luke,

interna infrastruktura: infrastrukturno lučko područje međunarodno značaja kojim se cirkulira internim kolnim Ulice Put Sjeverne Luke

4) stanje: potpuno zadržavanje s obnovom/bez obnove

5) vlasništvo: Republika Hrvatska, Grad Split, privatno

6) namjena: zadržavanje područja u prvobitnoj namjeni uz potrebne rekonstrukcije objekata i prostora

7) posebna regulativa: PBUGS i GUP Grada Splita; koncesijski ugovoru o obavljanju lučkih djelatnosti u Vranjičko-solinskom bazenu

8) dokumentacija: U ovom trenutku ne postoji izrađena studijska i/ili projektno-tehnička dokumentacija za cjelovitu revitalizaciju predmetnog područja.

Tvrtka Luka d.d. je aktivno sudjelovala u radu fokus grupe o čemu se dodatni podatci daju u nastavku. Godine 1947. godine započeta gradnja teretne luke koja zamjenjuje teretnu luku koja se nalazila na području današnje trajektne luke. Prije izgradnje lučke infrastrukture, površina je u naravi bila priobalno-močvarno područje. Vlasnici sadašnje Luka d.d. (imena su mijenjana kroz povijest) su primarno bili država te u manjem postotku grad Split koji je to i danas u iznosu nešto manjem od 10%. Od 2002. godine tvrtka je dioničko društvo, a trenutni većinski vlasnik upravljačkog paketa dionica (oko 90%) je tvrtka Marine Consulting & Insurance d.o.o.

Kao moguće potencijale obnove područja Luka d.d. prepoznaje izgradnju naftnog terminala na postojećoj površini luke te relociranje postojećeg kontejnerskog terminala na područje „Adriacolor“ Kopilica u sklopu projekta Lučke uprave Split za relokaciju i proširenje trajektne luke na područje Stinica. Kao alternativno rješenje Luka d.d. predlaže premještanje RO-RO terminala i izdavanje istog od postojećeg kontejnerskog terminala i smještanje na područje „Adriacolor“ Kopilica.

S obzirom da je cjelokupna površina od cca. 198.000 m² pomorsko dobro u vlasništvu Republike Hrvatske te da Luka d.d. ima koncesijsko pravo za obavljanje registriranih djelatnosti do 2035. godine, kao primarna ograničenja u procesu obnove/prenamjene Luka d.d. prepoznaje ekonomsku opravdanost

investicije u usporedbi s trajanjem koncesije, složene birokratske postupke, proširenje obima djelatnosti u odnosu na promjene svjetskih trendova unutar industije.

3.1.10.2.5. Kopilica i „Adriacolor“ Kopilica

Grafički prikaz 156 Prikaz lokacije i katastarskih čestica u obuhvatu Kopilica, Izvor: GIS portal Grada Splita

Grafički prikaz 157 Prikaz lokacije i katastarskih čestica u obuhvatu „Adriacolor“ Kopilica, Izvor: GIS portal Grada Splita

1) lokacija: područje Kopilica

broj katastarskih čestica unutar obuhvata: područje obuhvaća cca 560 katastarskih čestica vlasništvu privatnih osoba (pravnih i fizičkih) te Grada Splita i Republike Hrvatske (Hrvatske Željeznice, Lučka uprava..)

2) vrsta: infrastruktura

3) površina: 56 ha,

pristupna infrastruktura: kolnikom – Ulica Stinice, Ulica Kopilica i Hercegovačka ulica

postojeća izgradnja: poslovni objekti, skladišta, prometna infrastruktura (prometni i teretni željeznički kolodvor) i u manjem dijelu stambeni objekti na samom rubu područja

interna infrastruktura: područjem se cirkulira internim kolnim ulicama - Ulicom Stinice, Ulicom Kopilica i Hercegovačkom ulicom

4) stanje: djelomično zadržavanje s obnovom/bez obnove

5) vlasništvo: Republika hrvatska, Grad Split, privatno

6) namjena: područje se planira prenamijeniti u planskoj dokumentaciji za što su potrebne izmjene PPUGS-a i GUP-a Grada Splita (uz izradu i usvajanje Urbanističkog plana uređenja (UPU-a) područja sukladno GUP-u). Planiranim izmjenama područje bi obuhvatilo zone poslovne namjene i mješovite namjene koje bi predviđale poslovne i obrazovne centre, prostore za stanovanje, novu trajektnu luku za Ro-Ro brodove i ostalo.

7) posebna regulativa: PPUGS i GUP Grada Splita, Masterplan studija projekta „Urbana regeneracije Splita – Razvoj Kopilice i Istočne obale“ (po usvajanju od strane Gradskog vijeća)

8) dokumentacija: U ovom trenutku pred finalizacijom je Masterplan studija projekta „Urbana regeneracija Splita – Razvoj Kopilice i Istočne obale“ koju izrađuje austrijska konzultantska kuća „IC consultants“. Ključni dionici projekta su Grad Split, Lučka uprava Split, HŽ Infrastruktura, Hrvatske ceste, Ministarstvo državne imovine, Split parkinga, Prometa, Sveučilište u Splitu, Plovput, vlasnici nekretnina na predmetnim obuhvatima, kao i zainteresirana javnost. Masterplan studija će dati modele i načine ukupne revitalizacije i reurbanizacije dvaju značajnih prostornih resursa Grada Splita, a po svojoj finalizaciji biti će predana na uvid i konačno usvajanje Gradskom vijeću Grada Splita, nakon čega bi se temeljem upravo Masterplan studije trebalo krenuti u izmjene prostorno-planske dokumentacije u skladu sa studijom i prijedlozima iz nje.

U prilogu je priložena draft verzija budućeg potencijalnog korištenja i namjene prostora Kopilice i Istočne obale Grada Splita, koja je bila prezentirana na javnoj raspravi u sklopu Showrooma Masterplana u ožujku i travnju ove godine. Masterplan-studija za područje Istočne obale i Kopilicu dovršena je u lipnju 2020. godine.

Zgrada Dalmacijavino

Grafički prikaz 158 Prikaz lokacije i katastarskih čestica u obuhvatu Zgrada Dalmacijavino, Izvor: GIS portal Grada Splita

1) lokacija: Istočna obala Grada Splita (trajektna luka)

broj katastarskih čestica unutar obuhvata: objekt se sastoji od katastarske čestice zgrade i pripadajuće katastarske čestice magazina:

kat. čest. 9553, sud. čest. zgr. 2775/1 (zgrada), KO Split površine 1909 m²

kat. čest. 9552, sud. čest. zgr. 1567/2 (magazin) KO Split, površine 1730 m²

2) vrsta: poslovno – proizvodni objekt

3) površina: cca 3600 m²,

pristupna infrastruktura: kolnikom – Obala kneza Domagoja; trajektna luka i pristanište za kruzere, željeznički i autobusni kolodvor u neposrednoj blizini objekta

postojeća izgradnja: zapušteni i devastirani proizvodno-poslovni objekt

interna infrastruktura: parkiralište za potrebe objekta koje se trenutno ne koristi

4) stanje: potpuno zadržavanje s obnovom

5) vlasništvo: Republika Hrvatska - Pomorsko dobro (trenutno pod upravljanjem Lučke uprave Split)

6) namjena: područje unutar kojeg je položen objekt se planira prenamijeniti u planskoj dokumentaciji za što su potrebne izmjene GUP-a Grada Splita (uz izradu i usvajanje UPU-a područja sukladno GUP-u).

7) posebna regulativa: Pomorsko dobro (Zakon o pomorskom dobru i morskim lukama), PPUGS i GUP Grada Splita, Masterplan studija projekta „Urbana regeneracija Splita – Razvoj Kopilice i Istočne obale“ (po usvajanju od strane GV-a), Zaštićena kulturno-povijesna cjelina-Zona B, Pojedinačno zaštićeno kulturno dobro P- 4947 (k.č. 9553, 9552, 9564/9; u zemljišnim knjigama označeno kao: č.zgr. 2775/1, č.zgr.1567/2, čest.zem. 9780/3), zgrada Dalmacijavina zavedena je u Registar kulturnih dobara Republike hrvatske ko nepokretnon kulturno dobro pod registarskim brojem Z-7005.

8) dokumentacija: Masterplan studija projekta „Urbana regeneracija Splita – Razvoj Kopilice i Istočne obale“ koju izrađuje austrijska konzultantska kuća „IC consultants“. Ključni dionici projekta su Grad Split, Lučka uprava Split, HŽ Infrastruktura, Hrvatske ceste, Ministarstvo državne imovine, Split parkinga, Prometa, Sveučilište u Splitu, Plovput, vlasnici nekretnina na predmetnim obuhvatima, kao i zainteresirana javnost. Masterplan studija nudi modele i načine ukupne revitalizacije i reurbanizacije dvaju značajnih prostornih resursa Grada Splita, a po svojoj finalizaciji biti će predana na uvid i konačno usvajanje Gradskom vijeću Grada Splita, nakon čega bi se temeljem upravo Masterplan studije trebalo krenuti u izmjene prostorno planske dokumentacije u skladu sa studijom i prijedlozima iz nje.

U prilogu je priložena draft verzija budućeg potencijalnog korištenja i namjene prostora Kopilice i Istočne obale Grada Splita, koja je bila prezentirana na javnoj raspravi u sklopu Showrooma Masterplana u ožujku i travnju ove godine. Masterplan-studija za područje Istočne obale i Kopilicu dovršena je u lipnju 2020. godine.

Po usvajanju novog GUP-a Grada Splita, biti će potrebno izraditi i usvojiti planove nižeg reda (UPU) za ova dva značajna prostorna resursa Grada Splita.

3.1.10.2.6. Žnjanski plato

*Za sve navedene lokacije priložena je snimka zaslona iz GIS sustava, osim za lokaciju Žnjanski plato jer nije usklađeno sa zemljišno knjižnim izvatkom.

1) lokacija: Žnjan (GK Žnjan - Pazdigrad)

broj katastarskih čestica unutar obuhvata: područje se sastoji tri katastarske čestice i to:

sud. čest. zem. 10402/1, KO Split površine 12 m²

sud. čest. zem. 10402/38, KO Split, površine 473 m²

sud. čest. zem. 10402/51, KO Split, površine 224440 m²

2) vrsta: rekreacija i kupalište

3) površina: cca 225.000 m²,

pristupna infrastruktura: kolnikom – ulica Šetalište Ivana Pavla II, ulica Put Žnjana

postojeća izgradnja: modularni i privremeni ugostiteljski objekti

interna infrastruktura: ne postoji

4) stanje: uklanjanje trenutnih modularnih objekata i revitalizacija područja u skladu sa prostorno planskom dokumentacijom (Detaljnim planom uređenja (DPU-om) priobalnog područja Trstenik – Radoševac)

5) vlasništvo: Republika Hrvatska - Pomorsko dobro

6) namjena: zadržavanje područja u prvobitnoj namjeni predviđenoj usvojenim DPU-om priobalnog područja Trstenik - Radoševac

7) posebna regulativa: Pomorsko dobro (Zakon o pomorskom dobru i morskim lukama), PPUGS i GUP Grada Splita, - DPU priobalnog područja Trstenik - Radoševac

8) dokumentacija: U prosincu 2018. godine usvojen je DPU priobalnog područja Trstenik – Radoševac koji detaljno definira namjenu područja žnjanskog platoa, predviđeno uređenje, gradnju i faznost revitalizacije područja. Proveden je postupak javne nabave za izradu Idejnog, Glavnog i Izvedbenog projekta. Radovi uređenja na području od uvale Trstenik do crkvice Gospe od Žnjana izvoditi će se u fazama, u skladu s projektno-tehničkom dokumentacijom.

U nastavku je link na web stranicu na kojoj se nalazi cjelovita dokumentacija usvojenog DPU-a priobalnog područja Trstenik – Radoševac: <http://www.split.hr/Default.aspx?art=1954>.

3.1.10.2.7. Hotel Zagreb

Grafički prikaz 159. Prikaz lokacije i katastarskih čestica u obuhvatu Hotel Zagreb, Izvor: GIS portal Grada Splita

1) lokacija: Duilovo (broj katastarskih čestica unutar obuhvata: 3 katastarske čestice)

10260/25 – Svi objekti koji se nalaze na ovoj katastarskoj čestici u vlasništvu su Republike Hrvatske; Površina: 46 313 m²

10260/24 - Svi objekti koji se nalaze na ovoj katastarskoj čestici u vlasništvu su Republike Hrvatske; Površina: 13 699 m²

10260/1 – Republika Hrvatska je vlasnik dijela na kojem se nalazi apartmansko naselje; Površina: 8 083 m²

2) vrsta: hotel

3) površina: cca 5062 m²,

pristupna infrastruktura: kolnikom – cesta put Duilova

postojeća izgradnja: zapušteni vojni objekt, hotel, koji se u ovom trenutku koristi u samo malom obimu kapaciteta, dok je preostali dio izvan uporabe i ne koristi se

interna infrastruktura: parkiralište za potrebe hotela, park, sportski sadržaji..

4) stanje: potpuno zadržavanje s obnovom

5) vlasništvo: Republika Hrvatska – trenutno pod upravljanjem Ministarstva državne imovine

6) namjena: područje se namjerava zadržati u prvobitnoj namjeni s planom proširenja kapaciteta na predmetnoj lokaciji.

7) posebna regulativa: PPUGS i GUP Grada Splita

8) dokumentacija: U ovom trenutku ne postoji izrađena studijska i/ili projektno-tehnička dokumentacija za cjelovitu revitalizaciju predmetnog područja. Pred finalizacijom je ideja da se hotel i područje oko hotela ponudi u dugogodišnju koncesiju od strane Ministarstva državne imovine, a navedeno bi se trebalo realizirati uskoro.

3.1.10.2.8. Vojno područje Dračevac

Grafički prikaz 160. Prikaz lokacije i katastarskih čestica u obuhvatu Vojno područje Dračevac, Izvor: GIS portal Grada Splita

1) lokacija: Dračevac

broj katastarskih čestica unutar obuhvata: područje obuhvaća cca 105 katastarskih čestica vlasništvu privatnih fizičkih osoba te Grada Splita i Splitsko-dalmatinske nadbiskupije

2) vrsta: Nekadašnji vojni objekti i pripadajuća infrastruktura

3) površina: cca 14 ha,

pristupna infrastruktura: kolnikom – brza cesta Solin - Klis

postojeća izgradnja: zapušteni vojni objekti, koji su dijelom u uporabi za potrebe Općinskog suda u Splitu, crkvice, hangari i skladišta, te parkirališta koja su bila u upotrebi bivše vojne infrastrukture.

interna infrastruktura: parkirališta, interne ceste i putevi – ulica Dračevac, ulica Bilice 2

4) stanje: djelomično zadržavanje objekata s obnovom i nadogradnjom sukladno usvojenom DPU-u radne zone Dračevac

5) vlasništvo: Grad Split, Splitsko-dalmatinska nadbiskupija i manjim dijelom fizičke osobe

6) namjena: obnova, revitalizacija i reurbanizacija područja sukladno namjeni predviđenoj usvojenim DPU-om radne zone Dračevac

7) posebna regulativa: PPUGS i GUP Grada Splita, - DPU radne zone Dračevac

8) dokumentacija: U prosincu 2018. godine usvojen je DPU radne zone Dračevac koji detaljno definira namjenu područja bivše vojarne Dračevac i temeljem kojeg je predviđeno uređenje, izgradnja i faznost revitalizacije područja. Projekt izgradnje Centralne zgrade Tehnološkog parka Split – Dračevac (I. faza parka) je u fazi izrade projektne tehničke dokumentacije (Studija izvodljivosti te Idejni, Glavni i Izvedbeni projekt), te se očekuje da bi trebao biti prijavljen na Poziv za dodjelu bespovratnih sredstava predviđen kroz ITU mehanizam Urbane aglomeracije grada Splita. Paralelno s time, pokrenut je i postupak pripreme nabave za projektiranje Prometnog centra, čija bi realizacija trebala krenuti kroz dvije-tri godine. Također, sukladno DPU-u dio područja je namijenjen i za izgradnju i realizaciju pastoralnog centra u realizaciji Splitsko-dalmatinske nadbiskupije.

U nastavku link na web stranicu na kojoj se nalazi cjelovita dokumentacija usvojenog DPU-a radne zone
Dračevac: <http://www.split.hr/Default.aspx?art=1955>

3.1.10.2.9. Dom mladih

Grafički prikaz 161. Prikaz lokacije i katastarskih čestica u obuhvatu Dom mladih, Izvor: GIS portal Grada Splita

1) lokacija: Split, GK Bol

broj katastarskih čestica unutar obuhvata: objekt se sastoji od katastarske čestice zgrade Doma mladih, oznake kat. čest. 6042/1, sud. čest. zem. 6517/1, KO Split ukupne površine 2907 m², te od katastarske čestice trga ispred Doma mladih oznake kat. čest. 6042/7, sud. čest. zem. 6512/32 ukupne površine 1240 m²

2) vrsta: građevina javno – kulturne namjene

3) površina: cca bruto površina 10.400 m²,

pristupna infrastruktura: kolnikom – Ulicom Mažuranićevo šetalište i Ulicom Slobode, te Savskom ulicom postojeća izgradnja: Djelomično dovršena građevina javno - kulturne namjene čija je gradnja stala 80-tih, no iako nedovršena, s obzirom na velike potrebe za takvim prostornim resursom neprestano se koristi za kulturne programe. Postala je prepoznato mjesto neovisne kulture i kulture mladih / za mlade u Splitu i širem okruženju.

interna infrastruktura: parkiralište, trg, gradske prometnice

4) stanje: potpuno zadržavanje s obnovom

5) vlasništvo: Grad Split

6) namjena: područje se namjerava zadržati u prvobitnoj namjeni s planom potpune aktivacije i iskorištenja punih kapaciteta

7) posebna regulativa: PPUGS i GUP Grada Splita

8) dokumentacija: Postoji dokumentacija za nastavak uređenja objekta do finalne realizacije, a u ovom trenutku je u provedbi projekt „Gradimo Dom zajedno“ za koji je Ministarstvo kulture, preko Europskog socijalnog fonda, nedavno odobrilo 2.498.314 kuna prema natječaju „Kultura u centru - potpora razvoju javno-civilnog partnerstva u kulturi“. Nositelj projekta je Platforma Doma mladih, a partneri na projektu

su Grad Split, Multimedijalni kulturni centar, CEDRA Split, Koalicija udruga mladih i Festival mediteranskog filma Splita, uz potporu Razvojne agencije Splitsko-dalmatinske županije. Projektom će se urediti dio prostorija objekta, a izraditi će se i plan održivosti i dugoročnog upravljanja, kao i rebrandiranje Doma mladih.

3.1.10.2.10. Stari "Hajdukov plac" (Plinara)

Grafički prikaz 162. Prikaz lokacije i katastarskih čestica u obuhvatu Stari „Hajdukov plac“ (Plinara), Izvor: GIS portal Grada Splita

1) lokacija: Split, GK Varoš

broj katastarskih čestica unutar obuhvata: područje se četiri katastarske čestice i to:

sud. čest. zem. 7246/1 (igralište, bočalište) KO Split površine 21353 m²

sud. čest. zem. 7246/2 (zgrada), KO Split, površine 42 m²

sud. čest. zem. 7246/3 (zgrada), KO Split, površine 22 m²

sud. čest. zem. 7247/2 (poslovna zgrada) KO Split, površine 320 m²

2) vrsta: sportsko igralište s pripadajućim objektima

3) površina: cca bruto površina 22.000 m²,

pristupna infrastruktura: kolnikom – Gundulićevom ulicom i Zrinsko-Frankopanskom ulicom

postojeća izgradnja: sportsko (nogometno) igralište s pripadajućim objektima.

interna infrastruktura: parkiralište, gradske prometnice, objekti

4) stanje: djelomično zadržavanje s obnovom

5) vlasništvo: Grad Split

6) namjena: područje se namjerava revitalizirati sukladno prostorno planskoj dokumentaciji i mogućnostima namjene

7) posebna regulativa: PPUGS i GUP Grada Splita, Zaštićeno pojedinačno kulturno dobro Z- 5256 (k.č. 5669/1 k.o.Split)

8) dokumentacija: U ovom trenutku ne postoji izrađena studijska i/ili projektno-tehnička dokumentacija za cjelovitu revitalizaciju predmetnog područja.

3.1.10.2.11. Karepovac

Grafički prikaz 163. Prikaz lokacije i katastarskih čestica u obuhvatu Karepovac, Izvor: GIS portal Grada Splita

1) lokacija: Karepovac, istočni dio grada

broj katastarskih čestica unutar obuhvata: područje obuhvaća cca 130 katastarskih čestica u cjelokupnom vlasništvu Grada Splita

2) vrsta: odlagalište otpada

3) površina: cca 37 ha,

pristupna infrastruktura: kolnikom – ulicom Put Mostina

postojeća izgradnja: odlagalište otpada, objekt u funkciji odlagališta

interna infrastruktura: parkirališta, interne ceste i putevi odlagališta

4) stanje: sanacija i revitalizacija područja u skladu sa svim relevantnim standardima i normama

5) vlasništvo: Grad Split

6) namjena: sanacija i revitalizacija područja u skladu sa svim relevantnim standardima i normama

7) posebna regulativa: PPUGS i GUP Grada Splita

8) dokumentacija: U tijeku je završna faza iscrpne sanacija odlagališta otpada Karepovac. Kompletna dokumentacija vezana za sanaciju priložena je kroz cjelinu DRUŠTVO.

3.1.10.3. *Analiza stanja*

Za svako od dvanaest "brownfield" područja obrađene su jednake kategorije ulaznih podataka, kao osnova za izradu analize stanja. Uzimajući u obzir raznovrsnost analiziranih „brownfield“ područja, kao i razlike u veličini zahvaćenih područja, razumljiva je i neujednačena kvaliteta prikupljenih podataka. Iako je u pitanju vrijedna baza podataka, razina preciznosti i ujednačenosti inputa bi mogla biti viša, te je preporuka u idućim koracima nastaviti raditi na prikupljanju relevantnih i aktualnih pokazatelja trenutnog stanja.

Konkretno, prostorne karakteristike analiziranih područja bi morale biti ujednačeno prikazane kao površina (izgrađenog ili neizgrađenog) zemljišta, bruto površina zgrada, katnost zgrada (vrsta i broj etaža) itd. Čestice i njihovu površinu je potrebno navesti za sve zahvate, neovisno o brojnosti. Pristupnu infrastrukturu je potrebno preciznije definirati, a pogotovo u specifičnim obuhvatima kao što su Sjeverna luka ili Kopilica (broj kolnih traka, duljina i dubina obale, vezovi, operativna površina, kapaciteti dizalica, duljine perona i sl.). Potrebno je utvrditi prostorne postotke različite vrste vlasništva (npr. vlasništvo Republike Hrvatske, Grada Splita, privatno vlasništvo), kao i prostorne postotke različitih namjena (npr. poslovni objekti, skladišta, stambeni objekti). Kao osnovu za mapiranje potrebno je izraditi karte trenutnog stanja, ukoliko isti nisu obuhvaćeni na GIS portalu Grada Splita (nužno je evidentirati npr. relativno nedavno izgrađeno pristanište za kruzere uz zgradu „Dalmacijavina“).

Pri daljnjem radu od pomoći svakako može biti i inteziviranje suradnje s članovima fokus-grupe, koja se zbog pandemije koronavirusa morala odvijati u ograničenom, virtualnom formatu. Načelno, aktivno bi morali nastaviti suradnju (ili uključiti se) predstavnici Grada i Županije, prisutnih infrastrukturnih firmi, drugi prisutni gospodarski subjekti, svi akteri uključeni u sanaciju Karepovca, izrađivači prostorno-planske dokumentacije, predstavnici lokalnog stanovništva i ostalih građana (kotarevi, nevladine organizacije i sl.) te mogući budući korisnici nakon prenamjene, ukoliko su u ovom trenutku poznati.

Izrada sveobuhvatne baze podataka o „brownfield“ objektima i područjima na osnovu ovdje prikazane analize doprinijeti će ostvarivanju prostornih i kulturno – identitetskih potencijala koji leže u dvanaest analiziranih zahvata. Određena analiza sa strateškim definiranjem budućeg postupanja prema svim područjima koja bi se mogla sagledavati kao „brownfield“ područja može biti logičan nastavak, odnosno dopuna ove baze podataka.

3.1.11. Primarna infrastruktura

3.1.11.1. Vodoopskrba

3.1.11.1.1. Vodoopskrba

Potrošnja vode na području grada Splita za razdoblje od 2013.-18. godine prikazana je pomoću podataka o godišnjoj, dnevnoj i satnoj potrošnji vode. Tablica 88 prikazuje podatke o ekstremnim vrijednostima (najviše i najniže vrijednosti) godišnje potrošnje vode po stanovniku na području grada Splita. Najviša vrijednost godišnje potrošnje vode po stanovniku grada Splita u 2018. godini iznosila je 54 m³/stan/god, dok je najniža vrijednost iznosila 36 m³/stan/god, što predstavlja značajno smanjenje potrošnje u odnosu na podatke iz 2013. godine kada je najviša vrijednost iznosila 63 m³/stan/god, a najniža 52 m³/stan/god. Iz ovih vrijednosti razvidno je kako je došlo do opadanja potrošnje vode za 30,77 posto za najniže godišnje vrijednosti, odnosno 14,29 posto za najviše godišnje vrijednosti. Usporedno, godišnja potrošnja vode po stanovniku u 2013. godini na razini Splitsko-dalmatinske županije iznosila je 44 m³, dok je na razini Republike Hrvatske iznosila 46 m³.

Tablica 88. Ekstremne vrijednosti godišnje potrošnje vode po stanovniku u razdoblju od 2013.-18. godine

Godina	Godišnja potrošnja (m ³ /stan/god)	
	Najniža	Najviša
2013.	52	63
2014.	46	60
2015.	45	58
2016.	41	55
2017.	40	55
2018.	36	54

Izvor: Vodovod i kanalizacija d.o.o. Split

Tablica 89 prikazuje podatke o ekstremnim vrijednostima dnevne potrošnje vode na području grada Splita i to za vrijeme turističke sezone te za vrijeme ostataka godine. Promatrajući ekstremne vrijednosti dnevne potrošnje vode u promatranom razdoblju od 2013.-18. godine za vrijeme turističke sezone može se primijetiti kako je najniža vrijednost dnevne potrošnje vode za vrijeme turističke sezone u 2018. godini iznosila 67310 m³/dan, dok je u 2013. godini iznosila 73410 m³/dan iz čega je razvidan pad za 8,31 posto. Također, najviša vrijednost dnevne potrošnje vode za vrijeme turističke sezone u 2018. godini iznosila 98320 m³/dan, dok je u 2013. godini ona iznosila 102210 m³/dan iz čega je također razvidan pad potrošnje za 3,81 posto. Isti trend pada potrošnje može se uočiti i u ostatku godine za isto promatrano razdoblje. U 2018. godini najniža dnevna vrijednost potrošnje vode u ostatku godine iznosila je 67290 m³/dan, dok je u 2013. godini ona iznosila 72282 m³/dan, što predstavlja pad za 6,91 posto. Najviša dnevna vrijednost potrošnje u ostatku godine u 2018. godini iznosila je 73390 m³/dan, dok je u 2013. godini ona iznosila 79790 m³/dan, što predstavlja pad za 8,02 posto. Porast dnevne potrošnje u ljetnim mjesecima u odnosu na ostatak godine u 2018. godini bio je 25,36 posto.

Tablica 89 Ekstremne vrijednosti dnevne potrošnje vode u razdoblju od 2013.-18. godine

Godina	Dnevna potrošnja (m ³ /dan)			
	Turistička sezona		Ostatak godine	
	Najniža	Najviša	Najniža	Najviša
2013.	73410	102210	72282	79790
2014.	76820	94770	70010	81290
2015.	71340	93210	67630	75960
2016.	69610	97740	59580	76110
2017.	71080	101920	67120	77870
2018.	67310	98320	67290	73390

Izvor: Vodovod i kanalizacija d.o.o. Split

Tablica 90 prikazuje podatke o ekstremnim vrijednostima satne potrošnje vode na području grada Splita za vrijeme turističke sezone i za vrijeme ostataka godine. Promatrajući ekstremne vrijednosti satne potrošnje vode u promatranom razdoblju od 2013.-18. godine za vrijeme turističke sezone vidljivo je kako je najniža vrijednost potrošnje vode u 2018. godini iznosila 3360 m³/sat, dok je u 2013. godini ona iznosila 3800 m³/sat iz čega je razvidan pad satne potrošnje vode za 11,58 posto. Također, najviša vrijednost satne potrošnje za vrijeme turističke sezone u 2018. godini iznosila 4910 m³/sat, dok je u 2013. godini ona iznosila 5200 m³/sat, što predstavlja pad od 5,58 posto. Isti trend može se uočiti i u ostatku godine za isto promatrano razdoblje. U 2018. godini najniža satna vrijednost potrošnje vode u ostatku godine iznosila je 3360 m³/sat, dok je u 2013. godini ona iznosila 3800 m³/sat iz čega je razvidan pad satne potrošnje za 11,58 posto. Najviša vrijednost satne potrošnje za vrijeme ostatka godine u 2018. godini iznosila je 3800 m³/sat, dok je u 2013. godini ona iznosila 4000 m³/sat, iz čega je također primjetan pad potrošnje od 5 posto. Porast satne potrošnje u ljetnim mjesecima u odnosu na ostatak godine u 2018. godini bio je 22,61 posto.

Godina	Satna potrošnja (m ³ /sat)			
	Turistička sezona		Ostatak godine	
	Najniže	Najviše	Najniže	Najviše
2013.	3800	5200	3800	4000
2014.	3850	4750	3500	4050
2015.	3550	4660	3360	3800
2016.	3500	4900	3000	3800
2017.	3500	5100	3350	3900

2018.	3360	4910	3360	3800
-------	------	------	------	------

Tablica
90.

Ekstremne vrijednosti satne potrošnje vode u razdoblju od 2013.-18. godine

Izvor: Vodovod i kanalizacija d.o.o. Split

3.1.11.1.2. Pokrivenost vodoopskrbnim sustavima

Stanje vodoopskrbe u Republici Hrvatskoj analizira se i prati na razini vodoopskrbnog područja, odnosno područja na kojima je moguće organizirati javnu vodoopskrbu u širem smislu.² Područje grada Splita pripada vodoopskrbnom području Vodoopskrbna zona Split-Sinj-Omiš-Otoci. Vodoopskrbu mrežu grada Splita čine dva sustava regionalnog značaja, i to: Regionalni sustav Split-Solin-Kaštela-Trogir i Regionalni sustav Omiš-Brač-Hvar-Šolta-Vis te vodovodni sustav Žrnovnica kao sustav lokalnog značaja. Za područje grada Splita najznačajniji je Regionalni sustav Split-Solin-Kaštela-Trogir koju vodu zahvaća iz izvora rijeke Jadro te vodom opskrbljuje gotovo cijelo područje grada Splita. Rubna naselja grada Splita, Sitno Gornje i Sitno Donje sa svoje zapadne strane vodom se opskrbljuju iz Regionalnog sustava Omiš-Brač-Hvar-Šolta-Vis koji vodu zahvaća iz zasunske komore Hidroelektrane Zakućac na rijeci Cetini. Treći vodovodni sustav predstavlja Vodovod Žrnovnica i Sitno Donje koji vodom opskrbljuje gradsko naselje Žrnovnicu i Sitno Donje, a vodu zahvaća s izvora rijeke Žrnovnice. Djelatnost opskrbe pitkom vodom, odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda, na području grada Splita obavlja komunalno poduzeće Vodovod i kanalizacija d.o.o. koje je uskladilo pravni status i predmet poslovanja sa Zakonom o vodama (NN 66/19) i Zakonom o vodnim uslugama (NN 66/19).

Na području Grada Splita u funkciji je crpna stanica Ravne Njive kapaciteta 1400 l/s kojom se opskrbljuju noviji dijelovi grada te napajaju vodospreme Visoka I, Visoka II i Visoka III, ukupnog kapaciteta 19500 m³, zatim vodospreme Gripe i Marjan (I, II, III i IV) ukupnog kapaciteta 12.488 m³. Pokrivenost grada Splita vodoopskrbnom mrežom na zadovoljavajućoj je razini. U 2018. godini bila je 99 posto, što je blaga promjena u odnosu na 2013. godinu kada je bila 98 posto.³ Na razini Splitsko-dalmatinske županije pokrivenost vodoopskrbnom mrežom znatno ovisi o lokaciji (od 15 posto u ruralnim sredinama do 90 posto u urbanima), a ukupni stupanj pokrivenosti vodoopskrbnom mrežom na razini Županije iznosi 98,6 posto na javnu vodoopskrbnu mrežu i 0,71 posto na lokalnu vodoopskrbnu mrežu⁴ Promatrajući na razini Republike Hrvatske, pokrivenost vodoopskrbnom mrežom iznosi približno 91 posto na javnu vodoopskrbnu mrežu i 1,5 posto na lokalnu vodoopskrbnu mrežu.⁵ Stanje vodoopskrbe grada Splita se može po pitanju zahvata izvora rijeke Žrnovnice opisati kao nezadovoljavajuće činjenicom da je zahvat Žrnovnice bez vodopravne dozvole.

Nezadovoljavajućem stanju vodoopskrbnog sustava grada Splita doprinosi zastarjelost i nedovršenost (neopskrbljenost određenih područja) vodoopskrbne mreže te veliki gubici vode na vodovodnoj mreži. Voda se od izvora rijeke Jadro otprema putem dva gravitacijska kanala (Dioklecijanov i Splitski kanal) do prve crpne stanice Kunčeva Greda koja vodom opskrbljuje dio Solina i sustav Kaštela-Trogir. U nastavku, između crpne stanice Kunčeva Greda i crpne stanice Ravne Njive, voda se otprema putem dva navedena kanala pri čemu Splitski kanal na otprilike polovini dionice prijelazi u zatvoreni cjevovod. Uslijed propuštanja kanala dolazi do gubitaka na samom dovodu (procijenjeno približno 3 milijuna m³/god), ali većina gubitaka rezultat je prelijevanja na preljevu crpne stanice Ravne Njive (približno 11,4 milijuna m³/god). Zbog tečenja s otvorenim vodnim licem, uslijed promjene potražnje dolazi do razlike u količini crpljene vode i vode koja dotječe do crpne stanice Ravne Njive što rezultira prelijevanjem viška vode u otvoreni kanal koji otječe u more. Tablica 91 prikazuje zahvaćene i fakturirane količine vode te količine gubitaka vode. Iz tablice je vidljivo da količina zahvaćene vode na izvoru Jadra iznosi 59,2*10⁶ m³/god, od čega se 44,5*10⁶ m³/god precrpkuje u sustav vodoopskrbe, dok se svega 19,0*10⁶ m³/god fakturira. Najveći pojedinačni iznos gubitka vode javlja se na preljevu Ravne Njive te iznosi 11,5*10⁶ m³/god. Ukupni gubici na vodoopskrbnom sustavu iznose 26,2*10⁶ m³/god, od čega stvarni gubici čine 75 posto, a prividni 25 posto.

Tablica 91. Prikaz zahvaćenih količina, fakturirane količine i gubitaka vode

Zahvaćene količine, fakturirane količine i gubitak vode	*106 m3/god
Zahvaćeno s izvora Jadra	59,2
Količina za tehničke potrebe Kaštelanskog kanala	0,8
Ovlaštena potrošnja direktno iz Dioklecijanovog kanala	0,025
Precrpljeno u sustav vodoopskrbe	44,5
Fakturirana količina	19,0
Gubici u kanalima	3,2
Gubitak na preljevu Ravne Njive	11,5
Ukupni gubici u vodoopskrbnom sustavu	26,2
Procijenjeni stvarni gubici (75 %)	19,6
Procijenjeni prividni gubici (25 %)	6,5

Izvor: Projekt poboljšanja vodno-komunalne infrastrukture aglomeracije Split-Solin, Studija izvedivosti, Knjiga 1 – Tehnički dio

U sustavu vodoopskrbe javlja se i problem visokog radnog tlaka u sustavu (vrijednost veća od 5 bara). Više od 60 posto područja splitskog poluotoka ima previsok radni tlak u sustavu koji pogoduje stvaranju velikih gubitaka uslijed puknuća cijevi i curenja vode.⁷ Problemi se javljaju i kod crpnih stanica uslijed preopterećenosti agregata i njihova smještaja u male i neodgovarajuće prostore te provizorno izvedenih cijevnih spojeva i armatura koje su zastarjele i nemaju mogućnosti daljinskog upravljanja. U tom pogledu značajan problem predstavlja vodosprema Visoka III predimenzioniranosti i korištenja samo jedne vodne komore.⁶

3.1.11.1.3. Kvaliteta vode za piće

Analize kakvoće vode na području grada Splita u skladu s važećim odredbama Pravilnika o parametrima sukladnosti, metodama analize, monitoringa i planovima sigurnosti vode za ljudsku potrošnju, te načinu vođenja registra pravnih osoba koje obavljaju djelatnost javne (NN 125/17 i 39/20) vrši laboratorij VIK-a i Zavoda za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije. Voda sa izvora rijeke Jadro koja se zahvaća za potrebe vodoopskrbe tretira se samo kloriranjem, na lokaciji nizvodno od zahvata Jadro.

S obzirom na to da podaci o određenim fizikalno-kemijskim parametrima kvalitete vode za piće na izvoru Jadra nisu dostupni, u Tablica 92 prikazane su prosječne godišnje vrijednosti za otopljeni kisik - DO (mg/l) i temperaturu – T (°C) te godišnje ekstremne vrijednosti mutnoće (NTU) za razdoblje od 2013.-18. godine. Iz Tablica 92 razvidno je da su vrijednosti fizikalno-kemijskih parametara otopljenog kisika i temperature ispod graničnih vrijednosti u svim slučajevima. Također, vrijednosti svih promatranih parametra približno su iste u promatranom razdoblje i ne postoje značajnija odstupanja u kvaliteti vode. Promatrajući fizikalne parametre mutnoće vode može se zaključiti kako uslijed povremenih jakih oborina, dolazi do prekomjernog zamućenja vode,⁷ što se očituje iz povremenih višestrukih prekoračenja vrijednosti MDK. Problem mutnoće vode problem je koji je posebno izražen za vrijeme zimskih mjeseci i većih količina oborina. Također, važno je za napomenuti kako je kvaliteta kondicionirane vode u sustavu

također unutar dozvoljenih vrijednosti pa se koncentracija rezidualnog klora kreće u rasponu od 0,18-0,42 mg/l na svim lokacijama obuhvaćenim unutarnjim nadzorom.

Tablica 92. Godišnje vrijednosti osnovnih fizikalno-kemijskih i parametara vode za piće na izvoru Jadro u razdoblju od 2013.-18. godine

Godina	Otopljeni kisik - DO (mg/l)	Temperatura (°C)	Prisutnost suspendiranih tvari (NTU)	
			Najniže	Najviše
2013.	8,96	13	0,28	14,00
2014.	9,04	12,9	0,12	29,60
2015.	9,59	13	0,33	14,60
2016.	9,65	13,2	0,41	13,40
2017.	9,15	13,4	0,30	10,80
2018.	9,54	13,1	0,26	11,60

Izvor: Vodovod i kanalizacija d.o.o. Split

Nadalje, promatrajući okolišni aspekt krških područja, važno je istaknuti kako su za krška područja definirane četiri zone sanitarne zaštite vode. Područje izvora rijeke Jadro nalazi se u zoni I, odnosno zoni strogog režima zaštite i nadzora.⁸ Osjetljivost i ranjivost krškog područja očituje se u velikoj poroznosti te povezanosti podzemnih voda. Uzimajući u obzir ovu činjenicu značajan problem za izvor rijeke Jadro predstavljaju potencijalna izvanredna i iznenadna, odnosno incidentna onečišćenja. Osjetljivost i ranjivost posebno dolaze do izražaja u zimskim razdobljima kada je vodonosnik puniji te su brzine podzemnog toka vode znatno veće u odnosu na ljetna razdoblja. Za potrebe trasiranja ponora u Postinju 2008. godine proveden je znanstveni pokus kojim se utvrdila prividna brzina podzemnog tečenja vode. Iz dijagrama istjecanja Jadra (gdje postoje pouzdani mjerni podaci o protoku) proizšla je činjenica da je izdašnost Jadra tijekom pokusa bila u kontinuiranom porastu te je u trenutku pojave boje dosegla 28 m³/s. Traser se nakon više od 35 dana pojavio na izvoru rijeke Jadro s prividnom brzinom tečenja od 0,553 cm/s.⁹ Sanitarna zaštita izvora rijeke Jadro regulirana je „Odlukom o utvrđivanju zona sanitarne zaštite izvorišta javne vodoopskrbe - izvora Jadra i Žrnovnice“ Splitsko-dalmatinske županije iz 2014. godine te Operativnim planom interventnih mjera za slučaj izvanrednih i iznenadnih onečišćenja vode koji je 2017. godine donio Vodovod i kanalizacija d.o.o. Split.

3.1.11.1.4. Broj stanovnika priključenih na vodoopskrbni sustav

Broj stanovnika grada Splita priključenih na vodoopskrbnu mrežu na zadovoljavajućoj je razini. U razdoblju od 2013.-18. godine nije se značajnije mijenjao. U 2013. godini postotak priključenih stanovnika na vodoopskrbni sustav iznosio je 98 posto, dok je u 2018. godini (bez promjene od 2016. godine) bio 99 posto³. U pogledu daljnjeg unaprjeđenja vodoopskrbne mreže grada Splita važno je spomenuti kako je trenutačno je u provedbi Projekt poboljšanja vodno-komunalne infrastrukture aglomeracije Split-Solin ukupne vrijednosti 1,79 milijardi kuna koji obuhvaća područje grada Splita, ali i grada Solina te općina Klis, Dugopolje i Podstrana. Projekt obuhvaća dogradnju i rekonstrukciju sustava javne vodoopskrbe, ali i kanalizacije. U pogledu vodoopskrbe projekt predviđa izgradnja 60,65 kilometara nove mreže javne vodoopskrbe, rekonstrukciju 4,28 km postojeće mreže javne vodoopskrbe, izgradnju 14 crpnih stanica, izgradnju 14 vodosprema te izgradnju 1.243 novih priključaka, a 4.011 stanovnika bit će priključeno na novi sustav javne vodoopskrbe.

3.1.11.2. KANALIZACIJA

3.1.11.2.1. Pokrivenost kanalizacijskom infrastrukturom

Stanje javne odvodnje analizira se i prati na razini aglomeracija, odnosno područja na kojem su stanovništvo i/ili gospodarske djelatnosti dovoljno koncentrirane da se komunalne otpadne vode mogu prikupljati i odvoditi do uređaja za pročišćavanje otpadnih voda ili do krajnje točke ispuštanja. 10 Grad Split pripada Aglomeraciji Split-Solin. Na temelju Odluke o odvodnji otpadnih voda, komunalno poduzeće Vodovod i kanalizacija d.o.o. Split obavlja usluge javne odvodnje na području grada Splita kao zasebnog sustava odvodnje otpadnih voda, Aglomeracije Split-Solin. Aglomeraciju Split-Solin čine: sustav odvodnje otpadnih voda Split-Solin-Stupe, sustav odvodnje otpadnih i oborinskih voda Split-Katalinića Brig te sustav odvodnje otpadnih voda Split-Duilovo.

Sustav odvodnje otpadnih voda Split-Solin-Stupe obuhvaća grad Solin, sjeverni i istočni dio grada Splita te općine Dugopolje i Klis. Sustav javne odvodnje Split-Solin-Stupe čine uređaj za pročišćavanje voda (UPOV) Stupe, građevine za skupljanje otpadnih voda i odvođenje skupljene otpadne vode do UPOV-a Stupe hidrotehničkim tunelom te podmorski ispust Stobreč. Za sada je izgrađen razdjelni sustav odvodnje te 14 crpnih stanica s pripadajućim tlačnim cjevovodima koji otpadnu vodu odvede do UPOV-a Stupe. Također, trenutačno je izgrađena I. faza UPOV-a Stupe ukupnog konačnog kapaciteta od 250.000 ES. Promjer cjevovoda ispusta je 1200 mm, a ukupna duljina podmorskog ispusta iznosi L=2986 m.

Sustav odvodnje otpadnih i oborinskih voda Split-Katalinića Brig obuhvaća južni dio Grada Splita što predstavlja 80 posto urbanog prostora grada. Sustav čine UPOV Katalinića Brig te građevine za skupljanje otpadnih i oborinskih voda i odvođenje skupljene otpadne vode do UPOV-a Katalinića Brig glavnim kolektorima, prelivne građevine (kišni preljevi) i kolektori oborinske vode s ispustima u priobalno more. Građevine za skupljanje otpadne i oborinske vode i odvođenje otpadne vode do mjesta dispozije čini mreža kanala i kolektora mješovite kanalizacije kojima se sva otpadna voda kod malih protoka odvodi do UPOV-a Katalinića Brig. S obzirom na konfiguraciju terena, koja obuhvaća obalni pojas, izgrađen je sustav prelivnih građevina (rasteretne građevine) koje kod velikih voda odvede razrijeđenu otpadnu vodu oborinskim kolektorima u priobalno more. Na području niske zone izgrađeno je 5 crpnih stanica sa pripadajućim tlačnim cjevovodima, koji otpadnu vodu odvede do UPOV-a Katalinića Brig u kojem je smještena niskotlačna crpna stanica Katalinića Brig koja otpadnu vodu putem podmorskog ispusta i difuzora disponira u more Bračkog kanala. Nadalje, izgrađena je I. faza UPOV-a Katalinića Brig ukupnog konačnog kapaciteta od 110.000 ES. Promjer cjevovoda ispusta je 800 mm, a ukupna duljina podmorskog ispusta iznosi L=1300m.

Sustav odvodnje Duilovo gravitacijski je razdjelni sustav kojim se prikupljaju i mehanički pročišćavaju sanitarne otpadne vode južnog dijela Grada Splita, i to s područja Radoševac, dijela Žnjana, Pazdigrada i Duilova. Sustav čine crpna stanica Duilovo u koju se dovode sve sanitarne otpadne vode s automatskom finom rešetkom za mehaničko pročišćavanje, građevine za skupljanje sanitarnih otpadnih voda i odvođenje skupljene otpadne vode do crpne stanice Duilovo i podmorskog ispusta s difuzorom. Podmorski ispust izgrađen je od PEHD cijevi Ø 400 mm, ukupne duljine 1600 m s difuzorom na dubini od 30 m.

Opće obilježje sustava odvodnje, prikupljanja i pročišćavanja otpadnih voda je neizgrađenost sustava. Postotak pokrivenosti grada Splita kanalizacijskom mrežom u razdoblju od 2013.-18. godine nije se značajno mijenjao, pa je tako u 2013. godini iznosio 88 posto, a u posljednjoj promatranoj 89 posto (bez promjene od 2016. godine). Također, postotak pokrivenosti kanalizacijskom infrastrukturom nije se značajnije mijenjao u promatranom razdoblju, u 2013. iznosio je 88 posto, a u 2018. godini 89 posto. Na razini Županije pokrivenost kanalizacijom promjenjiva je ovisno o lokaciji te u pravilu u urbanim sredinama iznosi preko 70 posto dok je u ruralnim sredinama znatno manja, od 30 do 50 posto uz postojanje područja s individualnom odvodnjom. Na razini RH pokrivenost kanalizacijskom mrežom 2012. godine je u prosjeku iznosila svega 47 posto uz znatna odstupanja ovisno od županije te gradova i općina.¹¹

Postojeći UPOV-i Stupe i Katalinića Brig te UPOV Duilovo trenutačno vrše pročišćavanje otpadnih voda na razini prethodnog pročišćavanja, a otpadne vode ispuštaju u Brački kanal. S obzirom na osjetljivost recipijenta, trenutačno stanje pročišćavanja otpadnih voda je na nezadovoljavajućoj razini. Kao dodatan problem javlja se i ispušt preljevne otpadne vode iz područja Trstenika izravno na plažu. U pogledu odvodnje grada Splita važno je istaknuti i problem povećane prisutnosti klorida u otpadnoj vodi koja dotječe na UPOV Stupe putem hidrotehničkog tunela Stupe, čiji je uzrok prodor morske vode u sustav na području Vranjica i crpne stanice Solin.¹²

3.1.11.2.2. Podaci o broju stanovnika priključenih na sustav kanalizacije

Postotak stanovnika grada Splita priključenih na kanalizacijsku mrežu u razdoblju od 2013.-18. godine nije se značajnije mijenjao. U 2013. godini iznosio je 88 posto, dok je u 2018. godini (bez promjene od 2016. godine) iznosio 89 posto³. Kao što je već spomenuto u analizi vodoopskrbnog sustava grada Splita, trenutačno je u provedbi Projekt poboljšanja vodno-komunalne infrastrukture aglomeracije Split-Solin, a kojim će ostvariti unaprjeđenje komunalne infrastrukture grada Splita. U pogledu javne odvodnje planirana je izgradnja 93.548 kilometara novih kanalizacijskih kolektora, rekonstrukcija 1,85 km i sanacija 13,61 km kanalizacijskih kolektora, izgradnja 14,76 km tlačnih cjevovoda, 26,69 km kabelaške kanalizacije te izgradnja 4,28 km podmorskog ispusta. Projekt će omogućiti pročišćavanje otpadne vode drugog stupnja(II) i povećanje stupnja priključenosti na javnu kanalizaciju sa trenutačnih 88 posto na 97 posto stanovništva (dodatnih 22. 900 stanovnika) aglomeracije Split-Solin do 2023 godine. Provedbom ovog projekta, ispunit će se standardi Europske unije u vodno-komunalnim djelatnostima, odnosno ispunit će se zahtjevi Direktive o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda 91/271/EE u aglomeraciji Split-Solin i Direktive o kvaliteti vode namijenjene za ljudsku potrošnju 98/83/EZ kroz osiguranje povećanja pokrivenosti vodoopskrbnom mrežom.

3.1.12. *Javni sustav grijanja, pokrivenost i njegove karakteristike*

Na području grada Splita, kao i šire (Splitsko-dalmatinska županija, Južno hrvatsko primorje), sustavi daljinskog centralnog grijanja pa čak i individualni centralni sustavi grijanja vrlo su se ograničeno razvijali. Naime, relativno mala količina potrošnje toplinske energije za potrebe grijanja (u odnosu na kontinentalni dio Hrvatske) rezultira i ukupno smanjenim potrebama za toplinskom energijom.

Uvažavajući dodatno probleme s individualnim mjerenjem i obračunom potrošnje toplinske energije (izmjene zakonskih podloga, prema kojima krajnji kupci toplinske energije sami osiguravaju financijska sredstva za ugradnju, održavanje i očitavanje razdjelnika, a koji su, po zaključku autora, zbog nedostatnog broja ili čak izostanka javnih prezentacija odgovarajućih studija isplativosti te nedostatne edukacije građana prilično negativno percipirani u javnosti) upitna je ekonomika sustava daljinskog centralnog grijanja u splitskoj makroregiji, osim uz značajne subvencije.

U gradu Splitu postoje 3 toplinska sustava (Grafički prikaz 164), od kojih su dva zatvorena toplinska sustava (ZTS Glavičine i ZTS Spinut), a jedan je centralni toplinski sustav (CTS Blatine):

centralni toplinski sustav (toplana) Blatine, u istočnom dijelu Grada Splita, unutar gradskih kotareva Blatine - Škrape i Split 3, čiji je Grad Splita vlasnik, za cijelo - cjelokupnog toplinskog sustava Blatine: postrojenja i zemljišta toplane Blatine, magistralnih vrelovoda te opreme i armature u podstanicma,

toplana Spinut, u zapadnom dijelu Grada Splita, unutar gradskog kotara Spinut, koja ima neriješen vlasnički status (samo je djelomično upisana u zemljišnim knjigama),

zatvoreni toplinski sustav Glavičine, instalirane toplinske snage 1,5 MWt, u vlasništvu je RH, sa 150 korisnika i samostalnim ugovaranjem usluge grijanja s tržišnim uvjetima.

Grafički prikaz 164. Toplinski sustavi na području grada Splita (izvor: Službeni glasnik Grada Splita, broj 5, 2019., Godišnji plan energetske učinkovitosti grada Splita za 2018. god., obrada FESB)

Javna toplana Blatine ima ukupno instaliranu snagu kotlovnice 23,27 MWt, te dvije grane (Grana zapad (NO 150) i Grana istok (NO 200)) distribucijskog razvoda vrele vode (130/70 °C).

U kotlovnici su smještena tri kotla, svi proizvod tvrtke Đuro Đaković, tip Steambloc, od kojih su dva iz 1969. godine, a treći je ugrađen 1986. godine. Kao gorivo za loženje u proizvodnji toplinske energije koristi se ekološki nepodobno fosilno gorivo (mazut), oznake LUS II, tako da zbog emisije štetnih plinova koji nastaju izgaranjem goriva dolazi do znatnog negativnog utjecaja na okoliš.

Dva plamenika su proizvođača Wanson iz 1969. godine, zastarjelog su tipa, koji se više ne proizvode i teško je pronaći rezervne dijelove za njih, dok je treći plamenik proizvođača Weishaupt iz 2005. godine, kada je, zbog dotrajalosti i ugrožene pouzdanosti i funkcionalnosti toplane, obavljena neophodna sanacija i djelomična rekonstrukcija toplane Blatine. Prosječna učinkovitost generatora topline iznosi oko 85%, pri čemu se još cca 10% gubi prilikom distribucije toplinske energije, što ukazuje na određene mogućnosti povećanja energetske učinkovitosti sustava, a time i smanjenja troškova goriva i onečišćenja okoliša.

Vrelovodna mreža toplane Blatine do toplinskih podstanica u zgradama potrošača je duljine 2.980 m. Distribucijski razvod je dijelom izveden ispod zemlje u energetskim kanalima, dok je ostatak izveden iznad zemlje unutar suterenskih (podrumskih) prostora i garaža. Na nekim mjestima distribucijski razvod je u vrlo lošem stanju, te je potrebna sanacija razvoda zajedno s izolacijom.

Glavna namjena toplane Blatine je grijanje gradskih stambenih blokova za oko 2.350 korisnika ukupne grijane površine 157.000 m², koja se izvodi preko 37 toplinskih podstanica. U svakoj toplinskoj stanici toplinskog sustava Blatine ugrađeni su mjerni (i regulacijski) uređaji, temeljem kojih se vrši obračun potrošnje prema kupcima.

Potrošnja goriva za proizvodnju toplinske energije za toplanu Blatine u razdoblju od 2004. do 2012. godine dana je u Tablica 93, iz koje je evidentno smanjenje potrošnje goriva (a posljedično tome i isporučene/potrošene toplinske energije od 2010. godine.

Tablica 93. Potrošnja goriva od 2004. do 2012. godine (izvor: Studija opravdanosti davanja koncesije za centralni toplinski sustav Blatine)

Godina	Potrošnja goriva (kg/god)	Energetski potencijal goriva (kWh/god)
2004.	1.368.659,99	15.205.812,49
2005.	1.619.616,51	17.993.939,43
2006.	1.601.618,18	17.793.977,98
2007.	1.372.313,56	15.246.403,65
2008.	1.182.305,17	13.135.410,44
2009.	1.157.344,26	12.858.094,73
2010.	1.211.307,00	13.457.620,77
2011.	848.016,01	9.421.457,87
2012.	115.290,89	1.280.881,79

Sveukupno predana toplinska energija kupcima u zadnjim godinama uglavnom normalnog pogona (2009.-2011.) iznosila je 10.105,63 MWh, 8.942,47 MWh te 5.869,85 MWh, respektivno. Dio smanjene potrošnje uzrokovan je racionalizacijom potrošnje, a u 2011. godini zbog prestanka rada toplane u drugom dijelu godine i prestanka isporuke toplinske energije potrošačima toplinskog sustava.

Zbog štetnih emisija dimnih plinova koje ispušta toplana Blatine u okoliš koncesionar plaća naknadu za emisije ugljikovog dioksida (CO₂), oksida sumpora (SO₂) i oksida dušika (NO₂). Najveći iznos naknade u odnosu na ukupni iznos naknade odnosi se na CO₂ (cca 79%), na naknadu za SO₂ otpada cca 18%, a na naknadu za NO₂ cca 3% od ukupnog iznosa naknade.

S obzirom na to da je toplana zbog svoje dotrajalosti energetske neučinkovita te zbog činjenice da mali broj korisnika snosi troškove grijanja, zadnji koncesionar (HVIDRA d.o.o.) nije bio u mogućnosti ekonomski opravdano upravljati toplanom pa ista nije u funkciji od 2012. godine.

Toplana Spinut ima ukupno instaliranu snagu kotlovnice 8,39 MWt, te četiri grane distribucijskog razvoda tople vode (90/70 °C) ukupne duljine 1.100 m.

U toplani (kotlovnici) su smještena četiri parna kotla, proizvod TPK Zagreb, tip BKG, od kojih su tri kapaciteta 1,82 MW (ugrađena 1967. god.), a jedan kapaciteta 2,93 MW (ugrađen 1970. god.). Kao gorivo za loženje kotlova koristi se ekološki nepodobno fosilno gorivo (mazut), oznake LUS II.

Sva četiri plamenika su proizvođača Weishaupt, od kojih su tri iz 1991. godine (tip MS8Z/2), a četvrti plamenik je iz 1971. godine (tip U3MS/B). Prosječni gubici u toplinskom sustavu Spinut od cca 27% ukazuju na značajne mogućnosti povećanja energetske učinkovitosti sustava, a time i smanjenje troškova goriva i onečišćenja okoliša.

Osnovni toplovodni razvod je spojen na 11 toplinskih podstanica u kojima su ugrađeni mjerači (kalorimetri) isporučene toplinske energije prema potrošačima. Cjevovodi su smješteni u betonskim kanalima, tako da prate dno betonskog kanala, koji prati pad terena. Izolacija je obavljena preklopljenom krovnom ljepenkom i povezana žicom.

Namjena toplane na Spinutu je grijanje primarno stambenih gradskih blokova u neposrednoj blizini toplane za oko 700 korisnika i grijanom površinom cca 53.500 m².

Sveukupno predana toplinska energija kupcima u zadnjim godinama uglavnom normalnog pogona (2009.-2012.) iznosila je 3.483,18 MWh, 3.061,66 MWh, 2.859,06 MWh i 2.964,42 MWh, respektivno.

Zbog štetnih emisija dimnih plinova koje ispušta toplana Spinut u okoliš koncesionar plaća naknadu za emisije ugljikovog dioksida (CO₂), oksida sumpora (SO₂) i oksida dušika (NO₂).

I toplana Spinut je, zbog ekonomski neodrživog rada van funkcije od 2013. godine, kada je koncesionar (HVIDRA d.o.o.) otkazao ugovor o koncesiji.

Za oba sustava, toplanu Blatine i toplanu Spinut, je 2013. godine od strane grada Splita iniciran postupak davanja koncesije za obavljanje energetske djelatnosti distribucije toplinske energije i brigu o razvoju toplovodne mreže, ali isti nisu provedeni do kraja.

Zbog navedene situacije praktički svi korisnici toplinske energije u oba sustava su prešli na individualne sustave grijanja, najčešće s električnom energijom kao primarnim energentom, tako da za obnovu rada navedenih toplinskih sustava vjerojatno nema ekonomske, odnosno poslovne osnove, bez obzira na moguću kompletnu tehnološku modernizaciju cijelog sustava (npr. kogeneracijski sustav na prirodni plin), osim u slučaju iznalaženja modela za subvencioniranje i zainteresiranog koncesionara.

Pored prethodno navedenih javnih toplana u gradu Splitu, postoje još dva velika sportska kompleksa, Javni Bazeni Poljud te ŠC Gripe, koji također imaju energetske neučinkovita autonomna postrojenja (zbog dotrajalosti) sa starošću termoenergetskog sustava od preko 30 godina i sa sveukupno instaliranom toplinskom snagom do 20 MW. Odlukom MRRFEU, temeljenoj na mišljenju JASPERS-a, indikativni iznos za toplinarstvo je isključen iz Sporazuma o provedbi ITU mehanizma i dodijeljen gradu Karlovcu.

Zaključeno je da je revitalizacija toplane neisplativa pa Grad ima za cilj ukinuti toplanu Blatine te se kao neperspektivan projekt bez daljnje budućnosti, predviđa zatvaranje.

3.1.13. Infrastruktura za distribuciju plina

3.1.13.1. Infrastruktura za distribuciju prirodnog plina

Transportni plinski sustav RH sastoji se od međunarodnih, magistralnih, odvojnih i spojnih vodova, s pripadajućom tehničkom infrastrukturom radnog tlaka 50 i 75 bar, mjerno-redukcijskih stanica preko koji se plin isporučuje te lokalne plinske distribucijske mreže. Operator transportne plinske mreže u Republici Hrvatskoj je tvrtka Plinacro d.o.o. Prirodni plin se do Dalmacije transportira magistralnim plinovodom Bosiljevo-Split (Dugopolje) radnog tlaka 75 bar, na kraju kojeg je u Dugopolju izgrađena mjerno-redukcijska stanica od koje je za daljnju izgradnju distribucijske plinske mreže za opskrbu krajnjih kupaca na području Splitsko-dalmatinske županije nadležna tvrtka EVN Croatia Plin d.o.o. (EVN), temeljem 30-godišnjeg koncesijskog ugovora.

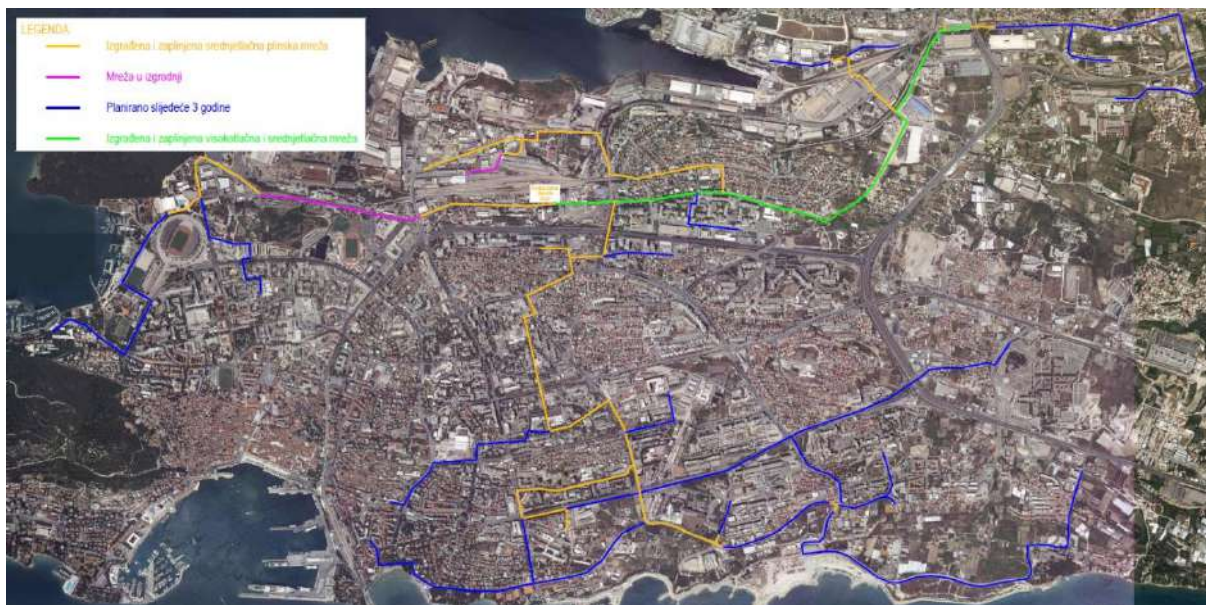
Plinski distribucijski sustav prema gradu Splitu sastoji se od odorizacijske stanice Dugopolje, visoko-tlačnog plinovoda Dugopolje-Split-Kaštela, redukcijskih stanica Klis/Solin i Split te srednjetačne plinske mreže u gradovima Split, Solin i Kaštela. Prema podacima dobivenim od strane koncesionara, tvrtke EVN Croatia plin d.o.o., visoko-tlačni plinovod od Dugopolja do Splita izveden je iz čeličnih cijevi profila DN200.

Radovi na izgradnji visoko-tlačnog plinovoda od Dugopolja prema Solinu, odnosno prema gradu Splitu započeli su u svibnju 2016. god., a završeni su u svibnju 2018. god. Izgradnja srednjetačne plinske mreže na širem području grada Splita započela je u lipnju 2017. god. plinovodima profila DA63 do DA225. Prvi kupci koji su spojeni na plinsku mrežu u 2019. i 2020. god. su KBC Split, OŠ Ravne njive-Neslanovac i dječji vrtić Mali princ.

Trenutno je u gradu Splitu izgrađeno 3 km visoko-tlačnog plinovoda, redukcijska stanica Split i 9km srednje-tlačnog plinovoda preko kojeg se spajaju krajnji korisnici.

Daljnja izgradnja distribucijske plinske mreže na području grada Splita, kao i priključenje većih i manjih kupaca na plinsku mrežu se nastavlja sukladno planovima EVN-a. Na Grafički prikaz 165 dano je trenutno stanje i 3-godišnji plan izgradnje distribucijske plinske mreže na području grada Splita.

Grafički prikaz 165. Izgrađena distribucijska plinska mreža i 3-godišnji plan izgradnje (izvor: EVN Plin Croatia d.o.o.)

Tvrtka EVN Croatia plin d.o.o. pravomoćnom građevinskom dozvolom pokriva 30 km srednjetačne plinske mreže na području grada Splita.

Najsporija realizacija primjene prirodnog plina, tj. dinamika izgradnje mreže i priključaka, očekuje se kod kućanstava, posebice kod višestambenih zgrada. Naime, većina zgrada uglavnom nije adaptirana za primjenu prirodnog plina pa su stoga potrebna znatna financijska sredstva privatnih korisnika za prelazak na prirodni plin. Slična situacija se očekuje i u sektoru kućanstva, kako zbog nepostojanja plinskih instalacija, tako i zbog visokih jediničnih troškova izgradnje plinske mreže do malih kupaca. Zbog toga je za pretpostaviti da će daljnji razvoj plinske infrastrukture u prvoj fazi biti usmjeren primarno prema većim kupcima u industrijskom i uslužnom sektoru.

Uz navedeno, dinamiku izgradnje plinske mreže primarno ograničavaju prostorno-planski uvjeti, rješavanje imovinsko-pravnih odnosa i administrativne procedure ishoda dozvola za građenje. Zbog toga će dinamika izgradnje mreže primarno biti uvjetovana i usmjerena realizaciji priključka zainteresiranih (većih) korisnika.

3.1.13.2. *Potrošnja prirodnog plina*

Imajući u vidu da su prvi priključci kupaca na plinsku mrežu na području grada Splita izvedeni tek krajem 2019. god., trenutno je potrošnja prirodnog plina putem izvedene plinske mreže zanemariva, a prva ozbiljnija bilanca moći će se zaokružiti na bazi 2020. god.

Podaci o očekivanoj potrošnji po kategorijama potrošača dani su u Tablica 94.

Tablica 94. Očekivana potrošnja prirodnog plina do 2028. god. (izvor: EVN Plin Croatia d.o.o.)

Godina	Usluge (m3)	Industrija (m3)	Kućanstva (m3)	Ukupno (m3)
2020.	2.237.286	1.161.858	14.608	3.413.752
2021.	3.745.986	1.536.858	14.608	5.297.452
2022.	4.068.981	1.536.858	173.608	5.779.447
2023.	4.318.466	1.571.858	579.108	6.469.432
2024.	4.567.437	2.631.858	829.108	8.028.403
2025.	4.713.766	4.281.858	829.108	9.824.732
2026.	5.034.069	4.858.856	1.179.108	11.072.033
2027.	5.034.069	6.728.856	1.179.108	12.942.033
2028.	5.034.069	7.678.856	1.179.108	13.892.033

3.1.14. **Infrastruktura za proizvodnju i distribuciju električne energije**

3.1.14.1. *Infrastruktura za prijenos i distribuciju električne energije*

Elektroenergetsku infrastrukturu čine:

1) Prijenosna elektroenergetska mreža, naponskih nivoa 400, 220 i 110 kV, kojom upravlja tvrtka Hrvatski operator prijenosnog sustava d.o.o. (HOPS d.o.o.), odnosno Prijenosno područje (PrP) Split,

2) Distribucijska elektroenergetska mreža, naponskih nivoa 35, 20, 10 i 0,4 kV, kojom upravlja tvrtka HEP - Operator distribucijskog sustava d.o.o. (HEP ODS d.o.o.), odnosno distribucijsko područje Elektrodalmacija Split.

Primarno napajanje električnom energijom (na razini prijenosne elektroenergetske mreže) područje grada Splita osigurava iz:

TS 400/220/110 kV Konjsko: dvostruki 110 kV dalekovodi prema TS Vrboran (grad Split) i TS Kaštela (primarno napajanje za grad Kaštela i djelomična rezerva za grad Split),

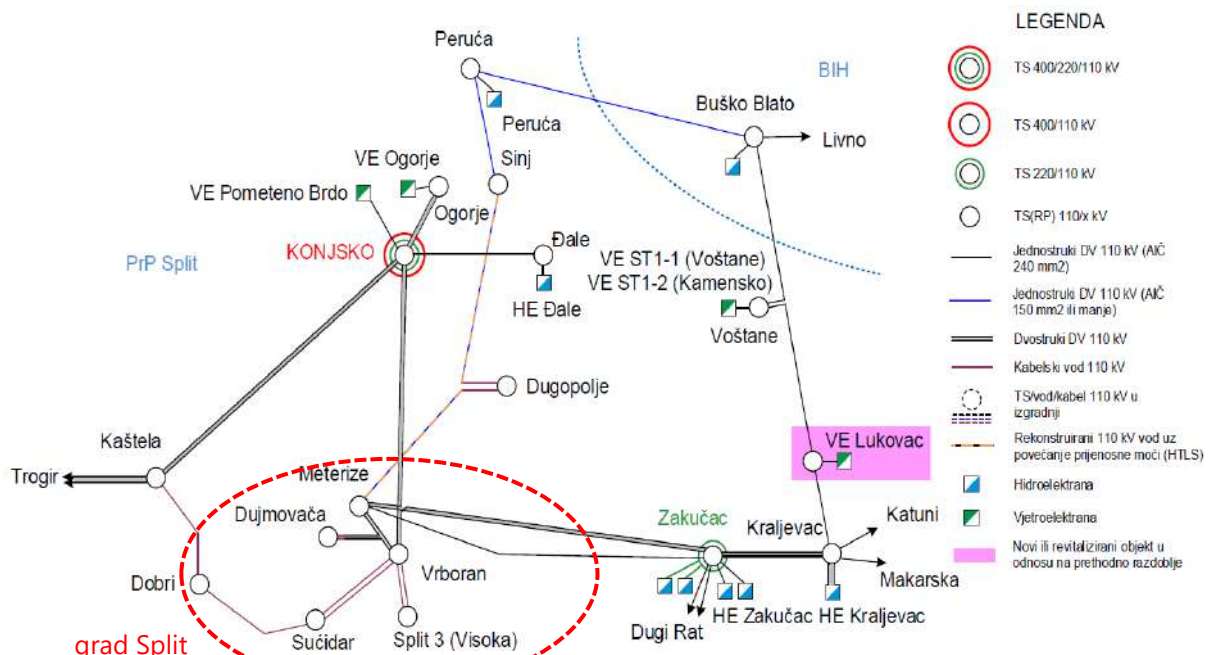
HE Zakućac: jedan dvostruki i jedan jednostruki 110 kV dalekovod prema TS Meterize (grad Split),

ostali dalekovodi 110 kV kojima je na predmetnom područje uvezana prijenosna mreža,

trafostanice 110/35 kV i 110/10(20) kV kojima se iz prijenosne mreže napaja srednjenaponska distribucijska mreža 35 kV i/ili 10 kV.

Prostorni prikaz prijenosne mreže u široj okolici grada Splita, te na području grada Splita dan je na Grafički prikaz 166 i Grafički prikaz 167.

Grafički prikaz 166. Prijenosna mreža u široj okolici grada Splita - Prp Split (izvor: HOPS d.o.o.)

Grafički prikaz 167. Prijenosna mreža 110 kV na području grada Splita (izvor: HOPS d.o.o.)

Iz prijenosne mreže 110 kV na području grada Splita se distribucijska mreža napaja iz sljedećih TS 110/x kV (podaci o maksimalnoj radnoj snazi su iz razdoblja 2009.-2019. god.):

TS 110/35/10 kV Sućidar

Izgrađena je 1969. god., a krajem 2019. god. započeta je kompletna rekonstrukcija (praktički izgradnja nove TS 110/10(20) kV, s postrojenjem 110 kV u GIS izvedbi (zamjena za staro 110 kV postrojenje u AIS izvedbi) i kablskim priključcima na 110 kV mrežu, ugradnja novih transformatora 110/10(20) kV i novi rasplet srednjenaponske mreže).

Instalirana snaga trafostanice je 2x63 MVA, a nakon završetka rekonstrukcije instalirana snaga će biti 3x40 MVA.

Maksimalna zabilježena radna snaga iznosi 51,3 MW.

Iz TS Sućidar napaja se dijelom direktno 10 kV mreža, te drugim dijelom distribucijske TS 35/10 kV Brodogradilište i TS 35/10 kV Gripe.

TS 110/10(20) kV Dobri

Izgrađena je 2005. god.

Instalirana snaga trafostanice je 2x40 MVA.

Maksimalna zabilježena radna snaga iznosi 52,8 MW.

Iz TS Dobri napaja se direktno 10 kV mreža.

TS 110/10 kV Split 3 (Visoka)

Izgrađena je 1987. god., a nedavno je pokrenuta kompletna rekonstrukcija iste (izgradnja 110 kV postrojenja u GIS izvedbi).

Instalirana snaga trafostanice je 2x40 MVA, a nakon završetka rekonstrukcije instalirana snaga će biti 3x40 MVA.

Maksimalna zabilježena radna snaga iznosi 73,1 MW.

Iz TS Visoka napaja se direktno 10 kV mreža.

TS 110/10 kV Dujmovača

Izgrađena je 2008. god.

Instalirana snaga trafostanice je 2x40 MVA.

Maksimalna zabilježena radna snaga iznosi 39,6 MW.

Iz TS Dujmovača napaja se direktno 10 kV mreža.

TS 110/35 kV Meterize

Izgrađena je 1953. god., nedavno je obavljena rekonstrukcija 35 kV postrojenja, a neophodna je izgradnja novog 110 kV postrojenja zbog zastarjelosti VN opreme kao i zbog značajnog povećanja prijenosne moći postojećih 110 kV vodova Meterize-Dujmovača i Meterize-Vrboran.

Instalirana snaga trafostanice je 2x40 MVA.

Maksimalna zabilježena radna snaga iznosi 30,2 MW.

Iz TS Meterize napaja se djelomično TS 35/10 kV Brodogradilište, te nekoliko TS 35/10 kV u Kaštelima, odnosno Klisu.

TS 110/35 kV Vrboran

Izgrađena je 1979. god.

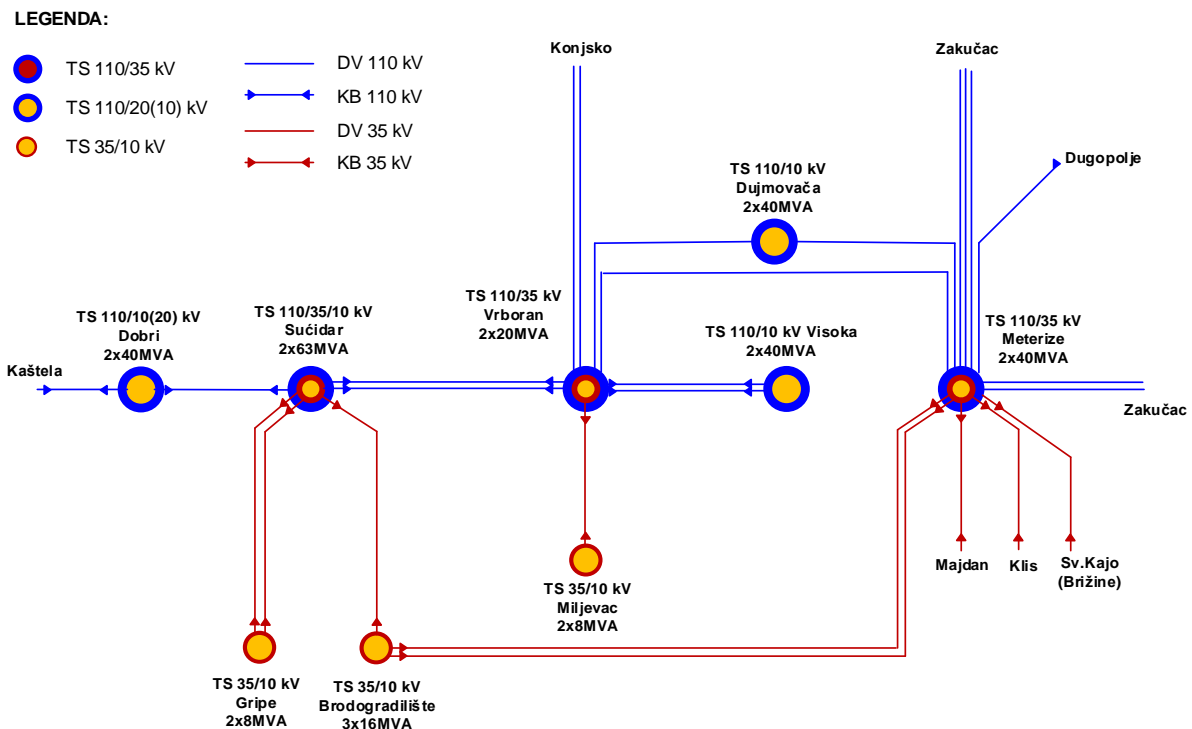
Instalirana snaga trafostanice je 2x20 MVA.

Maksimalna zabilježena radna snaga iznosi 15,9 MW.

Iz TS Vrboran napaja se TS 35/10 kV Miljevac, iz koje se djelomično napaja istočni dio administrativnog područja grada Splita (Stobreč, TTTS, Žrnovnica...).

Shematski prikaz 110 kV mreže, TS 110/x kV i 35 kV mreže grada Splita prikazan je na Grafički prikaz 168.

Grafički prikaz 168. Mreža 110 kV i 35 kV grada Splita (izvor: HOPS d.o.o., HEP ODS d.o.o., obrada FESB)

U dugoročnim planovima razvoja HEP ODS-a za područje grada Splita je praktički kompletno ukidanje 35 kV mreže, s obzirom na to da se rekonstrukcijom (zapravo izgradnjom zamjenske - nove TS 110/10(20) kV) TS Sućidar može ukinuti TS 35/10 kV Gripe, izgradnjom TS TTTS 110/10(20) kV se može ukinuti TS 35/10 kV Miljevac, a za TS 35/10 kV Brodogradilište također je predviđena zamjenska TS 110/10(20) kV.

Završetkom navedenih rekonstrukcija, odnosno izgradnjom novih TS 110/10(20) kV (TS Sućidar, TS Visoka, nova TS TTTS, rekonstrukcija postrojenja 110 kV u TS Meterize), zajedno s već prethodno odrađenim zahvatima u 110 kV mreži (zamjena postojećih vodiča s tzv. visokotemperaturnim vodičima, tipa ACCC Lisbon, znatno veće prijenosne moći na DV 110 kV Meterize-Dujmovča-Vrboran) za nekoliko godina će biti sanirane sve ključne slabe točke u primarnom elektroenergetskom napajanju grada Splita i dodatno će se povećati sigurnost napajanja. Uz očekivani relativno spori rast potrošnje, takvo stanje primarne elektroenergetske mreže omogućava dugoročno vrlo visoku razinu sigurnosti napajanja grada Splita, bez potrebe za daljnjim značajnijim ulaganjima u tom segmentu.

Ipak, potrebno je naglasiti nužnost daljnjeg sagledavanja razvoja elektroenergetske mreže na širem području grada Splita, a kojim bi se omogućilo napajanje novih stambenih naselja (Korešnica), razvoj Istočne obale te realizacija visokonaponskog kopnenog priključka za kruzere (engl. high voltage shore connection) u trajektnoj luci. Osim toga, prilikom planiranja svih značajnijih projekata u gradu Splitu i okolici, primjerice gradnje novih trgovačkih centara, nebodera, poslovnih prostora i hotela, kao i punionica za punjenje električnih vozila, posebno u gradskim kotarima s neboderima, potrebne su znatno veće snage da bi se osiguralo pouzdano napajanje te je stoga nužno uključivanje predstavnika HEP ODS-a i HOPS-a kao partnera predstavnicima grada Splita u zajedničkom sagledavanju mogućnosti, potencijalnih problema i pronalaska odgovarajućih rješenja. Uz to, treba voditi računa o tome da je za realizaciju prethodno navedenih značajnijih projekata potrebno minimalno pet godina.

Jedina „slaba“ točka u postojećoj koncepciji primarnog elektroenergetskog napajanja grada Splita nije u energetske smislu, već u činjenici da širenje urbanog prostora grada Splita proteklih desetljeća sve više zahvaća periferne dijelove grada, na kojem nadzemni vodovi prijenosne mreže, koji zahtijevaju široke koridore, ograničavaju i otežavaju razvoj novih građevinskih prostora i komunalne infrastrukture. U tom smislu se srednjoročno i dugoročno planira postupno kabliranje takvih nadzemnih vodova. Imajući u vidu da su kabelski visokonaponski vodovi višestruko skuplji od nadzemnih, proces kabliranja će zasigurno dugo trajati, osim na područjima na kojima će kabliranje biti nužno izvesti za realizaciju određenih infrastrukturnih projekata, primarno cesta i novih građevinskih područja.

Što se tiče distribucijske mreže 10 kV, ona je na području grada Splita, kao i inače u gradskim područjima, razgranata i međusobno dobro povezana, te nema strukturnih problema koji bi uzrokovali potencijalne značajnije probleme u sigurnosti napajanja grada Splita. Naravno, točkasti problemi se rješavaju redovitim rekonstrukcijama i zamjenama starih 10 kV kabela i TS 10/0,4 kV, te izgradnjom novih, i to primarno na područjima izgradnje novih stambenih i turističkih sadržaja.

Također, rekonstrukcijom postojećih i izgradnjom novih TS 110/x kV (prethodno navedenih) planirane su i izvode se izgradnje novih kabelskih raspleta iz takvih trafostanica, što je tehnološki uvjetovano, ali se usput također provodi i djelomična revitalizacija mreže 10 kV i jačanje rezervnih pravaca napajanja. Dugoročno, kompletna 10 kV mreža će prijeći na pogonski napon 20 kV, što znači udvostručenje prijenosne moći takve mreže, što će vrlo dugoročno osigurati dovoljne prijenosne kapacitete na razini mreže 10(20) kV bez potrebe za značajnijim investicijama u mrežu na postojećim/izgrađenim dijelovima grada Splita. Jedan od većih problema je napajanje stare gradske jezgre zbog nedostatka lokacije za novu TS 20(10)/0,4 kV.

Također, Ministarstvo zaštite okoliša i energetike dodijelilo je krajem srpnja 2018. godine HEP ODS-u 150 milijuna kuna nepovratnih sredstava iz Europskog fonda za regionalni razvoj (Operativni program konkurentnost i kohezija, prioritetna os 4) za pilot-projekt uvođenja naprednih mreža. Projekt je važan za prilagodbu djelatnosti distribucije električne energije u Hrvatskoj promjenama koje donosi takozvani Čisti energetske paketi Europske unije. To su prije svega: povećanje fleksibilnosti sustava, razvoj aktivne distribucijske mreže, fokus na korisniku mreže, integracija obnovljivih izvora energije te povećanje

energetske učinkovitosti kako u upravljanju mrežom, tako i kod korisnika mreže, kojem se kao aktivnom kupcu omogućuje sudjelovanje na tržištu električne energije. Cilj projekta je uvođenje koncepta naprednih mreža u postojeću distribucijsku mrežu električne energije, a postiže se uvođenjem pilot sustava napredne mreže u postojeću distribucijsku mrežu, tj. provedbom mjera: uspostave napredne mjerne infrastrukture, razvoja i optimizacije konvencionalne mreže zamjenom transformatora energetske učinkovitijima te automatizacijom srednjenaponske mreže. Glavni očekivani rezultati projekta su smanjena razina gubitaka u distribucijskoj mreži. Jedno od pet distribucijskih područja HEP ODS-a na kojima će se provoditi projekt do kraja 2022. godine je i područje grada Splita.

3.1.14.2. *Potrošnja električne energije*

Temeljne značajke potrošnje električnom energijom na području grada Splita su sljedeće:

Područje grada Splita, kao i ostatak Republike Hrvatske, ima značajne oscilacije u potrošnji električne energije tijekom godine.

Nema rasta vršnog opterećenja niti ukupne godišnje potrošnje u proteklih 10-ak godina, pri čemu je ipak određeni rast potrošnje zabilježen proteklih nekoliko godina, ali uz smanjenje vršnog opterećenja, primarno zbog smanjenja potrošnje uslijed toplijih zima i nešto manjom industrijskom potrošnjom, što je značajnije od rasta potrošnje u ljetnim mjesecima zbog veće turističke potrošnje.

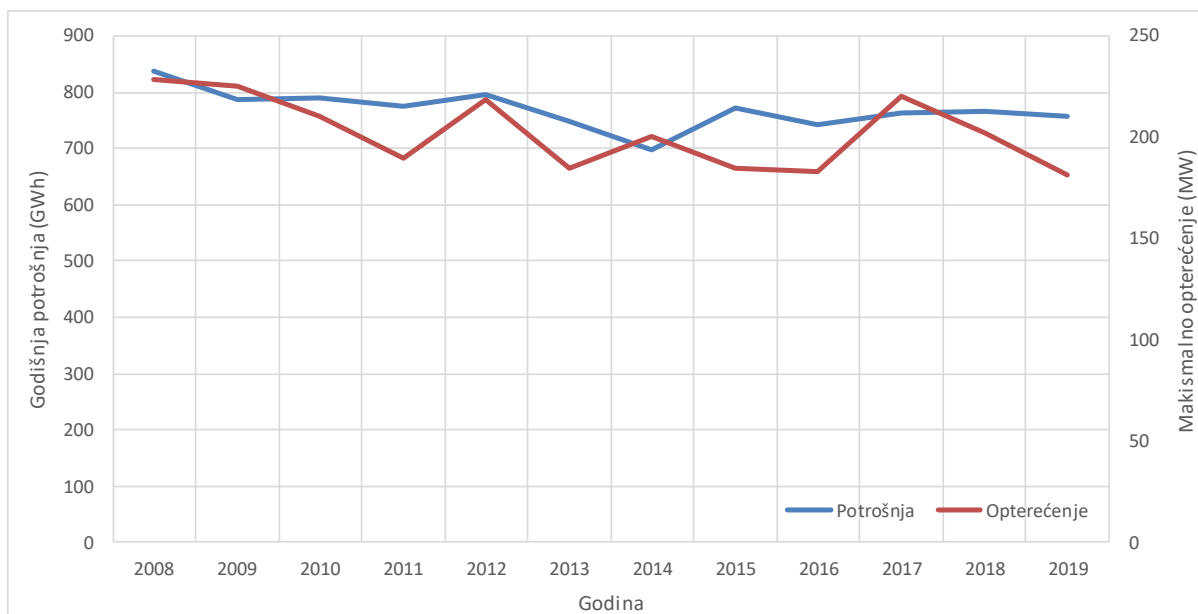
U zimskom razdoblju dominantni udio ukupne potrošnje električne energije odlazi na grijanje, što je primarno rezultat relativno povoljne cijene električne energije u odnosu na cijene ostalih raspoloživih opcija dobave toplinske energije, pogotovo ako se uzme u obzir i povećanje standarda te komoditet u korištenju električne energije za grijanje.

Prema kategoriji/strukturi potrošnje električne energije na području grada Splita dominira potrošnja kućanstava, koja čini više od 50% ukupne potrošnje, te više od 90% ukupnog broja potrošača.

Trenutno zanemarivi udio distribuiranih/obnovljivih izvora energije u distribucijskoj mreži grada Splita, za razliku od nekih drugih gradova/područja u RH, ne utječe na smanjenje „neto“ potrošnje, te se gotovo kompletna potrošnja osigurava iz prijenosne mreže.

Na Grafički prikaz 169 dana je godišnja potrošnja električne energije i maksimalno neistovremeno opterećenje na godišnjem nivou za područje grada Splita. S obzirom na to da distribucijska mreža ne prati u cijelosti administrativne granice grada Splita (TS 110/35 kV Dujmovača i TS 110/35 kV Vrboran napajaju i dio potrošača u drugim općinama/gradovima), nije moguće egzaktno razgraničiti potrošnju na području grada Splita, pa su moguće manje greške, do nekoliko postotaka.

Grafički prikaz 169. Godišnja potrošnja električne energije i maksimalna opterećenja u razdoblju 2008.-2019. god., grad Split (izvor: HOPS d.o.o., HEP ODS d.o.o., obrada FESB)

3.1.14.3. Korištenje obnovljivih izvora energije

Na području grada Splita postoji odgovarajući solarni potencijal ravnih krovova postojećih građevina (stambenih, industrijskih, uslužnih), koji tek treba valorizirati, a koji bi omogućio upotrebu obnovljivih izvora energije (OIE) u vidu tzv. integriranih sunčanih elektrana. One bi primarno služile za pokrivanje dijela vlastite potrošnje, tj. potrošnje električne energije u objektima na kojima su instalirane, pri čemu se u razdobljima manje proizvodnje od potrošnje nedostajuća energija preuzima iz električne mreže i obrnuto, u slučaju viškova proizvodnje, višak se prodaje u električnu mrežu (ili djelomično kompenzira za preuzetu električnu energiju iz mreže). Za takav mehanizam već godinama postoji regulatorni okvir u RH i sve više se primjenjuje u praksi. Naime, razvojem tehnologije i sve masovnijim korištenjem fotonaponskih sustava, cijena proizvodnje električne energije iz takvih malih/srednjih integriranih sunčanih elektrana postala je konkurentna tržišnim cijenama električne energije, tako da se na srednjoročnom ili dugoročnom nivou (cca 10-ak godina) isplati ulaganje u takve sustave. Dodatno, postoji više izvora djelomičnog subvencioniranja investicijskih troškova u takve sustave, kao i povoljnih linija kreditiranja, što rezultira znatno kraćim vremenom povrata investicije.

Važno je istaknuti i mogućnost financiranja iz okvira nove kohezijske politike EU-a u razdoblju od 2021. do 2027. u kojem je jedan od pet ciljeva na koje će biti usmjerena ulaganja zelenija Europa bez ugljika (provedbom Pariškog sporazuma i ulaganjem u energetske tranziciju, obnovljive izvore energije i borbu protiv klimatskih promjena).

Osim toga, temeljem Nacionalnog programa energetske učinkovitosti Republike Hrvatske, Ministarstvo gospodarstva na svojim mrežnim stranicama objavljuje Javne pozive namijenjene jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave te proračunskim korisnicima proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave za dodjelu bespovratnih sredstava u svrhu razvoja energetske sustava kroz povećanje energetske učinkovitosti i korištenje obnovljivih izvora energije.

Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo graditeljstva i prostornoga uređenja i Ministarstvo zaštite okoliša i prirode donijeli su 27. ožujka 2014. godine program kojeg provodi Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost. Cilj je Programa povećanje energetske učinkovitosti postojećih kuća, smanjenje potrošnje energije i emisija CO₂ u atmosferu te smanjenje mjesečnih troškova za energente, uz ukupno poboljšanje kvalitete života. Istovremeno, planiranje ovakvih zahvata podrazumijeva i angažman lokalnih tvrtki i stručnjaka odnosno potiče gospodarsku aktivnost. U 2015. godini usvojene su izmjene Programa, kojima se omogućila prijava svim građanima Republike Hrvatske i to izravno u Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost (FZOEU).

Za sada je na području grada Splita vrlo mali broj izgrađenih integriranih sunčanih elektrana, znatno manje u odnosu na određene kontinentalne dijelove u RH u kojima je energija sunčeva zračenja cca 20-30% manja. Do kraja 2019. god. prema podacima HEP ODS-a, aktivno je:

10 malih integriranih sunčanih elektrana, koje su priključene na električnu mrežu i isporučuju kompletnu proizvodnju električne energije u mrežu, na osnovu ugovora o otkupu električne energije po subvencioniranim cijenama, koji su se mogli sklapati do 2014. god. Ukupna snaga istih je 302 kW, a mogu godišnje proizvesti cca 450.000 kWh,

4 male integrirane sunčane elektrane izgrađene za vlastite potrebe i priključene na vlastite instalacije, ukupne snage 36 kW i moguće godišnje proizvodnje cca 54.000 kWh.

Također, u procesu pripreme izgradnje ili u izgradnji je još 18 integriranih sunčanih elektrana za koje je izdana suglasnost za priključak na mrežu, ukupne snage 1.137 kW i moguće godišnje proizvodnje cca 1.700.000 kWh.

Za očekivati je u narednim godinama znatno veću dinamiku instaliranja integriranih sunčanih elektrana na području grada Splita, koje realno ne mogu u većoj mjeri sudjelovati u pokrivanju ukupne potrošnje na području grada Splita, ali se dugoročno može računati na znatno veći udio u odnosu na sadašnje stanje, možda do iznosa 5% ili čak i više.

U svrhu što višeg iskorištenja raspoloživih sredstava iz fondova za subvencioniranje obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti potrebno je izraditi analizu solarnog potencijala krovova (i drugih raspoloživih površina), posebno zgrada u vlasništvu grada Splita te gradskih tvrtki (javna komunalna poduzeća) i ustanova (dječji vrtići, osnovne škole, kazališta, muzeji, galerije) s ciljem utvrđivanja mogućnosti postavljanja sunčanih elektrana. Za sve takve objekte koji se prijavljuju na neki od javnih poziva za subvencioniranje energetske obnove, povećanje energetske učinkovitosti i primjenu obnovljivih izvora energije u javnim zgradama, a za koje je analizom utvrđena mogućnost postavljanja sunčane elektrane, obavezno u projekt i uključiti postavljanje iste. Za one objekte koji nisu kandidati za korištenje sredstava iz spomenutih fondova potrebno je razmotriti mogućnost instaliranja sunčanih elektrana vlastitim sredstvima ili kroz različite ESCO modele koji nude ESCO tvrtke te opskrbljivači i trgovci električnom energijom prisutni na domaćem tržištu.

Osim toga, prilikom projektiranja novih građevina za gradske tvrtke i ustanove (buduća zgrada gradske uprave, škole, vrtići, sportske dvorane itd.), kao sastavni obvezni dio projektnog zadatka uvrstiti i projekt sunčane elektrane (i/ili drugih obnovljivih izvora energije). Navedenim mjerama doprinijelo bi se povećanju instalirane snage i proizvodnje iz obnovljivih izvora energije te bi porastao i udio OIE u ukupnoj potrošnji električne energije.

3.1.14.4. Energetska učinkovitost i postojeća infrastruktura

Republika Hrvatska je tijekom pretprijetnih pregovora preuzela velik broj EU smjernica te direktiva iz područja energetske učinkovitosti, a koji su se pretočili u brojne Zakone te akcijske planove iz područja energetske učinkovitosti i racionalnog korištenja energije.

U Zakonu o energetske učinkovitosti uveden je nacionalni informacijski sustav za gospodarenje energijom (ISGE) - internetska aplikacija za nadzor i analizu potrošnje energije i vode u zgradama javnog sektora koja služi kao obavezni alat za sustavno gospodarenje energijom. Razlog za sustavno gospodarenje energijom građevina u vlasništvu javnog sektora je potreba utvrđivanja ukupne potrošnje energije i vode kao i točnog mjesta nastanka potrošnje kako bi se mogao lokalizirati problem prekomjerne potrošnje i utjecati na znatne uštede energije te posljedično i na financijske izdatke za energiju i vodu te na štetni utjecaj na okoliš. Pravilnik o sustavnom gospodarenju energijom u javnom sektoru zbog toga iznosi obaveze korištenja ISGE sustava te metodologiju provođenja sustavnog gospodarenja energijom.

U lipnju 2014. godine u rad je puštena internet aplikacija Sustava za praćenje, mjerenje i verifikaciju ušteda energije (SMIV) koju unutar Centra za praćenje poslovanja energetskog sektora i investicija (CEI)

vodi Nacionalno koordinacijsko tijelo za energetske učinkovitost u skladu s odredbama Zakona o energetske učinkovitosti i odredbama Pravilnika o sustavu za praćenje, mjerenje i verifikaciju ušteda energije. Osnovna namjena SMIV-a je praćenje provedbe Nacionalnog akcijskog plana za energetske učinkovitost (NAPEnU), a tri glavne skupine korisnika aplikacije su: javni sektor, pružatelji energetske usluga i davatelji subvencija.

Kroz projekte Feedschools (Financing Environment and Energy Efficiency development in Schools) i Teeschools (Transferring Energy Efficiency in Mediterranean Schools) želi se olakšati provedba Direktive o energetske učinkovitosti kojom se stvaraju pretpostavke da više gradova, financijskih institucija i konzultantskih tvrtki razvijaju projekte temeljite obnove škola u nadolazećim godinama. To uključuje: energetske preglede reprezentativnih školskih zgrada, izradu preliminarnih planova obnove, izračunavanje emisije CO₂ nakon obnove, razvoj modela energetske usluga i sheme financiranja, obuku energetske menadžera regije, općinskog osoblja i studenata te izradu preporuka za prevenciju identificiranih barijera i integraciju rezultata projekata u gradske planove. Posebna pažnja posvećena je korištenju obnovljivih izvora energije. Projekti se sufinanciraju sa 85% iz Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR). Na projektima sudjeluje 11 partnera iz 7 zemalja, a partneri iz Hrvatske su HEP ESCO d.o.o. i grad Split. Rezultati projekta Teeschools predstavljani su na lokalnoj razini putem konferencija i radionica u Splitu održanih online ili lokalno na kojima su sudjelovali razni predstavnici lokalnih i regionalnih uprava, te predstavnici tvrtki energetske sektora. Na razini projekta je realizirana provedba i izrada energetske preglede i planova obnove 48 školskih zgrada, u čemu je sudjelovalo i 5 škola grada Splita: OŠ Kman Kocunar, OŠ Gripe, OŠ Bol, OŠ Trstenik i OŠ Visoka.

Također, važno je naglasiti i smjernice Europske komisije i parlamenta te regulatorni okvir dogovoren na razini EU-a za Održivu Europu do 2030. godine i na Klimatski neutralnu Europu do 2050. godine. Glavni su ciljevi EU-a do 2030. smanjenje emisija stakleničkih plinova za barem 40%, najmanje 32% energije iz obnovljivih izvora te povećanje energetske učinkovitosti za najmanje 32,5%. Time se postavljaju potrebni temelji za temeljitu društvenu preobrazbu koja vodi u čistu i održivu energetske budućnost.

U skladu s Akcijskim planom grada Splita, svake godine se donosi godišnji plan energetske učinkovitosti grada Splita, koji predstavlja planski dokument kojim se utvrđuje provedba politike za poboljšanje energetske učinkovitosti. Izrada i provedba godišnjeg plana je obveza prema Zakonu o energetske učinkovitosti (NN 127/14). Godišnji plan energetske učinkovitosti grada Splita usklađen je s Nacionalnim akcijskim planom energetske učinkovitosti, Akcijskim planom energetske učinkovitosti Splitsko-dalmatinske županije i Akcijskim planom energetske učinkovitosti grada Splita za razdoblje 2017.-2019.

Analizom ostvarenja ciljeva određenih Godišnjim planom grada Splita za 2017. godinu je utvrđeno da se od 11 predloženih mjera, provelo njih 4. Mjerama za poboljšanje energetske učinkovitosti ostvarile su se uštede u energiji od 0,03 TJ godišnje, te su se ostvarile uštede u emisiji CO₂ od 2,11 tone. Ukupna investicija u provedbi mjera energetske učinkovitosti u 2017. godini je iznosila 3.907.394,28 kn.

Prema razvijenoj metodologiji, a u skladu s preporukama Europske komisije, Plan mjera i aktivnosti za smanjenje emisija CO₂ sadrži identificirane mjere energetske učinkovitosti za sektore zgradarstva, prometa, toplinarstva i javne rasvjete grada Splita.

Mjere za poboljšanje energetske učinkovitosti podijeljene su u sljedeće kategorije:

zgradarstvo,

toplinarstvo,

promet,

javna rasvjeta.

U sektoru zgradarstva obuhvaćeni su objekti pod upravom grada Splita (udio od 55% u ukupnoj potrošnji sektora) i sustav vodovoda i odvodnje (udio od 45% u ukupnoj potrošnji sektora). Objekti pod upravom grada Splita svrstani su u sljedeće kategorije:

zgrade odgojno-obrazovne namjene,
 zgrade kulturne namjene,
 zgrade sportske namjene
 zgrade uprave, gradskih kotara i mjesnih odbora
 zgrade gradskih tvrtki i ustanova.

U sektoru zgradarstva koriste se električna energija, ekstra lako lož ulje i toplinska energija, a prosječne vrijednosti potrošnje energenata za zadnjih 5 godina dane su u Tablica 95.

Tablica 95 Referentna potrošnja energenata po kategorijama objekata (izvor: Godišnji plan energetske učinkovitosti grada Splita za 2018. god., Roterm d.o.o.)

Kategorija objekta	Električna energija (TJ)	Ekstra lako loživo ulje (TJ)	Toplinska energija (TJ)	Ukupno (TJ)
Zgrade odgojno obrazovne namjene	15,283	19,330	-	34,613
Zgrade kulturne namjene	4,587	1,033	-	5,619
Zgrade sportske namjene	10,169	2,919	1,631	14,719
Zgrade uprave, posl. zgrade, GK i MO	5,848	1,597	-	7,445
Zgrade gradskih tvrtki i ustanova	6,610	1,541	-	8,151
Ukupno	42,498	26,419	1,631	70,547

Ukupna referentna potrošnja električne energije za navedene objekte iznosi 42,498 TJ/god (11.804,881 MWh/god.), što iznosi približno 4% potrošnje električne energije na području grada Splita u tarifnom modelu poduzetništvo, prema kojem struju preuzimaju analizirani objekti.

Sukladno Tehničkom propisu o racionalnoj uporabi energije i toplinskoj zaštiti u zgradama (Narodne novine, br. 128/15, 70/18, 73/18 i 86/18) zgrade (javnog sektora) moraju biti projektirane i izvedene na način da ispunjavaju zahtjeve u pogledu primjene obnovljivih izvora energije. To je ispunjeno ako je najmanje 20% ukupne isporučene energije za rad sustava u zgradi podmireno energijom iz obnovljivih izvora energije, ili udio obnovljivih izvora energije u ukupnoj isporučenoj energiji za rad termotehničkih sustava iznosi najmanje:

25% iz sunčeva zračenja ili,

30% iz plinovite biomase ili,

50% iz čvrste biomase ili,

70% iz geotermalne energije ili,

50% iz topline okoline ili,

50% iz kogeneracijskog postrojenja s visokom učinkovitošću u skladu s posebnim propisom.

Na lokalnoj razini važnu ulogu u promoviranju i poticanju korištenja OIE i uvođenja mjera povećane energetske efikasnosti imaju energetske agencije. Među projekte iz kategorije zgradarstva, posebno zgrade javne namjene, koji su uključeni kao jedna od mjera, mogu se izdvojiti:

primjena dizalica topline (ugradnja dizalica topline u zgrade javne namjene, projekt se provodi uz financijsku pomoć FZOEU),

burza krovova javnih zgrada (projektna priprema javnih zgrada za ulaganje u fotonaponske elektrane i proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora).

Sve navedeno je u skladu s Nacionalnim akcijskim planom energetske učinkovitosti, u kojem su kao mjere navedene i povećanje broja zgrada s gotovo nultom potrošnjom energije te poticanje energetske obnove višestambenih zgrada.

Ukupna potrošnja toplinske energije u sektoru toplinarstva, dobivena prema referentnim podacima iz perioda kad su toplinski sustavi CTS Blatine i ZTS Spinut bili u funkciji (trenutno nema potrošnje), iznosi 16.943.756 (kWh/god.), od čega 77% otpada na CTS Blatine, a 23% na ZTS Spinut.

U sektoru prometa, prema godišnjem planu iz 2018. god., analizom su obuhvaćena vozila u vlasništvu Grada, te vozila tvrtki i ustanova koje su u vlasništvu grada Splita:

Čistoća d.o.o.,

Parkovi i nasadi d.o.o.

Vodovod i kanalizacija d.o.o.

Promet d.o.o.

TD Bačvice plaža d.o.o.

Splitska obala d.o.o.

JU za upravljanje PŠ Marjan

Split parking d.o.o.

Gradsko kazalište lutaka Split

Gradsko kazalište mladih Split,

Hrvatsko narodno kazalište Split,

Javna vatrogasna postrojba Split,

Prirodoslovni muzej i zoološki vrt,

Ustanova za zapošljavanje, rad i profesionalnu rehabilitaciju osoba s invaliditetom.

Predmet plana je ukupno 434 vozila (mopedi, osobna vozila, teretna vozila i autobusi) i 20 radnih strojeva. Prosječna starost voznog parka pod upravom Grada Splita iznosi 9,17 godina.

U sektoru prometa se kao pogonska goriva vozila koriste benzin (89 vozila, udio 20% u broju vozila, udio od 2% u ukupnoj potrošnji sektora), diesel (358 vozila, udio 79% u broju vozila, udio od 98% u ukupnoj potrošnji sektora) i električna energija (6 vozila i jedno hibridno vozilo, minimalan udio u ukupnoj potrošnji sektora).

Dominanti udio (83%) potrošnje energije u sektoru prometa zauzima tvrtka Promet d.o.o., čija djelatnost je javni prijevoz. Ukupna potrošnja energije u sektoru prometa iznosi 181,422 TJ/god (50.394,90 MWh/god).

Jedna od mjera u sektoru prometa koju bi svakako trebalo razmotriti u narednim godinama je primjena vodika u gradskim autobusima, za što bi bilo potrebno nabaviti veći broj autobusa, napraviti punionice za vodik (poluotvorenog tipa) i osigurati opskrbu vodikom.

U infrastrukturu iz područja OIE i energetske učinkovitosti spadaju i punionice za punjenje električnih vozila. Trenutno uslugu punjenja pružaju Hrvatski telekom d.d i HEP te Tesla, a za očekivati je da će se s razvojem tržišta elektro mobilnosti pojaviti i novi pružatelji usluga punjenja električnih vozila kao i nove punionice. Prema dostupnim podacima, trenutno su na području grada Splita i okolice dostupne sljedeće punionice:

City Center one: 2 AC utičnice za brzo punjenje, 22 kW (32 A),

Punionica Ruđera Boškovića: 2 AC utičnice za brzo punjenje, 22 kW (32 A),

Punionica Sukoišanska: 2 AC utičnice za brzo punjenje, 22 kW (32 A),

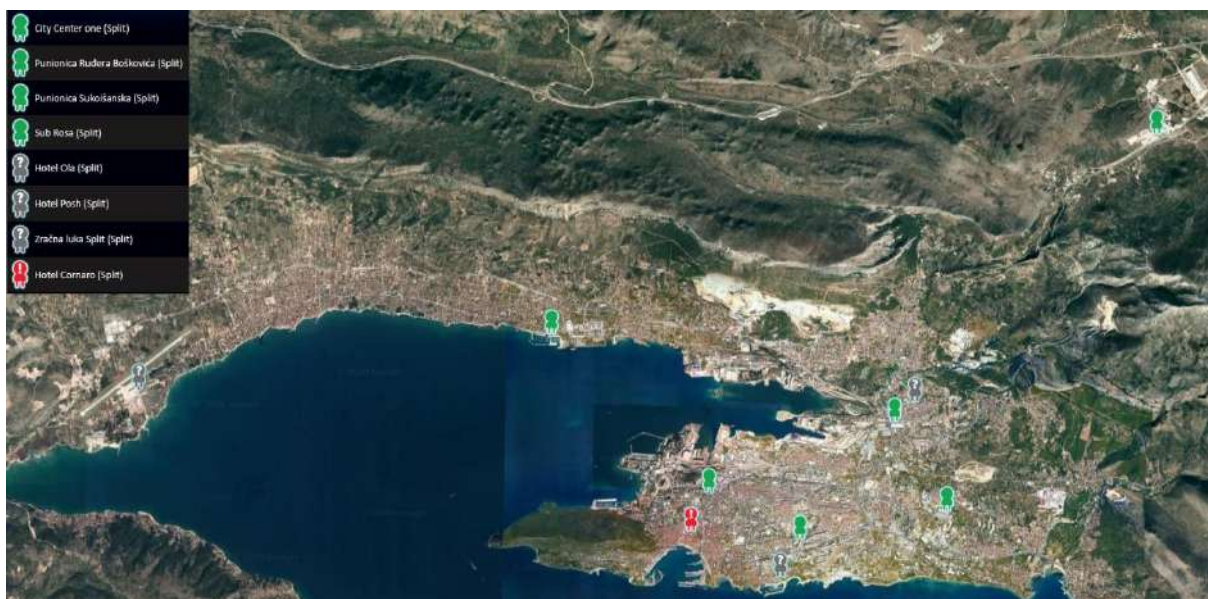
Hotel Cornaro: 2 AC utičnice za brzo punjenje, 22 kW (32 A),

Hotel Posh: 1 AC utičnica za brzo punjenje, 22 kW (32 A),

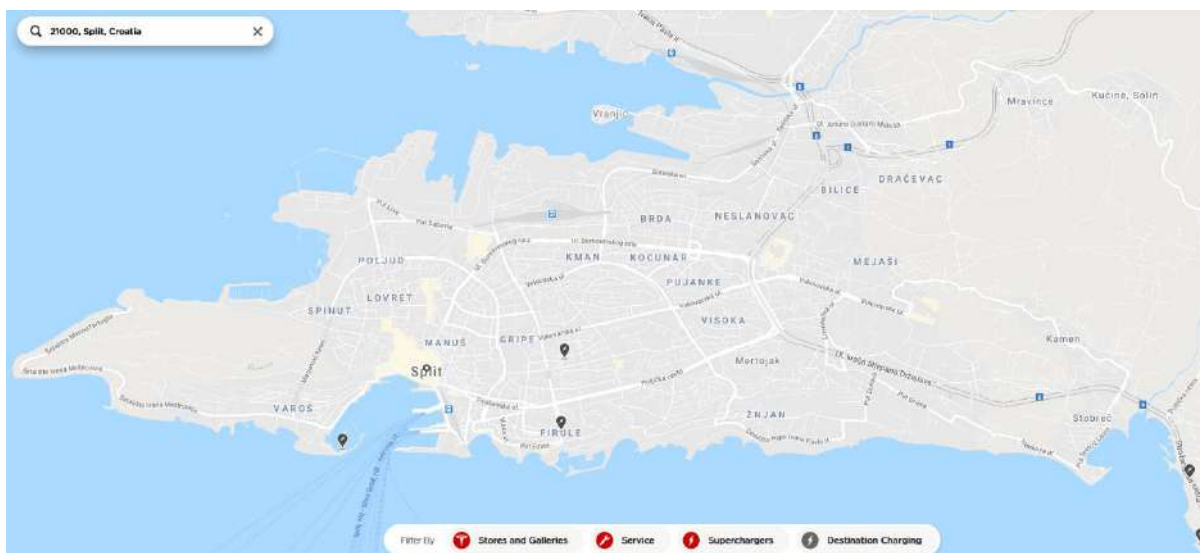
Salona Mall (Solin): 1 DC Chademo utikač za ultra brzo punjenje, 50 kW (125 A),
 1 DC Combo utikač za ultra brzo punjenje, 50 kW (125 A),
 1 AC utičnica za ultra brzo punjenje, 43 kW (63 A),
 Put Mira (Solin): 2 AC utičnice za brzo punjenje, 22 kW (32 A), 400 V,
 Marina Kaštela (Kaštel Gomilica): 2 AC utičnice za brzo punjenje, 22 kW (32 A),
 Zračna luka Split: 2 AC utičnice za brzo punjenje, 22 kW (32 A),
 Sub Rosa (Dugopolje): 2 AC utičnice za brzo punjenje, 22 kW (32 A),
 garaža Šimićeve: 1 AC utičnica za brzo punjenje, 22 kW (32 A),
 garaža Smiljanićeve: 1 AC utičnica za brzo punjenje, 22 kW (32 A),
 Pauk služba: 1 AC utičnica za brzo punjenje, 22 kW (32 A),
 Split Supercharger (Dugopolje): 6 Tesla superpunjača, 150 kW,
 ACI marina Split: 2 Tesla priključka, 22 kW,
 Marvie Hotel & Health (Split): 1 Tesla priključak, 22 kW,
 Dioklecijan Hotel & Residence (Split): 1 Tesla priključak, 11 kW,
 Hotel Split (Podstrana): 1 Tesla priključak, 22 kW,
 Hotel Le Meridien Lav: 3 Tesla priključka, 22 kW,
 Stacija & Hotel - Bar - Restaurant (Kaštel Lukšić): 1 Tesla priključak, 17 kW,
 Marina Baotić (Seget Donji): 1 Tesla priključak, 22 kW.

Prostorni prikaz mapa punionica na području grada Splita i šire okolice dan je na sljedećim grafičkim prikazima:

Grafički prikaz 170. Mapa punionica Hrvatskog telekoma i HEP-a za električna vozila na širem području grada Splita (izvor: <http://puni.hr>)

Grafički prikaz 171. Mapa Tesla punionica za električna vozila na širem području grada Splita (izvor: <https://www.tesla.com>)

U sektoru javne rasvjete, u veljači 2016. godine izrađen je glavni projekt "Energetski pregled javne rasvjete grada Splita", a obuhvaćeno je cca 400 km prometnica s 324 pripadajuća mjerna mjesta za mjerenje potrošnje, 15.164 rasvjetnih tijela (od cca 17.000 koliko obuhvaća cijeli sustav), ukupne priključne snage 4.121 kW u gradu Splitu, te naseljima Donje Sitno, Gornje Sitno, Kamen, Slatine, Srinjine, Stobreč i Žrnovnica. Analizirani sustav javne rasvjete grada Splita po vrstama izvora svjetlosti se dijeli na: visoko tlačni natrij 69,33%, metal-halogeni 18,04%, živine svjetiljke 11,59%, fluorescentne svjetiljke 0,4% i LED svjetiljke 0,64%.

U prosincu 2019. godine izrađen je glavni projekt modernizacije javne rasvjete grada Splita primjenom mjera energetske učinkovitosti i zaštite od svjetlosnog onečišćenja. Zaključeno je da se provedbom mjera energetske učinkovitosti, odnosno zamjenom zastarjelih ne ekoloških rasvjetnih tijela sa novim, energetski učinkovitim i ekološkim koje koriste LED tehnologiju, te upotrebom kvalitetne regulacije i upravljanja, mogu postići značajne uštede u energiji koje mogu biti veće i od 40%. Ugradnjom moderne i energetski učinkovite rasvjete povećavaju se standardi osvijetljenosti te unapređuje sigurnost prometa, te ujedno značajno reducira svjetlosno zagađenje. Ukupna modernizacija ima potencijal uštede više od 10.000.000,00 kWh godišnje, odnosno smanjenje od 2.300,00 tona CO₂ godišnje, što predstavlja značajnu financijsku uštedu za gradski proračun, a to je također i energetsko rasterećenje sustava opskrbom električne energije i uvelike se smanjuje zagađenje okoliša. U sljedećoj tablici prikazani su energetski, ekološki i financijski efekti rekonstrukcije javne rasvjete. Sve ovo doprinosi i cilju Europske unije za smanjenje emisije CO₂ za barem 40% do 2030. godine, odnosno za barem 80% do 2050.

Tablica 96 Energetski, ekološki i financijski efekti rekonstrukcije javne rasvjete (izvor: Glavni projekt modernizacije javne rasvjete grada Splita primjenom mjera energetske učinkovitosti i zaštite od svjetlosnog onečišćenja, VOLT-ING d.o.o.)

	Pokazatelji sustava javne rasvjete	Mj. jed.	Iznos
Postojeći sustav javne rasvjete	Instalirana snaga sustava	kW	3.408,23
	Godišnja potrošnja električne energije	kWh	13.973.727,30
	Godišnja emisija CO ₂ za zatečene uvjete	t/god	3281,17
	Godišnji troškovi održavanja	kn	1.420.000,00

	Godišnji troškovi električne energije	kn	10.131.645,95
Stanje nakon rekonstrukcije	Instalirana snaga sustava	kW	932,37
	Godišnja potrošnja električne energije	kWh	3.814.407,39
	Godišnja emisija CO ₂ uz primjenu rekonstrukcije	t/god	895,66
	Godišnji troškovi održavanja	kn	355.000,00
	Godišnji troškovi električne energije	kn	2.771.419,81
Indikatori kvalitete ulaganja	Godišnja ušteda električne energije	kWh	10.159.319,91
	Godišnja ušteda električne energije	%	72,70
	Smanjenje godišnje emisije CO ₂	t/god	2.385,51
	Smanjenje godišnje emisije CO ₂	%	72,70
	Smanjenje instalirane snage	kW	2.475,86

Energetska učinkovitost i korištenje obnovljivih izvora energije prepoznati su kao najučinkovitiji načini postizanja ciljeva održivog razvoja budući da izravno doprinose smanjenju negativnih učinaka na okoliš, smanjenju emisija ugljičnog dioksida, povećanju sigurnosti opskrbe energijom, prekidanju povezanosti između gospodarskog rasta i povećanja potražnje za energijom te povećanju konkurentnosti nacionalnih gospodarstava. Stoga energetska učinkovitost i korištenje obnovljivih izvora energije imaju ključnu ulogu u nacionalnoj energetskej politici i politici zaštite okoliša.

Mjere energetske učinkovitosti dijele se na kategorije provedbe ovisno o načinu i odgovornostima u provedbi, a u skladu s trenutno važećim strateškim dokumentima i smjernicama. Grad Split kao obveznik planiranja određene mjere provodi samostalno (npr. zamjena uredskih aparata energetske učinkovitim, zamjena voznog parka, obnova zgrada kojima se koristi Grad i/ili društva nad kojima ima upravljačka prava). Kod određenih mjera se uz sufinanciranje Grada koriste i sredstva iz drugih izvora, poput sredstava FZOEU ili iz EU fondova. Također, grad Split može ugovoriti provedbu mjera, ali ne snositi rizike provedbe istih i ne financirati ih svojim sredstvima. Primjer je provedba energetske obnove zgrada obveznika planiranja kao energetske usluge i provedba projekata javno-privatnog partnerstva. U nekim mjerama grad Split može sudjelovati i/ili odlučivati u provedbi, ali ih ne financirati/sufinancirati vlastitim sredstvima i ne snositi rizike vezane uz njihovu provedbu. Konačno, obveznik planiranja može stvarati preduvjete za provedbu drugih mjera koje zatim provodi samostalno.

3.2. Infrastruktura za mobilnost i internetsku povezanost

3.2.1. Duljina, gustoća i kvaliteta cestovne mreže

Kvalitetna cestovna mreža ima važnu ulogu u gospodarskom razvoju nekog područja. Osobito za područja gradova, cestovna mreža predstavlja temelj za daljnji prostorni, socijalni i gospodarski napredak. Ovisno o osnovnim karakteristikama i organizaciji prometne mreže, određuje se mogućnost i zahtjevnost implementacije mjera unaprjeđenja prometnog sustava kroz infrastrukturne i organizacijske zahvate. Iz tog razloga, uvid u postojeće stanje nužan je korak u procesu daljnjeg održivog prometnog planiranja.

Analiza cestovne mreže na području Grada Splita provedena je s ciljem utvrđivanja postojećeg stanja i njenih osnovnih karakteristika.

Uz cestovnu mrežu, analizom je također obuhvaćena mreža pješačkih i biciklističkih staza, kao i ponuda parkirališnog sustava.

Uzimajući u obzir postojeće stanje i posljedice pandemije virusa COVID – 19 važno je navesti kako je kriza uzrokovana pandemijom značajno utjecala na ulaganja u infrastrukturu, posebno na projekte koji se financiraju iz Državnog proračuna. Međutim, Hrvatske ceste u narednom razdoblju planiraju nastavak provedbe više značajnih projekata na području Splitsko-dalmatinske županije, a neki se od njih svojim velikim dijelom odvijaju na području samog grada: izgradnja nove pristupne i izlazne ceste iz Trajektne luke Split,

projekt Novi ulaz u Split - čvor Vučevica na A1 - tunel Kozjak - čvor na DC8 - Trajektna luka Split

projekt (nastavka) izgradnje obilaznice Splitske aglomeracije na dionicama Solin – Stobreč – Dugi Rat – Omiš, sa spojnim cestama čvor TTTS – Stobreč, čvor Stara Podstrana – Podstrana, čvor Jesenice – Jesenice i čvor Dugi Rat – Dugi Rat.

3.2.1.1. Duljina cestovne mreže

Za izračun duljine cestovne mreže korištena je metodologija obrade podataka s Open Street Map³⁷² (OSM) platforme koja sadrži georeferencirane vektorske prikaze s pripadajućim atributnim podacima. Kategorizacija prometne mreže napravljena je kalibracijom atributnih podataka iz OSM baze kako bi odgovarala stanju na terenu. Podaci o karakteristikama cestovne mreže dobiveni analizom georeferenciranih vektorskih prikaza validirani su sukladno važećim dokumentima (Grad Split, 2018) i planovima prostornog uređenja (Grad Split, 2015).

Analizom cestovne infrastrukture utvrđeno je da na području Grada Splita duljina osnovne cestovne mreže iznosi približno 376 kilometara, od čega postoji

Državnih cesta – 22,9 km (6%)

Županijskih cesta – 30 km (8%)

Lokalnih cesta – 37,36 km (11%)

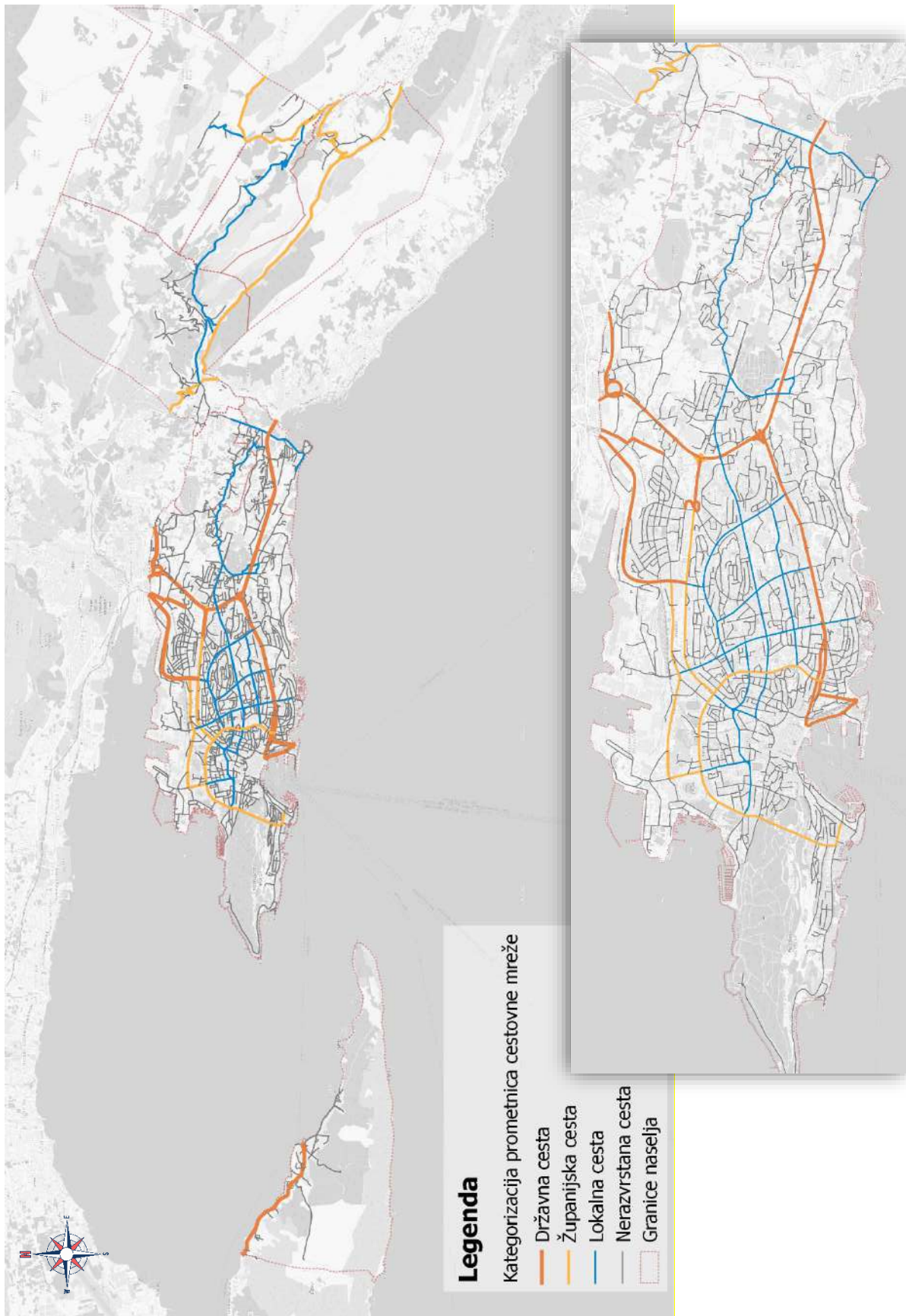
Nerazvrstanih cesta – 286 km (73%)

Bitno je napomenuti da su županijske i lokalne ceste na promatranom području pod ingerencijom Grada Splita ((Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture, 2012).

³⁷² Open Street Map je slobodna svjetska internetska karta bez ograničenja korištenja. Dostupno putem: <https://www.openstreetmap.org/#map=14/45.1668/17.9699>

Osim osnovne cestovne mreže, prema OSM bazi podataka, duljina mreže koja obuhvaća manje pristupne prometnice i kolno manipulativne površine na parkiralištima iznosi približno dodatnih 90 kilometara. Na Grafički prikaz 172 kartografski je prikazana kategorizacija cestovne mreže na području Grada Splita.

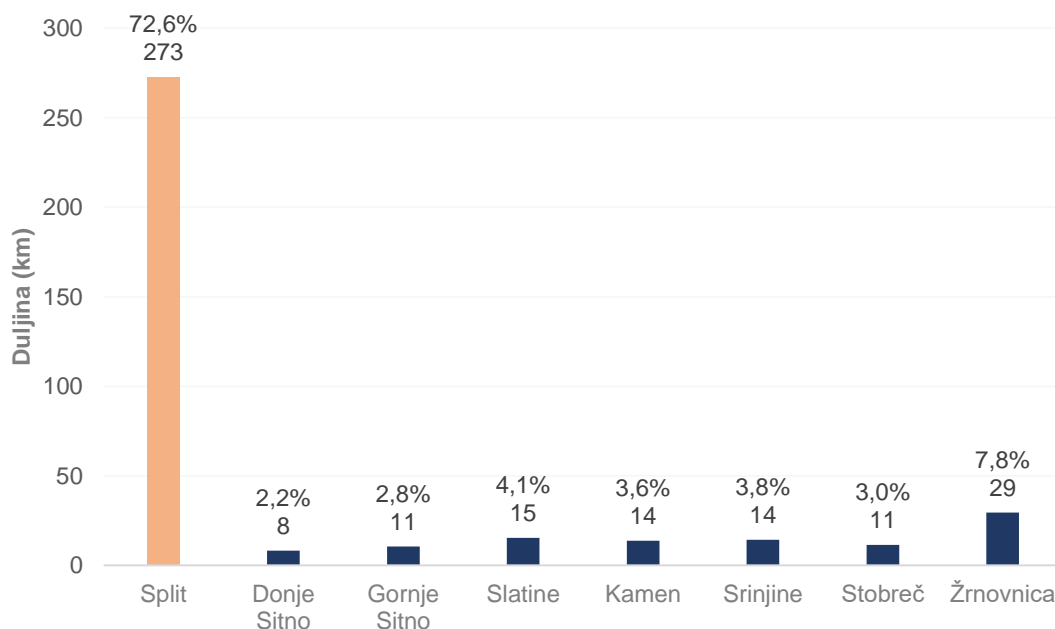
Grafički prikaz 172. Kategorizacija cestovne prometne mreže Grada Splita

Izvor: PPU Grada Splita, 2005.

Unutar administrativnog područja Grada Splita najveću duljinu cestovne mreže od približno 280 km, odnosno 73 posto od ukupne duljine cestovne mreže, ima naselje grad Split. Pored grada Splita, najveću duljinu od 29 km (7,8%) cestovne mreže ima naselje Žrnovnica. Najmanju duljinu cestovne mreže ima naselje Donje Sitno sa samo osam km (2,2%) prometnica. Duljina cestovne mreže prema naseljima u administrativnom području Grada Splita prikazana je na Grafički prikaz 173.

Grafički prikaz 173. Duljina cestovne mreže prema naseljima Grada Splita

Izvor: PPU Grada Splita, 2005.

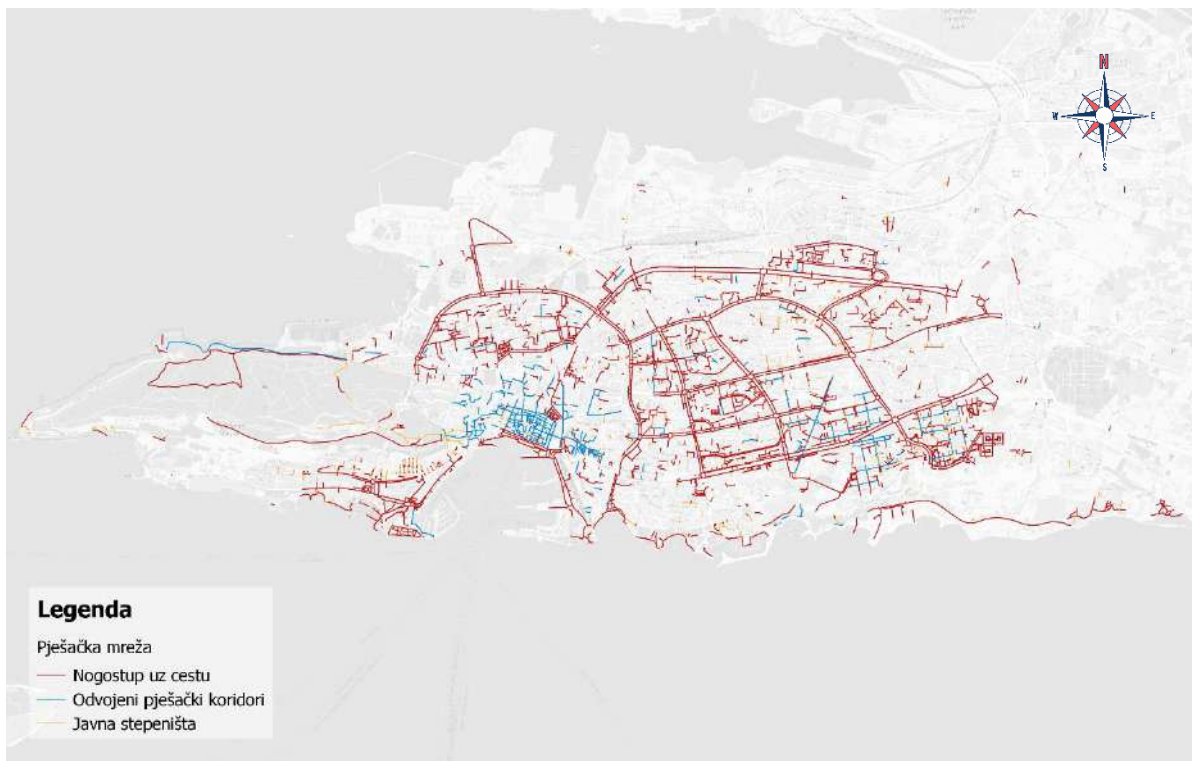
Analizom infrastrukture pješačkog prometa utvrđeno je da se na području Grada Splita nalazi približno 169 km pješačke mreže, što je samo 45 posto od ukupne cestovne mreže. Važno je navesti da se više od 95 posto ukupne pješačke mreže nalazi u naselju Split. Uzimajući u obzir odnos duljine cestovne mreže naselja grad Split i ostalih naselja, može se zaključiti da je pješačka mreža znatno nerazvijenija u ostalim naseljima. Od navedenih 169 km pješačke mreže, 144 km (85%) odnosi se na nogostupe u sklopu ceste koji se uglavnom nalaze uz glavne cestovne prometnice. Ostalih 25 km (15%) čine izdvojeni koridori pješačkog prometa (pješačka zona, platoi, šetnice). Najveći nedostatak pješačke mreže utvrđen je u gradskim kotarima Sućidar i Visoka, a pozitivan primjer pješačke mreže razvidan je na području središta grada i gradskog kotara Split 3 (Grafički prikaz 173).

Kako je topografija Grada Splita brdovita, stepeništa na javnim površinama nužan su infrastrukturni element pješačkog prometa. Savladavanje visinskih razlika u koridorima pješačkog prometa omogućeno je s približno 15 km javnih stepeništa.

Kartografski prikaz mreže pješačkog prometa na području naselja grada Splita nalazi se na

Grafički prikaz 174.

Grafički prikaz 174. Mreža pješačkog prometa u gradu Splitu

Izvor: PPU Grada Splita, 2005.

Iako se pokazuju određeni pomaci i želja za razvojem biciklističkog prometa kroz projekt implementacije sustava javnih bicikala i početak izgradnje biciklističkih staza (Grad Split, 2020), mreža biciklističkih staza na području obuhvata relativno je slabo razvijena. Na području obuhvata, jedino u naselju grad Split postoji jedna formirana biciklistička staza. Duljina biciklističke staze iznosi približno 11,5 kilometara, a proteže se na pravcu Brda-Domovinskog rata-Hrvatske mornarice - Sedam kaštela - Oko Marjana-Meštrovićevo šetalište - Obala kneza Branimira (

Grafički prikaz 175). Također je u planu uređenje biciklističke trase Riva – Žnjan.

Grafički prikaz 175. Biciklistička staza u gradu Splitu

Izvor: PPU Grada Splita, 2005.

Gustoća cestovne mreže

Gustoća prometne mreže jedan je od pokazatelja razvijenosti prometne infrastrukture. Ona označava odnos između izmjerene duljine cestovne mreže na određenom području i površine ili broja stanovnika tog područja. Za potrebe ove analize gustoća cestovne mreže izračunata je kao:

prostorna gustoće mreže

demografska gustoća mreže

Engelov koeficijent³⁷³

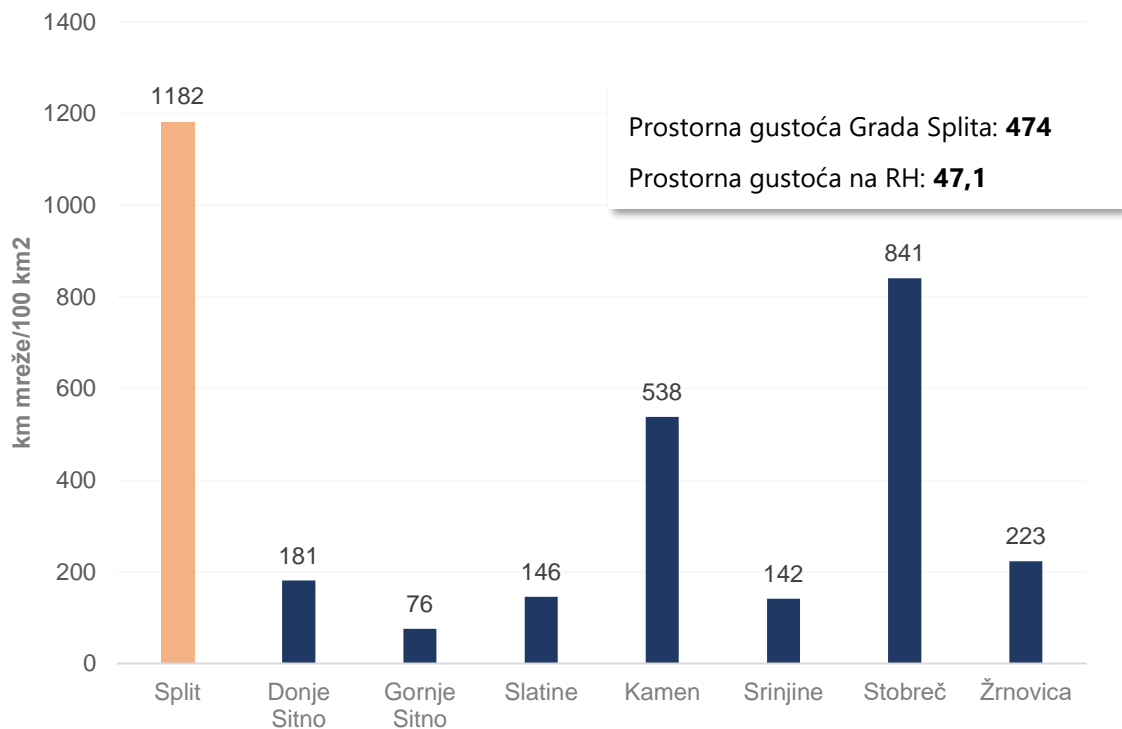
Pored pokazatelja razvijenosti cestovne mreže izraženog u km cesta na 100 km² ili 10.000 st. često se za međunarodne usporedbe koristi tzv. Engelov koeficijent koji predstavlja podjelu duljine prometnica s drugim korijenom umnoška površine i stanovništva.

Prostorna gustoća cestovne mreže na području Grada Splita iznosi 474 km/100 km². Najveću prostornu gustoću ima naselje grad Split od 1182 km/100 km², a najmanju ima naselje Gornje Sitno od 76 km/100 km². Za usporedbu, prostorna gustoća Republike Hrvatske iznosi približno 47,1 km/100 km². Prostorna gustoća cestovne mreže prema naseljima u administrativnom području Grada Splita prikazana je na

³⁷³ Engelov koeficijent – opći pokazatelj gustoće prometne mreže (dobiva se umnoškom prostorne i demografske gustoće)

Grafički prikaz 176.

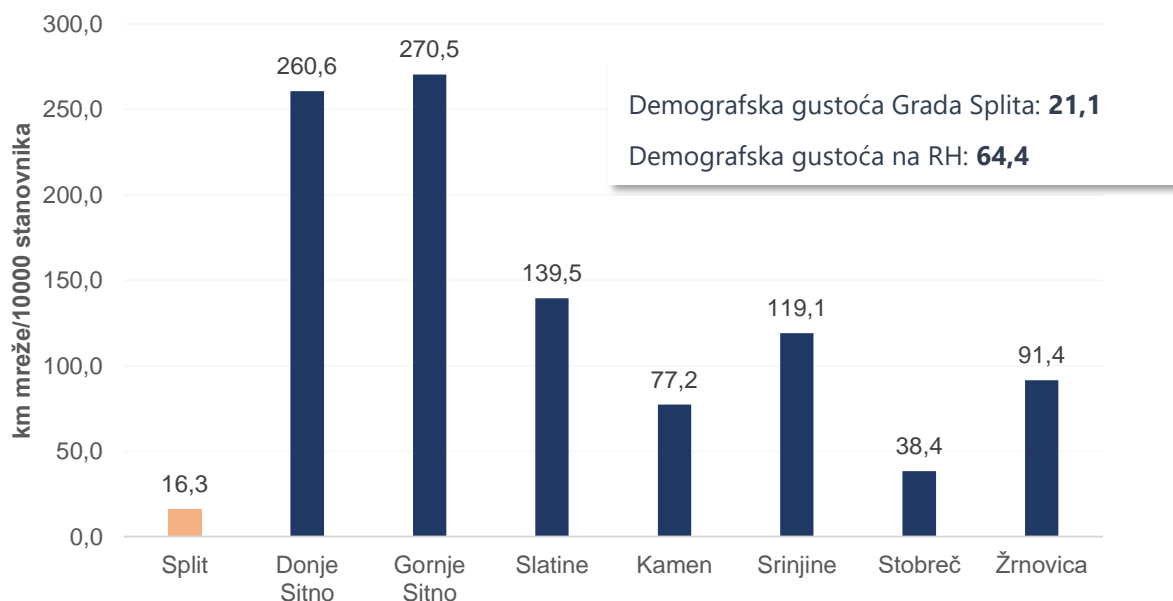
Grafički prikaz 176. Prostorna gustoća cestovne mreže u naseljima Grada Splita

Izvor: autori

Demografska gustoća cestovne mreže na području Grada Splita iznosi 21,1 km/10.000 st. Najveću demografsku gustoću ima naselje Gornje Sitno od 270,5 km/10.000 st, a najmanju ima naselje grad Split od 16,3 km/10000 st. Razlog tome je što minimalna prometna mreža na određenim područjima mora biti izgrađena za potrebe prometne komunikacije neovisno o malom broju stanovnika. Demografska gustoća Republike Hrvatske iznosi približno 65,4 km/10.000 st. Demografska gustoća cestovne mreže prema naseljima u administrativnom području Grada Splita prikazana je na Grafički prikaz 177.

Grafički prikaz 177. Demografska gustoća cestovne mreže u naseljima Grada Splita

Izvor: autori

Prema općem pokazatelju gustoće cestovne mreže na području Grada Splita, gustoća cestovne mreže predmetnog područja prikazana Engelovim koeficijentom iznosi 3.759,8. Analiza gustoće cestovne mreže unutar administrativnog područja grada Splita pokazuje da naselje Split ima najveću vrijednost Engelovog koeficijenta – 1.964, dok najmanju ima naselje Donje Sitno (37,6). Gustoća prometne mreže Republike Hrvatske prema Engelovom koeficijentu iznosi 57,9. Prema tome, može se zaključiti da je gustoća cestovne mreže na području grada Splita približno 60 puta veća u odnosu na cijelu Republiku Hrvatsku. Opća gustoća cestovne mreže prema Engelovom koeficijentu u naseljima administrativnog područja grada Splita prikazana je na Grafički prikaz 178.

Grafički prikaz 178. Opća gustoća cestovne mreže u naseljima grada Splita

Izvor: autori

3.2.1.2. Analiza parkirališnog sustava

Analiza parkirališnog sustava podijeljena je na:

analizu parkirališne ponude

analizu parkirališne potražnje

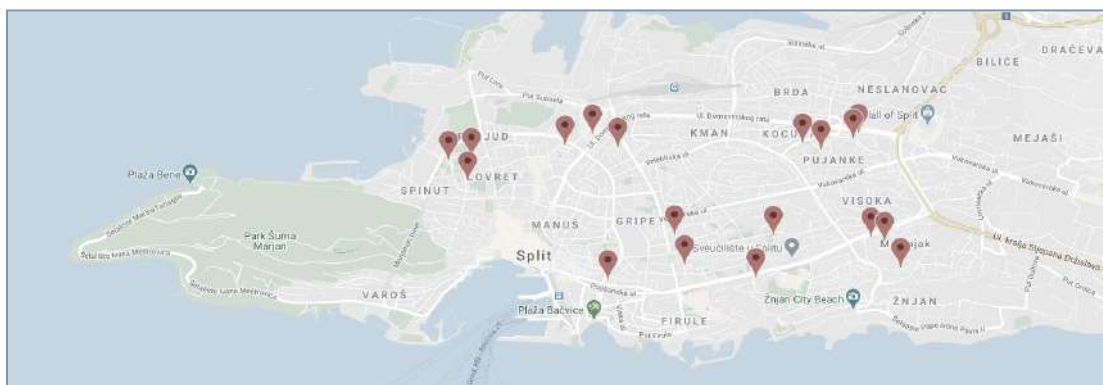
Kako bi se prikazalo relevantno postojeće stanje, analiza parkirališnog sustava provedena je prema podacima prije pandemije virusa COVID-19. Posljedice gospodarske krize uzrokovane pandemijom snažno su se odrazile na parkirališni sustav. Prema podacima tvrtke Split parking d.o.o. od ožujka 2020. godine bilježen je pad prihoda od naplate parkiranja, osobito od turističkih autobusa. Smanjenje prihoda uzrokovalo je i odgodu povećanja parkirališnih kapaciteta kroz planiranu izgradnju javnih garaža.

3.2.1.2.1. Analiza parkirališne ponude

Parkirališna ponuda odnosi se na kapacitet sustava parkiranja, odnosno na broj parkirališnih mjesta na području obuhvata. Analiza obuhvaća parkirališna mjesta pod naplatom kojima upravlja trgovačko društvo Split parking d.o.o. Sustav parkiranja u Gradu Splitu sastoji se od sustava uličnog, izvan-uličnog parkiranja i 18 javnih garaža. Parkiranje je regulirano naplatom u četiri tarifne zone, a ovisno o uličnom, izvan-uličnom parkiranju ili javnim garažama (Split parking d.o.o. na dan 31.12.2019.).

Naplata parkiranja provodi se na 50 uličnih segmenata, 13 izvan-ulična parkirališta³⁷⁴ i 18 javnih garaža. Na Grafički prikaz 179 nalazi se kartografski prikaz lokacija parkirališnih mjesta pod naplatom na području grada Splita.

Grafički prikaz 179. Lokacije parkirališta na području grada Splita. Ulična i izvan-ulična parkirališta (gore), a lokacije javnih garaža (dolje).

Izvor: Split parking d.o.o. na dan 31.12.2019.

U postojećem stanju na području grada Splita pod naplatom je 6.912 parkirališnih mjesta od čega

³⁷⁴ odnosi se na sve lokacije parkirališta koje se ne nalaze u prostoru gradskih ulica na kolniku ili nogostupu

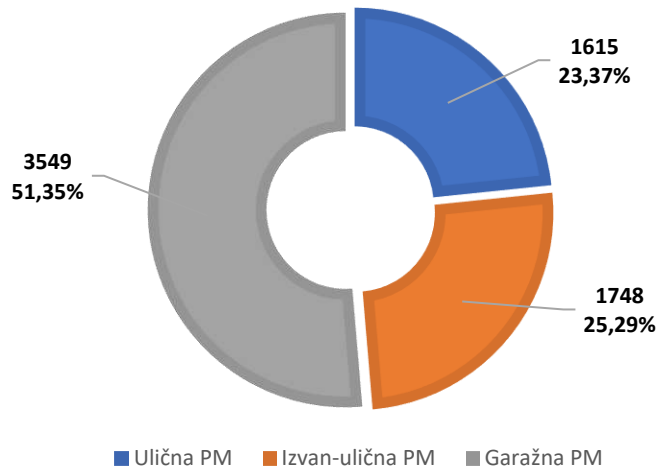
1.615 PM – ulična parkirališna mjesta (23,37%)

1.748 PM – izvan-ulična parkirališna mjesta (25,29 %)

3.549 PM – garažna parkirna mjesta (51,35 %)

Grafički prikaz 180. Odnos broja parkirališnih mjesta prema tipu parkiranja

ODNOS PARKIRALIŠTA PREMA TIPU PARKIRANJA

Izvor: Split parking d.o.o. na dan 31.12.2019.

Analizom broja parkirališnih mjesta za osobe s invaliditetom, rezerviranih mjesta i mjesta za motocikle utvrđeno je sljedeće:

Od 1.615 uličnih parkirnih mjesta pod naplatom, 54 parkirna mjesta su rezervirana (3,34%), a 6 parkirnih mjesta je pod najmom. Parkirnih mjesta za osobe s invaliditetom i smanjenom pokretljivošću ima 119 (7,37%) i oni se ne naplaćuju 8%.

Od 1.748 izvan-uličnih parkirnih mjesta pod naplatom, 26 parkirnih mjesta su rezervirana (1,49%). Parkirnih mjesta za osobe s invaliditetom i smanjenom pokretljivošću ima 79 (4,52%) i oni se ne naplaćuju.

Od 3.549 garažnih parkirališnih mjesta pod naplatom, 191 parkirališno mjesto ih je za motocikle (5,38 %). 15 parkirnih mjesta je za osobe s invaliditetom i smanjenom pokretljivošću (0,42%) i oni se ne naplaćuju.

Uzimajući u obzir tarifne zone svih tipova parkirališnih mjesta (ulična, izvan-ulična i garažna parkirališta), distribucija parkirališne ponude, odnosno broja parkirališnih mjesta je:

Zona I: 896 PM-a (12,96 %)

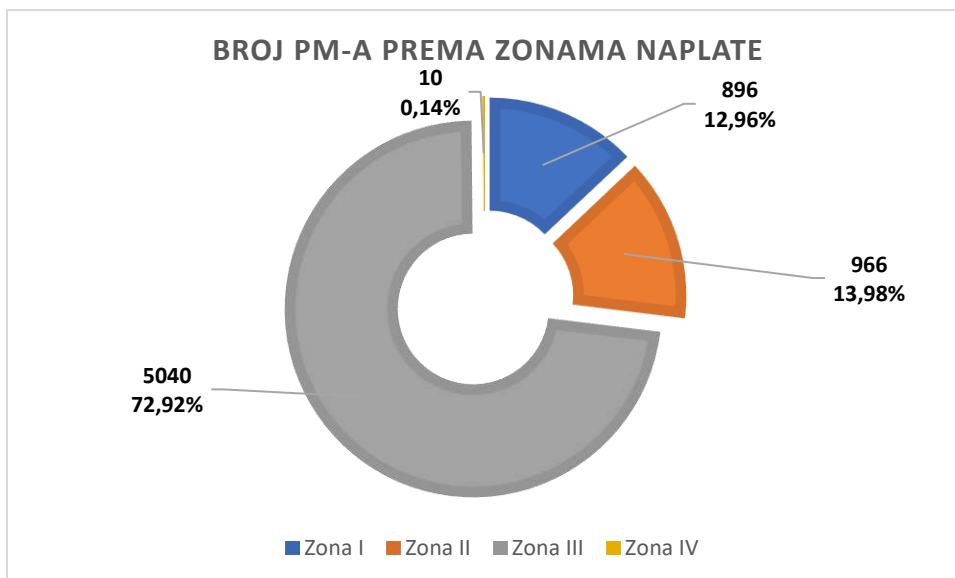
Zona II: 966 PM-a (13,98 %)

Zona III: 5040 PM-a (72,92 %)

Zona IV: 10 PM-a (0,14 %) ³⁷⁵

Grafički prikaz 181. Broj parkirališnih mjesta ovisno o zonama naplate

³⁷⁵ odnosi se na parkirališna mjesta ispred FINE s vremenskim ograničenjem od 20 minuta.

Izvor: Split parking d.o.o. na dan 31.12.2019.

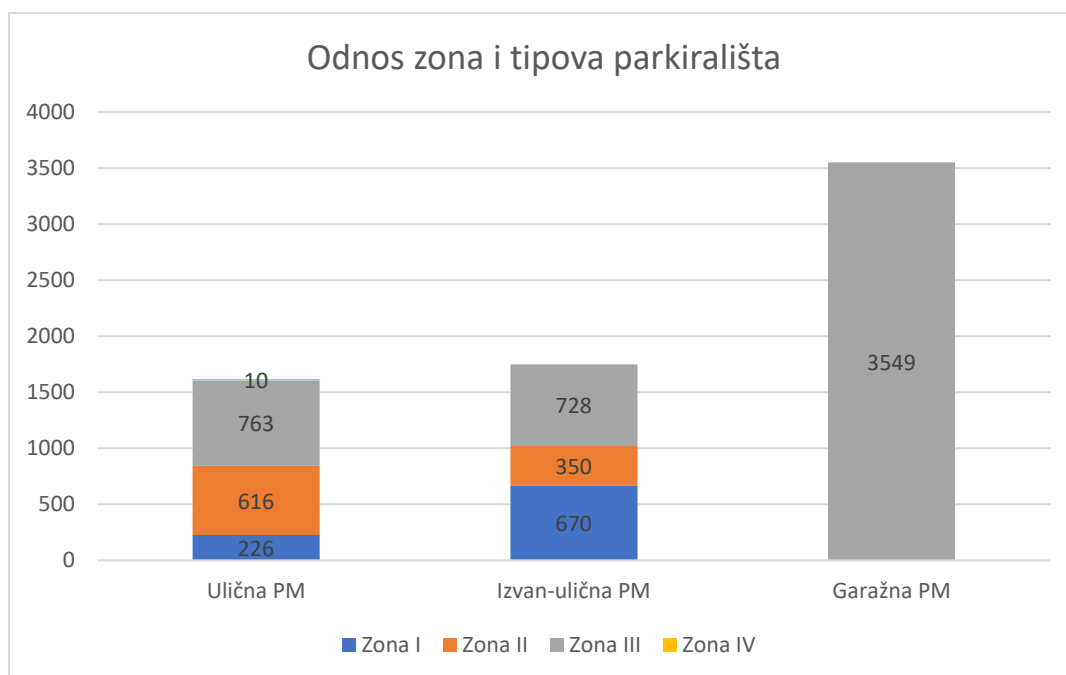
Analizom broja parkirališnih mjesta po tipu parkirališta ovisno o zoni naplate dolazi se do podataka da se čak 47,24% (763 PM-a) uličnih parkirališnih mjesta nalazi u zoni III, 38,14 % (616 PM-a) u zoni II, a samo 14% (226 PM-a) u zoni I. U IV zoni nalazi se 10 PM (0,62%). Iako je pozitivno to što se samo 23,36 % parkirališne ponude pod naplatom nalazi u sklopu uličnog parkiranja, negativno je da se samo 12,96 % takvih mjesta nalazi u zoni I, posebno uzimajući u obzir činjenicu da je ulični sustav parkiranja najneracionalniji način zadovoljavanja parkirališne potražnje kojeg treba najviše destimulirati.

Od izvan-uličnih parkirališnih mjesta njih 38,33 % (670 PM) nalazi se u zoni I, 20,02 % (350 PM) u zoni II, a 41,65 % (728 PM) u zoni III.

Garažna parkirališna ponuda nalazi se isključivo u zoni III, zbog čega zona III ima najviše parkirališnih mjesta.

Nastavno navedenim podacima, broj parkirališnih mjesta ovisno o tipu parkiranja po zoni naplate prikazan je na Grafički prikaz 182.

Grafički prikaz 182. Odnos broja PM-a ovisno o zoni i tipu parkirališta

Izvor: Split parking d.o.o. na dan 31.12.2019.

U Prometno-prostornoj Studiji šireg područja Grada Splita iz 2011. godine, utvrđeno je da broj svih parkirališnih mjesta na području grada Splita iznosi oko 28.000. Sukladno tome, udio reguliranih parkirališnih mjesta, odnosno mjesta pod naplatom, u odnosu na cjelokupnu parkirališnu ponudu iznosi oko 25%.

3.2.1.2.2. Analiza parkirališne potražnje

U sklopu analize sustava parkiranja, a s ciljem utvrđivanja kretanja karakterističnih čimbenika za ocjenu kvalitete sustava parkiranja, provedena je analiza parkirališne potražnje. Predmetna analiza temelji se na podacima o prosječnoj popunjenosti parkirališnih mjesta na mjesečnoj bazi, a za određena parkirališta i po broju parkiranih vozila po satima. Podaci se odnose na parkirališnu potražnju iz 2019. godine.

U tablici 97 prikazana je prosječna popunjenost parkirališta po mjesecima u 2019. godini za parkiralište površine na kojima su postavljeni senzori za detekciju popunjenosti.

Tablica 97. Popunjenost parkirališta prema mjesecima u 2019. godini

Zona	Lokacija	Postotak zauzeća (01.2019.)	Postotak zauzeća (02.2019.)	Postotak zauzeća (03.2019.)	Postotak zauzeća (04.2019.)	Postotak zauzeća (05.2019.)	Postotak zauzeća (06.2019.)	Postotak zauzeća (07.2019.)	Postotak zauzeća (08.2019.)	Postotak zauzeća (09.2019.)	Postotak zauzeća (10.2019.)	Postotak zauzeća (11.2019.)	Postotak zauzeća (12.2019.)	avg.
I	Ulica Petra Svačića	60%	68%	67%	74%	74%	72%	68%	76%	77%	71%	67%	75%	71%
I	Zagrebačka ulica	75%	84%	79%	86%	87%	88%	90%	92%	93%	89%	80%	86%	86%
I	Trumbićeva obala-MATEJUŠKA	64%	69%	71%	91%	80%	80%	82%	83%	82%	78%	72%	77%	77%
I	Matejuška	71%	82%	80%	91%	89%	86%	79%	81%	84%	79%	68%	77%	81%
I	Šperun-SVETI FRANE	74%	81%	81%	89%	88%	89%	88%	92%	93%	87%	81%	89%	86%
I	Ulica bana Jelačića	71%	78%	68%	82%	79%	83%	74%	84%	83%	76%	67%	81%	77%
I	Ulica Petra Zoranića	70%	73%	76%	80%	79%	81%	81%	85%	83%	81%	76%	85%	79%
I	Katalinićev prilaz	25%	30%	36%	54%	59%								41%
I	Držićeva	69%	80%	79%	87%	90%	89%	88%	91%	89%	86%	73%	80%	83%
I	Ulica kneza Višeslava-DONJA	74%	83%	82%	87%	85%	87%	89%	94%	94%	91%	84%	91%	87%
I	Bijankinijeva ulica	56%	62%	61%	72%	73%	86%	87%	62%	59%	57%	52%	65%	66%
II	Domovinskog rata 21	77%	84%	84%	88%	84%	67%	88%	90%	91%	83%	82%	87%	84%
II	Domovinskog rata 4	69%	74%	67%	77%	77%	67%	71%	75%	73%	67%	61%	68%	71%
II	Gorička ulica	67%	71%	69%	72%	71%	66%	69%	62%	74%	68%	57%	63%	67%
II	Gorička ulica-PARKIRALIŠTE	62%	74%	66%	72%	68%	64%	71%	72%	78%	69%	60%	68%	69%
II	Mažuranićevo šetalište	54%	61%	56%	60%	59%	62%	66%	63%	68%	69%	55%	61%	61%
II	Mikačićeva ulica	73%	79%	76%	81%	79%	79%	79%	78%	83%	84%	74%	77%	79%
II	Mikačićeva ulica (parkiralište)	79%	86%	84%	89%	89%	87%	85%	82%	86%	88%	81%	87%	85%
II	Ulica Ivana Gundulića-ISTOK	71%	73%	73%	75%	75%	78%	77%	72%	79%	76%	73%	80%	75%
II	Ulica Ivana Gundulića-PARK	66%	71%	68%	75%	73%	73%	70%	74%	76%	73%	73%	76%	72%
II	Starčevićeva ulica	75%	76%	77%	81%	83%	82%	78%	79%	85%				80%
II	Tolstojeva ulica	80%	83%	83%	88%	87%	88%	82%	82%	86%	82%	81%	83%	84%
II	Sukoišan- KOLODVOR	59%	66%	61%	66%	62%	51%	55%	51%	60%	53%	59%	62%	59%
II	Ulica Ivana Gundulića-SJEVER	56%	63%	61%	68%	66%	60%	67%	64%	66%	61%	58%	65%	63%

II	Tolstojeva-parkiralište	67%	72%	68%	75%	75%	65%	68%	67%	71%	64%	63%	58%	68%
II	Kragićeva poljana	66%	81%	72%	86%	87%	88%	84%	77%	84%	80%	71%	78%	80%
II	Trumbićeva obala-TOMIĆA STINE	63%	72%	70%	76%	75%	73%	78%	83%	81%	78%	71%	79%	75%
II	Ulica kneza Višeslava-GORNJA	42%	54%	59%	69%	70%	73%	70%	76%	78%	66%	54%	79%	66%
II	Z. Frankopanska ulica-PARK ZAPAD	56%	58%	58%	70%	69%	69%	62%	61%	71%	69%	66%	77%	66%
II	Z. Frankopanska ulica-BOGOSLOVNI FAKULTET	59%	65%	63%	65%	66%	60%	47%	53%	66%	69%	69%	76%	63%
II	Ulica Ljudevita Posavskog												84%	84%
III	Sukošanska ulica	44%	49%	48%	53%	54%	47%	60%	53%	61%	62%	60%	65%	55%
III	Bolnica Križine	40%	48%	48%	47%	47%	41%	40%	34%	47%	49%	49%	49%	45%
III	Pojišan	63%	75%	69%	75%	78%	79%	76%	79%	80%	76%	66%	76%	74%
III	Poljička-SJEVER	71%	72%	67%	70%	69%	65%	67%	74%	76%	75%	71%	74%	71%
III	Poljička-JUG	65%	68%	67%	66%	65%	58%	64%	69%	71%	70%	62%	44%	64%
III	Vinkovačka	43%	40%	40%	42%	41%	42%	40%	50%	46%	48%	53%	55%	45%
III	Poljička-Smrdečac	50%	59%	60%	57%	58%	45%	48%	35%	59%	60%	38%	46%	51%
III	Domovinskog rata 29	81%	85%	81%	85%	83%	84%	87%	88%	89%	90%	86%	89%	86%
III	Preradovićevo šetališta (BAČVICE)	35%	43%	46%	48%	55%	58%	60%	71%	63%	53%	38%	31%	50%
III	Preradovićevo šetalište-LJETNO KINO	9%	16%	20%	24%	25%	38%	45%	59%	27%	20%	13%	16%	26%
III	Preradovićevo šetalište-HATZEOV PERIVOJ	40%	53%	59%	63%	74%	77%	69%	81%	72%	67%	48%	51%	63%
III	Z.Frankopanska-ARHEOLOŠKI MUZEJ	53%	60%	54%	60%	64%	57%	52%	51%	65%	69%	64%	71%	60%
III	Stobreč	40%	42%	40%	43%	45%	46%	53%	60%	46%	43%	43%	46%	46%
IV	FINA	49%	50%	48%	48%	45%	39%	42%	40%	46%	43%	44%	54%	46%
avg.		60%	66%	65%	71%	70%	69%	70%	71%	73%	70%	63%	69%	

Izvor: Split parking d.o.o. na dan 31.12.2019.

Prema prikazanim podacima utvrđeno je da prosječna popunjenost analiziranih parkirališta kroz svih 12 mjeseci iznosi 68 %, odnosno popunjenost se kreće od 26 % (Preradovićevo šetalište – Ljetno kino) do 87 % (Ulica kneza Višeslava, donji dio). Medijalna vrijednost popunjenosti analiziranih parkirališta na prosjeku godinu iznosi 71 %. Prosječna popunjenost na godišnjoj razini najveća je na sljedećim parkiralištima:

Ulica kneza Višeslava, donji dio – 87 % popunjenost na godišnjoj razini

Zagrebačka ulica – 86 % popunjenost na godišnjoj razini

Šperun, Sveti Frane – 86 % popunjenost na godišnjoj razini

Domovinskog rata 29 – 86 % popunjenost na godišnjoj razini

Mikačićeva ulica – 85 % popunjenost na godišnjoj razini

S obzirom na to da se radi o mjesečno uprosječenim vrijednostima, popunjenost parkirališta u vrijeme dnevnih vršnih opterećenja doseže još veće vrijednosti što ukazuje na to da je postojeća parkirališna ponuda na području grada Splita izrazito opterećena. Uz to, u vrijeme turističke sezone utvrđen je značajan porast u parkirališnoj potražnji u blizini gradskih plaža (područje Bačvica i Preradovićevo šetalište).

Analizom parkiralište potražnje prema zonama naplate utvrđena je sljedeća prosječna popunjenost:

Zona I: 78 % popunjenost na godišnjoj razini

Zona II: 70 % popunjenost na godišnjoj razini

Zona III: 58 % popunjenost na godišnjoj razini

Zona IV: 46 % popunjenost na godišnjoj razini

Ako se sagleda prosječna popunjenost svih analiziranih parkirališta po mjesecima, ona se kreće od 60 – 73 % ovisno o mjesecu. Mjeseci s najvećom potražnjom za parkiranjem jesu sljedeći:

rujan, 2019 – 73 % prosječna popunjenost svih mjerenih parkirališta

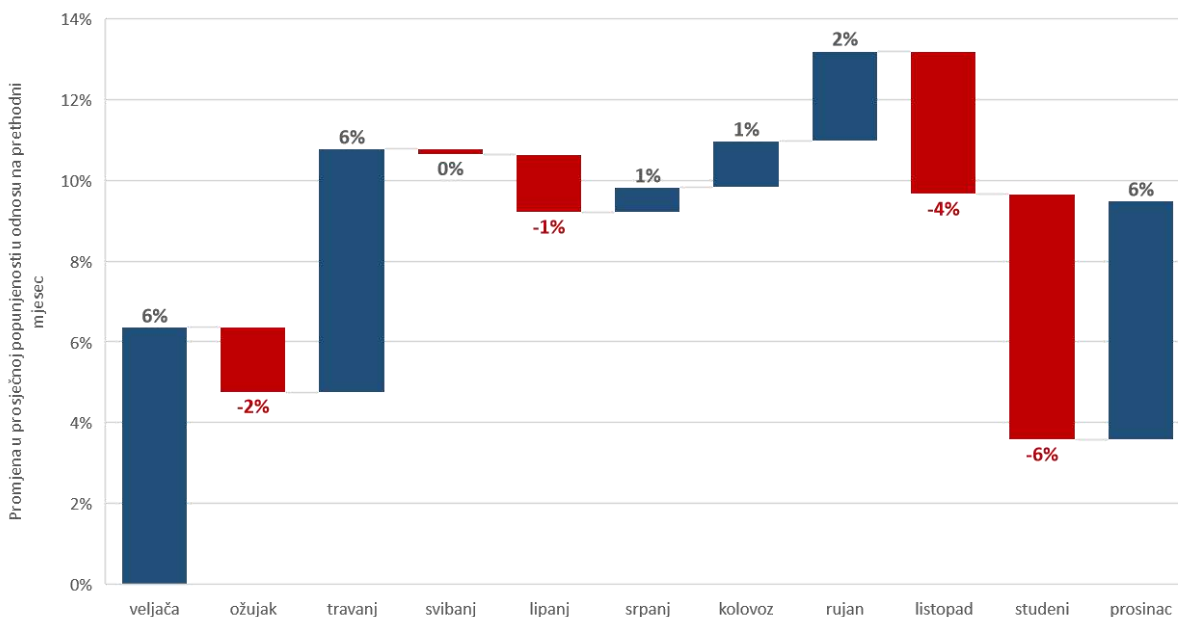
kolovoz, 2019 – 71 % prosječna popunjenost svih mjerenih parkirališta

travanj, 2019 – 71 % prosječna popunjenost svih mjerenih parkirališta

Najmanja prosječna popunjenost parkirališta utvrđena je u siječnju.

Kretanje parkirališne potražnje, odnosno promjena prosječne popunjenosti parkirališta za svaki mjesec u odnosu na prethodni mjesec kroz 2019. godinu prikazano je na Grafički prikaz 183.

Grafički prikaz 183. Kretanje parkirališne potražnje kroz 2019. godinu.

Izvor: Split parking d.o.o. na dan 31.12.2019.

Prema prikazanome, vidljivo je da se prosječna popunjenost parkirališta povećava u veljači u odnosu na siječanj (6 %), u travnju u odnosu na ožujak (6 %), zatim u srpnju, kolovozu i rujnu (1 %, 1 % i 2 %, respektivno) nakog čega u listopadu i studenome slijedi pad od ukupno 10 %, a u prosincu ponovo raste za 6 %.

Prosječna popunjenost javnih garaža u 2019. godini iznosi 99 %, odnosno samo garaža Zagorski put, Šimićeva i Ruđera Boškovića nisu popunjene 100%. Popunjenost za svaku javnu garažu pojedinačno prikazano je u tablici 98.

Tablica 98. Prosječna popunjenost javnih garaža na bazi godine

Garaža	Prosječna popunjenost u postotku-2019. god.
Garaža Smiljanićeva	100%
Garaža Musl.(Dom.rata)	100%
Garaža Doverska	100%
Garaža Trondheimska	100%
Garaža Odeska	100%
Garaža Zagorski put	83%
Garaža Pujanke 2-Tijardovića 22a	100%
Garaža Pujanke 1-28a	100%
Garaža Šižgoričeva-A.Stepinca	100%
Garaža Jobova	100%

Gar. Rendićeva 2 (Plančićeva)	100%
Garaža Rendićeva 1	100%
Garaža Šimićeva	99%
Garaža Ruđera Boškovića	93%
Garaža Sukoišan	100%
Garaža Fregata	100%
Garaža Dvornikovi dvori	100%
avg.	99%

Izvor: Split parking d.o.o. na dan 31.12.2019.

Analiza satne popunjenosti parkirališta, odnosno broja parkiranih vozila, provedena je na temelju dostavljenih podataka za pet parkirališta:

Vukovarska ulica

Frankopanska ulica

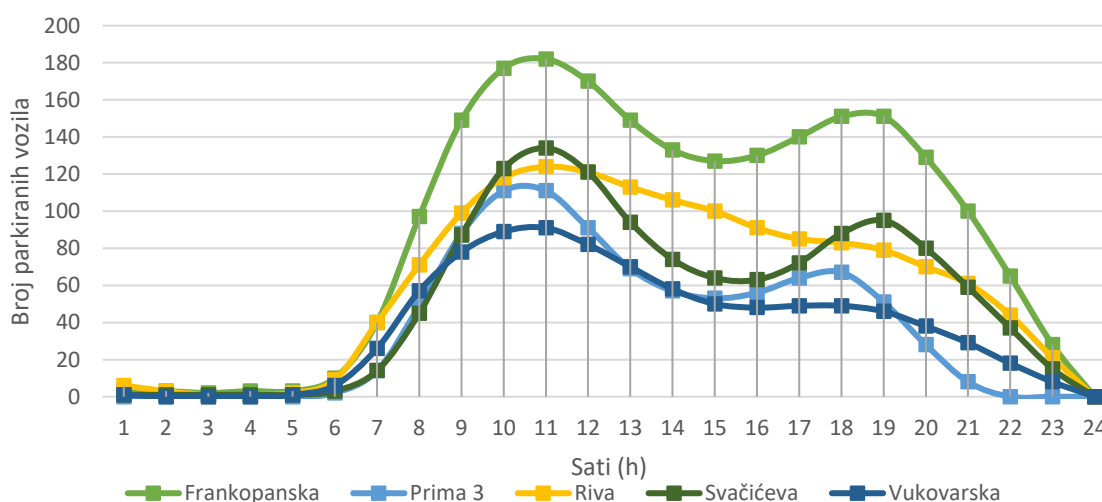
Riva

Prima 3

Svačićeva

Prosječan broj parkiranih vozila na predmetnim parkiralištima po satu za 2019. godinu prikazan je na Grafički prikaz 184.

Grafički prikaz 184. Prosječan broj parkiranih vozila po satu u 2019. godini.

Izvor: Split parking d.o.o. na dan 31.12.2019.

Shodno prikazanim podacima vidljivo je da je vršni period na prosjeku dana između 10 i 11 h. Također, ustanovljeno je i popodnevno povećanje broja parkiranih vozila u periodu oko 18 i 19 h, ovisno o parkiralištu. Takvo kretanje parkirališne potražnje karakteristično je za sve urbane sredine.

3.2.1.3. Kvaliteta cestovne mreže

Kvaliteta cestovne mreže može se sagledavati kroz prometne značajke kao što su smještaj u prostoru, organizacija i regulacija te odnos ponude i potražnje na cjelokupnoj cestovnoj prometnoj mreži.

Glavni cestovni ulaz u grad Split, čine državne ceste D1 (ujedno i spoj prema autocesti A1) i D8. Državna cesta D8 najznačajniji je prometni pravac koji povezuje sjever i jug hrvatske obale i prolazi istočnim dijelom grada Splita i kroz naselje Stobreč. Državna cesta D1 povezuje grad Split s područjem Dugopolja, Sinja i BiH prema sjeveroistoku te s unutrašnjošću Hrvatske kao alternativa autocesti A1.

Veći se dio područja obuhvata nalazi na poluotoku, a samo središte grada Splita na jugozapadnoj obali poluotoka. Iz tog razloga, cestovna mreža koncipirana je na način da se glavne uzdužne prometnice povezuju u sustav radijalnih prstena na području središta grada.

Prema tome, glavnu strukturu cestovne mreže čine prometnice visokog kapaciteta i razine usluge, a to su:

tri uzdužne prometnice u smjeru istok - zapad

Ulica Domovinskog rata

Vukovarska ulica

Poljička cesta

Pet poprečnih prometnice u smjeru sjever – jug

Ulica Slobode

Dubrovačka ulica

Velebitska ulica

Ulica Zbora narodne garde

Solinska ulica

Ostatak mreže čine sekundarne i tercijarne prometnice odnosno sabirne i rezidencijalne ulice, čija je osnovna funkcija povezivanje naselja s glavnim mjesnim ulicama ili cestama, te povezivanje područja unutar naselja i gradskih četvrti (Grad Split, 2016).

Ovakva prostorna specifičnost područja, i organizacija prometne mreže s prometnog gledišta ima pozitivan i negativan aspekt. Pozitivno je to što kroz središte grada Splita ne prolaze značajniji tranzitni pravci čime nije umanjena ekološka, društvena i turistička komponenta grada. Međutim, snažni prometni atraktori u središtu grada, trajektna luka, autobusni i željeznički kolodvor nalaze u krajnjoj točki glavnih prometnih pravaca što neizbježno generira prometna zagušenja, osobito u vrijeme turističke sezone. Takav prostorni smještaj pogodan je za integraciju sustava javnog prijevoza zbog dostupnosti velikom broju korisnika, ali je negativan s aspekta individualnog prometa zbog prometne specifičnosti trajektne luke. Naime, trajektna luka privlači veliki broj motornih vozila za što postojeća cestovna mreža grada Splita ne pruža dovoljan kapacitet.

Isto tako kao glavni prometni problem cestovne mreže grada Splita predstavlja ograničen broj mogućnosti ulaska i izlaska iz grada. U postojećem stanju mogućnost ulaska i izlaska iz grada Splita je preko sljedećih raskrižja:

Denivelirano raskrižje Ulice Domovinskog rata i Zbora Narodne garde (D8)

Denivelirano raskrižje Poljičke ceste i Zbora Narodne garde (D8)

Raskrižje Ulice Stjepana Radića i Splitske/Solinske ulice

Cestovna mreža je na većem dijelu područja obuhvata izgrađena, osobito u središnjem pojasu urbane zone Splita, odnosno nije utvrđena nepovezanost glavnih prometnih pravaca. Manji je broj nepovezanih cestovnih pravaca na području južnog dijela (nedostatak spoja Ulice Ivana Zajca), sjevernog dijela

(nedostatak spoja Zagorskog puta) i istočnog dijela (Lovrinačka ulica i neizgrađena cesta Put Mostina). Na određenim dijelovima prometne mreže utvrđen je nedostatak određenih spojeva koji bi omogućili redistribuciju prometnih tokova s ciljem rasterećenja cestovne mreže.

Analizom postojećeg stanja cestovne mreže grada, uz navedena raskrižja na ulazu i izlazu iz grada, utvrđena su neka od najopterećenijih raskrižja u gradu:

Raskrižje Poljičke ceste i Ulice Brune Bušića

Raskrižje Ulice Domovinskog rata i Ulice Slobode

Raskrižje Ulice Domovinskog rata i Dubrovačke ulice

Raskrižje Ulice Ivana Gundulića i Ulice Antuna Gustava Matoša

Raskrižje Ulice Stinice i Puta Supavla

Raskrižje Vukovarske i Velebitske ulice

Raskrižje Poljičke ceste i Velebitske ulice

Uz najopterećenija raskrižja u gradu analizirani su i najopterećeniji pravci. Ulica Zbora narodne garde predstavlja jedan od najopterećenijih pravaca na području Splita. Na taj koridor gravitira promet s autoceste A1, Dugopolja, Solina, Kaštela, Trogira i cijelog sjeverozapadnog dijela Splitsko-dalmatinske županije. Isto tako jedan od opterećenijih pravaca je i Ulica Ivana Pavla II na kojoj se generira velika količina prometa iz smjera Kaštela, Trogira i cijelog sjeverozapadnog dijela Splitsko-dalmatinske županije. Ulica kralja Stjepana Držislava na području Stobreča predstavlja kritičnu točku sa velikim prometnim opterećenjima gdje dolazi do velikih i dugotrajnih prometnih zagušenja.

Jedan od izraženijih problema grada Splita predstavlja i sustav parkiranja, kao što je vidljivo u analizi parkirališne potražnje. Poseban problem izražen je u nerazmjeru između parkirališne ponude i potražnje. Nedostatak parkirališnih mjesta posebno je naglašen u centralnom gradskom području zbog velikog broja atratora i postojeće urbane strukture. Međutim, problem prometa u mirovanju prisutan je i u drugim gradskim zonama kao što su radne zone i zone stanovanja, u kojima se uz postojeća parkirališna mjesta koriste i druge korisne površine koje nisu namijenjene za parkiranje vozila. Trend porasta upotrebe osobnog vozila uočava se u mnogim razvijenim gradovima, pa tako i u Splitu, zbog čega dolazi i do većih zahtjeva za parkirališnim površinama.

Također, prisutan problem je i u području javnog gradskog prijevoza putnika. Naime, zbog zagušenja cestovnog prometa i nepravilnostima u prometnim tokovima dolazi do smanjenja prijevozne brzine javnog prijevoza i odstupanja od planiranog voznog reda. To posljedično generira nove nepravilnosti u javnom prijevozu kao što je istovremeni dolazak više zglobnih autobusa na stajališta zbog čega je prijevozni kapacitet i efikasnost sustava značajno smanjena. Isto tako utvrđen je i nedostatak ugibališta na stanicama autobusnog prijevoza pa se tako autobusi zaustavljaju na kolničkim trakama što dovodi do zaustavljanja prometa i prometnih zagušenja. Jedan od primjera nedostatka ugibališta je Poljička cesta.

Analizom regulacije prometa na cestovnoj mreži utvrđeno je da se na širem području grada Splita nalazi 77 semaforiziranih raskrižja. Na 16 raskrižja instalirani su detektori koji omogućavaju prometno ovisan rad semaforiskog sustava. Na ostalim raskrižjima semaforski sustav radi u vremenski ustaljenom režimu rada. Također, 24 semafora u području obuhvata povezani su putem tzv. sustava daljinskog praćenja „Remote Monitoring System“ (RSM).

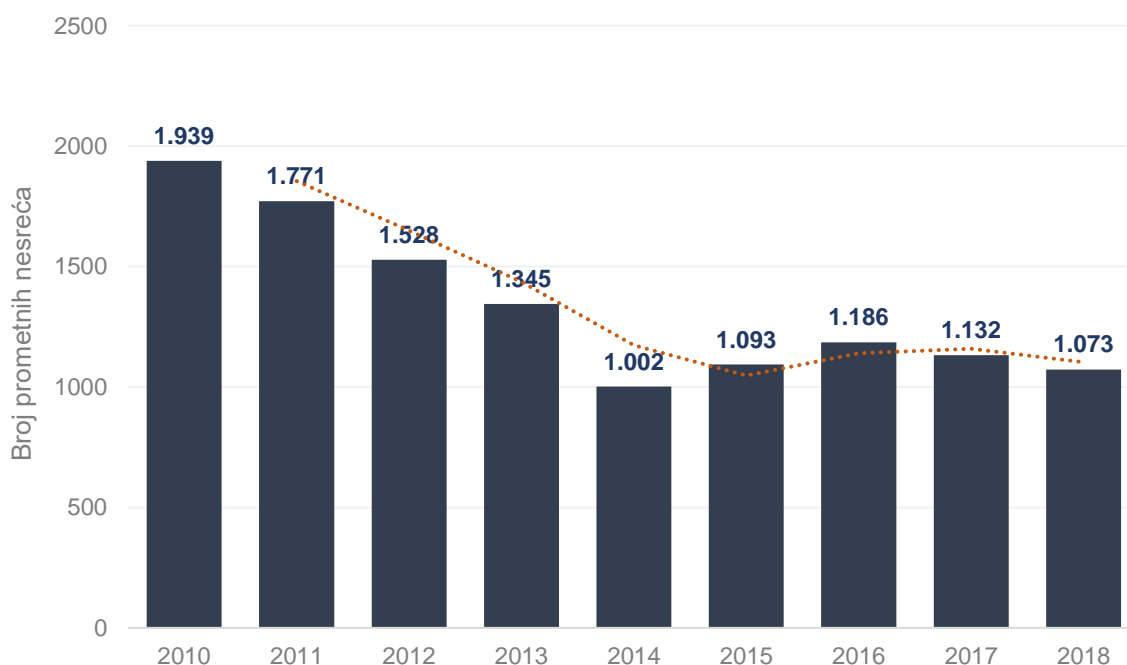
3.2.2. Podaci o nesrećama i sigurnosti na cestama

Analiza sigurnosti cestovnog prometa Grada Splita predstavlja pregled podataka o prometnim nesrećama i zabilježenim trendovima u razdoblju 2010.-18. Analiza postojećeg stanja sigurnosti cestovnog prometa izrađena je na temelju baze podataka o prometnim nesrećama Ministarstva unutarnjih poslova³⁷⁶. Podaci o prometnim nesrećama prikupljaju se pomoću standardiziranog obrasca koji se naziva Upitnik o prometnoj nesreći³⁷⁷. Analiza postojećeg stanja sigurnosti u cestovnom prometu na području Grada Splita prikazana je grafički i tabelarno, uz specifična objašnjenja značenja podataka (Ministarstvo unutarnjih poslova, 2018.)

Analiza podataka o prometnim nesrećama pokazuje da se u razdoblju 2010.-18. na području Policijske uprave splitsko-dalmatinske dogodilo ukupno 30.528 prometnih nesreća što čini 9,5 posto svih nesreća na području Republike Hrvatske u navedenom razdoblju.

Grafički prikaz 185 prikazuje broj prometnih nesreća na području Grada Splita u razdoblju 2010.-18. U navedenom razdoblju dogodilo se ukupno 12.069 prometnih nesreća, što je prosječno 39,5 posto svih prometnih nesreća na područje PU Splitsko-dalmatinske.

Grafički prikaz 185. Broj prometnih nesreća na području Grada Splita u razdoblju 2010.-18.

Izvor: MUP, 2018.

Analizom trenda broja prometnih nesreća na području Grada Splita zabilježen je značajan pad broja prometnih nesreća. U 2010. godini broj zabilježenih prometnih nesreća iznosio je 1.939, da bi se tijekom promatranog razdoblja postupno smanjio na 1.073 prometne nesreće u 2018. godini. Ukupno smanjenje broja prometnih nesreća u promatranom devetogodišnjem razdoblju iznosi 44,6 posto. Analiza trenda po godinama pokazuje intenzivan pad broja nesreća u razdoblju 2010.-14. Međutim, broj prometnih nesreća oscilira u razdoblju 2015.-18., te čak bilježi i blagi rast.

³⁷⁶ Ministarstvo unutarnjih poslova (MUP) obavlja poslove koji se odnose na sigurnost cestovnog prometa u Republici Hrvatskoj

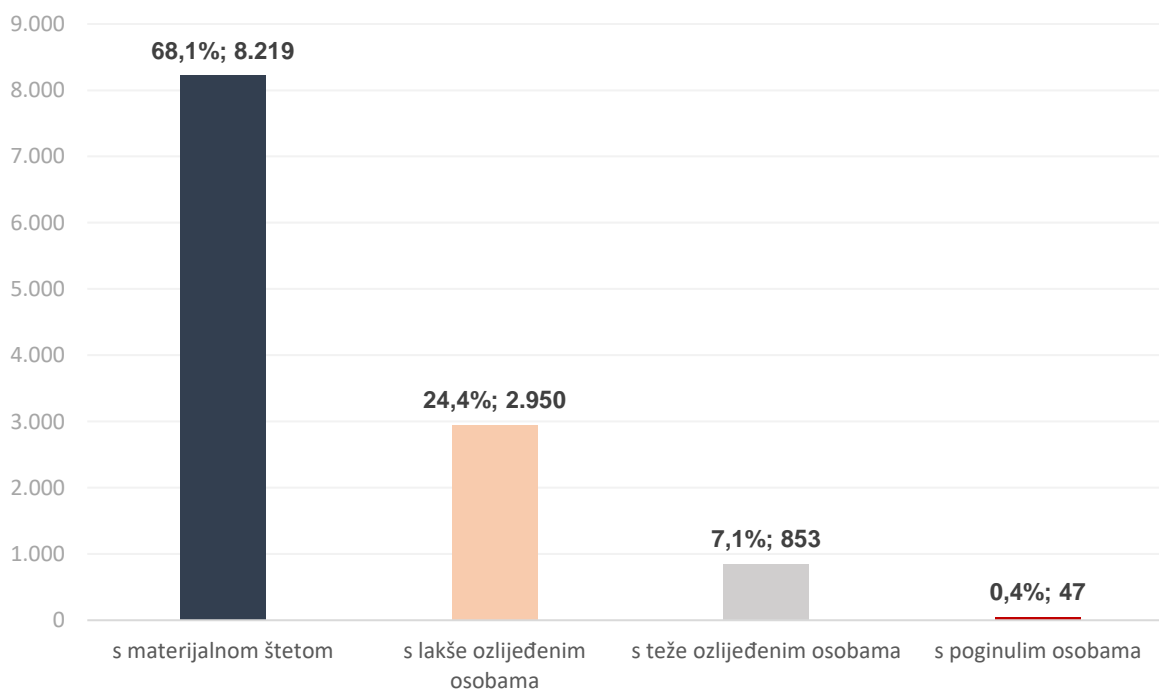
³⁷⁷ Upitnik o prometnoj nesreći (UPN) predstavlja obrazac koji popunjavaju policijski službenici koji su obavili očevid prometne nesreće

Osnovna klasifikacija prometnih nesreća s obzirom na posljedice odnosi se na prometne nesreće s poginulim osobama, nesreće s ozlijeđenim osobama i nesreće s materijalnom štetom. Prometne nesreće s ozlijeđenim osobama dodatno se klasificiraju s obzirom na težinu tjelesnih ozljeda stoga mogu biti prometne nesreće s teže ili lakše ozlijeđenim sudionicima. Ukoliko u prometnoj nesreći sudjeluje više sudionika s različitom razinom i količinom ozljeda prometna nesreća se klasificira sukladno najtežoj posljedici pojedinog ili više sudionika.

Grafički prikaz 186 prikazuje ukupan broj prometnih nesreća na području Grada Splita u razdoblju 2010.-18. s obzirom na vrstu posljedica. U promatranom razdoblju najviše je bilo prometnih nesreća s materijalnom štetom (8.219) te tako čine 68,1 posto svih prometnih nesreća na područja Grada Splita u razdoblju 2010.-18. godine. Prometne nesreće s ozlijeđenim osobama čine 31,5 posto od ukupnog broja nesreća. Od toga, 24,4 posto čine prometne nesreće s lakše ozlijeđenim osobama, a 7,1 posto prometne nesreće s teže ozlijeđenim osobama. Broj nesreća s poginulim osobama u razdoblju 2010.-18. iznosio je 47, što čini 0,4 posto od ukupnog broja prometnih nesreća na području Grada Splita.

Udio prometnih nesreća s materijalnom štetom na razini Republike Hrvatske iznosi 68 posto, udio prometnih nesreća s ozlijeđenim osobama 31,1 posto, a udio prometnih nesreća s poginulim osobama 0,9 posto. Shodno tome, trendovi broja prometnih nesreća s ozlijeđenim osobama i materijalnom štetom u gradu Splitu prate trendove na razini Republike Hrvatske. Manje razlike uočavaju se kod udjela broja prometnih nesreća s poginulim osobama. Međutim takvi odnosi između omjera proizlaze iz relativno malog skupa promatranih podataka tj. malog broja analiziranih prometnih nesreća s poginulim osobama.

Grafički prikaz 186. Broj prometnih nesreća na području Grada Splita s obzirom na posljedice u razdoblju 2010.-18.

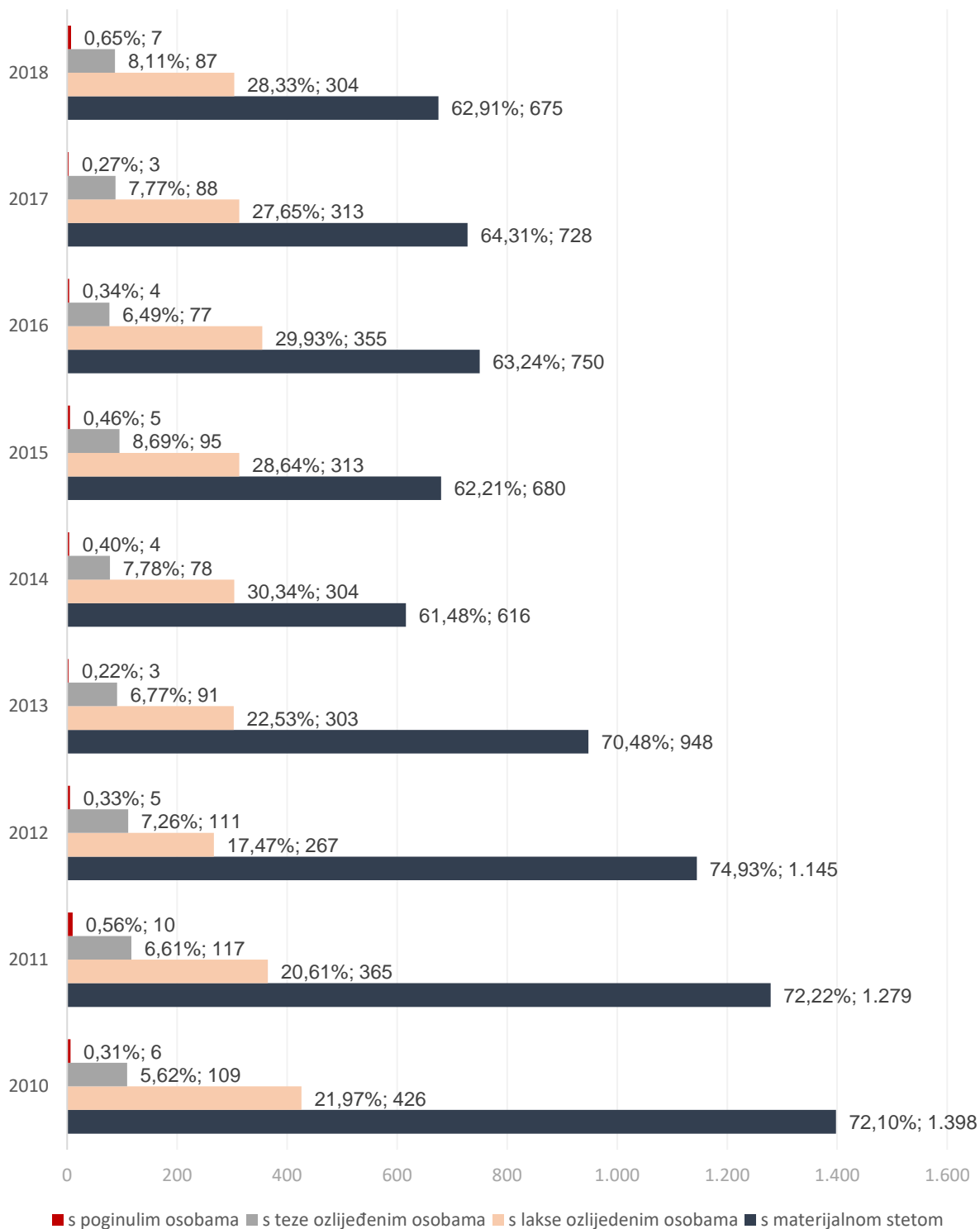

Izvor: MUP, 2018.

Grafički prikaz 187 prikazuje broj prometnih nesreća s poginulim i teže ozlijeđenim osobama u razdoblju 2010.-18. na području Grada Splita. U 2010. godini dogodilo se šest prometnih nesreća s poginulim osobama, dok je 2018. godina završila sa sedam prometnih nesreća s poginulim osobama. Umjesto očekivanog smanjenja u devetogodišnjem razdoblju, broj prometnih nesreća s poginulim osobama bilježi stalne oscilacije, te je u 2018. godini čak i veći nego na početku promatranog razdoblja.

Prometnih nesreća s teže ozlijeđenim osobama u 2010. godini bilo je 109, a u 2018. godini 87. Razlika u broju prometnih nesreća s teže ozlijeđenim osobama u razdoblju 2010.-18. predstavlja smanjenje od 20,1 posto.

Grafički prikaz 187. Prometne nesreće po posljedicama na području Grada Splita u razdoblju 2010.-18.

Izvor: MUP, 2018.

Analizom prostorne raspodjele prometnih nesreća na području obuhvata utvrđene su točne lokacije prometnih nesreća. Grafički prikaz 188 prikazuje lokacije prometnih nesreća na području Grada Splita.

Grafički prikaz 188. Raspodjela prometnih nesreća sa smrtno stradalim i teško ozlijeđenim osobama na području Grada Splita u razdoblju 2010.-2018.

Izvor: MUP, 2018.

Prometne nesreće s teško ozlijeđenim i poginulima na području Grada Splita češće se događaju na sljedećim lokacijama:

raskrižje Ulice Domovinskog rata i Dubrovačke ulice

raskrižje Ulice Domovinskog rata i Ulice Hrvatske Mornarice

raskrižje Ulice Domovinskog rata i Solinske ulice

raskrižje Velebitske i Dubrovačke ulice

raskrižje Vukovarske i Dubrovačke ulice

raskrižje Vukovarske i Ulice Brune Bušića

raskrižje Vukovarske i Velebitske ulice

raskrižje Ulice Domovinskog rata i Ulice Zbora narodne garde

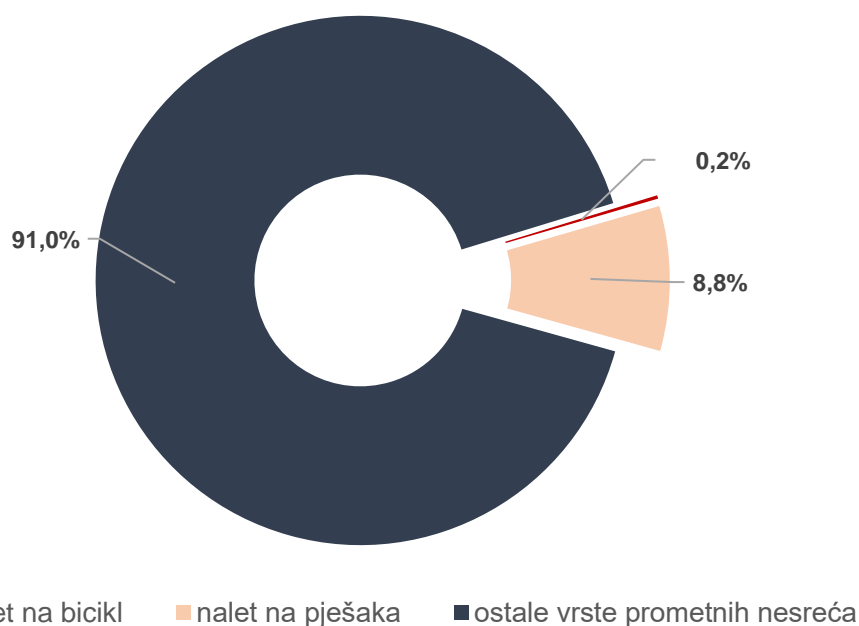
raskrižje Poljičke ceste i Ulice Zbora narodne garde

raskrižje Poljičke ceste i Velebitske

Analiza sigurnosti cestovnog prometa na području Grada Splita obuhvaća analizu broja prometnih nesreća u kojima su sudjelovali korisnici nemotoriziranog prometa. Korisnicima nemotoriziranog cestovnog prometa smatraju se pješaci i biciklisti. Na pješake i bicikliste, kao i na ostale ranjive skupine, stavlja se poseban naglasak prilikom planiranja sigurnosti cestovnog prometa. Ranjivim skupinama u prometu smatraju se mlađe osobe od 10 do 25 godina starosti i djeca, te pješaci, biciklisti i motociklisti (Vlada Republike Hrvatske, 2011).

Grafički prikaz 189 prikazuje udio prometnih nesreća na području Grada Splita u razdoblju 2010.-18. u kojima su sudjelovali pješaci i biciklisti. Vrste prometnih nesreća koje direktno ugrožavaju korisnike nemotoriziranog prometa klasificiraju se kao naleti na pješake ili bicikliste. Na području Grada Splita, prosječan udio prometnih nesreća koji se odnosio na korisnike nemotoriziranog prometa u razdoblju 2010.-18. iznosi ukupno devet posto, pri čemu naleti na pješake čine 8,8 posto, a naleti na bicikliste 0,2 posto.

Grafički prikaz 189. Udio naleta na pješake i bicikliste u odnosu na ostale vrste prometnih nesreća na području Grada Splita u razdoblju 2010.-2018.

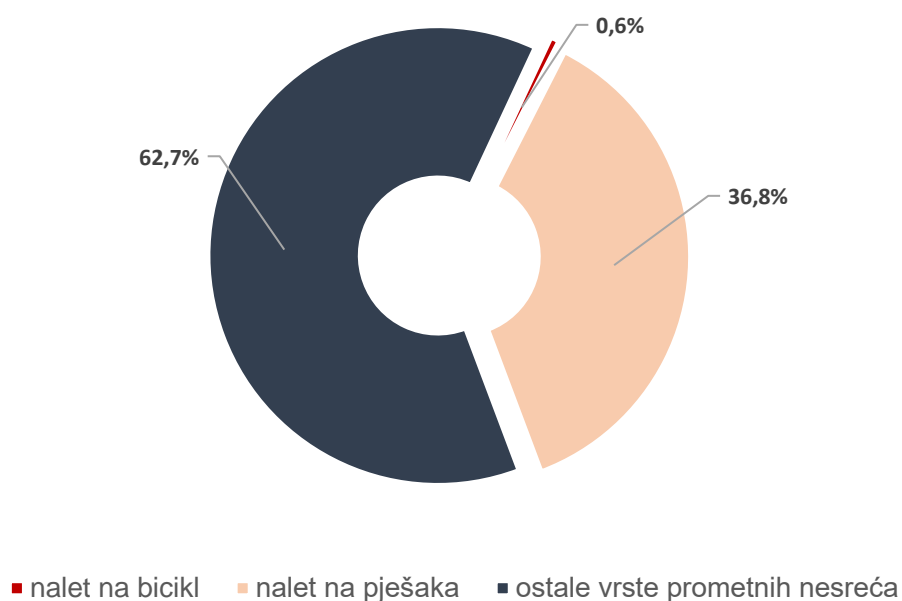

Izvor: MUP, 2018.

Na razini Republike Hrvatske, prosječan udio svih prometnih nesreća koje uključuju korisnike nemotoriziranog prometa u razdoblju 2010.-18. iznosio je približno šest posto. Naleti na pješake činili su 4,4 posto, a naleti na bicikliste 1,5 posto. S obzirom na državni prosjek, u Gradu Splitu češće se događaju prometne nesreće u kojima sudjeluju pješaci. Prosječan udio broja naleta na pješake u razdoblju 2010.-18. na području Grada Splita bio je dvostruko veći nego na razini cijele Republike Hrvatske.

Grafički prikaz 190 prikazuje udio prometnih nesreća s poginulim i teže ozlijeđenim osobama u razdoblju 2010.-18. godine na području Grada Splita u kojima su sudjelovali pješaci i biciklisti. Ukoliko se analiziraju prometne nesreće samo s poginulim i teže ozlijeđenim sudionicima na području Grada Splita u razdoblju 2010.-18. – dolazi se do još značajnijeg podatka. Čak 37,4 posto prometnih nesreća s poginulim i teže ozlijeđenim osobama na području Grada Splita odnosi se na korisnike nemotoriziranog prometa. Od toga se 36,8 posto odnosi na nalete na pješake, a svega 0,6 posto na nalete na bicikliste. Na razini Republike Hrvatske, prosječan udio prometnih nesreća s poginulim i teže ozlijeđenim osobama okarakteriziranih kao naleti na pješake ili bicikliste iznosi 22,4 posto. Naleti na pješake čine 18 posto, a naleti na bicikliste 4,4 posto od ukupnog broja prometnih nesreća u razdoblju 2010.-18. na državnoj razini.

Grafički prikaz 190. Udio naleta na pješake i bicikliste u odnosu na ostale vrste prometnih nesreća s poginulim i teže ozlijeđenim osobama na području Grada Splita u razdoblju 2010.-18.

Izvor: MUP, 2018.

Stanje sigurnosti cestovnog prometa na području Grada Splita nije zadovoljavajuće. Slična situacija je na području cijele Hrvatske. Iako je nemoguće spriječiti nastanak prometnih nesreća, potrebno je umanjiti težinu i dugotrajnost posljedica prometnih nesreća. Glavni cilj povećanja sigurnosti u prometu predstavlja smanjenje broja nesreća sa smrtno stradanim i teško ozlijeđenim osobama. Konkretnije, srednjoročni planovi Europske unije predstavljaju smanjenje broja poginulih i teže ozlijeđenih sudionika u cestovnom prometu za 50 posto do kraja 2030. godine (European Commission, 2019).

Dugoročan plan je potpuna eliminacija prometnih nesreća i stradalih osoba do 2050. godine – tzv. „Vision Zero“³⁷⁸. U dostizanju navedenih ciljeva potrebna je hrabrost, predanost i ustrajnost država članica na području osiguravanja cestovne prometne sigurnosti. Republika Hrvatska, a posebice Grad Split kao značajno regionalno, gospodarsko i turističko središte trebaju uložiti znatne napore da postignu zadovoljavajući broj smrtno stradalih i teže ozlijeđenih sudionika cestovnog prometa do 2030. godine.

Uzimajući u obzir specifičnost vremena zbog pandemije virusa COVID-19, dat je osvrt na prometne nesreće u periodu pandemije. Prema neslužbenim podacima Ministarstva unutarnjih poslova iz 2020. godine ustanovljen je manji broj prometnih nesreća što može biti posljedica smanjenih prometnih aktivnosti. Međutim, trenutno nema provedenih istraživanja koja mogu jasno dokazati korelaciju promjenu trendova u prometnim nesrećama s pandemijom virusa COVID-19.

³⁷⁸ „Vision Zero“ je višenacionalni projekt sigurnosti cestovnog prometa kojem je cilj uspostava sustava cestovnog prometa bez smrtnih slučajeva ili ozbiljnih ozljeda.

3.2.3. Duljina, svojstva i kvaliteta željezničke mreže

Split je početna i završna točka željezničkog prometa tog dijela Dalmacije prema sjeveru Republike Hrvatske, odnosno gradu Zagrebu. Željeznički promet kao okosnica održive urbane mobilnosti i razvoja prometno-gospodarskih aktivnosti grada ovisi o kvaliteti infrastrukture i organizacije prometa pa tako njegov razvoj treba biti jedan od glavnih prioriteta u sklopu prometne politike (Grad Split, 2011). Iako željeznica prolazi središtem grada, stajališta i organizacija prijevoza nisu u skladu s funkcijom koju bi željeznica trebala imati u gradskom i prigradskom prijevozu putnika.

Na području prostornog obuhvata Grada Splita nalaze se dva željeznička kolodvora (Grafički prikaz 191):

kolodvor Split

kolodvor Split Predgrađe

Grafički prikaz 191. Položaj kolodvora na administrativnom području Grada Splita

Izvor: PPU Grada Splita, 2005.

U kontekstu prigradskog željezničkog prometa analiza sadrži naselja i gradove aglomeracije Kaštela³⁷⁹, Labin Dalmatinski, Prgomet, Sadine i Solin (Grafički prikaz 192). Na području navedenih naselja i gradova nalazi se osam stajališta:

kolodvor Solin

kolodvor Kaštel Sućurac

stajalište Kaštel Gomilica

stajalište Kaštel Kambelovac

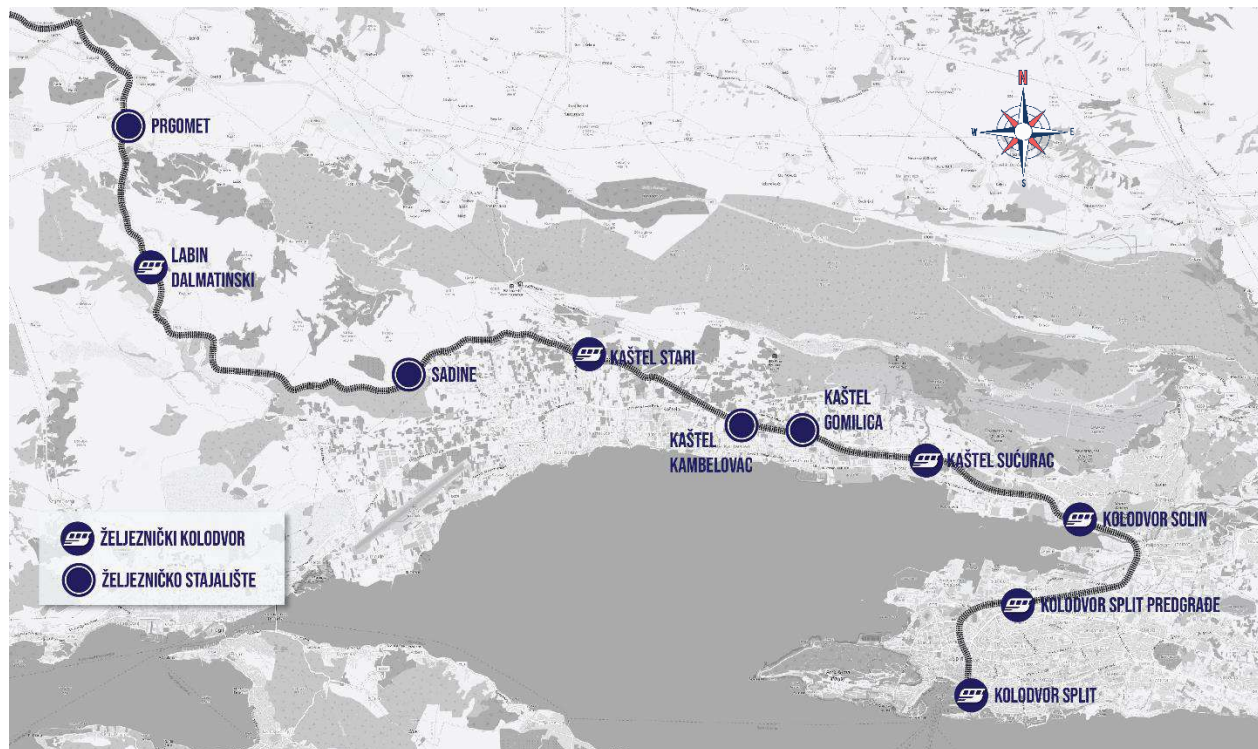
kolodvor Kaštel Stari

stajalište Sadine

kolodvor Labin Dalmatinski

³⁷⁹ Grad Kaštela obuhvaća naselja: Kaštel Sućurac, Kaštel Gomilica, Kaštel Kambelovac, Kaštel Lukšić, Kaštel Stari, Kaštel Novi i Kaštel Štafilić i obuhvaća ukupnu površinu od 5688 ha.

Grafički prikaz 192 Položaj kolodvora i stajališta na području aglomeracije u funkciji prigradskog prometa

Izvor: HŽ Infrastruktura 2020.

Stanje željezničkog sustava prostornog obuhvata opisano je u nastavku.

3.2.3.1. Analiza infrastrukture

Stanje infrastrukture, zbog specifičnosti svakog od elemenata, prikazano je sljedećim analizama:

Analiza prometno-tehnoloških karakteristika kolodvora

Analiza prometno-tehnoloških karakteristika koridora (otvorene pruge)

Uzimajući u obzir posljedice pandemije virusa COVID-19 važno je navesti kako sve aktivnosti koje HŽ Infrastruktura d.o.o. trenutno provodi na području Grada Splita, a koje se odnose na izradu tehničke dokumentacije za izgradnju novih željezničkih stajališta Dujmovača, Solin Širina i Sv. Kajo trenutno se provode bez većih financijskih poteškoća.

3.2.3.1.1. Prometno-tehnološke karakteristike kolodvora

Kolodvor Split

Kolodvor Split završni je kolodvor pruge M604 s dominantnim putničkim prijevozom putnika. Nalazi se neposredno uz Gradsku luku (trajektu putničku luku), autobusni kolodvor i užu gradsku jezgru. Sadrži tri perona i ukupno pet kolosijeka na koje je omogućena vožnja vlakova sa željezničke pruge M604. Pored bočnog (prvog) perona smještena je kolodvorska zgrada opremljena čekaonicom, prostorom za prodaju karata, informacijskim sustavima i ostalim popratnim sadržajima. Prvi kolosijek završava rampom za utovar/istovar automobila na specijalizirani vagon koji se redovito koristi na noćnim vlakovima Split

– Zagreb. Uz rampu nalazi se parkiralište za korisnike usluga prijevoza vozila vlakom (HŽ Infrastruktura, 2020).

Kolodvor Split Predgrađe

Kolodvor Split Predgrađe smješten je kod gradskog naselja Kopilica i Sjeverne luke. Uz kolodvor Split to je jedini kolodvor u administrativnim granicama Grada Splita. Kolodvor je podijeljen na dvije lokacije:

kolodvor Split Predgrađe (putničko-teretne namjene)

kargo terminal Sjeverna luka (u nadležnosti kolodvora Solin)

Kolodvor Split Predgrađe sadrži dva perona za putnički promet, a pored bočnog (prvog) smještena je i kolodvorska zgrada. Opremljeni su svom potrebnom opremom i pristupnom infrastrukturom za takvu namjenu. Kolodvor ima 46 kolosijeka od čega su neki krnji kolosijeci. Koristi se s namjenom ranžiranja i garažiranja putničkih i teretnih vagona te je opremljen prostorijama održavanja vozila i za držanje opreme potrebne za održavanje infrastrukture. Uz kolodvorsku zgradu nalazi se iskrcajno mjesto za turističke autobuse dok se s druge strane kolodvora nalazi parkiralište za turističke autobuse sa 48 parkirnih mjesta.

Kargo terminal s osam industrijskih kolosijeka smješten je na području Sjeverne luke i nije u nadležnosti kolodvora Split Predgrađe. Sadrži dodatne odvojke koji vode prema operativnim obalama gdje se odvija glavina multimodalnog teretnog prometa između brodova i željeznice. Terminal omogućava manipulacije s generalnim, rasutim i specijalnim teretom. Koriste ga mnogi subjekti teretne luke kao što su kontejnerski terminal, tvornica cementa, željezara, brodogradilište, Industrija nafte (INA), Hrvatska ratna mornarica (HRM) i dr.

Na području aglomeracije teretni promet se odvija industrijskim kolosijecima triju kaštelanskih teretnih luka (bazena) koje spadaju pod Luku Split. Na tim lokacijama nalaze se dodatni teretni terminali uključujući one koji nisu zastupljeni u sjevernoj luci poput tankerskog terminala (tekući teret).

Ranžiranje i ostale tehnološke operacije teretnih vlakova odvijaju se u teretno-ranžirnom kolodvoru Solin. Ujedno služi i kao depo lokomotiva i vagona sa opremom i prostorijama za održavanje vozila (HŽ Infrastruktura, 2020).

3.2.3.1.2. Prometno-tehnološke karakteristike koridora

Željeznički promet prema i od Splita odvija se putem koridora sjever-jug koji bi u dugoročnom razvoju željezničkog prometa na razini Europske unije činio segment jadransko-jonskog koridora. Navedeni koridor sastoji se od dvije dionice pruga pod oznakama M604 i M202 (Grafički prikaz 193):

Pruga M604 (Oštarije – Gospić – Knin – Split)

Pruga M202 (Zagreb GK – Rijeka)

Pruga M604

Pruga M604 ili tzv. „Lička pruga“ u duljini 382 km je jednokolosiječna međunarodna priključna željeznička pruga na koridor RH2 (bivši paneuropski koridor Vb³⁸⁰). Osposobljena je za promet vlakova mase od 22,5 t/o i 8 t/m, nije elektrificirana, a gustoća mreže iznosi 0,07 km/km². Maksimalne brzine kreću se između 50 i 100 km/h u ovisnosti o stanju kolosijeka i načinu upravljanja prometom pojedine dionice. Poddionica Perušić – Gračac građevinski je sposobna za brzine od 160 km/h, ali zbog nepostojanja adekvatne signalizacije maksimalna brzina iznosi 100 km/h.

³⁸⁰ Paneuropski prometni koridori predstavljaju mrežu cestovnih i željezničkih prometnih pravaca. Ogranak paneuropskog koridora Vb odnosi se na pravac Bečehel (Mađarska) – Zagreb – Rijeka.

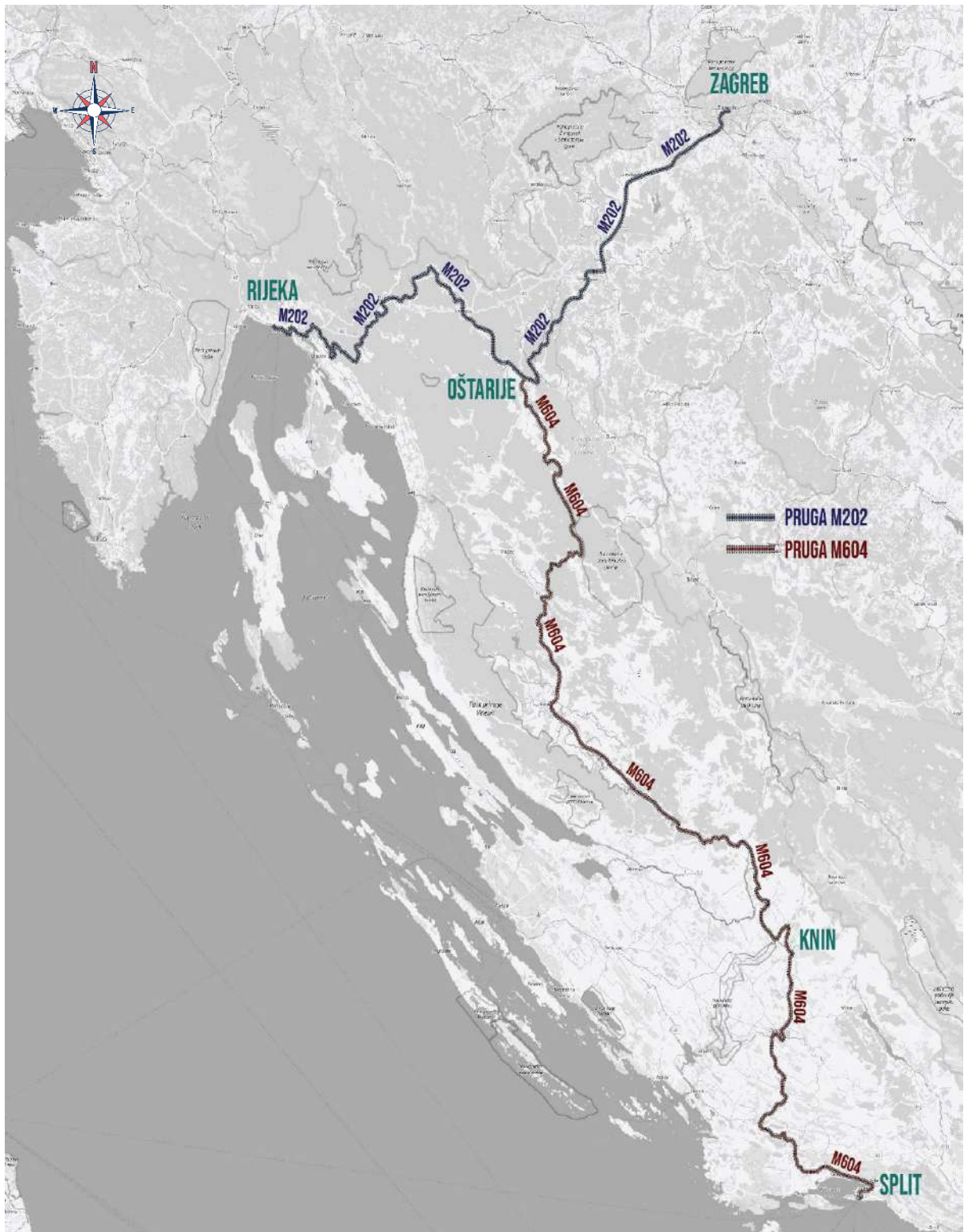
Pruga M202

Pruga M202 Zagreb Glavni kolodvor – Karlovac – Oštarije - (Rijeka) u ukupnoj duljini 227,8 km je jednokolosiječna međunarodna pruga, kao dio koridora RH2 (bivši Vb). Osposobljena je za promet vlakova mase od 22,5 t/o i 8 t/m te elektrificirana izmjeničnim sustavom napajanja (AC) 25 kV / 50 Hz. Maksimalne brzine kreću se između 50 i 120 km/h u ovisnosti o stanju kolosijeka na pojedinim segmentima mreže, odnosno do 140 km/h samo za vlakove serije HŽ 7123 (nagibni vlak).

Grad Split željeznicom je povezan sa većim gradovima Splitsko-dalmatinske županije. Sa Šibenikom preko kolodvora Perković i Zadrom preko kolodvora Knin. Sve navedene pruge su jednokolosiječne, neelektrificirane i imaju potencijalni transeuropski značaj u kontekstu ulaganja u modernizaciju infrastrukture s ciljem povećanja brzine prometovanja i potencijalnog značajnijeg pozicioniranja u široj prometnoj ulozi. Duljina pruge na području užeg prostornog obuhvata Grada Splita iznosi 5,5 km i uključuje kolodvore Split i Split Predgrađe.

Specifičnost željezničke infrastrukture Grada Splita jest izvedba vođenja željezničke pruge M604 kroz tunel (natkriveni usjek) ispod grada na dionici između dva spomenuta kolodvora gdje nema odvijanja teretnog željezničkog prometa koji je usmjeren na teretne terminale kolodvora Split Predgrađe, kolodvor Solin te ostale industrijske kolosijeke.

Grafički prikaz 193. Željeznička infrastruktura

Izvor: HŽ Infrastruktura, 2020.

3.2.3.2. Analiza željezničkog prometa

Analiza željezničkog prometa prikazana je kroz:

Analizu putničkog prometa (HŽ Putnički, 2019).

Analizu teretnog prometa (HŽ Cargo, 2020).

3.2.3.2.1. Analiza prometa putnika

Svi vlakovi za prijevoz putnika koji prometuju kolodvorom Split koriste i Split Predgrađe. Stalne željezničke linije su Split – Zagreb – Split, Split – Perković – Split te Split-Kaštel Stari-Split. Vlakovi na relaciji Split – Zagreb su daljinski vlakovi u rangu brzog vlaka te ne doprinose funkciji povezivanja urbane zone Grada Splita i naselja aglomeracije. Razlog tomu je njihova međugradska namjena i prometna organizacija kojom se Split povezuje s ostalim gradovima Hrvatske uz korištenje samo određenih kolodvora duž trase.

Vlakovi na relaciji Split – Perković su regionalni vlakovi u rangu putničkog vlaka koji doprinose funkciji povezivanja urbane zone Grada Splita i naselja aglomeracije. Putnički vlakovi imaju zaustavljanje u svim usputnim kolodvorima i stajalištima na području grada i aglomeracije: kolodvor Split, kolodvor Split Predgrađe, kolodvor Solin, kolodvor Kaštel Sućurac, stajalište Kaštel Gomilica, stajalište Kaštel Kambelovac, kolodvor Kaštel Stari, stajalište Sadine, kolodvor Labin Dalmatinski i stajalište Prgomet.

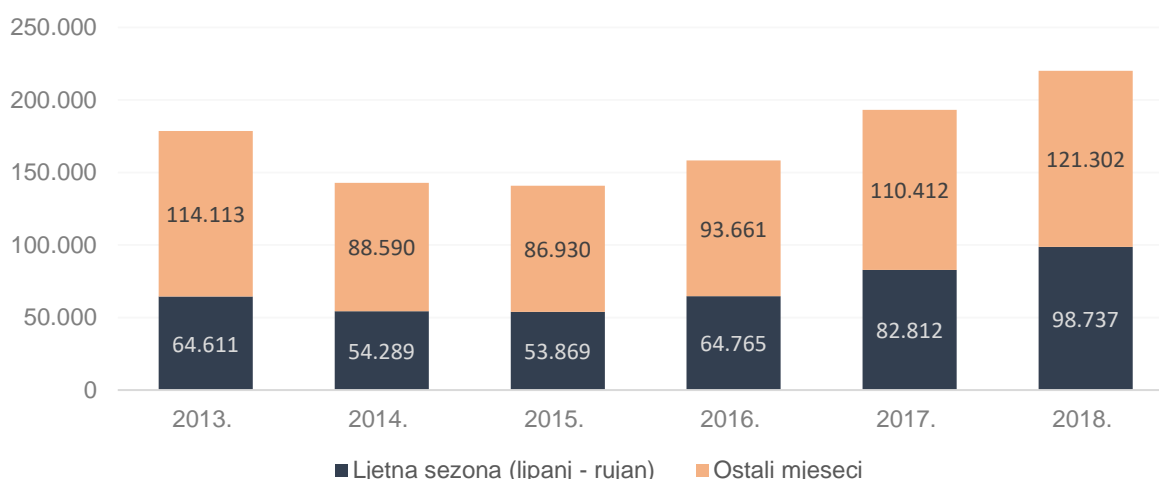
Vlakovi na relaciji Split-Kaštel Stari-Split su lokalni vlakovi unutar županije i u funkciji su gradsko-prigradskog prometa.

U lipnju 2019. godine uvedena je gradska linija vlaka na relaciji Split – Split Predgrađe u funkciji javnog gradskog prijevoza te je u studenom iste godine određeni broj vlakova na navedenoj liniji ukinut, a dodatno je uvedeno 10 vlakova u gradsko-prigradskom prijevozu Grada Splita na relaciji Split – Kaštel Stari (HŽ Putnički, 2019).

Analiza putničkog prometa izražena je u broju putnika te se odnosi na uže područje obuhvata, odnosno na željezničku mrežu područja Grada Splita između kolodvora Split i Split Predgrađe (Grafički prikaz 194).

Putnički promet je izraženiji u sezoni te je zbog toga na prikazanom grafu izdvojen vremenski period od lipnja do rujna. Grafički prikaz 194 prikazuje porast broja prevezenih putnika u razdoblju 2013.-18. pa tako trend rasta iznosi približno pet posto godišnje.

Grafički prikaz 194. Broj prevezenih putnika na području Grada Splita u razdoblju 2013.-18.

Izvor: HŽ Putnički, 2020.

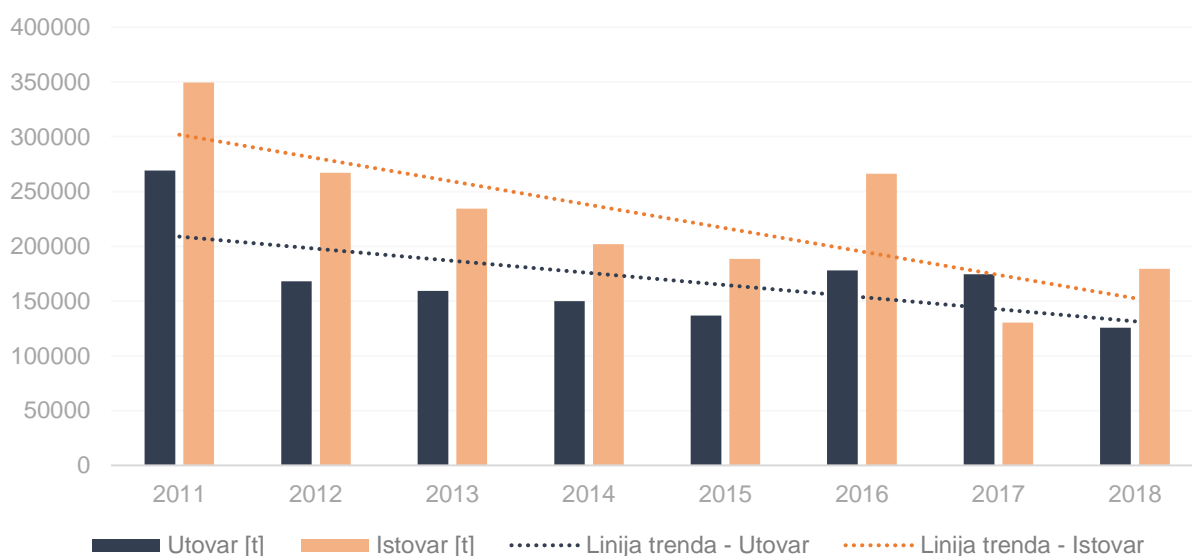
Posljedice gospodarske krize uzrokovane pandemijom virusa COVID-19 snažno utječu na potražnju u željezničkom prijevozu. Prijevoz se trenutno odvija u manjem opsegu, a HŽ Putnički prijevoz nije pružao uslugu prijevoza putnika 50 dana u unutarnjem prometu, te 97 dana u međunarodnom prometu. Uzimajući u obzir sve parametre koje utječu na prijevoznu potražnju, HŽ Putnički prijevoz očekuje pad broja putnika na cijeloj mreži za oko 34 % u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu.

3.2.3.2.2. Analiza teretnog prometa

Analiza podataka o količini utovarene i istovarene robe na kolodvoru Split Predgrađe iskazana je u tonama, a provedena je za razdoblje 2011.-18. Prema podacima može se primijetiti pad utovarenog kao i istovarenog tereta kroz promatrano razdoblje. Prosječni godišnji pad količine utovarenog tereta iznosi približno osam posto, a prosječni godišnji pad količine istovarenog tereta iznosi oko četiri posto.

Grafički prikaz 195 prikazuje promet robe za razdoblje 2011.-18. na kolodvoru Split Predgrađe.

Grafički prikaz 195. Promet robe na kolodvoru Split Predgrađe u razdoblju 2011-18.

Izvor: HŽ Putnički, 2020.

Također su analizirane tehnološke značajke željezničkog teretnog prometa područja obuhvata u razdoblju 2014.-17 (Tablica 99).

Ukrcaj odnosno iskrcaj tereta vrši se u kolodvoru Split Predgrađe, bez odvijanja redovitog teretnog prometa prema kolodvoru Split. Glavnina prometa prema Split Predgrađu odnosi se na teretne terminale Sjeverne luke (Grad Split, 2017).

Tablica 99. Teretni promet na dionici Split Pregrađe - Solin u razdoblju 2014.-18.

Godina	Pruga	Od kolodvora	Do kolodvora	Broj vlakova	Broj tovarnih vagona	Broj praznih vagona	Prevezeni teret (bruto tone)	Prevezeni teret (neto tone)	Tovareni vagoni u kilometrima	Prazni vagoni u kilometrima	Brutotonski kilometri	Netotonski kilometri
2017	M604	Solin	Split Predgrađe	85	253	463	15.591	8.232	1.099	2.007	67.634	35.709
	M604	Split Predgrađe	Solin	84	169	198	13.959	4.742	732	857	60.553	20.570
2016	M604	Solin	Split Predgrađe	74	278	348	16.408	9.755	1.206	1.508	71.179	42.318
	M604	Split Predgrađe	Solin	71	1	277	6.623	3	4	1.201	28.730	13
2015	M604	Solin	Split Predgrađe	128	613	658	38.169	22.420	2.658	2.856	165.579	97.258
	M604	Split Predgrađe	Solin	101	24	580	16.845	1031	104	2.511	73.072	4.473
2014	M604	Solin	Split Predgrađe	190	1019	1004	65.069	34.900	4.422	4.355	282.270	151.396
	M604	Split Predgrađe	Solin	152	14	1380	34.898	419	60	5.986	151.388	1.818

Izvar: HŽ Cargo, 2020.

3.2.4. Podaci o vremenu putovanja do najbližih gradova

Analiza podataka o vremenu putovanja do najbližih gradova izrađena je za definirano područje obuhvata iz prvog poglavlja te se odnosi na postojeće stanje. Vrijeme putovanja između najbližih gradova opisano je za sljedeće modalitete prometa:

Cestovni promet

Željeznički promet

Zračni promet

Pomorski promet

3.2.4.1. Cestovni promet

U cestovnom prometu analizirana su najkraća vremena putovanja, a odnose se na putovanja od centra grada Splita do najbližih gradova.

Tablica 100 prikazuje vremensku udaljenost od centra Splita do okolnih naselja i gradova. Za izračun prosječnih vremenskih udaljenosti u cestovnom prometu korišten je Internet servis Google Maps.

Tablica 100. Prosječne vremenske udaljenosti od centra Splita do najbližih naselja i gradova

	Prosječna vremenska udaljenost izvan sezone [min]	Prosječna vremenska udaljenost u sezoni [min]
Solin	12	27
Kaštel Sućurac	14	29
Podstrana	15	23
Klis	20	35
Kaštel Štafilić	22	37
Trogir	35	50
ZL Split	37	52
Omiš	40	50

Izvor: Google Maps

Zbog povećane prometne potražnje tijekom ljetnih mjeseci analizirana su vremena čekanja na kritičnim lokacijama u jutarnjem i popodnevnom vršnom periodu. Navedene lokacije predstavljaju prometne pravce najpodložnije stvaranju prometnih zagušenja na mreži i to ulazi/izlazi iz grada. Na sjevernom ulazu u grad (od smjera Solin) prosječno vrijeme čekanja u vršnim periodima iznosi približno 10 minuta, dok je na istoj lokaciji na izlazu iz grada prosječno vrijeme čekanja u vršnim periodima približno 20 minuta. Na južnom ulazu u grad (od smjera Stobreč) prosječno vrijeme čekanja u vršnim periodima iznosi približno osam minuta. Na istoj lokaciji na izlazu iz grada prosječno vrijeme čekanja u vršnom periodu je također približno osam minuta. Prilaz gradskoj luci u ljetnom periodu ometan je zbog velikih prometnih opterećenja pa tako prosječno vrijeme čekanja iznosi približno 45 minuta.

3.2.4.2. Željeznički promet

Željezničkom infrastrukturom Split je povezan sa Šibenikom kao najbližim većim gradom na željezničkoj mreži. Međutim u kontekstu ove analize navedeno je najkraće vrijeme putovanja i s ostalim gradovima prema i od kojih je željeznički promet putnika orijentiran. Vrijeme putovanja u željezničkom prijevozu ovisi o rangu vlaka, pa se navedena vremena odnose na najbrži rang vlaka koji u pravilu ima najmanje polazaka od svih vlakova na određenoj dionici (Tablica 101).

Tablica 101. Prosječne vremenske udaljenosti željeznicom Splita do najbližih gradova

	Prosječna vremenska udaljenost [min]
Solin	11
Šibenik	90
Knin	90
Zadar	300
Zagreb	375
Rijeka	445

Izvor: HŽ Putnički, 2020.

3.2.4.3. Zračni promet

Dubrovnik je najbliži grad Splitu koji je povezan izravnom zračnom linijom pa je tako ukupno prosječno vrijeme putovanja približno 40 minuta u koje su uključene sve tehnološke operacije (Zračna luka Split, 2020). Također su analizirana vremena putovanja do Zagreba, Osijeka, Beča i Venecije (Tablica 102).

Tablica 102. Prosječne zračne vremenske udaljenosti Splita do najbližih gradova

	Prosječna vremenska udaljenost [min]
Dubrovnik	40
Zagreb	45
Osijek	60
Beč	70
Venecija	80

Izvor: Zračna luka Split, 2020.

3.2.4.4. Pomorski promet

U pomorskom prometu najbliži grad je Supetar na otoku Braču, udaljen od grada Splita plovidbom trajektnom linijom od 50 minuta (Lučka uprava Split, 2020). Također su analizirana vremena putovanja do Trogira te otoka Šolte, Hvara, Visa i Korčule (Tablica 103)

Tablica 103. Prosječne vremenske udaljenosti morem od Splita do najbližih naselja i gradova

	Prosječna vremenska udaljenost [min]
Supetar (Brač)	50
Trogir	60
Rogač (Šolta)	60
Stari Grad (Hvar)	120
Vis	140
Vela Luka (Korčula)	160

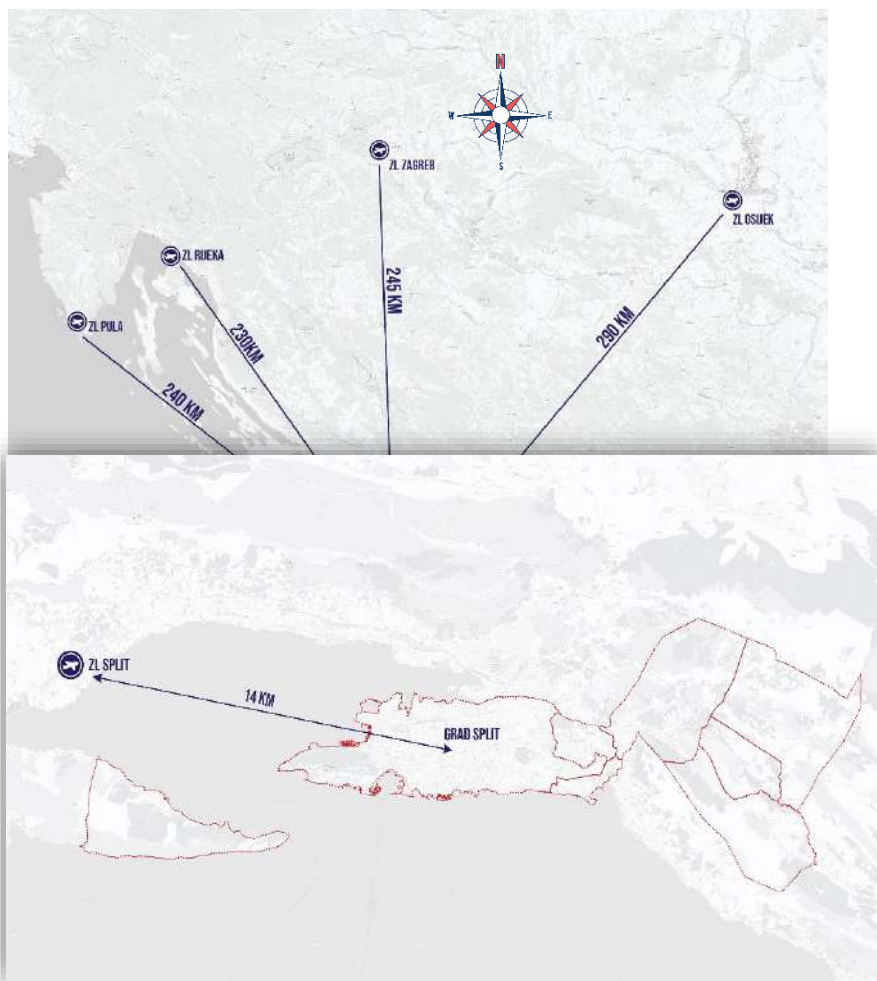
Izvor: Jadrolinija, Bura Line, 2020.

3.2.5. Zračne luke – lokacije i količine prometa

Zračne luke predstavljaju infrastrukturna čvorišta zračnog prometa te raznih modaliteta prometnog sustava. U ovom poglavlju provedena je analiza lučne i pristupne infrastrukture. Zračni promet u funkciji povezivanja Grada Splita s ostalim gradovima unutar i izvan države analiziran je kroz geoprometni položaj i promet putnika Zračne luke Split (Grad Split, 2011).

Specifičnost prostornih i tehničkih zahtjeva zračnih luka često im ne omogućava smještaj u urbanom području grada. Iz tog razloga, Zračna luka Split smještena je 20 kilometara cestovne udaljenosti od centra Splita i šest kilometara od Trogira u blizini Kaštel Štafilića. Prometno-geografski gledano, prostor zračne luke iz smjera Splita lako je dostupan kopnenim i pomorskim putem, bez većih prirodnih barijera što pruža široke mogućnosti prometnog povezivanja zračne luke i grada Splita raznim oblicima prijevoza. (Grafički prikaz 196)

Grafički prikaz 196. Geografski položaj zračne luke Split u odnosu na urbano područje grada

Izvor: autori

3.2.5.1. Analiza infrastrukture

Analiza lučke infrastrukture odnosi se na cjelokupnu infrastrukturu Zračne luke Split koja omogućuje aerodromske operacije prijema i otpreme zrakoplova, putnika i robe. Pristupna infrastruktura odnosi se na sve raspoložive prometnice odnosno puteve ili koridore (raznih oblika i usluga prijevoza) kojima je zračna luka povezana sa Gradom Splitom.

Uzimajući u obzir specifičnost vremena zbog pandemije virusa COVID-19 važno je navesti kako je Zračna luka Split tijekom 2020. godine završila razvojni ciklus s kojim je dovršeno nekoliko značajnijih kapitalnih projekata čime je osiguran infrastrukturni kapacitet za godišnji promet do 5 milijuna putnika, što je 50 % više od ostvarenog prometa u 2019. godini. Zbog posljedica gospodarske krize uzrokovane pandemijom zabilježen je pad prometa od 80 % u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu. Shodno tome očekuje se dugotrajni oporavak zračnog prometa od 4 do 5 godina zbog čega će budući razvoj prometne infrastrukture biti usporen.

3.2.5.2. Infrastruktura zračne luke

Zračna luka Split ima temeljnu funkciju obavljanja prihvata i otpreme putnika i tereta u zračnom prometu. Otvorena je 1966. godine i nalazi se na ukupnoj površini od 100 ha. Novi suvremeno opremljeni terminal pušten je u promet 2019. godine čime njegova ukupna površina iznosi 48.000 m². Maksimalni putnički kapacitet luke iznosi 2.500 put/h. Infrastruktura za promet zrakoplova sastoji se od stajanke, dvije staze za prilaz uzletno-sletnoj stazi te jedne uzletno-sletne staze (USS). Prijenos putnika od putničkog terminala do zrakoplova odvija se pješaćenjem preko stajanke.

Tablica 104 prikazuje prometno-tehničke karakteristike Zračne luke Split (Zračna luka Split, 2020).

Tablica 104. Prometno-tehnološke karakteristike Zračne luke Split

Duljina USS (m)	2.550
Nadmorska visina (m)	24
Prosječni godišnji broj operacija	približno 7.800
Identifikacijski kod	SPU
ICAO klasa	4E
Dozvoljene vrste prometa	IFR / VFR
Radno vrijeme	6:00 - 22:00

Izvor: Zračna luka Split, 2018.

3.2.5.2.1. Pristupna infrastruktura

Zračna luka u kontekstu povezivanja s gradom Splitom omeđena je sljedećom cestovnom infrastrukturom:

Cesta Ivana Pavla II / Trogirska cesta (državna cesta D8)

Cesta Dr. Franje Tuđmana (državna cesta D409), preko spoja sa D8

Ulica kneza Trpimira (županijska cesta 6133)

Cesta Ivana Pavla II odnosno Trogirska cesta predstavlja segment državne ceste D8 koja prolazi kroz grad Split. Zračna luka nema neposredan pristup na prometnicu, već je isti moguć obližnjim prometnicama.

Državna cesta D409 (cesta Dr. Franje Tuđmana) predstavlja dvotračnu prometnicu koja se proteže od Solina do zračne luke. Prometnica je pokrivena linijama javnog prijevoza putnika iz Splita. Zračna luka ima neposredan pristup ovoj prometnici koja se u smjeru Trogira spaja se na ulicu kneza Trpimira.

Ulica kneza Trpimira je županijska dvotračna prometnica koja povezuje grad Trogir sa zračnom lukom. Navedena prometnica koristi se za posredno spajanje zračne luke i državne ceste D8.

Osim spomenutih linija javnog prijevoza putnika, zračna luka je povezana s gradom Splitom specijaliziranim aerodromskim linijama prijevoznika Pleso prijevoz.

Radi neodgovarajuće infrastrukture i manjka stajališta ne postoji adekvatan pristup zračnoj luci željeznicom. Najbliže stajalište željeznice je stajalište Sadine, a smještena je približno tri kilometra zračne udaljenosti od same zračne luke.

Obližnja luka u mjestu Divulje u sklopu luke Kaštelanskog bazena D omogućuje vezu zračne luke i grada Spita pomorskim i zračnim putem. U razdoblju 2013.-17. realizirane su komercijalne usluge prijevoza između Zračne luke Split i grada hidroavionom te vodenim taksijem.

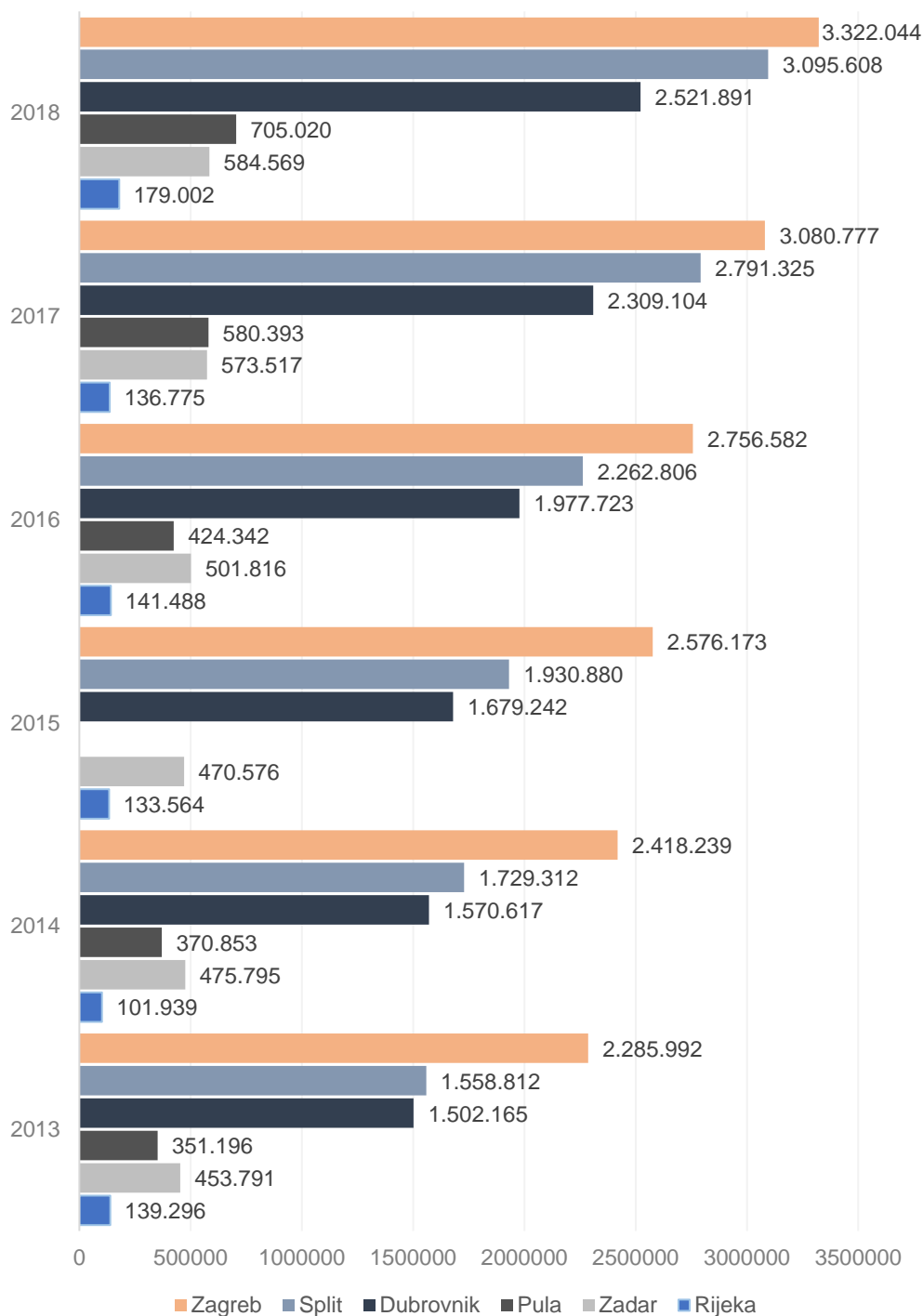
Uz putnički terminal smještena je infrastruktura potrebna za odvijanje i sigurnost zračnog prometa te popratna infrastruktura koja uključuje parkirališne kapacitete pod naplatom, taxi stajališta, stajališta turističkih i shuttle autobusa i parkirališta rent-a-car usluga.

3.2.5.2.2. Analiza prijevozne potražnje

Analiza prijevozne potražnje u zračnom prometu na području Grada Splita istražena je na temelju službenih statističkih podataka. Po veličini prometa tj. količini broja prevezenih putnika, Zračna luka Split predstavlja drugu najveću zračnu luku u Republici Hrvatskoj. Putnički zračni promet u konstantnom je porastu, pri čemu je najintenzivniji tijekom ljetnih mjeseci kada se uspostavljaju dodatne linije i kapaciteti u zračnom prometu.

Grafički prikaz 197 prikazuje ukupni godišnji broj prevezenih putnika u Zračnim lukama Zagreb, Split, Dubrovnik Pula, Zadar, i Rijeka u vremenskom razdoblju 2013.-18. (Državni zavod za statistiku, 2018).

Grafički prikaz 197. Ukupni broj prevezenih putnika u Zračnoj luci Split i drugim zračnim lukama u Republici Hrvatskoj u razdoblju 2013.-18.

Izvor: DZS, 2018.

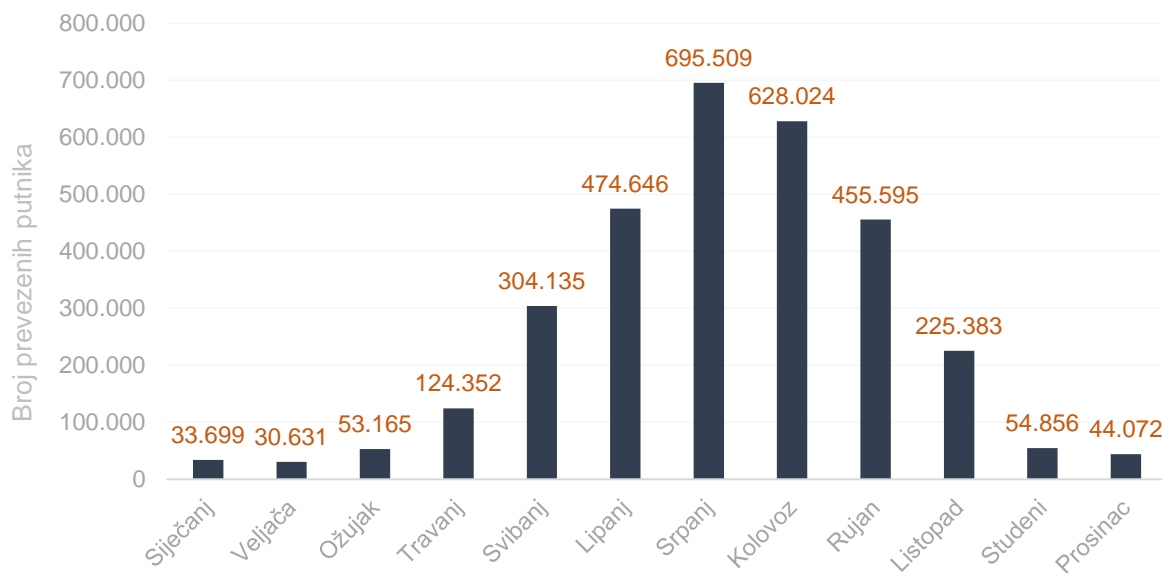
Zračna luka Zagreb zabilježila je u razdoblju 2013.-18. godine prosječan trend rasta na godišnjoj razini od 7,8 posto, dok je prosječan trend rasta na godišnjoj razini u Zračnoj luci Dubrovnik iznosio 11 posto. S obzirom na Zračnu luku Zagreb i Zračnu luku Dubrovnik, Zračna luka Split zabilježila je najveći prosječan trend rasta na godišnjoj razini – 14,8 posto.

Analizom postotnog povećanja broja putnika u razdoblju 2013.-18. godine dolazi se do još značajnijih podataka. Zračna luka Zagreb u navedenom razdoblju zabilježila je postotno povećanje broja prevezenih

putnika od 31,1 posto, dok je Zračna luka Dubrovnik zabilježila porast broja prevezenih putnika od 40,4 posto. Zračna luka Split zabilježila je najveće postotno povećanje broja prevezenih putnika u razdoblju 2013.-18. godine u odnosu na navedene zračne luke – 49,6 posto.

Grafički prikaz 198 prikazuje ukupni broj prevezenih putnika u Zračnoj luci Split po mjesecima za 2018. godinu. Može se primijetiti ekstremno povećanje broja prevezenih putnika u ljetnoj sezoni pa je tako najveći broj prevezenih putnika zabilježen u srpnju, a iznosio je preko 695.509 putnika (Zračna luka Split, 2020.)

Grafički prikaz 198. Broj prevezenih putnika po mjesecima za 2018. godinu

Izvor: Zračna luka Split, 2018.

Analizirajući ljetne mjesec, tijekom srpnja i kolovoza u 2018. godini Zračna luka Split zabilježila je približno 1,3 mil. prevezenih putnika, što čini 43 posto svih prevezenih putnika tijekom cijele godine. Šira analiza broja putnika po mjesecima ukazuje na podatak da se tijekom ljetne sezone (travanj, svibanj, lipanj, srpanj, kolovoz, rujana) preveze ukupno 83 posto svih putnika u Zračnoj luci Split.

3.2.6. Pomorske luke – lokacije i količine prometa

Luka Split geografskim smještajem ima strateški važnu poziciju na Mediteranu za domaći i međunarodni promet. Jadransko more koje duboko seže u europsko kopno pruža mnoge potencijale čija iskoristivost uvelike ovisi o kvaliteti prometne infrastrukture i prometnog sustava u cjelini. Analizom je prikazan pregled lokacija i intenziteta pripadajućeg prometa pojedinih luka u sklopu Luke Split koje utječu na ukupni prometni sustav grada Splita.

Uzimajući u obzir specifičnosti vremena zbog pandemije virusa COVID-19 važno je navesti da, prema podacima Luke uprave Split, bez obzira na projekciju pada putničkog prometa od oko 50% za 2020. godinu, pad prometa vozila od oko 25% te pad prometa tereta za 7% te na odgovarajuću projekciju pada prihoda, dinamika provedbe pojedinih projekata neće se znatno mijenjati. Epidemija nije utjecala na pružanje usluge u pomorskom prijevozu od strane Lučke uprave Split. Luka Split je i tijekom epidemije u potpunosti funkcionirala kao luka otvorena za javni promet od osobitog (međunarodnog) gospodarskog interesa za Republiku Hrvatsku. Međutim, očekuje se minimalno dvije godine do oporavka prometne potražnje putničkog prijevoza.

3.2.6.1. Analiza infrastrukture

Luka Split odnosi se na zajednički naziv područja pod nadležnosti Lučke uprave Split u kojemu je smješteno šest pojedinačnih luka odnosno lučkih bazena (Lučka uprava Split, 2020):

Gradska luka Split (Bazen Gradska luka)

Sjeverna luka Split (Vranjičko-solinski bazen)

Luke četiri Kaštelanska bazena A, B, C i D

Luke koje se nalaze unutar administrativnog područja grada Splita su Gradska i Sjeverna luka.

Grafički prikaz 199 prikazuje geografski smještaj i pregled lokacija luke Split.

Grafički prikaz 199. Geografski smještaj i pregled lokacija luke Split

Izvor: Lučka uprava Split, 2020.

Sjeverna luka Split

Sjeverna luka, odnosno Vranjičko-solinski bazen nalazi se u sjeverozapadnom dijelu grada Splita na granici administrativnog područja kod naselja Vranjic³⁸¹ nedaleko od Solina. To je luka s dominantnim teretnim prometom opremljena za prihvat brodova na terminalima za razne vrste tereta s pratećim logističkim sadržajima kao što su kontejnerski terminal, terminal za rasuti teret, silos i skladišta. Operativna obala ukupne duljine 1,854 km sastoji se od osam vezova pri čemu maksimalna duljina broda nije definirana. Maksimalna dubina iznosi 10,3 m, a visina od morske površine od 0,2 do 0,4 m ovisno o plimi. U sklopu luke nalazi se željeznički teretni kolodvor s odvojcima industrijskih kolosijeka koji se poslužuju većinu vezova.

Gradska luka Split

Gradska luka Split najveća je putnička luka na Jadranu. Rezervirana je za promet putničkih i Ro-Ro³⁸² putničkih brodova. Smještena je uz užu gradsku jezgru, a neposredno pored luke nalaze se autobusni i željeznički kolodvor koji zajednički tvore intermodalnu cjelinu s intenzivnim protokom putnika. Operativna obala ukupne duljine 3,643 km povezana je preko 4 gata duž koje je smješteno ukupno 27 vezova. Maksimalna duljina broda koji se može privezati iznosi 320 m. Maksimalna dubina iznosi 10,5 m, a visina od morske površine iznosi od 0,2 do 0,4 m ovisno o plimi. Luka sadrži i carinsku ispostavu radi međunarodnog prometa, putnički objekt sa prometnim i uslužnim sadržajima, objekt lučke uprave te parkiralište za vozila koja čekaju ukrcaj na trajekt.

Luke Kaštelanskog bazena

Luke kaštelanskog zaljeva u funkciji su mješovitog prometa s najvećim udjelom teretnog i robnog prometa. Nalaze se na administrativnom području grada Kaštela, a pripadaju lučkoj upravi i Luci Split. Podijeljene su u četiri bazena A, B, C i D.

Kaštelanski bazen A s glavnom namjenom putničkog prometa nalazi se u blizini mjesta Kaštel Gomilica. Operativna obala ukupne duljine 0,08 km sastoji se od jednog veza duljine 90 m, povezana je na željezničku mrežu. Maksimalna duljina broda koji se može privezati iznosi 100 m. Maksimalna dubina iznosi 8,5 m, a visina od morske površine od 0,2 do 0,4 m ovisno o plimi.

Kaštelanski bazen B nalazi se u blizini mjesta Kaštel Sućurac. Sastoji se od triju međusobno povezanih obala ukupne operativne duljine 0,538 km na kojima se nalazi 5 vezova. Maksimalna duljina broda koji se može privezati iznosi 120 m. Maksimalna dubina iznosi 8,5 m, a visina od morske površine od 0,2 do 0,4 m ovisno o plimi. Luka je povezana na željezničku mrežu. Glavni prijevozni supstrati luke su cement, troska i opasni teret.

Kaštelanski bazen C nalazi se u blizini Solina. Sastoji se od tankerskog terminala i dvaju međusobno povezanih obala čime ukupna operativna duljina iznosi 0,92 km na kojima se nalaze privezišta za teretni promet troske i cementa te privezište ribarica. Luka se sastoji od ukupno osam vezova i priključena je na teretni željeznički kolodvor Solin. Maksimalna duljina broda koji se može privezati iznosi 180 m. Maksimalna dubina iznosi 10,5 m, a visina od morske površine od 0,2 do 0,4 m ovisno o plimi.

Kaštelanski bazen D nalazi se nedaleko od Zračne luke Split kod mjesta Divulje. Luka je namijenjena za linijski i turistički putnički promet te omogućava pomorsku povezanost grada Splita i zračne luke. Operativna obala ukupne duljine 0,04 km sastoji se od jednog veza duljine 40 m. Maksimalna dubina iznosi 4 m, a visina od morske površine od 0,2 do 0,4 m ovisno o plimi.

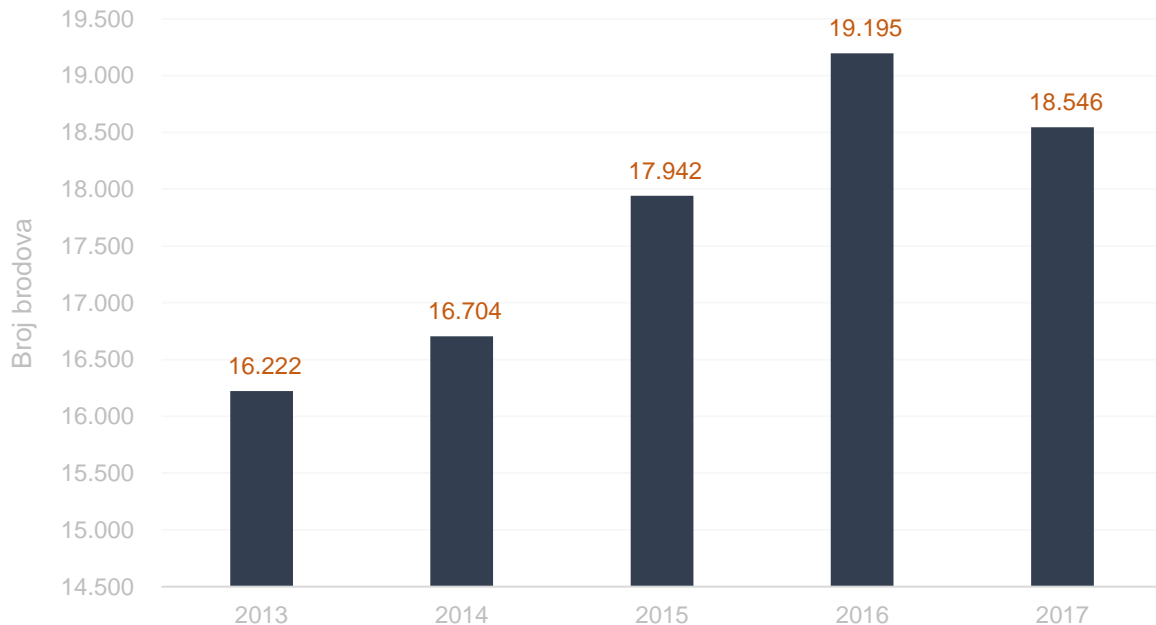
³⁸¹ Vranjic je poluotok i naselje na njemu, smješteno sjeverno od Splitskog poluotoka, pokraj ušća rijeke Jadro.

³⁸² Ro-Ro putnički brod koristi se za prijevoz kotrljajućeg tereta kao što su automobili, teretna vozila, prikolice i dr. Postoje različiti tipovi Ro-Ro brodova, a najčešći su plovila, trajekti i teretnjaci.

3.2.6.2. Analiza pomorskog prometa

U luku Split 2017. godine uplovilo je ukupno 18.546 brodova, od toga 5,6 posto u međunarodnom prometu. Zabilježeno je 17 posto prometa bilo pri uvozu robe, a 40 posto pri izvozu. Najveći dio prometa odnosi se na Gradsku luku Split (približno 88,6%). Grafički prikaz 200 prikazuje analizu ukupnog prometa brodova u razdoblju 2013.-17 (Lučka uprava Split, 2020).

Grafički prikaz 200. Ukupni promet brodova Luke Split

Izvor: Lučka uprava Split, 2020.

Analiza pomorskog prometa obuhvaća promet roba, putnika, vozila te ostalog pomorskog prometa po pojedinim lukama. Od brodova koji uplovljavaju u Gradsku luku Split približno 38 posto je onih manjih od 500 BT, a onih većih od 10.000 BT je približno tri posto. Od brodova koji uplovljavaju u ostale bazene, najviše je onih manjih od 500 BT (približno 52%) dok je onih iznad 10.000 BT približno četiri posto (Lučka uprava Split, 2020).

Prema dosadašnjim rezultatima istraživanja gustoće prometa na prilazu luci Split nije velika, ako se izuzme promet manjih plovila. Najopterećeniji dio prilaza, osim same luke, jesu Splitska vrata. Intenzitet prometa manjih plovila značajno se uvećava u sezoni, mnogo više u odnosu na promet većih plovila.

3.2.6.2.1. Analiza prometa putnika i vozila

Promet putnika i vozila odvija se Gradskom lukom Split koja je 2017. godine ostvarila približno 88,6 posto od ukupnog broja svih uplova u luke pod kontrolom Lučke uprave Split. Pri tome udio lokalnog trajektnog prometa iznosi 58,9 posto, lokalnog brzobrodskog prometa 14,7 posto, dok 15,8 posto čini posjet domaćih turističkih plovila. Od ostalog prometa brodova (uplova) u 2017. za izdvojiti je 258 brodova na međunarodnom linijskom prometu, 234 broda na kružnim putovanjima, 225 tegljača, radnih i ostalih brodova, te 110 jahti. Promet putnika u 2017. iznosio je približno 5,26 mil. (domaći 92,3%), promet vozila iznosio je 775.396 (domaći 95,2%), dok je promet kamiona bio 180.554 (domaći 96,4%). Sav međunarodni kamionski promet ostvaren je s Italijom međunarodnom linijom Split – Ancona.

Analizirana je struktura prometa kroz broj uplova po tipu plovila u razdoblju 2013.-17. iz čega proizlazi prosječni dnevni promet od 51 brod dnevno (Tablica 105). Realni dnevni promet mijenja se u donosu na sezonsko odnosno vansezonsko razdoblje. Tijekom sezone dnevni očekivani broj uplova iznosi približno 100, dok izvan sezone ta vrijednost padne na 20 do 30 uplova dnevno. Najintenzivniji promet na dnevnoj razini odvija se između 08:00 i 20:00 sati (Lučka uprava Split, 2020).

Tablica 105. Broj uplova Gradske luke Split prema tipu plovila u razdoblju 2013.-17.

		Dolasci				
		2013	2014	2015	2016	2017
Domaći trajekti		9.416	9.879	9.409	10.845	9.686
Domaći brzi brodovi (katamarani)		2.355	2.091	2.687	2.790	2.424
Međunarodne linije		450	313	365	326	258
Turistički / izletnički brodovi		2.391	2.864	3.248	2.386	3.502
Jahte		125	105	89	91	110
Kruzeri (međunarodni)		226	232	262	285	234
Hidroavioni				664	293	
Ostali (tegljači i radni brodovi)		144	120	132	705	225
Ukupno		15.107	15.604	16.856	17.721	16.439

Izvor: Lučka uprava Split, 2020.

Prema podacima Jadrolinije vezanih za posljedice pandemije virusa COVID-19 u prijvoznoj potražnji ustanovljeni su bolji rezultati od projiciranih. Tako je u prvih osam mjeseci 2020. godine prevezeno 60 % putnika i 71 % vozila u odnosu na isto razdoblje prošle godine. U srpnju i kolovozu 2020. godine Jadrolinija je prevezla 67 % putnika i 79 % vozila u odnosu na isto razdoblje 2019. godine.

Najveći broj prometa zabilježen je na međunarodnim linijama te na brzobrodskim linijama. Promet u koncesioniranim nacionalnim brzobrodskim linijama je na razini od 46 % u odnosu na 2019. godinu i puno ovisi o avio putnicima.

3.2.6.2.2. Analiza prevezenih vozila

Prijevoz vozila u Gradskoj luci Split odvija se trajektnim linijama s najvećem obimom na lokalnim linijama nacionalne brodske kompanije Jadrolinija između otoka splitskog okružja i grada Splita. Jedinu međunarodnu liniju Split – Ancona (Italija) tijekom cijele godine održava Jadrolinija, a tokom turističke sezone i drugi strani brodari Blue Line i SNAV. Ukupni prijevoz vozila 2017. godine prikazan je tablicom 106.

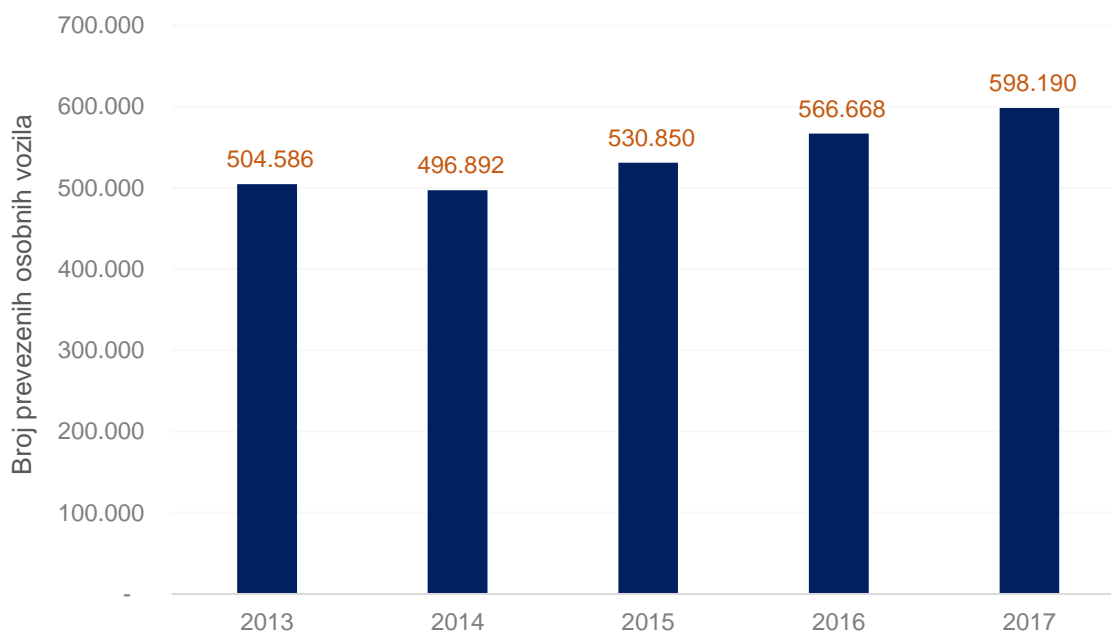
Tablica 106. Prijevoz vozila u 2017. godini trajektnim linijama

	Lokalni trajekti	Međunarodni trajekti	
Kamioni	174.098	6.456	180.554
Autobusi	3.108	1.069	4.177
Osobni automobili	561.257	36.933	598.190
	738.463	44.458	

Izvor: Jadrolinija, 2020.

Prijevoz svih kategorija vozila u porastu je na godišnjoj razini, s najvećim intenzitetom osobnih vozila. Prijevoz osobnih automobila analiziran je po mjesecima u razdoblju 2013.-17. (Grafički prikaz 201)

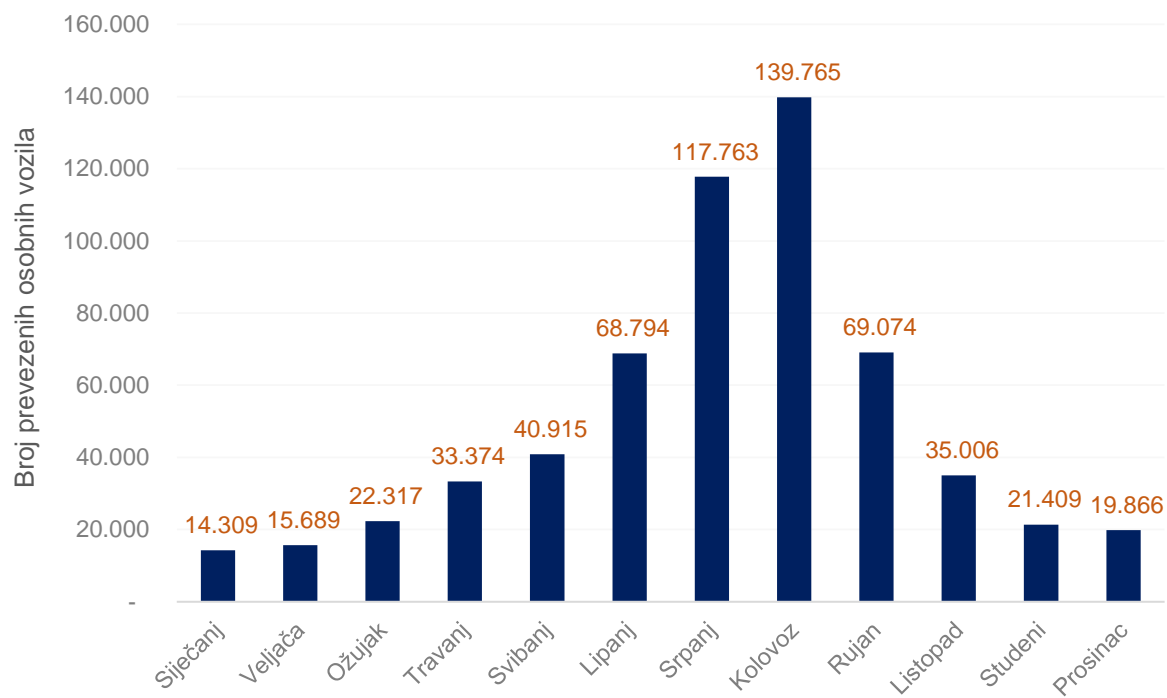
Grafički prikaz 201. Prijevoz osobnih vozila Gradske luke u razdoblju 2013.-17.

Izvor: Jadrolinija, 2020.

Ukupni prijevoz osobnih vozila za 2017. godinu s izraženim oscilacijama u ljetnim mjesecima prikazan je Grafički prikaz 202.

Grafički prikaz 202. Lokalni i međunarodni promet osobnih vozila u 2017. godini

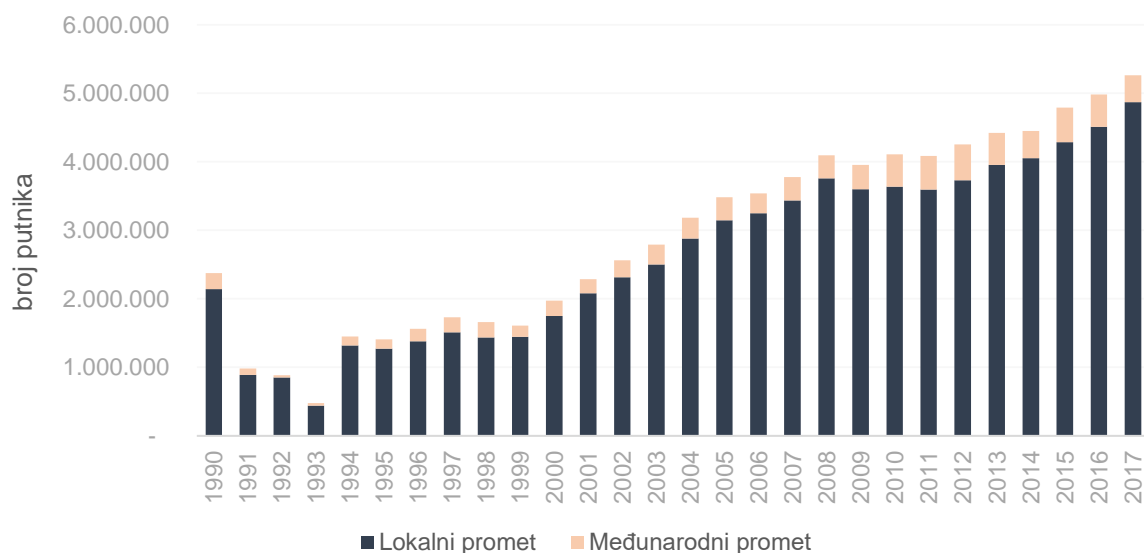

Izvor: Jadrolinija, 2020.

3.2.6.2.3. Analiza linijskog prijevoza putnika

Promet putnika u dugogodišnjem je porastu. 2017. godine premašena je brojka od ukupno 5 mil. prevezenih putnika godišnje kroz luku Split (Grafički prikaz 203)

Grafički prikaz 203. Trend rasta putničkog prometa Gradske luke Split u lokalnom i međunarodnom prometu razdoblju 1990.-2017.

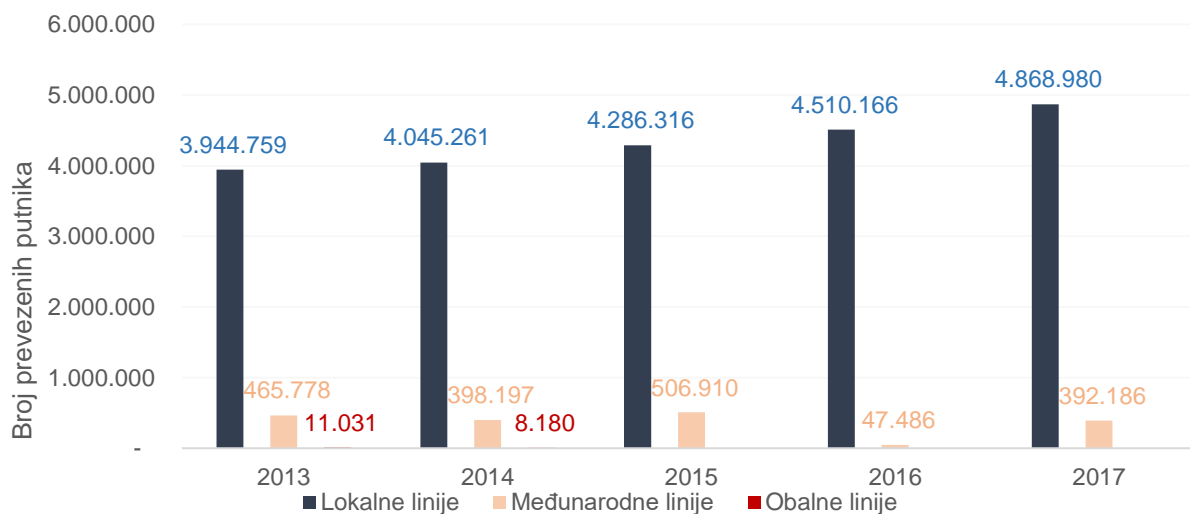

Izvor: Lučka uprava Split, 2020.

Većina putničkog prometa (93%) odnosi se na lokalne linije prema otocima koje prometnom potražnjom gravitiraju splitskoj luci. Ostali promet putnika odnosi se na lokalna putovanja komercijalnog karaktera, međunarodnu trajektnu liniju Split – Ancona te putnike na kružnim putovanjima (lokalna i međunarodna).

Grafički prikaz 204 prikazuje analizirani ukupni putnički promet iskazan u broju prevezenih putnika na lokalnim, obalnim i međunarodnim linijama u razdoblju 2013.-17. Obalni promet odnosi se na dužobalnu trajektnu liniju koja je ukinuta.

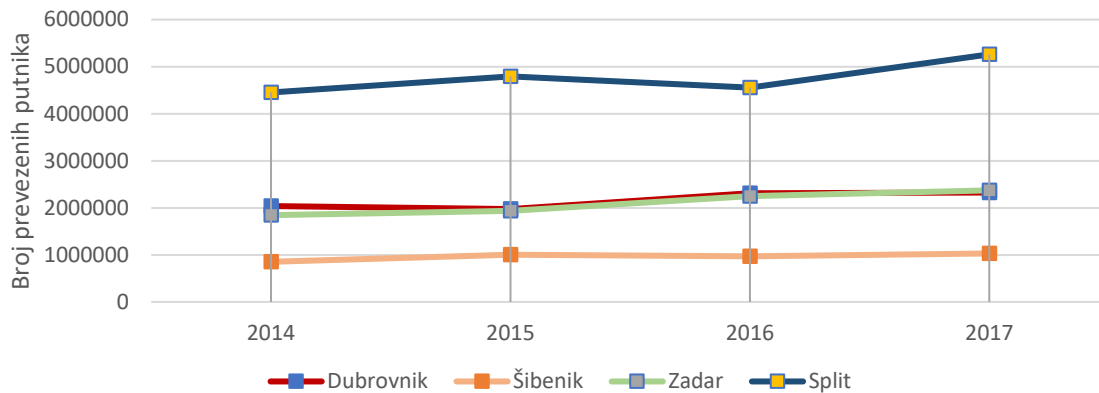
Grafički prikaz 204. Ukupni linijski putnički prijevoz u razdoblju 2013-14.

Izvor: Lučka uprava Split, 2020.

U odnosu na ostale najznačajnije gradove s pomorskim prijevozom putnika, Luka Split ima dvostruko više prevezenih putnika od, drugih po intenzitetu Luka Dubrovnik i Zadar.

Grafički prikaz 205. Broj prevezenih putnika po najznačajnijim putničkim pomorskim lukama u Republici Hrvatskoj

Izvor: Lučka uprava Split, 2020.

Lokalni linijski pomorski promet Gradske luke Split čini nacionalni linijski promet, komercijalne izletničke linije te komercijalna kružna putovanja kruzerima.

Nacionalne lokalne linije podijeljene su prema sljedećim kategorijama:

Trajektne linije (prijevoz putnika i vozila Ro-Ro trajektima)

Brodске linije (prijevoz putnika brodovima)

Brzobrodске linije (prijevoz putnika katamaranima)

Linije lokalnog pomorskog prometa nacionalnog su karaktera te su prema značenju i pravcu u Zakonu o javnom prijevozu u lokalnom obalnom linijskom prometu podijeljene na:

Međužupanijske linije (na prostoru između županija)

Županijske linije (na prostoru unutar županije)

Komunalne linije (na području pojedinog administrativnog područja grada)

Za potrebe ove analize lokalnim linijama označene su sve linije na području grada Splita, Splitsko-dalmatinske županije kao i ostalih županija ako djeluju i gravitiraju prema prometnom okružju luke Split.

Analizirani lokalni linijski promet putnika u razdoblju 2013.-17. razvrstan je u kategorije po vrsti putovanja. Lokalna i izletnička krstarenja su putovanja komercijalnog karaktera i nisu vezana uz nacionalni pomorski linijski promet (Tablica 107). Promet hidroaviona odnosi se na ukupni broj prevezenih putnika na dvije lokacije - Gradska luka i Kaštelanski bazen D. Unatoč zabilježenom rastu prijevozne potražnje ova usluga obustavljena je 2017. godine (Lučka uprava Split, 2020).

Tablica 107. Lokalni promet putnika u razdoblju 2013.-17.

	2013	2014	2015	2016	2017
Lokalne trajektne linije	2.962.042	2.937.118	3.245.455	3.483.727	3.708.066
Brze obalne linije	762.209	869.671	815 783	714 034	835.753
Lokalna linija Split-Trogir-Slatine			88 852	102.393	113.202

Ostale lokalne linije	142.977	134.243		1.801	865
Lokalna krstarenja				100 705	117.643
Izletnički brodovi	77.531	104.229	118.677	91.721	93.451
Hidroavioni (domaći)			17.549	15.785	
Ukupno	3.944.759	4.045.261	4.286.316	4.510.166	4.868.980

Izvor: Lučka uprava Split, 2020.

Prometno-tehnološki parametri lokalnih pomorskih linija kreiraju se za određeni tip plovila prema čemu su linije razvrstane na:

brodske linije, prometovanje klasičnim putničkim brodovima;

trajektne linije, prometovanje trajektima za prijevoz putnika i automobila;

brzobrodske linije, prometovanje brzim katamaranima, isključivo za prijevoz putnika;

Postoje i druge vrste plovila odnosno linija koje nisu relevantne za ovu analizu. U lokalnom prometu koriste se dvije vrste trajekata. Double-ended trajekti za unutarnje otoke gdje do izražaja dolaze njihova dobra manevarska svojstva (bez potrebe za okretanjem broda) i veliki prijevozni kapacitet automobila te klasični Ro-Ro trajekti sa zatvorenim pramcem za prijevoz do vanjskih otoka koji su svojim maritimnim sposobnostima namijenjeni uvjetima kakvi vladaju na otvorenom moru. Pregled lokalnih linija Gradske luke Split prikazan je tablicom 108 (Lučka uprava Split, 2020).

Tablica 108. Lokalne linije Gradske luke Split

Naziv linije	Broj linije	Polazaka u sezoni (u danu)	Polazaka izvan sezone (u danu)	Tip broda	Operater
Split - Supetar	631	12 - 14	8 - 9	trajekt	Jadrolinija
Split - Stari Grad	635	7	3	trajekt	Jadrolinija
Split - Rogač	636	5 - 6	4	trajekt	Jadrolinija
Split-Vis	602	2 - 3	2	trajekt	Jadrolinija
Split- Vela Luka - Ubli	604	4	1 - 2	trajekt	Jadrolinija
Split - Trogir - Drvenik Veli -Drvenik Mali	606	3 - 4	3	trajekt	Jadrolinija
Split - Hvar	komercijalna	2	2	katamaran	Krilo - KL
Split - Rogač - Stomorska -Milna	9.601	1 - 2	1 - 2	katamaran	Krilo - KL

Split - Bol - Jelsa	9.603	1	1	katamaran	Jadrolinija
Split - Hvar - Vela Luka - Ubli	9.604	1	1	katamaran	Jadrolinija
Split - Hvar - Prigradica - Korčula	9.608	1	1	katamaran	Krilo - KL
Split - Milna - Hvar - Vis	9.602	1	1	katamaran	Jadrolinija
Split - Bol - Makarska - Korčula - Sobra - Dubrovnik	komercijalna	1	0	katamaran	Krilo - KL
Split - Milna - Hvar - Korčula - Pomena - Dubrovnik	komercijalna	1	0	katamaran	Krilo - KL
Split - Slatine - (Trogir)	616	4 - 9	0	brod	Bura line

Izvor: Lučka uprava Split, 2020.

Međunarodni pomorski promet Gradske luke Split čini međunarodna trajektna linija Split – Ancona, međunarodna brzobrodaska linija Split – Civitanova (sezonska), komercijalna kružna putovanja i međunarodni promet hidroaviona. Međunarodnim linijama nazivaju se sve linije koje su uspostavljene između luke Split i luka u drugim državama. Promet na kružnim putovanjima u međunarodnom prometu odnosi se na promet kruzera komercijalnog odnosno turističkog značaja (Tablica 109).

Tablica 109. Promet putnika u međunarodnom prometu u razdoblju 2013.-17.

	2013	2014	2015	2016	2017
Međunarodna trajektna linija	276.671	214.135	211.038	191.846	159.942
Brzobrodaska linija		8.724			
Hidroavioni (međunarodni)				2.381	
Brodovi za kružna putovanja	189.107	184.062	271.445	278.259	232.244
Ostali			24.427		
Ukupno	465.778	398.197	506.910	472.486	392.186

Izvor: Lučka uprava Split, 2020.

Na međunarodnoj trajektnoj liniji Split – Ancona 2018. ostvareno je 258 uplova. Od ukupnog broja uplova 54 posto odnosi se na Jadroliniju, ostatak na talijanskog prijevoznika SNAV koji održava liniju samo u vrijeme sezone kada je ukupni promet na toj liniji veći za pet do šest puta u odnosu na izvansezonsko razdoblje (Tablica 110).

Tablica 110. Broj uplova na liniji Split – Ancona u 2018. godini

	SNAV (M/t Aurelia)	JADROLINIJA	Ukupno
Siječanj		8	8
Veljača		8	8
Ožujak		9	9
Travanj	15	13	28
Svibanj	17	13	30
Lipanj	13	13	26
Srpanj	26	12	38
Kolovoz	27	18	45
Rujan	17	13	30
Listopad	4	12	16
Studeni		11	11
Prosinac		9	9
Ukupno	119	114	258

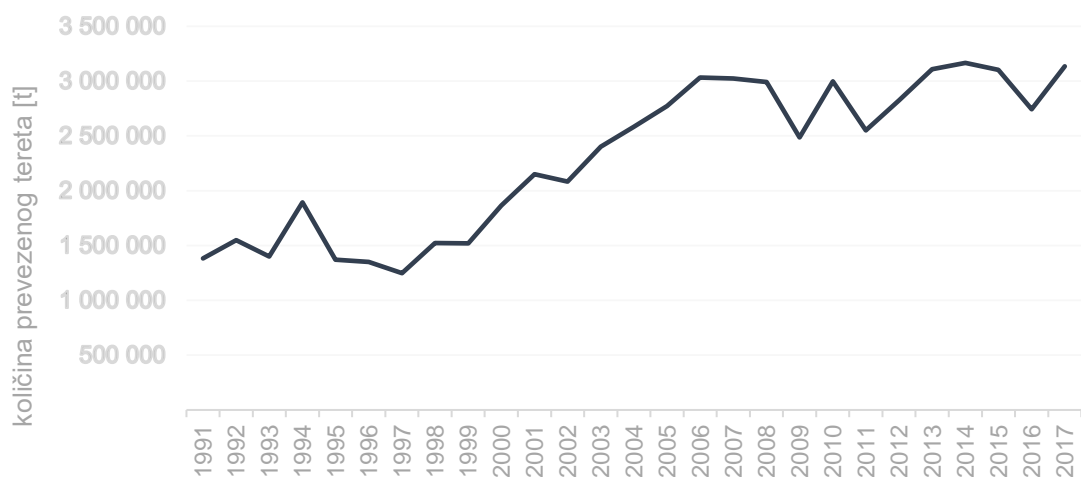
Izvor: Lučka uprava Split, 2020.

Unatoč zabilježenom rastu prijevozne potražnje za prijevozom hidroavionima usluga je obustavljena 2017. godine.

3.2.6.2.4. Analiza teretnog prometa

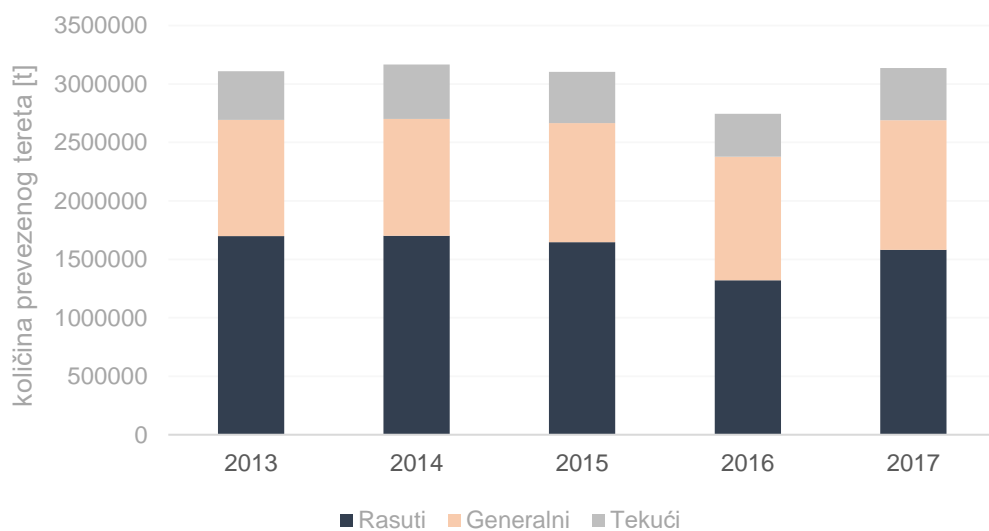
U luku Split 2017. godine uplovilo je 2.107 teretnih brodova (1.064 teretnih za generalni i rasuti teret, 204 tankera i 465 ribarica). Ukupni promet tereta u lukama pod kontrolom Lučke uprave Split u 2017. iznosio je približno 3,1 mil. tona od čega udio izvoza iznosi 39,7 posto, a udio uvoza 16,5 posto. Trend kretanja teretnog prometa od 1991. do 2017. danas prikazan je na Grafički prikaz 206 dok Grafički prikaz 207 prikazuje promet po pojedinim grupama tereta.

Grafički prikaz 206. Teretni promet luke Split u razdoblju 1991.–2017.

Izvor: Lučka uprava Split, 2020.

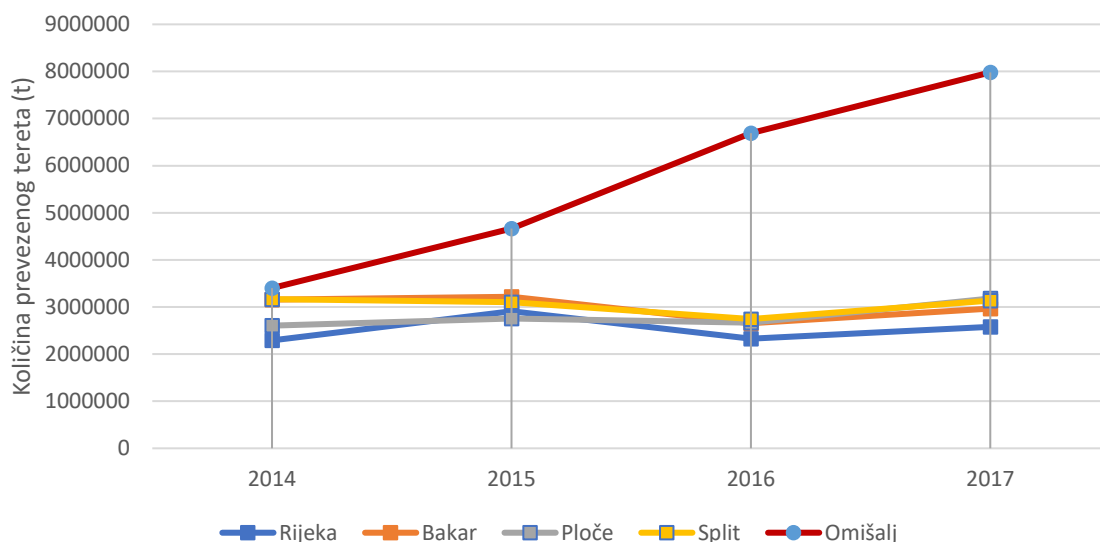
Grafički prikaz 207. Teretni promet luke Split po grupama tereta u razdoblju 2013.–17.

Izvor: Lučka uprava Split, 2020.

Usporedba količine prevezenog tereta u tonama prema mjerodavnim pomorskim lukama u Republici Hrvatskoj prikazana je na Grafički prikaz 208.

Grafički prikaz 208. Količina prevezenog tereta prema pomorskim lukama (u tonama).

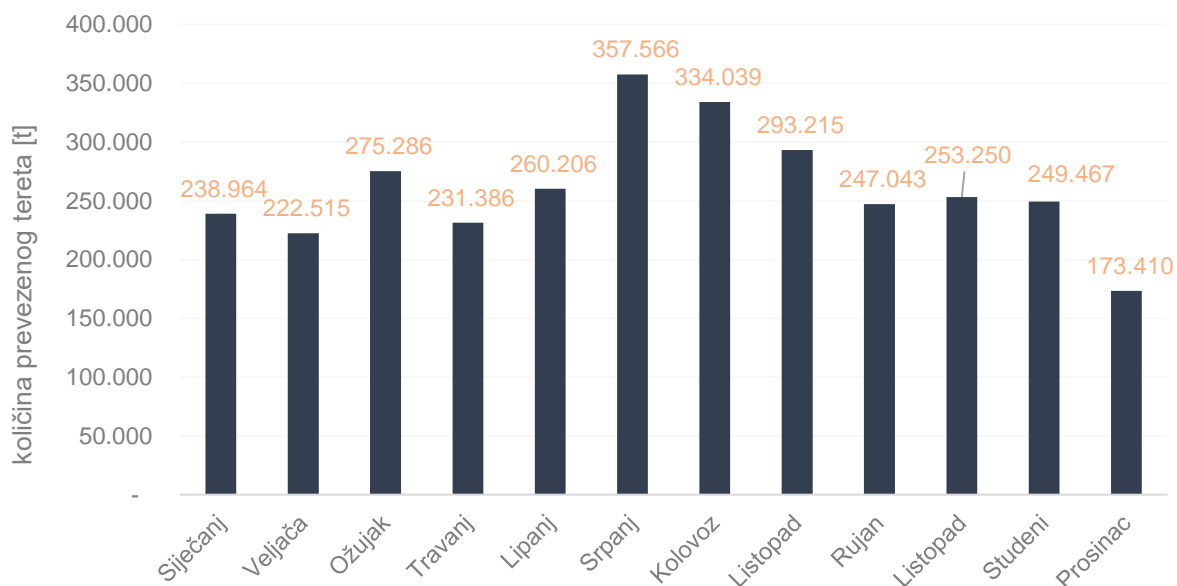

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2017.

Teretni promet luke Split 2017. godine analiziran je na mjesečnoj razini te je utvrđeno da tijekom godina ima manje oscilacije u odnosu na putnički. Vidljiv je manji rast teretnog prometa u ljetnim mjesecima turističke sezone koji je vezan uz povećanje potreba za određenim proizvodima tijekom navedenog razdoblja.

Grafički prikaz 209 **Error! Reference source not found.** prikazuje količine prevezenog tereta u 2017. godini u odnosu na mjesec.

Grafički prikaz 209. Teretni promet po mjesecima u 2017. godini

Izvor: Lučka uprava Split

Za 2017. godinu analiziran je ukupni broj uplova teretnog pomorskog prometa po pojedinim bazenima:

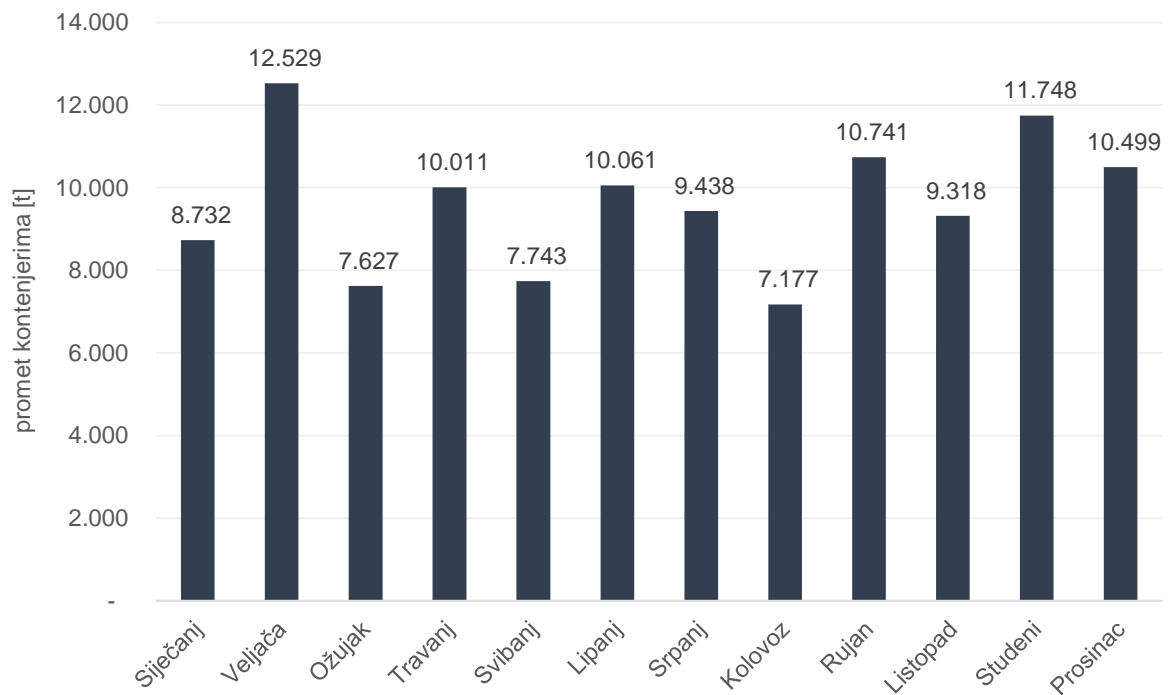
Sjeverna luka (Vranjičko-Solinski bazen): 269 uplova

Kaštelanski bazen B: 747 uplova

Kaštelanski bazen C: 717 uplova

Promet kontejnera dobiva sve veću ulogu u ukupnom teretnom prometu luke Split. 2017. godine prevezeno je 115.624 tona tereta sa količinom od 11.207 TEU jedinica (Grafički prikaz 210).

Grafički prikaz 210. Promet kontejnera na mjesečnoj razini u 2017. godini izražen u tonama

Izvor: Lučka uprava Split, 2020.

U posljednjih pet godina uočljivo je kontinuirano povećanje prometa kontejnera i u odnosu na 2013. veći je za oko 121 %. Analiza prometa iskazanog u TEU³⁸³ jedinicama prikazana je za razdoblje 2013.-17. razvrstanog u odnosu na iskraj odnosno ukrcaj kontejnera te njihovu veličinu (Tablica 111).

³⁸³ Jedinica ekvivalenta dvadeset stopa (eng. twenty-foot equivalent unit, skr. engl. TEU) je jedinica kapaciteta robe koja se često koristi da se opiše kapacitet kontejnerskih brodova i kontejnerskih terminala.

Tablica 111. Analiza teretnog prometa iskazanog u TEU jedinicama u razdoblju 2013.-17.

		ISKRAJ				
		2017	2016	2015	2014	2013
F	20'	709	958	1.047	528	549
	40'	314	392	260	237	302
E	20'	987	388	99	270	66
	40'	1.652	1.412	1.498	1.771	661
Ukupno (CTN)		3.662	3.150	2.904	2.806	1.578
TEU		5.628	4.954	4.662	4.814	2.541

		UKRAJ				
		2017	2016	2015	2014	2013
F	20'	1.570	960	565	676	452
	40'	1.822	1.518	1.671	1.891	839
E	20'	101	451	491	62	155
	40'	132	288	90	71	118
Ukupno (CTN)		3.625	3.217	2.817	2.700	1.564
TEU		5.579	5.023	4.578	4.662	2.521

Ukupno (CTN)		7.287	6.367	5.721	5.506	3.142
TEU		11.207	9.977	9.240	9.476	5.062

Izvor: Lučka uprava Split, 2020.

3.2.6.2.5. Analiza pomorskog prometa manjih plovila

Promet manjih plovila (osobnih) je teže ustanoviti uslijed nesustavnog praćenja i proizvoljnih koridora prometovanja. Broj plovila kao i intenzitet prometovanja može se približno ustanoviti pomoću broja registriranih plovila, privežišta, uplovljavanja turističkih plovila za koje se vodi evidencija i ostalih statističkih pokazatelja.

Broj ribarskih brodova čija je luka upisa Split 2017. godine iznosio je 104, a ribarskih brodica 953. Ukupni broj brodica upisanih u luci Split (zajedno s Kaštelima) 2017. iznosio je 7.533, a jahti 879. Promet manjih plovila pokazuje izniman sezonski karakter. Na području luke Split nalaze se dvije ACI Marine. Na području grada Splita, ACI Marina je u sklopu Gradske luke s ukupno 355 morskih i 30 suhih vezova. ACI Marina Kaštela smještena je u Kaštel Gomilici s 420 morskih i 200 suhih vezova. (Lučka uprava Split, 2020)

Ako se uzme u obzir promet manjih brodova, tj. onih koji nemaju AIS uređaje, te brodica i jahti, promet na ulazu i u neposrednoj blizini luke Split značajno je veći u odnosu na prije iznijete brojke za promet

brodova. U Kaštelaskom zaljevu smješten je velik broj brodica i ostalih manjih plovila i njihov promet značajno može utjecati na ograničenje kretanja velikih brodova. Ovo posebno dolazi do izražaja u ljetnim mjesecima kada je broj plovila u tranzitu u odnosu na broj plovila na stalnom vezu veći za pet do šest puta (Državni zavod za statistiku, 2017.).

3.2.7. Područja dostupnosti širokopojasnog pristupa internetu

U ovom poglavlju obuhvaćeni su podaci prikupljeni za Područja dostupnosti širokopojasnog pristupa internetu, Kućanstva s pristupom internetu/širokopojasnom internetu te Učestalost pristupa internetu. Potrebno je napomenuti da tražene podatke o područjima dostupnosti širokopojasnog pristupa internetu kao i kućanstva s pristupom internetu/širokopojasnim internetu za grad Split, ali i za gradove Zagreb, Zadar, Dubrovnik, Rijeku te za Splitsko-dalmatinsku županiju i Republiku Hrvatsku (od 2013.-2017.), nije bilo moguće dobiti. Razlog je što Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti iz tehničkih razloga ne prikuplja podatke na razini općina i gradova, a određene podatke niti na razini same županije već samo na razini cijele države.

Osim definiranih poglavlja vezanih uz širokopojasnu infrastrukturu i učestalost pristupanja internetu, potrebno je napomenuti kako se u modernim (pametnim) gradovima posebna pažnja posvećuje i senzorskoj uskopojasnoj infrastrukturi. To je zapravo osnova za senzorsku infrastrukturu i aplikacije koje zahtijevaju dugotrajne izvore energije i prijenos male količine informacije. Postoji više tehnologija na tržištu (LoRaWAN, SIGFOX, NB IoT, LTE M, IEEE 802.15.4,...) [7] a rješenja implementacije su ili nadogradnja postojećih mobilnih mreža ili formiranjem posebnih ekosistema od strane neovisnih proizvođača. Pokrivenost područja grada ovim tehnologijama se može postići bez prevelikih ulaganja. Po posljednjim informacijama, Split je pokriven LoraWAN i NB IoT mrežom ali nije provedeno potpuno istraživanje pa je moguća zastupljenost i nekih drugih tehnologija. Ovo nije kritičan podatak jer ulaganje u uskopojasnu infrastrukturu za uspostavljanje mreže koja pokriva područje grada nije značajna stavka. Sukladno navedenom u uvodnom dijelu, nisu dostupni usporedni podaci za pojedine gradove po godinama. Osnovni izvor podataka je HAKOM-ov Interaktivni GIS portal i preglednik „Područja dostupnosti širokopojasnog interneta“ [4]. Prikaz dostupnosti širokopojasnog pristupa internetu moguće je ostvariti i kroz pristup WFS servisu.

U području razvoja širokopojasnog pristupa na razini Europske unije Digitalna agenda za Europu [5] donijela je konkretne mjere i ciljeve te preporučene rokove za ispunjavanje tih ciljeva. Ovdje je potrebno istaknuti dio Digitalne agende vezan uz promicanje brzog i ultrabrzog pristupa internetu. U dokumentu je cilj postići osnovni pristup pokrivenosti za 100% stanovništva EU do 2013. godine, brzi pristup (30 Mbit/s ili više) pokrivenosti za 100% stanovništva EU do 2020. godine te ultrabzi pristup (100 Mbit/s ili više) korištenje za 50% kućanstava EU do 2020. godine.

Sukladno prethodno navedenim ciljevima iz Digitalne agende, u Strategiji razvoja širokopojasnog pristupa u RH u razdoblju od 2016.-2020. godine [6] temeljni ciljevi koje Vlada Republike Hrvatske ističe do 2020. godine su:

pokrivenost pristupnim mrežama sljedeće generacije (NGA – Next Generation Access Networks), koje omogućuju pristup internetu brzinama većim od 30 Mbit/s za sve stanovnike Republike Hrvatske

da najmanje 50% kućanstava u Republici Hrvatskoj budu korisnici usluge pristupa internetu brzinom od 100 Mbit/s ili većom.

Tablica 112. Procjena dostupnosti širokopojsnog interneta (% površine obuhvata grada)

Grad/Brzina pristupa		Split	Zagreb	Rijeka	Zadar	Dubrovnik
2 Mbit/s do 30 Mbit/s	Bez mreža pokretnih komunikacija	10%	10.2%	5.3%	7.6%	6%
		~100%	~97%	~100%	~100%	~90%
Od 30 Mbit/s do 100 Mbit/s	Bez mreža pokretnih komunikacija	10.7%	12.4%	21.9%	9.5%	3.6%
		~95%	~91%	~96%	~88%	~73%
100 Mbit/s i veće	Bez mreža pokretnih komunikacija	7.7%	5,5%	6.9%	1.3%	1.5%
		7.7%	5,5%	6.9%	1.3%	1.5%

Izvor: HAKOM-

Napomena: Tablica 112 prikazuje vrijednosti procijenjene temeljem obrade slika dobivenih GIS portalom. Stoga je moguće značajnije odstupanje od stvarnih vrijednosti.

Kao preduvjet za postizanje ultrabrzog pristupa internetu (brzine od minimalno 100 megabita u sekundi - Mbit/s), potrebna je odgovarajuća optička infrastruktura. NGA (Next Generation Access) širokopojsna infrastruktura koja se temelji na optičkoj infrastrukturi je tehnologija koja može snažno potaknuti produktivnost. Stoga navodimo podatke o raspoloživoj optičkoj infrastrukturi na području grada Splita a koja je u vlasništvu grada ili gradskih tvrtki:

Grad Split - 125 km;

Vodovod i kanalizacija d.o.o. - 125 km;

Na Grafički prikaz 211. prikazana je karta rasprostranjenosti optičke infrastrukture.

Grafički prikaz 211. Karta rasprostranjenosti optičke infrastrukture za Grad Split i ViK

3.2.8. Kućanstva s pristupom internet/širokopojasnom internetu

Sukladno navedenom u uvodnom dijelu, nisu dostupni usporedni podaci za pojedine gradove po godinama. Osnovni izvor podataka je HAKOM-ov Interaktivni GIS portal i preglednik „Prikaz korištenja brzina širokopojasnog pristupa“ [3] koji obuhvaća prikaz podataka o postotcima korištenja brzina nepokretnog širokopojasnog pristupa. Isti prikazuje JLS do razine općine te podatke o stanovnicima i kućanstvima kojima je izvor Državni zavod za statistiku (javno objavljeni podatci na njihovom portalu), kao i pristupne brzine iskazane u postotcima (Tablica 113).

Tablica 113. Širokopojasni pristup internetu putem nepokretne mreže (cijela RH)

Godina	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Broj priključaka	923.887	952.969	986.215	1.043.795	1.095.881	1.128.273
Gustoća priključaka	21,56%	22,24%	23,02%	24,36%	25,58%	26,33%

Izvor: HAKOM-

U Tablica 114 prikazan je udio broja priključaka s brzinama pristupa od 30 Mbit/s i više u odnosu na ukupan broj priključaka.

Tablica 114. Gustoća širokopojasnih priključaka po županijama RH (i grad Zagreb) – nepokretna komunikacijska mreža (prosinac 2018.)

Županija	%
Splitsko-dalmatinska	29,34
Zagreb	36,94
Zadarska	28,74
Primorsko-goranska	32,19
Dubrovačko-neretvanska	28,22

RH (prosjeak)	26,33
---------------	-------

Izvor: HAKOM-

Podaci o gustoći korisnika širokopojasnog pristupa internetu putem pokretne mreže za cijelu RH prikazani su u Tablica 115.

Tablica 115. Gustoća korisnika širokopojasnog pristupa internetu putem pokretne mreže za cijelu RH

Godina / način pristupa	2013	2014	2015	2016	2017	2018
podatkovne kartice i M2M	9,88%	9,06%	8,90%	9,12%	10,20%	11,40%
mobilni telefoni	55,53%	59,26%	66,00%	69,78%	71,24%	70,61%

*Izvor: Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti

Tablica 116. Broj priključaka na razini RH i raspodjela istih prema kategorijama brzina

RH	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Ukupan broj priključaka širokopojasnog pristupa internetu putem nepokretne mreže	923.887	952.969	986.215	1.043.795	1.095.881
< 30 Mbit/s	Podatci se nisu prikupljali na traženi način	942.428	928.461	917.707	837.206
30 Mbit/s > = do > 100 Mbit/s		10.512	47.413	111.917	199.993
> = 100 Mbit/s		29	10.341	14.171	58.682

Izvor: Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti

Udjeli korištenja brzina nepokretnog širokopojasnog pristupa (kućanstva) za Split, Zagreb, Rijeku, Dubrovnik i Zadar su, prema dostupnim podacima iz HAKOM-ovog interaktivnog preglednika [3], prikazani u Tablica 117.

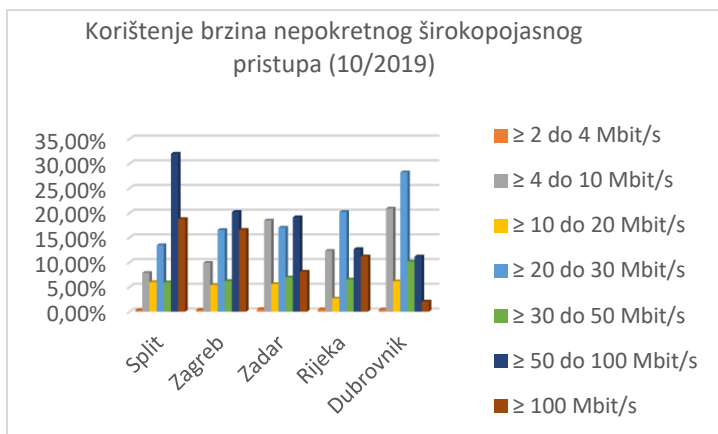
Tablica 117 Udjeli korištenja brzina nepokretnog širokopojasnog pristupa (kućanstva) – 10.-2019.

Grad / Brzina [Mbit/s]	Split	Zagreb	Zadar	Rijeka	Dubrovnik
≥ 2 do 4 Mbit/s	0,28%	0,34%	0,52%	0,45%	0,40%
≥ 4 do 10 Mbit/s	7,83%	9,90%	18,47%	12,31%	20,87%
≥ 10 do 20 Mbit/s	5,98%	5,35%	5,58%	2,67%	6,13%
≥ 20 do 30 Mbit/s	13,46%	16,52%	17,00%	20,18%	28,20%
≥ 30 do 50 Mbit/s	5,91%	6,20%	6,92%	6,49%	10,14%
≥ 50 do 100 Mbit/s	31,97%	20,19%	19,11%	12,67%	11,16%
≥ 100 Mbit/s	18,74%	16,56%	8,09%	11,19%	2,05%
UKUPNO	84,17%	75,06%	75,69%	65,96%	78,95%

Izvor: Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti

Rezultati se mogu prikazati i odgovarajućim grafom (Grafički prikaz 212):

Grafički prikaz 212. Korištenje brzina nepokretnog širokopojasnog pristupa

Može se konstatirati napredak u posljednjih nekoliko godina, usporedba u udjelima korištenja brzina nepokretnog širokopojasnog pristupa (kućanstva) za grad Split 2015/2019 je dana u Tablica 118 [3][8]:

Tablica 118. Udio korištenja brzina nepokretnog širokopojasnog pristupa (kućanstva) za grad Split 2015.-19.

Godina / Brzina [Mbit/s]	Split 2015.	Split 2019.
≥ 2 do 4 Mbit/s	12,76%	0,28%
≥ 4 do 10 Mbit/s	15,11%	7,83%
≥ 10 do 20 Mbit/s	36,29%	5,98%
≥ 20 do 30 Mbit/s	4,49%	13,46%
≥ 30 do 50 Mbit/s	0,87%	5,91%
≥ 50 do 100 Mbit/s	0,12%	31,97%
≥ 100 Mbit/s	1,62%	18,74%
UKUPNO	71,26%	84,17%

Sukladno već navedenim ciljevima iz Digitalne agende za Europu [5] (na koju se nastavlja i Strategija razvoja širokopojasnog pristupa u RH [6]) a to su postizanje brzog pristupa (30 Mbit/s ili više) pokrivenosti za 100% stanovništva EU do 2020. godine te ultrabrzog pristupa (100 Mbit/s ili više) korištenja za 50% kućanstava EU do 2020. godine, vidljivo je kako je trenutna situacija za sve promatrane gradove pa tako i za Split, daleko od ciljeva postavljenih u strateškim dokumentima EU i RH.

3.2.9. Učestalost pristupa internetu

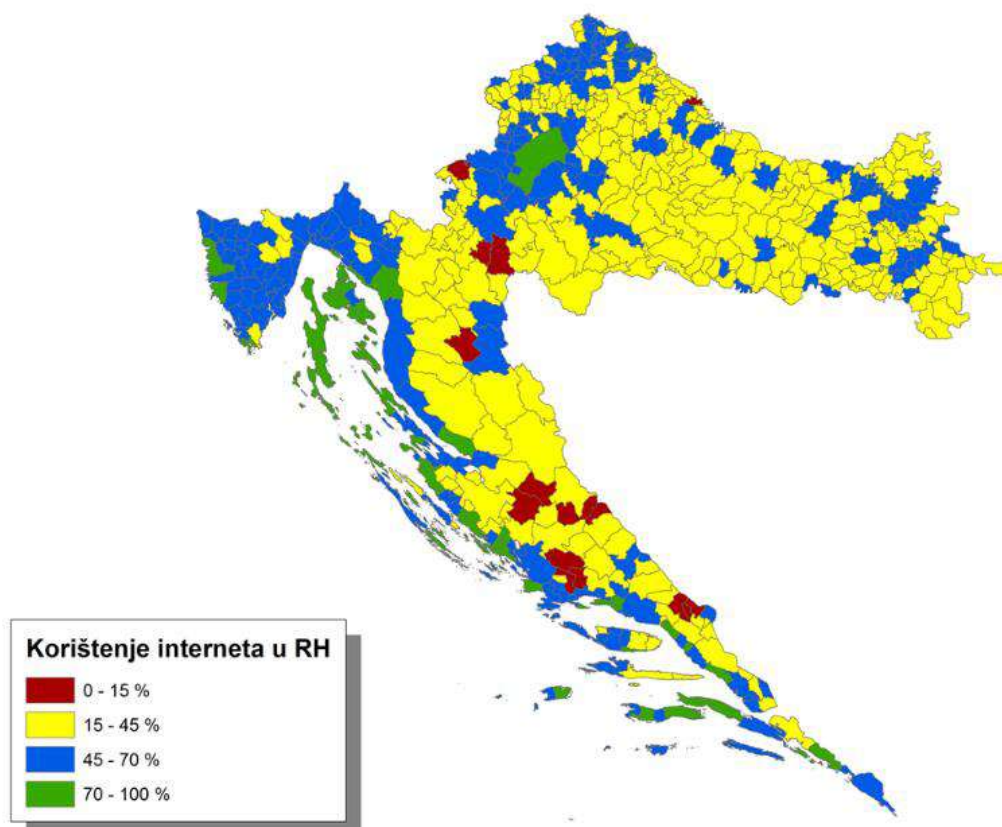
Podatke o korištenju mobilnim internetom, odnosno korištenje internetom na prijenosnom računalu ili ručnom uređaju spajanjem na mobilnu mrežu ili bežično izvan doma ili radnog mjesta raspoređene po dobnim skupinama stanovništva HAKOM ne prikuplja te nisu dostupni na drugi način.

Prema podacima Eurostata [9], u 2018. godini 75% osoba od 16 do 74 godine u Republici Hrvatskoj koristilo je Internet bar jednom u tri mjeseca (66% svaki dan). Za usporedbu, u istoj godini na razini cijele EU, 84% osoba od 16 do 74 godine je koristilo Internet bar jednom u tri mjeseca, a 76% svaki dan.

Korištenje internetom na prijenosnom računalu ili ručnom uređaju spajanjem na mobilnu ili bežičnu mrežu izvan doma ili radnog mjesta je u značajnom porastu. Uspoređujući 2013. godinu i 2018. godinu [9], porast na razini EU je 26% za osobe u dobi od 16 do 74 godine (sa 43% na 69%). Podaci za Republiku Hrvatsku su: 2013. godine – 39%, 2018. godine – 63%.

Udio osoba koji na internetu naručuju ili kupuju robu ili usluge za osobnu uporabu je u porastu (% osoba od 16 do 74 godine) [9]. Za Hrvatsku su ti podaci u 2013. bili 26% dok je 2018. udio oko 35%. Navedeni podaci ipak značajno zaostaju za postotcima EU (preko 60% u 2018.).

Grafički prikaz 213. Korištenje interneta u RH (2017.)

Izvor: Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti

Sukladno prikazanoj slici za RH, mogu se istaknuti podaci za grad Split te gradove koji su odabrani za usporedbu.

Tablica 119. Korištenje interneta u RH za odabrane gradove (2017.)

Korištenje interneta*	Split	Zagreb	Zadar	Dubrovnik	Rijeka
(%)	70-100	70-100	70-100	70-100	45-70

*Izvor: Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti

Tablica 118 i Tablica 119 prikazuju postotak stanovništva koji koristi internet. Nažalost, precizniji podaci nisu dobavljivi. Moguće je uočiti da je veće korištenje povezano s urbanim područjima ili područjima s većim dohotkom po glavi stanovnika (Grafički prikaz 213). Turizam također ima pozitivan učinak na povećanje korištenja interneta, što je jasno vidljivo na obali i otocima te u općinama oko Plitvičkih jezera. Iznenaduje nešto niži postotak naveden za Rijeku.

Tablica 120. Količina podatkovnog prometa u pokretnoj mreži (ukupno) na razini RH

Godina	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Promet u pokretnoj mreži (u terabajtima - TB)*	15.344	21.748	31.649	48.021	92.033

*Izvor: Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti

Trend u posljednjih nekoliko godina je vrlo veliki porast količine podatkovnog prometa u pokretnoj mreži. Ovo se može objasniti sve većim brojem korisnika kojemu je dostupan internet pomoću širokopojasnog pristupa putem pokretne mreže. Porast prometa putem mreža pokretnih komunikacija najviše je uvjetovan rastom korištenja pametnih telefona i prijenosnih uređaja, odnosno korištenjem različitih aplikacija koje zahtijevaju brzu internetsku vezu.

Tablica 121. Ukupna ulaganja operatora elektroničkih komunikacija u RH (u milijunima kuna)

Godina	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
ulaganje u milijunima kuna*	2.414	1.879	2.540	2.548	2.667

*Izvor: Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti

Tablica 121 prikazuje su ukupna godišnja ulaganja operatora koji su na tržištu elektroničkih komunikacija u RH. Ulaganja obuhvaćaju ulaganja u razvoj infrastrukture, naprednih tehnologija i inovativnih usluga.

3.3. Urbani prijevoz

3.3.1. Oblici gradskog prijevoza koji postoji u gradskom središtu urbanog područja te na cijelom urbanom području

Analiza oblika ili podsustava javnog prijevoza putnika izrađena je za definirano područje obuhvata iz prvog poglavlja te se odnosi na postojeće stanje. Zbog kompleksnosti prometnog sustava neke linije javnog prijevoza opslužuju i područja izvan administrativnih granica grada Splita i splitske aglomeracije iako svojim doprinosom djeluju na ukupni prometni sustav na području obuhvata relevantnog za ovu Studiju. Zbog toga su prilikom analize i takve linije uzete u obzir. Dostupni oblici prijevoza razvrstani u podsustave prikazuju heterogenost usluge, odnosno daju uvid u razinu kvalitete ukupne mobilnosti u sustavu javnog prijevoza putnika. Oblici javnog gradskog prijevoza putnika u Gradu Splitu su:

Cestovni prijevoz putnika

Željeznički prijevoz putnika

Pomorski prijevoz putnika

3.3.1.1. Cestovni prijevoz putnika

U cestovnom prometu javni gradski prijevoz putnika obavlja se kroz sustav javnog prijevoza autobusima i prijevoz na zahtjev. Svaki od navedenih sustava gradskog prijevoza putnika u cestovnom prometu opisani su u nastavku.

3.3.1.1.1. Sustav javnog prijevoza autobusima

Sukladno zakonu (Vlada Republike Hrvatske, 2018), Sustav javnog prijevoza putnika autobusima, na području obuhvata podijeljen je na:

Komunalni prijevoz putnika

Županijski prijevoz putnika

Međužupanijski prijevoz putnika

Nositelj obavljanja komunalnih djelatnosti prijevoza putnika u javnom prometu je trgovačko društvo Promet d.o.o. (Promet d.o.o., 2020). Uz javnog prijevoznika sustav nadopunjuju i privatni prijevoznici usmjereni prema županijskom i međužupanijskom prijevozu koji su na tržištu u nekim slučajevima pozicionirani kao konkurencija javnom operateru. Međužupanijski prijevoz utječe na komunalni prijevoz putnika na području obuhvata te ima usputna stajališta na području grada Splita.

Cilj dobro organiziranog javnog prijevoza predstavlja smanjenje korištenja osobnog automobila čime se cjelokupni prometni sustav rasterećuje uz mnogobrojne sigurnosne, ekološke i praktične pozitivne učinke od kojih je jedan od njih povećanje brzine javnog prijevoza uslijed manjih smetnji i kašnjenja uzrokovanih prometnim zagušenjima osobnih vozila.

Također su analizirani i prometno-tehnički povijesni podaci poput broja autobusa, prijedehanih kilometara te broja prevezenih putnika u sustavu javnog autobusnog prijevoza putnika. U nastavku su prikazani navedeni podaci te se odnose na komunalni, županijski i međužupanijski prijevoz koji obavlja gradska trgovačko društvo Promet d.o.o. (Tablica 122).

Uzimajući u obzir posljedice pandemije virusa COVID-19, prema podacima tvrtke Promet d.o.o., Split, gospodarska kriza uzrokovana epidemijom COVID-19 ne bi trebala utjecati na planirani razvoj unaprijeđenja usluge javnog prijevoza na području Grada Splita. Iako je prijevozna potražnja smanjena, dostupnost usluge javnog gradskog prijevoza ostala je nepromijenjena.

Tablica 122. Prometno-tehnički podaci javnog autobusnog prijevoznika Promet d.o.o.

	Broj autobusa	Prijeđena udaljenost [km]	Prevezeno putnika
1948	12	253.400	823.420
1958	44	2.007.541	8.543.831
1968	133	7.959.806	30.246.085
1978	197	12.250.753	43.134.493
1988	206	13.014.573	67.926.556
1998	178	9.881.716	39.210.086
2008	165	9.802.254	39.058.140
2018	155	8.657.218	32.887.989

Izvor: Promet d.o.o., 2020.

Iako je prijevozna ponuda organizirana sukladno dnevnim migracijama korisnika, analizom odnosa kapaciteta i broja putnika utvrđena je potkapacitiranost određenih linija u jutarnjem i popodnevnom vršnom periodu. Razlog tome je nedostatan prijevozni kapacitet zbog nedostatka autobusa. U navedenim periodima, osim što su vozila preopterećena putnicima stvaraju se i prometna zagušenja na cestovnoj mreži koja onemogućavaju održavanje voznog reda. Naime, postojeći autobusni podsustav javnog gradskog prijevoza u gradu Splitu, nema ustanovljenog oblika prioriteta prolaska kroz raskrižja, što znatno produljuje vrijeme obrta smanjenjem operativne brzine vozila. Najopterećenije linije gradskog prijevoza na kojima je prioritetno povećanje kvalitete prijevozne usluge su: linija 3 (Brda – Lovrinac), linija 6 (HNK – Kila), linija 8 (Žnjan – Zvončac), linija 9 (Ravne Njive – Trajektna luka), linija 16 (Ninčevići – HNK), linija 17 (Spinut – Trstenik), linija 18 (Brnik – HNK), linija 37 (Trogir – Sukoišan), linija 38 (Resnik – Sukoišan), linija 60 (Omiš – Sukoišan). Uzimajući u obzir širenje grada prema istoku bit će nužno osigurati adekvatnu prijevoznu uslugu za novoizgrađena i planirana područja.

Prema podacima o prometno-tehnološkim parametrima gradskih linija tvrtke Promet d.o.o. utvrđeno je da prosječna i medijalna prijevozna brzina autobusa na 35 linija urbanog područja iznosi oko 23 km/h. Najmanju prijevoznu brzinu od samo 13,2 km/h ima linija 3 (Brda – Lovrinac), a najveću od 31,2 km/h ima noćna linija 23. Komparacijom prijevoznih brzina linija prema broju polazaka u danu, utvrđeno je da medijalna vrijednost prijevoznih brzina najfrekventnijih linija iznosi samo 15,2 km/h

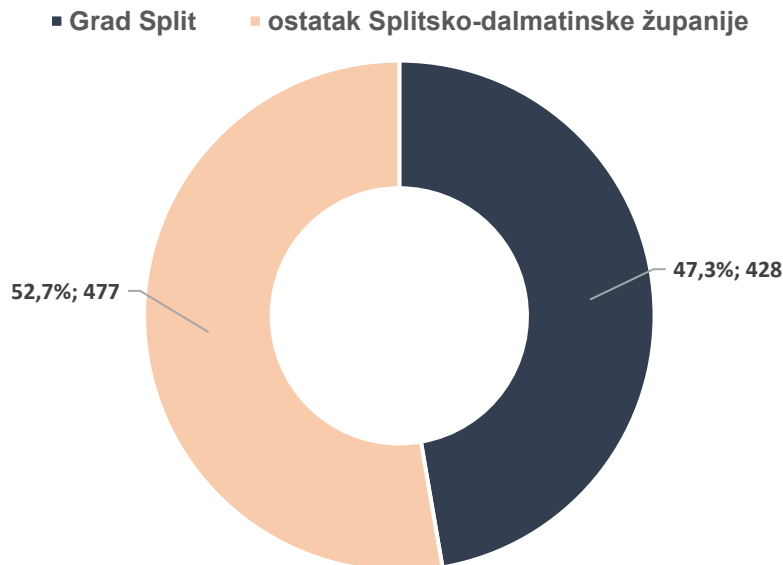
Ostali problemi javnog komunalnog prijevoza putnika u Gradu Splitu očituju se u neadekvatnom sustavu predputnog i putnog informiranja putnika. Djelomičan razlog tome je što ne postoji sustav praćenja vozila u relanom vremenu. Osim toga, mreža linija nije dovoljno jasno organizirana i prikazana s aspekta krajnjeg korisnika. Autobusna stajališta nisu adekvatno izvedena i opremljena jer čak oko 50 % stajališta nije projektirano s ugibalištima, samo 4 % stajališta ima natpis s nazivom stajališta, a 37 % stajališta ima izvadan iz voznog reda i kartu linija. Određena terminalna okretišta nisu adekvatno projektirana i ne omogućuju prometovanje zglobnih autobusa. Postojeći je sustav naplate karata zastario, uzrokuje smanjenje prihoda i mogućnost zlouporabe, ali je u procesu modernizacije.

3.3.1.1.2. Prijevoz na zahtjev

Na području Republike Hrvatske prijevoznicima su izdane ukupno 5.062 licencije za autotaksi prijevoz, od čega ih je 905 izdano na području Splitsko-dalmatinske županije (Ministarstvo mora, prometa i

infrastrukture, 2020). Sukladno tome, ukupan udio licencija za autotaksi prijevoz izdanih na području Splitsko-dalmatinske županije u odnosu na cijelu državu iznosi 17,9 posto. Prijevoznicima s područja Grada Splita izdano je ukupno 428 licencija za autotaksi prijevoz – što čini 47,3 posto svih izdanih autotaksi licencija na području Splitsko-dalmatinske županije (Grafički prikaz 214). Od navedenog broja licencija za autotaksi prijevoz izdanih na području Grada Splita, njih 406 odnosi se na grad Split, dok se ostale odnose na ostala naselja u administrativnom području Grada (Žrnovnica – 9, Kamen – 7, Stobreč – 5, Donje Sitno – 1).

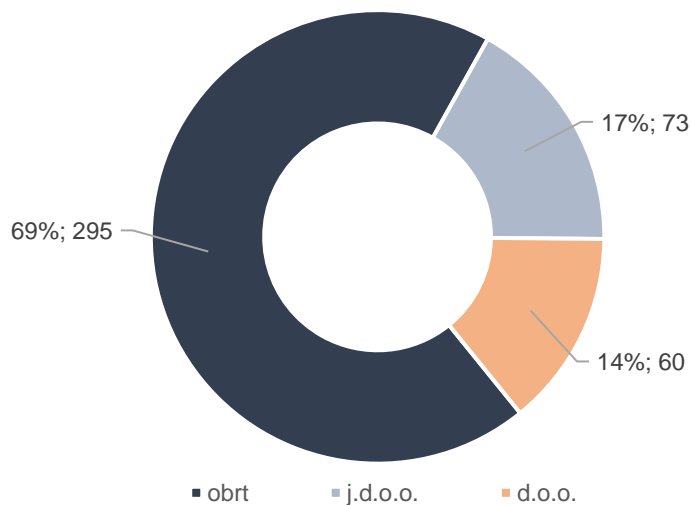
Grafički prikaz 214. Udio izdanih licencija za autotaksi prijevoz u Gradu Splitu u odnosu na Splitsko-dalmatinsku županiju

Izvor: Nacionalni registar cestovnih prijevoznika, 2020.

Analiza strukture autotaksi prijevoznika odnosi se na podatak o broju registriranih obrta i društava s ograničenom odgovornošću koji obavljaju autotaksi prijevoz putnika na splitskom području. Podaci su dobiveni analizom Nacionalnog registra cestovnih prijevoznika. Licencije za autotaksi prijevoz putnika na području Grada Splita izdane su na ime ukupno 295 obrta (69%) i 133 društva s ograničenom odgovornošću (31%). Od navedenih 133 društva, 73 čine jednostavna društva s ograničenom odgovornošću (Grafički prikaz 215).

Grafički prikaz 215. Autotaksi prijevoznici na području Grada Splita

Izvor: Nacionalni registar cestovnih prijevoznika, 2020.

Na desetak gradskih lokacija nalaze se stalna stajališta za autotaksi vozila. Taksi stajališta na splitskom području nalaze se pretežito u blizini većih gradskih atraktora prijevozne potražnje poput kolodvora, bolnica, hotela i trgovačkih centara. Grafički prikaz 216 prikazuje najvažnija taksi stajališta na području Splita.

Grafički prikaz 216. Taksi stajališta na području Splita

Izvor: autori

3.3.1.1.3. Sustav javnih bicikala

U srpnju 2019. godine u Splitu uveden je sustav javnih bicikala kao novi oblik javnog gradskog prijevoza (Grad Split, 2020). Nemotoriziran prijevoz javnim biciklima predstavlja multimodalni način funkcioniranja prometa na splitskom području. Uvođenje novog sustava poboljšava razinu prometne povezanosti gradskog područja i smanjuje negativan utjecaj cestovnog prometa na okoliš. Kako se u ponudi, osim klasičnih bicikala, nalaze i električni bicikli, prometovanje na topografski nepogodnim dionicama znatno je olakšano. Nažalost, funkcionalnost ovog sustava ograničava nepostojanje biciklističkih staza i nerazvijena biciklistička infrastruktura.

Sustav javnih bicikala sastoji se od tri tehničke komponente: terminal, stalak i bicikl. Sustav javnih bicikala privlači korisnike činjenicom da su moguća jednosmjerna putovanja bez dodatnog troška i obveze vraćanja bicikla na prvotnu lokaciju. Isto tako, korisnicima je pružena mogućnost posuđivanja bicikla s onog mjesta gdje je ostavljen nakon posljednjeg korištenja. Najam i plaćanje korištenja bicikala moguće je izvršiti putem mobilne aplikacije ili web stranice, te pozivom u call centar ili izravnim dolaskom na sami terminal (Split parking, 2020). Javni bicikli u Splitu trenutno su dostupni na 12 gradskih lokacija, te je vraćanje bicikla isto tako obavezno na jednoj od tih lokacija (Grafički prikaz 217).

Grafički prikaz 217 prikazuje broj najмова javnih bicikala po lokacijama. Vidljivo je da je najfrekventnija lokacija Riva gdje je od srpnja do prosinca zabilježeno preko 2.490 najмова. Zatim slijedi lokacija Stari plac gdje je u istom vremenskm periodu zabilježeno 1.300 najмова. Najmanje opterećena lokacija je GK MM-Gradska knjižnica Marko Marulić gdje je u prosincu zabilježeno svega 37 najмова. Najveći mjesečni broj najмова zabilježen je u listopadu 2019. godine gdje je zabilježeno preko 2.700 najмова 8 lokacija.

Važno je navesti kako bez obzira na teške posljedice uzrokovane pandemijom virusa COVID-19, tvrtka Split parking d.o.o. i dalje značajne resurse ulaže u razvoj sustava javnih bicikala. Do kraja godine planira

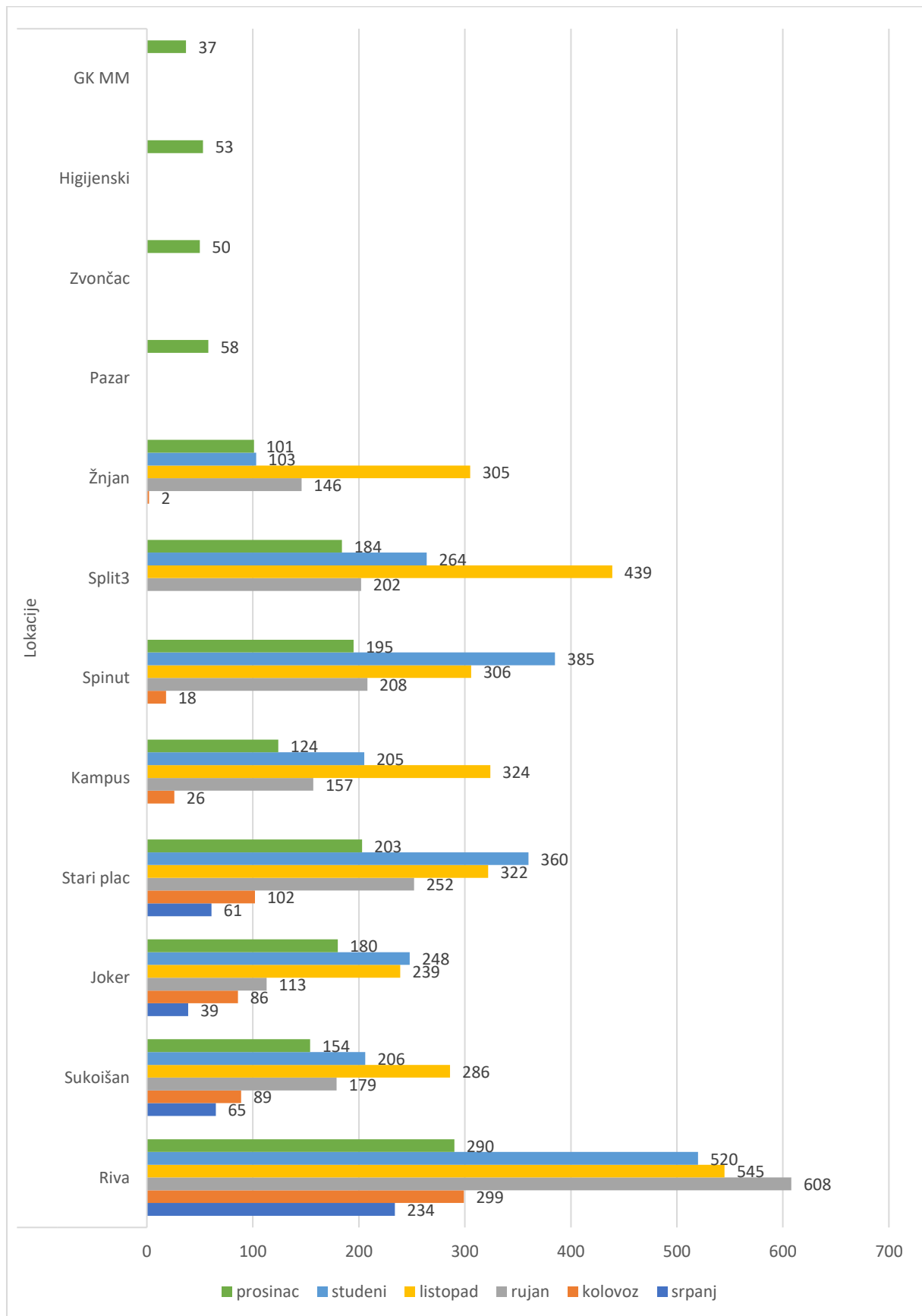
se postavljanje 39 novih postaja koje će sustav povećati za još 194 novih bicikala. Gotovo svaki kotar i važna institucija biti će umreženi barem jednom postajom čime su ostvareni dobri preduvjeti za povećanje udjela biciklista u modalnoj preraspodijeli putovanja.

Grafički prikaz 217. Lokacije prijema i otpreme javnih gradskih bicikala u Splitu

Izvor: Split parking d.o.o. na dan 31.12.2019..

Grafički prikaz 218. Podaci o broju najмова javnih bicikala na području Grada Splita

Izvor: Split parking d.o.o. na dan 31.12.2019.

3.3.2. Željeznički prijevoz putnika

U lipnju 2019. godine uvedena je gradska linija vlaka na relaciji Split – Split Predgrađe u funkciji javnog gradskog prijevoza te je u studenom iste godine navedena linija ukinuta, a dodatno uvedeno 39 vlakova u gradsko-prigradskom prijevozu Grada Splita na relaciji Split – Kaštel Stari (HŽ Putnički, 2019).

Spomenuti regionalni vlakovi također su u funkciji javnog prigradskog prijevoza koristeći sva usputna stajališta na željezničkoj mreži na području aglomeracije.

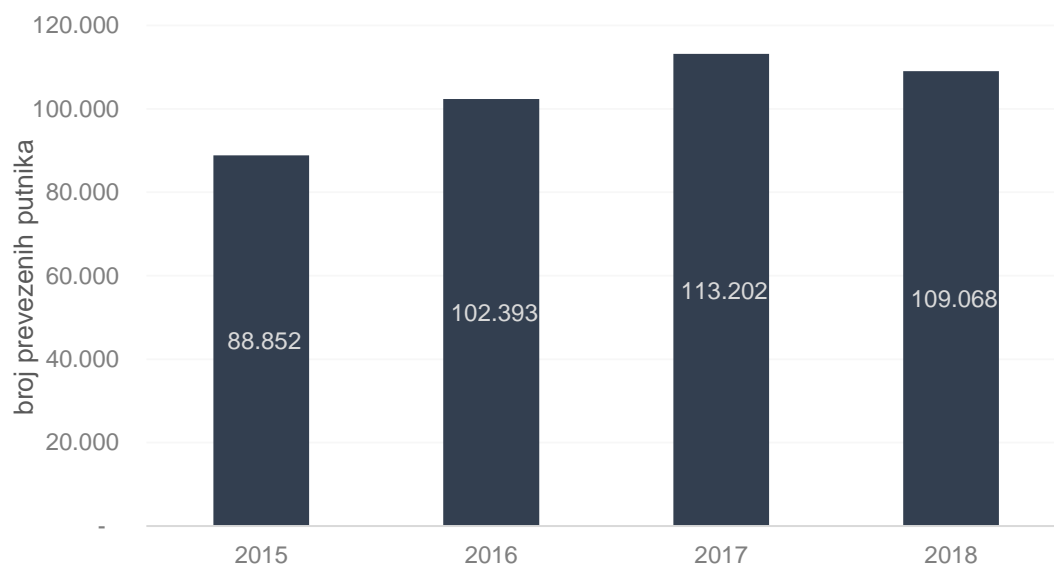
Detaljna analiza željezničkog prometa i broja prevezenih putnika opisana je u poglavlju 3.2.3.

3.3.3. Pomorski prijevoz putnika

Cjelogodišnja redovita nacionalna brodska linija 616 Split – Trogir, koju održava brodar Bura Line sudjeluje u javnom gradskom prijevozu putnika povezivanjem Gradske luke Split sa Trogirom preko izdvojenog administrativnog područja grada Splita, naselja Slatine, koje se nalazi na sjeveroistočnoj strani otoka Čiovo (Bura Line, 2020).

Broj putnika analiziran u razdoblju 2015.-17. u stalnom je porastu dok je 2018. zabilježen blagi pad (Grafički prikaz 219).

Grafički prikaz 219. Broj prevezenih putnika na brodskoj liniji Split – Trogir u razdoblju 2015-18

Izvor: DZS, 2020.

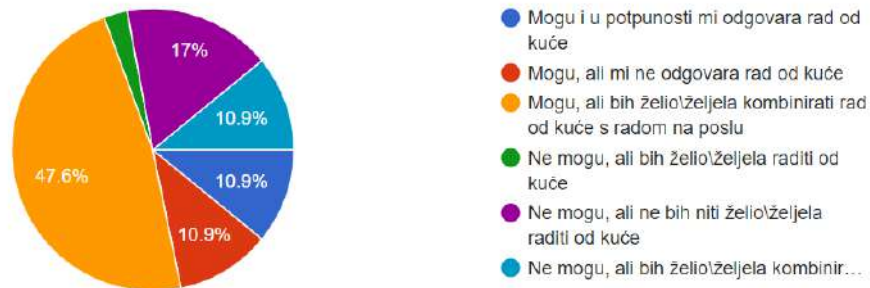
3.3.4. Osvrt na navike putovanja u tijeku pandemije virusa COVID – 19

S ciljem utvrđivanja razloga promijene prometne potražnje uslijed pandemije virusa COVID-19, provedeno je istraživanje o prometnim navikama građana. Istraživanje je provedeno putem kratkog anketnog uputnika kojeg je ispunilo 147 građana (Grafički prikaz 220, Grafički prikaz 221, Grafički prikaz 222).

Grafički prikaz 220. Promjene u radnim navikama građana

1. Možete li te želite li svoj posao (ili dio radnog vremena) obavljati od kuće i nakon završetka krize uzrokovane COVID-19?

147 responses

Grafički prikaz 221. Promjene oblika svakodnevnog prijevoznog sredstva

2. Planirate li nakon završetka krize uzrokovane COVID-19 promijeniti navike svakodnevnih putovanja u koristi bicikla i pješaćenja (npr. odlazak na posao)?

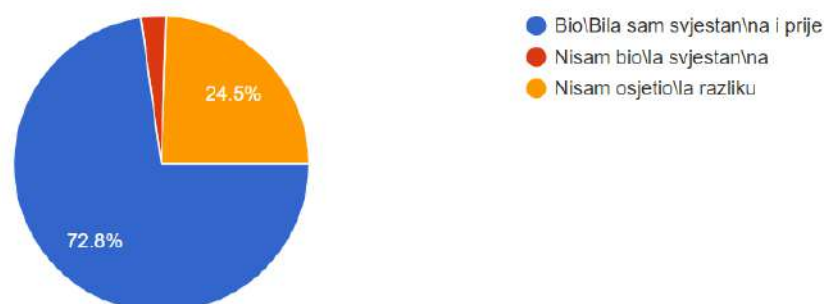
147 responses

Grafički prikaz 222. Promjene u percepciji građana o gubitku vremena na prometna zagušenja

3. Jeste li prije krize uzrokovane COVID-19 bili svjesni koliko vremena svakodnevno trošite u prometu i prometnim gužvama?

147 responses

Sukladno prikazanim rezultatima vidljivo je da samo 10,9 % ispitanika pozitivno prihvaća stalni rad od kuće. Ostali ispitanici ne mogu ili ne žele cijelokupan rad provoditi kod kuće. Utvrđeno je da je većina građana i dalje nastavila prometovati osobnim automobilom bez obzira na svjesnost od gubitka vremena u prometnim gužvama. Međutim, pozitivan je podatak o 26,5 % ispitanika koji su zbog posljedice pandemije promijenili prometne navike u korist održivih oblika prometovanja.

3.3.5. Pregled pružatelja usluga u gradskom središtu urbanog područja te na cijelom urbanom području

Analizirani pregled pružatelja usluga uključuje sve javne servise od strateškog značaja za prometni sustav grada Splita.

3.3.5.1. Cestovni prijevoz putnika

U cestovnom prometu javni gradski prijevoz putnika obavlja se kroz sustav javnog prijevoza autobusima i prijevoz na zahtjev.

3.3.5.1.1. Sustav javnog prijevoza autobusima

Glavni nositelj javnog prijevoza putnika je trgovačko društvo Promet d.o.o. u vlasništvu grada Splita i ostalih gradova aglomeracije osnovana 1948. godine. Tvrtka je registrirana za djelatnost organiziranja gradskog i prigradskog prijevoza putnika na sljedećim područjima:

Grad Split

Gradovi Trogir, Kaštela, Solin, Omiš i Drniš

Općine Lećevica, Klis, Muć, Dugopolje, Podstrana, Seget, Marina, Šestanovac, Primorski Dolac, Prgomet, Šolta i Okrug

Glavni segmenti poslovanja Prometa Split su:

Prijevoz putnika u gradskom i prigradskom prometu

Ovjeravanje mjerila ugrađenih u vozila cestovnog prometa

Međunarodni prijevoz putnika u cestovnom prometu

Kupnja i prodaja robe, te trgovačko posredovanje na domaćem i inozemnom tržištu

Održavanje i popravak motornih vozila

Ostale prateće djelatnosti u kopnenom prometu

Tehničko ispitivanje i analiza prometa

Promidžba (reklama i propaganda)

Organizacija održavanja javnih parkirališta i pauk služba

Izvanredni cestovni prijevoz putnika

Čarter vožnje, izleti i druge povremene prijevozne usluge

Rad autobusnih kolodvora, tekuće održavanje, manji popravci (Promet d.o.o., 2020)

Na području obuhvata osim tvrtke Promet d.o.o. prometuju i privatni prijevoznici poput tvrtke Dalmatinac bus d.o.o., Denis prijevoz i drugi. Svi autobusni prijevoznici koriste zajedničku infrastrukturu.

Na ostalim komercijalnim županijskim i međuzupanijskim linijama sudjeluju razni privatni prijevoznici ili prijevoznička udruženja kao što su: Flixbus, Arriva (Panturist / App Požega / Autotrans), Brioni – Pula, Čazmatrans Promet Split d.o.o., Polet Vinkovci, Autotransport Šibenik i Promet Makarska. Na komunalni prijevoz utječu korištenjem zajedničkih stajališta duž trase, odnosno prometovanjem između gradova koji se nalaze na području prostornog obuhvata ove Studije pa su u tom kontekstu i analizirani. U županijskom i međuzupanijskom prijevozu koriste se Autobusnim kolodvorom Split kao ishodištem odnosno odredištem takvih linija.

3.3.5.1.2. Prijevoz na zahtjev

Na području Splita djeluje nekoliko stotina autotaksi prijevoznika. Dio prijevoznika pruža uslugu autotaksi prijevoza sukladno članstvu u udruženju taksi prijevoznika, dok ostali prijevoznici pružaju usluge samostalno. Najveće prijevozničke tvrtke koje pružaju autotaksi prijevoz na području Splita su Cammeo i Eko taxi, a najveća udruženje Radio taxi Split³⁸⁴. Dolazak tehnoloških platformi koje služe prijevozu na poziv - aplikacije Uber 2016. godine, te aplikacije Bolt 2019. godine; broj pružatelja usluge autotaksi prijevoza, a također i korisnika, na području grada Splita drastično se povećao.

3.3.5.2. Sustav javnih bicikala

Sustav javnih bicikala u gradu Splitu uvela je gradska tvrtka Split parking d.o.o, koja je zadužena za komunalne usluge organizacije i naplate parkiranja (Split parking, 2020). Stvarni operater sustava zadužen za organizaciju, regulaciju i naplatu je tvrtka Next Bike. Navedeni operater na svjetskoj razini nudi usluge sustava javnih bicikala u više od 250 gradova te ima više od 2 mil. korisnika. Na području Republike Hrvatska postoji ukupno 22.000 registriranih korisnika sustava javnih bicikala (Next Bike, 2020)

3.3.5.3. Željeznički prijevoz putnika

Jedini operater u željezničkom prijevozu putnika je nacionalni prijevoznik HŽ Putnički prijevoz. Navedeni operater na području grada Splita i aglomeracije obavlja prijevoz putnika putničkim i brzim vlakovima koristeći infrastrukturu u vlasništvu nacionalne kompanije HŽ Infrastruktura (HŽ Infrastruktura, 2020).

3.3.5.4. Pomorski prijevoz putnika

Nacionalni linijski prijevoz putnika na županijskoj i međuzupanijskoj razini obavlja nacionalna brodska kompanija Jadrolinija (Jadrolinija, 2020). Nacionalnu brodsku liniju 616 koja funkcionira kao dio sustava javnog gradskog prijevoza putnika održava privatni prijevoznik Bura line.

³⁸⁴ <http://www.radio-taxi-split.hr/> (pristupljeno 1. travnja 2020.)

3.3.6. Podaci o pokrivenosti prometnim mrežama i trendovima razvoja prometnih mreža

Organizacijom prometa određene su granice između pojedinih funkcionalnih cjelina čime je definirana mreža komunalnih, županijskih i međuzupanijskih linija. One se najčešće poklapaju i sa administrativnim granicama pojedinih gradova, naselja i općina. Prometna mreža linija u javnom prijevozu putnika sastoji se od linija razvrstanih po načinskoj raspodjeli prometnih usluga.

Pokrivenost prometnim mrežama i trendovima razvoja prometnih mreža podijeljeno je na sljedeće oblike prometa:

Cestovni promet u vidu autobusnog prijevoza putnika

Nemotorizirani promet

Željezničkog prometa

Pomorskog prometa

Podaci o pokrivenosti prometnim mrežama i trendovima razvoja nemotoriziranog, željezničkog i pomorskog prometa opisani su u poglavljima 3.2.1, 3.2.3 i 3.2.6 stoga u ovom poglavlju nisu detaljno opisivani. U nastavku je detaljno opisan sustav javnog prijevoza autobusima na području grada Splita.

Sustav javnog autobusnog prijevoza putnika podijeljen je u tri regionalne tj. lokalne cjeline. One se odnose na klasifikaciju linija prijevoza putnika prema Zakonu o prijevozu u cestovnom prometu, to su:

3.3.6.1. Komunalni autobusni prijevoz putnika

Županijski autobusni prijevoz putnika

Međuzupanijski prijevoz putnika (Vlada Republike Hrvatske, 2018)

Komunalni autobusni prijevoz putnika

Mreža komunalnih autobusnih linija u nadležnosti je tvrtke za javni prijevoz putnika Promet d.o.o. koja je u većinskom vlasništvu Grada Splita.

Linije su uobičajeno označene nazivom odnosno stalnom trasom prometovanja i pridruženim brojem. U kontekstu prometno-tehnoloških karakteristika postoji nekoliko tipova linija koji se pojavljuju u mreži linija grada Splita:

Radijalne linije (povezuju gradsko središte s ostalim dijelovima grada)

Dijametralne linije (povezuju suprotne dijelove grada prolazeći kroz središte)

Tangencijalne linije (povezuju gradsko tkivo tangirajući područje središta grada)

Dnevni komunalni linija je sedamnaest (linije 3, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 15, 17, 18, 20, 21, 24, 25, 26, 27) i dvije noćne, linije 39 i 40. Sve navedene linije održava Promet d.o.o.

Tablica 123 prikazuje prometno-tehnološke parametre komunalnih autobusnih linija na području Splita.

Prosječno vrijeme obrta iznosi 56 minuta s obrtnom brzinom od 19 km/h. Ukupno vrijeme vožnje u prosjeku iznosi 42 minute s prijevoznom brzinom od 23 km/h. Jedan od najvećih problema koji ističe prijevoznik je premali broj vozila na raspolaganju s kojima se ne postiže željeni interval usprkos dobroj pokrivenosti linija na području grada. Prometno-tehnološka svojstva analiziranih linija prikazana su u nastavku.

Noćne autobusne linije su linija 39 i 40. Linija 39 (Lora – TTTS) je linija dijametralnog tipa koja povezuje sjeverozapadni s istočnim dijelom grada prolazeći kroz središte te Poljičku ulicu, s prijevoznom potražnjom većinom mladog stanovništva radi noćnih izlazaka. Linija prometuje vikendima od 00:00 do 04:00 sati, osim za vrijeme turističke sezone ne prometuje kad prigradska linija 60 preuzima i noćne polaske pokrivajući dijelove trase ove linije. Linija 40 (Trajektna luka – Kila) je linija radijalnog tipa koja

povezuje središte grada sa stambenim naseljem Kila. Prolazi središnjom gradskom prometnicom, Vukovarskom ulicom povezujući gusto naseljena područja grada. Linija je operativna od 00:00 do 04:00 sati.

U javnom autobusnom prijevozu putnika grada Splita definirana je mreža gradskog i prigradskog prijevoza. Unutar gradske mreže prometuju sve navedene komunalne linije i dio županijskih linija. Ostale županijske opisane u nastavku pripadaju prigradskom prijevozu putnika. Grafički prikaz 223 prikazuje mrežu linija urbanog područja na prostoru grada Splita.

Grafički prikaz 223. Mreža autobusnih linija urbanog područja u gradu Splitu

Izvor: Promet d.o.o., 2020.

Tablica 123. Prometno-tehnološki parametri gradskih linija

	Terminali	Tip linije	Duljina [km]	Vrijeme vožnje [min]	Vrijeme obrta [min]	Prosječna prijevozna brzina [km/h]	Prosječna obrtna brzina [km/h]	Tip vozila
Linija 3	Lovrinac – Brda	dijametralna	8,2 + 9,4	40 + 40	90	12,3 + 14,10	10,93 + 12,53	zglobno
Linija 6	HNK – Kila	radijalna	10,7	45	60	14,27	10,7	zglobno/solo
Linija 7	Žnjan – Zvončac	tangencijalna	17	50	70	20,4	14,57	solo
Linija 8	Žnjan – Zvončac	dijametralna	17,5	60	75	17,5	14	zglobno
Linija 9	Trajektna luka – Ravne njive	radijalna	10,6	45	60	14,13	10,6	zglobno
Linija 11	HNK – Ravne njive	radijalna	14,8	50	75	17,76	11,84	zglobno/solo
Linija 12	Sveti Frane – Bene	radijalna	11,8 + 13	30 + 35	90	26,6 + 22,29	15,73 + 17,33	solo
Linija 14	Brda - Duilovo	tangencijalna	6,8	30	30	13,6	13,6	solo
Linija 15	Trajektna luka – Duilovo	tangencijalna	15,2	55	75	16,58	12,16	solo
Linija 17	Trstenik – Spinut	dijametralna	16,2	60	80	16,2	12,15	zglobno
Linija 18	HNK – Brnik	radijalna	13	45	60	17,33	13	zglobno
Linija 20	Brda – Zvončac/Spinut	dijametralna	6,9	15	30	27,6	13,8	solo
Linija 21	Sveti Frane – Meje	radijalna	5	17	30	17,65	10	solo
Linija 24	Terminal Sukoیشان – TTTS	radijalna	9,7 + 9,7	25 + 25	60	23,28	19,4	solo

Linija 25	Terminal Sukoišan – Stobreč	radijalna	9,7 + 9,7	25 + 25	60	23,28	19,4	solo
Linija 26	Terminal Sukoišan – Kamen	radijalna	10,7 10,7 +	25 + 25	60	25,68	21,4	solo
Linija 27	Terminal Sukoišan – Žrnovnica	radijalna	12,4 12,4 +	50 + 50	120	14,88	12,4	zglobno/solo

Izvor: Promet d.o.o., 2020.

S obzirom na geoprometni položaj, grad se širi prema istoku s konstantnim povećanjem broja atraktora potražnje kao što su vrtići, škole, trgovine i sportski objekti koji prate razvoj same stambene zone. To se posebno odnosi na stambena naselja Dračevac, Mejaši, Kila i Pazigrad gdje raste potreba za mobilnosti u vidu povećanja kapaciteta u javnom prijevozu. Potražnja za dodatnim prijevoznim uslugama javlja se tijekom turističke sezone i na linijama 12 i 15. Trasa navedenih linija prolazi u neposrednoj blizini gradskih plaža i kao takve dosta su zanimljive brojnim gostima Grada Splita. Na obje linije u ljetnim mjesecima uvode se dodatni autobusi.

Tablica 124 prikazuje karakteristike pojedine autobusne linije.

Tablica 124. Karakteristike gradskih autobusnih linija

	Vozila na liniji				Dnevno linija po danu				Dnevno prijeđenih km			
	RD	RD (ljetno)	SUB	NED	RD	RD (ljetno)	SUB	NED	RD	RD (ljetno)	SUB	NED
Linija 3	5	5	4	3	59 + 58	59 + 58	48 + 49	38 + 37	1.029	1.029	854	659,4
Linija 6	3	3	3	1	52	52	42	20	556	556,4	449	214
Linija 7	2	2	1	0	29	27	9	0	493	459	153	0
Linija 8	3	3	3	2	45	45	35	18	707	706,5	550	282,6
Linija 9	3/4	3/4	3/2	2	58	58	43	37	615	614,8	456	455,8
Linija 11	2	2	1	0	20	20	11	0	296	296	162,8	0
Linija 12	1	2	1	1	13	29	19	19	224	342,2	224	224
Linija 14	1	1	0	0	2	2	1	1	13,6	13,6	0	0
Linija 15	3	3	2	1	42	42	25	19	638	638,4	455	288,8
Linija 17	4	4	3	2	51	51	38	23	826	826,2	616	518,4
Linija 18	4	4	3	3	59	59	50	42	767	767	650	546
Linija 20	1	1	0	0	2	2	0	0	13,8	13,8	0	0
Linija 21	1	1	1	1	11	11	11	11	55	55	55	55
Linija 24	1	1	1	1	12	12	11	1	133	133,4	110	22,8
Linija 25	1	1	1	1	19	19	11 + 8	5 + 3	365	364,8	211 + 178	96 + 25,5
Linija 26	1	1	1	0	7 + 7	7 + 7	4 + 4	0	74,9	74,9	43	0
Linija 27	2	2	1	1	23	23	7	2	570	570,4	174	49,6

Izvor: Promet d.o.o., 2020.

Prema prometnoj potražnji odnosno broju prevezenih putnika, najopterećenije komunalne linije su 3, 6, 8, 9, 17 i 18. Srednje opterećene komunalne linije su 7, 11, 15, 25 i 27. Ostale linije su nižeg prometnog opterećenja.

Analizom odnosa ponude i potražnje na najopterećenijim linijama ustanovljeno je dnevno kretanje putnika tijekom karakterističnog radnog dana. Rezultati ukazuju na to da ponuda uglavnom zadovoljava potražnju. Rezultati se također mogu primijeniti i na ostale komunalne linije gdje se odnosi ponude i potražnje kreću u približnim razmjerima bez obzira na razlike između prometnih opterećenja linija.

Profili prijevoznog opterećenja

Promet Split d.o.o. pruža usluge javnog prijevoza u skladu s dva godišnja perioda:

Period školske godine (od 5. rujna do 15. lipnja)

Period ljetnog odmora i turističke sezone (od 16. lipnja do 4. rujna)

Komunalni autobusni prijevoz organizira se prema potrebama određenog perioda. 2016. godine tijekom školske godine na području Županije migriralo je 73.611 osoba u sustavu obrazovanja (učenici osnovnih i srednjih škola te studenti). Iste godine zabilježeno je približno 2,7 mil. dolazaka i 14,9 mil. noćenja na području Županije.

Definirana su tri različita intervalna profila, za radne dane, subotu te za nedjelju i praznike (Grafički prikaz 224).

Grafički prikaz 224. Intervali profila za javni gradski autobusni prijevoz

Izvor: autori

Izvan vršnih opterećenja radnim danom linije prometuju u intervalu od 30 minuta, vikendom i nedjeljom tokom cijelog dana u intervalima između 30 i 60 minuta - ovisno o autobusnoj liniji. U odnosu na predvidljiva povećanja prometnog opterećenja i potražnje za prijevozom tokom vršnih opterećenja, komunalne linije prometuju u tri različita intervala:

Interval 12 – 15 min za jutarnje vršno opterećenje

Interval 12 – 15 min za popodneвно vršno opterećenje

Interval 15 – 20 min za večernje vršno opterećenje

3.3.6.2. *Županijski autobusni prijevoz putnika*

Većina županijskih autobusnih linija je u nadležnosti grada Splita, odnosno tvrtke za javni prijevoz putnika Promet d.o.o. u vlasništvu grada Splita i okolnih gradova u sklopu aglomeracije. Linije su uobičajeno označene nazivom odnosno stalnom trasom prometovanja i pridruženim brojem izuzev nekih iznimaka. Dodatno na trasama linija od Splita prema Trogiru i Omišu postoji konkurencija privatnih prijevoznika koji obavljaju usluge javnog prijevoza putnika između istih odredišta kao i gradski prijevoznik Promet d.o.o.

Županijske linije su sljedeće: linije 1, 2, 2A, 5, 5A, 10, 16, 22, 23, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 35A, 36, 37, 38, 41, 42, 44, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 60, 67, 68, 69, 71, 73, 77, 81, 86, 90, 91, 93 te linija Trogir – Split, linija Trogir – Kaštel Stari (Željeznička stanica)

Uz navedene linije prometuje i jedna noćna linija 23. Sve navedene linije održava Promet d.o.o. Na trasama linija 37 i 60 postoji konkurencija komercijalnih prijevoznika Dalmatinac odnosno Denis prijevoz.

Linija 2A povezuje Trajektnu luku Split i Kaštel Sućurac. Polasci koji završavaju u Zračnoj luci označeni su kao linija 2.

Linija 5 povezuje središte grada sa stambenim naseljem Dračevac. Prolazi pored dvije bolnice, brojnih plaža i glavne tržnice. Linija 5A prolazi istom trasom kao i linija 5 pored dvije bolnice, brojnih plaža i glavne tržnice, ali za razliku od linije 5 prolazi kroz centar grada Solina.

Linija 35 povezuje središte grada Splita sa Dugopoljem povezujući grad Solin i naselje Klis, s određenim polascima preko naselja Koprivno. Predstavlja jednu od najopterećenijih županijskih linija. Linija 35A djelomično se razlikuje u trasi od linije 35, povezuje Split s Dugopoljem ulicom Domovinskog rata, u samom Dugopolju prolazi drugim dijelovima naselja pored trgovačkog centra. Linija prometuje samo u vršnim satima radnih dana i subote.

Linija 42 povezuje grad Trogir s izdvojenim područjem grada Splita, stambenim naseljem Slatine koje se nalazi na otoku Čiovo. Unutar organizacije Prometa Split svrstana je pod linije izdvojenog područja Trogir.

Linija Trogir– Split (Terminal Sukošan) je brza linija koja povezuje Trogir sa središtem grada Splita.

Integrirana linija Trogir – Kaštel Stari (Željeznička stanica) jedina je linija intermodalnog tipa u sustavu javnog prijevoza putnika grada Splita i urbane aglomeracije. Linija je koordinirana sa prigradskom željeznicom s ciljem integriranog prijevoza između Trogira i Splita. Usluga se naplaćuje po posebnoj tarifi koja vrijedi za prijevoz autobusom i vlakom u sklopu jedinstvene integrirane prigradske linije.

Tablica 125 Prikazuje detalje o ostalim županijskim linijama poput početnog i završnog terminala, vremenima vožnje i prosječnoj brzini. Izvor: Promet d.o.o., 2020.

Izvor: Promet d.o.o., 2020.

Tablica 126 prikazuje karakteristike pojedine autobusne linije kao što je broj vozila na liniji, broj linija u danu i pređena dnevna udaljenost.

Prema prometnoj potražnji odnosno broju prevezenih putnika, najopterećenije županijske linije su 16, 37, 38 i 60. Srednje opterećene županijske linije urbanog okruženja su 1, 10, 29, 30 i 35.

Tablica 125. Prometno-tehnološki parametri županijskih linija

	Terminali	Duljina [km]	Vrijeme vožnje [min]	Vrijeme obrta [min]	Prosječna prijevozna brzina [km/h]	Prosječna obrtna brzina [km/h]
Linija 1	Split (HNK) – Starine (Bunje)	21,5	55	90	23,45	14,33
Linija 2	Split (terminal Sukoišan) – Zračna luka	28,5	60	75	28,5	22,8
Linija 2A	Split (Trajektna luka) – K.Sučurac (Strinje)	28,5	60	75	28,5	22,8
Linija 5	Split (HNK) – Dračevac	18	60	70	18	15,43
Linija 5A	Split (HNK) – Dračevac	22,2	70	70	19,03	19,03
Linija 10	Split (Trajektna luka) – Solin (Japirko)	20,7	55	70	22,58	17,74
Linija 16	Split (HNK) – Solin (Ninčevići) – Klis – Megdan	18/19,5/27,3	55	60	19,64	18
Linija 22	Split (HNK) – Klis – Megdan	25,4	70	90	21,77	16,93
Linija 23	Split (HNK) – Solin	18,2	35	60	31,2	18,2
Linija 28	Split (Terminal Sukoišan) – Dubrava	27,2 + 27,2	60 + 60	150	27,2	21,76
Linija 29	Split (Terminal Sukoišan) – Naklice	24 + 24	50 + 50	100	28,8	28,8
Linija 30	Split (Terminal Sukoišan) – Mutogras	13,9 + 27,8	40 + 80	140	20,85	18,53
Linija 31	Split (Terminal Sukoišan) – Solin (Vranjic)	6,9 + 6,9	20 + 20	40	20,7	20,7
Linija 32	Split (Terminal Sukoišan) – Solin (Kučine)	10,6 + 10,6	30 + 30	60	21,2	21,2

	Terminali	Duljina [km]	Vrijeme vožnje [min]	Vrijeme obrta [min]	Prosječna prijevozna brzina [km/h]	Prosječna obrtna brzina [km/h]
Linija 33	Split (Terminal Sukoišan) – Klis – Kosa	11,6 + 11,6	30 + 30	60	23,2	23,2
Linija 34	Split (Terminal Sukoišan) – Klis – Megdan	14,6 + 14,6	30 + 30	60	29,2	29,2
Linija 35	Split (Terminal Sukoišan) – Dugopolje	21,3 + 21,3	50 + 50	120	25,56	21,3
Linija 35A	Split (Terminal Sukoišan) – Dugopolje	22 + 22	50 + 50	120	25,56	21,3
Linija 36	Split (Terminal Sukoišan) – Koprivno	21,1 + 21,1	55 + 55	120	29,45	18
Linija 37	Split (Terminal Sukoišan) – Trogir	27 + 27	55 + 55	180	29,33	22
Linija 38	Split (Terminal Sukoišan) – Resnik	22 + 22	45 + 45	120	29,33	22
Linija 41	Trogir – Plano (Maljkovići)	8,5 + 8,5	13 + 11	30	39,23/46,36	34
Linija 42	Trogir – Žedno – Slatine	8,3 + 11,6	18 + 23	50	27,66/30,52	20,24/28,29
Linija 44	Trogir – Okrug Donji	8,4 + 8,4	17 + 17	40	29,65	25,2
Linija 45	Trogir – Seget Vranjica					
Linija 47	Trogir – Vrsine – Marina – Trogir	16 + 16	30 + 30	60	32	32
Linija 48	Trogir – Dogradje	17,3 + 17,3	23 + 23	60	45,13	34,6
Linija 49	Trogir – Vinišće	20,6 + 20,6	36 + 36	80	34,33	30,9
Linija 50	Trogir – Sevid	21,4 + 21,4	30 + 35	75	42,8/36,69	36,86

	Terminali	Duljina [km]	Vrijeme vožnje [min]	Vrijeme obrta [min]	Prosječna prijevozna brzina [km/h]	Prosječna obrtna brzina [km/h]
Linija 51	Trogir – Ljubitovica	21,5 + 21,5	35 + 35	70	36,86	37,09
Linija 52	Trogir – Vinovac	34 + 34	55 + 55	110	37,09	
Linija 60	Split (Terminal Sukoišan) – Omiš	29,6 + 29,6	60 + 60		29,6	19,73
Linija 67	Split Sukoišan – Dolac Gornji	43 + 43	80 + 80		32,25	
Linija 68	Split Sukoišan – Šestanovac	62,2 + 62,2	105 + 105		35,54	
Linija 69	Split Sukoišan – Šestanovac	58,5 + 58,5	70 + 75		50,14/46,8	
Linija 71	Split Sukoišan – Sutina	32 + 32	75 + 70		25,6/27,43	
Linija 73	Split Sukoišan – Ogorje	31 + 31,4	90 + 85		41,6	
Linija 77	Split Sukoišan – Crivac	31 + 13,5	75 + 70		35,6/38,14	
Linija 81	Split Sukoišan – Nisko	36 + 36	70 + 65		30,86/33,23	
Linija 86	Split Sukoišan – Kladnjice	43 + 43	85 + 90		30,35/28,67	
Linija 90	Kaštel Stari – Sitno	42	60		42	
Linija 91	Kaštel Stari – Divojevići	49,3 + 49,3	70 + 65		42,26/45,51	
Linija 93	Kaštel Stari – Šerići	41,6 + 41,6	50 + 50		49,92	
	Kaštel Stari – Kaštel Stari (Željeznička stanica)	2 + 2	7 + 7		17,14	

Terminali	Duljina [km]	Vrijeme vožnje [min]	Vrijeme obrta [min]	Prosječna prijevozna brzina [km/h]	Prosječna obrtna brzina [km/h]
Kaštel Stari - Rudine	4,8 + 4,8	10 + 10		28,8	
Trogir – Split	30,7	50		36,84	

Izvor: Promet d.o.o., 2020.

Tablica 126. Karakteristike županijskih autobusnih linija

	Vozila na liniji				Dnevno linija po danu				Dnevno prijeđenih km			
	RD	RD (ljetno)	SUB	NED	RD	RD (ljetno)	SUB	NED	RD	RD (ljetno)	SUB	NED
Linija 1	5	5	4	3	59 + 58	59 + 58	48 + 49	38 + 37	1.029	1.029	854	659,4
Linija 2	3	3	3	1	52	52	42	20	556	556,4	449	214
Linija 2A	2	2	1	0	29	27	9	0	493	459	153	0
Linija 5	3	3	3	2	45	45	35	18	707	706,5	550	282,6
Linija 5A	3/4	3/4	3/2	2	58	58	43	37	615	614,8	456	455,8
Linija 10	2	2	1	0	20	20	11	0	296	296	162,8	0
Linija 16	1	2	1	1	13	29	19	19	224	342,2	224	224
Linija 22	1	1	0	0	2	2	1	1	13,6	13,6	0	0
Linija 23	3	3	2	1	42	42	25	19	638	638,4	455	288,8

	Vozila na liniji				Dnevno linija po danu				Dnevno prijeđenih km			
	RD	RD (ljetno)	SUB	NED	RD	RD (ljetno)	SUB	NED	RD	RD (ljetno)	SUB	NED
Linija 28	4	4	3	2	51	51	38	23	826	826,2	616	518,4
Linija 29	4	4	3	3	59	59	50	42	767	767	650	546
Linija 30	1	1	0	0	2	2	0	0	13,8	13,8	0	0
Linija 31	1	1	1	1	11	11	11	11	55	55	55	55
Linija 32	1	1	1	1	12	12	11	1	133	133,4	110	22,8
Linija 33	1	1	1	1	19	19	11 + 8	5 + 3	365	364,8	211 178 +	96 + 25,5
Linija 34	1	1	1	0	7 + 7	7 + 7	4 + 4	0	74,9	74,9	43	0
Linija 35	2	2	1	1	23	23	7	2	570	570,4	174	49,6
Linija 35A	2	2	1	1	23	23	7	2	570	570,4	174	49,6
Linija 36	2	2	1	1	23	23	7	2	570	570,4	174	49,6
Linija 37	2	2	1	1	23	23	7	2	570	570,4	174	49,6
Linija 38	2	2	1	1	23	23	7	2	570	570,4	174	49,6
Linija 41	-	-	-	-	18	-	4	0	-	-	-	-
Linija 42	-	-	-	-	24	-	14	8	-	-	-	-
Linija 44	-	-	-	-	26	-	8	4	-	-	-	-

	Vozila na liniji				Dnevno linija po danu				Dnevno prijeđenih km			
	RD	RD (ljetu)	SUB	NED	RD	RD (ljetu)	SUB	NED	RD	RD (ljetu)	SUB	NED
Linija 47	-	-	-	-	14	-	10	4	-	-	-	-
Linija 48	-	-	-	-	8	-	6	2	-	-	-	-
Linija 49	-	-	-	-	13	-	10	6	-	-	-	-
Linija 50	-	-	-	-	7	-	2	2	-	-	-	-
Linija 51	-	-	-	-	14	-	6	2	-	-	-	-
Linija 52	-	-	-	-	12	-	5	2	-	-	-	-
Linija 60	2	2	1	1	23	23	7	2	570	570,4	174	49,6
Linija 67	-	-	-	-	10	-	2	1	-	-	-	-
Linija 68	-	-	-	-	4	-	2	0	-	-	-	-
Linija 69	-	-	-	-	6	-	6	0	-	-	-	-
Linija 71	-	-	-	-	6	-	3	0	-	-	-	-
Linija 73	-	-	-	-	4	-	2	0	-	-	-	-
Linija 77	-	-	-	-	2	-	0	0	-	-	-	-
Linija 81	-	-	-	-	15	-	4	0	-	-	-	-
Linija 86	-	-	-	-	5	-	2	0	-	-	-	-

	Vozila na liniji				Dnevno linija po danu				Dnevno prijeđenih km			
	RD	RD (ljetu)	SUB	NED	RD	RD (ljetu)	SUB	NED	RD	RD (ljetu)	SUB	NED
Linija 90	-	-	-	-	1	-	0	0	-	-	-	-
Linija 91	-	-	-	-	5	-	2	0	-	-	-	-
Linija 93	-	-	-	-	3	-	0	0	-	-	-	-

Izvor: Promet d.o.o., 2020.

3.3.6.3. Međuzupanijski autobusni prijevoz putnika

Međuzupanijske linije privatnih prijevoznika iz grada Splita počinju i završavaju na Autobusnom kolodvoru smještenom pored Gradske luke odnosno željezničkog kolodvora. Kolodvor je otvorenog tipa kojim se služe svi domaći i strani prijevoznici Flixbus, Arriva (Panturist / App Požega / Autotrans), Brioni – Pula, Čazmatrans, Promet d.o.o., Polet Vinkovci, Autotransport Šibenik, Promet Makarska i drugi. Autobusni kolodvor Split povezan je linijama s cijelom Hrvatskom te s brojnim destinacijama u inozemstvu zbog čega je promet iznimno pojačan tijekom turističke sezone.

Zbog nedostatnih kapaciteta Autobusnog kolodvora Split, tvrtka Promet d.o.o. svoje polaske za međuzupanijske linije koristi kolodvor Sukošan.

Međuzupanijske linije tvrtke za javni prijevoz putnika Promet d.o.o. su:

Linija 76 (Split Sukošan – Kljaci)

Linija 80 (Split – Drniš)

Linija Split – Metković – Dubrovnik

Tablica 127 prikazuje detalje o međuzupanijskim linijama, u nadležnosti tvrtke Promet d.o.o., poput početnog i završnog terminala, vremena vožnje i prosječne brzine.

Tablica 128 prikazuje broj dnevnih polazaka pojedine Međuzupanijske linije u nadležnosti Grada.

Tablica 127. Prometno-tehnološki parametri međuzupanijskih linija u nadležnosti tvrtke Promet d.o.o.

	Terminali	Duljina [km]	Vrijeme vožnje [min]	Prosječna prijevozna brzina [km/h]
Linija 76	Split Sukošan – Kljaci	50 + 53	70 + 80	42,86/39,75
Linija 80	Split– Drniš	69,1 + 70	95 + 100	43,64/42
	Split - Metković – Dubrovnik	235		

Izvor: Promet d.o.o., 2020.

Tablica 128. Karakteristike međuzupanijskih autobusnih linija u nadležnosti Grada Splita

	Terminali	Dnevni polasci		
		Radni dan	Subota	Nedjelja
Linija 76	Split Sukošan – Kljaci	1	4	1
Linija 80	Split– Drniš	17	11	9
	Split - Metković – Dubrovnik	0	0	0

Izvor: Promet d.o.o., 2020.

Svi polasci na liniji Split - Dubrovnik održavaju se u kooperaciji sa tvrtkom Autotrans d.d. koja ih i obavlja.

3.3.7. Kvantitativni i kvalitativni podaci vezani za vozni park jedinica lokalne samouprave u urbanom području

Trgovačko društvo Promet d.o.o. 2020. godine raspolaže voznim parkom od 155 autobusa različitih marki, tipa i namjene, prosječne starosti 12 do 13 godina. Trenutačno je u postupku nabava novih 52 autobusa EURO 6 norme sa smanjenom emisijom CO₂. Od navedenih 155 autobusa, 78 je solo autobusa (12 m), 9 solo troosovinskih autobusa (15 m), 55 zglobna autobusa i 13 minibuseva. Jedan autobus iz 1990. godine trajno je povučen iz prometa kao potencijalni muzejski eksponat (Promet d.o.o., 2020).

Tablica 129 prikazuje broj autobusa po tipovima prometa. Također prikazuje i prosječnu starost autobusa po tipu autobusa.

Tablica 129. Broj autobusa po tipovima u vlasništvu tvrtke Promet d.o.o

Tip autobusa	Broj autobusa	Starost [g]
Zglobni gradski	55	13,91
Solo gradski	42	12,71
Solo gradski (niskopodni) – 15m	9	10
Solo turistički	4	19,5
Solo prigradski	17	14,29
Solo prigradski-međugradski	15	7,4
Midi-bus prigradski	4	9,75
Mini-bus prigradski	5	7,2
Mini-bus gradski	4	5
UKUPNO	155	12,13

Izvor: Promet d.o.o., 2020.

3.3.8. Intermodalna infrastruktura u urbanom području

Intermodalna infrastruktura omogućava integrirani prijevoz koji dobiva na sve većem značaju u prometnim sustavima Svijeta i Europe, s porastom broja takvih usluga kroz sve veći broj „Mobility as a Service“ (MaaS) usluga i aplikacija. Ovdje je naglasak stavljen na intermodalnu infrastrukturu putničkog prijevoza. Takva infrastruktura omogućava brze i jednostavne transfere između različitih oblika prijevoza putnika, odnosno integrirane linije. Takvim linijama putniku je, bez prekida, omogućeno putovanje jedinstvenom kartom između različitih oblika prijevoza koji međusobno nisu kompatibilni po načinu, infrastrukturi kretanja, prometnoj organizaciji ili drugim svojstvima. Zbog toga je nužna koordinacija pojedinih podsustava koji tvore pojedinu liniju integriranog prijevoza kako bi prelazak iz jednog oblika prijevoza u drugi bio što brži i jednostavniji. Analizirana infrastrukturna opremljenost i prilagođenost takvim tehnološkim operacijama uvelike utječe na kvalitetu integriranog prijevoza (Grad Split, 2011).

3.3.8.1. Analiza intermodalnih terminala

Na području grada Splita i urbane aglomeracije postoje četiri lokacije koje se mogu promatrati kao intermodalni terminali:

Gradske luke Split

Zračna luka Split

Kaštel Stari – željeznička stanica

Kargo terminal – Sjeverna luka

3.3.8.1.1. Gradska luka Split

Gradska luka Split kao najznačajniji atraktor tog područja može se promatrati kao intermodalni terminal. Nalazi se na vrlo povoljnoj geoprometnoj lokaciji neposredno uz povijesno središte grada. Uz luku nalazi se Autobusni kolodvor Split, Željeznički kolodvor Split kao i stajalište gradskih i prigradskih linija javnog gradskog prijevoza pod nazivom Trajektna luka. Svi navedeni putnički terminali i stajališta funkcioniraju u uskoj korelaciji jedan s drugim. Intenzivni prometni tokovi putnika, vozila i prtljage odvijaju se između pojedinih terminala na vrlo malom prostoru zbog čega kompletno područje prometno-tehnološki gledano funkcionira kao jedinstveni intermodalni terminal. Pametni tokovi na pojedinim terminalima usko su vezani uz njihove pojedinačne uloge u prometnom sustavu, ali njihovo usmjerenje je u najvećem obimu orijentirano prema drugom modalitetu prijevoza pri čemu se učestalo koriste sve ponuđene kombinacije pojedinih modaliteta:

Željeznica (prijevoz putnika i prtljage u gradsko-prigradskom i međugradskom prometu)

Željeznica (prijevoz osobnih vozila u međugradskom prometu)

Pomorski promet (prijevoz putnika i vozila u međunarodnom i unutarnjem prometu, te prijevoz putnika u gradsko-prigradskom prometu)

Autobusni kolodvor (prijevoz putnika u međunarodnom, međuzupanijskom i županijskom prometu)

Stajalište javnog prijevoza (komunalni, županijski i međuzupanijski promet)

Nemotorizirani promet

Intermodalni terminal Gradske luke nedvojbeno generira i privlači veliku količinu prometa koja opterećuje prometni sustav, dodatno zbog svoje neposredne blizine središtu grada nalazi se u području velike nazivne prometne potražnje koja nije vezana uz namjenu terminala. Radi toga je pristup kao i odlazak sa terminala vrlo otežan određenim modalitetima prijevoza koji ovise o kapacitetu cestovne infrastrukture koja je vrlo opterećena.

Trenutačna prirodna pozicija svih terminala omogućuje suvremenu intermodalnu funkciju u koju mnogi gradovi ulažu velika sredstva kako bi infrastrukturno prilagodili pojedine terminale takvoj funkciji. Intermodalni terminal Gradske luke s prometnog aspekta nalazi se na vrlo povoljnoj poziciji u odnosu

na središte grada kojemu gravitira glavna prometna potražnja cjelokupnog prometnog sustava grada i aglomeracije. Problematika prometne povezanosti i uklapanja terminala na prometnu mrežu grada vezana je uz ograničenja propusne moći prometnica u središtu grada koje vode prema i od terminala zbog čega se stvara glavna najvećih prometnih problema grada kojima do danas nije pronađeno adekvatno rješenje.

Usprkos intermodalnoj funkciji još nisu uspostavljene integrirane linije u punom smislu kojeg odražava taj pojam, niti je službeno područje svih terminala Gradske luke definirano kao jedinstveni intermodalni terminal iako već godinama u tehnološkom smislu tako funkcionira.

3.3.8.1.2. Zračna luka Split

Povezanost Zračne luke Split s drugim oblicima prijevoza opisana je u poglavlju 4. Iako se funkcionalno ne radi o intermodalnom terminalu postoji izraženi potencijal infrastrukturnog razvoja kojim bi se takva funkcija mogla realizirati. Uz linije javnog gradskog prijevoza te novo uređena parkirališta međugradskih autobusa u blizini zračne luke nalazi se i putnička luka u okviru luke Split (Kaštelanski bazen D) s funkcijom pomorskog prijevoza prema gradu Splitu. Također u razvojnim dokumentima poput Prostorno-prometne Studije šireg područja grada Splita iz 2011. godine postoji niz idejnih rješenja izgradnje prigradske željeznice kroz Kaštela čime bi se zračna luka povezala s gradom Splitom. Događnjom postojeće i izgradnjom nove prometne infrastrukture realizirao bi se intermodalni terminal na području Zračne luke Split (Grad Split, 2011).

3.3.8.1.3. Kaštel Stari – Željeznički kolodvor

Jedina integrirana linija javnog gradskog prijevoza realizirana spojem autobusne linije iz Trogira do željezničkog kolodvora u Kaštel Starom, teprigradskim vlakom prema Splitu. Takva usluga uspostavljena je ugovorom između HŽ Putničkog prijevoza i trgovačkog društva Promet d.o.o., te se naplaćuje jedinstvenom integriranom tarifom (HŽ Putnički, 2019).

3.3.8.1.4. Kargo terminal – Sjeverna luka

U poglavljima 3 i 5 opisana je funkcija intermodalnog teretnog terminala Sjeverne luke koji omogućuje pretovar tereta s brodova na željeznicu i cestovne oblike prijevoza (tegljači i cisterne). Uz terminale za razne vrste tereta, prekrcajnu mehanizaciju luka je opremljena i skladištima te logističkom potporom nužnom za intermodalnu funkciju terminala. (Grad Split, 2017)

3.3.9. DOSTUPNOST PROMETNOG SUSTAVA ZA OSOBE S INVALIDITETOM

Prilagođenost prometnog sustava za osobe s invaliditetom omogućuje ravnopravnu pristupačnost te osigurava kretanje prometnom infrastrukturom te pristup i korištenje prometnih sredstava.

Ova analiza obuhvaća dva aspekta dostupnosti prometnog sustava za osobe s invaliditetom:

Prilagođenost infrastrukture

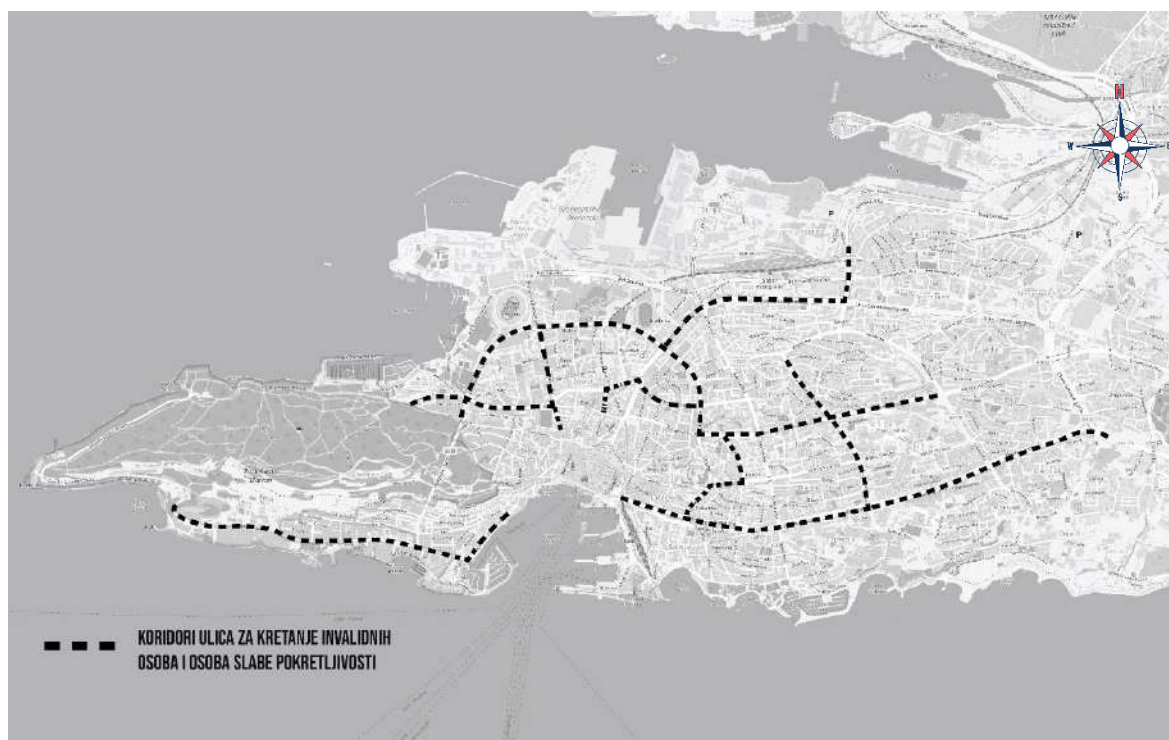
Prilagođenost vozila

3.3.9.1. Prilagođenost infrastukture

Prilagođenost infrastrukture odnosi se na tehnička rješenja koja omogućuju olakšan i siguran pristup prijevozu ili korištenju infrastrukture. Ona mogu činiti dio konstrukcije pojedinog objekta ili opreme poput rampa za invalidska kolica u zgradama terminala, liftove takve namjene, opremu koja olakšava i omogućuje sigurno kretanje i sl.

U kontekstu korištenja infrastrukture pješaćenjem, definirani su koridori prilagođeni kretanju osobama s teškoćama u kretanju i invaliditetom (Grafički prikaz 225).

Grafički prikaz 225. Koridori za kretanje osoba s teškoćama u kretanju i invaliditetom

Izvor: GIS Split, 2020.

Navedeni koridori obuhvaćaju stepeništa i prolaze kroz zgrade u užem središtu grada koji prije nisu bili lako dostupni.

U središnjem dijelu grada izveden je niz zahvata s ciljem poboljšanja pristupa glavnim turističkim sadržajima te ostalim prometnim atraktorima. Na području grada Splita implementirano je ukupno sa 31.12.2019. godine 119 senzora na mjesta za OSI kojima upravlja Društvo Split parking d.o.o. plus 17 senzora na mjesta za OSI kojima ne upravlja Društvo Split parking d.o.o. Ukupno 136 senzora, a kroz 2020. godinu još dodatnih 9 senzora na mjesta za OSI kojima ne upravlja Društvo Split parking d.o.o. Ovi senzori prate zauzetost parkirališnih mjesta u realnom vremenu što omogućava nadzor nad sustavom parkiranja te obavještavanje o dostupnosti parkirališnih mjesta. Navedeni zahvati napravljeni

su u sklopu implementacije usluge Smart Splitparking³⁸⁵. Sva semaforizirana raskrižja imaju izvedene rampe za osobe s invaliditetom u ukupnoj količini od 504 rampe i 96 ostalih rampi u središtu grada.

Također su implementirani tasteri za slijepu i slabovidne osobe na sljedećim raskrižjima:

Mažuranićevo šetalište – Ulica Domovinskog rata

Poljička cesta – Dubrovačka ulica

Dubrovačka ulica – Vukovarska ulica

Vukovarska ulica – Ulica Domovinskog rata

Ulica Domovinskog rata – Slobode ulica

3.3.9.2. *Prilagođenost vozila*

Na novouvedenoj sezonskoj gradskoj željezničkoj liniji Split – Split Podgrađe prometuje niskopodni vlak serije 7023 sa prilagođenim ulazima te rezerviranim pozicijama za smještaj invalidskih kolica unutar vozila. Također, vlak je opremljen zvučnom i tekstualnom najavom stajališta. Na prigradskim vlakovima prometuju klasične kompozicije ili dizel-motorni vlakovi koji nisu posebno prilagođeni osobama s teškoćama u kretanju i invalidima.

U pomorskom prometu trajekti su opremljeni pokretnim stepenicama i rampama koje omogućuju olakšan pristup invalidskim kolicima palubama broda.

U javnom cestovnom prijevozu putnika, prijevoznik Promet Split d.o.o. od ukupno 155 autobusa od kojih je 89 niskopodnih tj. poluniskopodnih prilagođenih prijevozu osoba s teškoćama u kretanju i invalidima. Nužno je napomenuti da autobusi nisu opremljeni zvučnom najavom stajališta zbog čega je slijepim i slabovidnim osobama znatno otežano korištenje usluge prijevoza.

³⁸⁵ Više o aplikaciji: <https://www.splitparking.hr/smart-splitparking> (pristupljeno 15. ožujka 2020.).

3.4. Popis tablica

- Tablica 1. Količine ispuštanja onečišćujućih tvari u zrak u Splitsko-dalmatinskoj županiji 718
- Tablica 2. Zastupljenost ispuštanja onečišćujućih tvari u zrak u Splitsko-dalmatinskoj županiji 720
- Tablica 3. Usporedba količine ispuštanja ugljikovog dioksida u zrak u Splitsko-dalmatinskoj županiji u odnosu na Grad Zagreb, Zagrebačku, Zadarsku, Primorsko-goransku i Dubrovačko-neretvansku županiju 720
- Tablica 4. Usporedba zastupljenosti ispuštanja ugljikovog dioksida u zrak u Splitsko-dalmatinskoj županiji u odnosu na Grad Zagreb, Zagrebačku, Zadarsku, Primorsko-goransku i Dubrovačko-neretvansku županiju 720
- Tablica 5. Ispuštene ukupne količine CO₂ u zrak s obzirom na djelatnost u SDŽ, u razdoblju 2013.-2016. 721
- Tablica 6. Ispuštene ukupne količine CO₂ u zrak s obzirom na NKD u 2017. u SDŽ 722
- Tablica 7. Ukupne količine oborina, srednje godišnje temperature te godišnje taloženje pojedinih iona s glavne meteorološke postaje Split-Marjan 723
- Tablica 8. Godišnje količine oborina za razdoblje 2013.-2017. za gradove Split, Zadar, Dubrovnik, Rijeku i Zagreb 724
- Tablica 9. Usporedba srednjih godišnjih temperatura za razdoblje 2013.-2017. za gradove Split, Zadar, Dubrovnik, Rijeku i Zagreb 724
- Tablica 10. Usporedba kategorizacije kakvoće zraka na području grada Splita, Zagreba, Rijeke, Zadarske i Dubrovačko-neretvanske županije 725
- Tablica 11. Usporedba kategorija kakvoća zraka i rezultata procjenjivanja koncentracija onečišćujućih tvari uzimajući u obzir gornje i donje granice procjenjivanja, na postajama u vlasništvu Cemex Hrvatska d.d. u razdoblju 2013.-2017. 730
- Tablica 12. Analiza izloženosti objekata osjetljive namjene Grada Splita razinama buke cestovnog prometa, indikator buke Lden i indikator buke Lnight 737
- Tablica 13. Izloženost buci prema broju stanovnika po dobnim skupinama za gradove Split, Rijeka i Zagreb (MZOE, HAOP, Strateške karte buke, veljača 2020) – indikator Lnight (dB) 739
- Tablica 14. Izloženost buci prema broju stanovnika po dobnim skupinama za gradove Split, Rijeka i Zagreb (MZOE, HAOP, Strateške karte buke, veljača 2020) – indikator Lden (dB) 741
- Tablica 15. Klasifikacija neba u ovisnosti o svjetlosnom zagađenju 745
- Tablica 16. Postignuti rezultati projekta CitiEnGov (2016.–19.) 747
- Tablica 17. Količine prijavljenog proizvodnog otpada po grupama otpada u Splitsko-dalmatinskoj županiji za razdoblje 2013.-2017. 759
- Tablica 18. Popis djelatnosti koje generiraju otpad prema Uredbi o kategorijama, vrstama i klasifikaciji otpada s katalogom otpada i listom opasnog otpada (NN 50/05, 39/09) 759
- Tablica 19. Perivoji i vrtovi - parkovna arhitektura zaštićena prema ICOMOS - IFLA povelji 773
- Tablica 20. Zaštićeni pojedini drvoredi i stablašice (Kosim slovima su naznačeni drvoredi i stabla kao prijedlog za izmjene GUP-a 2016. godine, podebljano su zabilježena zaštićena stabla) 774
- Tablica 21. Podaci o zelenim površinama 780
- Tablica 22. Popis zakonom zaštićenih biljnih svojti 789

Tablica 23. Prikupljene količine ukupnog neopasnog otpada na odlagalištu Karepovac za razdoblje od 2014.-18. godine (u tonama)	798
Tablica 24. Prikupljene količine odvojenog otpada za razdoblje od 2014.-18. godine	798
Tablica 25. Najčešći mini deponiji ilegalno odbačenog otpada prema Izvješću Čistoće d.o.o. za 2018. godinu	801
Tablica 26. Zabilježeni potresi u Splitsko-dalmatinskoj županiji s magnitudom većom od 4 (prema Richteru)	805
Tablica 27. Iznos horizontalnih vršnih ubrzanja tla za povratna razdoblja 95 i 475 g na području grada Splita	807
Tablica 28. Procjena broja ranjenih i poginulih osoba pri intenzitetu potresa VIII ^o MSK ljestvice na području grada Splita	809
Tablica 29. Ekstremne vrijednosti godišnje potrošnje vode po stanovniku u razdoblju od 2013.-18. godine	855
Tablica 30. Ekstremne vrijednosti dnevne potrošnje vode u razdoblju od 2013.-18. godine	856
Tablica 31. Ekstremne vrijednosti satne potrošnje vode u razdoblju od 2013.-18. godine	857
Tablica 32. Prikaz zahvaćenih količina, fakturirane količine i gubitaka vode	859
Tablica 33. Godišnje vrijednosti osnovnih fizikalno-kemijskih i parametara vode za piće na izvoru Jadro u razdoblju od 2013.-18. godine	861
Tablica 34. Potrošnja goriva od 2004. do 2012. godine (izvor: Studija opravdanosti davanja koncesije za centralni toplinski sustav Blatine)	865
Tablica 35. Očekivana potrošnja prirodnog plina do 2028. god. (izvor: EVN Plin Croatia d.o.o.)	868
Tablica 36. Referentna potrošnja energenata po kategorijama objekata (izvor: Godišnji plan energetske učinkovitosti grada Splita za 2018. god., Roterm d.o.o.)	877
Tablica 37. Energetski, ekološki i financijski efekti rekonstrukcije javne rasvjete (izvor: Glavni projekt modernizacije javne rasvjete grada Splita primjenom mjera energetske učinkovitosti i zaštite od svjetlosnog onečišćenja, VOLT-ING d.o.o.)	880
Tablica 38. Popunjenost parkirališta prema mjesecima u 2019. godini	897
Tablica 39. Prosječna popunjenost javnih garaža na bazi godine	900
Tablica 40. Teretni promet na dionici Split Pregrađe - Solin u razdoblju 2014.-18.	918
Tablica 41. Prosječne vremenske udaljenosti od centra Splita do najbližih naselja i gradova	919
Tablica 42. Prosječne vremenske udaljenosti željeznicom Splita do najbližih gradova	920
Tablica 43. Prosječne zračne vremenske udaljenosti Splita do najbližih gradova	920
Tablica 44. Prosječne vremenske udaljenosti morem od Splita do najbližih naselja i gradova	921
Tablica 45. Prometno-tehnološke karakteristike Zračne luke Split	923
Tablica 46. Broj uplova Gradske luke Split prema tipu plovila u razdoblju 2013.-17.	931
Tablica 47. Prijevoz vozila u 2017. godini trajektnim linijama	932
Tablica 48. Lokalni promet putnika u razdoblju 2013.-17.	935
Tablica 49. Lokalne linije Gradske luke Split	936
Tablica 50. Promet putnika u međunarodnom prometu u razdoblju 2013.-17.	937

Tablica 51. Broj uplova na liniji Split – Ancona u 2018. godini	938
Tablica 52. Analiza teretnog prometa iskazanog u TEU jedinicama u razdoblju 2013.-17.	942
Tablica 53. Procjena dostupnosti širokopojasnog interneta (% površine obuhvata grada)	945
Tablica 54. Širokopojasni pristup internetu putem nepokretne mreže (cijela RH)	946
Tablica 55. Gustoća širokopojasnih priključaka po županijama RH (i grad Zagreb) – nepokretna komunikacijska mreža (prosinac 2018.)	946
Tablica 56. Gustoća korisnika širokopojasnog pristupa internetu putem pokretne mreže za cijelu RH	947
Tablica 57. Broj priključaka na razini RH i raspodjela istih prema kategorijama brzina	948
Tablica 58 Udjeli korištenja brzina nepokretnog širokopojasnog pristupa (kućanstva) – 10.-2019.	948
Tablica 59. Udio korištenja brzina nepokretnog širokopojasnog pristupa (kućanstva) za grad Split 2015.-19.	949
Tablica 60. Korištenje interneta u RH za odabrane gradove (2017.)	950
Tablica 61. Količina podatkovnog prometa u pokretnoj mreži (ukupno) na razini RH	952
Tablica 62. Ukupna ulaganja operatora elektroničkih komunikacija u RH (u milijunima kuna)	952
Tablica 63. Prometno-tehnički podaci javnog autobusnog prijevoznika Promet d.o.o.	954
Tablica 64. Prometno-tehnološki parametri gradskih linija	967
Tablica 65. Karakteristike gradskih autobusnih linija	969
Tablica 66. Prometno-tehnološki parametri županijskih linija	972
Tablica 67. Karakteristike županijskih autobusnih linija	975
Tablica 68. Prometno-tehnološki parametri međuzupanijskih linija u nadležnosti tvrtke Promet d.o.o.	979
Tablica 69. Karakteristike međuzupanijskih autobusnih linija u nadležnosti Grada Splita	979
Tablica 70. Broj autobusa po tipovima u vlasništvu tvrtke Promet d.o.o	980

3.5. Popis grafičkih prikaza

Grafički prikaz 1. Grafičko predstavljanje pojasa buke širine 5 dB. Izvor: HAOP 2016.	735
Grafički prikaz 2. Strateška karta buke Grada Splita, onečišćenja bukom od cestovnog prometa: razred indikatora buke Lden. Izvor: HAOP 2016.	735
Grafički prikaz 3. Strateška karta buke Grada Splita, onečišćenja bukom od cestovnog prometa: razred indikatora buke Lnight. Izvor: HAOP 2016.	735
Grafički prikaz 4. Strateška karta buke Grada Splita, onečišćenja bukom od željezničkog prometa: razred indikatora buke Lden. Izvor: HAOP 2016.	736
Grafički prikaz 5. Strateška karta buke Grada Splita, onečišćenja bukom od željezničkog prometa: razred indikatora buke Lnight. Izvor: HAOP 2016.	736
Grafički prikaz 6. Strateška karta buke Grada Splita, onečišćenja bukom od industrijskih pogona i postrojenja: razred indikatora buke Lden . Izvor: HAOP 2016.	736
Grafički prikaz 7. Strateška karta buke Grada Splita, onečišćenja bukom od industrijskih pogona i postrojenja: razred indikatora buke Lnight . Izvor: HAOP 2016.	737

- Grafički prikaz 8. Prikaz svjetlosnog onečišćenja za grad Split uz odgovarajuću legendu. Izvor: <https://www.lightpollutionmap.info/> (pristupljeno 25. veljače 2020.). 744
- Grafički prikaz 9. Usporedba godišnje ocjene kakvoće mora za kupanje po županijama, u razdoblju 2013.-2017. godine. 752
- Grafički prikaz 10. Godišnja ocjena kakvoća mora po mjernim lokacijama na području grada Splita, u razdoblju 2013.-17. 754
- Grafički prikaz 11. a) Lokacije na kojima je provedeno terensko i laboratorijsko istraživanje stanja tla kroz projekt "Promjena zaliha ugljika u tlu i izračun trendova ukupnog dušika i organskog ugljika u tlu te odnosa C:N"; b) Korištenje zemljišta, promjene u korištenju zemljišta i šumarstvo (LULUCF) na području Splitsko-dalmatinske županije preuzeti s ENVI portala 756
- Grafički prikaz 12. Lokacija eksploatacijskih i istražnih polja mineralnih sirovina preuzeti iz Atlasa okoliša, baze ENVI. 756
- Grafički prikaz 13. Lokacije evidentiranih crnih točaka preuzeti iz Atlasa okoliša, baze ENVI, na području Republike Hrvatske. 757
- Grafički prikaz 14. Lokacije evidentiranih crnih točaka preuzeti iz Atlasa okoliša, baze ENVI, na području grada Splita. 758
- Grafički prikaz 15. a) Područja u Republici Hrvatskoj označena kao ranjiva na nitrate; b) Prikaz županija po udjelu u ukupnoj potrošnji pesticida. 761
- Grafički prikaz 16. Pregled zastupljenosti grmašica 768
- Grafički prikaz 17. Pregled zastupljenosti stabala 769
- Grafički prikaz 18. Grafički prikaz zaštićenog područja park šume Marjan 785
- Grafički prikaz 19. Primjer „zelenog“ ili eko-otoka s odvojenim spremnicima za plastičnu ambalažu, papir, tetrapak i staklenu ambalažu, te uobičajeni spremnik za komunalni otpad 800
- Grafički prikaz 20. Primjer mobilnog reciklažnog dvorišta 801
- Grafički prikaz 21. Seizmološka karta Hrvatske (Izvor: Prof.dr.sc. D., Morić, Potresno inženjerstvo, Katedra za betonske konstrukcije, Zavod za materijale i konstrukcije, Građevinski fakultet – Osijek, 2009.) 805
- Grafički prikaz 22. Karta potresnih područja Republike Hrvatske za povratni period potresa od 95 godina (lijevo), i za povratni period potresa od 475 godina (desno) 806
- Grafički prikaz 23. Raspodjela rizika od potresa za zgrade u Hrvatskoj (Izvor: Kalman Šipoš i Hadzima-Nyarko, 2018). 807
- Grafički prikaz 24. Karta rizika – potres (Procjena rizika od velikih nesreća za područje grada Splita, 2018). 810
- Grafički prikaz 25. Topografska karta područja grada Splita (DEM, Google Earth) 811
- Grafički prikaz 26. Geološke podloge područja grada Splita 812
- Grafički prikaz 27. Kategorije terena za područje grada Splita (Corine Land Cover Preglednik, AZVO, 2012.) 812
- Grafički prikaz 28. Klizište uz obalu mora na prirodnom klifu u flišnoj naslazi (Split, Duilovo) 813
- Grafički prikaz 29. Morfološke karakteristike klifova: nakupine erodiranog materijala (A), curenje podzemne vode i pripadajuća erozija (B), brazde uzrokovane površinskim otjecanjem (C) (preuzeto iz Pikelj i dr. 2018) 814
- Grafički prikaz 30. Požar u Žrnovnici 17.07.2017 815

- Grafički prikaz 31. Prostorna analiza srednjih sezonskih žestina (SSR) posljednja za period od 1981.-2010. 816
- Grafički prikaz 32. Prognoza opasnosti od požara na geoportalu EFFIS 817
- Grafički prikaz 33. Karta rizika – požar 819
- Grafički prikaz 34. Zahvaćeno opožareno područje, veliki požar, srpanj 2017 819
- Grafički prikaz 35. Batimetrija šireg područja obale i lokalno oko Splita (gornji desni ugao) 821
- Grafički prikaz 36. Primjer povijesne obalne poplave u Gradu Splitu (fotografija: Zvonimir Barišin 1999.) 821
- Grafički prikaz 37. Primjer djelovanja meteotsunamija 1978. u Veloj Luci; faza povlačenja vala (lijevo), faza plavljenja (desno). Izvor: Vučetić i suradnici 2009.. 822
- Grafički prikaz 38. Srednje mjesečne razine mora s izraženim trendovima za period od 1960.-2018. (preuzeto s EMODnet Physics) 823
- Grafički prikaz 39. Karta rizika od poplave (Hrvatske vode geoportal) 824
- Grafički prikaz 40. Klimatske normale temperature za Split po mjesecima za tridesetogodišnji period 1971.-2000. (Klimatski atlas Hrvatske) 825
- Grafički prikaz 41. Usporedba trendova temperature za dostavljeno razdoblje od 2009.-18. s klimatskim prosječnim vrijednostima temperature definiranim Klimatskim atlasom za period 1971.-2000. 826
- Grafički prikaz 42. Usporedba srednje dnevne vrijednosti temperature zraka za 2018. godinu sa statističkim parametrima srednje dnevne temperature zraka za razdoblje 1948.-2017. 826
- Grafički prikaz 43. Karte minimalnih (lijevo) i maksimalnih (desno) temperatura prema Eurokodu 827
- Grafički prikaz 44 Procjena povećanja temperature u Hrvatskoj za razdoblje 2011-2040 za ljeto i zimu 828
- Grafički prikaz 45. Procjena povećanja temperature u Hrvatskoj za razdoblje 2041-2070. za ljeto i zimu 828
- Grafički prikaz 46. Godišnja ruža vjetrova za cjelokupni period dostavljenih podataka s glavne meteorološke postaje Marjan (2009.-18.) 829
- Grafički prikaz 47. Mjesečne ruže vjetrova za cjelokupni period dostavljenih podataka s glavne meteorološke postaje Marjan (2009-2018.) 830
- Grafički prikaz 48. Usporedba ekstremnih satnih i desetminutnih brzina vjetra za buru (plavo) i jugo (crveno) 831
- Grafički prikaz 49. Karta osnovne brzine vjetra prema Eurokodu 831
- Grafički prikaz 50. Trend porasta maksimalnih desetominutnih brzina vjetra za razmatrano razdoblje (2009.-18.) 832
- Grafički prikaz 51. Primjer štete uslijed djelovanja ekstremne bure (veljača 2019.) 833
- Grafički prikaz 52. Klimatske normale oborina za Split po mjesecima za tridesetogodišnji period 1971. - 2000. (Klimatski atlas Hrvatske) 833
- Grafički prikaz 53. Usporedba trendova oborina za dostavljeno razdoblje od 2009.-18. s klimatskim normalama temperature definiranim Klimatskim atlasom 834
- Grafički prikaz 54. Procjena promjena oborina u Hrvatskoj (u mm/dan) za razdoblje 2011-2040 za jesen 834

- Grafički prikaz 55. Procjena promjena oborina u Hrvatskoj (u mm/dan) za razdoblje 2041-2070 za zima-ljeto 835
- Grafički prikaz 56. Ekstremna oborina – snijeg u Splitu 2012. 836
- Grafički prikaz 57. Prikaz lokacije i katastarskih čestica u obuhvatu Trgovačko transportni terminal Split, Izvor: GIS portal Grada Splita 837
- Grafički prikaz 58. Prikaz lokacije i katastarskih čestica u obuhvatu Klif Orišac, Izvor: GIS portal Grada Splita 838
- Grafički prikaz 59. Prikaz lokacije i katastarskih čestica u obuhvatu Kamenolom Perun, Izvor: GIS portal Grada Splita 839
- Grafički prikaz 60. Prikaz lokacije i katastarskih čestica u obuhvatu Sjeverna Luke, Izvor: GIS portal Grada Splita 841
- Grafički prikaz 61. Prikaz lokacije i katastarskih čestica u obuhvatu Kopilica, Izvor: GIS portal Grada Splita 843
- Grafički prikaz 62. Prikaz lokacije i katastarskih čestica u obuhvatu „Adriacolor“ Kopilica, Izvor: GIS portal Grada Splita 843
- Grafički prikaz 63. Prikaz lokacije i katastarskih čestica u obuhvatu Zgrada Dalmacijavino, Izvor: GIS portal Grada Splita 844
- Grafički prikaz 64. Prikaz lokacije i katastarskih čestica u obuhvatu Hotel Zagreb, Izvor: GIS portal Grada Splita 846
- Grafički prikaz 65. Prikaz lokacije i katastarskih čestica u obuhvatu Vojno područje Dračevac, Izvor: GIS portal Grada Splita 848
- Grafički prikaz 66. Prikaz lokacije i katastarskih čestica u obuhvatu Dom mladih, Izvor: GIS portal Grada Splita 850
- Grafički prikaz 67. Prikaz lokacije i katastarskih čestica u obuhvatu Stari „Hajdukov plac“ (Plinara), Izvor: GIS portal Grada Splita 851
- Grafički prikaz 68. Prikaz lokacije i katastarskih čestica u obuhvatu Karepovac, Izvor: GIS portal Grada Splita 853
- Grafički prikaz 69. Toplinski sustavi na području grada Splita (izvor: Službeni glasnik Grada Splita, broj 5, 2019., Godišnji plan energetske učinkovitosti grada Splita za 2018. god., obrada FESB) 864
- Grafički prikaz 70. Izgrađena distribucijska plinska mreža i 3-godišnji plan izgradnje (izvor: EVN Plin Croatia d.o.o.) 867
- Grafički prikaz 71. Prijenosna mreža u široj okolici grada Splita - Prp Split (izvor: HOPS d.o.o.) 869
- Grafički prikaz 72. Prijenosna mreža 110 kV na području grada Splita (izvor: HOPS d.o.o.) 869
- Grafički prikaz 73. Mreža 110 kV i 35 kV grada Splita (izvor: HOPS d.o.o., HEP ODS d.o.o., obrada FESB) 871
- Grafički prikaz 74. Godišnja potrošnja električne energije i maksimalna opterećenja u razdoblju 2008.-2019. god., grad Split (izvor: HOPS d.o.o., HEP ODS d.o.o., obrada FESB) 873
- Grafički prikaz 75. Mapa punionica Hrvatskog telekoma i HEP-a za električna vozila na širem području grada Splita (izvor: <http://puni.hr>) 879
- Grafički prikaz 76. Mapa Tesla punionica za električna vozila na širem području grada Splita (izvor: <https://www.tesla.com>) 879
- Grafički prikaz 77. Kategorizacija cestovne prometne mreže Grada Splita 883

Grafički prikaz 78. Duljina cestovne mreže prema naseljima Grada Splita	885
Grafički prikaz 79. Mreža pješačkog prometa u gradu Splitu	887
Grafički prikaz 80. Biciklistička staza u gradu Splitu	889
Grafički prikaz 81. Prostorna gustoća cestovne mreže u naseljima Grada Splita	891
Grafički prikaz 82. Demografska gustoća cestovne mreže u naseljima Grada Splita	891
Grafički prikaz 83. Opća gustoća cestovne mreže u naseljima grada Splita	892
Grafički prikaz 84. Lokacije parkirališta na području grada Splita. Ulična i izvan-ulična parkirališta (gore), a lokacije javnih garaža (dolje).	893
Grafički prikaz 85. Odnos broja parkirališnih mjesta prema tipu parkiranja	894
Grafički prikaz 86. Broj parkirališnih mjesta ovisno o zonama naplate	894
Grafički prikaz 87. Odnos broja PM-a ovisno o zoni i tipu parkirališta	895
Grafički prikaz 88. Kretanje parkirališne potražnje kroz 2019. godinu.	899
Grafički prikaz 89. Prosječan broj parkiranih vozila po satu u 2019. godini.	901
Grafički prikaz 90. Broj prometnih nesreća na području Grada Splita u razdoblju 2010.-18.	904
Grafički prikaz 91. Broj prometnih nesreća na području Grada Splita s obzirom na posljedice u razdoblju 2010.-18.	905
Grafički prikaz 92. Prometne nesreće po posljedicama na području Grada Splita u razdoblju 2010.-18.	906
Grafički prikaz 93. Raspodjela prometnih nesreća sa smrtno stradalim i teško ozlijeđenim osobama na području Grada Splita u razdoblju 2010.-2018.	907
Grafički prikaz 94. Udio naleta na pješake i bicikliste u odnosu na ostale vrste prometnih nesreća na području Grada Splita u razdoblju 2010.-2018.	908
Grafički prikaz 95. Udio naleta na pješake i bicikliste u odnosu na ostale vrste prometnih nesreća s poginulim i teže ozlijeđenim osobama na području Grada Splita u razdoblju 2010.-18.	909
Grafički prikaz 96. Položaj kolodvora na administrativnom području Grada Splita	911
Grafički prikaz 97 Položaj kolodvora i stajališta na području aglomeracije u funkciji prigradskog prometa	912
Grafički prikaz 98. Željeznička infrastruktura	914
Grafički prikaz 99. Broj prevezenih putnika na području Grada Splita u razdoblju 2013.-18.	916
Grafički prikaz 100. Promet robe na kolodvoru Split Predgrađe u razdoblju 2011-18.	917
Grafički prikaz 101. Geografski položaj zračne luke Split u odnosu na urbano područje grada	922
Grafički prikaz 102. Ukupni broj prevezenih putnika u Zračnoj luci Split i drugim zračnim lukama u Republici Hrvatskoj u razdoblju 2013.-18.	926
Grafički prikaz 103. Broj prevezenih putnika po mjesecima za 2018. godinu	927
Grafički prikaz 104. Geografski smještaj i pregled lokacija luke Split	928
Grafički prikaz 105. Ukupni promet brodova Luke Split	930
Grafički prikaz 106. Prijevoz osobnih vozila Gradske luke u razdoblju 2013.-17.	932
Grafički prikaz 107. Lokalni i međunarodni promet osobnih vozila u 2017. godini	932

Grafički prikaz 108. Trend rasta putničkog prometa Gradske luke Split u lokalnom i međunarodnom prometu razdoblju 1990.-2017.	934
Grafički prikaz 109. Ukupni linijski putnički prijevoz u razdoblju 2013-14.	934
Grafički prikaz 110. Broj prevezenih putnika po najznačajnijim putničkim pomorskim lukama u Republici Hrvatskoj	935
Grafički prikaz 111. Teretni promet luke Split u razdoblju 1991.–2017.	938
Grafički prikaz 112. Teretni promet luke Split po grupama tereta u razdoblju 2013.–17.	939
Grafički prikaz 113. Količina prevezenog tereta prema pomorskim lukama (u tonama).	939
Grafički prikaz 114. Teretni promet po mjesecima u 2017. godini	940
Grafički prikaz 115. Promet kontejnera na mjesečnoj razini u 2017. godini izražen u tonama	941
Grafički prikaz 116. Karta rasprostranjenosti optičke infrastrukture za Grad Split i ViK	945
Grafički prikaz 117. Korištenje brzina nepokretnog širokopojasnog pristupa	948
Grafički prikaz 118. Korištenje interneta u RH (2017.)	950
Grafički prikaz 119. Udio izdanih licencija za autotaksi prijevoz u Gradu Splitu u odnosu na Splitsko-dalmatinsku županiju	955
Grafički prikaz 120. Autotaksi prijevoznici na području Grada Splita	955
Grafički prikaz 121. Taksi stajališta na području Splita	956
Grafički prikaz 122. Lokacije prijema i otpreme javnih gradskih bicikala u Splitu	958
Grafički prikaz 123. Podaci o broju najмова javnih bicikala na području Grada Splita	959
Grafički prikaz 124. Broj prevezenih putnika na brodskoj liniji Split – Trogir u razdoblju 2015-18	960
Grafički prikaz 125. Promjene u radnim navikama građana	961
Grafički prikaz 126. Promjene oblika svakodnevnog prijevoznog sredstva	961
Grafički prikaz 127. Promjene u percepciji građana o gubitku vremena na prometna zagušenja	961
Grafički prikaz 128. Mreža autobusnih linija urbanog područja u gradu Splitu	966
Grafički prikaz 129. Intervali profila za javni gradski autobusni prijevoz	970
Grafički prikaz 130. Koridori za kretanje osoba s teškoćama u kretanju i invaliditetom	983

3.6. LITERATURA

1. KVALITETA URBANOG OKOLIŠA, IZLOŽENOST EKOLOŠKIM RIZICIMA I KLIMATSKIM OPASNOSTIMA

1.1 ONEČIŠĆENJE ZRAKA

Agencija za zaštitu okoliša, AZO (2013.). Izvješće o podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2013. godinu, Zagreb, prosinac 2014. (online), dostupno na: <http://www.haop.hr/hr/godisnja-izvjesca-o-pracenju-kvalitete-zraka-na-podrucju-republike-hrvatske/godisnja-izvjesca-o> (pristupljeno: 25.07.2019.).

Agencija za zaštitu okoliša, AZO (2013.a). Godišnje izvješće o praćenju kvalitete zraka na području Republike Hrvatske za 2013. godinu, Zagreb, prosinac 2014., (online), dostupno na: http://haop.dev.perpetuum.hr/sites/default/files/uploads/dokumenti/011_zrak/Izvjesca/Izvjesce%20kvaliteta%20zraka%202013.pdf (pristupljeno: 25.07.2019.).

Centre for Research on Energy and Clean Air, CREA (2020), Myllyvirta L.; Thieriot H. (eds.), "11,000 air pollution-related deaths avoided in Europe as coal, oil consumption plummet" (online), dostupno na: <https://energyandcleanair.org/wp/wp-content/uploads/2020/04/CREA-Europe-COVID-impacts.pdf> (pristupljeno 17.11.2020).

Državni hidrometeorološki zavod (prema Zahtjevu za pristup informacijama od 21. veljače 2019.)

Fundul; M. (2020), Kako je pandemija Covid-19 utjecala na okoliš?, Institut za razvoj i međunarodne odnose, IRMO aktualno, 12, str. 1-7.

Grad Split (2018)., Program zaštite zraka, ozonskog sloja, ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe klimatskim promjenama za područje grada Splita za razdoblje 2018. – 2021. godine, dostupno na: https://www.split.hr/DesktopModules/Bring2mind/DMX/API/Entries/Download?language=hr-HR&Command=Core_Download&EntryId=5707&PortalId=0 (pristupljeno: 10.02.2020.).

Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, HAOP (2014.). Izvješće o podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2014. godinu, Zagreb, siječanj 2016., (online), dostupno na: http://www.haop.hr/sites/default/files/uploads/dokumenti/022_reg_oneciscivaca/Izvjesca/Izvjesce_ROO_2014.pdf (pristupljeno: 25.07.2019.).

Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, HAOP (2014.a). Godišnje izvješće o praćenju kvalitete zraka na području Republike Hrvatske za 2014. godinu, Zagreb, listopad 2015., (online), dostupno na: http://haop.dev.perpetuum.hr/sites/default/files/uploads/dokumenti/011_zrak/Izvjesca/Izvjesce%20kvaliteta%20zraka%202014.pdf (pristupljeno: 25.07.2019.).

Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, HAOP (2015.). Izvješće o podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2015. godinu, Zagreb, prosinac 2016., (online), dostupno na: http://www.haop.hr/sites/default/files/uploads/dokumenti/022_reg_oneciscivaca/Izvjesca/Izvjesce_ROO_2015.pdf (pristupljeno: 25.07.2019.).

Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, HAOP (2015.a). Godišnje izvješće o praćenju kvalitete zraka na području Republike Hrvatske za 2015. godinu, Zagreb, listopad 2016., (online), dostupno na: http://haop.dev.perpetuum.hr/sites/default/files/uploads/dokumenti/011_zrak/Izvjesca/Izvjesce_kvaliteta_zraka_2015.pdf (pristupljeno: 25.07.2019.).

Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, HAOP (2016.). Izvješće o podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2016. godinu, Zagreb, prosinac 2017., (online), dostupno na: http://www.haop.hr/sites/default/files/uploads/dokumenti/022_reg_oneciscivaca/Izvjesca/Izvjec%C5%A1%20C4%87e_ROO_2016.pdf (pristupljeno: 25.07.2019.).

Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, HAOP (2016.a). Godišnje izvješće o praćenju kvalitete zraka na području Republike Hrvatske za 2016. godinu, Zagreb, studeni 2017., (online), dostupno na: http://haop.dev.perpetuum.hr/sites/default/files/uploads/dokumenti/011_zrak/Izvjesca/Izvjescje_o_pra_cenju_kvalitete_zraka_na_podrucju_RH_za_2016.pdf (pristupljeno: 25.07.2019.).

Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, HAOP (2017.). Izvješće o podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2017. godinu, Zagreb, prosinac 2018., (online), dostupno na: http://www.haop.hr/sites/default/files/uploads/dokumenti/022_reg_oneciscivaca/Izvjesca/Izvjescje_RO_O_2017.pdf (pristupljeno: 25.07.2019.).

Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, HAOP (2017.a). Godišnje izvješće o praćenju kvalitete zraka na području Republike Hrvatske za 2017. godinu, Zagreb, studeni 2018., (online), dostupno na: http://www.haop.hr/sites/default/files/uploads/dokumenti/011_zrak/Izvjesca/Izvjescje%20C5%A1%C4%87e_KZ_2017_final_za%20web.pdf (pristupljeno: 25.07.2019.).

Jakovljević, I.; Sever Štrukil, Z.; Davila, R.; Pehnc, G. (2020), Influence of lockdown caused by the COVID-19 pandemic on air pollution and Z.carcinogenic content of particulate matter observed in Croatia, Air Quality, Atmosfere & Health, URL: <https://doi.org/10.1007/s11869-020-00950-3> (pristupljeno 17.11.2020).

Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije, NZJZ SDŽ (2013.). Godišnje izvješće o kvaliteti zraka s mjernih postaja u vlasništvu Cemex Hrvatska d.d. od 1. siječnja 2013. do 31. prosinca 2013. godine, Split, travanj 2014., (online), dostupno na: https://www.cemex.hr/documents/47380066/47381581/Izvjescje%20C5%A1%C4%87e+o+kakvo%20C4%87i+z_raka+za+2013.+godinu.pdf/cf3b1ac1-440a-6bf9-a538-458a08afe49e (pristupljeno: 25.07.2019.).

Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije, NZJZ SDŽ (2014.). Godišnje izvješće o kvaliteti zraka s mjernih postaja u vlasništvu Cemex Hrvatska d.d. od 1. siječnja 2014. do 31. prosinca 2014. godine, Split, veljača 2015., (online), dostupno na: <http://iszz.azo.hr/iskzl/datoteka?id=16018> (pristupljeno: 25.07.2019.).

Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije, NZJZ SDŽ (2015.). Godišnje izvješće o kvaliteti zraka s mjernih postaja u vlasništvu Cemex Hrvatska d.d. od 1. siječnja 2015. do 31. prosinca 2015. godine, Split, ožujak 2016., (online), dostupno na: <http://iszz.azo.hr/iskzl/datoteka?id=26023> (pristupljeno: 25.07.2019.).

Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije, NZJZ SDŽ (2016.). Godišnje izvješće o kvaliteti zraka s mjernih postaja u vlasništvu Cemex Hrvatska d.d. od 1. siječnja 2016. do 31. prosinca 2016. godine, Split, ožujak 2017., (online), dostupno na: <http://iszz.azo.hr/iskzl/datoteka?id=56003> (pristupljeno: 25.07.2019.).

Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije, NZJZ SDŽ (2017.). Godišnje izvješće o kvaliteti zraka s mjernih postaja u vlasništvu Cemex Hrvatska d.d. za 2017. godinu, Split, ožujak 2018., (online), dostupno na: <http://iszz.azo.hr/iskzl/datoteka?id=75551> (pristupljeno: 25.07.2019.).

Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije, NZJZ SDŽ (2017. a). Godišnje izvješće o ispitivanju kvalitete zraka na području mjerne postaje „Karepovac“, od 1. siječnja 2017. do 31. prosinca 2017. godine, Split, siječanj 2018., (online), dostupno na: <http://iszz.azo.hr/iskzl/godizvrpt.htm?pid=0&t=2> (pristupljeno: 25.07.2019.).

1.2 ONEČIŠĆENJE BUKOM

Informacijski sustav strateških karata buke i akcijskih planova, (online), dostupno na: <http://www.haop.hr/hr/baze-i-portali/informacijski-sustav-strateskih-karata-buke-i-akcijskih-planova> (pristupljeno: 14. veljače 2020.).

Izrada akcijskog plana upravljanja bukom na području Grada Splita. Potvrđivanje kandidata područja za upravljanje bukom i scenariji upravljanja bukom za drugi krug izvještavanja. Oznaka dokumenta: 2016-A-006/02, Ugovor za uslugu izrade konfliktne karte buke i akcijskog plana upravljanja bukom Grada Splita (s ocjenskom godinom 2011) (Klasa: 022-05/16- 03/217; URBROJ: 2181/01-01-16-1), studeni 2016., (online), dostupno na: <https://www.split.hr/gradska-uprava/upravna-tijela/upravni-odjel-za-prostorno-planiranje-i-uredenje-i-zastitu-okolisa> (pristupljeno: 17. veljače 2020.)

Izrada strateške karte buke Grada Splita s ocjenskom godinom 2016, Strateška karta buke Grada Splita za ocjensku godinu 2016. Oznaka dokumenta: 2017-SKB-072/01. Ugovor oznake: 2017-A-072/U (KLASA: 022-05/17-03/934; URBROJ: 2181/01-17/05-17-1), prosinac 2017., (online), dostupno na: <https://www.split.hr/gradska-uprava/upravna-tijela/upravni-odjel-za-prostorno-planiranje-i-uredenje-i-zastitu-okolisa> (pristupljeno: 17.02.2020.)

Ministarstvo zaštite okoliša i energetike. HAOP. Strateške karte buke, (online), dostupno na: <http://buka.haop.hr/> (pristupljeno: 13. veljače 2020.)

The NOISE Observation & Information Service for Europe, (online), dostupno na: <http://noise.eea.europa.eu/> (pristupljeno: 18. veljače 2020.)

1.3 SVJETLOSNO ONEČIŠĆENJE

Bortle Dark Sky Scale, (online), dostupno na: <https://www.handprint.com/ASTRO/bortle.html> (pristupljeno: 24. veljače 2020.)

Defense Meteorological Satellite Program (DMSP), (online), dostupno na: <https://directory.eoportal.org/web/eoportal/-/dmisp> (pristupljeno: 12. travnja 2020.)

Light Pollution - International Dark-Sky, (online), dostupno na: <https://www.darksky.org/light-pollution/> (pristupljeno: 25. veljače 2020.)

Light pollution map, (online), dostupno na: <https://www.lightpollutionmap.info/> (pristupljeno: 25. veljače 2020.)

Modernizacija javne rasvjete – ušteda, energetska učinkovitost, očuvanje okoliša, (online), dostupno na: <https://www.split.hr/clanak/modernizacija-javne-rasvjete-usteda-energetska-ucinkovitost-ocuvanje-okolisa> (pristupljeno: 25. veljače 2020.)

Visible Infrared Imaging Radiometer Suite (VIIRS), dostupno na: <https://ladsweb.modaps.eosdis.nasa.gov/missions-and-measurements/viirs/> (pristupljeno: 14. travnja 2020.)

Zakon o zaštiti od svjetlosnog zagađenja. NN 14/19, travanj 2019., (online), dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/496/Zakon-o-zaštiti-od-svjetlosnog-onečišćenja> (pristupljeno 19. veljače 2020.)

1.4 ONEČIŠĆENJE VODE

Agencija za zaštitu okoliša, AZO (2013.). Izvješće o podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2013. godinu, Zagreb, prosinac 2014. (online), dostupno na: <http://www.haop.hr/hr/godisnja-izvjesca-o-pracenju-kvalitete-zraka-na-podrucju-republike-hrvatske/godisnja-izvjesca-o> (pristupljeno: 25. srpnja 2019.).

Daughton; C.G. (2020), Wastewater surveillance for population-wide Covid-19: the present and future, Science of the Total Environment 736, 139631, URL: <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2020.139631>

European Commission Joint Research Centre, Project: Feasibility Assessment for an EU-wide wastewater monitoring system for SARS-COV-2 surveillance, URL: <https://ec.europa.eu/jrc/en/science-update/call>

notice-feasibility-assessment-eu-wide-wastewater-monitoring -system-sars-cov-2-surveillance (pristupljeno: 17. studenog 2020.).

Fadare O. O. and Okoffo E. D. (2020), Covid-19 face masks: A potential source of microplastic fibers in the environment, *Sci. Total. Environ* 737, 140279. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7297173/pdf/main.pdf> (pristupljeno: 18. siječnja 2021.)

Fundul; M. (2020), Kako je pandemija Covid-19 utjecala na okoliš?, Institut za razvoj i međunarodne odnose, IRMO aktualno, 12, str. 1-7.

Grad Split (2014). Ispitivanje zagađenja sa teškim metalima u sediment priobalnog pojasa grada Splita, Služba za prostorno planiranje grada Splita (izvršitelj: Ronilački klub Nautilus).

Hai Nguyen; T, Giang Truong, I.; Huan-Ping C. (2020), Sars-Cov-2 coronavirus in water and wastewater: A critical review about presence and concern, *Environ. Res.* 110265. (URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/pmc7528884/>)

Grad Split (2018). Analiza teških metala u sedimentu akvatorija pristaništa za kruzere luke Split, Služba za prostorno planiranje i zaštitu okoliša, Odsjek za pripremu prostorno planske dokumentacije i zaštitu okoliša (izvršitelj: Ronilački klub „Nautilus“).

Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, HAOP (2014.). Izvješće o podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2014. godinu, Zagreb, siječanj 2016., (online), dostupno na: http://www.haop.hr/sites/default/files/uploads/dokumenti/022_reg_oneciscivaca/Izvjesca/Izvjescje_RO_O_2014.pdf (pristupljeno: 25. srpnja 2019.).

Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, HAOP (2015.). Izvješće o podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2015. godinu, Zagreb, prosinac 2016., (online), dostupno na: http://www.haop.hr/sites/default/files/uploads/dokumenti/022_reg_oneciscivaca/Izvjesca/Izvjescje_RO_O_2015.pdf (pristupljeno: 25. srpnja 2019.).

Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, HAOP (2016.). Izvješće o podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2016. godinu, Zagreb, prosinac 2017., (online), dostupno na: http://www.haop.hr/sites/default/files/uploads/dokumenti/022_reg_oneciscivaca/Izvjesca/Izvjescje%2016.pdf (pristupljeno: 25. srpnja 2019.).

Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, HAOP (2017.). Izvješće o podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2017. godinu, Zagreb, prosinac 2018., (online), dostupno na: http://www.haop.hr/sites/default/files/uploads/dokumenti/022_reg_oneciscivaca/Izvjesca/Izvjescje_RO_O_2017.pdf (pristupljeno: 25. srpnja 2019.).

Hrvatske vode. Izvadak iz Registra vodnih tijela. (Prema Zahtjevu za pristup informacijama, Klasa: 008-02/19-02/0000186 Ur. broj: 383-19-1, od 04. ožujka 2019.).

Hrvatske vode (2014.). Utjecaj poljoprivrede na onečišćenje površinskih i podzemnih voda u Republici Hrvatskoj, Zagreb, 2014.

Hrvatski integrirani pomorski informacijski sustav (CIMIS), Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture (Prema Zahtjevu za pristup informacijama, Klasa: 008-02/19-03/30 Ur. broj: 530-11-19-2, od 05. lipnja 2019.).

Kakvoća mora u Republici Hrvatskoj. Ministarstvo zaštite okoliša i prirode. Baze podataka i pokazatelja stanja morskog okoliša, marikulture i ribarstva. Nadzor mrežne aplikacije provodi Institut za oceanografiju i ribarstvo, Split. URL: <http://baltazar.izor.hr/plazepub/kakvoća> (pristupljeno 25. listopada 2019.)

Knezović Z. (2016) Studija utjecaja okoliša na sadržaj teških metala u mekoniju novorođenčadi Splitsko-dalmatinske županije. Doktorski rad,. Split: Kemijsko-tehnološki fakultet u Splitu.

Ministarstva zaštite okoliša i energetike. Uprava za procjenu utjecaja na okoliš i održivo gospodarstvo otpadom. Sektor za procjenu utjecaja na okoliš. (Rješenje; Klasa: UP/1-351-03/18-09/159, ur. Br. 517-03-1-1-19-10, od 1. veljače 2019.)

Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije: Podaci o iznenadnim onečišćenjima mora u koju su bili uključeni djelatnici Nastavnog zavoda za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije preko Službe 112 i u sklopu Programa praćenja kakvoće mora na morskim plažama u razdoblju 2013.-2017. (prema Zahtjevu za pristup informacijama od 28. veljače 2019.)

Plan upravljanja vodnim područjima 2016.-2021. URL: https://www.voda.hr/sites/default/files/plan_upravljanja_vodnim_podrucjima_2016._-2021_0.pdf (pristupljeno: 25. listopada 2019.)

1.5 ONEČIŠĆENJE TLA

Agencija za zaštitu okoliša, AZO (2013.). Izvješće o podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2013. godinu, Zagreb, prosinac 2014. (online), dostupno na: <http://www.haop.hr/hr/godisnja-izvjesca-o-pracenju-kvalitete-zraka-na-podrucju-republike-hrvatske/godisnja-izvjesca-o> (pristupljeno: 25. srpnja 2019.).

ENVI portal: URL: <http://envi.azo.hr/?topic=3> (pristupljeno: 25. srpnja 2019.).

Fadare O. O. and Okoffo E. D. (2020), Covid-19 face masks: A potential source of microplastic fibers in the environment, Sci. Total. Environ 737, 140279. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7297173/pdf/main.pdf> (pristupljeno: 18. siječnja 2021.).

Fundul; M. (2020), Kako je pandemija Covid-19 utjecala na okoliš?, Institut za razvoj i međunarodne odnose, IRMO aktualno, 12, str. 1-7

Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, HAOP (2014.). Izvješće o podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2014. godinu, Zagreb, siječanj 2016., (online), dostupno na: http://www.haop.hr/sites/default/files/uploads/dokumenti/022_reg_oneciscivaca/Izvjesca/Izvjesce_ROO_2014.pdf (pristupljeno: 25. srpnja 2019.).

Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, HAOP (2015.). Izvješće o podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2015. godinu, Zagreb, prosinac 2016., (online), dostupno na: http://www.haop.hr/sites/default/files/uploads/dokumenti/022_reg_oneciscivaca/Izvjesca/Izvjesce_ROO_2015.pdf (pristupljeno: 25. srpnja 2019.).

Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, HAOP (2016.). Izvješće o podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2016. godinu, Zagreb, prosinac 2017., (online), dostupno na: http://www.haop.hr/sites/default/files/uploads/dokumenti/022_reg_oneciscivaca/Izvjesca/Izvjec%C5%A1%C4%87e_ROO_2016.pdf (pristupljeno: 25. srpnja 2019.).

Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, HAOP (2017.). Izvješće o podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2017. godinu, Zagreb, prosinac 2018., (online), dostupno na: http://www.haop.hr/sites/default/files/uploads/dokumenti/022_reg_oneciscivaca/Izvjesca/Izvjesce_ROO_2017.pdf (pristupljeno: 25. srpnja 2019.).

Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, HAOP, Projekt SOC: „Promjena zaliha ugljika u tlu i izračun trendova ukupnog dušika i organskog ugljika u tlu te odnosa C:N“, Hrvatski geološki institut, Hrvatski šumarski institut i Agencija za poljoprivredno zemljište, 2014.-2017.

Hrvatske vode (2014.). Utjecaj poljoprivrede na onečišćenje površinskih i podzemnih voda u Republici Hrvatskoj, Zagreb, 2014.

Hrvatski centar za razminiranje, Stanje minski sumnivih površina na dan 06.03.2019. (GIS HCR-a / www.hcr.hr) (dostavljeni podaci).

Plan gospodarenja otpadom RH 2017.-2022. godine. URL: (pristupljeno: 25. srpnja

Zambrano-Monserrate; M. A.; Ruano; M. A.; Sanchez-Alcalde L. (2020), Indirect effects of COVID-19 on the environment, *Science of the Total Environment* 728, 138813.

1.6 ZELENE POVRŠINE

Generalni urbanistički plan Splita - Odredbe za provođenje i Grafički dio Generalnog urbanističkog plana Splita – PROČIŠĆENI TEKST (2014.), dostupno na: <https://www.split.hr/ukljuci-se/prostorno-planska-dokumentacija/planovi-na-snazi/gup-splita> (pristupljeno 15. listopada 2019.)

Ramljak, L. et.al. (2017.) Strategija razvoja sustava zelenih površina grada Splita 2017.-2025., Split: Parkovi i nasadi d.o.o.

Tikvić, I. et.al. (2017.) Procjene usluga šumskih ekosustava i općekorisnih funkcija šuma Park šume Marjan u Splitu, *Šumarski list, vol. 141 No. 5-6*: 277-285, Zagreb

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Urban_Europe_-_statistics_on_cities,_towns_and_suburbs_-_green_cities

Razvojna strategija Grada Zagreba_SGGZ_18-17.pdf

Prostorni plan uređenja Grada Splita (Sl. gl. Grada Splita br. 31/05), dostupno na <https://www.split.hr/ukljuci-se/prostorno-planska-dokumentacija/planovi-na-snazi/ppu-grada-splita> (pristupljeno 07. siječnja 2020.)

<http://www.biportal.hr/gis/> (pristupljeno 08. veljače 2020.)

<https://www.dzpp.hr/ekoloska-mreza/natura-2000-129.html> (pristupljeno 08. veljače 2020.)

<http://www.haop.hr/hr/baze-i-portali/pokrov-i-namjena-koristenja-zemljista-corine-land-cover> (pristupljeno 08. veljače 2020.)

https://www.bfn.de/fileadmin/BfN/planung/siedlung/Dokumente/UGI_Broschuere_Eng.pdf

http://d2ouvy59p0dg6k.cloudfront.net/downloads/prijedlog_za_izradu_nacionalne_strategije_o_strani_m_invazivnim_vrstama_u_hrvatskoj.pdf

<http://drustvomarjan.hr/o-marjanu/granice-park-sume-marjan-utvrđene-1988-godine/1988-12-21> (pristupljeno 07. siječnja 2020.)

1.7 ZAŠTIĆENA PODRUČJA I PRIRODNA BAŠTINA U SASTAVU URBANIH PODRUČJA I BIORAZNOLIKOST

Generalni urbanistički plan Splita - Odredbe za provođenje i Grafički dio Generalnog urbanističkog plana Splita – PROČIŠĆENI TEKST (2014.), dostupno na: <https://www.split.hr/ukljuci-se/prostorno-planska-dokumentacija/planovi-na-snazi/gup-splita> (pristupljeno 15. listopada 2019.)

Dudley, N (ed.) 2008, Guidelines for Applying Protected Area Management Categories, IUCN, Gland, Switzerland.

Perić, S. i sur.(2020) Elaborat biološke obnove park šume Marjan. Hrvatski šumarski institut, Jastrebarsko.

Ruščić, M. (2002) Urbana flora grada Splita. Magistarski rad. PMF Zagreb

Ruščić, M. (2014) Iz vodiča kroz Marjan: Flora i vegetacija Marjana. JUPŠ Marjan, Split

<http://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/zasticena-podrucja/zasticena-podrucja/sto-je-zasticeno-podrucje>

<http://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/odrzivo-koristenje-prirodnih-dobara-i-ekoloska-mreza/ekoloska-mreza>).

<https://www.zakon.hr/z/194/Zakon-o-za%C5%A1titi-okoli%C5%A1a>

<https://www.katastar.hr/#/>

Čačić, M., Orehovački, V., Vukobratović, M., Dražić, M.M., Smetko, A., Pavlešić, T., Čubrić Čurik, V. I Čurik, I. (2013): Uloga banke gena u očuvanju izvornih pasmina domaćih životinja

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_10_102_2342.html

https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/poljoprivreda/stocarstvo/Nacionalni_program_ocuvanja_izvornih_i_zasticenih_pasmina_domacih_zivotinja_u_RH.pdf

Strikić, F., Šantić, M., Ruščić, M. (2015) Projekt uređenja Zoološkog vrta – edukacijskog centra s tradicijskim i izvornim pasminama domaćih životinja. Elaborat. Prirodoslovni muzej Split.“

Strikić, F., Šantić, M., Ruščić, M. (2015) Projekt uređenja edukativnog zoološkog vrta-Centar s tradicijskim pasminama domaćih životinja. Elaborat. Prirodoslovni muzej Split.

Službeni glasnik Grada Splita 17/09, 11/10,18/13,39/13 i 46/13

1.8 GOSPODARENJE OTPADOM

Sustainable Development Goals, 2030 Agenda for Sustainable Development, UN. <https://sustainabledevelopment.un.org/sdgs> (pristupljeno 20. listopada, 2019.)

ECOINA d.o.o. za zaštitu okoliša, Nacrt Plana gospodarenja otpadom Grada Splita za razdoblje 2017. – 2022., 2017, Grad Split.

Strategija razvoja urbane aglomeracije Split, 2016., Grad Split.

Čistoća d.o.o. Godišnja izvješća o izvršenju Plana gospodarenja Grada Splita za godine 2014.- do 2018, Grad Split.

Zakon o održivom gospodarenju otpadom (NN 94/13, 73/17, 14/19, 98/19)

Urbanex d.o.o., Lokalni plan za provedbu Agende 2030 za održivi razvoj 2019, Grad Split

<https://otpadnijasmece.split.hr/> (pristupljeno 07. veljače, 2020.)

<http://www.split.oko.hr/> (pristupljeno 07. veljače, 2020.)

1.9 MAPIRANJE IZLOŽENOSTI PRIRODNIM RIZICIMA I KLIMATSKIM OPASNOSTIMA

Sholz C.H., (2019). The mechanics of earthquakes and faulting, Cambridge University Press, United Kingdom

Liu C., Linde A., Sacks I. (2009). Slow earthquakes triggered by typhoons, *Nature* 459, 833-836.

Risk Assessment and Mapping Guidelines for Disaster Management, EC SEC (2010), 1626.

HRN EN 1998-1:2011. Eurokod 8: Projektiranje potresne otpornosti konstrukcija - 1. dio: Opća pravila, potresna djelovanja i pravila za zgrade

Herak, M. (2012). Croatian Map of seismic hazards. Proceedings of the IVth Conference of Croatian platform for disaster risk reduction / Zagreb, 4-12.

Kalman Šipoš, T. i Hadzima-Nyarko, M (2018). Seismic Risk of Croatian Cities Based on Building's Vulnerability. *Tehnički vjesnik* 25, 4, 1088-1094.

Davis T. (2015). Landslide hazards, risks, and disasters, Elsevier, Netherlands.

<http://webgis.hgi-cgs.hr/gk300/default.aspx> (zadnje pristupljeno 20. listopada, 2019.)

Highland L. M. and Bobrowsky P. (2008). The Landslide Handbook—A Guide to Understanding Landslides, Reston, Virginia, U.S. Geological Survey Circular 1325, 129 p.

Miščević P. i Vlastelica G. (2012). Stabilnost u vremenu kosine iskopane u laporu, *Građevinar* 64, 6, 451-461.

Vlastelica G., Pikelj K. i Kordić B. (2017). Erosional processes acting on coastal cliffs in the Split urban zone, Croatia, Coastal and Maritime Mediterranean Conference, Split, Hrvatska.

Pikelj K., Vlastelica G. i Kordić B. (2018). Evaluation of erosional processes of the eroding flysch cliff in the Split urban zone (Croatia), // Proceedings and Report of the Seventh International Symposium: Monitoring of Mediterranean Coastal Areas: Problems and Measurement Techniques, Firenze, Italy.

Roje-Bonacci T. (1995), Potporni zidovi grada Splita, Geotehnički problemi u urbanim sredinama, Varaždin, Hrvatska.

Centar za istraživanje požara otvorenog prostora, suradnja Sveučilišta u Splitu, Fakultet elektronike, strojarstva i brodogradnje i Županije Splitsko-dalmatinske. <http://cipop.fesb.hr/> (pristupljeno 04. studenog 2019.).

Damira Kalajzic, <https://www.total-croatia-news.com/> (pristupljeno 04. studenog 2019.).

<http://vatra.fesb.hr/> (pristupljeno 04. studenog 2019.).

Integralni model zaštite od šumskih požara na području Splitsko-dalmatinske županije (2004). Sveučilište u Splitu, Fakultet elektronike, strojarstva i brodogradnje.

Stipaničev D. (2011), Intelligent Forest Fire Monitoring System – from idea to realization. Annual 2010/2011 of the Croatian Academy of Engineering.

<https://effis.jrc.ec.europa.eu/about-effis/technical-background/fire-danger-forecast/> (pristupljeno 04. studenog 2019.).

https://effis.jrc.ec.europa.eu/static/effis_current_situation/public/index.html (pristupljeno 04. studenog 2019.).

https://meteo.hr/podaci.php?section=podaci_agro¶m=pozarind (pristupljeno 04. studenog 2019.).

<http://propagator.adriaholistic.eu/> (pristupljeno 04. studenog 2019.).

Sene K, (2008). Flood Warning, Forecasting and Emergency Response. Springer. Velika Britanija.

Hoggart S.P.G. i sur. (2013). The consequences of doing nothing: The effects of seawater flooding on coastal zones. Coastal engineering 87, 169-182.

<https://portal.emodnet-bathymetry.eu/> (pristupljeno 04. studenog 2019.).

Leder N., Domijan N. i Gržetić Z. (2010). Prognoza poplavlivanja hrvatske obale: zadatak operativne oceanologije. Zbornik radova „Hrvatska platforma za smanjenje rizika od katastrofa“, Državna uprava za zaštitu i spašavanje, Zagreb, 213-215.

Vučetić T. i suradnici (2009). The Great Adriatic flood of 21 June 1978 revisited: An overview of the reports. Physics and Chemistry of the Earth 34, 894-903.

Procjena rizika od velikih nesreća za Grad Split (2018), Grad Split.

<https://www.emodnet-physics.eu/Map/platinfo/pipsmslplot.aspx?platformid=12227> (pristupljeno 04. studenog 2019.).

IPCC Special Report on global warming of 1.5 °C (2019). Intergovernmental Panel on Climate Change

Rezo M., Pavasović M. i Šljivarčić M. (2014.). Analiza mareografskih podataka o Jadranskom moru od 1953. o 2006. godine, Geodetski list 4, 269-290.

<http://voda.giscloud.com/map/321490/karta-opasnosti-od-poplava-po-vjerojatnosti-poplavlivanja> (pristupljeno 04. studenog 2019.).

<http://voda.giscloud.com/map/321490/karta-opasnosti-od-poplava-po-vjerojatnosti-poplavlivanja> (pristupljeno 04. studenog 2019.).

Hoggart S.P.G. i sur. (2013). The consequences of doing nothing: The effects of seawater flooding on coastal zones. Coastal engineering 87, 169-182.

Sutton-Grier A.E., Wowk K. and Bamford H. (2015). Future of our coasts: The potential for natural and hybrid infrastructure to enhance the resilience of our coastal communities, economies and ecosystems. Environmental science & policy 51, 137-148.

Procjena rizika od katastrofa za Republiku Hrvatsku (2013), radna skupina odabrana od strane Vlade Republike Hrvatske.

Podaci o vjetru, temperaturama i oborinama za period 2009-2018. Državni hidrometeorološki zavod, za potrebe izrade Strategije Razvoja Grada Splita do 2030.

IPCC Special Report on global warming of 1.5 °C (2019). Intergovernmental Panel on Climate Change

HRN EN 1991-1-1 Eurokod1: Djelovanje na konstrukcije

Klimatski atlas Hrvatske, Državni hidrometeorološki zavod, https://meteo.hr/proizvodi.php?section=publikacije¶m=publikacije_publicacije_dhzm&el=atlas (pristupljeno 04. studenog 2019.).

Roeckner E., Bäuml G., Bonaventura L., Brokopf R., Esch M., Giorgetta M., Hagemann S., Kirchner I., Kornblüeh L., Manzini E., Rhodin A., Schlese U., Schulzweida U., Tompkins A. 2003: The atmospheric general circulation model ECHAM5. Part I: model description. Max-Planck Institute for Meteorology Rep. 349, Hamburg, 127 str.

Branković, Č.; Patarčić, M.; Güttler, I.; Srnc, L. 2012: Near-future climate change over Europe with focus on Croatia in an ensemble of regional climate model simulations. *Climate Research*, 52, 227-251.

<https://slobodnadalmacija.hr/dalmacija/split/clanak/id/466855/prije-tocno-pet-godina-bio-je-jedan-od-najlucih-dana-u-splitu-prisjetite-se-kako-je-to-bilo-2012> (pristupljeno 04. studenog 2019.).

Filho W. L., et al. (2019). Assessing the impacts of climate change in cities and their adaptive capacity: Towards transformative approaches to climate change adaptation and poverty reduction in urban areas in a set of developing countries, *Science of the Total Environment* 692, 1175-1190.

1.10 BROWNFIELD PODRUČJA

GIS portal Grada Splita

posebna regulativa: PPUGS i GUP Grada Splita, Zaštićeno pojedinačno kulturno dobro Z- 5256 (k.č. 5669/1 k.o.Split)

Masterplan studija projekta „Urbana regeneracija Splita – Razvoj Kopilice i Istočne obale“ „IC consultants“, Austrija

cjelovita dokumentacija usvojenog DPU-a priobalnog područja Trstenik – Radoševac: <http://www.split.hr/Default.aspx?art=1954>

cjelovita dokumentacija usvojenog DPU-a radne zone Dračevac: <http://www.split.hr/Default.aspx?art=1955>

2. PRIMARNA INFRASTRUKTURA

2.1 VODOOPSKRBA

2.2 KANALIZACIJA

Hrvatske vode (2015). Višegodišnji program gradnje komunalnih vodnih građevina 2014-2023, (online), dostupno na: https://www.voda.hr/sites/default/files/visegodisnji_program_gradnje_komunalnih_vodnih_gradevina.pdf (pristupljeno 15. listopada 2019.)

Hrvatske vode (2015). Višegodišnji program gradnje komunalnih vodnih građevina 2014-2023, (online), dostupno na: https://www.voda.hr/sites/default/files/visegodisnji_program_gradnje_komunalnih_vodnih_gradevina.pdf (pristupljeno 15. listopada 2019.)

Vodovod i kanalizacija d.o.o. Split (2018). Interni podaci komunalnog poduzeća Vodovod i kanalizacija d.o.o. Split, Split.

Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2019). Izvještaj o zdravstvenoj ispravnosti vode za ljudsku potrošnju u Republici Hrvatskoj za 2018. godinu, (online), dostupno na: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2019/07/izvje%20taj-o-zdravstvenoj-ispravnosti-vode-za-ljudsku-potro%20nju-u-republici-hrvatskoj-za-2018_v1.pdf (pristupljeno 31. ožujka 2020.).

Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2019.) Izvještaj o zdravstvenoj ispravnosti vode za ljudsku potrošnju u Republici Hrvatskoj za 2018. godinu, (online), dostupno na: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2019/07/izvje%5%a0taj-o-zdravstvenoj-ispravnosti-vode-za-ljudsku-potro%5%a0nju-u-republici-hrvatskoj-za-2018_v1.pdf (pristupljeno 2. travnja 2020.)

Vodovod i kanalizacija d.o.o. Split (2018). Interni podaci komunalnog poduzeća Vodovod i kanalizacija d.o.o. Split, Split.

Hrvatske vode, pravna osoba za upravljanje vodama (2018.) Interni podaci pravne osobe za upravljanje vodama, Hrvatske vode

Vodovod i kanalizacija d.o.o. Split (2018). Projekt poboljšanja vodno-komunalne infrastrukture aglomeracije Split-Solin, Studija izvedivosti, Knjiga 1- Tehnički dio, str. 120.-121.

Građevinar 56 (2004), Vodoopskrbni sustav Split-Solin-Kaštela-Trogir, stručni rad, str. 331.-332

Vodovod i kanalizacija d.o.o. Split (2018). Projekt poboljšanja vodno-komunalne infrastrukture aglomeracije Split-Solin, Studija izvedivosti, Knjiga 1- Tehnički dio, str. 45.

Tusculum 5, (2012). Hidrogeološka obilježja sliva Jadra i Žrnovnice, Kapelj; Kaplje; Švonja, str. 209.

1 Narodne novine (2019). Zakon o vodama (NN 66/19), (online), dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/124/Zakon-o-vodama> (pristupljeno 29. listopada 2019.)

Hrvatske vode (2015). Višegodišnji program gradnje komunalnih vodnih građevina 2014-2023, (online), dostupno na: https://www.voda.hr/sites/default/files/visegodisnji_program_gradnje_komunalnih_vodnih_gradevina.pdf (pristupljeno 15. listopada 2019.)

Projekt poboljšanja vodno-komunalne infrastrukture aglomeracije Split-Solin, Studija izvedivosti, Knjiga 1 – tehnički dio, str. 234

2.3 JAVNI SUSTAV GRIJANJA, POKRIVENOST I NJEGOVE KARAKTERISTIKE

Studija opravdanosti davanja koncesije za centralni toplinski sustav Blatine, Roterm d.o.o., listopad 2013.

Studija opravdanosti davanja koncesije za centralni toplinski sustav Spinut, Roterm d.o.o., listopad 2013.

Strategija razvoja Urbane aglomeracije Split za razdoblje do kraja 2020. godine, Sveučilište u Splitu, dostupno na: <https://www.split.hr/urbana-aglomeracija-split/strategija-razvoja-urbane-aglomeracije-split>

Zakon o tržištu toplinske energije, Narodne novine, br. 80/13, 14/14, 102/14, 95/15, 76/18 i 86/19.

2.4 INFRASTRUKTURA ZA DISTRIBUCIJU PLINA

<https://www.plinacro.hr/>

<http://www.evn.hr/EVN-HR.aspx>

Podaci dostavljeni od strane EVN Croatia Plin d.o.o.

2.5 INFRASTRUKTURA ZA PROIZVODNJU I DISTRIBUCIJU ELEKTRIČNE ENERGIJE

Podaci dostavljeni od strane HOPS d.o.o., Prijenosno područje Split.

Podaci dostavljeni od strane HEP ODS d.o.o., Elektrodalmacija Split.

Strategija razvoja Urbane aglomeracije Split za razdoblje do kraja 2020. godine, Sveučilište u Splitu, dostupno na: <https://www.split.hr/urbana-aglomeracija-split/strategija-razvoja-urbane-aglomeracije-split>

Studija razvoja distribucijske mreže za razdoblje narednih 20 godina za distribucijsku mrežu Elektrodalmacije Split, FESB Split, prosinac 2015.

Desetogodišnji plan razvoja prijenosne mreže 2020.-2029. s detaljnom razradom za početno trogodišnje i jednogodišnje razdoblje, HOPS d.o.o., rujan 2019.

Desetogodišnji (2020.-2029.) plan razvoja distribucijske mreže HEP ODS-a s detaljnom razradom za početno trogodišnje i jednogodišnje razdoblje, HEP ODS d.o.o., siječanj 2020.

Zakon o obnovljivim izvorima energije i visokoučinkovitoj kogeneraciji, Narodne novine, br. 100/15, 123/16, 131/17 i 111/18.

Zakon o energetskej učinkovitosti, Narodne novine, br. 127/14, 116/18 i 25/20

Pravilnik o sustavnom gospodarenju energijom u javnom sektoru, Narodne novine, br. 18/15 i 6/16.

Tehnički propis o racionalnoj uporabi energije i toplinskoj zaštiti u zgradama, Narodne novine, br. 128/15, 70/18, 73/18 i 86/18.

Uredba o poticanju proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i visokoučinkovitih kogeneracija, Narodne novine, br. 116/18 i 60/20.

Službeni glasnik Grada Splita, broj 5, veljača 2019., Godišnji plan energetske učinkovitosti grada Splita za 2018. god., Roterm d.o.o., dostupno na: <https://www.split.hr/gradska-uprava/sluzbeni-glasnik>

Nacionalni portal energetske učinkovitosti, dostupno na: <https://www.enu.hr/>

Glavni projekt modernizacije javne rasvjete grada Splita primjenom mjera energetske učinkovitosti i zaštite od svjetlosnog onečišćenja, VOLT-ING d.o.o., prosinac 2019.

3. INFRASTRUKTURA ZA MOBILNOST I INTERNETSKU POVEZANOST

3.1 DULJINA, GUSTOĆA I KVALITETA CESTOVNE MREŽE

3.2 PODACI O NESREĆAMA I SIGURNOSTI NA CESTAMA

3.3 DULJINA, SVOJSTVA I KVALITETA ŽELJEZNIČKE MREŽE

3.4 PODACI O VREMENU PUTOVANJA DO NAJBLIŽIH GRADOVA

3.5 ZRAČNE LUKE – LOKACIJE I KOLIČINE PROMETA

3.6 POMORSKE LUKE – LOKACIJE I KOLIČINE PROMETA (UO 3-6)

(za stavke 3.1 – 3.6 literaturu vidjeti pod 4 Urbani prijevoz)

3.7 PODRUČJA DOSTUPNOSTI ŠIROKOPOJASNOG PRISTUPA INTERNETU

3.8 KUĆANSTVA S PRISTUPOM INTERNET/ŠIROKOPOJASNOM INTERNETU

3.9 UČESTALOST PRISTUPA INTERNETU

Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti, Godišnje izvješće o radu za 2017. (online), dostupno na:

https://www.hakom.hr/UserDocsImages/2018/izvjesca_i_planovi/Godi%C5%A1nje_izvje%C5%A1%C4%87e_HAKOM_za_2017.pdf (pristupljeno 24. listopada 2019.).

Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti, podaci dostavljeni elektroničkom poštom od 28.3.2019.

HAKOM-ov interaktivni preglednik „Prikaz korištenja brzina širokopojasnog pristupa“, dostupno na: <http://mapiranje.hakom.hr/hr-HR/StatistickiPrikaz#sthash.PqQRqUXM.dpbs> (pristupljeno 29. listopada 2019.)

HAKOM-ov interaktivni preglednik „Područja dostupnosti širokopojasnog interneta“, dostupno na: <http://mapiranje.hakom.hr/hr-HR/SirokopojasniPristup#sthash.MulgvsID.v2t7u2TJ.dpbs> (pristupljeno 29. listopada 2019.)

Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – A Digital Agenda for Europe, COM(2010) 245, Europska komisija, Brisel, 19. svibnja 2010.

(http://ec.europa.eu/information_society/digital-agenda/documents/digital-agenda-communication-en.pdf)

Strategija razvoja širokopojasnog pristupa u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2016. do 2020. Godine, <https://mmpi.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/Strategija-sirokopojasni-pristup2016-2020-usvojeno%20na%20VRH.pdf>

Mekki K. i sur, A comparative study of LPWAN technologies for large-scale IoT deployment, *ICT Express* 5 (2019), str. 1–7,

<https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S2405959517302953?token=FFBD743681200B9D0C418BC019F7F8DB072167C7D4DDF1D26AAAE4B4390F1A86C92B7D85D1C2550281C929679E785487>

Strategija razvoja urbane aglomeracije Split, <https://www.split.hr/urbana-aglomeracija-split/strategija-razvoja-urbane-aglomeracije-split>

Statistički podaci o digitalnom gospodarstvu i društvu – kućanstva i pojedinci, dostupno na:

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Digital_economy_and_society_statistics_-_households_and_individuals/hr#Usluge_naru.C4.8Dene_od_drugih_pojediniaca_na_internetu

4. URBANI PRIJEVOZ

Bura Line, 2020., Dostupno na: <https://buraline.com/>, [Pokušaj pristupa 20.03.2020].

Državni zavod za statistiku, 2018. Promet u zračnim lukama., European Commission, 2019. EU Road Safety Policy Framework 2021-2030 - Next steps towards "Vision Zero". Brussels: European Commission.

Grad Split, 2005. Prostorni plan uređenja Grada Splita. Split: Službeni glasnik Grada Splita br. 31.

Grad Split, 2006. Generalni urbanistički plan Grada Splita. Split: Službeni glasnik Grada Splita br. 1.

Grad Split, 2011. Prostorno-prometna studija šireg područja Grada Splita. Split: Institut IGH d.d..

Grad Split, 2017. Integrirani akcijski plan gradskog teretnog prometa u gradu Splitu 2017. – 2023.. Split: Promel projekt, Urbanex.

Grad Split, 2018. Odluka o nerazvrstanim cestama na području Grada Splita. Split: Službeni glasnik Grada Splita.

Grad Split, 2018. Studija izvodljivosti i analiza troškova i koristi za projekt „Implementacija sustava e-ticketing u Promet d.o.o. Split putem ITU. Split: Promet d.o.o..

Grad Split, 2020. GIS Split., Dostupno na: <http://gis.split.hr/Portal4Cit/Default.aspx>, [Pokušaj pristupa 24 03 2020].

Grad Split, 2020. Sustav javnih bicikala u gradu Splitu. Split: Geoprojekt d.d.

HŽ Cargo, 2020., Dostupno na: <http://www.hzcargo.hr/>, [Pokušaj pristupa 23 03 2020].

HŽ Infrastruktura, 2020. Izvješće o mreži.

HŽ Putnički, 2018. Statistika za 2018.

Jadrolinija, 2020., Dostupno na: <https://www.jadrolinija.hr/>, [Pokušaj pristupa 01 04 2020].

Lučka uprava Split, 2020., Dostupno na: <https://portsplit.hr/>, [Pokušaj pristupa 04 04 2020].

Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture, 2020. Nacionalni registar cestovnih prijevoznika., Dostupno na: <https://nrcp.mmpi.hr/apex/f?p=nrcp:REG>, [Pokušaj pristupa 15 3 2020].

Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture, 2020. Odluka o cestama na području velikih gradova koje prestaju biti razvrstane u javne ceste. Zagreb: Narodne novine 44/2012

Ministarstvo unutarnjih poslova, 2018. Bilten o sigurnosti cestovnog prometa.

Next Bike, 2020., Dostupno na: <https://www.nextbike.hr/hr/split/>, [Pokušaj pristupa 23 03 2020].

Promet d.o.o., 2020., Dostupno na: <http://www.promet-split.hr/>, [Pokušaj pristupa 20 02 2020].

Radio taxi Split, 2020., Dostupno na: <http://www.radio-taxi-split.hr/>, [Pokušaj pristupa 30 03 2020].

Split parking, 2020., Dostupno na: <https://www.splitparking.hr/javne-bicikle>, Pokušaj pristupa 02 04 2020].

Split parking, 2020., Available at: <https://www.splitparking.hr/parkiralista>, [Pokušaj pristupa 16 4 2020].

Vlada Republike Hrvatske, 2011. Nacionalni program sigurnosti cestovnog prometa 2011.-2020.. Zagreb: Narodne novine 59/2011.

Vlada Republike Hrvatske, 2018. Zakon o prijevozu u cestovnom prometu. Zagreb: Narodne novine 41/2018.

Vlada Republike Hrvatske, 2019. Zakon o sigurnosti prometa na cestama. Zagreb: Narodne novine 70/2019.

Zračna luka Split, 2020., Dostupno na: <http://www.split-airport.hr>, [Pokušaj pristupa 04 04 2020].

POPIS KRATICA

(abecednim redom)

DHMZ - Državni hidrometeorološki zavod

DMSP - Defense Meteorological Satellite Program

DZS – Državni zavod za statistiku

EK – Europska komisija

EMS - Europska makroseizmička ljestvica

ERL - effect range low - niski raspon učinka

ERM - effect range medium - srednji raspon učinka

GIS – Geodetski informacijski sustav

GUP – Generalni urbanistički plan

HAOP - Hrvatska Agencija za okoliš i prirodu

HEP-ODS – Hrvatska elektroprivreda - Operator distribucijskog sustava

HOPS – Hrvatske operator prijenosnog sustava

HRM – Hrvatska ratna mornarica

IDA - International Dark Sky Association

LED – Light Emitting Diodes

MUP – Ministarstvo unutarnjih poslova

MaaS – Mobility as a Service

NKD - Nacionalna klasifikacije djelatnosti

NN – Narodne novine, službeni glasnik Republike Hrvatske

NZJZ SDŽ - Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije

OIE - obnovljivi izvori energije

OSM – Open Street Map

PPU - Prostorni plan uređenja

RMS – „Remote Monitoring System“

SDG - Sustainable Development Goals

SDŽ – Splitsko dalmatinska županija

TTTS – Trgovačko-transportni terminal Split

UPN – Upitnik o prometnoj nesreći

UPOV – Uređaj za pročišćavanje otpadnih voda

VIK – Vodovod i kanalizacija

ŽCGO – Županijski centar za gospodarenje otpadom

4 INSTITUCIONALNI OKVIR

4.1. Organizacijska struktura i upravljanje procesima

4.1.1. Organizacijska struktura

Organizacijska struktura je kamen temeljac svake organizacije. Struktura nije, kako se to često podrazumijeva, samo pojednostavljeni prikaz ili shema organizacije. Znatno je više od toga, jer predstavlja skup unutarnjih veza i odnosa između različitih elemenata organizacije. Strukturu čine ljudi, koji svojim znanjima i sposobnostima, radeći na određenim radnim mjestima u strukturi, doprinose ostvarenju ciljeva organizacije. Zato je važno ne samo izgraditi dobru strukturu, nego i dobro kadrovski ekipirati organizaciju, odnosno osigurati da na svim radnim mjestima u strukturi organizacije budu kompetentni i sposobni ljudi, predani poslu i visoko motivirani, a iznad svega ljudi odani organizaciji i pokretani etičkim vrijednostima.

I kao što svaka organizacija ima svoju organizacijsku strukturu, tako i gradovi, kao administrativne i upravne jedinice, moraju imati formaliziranu organizacijsku strukturu. Struktura čini temelj institucionalnog organiziranja grada i predstavlja ključnu pretpostavku za uspješno organiziranje grada i učinkovito ispunjavanje njegovih osnovnih funkcija.

U kontekstu prikaza organizacijske strukture Grada Splita opisati će se teritorijalni obuhvat grada Splita i navesti temeljni akti Grada Splita. Spomenut će se i temeljne funkcije Grada Splita, onako kako su navedene u Statutu Grada. Nadalje, posebno će se analizirati unutarnje ustrojstvo i organizacija rada Ureda Grada, upravnih odjela i službi Gradske uprave Grada Splita. Konačno, navest će se i opisati gradski poslovni subjekti.

4.1.2. Obuhvat Grada Splita

U ovoj će se točki analizirati teritorijalni obuhvat Grada Splita i temeljni akti kojima se regulira njegovo funkcioniranje.

4.1.2.1. Gradski kotari i mjesni odbori

Prema Statutu Grada Splita („Službeni glasnik Grada Splita“, broj 46/13) Grad Split obuhvaća područje 8 naselja, te pripadajući akvatorij. Ta naselja su: Split, Kamen, Stobreč, Slatine, Donje Sitno, Gornje Sitno, Srinjine i Žrnovnica (članak 3. Statuta). Grad Split obuhvaća područje omeđeno rubnim granicama katastarskih općina: K.O. Split, K.O: Kamen, K.O. Stobreč, K.O. Slatine, K.O. Sitno, K.O. Srinjine, te rubnom granicom naselja Žrnovnica (članak 4. Statuta).

Kao oblike neposrednog sudjelovanja građana u odlučivanju o poslovima važnim za svakodnevni život i rad građana, Statutom Grada Splita osnovani su gradski kotarevi i mjesni odbori, kao zakonom utvrđeni oblici mjesne samouprave (članak 79. Statuta). Gradski kotarevi su osnovani na području koje predstavlja cjelovitu urbanu, odnosno gradsku gospodarsku cjelinu, povezanu zajedničkim interesima građana.

Na području Grada Splita formirano je 27 gradskih kotareva, a to su: GK Bačvice, GK Blatine-Škrape, GK Bol, GK Brda, GK Grad, GK Gripe, GK Kman, GK Kocunar, GK Lokve, GK Lovret, GK Lučac-Manuš, GK Mejaši, GK Meje, GK Mertojak, GK Neslanovac, GK Plokite, GK Pujanke, GK Ravne Njive, GK Sirobuja, GK Split 3, GK Sućidar, GK Šine, GK Špinut, GK Trstenik, GK Varoš, GK Visoka i GK Žnjan.

U Tablici 1. prikazani su splitski gradski kotarevi, s pripadajućim podacima o broju stanovnika i površinom.

Tablica 1. Gradski kotarevi grada Splita prema površini i broju stanovnika

Red. br.	NAZIV GRADSKOG KOTARA	Površina (ha)	Broj stanovnika (Popis 2011.)
1.	BAČVICE	119	6.762
2.	BLATINE - ŠKRAPE	23	5.682
3.	BOL	52	10.022
4.	BRDA	168	5.884
5.	GRAD	42	5.862
6.	GRIPE	32	5.695
7.	KMAN	33	5.257
8.	KOCUNAR	17	3.916
9.	LOKVE	21	5.955
10.	LOVRET	162	10.517
11.	LUČAC – MANUŠ	36	5.633
12.	MEJE	150	3.898
13.	MEJAŠI	361	6.746
14.	MERRTOJAK	40	7.085
15.	NESLANOVAC	97	3.637
16.	PLOKITE	24	5.942
17.	PUJANKE	40	8.561
18.	RAVNE NJIVE	39	5.049
19.	SIROBUJA	95	2.673
20.	SPINUT	121	7.447
21.	SPLIT – 3	56	9.079
22.	SUĆIDAR	47	10.087
23.	ŠINE	68	1.769
24.	TRSTENIK	67	6.927
25.	VAROŠ	222	4.908
26.	VISOKA	51	5.017

27.	ŽNJAN	166	5.357
	UKUPNO NASELJE SPLIT	1.899	165.367

Izvor: izrada autora prema „Osnovni podaci o gradskim kotarevima i mjesnim odborima“ – <https://www.split.hr/gradska-uprava/kotari-i-mjesni-odbori/gradski-kotari> (pristupljeno 02.03.20.)

Mjesni odbori se osnivaju za jedno naselje, za više međusobno povezanih manjih naselja ili za dio većeg naselja koje u odnosu na ostale dijelove tvori zasebnu cjelinu.

Na području Grada Splita formirano je 7 mjesnih odbora: MO Donje Sitno, MO Gornje Sitno, MO Kamen, MO Slatine, MO Srinjine, MO Stobreč i MO Žrnovnica (Tablica 2.). Područja gradskih kotareva i mjesnih odbora Grada Splita utvrđuje Gradsko vijeće posebnom odlukom. Prema članku 80. Statuta Grada Splita gradski kotarevi i mjesni odbori, kao jedinice mjesne samouprave, pravne su osobe.

Tijela jedinice mjesne samouprave su vijeće jedinice mjesne samouprave i predsjednik vijeća jedinice mjesne samouprave (članak 85. Statuta). Članak 88. Statuta određuje da Vijeće jedinice mjesne samouprave donosi program rada, pravila jedinice mjesne samouprave, poslovnik o svom radu, financijski plan i godišnji obračun te druge akte.

Članak 89. Statuta Grada Splita određuje da se temeljem Programa rada utvrđuju zadaci jedinica mjesne samouprave, osobito u pogledu vođenja brige o uređenju područja jedinice mjesne samouprave, zatim vođenja brige o poboljšavanju zadovoljavanja lokalnih potreba građana u oblasti brige o djeci, obrazovanja i odgoja te zdravstva, socijalne skrbi, kulture, tehničke i tjelesne kulture, sporta, zaštite okoliša i njegovanja i obilježavanja mjesnih blagdana.

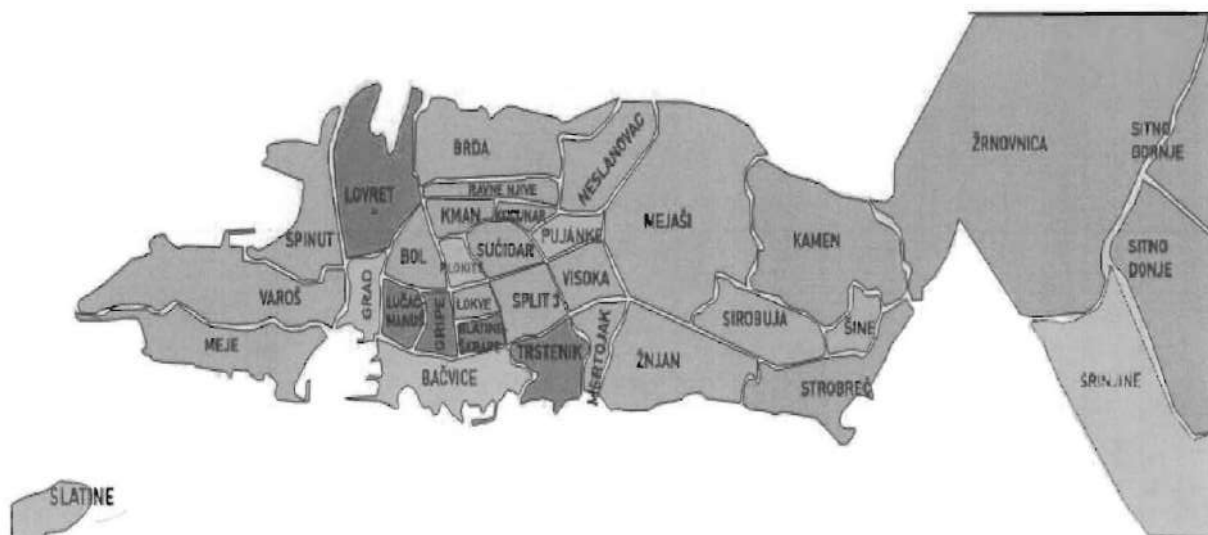
Pravilima mjesnog odbora detaljnije se uređuje način konstituiranja, sazivanja i rada vijeća mjesnog odbora. U članku se, također, navodi da prihodi jedinica mjesne samouprave čine prihodi od pomoći i dotacija pravnih i fizičkih osoba, te prihodi koje posebnom odlukom utvrdi Gradsko vijeće.

Tablica 2. Mjesni odbori grada Splita prema površini i broju stanovnika

Red. br.	NAZIV MJESNOG ODBORA	Površina (ha)	Broj stanovnika (Popis 2011.)
1.	DONJE SITNO	474	314
2.	GORNJE SITNO	1.425	391
3.	KAMEN	267	1.691
4.	SLATINE	1.061	1.106
5.	SRINJINE	1.162	1.218
6.	STOBREČ	102	2.953

7.	ŽRNOVNICA	1.152	3.234
	UKUPNO	5.643	10.907
	UKUPNO GRAD SPLIT	7.542	176.274

Izvor: izrada autora prema „Osnovni podaci o gradskim kotarevima i mjesnim odborima“ – <https://www.split.hr/gradska-uprava/kotari-i-mjesni-odbori/mjesni-odbori> (pristupljeno 02.03.20.)

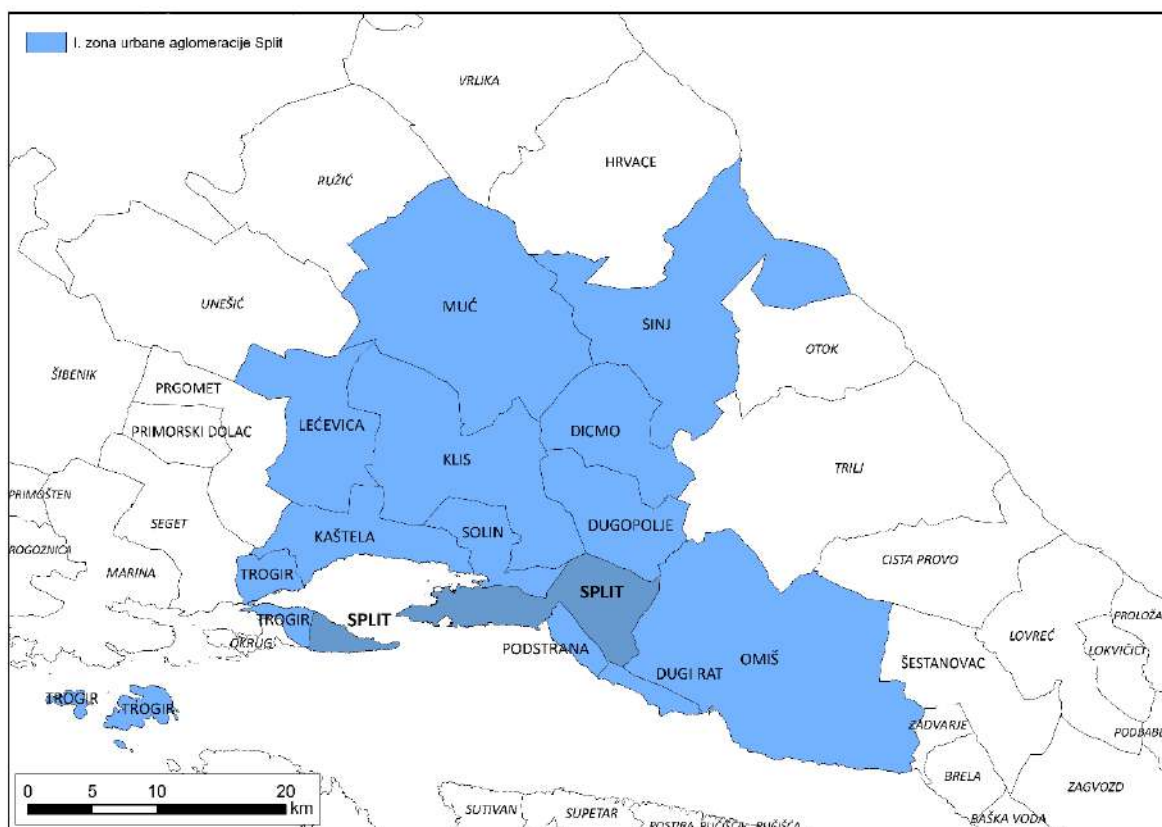

Slika 1. Teritorijalni pregled gradskih kotareva grada Splita

Izvor: prilagođeno prema Izvješću Gradskog izbornog povjerenstva- rezultati kotarskih izbora 2018.

Vezano uz teritorijalni obuhvat Grada Splita treba spomenuti i urbanu aglomeraciju Splita. U dokumentu „Strategija razvoja Urbane aglomeracije Split za razdoblje do kraja 2020.godine“, koje je nositelj bio Grad Split, a izrađivač Sveučilište u Splitu, određen je teritorijalni obuhvat Urbane aglomeracije Split, koji je oblikovan prema Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske s ciljem provedbe regionalne politike, odnosno korištenja sredstava iz mehanizma integriranih teritorijalnih ulaganja namijenjenih urbanom razvoju.

Sukladno navedenom Zakonu, ministar regionalnog razvoja je dana 11. prosinca 2015.godine donio odluku o ustrojavanju Urbane aglomeracije Split u čiji sastav ulazi 13 jedinica lokalne samouprave. To su: Općina Dicmo, Općina Dugi Rat, Općina Dugopolje, Grad Kaštela, Općina Klis, Općina Lećevica, Općina Muć, Grad Omiš, Općina Podstrana, Grad Sinj, Grad Solin, Grad Split i Grad Trogir.

Slika 2. I. zona urbane aglomeracije Split

Izvor: Strategija razvoja Urbane aglomeracije Split za razdoblje do kraja 2020. godine, lipanj 2016., slika 1.1.2., stranica 9

4.1.2.2. Temeljni akti Grada Splita

Temeljni akti Grada Splita su:

- Statut Grada Splita,
- Poslovnik Gradskog vijeća

Gradsko vijeće, uz Statut, donosi i različite odluke, gradski proračun, rješenja, zaključke, preporuke i druge akte za koje je zakonom ili drugim propisom ovlašteno (članak 58. Statuta Grada Splita).

Svi akti koje donosi Gradsko vijeće obvezno se objavljuju u „Službenom glasniku Grada Splita“ (članak 59. Statuta Grada Splita).

Statut Grada Splita

Statut Grada Splita („Službeni glasnik Grada Splita“ broj 17/09, 11/10, 18/13, 39/13, 46/13 – pročišćeni tekst i 11/18) sadrži Proslov, Vrela i Načela, te 16 skupina odredbi sa 112 članaka. Nazivi temeljnih skupina odredbi, koje čine Statut Grada Splita su:

- Opće odredbe
- Obilježja Grada Splita
- Javna priznanja
- Suradnja s drugim jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave

- Djelokrug Grada
- Neposredno sudjelovanje građana u odlučivanju i pravo inicijative
- Tijela Grada Splita
- Akti Grada
- Javnost rada
- Upravna tijela Grada
- Javne službe
- Mjesna samouprava
- Imovina Grada
- Ostvarivanje prava pripadnika nacionalnih manjina
- Promjena Statuta
- Prijelazne i završne odredbe.

Poslovník Gradskog vijeća

Poslovník Gradskog vijeća Grada Splita („Službeni glasnik Grada Splita“ broj 26/15 i 11/18) donijelo je Gradsko vijeće Grada Splita na 28. sjednici, održanoj 14. srpnja 2015. godine. Poslovník Gradskog vijeća sadrži 14 skupina odredbi sa 124 članka. Nazivi temeljnih skupina odredbi koje čine Poslovník Gradskog vijeća su:

- Uvodne odredbe
- Konstituiranje Gradskog vijeća, početak obavljanja dužnosti vijećnika i prestanak njihovog mandata
- Izbor Odbora za izbor i imenovanje, predsjednika i potpredsjednika vijeća
- Prava i dužnosti vijećnika
- Predsjednik i potpredsjednik Vijeća
- Radna tijela
- Odnos Vijeća i Gradonačelnika i upravnih tijela
- Program rada Vijeća
- Akti Vijeća
- Poslovni red na sjednici
- Javnost rada
- Zaključne odredbe

4.1.3. Temeljne funkcije Grada Splita

U Statutu Grada Splita ne spominje se pojam „funkcija grada“. U članku 17. Statuta Grada Splita navodi se sljedeće: „Grad Split, u svojstvu velikoga grada, u svom samoupravnom djelokrugu obavlja poslove lokalnog značenja kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, a koji nisu Ustavom ili zakonom dodijeljeni državnim tijelima, i to osobito poslove koji se odnose na:

- uređenje naselja i stanovanje,
- prostorno i urbanističko planiranje,
- komunalno gospodarstvo,
- brigu o djeci,
- socijalnu skrb,
- primarnu zdravstvenu zaštitu,
- odgoj i obrazovanje,
- kulturu, tjelesnu kulturu i sport,
- zaštitu potrošača,
- zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša,
- protupožarnu i civilnu zaštitu,
- promet na ovom području,
- održavanje javnih cesta,
- izdavanje građevinskih i lokacijskih dozvola, drugih akata vezanih uz gradnju, te provedbu dokumenata prostornog uređenja
- te ostale poslove sukladno posebnim zakonima.

Osobitu brigu Grad vodi o zaštiti i korištenju mora, uređenju i korištenju Park-šume Marjan i povijesne jezgre grada.“

U prethodno citiranom članku se navode „poslovi lokalnog značenja“.

U teorijskom smislu se, pod funkcijom grada, podrazumijeva organizacija određenih uslužnih djelatnosti. Promatrano s aspekta stanovnika, odnosno građana, temeljne funkcije grada bi trebale biti usmjerene na zadovoljavanje osnovnih potreba njegovih stanovnika, primarno na: stanovanje, rad, promet te zdravstvenu zaštitu i obrazovanje.

Grad Split, koji ima status velikog grada, trebao bi, ubuduće, svoje „poslove lokalnog značenja“ koncipirati tako da jasno definira dvojak funkciju grada, pri čemu bi se prva funkcija odnosila na usmjeravanje proizvodnih djelatnosti i obavljanje usluga, a druga na osnaživanje aktivnosti vezanih uz rad i stanovanje te promet.

4.1.4. Ustrojstvo Gradske uprave Grada Splita

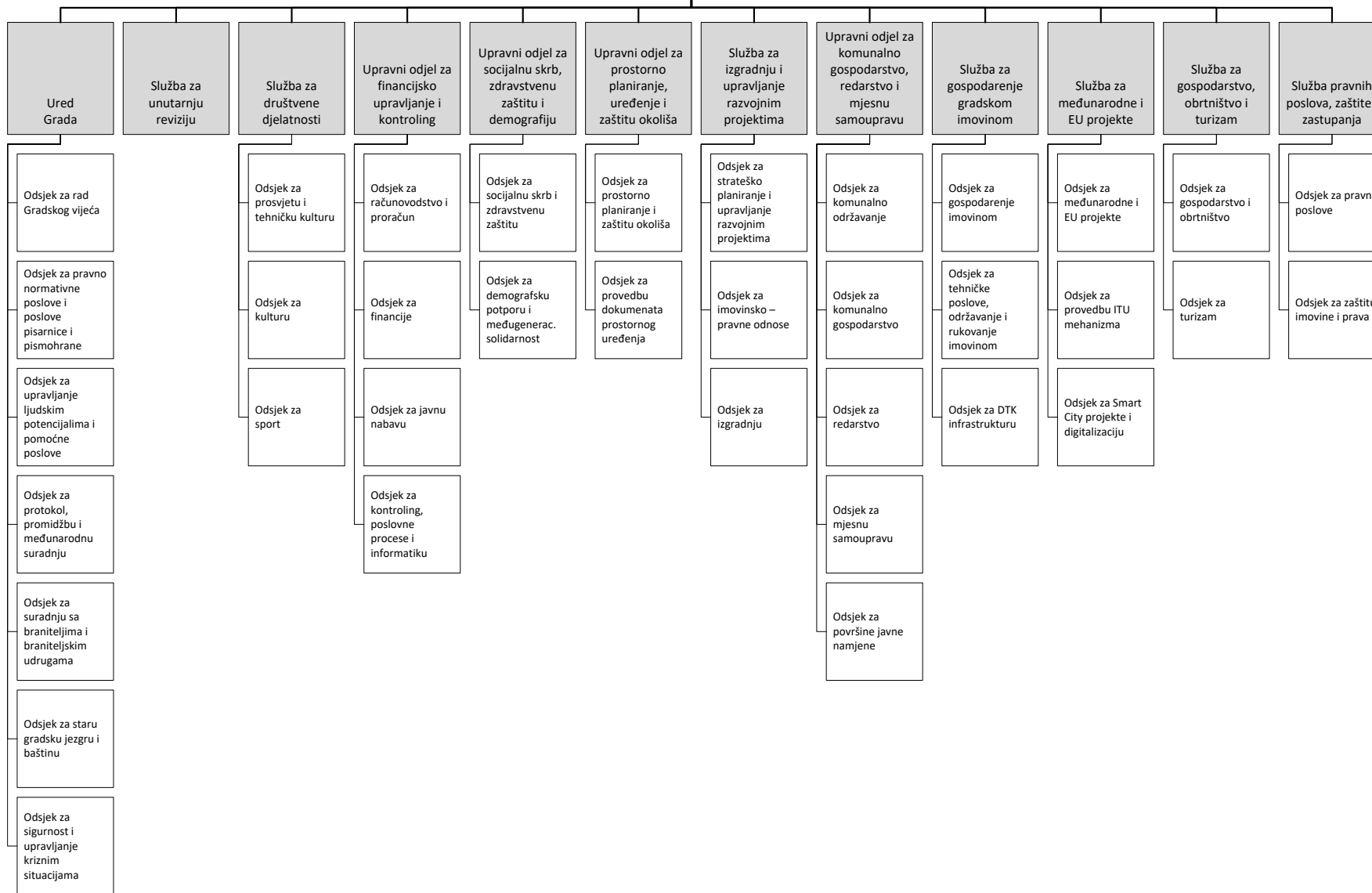
Ustrojstvo Gradske uprave Grada Splita predstavlja osnovni ustroj ili organizacijsko uređenje upravnih tijela unutar upravnih područja i drugih područja rada iz nadležnosti Grada Splita. Drugim riječima, spomenuto ustrojstvo predstavlja organizacijsku raspodjelu zadataka i grupiranje organizacijskih jedinica (nadležnosti, odgovornosti, hijerarhijski odnosi, poslovi, zadatci, aktivnosti, kanali komunikacije), obuhvaćajući sve organizacijske razine, od razine Gradske uprave Grada Splita kao cjeline do razine pojedinaca i njihovih radnih uloga. Prostorno gledano, cjelokupna Gradska uprava Grada Splita, odnosno sva njezina upravna tijela, izuzev manjeg broja zaposlenika čiji je posao vezan uz promet te administrativnih tajnika gradskih kotara, smještena su na jednoj lokaciji. Radi se o golemoj zgradi pravokutnog tlocrta, izgrađenoj u periodu 1937.-1940.g., koja sa svojih sedam etaža (Po+Pr+5 katova) i prizemnim garažnim dodatkom na istočnoj strani zauzima ukupnu površinu od 11.800 m² (Nadilo, 2013, str. 772).

Prema Pravilniku o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita (Službeni glasnik Grada Splita, godina LXIV (XXVI), Split, 27. veljače 2018., broj 5), Gradska uprava Grada Splita je na generalnoj, prvoj razini raspodjele rada organizirana u 12 organizacijskih jedinica ili upravnih tijela, od kojih pet imaju status upravnih odjela, dok preostala upravna tijela imaju status službi (slika 1.). Na drugoj razini raspodjele rada, spomenuti upravni odjeli i službe se dijele na niže/uže organizacijske podjedinice sa statusom odsjeka, izuzev Službe za unutarnju reviziju, koja je organizirana kao jedinstveno upravno tijelo, bez užih/nizih organizacijskih podjedinica. U konačnici, Gradska uprava Grada Splita ustrojstveno na drugoj razini raspodjele rada broji 36 odsjeka, u kojima je raspoređeno i svoje poslove trenutno obavlja 458 zaposlenika.³⁸⁶

Priložena globalna organizacijska struktura Gradske uprave Grada Splita s naknadnim izmjenama i dopunama najrecentnije je organizacijsko ustrojstvo s početka 2018.g., u kojemu su, u odnosu na prijašnju organizacijsku strukturu s kraja 2013.g., učinjeni značajni organizacijski zahvati spajanja pojedinih upravnih tijela i na prvoj i na drugoj razini raspodjele rada, kao i dokidanja starih i formiranja novih organizacijskih jedinica/upravnih tijela. Tako je u odnosu na prethodnu organizacijsku strukturu Gradske uprave Grada Splita iz 2013.g. (Prema Pravilniku o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita - Službeni glasnik Grada Splita, godina LIX (XXI), Split, 30. listopada 2013., broj 43), broj organizacijskih jedinica (upravnih tijela) na prvoj razini raspodjele rada smanjen s 19 na 12, dok je na drugoj razini raspodjele rada broj odsjeka smanjen s 38 na 36. Također, broj jedinstvenih upravnih tijela na prvoj razini raspodjele rada (upravna tijela bez nižih organizacijskih jedinica) je smanjen s četiri na jedno. Pritom je broj zaposlenika u spomenutom periodu od 2013.g. do 2018.g. ostao na približno istoj razini.

³⁸⁶ Za usporedbu: 1) Grad Zagreb, sa 792 875 stanovnika, zapošljava 3 022 zaposlenika u Gradskoj upravi u ukupno 25 upravnih tijela (mahom gradskih ureda), 2) Grad Rijeka, sa 128 624 stanovnika, zapošljava 482 zaposlenika u Gradskoj upravi u ukupno 15 upravnih tijela (mahom upravnih odjela), 3) Grad Osijek, sa 107 784 stanovnika, zapošljava 220 zaposlenih u Gradskoj upravi u ukupno 9 upravnih tijela (mahom odjela), dok 4) Grad Zadar, sa 75 082 stanovnika, zapošljava 178 zaposlenih u ukupno 13 upravnih tijela (mahom odjela). Ako se upravo iznijeti podaci izraze u omjeru „zaposlenici Gradske uprave naspram stanovnici Grada“, tada je taj omjer za navedene gradove sljedeći: 1) Grad Zagreb – 1:262, 2) Grad Rijeka – 1:267, 3) Grad Osijek – 1:490, 4) Grad Zadar – 1:422 te za Grad Split – 1:393; čime Gradska uprava Grada Splita po ovom kriteriju spada u srednje efikasne Gradske Uprave (u komparaciji sa ostala četiri grada).

Gradska uprava

Slika 10 – Organizacijska struktura Gradske uprave Grada Splita

Prema: Pravilnik o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita - Službeni glasnik Grada Splita, godina LXIV (XXVI), Split, 27. veljače 2018., broj 5, str. 2-4 te kasnijim izmjenama i dopunama

Organizacijski pristup pri ustrojavanju rada Gradske uprave Grada Splita je klasičan mehanicistički pristup. Konkretno, primijenjen je funkcijski oblik organizacijske strukture, kao najstariji i najrašireniji oblik raspodjele i grupiranja zadataka u nekoj organizaciji. U tom smislu formiranje upravnih tijela i njihovih nižih/užih organizacijskih podjedinica „prema srodnosti poslova, organizacijsko funkcionalnoj povezanosti i potrebama obavljanja aktivnosti iz samoupravnog djelokruga Grada i poslova državne uprave prenesenih na Grad, te potreba učinkovitog, djelotvornog i ekonomičnog rukovođenja njihovim radom“ (Odluka o ustrojstvu Gradske uprave Grada Splita - Službeni glasnik Grada Splita, godina LXIII (XXV), Split, 21. prosinca 2017., broj 55, str. 2), nedvojbeno odražava pristup organiziranja po funkcijskoj osnovi, tj. grupiranja u uže organizacijske jedinice istorodnih, sličnih ili neposredno ovisnih i uvjetovanih poslova. Te novoformirane, uže organizacijske jedinice, povezuju se, i dalje po funkcijskoj osnovi, u šire funkcijske organizacijske jedinice (Buble, 2006, str. 209-210). Po ovom principu ukupni posao koji stoji pred Gradskom upravom Grada Splita je grupiran po funkcijskoj osnovi od razine pojedinaca, preko razina timova, odsjeka, pa do globalne razine službi i upravnih odjela, u konačnici formirajući približno standardni modalitet funkcijske organizacijske strukture, okarakteriziran načelom jedna funkcija – jedna organizacijska jedinica.

U ovakvom organizacijskom uređenju hijerarhija ovlasti i odnosi izvještavanja (vertikalna diferencijacija) su striktno određeni (slika 2). Gradonačelnik je osoba koja donosi najvažnije odluke, nalaže, koordinira, nadgleda i daje suglasnost za rad cjelokupne Gradske uprave Grada Splita (top-down komunikacija), i to posredstvom svojih najbližih suradnika, tj. podređenih – zamjenika Gradonačelnika i 12 pročelnika ureda, upravnih odjela i službi. Spomenuti suradnici prema Gradonačelniku komuniciraju izvještaje, prijedloge, planove i sl. (bottom-up komunikacija). U tom smislu Gradonačelnikov upravljački raspon nadziranja i kontrole neposredno podređenih je 1:14.

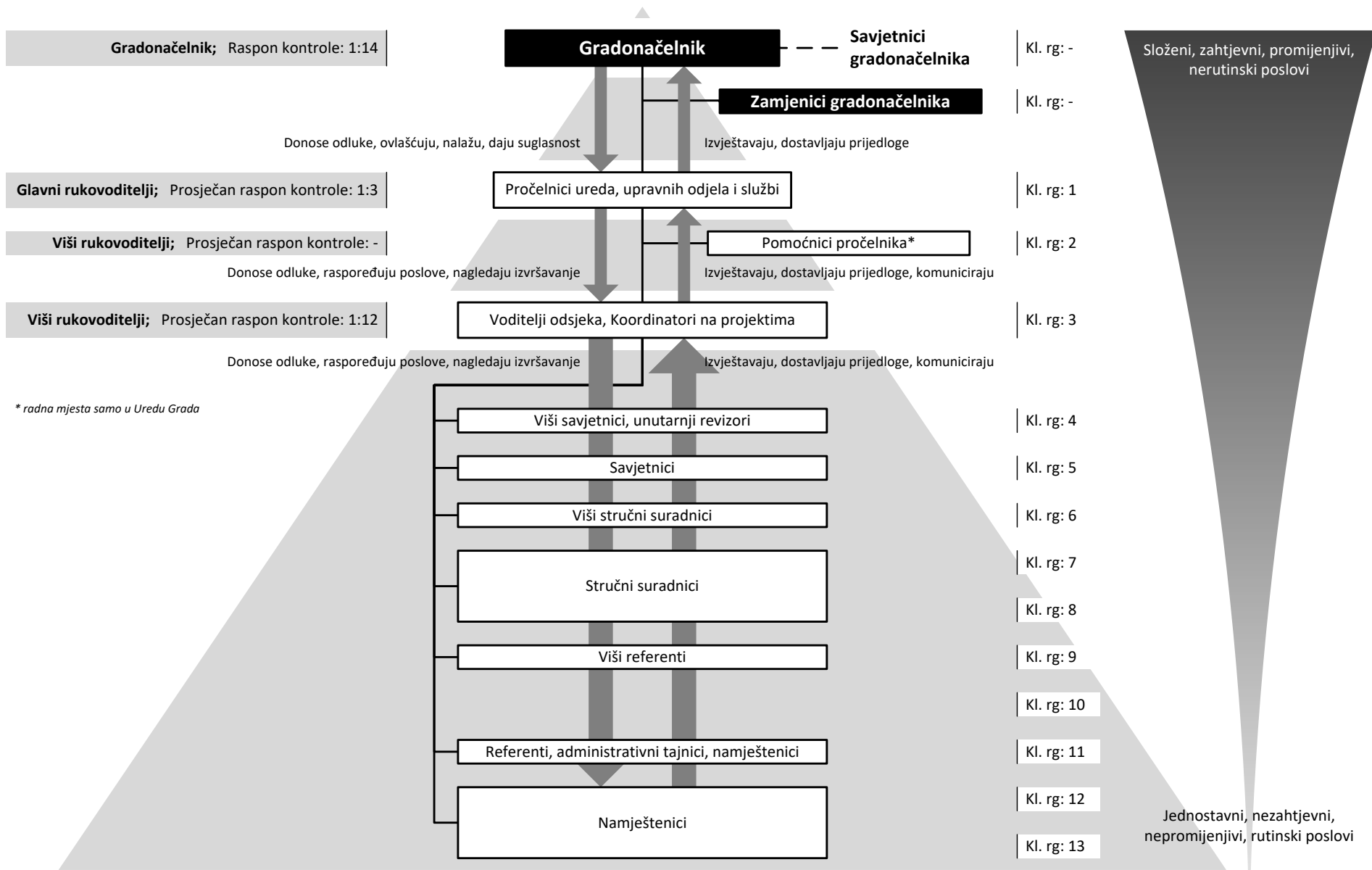
Pročelnik Ureda Grada, pročelnici upravnih odjela i pročelnici službi su sljedeća razina hijerarhije ovlasti Gradske uprave Grada Splita, sa statusom glavnih rukovoditelja. Oni donose odluke za svoj djelokrug rada (za upravno tijelo kojim rukovode), raspoređuju poslove te nadgledaju njihovo izvršavanje. S druge strane, zaprimaju izvještaje, prijedloge i planove svojih neposredno podređenih – voditelja odsjeka (koordinatora na projektima) te su s njima u neprestanoj komunikaciji u svezi planiranja, organiziranja i nadziranja izvršavanja poslova u pojedinim odsjecima. Prosječan upravljački raspon kontrole pročelnika ureda, upravnih odjela i službi je 1:3. Kod nekih pročelnika u Uredu Grada penje se do 1:9.

Treća jasno prepoznatljiva razina hijerarhije ovlasti u Gradskoj upravi Grada Splita je razina viših rukovoditelja, odnosno voditelja odsjeka (u Uredu Grada uz radna mjesta voditelja odsjeka postoje i viša rukovoditeljska radna mjesta pomoćnika pročelnika). Njihov upravljački posao je veoma sličan radu pročelnika, u smislu donošenja odluka, raspoređivanja poslova, nadgledanja izvršavanja, zaprimanja izvještaja, prijedloga, planova podređenih, itd., samo sa značajno manjim djelokrugom i ovlašću. U tom smislu oni su odgovorni pročelnicima samo za odsjeke kojima rukovode. Prosječan upravljački raspon voditelja odsjeka je 1:12, gdje taj upravljački raspon, ovisno o poslovima koji se izvršavaju u pojedinim odsjecima, varira od 1:1 ili 1:2 (npr. Odsjek za staru gradsku jezgru i baštinu, Odsjek za DTK infrastrukturu) do čak 1:48 (Odsjek za redarstvo).

Daljnje razine hijerarhije ovlasti u Gradskoj upravi Grada Splita, za razliku od upravo opisanih, nisu toliko jasno definirane i lako prepoznatljive, iako bi po prirodi i složenosti poslova viši savjetnici zasigurno trebali imati svojevrstan autoritet i moć nadgledanja i usmjeravanja rada kako savjetnika, tako i viših i običnih referenata, pa sve do namještenika. Slično se može reći i za međusobne odnose viših stručnih suradnika i suradnika te viših referenata i referenata.

U konačnici, slijedom svega iznesenog, a s obzirom na prirodu i svrhu rada Gradske uprave Grada Splita, kao prednosti ovakvog, klasičnog funkcijskog organizacijskog ustrojstva, se prije svega mogu istaknuti omogućavanje izvršavanja funkcijskih ciljeva (ciljeva upravnih tijela), dobro održavanje razina performansi, veće mogućnosti specijalizacije i produbljanja vještina zaposlenih vezanih uz njihov, striktno određen posao i ulogu u organizaciji te izvrsna koordinacija unutar upravnih tijela. S druge strane, kao nedostaci spomenutog organizacijskog ustrojstva mogu se istaknuti naglašavanje rutiniranosti i proceduralnosti u obavljanju zadataka, loša koordinacija između različitih upravnih tijela,

spore reakcije na promjene u okruženju, usporeno i centralizirano odlučivanje te nemogućnost točnog utvrđivanja odgovornosti za nastale probleme.

Slika 2 – Hijerarhijsko ustrojstvo (vertikalna diferencijacija) Gradske uprave Grada Splita

Prema: Pravilnik o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita - Službeni glasnik Grada Splita, godina LXIV (XXVI), Split, 27. veljače 2018., broj 5.

4.1.4.1. *Unutarnje ustrojstvo i organizacija rada Ureda Grada, upravnih odjela i službi Gradske uprave*³⁸⁷

Kada se govori o unutarnjem ustrojstvu i konkretnoj organizaciji rada u pojedinim upravnim tijelima Gradske uprave Grada Splita, a nakon statičkog i pozicijskog pregleda njezine globalne organizacijske strukture i hijerarhije ovlasti, u narednom tekstu će biti iznijet kvazi-dinamički opis spomenutih unutarnjih ustrojstava i organizacija rada s aspekta radnih procesa i aktivnosti (slika 3.)

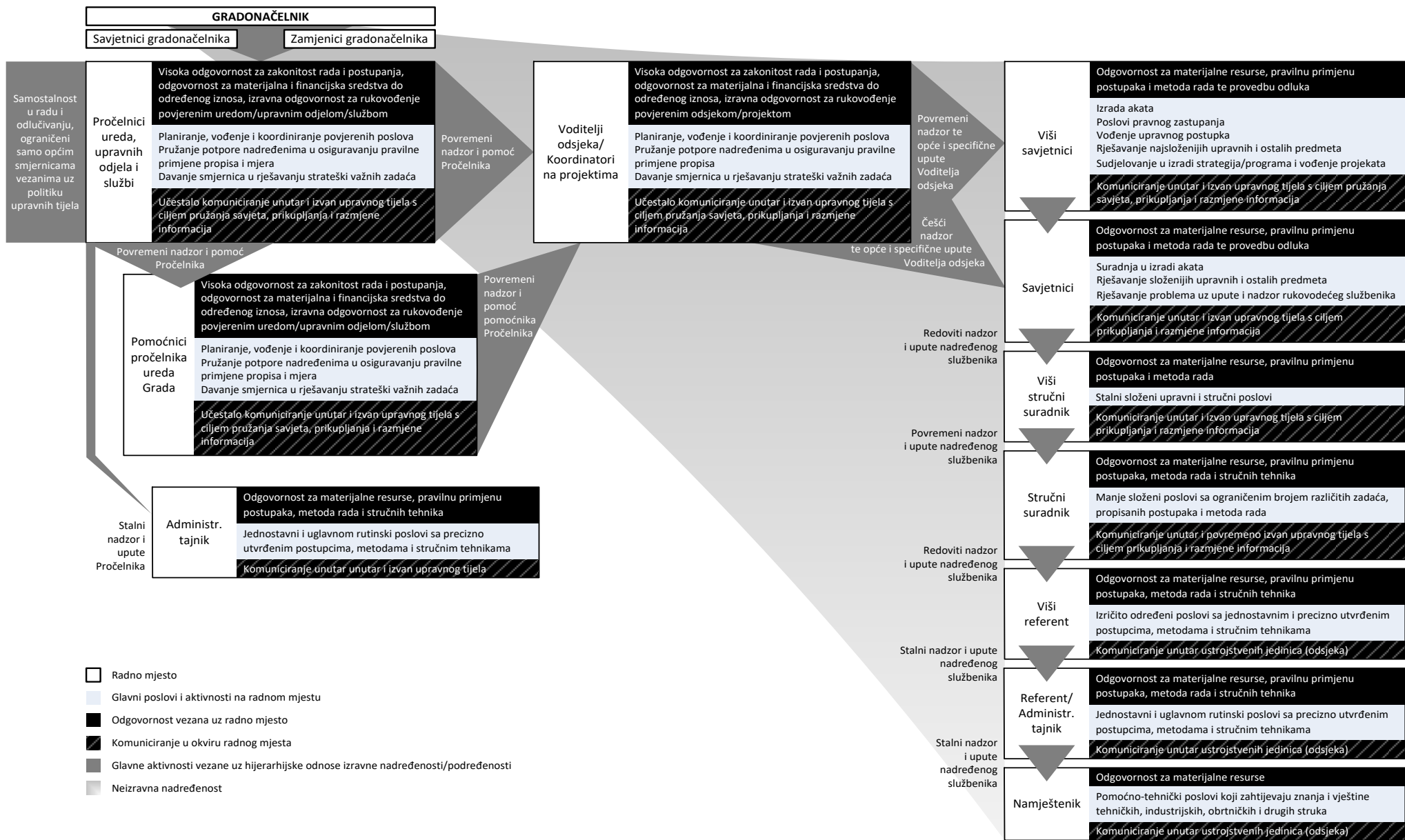
Pet upravnih odjela u okviru Gradske uprave Grada Splita pretežno obavljaju upravne poslove u kojima se odlučuje primjenom pravila upravnog postupka i upravnog prava, dok se u sedam službi pretežno obavljaju ostali stručni poslovi planiranja, izvršenja, upravljanja i odlučivanja. U tom smislu pročelnici ureda, upravnih odjela i službi imaju veliku samostalnost u radu i odlučivanju, ali se ipak pritom trebaju pridržavati i voditi općim uputama i smjernicama vezanim uz politiku svojih upravnih tijela. Oni planiraju, vode i koordiniraju povjerenim im područja rada i poslove, pružaju potporu nadređenima i sudjeluju s prijedlozima i smjernicama u rješavanju strateških pitanja i zadaća. U obavljaju svog posla pročelnici učestalo komuniciraju unutar svog upravnog tijela te s ostalim upravnim tijelima s ciljem prikupljanja i razmjene informacija te olakšavanja rada svog i ostalih upravnih tijela. Njihova odgovornost se odnosi na način rukovođenja povjerenim im upravnim tijelom, zakonitost rada i postupanja svih zaposlenih u upravnom tijelu te na odgovornost za materijalna i financijska sredstva do određenih iznosa. U tom smislu, oni vrše povremeni nadzor i pružaju pomoć svojim podređenima, posebice voditeljima odsjeka, kao svojim izravno podređenim rukovoditeljima. U obavljanju svog posla se naravno koordiniraju i usuglašavaju s Gradonačelnikom i zamjenicima Gradonačelnika kao svojim izravnim nadređenima.

Treba napomenuti da u Uredu Grada, kao gotovo najvećem i specifičnom upravnom tijelu u Gradskoj upravi Grada Splita, koje je najizravnije povezano s radom Gradonačelnika i njegovih najužih suradnika, te s radom Gradskog vijeća, pročelniku u obavljanju njegovih rukovodećih poslova pomažu dva pomoćnika pročelnika, što nije slučaj s ostalim upravnim tijelima (upravnim odjelima i službama). Spomenuti pomoćnici pročelnika u Uredu Grada imaju identične opise poslova kao i sam pročelnik, ali s manje ovlasti i odgovornosti.

Uredom Grada, koji trenutno broji 74 zaposlenika, rukovodi pročelnik sa svoja dva pomoćnika, kojima u obavljanju spomenutih poslova administrativnu podršku pruža određen broj administrativnih tajnika. Administrativni tajnici obavljaju jednostavne i rutinske poslove s precizno utvrđenim postupcima, metodama i stručnim tehnikama. Oni komuniciraju unutar i izvan upravnog tijela te su odgovorni za materijalne resurse koji su im povjereni kao i za pravilnu primjenu postupaka, metoda rada i stručnih tehnika. U svom radu su pod stalnim nadzorom svojih nadređenih, tj. pročelnika Ureda Grada i njegovih pomoćnika.

Ured Grada operativno funkcionira u sedam odsjeka, svaki za svoj djelokrug poslova, Po sistematizaciji radnih mjesta tim odsjecima bi trebali rukovoditi voditelji odsjeka, što trenutno nije slučaj. Tako trenutno tri odsjeka u Uredu Grada imaju svog voditelja (Odsjek za rad Gradskog vijeća, Odsjek za protokol, promidžbu i međunarodnu suradnju i Odsjek za suradnju s braniteljima i braniteljskim udrugama), dok preostalim četirima odsjecima (Odsjek za pravno normativne poslove i poslove pisarnice i pismohrane, Odsjek za upravljanje ljudskim potencijalima i pomoćne poslove, Odsjek za staru gradsku jezgru i baštinu i Odsjek za sigurnost i upravljanje kriznim situacijama) rukovode viši savjetnici i savjetnici. U odsjecima mahom rade viši savjetnici, savjetnici, viši referenti i referenti, dok u najvećem odsjeku, onom za radne, pravno-normativne i opće poslove, pored spomenutih, radi i određen broj namještenika (namještenici za dostavljanje i preslike, domaćice, telefonisti) i vozača.

³⁸⁷ Tekst pripremljen temeljem Odluke o ustrojstvu Gradske uprave Grada Splita - Službeni glasnik Grada Splita, godina LXIII (XXV), Split, 21. prosinca 2017., broj 55.; Pravilnika o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita - Službeni glasnik Grada Splita, godina LXIV (XXVI), Split, 27. veljače 2018., broj 5.; Službene stranice Grada Splita, <https://www.split.hr/gradska-uprava> (pristupljeno 17.02.2020.) i Dostupne dokumentacije na dan 31.12.2018.g.

Slika 3 – Prikaz osnovnih skupina radnih mjesta u Gradskoj upravi Grada Splita i njihove međusobne povezanosti

Prema: Pravilnik o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita - Službeni glasnik Grada Splita, godina LXIV (XXVI), Split, 27. veljače 2018., broj 5.

Posao viših savjetnika, kao i u ostalim upravnim odjelima Gradske uprave Grada Splita, je najzahtjevniji nerukovodeći posao (osim ako im u nedostatku voditelja odsjeka nije povjereno rukovođenje odsjekom, što podrazumijeva poslove višeg rukovoditelja), koji podrazumijeva izradu akata, poslove pravnog zastupanja, vođenje upravnih postupaka, rješavanje najsloženijih upravnih i ostalih predmeta te sudjelovanje u izradi strategija/programa i vođenje projekata. U obavljanju svog posla komuniciraju unutar i izvan upravnog tijela s ciljem prikupljanja i razmjene informacija te pružanja savjeta, a odgovorni su za povjerene im materijalne resurse, pravilnu primjenu postupaka i metoda rada te provedbu odluka. U svom radu nadzirani su od strane voditelja odsjeka koji im povremeno daju opće i specifične upute za obavljanje njihova posla.

Za razliku od viših savjetnika, savjetnici obavljaju manje složene poslove pa tako surađuju u izradi akata, rješavaju složenije upravne i ostale predmete te probleme, a sve uz upute i nadzor rukovodećih službenika i nadređenih namještenika (voditelji odsjeka, viši savjetnici). Komuniciranje i odgovornosti savjetnika su po definiciji vrlo slične onima viših savjetnika, samo za manje složene poslove.

Stručni suradnici (stručni suradnici i viši stručni suradnici) imaju manji obuhvat i složenost poslova nego što je to slučaj sa savjetnicima. Oni obavljaju upravne i stručne poslove, gdje viši stručni suradnici obavljaju stalne složene upravne i stručne poslove, a stručni suradnici manje složene poslove s ograničenim brojem različitih zadataka, propisanih postupaka i metoda rada. Dok viši stručni suradnici komuniciraju unutar i izvan upravnih tijela s ciljem prikupljanja i razmjene informacija, komuniciranje stručnih suradnika, s istim ciljem, je više orijentirano na komuniciranje unutar upravnih tijela. Odgovornosti viših stručnih suradnika i stručnih suradnika u okviru povjerenih im poslova, za razliku od viših savjetnika i savjetnika, ne uključuju odgovornost za provedbu odluka, nego samo odgovornosti za povjerene im materijalne resurse i pravilnu primjenu postupaka, metoda rada i stručnih tehnika. Pod povremenim ili redovitim su nadzorom nadređenih službenika (rukovoditelji, viši savjetnici, savjetnici), od kojih dobivaju i upute za rad.

U daljnjoj raspodjeli poslova prema složenosti i zahtjevnosti, od složenijih i zahtjevnijih prema jednostavnijim i manje zahtjevnima, poslovi viših referenata, referenata i već spomenutih administrativnih tajnika, su sljedeći u nizu. Ovi službenici obavljaju jasno definirane i jednostavne poslove s precizno utvrđenim postupcima, procedurama i stručnim tehnikama, gdje viši referenti obavljaju nešto zahtjevnije poslove od onih povjerenih običnim referentima i administrativnim tajnicima. Njihovo komuniciranje je gotovo isključivo unutar njihova upravnog tijela (odsjeka) te su odgovorni za povjerene im materijalne resurse i pravilnu primjenu postupaka, metoda rada i stručnih tehnika. Nadzor nad radom ovih triju skupina službenika se obavlja redovito ili stalno od strane nadređenih službenika (viši savjetnici, savjetnici, viši stručni suradnici, suradnici), koji im daju i upute za njihov rad.

Konačno, namještenici su službenici u Gradskoj upravi Grada Splita koji obavljaju razne pomoćno-tehničke poslove, a za koje su im potrebna znanja i vještine tehničkih, industrijskih, obrtničkih i drugih struka. Ovi službenici su odgovorni za povjerene im materijalne resurse i način obavljanja povjerenih im poslova te su pod stalnim nadzorom nadređenih službenika, koji im daju i upute za obavljanje njihova rada.

Služba za unutarnju reviziju je, uslijed specifičnosti poslova za koje je zadužena, jedino jedinstveno upravno tijelo u okviru Gradske uprave Grada Splita. Ova služba, odnosno njen pročelnik, izravno je odgovorna Gradonačelniku i isključivo od njega prima naloge. Organizacijski podrazumijeva mali ekspertni tim koji se sastoji od tri unutarnja revizora čime zadovoljava zakonski minimum tročlanog tima, od kojih jedan, pored poslova unutarnje revizije, obavlja i rukovodeće poslove pročelnika službe.

Službom za društvene djelatnosti rukovodi pročelnik, kojemu administrativnu podršku u obavljaju njegovih poslova pruža administrativni tajnik. Sama služba s 25 zaposlenika funkcionira u tri odsjeka (Odsjek za prosvjetu i tehničku kulturu, Odsjek za kulturu, Odsjek za sport), kojima rukovode njihovi voditelji. Glavnina službenika u ovim odsjecima su viši savjetnici – gotovo dvije trećine svih službenika, praćeni višestruko manjim brojem savjetnika, viših stručnih suradnika, suradnika, viših referenata i referenata.

Sljedeće veliko i veoma važno upravno tijelo u okviru Gradske uprave Grada Splita je Upravni odjel za financijsko upravljanje i kontroling, koji broji 55 zaposlenika. Sam upravni odjel je organiziran u četiri odsjeka (Odsjek za računovodstvo i proračun, Odsjek za financije, Odsjek za javnu nabavu i Odsjek za kontroling, poslovne procese i informatiku), kojima rukovodi pročelnik upravnog odjela uz administrativnu podršku administrativnog tajnika. Od navedenih odsjeka, jedino Odsjek za računovodstvo i proračun, kojim dominiraju

radna mjesta viših savjetnika i referenata, nema svog voditelja odsjeka. I Odsjekom za financije i odsjekom za kontroling, poslovne procese i informatiku dominiraju službenici viši savjetnici i referenti, dok u Odsjeku za financije, kao najvećem odsjeku u ovom upravnom odjelu, pored navedenih službeničkih profila, radi i značajan broj viših stručnih suradnika. Najmanji odsjek, onaj za javnu nabavu broji četiri službenika, tj. voditelja odsjeka, dva viša savjetnika i savjetnika.

Upravni odjel za socijalnu skrb, zdravstvenu zaštitu i demografiju je među najmanjima od svih 12 upravnih tijela na prvoj razini raspodjele i grupiranja poslova u Gradskoj upravi Grada Splita, te svakako najmanji upravni odjel s ukupno 10 službenika. Pored pročelnika upravnog odjela i administrativnog tajnika, poslovi ovog odjela su raspoređeni u dva veličinom podjednaka odsjeka (Odsjek za socijalnu skrb i zdravstvenu zaštitu i Odsjek za demografsku potporu i međugeneracijsku solidarnost), u kojima rade isključivo viši savjetnici i savjetnici, i koji nemaju svoje vlastite voditelje odsjeka.

Upravni odjel za prostorno planiranje, uređenje i zaštitu okoliša je, kao i prethodno opisani upravni odjel, organiziran u dva odsjeka, koji su značajno veći od prethodno opisanih odsjeka u okviru Upravnog odjela za socijalnu skrb, zdravstvenu zaštitu i demografiju te imaju svoje vlastite voditelje odsjeka. Pročelnik upravnog odjela uz potporu administrativnog tajnika rukovodi upravnim odjelom, dok je preostalih 41 službenik, mahom viših savjetnika i viših stručnih suradnika, raspoređen u jedan manji (Odsjek za prostorno planiranje i zaštitu okoliša) i jedan veći odsjek (Odsjek za provedbu dokumenata prostornog uređenja).

Službom za izgradnju i upravljanje razvojnim projektima rukovodi njezin pročelnik uz administrativnu podršku administrativnog tajnika. Rad službe je organiziran u tri odsjeka podjednake veličine (Odsjek za strateško planiranje i upravljanje razvojnim projektima, Odsjek za imovinsko-pravne odnose i Odsjek za izgradnju), a kojima rukovode njihovi voditelji odsjeka. Kao i u većini prethodnih upravnih tijela, i u ovoj službi dominiraju radna mjesta viših savjetnika, kojih je više od polovice od ukupno 31 službenika zaposlenih u ovoj službi.

Najveće upravno tijelo u okviru Gradske uprave Grada Splita je Upravni odjel za komunalno gospodarstvo, redarstvo i mjesnu samoupravu, koji trenutno broji ukupno 114 zaposlenika. Rad ovog velikog upravnog tijela je organiziran u pet odsjeka (Odsjek za komunalno održavanje, Odsjek za komunalno gospodarstvo, Odsjek za redarstvo, Odsjek za mjesnu samoupravu i Odsjek za površine javne namjene), od kojih svi imaju svog voditelja odsjeka. Svaki od spomenutih odsjeka u okviru ovog upravnog odjela je organizacijski specifičan na svoj način, a s obzirom na svrhu i tip poslova koji se u njemu obavljaju, za razliku od svih ostalih opisanih upravnih tijela, koja imaju više-manje ustaljene i veoma slične organizacijske postavke. Tako su Odsjek za komunalno održavanje i Odsjek za komunalno gospodarstvo te Odsjek za površine javne namjene smješteni u zgradi Banovine, kao i gotovo sva ostala upravna tijela i odsjeci Gradske uprave Grada Splita, dok su Odsjek za redarstvo i Odsjek za mjesnu samoupravu dijelom ili u potpunosti dislocirani u odnosu na spomenutu zgradu Banovine. U Odsjeku za komunalno gospodarstvo radi širok spektar službeničkih profila, od viših savjetnika pa sve do referenata za izvide i namještenika, u Odsjeku za komunalno održavanje mahom rade viši savjetnici i savjetnici, dok u Odsjeku za javne površine rade većinom stručni suradnici. S druge strane, u Odsjeku za redarstvo je velika dominacija redara (komunalnih i prometnih), popraćenih s malim brojem ostalih službeničkih profila. Ovaj odsjek je prostorno organiziran na dvije lokacije, odnosno dio službenika kojima je posao vezan uz komunalno gospodarstvo je stacioniran u zgradi Banovine, dok su službenici, kojima je posao vezan uz promet, locirani na adresi Mike Tripala 6. Odsjek za mjesnu samoupravu, s obzirom da su gotovo svi službenici u ovom odsjeku administrativni tajnici gradskih kotara, je prostorno raspršen na veliki broj različitih lokacija (kotari i mjesni odbori), dok je samo voditelj odsjeka s nekoliko najbližih suradnika stacioniran u zgradi Banovine.

Služba za gospodarenje gradskom imovinom je također jedno od većih upravnih tijela u okviru Gradske uprave Grada Splita, sa svojih 56 službenika. Službom rukovodi pročelnik uz administrativnu podršku administrativnog tajnika. Sama služba je organizirana u dva relativno velika (Odsjek za gospodarenje gradskom imovinom i Odsjek za tehničke poslove, održavanje i rukovanje imovinom) i jedan minijturni odsjek (Odsjek za DTK infrastrukturu), u kojem rade tri službenika od kojih je jedan službenik ujedno i voditelj odsjeka. S obzirom na broj službenika u posljednje spomenutom odsjeku, organizacijska utemeljenost postojanja ovako malih upravnih tijela se donekle može dovesti u znak pitanja. U Odsjeku za gospodarenje gradskom imovinom raspoređeni, koji nema svog voditelja odsjeka, su zastupljeni gotovo svi službenički profili (od višeg savjetnika do referenta), dok u Odsjeku za tehničke poslove održavanja i rukovanja imovinom, koji ima svog voditelja

odsjeka, pored dominantno raspoređenih viših savjetnika i viših referenata, radi i određen broj namještenika (konobara, domaćica i domara). Nekoliko zaposlenika u posljednje spomenutom odsjeku radi u objektu Vila Dalmacija, kao gradskoj imovini.

Služba za međunarodne i EU projekte je među manjim upravnim tijelima u okviru Gradske uprave Grada Splita; broji 21 službenika. Gotovo svi su viši savjetnici, savjetnici i viši stručni suradnici, a izvršavaju povjerene im poslove organizacijski raspoređeni u tri odsjeka (Odsjek za međunarodne i EU projekte, Odsjek za provedbu ITU mehanizma i Odsjek za Smart City projekte i digitalizaciju). Od spomenutih odsjeka, Odsjek za provedbu ITU mehanizma i Odsjek za međunarodne i EU projekte imaju svoje voditelje odsjeka, dok Odsjek za Smart City i digitalizaciju nema. Odsjek za provedbu ITU mehanizma ukupno broji devet, a Odsjek za međunarodne i EU projekte osam službenika, mahom viših savjetnika, savjetnika i viših stručnih suradnika, dok se Odsjek za Smart City i digitalizaciju sastoji od samo dva službenika: višeg savjetnika i referenta. Cjelokupnom službom, kao i u svim drugim upravnim tijelima na prvoj razini raspodjele i grupiranja poslova, rukovodi pročelnik službe uz administrativnu podršku administrativnog tajnika.

Služba za gospodarstvo, obrtništvo i turizam je, uz službu za unutarnju reviziju, najmanje upravno tijelo u okviru Gradske uprave Grada Splita. S ukupno sedam službenika, raspoređenih u dva relativno mala odsjeka (Odsjek za gospodarstvo i obrtništvo i Odsjek za turizam), od kojih su dva voditelji spomenutih odsjeka, rukovodi ovlašteni pročelnik bez administrativne podrške administrativnog tajnika. U odsjecima, uz voditelje i jednog višeg referenta, rade viši savjetnici i savjetnici.

Konačno, Služba pravnih poslova, zaštite i zastupanja je također manje upravno tijelo u okviru Gradske uprave Grada Splita, u kojem radi 18 službenika. Pročelnik, uz administrativnu podršku administrativnog tajnika, rukovodi službom koja organizacijski funkcionira kroz dva veličinom slična odsjeka (Odsjek za pravne poslove i Odsjek za zaštitu imovine i prava). Uz voditelje odsjeka, u spomenutim odsjecima su mahom raspoređeni službenički profili viših savjetnika.

Ocjena unutarnjeg ustrojstva i organizacije rada Ureda Grada, upravnih odjela i službi Gradske uprave³⁸⁸

Organizacijski gledano, opisana upravna tijela Gradske uprave Grada Splita (Ured Grada, upravni odjeli, službe, odsjeci), kao što je već spomenuto u tekstu u točki 4.1.1.3., predstavljaju klasični mehanicistički način organiziranja procesa, poslova, aktivnosti i zadataka u manje ili više razrađene (jednostavnije i nešto organizacijski složenije) organizacijske jedinice. U tom smislu primarni mehanizmi koordiniranja radnih procesa, aktivnosti i zadataka su hijerarhija ovlasti te standardizacija, kako radnih procesa tako i potrebnih vještina službenika za obavljanje pojedinih, povjerenih im poslova. Donošenje odluka je strogo određeno te puno više naginje centralizaciji, uz neke elemente ograničene decentralizacije. Već spominjani raspon kontrole rukovodećih radnih mjesta (glavnih i viših rukovoditelja) varira s obzirom na prirodu poslova koji se obavljaju u pojedinim upravnim tijelima i njihovih organizacijskim podjedinicama (odsjecima). Tako je raspon kontrole u ekspertno nastrojenoj službi za unutarnju reviziju samo 1:2, što je i očekivano jer se radi o složenim i zahtjevnim poslovima, gdje jedan rukovoditelj ne bi mogao efikasno upravljati i nadzirati rad npr. 30 službenika-stručnjaka za unutarnju reviziju. Slična je situacija i s nekim drugim odsjecima kao što su Odsjek za Smart City i digitalizaciju (1:2), Odsjek za gospodarstvo i obrtništvo (1:2) i Odsjek za turizam (1:3). S druge strane, primjerice u Odsjeku za redarstvo, raspon kontrole voditelja odsjeka je 1:48, jer se prvenstveno radi o službeničkim profilima nižeg ranga složenosti i zahtjevnosti poslova, tj. poslovima komunalnih i prometnih redara.

U ovakvom organizacijskom uređenju obavljanje najvećeg broja, ili kod nekih poslova gotovo svih, radnih aktivnosti i zadataka je visoko standardizirano i formalizirano; zaposlenici su individualno specijalizirani za svoje poslove te, izuzev iznimki, gotovo da ne postoji uzajamno prilagođavanje i fleksibilnost (odstupanje od propisa i procedura) između različitih suradnika, službeničkih profila, odsjeka i generalno upravnih tijela u cjelini, a u

³⁸⁸ Spoznaje i zaključci o unutarnjem ustrojstvu i organizaciji rada Gradske uprave Grada Splita, izneseni od strane autora u dijelu teksta pod naslovom *Ocjena unutarnjeg ustrojstva i organizacije rada Ureda Grada, upravnih odjela i službi Gradske uprave*, izneseni su temeljem prikupljenih mišljenja i stavova pročelnika upravnih odjela i službi Gradske uprave Grada Splita tijekom održane fokus grupe u studenom 2019.g., i temeljem povratnih naknadnih komentara nakon održavanja spomenute fokus grupe te provedenog anketnog istraživanja u siječnju 2020.g.

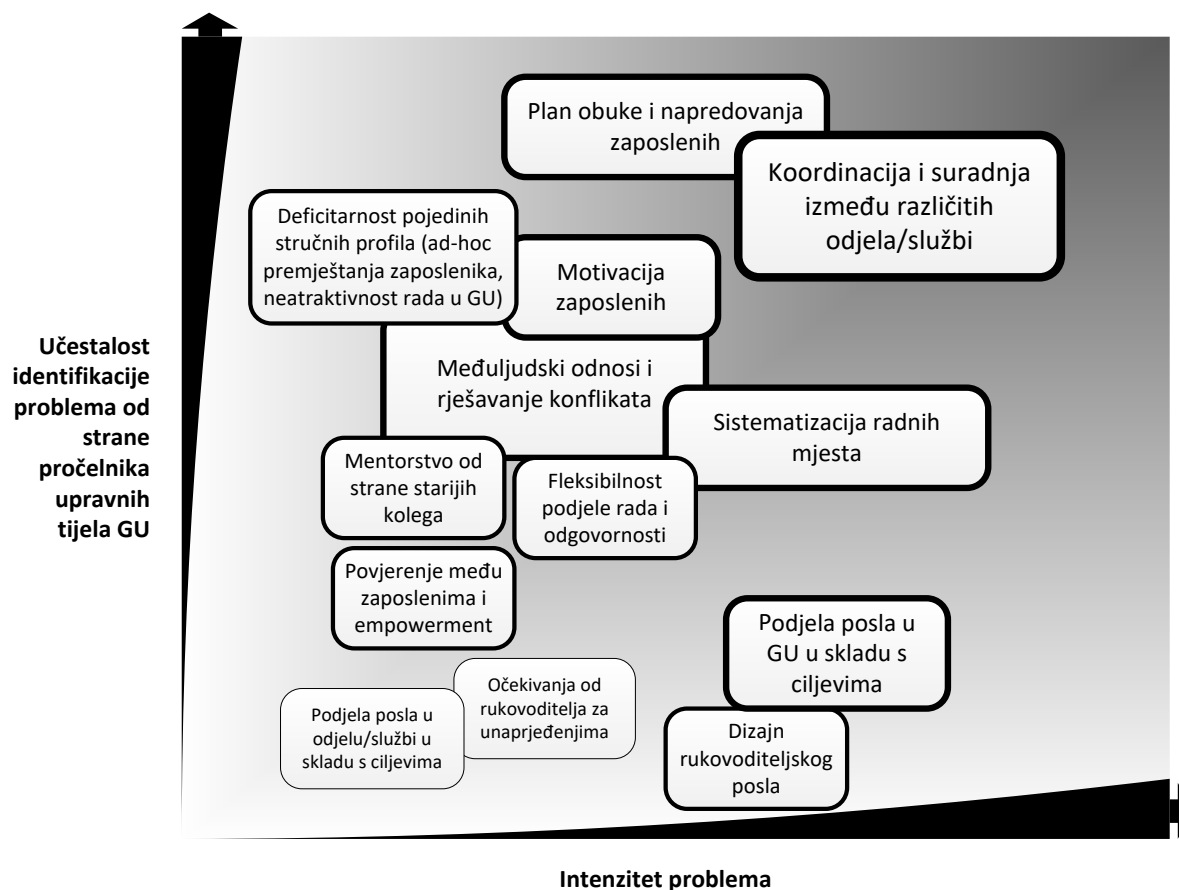
cilju eventualnog rješavanja ad-hoc nastalih problema ili bržeg odvijanja radnih procesa. Navedena obilježja unutarnjeg ustrojstva te organizacije rada i funkcioniranja, gdje dominiraju rutinski zadaci čija je promjenjivost veoma niska, a mogućnost analize poprilično visoka, karakteristična su za već spomenute klasične, mehanicističke organizacijske strukture, ovdje konkretnije standardnu funkcijsku organizacijsku strukturu. S obzirom da se radi o javnom sektoru, spomenuta standardna funkcijska organizacijska struktura dodatno ima značajno naglašenije birokratske odlike, što je očekivano. Iznimke u okviru opisanog unutarnjeg ustrojstva i organizacije rada upravnih tijela Gradske uprave Grada Splita predstavljaju manji ili mali radni timovi (npr. Služba za unutarnju reviziju, Služba za gospodarstvo, obrtništvo i turizam, Služba i Odsjek za međunarodne i EU projekte te generalno obavljanje pravnih poslova u poslovima pružanja pravne podrške), kojima priroda poslova i činjenica da se radi o samo nekolicini službenika koji usko surađuju, omogućuje da primjenjuju više timski pristup u vlastitoj organizaciji rada i funkcioniranju.

Trenutni ustroj i organizacija rada u Gradskoj upravi Grada Splita je bitno drugačiji od onoga kakav je planiran zadnjom sistematizacijom radnih mjesta, uključujući i naknadne dopune i izmjene spomenute sistematizacije, gdje je primjetan značajan broj predviđenih, a nepopunjenih radnih mjesta, od nižih službeničkih profila do rukovodećih pozicija voditelja odsjeka. U tom se smislu, kao jedna od glavnih prepreka usklađivanju trenutnog s propisanim stanjem radnih mjesta i stručnih profila, može istaći neusklađenost povećanja odgovornosti prelaska na rukovodeću poziciju (npr. voditelja odsjeka) s pratećim povećanjem plaće, gdje povećanje odgovornosti koje nosi napredovanje na spomenuto rukovodeće mjesto nije popraćeno s adekvatnim povećanjem plaće. Pored navedenoga, prisutna je i različita privlačnost pojedinih rukovodećih mjesta na istoj hijerarhijskoj razini, pa su primjerice neka mjesta voditelja odsjeka u pojedinim službama i upravnim uredima itekako privlačna među zaposlenicima kao moguće mjesto napredovanja, dok isto ne vrijedi za takva ista mjesta u nekim drugim službama i upravnim odjelima. Značajan problem predstavlja i generalna neprivlačnost rada u Gradskoj upravi Grada Splita, i posljedično deficitarnost u upravnih tijelima, za stručne profile koji su trenutno jako traženi na tržištu rada te mogu ostvariti značajno bolje materijalne i nematerijalne uvjete rada u privatnom sektoru. Kao tipičan primjer takvih stručnih profila se mogu istaći stručni profili proizašli iz tehničkih znanosti (arhitektura, elektrotehnika i računarstvo, građevinarstvo, itd.). Uz sve navedeno, postoje i određena zakonska ograničenja u smislu mogućnosti mijenjanja definiranih radnih mjesta i pratećih koeficijenata složenosti poslova, kao i samog trajanja uvođenja izmjena (proceduralnost), koji u jednom dijelu destimuliraju ili usporavaju poduzimanje potrebnih izmjena u sistematizaciji radnih mjesta Gradske uprave Grada Splita.

Ono što je s organizacijsko-upravljačkog stajališta svakako razlog za brigu je da u Gradskoj upravi Grada Splita, izuzev izoliranih pojedinačnih napora u smislu mjerenja performansi podređenih i u skladu s tim poticanja istih na stjecanje novih kompetencija i vještina, ne postoji niti približno definiran plan i provođenje sustavnog i organiziranog obučavanja i napredovanja zaposlenika, a temeljem uočenih jazova između opisom radnih mjesta definiranih/potrebni i ostvarenih razina performansi zaposlenika. Kao direktna posljedica nepostojanja spomenutog planiranja i razvoja kompetencija i karijere zaposlenika Gradske uprave Grada Splita je praksa većinom trajnog premještanja zaposlenika iz jednog upravnog tijela u drugo, ponajprije na osnovi ad-hoc potreba, odluka, ili percipiranoj poželjnosti nekog radnog mjesta, a ne planskog pristupa i međusektorski koordinirane rotacije i premještanja zaposlenika. Uslijed upravo navedenog neka upravna tijela ostaju na kraći ili duži rok deficitarna potrebnim stručnim kadrom. Slijedom navedenog, prisutan je određeni defetizam na rukovodećim mjestima upravnih odjela i službi Gradske uprave Grada Splita u svezi mogućnosti uvođenja potrebnih ozbiljnijih izmjena u sistematizaciji radnih mjesta, zatim popunjavanja definiranih radnih mjesta potrebnim stručnim kadrom, osobito kadrovima proizišlim iz sustava interne obuke i napredovanja te konačno motiviranja postojećih zaposlenika u okviru odjela/službe za koju su nadležni.

Pored problematike popunjenosti potrebnih radnih mjesta ljudskim resursima, koja će biti detaljnije raspravljana u dijelu teksta 4.1.2.1 - 4.1.2.3., najveći izazov u organizaciji rada Gradske uprave Grada Splita je integracija nastojanja i radnih napora različitih upravnih tijela u jednu skladnu i efektivnu cjelinu, usmjerenu na ostvarenje kako ciljeva pojedinog upravnog odjela ili službe, tako i na ostvarenje ciljeva Gradske uprave Grada Splita kao cjeline (Slika 4). Tako je očigledno da postoje značajne manjkavosti i problemi u komunikaciji i suradnji između različitih upravnih odjela i službi, proizišli u značajnom dijelu iz različitog ili krivog percipiranja za što je nadležan(na) ili odgovoran(na) pojedini upravni odjel, služba ili odsjek, te stava da podjela rada nije ustanovljena u skladu s definiranim ciljevima Gradske uprave Grada Splita. Posebice se spomenute manjkavosti i problemi ogledaju u radnim naporima koji nadilaze nadležnosti pojedinog upravnog tijela te zahtijevaju

koordinirani i predani napor više upravnih odjela i/ili službi, poput npr. važnih razvojnih i međunarodnih projekata. Kada govorimo o podjeli rada unutar pojedinih upravnih odjela ili službi, ona je prema mišljenju pročelnika tih upravnih tijela na visoko zadovoljavajućoj razini (u skladu s ciljevima, svrsishodna, jasno postavljeni ciljevi i očekivanja za zaposlenike), no veća fleksibilnost u spomenutoj podjeli rada i nadležnostima bi svakako bio dobrodošao korak prema naprijed. U tom smislu, rukovoditelji su mišljenja da bi njihov posao trebao doživjeti značajnije izmjene, primjerice u rasponu kontrole i načinima motivacije zaposlenika, a da bi oni kao pojedinci mogli pomoći u napretku i razvoju rada i izvršavanja poslova te da bi u konačnici oni i njihova upravna tijela mogli efektivnije i efikasnije ostvarivati definirane ciljeve.

Slika 4 –

Prikaz identificiranih problema (učestalost i intenzitet) u unutarnjem ustroju i organizaciji rada Gradske uprave Grada Splita

Prema: Mišljenja i stavovi pročelnika upravnih tijela Gradske uprave Grada Splita prikupljeni tijekom održavanja fokus grupe, naknadnih povratnih komentara nakon održavanja fokus grupe te rezultata anketnog istraživanja

Međuljudski odnosi u Gradskoj upravi Grada Splita, koji u značajnoj mjeri mogu biti katalizator, ali i brana efektivnijem i efikasnijem ostvarenju kako ciljeva na razini odsjeka i odjela/službi, tako i ciljeva cjelokupne Gradske uprave, također su područje gdje bi trebalo napraviti određene iskorake u cilju izgradnje boljeg i poticajnijeg radnog okruženja. Tako je prisutan dojam o postojanju nemalog broja konflikata u upravnim tijelima koji još uvijek čekaju svoje rješavanje, dok su odnosi na relacijama nadređeni-podređeni, između kolega na istoj hijerarhijskoj razini, te između kolega na različitim hijerarhijskim razinama na osrednjoj do dobroj razini, okarakterizirani značajnom dozom različitih percepcija i razumijevanja ovlasti i odgovornosti u radnim situacijama. Tako bi posebice povjerenje na relacijama zaposlenik-zaposlenik, rukovoditelj-rukovoditelj te rukovoditelj-podređeni, pa nakon toga potpora, pomoć u problematičnim situacijama, mentorstvo starijih prema mlađima te uspostavljeni odnosi u cilju izvršenja posla, mogli biti na značajno većoj razini kako u pojedinim upravnim tijelima, tako i u suradnji između različitih upravnih odjela Gradske uprave Grada Splita.

Temeljem svega navedenog se može zaključiti da Gradska uprava Grada Splita uistinu iskazuje većinu dobrih, ali nažalost i loših strana organizacijskog uređenja mehanicističke funkcijske organizacijske strukture, s dodatno izraženim birokratskim karakteristikama. U tom smislu 'sindrom organizacijskih silosa', nastao uslijed nedostatka formalne i neformalne integracije (koordinacije), a kojeg karakteriziraju dupliciranje radnih napora, stav 'mi naspram njih', ograničenja u sposobnostima postizanja visokih razina efikasnosti, otežano donošenje odluka te upitno mjerenje i unaprjeđenje obavljanja glavnih procesa, predstavlja glavni izazov u unaprjeđenju unutarnjeg ustroja i organizacije rada Gradske uprave Grada Splita. Put uspješnog nošenja s tromim reakcijama na zahtjeve i signale iz okruženja (internog i eksternog), nefleksibilnošću te nedovoljnom inovativnošću u funkcioniranju Gradske uprave Grada Splita vodi kroz planske i ciljne upravljačko-liderske napore uklanjanja organizacijskih granica (vertikalnih, horizontalnih, vanjskih/prema okruženju), snažnom fokusu i oslanjanju na prikupljanje i obradu za rad potrebnih informacija te na fokusu i oslanjanju na kompetencije zaposlenika i plansko i sustavno unaprjeđenje istih.

4.1.4.2. Utjecaj pandemije koronavirusa na unutarnje ustrojstvo i organizaciju rada Gradske uprave Grada Splita

U cilju ocjene utjecaja pandemije bolesti COVID 19 na unutarnje ustrojstvo i organizaciju rada Gradske uprave Grada Splita, kao i sposobnosti same Gradske uprave Grada Splita da se prilagodi ovoj i sličnim kriznim situacijama, tijekom listopada 2020. godine provedeno je anketno istraživanje. U spomenutom istraživanju sudjelovao je manji broj voditelja službi/odjela/odsjeka³⁸⁹, koji su nastojali, između ostaloga, ponuditi uvid u različite aspekte unutarnjeg ustrojstva i organizacije rada Gradske uprave Grada Splita u periodu inicijalnog ili prvog vala pandemije koronavirusa, tj. u periodu od ožujka do lipnja 2020. godine. Slijedom navedenoga, u daljnjem tekstu ovog podpoglavlja iznesene su najvažnije spoznaje i uvidi vezani uz unutarnje ustrojstvo i organizaciju rada Gradske uprave Grada Splita u vrijeme pandemije, a temeljem mišljenja i stavova ispitanih voditelja službi/odjela/odsjeka.

Prema mišljenju ispitanika Gradska uprava Grada Splita se dobro do vrlo dobro 'snašla' ili prilagodila novonastaloj situaciji pandemije bolesti COVID 19 (srednja ocjena 3,63 na skali od 1 do 5, gdje 5 označava 'izvrsno'). Najveći dio aktivnosti i procesa je funkcionirao dobro, nisu nastali veliki zaostaci u obavljanju poslova, stranke nisu izražavale značajnije nezadovoljstvo, a u novonastalom načinu obavljanja poslova samo manji broj djelatnika je došao u kontakt s virusom. Ipak, upravo spomenuto dobro funkcioniranje Gradske uprave Grada Splita nije bilo bez problema i poteškoća, što je bilo i za očekivati u situaciji za koju se rijetko tko mogao pripremiti. U tom smislu, produktivnost i efikasnost zaposlenika i rukovoditelja u izvršavanju njihova posla i u ispunjavanju svih zahtjeva koji se pred njih postavljaju, je opala u odnosu na produktivnost i efikasnost prije pandemije, gdje je za isporučivanje iste razine outputa na većini radnih mjesta, zbog upravo spomenute smanjene produktivnosti i efikasnosti, bilo potrebno uložiti veći ili značajno veći radni napor.

Kada je riječ o planskoj pripremljenosti Gradske uprave Grada Splita na potencijalne krizne situacije, u vidu postojanja unaprijed pripremljenih kontingencijskih ('što-ako') i sličnih planova za donošenje odluka i funkcioniranje u kriznim situacijama, takvi planovi, prema dostupnim mišljenjima ispitanika, nisu postojali. Unatoč tome, Gradska uprava Grada Splita se relativno brzo prilagodila novonastaloj situaciji, gdje su, u okviru Ureda Grada, Odsjek za sigurnost i upravljanje kriznim situacijama te posebice novoformljeni uži tim za pandemiju, bili zaduženi za praćenje situacije i suradnju s drugim tijelima na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini, od kojih posebno treba istaknuti suradnju s Stožerima civilne zaštite na svim navednim razinama. U tom smislu, spomenuti odsjek i novoformljeni tim su pripremali zaključke i savjetovali Gradonačelnika u svezi načina postupanja i organizacije rada Gradske Uprave u uvjetima pandemije.

U cilju što efikasnijeg odvijanja rada u novonastaloj epidemiološkoj situaciji, i prema važećim epidemiološkim mjerama Nacionalnog stožera civilne zaštite, Gradska uprava Grada Splita, na čelu s Gradonačelnikom, donijela je zasebne/izdvojene procedure i upute za odvijanje rada na radnim mjestima i funkcioniranje cjelokupne

³⁸⁹ U potpunosti je popunjeno osam anketnih upitnika. Ista anketa koristila se i kao izvor za dijelove: „Administrativni kapaciteti“ i „Poslovni procesi, interna kontrola i rizici“.

Gradske uprave u uvjetima globalne epidemije bolesti COVID-19. Konkretno, donesen je određen broj zaključaka, odluka, mjera i uputa, koje su objavljene svim zaposlenicima Gradske uprave Grada Splita, a koje su odredile njihov način rada, potpisivanja, ovjeravanja, rada sa strankama, preusmjerenja telefonskih poziva, itd. U tom smislu neki od najvažnijih zasebnih/donesenih zaključaka su bili: 'Zaključak o organizaciji rada upravnih tijela Gradske uprave Grada Splita za vrijeme trajanja epidemije bolesti COVID-19 uzrokovane virusom SARS-CoV-2', 'Zaključak o privremenom načinu reguliranja uredovnog vremena za rad sa strankama u upravnim tijelima Gradske uprave Grada Splita' te 'Zaključak o nužnoj mjeri obveznog korištenja maski za lice ili medicinskih maski zbog trenutne epidemiološke situacije uzrokovane bolešću COVID-19'. Adekvatno preneseni, navedeni zaključci, odluke, mjere i upute, zaposlenicima, su uvelike razjasnile što se od njih očekuje u smislu načina obavljanja njihova posla i outputa koji se od njih očekuje, sve uz poštivanje epidemioloških mjera i uz što je moguće manji rizik zaraze virusom. Unatoč svemu navedenom, novonastala situacija i novi način rada i komuniciranja je kod određenog broja zaposlenika Gradske uprave Grada Splita izazvao veće ili manje nejasnoće te određenu dozu nesigurnosti, osobito na samom početku stupanja na snagu navedenih zaključaka, odluka, mjera i uputa.

Spomenute promjene vezane uz organizaciju i raspored rada i radnog vremena Gradske uprave Grada Splita stavljale su fokus, gdje god je to i kad god je to bilo moguće, na rad od kuće, na rad u smjenama te na odvijanje on-line sastanaka putem dostupne informatičke tehnologije. Slijedom navedenog, zaposlenici su u svom radu većinom bili podijeljeni u dva tima koji su se međusobno izmijenjivali u radu u prostorima Gradske uprave svakih 14 dana, radeći preostalih 14 dana od kuće, uz korištenje dostupne informatičke i komunikacijske tehnologije (preusmjerenje telefonskih poziva, rad preko servera, video konferencije,...). Radni procesi su u svojoj suštini većinom ostali isti, uz veće ili manje ad-hoc modifikacije, čime je osiguran, doduše otežan (osobito kad je riječ o suradnji između različitih upravnih tijela), kontinuitet rada i poslovanja Gradske uprave Grada Splita. U prelasku na nov način rada od kuće zaposlenicima su, koliko je to bilo moguće u novonastaloj situaciji, u najvećem broju osigurani potrebni materijalni resursi i podrška, kako za rad na računalima i serveru tako i za ostale upite i nastale probleme. Pored navedenog, zaposlenici su većinom za svoj rad dobili potrebne konkretne smjernice i upute od strane njihovih nadređenih, koje su oni u najvećoj mjeri i slijedili i prema njima obavljali svoje poslove i zaduženja.

Zaobilaženja propisanih procedura, kao i od nadređenih danih smjernica i uputa, je bilo u manjem obujmu te su se prvenstveno odnosila na slučajeve objektivne nemogućnosti obavljanja pojedinog posla uslijed nedostatka poslovnih računala za rad od kuće, kao i slučajeve otvorenog izražavanja nezadovoljstva pojedinaca i njihovog subjektivnog ignoriranja obavljanja vlastitog posla, nalazeći opravdanje takvom stavu u neriješenosti problema nedostatka poslovnih računala za rad i obavljanje posla od kuće. Slijedom navedenog, može se zaključiti da su zaposlenici u svom radu većinom bili komunicirani, koordinirani, upravljani i podržavani od strane svojih nadređenih te da su u samo manjem broju slučajeva bili 'prepušteni sami sebi' da se snađu u novonastaloj situaciji. Nadalje, zaposlenici su se u samom radu po potrebi međusobno usklađivali i prilagođavali, čime su u dobroj mjeri osiguravali tečnije odvijanje posla i funkcioniranja Gradske uprave Grada Splita (primjer povećanog rada pojedinaca u uredima, tj. 'kompenziranja' za kolege koji nisu mogli raditi od kuće). Slično se može reći za odnos zaposlenici-nadređeni gdje je također, kada je bilo potrebno, uz određene probleme u značajnoj mjeri dolazilo do međusobnih usklađenja i prilagođavanja. Kada je riječ o međusobnom usklađivanju i prilagođavanju rukovoditelja upravnih tijela u novonastaloj situaciji, ono, prema mišljenju samih voditelja upravnih tijela Gradske uprave Grada Splita, nije bilo na zadovoljavajućoj i očekivanoj razini. Konačno, tijekom odvijanja rada u uvjetima epidemije COVID-19, odnosi između zaposlenika te odnosi između zaposlenika i nadređenih su većinom ostali isti, dok su se ponegdje čak i poboljšali. Očekivano, u odnosu na stanje prije epidemije COVID-19, fokusiranost zaposlenika na sam posao se umanjila uslijed epidemije koja je nastupile i pratećih okolnosti, dok je njihova načelna privrženost prema poslu ostala ista.

Sumirajući sve prethodno rečeno o utjecaju pandemije koronavirusa na unutarnje ustrojstvo i organizaciju rada Gradske uprave Grada Splita, može se reći da je pandemija uzrokovala brojne formalne, proceduralne i uredbene promjene, potpuno nove radne situacije i okolnosti, značajan broj dilema i nesigurnosti te promjene stavova i percepcija zaposlenika i voditelja upravnih tijela, kako vlastite sigurnosti tako i načina obavljanja posla i dužnosti koje su im povjerene. Nakon inicijalnog 'snalaženja', Gradska uprava Grada Splita je nastojala donesenim zaključcima, odlukama, mjerama i uputama, u okviru postojećih resursnih ograničenja, organizirati značajno drugačiji način rada i funkcioniranja, u čemu je u najvećem dijelu i uspjela. Najveći problem je svakako

bio u samoj organizaciji rada od kuće, u domeni osiguranja potrebnih materijalnih resursa za rad od kuće, tj. nedovoljnog broja poslovnih računala za službenike i namještenike. Ovaj problem je iznjedrio nemali broj kako komunikacijskih problema tako i povećane radne napore pojedinaca (kompenziranje za pojedince koji ne mogu/nisu skloni raditi od kuće), zatim otvoreno nezadovoljstvo pojedinih zaposlenika i nespremnost za obavljanje od nadređenih dodijeljenih im poslova i zaduženja, dodatne troškove za zaposlenike koji su, u nedostatku poslovnih računala, koristili osobnu opremu te također, posljedično nezadovoljstvo pojedinih zaposlenika i samih nadređenih zbog nejednake raspodjele radnih opterećenja. Pored navedenoga, značajan problem u funkcioniranju Gradske uprave Grada Splita je predstavljala međusobna suradnja i koordiniran rad različitih upravnih tijela gdje je dolazilo do značajnih problema u komunikaciji i otežane suradnje, čemu su razlozi bili kako objektivne (nemogućnost sastanaka uživo, lošija svakodnevna komunikacija, nepoznavanje rada i procesa u drugim upravnim tijelima), tako i subjektivne naravi (profesionalna odgovornost pojedinih zaposlenika u novonastaloj situaciji). Upravo uočeni problemi, od kojih su neki već ranije istaknuti i u temeljnoj analizi unutarnjeg ustrojstva i organizacije rada Gradske uprave Grada Splita (gdje nije razmatran utjecaj pandemije koronavirusa), kao i sve dobre stvari koje su napravljene i lekcije koje su naučene (digitalizacija nekih radnih procesa, mogućnost rada od kuće jednog dijela službenika/namještenika, međusobno usklađivanje/prilagođavanje zaposlenika, fokus na produktivnosti zaposlenika vs. fokus na fond radnih sati u uredu, ...), predstavljaju područja za unaprjeđenje koje Gradsku upravu Grada Splita zasigurno može učiniti, kako produktivnijom i efikasnijom u svakodnevnom radu i funkcioniranju, tako i spremnijom za nastavak ove i za buduće slične ugroze i krizne situacije.

4.1.5. Gradske tvrtke i javne ustanove

Niz aktivnosti Grada Splita u nadležnosti je gradskih poslovnih subjekata. Konkretno radi se o slijedećim: [održavanje zelenih površina](#), [obavljanje pogrebnih poslova](#), [održavanje čistoće javnih površina](#), [odvoz i odlaganje otpada](#), [obavljanje usluga javnog prijevoza građana](#), [opskrba pitkom vodom / odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda](#), [obavljanje stambenih poslova](#), [održavanje javnih površina i upravljanja nekretninama na području plaže „Bačvice“](#), [obavljanje gospodarskih aktivnosti](#), [obavljanje pretovarnih usluga u lukama](#), [obavljanje poslova trgovačkog posredovanja](#) i javnog prijevoza građana, organizacija sajmova i kulturnih i sportskih manifestacija u Gradu, angažman i profesionalna rehabilitaciju osoba s invaliditetom, realizacija niza komunalnih i ostalih prijevoznih usluga, itd. U daljem tekstu se navode detaljnije informacije o gradskim poslovnim subjektima koji su zaduženi za navedene aktivnosti³⁹⁰

Parkovi i nasadi d.o.o.³⁹¹

Aktivnost [održavanje zelenih površina](#) u nadležnosti je poslovnog subjekta „Parkovi i nasadi“ d.o.o. Grad Split ima 100% udjela u vlasničkoj strukturi poslovnog subjekta. Osnovna djelatnost poslovnog subjekta je projektiranje, izgradnja i njegovanje (održavanje) perivoja, parkova, javnih zelenih površina, te proizvodnja uresnog bilja. Od 1953. kada je osnovano, poslovni subjekt je u više navrata reorganizirano, uvijek u dogovoru i uz suglasnost Gradske uprave s ciljem stvaranja bolje organiziranog i stručno-tehnički opremljenog gradskog poslovnog subjekta koje može pratiti zahtjeve struke u razvoju Grada. U „Parkovima i nasadima“ uveden je sustav upravljanja kvalitetom prema normi ISO 9001:2008.

Lovrinac d.o.o.³⁹²

Aktivnost [obavljanja pogrebnih poslova](#) u nadležnosti je poslovnog subjekta „Lovrinac“ d.o.o. Grad Split ima 100% udjela u vlasničkoj strukturi ovog poslovnog subjekta koje je zaduženo za obavljanje komunalnih djelatnosti održavanja, uređenja, izgradnje groblja, pogrebnih, građevinskih, klesarskih, hortikulturnih i drugih usluga. U okviru poslovnog subjekta Lovrinac godinama djeluje građevinska grupa i kamenoklesarska radionica koje brinu o kvaliteti gradnje i estetskom izgledu grobova i grobnica.

³⁹⁰ <http://www.split.hr/Default.aspx?sec=534> (pristupljeno 15. lipnja 2019.)

³⁹¹ <http://www.parkovi-st.hr/> (pristupljeno 21. lipnja 2019.)

³⁹² <http://www.lovrinac.hr/> (pristupljeno 21. lipnja 2019.)

Čistoća d.o.o.³⁹³

Aktivnost [održavanja čistoće javnih površina, odvoz i odlaganje otpada](#) u nadležnosti je poslovnog subjekta "Čistoća" d.o.o., Grad Split ima 96,5% udjela u vlasničkoj strukturi poslovnog subjekta (Općina Podstrana 3,5% udjela). Čistoća d.o.o. Split provodi i razvija cjeloviti sustav gospodarenja otpadom na području Grada. Dakle, odvojeno skuplja korisni otpad u spremnicima na javno-prometnim površinama i u reciklažnim dvorištima, skuplja i odvozi komunalni otpad iz kućanstava i drugih korisnika usluga, održava čistoću javno-prometnih površina (kolnika, pločnika, trgova, pothodnika, javnih stuba i prolaza), te provodi trajnu komunikaciju s javnošću.

Sustav upravljanja kvalitetom i okolišem primijenjen u poslovnom subjektu zasnovan je na zahtjevima međunarodne norme HRN EN ISO 9001:2009, a za cilj ima potpuno ispunjavanje zahtjeva za kvalitetom procesa i usluga, te skrb o okolišu.

Promet d.o.o.³⁹⁴

Aktivnost [obavljanja usluga javnog prijevoza građana](#) u nadležnosti je poslovnog subjekta "Promet" d.o.o. Vlasnici Društva su Grad Split s 80,78%, Grad Solin 2,75%, Grad Kaštela 5,20%, Grad Trogir 2,34%, Grad Omiš 2,79%, te Općine Primorski Dolac sa 0,20%, Prgomet 0,19%, Lećevica 0,17%, Klis 0,77%, Dugopolje 0,56%, Marina 0,79%, Muć 0,81%, Podstrana 0,93%, Seget 0,82%, Šolta 0,26% i Šestanovac s 0,64% udjela u temeljnom kapitalu Društva. Na usluzi putnika, osim gradskih autobusnih linija, na raspolaganju je više od 30 linija prigradskog i šireg gradskog prometa.

Vodovod i kanalizacija d.o.o.³⁹⁵

Aktivnost [opskrbe pitkom vodom te odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda](#) u nadležnosti je poslovnog subjekta "Vodovod i kanalizacija" d.o.o. U vlasničkoj strukturi poslovnog subjekta, Grad Split ima 56,83% udjela. Ostali dioničari su gradovi: Trogir (6,31%), Kaštela (17,58%) i Solin (8,16%), te općine: Šolta (0,78%), Podstrana (2,21%), Klis (2,10%), Muć (2,54%), Lećevica (0,03%), Seget (1,81%) i Marina (1,38%). "Vodovod i kanalizacija" pruža usluge [vodoopskrbe](#) i [odvodnje](#) na području 4 grada i 9 općina. Područje djelovanja "Vodovoda i kanalizacija" d.o.o. Split proteže se od granice općine Omiš do zapadne granice općine Marina, obuhvaća općine Zagore i Šolte, a u pripremi je izgradnja vodovoda na otocima Drvenik veli i Drvenik mali.

Trenutno je pred poslovnim subjektom novo razdoblje i novi izazovi kao što su: traženje novih izvorišta, zaštita postojećih resursa primjerenim održavanjem, širenje vodoopskrbne mreže i mreže kanalizacije na nova okolna područja. Plan Uprave ovog poslovnog subjekta je osiguranje kvalitete pitke vode u okviru propisanih standarda, uz istodobno praćenje kvalitete mora na podmorskim ispustima kako bi se pravovremeno osigurao stupanj kondicioniranja otpadnih voda radi zaštite okoliša i mora. Gore navedene zadaće realiziraju se uz pomoć gradova i općina - osnivača Vodovoda, te uz podršku Vlade Republike Hrvatske i Splitsko-dalmatinske županije, s ciljem da "Vodovod i kanalizacija" d.o.o. Split održi planirani opseg razvoja i unaprijedi postignutu razinu usluga, u skladu s međunarodnim ekološkim standardima.

Stano-uprava d.o.o.³⁹⁶

Aktivnost [obavljanja stambenih poslova](#) u nadležnosti je poslovnog subjekta "Stano-uprava" d.o.o. U vlasničkoj strukturi poslovnog subjekta, Grad Split ima 100% udjela. Poslovni subjekt je osnovano 1997. godine odlukom Poglavarstva Grada Splita, a sa radom je započelo 1998. godine. Djelatnost poslovnog subjekta je upravljanje i

³⁹³ <http://www.cistoca-split.hr/> (pristupljeno 07.listopada 2019.)

³⁹⁴ <http://www.promet-split.hr/> (pristupljeno 07.listopada 2020.)

³⁹⁵ <https://www.vik-split.hr/> (pristupljeno 07.listopada 2019.)

³⁹⁶ <https://www.stano-uprava.hr/> (pristupljeno 07.listopada 2019.)

održavanje stambenih i poslovnih zgrada na području grada Splita, Solina, Kaštela, Trogira, Drniša, Omiša i Ploča te općina Dugi rat, Okrug i Marina.

Dodatno, korisnicima usluga poslovnog subjekta (suvlasnicima stanova) je omogućena stručna pravna pomoć iz djelokruga upravljanja i održavanja zgrada kao i iz svih drugih segmenata. Stano-uprava d.o.o. u okviru izvanrednih poslova izrađuje nacрте (projektiranje) objekata i izradu elaborata, vrši nadzor nad gradnjom (kad se gradnja vrši mimo upravitelja), provodi etažiranje, posreduje u prometu nekretninama, organizira seminare i savjetovanja vezane za upravljanje, te računovodstvene i knjigovodstvene poslove koji se ne odnose na upravljanje. Svaki suvlasnik ima pravo uvida u prihode i rashode na računu pričuve svoje zgrade putem službene web stranice poslovnog subjekta.

„Bačvice plaža d.o.o.”³⁹⁷

Aktivnost [održavanja javnih površina i upravljanja nekretninama na području plaže „Bačvice”](#) u nadležnosti je poslovnog subjekta „Bačvice plaža” d.o.o. Grad Split ima 49% vlasničkog udjela u poslovnom subjektu, preostali udio (51%) projektirni biro Konstruktor d.o.o. Split.

Razvojna agencija Split – RaST d.o.o.”³⁹⁸

Razvojna agencija Split – RaST d.o.o. nanovo je aktivirana nekadašnja Splitska razvojna agencija d.o.o., osnovana 2006. godine s ciljem poticanja poduzetništva i upravljanja poduzetničkom zonom „Dračevac”, informiranja i edukacije u poduzetništvu, kao i pružanja tehničke i savjetodavne pomoći za programe međunarodne suradnje.

Nakon što ju je 2011. godine stavio u mirovanje, početkom 2018. godine Grad Split, kao osnivač i jedini vlasnik, aktivirao je i preimenovao razvojnu agenciju s ciljem savjetodavne i tehničke pomoći pri pripremi strateških projekata Grada Splita, savjetodavne i tehničke pomoći gradskim institucijama i tvrtkama pri pripremi i provedbi projekata (su)financiranih sredstvima EU, koordinacije izrade i izvještavanja o provedbi strategije razvoja grada Splita, organizacije edukacija, umrežavanja s poduzetnicima i lokalnim inicijativama.

Luka d.d.”³⁹⁹

Aktivnost [obavljanja pretovarih usluga u lukama i drugih usluga u pomorskom prometu](#) u nadležnosti je poslovnog subjekta „Luka” d.d. U vlasničkoj strukturi poslovnog subjekta, Grad Split ima 9,57% udjela. Ostali dioničari na dan 7. listopada 2019. su: Marine Consulting & Insurance d.o.o. (43,71%), Trenin Leonid (38,57%), CERP / Republika Hrvatska (0,70%), Bajor Ševar Aleksandra Teresa (0,25 %), Vrtičević Marica (0,08), Ordulj Milan (0,07%), Rosandić Milena (0,07%), Vrgoč-Braović Suzana (0,06%), Samardžić Jagoda (0,04%), te ostali mali dioničari privatno (6,89 %). Pružanje usluga lučko-transportne naravi na visokoj je razini, a štetni utjecaj na okoliš su minimizirani. Svoje poslovanje poslovni subjekt temelji i razvija kroz samostalan razvoj, te transparentan odnos u radu sa poslovnim partnerima. Poslovni subjekt je prepoznat po svojoj sposobnosti obrade posebnih logističkih i transportnih potreba kupaca.

„Regionalna veletržnica Split” d.d.”⁴⁰⁰

Aktivnost [obavljanja poslova trgovačkog posredovanja](#) povjerena je poslovnom subjektu „Regionalna veletržnica Split” d.d. U vlasničkoj strukturi poslovnog subjekta Grad Split ima 34,47% udjela. Ostali dioničari su Nacionalna veletržnica d.d. (35,89%), CERP/Republika Hrvatska (17,54%), Tehnika d.d. Zagreb (2,83%), Splitsko – dalmatinska županija (1,71%), te mali dioničari privatno (7,57 %). Regionalna veletržnica Split d.d. osnovana je u ožujku 2000. godine, a gradnja veletržnice završena je 2001. u sklopu nacionalnog projekta

³⁹⁷ <http://www.split.hr/Default.aspx?sec=570> (pristupljeno 07.listopada 2019.)

³⁹⁸ <https://razvojna-agencija-split-rast.hr/> (pristupljeno 07.listopada 2019.)

³⁹⁹ <http://www.lukasplit.hr/> (pristupljeno 07.listopada 2019.)

⁴⁰⁰ <http://www.veletrznica.hr/hr/regionalna-veletrznica-split> (pristupljeno 07.listopada 2019.)

izgradnje mreže veletržnica. Iste godine veletržnica je započela s radom. Osnovna zadaća Veletržnice je okupljanje ponude i potražnje za svježim proizvodima, prvenstveno voćem i povrćem, na jednom mjestu.

Splitska obala d.o.o.⁴⁰¹

Poslovni subjekt Splitska obala d.o.o. osnovan je 2010. godine. Poslovni subjekt je u 100 % vlasništvu Grada Splita. Ovom poslovnom subjektu povjereni su poslovi organiziranja parkinga na trgu Dr. Franje Tuđmana, te građevinsko održavanje i čišćenje plaža koje nisu pod koncesijom na području Grada Splita, Stobreča i Slatina. Splitska obala d.o.o. je 2011. godine dobila dvadesetogodišnju koncesiju na Zapadnu obalu.

Javna ustanova za upravljanje Park-šumom Marjan⁴⁰²

Javna ustanova Grada Splita osnovana s namjerom upravljanja park šumom Marjan - Split. Stručna služba Ustanove obavlja poslove koji uključuju biološku zaštitu, održavanje i očuvanje Park-šume. U djelokrugu Službe protupožarne zaštite i nadzora obavljaju se stručni poslovi zaštite od požara, zaštite na radu i nadzora Park-šume.

U okviru službe Promocija i edukacija djeluju 2 Odsjeka i to: (i) Odsjek za promociju koji je zadužen za poslove izrađivanja godišnjih planova promocije Park-šume, razvoj sustava prihvata i informiranja posjetitelja, kontakata i suradnje s turističkim agencijama i TZ-ama, za uređivanje novih edukativnih staza i pratećih sadržaja (poučne table i označavanje, uređenje odmorišta), za proširenje ponude za odmor i rekreaciju posjetitelja, za uređivanje web stranice, izrade projekata i prijave na natječaje EU fondova, pripreme i izrade reklamnih letaka, suvenira, turističkih karata i vodiča, te izvješćivanje javnosti o vlastitoj djelatnosti, i kontakt s medijima; te (ii) Odsjek edukacije Park-šume koji je zadužen za poslove izrađivanja godišnjih planova edukacije u Park-šumi, razvoj sustava interpretacije i edukacije, kontakte i suradnje s odgojno-obrazovnim ustanovama, sportskim klubovima i slično, sudjelovanje u organizaciji sportsko-rekreacijskih priredbi, pripremu tradicionalnih javnih skupova, organiziranje edukativnih radionica, te pripremu građe vezane uz biološku i kulturno-povijesnu baštinu.

Spalatum D.M.C d.o.o.⁴⁰³

Aktivnost turističke agencije Spalatum D.M.C.d.o.o. je organizacija sajmova i ostalih manifestacija u gradu Splitu, najam „kućica“ na Rivi ostalih i reklamnih površina za potrebe istih, te briga o najmoprimcima na platou/plaži Žnjan. Grad Split ima 100% udjela u vlasništvu ove agencije.

DES - Ustanova za zapošljavanje, rad i profesionalnu rehabilitaciju osoba s invaliditetom Split⁴⁰⁴

Ustanova je osnovana 1949. godine sa ciljem zapošljavanja invalida DES Split. Ustanova je niz godina rasla i po broju zaposlenih i po vrstama djelatnosti, a 2003. preimenovana je u Ustanovu za zapošljavanje, rad i profesionalnu rehabilitaciju osoba s invaliditetom, čiji su osnivači Grad Split (65%) i Splitsko-dalmatinska županija (35%). Ustanova ima 216 zaposlenih, od kojih je 117 (54%) osoba s invaliditetom. Osnovni cilj poslovanja Ustanove je radna i socijalna integracija osoba s invaliditetom. Udio osoba s invaliditetom u ukupnom broju zaposlenih u proizvodnim radnim jedinicama kreće se od 38% do 100%. Također, Ustanova DES već 11 godina pruža usluge Pučke kuhinje našim socijalno najugroženijim sugrađanima.

U Ustanovi se provode i radionice koje su nastavak projekta SLID (Socijalna i radna integracija osoba s invaliditetom) financiranog putem programa IPA Jadranska prekogranična suradnja. Sredstvima EU uređene su i opremljene tri radionice (kulinarska, tekstilna i informatička) u kojima se dugotrajno nezaposlene osobe s invaliditetom radno osposobljavaju u okviru stečenih kvalifikacija za zapošljavanje na otvorenom tržištu rada. Ove aktivnosti se nastavljaju i nakon završetka projekta, u suradnji s HZZ-om.

⁴⁰¹ <http://www.splitskaobala.hr/> (pristupljeno 07.listopada 2019.)

⁴⁰² <http://www.marjan-parksuma.hr/> (pristupljeno 07.listopada 2019.)

⁴⁰³ <http://www.spalatum-dmc.hr/> (pristupljeno 20.siječnja 2020)

⁴⁰⁴ <http://des.hr/o-nama/povijest-ustanove-des> (pristupljeno 20.siječnja 2020)

Javna ustanova Športski objekti Split⁴⁰⁵

Aktivnosti ove javne ustanove su: organiziranje i izvođenje športskih, kulturnih, gospodarskih i ostalih natjecanja, priredaba i manifestacija, organiziranje, pripremanje i izvođenje poduke djece, mladeži i građana u športskim i športsko rekreacijskim aktivnostima, organiziranje izložbi, sajмова, prezentacije, predavanja, tečajeva i seminara, organiziranje i pružanje različitih usluga u području športa i posebnih oblika zdravstvene zaštite sportaša te funkcionalne dijagnostike, u mogućem obujmu organiziranje i razvijanje odgovarajućih gospodarskih aktivnosti na slobodnim i pratećim prostorima i nekretninama, Održavanje, upravljanje i organiziranje korištenja športskih objekata i drugih nekretnina. Osnivač Ustanove je grad Split koji ima 100% vlasnički udio.

Split Parking d.o.o.⁴⁰⁶

Gradska tvrtka za komunalne usluge. Osnivač tvrtke je grad Split koji ima 100% udio u vlasničkoj strukturi. Tvrtka je u suradnji s gradom Splitom, u okviru europskog projekta REMEDIO, uvela Sustav javnih bicikala koji postaje novi oblik javnog gradskog prijevoza. Aktivnosti tvrtke uključuju i brigu o javnim parkiralištima i javnim garažama, te rad Pauk službe.

Javna Vatrogasna Postrojba Grada Splita⁴⁰⁷

Odlukom o osnivanju Javne vatrogasne postrojbe Grada Splita, dana 26. siječnja 2000. godine, Vatrogasna postaja Grada Splita – Policijske uprave splitsko-dalmatinske preustrojava se kao javna ustanova u vlasništvu Grada Splita, a koja je u sastavu Vatrogasne zajednice Grada Splita odnosno Vatrogasne zajednice Splitsko-dalmatinske županiji.

Zračna luka Split d.o.o.

Tvrtka za usluge u zračnom prometu. Udjel grada Splita u vlasničkoj strukturi tvrtke je 5%.

Autobusni Kolodvor Split d.o.o.

Tvrtka za usluge u cestovnom prometu i putnička agencija. Uudjel grada Splita u vlasničkoj strukturi tvrtke je ispod 5%.

Među gradske ustanove pripadaju i dva poznata športska kluba i to:

Hrvatski nogometni klub „Hajduk“⁴⁰⁸ - u vlasničkoj strukturi Kluba Grad Split sudjeluje sa 65,92% udjela, Udruga „Naš Hajduk“ ima 24,53% udjela, te ostali mali dioničari 9,55%.

Košarkaški klub „Split“⁴⁰⁹ - u vlasničkoj strukturi Kluba Grad Split ima 100%-ni udio.

Nadalje, osim prethodno navedenih poslovnih subjekata i njihovih aktivnosti, a prema evidenciji iz Sudskog registra, javne ustanova kojima je grad Split osnivač su i javne muzejske, kulturne i obrazovne ustanove koje također imaju značajnu ulogu u strategiji, jer svojim djelovanjem značajno doprinose sadržaju grada Splita. Iste su navedene u nastavku:

⁴⁰⁵ <https://www.jusos.hr/> (pristupljeno 20.siječnja 2020)

⁴⁰⁶ <https://www.jusos.hr/> (pristupljeno 20.siječnja 2020)

⁴⁰⁷ <http://www.jvp-split.hr/> (pristupljeno 20.siječnja 2020)

⁴⁰⁸ <https://hajduk.hr/> (pristupljeno 27.veljače 2020)

⁴⁰⁹ <https://kk-split.com/> (pristupljeno 27.veljače 2020)

Hrvatski Pomorski muzej Split⁴¹⁰ specijalizirana je ustanova u kulturi koja istražuje, prikuplja, čuva, štiti i obnavlja te predstavlja pomorsku baštinu hrvatske obale Jadrana, od prapovijesti do danas. Osnovan je 1997. godine nastavljajući tradiciju pomorskog muzealstva u Splitu.

Etnografski muzej Split⁴¹¹ kulturna je institucija smještena pored Peristila, središnjeg trga Palače, u zdanju koje samo po sebi ima izuzetnu kulturnu te povijesno-graditeljsku važnost, te uz prezentaciju izrazito vrijednih etnografskih zbirki koje nam predočavaju nekadašnji život Splitsana, otočana i teška Dalmatinske zagore, tvori jedinstvenu kulturnu nadopunu prilikom turističkog obilaska grada Splita.

Muzej grada Splita⁴¹² kulturna je institucija koja se od početka druge polovice [20. stoljeća](#) nalazi u prostoru gotičko-renesansne palače Papalić. Muzejska zbirka predstavlja kulturnu povijest [Splita](#) od [srednjeg vijeka](#) do 20. stoljeća kulturno-povijesnom i umjetničkom građom koja prikazuje grad u razdoblju autonomne komune (13. - 14. st.), [mletačke](#) uprave (15. i 16. st.), te politički, ekonomski, socijalni, kulturno-umjetnički i urbanistički razvoj Splita u kronološkom slijedu. U sklopu muzeja nalazi se Galerija Emanuel Vidović, posvećena najznačajnijem splitskom slikaru 20. stoljeća i jednom od najistaknutijih protagonista hrvatskog modernog slikarstva.

Prirodoslovni muzej⁴¹³ muzejska je ustanova u okviru koje se istražuju prirodne, stručno i znanstveno prikuplja, obrađuje, sistematizira i prezentira ulogu i razvoj žive i nežive prirode i čovjeka te popularizira prirodoslovlje. Uz zaštitu i prezentaciju muzejske građe, Muzej provodi i edukacijsku djelatnost s djecom predškolske dobi, učenicima osnovnih i srednjih škola i studentima te ostalim kategorijama odraslih osoba. Muzej posjeduje preko 160 tisuća muzejskih predmeta raspoređenih u 54 manje ili veće zbirke (zoološke zbirke, botaničke zbirke, paleontološke i mineraloško-geološke). U okviru ove ustanove djeluje i Zoološki vrt smješten na brdu Marjan. U tijeku je proces prenamjene nekadašnjeg sadržaja u Zoološki vrt - edukacijski centar s tradicijskim i izvornim pasminama domaćih životinja. Zoološki vrt kao edukacijski centar ima za cilj prikazivanje tradicijskih i izvornih pasmina domaćih životinja posjetiteljima u edukacijske, turističke, kulturne i zabavno-rekreativne svrhe, njihova zaštita s užom posebnosti na uzgoju i daljnjoj reprodukciji, suradnja sa stručnim i znanstvenim institucijama na daljnjem održavanju izvornih pasmina, te suradnja s obrazovnim ustanovama u pogledu pružanja stručne pomoći u nastavi prirodnih znanosti. Trenutno se u njemu nalazi 52 jedinke izvornih i tradicijskih pasmina domaćih životinja.

Galerija umjetnina⁴¹⁴ muzejska je ustanova s bogatim i raznolikim umjetničkim fundusom, Od 2009. godine smještena je u reprezentativnoj zgradi u najužem središtu grada, u antičkoj carskoj palači. Galerija umjetnina u sklopu svog programa redovito priprema samostalne i skupne izložbe domaćih i inozemnih umjetnika svih naraštaja, te povijesne i problemske izložbe zasnovane na kustoskim konceptima, organizira referentna predavanja, tribine, promocije i predstavljanja te likovne radionice.

Muzej Domovinskog rata u Splitu⁴¹⁵ specijalizirani je povijesni muzej kojem je primarna zadaća sustavno sabiranje građe iz Domovinskog rata, njeno čuvanje, stručno održavanje, sređivanje, konzerviranje te trajno zaštićivanje. Zadaća Muzeja je njegovanje uspomene na pozitivne vrijednosti Domovinskog rata te edukacija šire javnosti. Poseban je naglasak dan na edukaciju građana Splita, uže i šire okolice, djece, učenika, ali i mladih obitelji te osoba treće životne dobi o Domovinskom ratu, promicanje istine o Domovinskom ratu, intezivniji nastavak započetih aktivnosti u svezi Muzeja Domovinskog rata i stavljanje istoga u funkciju.

Hrvatsko narodno kazalište Split⁴¹⁶ profesionalno je kazalište u Splitu koje u svom sastavu ima Operu, Dramu i Balet. Od rujna 1945. godine kontinuirano djeluje do danas.

⁴¹⁰ <https://www.hpms.hr/> (pristupljeno 27.veljače 2020)

⁴¹¹ <http://www.etnografski-muzej-split.hr/> (pristupljeno 27.veljače 2020)

⁴¹² <https://www.mgst.net/> (pristupljeno 27.veljače 2020)

⁴¹³ <https://www.prirodoslovni.hr/> (pristupljeno 27.veljače 2020)

⁴¹⁴ <https://www.galum.hr/izlozbe/>(pristupljeno 27.veljače 2020)

⁴¹⁵ <https://mdrus.hr/kontakt/> (pristupljeno 27.veljače 2020)

⁴¹⁶ <https://www.hnk-split.hr/>(pristupljeno 27.veljače 2020)

Gradsko kazalište mladih⁴¹⁷ jedino je europsko kazalište koje nije osnovano u Europi već u zbjegu u El Shattu. Utemeljeno je kao kulturno-umjetničko društvo unutar kojega su djelovali folklor, balet, zbor i dramska scena. Po povratku u domovinu društvo nastavlja raditi i ustrajno jača svoje aktivnosti te 1953. prerasta u Dječje kazalište. Titovi mornari sa zadaćom okupljanja djece i mladeži u dramsku i baletnu sekciju te zbor. Kazalište 1991. godine mijenja naziv u Kazalište mladih, a od 1994. godine djeluje pod sadašnjim nazivom Gradsko kazalište mladih Split.

Gradsko kazalište lutaka⁴¹⁸ najstarije je profesionalno lutkarsko kazalište u Hrvatskoj. Svojim produkcijama GKL Split njeguje domaću i svjetsku literarnu baštinu te promovira suvremene i nove tekstove i autore koji propituju svijet u kojem djeca danas žive. Osim predstava za djecu, GKL Split producira i program za odraslu publiku – predstave na večernjoj sceni i ciklus jazz koncerata, u zimskim mjesecima pod nazivom „Jazzima“.

Gradska knjižnica Marka Marulića Split⁴¹⁹ središnja je i najveća narodna knjižnica u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Osnovana je 1951. kao slijednica brojnih manjih ili većih pučkih knjižnica. Danas je jedna od najsuvremenijih narodnih knjižnica u Hrvatskoj i djeluje u mreži od 10 ogranaka, raspoređenih diljem grada Splita, u gradskim i prigradskim naseljima te susjednim općinama. Suvremeno opremljeni prostori Gradske knjižnice Marka Marulića omogućili su razvijanje novih programa, usluga i događanja. Predstavljanje knjiga i njihovih autora, obilježavanje važnih obljetnica, edukativna predavanja i radionice za korisnike, tribine, koncerti i izložbe, uz programe cjeloživotnog obrazovanja i samoobrazovanja, dio su onoga što Knjižnica nudi svojim korisnicima.

Multimedijalni kulturni centar⁴²⁰ kulturna je ustanova za organizaciju i promicanje kulturnih programa u područjima vizualne, filmske, izvedbene i glazbene umjetnosti. Djelatnosti Centra su organizacija, produkcija i promicanje kulturnih programa na polju likovnih, glazbenih i scenskih umjetnosti, filma i videa. Uz produciranje svog programa, ustanova omogućava rad predstavnicima nezavisne kulture u više usporednih inicijativa, surađuje s ustanovama, udrugama i kreativnim pojedincima (suorganizacijom programa), s naglaskom na suvremenoj medijskoj i interdisciplinarnoj umjetnosti.

Centar za kulturu i cjeloživotno obrazovanje Zlatna Vrata⁴²¹ ustanova je s dugogodišnjom tradicijom u pružanju obrazovnih i kulturnih programa za sve dobne skupine splitsko-dalmatinske regije. Osnivač i vlasnik Centra, osnovanog 1925. godine je Grad Split. U Centru se provode osposobljavanja, usavršavanja, kao i osnovno i srednjoškolsko obrazovanje za odrasle. Uz verificirane programe, nude se i ostali vidovi cjeloživotnog učenja, poput tečajeva i kreativnih radionica, kao i javne tribine, diskusije, okrugli stolovi, koncerti i izložbe. U sklopu Centra Zlatna vrata već više od pedeset godina djeluje i Kinoteka, okosnica kulturne ponude ustanove i kulturno mjesto novije kulturne povijesti Splita.

Javna Ustanova Zavod za prostorno uređenje Grada Splita⁴²² obavlja, prema sudskom registru, slijedeće djelatnosti: izrada prostornog plana uređenja grada Splita; praćenje provedbe dokumenata prostornog uređenja koji se primjenjuju unutar teritorija Grada Splita; izrada izvješća o stanju u prostoru; priprema polazišta za izradu odnosno stavljanje izvan snage prostornih planova užih područja te izrada urbanističkih planova uređenja i obavljanje drugih poslova prostornog uređenja, ako mu izradu tih dokumenata odnosno obavljanje tih poslova povjeri Gradsko poglavarstvo Grada Splita.

Centar za profesionalnu rehabilitaciju Split⁴²³ ustanova je za organiziranje i izvođenje profesionalne rehabilitacije osoba s invaliditetom. Neke od niza djelatnosti centra su: organiziranje i izvođenje usluga profesionalne rehabilitacije samostalno ili u suradnji sa srednjoškolskom ustanovom ili drugom pravnom osobom koja ispunjava uvjete za osposobljavanje propisane zakonom, sudjelovanje u utvrđivanju preostalih radnih i općih sposobnosti, profesionalno informiranje, savjetovanje i procjena profesionalnih mogućnosti,

⁴¹⁷ <https://gkm.hr/> (pristupljeno 27. veljače 2020)

⁴¹⁸ <https://gkl-split.hr/> (pristupljeno 27. veljače 2020)

⁴¹⁹ <https://www.gkmm.hr/> (pristupljeno 27. veljače 2020)

⁴²⁰ <http://mkcsplit.hr/> (pristupljeno 27. veljače 2020)

⁴²¹ <https://zlatnavrata.hr/> (pristupljeno 27. veljače 2020)

⁴²² https://sudreg.pravosudje.hr/registar/f?p=150:28:0::NO:28:P28_SBT_MBS:060242783 (pristupljeno 27. veljače 2020)

⁴²³ <https://www.czprs.hr/> (pristupljeno 27. veljače 2020)

odnosno izdavanja nalaza i mišljenja, analiza tržišta rada, mogućnosti zapošljavanja i uključivanja u rad, procjena mogućnosti izvođenja, razvoja i usavršavanja programa profesionalnog osposobljavanja, radno osposobljavanje, dokvalifikacija, prekvalifikacija i programi za održavanje i usavršavanje radnih i radno-socijalnih vještina i sposobnosti u razdoblju do zapošljavanja, razvoj motivacije i osposobljavanje osoba s invaliditetom u korištenju odabrane tehnologije, tehnička pomoć, podrška i procjena rezultata, informiranje i podrška u izvorima financiranja, posredovanje pri zapošljavanju korisnika tijekom i nakon provedene rehabilitacije, itd.

Centar za autizam Split⁴²⁴ kao osnovnu djelatnost vrši odgoj, obrazovanje, rehabilitaciju i skrb za osobe s poremećajima autističnog spektra. Program odgojno obrazovnih skupina (7 – 15 godina) temelji se na Programu odgoja i osnovnoškolskog obrazovanja učenika s autističnim poremećajima. Program radnog osposobljavanja (15 – 21 g.) temelji se na Programu odgoja i osnovnog školovanja učenika s autističnim poremećajima.

Na kraju, treba navesti i podatak da je prema spomenutom Registru, grad Split osnivač i osnovnih škola i dječjih vrtića, konkretno:

26 osnovnih škola (OŠ Bol, OŠ Trstenik, OŠ Žrnovnica, OŠ Brda, OŠ Split 3, OŠ Kman-Kocunar, OŠ Visoka, OŠ Kamen-Šine, OŠ Stobreč, OŠ Mejaši, OŠ Slatine, OŠ Lučac, OŠ Srinjine, OŠ Pojišan, OŠ Meje, OŠ Spinut, OŠ Marjan, OŠ Skalice, OŠ Pujanke, OŠ Dobri, OŠ Plokita, OŠ Ravne Njive, OŠ Sućidar, OŠ Mertojak, OŠ Manuš-Split, te OŠ Pazdigrad) te

4 dječja vrtića (DV Grigor Vitez, DV Marjan, DV Cvit Mediterana i DVRadost).

4.1.6. Administrativni kapaciteti

4.1.6.1. Sistematizacija radnih mjesta u Gradskoj upravi Grada Splita

Zaposlenici Gradske uprave Grada Splita su prema Pravilniku o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita raspoređeni na poslove radnih mjesta određene unutarnjim organizacijskim jedinicama, odnosno upravnim tijelima (Službeni glasnik Grada Splita, godina LXIV (XXVI), Split, 27. veljače 2018., broj 5).⁴²⁵

Kao što je već navedeno, u okviru Gradske uprave Grada Splita ustrojeno je 12 upravnih tijela. Na čelu svakog upravnog tijela je pročelnik. U okviru upravnih tijela ustrojeni su i odsjeci, kao niže ustrojstvene jedinice kojima rukovode voditelji. Zaposlenici Gradske uprave Grada Splita su službenici koji unutar upravnih tijela obavljaju stručne poslove iz samoupravnog djelokruga Grada, odnosno namještenici koji unutar upravnih tijela obavljaju pomoćno-tehničke i ostale poslove.

⁴²⁴ <https://www.cza-split.hr/> (pristupljeno 27.veljače 2020)

⁴²⁵ Uz Pravilnik o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita (Službeni glasnik Grada Splita, godina LXIV (XXVI), Split, 27. veljače 2018., broj 5), nadopune su rađene temeljem Pravilnika o izmjeni i dopuni Pravilnika o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita (Službeni glasnik Grada Splita, godina LXIV (XXVI), Split, 6. srpnja 2018., broj 29.), Pravilnika o izmjeni i dopunama Pravilnika o unutarnjem redu i načinu rada Grada Splita (Službeni glasnik Grada Splita, godina LXIV (XXVI), Split, 20. rujna 2018., broj 40), Pravilnika o izmjeni i dopunama Pravilnika o unutarnjem redu i načinu rada Grada Splita (Službeni glasnik Grada Splita, godina LXV (XXVII), Split, 22. veljače 2019., broj 7), Pravilnika o izmjeni i dopunama Pravilnika o unutarnjem redu i načinu rada Grada Splita (Službeni glasnik Grada Splita, godina LXV (XXVII), Split, 5. ožujka 2019., broj 9), Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita (Službeni glasnik Grada Splita, godina LXV (XXVII), Split, 19. travnja 2019., broj 15), Pravilnika o izmjeni i dopunama Pravilnika o unutarnjem redu i načinu rada Grada Splita (Službeni glasnik Grada Splita, godina LXV (XXVII), Split, 21. svibnja 2019., broj 23), Pravilnika o izmjeni i dopunama Pravilnika o unutarnjem redu i načinu rada Grada Splita (Službeni glasnik Grada Splita, godina LXV (XXVII), Split, 31. listopada 2019., broj 54), Pravilnika o izmjeni i dopunama Pravilnika o unutarnjem redu i načinu rada Grada Splita (Službeni glasnik Grada Splita, godina LXV (XXVII), Split, 21. studenoga 2019., broj 58), Pravilnika o izmjeni i dopunama Pravilnika o unutarnjem redu i načinu rada Grada Splita (Službeni glasnik Grada Splita, godina LXV (XXVII), Split, 22. studenoga 2019., broj 59) i Pravilnika o izmjeni i dopunama Pravilnika o unutarnjem redu i načinu rada Grada Splita (Službeni glasnik Grada Splita, godina LXV (XXVII), Split, 2. prosinca 2019., broj 61).

Pregled radnih mjesta, kao i broj zaposlenika u okviru upravnih tijela Gradske uprave Grada Splita, prema Pravilniku o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita, kao i trenutni broj zaposlenika⁴²⁶ detaljnije se prikazuje u nastavku teksta. Struktura radnih mjesta uključuje i prikaz prema nižim ustrojstvenim jedinicama, odnosno odsjecima te u zbirnom retku prikazuje odstupanje u odnosu na predviđeno stanje utvrđeno prethodno navedenim Pravilnikom. Pregled radnih mjesta, kao i broj zaposlenika za svako pojedino upravno tijelo prikazan je odvojenim tabličnim prikazom.

U Uredu Grada, predviđena su sljedeća radna mjesta: pročelnik ureda Grada (1)⁴²⁷, pomoćnik pročelnika ureda Grada (2) i administrativni tajnik (7). Ured Grada Splita ima sedam ustrojstvenih jedinica nižeg ranga, odnosno odsjeka.

U Odsjeku za rad Gradskog vijeća predviđena su sljedeća radna mjesta: voditelj odsjeka za rad Gradskog vijeća (1), viši savjetnik (3), viši savjetnik – tajnik odbora Gradskog vijeća za izbor i imenovanja komisije za imena ulica i trgova, komisije za spomenike i javna priznanja (1), viši stručni suradnik (1), viši referent (1) i referent (2).

U Odsjeku za pravno normativne poslove i poslove pisarnice i pismohrane definirana su sljedeća radna mjesta: voditelj odsjeka za pravno normativne poslove i poslove pisarnice i pismohrane (1), viši savjetnik (4), viši stručni suradnik (1), stručni suradnik (2), referent (10), referent pismohrane (3) i namještenik za poslove dostavljanja i preslika (4)

U Odsjeku za upravljanje ljudskim potencijalima i pomoćne poslove nalaze se sljedeća radna mjesta: voditelj odsjeka za upravljanje ljudskim potencijalima i pomoćne poslove (1), viši savjetnik (3), savjetnik (1), viši stručni suradnik (1), stručni suradnik (1), viši referent (1), referent za evidencije iz oblasti rada (2), vozač (4), namještenik – domaćin 2 (2) i namještenik – telefonista (1).

U Odsjeku za protokol, promidžbu i međunarodnu suradnju su ustrojena sljedeća radna mjesta: voditelj odsjeka za protokol, promidžbu i međunarodnu suradnju (1), viši savjetnik (6), savjetnik (3), viši stručni suradnik (2), stručni suradnik (2) i referent (2).

U Odsjeku za suradnju s braniteljima i braniteljskim udrugama nalaze se sljedeća radna mjesta: voditelj odsjeka za suradnju s braniteljima i braniteljskim udrugama (1), viši savjetnik (1) i savjetnik (2).

U Odsjeku za staru gradsku jezgru i baštinu nalaze se sljedeća radna mjesta: voditelj odsjeka za staru gradsku jezgru i baštinu (1), viši savjetnik za staru gradsku jezgru (1), viši savjetnik (1), savjetnik (1), viši stručni suradnik (1) i administrativni referent (1).

U Odsjeku za sigurnost i upravljanje kriznim situacijama ustrojena su radna mjesta: voditelj odsjeka za sigurnost i upravljanje kriznim situacijama (1), viši savjetnik (1), savjetnik (2), viši stručni suradnik (1), referent (2) i viši referent (1).

Prikaz zaposlenika prema odsjecima Ureda Grada Splita se navodi u tablici 1. U uredu Grada Splita Pravilnikom o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita predviđeno je 95 zaposlenika, dok je na istim radnim mjestima trenutno zaposleno 74 zaposlenika.

Tablica 130. Pregled broja zaposlenika u Uredu Grada Splita

⁴²⁶ Prema dostupnoj dokumentaciji na dan 31. prosinca 2018. te komentarima zaprimljenih od strane sudionika fokus grupe organizirane na temu Organizacijska struktura i administrativni kapaciteti, dana 15. studenoga 2019. Odstupanja broja zaposlenika između navedenoga u dokumentu te aktualnog su moguća uslijed promjena koje su nastupile nakon zadnje dostavljenih podataka 31. prosinca 2018. godine, odnosno izmjena koje jesu/nisu dostavljene nakon fokus grupe održane 15. studenoga 2019. godine. Promjene koje su nastale često su rezultat dužih odsustava uslijed bolovanja, rođiljnih dopusta, umirovljenja te premještanja zaposlenika na druga radna mjesta unutar istog ili drugog upravnog tijela.

⁴²⁷ U zagradi pored naziva radnog mjesta navodi se predviđeni broj zaposlenika prema Pravilniku o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita.

Radna mjesta	Predviđeni broj zaposlenika	Stvarni broj zaposlenika
Ured Grada Splita	10	
Odsjek za rad Gradskog vijeća	9	
Odsjek za radne, pravno normativne poslove i poslove pisarnice i pismohrane	25	
Odsjek za upravljanje ljudskim potencijalima i pomoćne poslove	17	
Odsjek za protokol, promidžbu i međunarodnu suradnju	16	
Odsjek za suradnju s braniteljima i braniteljskim udrugama	4	
Odsjek za staru gradsku jezgru i baštinu	6	
Odsjek za sigurnost i upravljanje kriznim situacijama	8	
Ukupno	95	74 ⁴²⁸

Izvor: Pravilnik o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita i dostupna dokumentacija na dan 31. prosinca 2018.

U Službi za unutarnju reviziju predviđena su četiri radna mjesta i to redom: pročelnik službe za unutarnju reviziju (1) i unutarnji revizor (3), što prikazuje tablica 2. Dakle, u Službi za unutarnju reviziju Pravilnikom o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita predviđena su četiri zaposlenika, dok je na istim radnim mjestima trenutno zaposleno troje zaposlenika.

Tablica 2. Pregled broja zaposlenika u Službi za unutarnju reviziju

Radna mjesta	Predviđeni broj zaposlenika	Stvarni broj zaposlenika
Služba za unutarnju reviziju	4	3
Ukupno	4	3

Izvor: Pravilnik o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita i dostupna dokumentacija na dan 31. prosinca 2018.

U Službi za društvene djelatnosti predviđena su radna mjesta: pročelnik službe za društvene djelatnosti (1) i administrativni tajnik (1). Služba za društvene djelatnosti uključuje tri ustrojstvene jedinice nižeg ranga, odnosno odsjeka.

U Odsjeku za prosvjetu i tehničku kulturu nalaze se sljedeća radna mjesta: voditelj odsjeka za prosvjetu i tehničku kulturu (1), viši savjetnik (7), savjetnik (2) i viši stručni suradnik (1).

⁴²⁸ S obzirom da su nakon zadnje dostavljenih podataka nastale određene organizacijske promjene, prvenstveno uključivanjem novog odsjeka, tj. Odsjeka za upravljanje ljudskim potencijalima i pomoćne poslove, ne raspolaže se s potrebnim podacima o raspodjeli zaposlenika prema navedenim odsjecima, već samo s podatkom o ukupnom broju zaposlenika unutar upravnog odjela Ured Grada, dostavljenim s datumom 31. prosinca 2018. godine.

U Odsjeku za kulturu ustrojena su radna mjesta: voditelj odsjeka za kulturu (1), viši savjetnik (5), savjetnik (2), viši stručni suradnik (3) i viši referent (1).

U Odsjeku za sport nalaze se sljedeća radna mjesta: voditelj odsjeka za sport (1), viši savjetnik (5), savjetnik (2), viši stručni suradnik (2) i referent (1).

Sumaran prikaz zaposlenika prema odsjecima Službe za društvene djelatnosti se navodi u tablici 3. Može se zaključiti da u Službi za društvene djelatnosti Pravilnikom o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita predviđeno je 36 zaposlenika, dok je na istim radnim mjestima trenutno zaposleno 25 zaposlenika.

Tablica 3. Pregled broja zaposlenika u Službi za društvene djelatnosti

Radna mjesta	Predviđeni broj zaposlenika	Stvarni broj zaposlenika
Služba za društvene djelatnosti	2	2
Odsjek za prosvjetu i tehničku kulturu	11	7
Odsjek za kulturu	12	10
Odsjek za sport	11	6
Ukupno	36	25

Izvor: Pravilnik o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita i dostupna dokumentacija na dan 31. prosinca 2018.

U Upravnom odjelu za financijsko upravljanje i kontroling predviđena su radna mjesta: pročelnik Upravnog odjela za financijsko upravljanje i kontroling (1) i administrativni tajnik (1). Upravni odjel za financijsko upravljanje i kontroling uključuje četiri ustrojstvene jedinice nižeg ranga, odnosno odsjeka.

U Odsjeku za računovodstvo i proračun nalaze se sljedeća radna mjesta: voditelj odsjeka za računovodstvo i proračun (1), viši savjetnik (6), savjetnik (3), viši stručni suradnik (3), stručni suradnik (2), viši referent (3) i referent (10).

U Odsjeku za financije su raspoređena sljedeća radna mjesta: voditelj odsjeka za financije (1), viši savjetnik (6), savjetnik (3), viši stručni suradnik (8), stručni suradnik (1), viši referent (2) i referent (10).

U Odsjeku za javnu nabavu nalaze se sljedeća radna mjesta: voditelj odsjeka za javnu nabavu (1), viši savjetnik (2), savjetnik (2) i stručni suradnik (1).

U Odsjeku za kontroling, poslovne procese i informatiku se nalaze u nastavku navedena radna mjesta: voditelj odsjeka za kontroling, poslovne procese i informatiku (1), viši savjetnik (5), savjetnik (1), viši stručni suradnik (5), stručni suradnik (1) i referent (1).

Prikaz zaposlenika prema odsjecima Upravnog odjela za financijsko upravljanje i kontroling se navodi u tablici 4. Kao što se može vidjeti u Upravnom odjelu za financijsko upravljanje i kontroling Pravilnikom o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita predviđen je 81 zaposlenik, dok je na istim radnim mjestima trenutno zaposleno 55 zaposlenika.

Tablica 4. Pregled broja zaposlenika u Upravnom odjelu za financijsko upravljanje i kontroling

Radna mjesta	Predviđeni broj zaposlenika	Stvarni broj zaposlenika
Upravni odjel za financijsko upravljanje i kontroling	2	2
Odsjek za računovodstvo i proračun	28	16
Odsjek za financije	31	22
Odsjek za javnu nabavu	6	4
Odsjek za kontroling, poslovne procese i informatiku	14	11
Ukupno	81	55

Izvor: Pravilnik o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita i dostupna dokumentacija na dan 31. prosinca 2018.

U Upravnom odjelu za socijalnu skrb, zdravstvenu zaštitu i demografiju predviđena su radna mjesta: pročelnik upravnog odjela za socijalnu skrb, zdravstvenu zaštitu i demografiju (1) i administrativni tajnik (1). Upravni odjel za socijalnu skrb, zdravstvenu zaštitu i demografiju uključuje dvije jedinice nižeg ranga, odnosno odsjeka.

U Odsjeku za socijalnu skrb i zdravstvenu zaštitu nalaze se sljedeća radna mjesta: voditelj odsjeka za socijalnu skrb i zdravstvenu zaštitu (1), viši savjetnik (1), savjetnik (3) i viši stručni suradnik (1).

U Odsjeku za demografsku potporu i međugeneracijsku solidarnost nalaze se radna mjesta: voditelj odsjeka za demografsku potporu i međugeneracijsku solidarnost (1), viši savjetnik (3), savjetnik (2) i viši stručni suradnik (1).

Prikaz zaposlenika prema odsjecima Upravnog odjela za socijalnu skrb, zdravstvenu zaštitu i demografiju se navodi u tablici 5. Iz spomenute tablice proizlazi da je u Upravnom odjelu za socijalnu skrb, zdravstvenu zaštitu i demografiju Pravilnikom o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita predviđeno 15 zaposlenika, dok je na istim radnim mjestima trenutno zaposleno 10 zaposlenika.

Tablica 5. Pregled broja zaposlenika u Upravnom odjelu za socijalnu skrb, zdravstvenu zaštitu i demografiju

Radna mjesta	Predviđeni broj zaposlenika	Stvarni broj zaposlenika
Upravi odjel za socijalnu skrb, zdravstvenu zaštitu i demografiju	2	2
Odsjek za socijalnu skrb i zdravstvenu zaštitu	6	4
Odsjek za demografsku potporu i međugeneracijsku solidarnost	7	4
Ukupno	15	10

Izvor: Pravilnik o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita i dostupna dokumentacija na dan 31. prosinca 2018.

U Upravnom odjelu za prostorno planiranje, uređenje i zaštitu okoliša nalaze se sljedeća radna mjesta: pročelnik upravnog odjela za prostorno planiranje, uređenje i zaštitu okoliša (1) i administrativni tajnik (2). Upravni odjel za prostorno planiranje, uređenje i zaštitu okoliša uključuje dvije jedinice nižeg ranga, odnosno odsjeka.

U Odsjeku za prostorno planiranje i zaštitu okoliša raspoređena su sljedeća radna mjesta: voditelj odsjeka za prostorno planiranje i zaštitu okoliša (1), viši savjetnik (13), savjetnik (2), viši stručni suradnik (2), stručni suradnik (1), viši referent (1) i referent (2).

U Odsjeku za provedbu dokumenata prostornog uređenja nalaze se radna mjesta: voditelj odsjeka za provedbu dokumenata prostorno uređenja i građenje (1), viši savjetnik (13), savjetnik (9), viši stručni suradnik (7), stručni suradnik (1), viši referent (4), referent (3) i referent za evidenciju dokumentacije (1).

Prikaz zaposlenika prema odsjecima Upravnog odjela za prostorno planiranje, uređenje i zaštitu okoliša se navodi u tablici 6. Dakle, u Upravnom odjelu za prostorno planiranje, uređenje i zaštitu okoliša Pravilnikom o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita predviđeno je 64 zaposlenika, dok je na istim radnim mjestima trenutno zaposleno 43 zaposlenika.

Tablica 6. Pregled broja zaposlenika u Upravnom odjelu za prostorno planiranje, uređenje i zaštitu okoliša

Radna mjesta	Predviđeni broj zaposlenika	Stvarni broj zaposlenika
Upravni odjel za prostorno planiranje, uređenje i zaštitu okoliša	3	2
Odsjek za prostorno planiranje i zaštitu okoliša	22	11
Odsjek za provedbu dokumenata prostornog uređenja	39	30
Ukupno	64	43

Izvor: Pravilnik o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita i dostupna dokumentacija na dan 31. prosinca 2018.

U Službi za izgradnju i upravljanje razvojnim projektima nalaze se sljedeća radna mjesta: pročelnik službe za izgradnju i upravljanje razvojnim projektima (1) i administrativni tajnik (2). Služba za izgradnju i upravljanje razvojnim projektima uključuje tri jedinice nižeg ranga, odnosno odsjeka.

U Odsjeku za strateško planiranje i upravljanje razvojnim projektima nalaze se sljedeća radna mjesta: voditelja odsjeka za strateško planiranje i upravljanje razvojnim projektima (1), viši savjetnik (3), savjetnik (2) i viši savjetnik za upravljanje projektima (7).

U Odsjeku za imovinsko pravne odnose raspoređena su sljedeća radna mjesta: voditelj odsjeka za imovinsko pravne odnose (1), viši savjetnik (8), savjetnik (3), viši stručni suradnik (3) i referent (2).

U Odsjeku za izgradnju nalaze se sljedeća radnja mjesta: voditelj odsjeka za izgradnju (1), viši savjetnik (9), savjetnik (7), viši stručni suradnik (2), viši referent (2) i referent (1).

Prikaz zaposlenika prema odsjecima Službe za izgradnju i upravljanje razvojnim projektima se navodi u tablici 7. U Službi za izgradnju i upravljanje razvojnim projektima Pravilnikom o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita predviđeno je 55 zaposlenika, dok je na istim radnim mjestima trenutno zaposlen 31 zaposlenik.

Tablica 7. Pregled broja zaposlenika u Službi za izgradnju i upravljanje razvojnim projektima

Radna mjesta	Predviđeni broj zaposlenika	Stvarni broj zaposlenika
Služba za izgradnju i upravljanje razvojnim projektima	3	2
Odsjek za strateško planiranje i upravljanje razvojnim projektima	13	9
Odsjek za imovinsko pravne odnose	17	11
Odsjek za izgradnju	22	9
Ukupno	55	31

Izvor: Pravilnik o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita i dostupna dokumentacija na dan 31. prosinca 2018.

U Upravnom odjelu za komunalno gospodarstvo, redarstvo i mjesnu samoupravu nalaze se radna mjesta: pročelnik upravnog odjela za komunalno gospodarstvo, redarstvo i mjesnu samoupravu (1) i administrativni tajnik (1). Upravni odjel za komunalno gospodarstvo, redarstvo i mjesnu samoupravu uključuje tri jedinice nižeg ranga, odnosno odsjeka.

U Odsjeku za komunalno održavanje nalaze se sljedeća radna mjesta: voditelj odsjeka za komunalno održavanje (1), viši savjetnik za komunalno tehnička pitanja (1), viši savjetnik (7), savjetnik za održavanje javnih zelenih površina (3), savjetnik za održavanje javnoprometnih površina (2), savjetnik za javnu rasvjetu (1), viši stručni suradnik (1), stručni suradnik (5), stručni referent za nadzor plaža i komunalne opreme (1) i referent (1).

U Odsjeku za komunalno gospodarstvo nalaze se sljedeća radna mjesta: voditelj odsjeka za komunalno gospodarstvo (1), viši savjetnik za komunalna pravna pitanja (1), viši savjetnik za komunalni doprinos i komunalnu naknadu (1), viši savjetnik za upravljanje i kontrolu poslovanja gradskih poduzeća (2), savjetnik za komunalni doprinos i komunalnu naknadu (2), viši stručni suradnik za upravljanje i kontrolu poslovanja gradskih poduzeća (1), stručni suradnik za obračun komunalnog doprinosa i komunalnu naknadu (1), upravni referent za komunalnu naknadu i komunalni doprinos (5), referent za izvode (5) i namještenik na administrativnim poslovima (1).

U Odsjeku za redarstvo nalaze se radna mjesta: voditelj odsjeka za redarstvo (1), viši savjetnik (2), viši savjetnik za prometno redarstvo (1), savjetnik - komunalni redar (2), viši stručni suradnik (1), stručni suradnik - komunalni redar (2), stručni suradnik – glavni komunalni redar (2), stručni suradnik – glavni prometni redar (2), referent za redarstvo (3), poljoprivredni redar (2), prometni redar (20) i komunalni redar (30).

U Odsjeku za mjesnu samoupravu nalaze se sljedeća radna mjesta: voditelj odsjeka za mjesnu samoupravu (1), viši savjetnik (1), savjetnik (1), administrativni tajnik gradskog kotara (27), administrativni tajnik mjesnog odbora (7), namještenik u komunalnom održavanju (7), referent (1) i stručni suradnik (1).

U Odsjeku za površine javne namjene nalaze se sljedeća radna mjesta: voditelj odsjeka za površine javne namjene (1), viši savjetnik za površine javne namjene (2), savjetnik za površine javne namjene (2), viši stručni suradnik za površine javne namjene (4), stručni suradnik za pomorsko dobro i površine javne namjene (3), viši referent (3), referent (2) i referent za izvode (2).

Prikaz zaposlenika prema odsjecima Upravnog odjela za komunalno gospodarstvo, redarstvo i mjesnu samoupravu navodi se u tablici 8 te se može uočiti da je u Upravnom odjelu za komunalno gospodarstvo, redarstvo i mjesnu samoupravu Pravilnikom o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita predviđeno 178 zaposlenika, dok je na istim radnim mjestima trenutno zaposleno 114 zaposlenika.

Tablica 8. Pregled broja zaposlenika u Upravnom odjelu za komunalno gospodarstvo, redarstvo i mjesnu samoupravu

Radna mjesta	Predviđeni broj zaposlenika	Stvarni broj zaposlenika
Upravni odjel za komunalno gospodarstvo, redarstvo i mjesnu samoupravu	2	
Odsjek za komunalno održavanje	23	
Odsjek za komunalno gospodarstvo	20	
Odsjek za redarstvo	68	
Odsjek za mjesnu samoupravu	46	
Odsjek za površine javne namjene	19	
Ukupno	178	114 ⁴²⁹

Izvor: Pravilnik o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita i dostupna dokumentacija na dan 31. prosinca 2018.

U Službi za gospodarenje gradskom imovinom nalaze se sljedeća radna mjesta: pročelnik službe za gospodarenje gradskom imovinom (1) i administrativni tajnik (1). Služba za gospodarenje gradskom imovinom uključuje tri jedinice nižeg ranga, odnosno odsjeka.

U Odsjeku za gospodarenje imovinom nalaze se sljedeća radna mjesta: voditelj odsjeka za gospodarenje imovinom (1), viši savjetnik (11), savjetnik (6), viši stručni suradnik (3), viši referent (2) i referent (7).

U Odsjeku za tehničke poslove, održavanje i rukovanje imovinom nalaze se sljedeća radna mjesta: voditelj odsjeka za tehničke poslove, održavanje i rukovanje imovinom (1), viši savjetnik (5), savjetnik (2), viši stručni suradnik (2), stručni suradnik (3), viši referent (3), referent (2), namještenik – domar (3), namještenik – glavni spremač (1), namještenik – spremač (15), namještenik – domaćin 1 (4) i namještenik – konobar (1).

U Odsjeku za DTK infrastrukturu nalaze se sljedeća radna mjesta: voditelj odsjeka za DTK infrastrukturu (1), viši savjetnik (2) i viši stručni suradnik (1).

Prikaz zaposlenika prema odsjecima Službe za gospodarenje gradskom imovinom se navodi u tablici 9. Iz prikazanog proizlazi da je u Službi za gospodarenje gradskom imovinom Pravilnikom o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita predviđeno 78 zaposlenika, dok je na istim radnim mjestima trenutno zaposleno 56 zaposlenika.

Tablica 9. Pregled broja zaposlenika u Službi za gospodarenje gradskom imovinom

⁴²⁹ S obzirom da su nakon zadnje dostavljenih podataka nastale određene organizacijske promjene, prvenstveno uključivanjem novih odsjeka, tj. Odsjeka za komunalno gospodarstvo i Odsjeka za površine javne namjene, ne raspolaže se s podacima o raspodjeli zaposlenika prema navedenim odsjecima, već samo s podatkom o ukupnom broju zaposlenika unutar upravnog tijela Upravni odjel za komunalno gospodarstvo, redarstvo i mjesnu samoupravu, dostupnim na dan 31. prosinca 2018. godine.

Radna mjesta	Predviđeni broj zaposlenika	Stvarni broj zaposlenika
Služba za gospodarenje gradskom imovinom	2	2
Odsjek za gospodarenje imovinom	30	22
Odsjek za tehničke poslove, održavanje i rukovanje imovinom	42	29
Odsjek za DTK infrastrukturu	4	3
Ukupno	78	56

Izvor: Pravilnik o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita i dostupna dokumentacija na dan 31. prosinca 2018.

U Službi za međunarodne i EU projekte nalaze se sljedeća radna mjesta: pročelnik službe za međunarodne i EU projekte (1) i administrativni tajnik (1). Služba za međunarodne i EU projekte uključuje tri jedinice nižeg ranga, odnosno odsjeka.

U Odsjeku za međunarodne i EU projekte nalaze se sljedeća radna mjesta: voditelj odsjeka za međunarodne i EU projekte (1), viši savjetnik (5), savjetnik (5) i viši stručni suradnik (4).

U Odsjeku za provedbu ITU mehanizma raspoređena su radna mjesta: voditelj odsjeka za provedbu ITU mehanizma (1), viši savjetnik za provedbu ITU mehanizma (4), savjetnik za provedbi ITU mehanizma (1), viši stručni suradnik za provedbu ITU mehanizma (3) i stručni suradnik za provedbu ITU mehanizma (1).

U Odsjeku za Smart City projekte i digitalizaciju nalaze se radna mjesta: voditelj odsjeka za smart city projekte i digitalizaciju (1), viši savjetnik (3), savjetnik (2), viši stručni suradnik (1) i referent (1).

Prikaz zaposlenika prema odsjecima Službe za međunarodne i EU projekte se navodi u tablici 10. U Službi za međunarodne i EU projekte Pravilnikom o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita predviđeno je 35 zaposlenika, dok je na istim radnim mjestima trenutno zaposlen 21 zaposlenik.

Tablica 10. Pregled broja zaposlenika u Službi za međunarodne i EU projekte

Radna mjesta	Predviđeni broj zaposlenika	Stvarni broj zaposlenika
Služba za međunarodne i EU projekte	2	2
Odsjek za međunarodne i EU projekte	15	8
Odsjek za provedbu ITU mehanizma	10	9
Odsjek za Smart City projekte i digitalizaciju	8	2
Ukupno	35	21

Izvor: Pravilnik o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita i dostupna dokumentacija na dan 31. prosinca 2018.

U Službi za gospodarstvo, obrtništvo i turizam nalaze se radna mjesta: pročelnik službe za gospodarstvo, obrtništvo i turizam (1) i administrativni tajnik (1). Služba za gospodarstvo, obrtništvo i turizam uključuje dvije jedinice nižeg ranga, odnosno odsjeka.

U Odsjeku za gospodarstvo i obrtništvo nalaze se radna mjesta: voditelj odsjeka za gospodarstvo i obrtništvo (1), viši savjetnik (1), savjetnik (2) i viši referent (2).

U Odsjeku za turizam nalaze se sljedeća radna mjesta: voditelj odsjeka za turizam (1), viši savjetnik (2), savjetnik (1) i viši stručni suradnik (1).

Prikaz zaposlenika prema odsjecima Službe za gospodarstvo, obrtništvo i turizam se navodi u tablici 11. U Službi gospodarstvo, obrtništvo i turizam Pravilnikom o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita predviđeno je 13 zaposlenika, dok je na istim radnim mjestima trenutno zaposleno sedam zaposlenika.

Tablica 11. Pregled broja zaposlenika u Službi za gospodarstvo, obrtništvo i turizam

Radna mjesta	Predviđeni broj zaposlenika	Stvarni broj zaposlenika
Služba za gospodarstvo, obrtništvo i turizam	2	1
Odsjek za gospodarstvo i obrtništvo	6	3
Odsjek za turizam	5	4
Ukupno	13	8

Izvor: Pravilnik o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita i dostupna dokumentacija na dan 31. prosinca 2018.

U Službi pravnih poslova, zaštite i zastupanja nalaze se radna mjesta: pročelnik službe pravnih poslova zaštite i zastupanja (1) i administrativni tajnik (1). Služba pravnih poslova, zaštite i zastupanja uključuje dvije jedinice nižeg ranga, odnosno odsjeka.

U Odsjeku za pravne poslove nalaze se sljedeća radna mjesta: voditelj odsjeka za pravne poslove (1), viši savjetnik (10) savjetnik (6) i viši stručni suradnik (6).

U Odsjeku za zaštitu imovine i prava raspoređena su radna mjesta: voditelj odsjeka za zaštitu imovine i prava (1), viši savjetnik za poslove zastupanja na sudu (10), savjetnik (3) i referent (2).

Prikaz zaposlenika prema odsjecima Službe pravnih poslova, zaštite i zastupanja se navodi u tablici 12 te se uočava da je u Službi pravnih poslova, zaštite i zastupanja Pravilnikom o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita predviđen 41 zaposlenika, dok je na istim radnim mjestima trenutno zaposleno 18 zaposlenika.

Tablica 12. Pregled broja zaposlenika u Službi pravnih poslova, zaštite i zastupanja

Radna mjesta	Predviđeni broj zaposlenika	Stvarni broj zaposlenika
Služba pravnih poslova zaštite zastupanja	2	2
Odsjek za pravne poslove	23	6
Odsjek za zaštitu imovine i prava	16	10
Ukupno	41	18

Izvor: Pravilnik o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita i dostupna dokumentacija na dan 31. prosinca 2018.

U Gradskoj upravi Grada Splita Pravilnikom o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita predviđeno je 695 zaposlenika, dok je na istim radnim mjestima trenutno zaposleno 458 zaposlenika, što čini 65,76 posto od ukupnog broja predviđenih radnih mjesta. U tablici 13 su prikazani postotni udjeli popunjenosti radnih mjesta u pojedinim službama i odjelima u odnosu na Pravilnik o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita.

Prema navedenim podacima je vidljivo da postoji negativno odstupanje aktualnog broja zaposlenika u odnosu na broj predviđen Pravilnikom o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita, pri čemu je najveće odstupanje (najmanji broj zaposlenik) vidljiv u Službi pravnih poslova i zaštite zastupanja (43,90 posto)⁴³⁰, odnosno u Službi za izgradnju i upravljanje razvojnim projektima (56,36 posto), dok su radna mjesta u najvećoj mjeri popunjena u Uredu Grada (77,89 posto).

Prema dostupnim podacima o aktualnom (458) i predviđenom (695) broju zaposlenika u Gradskoj upravi Grada Splita te podacima o broju stanovnika Grada Splita, prema posljednjem popisu stanovništva iz 2011. godine (178.102)⁴³¹, oni čine 0,26, odnosno 0,39 posto u odnosu na ukupni broj stanovnika. Ukoliko se omjer zaposlenika i broja stanovnika Grada Splita, kao drugog najvećeg grada u Republici Hrvatskoj usporedi s podacima glavnog i najvećeg grada, odnosno Grada Zagreba, tada je taj omjer od 0,35 posto (aktualni broj zaposlenika) veći u korist Grada Zagreba, gdje je zaposleno 2.708 zaposlenika⁴³², u odnosu na 790.017 stanovnika⁴³³ Grada.

Tablica 13. Popunjenost radnih mjesta u odnosu na predviđen broj utvrđen Pravilnikom o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita

⁴³⁰ Najviše odstupanje unutar ovog Upravnog tijela je zabilježeno u Odsjeku za pravne poslove. Pretpostavka za ovo odstupanje bi se eventualno mogla opravdati prvotnom zamisli da u ovom Odsjeku budu svi pravnici Grada, po uzoru na trgovačka društva, međutim takva provedba preustroja nije zaživjela zbog određenih problema.

⁴³¹ <https://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/censustabshtm.htm> (pristupljeno 27. rujna 2019.)

⁴³² <https://www.zagreb.hr/gradski-uredi-zavodi-i-sluzbe/763> (pristupljeno 27. rujna 2019.)

⁴³³ <https://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/censustabshtm.htm> (pristupljeno 27. rujna 2019.)

Upravna tijela	Udio u %
Ured Grada	77,89
Služba za unutarnju reviziju	75,00
Služba za društvene djelatnosti	69,44
Upravni odjel za financijsko upravljanje i kontroling	67,90
Upravni odjel za socijalnu skrb, zdravstvenu zaštitu i demografiju	66,67
Upravni odjel za prostorno planiranje, uređenje i zaštitu okoliša	67,19
Služba za izgradnju i upravljanje razvojnim projektima	56,36
Upravni odjel za komunalno gospodarstvo, redarstvo i mjesnu samoupravu	64,04
Služba za gospodarenje gradskom imovinom	71,79
Služba za međunarodne i EU projekte	60,00
Služba za gospodarstvo, obrtništvo i turizam	61,54
Služba pravnih poslova, zaštite i zastupanja	43,90

Izvor: Prema Pravilniku o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita i dostupna dokumentacija na dan 31. prosinca 2018.

4.1.6.2. *Struktura zaposlenih u Gradskoj upravi Grada Splita*

Struktura zaposlenika u Gradskoj upravi grada Splita, prikazana je prema razinama obrazovanja, dobi i spolu. Kako su isključivo za razinu obrazovanja dostupni podaci za razdoblje 2014-18, tako se ova struktura prikazuje detaljnije (tablica 14), dok su strukture prema dobi i spolu zaposlenika prikazane isključivo za posljednje dostupnu, odnosno 2018. godinu (tablica 15 i tablica 16).

Ukupan broj zaposlenika u razdoblju 2014-18 prikazuje lagano opadanje od ukupno 464 zaposlenika u 2014. godini do ukupno 453 zaposlenika u 2018. godini. U navedenom razdoblju, udjeli zaposlenika prema stručnim spremama su u većoj mjeri ujednačeni, dok su manje promjene vidljive u porastu udjela zaposlenika srednje stručne sprema s 31,68 posto u 2014. godini na 33,11 posto u 2018. godini, tj. porast za tri zaposlenika, odnosno kod više stručne sprema, gdje je vidljiv porast s 8,84 posto u 2014. godini na 10,15 posto u 2018. godini, odnosno porast za 5 zaposlenika.

Na jednak način primijećene su manje promjene u smanjenju strukturnih udjela kod pojedinih stručnih sprema, tako je kod visoke stručne sprema udio od 53,02 posto u 2014. godini smanjen na 51,21 posto u 2018. godini, odnosno smanjen je za 14 zaposlenika te je udio visoko kvalificiranih radnika od 0,43 posto u 2014. godini u potpunosti nestao u 2018. godini, odnosno smanjen je za 2 zaposlenika.

Tablica 14. Struktura zaposlenika prema stupnju stručne sprema u razdoblju 2014-18

Stupanj stručne spreme	Broj i udio zaposlenika u %									
	2014.		2015.		2016.		2017.		2018.	
	Broj	Udio	Broj	Udio	Broj	Udio	Broj	Udio	Broj	Udio
NKV	13	2,80	12	2,59	12	2,60	12	2,66	11	2,43
PKV i NSS	4	0,86	4	0,86	4	0,87	4	0,89	4	0,88
KV	1	0,22	1	0,22	1	0,22	1	0,22	1	0,22
SSS	147	31,68	152	32,83	151	32,68	151	33,48	150	33,11
VKV	2	0,43	1	0,22	1	0,22	1	0,22	0	0,00
VŠS	41	8,84	46	9,94	45	9,74	42	9,31	46	10,15
VSS	246	53,02	237	51,19	238	51,52	230	51,00	232	51,21
Mr. Sc.	6	1,29	6	1,30	6	1,30	6	1,33	6	1,32
Dr. sc.	4	0,86	4	0,86	4	0,87	4	0,89	3	0,66
Ukupno	464	100,00	463	100,00	462	100,00	451	100,00	453 ⁴³⁴	100,00

Izvor: Prema dostupnoj dokumentaciji Gradske uprave Grada Splita do zaključno 31. 12. 2018.

U pogledu dobne strukture zaposlenika, prema dostupnim podacima za 2018. godinu, vidljivo je da najveći udio zaposlenika, njih 30,46 posto pripada dobnoj skupini od 50 do 59 godina starosti. Ovu skupinu zaposlenika slijedi skupina zaposlenih životne dobi od 30 do 39 godina starosti s udjelom od 26,27 posto te skupina zaposlenika životne dobi od 40 do 49 godina starosti s udjelom od 24,50 posto. U svim navedenim dobnim skupinama zaposlenika, najviše ih je zaposleno u Upravnom odjelu za komunalno gospodarstvo, redarstvo i mjesnu samoupravu, koji ujedno broji i najveći ukupni broj zaposlenika. Najmanje zaposlenika je životne dobi do 29 godina starosti s udjelom od 2,87 posto.

Tablica 15. Dobna struktura zaposlenika u 2018. godini

⁴³⁴ U tablicama 14, 15 i 16 su vidljiva odstupanja 453 u odnosu na prethodno navedeni podatak od ukupnog broja 458 zaposlenika, zbog činjenice što se s ovim podacima raspolagalo do isključivo datuma 31. prosinca 2018. godine te naknadne nadopune strukture zaposlenika nisu dostavljene.

Dobne skupine	Broj i udio zaposlenika u %	
	Broj	Udio
	2018.	
	Broj	Udio
< 29 godina	13	2,87
30-39 godina	119	26,27
40-49 godina	111	24,50
50-59 godina	138	30,46
> 60 godina	72	15,89
Ukupno	453	100,00

Izvor: Prema dostupnoj dokumentaciji Gradske uprave Grada Splita do zaključno 31. 12. 2018.

Tablica 16 prikazuje spolnu strukturu zaposlenika u upravnim tijelima Gradske uprave Grada Splita. Većinu zaposlenika Gradske uprave Grada Splita čine žene i to njih 291, odnosno 64,24 posto, u odnosu na 162 muškarca, odnosno njih 35,76 posto.

Stoga, u 11 od ukupno 12 upravnih tijela, većinu zaposlenika čine žene, pri čemu je najveća neravnomjernost spolova vidljiva u Upravnom odjelu za prostorno planiranje, uređenje i zaštitu okoliša, gdje je od ukupno 43 zaposlenika zaposleno 38 žena, odnosno njih 88,37 posto i 5 muškaraca, koji čine 11,63 posto ukupnog broja zaposlenika navedenog tijela. Najmanjaneravnomjernost ali opet u korist žena, vidljiva je u Službi za izgradnju i upravljanje razvojnim projektima, gdje je zaposleno 17 žena, tj. njih 54,84 posto od ukupnog broja zaposlenika navedene službe, u odnosu na 14 muškaraca, odnosno, njih 45,16 posto. Jedino upravno tijelo u kojem prednjače zaposlenici nad zaposlenicama je Upravni odjel za komunalno gospodarstvo, redarstvo i mjesnu samoupravu, gdje je zaposleno 39 žena, odnosno njih 34,21 posto, u odnosu na 75, odnosno 65,79 posto muškaraca.

Tablica 16. Spolna struktura zaposlenika u 2018. godini u upravnim tijelima Gradske uprave Grada Splita

Upravna tijela	Broj i udio zaposlenika u %					
	Žene		Muškarci		Ukupno	
	Broj	Udio	Broj	Udio	Broj	Udio
Ured Grada	50	11,04	24	5,30	74	16,34
Služba za unutarnju reviziju	3	0,66	0	0,00	3	0,66
Služba za društvene djelatnosti	17	3,75	8	1,77	25	5,52
Upravni odjel za financijsko upravljanje i kontroling	48	10,60	7	1,55	55	12,14
Upravni odjel za socijalnu skrb, zdravstvenu zaštitu i demografiju	9	1,99	2	0,44	11	2,43
Upravni odjel za prostorno planiranje, uređenje i zaštitu okoliša	38	8,39	5	1,10	43	9,49
Služba za izgradnju i upravljanje razvojnim projektima	17	3,75	14	3,09	31	6,84
Upravni odjel za komunalno gospodarstvo, redarstvo i mjesnu samoupravu	39	8,61	75	16,56	114	25,17
Služba za gospodarenje gradskom imovinom	39	8,61	17	3,75	56	12,36
Služba za međunarodne i EU projekte	13	2,87	3	0,66	16	3,53
Služba za gospodarstvo, obrtništvo i turizam	4	0,88	3	0,66	7	1,55
Služba pravnih poslova, zaštite i zastupanja	14	3,09	4	0,88	18	3,97
Ukupno	291	64,24	162	35,76	453	100,00

Izvor: Prema dostupnoj dokumentaciji Gradske uprave Grada Splita do zaključno 31. 12. 2018.

4.1.6.3. Kompetencije zaposlenika u Gradskoj upravi Grada Splita

Prema podacima zaprimljenim od Gradske uprave Grada Splita, a vezano uz kompetencije zaposlenika, vidljivo je da Odsjek za radne, pravno-normativne i opće poslove (Kadrovska služba) ne provodi analizu zaposlenika prema pojedinim kompetencijama, jer ista nema obveze prikupljanja navedenih podataka. Ono što se može istaknuti, kao uvjet sukladno Zakonu o službenicima i namještenicima u lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi⁴³⁵, koji se traži od većine zaposlenika je položeni državni stručni ispit. Prema dostupnim podacima, zaposlenici su tijekom posljednjih godina polagali državni stručni ispit sljedećim ritmom: 2014. položena 44 ispita, 2015. položeno 27 ispita, 2016. položen 31 ispit, 2017. položeno 27 ispita te 2018. položena 4 ispita.

Nešto detaljnije se u nastavku prikazuje popis određenih zahtijevanih kompetencija koje su vidljive prema Pravilniku o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita te zaprimljenim povratnim informacijama sa sudionicima fokus grupe (organizirane 15. studenoga 2019. godine), a prikazuju se prema pojedinim upravnim tijelima Gradske uprave Grada Splita, počevši od Ureda Grada.

⁴³⁵ <https://www.zakon.hr/z/259/Zakon-o-slu%C5%BEbenicima-i-namje%C5%A1tenicima-u-lokalnoj-i-podru%C4%8Dnoj-samoupravi> (pristupljeno 27. rujna 2019.)

Ured Grada – većina zaposlenika ovog upravnog tijela treba položiti državni stručni ispit, izuzev 2 domaćina i namještenika telefoniste. Ni radna mjesta namještenika za poslove dostavljanja i preslika te vozača ne zahtijevaju položen državni ispit, no zahtijevaju položen vozački ispit B kategorije. Velik broj zaposlenika u Uredu Grada treba posjedovati organizacijske sposobnosti i komunikacijske vještine, a nekolicina ih, s obzirom na specifičnosti radnog mjesta, treba imati položen ispit arhivara, pri čemu je posljednji takav ispit u Državnom arhivu položen 2017. godine, stručni ispit iz zaštite od požara i zaštite na radu te posjedovati vještine rada na izradi web stranica, grafičkog dizajna i srodnih programa. Sve stečene kompetencije su evidentne u očevidniku pojedinog zaposlenika, međutim ne postoji planirano napredovanje zaposlenika temeljem stjecanja istih ili utvrđenih potreba u okvirima ovog upravnog tijela.

Služba za unutarnju reviziju – svi zaposlenici ove Službe trebaju položiti državni stručni ispit te posjedovati stručno ovlaštenje za obavljanje poslova unutarnje revizije u javnom sektoru Republike Hrvatske koju izdaje ministar financija, a kojim se stječe zvanje ovlaštenog unutarnjeg revizora za javni sektor. Za radno mjesto pročelnika, dodatno se zahtijeva posjedovanje izraženih organizacijskih sposobnosti i komunikacijskih vještina. Ovlašteni unutarnji revizori su se dužni kontinuirano usavršavati i održavati svoju stručnost u skladu sa zakonskom regulativom, pri čemu je nužno ostvarivanje minimalno predviđenog broja bodova na godišnjoj razini. Napredovanja u položaju unutar Službe su ukinuta zbog ukinutih radnih mjesta viših unutarnjih revizora i njima pripadajućih koeficijenata.

Služba za društvene djelatnosti - svi zaposlenici ove Službe trebaju položiti državni stručni ispit te ih većina treba posjedovati izražene organizacijske sposobnosti i komunikacijske vještine.

Upravni odjel za financijsko upravljanje i kontroling - svi zaposlenici ovog Odjela trebaju položiti državni stručni ispit te ih većina treba posjedovati izražene organizacijske sposobnosti i komunikacijske vještine. Isključivo se kod radnih mjesta voditelja odsjeka za javnu nabavu, višeg savjetnika, savjetnika i stručnog suradnika, zbog specifičnosti njihovog posla, traži položen specijalistički ispit iz javne nabave, koji se izdaje u obliku certifikata sukladno Zakonu o javnoj nabavi⁴³⁶. Certifikat se izdaje na rok od tri godine pri čemu se kao datum početka važenja certifikata određuje datum uspješnog polaganja pisanog ispita u sklopu Specijalističkog programa izobrazbe u području javne nabave.

Upravni odjel za socijalnu skrb, zdravstvenu zaštitu i demografiju - svi zaposlenici ovog Odjela trebaju položiti državni stručni ispit te ih većina treba posjedovati izražene organizacijske sposobnosti i komunikacijske vještine. U okviru ovog Upravnog odjela ne postoje zakonom propisane edukacije koje bi zaposlenici trebali pohađati u svrhu unapređenja svojih kompetencija, međutim zaposlenici se, u skladu sa svojim kvalifikacijama, usavršavaju u okvirima područja za koja su zaduženi. U pogledu razvoja kompetencija, socijalna radnica redovito sudjeluje u programima koje organizira Hrvatska komora socijalnih radnika, pohađa edukacije koje organizira Državna škola za javnu upravu (DŠJU) – Zakon o općem upravnom postupku (ZUP) te druge edukativne radionice, konferencije i okrugle stolove koji čine djelokrug rada Odjela.

Upravni odjel za prostorno planiranje, uređenje i zaštitu okoliša - svi zaposlenici ovog Odjela trebaju položiti državni stručni ispit te ih većina treba posjedovati izražene organizacijske sposobnosti i komunikacijske vještine. Dodatno se kod nekolicine radnih mjesta, zbog specifičnosti njihovih zadataka, zahtijeva položen državni stručni ispit za obavljanje poslova prostornog uređenja i graditeljstva. U posljednjih nekoliko godina, u okviru Gradske uprave Grada Splita položeni su stručni ispiti iz graditeljstva i to dva ispita 2015. godine te četiri ispita 2016. godine. Može se napomenuti da inženjeri građevine i arhitekture, pa tako i oni zaposleni u ovom odjelu, također sudjeluju na seminarima u komorama i na fakultetima. Izuzev obveze polaganja državnog ispita, zaposlenici ovog Odjela (najčešće rukovoditelji) pohađaju seminare vezane uz izmjene zakonske regulative te prenose spoznaje kolegama Odjela, međutim stečene kompetencije se ne evidentiraju. U skladu sa stručnošću i angažiranošću pojedinih zaposlenika, moguća su napredovanja u okviru Odjela, a prema prijedlogu voditelja i pročelnika.

Služba za izgradnju i upravljanje razvojnim projektima - svi zaposlenici ove Službe trebaju položiti državni stručni ispit te ih većina treba posjedovati izražene organizacijske sposobnosti i komunikacijske vještine.

⁴³⁶ <https://www.zakon.hr/z/223/Zakon-o-javnoj-nabavi> (pristupljeno 27. rujna 2019.)

Ovlašteni inženjeri geodezije zaposleni u Gradskoj upravi redovito sudjeluju na seminarima koje organizira Hrvatska komora ovlaštenih inženjera geodezije.

Upravni odjel za komunalno gospodarstvo, redarstvo i mjesnu samoupravu – gotovo svi zaposlenici ovog Odjela trebaju položiti državni stručni ispit, izuzev namještenika na administrativnim poslovima i namještenika u komunalnom održavanju. Dodatne kompetencije koje su zahtijevane u okviru ovog Odjela su organizacijske sposobnosti, komunikacijske vještine, položen vozački ispit B kategorije, završen program osposobljavanja za prometnog redara te se samo kod radnog mjesta komunalnog redara traži poznavanje rada na računalu. Za pojedina radna mjesta u okviru ovog Odjela uočena je potreba za dodatnim usavršavanjem i stjecanjem kompetencija, a čije stjecanje evidentira Odsjek za radne, pravno normativne poslove i poslove pisarnice i pismohrane. Postoji mogućnost napredovanja, uz ispunjenje zakonskih uvjeta te se preferira napredovanje unutar Odjela, kako bi se iskoristile kompetencije koje su stečene unutar ove organizacijske jedinice sa svrhom postizanja veće efikasnosti i stručnosti zaposlenika.

Služba za gospodarenje gradskom imovinom – većina zaposlenika ove Službe, izuzev nekoliko namještenika (domar, glavni spremač, spremač, domaćin i konobar) trebaju položiti državni stručni ispit. Od određenog broja zaposlenika ove Službe traže se razvijene organizacijske sposobnosti i komunikacijske vještine.

Služba za međunarodne i EU projekte - svi zaposlenici ove Službe trebaju položiti državni stručni ispit te ih određeni broj treba posjedovati izražene organizacijske sposobnosti i komunikacijske vještine. Dodatno se u okviru ove Službe, prema specifičnostima pojedinih radnih mjesta, traži poznavanje engleskog jezika u govoru i pismu i izvrsno poznavanje rada na računalu. Nadalje, zaposlenici Odsjeka za provedbu ITU mehanizma,⁴³⁷ trebaju izvrsno poznavati regulatorni okvir za pripremu i provedbu projekata financiranih iz ESI fondova te pohađati programe za izobrazbu službenika koji rade na poslovima vezanim uz fondove EU⁴³⁸, a minimalno programe vezane uz uvod u ESI fondove, odabir projekata i nepravilnosti. Preko 40 zaposlenika Gradske uprave sudjelovao je na edukaciji „EU – ŠKOLA“ u organizaciji javne ustanove RERA S.D. za koordinaciju i razvoj Splitsko-dalmatinske županije⁴³⁹, odnosno sedam zaposlenika 2014. godine, šest zaposlenika 2015. godine i posljednjih pet zaposlenika 2016. godine. Ovom edukacijom se stječu konkretna praktična znanja za pripremu projektne dokumentacije, dobivanje nepovratnih EU sredstava i provedbu projekata sukladno EU pravilima. U okviru službe postoje minimalne potrebne edukacije koje zaposlenici trebaju pohađati na godišnjoj razini, uz prikupljanje bodova, koje se kontinuirano provode.

Služba za gospodarstvo, obrtništvo i turizam - svi zaposlenici ove Službe trebaju položiti državni stručni ispit te ih većina treba posjedovati izražene organizacijske sposobnosti i komunikacijske vještine. Osim položenog državnog ispita, zaposlenicima ove Službe nisu definirane dodatne kompetencije koje bi trebali stjecati, niti postoji interna obuka, kao ni plan napredovanja unutar ove organizacijske jedinice. Iako bi naglasak trebao biti na napredovanju u okviru postojeće organizacijske jedinice, zaposlenici po potrebi napreduju kroz druge organizacijske jedinice.

Služba pravnih poslova, zaštite i zastupanja – većina zaposlenika ove Službe, izuzev pročelnika službe pravnih poslova zaštite i zastupanja, voditelja odsjeka za zaštitu imovine i prava, voditelja odsjeka za pravne poslove te višeg savjetnika za poslove zastupanja na sudu, trebaju položiti državni ispit. Navedeni zaposlenici, umjesto državnog ispita, trebaju položiti pravosudni ispit, a posljednji takav u okviru Gradske uprave je položen 2013. godine. Također se od određenog dijela zaposlenika zahtijevaju izražene organizacijske sposobnosti i komunikacijske vještine. Zbog djelokruga rada ove Službe, zaposlenici moraju kontinuirano pratiti nove spoznaje, usvajati nove vještine te stjecati nove kompetencije. Osim navedenog, zaposlenici sudjeluju na različitim radionicama, seminarima, susretima i praktikumima iz područja prava, o čemu se vodi evidencija. U okviru Službe ne postoji plan napredovanja, zbog ograničenog broja radnih mjesta.

⁴³⁷ Posredničko tijelo za provedbu ITU mehanizma u Urbanoj aglomeraciji Split i tijelo u sustavu provedbe ESI fondova u Republici Hrvatskoj.

⁴³⁸ U organizaciji i provedbi resornih ministarstva i institucija nadležnih za provedbu izobrazbe.

⁴³⁹ <http://www.rera.hr/clanci/poziv-eu-skola/121.html> (pristupljeno 27. rujna 2019.)

Pregledom pojedinih organizacijskih jedinica Gradske uprave Grada Splita, evidentno je kako ne postoji ujednačen način za utvrđivanjem potreba za stjecanjem pojedinih vještina i kompetencija, pohađanja određenih organiziranih vidova obučavanja, niti daljnjeg praćenja ili evidentiranja stečenih vještina i kompetencija. Prilikom selekcije zaposlenika se traže određene vještine i kompetencije koje nalaže Zakon, ali ne postoji planirana, sistematična ni organizirana obuka i daljnja specijalizacija u okvirima pojedinih radnih mjesta. U većoj mjeri, zaposlenici prema vlastitim preferencijama, prate zbivanja, ključne događaje i edukacije u okruženju. Stoga, određena znanja i kompetencije zaposlenika postoje, međutim s obzirom na nedostatne evidencije i praćenje istih, kao i nedovoljnu suradnju među različitim organizacijskim jedinicama, ostaju „skrivena“ u okviru Gradske uprave.

Generalno, u Gradskoj upravi Grada Splita nije prisutno sustavno praćenje napretka i razvoja zaposlenika s ciljem njihova unapređenja, odnosno preuzimanjem poslova na višim i odgovornijim pozicijama, sukladno s potrebama. U određenim situacijama, sami zaposlenici nisu motivirani preuzimati odgovornije i složenije zadatke uz neznatan porast plaće, dok u nekim drugim, ne postoji mogućnost napredovanja u okviru iste organizacijske jedinice, pa u tu svrhu treba preći u drugu. Time se gubi postojeći potencijal zaposlenika, smanjuje njihovo zadovoljstvo, mogući angažman i efikasnost u radu.

4.1.6.4. Utjecaj pandemije koronavirusa na rad i kompetencije zaposlenika u Gradskoj upravi Grada Splita

Prema podacima prikupljenim online anketnim istraživanjem, provedenim u listopadu 2020. godine (sudjelovao je manji broj voditelja službi/odjela/odsjeka), u nastavku se iznose promjene do kojih je došlo u radu i razvoju kompetencija zaposlenika Gradske uprave Grada Splita tijekom pandemije koronavirusa.

Tijekom pandemije (odnosi se na razdoblje od ožujka do lipnja 2020. godine), Gradska uprava Grada Splita je reorganizirala rad zaposlenika, omogućivši im rad u smjenama, rad od kuće te organizaciju on-line sastanaka. Rad je bio organiziran na način da su zaposlenici podijeljeni u dva tima (tim A i tim B) te su se izmjenjivali svaka dva tjedna (dva tjedna radeći od kuće korištenjem dostupne tehnologije, spajanjem na server te preusmjeravanjem telefonskih poziva te dva tjedna radeći u prostorima Gradske uprave, na taj način smanjujući broj prisutnih zaposlenika u zgradi).

Navedena reorganizacija rada je manjim dijelom polučila komunikacijske probleme među zaposlenicima, dijelom uzrokovane ljudskim faktorom, a dijelom nepostojanjem odgovarajuće infrastrukture te potrebom korištenja osobnih materijalnih resursa. Navedena reorganizacija rada iziskivala je manje napore vezane uz produbljivanje informatičke pismenosti (nedostatak znanja i potrebna pomoć pri instalaciji programa za rad od kuće) voditelja službi/odjela/odsjeka. Unatoč navedenom, voditelji službi/odjela/odsjeka, su visokom ocjenom, vrlo dobar (4), ocijenili razinu svoje (osobne) informatičke pismenosti, pri čemu je ova razina kompetencije značajno olakšala njihov rad pod novim uvjetima.

Na sličan način ocijenjena je i kompetencija informatičke pismenosti zaposlenika pojedinih službi/odjela/odsjeka (osobno viđenje njihovih voditelja), ocjenom vrlo dobar (3,75), s naglaskom da većina zaposlenika nije imala problema vezanih uz promatranu kompetenciju, izuzev pojedinih problematičnih situacija, također vezanih uz instaliranje potrebne tehnološke opreme i programa. Voditeljima službi/odjela/odsjeka, kao ni zaposlenicima, nije nedostajalo drugih oblika znanja tijekom reorganizacije rada Gradske uprave Grada Splita.

Ukoliko su unutar ili između pojedinih službi/odjela/odsjeka prethodno bila planirana unapređenja, ista su većinom obustavljena tijekom pandemije. Također su dijelom obustavljene i obuke koje su prethodno bile planirane u pojedinim službama/odjelima/odsjecima. U slučajevima kada su se organizirale, organizirane su putem videokonferencija.

Pandemija bolesti COVID 19 u većem broju slučajeva nije uzrokovala porast broja bolovanja kod zaposlenika Gradske uprave Grada Splita. U slučajevima gdje je zamijećen veći broj bolovanja, glavni razlozi su bolest i briga za starije i djecu u novonastaloj situaciji.

4.1.7. Poslovni procesi, interna kontrola i rizici

4.1.7.1. Upravljanje poslovnim procesima

Integrirani repozitorij poslovnih procesa, kao i specijalizirani sustav za upravljanje poslovnim procesima, predstavljaju jednu od temeljnih značajki i preduvjeta za dizajn i analizu procesa i organizacije. Uvidom u dostavljenu dokumentaciju te u komunikaciji sa zaposlenicima Gradske uprave⁴⁴⁰, utvrđeno je kako repozitorij poslovnih procesa Grada Splita postoji i to kao direktorij „ISO 9001“ na internom računalnom poslužitelju. Ovaj direktorij je dostupan svim zaposlenima u Gradskoj upravi od 2008. godine, a do sada su se poslovni procesi ažurirali pojedinačno, po potrebi, a najmanje jednom godišnje. Opsegom veće, sistematično ažuriranje repozitorija procesa dovršeno je u rujnu 2019. godine (izvršitelj posla je Eko-vet proizvodnja d.o.o., a u projekt su bili uključeni timovi iz Gradske uprave s ukupno 48 službenika). Navedenim projektom za Grad Split je definirano i izrađeno 106 procesa i ukupno 156 postupaka i to kako slijedi po kategorijama⁴⁴¹:

Procesi Ureda Grada (18 procesa),

Procesi unutarnje revizije (2 procesa),

Procesi službe za društvene djelatnosti (7 procesa),

Procesi upravnog odjela za financijsko upravljanje i kontroling (16 procesa),

Procesi upravnog odjela za socijalnu skrb, zdravstvenu zaštitu i demografiju (14 procesa),

Procesi upravnog odjela za prostorno planiranje, uređenje i zaštitu okoliša (14 procesa),

Procesi službe za izgradnju i upravljanje razvojnim projektima (5 procesa),

Procesi službe za komunalno gospodarstvo, redarstvo i mjesna samouprava (12 procesa),

Procesi službe za gospodarenje gradskom imovinom (8 procesa),

Procesi službe za međunarodne i EU projekte (2 procesa),

Procesi službe za gospodarstvo, obrtništvo i turizam (5 procesa) i

Procesi službe pravnih poslova, zaštite i zastupanja (3 procesa).

Iako su navedeni procesi i postupci recentno pregledani i ažurirani te se planira i novi ciklus ažuriranja, a s obzirom da se za upravljanje njima u gradskoj upravi ne koristi specijalizirani sustav za upravljanje poslovnim procesima, odnosno softversko rješenje koje bi moglo podržati čitavi životni ciklus upravljanja poslovnim procesima, identificiran je niz izazova u tom kontekstu:

otežano usklađivanje strategije Grada, procesa i aktivnosti,

nemogućnost jasnog i preglednog modeliranja poslovnih procesa prema hijerarhijskim razinama,

nemogućnost objektnog definiranja organizacijskih cjelina (do razine radnog mjesta), rizika, materijalnih resursa i IT resursa te, slijedom navedenog, izgradnje integriranih modela procesa,

slaba mogućnost pretraživanja procesa i postupaka,

nemogućnost automatiziranog izvještavanja,

nemogućnost statičke i dinamičke analize modela poslovnih procesa (analiza različitih prekida i uskih grla u pojedinim procesima, analiza vremena i troškova, simulacija),

⁴⁴⁰ Pismenim putem u vremenu od studenog 2018. do rujna 2019., u tri iteracije, od nadležnih službi prikupljeni su odgovori na pitanja vezana uz segment upravljanja poslovnim procesima te informacijsko okruženje i infrastrukturu. Pored ovog, održana je fokus grupa u lipnju 2019. Uz uvid u dostavljenu projektnu dokumentaciju, navedeno predstavlja glavne izvore koji su korišteni u pripremi poglavlja „4.1.3 Poslovni procesi, interna kontrola i rizici“ i „4.1.4 Informacijski sustavi i e-usluge“.

⁴⁴¹ Direktorij koji sadrži popis i opise procesa dostupan je isključivo s interne mreže Grada Splita na lokaciji [\\server_prog\ISO9001\PROJEKT FMC 2019](#). Popis je priređen prema verziji koja je dostavljena 26. rujna 2019.

kompleksno upravljanje verzijama procesa,

kompleksno upravljanje promjenama i slično.

Po pitanju obuhvatnosti postojećeg repozitorija za upravljanje poslovnim procesima, kroz pravilnike su definirani pojedinačni procesi te je napravljeno snimanje svih procesa. Naglašeno je da su slabije definirani procesi komunalnog redarstva dijelom i zbog nedavnog širenja poslova temeljem promjene regulative, te poslovi upravljanja javnim površinama i pomorskim dobrom. Nisu identificirane sve moguće varijante za različite isporuke (rezultate procesa), a pravilnici, iako nabrajaju moguće slučajeve, nisu razrađeni za svaki slučaj posebno. Iako je glavina procesa modelirana, nije uspostavljena adekvatna procesna arhitektura.

Primjetno je da se poslovni procesi ne ažuriraju kontinuirano, već projektno. Naime, ne postoji posebna organizacijska jedinica koja bi se kontinuirano bavila upravljanjem poslovnim procesima, odnosno svime što upravljanje poslovnim procesima podrazumijeva, a uključujući dizajn, analizu i kontrolu poslovnih procesa.

Uvedena je uloga vlasnika procesa, međutim organizacijski je to svedeno uglavnom na funkciju pročelnika ili voditelja odjela. Prema tome, nije uspostavljena odgovornost za nadzor i praćenje učinkovitosti i djelotvornosti čitavog procesa, i to iz procesne, a ne funkcionalne perspektive. Dakle, organizacija koja je trenutno postavljena je funkcionalno orijentirana što sa sobom nosi glavne izazove:

Tradicionalna funkcionalno orijentirana organizacija ima samo ograničene mogućnosti prilagođavanja na česte promjene zahtjeva korisnika (bilo internih - zaposlenika ili eksternih – organizacija, građana), posebice kada se govori o vremenskoj komponenti i fleksibilnosti,

Funkcionalne strukture i procesi nisu pogodni za postizanje najvišeg stupnja efikasnosti i efektivnosti u korištenju modernih informacijsko komunikacijskih tehnologija.

Temeljem navedenog, moguće je prepoznati i procijeniti na kojoj se razini zrelosti u području upravljanja poslovnim procesima nalazi Gradska uprava (Slika 1). Razine 1 do 5 definirane su prema „klasičnom“ CMM modelu SEI instituta (SEI, 2010, str. 24. – 29.): inicijalna razina (R1), razina ponavljanja (R2), razina definiranja (R3), razina upravljanja (R4) i razina optimizacije (R5). Na slici su istaknuti samo ključni elementi po razinama, a prilagođeno prema alatu za samoprocjenu zrelosti upravljanja poslovnim procesima (Gartner, 2013). Prema opisu trenutne situacije, procjenjuje se da je s aspekta zrelosti upravljanja poslovnim procesima, gradska uprava između druge i treće razine. Glavna značajka pomicanja s razine R2 na razinu R3 je prelazak s pojedinačnih projekata na šire prihvaćanje upravljanja poslovnih procesa kao discipline, a koje se često realizira uspostavom posvećenog tima ili kompetencijskog centra kojima je primarni fokus analiza i unaprjeđenje poslovnih procesa. Dodatno, kao jedan od početnih, ali i temeljnih koraka uspostave procesno orijentirane organizacije te adekvatne procesne arhitekture (razina R3) može se istaknuti uspostava uloge vlasnika poslovnih procesa, gdje su osim pročelnika ili voditelja odjela, kao vlasnici identificirani i drugi zaposlenici gradske uprave.

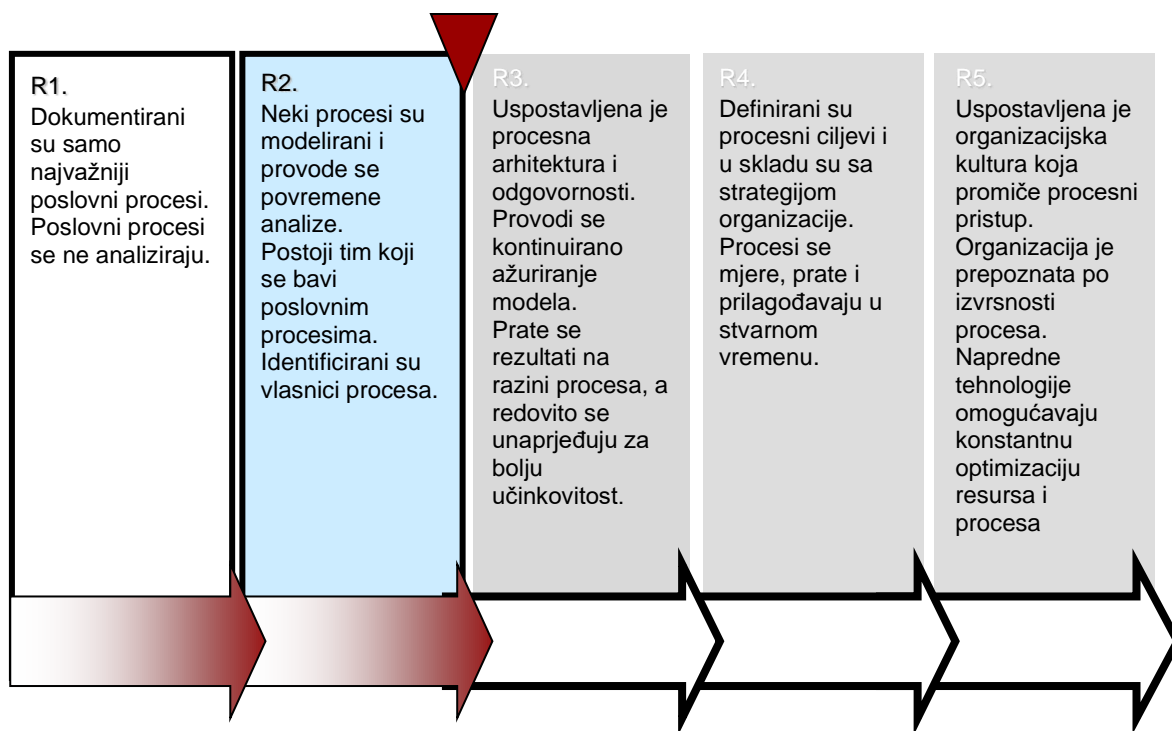
Treba navesti i da trenutno ne postoji čvrsta poveznica između strateškog pogleda „izvršavanja pravih stvari“ (efektivnost) te organizacije koja stoji iza toga, „izvršavanja na pravi način“ (efikasnost). Dok se na strateškoj razini organizacije razmišlja o poslovnim procesima utemeljenima na uslugama i korisnicima (na primjer Split kao pametan grad), operativna organizacija je često suočena s poslovnim procesima unutar funkcionalno orijentiranih organizacijskih jedinica (službi, odsjeka). Nadalje, nije uspostavljen sustav za upravljanje promjenama koji bi definirao i pratio određenu strukturu i mehanizme odobravanja te sustav arhiviranja promjena u organizaciji.

Ne primjenjuje se konvergentni pristup upravljanja poslovnim procesima i upravljanja korisničkim iskustvom. Korisnička putovanja ni dodirne točke između korisnika (građana, trgovačkih društava, udruga, javnih ustanova...) eksternih u odnosu na organizaciju (Gradsku upravu) i internih poslovnih procesa nisu definirane. Samim time, nije jasno definirano promjena kojeg internog poslovnog procesa ima utjecaj na koje korisničko putovanje. Drugim riječima, nije moguće precizno utvrditi na koji način će promjena poslovnog procesa utjecati na promjenu korisničkog iskustva povezanih korisničkih putovanja.

Dobro pripremljeni procesi osnova su za daljnju automatizaciju uredskog poslovanja, uvođenje novih informacijskih rješenja, digitalnu transformaciju gradske uprave i otvaranje prema građanima. Uz navedene

interne izazove u ovom segmentu, poseban izazov predstavlja otvaranje sustava te povezivanje na razini poslovnih procesa s gradskim poslovnim subjektima koji sudjeluju u realizaciji planova i projekata Grada.

Slika 1. Procjena razine zrelosti u području upravljanja poslovnim procesima u Gradu Splitu

Izrada autora

4.1.7.1.1. Utjecaj pandemije koronavirusa na uvođenje novih poslovnih procesa

Provedenim anketnim istraživanjem tijekom listopada 2020. godine, u kojem je sudjelovalo 10 voditelja službi/odsjeka Gradske uprave Grada Splita, prikupljeni su podaci o promjenama radnih procesa uslijed utjecaja pandemije Covida-19. Značajna izmjena se odnosi na uvođenje novog poslovnog procesa izdavanja e-propusnica i reguliranja rada od kuće. Uz navedeno, redizajnirana je nekolicina postojećih procesa na način da je, na primjer, uključena mogućnost alternativnih načina zaprimanja pismena i stranaka kako bi se posao službi i pružanje usluga odvijali neometano. Organizacijski mehanizmi putem kojih je navedeno realizirano, opisani su u prethodnom poglavlju ovog dokumenta, dok se IKT alati koji su za to korišteni navode u nastavku.

4.1.7.2. Interna kontrola i rizici

U ovom trenutku nisu modelirane kontrolne procedure niti su aktivno povezane s poslovnim procesima u kojima su kontrolne procedure nužne. Isto tako, nisu integrirane niti testne procedure u svrhu provjere efikasnosti kontrolnih procedura. Postoji registar rizika koji nije uspostavljen temeljem prethodno definiranog repozitorija poslovnih procesa, ali nije kompletiran a ni objedinjen.

Grad Split je certificirao sustav upravljanja kvalitetom po normi HRN EN ISO 9000, ali ovaj certifikat nije obnavljan, a postoji namjera ponovnog ishodaenja ovog temeljnog certifikata. Opća uredba o zaštiti podataka (GDPR) je implementirana kroz imenovanje zadužene osobe, no nije implementirana kroz postojeće informacijske sustave. Nije uveden ni sustav upravljanja informacijskom sigurnošću (engl. Information Security Management System, ISMS) kako bi se osigurao odabir odgovarajućih i razmjernih sigurnosnih kontrola koje

štite informacijsku imovinu i kontinuitet poslovanja Gradske uprave, iako ima naznaka da se ovo planira i to usklađeno s ISO normama niza 27000, a ovisno o rezultatima studije o nadogradnji serverske infrastrukture.

Odgovornost za upravljanje poslovnim procesima, internu kontrolu i rizike te informatičke resurse Grada je na Odsjeku za kontroling, poslovne procese i informatiku koji je dio Upravnog odjela za financijsko upravljanje i kontroling. Struktura Odsjeka je detaljnije predstavljena u prethodnom poglavlju Strategije, a broj zaposlenika Odsjeka je na dan 31. prosinca 2018. bio ukupno 11. Nije posebno razloženo koji broj zaposlenika se bavi kontrolingom, a koji procesima i/ili IKT rješenjima.

4.1.7.2.1. Referentni primjer - Grad Zagreb

Za usporedbu, u Gradu Zagrebu postoji poseban Sektor za razvoj i unapređenje procesa⁴⁴² koji čini Služba za analizu i unapređenje poslovnih procesa i Služba za podršku pripremi i provedbi projekata grada Zagreba. U navedenom sektoru radi 6 zaposlenika.

Disciplina upravljanja poslovnim procesima se adekvatno prakticira. Na kontinuiranoj bazi radi se na dizajnu, analizi, unaprjeđenju i kontroli poslovnih procesa, a koji su dio integriranog sustava za upravljanje poslovnim procesima. Koriste se najsuvremeniji alati za upravljanje poslovnim procesima. Provode se redovne edukacije o važnosti upravljanja poslovnim procesima, a procesi su transparentni te ih je jednostavno pretraživati.

Upravo je projekt Razvoj sustava za upravljanje poslovnim procesima u Gradu Zagrebu, nagrađen na nacionalnoj razini Poveljom za unapređenje kvalitete usluga lokalne samouprave i regionalne uprave uz primjenu projektnog pristupa u izboru udruge Project Management Institute – PMI (Zagreb.hr, 2015), a na međunarodnoj razini kao Najbolja poslovna praksa iz područja razvoja organizacija u okviru projekta URBACT III SmartImpact - Local Impact from Smart City Planning (Zagreb.hr, 2018). U predstavljanju projekta navodi se kako je rezultat projekta Katalog usluga grada, s podacima pripremljenim za digitalizaciju, a koji omogućuje povezivanje s drugim sustavima u državi. Ovo je jedan od bitnih preduvjeta za transformaciju administracije prema konceptima „pametnog grada“.

4.1.7.3. Informacijski sustavi i e-usluge

4.1.7.3.1. Pregled postojećeg okruženja informacijskih sustava

Nastavno na analizu stanja u segmentu upravljanja poslovnim procesima, potrebno je naglasiti da iako je repozitorij poslovnih procesa trenutno elektronski dostupan u formi dijeljenog foldera, ne radi se o repozitoriju strukturiranom kroz specijalizirane alate za upravljanje poslovnim procesima. Stoga ne postoji efikasan način izvještavanja o korištenju informacijskih sustava na nivou pojedinih procesa, te pripadajućih aktivnosti ili organizacijskih jedinica i pojedinih radnih mjesta.

S aspekta informacijskih sustava, procesi nisu integrirani u pogledu podataka i tehnologije zbog korištenja različitih softverskih rješenja u različitim organizacijskim jeznicama Gradske uprave. Stoga procesna organizacija nije postignuta jer interni korisnici, odnosno organizacijske jedinice, imaju funkcionalnu strukturu te funkcionalne IT zahtjeve i preferiraju određene IT sustave upravo iz spomenute funkcionalne perspektive kako je objašnjeno dalje u tekstu.

Postojeća softverska infrastruktura Grada Splita sastoji se od rješenja različitih proizvođača te aplikacija koje su nastale vlastitim programiranjem. Ključni problem koji se ističe u razgovoru s predstavnicima službi je da informacijski sustavi nisu dobro integrirani. Naime, nasljeđe vlastitog programiranja glavninu poslovnih procesa promatralo se kao izolirane „otoke“ u sustavu Produkcije. Jedno od ključnih rješenja za internu organizaciju poslovanja - rješenje za uredsko poslovanje (engl. Document Management System, DMS), nije razvijeno na adekvatnoj razini kompleksnosti i uglavnom je sagledavano s aspekta informatizacije funkcija pisarnice. Dio tog rješenja je realiziran kao informatizacija pojedinačnih poslovnih procesa, no nisu u dovoljnoj

⁴⁴² Organizacija i djelokrug rada Sektora za razvoj i unapređenje procesa opisani su na stranici <https://www.zagreb.hr/sluzba-za-analizu-i-unapredjenje-poslovnih-procesa/40705> (pristupljeno 28. listopada 2019.).

mjeri iskorištene sve mogućnosti koje pružaju moderni sustavi tipa DMS. Pojedinačna rješenja u suradnji s vanjskim partnerima polučila su određene, adekvatne rezultate, no stav je voditelja službe da stanje u cjelini zahtjeva veći iskorak. Jedan od razloga navedenih problema je dugogodišnji parcijalni pristup informatizaciji od strane Gradske uprave što je rezultiralo oslanjanjem na naslijeđene prakse i rješenja koja su razvijena pristupom vlastitog programiranja. Međutim, jedan od glavnih razloga parcijalnih rješenja je što proračun Odsjeka nije dozvoljavao značajne investicije. Većina sredstava planira se za licence za postojeća rješenja, održavanje podatkovnog centra i plaće zaposlenih. Tablica 131 daje prikaz korištenih softverskih rješenja u Gradu Splitu.

Novim nabavkama planira se i u tijeku je zamjena rješenja za proračunsko računovodstvo i riznicu. Radi se o standardnim rješenjima koje će od 2020. godine koristiti i proračunski korisnici. Ujedno je planirana nadogradnja i implementacija naprednih mogućnosti postojećeg DMS rješenja čime se želi iskoristiti aktualno znanje o relevantnim procesima koje je definirano kroz ranije spomenuti projekt ažuriranja repozitorija procesa, dovršen u rujnu 2019. godine.

Cjelokupna analiza postojeće IS arhitekture/okruženja nije dostupna, iako postoji vizija suvremene informatičke okosnice prema kojoj će se planirati specifični koraci razvoja i nadogradnje pojedinih elemenata (podatkovne i mrežne infrastrukture, sistemskog softvera, programskih sučelja, integrativne platforme, pojedinačnih softverskih rješenja i e-usluga). Naime, povezivanje novih i postojećih rješenja bilo unutar gradske uprave ili s vanjskim korisnicima (uključivo gradskim poslovnim subjektima i proračunskim korisnicima) nije još sistematično osmišljeno, iako se primjerice naglašava da će se s vanjskim partnerima izraditi studija o tome treba li unaprijediti postojeću serversku infrastrukturu smještenu u gradskoj upravi, opremiti vlastiti podatkovni centar za potrebe gradske uprave i gradskih poslovnih subjekata ili (s njima) unajmiti resurse prema principima računarstva „u oblaku“. Slično, planirana je i analiza potreba za zajedničkom nabavkom licenciranog sistemskog softvera. Opseg planiranih studija značajno nadilazi analizu stanja u okviru izrade dokumenta Strategije razvoja grada Splita. U viziji buduće informatičke okosnice, snažan naglasak je stavljen na potrebu inter-operabilnosti pojedinačnih sustava, bilo nabavljenih ili razvijenih, ali i otvaranja postojećih sustava putem web sučelja gradske uprave.

Prema Strategiji razvoja javne uprave za razdoblje od 2015. do 2020. godine temeljni zadatak svakog javnopravnog tijela je pružanje pravodobnih, standardiziranih i kvalitetnih usluga koje moraju biti usklađene sa stvarnim potrebama korisnika. Grad Split nema strukturiranih i integriranih e-usluga, a postojeći informacijski sustavi uglavnom nisu dizajnirani po suvremenim principima mikro-servisa. U određenoj se mjeri provode izolirani manji projekti digitalizacije pojedinih segmenata poslovanja, koji nisu međusobno sinkronizirani niti se koordiniraju sukladno strategiji i ciljevima Grada Splita (strategy-to-execution proces nije jasno definiran niti implementiran).

Tablica 131. Popis postojećih softverskih rješenja u Gradu Splitu

R.br.	Naziv softverskog rješenja
1.	Aplikacija za plan proračuna riznice
2.	Aplikacija za financijsko knjigovodstvo
3.	Aplikacija za planiranje proračuna grada
4.	Plan nabave i javna nabava
5.	Aplikacija za blagajnu i putne naloge
6.	Aplikacija za obračun plaća
7.	Aplikacija za drugi dohodak
8.	Kadrovska evidencija

9.	Blagajna za naplatu gradskih prihoda
10.	Knjigovodstvo materijala i inventura
11.	Evidencija radnog vremena
12.	Evidencija uplata i otkupa stanova
13.	Otkup stanova sa stanarskim pravom – ugovori
14.	Zakup poslovnih prostora, najam stanova, evidencija stanova u najmu
15.	Koncesijska odobrenja
16.	Rješenja, zaduženja, ovrhe (komunalna i ostalo), izrada raznih prekršajnih naloga kao što su prekršaji u javnom gradskom prijevozu te komunalni i prometni prekršaji
17.	Evidencija komitenata socijalne skrbi
18.	Evidencija komitenata pučke kuhinje
19.	Stipendije
20.	Imovina grada
21.	Arhiva građevinskih dozvola
22.	Rješenja o kućnim brojevima
23.	GIS preglednik: web GIS javni preglednik, web GIS interni preglednik, web aplikacija Javna rasvjeta, web aplikacija Katastar zelenila
24.	Program za pravnu službu
25.	Razvojni projekti Grada Splita
26.	Prijava projekata u kulturi
27.	Uredsko poslovanje
28.	Ured za odnose sa građanima
29.	Aplikacija za izradu dozvola za ulazak u Grad
30.	Aplikacija za izradu dozvola taxi službama
31.	Aplikacija za prekršajne naloge
32.	Aplikacija za upis u dječje vrtiće
33.	Sustav e-Dozvole
34.	Sustav za prometno redarstvo – Pazigrad

Izvor: Popis softverskih rješenja je dostavio Odsjek za kontroling, poslovne procese i informatiku na dan 18. veljače 2019.

S druge strane, naponi za uvođenje novih usluga iz različitih domena pametnog grada su prepoznati u javnosti i jedno su od bitnih opredjeljenja ove gradske uprave. Međutim još nema procjene spremnosti i potreba gradske uprave (na više razina, a kako je gore navedeno po segmentima) u okviru sustavnog promišljanja o

budućoj platformi putem koje bi gradska uprava integrirala i upravljala takvim uslugama. Kao potencijalna ograničenja za razvoj takve platforme i pojedinačnih usluga, pored financijskih i ljudskih resursa, navedeni su i organizacijski izazovi s obzirom da je potrebna koordinacija i usklađivanje više različitih odsjeka. Ovo je u skladu s istraživanjem čiji je cilj bio identificirati kratkoročne i dugoročne izazove i prioritete za razvoj inicijativa pametnog grada u Splitu (Ćukušić, Jadrić i Mijač, 2019). Ipak, svijest o potrebi značajnog iskoraka u smislu nadogradnje postojećih IKT resursa postoji, a reflektira se u aktualnim nabavkama i planovima kojima se uvažavaju standardna rješenja i dobre prakse (primjerice, skicirana vizija nove IKT okosnice gradske uprave sadrži reference kao što su politika otvorenih podataka, specifične e-usluge za građane temeljene na novim funkcijama DMS-a, sustav za analitiku i strateško upravljanje i tako dalje).

4.1.7.3.2. Utjecaj pandemije koronavirusa na uvođenje novih IKT alata i e-usluga

Provedenim anketnim istraživanjem tijekom listopada 2020. godine, u kojem je sudjelovalo 10 voditelja službi/odsjeka Gradske uprave Grada Splita, prikupljeni su podaci o novim IKT alatima i e-uslugama koji su uvedeni uslijed utjecaja pandemije bolesti COVID-19. Rezultati su ukazali da su tijekom pandemije Covid-19 građanima i drugim strankama pružane sve usluge iz djelokruga službi kojima su na čelu ispitanici koji su sudjelovali u istraživanju. Ipak, navedeno je kako su u nekim službama, uz standardni način, usluge pružane i elektroničkim putem, uz određene poteškoće i produženje rokova, no naznačeno je da su poštivani svi sudski i upravni rokovi. Na pitanje jesu li uvedeni novi (digitalni) alati kako bi se osigurao kontinuitet upravnog djelovanja (uključujući suradnju među zaposlenicima i odjelima), ispitanici su naveli specifične alate koji su korišteni u tu svrhu. To su pretežno komercijalni alati za održavanje sastanaka (Cisco Webex) i spajanje na udaljena računala i poslužitelje. Između ostalog, tako je osiguran udaljeni pristup softverskim rješenjima riznice, javne nabave, e-plaćanja i drugim informacijskim sustavima. Ispitanici ističu da su nove e-usluge u pripremi kako bi se osigurao kontinuitet poslovanja, u skladu s trendovima, ali i okolnostima rada koje se očekuju u narednom periodu.

4.1.7.3.3. Referentni primjer - Grad Zagreb

Informatička služba u Gradu Zagrebu ima 44 zaposlena, uz još nekoliko informatičara koji rade kao podrška u dislociranim uredima⁴⁴³. Za usporedbu, kako je već napomenuto, broj zaposlenika Odsjeka za kontroling, poslovne procese i informatiku ukupno 11 (na dan 31. prosinca 2018.).

Uvođenje i korištenje naprednih tehnologija i digitalna transformacija grada prepoznati su kao temeljni u strategiji razvoja Grada (Majić, 2019.) pa je u skladu s tim, a u okviru već spomenutog i nagrađivanog projekta razvoja sustava za upravljanje poslovnim procesima, kao posljednja faza realizirana digitalizacija i automatizacija poslovnih procesa u svrhu pružanja usluga s dodanom vrijednosti. Tri faze ovog projekta prikazane su u nastavku (Slika 2).

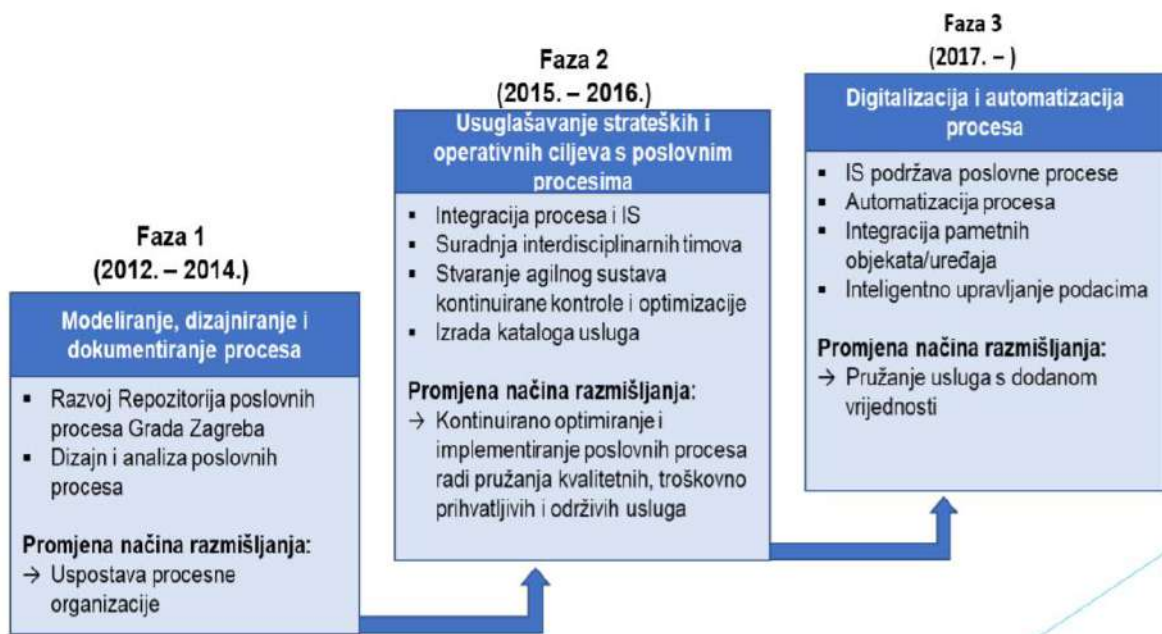
Paralelno s digitalizacijom i automatizacijom procesa, Grad Zagreb je sustavno počeo promišljati o potencijalu korištenja novih tehnologija za podizanje kvalitete života građana, a koje se promoviraju kao rješenja za pametne gradove. U okviru izrade Okvirne strategije pametnog grada - Zagreb Smart City s vizijom do 2030.⁴⁴⁴ prikupljane su informacije o postojećim rješenjima i stanju IKT i infrastrukture u Gradu Zagrebu od nadležnih ureda i društava, ali i od nekoliko najznačajnijih privatnih trgovačkih društava koja razvijaju pametna rješenja i aplikacije. Okvirna strategija je prihvaćena u veljači 2019., a Grad Zagreb se odlučio za izradu Integrativne Smart City platforme (Grad Zagreb, 2019, str. 54).

Slika 2. Faze razvoja sustava za upravljanje poslovnim procesima u Gradu Zagrebu

⁴⁴³ Podatak je dobiven od voditelja nadležne službe u Gradu Zagrebu.

⁴⁴⁴ Gradska skupština Grada Zagreba, na 20. sjednici, 26. veljače 2019. prihvatila je Okvirnu strategiju pametnog grada - Zagreb Smart City s vizijom do 2030.

Radna verzija dokumenta je dostupna na: <https://www.zagreb.hr/okvirna-strategija-pametnog-grada-zagrebazagreb-sm/134748> (pristupljeno 03. studenog, 2019.)

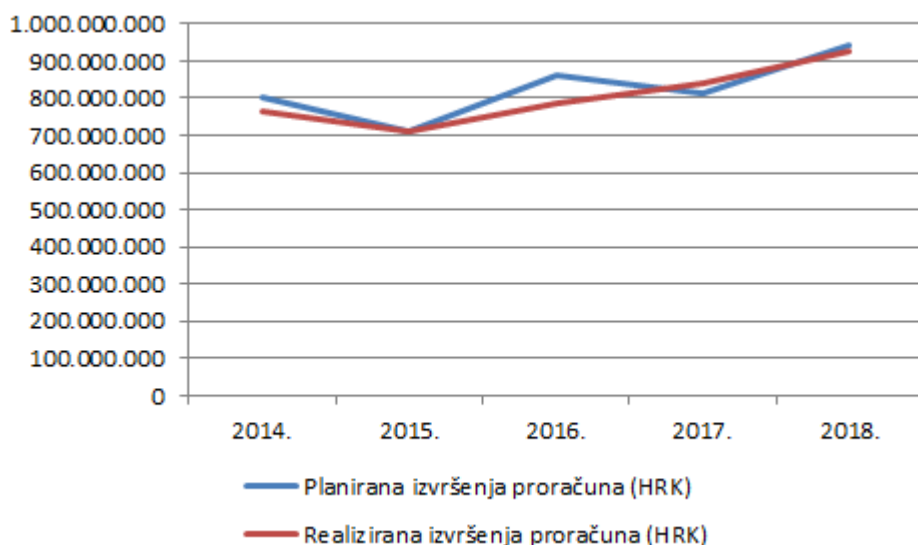
Izvor: Majić, 2019., str. 13.

4.2. Financijska analiza

Proračun je akt kojim se procjenjuju prihodi i primici te utvrđuju rashodi i izdaci za jednu godinu. Proračun grada donosi Gradsko vijeće prije početka naredne kalendarske godine. Na temelju proračuna omogućuje se financiranje poslova i programa kojima se pružaju i ostvaruju javne potrebe i prava građana, a financiraju se iz javnih prihoda. Navedeno daje proračunu, pored pravne naravi i financijsku i stratešku dimenziju. Slijedi prikaz kretanja proračuna Grada Splita za razdoblje 2014. - 2018. te pregled strukture osnovnih prihoda i rashoda, kako bi se ustanovilo osnovne izvore financiranja, kao i djelatnosti na koje odlazi većina rashoda. Ovaj dio poglavlja završava analizom fiskalnog kapaciteta.

Analiza započinje uvidom u planirana i realizirana izvršenja proračuna Grada Splita (što predstavlja proračunsku stavku ukupnih prihoda i primitaka) za razdoblje od 2014. do 2018. god. Značajnija odstupanja zabilježena su u 2016. god., dok se u ostalim promatranim godinama realizacija nije bitno razlikovala od plana. Planirano izvršenje proračuna za 2019. god. iznosi 1.101.649.120 kn.

Grafikon 1. Planirana i realizirana izvršenja proračuna Grada Splita od 2014. do 2018.

Izvor: izrada autora prema Ministarstvo financija, Ostvarenje proračuna JLP(R)S za period 2014. – 2018., dostupno na (www.mfin.gov.hr), te Grad Split

Prema podacima Ministarstva financija, prezentiranima u tablici, koja prikazuje kretanje ostvarenih prihoda i primitaka te rashoda i izdataka u razdoblju 2014. – 2018., Grad Split je u 2015. i 2018. god. ostvario proračunski deficit, dok je u ostalim promatranim godinama poslovao sa suficitom. Suficit je najizraženiji u 2017. god. kada je iznosio čak 102.887.152 kn (valja napomenuti da je proračunska 2017-ta godina obilježena nedonošenjem proračuna i financiranjem putem Odluke o privremenom financiranju). Među ukupnim prihodima i primicima dominiraju prihodi poslovanja čiji udio u tri posljednje godine raste i u 2018. doseže 98,1%, čime Grad Split gotovo ne odstupa od prosjeka gradova SDŽ, gdje je udio prihoda poslovanja u ukupnim prihodima na razini od 97,5%. Udio rashoda poslovanja u ukupnim rashodima i izdacima kontinuirano se smanjuje u promatranom razdoblju, od 84,1% u 2014. do 75,6% u 2018. god., što je niže od prosjeka gradova SDŽ (83,20%). Navedeno znači da se kontinuirano povećavaju rashodi za nabavu nefinancijske imovine i izdaci za financijsku imovinu i otplate zajmova. Izdaci za nabavu nefinancijske imovine odnosno realizacija investicija i gradskih projekata mijenja struktura proračunskih sredstava gdje se raspoloživa sredstva usmjeravaju na investicije a manje na potrošnju. Naime, udio rashoda za nabavu nefinancijske imovine u ukupnim rashodima iznosio je čak 19,1%. Nadalje, mogu se uočiti kontinuirane i značajne oscilacije ukupnih prihoda i rashoda, kao i svake od pojedinih podkategorija. Naime, u analiziranom razdoblju zamjetno je izmjenjivanje godina rasta proračunskih prihoda odnosno rashoda s godinama njihovog pada. Najveći rast ukupnih prihoda i primitaka u odnosu na prethodnu godinu zabilježen je u 2016. i iznosio je 79.900.291 kn, dok je kod rashoda najveći rast prisutan u 2018. god. (99.088.099 kn). Rast je posljedica prodaje gradske imovine od cca 40 mil. kn i primitaka od zaduživanja cca 44 mil. kn. Kod podkategorija, primjećuje se značajan rast rashoda za nabavu nefinancijske imovine u 2018. god. za čak 69.407.464 kn. Radi se o investicijama, realizaciji gradskih projekata u kojem se između ostaloga ocjenjuje i učinkovitost rada Gradske uprave. Investicije u 2014. su iznosile 70,56 mil. kn od čega je vrijednost kupljenog zemljišta 46,57 mil. Kn, a za usporedbu u 2018-oj investicije su iznosile 159 mil. kn od čega na zemljište otpada 48 mil. kn, a ostatak se odnosi na izgradnju/novogradnju S obzirom na sve navedeno može se zaključiti da Grad Split karakterizira ograničena raspoloživost prihoda. Naime, nema značajnijeg zapošljavanja u Gradu koje bi utjecalo na povećanje poreznih prihoda, dok komunalni doprinosi bilježe neznan rast jer nema novogradnje (što je povezano s izmjenama GUP-a). No uredno obavljanje funkcija u nadležnosti Grada nije dovedeno u pitanje. Valja istaknuti i da Grad Split 2018-2019 nije posezao za kreditnim zaduženjima unatoč povećanjima rashoda poslovanja i izdataka te je uredno podmirivao svoje obveze.

Tablica 1. Ostvareni prihodi i rashodi proračuna Grada Splita od 2014. do 2018. (u HRK)

Godina	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Ukupni prihodi i primici	762.494.119	708.606.225	788.506.616	840.386.835	832.515.631
UKUPNI PRIHODI	729.362.662	676.526.832	743.705.610	791.810.146	826.015.631
Prihodi od poslovanja	699.415.250	663.477.021	703.301.426	757.145.962	817.011.208
Prihodi od prodaje nefinancijske imovine	29.947.412	13.049.811	40.404.184	34.664.184	9.004.423
Primici od financijske imovine i zaduživanja	33.131.457	32.079.393	44.801.006	48.576.689	6.500.000
Ukupni rashodi i izdaci	761.315.652	709.951.961	773.137.189	737.499.683	836.587.782
UKUPNI RASHODI	710.647.273	669.557.661	702.658.033	662.891.362	791.927.764
Rashodi poslovanja	640.085.500	575.806.296	612.801.698	572.560.058	632.188.996
Rashodi za nabavu nefinancijske imovine	70.561.773	93.751.365	89.856.335	90.331.304	159.738.768
Izdaci za financijsku imovinu i otplate zajmova	50.668.379	40.394.300	70.479.156	74.608.321	44.660.018

Izvor: izrada autora prema Ministarstvo financija, Ostvarenje proračuna JLP(R)S za period 2014. – 2018., dostupno na (www.mfin.gov.hr)⁴⁴⁵

4.2.1. Analiza javnih prihoda grada Splita

Grad Split s ukupno ostvarenim prihodima i primicima koji u 2018. godini iznose 832.515.631 kn, zauzima drugo mjesto u odnosu na promatrane gradove, odmah poslije Zagreba čiji ukupni prihodi i primici iznose 7.846.130.721. Od analiziranih gradova, po visini realiziranih prihoda i primitaka Split je najbliži Gradu Rijeka (753.720.674 kn), dok gradovi Dubrovnik (511.299.314) i Zadar (380.088.502) ostvaruju manji iznos ukupnih prihoda i primitaka (Tablica 2.).

Grad Split ostvaruje prihode poslovanja kao što su prihodi od poreza, prihodi od pomoći te vlastiti i namjenski prihodi sukladno posebnim propisima iz kojih financira potrebe za obavljanje poslova iz svoga samoupravnog djelokruga. Ukupno ostvarene prihode i primitke grada Splita u 2018 godini prikazuje Tablica 3. Prihodi poslovanja grada Splita u 2018.god. iznose čak 98,91% ukupnih prihoda, odnosno 98,14% svih ukupnih prihoda i primitaka.

Tablica 2. Prihodi i primici gradova Split, Zagreb, Zadar, Rijeka i Dubrovnik u 2018. god. (HRK)

⁴⁴⁵<https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-jlp-r-s/pr-ras-i-ras-func-za-razdoblje-2014-2018/208> (pristupljeno 27. siječnja 2020.)

	SPLIT	ZAGREB	ZADAR	RIJEKA	DUBROVNIK
Prihodi poslovanja	817.011.208	7.223.024.520	363.652.523	710.759.793,00	490.817.225
Prihodi od poreza	492.878.023	5.394.841.732	192.077.032	370.054.403,00	180.140.201
Doprinosi	0	0	0	0,00	0
Pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna	58.617.264	183.286.510	39.118.890	104.441.811,00	27.035.750
Prihodi od imovine	67.629.973	478.034.091	38.069.719	101.031.287,00	154.631.286
Prihodi od upr. i adm. pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknada	175.625.538	1.086.099.887	91.490.089	119.136.463,00	100.538.459
Prihodi od prodaje proizvoda i robe te pruženih usluga i prihodi od donacija	4.274.013	142.780	1.479.003	1.792.527,00	25.709.385
Prihodi iz nadležnog proračuna i od HZZO-a na temelju ugovornih obveza	0	0	0	0,00	0
Kazne, upravne mjere i ostali prihodi	17.986.397	80.619.520	1.417.790	14.303.302,00	2.762.144
Prihodi od prodaje nefinancijske imovine	9.004.423	57.189.416	6.343.041	27.744.418	1.342.970
UKUPNI PRIHODI	826.015.631	7.280.213.936	369.995.564	738.504.211	492.160.195
Primici od financijske imovine i zaduživanja	6.500.000	565.916.785	10.092.938	15.216.463	19.139.119
UKUPNI PRIHODI I PRIMICI	832.515.631	7.846.130.721	380.088.502	753.720.674	511.299.314

Izvor: izrada autora prema: Ministarstvo financija, Ostvarenje proračuna JLP(R)S za period 2014. – 2018., dostupno na (www.mfin.gov.hr⁴⁴⁶).

⁴⁴⁶ <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-jlp-r-s/pr-ras-i-ras-funkc-za-razdoblje-2014-2018/208> (pristupljeno 27. siječnja 2020.)

Tablica 3. Ostvareni prihodi i primici Grada Splita u 2018. (u HRK)

Godina	2018.
Prihodi poslovanja	817.011.208
Prihodi od poreza	492.878.023
Doprinosi	0
Pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna	58.617.264
Prihodi od imovine	67.629.973
Prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknada	175.625.538
Prihodi od prodaje proizvoda i robe te pruženih usluga i prihodi od donacija	4.274.013
Prihodi iz nadležnog proračuna i od HZZO-a na temelju ugovornih obveza	0
Kazne, upravne mjere i ostali prihodi	17.986.397
Prihodi od prodaje nefinancijske imovine	9.004.423
UKUPNI PRIHODI	826.015.631
Primici od financijske imovine i zaduživanja	6.500.000
UKUPNI PRIHODI I PRIMICI	832.515.631

Izvor: izrada autora prema Ministarstvo financija, Ostvarenje proračuna JLP(R)S za period 2014. – 2018., dostupno na (www.mfin.gov.hr)⁴⁴⁷

Tablica 4. prikazuje strukturu prihoda poslovanja grada Splita. U strukturi poslovnih prihoda grada Splita u 2018.god. najvažniji prihod predstavlja prihod od poreza s udjelom od 60,33% unutar kojega je najznačajniji iznos poreza i prireza na dohodak (84%). Prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknada unutar poslovnih prihoda čine 21,50% udjela u poslovnim prihodima koje u najvećoj mjeri sačinjavaju komunalni doprinosi i naknade kojima se financira građenje i održavanje komunalne infrastrukture. Prihodi od imovine čine približno 8% ukupnih prihoda. U ovoj kategoriji prihoda najznačajniji udio čine prihodi od nefinancijske imovine koje u najvećoj mjeri sačinjavaju prihodi od zakupa i iznajmljivanja imovine (65%) i u nešto manjoj mjeri naknade za koncesije (16%). Pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna čine približno 7% ukupnih prihoda. Grafikon 2. prikazuje strukturu poslovnih prihoda grada Splita u 2018. godini.

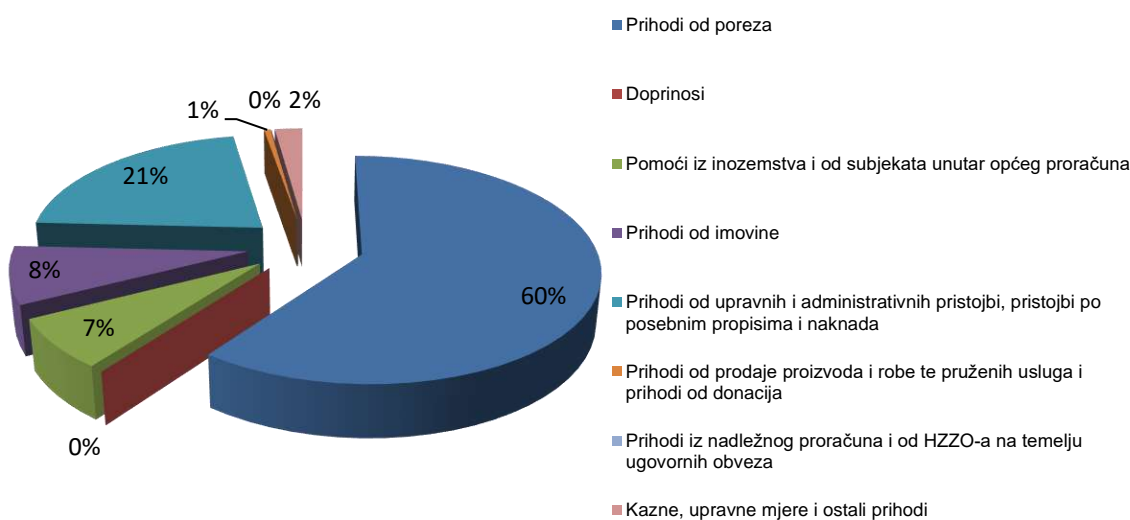
⁴⁴⁷ <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-jlp-r-s/pr-ras-i-ras-funkc-za-razdoblje-2014-2018/208> (pristupljeno 27. siječnja 2020.)

Tablica 4. Struktura prihoda poslovanja Grada Splita u 2018. (u HRK)

Godina	2018	%
Prihodi od poreza	492.878.023	60,33%
Pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna	58.617.264	7,17%
Prihodi od imovine	67.629.973	8,28%
Prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknada	175.625.538	21,50%
Prihodi od prodaje proizvoda i robe te pruženih usluga i prihodi od donacija	4.274.013	0,52%
Prihodi iz nadležnog proračuna i od HZZO-a na temelju ugovornih obveza	0	0,00%
Kazne, upravne mjere i ostali prihodi	17.986.397	2,20%
PRIHODI POSLOVANJA	817.011.208	100,00%

Izvor: izrada autora prema Ministarstvo financija, Ostvarenje proračuna JLP(R)S za period 2014. – 2018., dostupno na (www.mfin.gov.hr)⁴⁴⁸

Grafikon 2. Struktura poslovnih prihoda grada Splita u 2018.godini

Izvor: izrada autora prema: Ministarstvo financija, Ostvarenje proračuna JLP(R)S za period 2014. – 2018., dostupno na (www.mfin.gov.hr)⁴⁴⁹.

Promatra li se dinamika prihoda poslovanja u razdoblju 2014.-2018. (Tablica 5.), ne uočavaju se veće oscilacije u promatranim kategorijama. Najveće promjene dogodile su se u kategoriji prihoda pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna koji su 2014. godine u strukturi prihoda od poslovanja zauzimali udio od 2,98%. Uz postepeni rast svake godine kategorija prihoda pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna u 2017. godini čini 8,07% ukupnih prihoda poslovanja grada Splita, dok u 2018. godini bilježe pad

⁴⁴⁸ <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-jlp-r-s/pr-ras-i-ras-func-za-razdoblje-2014-2018/208> (pristupljeno 27. siječnja 2020.)

⁴⁴⁹ <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-jlp-r-s/pr-ras-i-ras-func-za-razdoblje-2014-2018/208> (pristupljeno 27. siječnja 2020.)

od 11% i u ukupnoj strukturi prihoda poslovanja predstavlja udio od 7,17%. U promatranom razdoblju prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknada bilježe tijekom razdoblja blagi pad. Naime, udio prihoda od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknada u ukupnim prihodima poslovanja u 2014. godini je sa 27,34 smanjen u 2015. godini na 23,86%. U 2016. godini i dalje bilježi blagi pad od 10% i zauzima udio u prihodima poslovanja 21,55%. Na toj razini otprilike ostaje i u 2018. godini (21,50%). Najveća promjena u promatranom razdoblju može se uočiti na kategoriji prihoda kazne, upravne mjere i ostali prihodi. Naime, udio kazni, upravnih mjera i ostalih prihoda u prihodima poslovanja grada Splita u 2014. godini iznosio je 0,60%. U 2015. god bilježi blagi rast na 0,90% i ostaje otprilike na toj razini sve do 2018. godini kad udio kazni, upravnih mjera i ostalih prihoda u prihodima poslovanja grada Splita zauzima udjel od 2,20%.

Tablica 5. Struktura prihoda poslovanja Grada Splita od 2014. do 2018. (u HRK)

Opis stavke	2014	2015	2016	2017	2018
Prihodi od poreza	59,85%	60,07%	60,11%	55,82%	60,33%
Doprinosi	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna	2,98%	4,71%	6,46%	8,07%	7,17%
Prihodi od imovine	8,74%	10,16%	10,46%	8,97%	8,28%
Prihodi od upravnih i adm. prist, pristojbi po posebnim propis i nakn.	27,34%	23,86%	21,55%	25,84%	21,50%
Prihodi od prodaje proizvoda i robe te pruženih usluga i prihodi od donacija	0,51%	0,30%	0,45%	0,32%	0,52%
Prihodi iz nadležnog proračuna i od HZZO-a na temelju ugovornih obveza	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Kazne, upravne mjere i ostali prihodi	0,60%	0,90%	0,97%	0,98%	2,20%
PRIHODI POSLOVANJA	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Izvor: izrada autora prema: Ministarstvo financija, Ostvarenje proračuna JLP(R)S za period 2014. – 2018., dostupno na (www.mfin.gov.hr⁴⁵⁰).

U strukturi poslovnih prihoda Grada Splita najvažniji prihod predstavlja prihod od poreza s udjelom od 60,33% unutar kojega je najznačajniji iznos poreza i prireza na dohodak (83,73%) i to posebice kategorija poreza i prireza na dohodak od nesamostalnog rada (77,57%). U strukturi prihoda od poreza drugi najveći prihod je prihod od poreza na imovinu (13,56%) unutar kojeg je najzastupljenija kategorija povremeni porezi na imovinu (99,77%). Porezi na robu i usluge predstavljaju 2,71% prihoda od poreza Grada Splita. Strukturu prihoda od poreza prikazuje Tablica 6.

Tablica 6. Struktura prihoda od poreza Grada Splita u 2018. (u HRK)

⁴⁵⁰ <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-jlp-r-s/pr-ras-i-ras-func-za-razdoblje-2014-2018/208> (pristupljeno 27. siječnja 2020.)

Godina	2018	%
Porez i prirez na dohodak	412.676.460	83,73%
Porez na dobit	0	0,00%
Porezi na imovinu	66.852.363	13,56%
Porezi na robu i usluge	13.349.200	2,71%
Porezi na međunarodnu trgovinu i transakcije	0	0,00%
Ostali prihodi od poreza	0	0,00%
Doprinosi	0	0,00%
PRIHODI OD POREZA	492.878.023	100,00%

Izvor: izrada autora prema: Ministarstvo financija, Ostvarenje proračuna JLP(R)S za period 2014. – 2018., dostupno na (www.mfin.gov.hr⁴⁵¹).

U razdoblju 2014.- 2018. (Tablica 7.), u strukturi prihoda od poreza dolazi do blagog pada od 5% na poziciji poreza i prireza na dohodak u 2015. godini u odnosu na 2014. godinu kada se udio poreza i prireza na dohodak smanjio sa 88,63% na 84,57% i ostao otprilike na toj razini sve do 2018. godine. S druge strane, udio poreza na imovinu u 2015. godini u odnosu na 2014. godinu u ukupnoj strukturi prihoda od poreza se povećava za 44% i iznosi 10,68%. Navedeni udio ostaje približno na toj razini i u 2016. godini, dok u 2017. godini bilježi dodatno povećanje i u ukupnoj strukturi prihoda od poreza zauzima udjel od 14,71%. U 2018. godini udio poreza na imovinu uz manje smanjenje predstavlja 13,56% svih prihoda od poreza Grada Splita. Udio kategorije poreza na robu i usluge u promatranom razdoblju od 2016. godine bilježi kontinuirani pad u odnosu na prethodne godine te u 2018.godini sačinjava 2,71% prihoda od poreza Grada Splita.

⁴⁵¹ <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-jlp-r-s/pr-ras-i-ras-funkc-za-razdoblje-2014-2018/208> (pristupljeno 27. siječnja 2020.)

Tablica 7. Struktura prihoda od poreza Grada Splita od 2014. do 2018. (u HRK)

Godina	2014	2015	2016	2017	2018
Porez i prirez na dohodak	88,63%	84,57%	84,35%	81,97%	83,73%
Porez na dobit	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Porezi na imovinu	7,41%	10,68%	10,85%	14,71%	13,56%
Porezi na robu i usluge	3,96%	4,75%	4,80%	3,31%	2,71%
Porezi na međunarodnu trgovinu i transakcije	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Ostali prihodi od poreza	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
PRIHODI OD POREZA	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Izvor: izrada autora prema: Ministarstvo financija, Ostvarenje proračuna JLP(R)S za period 2014. – 2018., dostupno na (www.mfin.gov.hr⁴⁵²).

U odnosu na druge gradove Grad Split ima niz sličnosti, ali i razlika u strukturi poslovnih prihoda. Tablica 8. prikazuje strukturu prihoda promatranih gradova u 2018.god. U strukturi prihoda najveći dio kod svih gradova odnosi se na prihode poslovanja. Najveći udio prihoda poslovanja u ukupnim prihodima ima grad Dubrovnik (99,73%), slijede ga Zagreb (99,21%), Split (98,91%) i Zadar (98,29%). Od promatranih gradova grad Rijeka ima najmanji udjel poslovnih prihoda u ukupnim prihodima (96,24%).

U poslovnim prihodima svih gradova najznačajniji prihod predstavljaju prihodi od poreza. Udio prihoda od poreza u Zagrebu je najveći (74,10%), slijedi ga Split (59,67%) a najmanji udio ima Dubrovnik (36,60%). Tablica 8. prikazuje usporedbu prihoda od poreza po glavi stanovnika promatranih gradova u 2018.godini.

Tablica 8. Usporedba prihoda od poreza po glavi stanovnika promatranih gradova u 2018. godini (kn po stanovniku)

	Split	Zagreb	Zadar	Rijeka	Dubrovnik
Porez i prirez na dohodak	2.317	6.239	1.965	2.554	3.171
Porezi na imovinu	375	477	534	303	768
Porezi na robu i usluge	75	113	60	21	288
PRIHODI OD POREZA	2.767	6.829	2.559	2.877	4.227

Izvor: izrada autora prema: Ministarstvo financija, Ostvarenje proračuna JLP(R)S za period 2014. – 2018., dostupno na (www.mfin.gov.hr⁴⁵³)

Usporedbom prihoda od poreza po glavi stanovnika promatranih gradova može se zaključiti da je najviše prihoda od poreza u 2018.godini prikupljeno u Gradu Zagrebu. Tamo se po stanovniku godišnje prikupi 6.829

⁴⁵² <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-jlp-r-s/pr-ras-i-ras-func-za-razdoblje-2014-2018/208> (pristupljeno 27. siječnja 2020.)

⁴⁵³ <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-jlp-r-s/pr-ras-i-ras-func-za-razdoblje-2014-2018/208> (pristupljeno 27. siječnja 2020.)

kn prihoda od poreza. Slijede Dubrovnik koji prikupi 4.227 kn, Rijeka 2.877 kn, Split 2.767 kn i Zadar 2.559 kn prihoda od poreza po stanovniku. Porezi grada Splita su: prirez porezu na dohodak (15%), porez na potrošnju (3%), porez na kuće za odmor (15 kn/m²) i porez na korištenje javnih površina koji se utvrđuje po posebnoj odluci predstavničkog tijela. Usporedbom prihoda od poreza i prireza na dohodak po glavi stanovnika za promatrane gradove u 2018.godini može se zaključiti da ponovo prednjači grad Zagreb koji je ostvario 6.239 kn po stanovniku, a slijede Dubrovnik koji prikupi 3.171 kn, Rijeka 2.554 kn, Split 2.317 kn i Zadar 1.965 kn prihoda od poreza i prireza na dohodak po stanovniku. Usporedba prihoda od poreza po glavi stanovnika promatranih gradova u 2018.godini nadalje je pokazala da je najviše prihoda od poreza na imovinu po stanovniku prikupio grad Dubrovnik. Dok je za grad Dubrovnik taj iznos 768 kn, slijedi grad Zadar gdje se ostvaruje 534 kn, Zagreb ostvaruje 477 kn, Split 375 kn i Rijeka 303 kn prihoda od poreza na imovinu po stanovniku. Analiza prihoda od poreza na robu i usluge po glavi stanovnika za promatrane gradove u 2018.godini pokazala je da najviše prihoda od poreza na robu i usluge po stanovniku prikupi grad Dubrovnik gdje je u 2018.godini prikupljeno 288 kn, a slijede Zagreb koji prikupi 113 kn, Split 75 kn, Zadar 60 kn i Rijeka 21 kn prihoda od poreza na robu i usluge po stanovniku.

Drugi najveći prihod u ukupnim prihodima kod većine gradova je prihod od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknadama (iznimka je jedino grad Dubrovnik kod kojega je drugi najveći prihod u ukupnim prihodima prihod od imovine).Što se tiče prihoda od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknadama grad Split bilježi veći udio tog prihoda u ukupnim prihodima (21,26%) u odnosu na gradove Dubrovnik (20,43%), Rijeku (16,13%) i Zagreb (14,92%), a manji udio ima od grada Zadra (24,73%). Udio prihoda od imovine grada Splita (8,19%) je jedino veći u odnosu na grad Zagreb (6,57%) dok je manji u odnosu na ostale gradove - Dubrovnik (31,42%), Rijeka (13,68%) i Zadar (10,29%). U strukturi poslovnih prihoda grada Splita na kategoriju pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna Split otpada 7,10% ukupnih prihoda. Udio te kategorije prihoda u ukupnim prihodima Zagreba (2,52%) i Dubrovnika (5,49%) je manji, a u Zadru (10,57%) i Rijeci (14,14%) veći.

Tablica 9. Struktura prihoda gradova Split, Zagreb, Zadar, Rijeka i Dubrovnik u 2018. godini (u %)

	SPLIT	ZAGREB	ZADAR	RIJEKA	DUBROVNIK
Prihodi poslovanja	98,91%	99,21%	98,29%	96,24%	99,73%
Prihodi od poreza	59,67%	74,10%	51,91%	50,11%	36,60%
Doprinosi	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna	7,10%	2,52%	10,57%	14,14%	5,49%
Prihodi od imovine	8,19%	6,57%	10,29%	13,68%	31,42%
Prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknada	21,26%	14,92%	24,73%	16,13%	20,43%
Prihodi od prodaje proizvoda i robe te pruženih usluga i prihodi od donacija	0,52%	0,00%	0,40%	0,24%	5,22%
Prihodi iz nadležnog proračuna i od HZZO-a na temelju ugovornih obveza	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Kazne, upravne mjere i ostali prihodi	2,18%	1,11%	0,38%	1,94%	0,56%
Prihodi od prodaje nefinancijske imovine	1,09%	0,79%	1,71%	3,76%	0,27%
UKUPNI PRIHODI	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Izvor: izrada autora prema: Ministarstvo financija, Ostvarenje proračuna JLP(R)S za period 2014. – 2018., dostupno na (www.mfin.gov.hr⁴⁵⁴).

Tablica 10. pokazuje osnovne sličnosti i razlike u strukturi prihoda grada Splita u odnosu na prosjek gradova Splitsko-dalmatinske županije, prosjek gradova i općina Splitsko-dalmatinske županije i prosjek Splitsko-dalmatinske županije.

Tablica 10. Struktura poslovnih prihoda grada Splita, prosjeka gradova Splitsko-dalmatinske županije, prosjeka gradova i općina Splitsko-dalmatinske županije u 2018. godini

⁴⁵⁴ Ibidem

	Split	Prosjek gradova u Splitsko-dalmatinskoj županiji	Prosjek Splitsko-dalmatinske županije (gradovi i općine)	Prosjek Splitsko-dalmatinske županije (županija)
	Stope u %			
Prihodi od poreza	60,33	56,81	54,17	52,71
Doprinosi	0,00	0,00	0,00	0,00
Pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna	7,17	8,94	15,81	38,83
Prihodi od imovine	8,28	8,17	8,24	6,68
Prihodi od upr. i adm. prist., prist.po poseb. propisima i naknada	21,50	22,47	19,22	1,78
Prihodi od prodaje proizvoda i robe te usluga i prih.od donacija	0,52	1,74	1,29	0,00
Prihodi iz nadležnog prorač i od HZZO-a na temelju ug.obveza	0,00	0,00	0,00	0,00
Kazne, upravne mjere i ostali prihodi	2,20	1,86	1,26	0,00
PRIHODI POSLOVANJA	100,00	100,00	100,00	100,00

Izvor: izrada autora prema: Ministarstvo financija, Ostvarenje proračuna JLP(R)S za period 2014. – 2018., dostupno na (www.mfin.gov.hr⁴⁵⁵).

Komparacijom strukture poslovnih prihoda grada Splita s prosjekom gradova Splitsko-dalmatinske županije, prosjekom gradova i općina Splitsko-dalmatinske županije kao i same Splitsko-dalmatinske županije može se zaključiti da je grad Split u boljoj poziciji po pitanju udjela ostvarenog prihoda od poreza u ukupnim prihodima. U samoj strukturi prihoda najveća oscilacija je kod stavke pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna. Udio pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna u ukupnim poslovnim prihodima na razini same županije iznosi približno 39%, na razini svih gradova i općina približno 16%, na razini gradova županije 9%, dok je taj udio na razini grada Splita 7%. Ovako visoki udio pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna u ukupnim poslovnim prihodima na razini Splitsko-dalmatinske županije (približno 39%) nastaje iz razloga što Županija dobiva novac za plaće osnovnih škola koje se evidentiraju kao pomoći iz proračuna.

Stavka prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknadama je drugi najveći prihod u prihodima poslovanja grada Splita (21,50%). Navedena stavka prihoda bilježi sličan udio i u prosjeku svih gradova Splitsko-dalmatinske županije, kao i u prosjeku svih gradova i općina Splitsko-dalmatinske županije. Međutim, prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknada na razine same Županije zauzimaju dosta manji udio (1,78%) u prihodima poslovanja. Kod ostalih stavki prihoda u strukturi poslovnih prihoda nema značajnijih razlika promatrajući strukturu prihoda

⁴⁵⁵ HYPERLINK "<https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-jlp-r-s/pr-ras-i-ras-func-za-razdoblje-2014-2018/208>"<https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-jlp-r-s/pr-ras-i-ras-func-za-razdoblje-2014-2018/208> (pristupljeno 27. siječnja 2020.)

grada Splita u odnosu na strukturu poslovnih prihoda prosjeka gradova Splitsko-dalmatinske županije, prosjeka gradova i općina Splitsko-dalmatinske županije i prosjeka Splitsko-dalmatinske županije.

4.2.2. Analiza javnih rashoda grada Splita

Tablica 11. omogućuje uvid u apsolutne iznose proračuna Splita i usporedivih gradova - geografski i po broju stanovnika relativno sličnih Splitu. Grad Split sa ukupnim rashodima i izdacima koji u 2018. god. iznose 836.587.782 kn, ima drugi po veličini proračun u RH, odmah poslije Zagreba čiji je proračun 7.897.065.148 kn. Od analiziranih gradova, proračunu Splita najbliži je proračun Grada Rijeke (734.839.793 kn), dok su proračuni Dubrovnika (503.096.174 kn) i Zadra (362.972.245 kn) znatno manji. Iako je uočljivo da gradove karakterizira različita veličina proračuna, treba napomenuti da je u nastavku naglasak na analizi same strukture proračuna i relativnim pokazateljima.

Tablica 11. Rashodi proračuna gradova Split, Zagreb, Zadar, Rijeka i Dubrovnik u 2018. god. (HRK)

	Split	Zagreb	Zadar	Rijeka	Dubrovnik
Rashodi poslovanja	632.188.996	6.732.159.784	288.308.788	630.714.886	415.169.042
Rashodi za zaposlene	66.676.177	522.266.599	27.168.231	66.125.503	42.964.018
Materijalni rashodi	168.250.907	1.803.568.331	85.339.600	196.916.215	93.956.171
Financijski rashodi	3.953.690	108.654.870	2.285.055	25.049.745	4.400.141
Subvencije	40.003.701	734.284.319	8.887.053	44.486.150	21.591.347
Pomoći dane u inozemstvo i unutar općeg proračuna	239.127.114	2.169.955.544	87.512.868	201.204.645	170.939.360
Naknade građanima i kućanstvima na temelju osiguranja i druge naknade	36.098.510	637.927.527	4.128.378	28.478.399	23.263.447
Ostali rashodi	78.078.897	755.502.594	72.987.603	68.454.229	58.054.558
Rashodi za nabavu nefinancijske imovine	159.738.768	836.731.984	38.684.675	85.872.451	78.019.128
UKUPNI RASHODI	791.927.764	7.568.891.768	326.993.463	716.587.337	493.188.170
Izdaci za financijsku imovinu i otplate zajmova	44.660.018	328.173.380	35.978.782	18.252.456	9.908.004
UKUPNI RASHODI I IZDACI	836.587.782	7.897.065.148	362.972.245	734.839.793	503.096.174

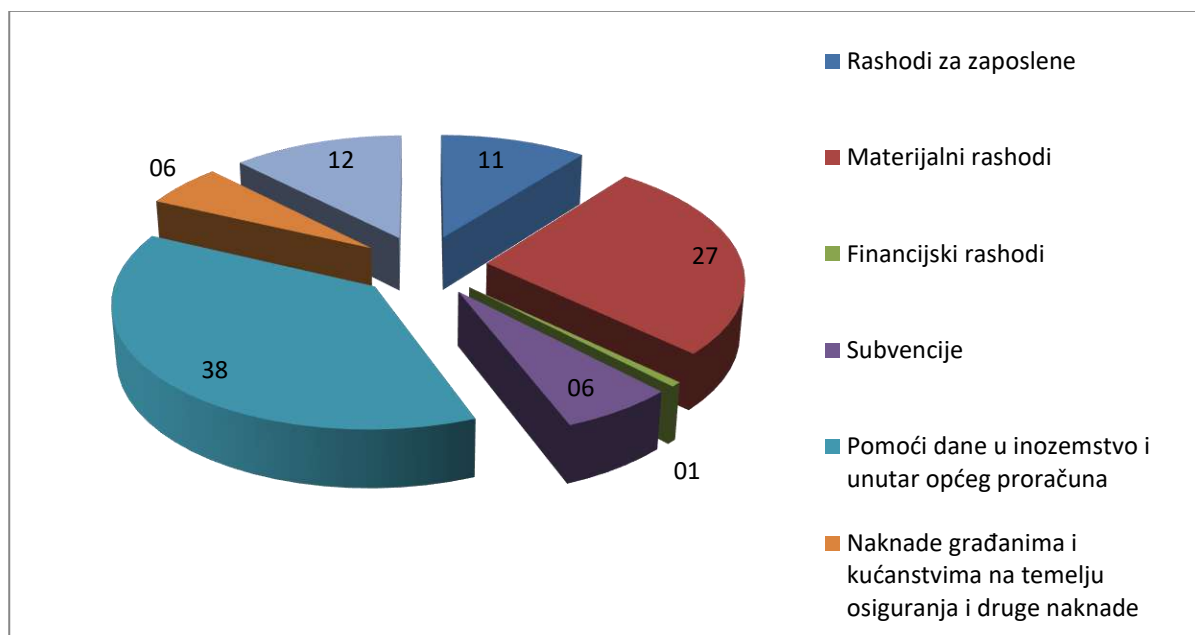
Izvor: izrada autora prema Ministarstvo financija, Ostvarenje proračuna JLP(R)S za period 2014. – 2018., dostupno na (www.mfin.gov.hr)⁴⁵⁶

Od ukupnih proračunskih rashoda Grada Splita u 2018. god. koji iznose 791.927.764 kn, glavnina rashoda odnosi se na rashode poslovanja s udjelom od 79,8%. Preostali udio od 20,2% pokriva stavku rashodi za nabavu nefinancijske imovine. Struktura rashoda poslovanja prikazana je grafikonom. Najveći udio u rashodima

⁴⁵⁶ <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-jlp-r-s/pr-ras-i-ras-func-za-razdoblje-2014-2018/208> (pristupljeno 27. siječnja 2020.)

poslovanja (37,8%) odnosi se na pomoći dane u inozemstvo i unutar općeg proračuna, konkretno na prijenos proračunskim korisnicima iz nadležnog proračuna za financiranje rashoda poslovanja. Druga stavka po ukupnom iznosu jesu materijalni rashodi (26,6%), od čega se najveći dio odnosi na rashode za usluge i to usluge tekućeg i investicijskog održavanja. Rashodi za zaposlene od 10,5% ukupnih rashoda poslovanja ukazuje na odgovorno upravljanje proračunskim rashodima. Najveći udio ostalih rashoda (12,4%) odnosi se na tekuće donacije u novcu. Financijski rashodi čine tek 0,6% ukupnih rashoda poslovanja, a taj dio podjednako je raspodijeljen na kamate za primljene kredite i zajmove od kreditnih i ostalih financijskih institucija izvan javnog sektora te na ostale financijske rashode. Budući da rashodi za zaposlene i materijalni rashodi zajedno zauzimaju manje od 50% proračuna može se reći da Grad Split ne ugrožava kvalitetno obavljanje javnih funkcija Grada.

Grafikon 3. Struktura osnovnih rashoda poslovanja (prema ekonomskoj klasifikaciji) Grada Splita 2018. god. (%)

Izvor: izrada autora prema Ministarstvo financija, Ostvarenje proračuna JLP(R)S za period 2014. – 2018., dostupno na (www.mfin.gov.hr)⁴⁵⁷

Promatramo li dinamiku rashoda poslovanja od 2014. do 2018. god. (tablica 11.), možemo uočiti da su najveće promjene vidljive u 2015. u odnosu na 2014. god., kada se udio rashoda za zaposlene smanjio sa 32,6 na 10,5% i ostao otprilike na toj razini sve do 2018. Navedena promjena nastala je zbog promjene metodologije evidentiranja troškova zaposlenih. Naime, od 2014. u rashode za zaposlene uključene su i plaće proračunskih korisnika. Istovremeno su povećani rashodi za pomoći dane u inozemstvo i unutar općeg proračuna sa 0,2 u 2014. na 34,1% u 2015. U ostalim godinama ista kategorija nije bitnije mijenjala svoj udio. Materijalni rashodi bilježe blagi, ali kontinuirani pad udjela u ukupnim rashodima, dok subvencije bilježe blagi porast tijekom promatranog razdoblja.

Tablica 12. Struktura rashoda poslovanja Grada Splita od 2014. do 2018. (%)

⁴⁵⁷ <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-jlp-r-s/pr-ras-i-ras-funkc-za-razdoblje-2014-2018/208> (pristupljeno 27. siječnja 2020.)

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Rashodi za zaposlene	32,6	10,5	9,7	10,4	10,5
Materijalni rashodi	41,9	29,2	27,3	27,0	26,6
Financijski rashodi	2,6	2,8	2,7	1,3	0,6
Subvencije	3,7	4,3	4,4	5,5	6,3
Pomoći dane u inozemstvo i unutar općeg proračuna	0,2	34,1	34,0	35,6	37,8
Naknade građanima i kućanstvima na temelju osiguranja i druge naknade	6,2	6,7	8,5	8,3	5,7
Ostali rashodi	12,8	12,3	13,5	11,8	12,4
RASHODI POSLOVANJA UKUPNO	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Izvor: izrada autora prema Ministarstvo financija, Ostvarenje proračuna JLP(R)S za period 2014. – 2018., dostupno na (www.mfin.gov.hr)⁴⁵⁸

Kao što je već rečeno, rashodi za nabavu nefinancijske imovine zauzimaju 20,2% ukupnih rashoda u 2018. god., što upućuje na zaključak da Grad Split, uspoređujući ga s odabranim gradovima, relativno veći dio rashoda usmjerava na investicije. Navedeno ukazuje na produktivno trošenje proračunskih sredstava s obzirom da visok udio rashoda za nabavu nefinancijske imovine odražava investicijsku i razvojnu crtu proračuna. Naime, rashodi za nabavu nefinancijske imovine podrazumijevaju investicije JLS, bilo da se one odnose na prostorno i urbanističko planiranje ili uređenje naselja i stanovanje, odnosno na ulaganje u dugotrajnu imovinu. Udio rashoda za zaposlene u rashodima poslovanja u odnosu na ostale gradove najveći je u Splitu i Rijeci, dok je udio financijskih rashoda u Splitu najmanji.

Prema Jurlina - Alibegović (2012.) oko polovine ukupnih rashoda općina, gradova i županija odnosi se na tekuće rashode za financiranje funkcioniranja lokalne i područne samouprave (materijalni rashodi i rashodi za zaposlene), dok se manje od četvrtine rashoda odnosi na razvojne rashode. No, pri tome treba istaknuti da se razvojne aktivnosti u najvećoj mjeri ostvaruju u gradovima, pa tako i Grad Split praktično petinu svojih rashoda usmjerava u razvojne svrhe odnosno na stavku Rashodi za nabavu nefinancijske imovine. Usporedbe radi, u prosjeku gradova na razini Županije u razvojne se svrhe usmjerava 16,98% sredstava (2016.).

Usporedba sa strukturom proračuna svih gradova u Republici Hrvatskoj ukazuje na slične zaključke. Naime, najveći dio proračunskih rashoda gradova u Republici Hrvatskoj odnosi se na materijalne rashode koji su u 2016. god. činili 26,4% ukupnih rashoda odnosno 30,9% rashoda poslovanja, što predstavlja kontinuirani udio sve od 2009, dok je u istom razdoblju na materijalne rashode otpadalo 29,4% posto ukupnih rashoda gradova.⁴⁵⁹ Stoga se može konstatirati da je Grad Split po ovim rashodima otprilike u skladu, odnosno nešto ispod prosjeka gradova RH. Slijede ih rashodi za nabavu nefinancijske imovine s udjelom od 14,54% ukupnih rashoda prema čemu je Grad Split znatno iznad prosjeka gradova RH. Konačno, rashodi za zaposlene u Gradu Splitu su iznad prosjeka RH (9,97% rashoda poslovanja odnosno 8,52% ukupnih rashoda u 2016.). Inače, zgodno je napomenuti kako je u cijeloj RH prisutan trend smanjivanja ovih rashoda koji su prema EIZ (2010.) iznosili 21,5% ukupnih rashoda 2009. godine.

Struktura rashoda prema funkcijskoj klasifikaciji također podrazumijeva uobičajen analitički pristup analizi rashoda, no pri tome treba biti oprezan, jer nisu rijetke nejasnoće oko klasifikacije pojedinih stavki, poput primjerice između ekonomskih rashoda za usluge unaprjeđenja stanovanja i zajednice i ostalih rashoda.

⁴⁵⁸ <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-jlp-r-s/pr-ras-i-ras-funkc-za-razdoblje-2014-2018/208> (pristupljeno 27. siječnja 2020.)

⁴⁵⁹ Ekonomski institut Zagreb (2010): „Analitičke podloge za učinkovitu decentralizaciju u Hrvatskoj“, EIZ

Uvidom u strukturu javnih rashoda prema funkcijskoj klasifikaciji za sve gradove RH u 2016. god., može se zaključiti da najveći udio imaju rashodi za usluge unaprjeđenja stanovanja i zajednice (26,67%) i rashodi za opće javne usluge (20,33%). Nadalje, za ekonomske poslove gradovi izdvajaju 19,40%, unutar koji su i dalje najznačajniji rashodi za cestovni promet (71,07%). Zatim slijede rashodi na rekreaciju, kulturu i religiju (11,3% ukupnih rashoda), te za obrazovanje 7,64%, Za socijalnu zaštitu gradovi izdvajaju 6,47% sredstava, dok se ostalo odnosi na javni red i sigurnost, civilnu obranu, zaštitu okoliša i zdravstvo.

Tablica 13. Struktura rashoda proračuna gradova Split, Zagreb, Zadar, Rijeka i Dubrovnik u 2018. god. (u %)

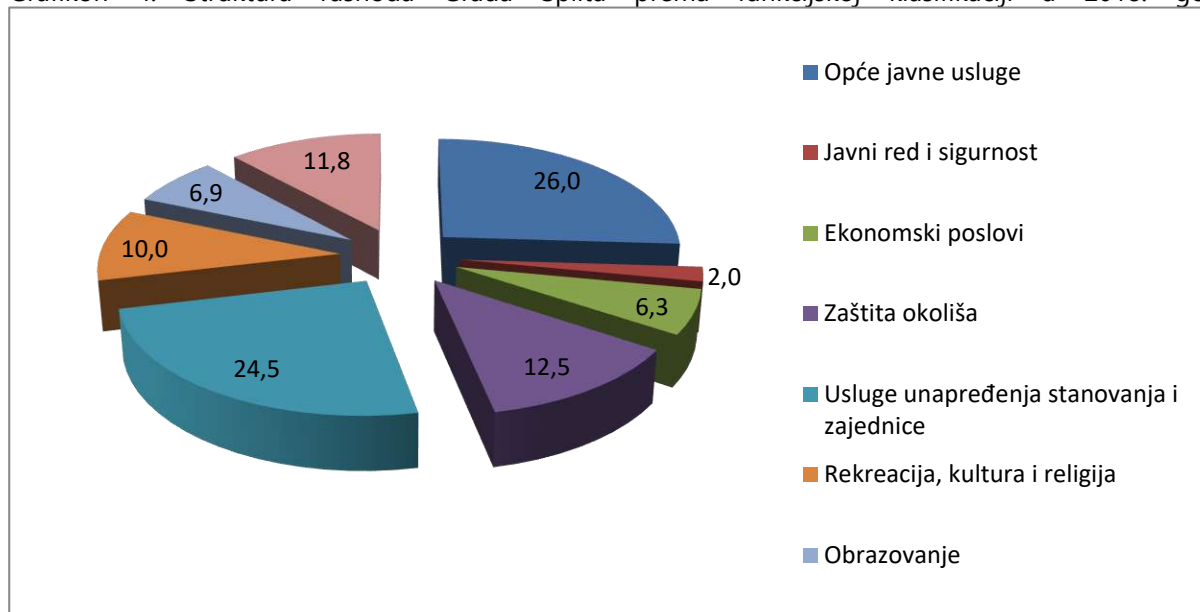
	Split	Zagreb	Zadar	Rijeka	Dubrovnik
Rashodi poslovanja	79,8	88,9	88,2	88,0	84,2
Rashodi za zaposlene	10,5	7,8	9,4	10,5	10,3
Materijalni rashodi	26,6	26,8	29,6	31,2	22,6
Financijski rashodi	0,6	1,6	0,8	4,0	1,1
Subvencije	6,3	10,9	3,1	7,1	5,2
Pomoći dane u inozemstvo i unutar općeg proračuna	37,8	32,2	30,4	31,9	41,2
Naknade građanima i kućanstvima na temelju osiguranja i druge naknade	5,7	9,5	1,4	4,5	5,6
Ostali rashodi	12,4	11,2	25,3	10,9	14,0
Rashodi za nabavu nefinancijske imovine	20,2	11,1	11,8	12,0	15,8
UKUPNI RASHODI	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Izvor: izrada autora prema Ministarstvo financija, Ostvarenje proračuna JLP(R)S za period 2014. – 2018., dostupno na (www.mfin.gov.hr)⁴⁶⁰

Grad Split odstupa u pojedinim segmentima u odnosu na prosjek gradova RH, pa tako najveći udio (26%) imaju rashodi za opće javne usluge, unutar kojih dominiraju opće usluge vezane za službenike i ostale opće usluge. Na usluge unaprjeđenja stanovanja i zajednice odlazi 24,5% rashoda, među kojima opet dominira nejasna kategorija rashoda vezanih za stanovanje i komunalne pogodnosti koji nisu drugdje svrstani. Na zaštitu okoliša troši se 12,5% ukupnih rashoda od kojih gotovo sva sredstva odlaze na stavku gospodarenja otpadom. Otprilike podjednak udio u ukupnim rashodima imaju socijalna zaštita (11,8%) te rekreacija, kultura i religija (10%), dok na ekonomske poslove otpada tek 6,3% rashoda, od čega najviše na cestovni promet. Odstupanja od prosjeka gradova RH najveća su upravo u kategoriji ekonomskih poslova.

⁴⁶⁰ <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-jlp-r-s/pr-ras-i-ras-func-za-razdoblje-2014-2018/208> (pristupljeno 27. siječnja 2020.)

Grafikon 4. Struktura rashoda Grada Splita prema funkcijskoj klasifikaciji u 2018. god. (%)

Izvor: izrada autora prema Ministarstvo financija, Ostvarenje proračuna JLP(R)S za period 2014. – 2018., dostupno na (www.mfin.gov.hr)⁴⁶¹

4.2.3. Fiskalni kapacitet

Sposobnost jedinice lokalne samouprave (JLS) da na svom području prikupi prihode za financiranje javnih rashoda, odnosno da vlastitim proračunskim sredstvima financira proračunske rashode, naziva se fiskalni kapacitet. Dakle, što je veći fiskalni kapacitet, JLS će svojim građanima moći pružiti višu razinu javnih usluga. U praksi se fiskalni kapacitet mjeri na različite načine. Kada se fiskalni kapacitet mjeri apsolutnim iznosima kao mjere fiskalnog kapaciteta koriste se veličina ukupno ostvarenih prihoda i primitaka, veličina ukupno ostvarenih prihoda, veličina ukupnih prihoda od poreza i slično. Fiskalni kapacitet se, osim u apsolutnim iznosima, često mjeri putem relativnog pokazatelja, odnosno po glavi stanovnika. Mjerenjem fiskalnog kapaciteta po glavi stanovnika omogućuje se usporedba s drugim JLS. Na taj način pokazatelj fiskalnog kapaciteta može ukazati na eventualne značajne razlike u pojedinoj vrsti pokazatelja odnosno prihoda.

Razlike u fiskalnom kapacitetu po glavi stanovnika između lokalnih jedinica nastaju zbog razlika u ekonomskoj aktivnosti i različitih lokalnih poreznih stopa (Turley, Flannery i McNena, 2015). Stopa prireza porezu na dohodak grada Splita je 15% kao i kod grada Rijeke. Grad Zagrebu ima stopu poreza i prireza 18%, dok niže stope poreza i prireza imaju gradovi Zadar (12%) i Dubrovnik (10%). Što se tiče poreza na potrošnju stopa u gradu Splitu od 3% je ista kao kod gradova Zadar i grad Dubrovnik, a niže stope imaju gradovi Zagreb (2%) i Rijeka (1,5%). Porez na kuće za odmor se u većini promatranih gradova obračunava godišnje, u iznosu od 15 kn/m² korisne površine, a jedino grad Zadar porez na kuće za odmor obračunava ovisno o mjestu gdje se nalazi u iznosima 10 ili 12 kuna po m² korisne površine. Tablica 14. pokazuje osnovne sličnosti i razlike u poreznim stopama promatranih gradova.

Tablica 14. Porezne stope gradova Split, Zagreb, Zadar, Rijeka i Dubrovnik

⁴⁶¹ <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-jlp-r-s/pr-ras-i-ras-func-za-razdoblje-2014-2018/208> (pristupljeno 27. siječnja 2020.)

	Split	Zagreb	Zadar	Rijeka	Dubrovnik
Prerez porezu na dohodak (%)	15	18	12	15	10
Porez na potrošnju (%)	3	2	3	1,50	3
Porez na kuće za odmor	15 kn/m ²	15kn/m ²	10 - 12 kn/m ²	15kn/m ²	15kn/m ²
Porez na korištenje javnih površina	posebna odluka				

Izvor podataka: Narodne novine (2017), Odluke o gradskim porezima.

Izuzetno značajan pokazatelj fiskalnog kapaciteta predstavljaju ukupni prihodi umanjeni za pomoći (dotacije iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna) i dio poreza na dohodak dobiven kroz pomoći izravnjanja za decentralizirane funkcije. Ovaj pokazatelj fiskalnog kapaciteta reflektira odnos vlastitih i ukupnih prihoda. Tako izračunat pokazatelj prema podacima za 2018. godinu ukazuje da grad Split ostvaruje više sredstava iz poslovanja (92,90%) u odnosu na gradove Zadar (89,43%) i Rijeku (85,86%), dok gradovi Zagreb (97,48%) i Dubrovnik (94,51%) imaju višu razinu vlastitih prihoda u odnosu na sve promatrane gradove.

Gradovi u Splitsko-dalmatinskoj županiji u 2018. godini prosječno ostvaruju 91,16% prihoda poslovanja bez pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna, gradovi i općine Splitsko-dalmatinske županiju prosječno ostvaruju 84,41%, dok kod Županije taj postotak iznosi 61,17%. Stoga, po pitanju razine vlastitih prihoda, grad Split nalazi se iznad prosjeka gradova u Splitsko-dalmatinskoj županiji, prosjeka gradova i općina u Splitsko-dalmatinskoj županiji kao i Splitsko-dalmatinske županije.

Pored pokazatelja odnosa vlastitih i ukupnih prihoda uobičajeno je sagledati i pokazatelje raznih oblika prihoda i rashoda po glavi stanovnika (per capita - p/c). Pri samom izračunu pokazatelja po glavi stanovnika koristili su se podaci Ministarstva financija o ostvarenju proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave za 2018. godinu⁴⁶² i podaci Državnog zavoda za statistiku o popisu stanovništva iz 2011. godine⁴⁶³. Tablica 15. pokazuje osnovne sličnosti i razlike u pokazateljima raznih oblika prihoda po glavi stanovnika za gradove Split, Zagreb, Zadar, Rijeku i Dubrovnik u 2018. godini.

Tablica 15. pokazuje da se Grad Split po pitanju fiskalnog kapaciteta mjenog ukupnim prihodima i primitcima p/c, ukupnim prihodima p/c, prihodima od poslovanja p/c i prihodima od imovine p/c nalazi ispod svih ostalih promatranih gradova. Pokazatelji prihod od poreza p/c i porez i prerez p/c su kod svih promatranih gradova veći u odnosu na grad Split osim kod grada Zadra (prihodi od poreza 2.558,91 kn p/c, porez i prerez na dohodak 1.964,88 kn p/c). Pokazatelj pomoći p/c grada Splita iznosi 329,12 kn p/c i ima veću vrijednost jedino u odnosu na grad Zagreb (232,00 kn p/c), dok svi ostali gradovi imaju veću vrijednost navedenog pokazatelja u odnosu na grad Split. Prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknada p/c za grad Split iznose 986,10 kn p/c i niži su u odnosu na sve promatrane gradove osim za grad Rijeka (926,24 kn p/c). Komparacijom fiskalnih pokazatelja prihoda p/c grada Splita s promatranim gradovima može se zaključiti da se grad Split nalazi ispod ostalih gradova po pitanju većine promatranih pokazatelja prihoda p/c. Isto tako i s rashodovne strane grad Split se u većini fiskalnih pokazatelja rashoda p/c nalazi ispod svih ostalih promatranih gradova. Iznimke su pokazatelji ukupnih rashoda p/c, rashoda za zaposlene p/c i subvencija p/c koji su za grad Split veći u odnosu na grad Zadar, te rashodi za nabavu nefinancijske imovine p/c koji za grad Split iznose 896,89 kn p/c i veći su 74% u odnosu na grad Zadar i 34% u odnosu na grad Rijeku.

⁴⁶² <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-ijp-r-s/pr-ras-i-ras-funkc-za-razdoblje-2014-2018/208> (pristupljeno 27. siječnja 2020.)

⁴⁶³ <https://www.dzs.hr/> (pristupljeno 14. lipnja 2019.).

Tablica 15. Sličnosti i razlike u fiskalnom kapacitetu gradova Split, Zagreb, Zadar, Rijeka i Dubrovnik (kn po stanovniku)

	Split	Zagreb	Zadar	Rijeka	Dubrovnik
Ukupni prihodi i primici p/c	4.674,38	9.931,60	5.063,66	5.859,88	11.998,11
Ukupni prihodi p/c	4.637,88	9.215,26	4.929,20	5.741,57	11.548,99
Prihodi poslovanja p/c	4.587,32	9.142,87	4.844,70	5.525,87	11.517,48
Prihodi od poreza p/c	2.767,39	6.828,77	2.558,91	2.877,02	4.227,15
Porez i prirez na dohodak p/c	2.317,08	6.238,67	1.964,88	2.553,83	3.171,16
Pomoći p/c*	329,12	232,00	521,15	811,99	634,42
Prihodi od imovine p/c	379,73	605,09	507,18	785,48	3.628,56
Prihodi od upr. i adm. pristojbi i nakn. p/c	986,10	1.374,78	1.218,86	926,24	2.359,23
Ukupni rashodi i izdaci p/c	4.697,24	9.996,07	4.835,63	5.713,08	11.805,61
Ukupni rashodi p/c	4.446,48	9.580,67	4.356,31	5.571,18	11.573,11
Rashodi poslovanja p/c	3.549,59	8.521,54	3.840,94	4.903,56	9.742,32
Rashodi za zaposlene p/c	374,37	661,08	361,94	514,10	1.008,19
Materijalni rashodi p/c	944,69	2.282,95	1.136,92	1.530,94	2.204,77
Subvencije	224,61	929,45	118,40	345,86	506,66
Ostali rashodi p/c	438,39	956,31	972,36	532,20	1.362,30
Rashodi za nabavu nefinancijske imovine p/c	896,89	1.059,13	515,37	667,62	1.830,79

Izvor: izrada autora prema: Ministarstvo financija, Ostvarenje proračuna JLP(R)S za period 2014. – 2018., dostupno na (www.mfin.gov.hr⁴⁶⁴).

Komparaciju pokazatelja prihoda p/c i rashoda p/c za 2018 .godinu grada Splita s prosjekom gradova Splitsko-dalmatinske županije, prosjekom gradova i općina Splitsko-dalmatinske županije i prosjekom Splitsko-dalmatinske županije prikazuje Tablica 16.

Usporedbom pokazatelja prihoda p/c grada Splita s prosjekom gradova Splitsko-dalmatinske županije i s prosjekom gradova i općina Splitsko-dalmatinske županije, grad Split kod većine pokazatelja prihoda p/c ima nižu vrijednost, osim kod pokazatelja prihoda od poreza p/c i poreza i prireza p/c gdje grad Split ima veću vrijednost u odnosu na prosjek gradova u Splitsko-dalmatinskoj županiji za 4,45% kod pokazatelja prihoda od poreza p/c i za 7,27% kod pokazatelja poreza i prireza p/c. Komparacijom rashodovne strane, odnosno usporedbom pokazatelja rashoda p/c grada Splita s prosjekom gradova Splitsko-dalmatinske županije i s prosjekom gradova i općina Splitsko-dalmatinske županije može se zaključiti da su ukupni rashodi i izdaci p/c, ukupni rashodi p/c, rashodi poslovanja p/c i subvencije p/c veći u odnosu na prosjek gradova Splitsko-dalmatinske županije, ali u odnosu na prosjek gradova i općina Splitsko-dalmatinske županije nalaze se ispod

⁴⁶⁴ <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-jlp-r-s/pr-ras-i-ras-funkc-za-razdoblje-2014-2018/208> (pristupljeno 27. siječnja 2020.)

prosjeka. Pokazatelji rashoda za zaposlene p/c, materijalnih rashoda p/c, ostalih rashoda p/c i rashoda za nabavu nefinancijske imovine p/c imaju nižu vrijednost u odnosu na prosjek gradova Splitsko-dalmatinske županije i u odnosu na prosjek gradova i općina Splitsko-dalmatinske županije.

Tablica 16. Fiskalni kapacitet grada Splita, prosjeka gradova Splitsko-dalmatinske županije, prosjeka gradova i općina Splitsko-dalmatinske županije i prosjeka Splitsko-dalmatinske županije za 2018. godinu (kn po stanovniku)

	Grad Split	Prosjek gradova Splitsko-dalmatinskoj županiji	Prosjek Splitsko-dalmatinske županije (sve)	Prosjek Splitsko-dalmatinske županije (županija)
Ukupni prihodi i primici p/c	4.674,38	4.764,21	5.919,24	1.024,64
Ukupni prihodi p/c	4.637,88	4.718,60	5.858,71	1.009,21
Prihodi poslovanja p/c	4.587,32	4.663,53	5.777,46	1.009,21
Prihodi od poreza p/c	2.767,39	2.649,50	3.129,88	531,94
Porez i prirez na dohodak p/c	2.317,08	2.160,01	2.511,60	479,75
Pomoći p/c*	329,12	417,14	913,55	391,89
Prihodi od imovine p/c	379,73	380,90	476,33	67,40
Prihodi od upr. i adm. pristojbi i nakn. p/c	986,10	1.048,05	1.110,53	17,94
Ukupni rashodi i izdaci p/c	4.697,24	4.515,57	5.737,89	1.051,64
Ukupni rashodi p/c	4.446,48	4.324,25	5.559,74	1.050,71
Rashodi poslovanja p/c	3.549,59	3.392,78	4.412,21	959,83
Rashodi za zaposlene p/c	374,37	470,30	627,03	107,69
Materijalni rashodi p/c	944,69	1.009,01	1.210,48	51,79
Subvencije	224,61	131,27	152,55	40,66
Ostali rashodi p/c	438,39	534,25	631,82	67,62
Rashodi za nabavu nefinancijske imovine p/c	896,89	931,48	1.147,52	90,88

Izvor: izrada autora prema: Ministarstvo financija, Ostvarenje proračuna JLP(R)S za period 2014. – 2018., dostupno na (www.mfin.gov.hr).

Konačno, u komentaru proračuna potrebno je osvrnuti se i na njegovu transparentnost. Naime, transparentnost proračuna i sudjelovanje građana ključni su elementi za učinkovito pružanje javnih usluga, odgovornost vladajućih i povjerenje građana, posebno na razini lokalnih vlasti. Dakle proračunska transparentnost predstavlja preduvjet participacije građana i poboljšavanja ishoda u javnom sektoru (Ott et all., 2019.). Jedini

način mjerenja spomenute transparentnosti u Republici Hrvatskoj sadržan je u analizi Instituta za javne financije „Proračunska transparentnost županija, gradova i općina“, koja je usmjerena na pravodobno i razumljivo predstavljanje relevantnih dokumenata vezanih uz proračun. Zadnja dostupna publikacija „Proračunska transparentnost županija, gradova i općina: studeni 2017. – ožujak 2018.“ (Ott et al. 2018.), navodi da je razina transparentnosti, mjerena brojem ključnih proračunskih dokumenata objavljenih na službenim mrežnim stranicama, u Splitu na razini od maksimalnih 5 bodova, kao i u gradovima: Dubrovnik, Rijeka, Zadar i Zagreb. U samoj analizi proračunska transparentnost mjeri se brojem ključnih proračunskih dokumenata objavljenih na službenim mrežnim stranicama hrvatskih jedinica lokalne samouprave. Tako su ocjenu 5 dobili su svi gradovi/općine koji su na web stranicama transparentno objavili Godišnje izvršenje proračuna za 2016.; polugodišnje izvršenje proračuna za 2017.; prijedlog proračuna za 2018., izglasani proračun za 2018.; te proračunski vodič za građane za 2018. Treba istaknuti da i sami autori upozoravaju da objava spomenutih dokumenata na mrežnim stranicama ne znači ni da su jedinice apsolutno proračunski transparentne, ni da su njihove vlasti apsolutno proračunski odgovorne, već je to potvrda da se lokalne jedinice pridržavaju Zakona o proračunu, Zakona o pravu na pristup informacijama i preporukama Ministarstva financija. Spomenuto se smatra prvim korakom prema potpunijoj proračunskoj transparentnosti, a što pak predstavlja neophodan preduvjet za participaciju građana u odlučivanju o prikupljanju i potrošnji lokalnih sredstava i u kontroli odgovornosti vlasti lokalnih jedinica. Pored toga, ista publikacija navodi kako je sve više gradova s odličnim mrežnim stranicama na kojima se građani mogu vrlo lako snaći, a među tim gradovima prepoznat je i Split. Inače Grad koristi i moderne načine informiranja javnosti, pa se građani o događajima u gradu, kao i o donesenim odlukama, mogu informirati i putem službene Facebook stranice Grada. Stranicu prati 7215 korisnika, a dodijeljena joj je ocjena 2,6 od 5 (01.07.2019.), što ukazuje na potrebu poboljšanja ovog aspekta komuniciranja sa građanima.

4.2.4. Utjecaj pandemije koronavirusa na gradski proračun

Usljed posljedica pandemije koronavirusa koja se negativno odrazila ne samo na zdravstveni i socijalni standard već i na gospodarsku aktivnost čitavog svjetskog gospodarstva pa tako i na razini Republike Hrvatske, trebalo je izvršiti izmjene i dopune proračunskih stavki za 2020. godinu obzirom na učinke s prihodne i rashodne strane proračuna. Stoga je Grad Split na 37. sjednici Gradskoga vijeća održanoj u rujnu 2020. usvojio izmjene i dopune proračuna Grada Splita za 2020. godinu sa projekcijama za 2021.-2022. godinu. Glavni razlozi za izradu i donošenje rebalansa proračuna su mjere Grada Splita koje su utjecale na smanjenje/izostanak planiranih prihoda i povećanje rashoda, kao i izostanak vlastitih prihoda proračunskih korisnika i potreba za dodatnim izdvajanjem iz proračuna (tablica 17). Međutim, treba napomenuti kako su razmjeri i vremensko trajanje ekonomskih poramećaja kao posljedica krize uzrokovane koronavirusom još uvijek neizvjesni, pa stoga postoji mogućnost da izmjene u nastavku nisu konačne.

Tablica 17. Utjecaj koronavirusa na proračun Grada Splita za 2020. godinu

Naziv stavke	Iznos u HRK	Napomena
Smanjenje prihoda uslijed smanjenja gospodarske aktivnosti	153.850.399	oslobođenje od plaćanja poreza na dohodak pad prodaje nekretnina pad prihoda u ugostiteljskoj djelatnosti usporavanje investicija izostanak ostvarenja vlastitih prihoda proračunskih korisnika kao posljedica nemogućnosti rada
Smanjenje prihoda uslijed mjera Grada Splita	79.512.250	odluke o oslobađanju od plaćanja zakupnine za korištenje javnih površina, poslovnih prostora, skloništa odluka o oslobađanju plaćanja komunalne naknade odluka o oslobađenju plaćanja cijene programa dječjih vrtića i jaslica sufinanciranje novozapošljavanja
Smanjenje prihoda od EU	42.325.955	Izostanak planiranih prihoda u 2020.-toj godini uslijed produžene dinamike realizacije EU projekata
Dodatni rashodi zbog Stožera civilne zaštite	3.235.000	troškovi angažiranja operativnih snaga civilne zaštite - odluka Nacionalnog stožera civilne zaštite
Kreditno zaduženje	100.000.000	Kreditna sredstva za realizaciju gradskih investicija po sklopljenim ugovorima prema Zakonu o javnoj nabavi
Ukupni utjecaj na Proračun	378.923.604	

Izvor: Grad Split

Ukupni prihodi i primici prema rebalansu proračuna Grada Splita za 2020. (tablica 19) planirani su u iznosu od 1.176.772.593 kuna, što predstavlja smanjenje od 9,12% u odnosu na prvotni plan. Pri tome, prihodi poslovanja smanjuju se za 246,08 milijuna kuna, a sve sukladno makroekonomskim pretpostavkama Vlade RH, učincima mjera porezne politike koje je provela Vlada RH te donesenim mjerama Grada Splita. Prihodi od prodaje nefinancijske imovine u iznosu od 24,97 milijuna kuna su ostali nepromijenjeni obzirom na očekivane prihode od prodaje stanova za branitelje kao i otkup društvenih stanova prema važećim ugovorima i ratama otplate. S obzirom na činjenicu značajnog pada prihoda poslovanja, a slijedom potpisanih ugovora o javnoj nabavi za

realizaciju gradskih investicija i preuzetih obveza prema isporučiteljima usluga, planirano je dugoročno kreditno zaduženje u iznosu od 100 milijuna kuna za realizaciju gradskih investicija, dok će ostvareni višak poslovanja na kraju 2019.-te godine u iznosu od 30,29 milijuna kuna biti iskorišten za pokriće manjka prihoda za 2020. godinu.

Napomenimo da planirano kreditno zaduženje od 100 milijuna kuna predstavlja 51,58% ukupno planiranog iznosa za realizaciju gradskih projekata, pri čemu su rebalansom proračuna Gradski projekti planirani u iznosu od 193,86 milijuna kuna što čini 16,47% ukupnog proračuna. Ukupna vrijednost Gradskih projekata u periodu 2018.-2020. iznosi 569,18 milijuna kuna.

Ukupni rashodi i izdaci prema Rebalansu planirani su u iznosu od 1.176.772.593 kuna (smanjenje od 9,12%) , a od toga je za:

rashode poslovanja planirano 960,72 milijuna kuna što je smanjenje za 57,81 milijuna kuna ili 5,7%;

rashode za nabavu nefinancijske imovine planirano 193,86 milijuna kuna što je smanjenje za 60,43 milijuna kuna ili 23,8% u odnosu na prvotni plan, kao posljedica promjene dinamike realizacije gradskih projekata;

izdatke za financijsku imovinu i otplatu zajmova planirano 22,185 milijuna kuna što je povećanje za 0,9% u odnosu na prvotni plan.

Izvršena je značajna realokacija rashoda kako bi se osigurala financijska sredstva potrebna za financiranje gradskih investicija, mjere pomoći i aktivnosti u borbi s pandemijom i njezinim posljedicama te time uravnotežio proračun. Financijski rashodi su planirani u iznosu od 1,92 milijuna kuna što je za 15,1 milijuna kuna manje nego u 2016.-toj godini. Ukupna ušteda u financijskim rashodima za period lipanj 2017. – lipanj 2020. iznosi 33,27 milijuna kuna što je više od ukupno ostvarenog viška na kraju 2019. koji je iznosio 30,29 milijuna kuna.

U Izmjenama i dopunama proračuna Grada Splita za 2020. godinu planiran je manjak poslovanja u iznosu od 108,1 milijun kuna, što je za 127,85 milijuna kuna više u odnosu na prvotno planirani iznos. Planirani manjak financirat će se razlikom ukupnih primitaka od financijske imovine i zaduživanja te ukupnih izdataka za financijsku imovinu i otplate zajmova u iznosu od 77,81 milijun kuna te prenesenim viškovima iz prethodne godine u iznosu od 30,29 milijun kuna. Pritom su ukupni primici od financijske imovine i zaduživanja planirani u iznosu od 100 milijuna kuna, dok su ukupni izdaci za financijsku imovinu i otplate zajmova planirani u iznosu od 22,18 milijuna kuna.

U protekle tri godine ostvareni su značajni naponi na konsolidaciji gradskih financija ostvarenim pozitivnim financijskim efektom od gotovo 150 milijuna kuna kroz naplatu „starih potraživanja“ i uštedu u financijskim troškovima, troškovima kamata i zateznih kamata uslijed izostanka kreditnih zaduženja i urednog servisiranja preuzetih obveza. Tablica 18 ukazuje na činjenicu kako je Grad Split jedna od lokalnih jedinica s najnižim iznosom i stopom kreditnih obveza u odnosu na ukupna proračunska sredstva.

Tablica 18. Kreditna zaduženost gradova u odnosu na ukupni proračun

Grad	Godina	Ukupni proračun	Obveze kreditima po	% zaduženja u odnosu na ukupni proračun
Zagreb	2016	6.872.763.990	1.955.539.253	28,45%
	2019	7.876.670.000	1.640.733.500	20,83%
	2020	7.645.878.000	1.423.355.500	18,62%
Rijeka	2016	690.589.240	221.737.889	32,11%
	2019	952.919.607	220.651.458	23,16%
	2020	1.125.667.109	312.424.815	27,75%
Dubrovnik	2016	387.470.964	84.190.776	21,73%
	2019	732.124.452	156.587.572	21,39%
	2020	653.639.600	220.337.572	33,71%
Split	2016	864.285.356	160.795.952	18,60%
	2019	1.033.116.834	34.774.168	3,37%
	2020	1.176.772.593	116.488.652	9,90%

Izvor: Grad Split

Tablica 19. Ključne promjene iz rebalansa proračuna Grada Splita za 2020. godinu

Naziv pozicije prihoda/rashoda	Promjena	Nadležnost/Odluka/Mjera	Obrazloženje
Porez i prerez na dohodak	-58.984.734	Vlada RH smanjenje/usporavanje gospodarske aktivnosti	oslobođenja od plaćanja poreza na dohodak
Porezi na imovinu	-26.000.000	smanjenje/usporavanje gospodarske aktivnosti	pad planiranih prihoda uslijed zaustavljanja aktivnosti na tržištu nekretnina
Porezi na robu i usluge - porez na potrošnju	- 8.000.000	smanjenje/usporavanje gospodarske aktivnosti	pad prihoda u ugostiteljskoj djelatnosti na području Grada Splita
Prihodi od nefinancijske imovine	-15.000.000	Mjere Grada Splita	Odluke o oslobađanju od plaćanja zakupnine za korištenje javnih površina, poslovnih prostora, skloništa koji su u vlasništvu Grada Splita
Ostali prihodi	-14.088.889	Vlada RH	Odluka o oslobađanju plaćanja naknade za koncesije za obavljanje komunalnih djelatnosti, spomenička renta, turističke pristojbe i dr.
Komunalne naknade	-33.300.000	Mjere Grada Splita	Odluka o oslobađanju plaćanja komunalne naknade za subjekte kojima je zabranjen rad prema Odluci Nacionalnog stožera civilne zaštite; odluka o obustavi prisilne naplate/ovršnih postupaka

Komunalni doprinosi	-43.000.000	smanjenje/usporavanje gospodarske aktivnosti	Utjecaj usporavanja na području investicija
Pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna	-42.325.955	smanjenje/usporavanje gospodarske aktivnosti	Izostanak planiranih prihoda u 2020.-toj godini uslijed produžene dinamike realizacije EU projekata
Kreditno zaduženje	100.000.000		Kreditna sredstva uslijed izostanka planiranih prihoda kao posljedica pandemije za realizaciju gradskih investicija po sklopljenim ugovorima prema Zakonu o javnoj nabavi
Subvencije gradskim firmama uslijed gubitka vlastitih prihoda	6.500.000	smanjenje/usporavanje gospodarske aktivnosti	Gubitak vlastitih prihoda gradskih firmi nadoknađuje se sredstvima iz Proračuna Grada Splita
Subvencije - pomoći poslovnim subjektima	4.000.000	Mjera Grada Splita	Sufinanciranje novozapošljavanja – rast rashoda
Rashodi za operativne snaga civilne zaštite	3.235.000	Nacionalni stožer civilne zaštite	Troškovi angažiranja operativnih snaga civilne zaštite
Smanjenje vlastitih prihoda poslovanja proračunskih korisnika	17.865.665	smanjenje/usporavanje gospodarske aktivnosti	Izostanak ostvarenja vlastitih prihoda proračunskih korisnika kao posljedica nemogućnosti rada za vrijeme zabrane prema Odluci Nacionalnog stožera civilne zaštite
Dodatna sredstva Grada proračunskim korisnicima zbog gubitka vlastitih prihoda	-6.623.361	Mjera Grada Splita	Odlukom o oslobođenju plaćanja cijene programa dječjih vrtića i jaslica te odlukom o oslobađanju plaćanja troškova organizacije programa produženog boravka u osnovnim školama kojima je osnivač Grad Split za vrijeme trajanja uspostave nastave na daljinu, kao posljedice pandemije koronavirusa, izostali su vlastiti prihodi proračunskih korisnika koji se nadoknađuju iz sredstava Grada Splita
Ukupno	378.923.604		

Izvor: Grad Split

4.3. Prostorno planska dokumentacija i status gradske imovine

4.3.1. Prostorno planska dokumentacija

Generalno, donošenje i provedba prostornih planova nisu određeni internim propisima gradske uprave, već Zakonom o prostornom uređenju (NN 153/13, 65/17, 114/18, 39/19) – u daljnjem tekstu ZOPU, Zakonu o gradnji (NN 153/13, 20/17, 39/19) – u daljnjem tekstu ZOG i drugim propisima, a provedba i sukladno važećim prostornim planovima.⁴⁶⁵ Tako je čl. 75. ZOPU-a određeno da se Prostorni plan uređenja grada, odnosno općine donosi obvezno za područje grada, odnosno općine, a čl. 76. da Prostorni plan uređenja grada, odnosno općine određuje: 1. građevinsko područje naselja, izdvojeno građevinsko područje izvan naselja i izdvojeni dio građevinskog područja naselja; 2. neizgrađeni dio građevinskog područja naselja, izdvojenog građevinskog područja izvan naselja i izdvojenog dijela građevinskog područja naselja, za koje se ne donosi generalni urbanistički plan te neuređeni dio tih područja; 3. dio građevinskog područja naselja, izdvojenog građevinskog područja izvan naselja i izdvojenog dijela građevinskog područja naselja, za koje se ne donosi generalni urbanistički plan, planiran za urbanu preobrazbu i urbanu sanaciju; 4. prostore izvan građevinskog područja planirane za urbanu sanaciju; 5. obuhvat generalnog urbanističkog plana; 6. obuhvat urbanističkih planova uređenja koji se donose u građevinskom području naselja i izdvojenom građevinskom području izvan naselja koje određuje grad, odnosno općina, a za koje se prema ovom Zakonu ne donosi generalni urbanistički plan; 7. koridore infrastrukture značajne za grad, odnosno općinu, a u skladu s tim propisuje: 1. uvjete provedbe svih zahvata u prostoru izvan građevinskog područja, osim zahvata državnog i županijskog značaja; 2. uvjete provedbe svih zahvata u prostoru u dijelu građevinskog područja naselja i dijelu izdvojenog građevinskog područja izvan naselja kojeg određuje grad, odnosno općina, a za koje se prema ovom Zakonu ne donosi generalni urbanistički plan ili urbanistički plan uređenja, te u izdvojenom dijelu građevinskog područja naselja; 3. smjernice za izradu urbanističkih planova uređenja koji se prema ovom Zakonu donose u građevinskom području naselja i izdvojenom građevinskom području izvan naselja, a za koje se ne donosi generalni urbanistički plan.

Nadalje, prema čl. 77. ZOPU-a određeno je da se Generalni urbanistički plan donosi obvezno za građevinsko područje naselja i izdvojeno građevinsko područje izvan naselja središnjeg naselja velikog grada, a čl. 76. da Generalni urbanistički plan određuje: 1. neizgrađeni dio građevinskog područja naselja i izdvojenog građevinskog područja izvan naselja za koje se donosi generalni urbanistički plan te neuređeni dio tih područja; 2. dio građevinskog područja naselja i izdvojenog građevinskog područja izvan naselja, planiran za urbanu preobrazbu i urbanu sanaciju; 3. obuhvat urbanističkih planova uređenja koji se prema ovom Zakonu donose za građevinsko područje naselja i izdvojeno građevinsko područje izvan naselja koje određuje grad, odnosno općina, a u skladu s tim propisuje: 1. uvjete provedbe svih zahvata u prostoru unutar dijela svog obuhvata za koji se ne donosi urbanistički plan uređenja, 2. smjernice za izradu urbanističkih planova uređenja čiji je obuhvat određen generalnim urbanističkim planom.

4.3.1.1. Izrada, donošenje i provedba prostornih planova

U zakonski određenom postupku izrade i donošenja, izmjena i dopuna te stavljanja izvan snage prostornih planova općine, generalnog urbanističkog plana i ostalih planova nižeg reda lokalne razine nositelj izrade prostornog plana je stručno upravno tijelo jedinice lokalne samouprave. U slučaju grada Splita to je Upravni odjel za prostorno planiranje, uređenje i zaštitu okoliša.⁴⁶⁶ Nositelj izrade plana ujedno je zadužen za koordinaciju izrade prostornog plana, sve u skladu sa zakonskom regulativom.

⁴⁶⁵ Propisi su navedeni na stranici Ministarstva graditeljstva i prostornog uređenja : <https://mgipu.gov.hr/pristup-informacijama/zakoni-i-ostali-propisi/podrucje-prostornog-uredjenja-3218/3218> (pristupljeno 26. rujna 2019.)

⁴⁶⁶ Detalji ustroja i obveza, kao i strukture i kompetencije zaposlenika navedenog upravnog odjela elaborirani su u poglavlju 4.1.1.3. Ustrojstvo Gradske uprave Grada Splita.

Svaki zahvat u prostoru provodi se u skladu s prostornim planom, odnosno u skladu s aktom za provedbu prostornog plana i posebnim propisima. Prostorni planovi se provode izdavanjem lokacijske dozvole, dozvole za promjenu namjene i uporabu građevine, rješenja o utvrđivanju građevne čestice, potvrde parcelacijskog elaborata (u daljnjem tekstu: akti za provedbu prostornih planova) te građevinske i uporabne dozvole na temelju posebnog zakona. Akte za provedbu prostornih planova lokalne razine izdaje upravno tijelo. Rješenje o izmjeni, dopuni, produženju važenja, ukidanju ili poništenju akta za provedbu prostornih planova izdaje upravno tijelo koje je donijelo akt za provedbu.

4.3.1.2. Planovi na snazi

Grad Split posjeduje svu potrebnu prostorno-plansku dokumentaciju koja je ZOPU-om propisana kao obvezna, a to su sljedeći: [Prostorni plan uređenja Grada Splita](#) (Sl.gl. Grada Splita br. 31/05, 38/20 i 46/20) – u daljnjem tekstu PPU Grada Splita i [Generalni urbanistički plan Splita](#) (Sl.gl. Grada Splita br. 1/06, 15/07, 3/08, 3/12, 32/13, 52/13, 41/14, 55/14) – u daljnjem tekstu GUP Splita. Iz navedenih datuma vidljivo je da su nakon 15 godina donesene prve izmjene i dopune u PPU-a, a da zadnja izmjena Generalnog urbanističkog plana datira iz 2014. godine, te je potrebno usklađivanje ovog plana sa izmjenama i dopunama ZOPU-a iz 2019. godine.

Osim PPU Grada Splita i GUP Splita, na snazi je niz planova užeg područja, a to su Provedbeni urbanistički planovi (PUP), Urbanistički planovi uređenja (UPU) i Detaljni planovi uređenja (DPU). Svi planovi na snazi dostupni su javnosti putem službene stranice grada Splita.⁴⁶⁷

4.3.1.2.1. PPU Grada Splita

Obuhvat Prostornog plana uključuje prostor administrativnog područja grada Splita i pruža se na sjeveru od granice s gradom Solinom (sjeverna granica k.o. Split i k.o. Kamen), obuhvaća k.o. Žrnovnicu, k.o. Sitno, k.o. Srinjine i k.o. Stobreč te k.o. Slatine na otoku Čiovo. Površina obuhvata Prostornog plana – kopneni dio iznosi 79,38 km², prema površinama k.o. koje ulaze u obuhvat. Površina morskog dijela je 149,46 km², odnosno ukupna površina obuhvata Prostornog plana uređenja Grada Splita je 229,29 km². Ukupna razvijena dužina obale Grada Splita iznosi 66,67 km, od toga razvijena dužina obale dijela otoka Čiova koji pripada Gradu Splitu iznosi 18,01 km, a razvijena dužina obale kopnenog dijela Grada Splita iznosi 48,66 km.

Tablica 1. Površine katastarskih općina u obuhvatu grada Splita

Katastarske općine	Površina (ha)	Naselja u obuhvatu grada Splita
Donje Sitno	1.891	Donje Sitno
Gornje Sitno		Gornje Sitno
Kamen	280	Kamen
Slatine	1.051	Slatine
Split	2.212	Split
Srinjine	1.153	Srinjine
Stobreč	204	Stobreč
Žrnovnica	1.147	Žrnovnica

⁴⁶⁷ <https://www.split.hr/smart-city/prostorni-i-generalni-plan-grada-splita> (pristupljeno 17. veljače 2020.)

Ukupno površina Grada Splita	7.938	
------------------------------	-------	--

Izvor: Prostorni plan uređenja Grada Splita (Sl.gl. Grada Splita br. 31/05)

Prostornim planom uređenja Grada Splita, pored respektiranja prostorne podjele i kriterija koji su utvrđeni u Prostornom planu Splitsko-dalmatinske Županije, prostor Grada Splita je u funkcionalnom smislu podijeljen na:

urbano područje Splita tj. uže gradsko i prigradsko područje (obuhvat GUP-a tj. gradsko naselje Split, naselja Stobreč, veći dio naselja Kamen te manji dio naselja Žrnovnica), obuhvata 27,5 km²;

područje ostalih gradskih naselja; Slatine, Žrnovnica, Srinjine, Sitno Gornje, Sitno Donje i manji dio naselja Kamen, obuhvata 52,3 km².

Prostorni plan je temeljni prostorno-planski dokument za uređenje područja u administrativnom obuhvatu Grada u odnosu na:

razgraničenje gradivih i negradivih prostora;

osiguranje površina, koridora i trasa za krupnu infrastrukturu;

zaštitu prirodnih vrijednosti i kulturne baštine;

utvrđivanje uvjeta gradnje u građevnom području koji se odnose na ostala naselja u obuhvatu Grada (izvan GUP-a), dok se struktura urbanog područja detaljnije razrađuje Generalnim urbanističkim planom Splita;

utvrđivanje uvjeta gradnje na izvangrađevinskom području.

Prve izmjene i dopune PPU donesene su u srpnju 2020. godine, a odnose se isključivo na sanaciju odlagalište komunalnog otpada Karepovac.⁴⁶⁸ Radi se o usklađivanju sa donesenim Planom gospodarenja otpadom Grada Splita za razdoblje od 2017. do 2022. godine (Sl. Gl. Grada Splita br. 19/18) u skladu sa Zakonom o održivom gospodarenju otpada. Iako se radi o velikom gradskom području površine oko 23 ha, riječ je o tzv. „točkastim“ izmjenama u kojima su promjenjeni članci vezani uz odlagalište otpada. Polazišta i ciljevi nisu izmjenjivani.

Osnove gospodarskog razvitka Grada Splita i polazišta izrađene su na temelju dostupnih podataka iz 2005. godine. Više nisu relevantne za izradu Strategije razvoj grada Splita do 2030. godine, pa ovdje nisu detaljno analizirane. Dodatno, s obzirom na navedene okolnosti, postavljene ciljeve potrebno je revidirati ocjenom uspješnosti provedenog, kao i ocjenom potrebe ukidanja ili izmjene i dopune pojedinog postavljenog cilja.

4.3.1.2.2. GUP Splita

Obuhvat Generalnog urbanističkog plana Splita definiran je PPU-om Grada Splita. Putem GUP-a organizacija, uvjeti i načini uređivanja prostora se utvrđuju namjenom površina i uvjetima za korištenje, uređenje i zaštitu prostora. Namjena površina utvrđuje dopuštene djelatnosti koje se mogu odvijati u nekoj zoni obuhvata plana. Namjena površina može biti isključiva ili mješovita. Isključiva namjena se određuje za veće građevine ili za koncentraciju građevina javne namjene, za veće radne zone, zone komunalnih građevina, zone parkova, zone zaštitnog zelenila itd. Mješovita namjena se određuje za zone u kojima je dopušteno i poželjno miješanje više djelatnosti od kojih jedna može ili ne mora biti prevladavajuća – pretežito stambena (M1), poslovna i stambena (M2), stanovanje i turizam (M3). Mješovite namjene koje uključuju međusobno kompatibilne djelatnosti pridonose fleksibilnosti prostornog rješenja u pogledu kapaciteta, urbanom karakteru i poželjnim socijalnim obilježjima prostora te efikasnosti i funkcioniranju djelatnosti kroz umanjenu potrebu za masovnijim transportom ljudi i roba.

Površine javnih i drugih namjena razgraničene su i označene bojom i planskim znakom u grafičkom dijelu elaborata Generalnog plana, Knjiga I, kartografski prikaz broj 1. „Korištenje i namjena prostora“ u mjerilu

⁴⁶⁸ Službeni glasnik grada Split br. 38/20 i Službeni glasnik Grada Splita br. 46/20

1:10.000 i Knjiga III, kartografski prikaz broj 1. „Korištenje i namjena prostora“ u mjerilu 1:5.000 i to:

1. Stambena namjena (žuta) S

2. Mješovita namjena (oker) M

■ mješovita – pretežito stambena M1

■ mješovita – poslovna i stambena M2

■ mješovita – stanovanje i turizam M3

3. Javna i društvena namjena (narančasta) D

■ upravna D1

■ socijalna D2

■ zdravstvena D3

■ predškolska D4

■ školska D5

■ visoko učilište, znanost, tehnološki parkovi D6

■ kultura D7

■ vjerska D8

■ površine na kojima su moguće sve javne i D društvene namjene označene su kao D (sve navedene i druge javne i društvene namjene: HTV, financijske institucije, političke organizacije, manje športsko – rekreacijske dvorane i sl.)

4. Gospodarska namjena

■ proizvodna namjena (ljubičasta) I

■ poslovna namjena (ljubičasta) K

■ poslovna namjena, komunalno - servisna (ljubičasta) K3

■ poslovna namjena, rasadnici (ljubičasta) K4

■ poslovna namjena i stanovanje K5

■ ugostiteljsko – turistička namjena, hoteli (crvena) T1

■ ugostiteljsko – turistička namjena, kamp (crvena) T3

■ luka nautičkog turizma LN

5. Športska i rekreacijska namjena R

■ športski centri (tamnozeleno) R1

■ rekreacijska (svijetlozeleno) R2

■ kupalište (plavo) R3

■ sportska luka LS

6. Javne zelene površine (zelena)

■ park šuma PŠ

■ javni park Z1

■ uređeno zelenilo (odmorište) Z3

■ spomen park Z4

7. Zaštitno zelenilo i pejzažne površine (zelena)

■ zaštitno i pejzažno zelenilo Z5

■ zaštitno i pejzažno zelenilo

s postojećim građevinama Z6

8. Posebna namjena (ljubičasta) N

9. Površine infrastrukturnih sustava (bijelo-crna) IS

■ morska luka (međunarodni značaj) IS1

■ željeznica (željeznička pruga, kolodvor) IS2

■ autobusni kolodvor (međunarodni) IS3

■ poštanski centar IS4

■ pročišćivač otpadnih voda IS5

■ transformatorska stanica 110/35 kV i više IS6

10. Groblje (crna, symbol)

GUP određuje urbana pravila kojima se utvrđuju uvjeti i oblici korištenja, uređivanja i zaštite prostora te urbanističko tehnički uvjeti za gradnju u području obuhvata ovog Plana. Pored toga, urbanim pravilima se propisuje obveza izrade provedbenih dokumenata prostornog uređenja te ostale procedure kojima se regulira izgradnju i uređivanje prostora. Dopuštaju se samo oni zahvati uređenja koji pridonose fizionomsko morfološkim, ekološkim i socijalnim kvalitetama prostora. Ukoliko zahvat predložen u provedbenom dokumentu prostornog uređenja ne zadovoljava ovaj opći uvjet, a u skladu je s posebnim uvjetima iz urbanih pravila u nastavku, nadležne gradske službe i tijela koja prate izradu provedbenog dokumenta mogu takav prijedlog odbiti. Urbana pravila se temelje na vrednovanju prostora grada prema njegovim prirodnim i urbanističko arhitektonskim obilježjima, posebno tipu i dovršenosti urbane strukture, postojanju mreže javnih prostora i sadržaja, urbanog zelenila te komunalnoj opremljenosti. Vrednovanjem prostora grada prema gornjim obilježjima utvrđene su dvije razine homogenih urbanih prostornih jedinica. Na prvoj razini, temeljem stupnja konsolidiranosti gradski prostor se dijeli na:

■ visoko konsolidirana područja – karakterizira visoka urbanističko arhitektonska determiniranost i kvaliteta; u ovim je područjima potreban najviši stupanj kontrole što znači minimalne mogućnosti promjena, intervencije u funkciji održavanja, revitalizacije i dovršavanja postojeće urbane strukture, zadržavanja funkcije stanovanja i javnih prizemlja, izgradnja i uređenje javnih površina i sadržaja; dio ovog područja je unutar zaštićene kulturno - povijesne cjeline grada Splita, zone A i zone B, te dijela zone povijesnog gradskog tkiva Splita, dobra od lokalnog značenja određenog kao zona C;

■ konsolidirana područja – su pretežito urbanističko arhitektonski definirana i kvalitetna područja u kojima je potreban visok stupanj kontrole, što znači male mogućnosti promjena, odnosno intervencija usmjerenih ka održavanju, dovršavanju i dopunjavanju pretežito javnim sadržajima i prostorima, uz poštivanje prostornog koncepta koji je generirao postojeću strukturu; dio područja nalazi se u obuhvatu zone zaštite – manjim dijelom u zoni B, a dijelom u zoni C;

■ nisko konsolidirana područja su područja grada u transformaciji, urbanistički nedefinirana i dijelom izgrađena pretežito bespravnom gradnjom, s nerazvijenom i ne uvjetnom uličnom mrežom, podložna sanaciji ili urbanoj obnovi (regeneraciji), moguć je visoki stupanj promjena, u neizgrađenim je područjima potrebna osnovna regulacija odnosno definiranje osnovne urbane matrice i mreže javnih prostora.

Na drugoj, detaljnijoj razini tri osnovne kategorije gradskih prostora dijele se na manje urbane jedinice pretežito homogenih obilježja. Unutar zona urbanih pravila prikazane su i zone pojedinačnih (točkastih) zahvata kojima se detaljnije utvrđuju uvjeti uređenja za jednu ili više budućih građevnih čestica.

Za sve zahvate unutar zona A i B, obvezno je ishoditi posebne uvjete i suglasnost nadležne službe zaštite kulturne baštine. Iste je potrebno ishoditi u slučajevima zahvata na ili u blizini pojedinačnih kulturnih dobara te u zonama zaštite (arheološka, etnografska itd.) i izvan navedenih zona A, B i C. Za sve zahvate unutar zone C potrebno je u postupku koji prethodi izradi dokumentacije za ishođenje lokacijskih dozvola i drugih akata kojima se odobrava gradnja zatražiti od nadležnog Konzervatorskog odjela očitovanje o potrebi određivanja sustava mjera zaštite radi određivanja posebnih uvjeta gradnje i uređenja za predmetni zahvat. Posebnim uvjetima smatraju se izrade konzervatorskih podloga, arheološka istraživanja, uvjeti gradnje te druge mjere zaštite kulturnih dobara. Urbana pravila razgraničena su i označena bojom i planskim znakom u grafičkom dijelu elaborata Generalnog plana Knjiga III, kartografski prikaz broj 4.b. Urbana pravila" u mjerilu 1:10.000.

Polazišta o položaju, značaju i posebnosti područja grada Splita te ocjena stanja mogućnosti i ograničenja razvoja u odnosu na demografske i gospodarske podatke te prostorne pokazatelje izrađeni su na temelju dostupnih podataka iz 2008. godine te ne predstavljaju relevantne pokazatelje za izradu Strategije razvoj grada Splita do 2030. godine. Stoga nisu detaljno analizirani. Dodatno, s obzirom na navedene okolnosti, postavljene ciljeve prostornog razvoja i uređenja potrebno je revidirati sa ocjenom uspješnosti provedenog, kao i ocjenom potrebe ukidanja ili izmjene i dopune pojedinog postavljenog cilja.

4.3.1.2.3. Ostali planovi na snazi

Prema odredbama čl. 61. i čl. 62. ZOPU-a Prostorni plan niže razine mora biti usklađen s prostornim planom više razine, Prostorni plan užega područja mora biti usklađen s prostornim planom širega područja iste razine, a Prostorni planovi iste razine moraju biti međusobno usklađeni. Prostornim planom lokalne razine užega područja mogu se propisati stroži kvantitativni i kvalitativni uvjeti i mjere za provedbu zahvata u prostoru, odnosno viši prostorni standardi od onih propisanih prostornim planom lokalne razine širega područja, te se njime ne moraju planirati sve namjene prostora određene prostornim planom šireg područja kao mogućnost, ako takvih ima.

Iz navedenog zakonskog okvira jasno je da su svi planovi užeg područja usklađeni s prostornim planovima šireg područja,⁴⁶⁹ u ovom slučaju GUP-om Splita i PPU Grada Splita, što ukazuje da kao takvi nemaju strateške ciljeve prostornog razvoja i uređenja, već u sebi sadrže mjere provođenja zahvata u prostoru u skladu sa planovima višeg reda. Detaljna analiza stanja ove dokumentacije stoga nije potrebna jer ne utječe direktno na ostvarenje strateškog razvoja grada Splita do 2030. godine.

U lipnju 2020. dovršena je izrada Masterplan-studije urbane regeneracije Splita - razvoj Istočne obale i Kopilice.⁴⁷⁰ Izrada Masterplan-studije bila je dugoročan proces u sklopu kojeg su konzultanti prikupljali podatke, povijesne dokumente i stručne podloge, slušali i analizirali planove i želje Grada, održali niz radionica sa svim ciljanim skupinama, stručnom i općom javnosti u sklopu javne rasprave. Dobivene prijedloge i sugestije uspoređivali su s najboljim svjetskim praksama i kretanjima na tržištu. Cilj je bio izrada plana revitalizacije dva najvrjednija područja koje Split ima, a čijim će se urbanističkim i gospodarskim razvojem u skladu s UNESCO-ovim nasljeđem snažno utjecati na viziju Splita kao mediteranskog grada budućnosti. Prema službenim objavama ova masterplan-studija je podloga za sustavno i strateško urbanističko planiranje grada u narednih 50 godina.⁴⁷¹

4.3.1.3. Planovi u izradi i u projekciji za izradu

Buduće prostorne planove trebalo bi zasnovati na urbanističkim planovima uređenja, a obuhvat tih detaljnijih planova je prikazan u GUP-u Splita, kartografski prikaz 4.c "Područja i dijelovi primjene planskih mjera zaštite – Obuhvat detaljnijih planova".

U izradi su:

- Izmjene i dopune Prostornog plana uređenja Grada Splita ([Sl.gl. Grada Splita br. 24/15](#)),
- Izmjene i dopune Generalnog urbanističkog plana Splita ([Sl.gl. Grada Splita br. 24/15](#)),
- Izmjene i dopune UPU-a kampusa Sveučilišta u Splitu (Sl. gl. Grada Splita br. [55/17](#), [24/19](#)),
- Izmjene i dopune DPU-a Trga Hrvatske bratske zajednice u Splitu (Sl. gl. Grada Splita [5/16](#)),
- Izmjene i dopune Detaljnog plana uređenja jugoistočnog dijela područja Visoke u Splitu („Službeni glasnik Grada Splita“, br.20/20).

U projekcijama donošenja planova Upravni odjel za prostorno planiranje, uređenje i zaštitu okoliša predvidio je Izmjene i dopune Prostornog plana uređenja Grada Splita, Izmjene i dopune Generalnog urbanističkog plana Splita, natječaj za gradski projekt Kopilica, Izmjena i dopuna DPU-a Obrtno tehničke škole i sportskih sadržaja

⁴⁶⁹ Iznimku čine slučajevi u kojima su planovi užeg područja doneseni prije planova šireg područja čime mogu eventualno biti neusklađeni, ali s obzirom da se radi o uskom području, zaključak da ostaje isti, a to jest da nemaju stratešku važnost prostornog razvoja.

⁴⁷⁰ <https://www.split.hr/clanak/dovrsena-masterplan-studija-urbane-regeneracije-splita-razvoj-istocne-obale-i-kopilice> (pristupljeno 10. rujna 2020.)

⁴⁷¹ Masterplan-studija nije zakonski definiran obvezujući prostorno-planski dokument. Stoga je potrebno ustanoviti njegov status i proceduralne korake u svrhu moguće implementacije u zakonski definiranu obvezujuću prostorno-plansku dokumentaciju.

u Špinutu, Izmjena i dopuna UPU-a područja dijela Mejaša i Dragovoda, UPU Korešnica (na temelju natječaja koji se proveo), UPU Kaštelet (na temelju natječaja koji će se provesti).

Grad Split potpisao je ugovor o razumijevanju sa Europskom bankom za obnovu i razvoj (EBRD) kojim je krenila izrada Akcijskog plana zelenog grada prema metodologiji EBRD-a i OECD-a, a Split je tako prvi grad koji ima intenciju postati „zeleni grad“ u Republici Hrvatskoj. Implementaciju ovog plana potrebno je osigurati kroz prostorno-plansku dokumentaciju.⁴⁷²

Grad Splita sudjeluje u nizu projekata teritorijalnih ulaganja, kao i razvoja informacijskih i komunikacijskih tehnologija kojima se poboljšava kvaliteta i efikasnost urbanih usluga Grada Splita za čiju provedbu je zadužena Služba za međunarodne i EU projekte, kao i za provedbu mehanizma integriranih teritorijalnih ulaganja Urbane aglomeracije Split. Provođenje projekata te razvijene nove infrastrukture sustave potrebno je uskladiti sa prostorno-planskom dokumentacijom.⁴⁷³

4.3.1.4. *Završni komentari*

Može se zaključiti da Grad Split posjeduje svu potrebnu prostorno-plansku dokumentaciju koja je zakonski propisana kao obvezna, ali i da je treba uskladiti s promjenama zakona, kao i s promjenama u prostoru s obzirom da PPU Grada Splita datira iz 2005. godine, a u svim dosadašnjim izmjenama i dopunama GUP-a Splita nisu sagledani i revidirani ciljevi prostornog razvoja i uređenja. Polazišta i ciljevi prostornog razvoja i uređenja nisu porilagođavani potrebama od 2008. godine.

Posebnu pažnju potrebno je posvetiti procesu ozakonjenja nezakonito izgrađenih građevina. Veći dio gradskog područja je opterećen nezakonitom izgradnjom, podneseno je ukupno 15.552 zahtjeva za izdavanje rješenja o izvedenom stanju te je do 30.06.2019. godine ostalo 2.645 neriješenih zahtjeva. Tek nakon provedenog ozakonjenja, sagledat će se stanje u prostoru i odrediti područja planirana za urbanu sanaciju te mjere kojima će se poboljšati karakter izgrađenih područja devastiranih nezakonitim građenjem.

GUP-om određeni gradski projekti kao zahvati većeg mjerila od posebnog su interesa za grad, a u posljednjih 15 godina realizirano ih vrlo malo. Stoga treba napraviti analizu uspješnosti te svakako početi planirati definiranje ovih prostora i osigurati pokretanje procesa (izrada plana i programa, organizacija odgovarajuće vrste arhitektonsko-urbanističkih natječaja, izrada potrebne prostorno-planske dokumentacije, itd.)

Dodatno, u izradi je Izvješće o stanje u prostoru Grada Splita 2015.-2019. koje svakako predstavlja kvalitetnu osnovu za izradu budućih izmjena i dopuna i/ili novih prostornih planova. Također, novo uspostavljeni geografsko-informacijski sustav (GIS) Grada Splita pod nazivom „Grad Split Hub - portal prostornih podataka Grada Splita“ predstavlja mogućnost praćenja promjena u prostoru, time kvalitetnu bazu podataka za praćenje realiziranosti planova, kao i smjernica za izradu budućih planova.

S obzirom da je Upravni odjel za prostorno planiranje, uređenje i zaštitu okoliša u projekcijama donošenja planova predvidio Izmjene i dopune Prostornog plana uređenja Grada Splita, Izmjene i dopune Generalnog urbanističkog plana Splita, ovo predstavlja priliku da se isto i u skoroj budućnosti odradi, a za preporučiti je i izradu novog PPU-a Grada Splita i GUP-a Splita.

Uz navedeno nužno je uskladiti zakonski propisanu obveznu prostorno-plansku dokumentaciju sa strateško-razvojnim dokumentima koji se izrađuju od strane grada Splita.

4.3.1.4.1. **Utjecaj pandemije koronavirus na izradu i provedbu prostornih planova**

Uveden je sustav e-dozvola koji predstavlja integriranu mrežnu stranicu županija i lokalnih samouprava čija upravna tijela izdaju građevinske dozvole i druge akte na temelju važećih zakona. Na taj način moguće je

⁴⁷² <https://www.split.hr/clanak/nastavak-uspjesne-suradnje-s-ebrd-om-split-prvi-u-hrvatskoj-u-programu-zeleni-gradovi> (pristupljeno 30. listopada 2020.)

⁴⁷³ <https://www.split.hr/gradska-uprava/upravna-tijela/sluzba-za-medunarodne-i-eu-projekte> (pristupljeno 01. prosinca 2020.)

obraditi sve zahtjeve i druge akte vezane uz provedbu prostornih planova. Upravni odjel za prostorno planiranje, uređenje i zaštitu okoliša stoga nije imao potrebe za mijenjanjem proceduralnih postupaka. Proces donošenje izmjena i dopuna prostorno-planske dokumentacije uz provođenje potrebnih epidemioloških mjera također je radio po ustaljenim zakonskim procedurama.

4.3.2. Status gradske imovine

Prema dostavljenim podacima Grad Split u svom vlasništvu ima:

706 poslovnih prostora

535 stanova

209 objekata javne namjene⁴⁷⁴

Prema informacijama od nadležnih gradskih službi Grad Split nema „gradsku intelektualnu imovinu“, a registar (popis) neizgrađenog građevinskog zemljišta u vlasništvu Grada Splita nije pripremljen zbog složenosti imovinsko – pravnih odnosa.

4.3.2.1. Stanovi

Grad Split trenutno posjeduje 535 stana i svi se koriste. Poznati su opći podaci i status svake pojedine stambene nekretnine, odnosno adresa, površina, koristi li se ili ne i kojoj katastarskoj općini pripada nekretnina. Poznati su i podaci o vrsti vlasništva, udjelu u vlasništvu, statusu ugovora, pravnoj osnovi korištenja i visini zakupa. Nedostaju podaci knjižne i tržišne vrijednosti nekretnine, kao i podaci iz zemljišnika odnosno postoji li teretni zalog ili sudski spor.⁴⁷⁵

4.3.2.2. Poslovni prostori

Grad Split trenutno posjeduje 706 poslovnih prostora od kojih se 558 koristi, 114 se ne koristi, za 26 nema ugovora, a 8 ih je klasificirano kao neupotrebljiv prostor. Poznati su opći podaci i status pojedine poslovne nekretnine, odnosno adresa, površina, koristi li se ili ne, a ako ne je li spremna za korištenje ili je potrebno uređenje, te kojoj katastarskoj općini pripada nekretnina. Poznati su i podaci o vrsti vlasništva, udjelu u vlasništvu, statusu ugovora, pravnoj osnovi korištenja i visini zakupa. Nedostaju podaci knjižne i tržišne vrijednosti nekretnine, kao i podaci iz zemljišnika odnosno postoji li teretni zalog ili sudski spor.⁴⁷⁶

4.3.2.3. Objekti javne namjene

Grad Split trenutno posjeduje 209 objekata javne namjene. Od toga 1 ima ugovor o privremenom korištenju, a ostali nemaju ugovor. Nedostaje kategorizacija vrste javnog objekta, dok su poznati opći podaci i status pojedine nekretnine, odnosno adresa, površina, koristi li se ili ne, a ako ne je li spremna za korištenje ili je potrebno uređenje, te kojoj katastarskoj općini pripada nekretnina. Poznati su i podaci o vrsti vlasništva, udjelu u vlasništvu, statusu ugovora i visini zakupa. Nedostaju podaci o knjižnoj i tržišnoj vrijednosti nekretnine, te podaci iz zemljišnika pa nije poznato postoji li teretni zalog ili sudski spor.⁴⁷⁷

⁴⁷⁴ Grad Split dostavio je podatke u vidi tablice u kojoj je svakoj nekretnini dodijeljen redni broj te sljedeći podaci: vrsta nekretnine, adresa, površina prostora, status nekretnine, knjižena vrijednost, tržišna vrijednost, katastarska općina, podaci iz zemljišnoknjižnog uložka, broj katastarske čestice, površina čestice, kultura čestice, vrsta vlasništva, udio vlasništva, korisnik nekretnine, broj ugovora, datum sklapanja ugovora, datum isteka ugovora, status tereta i zalog, postojanje sudskog spora, pravna osnova korištenja, visina zakupa, slike stanja nekretnine, datum otuđenja, ostalo i napomena.

⁴⁷⁵ Postoje definirane kategorije, ali nedostaju podaci.

⁴⁷⁶ Postoje definirane kategorije, ali nedostaju podaci.

⁴⁷⁷ Postoje definirane kategorije, ali nedostaju podaci.

4.3.2.4. *Zemljište*

Registar (popis) neizgrađenog građevinskog zemljišta u vlasništvu Grada Splita nije izrađen zbog složenosti imovinsko-pravnih odnosa. Ovaj registar je nužan radi utvrđivanja mogućnosti raspolaganja, privođenja zemljišta konačnoj namjeni ili privremenom korištenju u skladu sa važećom prostorno-planskom dokumentacijom, ali i radi strateških promišljanja budućeg korištenja prostora.

Bilo bi korisno izraditi i registar zemljišta koji nije u vlasništvu Grada Splita, ali se prema važećoj prostorno-planskoj dokumentaciji nalazi u koridorima javne infrastrukture ili javne namjene. Ovaj registar osigurao bi strateško planiranje otkupljivanja zemljišta od interesa za grad, a omogućio bi i zakonski propisanu obvezu kupnje i prvokupa zemljišta.⁴⁷⁸

4.3.2.5. *Pokretnine velike vrijednosti*

Pokretnine velike vrijednosti su svakako značajan segment gradske imovine. Služba za financiranje Grada Splita vodi registar pokretnina velikih vrijednosti. Nekada zakonodavac radi fikciju odnosno na temelju zakonskih odredbi pokretninama veće vrijednosti daje/priznaje status nekretnina, a sve kako bi mogao voditi odgovarajuće registre tih pokretnina po uzoru na registre nekretnina prvenstveno radi njihove velike vrijednosti (brodovi, jahte, zrakoplovi i sl.), ali i zbog stjecanja vlasništva i pravnog prometa tih pokretnina (primjerice, upisivanja hipoteka, pravnih odnosa i pravnih činjenica, vođenja sudskog postupka i sl.). Značajno je da i Grad Split vodi registre pokretnina odnosno sustavnu evidenciju pokretnina velike vrijednosti (već navedene brodove, jahte, zrakoplove, umjetnička djela, opremu i sl.).

4.3.2.6. *Intelektualno vlasništvo*

Grad Split zasigurno je nositelj nekih autorskih prava ili prava iz područja industrijskog vlasništva. Sigurno je da Grad Split nema ni autonomni propis kojim bi se uredilo evidentiranje i zaštita ovih prava, imenovale zadužene osobe, a prije svega predvidjele poticajne mjere za inovativne zaposlenike (nagrade, usavršavanje, potrebna oprema, slobodni dani, fleksibilno radno vrijeme i sl.). Intelektualno vlasništvo je također značajan segment gradske imovine. U pravilu vrijednosno znatno veći od nekretnina ili pokretnina veće vrijednosti (primjerice patenti). Registar intelektualnog vlasništva nije značajan samo zbog puke evidencije, nego i zbog održavanja i zaštite tih prava. U budućnosti je svakako nužno štiti intelektualne kreacije (izum, znak/logo, tehnička unapređenja, dizajn, autorska djela i sl.) kojima je Grad Split vlasnik ili nositelj raznih prava iz područja intelektualnog vlasništva – patentom, žigom, industrijskim dizajnom, oznakama zemljopisnog podrijetla, topografijama poluvodičkih proizvoda, autorskim pravom i sl.

Zaključno se može zaključiti kako gradska imovina predstavlja velik udio u resursima upravljanja grada i kvalitetne kontrole i usmjeravanje željenih procesa u gradskom tkivu. Izrada registara statusa svakog navedenog segmenta imovine: stanovi, poslovni prostori, zemljište, pokretnine velike vrijednosti i intelektualno vlasništvo, predstavlja osnovu za upravljanje. Trenutno stanje u kojem postoji samo jedan registar koji ne posjeduje sve kategorije nije zadovoljavajuće.

Registar statusa gradske imovine trebao bi uključivati provjeru imovinsko-pravnog statusa, usklađenosti knjižnih stanja (katastra i zemljišne knjige), usklađenosti knjižnih stanja sa stanjem na terenu, prostorno-planske namjene, strateškog interesa grada Splita, eventualne potrebe lokalne zajednice i drugih aspekata po potrebi. Ovako utvrđeno stanje gradske imovine podloga je kvalitetnog donošenja odluka za revidiranje trenutnog i planiranje budućeg korištenja.

⁴⁷⁸ Obveza prodaje zemljišta i pravo prvokupa definirano je Zakonom o prostornom uređenju (NN 65/17, 39/19)

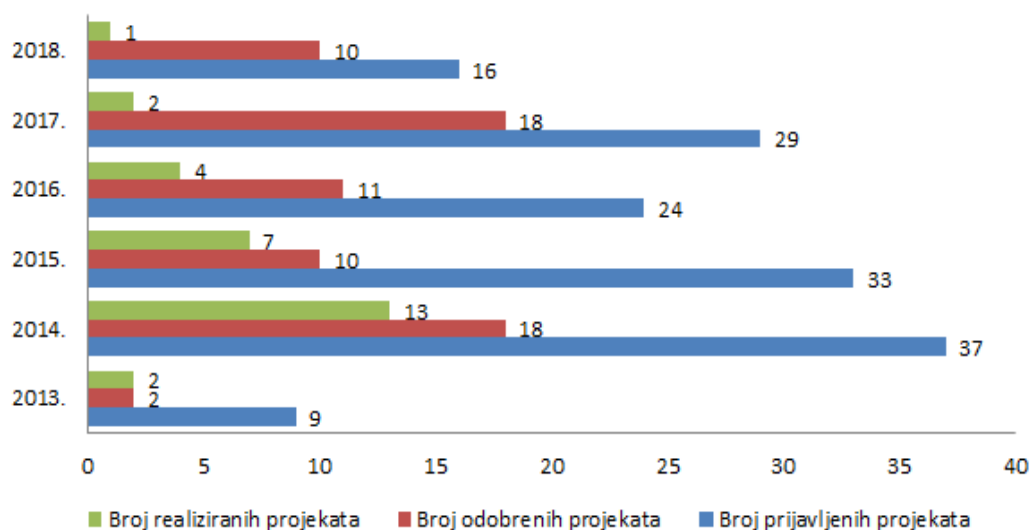
4.4. Suradnja grada Splita s jedinicama lokalne i regionalne samouprave te prekogranična suradnja⁴⁷⁹

Grad Split surađuje sa Splitsko-dalmatinskom županijom i svim regionalnim ustanovama po pitanju svih strateških projekata koji su u interesu Grada i građana Splita. Upravni odjeli i Službe Grada Splita su u svakodnevnoj komunikaciji i suradnji s nadležnim tijelima na nacionalnoj razini. Primjerice, Upravni odjel za prostorno planiranje, uređenje i zaštitu okoliša ima zakonsku obavezu ishođenja očitovanja, suglasnosti i uvjeta kod izrade i donošenja prostornih planova i njihovih izmjena i dopuna od Ministarstva, Županije i susjednih gradova i općina što se također smatra suradnjom.

Prema dostupnim i službeno dostavljenim informacijama, u razdoblju od 2013. do 2018. godine grad Split je prijavio ukupno 148 projekata, od čega je odobreno 69, odnosno 46,6%. Od ukupnog broja odobrenih projekata realizirano je 29, odnosno 42%. Ukupna vrijednost odobrenih projekata bila je 290.999.691,59 kn, od čega je do sada realizirano 23.048.581,98 kn, odnosno 7,9% ukupno odobrenih sredstava. Pri tom je iskorišteno 10.597.827,04 kn bespovratnih sredstava što je 11,8 % od ukupnog iznosa odobrenih bespovratnih sredstava (89.708.988,42 kn). Pored toga za određeni broj projekata (7) još se očekuju rezultati prijave. Struktura (%) odobrenih i realiziranih projekata po godinama u periodu 2013.-2018. priložena je na sljedećim grafikonima.

Odnos svih prijavljenih, odobrenih i realiziranih projekata u periodu 2013.-2018. prikazan je na Grafikonu 1.

Grafikon 1: Prikaz prijavljenih, odobrenih i realiziranih projekata u periodu 2013.-2018.

Izrada autora

4.4.1. Suradnja Grada Splita sa ostalim dijelovima Splitsko-dalmatinske županije

Grad Split je temeljem Zakona o regionalnom razvoju (NN 174/14) u listopadu 2015. godine definirao obuhvat Urbane aglomeracije Split sa sjedištem u Splitu, čime je postao grad nositelj urbane aglomeracije Split, a samim tim je preuzeo na sebe obvezu osiguravanja financijskog i organizacijskog okvira za provedbu mehanizma Integriranih teritorijalnih ulaganja (ITU mehanizam) za kojeg se osiguralo 345 mil. € u financijskoj perspektivi 2014.-2020. za financiranje urbanog razvoja. Urbana aglomeracija Split se sastoji od sljedećih gradova i općina:

⁴⁷⁹ Osvrt se odnosi na razdoblje 01. 01. 2013. - 31. 12. 2018.

Grad Split, Grad Solin, Grad Kaštela, Grad Trogir, Grad Omiš, Grad Sinj, Općina Podstrana, Općina Dugi rat, Općina Klis, Općina Dugopolje, Općina Dicmo, Općina Muć i Općina Lećevica.

4.4.2. Suradnja Grada Splita sa susjednim županijama

U navedenom razdoblju, prema trenutno dostupnim podacima, nije realiziran ni jedan projekt, a nema ni projekata u tijeku ili u planu.

4.4.3. Prekogranična suradnja Grada Splita

U navedenom periodu realizirani su sljedeći projekti:

EU projekt PITAGORA, IPA Adriatic, prosinac 2010. – prosinac 2013.

Cilj projekta: potreba za podizanjem svijesti o prednostima korištenja ICT usluga u komunikaciji javne uprave i malih i srednjih poduzetnika na jadranskom području. Raznovrsnost projektnog područja protezala se u rasponu od napredno digitaliziranih područja do onih slabo razvijenih što stvara potencijal za razmjenu rješenja i iskustava. Projektom planirane aktivnosti nastojale su se identificirati potrebe i osigurati ICT infrastrukturu na projektnom području.

EU projekt NET - AGE, IPA Adriatic, ožujak 2013. – svibanj 2015.

Cilj projekta: uspostava specifičnih modula za osposobljavanje predstavnika neprofitnih udruga kao i lokalnih vlasti u cilju potpore institucionalne konsolidacije u svrhu jačanja održivih kapaciteta uključenih regija, izrada „Programa mobilnosti“ za sudionike iz 6 uključenih država u cilju izravnog upoznavanja sa različitim socijalnim politikama u području volonterstva u zdravstvenoj skrbi i kućnoj njezi za starije osobe, kao i razmjene znanja i iskustava, organizacija mreže na lokalnoj i prekograničnoj razini (radionice, seminari i sastanci sa ključnim dionicima projekta).

EU projekt EX.PO AUS, IPA Adriatic, rujan 2012. – kolovoz 2015.

Cilj projekta: uspostava zajedničke kulturno-turističke valorizacije UNESCO-vih lokacija Jadrana.

Aktivnosti Grada Splita: pilot projekt povećanja energetske učinkovitosti u Muzeju grada Splita, u okviru kojeg je cjelokupna postojeća rasvjeta zamijenjena s LED rasvjetom, a vanjska stolarija je u cijelosti izmijenjena ili obnovljena, izrada cjelovite tehničke dokumentacije za rekonstrukciju Muzeja, izrada brošura i publikacija te izrada promocijskog DVD promo filma za Grad Split i Dioklecijanovu palaču.

EU projekt SPEECH, Europe for Citizens, kolovoz 2017. – travanj 2018.

Cilj projekta: potpisivanje Memoranduma o razumijevanju između gradova Pescare (Italija) i Splita o poboljšanju buduće suradnje. Namjera Projekta je temeljem Memoranduma konsolidirati i razvijati prijateljsku suradnju dvaju gradova, međusobnu suradnju na području prekogranične suradnje i približavanju mladih u cilju postizanja mira i jedinstva prema ciljevima Rimskog ugovora. Također, oba će grada raditi na unaprjeđenju odnosa u području prometa, gospodarstva, trgovine, turizma, kulture, sporta, obrazovanja i odnosa s Europskom unijom, te će se međusobno pomagati na polju europskih projekata za uzajamnu korist, prosperitet i razvoj.

EU projekt Freight tails, URBACT, rujan 2015. – svibanj 2018.

Cilj projekta: razvijanje prilagođene politike upravljanja prijevozom tereta uz poticaj urbanom teretnom prometu s niskim udjelom ugljika.

Aktivnosti Grada Splita: Izrada Integriranog Akcijskog plana teretnog prijevoza u gradu Splitu i formiranje URBACT lokalna grupa (ULG) čija je najvažnija zadaća jačanje kapaciteta lokalnih dionika u razvoju efikasnih politika te aktivno sudjelovanje u izradi Lokalnog akcijskog plana.

EU projekt Fuel cells and hydrogen 2 joint undertaking - FCH 2 JU, H2020, studeni 2016. – prosinac 2018.

Cilj projekta: izrada studije za utvrđivanje potreba i potencijala uporabe tehnologije vodika i gorivih ćelija u budućnosti.

Aktivnosti Grada Splita: Grad Split je potpisao Memorandum o razumijevanju s Javno privatnim partnerstvom Fuel cells and hydrogen 2 joint undertaking (FCH 2 JU) sa sjedištem u Bruxellesu, a koje je osnovano na inicijativu Europske unije. Tijekom provedbe projekta, FCH JU se obvezao svim partnerima u projektu izraditi studiju u kojoj bi se utvrdile potrebe i potencijali uporabe tehnologije vodika i gorivih ćelija u budućnosti. Izradu studije prema Projektom planu u cijelosti treba financirati FCH 2 JU, bez dodatnih financijskih obveza gradova i regija, sudionika izrade studije. Po završetku studije FCH 2 JU planirano je osiguranje sredstava za financiranje budućih projekata temeljenim na onim tehnologijama i primjenama koje spomenuta studija identificira kao izgledne.

Slijede projekti u tijeku:

EU projekt REMEDIO, InterregMediterranean, studeni 2016. – listopad 2019.

Cilj projekta: poticanje korištenja nisko-ugljičnih transportnih sustava u srednje velikim mediteranskim gradovima.

Aktivnosti Grada Splita: Nabava mješovitog kontingenta električnih i konvencionalnih bicikala u sklopu implementacije Integriranog sustava javnog prijevoza, provođenje analize trenutnog stanja postojećih ograničenja za lokalnu implementaciju nisko-ugljičnih prometnih rješenja, primjena Integriranog alata za modeliranje prometnih rješenja i gradskih planova uz simulacije sadašnjih i budućih scenarija i analizu rezultata.

EU projekt CitiEnGov, Interreg Central Europe, lipanj 2016. – svibanj 2019.

Cilj projekta: stvaranje gradova i regija u srednjoj Europi s niskim emisijama ugljika u atmosferu i specifičnim ciljem izrade lokalnih strategija održive energetike.

Aktivnosti Grada Splita: Postavljanje suvremene energetske učinkovite pametne rasvjete na odabranom - Pilot području gradskog kotara Bačvice u gradu Splitu, izrada energetske planova Grada Splita na trogodišnjoj razini (izrada Akcijskog plana energetske učinkovitosti za 2017.-2019. i tri Godišnja plana energetske učinkovitosti Grada Splita), provođenje edukacija za građane te promocija energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije kao faktora borbe protiv klimatskih promjena.

EU projekt USEFALL, Interreg Italija – Hrvatska, siječanj 2018. – rujan 2019.

Cilj projekta: osiguravanje veće dostupnosti zajedničke kulturne baštine u UNESCO gradovima.

Aktivnosti Grad Splita: postavljanje lifta u Zlatnim vratima, lift/platforma na istočnom ulazu u povijesnu jezgru (kod Srebrnih vrata Dioklecijanove palače), te kosi lift i rampa na zapadnom ulazu u povijesnu jezgru (unutar dva prolaza s Trga Republike (Prokurative) prema susjednim ulicama, izrada mape s informacijama o dostupnosti kulturnih objekata osobama s invaliditetom, organiziranje 3 radionice za turističke vodiče, predstavnike udruga, kulturnih ustanova kako bi ih se informiralo o postojanju prethodno spomenute mape i - izrada videa o gradu Splitu (području projektnih aktivnosti) koji će biti sastavni dio zajedničkog filma na razini projekta.

EU projekt FEEDSCHOOLS, Interreg Central Europe, rujan 2017. – kolovoz 2020.

Cilj projekta: razvoj tehničkih i financijskih rješenja za provođenje aktivnosti renovacije mediteranskih škola i svođenje istih na razinu gotovo nulte potrošnje energije.

Aktivnosti Grada Splita: Izrada energetske pregleda zgrada 8 izabranih osnovnih škola grada Splita (OŠ Dobri, OŠ Pojišan, OŠ Meje, OŠ Split 3, OŠ Spinut, OŠ Brda, OŠ Ravne Njive, OŠ Žrnovnica), izrada preliminarnih planova obnove reprezentativnih školskih objekata, izračun emisija ugljičnog dioksida nakon energetske obnove zgrada i razvoj modela energetske usluga i sheme financiranja.

EU projekt TEESCHOOLS, InterregMediterranean, veljača 2017. – travanj 2020.

Cilj projekta: pružiti lokalnim vlastima nova rješenja za implementaciju standarda "zgrada gotovo nulte potrošnje energije".

Aktivnosti Grada Splita: Izrada energetske pregleda zgrada odabranih 5 osnovnih škola Grada Splita (OŠ Gripe, OŠ Bol, OŠ Visoka, OŠ Trstenik i OŠ Kman-Kocunar), izrada preliminarnih planova energetske obnove za odabrane zgrade, izračun emisija ugljičnog dioksida nakon energetske obnove zgrada i razvoj modela energetske usluga i sheme financiranja.

EU projekt Shaping fair cities, DEAR Europe Aid, siječanj 2018. – prosinac 2020.

Cilj projekta: razrada ciljeva i aktivnosti vezanih za Agendu 2030 i ciljeve održivog razvoja.

Aktivnosti Grada Splita: Izrada lokalnog plana za provedbu Agende 2030 s posebnim naglaskom na profil i probleme ranjivih skupina, održavanje edukacija, radionica, provođenje kampanje s ciljem podizanja svijesti o problemima osjetljivih skupina, provođenje ankete s ciljem istraživanja javnog mijenja o poznavanju SDG-ova i poznavanju navedene tematike.

EU projekt E-CHAIN, Interreg Italija – Hrvatska, siječanj 2019. – lipanj 2021.

Cilj projekta: pratiti interakciju svih dijelova ekosustava putem dodatne implementacije inovativnih i zajedničkih prostornih informacijskih sustava, uključujući i utjecaj populacije na okoliš. Radi osiguravanja održivosti okoliša, program će poboljšati i morske i obalne prometne usluge i čvorišta ulaganjem u lučku infrastrukturu i morski promet, promičući tako prometnu multimodalnost.

Aktivnosti Grada Splita: postići harmonizaciju i povezanost svih podataka za Adriatic Intermodal Network kroz realizaciju modularnog Software-a putem kojeg će se upravljati intermodalnim transportom i uslugama prometa u putničkim lukama. Konkretno navedeni software će biti postavljen na 3 vanjska panela u blizini trajektne luke Split, a koji će objedinjavati sve relevantne informacije koje se tiču voznog reda trajekata, autobusa, vlakova, kao i sve ostale informacije vezane za turističku ponudu grada Splita.

EU projekt SUTRA, Interreg Italija – Hrvatska, siječanj 2019. – lipanj 2021.

Cilj projekta: poboljšanje javnog prijevoza primjenom inovativnih e-rješenja i multimodalnih prometnih rješenja.

Aktivnost Grada Splita: uspostava sustava javnih bicikla (kontingent mehaničkih i električnih bicikla), te njihovo postavljanje na području grada Splita.

EU projekt T4C - TASK4COME, Interreg Central Europe, ožujak 2019. – kolovoz 2021.

Cilj projekta: osvještavanje građana grada Splita o potrebama razvoja poduzetništva.

Aktivnosti Grada Splita: realizacija pilot projekta otvaranja i opremanja Inkubatora kreativnih industrija u Domu mladih u vrijednosti od 70.000 €, organiziranje raznih edukacija za poduzetnike lokalne i migrante - sve one koji nisu građani EU, već trećih zemalja (BiH, Crna Gora, Makedonija, Srbija i sl.), osmišljavanje i provedba programa obuke i mentorstva i izrada Akcijskog plana za razvoj poduzetništva na području Grada Splita

Projekti koji su bili prijavljeni, ali nisu odabrani za financiranje su:

EU projekt LETIS, H2020

Cilj projekta: provedba vidljivih i integriranih rješenja (npr. terapijski vrtovi, urbani dnevni prostori, kreativne ulice, gradska poljoprivredna gospodarstva) na raskrižju društvenih, kulturnih, digitalnih i naprirodi zasnovanih inovacija, kako bi se povećalo zdravlje i dobrobit građana u gradovima. Ova rješenja bi se trebala baviti društvenim, kulturnim, ekonomskim i okolišnim odrednicama zdravlja i dobrobiti te podržavati urbane zajednice u smanjenju njihove izloženosti rizicima povezanim s klimatskim promjenama, onečišćenjem (uključujući buku), stresnim okolnostima i društvenim napetostima, uključujući negativne učinke starenja.

EU projekt InBeetwen, URBACT

Cilj projekta: prihvaćanje vizije urbanog razvoja koja je sposobna uskladiti sadašnje gradove s izazovima i potrebama lokalnih zajednica. Prihvatiti praksu urbanog planiranja s integriranim radnjama koje su autonomne i eksperimentalne, a koje su predložili stanovnici u gradskim jezgrama. Prihvaćanje aktivnosti koje odgovaraju zgradama ili prostorima suprotno planiranoj "namjeni" odnosno standardnim alatima za planiranje namjene prostora.

Tijekom epidemije COVID 19 svi zadaci iz domene započelih projekata obavljani su prema planu aktivnosti, ali u on-line okruženju. Uspješno su odrađene i pripreme za provedbu projekta „Palača života-grad mijenja“ kojem je nositelj Grad Split.

Također je, tijekom epidemije krenuo i projekt „Intelligence cities challenges“ (ICC) koji je prethodno bio planiran, te se njegov početak ne povezuje sa pojavom epidemije. Projekt je započeo u razdoblju epidemije prema projektom Planu razrađenom prije početka epidemije.

4.4.4. Ostali oblici suradnje Grada Splita

Grad Split ima potpisane sporazume o suradnji, te sukladno istima surađuje s gradovima prijateljima, koji slijede:

Ancona, Republika Italija (od 1970. godine)

Antofagasta, Republika Čile (od 1965, obnovljeno 1993. godine)

Bet Shemesh, Izrael (od 1994. godine)

Charlottenburg-Wilmersdorf, SR Njemačka (od 1970. godine)

Cockburn, Zapadna Australija (od 1995. godine)

Dover, Kraljevina Velika Britanija (od 1958. godine)

Gladsaxe, Kraljevina Danska (od 1967. godine)

Los Angeles, Sjedinjene Američke Države (od 1994. godine)

Mostar, Bosna i Hercegovina (od 1972. godine, obnovljeno 2003.)

Odesa, Republika Ukrajina (od 1964. godine)

Ostrava, Češka Republika (od 1971. godine)

Štip, Republika Makedonija (od 1980. godine)

Trondheim, Kraljevina Norveška (od 1957. godine)

Velenje, Republika Slovenija (od 1975. godine)

Hangzhou, Narodna republika Kina (od 2014. godine)

Rzeszow, Republika Poljska (od 2018. godine)

Tijekom epidemije COVID-19 ostvarena je dodatna suradnja s gradom prijateljem Hangzhou (Kina) u okviru koje je poslana donacija od 10.000 zaštitnih maski. Posredstvom hrvatskog Veleposlanstva u Kini, 10.000 zaštitnih maski donirao je i grad Nanchang. Dodatno su razmijenjena iskustva iz domene vođenja gradova u vremenu epidemije sa gradovima Firenzom i Veronom.

Od suradnje s drugim institucijama, u tijeku su slijedeće:

Od 2016. godine sukladno odredbama Uredbe o kriterijima, mjerilima i postupcima financiranja i ugovaranja programa i projekata od interesa za opće dobro koje provode udruge (N.N. 26/15) Služba za društvene djelatnosti (Odsjek za prosvjetu i tehničku kulturu) sukladno djelokrugu svog rada, sufinancira programsku djelatnost udruga tehničke kulture i udruga koje djeluju u području izvaninstitucionalnog odgoja i obrazovanja djece putem javnog poziva. Grad Split sufinancira programe udruga, prati namjensku potrošnju dodijeljenih sredstava i samu realizaciju sufinanciranog programa, a udruge realiziraju programe koji su od javnog interesa.

Služba za gospodarstvo, obrtništvo i turizam surađuje s HUP – Regionalni ured Split, HGK ŽK Split i UO Split u provedbi poticajnih mjera usmjerenih subjektima malog gospodarstva putem kreiranja i provedbe programa dodjele potpora male vrijednosti u obliku bespovratnih sredstava. Svrha programa je jačanje malog i srednjeg poduzetništva stvaranjem povoljnog poduzetničkog okruženja i razvijanjem poduzetničke klime. Suraduje se i sa HZZ – Regionalnim uredom Split kroz program lokalnog partnerstva u okviru kojeg se provode programi osposobljavanja nezaposlenih osoba sukladno iskazanim potrebama na tržištu rada. Stečene kvalifikacije upisuju se u radne knjižice polaznika.

U kontekstu suradnje gradskih službi s ostalim relevantnim tijelima i institucijama može se istaknuti angažman komunalnog redarstva. Konkretno, u razdoblju 2013.-2019. komunalno redarstvo provelo je dvadesetak zajedničkih nadzora sa sanitarnom inspekcijom, te poslalo navedenoj inspekciji 48 predmeta na nadležno rješavanje temeljem vlastitih očevida. Iako komunalno redarstvo nije provodilo zajednički nadzor s građevinskom inspekcijom, poslalo joj je stotinjak predmeta na nadležno rješavanje temeljem vlastitih očevida. Komunalno redarstvo je u svom postupanju u okviru svojih ovlasti imalo dvadesetak zajedničkih postupanja s turističkom inspekcijom kojoj je u nadležno rješavanje prosljedilo 12 predmeta temeljem vlastitog očevida. Također, poslano je u nadležno rješavanje 30-ak prijava veterinarskoj inspekciji, 11 vodopravnoj inspekciji, 30-ak inspekciji zaštite okoliša, 20-ak konzervatorskom odjelu, 50-ak pomorskom inspektoratu i dvije prijave vodnom redarstvu. Odrađen je i veliki broj akcija u suradnji ili uz asistenciju policijske uprave.

Nadalje, Grad Split član je i određenog broja međugradskih, odnosno međunarodnih organizacija kao što su:

Organization of World Heritage Cities (OWHC) – Grad Split član od 1993.

Forum Jadransko-jonskih gradova – Grad Split član od 1999.

Strasburški klub – grad Split član od 2006.

Hrvatska mreža zdravih gradova (<http://www.zdravi-gradovi.com.hr/>)

Na kraju, vrijedi napomenuti da Grad Split surađuje i sa Sveučilištem u Splitu. Konkretno, od 2013. godine Grad Split sredstvima svog proračuna daje financijsku potporu Sveučilišnoj knjižnici u Splitu u svrhu produljenja

radnog vremena, radnim danom od postojećeg radnog vremena od 8 do 21 sat, na radno vrijeme od 8 do 24 sata (redovno radno vrijeme od 8 do 21 sat i noćni rad od 21 do 24 sata). Sredstvima Proračuna Grada Splita financiraju se dodaci na plaću za prekovremeni rad i noćni rad, odnosno troškovi novog zapošljavanja te povećani materijalni troškovi sve uzrokovano produženim radom Sveučilišne knjižnice u Splitu (noćni rad u vremenu od 21 do 24 sata).

Služba za gospodarstvo, obrtništvo i turizam surađuje s Ekonomskim fakultetom Split na provedbi raznih programa. U 2018. godini proveden je Natječaj za najbolje inovativne poduzetničke ideje Grada Splita, a EFST je pružio usluge mentorstva kandidatima i bio je potpora u organizaciji finalnog događanja. Za događaje koje organizira EFST, a usmjereni su poduzetništvu studenata Služba pruža punu podršku, a također sudjeluje u raznim događanjima koje fakultet organizira u okviru projekta Studenski poduzetnički inkubator. Također zajednički su realizirani programi obrazovanja poduzetnika u cilju usvajanja specifičnih znanja i vještina o poduzetništvu. Posljednja edukacija je održana u 2014. godini stemama Osnove poduzetništva - Kako pokrenuti i uhodati vlastiti posao?, Financijsko poslovanje poduzetnika i obrtnika, Regionalna politika EU – prilike za RH i Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EAFRD) - prilike za RH. Grad Split je partnerska institucija Ekonomskog fakulteta Split u obavljanju Stručne prakse za studente Ekonomskog fakulteta u Splitu. Grad Split surađuje i s Pravnim fakultetom kroz pružanje mentorstva studentima Pravnog fakulteta na stručnoj praksi, te s Fakultetom građevinarstva, arhitekture i geodezije kroz pokroviteljstvo ciklusa predavanja i studentskih semestralnih radionica kao što je „Split Talks“. Grad Split je i nastavna baza Filozofskog fakulteta u Splitu što znači da Grad podržava provedbu dijela nastavnih aktivnosti u okviru kojih omogućava korištenje prostora, opreme te mentoriranje studenata od strane kvalificiranih zaposlenika Grada. Konačno, izrada ovog projekta („Strategija razvoja grada Splita do 2030. godine“) je potvrda i dodatni primjer Suradnje Sveučilišta i grada Splita.

4.5. Popis literature

Buble, M. (2006). Osnove menadžmenta. Sinergija nakladništvo d.o.o. Zagreb.

Ćukušić, M., Jadrić, M. i Mijač, T. (2019). Identifying challenges and priorities for developing smart city initiatives and applications. Croatian Operational Research Review, 10 (1), 117-129. doi:10.17535/crorr.2019.0011

Dostupna dokumentacija na dan 31.12.2018.g.

Državni zavod za statistiku (2019). Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011., dostupno na: <https://www.dzs.hr/> (pristupljeno 14.lipnja 2019.).

Ekonomski institut Zagreb (2010), Analitičke podloge za učinkovitu decentralizaciju u Hrvatskoj, Zagreb

Gartner (2013). Gartner ITScore for Business Process Management, prezentacijski slajd sa skupa Business Process Management Summit 2013. (online), dostupno na: <https://www.flickr.com/photos/27772229@N07/8456167340> (pristupljeno 28. listopada 2019.).

Glasnik Grada Zadra (2001). Odluka o porezu na kuće za odmor., Glasnik Grada Zadra br. 6/01.

Glasnik Grada Zadra (2001). Odluka o porezu na potrošnju., Glasnik Grada Zadra br. 6/01.

Glasnik Grada Zadra (2001). Odluka o porezu na tvrtku ili naziv., Glasnik Grada Zadra br. 6/01.

Grad Zagreb (2018). Okvirna strategija pametnog grada Zagreba – Zagreb Smart City, Vizija do 2030. godine. Radna verzija dokumenta, listopad 2018. (online), dostupno na: <https://www.zagreb.hr/okvirna-strategija-pametnog-grada-zagrebazagreb-sm/134748> (pristupljeno 03. studenog, 2019.)

Grad Zagreb, službene stranice, <https://www.zagreb.hr/gradski-uredi-zavodi-i-sluzbe/763> (pristupljeno 27. rujna 2019.)

Majić, O. (2019). Strategija pametnog grada Zagreba - Zagreb Smart City, prezentacija na 5. konferenciji Lider Smart Cities 2019., Zagreb, 09. travnja 2019. (online), dostupno na: <https://lider.events/smart-cities/wp-content/uploads/sites/85/2019/02/Majic.pdf> (pristupljeno 03. studenog, 2019.)

Ministarstvo financija (2019). Ostvarenje proračuna JLP(R)S za period 2014. – 2018., dostupno na: <http://www.mfin.hr/hr/ostvarenje-proracuna-jlprs-za-period-2014-2018> (pristupljeno 14. lipnja 2019.).

Nadilo, B. (2013). Uspješno rješavanje jednoga gradskog problema. Građevinar, 65-8, 2013.

Narodne novine (2008). Zakon o službenicima i namještenicima u lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi., Narodne novine, br. 86/08, 61/11, 04/18.

Narodne novine (2015). Odluka o prirezu porezu na dohodak Grada Zadra., Narodne novine br. 35/12, 20/14, 157/14, 5/15.

Narodne novine (2016). Zakon o javnoj nabavi., Narodne novine br. 120/16.

Narodne novine (2017). Odluka o porezima Grada Rijeke., Narodne novine, br. 34/17, 122/17.

Narodne novine (2017). Odluka o porezima Grada Splita., Narodne novine, br. 126/17.

Narodne novine (2017). Odluka o gradskim porezima Grada Dubrovnika., Narodne novine br. 49/17, 125/17, 20/18.

Narodne novine (2017). Odluka o lokalnim porezima i o prirezu porezu na dohodak Grada Zagreba., Narodne novine br. 28/17, 122/17.

Odluka o ustrojstvu Gradske uprave Grada Splita - Službeni glasnik Grada Splita, godina LXIII (XXV), Split, 21. prosinca 2017., broj 55

Ostvarenje proračuna JLP(R)S za period 2010.-2014., Ministarstvo financija (2015.), dostupno na <http://www.mfin.hr/hr/ostvarenje-proracuna-jlprs-za-period-2010-2014>, (preuzeto 25.06.2019.)

Ostvarenje proračuna JLP(R)S za period 2014.-2018., Ministarstvo financija (2019.), dostupno na <http://www.mfin.hr/hr/ostvarenje-proracuna-jlprs-za-period-2014-2018>, (preuzeto 25.06.2019.)

Ott, K., Mačkić, V., Bronić, M. i Stanić, B. (2019.). Determinants of voluntary online local budget transparency: a case study from Croatia. [Ekonomski pregled, Vol. 70, No. 2, 2019.](#)

Ott, K., Bronić, M., Petrušić, M. i Stanić, B. (2018.), Otvorenost proračuna županija, gradova i općina: studeni 2017. – ožujak 2018. Institut za javne financije, Zagreb

Popis stanovništva, kućanstava i stanova, 2011., <https://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/censustabsh.htm> (pristupljeno 27. rujna 2019.)

Pravilnik o unutarnjem redu i načinu rada upravnih tijela Grada Splita - Službeni glasnik Grada Splita, godina LXIV (XXVI), Split, 27. veljače 2018., broj 5.

ReraSD, Poziv EU škola, <http://www.rera.hr/clanci/poziv-eu-skola/121.html> (pristupljeno 27. rujna 2019.)

SEI (CMMI Product Team) (2010). CMMI® for Development, Version 1.3: Improving processes for developing better products and services. CMU/SEI-2010-TR-033. (online), dostupno na: <http://www.sei.cmu.edu/library/abstracts/reports/10tr033.cfm> (pristupljeno 28. listopada 2019.)

Službene stranice Grada Splita, <http://web.split.hr/pls/apex/f?p=1> (pristupljeno: 15.9.2019.)

Službeni glasnik Grada Splita, broj 46/13

Službeni glasnik Grada Splita, godina LXIV (XXVI), Split, 27. veljače 2018., broj 5

Turley, G., Flannery, D., & McNena, S. (2015). A needs and resources assessment of fiscal equalisation in the Irish local government system. *The Economic and Social Review*, 46(3, Autumn), 459-484.

Zagreb.hr (2015). Javnosti predstavljen projekt Razvoj sustava za upravljanje poslovnim procesima u Gradu Zagrebu, članak 15. prosinca 2015. (online), dostupno na: <https://www.zagreb.hr/javnosti-predstavljen-projekt-razvoj-sustava-za-up/84503> (pristupljeno 03. studenog, 2019.)

Zagreb.hr (2018). Najbolja poslovna praksa iz područja razvoja organizacija u okviru projekta URBACT III Smartimpact, članak 18. travnja 2018. (online), dostupno na: <https://www.zagreb.hr/en/najbolja-poslovna-praksa-iz-podrucja-razvoja-organ/125505> (pristupljeno 03. studenog, 2019.)

<https://www.split.hr/gradska-uprava/kotari-i-mjesni-odbori/gradski-kotari> (pristupljeno 02.ožujka 2020.)

4.6. Dodatak

Anketni upitnik te pitanja tijekom intervjua u svrhu nadopune Analize stanje zbog epidemije COVID-19.

Poštovani voditelji službi/odsjeka,

ovaj anketni upitnik ispunjavate iz perspektive Vaše službe/odsjeka te iznosite osobno mišljenje. Anketa je anonimna i služi samo u svrhu nadopune Analize stanje u cilju izrade Strategije grada Splita do 2030. godine. Potreba nadopune uzrokovana je epidemijom COVID-19, u kontekstu uključivanja posljedica pandemije u Analizu stanja.

Postoji 30 pitanja u ovom upitniku.

Uvodna pitanja

Je li Gradska uprava Grada Splita imala ikakav unaprijed pripremljen kontingencijski ('što-ako') plan ili planove za načine donošenja odluka i funkcioniranja Uprave u kriznim situacijama? Ako je, navedite neke najosnovnije konture/informacije spomenutog plana ili planova.

Postoji li u Gradskoj upravi Grada Splita ustanovljen tim ili odjel (ili radno mjesto/osoba) koji se bavi najvažnijim odlukama, problemima i drugim aspektima funkcioniranja Gradske uprave u uvjetima globalne epidemije COVID-19? Ako postoji spomenuti tim ili odjel, kada je ustanovljen i na koji način? Koji su mu glavni zadaci i ovlasti?

Je li tijekom trajanja epidemije COVID-19 Grad uveo promjene vezane uz organizaciju rada i radnog vremena?

- rad od kuće
- rad u smjenama,
- on-line sastanci
- ostalo, navedite _____

Jesu li donesene nove, ciljano namijenjene izdvojene/zasebne procedure i upute za odvijanje rada na radnim mjestima i funkcioniranja Gradske uprave Grada Splita u uvjetima globalne epidemije COVID-19? Ako je, navedite neke najosnovnije informacije o načinu donošenja tih procedura i samoj količini donesenih procedura.

Po Vašem mišljenju, je li u cijeloj situaciji s globalnom epidemijom COVID-19 bilo jasno zaposlenicima, a posebice najodgovornijim ljudima u Gradskoj upravi, u kojem smjeru ide i što točno Gradska uprava želi postići u nošenju s krizom izazvanom epidemijom COVID-19? Ako je ili nije bilo jasno, navedite neke primjere.

Novi način rada

Je li Grad omogućio zaposlenicima rad od kuće u vrijeme epidemije COVID-19?

- DA, navedite kako _____
- DA, navedite koliko dugo _____
- DA, ali ne svima, navedite kojim odjelima _____
- NE

Jesu li uvedeni novi radni procesi kako bi se osigurao kontinuitet upravnog djelovanja (uključujući suradnju među zaposlenicima i odjelima)?

DA, navedite koji_____

NE

Jesu li uvedeni novi (digitalni) alati kako bi se osigurao kontinuitet upravnog djelovanja (uključujući suradnju među zaposlenicima i odjelima)?

DA, navedite koji_____

NE

Ako je bilo prelaska na novi način rada i funkcioniranja Gradske uprave Grada Splita (on-line rad, rad od kuće, rad u 14-dnevnim smjenama i sl.), jesu li zaposlenici dobili:

a) adekvatnu pomoć (materijalni resursi, procedure,...),

DA

NE

b) podršku (podrška u svezi rada na računalima, u programima, rješavanje problema i upita)

DA

NE

c) konkretne upute i smjernice za novi način rada od strane svojih nadređenih i Gradske uprave općenito?

DA

NE

Jesu li zaposlenici bili prepušteni sami sebi u novonastalom načinu rada?

DA

NE

Ako jesu ponudite neke primjere, a ako nisu navedite, po Vašem mišljenju, razloge zašto nisu.

Je li i u kolikom obujmu (u manjem, osrednjem ili velikom broju slučajeva/interakcija) funkcioniralo međusobno usklađivanje i prilagođavanje između zaposlenika tijekom novonastalog načina rada, a u cilju što boljeg ispunjenja zadanih ciljeva i zahtjeva njihovih poslova?

DA, navedite primjer:_____

NE

Je li i u kolikom obujmu funkcioniralo međusobno usklađivanje i prilagođavanje između zaposlenika i njihovih nadređenih

DA

NE

između različitih rukovoditelja tijekom novonastalog načina rada,

DA

NE

a sve u cilju što boljeg ispunjenja zadanih ciljeva i zahtjeva dodijeljenih im odsjeka, službi i odjela? Navedite neke primjere i za a) i za b).

Kako bi opisali rad i funkcioniranje Gradske uprave Grada Splita u uvjetima epidemije COVID-19:

u najvećem dijelu prema propisanim procedurama i ustaljenim načinima rada

sa značajnom dozom neformalnog (po vlastitom nađenju) načina rada i 'zaobilaznjem' propisanih procedura i ustaljenih načina rada

Obrazložite svoje stajalište s nekoliko osnovnih informacija_____.

Međuljudski odnosi

Jesu li u situaciji epidemije COVID-19 te reorganizacije rada uočene određene komunikacijske poteškoće među zaposlenicima?

DA, poteškoće su bile:_____

NE

Kako bi opisali odnose među zaposlenicima te između zaposlenika i nadređenih tijekom epidemije COVID-19 u odnosu na stanje prije epidemije (možete zaokružiti više odgovora)

odnosi zaposlenika i nadređenih su se poboljšali tijekom epidemije

odnosi zaposlenika i nadređenih su prije epidemije bili bolji

odnosi zaposlenika i nadređenih su se poboljšali tijekom epidemije

odnosi zaposlenika i nadređenih nisu se mijenjali

odnosi među zaposlenicima su prije epidemije bili bolji

odnosi među zaposlenicima su se poboljšali tijekom epidemije

odnosi među zaposlenicima nisu se mijenjali

pročelnici su prije bili više autokratski nastrojeni

pročelnici su tijekom epidemije naglasili autokratsko ponašanje

pročelnici su jednako nastrojeni

zaposlenici su prije epidemije bili više fokusirani na posao

zaposlenici su tijekom epidemije postali fokusiraniji na posao

zaposlenici su jednako fokusirani na posao

zaposlenici su prije bili privrženiji nadređenima

zaposlenici su tijekom epidemije naglasili privrženost nadređenima

zaposlenici su jednako privrženi

Informatička pismenost i druga znanja

16. S kojom ocjenom možete, u navedenoj situaciji, ocijeniti svoju informatičku pismenost (od ocjena 1 – nedovoljna, do ocjena 5 – izvrsna)?

17. Je li Vama osobno nedostajalo znanja vezanih uz informatičku pismenost?

DA, nedostajala su mi znanja: _____

Ne, raspolagao sam s potrebnim znanjima

18. S kojom ocjenom možete, u navedenoj situaciji, ocijeniti (u prosjeku) informatičku pismenost zaposlenika službe/odjela/odsjeka (od ocjena 1 – nedovoljna, do ocjena 5 – izvrsna)?

19. Je li zaposlenicima službe/odjela/odsjeka nedostajalo znanja vezanih uz njihovu informatičku pismenost?

DA, nedostajala su im znanja iz:

NE, raspolagali su svim potrebnim znanjima _____

20. Je li Vama osobno nedostajalo drugih znanja, koja su bila potrebna tijekom reorganizacije rada?

o DA, nedostajala su mi znanja: _____

o NE, raspolagao sam s potrebnim znanjima

21. Je li (u prosjeku) zaposlenicima službe/odjela/odsjeka nedostajalo drugih znanja, koja su bila potrebna tijekom reorganizacije rada?

o DA, nedostajala su im znanja: _____

o NE, raspolagali su s potrebnim znanjima

22. Ukoliko su prethodno bila planiranja određena napredovanja unutar službe/odjela/odsjeka ili između njih, jesu li uslijed trajanja epidemije COVID-19 obustavljena?

o DA, obustavljena su napredovanja: _____

o NE, napredovanja nisu obustavljena

23. Ukoliko je bila planirana obuka zaposlenika službe/odjela/odsjeka, jesu li planovi obuke otkazani/odgođeni uslijed epidemije COVID-19?

o DA, otkazana je obuka iz područja: _____ -

o NE

Rad s građanima i poslovnim subjektima

24. Jesu li tijekom epidemije COVID-19 građanima pružane sve usluge iz djelokruga gradske uprave?

o DA, pružane su sve usluge

o NE, nisu pružane slijedeće usluge: _____

25. Jesu li uvedeni novi postupci/načini kako bi se osigurao kontinuitet pružanja usluga građanima?

o DA, uvedeni su slijedeći novi postupci/načini pružanja usluga_____

o NE

26. Jesu li uvedeni novi (digitalni) alati kako bi se osigurao kontinuitet pružanja usluga građanima? o DA, uvedeni su slijedeći alati_____

o NE

27. Je li bio uočen veći broj bolovanja unutar službe/odjela/odsjeka tijekom epidemije COVID-19?

o DA, navođeni su razlozi_____

o NE

28. Kada bi usporedili produktivnost i efikasnost rada zaposlenika i rukovoditelja u izvršavanju njihova posla i ispunjavanju svih zahtjeva koji se pred njih stavljaju u uvjetima epidemije COVID-19, sa situacijom prije epidemije, smatrate li da su zaposlenici i rukovoditelji postizali istu produktivnosti i efikasnosti kao i prije epidemije?

DA

NE, ispriječili su se slijedeći problemi_____

29. Primjenjuju li se i dalje horizontalne mjere u uvjetima proglašenja epidemije COVID-19 (fizička udaljenost, rad od kuće gdje je to moguće i kome je to potrebno, organiziranje sastanaka na daljinu, korištenje zaštitnih sredstava....). Ukoliko je odgovor potvrđan, otežava li takva situacija rad unutar službe/odjela/odsjeka, na koji način i u kojoj mjeri?

DA, mjere se primjenjuju i otežavaju rad – navedite primjere:

NE, mjere se primjenjuju ali ne otežavaju rad

30. Kada bi trebali generalno ocijeniti način na koji se Gradska uprava 'snašla' ili 'prilagodila' i sveukupno funkcionirala u uvjetima globalne epidemije COVID-19 i to ocjenom od 1 – 5 (1 – izuzetno loše; 5 – izvrsno), koju bi joj (Gradskoj upravi) ocjenu dodijeliti. Navedite 2-3 glavna razloga za dodijeljenu ocjenu.

OSIM ANKETE, A U CILJU PRIKUPLJANJA PODATAKA U SVRHU NADOPUNE ANALIZE STANJE ZBOG EPIDEMIJE COVID-19, PROVEDENI SU INTERVJUI S VODITELJIMA SPECIFIČNIH ODJELA/SLUŽBA. OKVIRNA PITANJA NALAZE SE U NASTAVKU

Upravni odjel za financijsko upravljanje i kontroling, Odsjek za računovodstvo i proračun

Kako je korona kriza utjecala na prihode i rashode gradskog proračuna za 2020. godinu?

Koje proračunske mjere je grad poduzeo/poduzima kako bi sanirao posljedice krize?

Koje su izmjene nastale rebalansom gradskog proračuna u ovoj godini?

Odjel za međunarodne i EU projekte

1. Kako je epidemija COVID 19 utjecala na pripremu i realizaciju projekata vezanih uz EU fondove i programe? Ukratko objasnite.

2. Je li epidemija COVID-19 generirala nove projekte?

DA, te Grad poduzima slijedeće projekte koji su vezani uz epidemiju_____

NE

Ured Grada

1. Je li tijekom epidemije COVID-19 neka od postojećih suradnji posebno došla do izražaja i u kom obliku (gradovi prijatelji Splita i slično)? Molim kratko pojasnite.

2. Da li se neki novi vid suradnje ostvario tijekom epidemije COVID-19, a potaknut je zajedničkom borbom protiv njenih posljedica? Molim kratko pojasnite.

Upravni odjel za prostorno planiranje i uređenje i zaštitu okoliša

1. Je li Grad Split zbog epidemije COVID-19 morao promijeniti neke protokole i postupke u donošenja i provedbe prostornih planova. Ako jesu, koji su promjene?

o DA, Grad je promijenio slijedeće protokole i postupke_____

o NE
